CB10015978790

IVLII CLARI PATRITII ALEXANDRINI, IVRISCONSVLTI

CLARISSIMI, ET SERENISSIMI PHILIPPI HISPANIARVM REGIS SVPREMI CONSILIARII, AC REGENTIS DIGNISS.

FRXVI/4B

LIBER QVINTVS RECEPTARVM SENTENTIARVM INTEGER.

IN QVO OMNIVM CRIMINVM MATERIA SVB receptis Sententiis copiosissimè tractatur, ita vt nil vlterius desiderari possit, quod, cùm ad Reorum persecutionem, tùm ad ipsorum defensionem, faciat.

Cum Summariis & Indice locupletißimo.

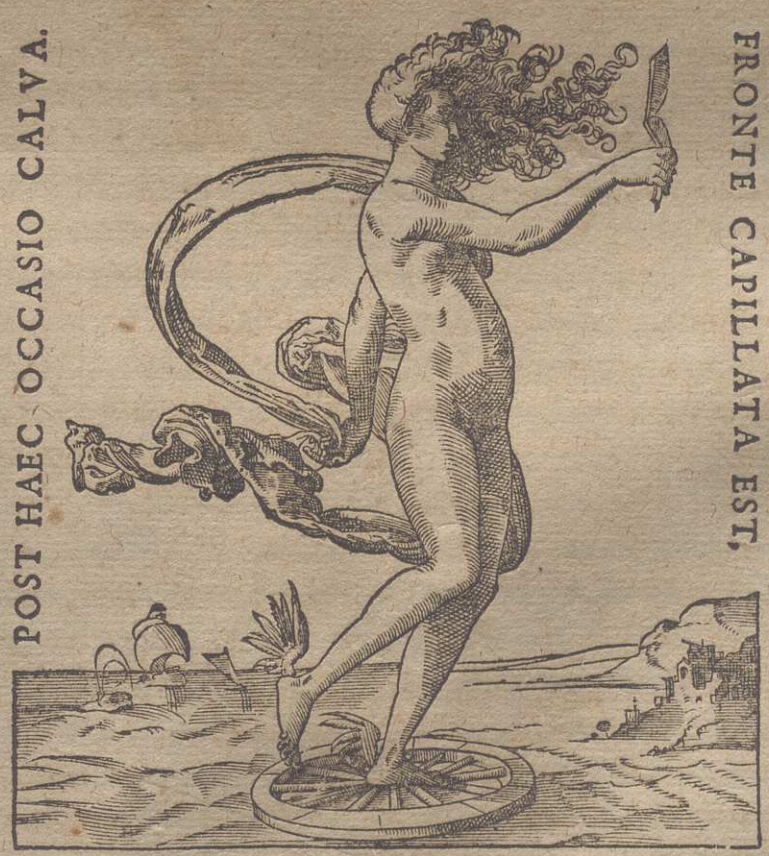

FRANCOFVRTI AD MOENVM,
M. D. LXXVI.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQVE PHILIPPO AVSTRIO, REGI HISPAN. NEAP. SICIL. Sardin. Balear. noui Orbis, &c. Duci Mediolani, &c. Comiti Flandriæ, Burgundiæ, &c. Domino suo.

IVLIVS CLARVS. S. D.

SOLENT, QVI VETERI MORE, atque instituto, libros quos edunt, aliis nuncupant, duobus præcipuè niti, quorum alterum in Operis ipsius ratione versatur: alterũ ad laudes eius pertinet, cui liber est inscriptus. Ego verò de Opere ipso pauca præfatus, eam partem, quæ ad laudationem tuam spectat, tacitus præterire constitui: ne, quod homini eloquentissimo longa oratione, imò verò iusto volumine exequi difficile esset, id ego breui hac epistola concludere voluisse videar. Quis enim est, PHILIPPE Rex Regum maxime, qui de te verba facturus, commemorare vniuersa, nedum singula persequi oratione facile possit? Primùm, si generis claritatem, nobilitatemq; maiorum tuorum is sibi laudandam proponat, tot me Hercule illi occurrent Reges, tot Imperatores, vt nuda eorum nomina, nedum egregia facta, recensere vix longo queat temporis interuallo. Vnus pater tuus, CAROLVS MAXIMVS, qui (vt cæteros omnes præteream) & rerum gestarum magnitudine, & virtutum gloria non modo eorum, qui hoc seculo fuerunt, Imperatorum, sed etiam omnem antiquitatis memoriam superauit doctissimum quenque, ac facundissimum à dicendo deterrebit. Deinde si amplitudinem Imperij tui describere aggressus fuerit, non minor erit labor, tot regna, tot vrbes, vel potius tot orbes, qui nutu, ac ditione tua gubernantur, dinumerare: Hispaniam, parentem virorum fortium, altricem equorum generosorum, eandem magnitudine pastionis, & excellentia rerum, quæ exportantur, nulli secundam: Neapolitanum regnum optimum, ac fertile, bonis omnibus affluens: Siciliam, vbertate agrorũ, ac varietate fructuũ fecundam: Mediolanensem prouinciam, florem Italiæ, orbis delicias: Flandriam, adiacentesq; regiones? insignium oppidorum multitudine, artificio, & mercatura nobiles: Indiam illam, quæ trans Oceanum est, auri, & argenti feraciss imam: in qua tot planè Reges tuo parẽt imperio, quot hactenus victricia tua signa conspexerunt. Prætereo, quas in Africa vrbes, quæ oppida possides, mitto portus, insulas, littora, maria. Adhæc, si

idem ad enarranda corporis bona, quibus aliis omnibus excellis, orationem suam conuerterit, quanto, quaeso, tempore explicabit, quæ sit formæ dignitas, quæ oris pulchritudo, quæ compositio membrorum, quæ coloris suauitas? Præterea, si ad animi virtutes recensendas accesserit, an non ponderet rerum pressus, neq; initium, neq; finem dicendi inueniet? Quis enim antiquorum Regum te liberalitate superauit? quis fortitudine æquauit, quis res magnas, & excelsas maiore animi amplitudine, aut splẽdore administrauit? quis iustius Rempr exit? quis religionem, quis pietatem sanctius coluit? quis hostibus clementius pepercit? ad quem vnquam non modo Regem, sed Magistratum, quàm ad te, faciliores aditus priuatorum fuerunt? cuius vnq̃ tanta fuit in dicendo grauitas? tanta in oratione maiestas? Postremo, si res bello, paceq; fortiter, ac feliciter gestas, exornandas susceperit, quem sibi terminum laudandi constituet? dicturus, quas leges condideris, quos magistratus constitueris, quot bella confeceris, quas hostium copias pognando deleueris, quot oppida expugnaris, quas victis leges dederis, quot socios & amicos præsenti ope, classibus & exercitibus ex hostium faucibus eripueris, quot vi atq; armis in paternã ditionem restitueris, quot populos ijsdem armis ab hæreticorum impia labe ad veram religionem reuocaueris. Sed aliter, atq; initio instituí facio, qui in tuarum laudum patentissimũ campum, à me summa ratione præteritum, planè imprudens, atq; consilij mei immemor, ingredior: adeo me virtutũ tuarũ amor, atq; admiratio tenet, vt nihil mihi vnq̃ dulcius sit, aut suauius, quàm de te loqui, aut scribere. Contrà verò id, de quo dicere instituera m, mihi hoc loco omittendum esse video: nempe vt de toto opere Sententiarum receptarum, deq; hac ipsa Operis parte quæ nunc tuis auspiciis prodit in lucem, consilij mei rationem tibi exponerem. vereor enim ne longiore, quàm par sit, epistola tibi sim molestus inter maximas istas tuas occupationes, quibus implicatus, vt Atlas humeris cœlum, ita orbem ipse Christiaum religione ac virtute tua sustines. Quare multò satius fuerit ea, quæ hac de re tibi dicenda erant ocioso Lectori enarrare: interea tamen Deum precabor, vt te, Rex omnium Regum maxime, victoriis ac triumphis ornet, nobisq;, & vniuersæ Reipublicæ diu seruet incolumen.

vale.

IVLIVS

IVLIVS CLARVS
LECTORI S. D.

EXISTIMAVI aliquando, amice Lector, posse me, & promisso meo, & expectationi tuæ satisfacere: hoc est, totos, atq; integros septem hosce Sententiarum libros edere, in lucemque proferre: quod quidem ego, dum eorum fragmenta quædam publicarem, pollicitus eram me breui præstaturum: sed, quoniam plerunque fit, vt, quæ magis optamus, ea difficiliùs consequamur: quotidie aliud ex alio impedimentum non modò moram attulit properanti, sed penè spem etiam omnem eripuit mihi rei conficiendæ. Primum quidem, Opere toto iam ita disposito, vt nihil ei deesse videretur, nisi vt locorum numeros percurrẽs, extremam illi manum adderem: in Mediolanensem Senatum PHILIPPI Regis iussu cooptatus, in maximis illis, molestissimisq; negociis hæc studia intermittere sum coactus, totumque me ad Remp. transferre. Tertio tandem anno pòst, quàm Senator fueram creatus, cum Opus ipsum senescere, nouosque quotidie eiusdem argumenti libros, à doctissimis viris conscriptos, in lucem prodire viderem: mihi amplius cunctandum non esse ratus, statui aliquid mihi de somno detrahere: &, quod interdiu per assiduas occupationes non licebat, nocturnis horis consequi. Ita factum est, vt intra paucos menses particulam quandam absoluerem, quæ ad feudalem materiam pertinet. hæc cum in manus studiosorum peruenisset, non omninò displicuisse visa est. Hortantibus igitur amicis, præcipuè verò Atrebatensi Episcopo, viro amplissimo: quẽ ob egregias virtutes, singularemq; in rebus agendis prudentiam, Pius eius nominis IIII. Pont. Max. summa cum totius Christianæ Reip. lætitia in amplissimum Cardinalium collegium cooptauit: eo inquam, non modo auctore, sed prope impulsore, paulò post alias quasdam particulas, de Testamentis, de Donationibus, de iure Emphyteotico publicãdas curaui. Sumpsi deinde in manus quintam totius Operis partem: in qua de variis, ac diuersis criminibus, eorumque pœnis agitur, prætereaque explicatur, quemadmodum puniendorum maleficiorum iudicia exercenda sint: quam vt emendare cœpi, idem PHILIPPVS Rex me ex Senatore, Præsidem Quæstorum extraordinarium, Præfectum annonæ, ac Curatorem aquarum publicarum constituit: quarum rerum procuratio adeò me implicatum, constrictumque tenebat, vt vix quidquam ocij supereresset ad aliquid aliud agendum. Quicquid tamen dabatur temporis, id omne in his studiis consumebam. Erat autem iam in eo statu Quintus liber hic, vt propediem edi posse videretur: cum ecce, dum quasdam Neotericorum criminales tractatus, quas Practicas appellant, legendos mihi propono, repente affertur nuncius, me iussu PHILIPPI Regis in Hispaniam acciri, atq; in supremum Italicarum rerum consilium cooptari. Tum verò abieci propè spem omnem Operis absoluendi. Videbam enim, non modò multos annos me patria abesse oportere: sed etiam eam esse huius magistratus conditionem, vt à Regis curia nunquam discedere liceat: sed quocunque ipse eat, illò eundem sit. In hoc autem vitæ genere, quod à perpetua quadam peregrinatione non ita multum differre mihi videtur, quis est qui credat aliquem studiis vacare posse? & præsertim Iuris ciuilis: quæ non nisi summa animi corporisue quiete, nec sine magna librorum copia tractari posse ignorat nemo: quorum librorum, vt mihi erat satis lauta suppellex, ita ad eam circumferendam neque paruo labore, neque exiguo sumptu opus fuisset. Hunc tamen Quintum librum, iam penè, vt dixi, absolutum, vt seponerem, nulla me potuit difficultas adducere: sed mecum in Hispaniam delatum, non ita quidem, vt cœperam, diligenter, sed vtcunque potui, emendaui: permisique vt in manus studiosorum exiret. Reliquos sex libros, cum me aliquando corrigere posse planè desperem, in arcam coniectos, perpetuò carceri mancipaui: nihil iam est, quòd eos à me quisquam efflagitet, aut

(quod

(quod nonnulli aiunt) tanquam ex pollicitatione coram iudice mecum agat, vt eos in lucem proferam. Mihi plus, quàm aliis, dolēdum est: cui sine fructu perit tot vigiliis, ac laboribus institutum, ac congestum opus. Alij in tanta voluminum multitudine, ac copia, paruam iacturam faciunt paucorum librorum, neque adeò præclarorum, vt qui illos non legat, damni aliquid facere videatur, præsertim cum paucis abhinc annis eodem argumento Communes Doctorum sententias in vnum volumen redegerint viri doctissimi, quos ego semper honoris causa nomino, Villalobos, Turzanius, Viuius, Ioannes Baptista Hispanus, & fortasse aliquot etiam alij, quorum commentarij hactenus in manus meas non peruenerunt: horum lectione desiderium suum explere facilè poterunt studiosi, & quos ex meis scriptis fructus sperabant, ex illis vberiores, & præstantiores percipere. Ego verò, humanissime Lector, tametsi culpa omninò carere non videtur, qui id pollicetur, quod præstare non potest, non tamen mihi opus esse arbitror, à te veniam petere, aut, mihi vt ignoscas, postulare: non enim mea ignauia cessatum est. Qui autem, quantum in se erat, fecit, omni se prorsus crimine liberauit. Regis voluntati parendum fuit, relinquenda non modo studia, sed etiam carendum Italia, patria, domo, vxore, atque liberis, peragranda Hispania, Gallia, Flandria, quid facerem? Huius ego rei, in qua nullum erratum meum agnosco, si à te impunitatem mihi dari postulem: vtique videbor alienam culpam deprecari. Tu verò hanc, quantulacunque est, Operis partem læta fronte accipe, bonique consule, inhumaniter certè facit, qui, quòd minus accipit, quàm vellet, amico id, quod potest, danti, gratiam non habet. Ego quidem eo animo ad scribendum accessi, vt studiosis prodessem potius, quam vt scribendo laudem illustrarem meam: si susceptus labor Reipub. non inutilis est futurus, satis præclarè mecum actum puto. Habes igitur, amice Lector, hoc in libro criminalium rerum materiam hoc ordine dispositam. Primo libri paragrapho præmittuntur nonnulla, quæ ad terminorum (ita nostro vocabulo appellamus) intelligentiam pertinent. Subsequuntur breues de insignioribus aliquot delictis tractatus, singulis paragraphis alphabetico ordine collocati. Postremo loco posita est Practica criminalis, in qua de criminalium indiciorum forma differuimus. Vale, neque quidquam amplius de hisce libris expecta, sed, si quid fortè aliquando prodierit, id in lucro deputa.

Iterum vale.

DISPO-

DISPOSITIO TOTIVS OPERIS.

TOTVM Opus Sententiarum Receptarum in ſeptem libros à nobis diuiſum eſt.

Eorum Primus eſt de Legibus, ac Conſtitutionibus: in quo tùm præmiſſis iis, quæ generaliter ad Leges ac Statuta condenda, ſiue interpretanda pertinẽt, ſingulis Statutis diuerſas quæſtiones applicauimus, tùm nonnulla non ſpernenda de conſuetudine ſubiecimus.

Secundus liber eſt de iure perſonarum, in quo non ſolum de ipſo ſtatu hominum, ſed etiam de ſingulorum officiis ac dignitatibus, tractatur.

Tertius Succeſſionem, & vltimarum voluntatum materiam, complectitur, cuius particula eſt §. Teſtamentum, iam pridem in lucem editus.

Quartus verò Contractus omnes explicat: ex quo excerpti ſunt tractatus de Feudis, de Donationibus, de iure Emphyteotico, quos iam ante aliquot annos publicauimus.

Quintus Maleficia continet: in quorum calce, de criminum ipſorum Proceſſibus conficiendis, ac delinquentium pœnis, ſatis accuratè diſſeruimus: quem librum integrum, atque abſolutum typis excudendum, nunc primùm curauimus.

Sextus liber is eſt, quo tota Ciuilium Iudiciorum tela continetur.

Septimus verò ac poſtremus, non libri tantùm, ſed indicis etiam loco eſſe poteſt, in quem congeſſimus quicquid ſuperiorum librorum materiæ haud ſatis conuenire videbatur: ſuis quoque locis inſeruimus alphabetico ordine capita rerum, quæ præcedentibus libris tractatæ ſunt, ita, vt quiuis, vel imperitus, ſtatim quæ res, quo operis loco, quo ſcilicet libro, paragrapho, quæſtione, verſiculo poſita ſit, facillimè reperire poſſit.

ORDO PARAGRAPHORVM, QVI SEQVENTI QVINTO LIBRO CONTINENTVR.

§. PRIMVS, in quo generalia quædam, ad delictorum materiam pertinentia, præmittuntur. pag. 1.

§. Adulterium 5.
§. Assassinium 10.
§. Blasphemia 11.
§. Falsum 14.
§. Fornicatio 23.
§. Furtum 28.
§. Hæresis 33.
§. Homicidium 39.
§. Incœstus 60.
§. Iniuria 62.
§. Læsæ Maiestatis 65.
§. Ludus 69.
§. Parricidium 71.
§. Periurium 72.
§. Raptus 73.
§. Sacrilegium 75.
§. Simonia 76.
§. Sodomia 78.
§. Stuprum 79.
§. Vsura 81.

§. Finalis, quo tota criminalium Processuum Practica diligenter explicatur.

IVLII

IVLII CLARI SENTENTIARVM, LIBER QVINTVS.

§. PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Delicta publica quæ dicantur?*
2 *Et an delicta commissa in offensam Dei, dicantur publica?*
3 *Et an commissa in offensam principis?*
4 *Et an accusator cuiuslibet falsi instrumenti, dicatur publici iudicij?*
5 *Priuata delicta quæ dicantur?*
6 *Et an de iure canonico sit aliquod delictum priuatū?*
7 *Delicta quæ sint merè Ecclesiastica, merè secularia, & quæ communia?*
8 *Delicta quæ sint nominata, & quæ innominata?*
9 *Delicta quæ sint leuia, quæ grauia, & quæ atrocissima?*
Iudex in atrocioribus potest iura transgredi.
10 *Delictum, quod committitur faciendo, grauius est, quàm illud, quod committitur omittendo?*
11 *Delictum, quod committitur verbo, an dicatur propriè maleficium?*
Bannitus ex contumacia an dicatur bannitus ex maleficio?
12 *Contumacia habens annexum contemptum iudicis, dicitur delictum, et potest criminaliter puniri?*

1 SVperiore libro dictum est de Contractibus, sequitur nunc, vt de Maleficiis videam⁹. Pro intelligentia autem terminorum præmittendum est, delictorum quędam esse publica, quædā autem priuata. Publica sunt, quorum accusatio vel persecutio permissa est cuilibet de populo, & potest poni exemplum in crimine lęsę Maiesta. Adulterij, Homicidij, Parricidij, Peculatus, Falsi testamenti, Vis publicæ, vel priuatæ, Ambitus, Repetundarum, Annonæ, quæ omnia pro publicis delictis connumerantur in l. 1. ff. de publ. iud.

Et hæc est communis opi. Doctorum, vt attestatur Ant. Gomez. ca. 1. delictorum, post num. 1.

2 Item omne delictum, quod principaliter fit in offensam Dei, dicitur publicũ, & quilibet de populo potest accusare. Ita colligitur ex tex. in l. Manichęos, C. de hæret. & tenent communiter Doctores, teste Ant. Gomez. in d. c. 1. n. 1. Illud enim quod fit in offensam Dei, ad omnium offensam pertinere videtur, cũ ipse omniũ sit pater, & dominus. Et potest pòni exemplum in blasphemia, deturbatione Ecclesiarum, vel imaginum, & similibus.

3 Præterea etiam omne delictum comissum in offensam Principis, dicitur publicum, & ita tenent communiter Doctores, vt dicit Ant. Gomez. in loco præallegat. nu. 4. Est enim & ipse princeps à Deo positus vti pater & dominus subditorũ, meritò eius offensa etiam ad omnes eius subditos pertinet.

4 Sed nunquid accusatio falsi alterius instrumenti quàm testamẽti, dicenda est publici iudicij? Respon. Aliqui dixerunt quòd non, ex quo in d. l. 1. specialiter nominatur lex Cornelia de testa. Contrariã tamen sententiam, quòd scilicet de quo cunq; instrumento falso fiat accusatio, dicatur publicum iudicium, tenuit Azo. Et hanc partem tenent gl. & Doctores, vt attestatur Bart. in d. l. 1. num. 2. Et ita communiter teneri, attestatur Aret. in §. Itẽ lex Cornelia, ante num. 1. Instit. de publ. iud. Hanc etiam dicit esse communem opin. Rubeus cons. 12. nu. 7. quem refert Pract. Conradi, fol. 401. nu. 36.

5 Priuata autem delicta sunt ea, quorum accusatio, vel persecutio regulariter non permittitur, nisi parti læsæ, prout est furtum, damnum, iniuria, arborum furtim cæsarum, bonorum raptorum, & huiusmodi, ita tenẽt cõiter DD. teste Ant. Gomez. in d. c. 1. nu. 9. vbi etiam nu. 6. allegat satis elegantem rationem, cur in delictis priuatis quilibet ad accusandum nõ admittatur. Et scias, quòd hæc differentia est maximi effectus in multis, nam regulariter condemnatus de crimine publico efficitur infamis, non autem condemnatus de crimine priuato, vt dicit text. in l. infamem, ff. de pub. iud. præterquã in nonnullis casibus, vt ibi, Et dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 72. vers. Damnatus. Item in crmine priuato non admittitur ad accusandum, nisi ille cui interest, vt statim dixi, quod tamen intellige secundum ea, quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. fi. q. 17. versi. Sed quid si pro aliquo.

6 Hæc tamen omnia procedunt de iure ciuili, sed de iure canonico secus, est nam secundum ius canonicum, omnia crimina sunt publica, vt tenet gl. in c. infames, in verbo Fures, 6. quæst. 1. Et ita dicũt Canonistæ, vt ait Bald. in Rub. C. qui accus. non poss. nu. 10. in fi. Et dicit Host. quem refert Anan. in c. statuimus, post n. 19. de maledict. quod ita communiter dicitur. Et ex hoc infert Pract. Millei, fol. 147. nu. 32. quod hodie titulus de priuatis delictis non est in vsu. Et secundum hoc pro quolibet crimine priuato posset procedi etiam ex officio & sic per inquisitionẽ saltem ad imponendam pœnam extraordinariam, vt dixi in loco præalle. Sed certè hæc materia delictorũ adeò est immutata à statutis & consuetudinibus locorum, vt hodiè vix distinguantur publica crimina à priuatis. Nam in regno Neap. non admittitur aliquis ad accusandũ, ni si suã vel suorum iniuriã prosequatur, vt dicit Maranta in suo spec. fol. 43. nu. 48. Et sic videtur quòd ibi omnia crimina dici possint priuata. Econuersò in regno Franciæ nemo potest criminaliter accusare, etiamsi prosequatur suam vel suorũ iniuriam, vt dixi infrà hoc eod. libr. §. fin. qu. 3. vers. Sed certè. Et sic ibi nullum crimẽ est publicum, neq; priuatum quo ad accusandum, propterea in hac confusione tutius est adhærere statuto vel consuetudini, quæ viget in eo loco, in quo delictum est commissum, & secundum illam declarare, quæ dicantur priuata, & quæ publica delicta.

7 Præmittendum est etiam, delictorum esse aliqua merè ecclesiastica, aliqua merè secularia, & aliqua communia. Merè ecclesiastica sunt illa, quorum cognitio reseruata est tantũmodo iudicibus ecclesiasticis, etiamsi commissa sint per laicos, vt est crimen hæresis, & simoniæ, vt dixi infrà hoc eodem libro, § Hæresis, versic. Hoc crimen, & §. Simonia, versiculo Hoc crimen

crimen. Merè ſecularia ſunt ea, de quibus ſi à laicis committantur, ſoli iudices ſeculares cognoſcunt, vt eſt homicidium, furtum, & huiuſmodi.

Communia autem ſunt ea, de quibus, ſi à laicis committantur, vterq; Iudex cognoſcere poteſt, ſcilicet eccleſiaſticus, & ſecularis, prout eſt Adulterium, Concubinatus, & Sodomia, &c. de quibus dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 37. per totum.

8 Habes etiam, quòd quædam ſunt delicta nominata, & quædam innominata. Delicta nominata ſunt quæ à lege habẽt particulare nomen iuris, vt eſt Furtum, Adulterium, & huiuſmodi. nam ex contrectatione rei alienæ, lex inducit delictũ quod appellauit furtum, ex concubitu vxoris alicuius cum alio viro, facit oriri delictum, quod vocauit adulterium. Delicta verò innominata ſunt, quæ non habent ſpeciale nomen iuris, ſed tantummodò facti, vt eſt verberare, percutere, ingredi domum alienam, & ſimilia. quæ quidem fieri quandoq; poſſunt ſine maleficio, quandoq; verò fiunt cum crimine. & ideò dicuntur delicta innominata. Sed ea, quæ ſunt nominata, non poſſunt fieri ſine maleficio. ſemper enim furtum, adulterium, raptus, &c. ſunt maleficia. Et hæc eſt diſtinctio Bar. in l. nunquam plura, nu. 4. ff. de priuatis delictis, quam communiter Doctores approbant, vt dicit Blanc. in pract. crimin. fol. 52. num. III. Effectum autem huius differentiæ, vide apud Bart. ibi.

9 Sunt etiam delictorum quædam læuia, quædam verò grauia ſeu atrocia, & quædam atrociſſima. In hoc autem non traditur à Doctoribus certa regula, ſed aliqui dicunt ſtandum eſſe arbitrio iudicis. Et hanc dicit eſſe communem opin. Alcia. in c. cum non ab homine, poſt nu. 28. de iudic. prout illum refert Villalobos in ſua collecta communem opin. in litera D. n. 56. Alij verò dicunt, quòd ex qualitate pœnæ, quę pro delicto imponitur, cognoſcitur qualitas, & quantitas delicti. Et ideò tanto grauius delictum iudicari debet, quanto grauior pœna pro eo impoſita reperitur. Et hæc fuit opi. Bart. in l. leuia, circa prin. ff. de accuſa. Et hanc dicit eſſe communem & regularẽ Theoricam Socin. conſ. 157. num. 5. lib. 2. Circa quod tamẽ vltra illud elegans conſilium Soci. videndum eſt etiam conſ. Barb. 48. lib. 2. & Dec. con. 65. Superioribus diebus Senatus noſter interrogatus à ſereniſſimo rege, quæ viderentur delicta atrocia. Reſpondit, ſibi videri atrocia hæc quæ ſequuntur: Rebellionis, Læſæ maieſtatis, Homicidij ex propoſito commiſſi, Falſificationis monetæ, Tertij homicidij, ſcilicet commiſſi ab eo, qui alia duo homicidia prius commiſiſſet, etiamſi pro eis condemnatus non fuiſſet: Vulneris illati proditoriè cum ſclopo rotato, etiam ſi mors non ſequatur, Tertiæ tonſationis ſeu diminutionis monetarum: Raptus virginis honeſtis parentibus ortæ, etiam ſi copula non ſequatur: Vſus venereus cum ſacra virgine in habitu intra monaſterium degente, Sodomia, Famoſorum latronum in viis graſſatio, & Falſificatio ſigilli Principis, aut Senatus. Et hæc opinio Senatus placuit Regi noſtro, & ideo in hac prouincia ſeruanda eſſet pro lege. Ego autẽ dico, quòd omnia delicta, pro quibus à lege, vel ſtatuto imponitur ſimpliciter pœna mortis naturalis, vel ciuilis, ſcilicet triremium perpetuò, & talis pœna eſt in vſu, vt à iudicib. imponatur, & exequatur, dicuntur grauia & atrocia. Atrociora autem ſiue atrociſſima dicuntur, pro quibus lex vel ſtatutum imponit pœnam grauiorem, quàm ſimplicis mortis in ipſo genere mortis, puta, quia vult pro talibus delictis reos in ſui culeo, vel igne comburi, vel in fruſta ſcindi, vel rotæ inſeri, vel trahi ad caudam equi, vel huiuſmodi, vt in crimine hæreſis, parricidij, aſſaſſinij, latrocinij ad viam publicam, ſodomiæ, incẽdiarij, falſæ monetæ, &c. Vel quando addit alias qualitates vltra pœnam mortis, vt quãdo extendit pœnam etiam in filios, vt in crimine læſæ Maieſt. Vel cõcedit aliqua ſpecialia aduerſus delinquentes, vt in crimine raptus virginũ, & mulierũ honeſtarum. Vtilitas autem huius differentiæ poteſt eſſe maxima: nã plerunq; ſtatuta concedunt Iudicibus latiores habenas in atrociorib. Quinimò etiam ſecundum ius cõmune dici ſolet. quòd plerunque propter enormitatem delicti licitum eſt iura tranſgredi: prout

ab omnibus allegatur tenere Inno. quãuis id expreſſè non dicat in c. 1. de conſti. quem ſequuntur omnes Legiſtæ & Can. vt dicit Marſi. in l. 1. in pri. nu. 59. ff. ad leg. Cor. de ſicar. & conſ. 52. nu. 16. & in l. 1. in prin. num. 23. ff. de quæſt. propter q̃ dictũ Innoc. fuit tempore Bal. ſuſpectus quidã qui iuxta Papã dũ ingrederetur Peruſiũ aliũ interfecerat, fuit enim ſtatim ſuſpenſus contra formam ſtatuti, vt recenſet Pariſ. Put. de ſynd. for. 288. nu. 19. Illud autem dictum Innoc. aliqui intelligunt, vt procedat in puniendo, nõ autem in procedendo. In quam ſententiam inclinaſſe Curiam Neap. refert Grammat. voto 34. circa fin. Sed certè apud nos contrarium ſeruatur. Nam in enormibus, & atrocib. criminibus permittitur Iudicibus iura tranſgredi etiam in procedendo, quia ſcilicet deuenitur ad torturam, etiamſi indicia non ſint in totum ſufficientia, neq; probata per teſtes omni exceptione maiores, &c. vt de iure videtur regulariter requiri, & plerunq; etiam non edita copia proceſſus informatiui.

10 Eſt etiam cõmunis regula, quòd ſemper grauius reputatur delictum, quod cõmittitur faciendo, q̃ illud, quod committitur, omittẽdo. Ita colligi videtur ex gl. in l. fi. mora, in verbo, ne facto, ff. ſolut. matri. quam dicit communiter approbatã Alber. in l. præſcriptione, col. 2. verſ. Item ex prædictis, C. ſi contra ius vel vtil. publ. Iaſ. in d. l. præſcript. nu. 9. quem refert Illuſtris vir, & conſiliarius Regius Do. Antonius de Padilla in l. tranſigere, poſt nu. 107. C. de tranſact.

11 Sed quæro, nunquid maleficium dicatur etiam illud delictum, quod committitur verbo, prout eſt blaſphemia, iniuria verbalis, & huiuſmodi? Reſp. Bar. in l. aut facta in princ. 1. ff. de pœnis, tenuit quòd non, ex quo maleficium dicitur à malè faciendo, & ideò non comprehendit maledictum vel ſcriptũ, & infert ad ſtatuta, quæ duplicant pœnas maleficiorum cõmiſſorum de nocte, vt non habeant locũ in blaſphemantibus, vel dicentibus verba iniurioſa, &c. Et hanc opi. dicit frequẽtius probari Alciat. in l. verbum facere, ff. de verb. ſignif. Contrariam verò ſententiã, ſcilicet, quòd imo etiam delicta, quæ committuntur verbis, dicãtur maleficia, tenuit Bal. ſuper inſt. in tit. de oblig. quæ ex delicto in principio, vbi dicit, quòd cum quadam vice, practicaſſet opi. Bart. fuit ſibi oppoſitum tempore ſyndicatus, & quod vix euaſit. Et hanc opin. contra Bart. dicit eſſe cõmunem Ale. in Apoſtil. ad eundem Bart. ibi dicens, q̃ ita etiã cõmuniter practicatur, quẽ refert Blanc. in pract. crim. fol. 48. nu. 51. Et hæc opi. mihi magis placet, nã, & qui maledicit, maleſacit, imò, & qui malè cogitat, quandoq; ẽt dicitur malèfacere, & ex mala cogitatione punitur, vt dixi inf. hoc eo. li. §. fi. q. 91.

12 Quæro etiam, nunquid contumacia dicatur delictum? Reſp. quod contumacia de per ſe non poteſt propriè dici delictum. Et hanc cõcluſionem dicit eſſe cõmunem Felin. in c. ex literis, nu. 27. de cõſtit. quem refert Foller. in prac. crim. can. fol. 145. nu. 7. Et ex hoc infertur ad ſtatuta loquentia de delictis ſeu maleficiis, & de condemnatis, ſiue bannitis ex delictis vel maleficiis, vt non comprehendant bãnitos, vel condemnatos ex cõtumacia, Nã ille dicitur damnatus de maleficio, qui fuit præſens, & fecit ſuas defenſiones, & tamen fuit (eis non attẽtis) cõdemnatus, non autem ille qui fuit contumax, & in contumaciam condemnatus. Et ita dicunt communiter Doctores, vt ait Bald. conſ. 193. lib. 2. Ita etiam magis communiter concludi atteſtatur Alex. in l. ſi mora, poſt nu. 13. ff. ſolut matr. quem refert Roland. conſ. 45. nu. 66. lib. 1. Hanc etiam opinionem dicit eſſe communem Claud. in l. ſi mora poſt nu. 18. Auguſt. ad Angel. de malef. in verbo, Qui dominus iudex videns, nu. 26. Alci. conſ. 362. poſt nu. 6. Sed certè licet hæc opi. ſit cõmunis, credo q̃ cum difficultate poſſet obtineri in prac. nam ſtantibus ſtatutis vel conſuetudine quòd contumax habeatur pro præſente, & confidente, credo quòd bannitus pro delicto in contumaciam, poſſit propriè dici bannitus ex maleficio, non enim eo caſu bannitur vel cõdemnatur reus propter cõtumaciam, ſed propter delictum, cuius plena probatio reſultat ex contumacia, tantò magis, quia videmus, quod cõmunis vſus loquendi ita interpretatur, vt ille dicatur bannitus de maleficio,

ficio,qui citatus pro maleficio non comparet,prout atteſtatur Salyc.in Rubrica, C.de crim.ſtellio.circa fi. Et ita pluries vidi iudicari:& ego etiam, ſi caſus contingeret,ita iudicarem.Scias autē, quòd vbicunque contumacia alicuius haberet admixtum contemptum iudicis,eo caſu talis cōtumacia diceretur eſſe delictum, & poſſet ex ea criminaliter puniri. Ita dicit gl.in l.vnica,§.fi.in gl.magna,in fi. ff. ſi qs iuſdi.non obtem.quam dicit eſſe cōmuniter approbatam Claud. in d. l.ſi mora, nu.19.Contemptus enim iudicis, dicitur delictum,& poteſt puniri.Et hæc generaliter præmiſſa ſufficiant,nunc de ſingulis criminibuſſpecialiter videamus.

§. ADVLTERIVM.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij accuſatio multipliciter proponi poteſt?*
2 *Adulterium quot modis committi poteſt?*
3 *Et an cum meretrice nupta dicatur adulterium cōmitti?*
4 *Et an adulterium ſit crimen priuatum?*
5 *Et an in crimine adulterij lata culpa æquiparatur dolo?*
6 *Et an adulterium poßit probari per teſtes ſingulares?*
7 *Et an poßit puniri etiam per Iudicem Eccleſiaſt.*
8 *Et quæ ſit pœna adulterij?*
9 *Et an habeat locum in ſponſa?*
10 *Et quid in Iudæo?*
Et an pluries cum vna adulterium committens, dicatur plura adulteria commiſiſſe?
11 *Adulter in actu adulterij à patre deprehenſus, poteſt impunè occidi?*
12 *Propter adulterium poteſt agi ad ſeparationē thori?*
13 *Et an teneatur eo caſu maritus vxori dotem reſtituere?*
14 *Et quid ſi deinde compertum fuerit matrimonium fuiſſe nullum?*
15 *Vxor propter adulterium amittit dotem?*
16 *Et an in præiudicium patris, vel filiorum ſuorum?*
17 *Et an amittat etiam bona parafernalia?*
18 *Et an vxor amittat dotem propter oſculum?*
19 *Et an facta ſeparatione thori, maritus teneatur alere vxorem?*
20 *Maritus, ſciens vxorem eſſe adulteram, ſi cum ea ſe carnaliter cōmiſceat, an videatur adulterium illi remiſiſſe?*
21 *Exceptio adulterij in cauſa ciuili repetitionis dotis, quando, & per quos opponi poßit?*
22 *Crimen adulterij præſcribitur quinquennio?*

1 ADulterij crimen multis modis in iudicium deduci poteſt. Quādoq; enim maritus accuſat vxorem de adulterio vt in caſu in quo conſuluit Bal. conſ.310. lib.1.& Rom.conſ.451. & Bolog. conſ. 23. & Gratus conſ.50.lib.2. Mantua conſ.43. lib.1.Quandoq; econuerſò vxor accuſat virum de adulterio cum alia muliere cōmiſſo,vt in caſu in quo conſuluit Roma. conſ.167. Quandoque maritus accuſat vxorem,& adulterum , vt in caſu in quo conſuluit Bal.conſ.6.lib.5. & Ioan. de Amicis,conſ.127.& eſt deciſ.Gramma.31. & Boer.297.& ſeq. Quandoque mulier agit ad ſeparationem thori,vt in caſu Socin. Iun.conſ.32.lib.2.

2 Tribus autem modis adulterium committitur.Primò, inter virum coniugatū, & fœminam nuptam. & hoc dicitur duplex adulterium, nā vterq; ipſorum violat proprium thorum,& alienum. Secundò,inter virum & coniugatum, & mulierem ſolutam.Tertiò, inter virum ſolutū, & mulierem nuptam.Propriè verò adulterium in viro eſt,quādo violat alienum thorum,licet ipſe non ſit coniugatus; in muliere autem quando violat proprium thorum,etiamſi adulter nō ſit matrimonio copulatus.Cæterum quando vir cōiugatus coit cum ſoluta, tùnc de iure ciuili neq; ex parte viri,neq; ex parte mulieris non dicitur adulterium. Ideoq; non poſſunt puniri ea pœna,qua adulteri puniūtur.Et hæc eſt indubitata Doctorum ſententia,vt dicit Rola. cōſ.74.nu.12.lib. 1.Hanc etiam dicit eſſe cōmunem Caccia lup.in rep.l.ſi qua illuſtris nu.58.C.ad Orficia,licet dicat,ꝙ poteſt vxoratus eo caſu puniri pœna ſtupri,quem refert Placa lib.1.delictorum,c.41.nu.35.Didac. ſuper 4.decretal.fol.172.nu.16.in fi.Et quòd talis coitus appelletur ſtuprū, colligi videtur ex tex.in l.1.C.de adul. Communiter tamen non punitur.De iure autem canonico vbicunque maritus vel vxor habeat rem carnalem cum alio, quàm cum proprio coniuge, appellatur adulterium. c. nemo,32.q.4.cum ſimil, Quinimo ſecundum aliquos,grauius peccat laicus coniugatus,violans thorum propriæ vxoris, & ſic aliam mulierem carnaliter cognoſcens,quàm preſbyter adulterans. Et ita communiter tenetur,vt dicit Abb.in ca. vt clericorum,nu.6. de vita & honeſtate clerico. prout illum refert Caccialupus

in d.l.si qua illustris, post nu.13. Hanc etiam dicit esse communem opin. Corse. in repertorio Abbatis, in verbo, Coniuges, quam tamen ego non credo veram: quia licet magnum sit sacramentum matrimonij, magnum est etiam sacramentum sacerdotij, sed hęc disputatio in practica parum, vel nihil valet.

3 Quęro, nunquid dicatur cõmitti adulterium cum muliere nupta, quæ tamen sit meretrix, seu inhonestæ vitæ? Respon. Aut talis meretrix, quæ virum assumpsit, cessauit à meretricia vita, & honestè cum viro vixit: & hoc casu adulterium, cum ea cõmissum, potest accusari & puniri. Aut verò postquam matrimonium cõtraxit, perseuerauit in meretricali vita, & tunc vir, illam carnaliter cognoscens, non debet aliqua pœna puniri. Et hæc opin. hodie cõmuniter obseruatur, vt dicit Ang. in l. si vxor. §. sed & in ea, nu. 1. ff. de adult. & in l. si ea. C. de adul. quem refert Anan. in c. 1. nu. 6. de adul. & Rimi. cons. 17. n. 20. quod est pro maiori parte duplicatum in cons. 439. nu. 23. Quòd verò ad ipsam meretricem adulterium committẽtem, Consil. Neapol. in facti contingentia videtur sensisse, quòd in ea sit punibilis, vt per Capic. decis. 44. & refert Amad. de synd. nu. 174. quod ita seruauit in practica D. Baptista de Corneto tunc potestas Recanati, qui condemnauit publicam meretricem de adulterio, & mortua est in carceribus. Sed certè iudicio meo contraria sententia verior est, quàm etiam sequi videtur Amad. in loco prælleg. nam tex. in d.l. si ea, expressè dicit, quòd crimen adulterij in ea cessat: & ideò, si casus contingeret, ita iudicarem. Quæ autem dicatur meretrix, dixi suprà lib. 2. §. Meretrix.

4 Est autem hodie adulteriũ crimen priuatum, nam nisi certis personis eius accusatio permittitur, vt est tex. in l. quamuis, la 2. C. de adult. Et hanc dicit esse sententiam communiter per maiores nostros approbatam Fulg. cons. 135. post nu. 2. quam etiam cõmunem appellat, Ant. Gomes. super l. 80. Tauri, num. 49.

5 Quęro etiã, nunquid in crimine adulterij? lata culpa æquiparetur dolo? Dixi infrà hoc eo. li. §. fi. q. 84. vers. Dixi etiam.

6 Hoc crimen est communis fori, & ideò potest puniri per iudicem secularem, & etiam per iudicem ecclesiasticum, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 37. versicu. Quæro nunquid.

7 Sed quæro, quæ sit pœna adulterij secundum ius commune? Respon. De iure diuino secundum legem Mosaicam, in adulterio, tam masculo q̃ fœminæ erat imposita pœna mortis, genus autẽ mortis erat lapidatio, Exodi c. 20. Deuter. ca. 22. De iure autẽ canonico pro adulterio laicus tam masculus q̃ fœmina excõmunicatur, c. intelleximus, de adult. Præterea q́ue fœmina in monasterium detruditur: & si maritus eam nolit recipere, ibi cogitur toto tempore vitæ suæ permanere, & pœnitẽtiam agere, c. gaudemus, eo. tit. de adult. Et nota, quia iste est vnus ex casibus, in quib. episcopus potest punire laicos, vt dixi in d. q. 37. vers. Quæro nunquid. Clericus aũt de iure canonico pro crimine adulterij deponitur, & vlterius in monasteriũ toto tẽpore vitæ suæ detruditur. Ita voluit expressè gl. in c. latior, in gl. 1. 2. q. 7. Et est cõis op. vt dicit Gril. de diuers. cri. lib. 3. q. 2. nu. 1. & seq. & q. 6. nu. 11. Diaz. in pract. crim. cano. ca. 79. quẽ refert Duennas reg. 101. in 2. limi. Et prac. Conradi, fol. 384. in 5. limit. Dida. super 4. decretal. fol. 145. nu. 19. quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera C. nu. 82. Bermond. de concub. fol. 37. n. 16. Dicebat tamen Alciatus, quòd si hodie clerici propter adulterium detruderentur in monasteria, pauci eorũ ambularent per vias. De iure autẽ ciuili magna est varietas inter Scribẽtes, an secundum ius digestorum, adulterium punire tur pœna mortis naturalis. Magis tamen communis opin. videtur esse, quòd olim puniretur tantummodò pœna deportationis. Et hanc esse communem opin. attestatur Cuma. cons. 154. post nu. 2. Mars. in pract. crim. §. opportunè, nu. 40. quem refert Didacus super 4. decretal. fol. 144. post num. 16. Secundum verò ius codicis omnes cõsentiunt, quòd punitur pœna vltimi supplicij. Et est text. in l. quanuis, la 2. C. de adult. Et hanc dicit esse cõmunem Alex. cons. 13. post nu. 3. lib. 7. Cuma. in loco prælleg ato, & hoc tam in masculo, quàm in fœmina. Hanc etiam dicit esse

esse communem opi. Legistarũ August. ad Ang. de malefi. in verbo, *Che hai adulterato*. nu. 44. quem refert Ant. Gomes. super l. 80. Tauri, nu. 47. & Pract. Conradi, fol. 383. nu. 21. Sed hodie secundũ ius authenticorum in fœmina propter sexus fragilitatem cõmutata est pœna: virgis enim cæditur, deinde detruditur in monasterium: & si intra biennium maritus illam ad se non reuocet, ipsa cogitur habitum monachalem suscipere, & ibi perpetuò permanere, tex. est in Auth. sed hodie. C. de adult. Et ita volunt omnes Doctores, vt dicit Sal. in l. qui sepulchra, post nu. 7. C. de sepulchro viola. Et hanc opin. dicit esse communem Imola in l. cùm mulier, post nu. 18. ff. solut. matri. quem refert Nicellus in concord. gl. c. 8. Et reperio, quòd secundum dispositionẽ illius auctenticę iudicauit in facti cõtingentia Curia Burdegalen. vt refert Boër. decis. 297. nu. 12. Idem etiam seruauit parlamentũ Parisiense in quadã Maria Quatreliure, & alia adultera, vt refert Papo lib. 22. ti. 9. Aresto 1. & 2. Pariter etiam Curia Neapol. quandam mulierem ob adulteriũ detrudi iussit in monasterium, teste Gramma. decis. 31. In senatu autem ego nunq̃ vidi seruari hanc pœnam detrusionis in monasteriũ: sed quandoq; mulieres de adulterio conuictæ, fuerunt condemnatæ in fustigationem, & exilium arbitrariũ 10. Febru. 1558. P. N. Quinimò quædã Margarita China confessa adulterium cum incestu, nõ fuit nisi biduo virgis cæsa. 20. Martij 1559. P. N. in masculo autem firma manet dispositio d. l. quanuis, quòd scilicet propter adulteriũ puniatur pœna vltimi supplicij. Et ita tenent communiter Legistæ, vt dicit Imol. in c. tuę, nu. 13. de procu. Hanc etiam dicit esse cõmunẽ opin. Alex. in d. cons. 13. nu. 3. quem refert. Rolan. in d. cons. 74. nu. 8. & con. 3. nu. 35. lib. 2. Augu. ad Ang. de malef. in verbo, *Che hai adulterato*, sub nu. 44. Afflict. super 3. parte constitutione regni Rub. 42. in princip. post nu. 7. vbi dicit, ꝙ ita tenẽt omnes Doctores, & ꝙ ita vidit pluries iudicatum, scilicet ꝙ adulteri fuerunt ad mortem cõdemnati, & sentẽtiæ fuerunt executæ. quem etiam refert Carer. in pract. crim. fol. 449. n. 264. in fi. Mitius tamen actum fuit per parlamentum Parisi. cum quodam adultero, qui citra sanguinẽ fuit punitus, vt refert Papo in d. Aresto 2. licet deinde Aresto 4. referat fuisse furcis suspensum quendã famulum, qui cum domina adulterium commiserat. de quo fit etiam mentio in placitis Galliæ lib. 12. ti. 6. placito primo. Sed quicquid sit secundum iuris cõmunis dispositionem, hodie videmus in omnibus ferè prouinciis immutatam esse pœnam mortis pro adulterio, & impositam esse pœnam pecuniariam. & ita communiter obseruari ex statutis Italiæ attestatur Anan. in c. fin. post nu. 11. de colluf. detegen. quem refert Tiraq. de legib. connub. l. 13. n. 23. Quinimò in Gallia ex consuetudine adulteri non puniuntur, vt dicit Ioan. Fab. in l. consuetudinis, col. fin. C. quæ sit longa consue. & aliis plurib. in locis, quæ refert Boër. in d. decis. 297. nu. 26. & decis. 317. nu. 13. in fi. & Tiraq. in d. l. 13. nu. 24. & Igneus in l. lege Cornelia. §. ex hoc edicto, nu. 65. ff. ad Sylle. & Gulielm. de Benedict. in secunda parte repet. cap. Raynutius. fol. 138. nu. 63. Et certè maximè dolendum est his temporibus, in quibus passim ferè apud omnia tribunalia adulteri impunè euadunt, imò de ipso crimine gloriantur, illi verò, quorũ vxores adulteræ sunt, accusationem proponere non audent, ne in perpetuam infamiam, ita volente praua consuetudine incurrant. Quapropter ego semper fui in sententia, quòd principes huius tẽporis, qui hoc grauissimum crimẽ seueriss. mis legibus non coërcent, illasq; exequi non faciunt grauissimè peccent. Et iudicio meo iste est vnus ex casibus, in quib. Christiana resp. indigeret reformatione.

Secus in Hispania l. 1. & 2. to. tit. 2. lib. 8. recopilat.

9 Sed hæc omnia locum habent in vxore, adulterium committente. Sed quid in sponsa? Respon. quòd etiam cum sponsa alterius dicitur cõmitti adulterium. ita dicit gl. in c. discretionem, in verbo, Reatum adulterij, de eo qui cogno. consang. vxoris suæ, quam gloss. tenent omnes, vt attestatur Mantua in l. Transigere, num. 52. C. de transact. Quod tamen intellige, vt procedat in sponsa per verba de præsenti. nam in ea locum habet pœna adulterij, etiam si à viro cognita adhuc non fuerit, secus autem si sit tantummodo spon-

do ſponſa per verba de futuro. Et ita tenẽt communiter Doctores, vt atteſtatur Anton. Gomes ſuper d. l. 80. Tauri, poſt nu. 47. verſ. Dubium tamen faciunt quæ dixi infrà hoc eo. lib. §. homicidium, verſ. Sed quid dicendum, circa fin.

10 Pone, ſtat ſtatutum in aliqua ciuitate, quòd pro adulterio imponit pœnam pecuniariã, vt in multis locis videmus. Quæro, ſi Iudæus in illa ciuitate committat adulterium cum muliere Chriſtiana, nunquid erit puniendus pœna iuris communis, quæ (vt dixi) eſt pœna mortis, an autem erit puniendus pœna ſtatuti, & ſic pecuniaria? Reſp. Angel. in conſ. 114. lib. 1. & Alex. conſ. 99. lib. 6. & Barba. conſ. 63. li. 4. in facti contingentia, conſuluerunt, q̃ debet puniri pœna ſtatuti, non autem pœna mortis. Et hanc opi. dicit eſſe communem Bermon. de concub. fol. 40. poſt nu. 32. & nu. 40. Ego verò in Iudæo committente adulterium cum Iudæa, vtique ſequor opi. Ang. & communem, ex quo debent Iudæi iudicari ſecundum leges, quibus iudicantur alij de ciuitate, vt dixi ſuprà lib. 2. §. Iudæus. Et pœna impoſita à ſtatuto tollit pœnam iuris communis, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 85. verſ. Debet etiam. Sed in Iudæo cõmittente adulterium cum Chriſtiana, ſecus dicerem, nam coitus Iudæi cum Chriſtiana etiam ſoluta, & meretrice eſt punibilis, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. Fornicatio, verſi. Cum Iudæis. Propterea cùm in hoc caſu ſit duplex crimen, debet grauius puniri, quàm diſponat ſtatutum ſimpliciter loquens in adulterio. Ego itaque huiuſmodi Iudæum cenſerem eſſe ad triremes perpetuò tranſmittendum.

11 Sed pone, quòd ex ſtatuto impoſita ſit pœna pecuniaria, vel etiam corporalis, quæ reiterari poſſit, puta fuſtigatiõis vel huiuſmodi, nunquid ſi aliquis cum vxore alterius pluries rem carnalẽ habuerit etiam ex interuallo, dicetur plura adulteria commiſiſſe, & ſic erit pœna multiplicanda, vel reiteranda? Reſpõ. q̃ licet talis dici poſſit pluries adulterium cõmiſiſſe, non tamen debet puniri, niſi pro vnico adulterio. Ita tenet gloſ. in l. vulgaris, in verbo, Fur erit. ff. de furtis, quæ opinio communiter omnium calculis recipitur, vt ait Didacus lib. 2. reſolut. capit. 10. num. 8. circa fin. Et ita in facti contingentia conſuluit Bart. conſ. 222.

Habet etiam adulterium aliam pœnam, quia ſcilicet ſi adulter fuerit in ipſo actu adulterij deprehenſus, poteſt à patre mulieris impunè occidi, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Dixi etiam, & aliis ſeq.

12 Alia quoq; eſt pœna adulterij de iure canonico: nam propter hoc crimen agi poteſt ad ſeparationem thori, nec non, & ad dotis, & donationis ꝓpter nuptias, priuationem. Et eſt commu. opi. vt dicit Bermond. de concub. fol. 35. poſt num. 32. Et hinc colligi poteſt, tantam eſſe immanitatem huius criminis, vt licet iure diuino cautum ſit, vt quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, nihilominus ex cauſa adulterij cõceditur ipſius matrimonij ſeparatio, vt eſt text. in c. ex literis, de diuort. cum ſimi. Quinimò ſi crimen adulterij eſſet notorium, poſſet maritus abſque aliqua ſententia aut declaratione Epiſcopi, vxorem adulteram propria auctoritate expellere. Et hãc dicit eſſe communem opi. Barbatia in Apoſtil. ad Abb. in c. fin. ſub num. 6. de adulter. contra Cog. in 4 2. p. c. 7. §. 5 n. 82.

13 Et ſcias, quod hoc caſu ſi matrimoniũ ſeparatur propter adulterium commiſſum à viro, tenetur ipſe vxori dotẽ ſuam reſtituere. Et ita firmant Doct. omnes, vt ait Pariſ. conſ. 54. nu. 42. lib. 4. Si verò ſeparatur propter adulterium cõmiſſum ab vxore, ipſa amittit dotem, neque poteſt illam amplius repetere. Et hoc tam de iure ciuili, quàm de iure canonico, text. eſt in c. plerunque, de donat. inter virum, & vxorem, & in l. cùm mulier. ff. ſolut. mat. Et eſt communis opin. vt dicit Bermon. de concubinis, fol. 43. poſt nu. 42. Bal. Nouel. de dote, in vndecima parte. §. hactenus, num. 36. Didac. ſuper 4. decretal. fol. 135. num. 1. quem refert Villalobos in ſua collecta cõmunium opin. in litera A. nu. 68. Pract. Conradi fol. 384. nu. 23. Bologn. in Rub. C. de edendo, nu. 29. quem refert Viuius in libro communium opi. fol. 318. verſ. Vxor perdit. Et nota, q̃ licet Bart. in mulier. §. ſocer. in vltimis verbis. ff. de adulter. tenuerit, quòd ſi maritus criminaliter accuſet vxorem de adulterio, non

lucratur

lucratur dotem, veritas tamen est in contrarium, quòd scilicet etiam si eam ciuiliter conuincat de adulterio, lucratur dotem. Et ita contra Bart. est communis opinio, vt attestatur Alex. cons. 189. nu. 10. lib. 6. Apostil. ad Bart. in d. §. socer.

14 Sed quid si aliquis ducat in vxorem aliquam mulierem, quam siue propter consanguinitatem, siue propter aliud legitimum impedimentũ non poterat de iure vxorem ducere, & illa commiserit adulteriũ, propter q̃ fuerit priuata dote, dein de matrimonium fuerit declaratum nullum, nunquid poterit mulier dotẽ suam repetere, ex eo q̃ stante nullitate matrimonij non potuerit dici adulterium, & consequenter neq; ipsa dote priuari? Respond. quòd non poterit illa repetere, ita tenet gl. in d. c. plerunque, in verbo, non valebit. Et est cõis op. vt dicit Bal. Nouel. de dote, in 11. parte, in d. §. hactenus. nu. 36. quem refert Didacus super 4. decretal. fol. 135. nu. 1. Anton. Gomes. super d. l. 80. Tauri. post nume. 48. versi. 2. infertur. Bermon. in loco præallegato fol. 44. nu. 43. Io. Lupus de donat. inter virum & vxorem. §. 36. num. 3. quem refert Villalob. in loco præallegato. Cõsiderandus enim est status matrimonij, qui erat tempore commissi criminis, saltem putatiuè, & mala intentio ipsius mulieris, quæ ex nullitate matrimonij deinde declarata excusari non debet, saltem postquam iam super ipsa dotis priuatione fuit pronunciatum.

15 Adde, quòd propter adulterium vxor non modò amittit dotem, sed etiam bona parafernalia, ita tenut glos. in d. c. plerunque, in verbo, Dotalitium. Et est communis opin. vt attestatur Boër. decis. 338. nu. 2. Didacus in loco præallegato, nu. 2. Bermond. in loco præallegato, fol. 46. num. 49. Pariter etiam maritus committens adulterium, punitur, & ipse in donatione propter nuptias, quam vxor eo casu lucratur, ita tenet gl. in c. 1. in gl. 1. vt lite non contestata. Et est commu. opin. vt dicit Bermon. in loco præal. nu. 56. & seq.

16 Scias etiam, q̃ mulier amittit dotẽ non solùm propter adulteriũ, sed etiam propter solum osculum alteri viro, q̃ marito datum, vel quia ille sibi manus ad mamillas posuit, ita tenet Bal. in c. tuæ, nu. 4. de procu. Et est communis opi. vt dicit Bello. in Rub. C. de edendo, nu. 81. quẽ refert Didac. in loco præallega. nu. 3. Cùm enim adulterium sit difficilis probationis, & oscula dicantur p̃xima, & ferè immediata præparatoria adulterij, optimè statutum est, vt mulier eo ipso, q̃ conuincitur osculum amatori dedisse, dicatur etiam de adulterio conuicta. Quod intellige, vt procedat nõ modò quantum ad processum ciuilem, sed etiam ad puniendã eam criminaliter de adulterio. Et hoc dicit esse de mente omnium Anton. Gomes. super d. l. 80. Tauri. nu. 50. quam tamen opi. ego non sequerer in iudicando ad imponendam pœnã ordinariã delicti, & multi etiam contra Bal. tenuerunt, quorũ opi. communem esse attestatur Bero. in Rub. de iudic. nu. 22. quem refert Do. Anto. de Padilla in l. transigere, nu. 87. de transact.

17 Facta autem tori separatione propter vxoris adulterium, tenetur nihilominus maritus illam alerere. Et ita tenent communiter Docto. vt ait Card. Alex. in c. ex parte, col. fin. vers. Sed operæprecium, de sponsalib. Licet enim vxor sit adultera, non propterea desinit esse vxor, etiã post tori separationem, c. 2. de diuor. Tenetur etiam maritus castitatem seruare, aliàs si fornicetur, tenetur ipsam vxorem iterũ in consortium admittere. Et est communis opinio. vt dicit Abb. in d. c. ex literis, nume. 11. de diuortiis. Et ad hoc cogi potest non solùm officio iudicis, sed etiam ad actionem ipsius vxoris. Et ita communiter tenetur, vt dicit Felin. in cap. lator, post nume. 9. vers. Limita, 2. de re iudica. Didacus in loco præallegato, num. 5.

18 Caueat etiam maritus, ne sciens vxorem esse adulteram, se cum ea carnaliter commiscat, nam ex eo videtur illi adulterium remisisse, ita tenet gl. in c. fi. in gl. vnica de adult. quam dicit ab omnib. receptam Didac. in loco præallega. num. 7. Censetur enim ex hoc mores suos approbasse. Quinimò vir, qui rem habet cum vxore adultera, nõ facta prius pœnitentia, peccat mortaliter, vt notatur in ca. coniugio. 32. q. 1. Sed certè adulteri hodie ad hoc non aduertunt. Et malè, vt dicit Bertach. in suo repe. in verbo, Adulter, nu. 3.

Et

19 Et hęc quidem de adulterio criminali ter in iudicium deducto sufficiant. Cęterùm an vxor committens adulterium amittat dotem in præiudicium etiam patris & filiorum suorum, & quandiu hæc exceptio adulterij in dotis repetitione opponi possit, & contra quas personas, & an necesse sit, quòd maritus prius iudicium criminale proposuerit, cùm hæc omnia magis iudicium ciuile, quàm criminale respicere videantur, suo loco tractauimus suprà lib. proximo. §. Dos.

20 Vnum tamen volo vt scias, q̃ licet regulariter crimina non præscribantur minori tẽporis spacio, quàm viginti annorum, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 51. circa princip. nihilominus accusatio adulterij præscribitur quinquẽnio, vt est tex. in l mariti. §. hoc quinquennium. ff. de adulter. Et ita in facti contingentia iudicatum fuisse refert Papo lib. 24. tit. 2. Arresto 2. Quod intellige, vt procedat in simplici adulterio, secus autem in adulterio cum incestu, illud enim non præscribitur minore spacio, quàm viginti annorum, prout, & cætera crimina, de quibus dixi in loco præallegato.

§. ASSASSINIVM.

SVMMARIVM.

1 *Qui dicatur assassinus in materia cap. primi de homicid. in 6.*
2 *Et an ad hoc, vt quis dicatur assassinus, requiratur, quod constet occisum fuisse Christianum?*
3 *Et an episcopus assassinus comprehendatur in dispositione dicti cap. primi.*
4 *Quæ sit pœna assassinij?*
Et an assassinus sit tutus immunitate Ecclesiæ, si ad eam confugiat?
5 *Et an in crimine assassinij requirantur pœnæ probationes, vt in aliis criminibus?*
6 *Et an in hoc crimine puniatur affectus, etiamsi non sit secutus effectus?*
7 *Et an clericus assassinus possit puniri à iudice laico?*

1 ASsassinus est ille, qui aliquem Christianum occidi precio mãdat alteri siue infideli, siue Christiano. Et hæc est cõmunis opi. vt dicit Are. cons. 163. post nu. 17. vbi subdit, q̃ fortè etiam est consuetudine approbata, quem refert Placa lib. 1. delictorũ, c. 19. nu. 2. & Viuius in lib. communium opin. in verbo, Assassini omnes Capic. deci. 155. Gram. voto 8. & 9. Et dicit Prac. Conradi fol. 237. nu. 1. quòd in hoc Doct. omnes conueniunt. Exemplum autem poni potest in casibus, in quib. consuluerunt Bal. cons. 430. lib. 2. & cons. 383. lib. 2. & Rimi. cons. 55. & Rolan. cons. 24. in 1. dubio lib. 1. & Gram. cons. 44. & con. 66. & est decis. Capic. 112. & 155. Et scias, q̃ licet aliqui tenuerint, quod dispositio c. 1. de homic. in 6. punientis assassinos, habeat locum solummodo in certo genere hominũ, qui appellãtur assassini: tamen in contrarium scilicet q̃ imò cõprehendat omnes, vt dixi, est commu. opi. vt attestatur Bos. in tit. de mandato ad homici. nu. 16. Bene verum est (vt dixi) quòd ad hoc, vt quis propriè dicatur assassinus, & consequenter in eo locũ habeat dispositio d. c. requiritur, q̃ ille interfectus esset
2 Christianus, ita dicit Io. And. in d. c. 1. quẽ sequuntur communiter Doct. vt attestatur Alex. cons. 166. in fi. li. 7. & Prac. Carer. fol. 290. post nu. 15. Et hęc sententia est omnium consensu stabilita, vt dicit Placa in d. c. 19. nu. 8. Nã vbi agitur de imponenda pœna alicuius cõstitutionis specialis, requiritur q̃ concurrant omnes qualitates, de quib. in ipsa constitutione, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 85. vers. vbi agitur. Et subdit Io. And. propter hoc se euasisse quendam imputatũ de assassinio, ex eo, q̃ in processu nõ fuerat probata illa qualitas, quòd ille occisus esset Christianus. Et dicit Io. Arno. caut. 23. Vos scitis, quòd ipse ita facto semel iudicauit. Sed certè credo, quòd hæc defensio apud nos parũ prodesset, modò ille fuisset occisus in territorio Christianorũ. licet enim verè non nascatur Christianus, tamen cùm à communiter contingentib. infideles nõ sint soliti inter Christianos conuersari, ille qui in territorio Christianorum reperitur, habendus est pro Christiano, præsertim in hoc tam graui delicto, in quo non est super huiusmodi subtilitatibus insistendum. Vbi tamen reus probaret illum fuisse infidelem, tunc vtique esset ab hoc crimine assassinij absoluendus.

3 Quæro nunquid etiã episcopus, qui sit assassinus, sit comprehẽsus in dispositione d. c. primi? Resp. quòd sic. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Soc. inter consi. Curtij Sen. cons. 20. post num. 43.

Sed

4 Sed quæro, quæ sit pœna assassinij? Respon. quòd tales sunt diffidati à toto populo Christiano, & possunt impunè offendi, &c. vt est tex. in d. c. 1. Debet autem assassinus puniri pœna mortis, & secundum aliquos debet trahi ad caudã equi, prout in pluribus locis vsu ac consuetudine receptum esse attestatur Soc. quem refert Placa. in d. c. 19. num. 5. dicit tamen Pract. Carer. fol. 294. num. 35. quòd hodie assassini per frusta scinduntur, & q̃ iudices hac pœna vtuntur propter criminis immanitatem, & ad terrorem aliorum.

5 Item licet assassinus confugiat ad ecclesiam, non tamen est tutus eius immunitate, de qua dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 30. sed potest inde extrahi per quemcunq; iudicem secularem. Et hæc est crebrior apud omnes recepta opin. vt dicit Placa in d. c. 19. num. 24.

6 Præterea quanuis regulariter in crimi nalib. requirantur probationes luce meridiana clariores: tamen in hoc delicto propter eius immanitatẽ sufficiunt probabilia argumenta, etiam ad condẽnandum. ita expressè dicit text. in d. c. 1. & est communis opinio, vt dicit Boss. in tit. de conuictis, nu. 55. & in tit. de indic. nu. 201. Quod intellige non solùm ad condemnandum pœna extraordinaria, sed etiam ad condemnandum pœna corporis afflictiua. Et hoc constitutissimum esse attestatur Placa in d. c. 19. nu. 16.

7 Scias etiam, q̃ quanuis regulariter ex generali consuetudine Italiæ non punia tur affectus, nisi sequatur effectus, vt dixi in d. §. fi. q. 92. tamen in crimine assassinij punitur conatus etiã si effectus secutus non fuerit. Et ita in facti contingentia cõsuluit Ang. cons. in q. præmissa. Et hoc frequentissimo omnium consensu receptum esse ait Didac. in repet. cle. si furiosus, fol. 180. versic. Secundo proponitur. Hanc etiam dicit esse frequentiori calculo receptam sententiã Gonius de immu. eccle. fol. 143. in 15. fall. post nu. 8. quem refert Placa in d. c. 19. nu. 9. Et ita obseruatũ fuisse in facti contingẽtia per Cur. Neap. refert Affli. super 1. par. const. regni, Rub. 12. nu. 11. in fi. in quodam assassino, q̃ cum dardo balistæ dedit in arzone sellæ equi illius, quẽ volebat interficere, nec tamen eum offendit, quem refert, & in eandem sententiam cõsuluit Gram. voto 9. Idem etiam seruauit cons. Neapo. in cuiusdam notarij Marci, qui fuit furcis suspensus, licet mors vulnerati per assassinũ secuta nõ fuisset, teste Capic. decis. 155. Notarius Marcus. Idem etiam seruatum fuisse Mediolani refert Chass. qui tunc se dicit fuisse vicariũ Capitanei Iustitiæ super consuetu. Burg. fol. 14. post nu. 7. & fol. 44. nu. 11. licet idem Gram. voto 8. referat assassinum non secuta morte condemnatũ fuisse in pœnam pecuniariã, de quo etiam mentionẽ facit, idem Gramma. sup̃ consti. regni, fol. 14. col. 2. & pariter etiã voto 20. refert assassinum non secuta morte cõdemnatũ fuisse ad triremes perpetuo. Et licet fortè circa hoc, loquendo secundum dispositionem iuris cõmunis, multa dici possent, tamen stante cõsuetudine, & communi Doct. opin. credo, q̃ non erraret iudex, q̃ illam in iudicando seque retur. Nam vt dicit Ang. in l. nõ solùm. §. si mandato, nu. 2. ff. de iniur. licet de iure communi assassinus non videatur teneri in plus q̃ mandator, id tamen de consuetudine nõ seruatur. Et meritò, quia plus delinquit faciens per pecuniam, quàm qui gratis. In senatu tamen vidi secundũ qualitatem facti, & personarum diuersimodè iudicari, quandoq; pœnam ordinariam infligendo, & quandoq; mitius puniendo, vt dixi in allegata q. 92. versic. Scias autem. Et ideò putarem hoc esse arbitrio iudicis relinquendum.

8 Videndum est etiam, nũquid clericus assassinus possit per iudicem secularem puniri, & an requiratur degradatio, de quibus omnibus dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 36. vers. Item quæro, & seq.

§. BLASPHEMIA.

SVMMARIVM.

1 *Omnis contumelia, in Deum, vel sanctos prolata, est blasphemia.*
2 *Et an dicere, Al dispetto di Dio, sit blasphemia?*
3 *Quæ sit pœna blasphemiæ?*
4 *Et an in crimine blasphemiæ admittatur repulsa testium?*
5 *Iudæus blasphemans an possit puniri per iudicem ecclesiasticum?*
6 *Blasphemans per iracundiam, an excusetur?*
7 *Et an propter consuetudinem prouinciæ?*

Omne

1 OMne conuitium, contumelia vel maledictum, prolatum in Deũ vel Sanctos, eſt blaſphemia, ita dicit Barto. in l. Item apud Labeonẽ, quam legit cum lege iniuriarum. §. ſed ádiicitur, quem legit cum §. ait prætor, nu. 4. ff. de iniur. Et eſt communis opin. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Verba iniurioſa, nu. 13. quem refert Pract. Conradi, fol. 400. nu. 25. Didac. in repet. c. quanuis, fol. 57. nume. 8. de pactis. Et poteſt poni exemplum in Iudæo, qui dixerat, *Naſca il vermo cane al Papa, & àchi il ſe Papa: Iddio non protrebbe far che eſſo non foſſe Papa, Et ſe io haueßi. Iddio, il Papa, e'l Veſcouo nelle mani, trarrei loro gli occhi.* ſuper quo conſuluit Cald. conſ. 2. de Iudæis. Et in alio Iudæo, qui dixit, *La voſtra fede è fede decazzi*, ſuper quo conſuluit Soci. conſ. 119. lib. 4. Et in alio Iudæo, qui dixit, *Nol potrebbe fare Iddio, che l'haueßi ſcambiata, io*, ſuper quo conſuluit Socin. conſ. 102. lib. 1. & Alex. conſ. 15. lib. 3. Et in alio, qui dixit, *De aſina di Dio*, ſuper quo conſuluit Bald. in quodam ſuo conſil. paruo, quod refert Catald. de ſyndica. poſt nu. 104. Et in alio, qui dixit, *Se Iddio il deceſſe, io direi, che'l mentiſſe per la gola*, ſuper quo conſuluit Cæpoll. conſil. 77. Et in eo, qui dixit, *Se'l ſe appontaſſe noſtra donna, tu mi rendera quello che m'hai tolto*, vt in caſu Corn. conſil. 181. lib. 1. Scias autem, quòd licet Barto. in d. §. ait prætor, ſenſerit, quòd etiam in homines poſſit dici blaſphemia: tamen hoc non admittit communis vſus loquendi, vt dicit Boſſ. in titu. de inquiſitione. poſt nume. 131. Et ideo in eo, qui aliquod malum imprecaretur alteri, non haberet locum pœna blaſphemiæ.

2 Sed nunquid dicere, *Al diſpetto di Dio*, eſt blaſphemia? Reſpon. Bald. conſ. 476. lib. 3. tenuit quòd non. Contrarium verò ſci licet quòd imò dicatur Blaſphemia, iudicauit in facti contingentia Curia Burdegalen. vt per Boër. deci. 301. vbi in princip. dicit, quòd hæc opin. eſt verior tam ſecundum Theologos, quàm ſecundum Canoniſtas, & Legiſtas. Idem etiam iudicauit conſil. Neapol. vt atteſtatur Grammat. deciſ. 50. & ſuper conſtit. Regni, fol. 114. colum. 3. quem refert Didacus in loco prælegato, num. 9. Apud nos autem non modò reputatur blaſphemia, ſed etiam connumeratur inter atroces, ita declarante ſenatu 2. Aug. 1556. B. P. & 14. Iunij 1550. P. N.

3 Sed quæro, quæ ſit pœna blaſphemiæ? Reſp. de iure diuino eſt pœna mortis, Leuit. c. 24. genus autem mortis erat lapidatio, vt ibi. De iure autem canonico cogitur ad publicam pœnitentiã ante fores Eccleſiæ faciendam, modo, & forma poſita in cap. 2. de maled. quæ tamen pœna non habet locum in clericis, ne propter huiuſmodi publicam ſatisfactionem, vileſcat clericalis ordinis auctoritas. Et ita communiter teneri atteſtatur Abb. in d. c. 2. nu. 8. quem refert Simancas de hæret. c. 8. num. 12. De iure ciuili, pœna blaſphemiæ eſt pœna mortis, tex. eſt clarus, in Auct. en. vt non luxurientur contra nat. in fi. & ita affirmant & concludunt Doctor. vt dicit Iodoc. in pract. crim. c. 61. nu. 26. Sed hæc pœna licet diuina & humana lege conſtituta fuerit, hodiernis tamen tẽporibus ob defectum religionis & iuſtitiæ nõ ſeruatur, vt dicit Lucas de Penna, in l. oẽs, col. 3. verſ. 2. quæritur. C. de delator. lib. 10. Et dicit Bal. in l. 2. circa fi. C. de reb. cred. ℭ hodie pœna illius Auct. de cõſuetudine non ſeruatur: prout illum refert Aug. ad Ang. de malef. in verb. Verba iniurioſa, poſt nu. 14. relatus, & ipſe per Nunium de los corregidiores, fol. 153. nu. 14. & per Pract. Cõradi, fol. 409. col. 2. Refert etiam Gram. ſuper conſtit. Regni, fol. 113. col. 2. in fi. Bald. tamen in lib. meo id non dicit. Dicit etiam Zaſ. conſ. 19. nu. 37. lib. 1. quòd hæc pœna de conſuetudine non ſeruatur, niſi eſſet magna & enormis blaſphemia, q̃ ex deliberato, maligno & dolo ſ. ppoſito, & ore execrabili ad pernicioſum exemplum Dei, & hominũ proferatur. Et proculdubio ſi omnes blaſphemi decapitarentur, pauci ſupereſſent, q̃ poſſent blaſphemare, vt dicit Bello. conſ. 69. n. 6. Sed certè hæc eſt peſſima cõſuetudo, & iudicio meo grauiter peccãt principes Chriſtiani, & eorum magiſtratus, qui hoc crimẽ ſeueriſſimè nõ puniunt. Et in hoc reſpublica Chriſtiana magna indigeret reformatione. Refert autem Boër. in d. deciſ. 301. ℭ quidam pro blaſphemia fuit per illam curiam, lingua prius perforata, condemnatus ad ignem, & alius decapitatus,

tatus. Afflic. ſuper tertia parte conſtitut. Regni Rub. 54. nu. 7. dicit, quod licet ex illa conſtitutione imponatur blaſphemis pœna amputationis linguæ, vidit tamen aliquando eis perforari tantum liguã cũ ferro. Et hoc ex cauſa. Idẽ ferè iudicauit parlamentum Delphinale, vt refert Marcus deciſ. 509. Iodoc. in d. c. 61. nu. 17. dicit quod de cõſuetudine blaſphemans glorioſiſſimam Virginem, vel Sanctos, punitur in amputatiõe linguæ, & vlterius exilio, vel alia pœna arbitraria. Et ideò ſeruãda in hoc ſunt ſtatuta, vel conſuetudo locorum. Cæterùm ſenatus, cui à conſtitutionib. p̃mittitur pœnas ordinarias blaſphemis impoſitas augere, ſolet præſertim in atrocibus, plerũq; arbitrari graues pœnas, quandoq; ictuum funis, vt in Gulielmo Caſaſco, qui dixerat, *Ne tu, ne quell' aſino di Chriſto, &c.* Et quandoq; triremium. Et recordor q̃ quidam Barbinus, qui dixerat, *Venga il cancaro à quel traditor di Domenedio, & à colui che l'ha dipinto, & à chi crede, che' l ſia da bene, à for piouer' adeſſo.* fuit per biennium tranſmiſſus ad triremes 13. Septembris 1560. P. N. Et niſi ruſticitas, & ira illũ excuſaſſent, fuiſſet laqueo ſuſpenſus. Et quidam Antonius Zanza propter atroces blaſphemias, iuſſus fuit, ſi erat aptus remo, tranſmitti ad triremes perpetuò; ſin minus, furcis ſuſpendi 18. Apr. 1549. P. N.

4 Reperio etiam, quòd Par. de Putr. de ſynd. fol. 210. poſt nu. 13. tenuit, quòd imputatus de blaſphemia non ſit admittẽdus ad probandum contra perſonas teſtium, quia. ſ. ſint infames, vel aliàs inhabiles ad teſtificandũ, attento, q̃ in hoc crimine grauiſſimo, quod eſt læſæ Maieſtatis diuinæ, admittũtur teſtes etiam inhabiles, prout fit in crimine læſæ Maieſt. humanę. Sed certè hęc deciſio Paridis apud nos nõ ſeruatur, prout nẽt non ſeruatur in ſupremis curiis Frãciæ, teſte Boër. in d. deciſ. 301. n. 11. in fi. Et ideò ſemper admittitur imputatus de blaſphemia ad probãdum contra teſtes quicquid vult, prout in aliis criminibus.

Hoc crimen blaſphemiæ eſt cõmunis fori. Et ideò poteſt laicus blaſphemãs puniri tam per iudicem eccleſiaſticum, quã per ſecularem, vt not. in d. c. 2. de maled.

5 Sed pone, quòd Iudæus blaſphemaue rit, nunquid & ipſe poterit puniri per iudicem eccleſiaſticũ? Reſp. quòd non, ſed debet iudex ſecularis ſuper tali blaſphemia per Iudæum prolata cognoſcere. Et hanc dicit eſſe communem opi. Alex. in quodã ſuo conſ. quẽ refert Soc. conſ. 119. poſt nu. 16. verſ. Vnde põderandum, libr. 4. nam Iudæi ſunt de foro ſeculari, vt dixi infrà hoc. eo. lib. §. fin. q. 35. verſ. Modò quæro. Benè verũ eſt, quòd ſi iudex ſecularis eſſet negligens, eo caſu poſſet iudex eccleſiaſticus de ipſa blaſphemia cognoſcere & Iudæum punire. Et ita magis cõmuniter concludunt Doctores, vt dicit Alex. in conſ. 99. nu. 15. lib. 6. quod conſ. credo eſſe illud, de quo loquitur Soc. in loco præallegato, prout etiam conſiderat Marquard. qui illum refert in tract. de Iudæis, fol. 83. poſt nu. 5.

6 Excuſari poteſt quandoq; ille, qui ira motus blaſphemat, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fi. q. 60. verſ. Eſt etiam ira, in ruſtico, q̃ faciẽdo, cõputa, cũ domino ſuo iratus dixit, q̃ Deus nõ potuiſſet facere, quod eſſet debitor tot operarum. Dicit etiam Bald. in l. accuſationẽ, nu. 11. C. qui accuſ. nõ poſſ. quod in illis qui blaſphemãt per laſciuiam, & ebrietatem, prout faciunt Peruſini, non eſt tantum ſcelus, puniendi tantum ſunt, ſed mitius, vt dixi in d. q. 60. verſ. Præterea quæro.

7 Item poteſt excuſari propter conſuetudinem prouinciæ, non quidem, vt in totum impunitus euadat, ſed vt non puniatur pœna ordinaria blaſphemãtibus impoſita. Nam vt dicit Nunius de los corregidores, col. 152. nume. 13. vbi in aliqua prouincia eſt frequens vſus dicendi, *Al diſpetto di Dio*, vel huiuſmodi licet in effectu ſint verba blaſphemiæ, tamen propter multitudinem hominum ita loquẽtium, conſuetudo interpretata eſt, vt non pro blaſphemiis, ſed tantum pro ſceleratis & maledictis iuramentis talia verba puniantur. Senatus tamen noſter hoc non admittit, quinimo plerunque iuſſit reiici capitula in quibus quandoque imputati de blaſphemia, volebant huiuſmodi conſuetudinem probare. Talis enim non conſuetudo, ſed abuſus potius dicendus eſt, cuius nulla ratio haberi debet.

§. FALSVM.

SVMMARIVM.

1 *Falsi crimen est publicum.*
2 *Falsitas circa multa committi potest.*
3 *Falsitas circa testes multis modis committitur.*
4 *Subornans testes an dicatur falsum committere?*
5 *Et an credatur testibus dicentibus se ad preces alicuius falsum deposuisse?*
6 *Producens falsos testes, an dicatur falsum committere?*
7 *Et an stante statuto puniente producentem falsos testes, puniri debeat producens vnum tantummodo testem falsum?*
8 *Testis falsum deponens dicitur falsum committere?*
9 *Et quid si deponat in iudicio contrarium eius quod prius dixerat extra iudicium?*
10 *Et quid si deponat contrarium eius quod dixerat in alio iudicio?*
11 *Et quid si duo testes inuicem sibi contradicant, an sint de falso puniendi?*
12 *Et an dicta testium sint inter se concordanda, vt euitent falsum?*
13 *Testis deponens super negatiua est suspectus de falso.*
14 *Testis deponens falsum, non circa factum principale, sed circa alia extrinseca, non potest puniri de falso?*
15 *Si testis neget dixisse prout scriptum reperitur, cui magis credendum sit, notario, an testi?*
16 *Testis qui falsum deposuit sine iuramento, an possit puniri de falso?*
17 *Ad hoc vt testis dicatur falsus, an requiratur, quòd probetur ipsum fuisse corruptum?*
18 *Et quid econuersò, nunquid sufficiat probare, quod fuit pecunia corruptus, absq; eo, quòd probetur falsum deposuisse?*
19 *Pœna testis falsi quæ sit?*
20 *Vtens dicto falsi testis dicitur falsum committere.*
21 *Fabricans falsum instrumentum dicitur falsum cõmittere?*
22 *Et quæ sit pœna notarij fabricantis falsum instrumentum?*
23 *Producens falsum instrumentum dicitur falsum cõmittere.*
24 *Vtens falso instrumento scienter dicitur falsum cõmittere.*
25 *Et quomodo hoc casu conuinci possit de scientia?*
26 *Et an puniatur eadem pœna, ac si illud fabricasset?*
27 *Notarius ponens in instrumento, quód interuenit præcij numeratio, licet reuera pecuniæ non fuerint numeratæ, incidit in pœnam falsi.*
28 *Notarius scribens in instrumento, Rogauit Titius, spopondit Mæuius, cùm tamen Titius esset absens, incidit in pœnam falsi.*
29 *Notarius conficiens instrumenta super re illicita, incidit in pœnam falsi.*
30 *Notarius negans se rogatum de instrumento, de quo reuera fuit rogatus punitur pœna falsi.*
31 *Falsificans literas Principis punitur pœna falsi.*
32 *Partum deponens dicitur committere crimen falsi.*
33 *Mutatio nominis est species falsitatis.*
34 *Abradens instrumentum, dicitur falsum committere.*
35 *Aperiens literas alienas, & illas ostendens aduersario, incidit in pœnam falsi.*
36 *Asscribens sibi legatum in testamento alieno, punitur pœna falsi.*
37 *Et quid in testamento nuncupatino?*
38 *Prohibens aliquem testari, incidit in crimen falsi.*
39 *Vendens eandem rem duobus, incidit in pœnam falsi.*
40 *Suspicio falsi pro veritate habetur.*
41 *Et quid ad puniendum criminaliter?*
42 *Quæ sit pœna falsi?*
43 *Falsitatem committens circa testes instrumenta, vel acta causæ, an causam ipsam amittat?*
44 *Falsitas an possit committi sine dolo?*
45 *Falsum non dicitur id, quod adiuuatur pimordio veritatis.*
46 *Falsitas nemini præiudicans, an sit punibilis?*
47 *Iudex omni studio, & interpretatione curare debet vt falsum euitetur.*
48 *Falsificans monetam qua pœna puniatur?*
49 *Radens aut minuens monetam, qua pœna puniatur?*
50 *Expendens falsam monetam, qua pœna puniatur?*

1 FAlsi crimen grauissimum est & propter eius frequentiam solet à legibus, & statutis grauiter puniri, & connumeratur inter publica delicta, nõ modo si agatur de testamento falso, sed etiam de quocunq; alio instrumento. Et ideò quilibet de populo, etiam si particulariter eius nõ interfit, poterit de falso accusare, dixi suprà hoc eodem libro §. primo versiculo. Sed nunquid.

2 Sciendum est, quod falsitas circa multa & multis modis cõmitti potest. Potest enim cõmitti circa testes, circa instrumẽta, & scripturas, circa monetam, &c.

Et in primis quidem circa testes potest falsitas committi. Primò, subornando testem ad dicendum falsum testimonium. Secundò, producendo in iudicio testem falsum. Tertiò, dicendo falsum testimonium. Quartò, vtendo dicto ipsius testis falsi.

3 Subornans autem testis ad dicendũ falsum, dicitur falsum committere, sicut & ipse testis falsum deponẽs. Sed nunquid est danda fides ipsis testibus dicẽtibus se precibus alicuius falsum testimoniũ perhibuisse? Resp. q̃ non: Et est communis opi. vt dicit Dec. cons. 189. post nu. 8. vers. Primo quia, quẽ refert Rolan. cõs. 16. n. 7. lib. 1. & Bos. in tit. de inquisit. num. 42. secundum

cundum quam in facti contingentia cõsuluit Ruin.cons.146.147.lib.5. & Natta. cons.298. Sunt enim socij criminis, & per iuri, merito non debet corũ dictum, neque etiam sufficere ad inquirendum, iuxta ea quæ dixi infrà hoc eo.lib.§. fi. q.21. vers. Dictum socij, & vers. Scias tamẽ. Sed quicquid sit de iure, cõsuetudo obseruat contrarium, quòd scilicet creditur huiusmodi testibus ita dicentibus, quo ad hoc vt contra eos, à quibus asserunt se subornatos, procedatur ad inquisitionẽ, vt attestatur Bos. in loco præal. post nu.46. Et practica est, quod confirment eorum dictum, in tortura, deinde procedatur contra nominatos. Quinimo idẽ Boss. in tit. de iudic. nu.156. circa fin. dicit, quod creditur etiam ad torturam, modò aliquod aliud adminiculum concurrat. Et subdit quod ita cõmuniter seruatur. Et ita ego etiam multoties vidi seruari.

4 Producens falsos testes scienter, dicitur & ipse falsum cõmittere, vt declarat Bal. cons.106. in 2. dubio, lib.3. & cõs.446. lib.5. Et reperio, q̃ senatus in facti contingentia iussit poni ad catenã infamẽ quẽdam Blasium Axcardum, qui produxerat testem falsum pro filio suo, etiam grauiter vulnerato 11. Decemb. 1543. P. N. Sed pone, stat statutum, quod punit producẽtem falsos testes, modò aliquis producit tantummodo vnum testem falsum, nunquid dicetur incidisse in pœnam statuti? Respo. q̃ sic. Et ita communiter tenetur, vt dicit Ias. in l. Gallus. §. quòd si is, in 2. lectura. nu. ff. de lib. & posthu. Et ita practicatur, vt dicit Ang. in l. prætor. §. homines, in fi. ff. de vi bonor. raptor.

5 Testis, qui falsum testimonium deponit in iudicio, dicitur falsum committere, l.1. ff. de falsis, c.1. de crim. falsi, & si quidem dolo malo deposuit contra innocẽtem, punitur tanquam homicida, l.1. in prin. ff. ad l. Corn. de sica. Et ita in facti cõtingentia senatus iussit furcis suspendi quẽdã Cerrutum, & alium testem, qui in causa criminali falsum testimonium ad offensam deposuerat 27. Sep. 1548. P. N. q̃ etiam pluries seruatum fuisse per parlamentum Parisiense refert Papo lib.22. ti. 13. Arresto 1. Non tamen semper senatus solet hac seueritate vti, sed quandoque etiam mitius agitur, prout in quodam Baltramino de Beluardo, qui trãsmissus fuit ad triremes per decennium. 30. Ian. 1555. D. P. Et Francisco Pineta. qui fuit tãtummodo fustigatus, 27. Octob. 1558. P. N. Si verò deponat ad defensam, incidit in pœnam falsi, quæ est deportatio cum publicatione bonorum, vt dixi infrà ver. Sed quæro. Sed quia hodiè (vt ibi dixi) deportatio non est in vsu, debet puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis. Et ita in facti contingentia cõsuluit Ale. cons. 55. lib.7. Et secuta est iudicãdo Curia Neapol. quæ condemnauit ad triremes ad tẽpus, quendam, qui falsum deposuerat ad defensam, vt refert Gramma. voto. 5. & super constit. Regni fol.116. col.3. vbi in hac materia valde eleganter loquitur. Testibus autem falsum deponentibus in causa ciuili quandoq; amputatur lingua, plerunq; etiam fustigantur, secundum causæ, & personarum qualitatem. Conuincitur aũt testis de falso, in primis si ipsemet fateatur falsũ deposuisse, nulla enim maior est probatio, quã proprij oris confessio. Item si ipsemet contraria dixerit. Et in hoc proposito scire debes, q̃ aut testis deponit in iudicio cõtrarium eius, quod dixerat extra iudicium. Et tunc non dicitur falsarius, & consequenter etiam neq; potest de falso puniri. Et est communis opin. vt dicit Alex. cons.74. nu.8. lib.1. Didac. in repet. ca. quanuis. fol.55. post nu.5. vers. Sed, & si quis. Et latè dixi infrà hoc eo. lib.§. fi. q.53. vers. Primus casus. Aut verò deponit in vno iudicio contrarium eius q̃ dixerat in alio iudicio. Et hoc casu debet puniri tanquam falsarius. Et est cõmunis opin. vt dicit Camer. in suo cons. matrimoniali posito post cons. Zabarel. nu.3. Aut deponit in vno iudicio contrarium eius, quod prius dixerat in eodem iudicio, & pariter puniendus est de falso. Et in hoc omnes cõueniunt, vt ait Dida. lib.2. resolutionem, c.13. post num.8. vers. Cæterum, ibi tertium est. Sed in hoc proposito videnda sunt ea, quæ dixi in dicta quæstio.53. vbi diffusius scripsi, & hic non repeto.

6 Conuincitur etiam testis de falso per alios testes numero plures, qui contrariũ deponant. Sed pone, quod duo testes

tantum inter se contradicant, nunquid erunt puniendi de falso? Resp. aliqui tenent quod sic. Et hanc dicit esse communem opi. Aret. cons. 71. nu. 3. quem refert Boss. in tit. de tortura testium, nu. 35. & in tit. de falsis, nu. 20. Sed certè ego non credo ꝙ hæc op. sit neq; communis neq; vera, quia si neutri eorum creditur, quo ad hoc vt probent secundum communem opi. vt dixi suprà, li. 2. §. Testis, multò minus erit vni credendum contra alium, vt ille puniatur de falso. Benè pōt & debet iudex hoc casu sup ipsa cōtrarietate diligēter inquirere, quis eorū falsum dixerit. Et etiam vbi tales testes essent aliàs suspecti vel malæ conditionis possent subiici torturæ, prout se vidisse practicari affirmat Boss. in d. tit. de falsis, nu. 24. Quod tamen intelligendum est cum grano salis, vt scilicet Iudex priusquā ad talem actū torturæ deueniat, diligenter animaduertat, ne destruat intentionem fisci, vel indebitè lædat ius partis, & videat an dictū vnius ex ipsis testibus coadiuuetur aliis præsump. & similia, in quibus versabitur multum religio ipsius iudicare debentis

7 Scias tamen, quod dicta testium sunt inter se, quantum fieri potest, concordāda, vt euitent falsum, vt dixi in d. §. testis. & hoc non modo, si plures testes inter se contradicant, sed etiam si vnus testis videatur sibi ipsi contrarius.

8 Solet etiam dici, quòd testis deponēs super negatiua, est suspectus de falso, nā regulariter negatiua est improbabilis, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 52. vers. Scias autem. Scias tamen, ꝙ testis ex eo solo, ꝙ deponat super negatiua, non potest puniri de falso. Et est communis opin. vt attestatur Boss. in tit. de defens. reorū. n. 43. Quod intellige, nisi per alias probatiōes conuincatur falsum deposuisse. potest tamē puniri pœna extraordinaria ob temerariam assertionem. Et ita tenent cōmuniter Scribentes, vt dicit Cagno. in l. vnica, nu. 38. ff. si quis ius dicen. nō obtemp. Scias ēt, ꝙ in dubio verba testis sunt intelligenda, vt talis falsitas quam incurrit testis deponēs super negatiua, euitetur. Ita colligitur e gl. in l. uriſgentiū. §. quod ferè in verbo, Cōtrariū, pbetur. ff. de pac. quam dicit esse communiter approbatā. Curt. Iun. in d. l. vnic. in prin. nu. 9. Faciūt quæ dixi infrà. vers. Item debet.

9 Sed quid si testis nō deposuerit falsum circa factum principale, nec circa qualitates substantiales, sed circa alia extrinseca nunquid poterit puniri de falso? Resp. ꝙ non, ita dicit Bald. in l. si ex falsis. circa fi. C. de transac. & ita communiter concluditur, vt dicit Ale. cons. 88. nu. 19. lib. 5. Potest tamen puniri pœna Stellionatus secūd. Iac. But. in l. Lucius. ff. de his, qui no. infa. Et idem dicunt omnes Doctores teste Marsil. cons. 70. nu. 11.

10 Pone, testis negat se dixisse, prout notarius scripsit, notarius verò asserit testē ita dixisse, vt scriptū est, cui magis est credendum? Respo. quòd regulariter magis creditur notario, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 53. vers. Quintus est casus. Sed quantum ad hoc, vt notarius vel testis puniantur de falso, nō creditur neq; notario cōtra testem, neq; testi cōtra notarium. Ita tenuit Spec. in tit. de teste. §. 1. vers. Sed pone iudex. Et ita concluditur per omnes, vt dicit Alex. cons. 74. nu. 12. lib. 1. ita etiā communiter concludi attestatur Rimi. cons. 56. n. 2. Et ita reperio decisum fuisse in facti contingentia per consil. Neapol. teste Capic. decis. 94. in causa Ioan. Pauli. Dicit aūt Prac. Millei so. 83. nu. 46. quod hodie de consuetudine ad abundantiorem cautelam iudices solent, imò tenentur acta, & processus criminales signi sui, aut chirographi munimine comprobare vnà cum scriba seu notario. Sed hoc apud nos non seruatur. Benè solent quā doq; udices in causis arduis facere quod testes ipsi post eorum depositionem, manu sua attestationes suas subscribāt, ꝙ satis placet. Hæc autem omnia intellige, vt procedant, quando in ipso examine nullus præsens fuisset, præter ipsos notariū & testem. Sed si vltra notarium fuisset etiam præsens iudex, tunc absolutè stat ur ei, quod reperitur scriptum, quicquid testis postea dicat.

11 Tu scis, quòd dictum testis nō probat, nisi sit iuratus, vt dixi in d. §. Testis. Modò aliquis dixit testimonium nō iuratus nunquid poterit argui de falso? Respon. quod poterit puniri de falso, perinde ac si iurasset, ita dixit Bar. in l. si quis legatū.

num. 3.

nu.3.& seq. ff. de falsis. Et est communis opin.vt dicit Alex.in l.Edi.§. cum autem nu.6.ff.de edendo,Curt.Sen.in tracta.de testib.conclus.15.nu.34. licet enim testis non iuret, non tamen propterea dicitur eius dispositio esse sine forma,vt declarat Bartolus ibi, merito est puniendus. Quòad hoc tamẽ an iuramentum sit de forma,vel ne,videnda sunt ea,quę dixi in d.§.testis.Et est intelligenda hæc conclusio,vt procedat,modo talis falsitas quam deposuit testis non iuratus,sed nocibilis aliàs enim non esset de falso puniendus, saltem pœna ordinaria, iuxta ea quæ dixi infrà vers.Item excusatur.

12 Quæro,nunquid ad hoc,vt testis dicatur falsus,sufficiat probare,quod dixit falsum in sua depositione,an autem debeat etiã probari,quod fuerit corruptus? Respo.quòd sufficit probare testem falsum dixisse,absq; eo,quod probetur,quod pecunia vel alio modo corruptus falsum deposuerit,ita dicit gl.in c. licet causam, in gl.2.circa med.de probat.Et hæc opin. communiter tenetur,vt dicit Imola in l. Diuus,col.1.in gl. in verbo,Corruptis,ff. de re iudi.Hanc etiam dicit esse communem opi.Soc.Iun.cons.40.num.9.lib.2. Mench.controuer.vsu frequẽtium. c. 36. nu.10.nisi tamen pars vtrunq; simul dixerit,scilicet ꝙ testes corruptos falsum dixerint,nam eo casu vtrũq; probare tenetur secundum communem op.vt ibi per Mench.cui tamen hæc differentia nõ placet, aut neq; ẽt placet mihi. Si verò pars non vtrunq; simul,sed copulatiuè deduxerit, qa scilicet dixerit testes corruptos fuisse,& falsum deposuisse, eo casu sufficit alterum probare. Et hæc est cõmunis opin.vt attestantur Scribentes in d.l. Diuus,quos refert Menchia.in loco prælegato,nu.14.

13 Sed quid econuersò, nunquid sufficit probare,quòd testes acceperunt pecuniam pro testimonio dicendo, absq; eo, ꝙ probetur ipsos falsum deposuisse? Resp. Bart.in l.1.in prin.post gl.in verbo,Aduocationem,ff.de falsis,& in d.l.Diuus, nu. 7.ff.de re iudi.tenuit,quòd eo ipso,quod probatur testem accepisse pecuniam pro testimonio ferendo,possit puniri de falso.Et hanc opi.dicit sequi communiter DD.Anan.in c.1.nu.15.de falsis. Menchiaca controuer.vsu frequentiũ,c. 36. nu. 6. Illam etiam dicit esse magis cõmunẽ Didac.in rep.c. quanuis,fo.57.col.3.licet dicat illam sibi nõ placere, idem attestatur Nunius de los corregidores,fol.238.num. 18.in fin.Alij dicunt, ꝙ ex eo non probatur falsitas testis quo ad illum, qui dedit pecuniam,Et ait,Dec.in d.c.licet causam nu.20.de probatio.& cons. 189. paulò ante num.12.quòd ita tenent communiter Doctores,quem refert Boss. in tit. de falsis,num.168.& in tit.de oppos.contra testes,nume.148.& Viuius in lib. communium opin.fol.299. vers.Testium solam. Ego verò sic dico. Aut apparet testẽ,qui pecuniam accepit,falsum deposuisse. Et superfluũ est quærere,an sit propter corruptionẽ de falso cõuictus,cũ sit de falso testimonio omnino puniendus.Aut apparet ipsum veritatẽ dixisse. Et hoc casu ego nõ video,quomodo possit puniri de falso,ex quo constat ipsum nõ dixisse falsum.Et ideò dicerem posse puniri aliqua pœna extraordinaria,ex quo turpiter accepit pecuniã pro eo quod tenetur gratis facere,& hoc, nisi accepisset pro suis expensis vel operis,nam eo casu potuit licitè accipere.Aut verò dubitatur,nunqd falsum,aut verum dixerit. Et eo casu negari non potest,quin sit valdè suspectus, quod falsum dixerit.Et ideo crederem, ꝙ posset iudex illum torqueri facere super falsitate principalis depositionis,& dein de etiã illum punire extra ordinem, propterea quòd pecuniam turpiter accepisset,vt suprà dixi.

14 Pœna autem testis falsum deponentis de iure canonico est in clerico depositio & detrusio in monasteriũ,c.si Episcopus 50.distinctione. De iure ciuili est pœna falsi,de quo dixi infra vers.Sed quæro.Itẽ testis falsus tenetur versus partem de omni damnato cõtingente propter illud falsum testimonium,secũdum regulam, quam tradit gl.in c.presbyterum,in gl.fi. de homicid.Hoc tamen intellige,vt procedat in foro contentioso,secus autem in foro conscientiæ, nam in hoc foro nõ tenetur nisi de falso testimonio,non autem de damno ex illo subsequente. Ita singulariter dixit Vinc. in capit.1. de cu-

ſtod. eucha. quem ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Corſet. in ſuis ſing. in verbo, Teſti. verſ. Si aliquis. quod nota quia de facili quis reſpõderet contrariũ.

15 Vtẽs dicto falſi teſtis, dicitur falſum cõmittere. Quod intellige. ſi ſciens teſtimonium eſſe falſum eo vtatur, aliàs ſecus. Et quia ſciẽtia eſt difficilis probatiõis, ideo inuẽta eſt illa practica, qua quotidiè vtũtur aduocati, & procuratores, quia faciunt partem, quæ producit teſtem, interrogari, an velit vti dicto ipſius teſtis cum termino ad deliberandũ. Et ſi in eo termino reſpondeat ſe velle vti, tũc habetur p ſciẽte, vt dixi infrà verſ. Vtens falſo. Et iſtud interrogatorium, eſt de conſuetudine. Vt dicit Rim. conſ. 569. nu. 5. vbi cõſuluit q̃ iudex inquirens non poteſt hanc interrogationem facere. Quod nota.

16 Fabricans falſum inſtrumentũ dicitur falſum committere. Pœna autem notarij fabricãtis falſum inſtrumentum de iure communi eſt pœna falſi, de qua dixi infr. verſ. Sed quæro. De iure autem Lõgobardorum, erat pœna amputationis manus dextræ. Et hæc pœna etiam hodiè ſeruatur, vt atteſtatur Gand. de malef. in Rub. de falſar. nu. 3. quẽ refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Falſario, poſt n. 48. & Roland. conſ. 38. nu. 16. lib. 1. & Cap. deciſ. 153. nu. 5. licet dicat, quòd ille notarius fuit ſuſpenſus propter conſtitutiones vtriuſq; regni, quæ puniũt hoc crimẽ vltimo ſupplicio. In hoc tamen Ducatu pro prima falſitate notarij vt plurimum puniuntur citra mortem, ſed ſi plures committant, igne comburuntur, prout vidi in facti cõtingentia condemnatum ad ignem quẽdam Ant. Gayanellum, 6. Iun. 1545. & aliũ de Applaniis 27. Aug. 1548.

17 Producens falſum inſtrumentum dicitur falſum cõmittere, ſi ſciebat illud eſſe falſum.

18 Vtens falſo inſtrumẽto dicitur falſum committere, l. maiorem, C. de falſis Et ita in facti contingentia cõſuluit Barb. cõſ. 54. maximè, nu. 16. & ſeq. lib. 3. Scias tamẽ, quòd ille, qui vtitur falſo inſtrumẽto, nõ punitur, niſi ſciens illud eſſe falſum, eo vſus fuerit. Et quia ſcientia difficilè probari poteſt, niſi per coniecturas, vt dixi infr. lib. 7. §. Ptobatio, ideo in practica inuentus eſt, modus ad illam probandam ſaltẽ præſumptiuè. ſ. interrogando producentem, an velit vti ipſo inſtrumento, cum termino ad reſpondendum. Et ſi in eo termino reſponderit velle vti, punitur de falſo tanquam ſcienter producens, vt dixi ſuprà verſ. Vtens dicto. Et ſcias, quod ſtatuto dicto termino tenetur clarè reſpondere, & ſine vlla conditione, vel adiectione, an velit vti vel non. Et hoc ſiue ſit factum proprium, ſiue alienum, & ſiue poſſit de eo veriſimiliter eſſe inſtructus, ſiue non. Et hęc eſt communis opi. vt dicit Boſ. in tit. de falſis, nu. 155. Benè verum eſt quòd ſi agatur de facto alieno, de quo nõ ſit veriſimiliter inſtructus, iudex debet illi (ſi eam petat) concedere longiorem dilationem ad reſpondendum, quã ſi agere tur de facto proprio. Et ita vſu obſeruatur. Scias etiam, quod ille, qui vtitur falſo inſtrumento, mitius punitur, q̃ ille quì illud fabricauit, vel fabricari fecit, nã ſolũ modo punitur pœna relegationis. Et ita communiter tenetur, vt dicit Sal. in d. l. ſi vteris, nu. 4. C. de fid. inſtr. Fabricans autẽ punitur pœna falſi ordinaria, quæ eſt deportatio cum publicatione bonorum.

19 Notarius autem non modo fabricando falſa inſtrumenta dicitur falſum committere, ſed etiam ſi in inſtrumento aliquid apponat, quod verum non ſit, puta ſi in inſtrumento mutui apponat verbũ numerauit, cum tamen tempore celebrati contractus nulla pecunia fuerit numerata. Et ideo debet puniri de falſo. ita dicit gl. in l. ex cautione, in gl. magna. ff. de pac. quã ſequuntur omnes, vt dicit Alex. in l. prædia, nu. 4. ff. de acqui. poſ. Hanc etiam dicunt eſſe communem opin. Scribentes, in l. ſingularia, ff. ſi cert. peta. & in ſpecie. Iaſ. n. 48. qui dicit, quod totus mũdus eam ſequitur, & Dec. nu. 33. quem refert Diaz. reg. 492. Et licet Bar. in d. l. p̃dia, nu. 3. poſt Iac. But. videatur tenere, quod illud verbum numerauit, poſſit etiam verificari in actu ficto, illa tamen opin. communiter damnatur, vt dicit Alex. in ea l. ſingularia, poſt n. 33. quem refert Dec. ibi, poſt nu. 33. & Foller. in pract. crim. fol. 126. nu. 66. Idem dicit Curt. Iun. in ea l. ſingularia, nu. 36. Nõ enim debet notarius cõficere inſtrumentũ, niſi de his, q̃ ſenſu corporis

poris tunc percipit, secãm doct. Barto. in auc. si quis in aliquo, circa fi. C. de edẽdo, quam dicit esse communiter approbatã Curt. Iun. in d. l. singularia. post num. 36.

20 Sic etiam si notarius scripserit instrumento, rogauit Titius, spopõdit Męuius & probetur, quod tempore cõfecti instrumẽti Titius erat absens, proculdubiò incidit in pœnam falsi. ita sentit Bar. in l. iurisgentium, §. q̃ ferè, ff. de pact. quem sequuntur communiter Doctores, vt attestatur Rip. in l. 1. in pri. nu. 3. ff. de verb. ob. Licet enim quis possit interrogare, & alius respondere ex interuallo, tamen cum instrumẽto apponatur locus, & tempus præcisum, nõ debet notarius (vt dixi) ponere in instrumento, nisi ea quæ percipit sensu corporis tempore confecti instrumenti, aliàs incidit in crimen falsi.

21 Pariter etiã notarius omittens apponere solemnitates requisitas in instrumẽto, de quo est rogatus incidit in pœnam falsi. Et ita magis cõmuniter tenetur, vt dicit Corn. cons. 53. in litera G. lib. 4. Scias tamen, quòd propter hoc non punitur de falso, nisi in casibus à iure expressis. Et hæc est cõmun. opi. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Falsario, in fi. quem refert Pract. Conradi, fol. 393. nu. 10.

22 Adde, quòd notarius cõficiens instrumentum super re illicita, exrra casus à iure permissos, incidit in pœnã falsi. ita tenet Bart. in l. 1. vers. Venio ad tertiam. C. de petit. bon. subla. lib. 10. cuius opin. ab omnib. approbatur vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in d. verbo, Falsario, nu. 46. quẽ refert Pract. Conradi, fol. 393. nu. 9. in fi.

23 Item notarius negans se esse rogatum de instrumento, de quo reuera fuit rogatus, punitur pœna falsi. ita tenent cõmuniter Scribentes, vt dicit Cur. Iun. in l. qui accusare, post nu. 12. C. de edendo. Quod intelligo, nisi notarius esset vir bonæ opinionis, & factum esset iam ante longo tẽpore ipsum instrumentum, nam eo casu esset excusandus, quia ex cursu longi tẽporis præsumitur obliuio vt dixi infrà, li. 7. §. possessio. Benè verũ est, quod si pars faceret statui notario terminũ ad respondendum, an esset de eo rogatus, & negaret, dicerem illum non esse à pœna falsi excusandum.

24 Sunt etiam alij casus, in quibus falsum committitur, puta, falsificãdo literas Papæ, Regum, &c. Et nota, quòd clericus cõmittens crimen in literis Apostolicis, statim est degradandus, & tradẽdus curiæ seculari, vt dixi infrà, §. fi. q. 36. vers. Scias etam, & vers. Videmus etiam.

25 Abradens instrumenta, dicitur falsum committere. Et scias, quòd de abrasione facta in literis confirmatoriis principis, vel in literis de iustitia, idem iudicatur, quòd de rasura alicuius instrumenti. Et est communis opin. vt dicit Afflic. decis. 404. post nu. 4.

26 Aperiens & desigillans literas alienas, vt illas ostendat aduersario, committit crimen falsi. ita tenet Bart. in l. Titio, nu. 3. ff. ad municip. Et est communis opi. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Falsario, nu. 10. quem refert Pract. Conradi, fol. 392. col. 2. in prin.

27 Ascribens sibi legatum in testamento alieno, punitur pœna l. Cor. de falsis, quę est deportatio, & bonorum publicatio, l. 1. §. fi. ff. ad l. Corn. de falsis. l. Senatusconsulto. C. de his qui sibi ascrib. Et hoc ex dispositione Senatusconsulti Liboniani, vt ibi. Hoc autem Senatusconsultum de plano procedit, quando testamentũ de quo agitur, fuit confectũ in scriptis, & sic per ipsam solam scripturam potest veritas voluntatis probari, prout etiã apertè loqui videntur verba ipsius Senatusconsulti. Sed quid in testamento nuncupatiuo, quod conficitur coram testibus, propterea q̃; videtur cessare suspicio, ex quo voluntas potest etiã per ipsos testes probari? Resp. q̃ etiam in tali testamento locum habet dispositio dicti Senatusconsulti. Ita tenuit Dyn. quem cõmuniter Doctores sequuntur, vt dicit Bello. cons. 80. post nu. 3. Hanc etiam dicit esse communem opi. Boss. in tit. de his, qui sibi ascribunt, nu. 3. Licet enim adsint testes, quando conficitur testamentum, tamen experientia docet, quod quilibet de facili obliuiscitur, præsertim ea, quæ ad ipsum nõ pertinẽt: præterea vbi quid reperitur scriptum in testamento, pauci sunt, qui contra ipsum testamentum velint deponere. Si tamen notarius, probaret per testes quod testator tale legatũ sibi reliquisset,

credo quod euitaret pœnam falsi. Et ita intelligo illud quod dicit Anan. in c. accedens, post nu. 6. de crim. falsi, dum attestatur communiter teneri, quòd quando est tale testamẽtum nuncupatiuum, quod probatur per testes, non tenetur notarius in eo aliquid sibi ascribens, scilicet quòd secuta probatione per testes, notarius nõ sit ex ea causa molestandus.

28 Prohibens aliquem testari, incidit in crimen falsi. l. Paulus. ff. de falsis, vt in casu Cor. cons. 56. lib. 1. & cons. 84. eo. vol. & cons. 209. lib. 2. & cons. 110. lib. 4. & Calc. cons. 91. & Ias. cons. 31. lib. 1. & Socin. cons. 105. lib. 1. & Soc. Iun. cons. 148. lib. 2. & punitur talis prohibens pœna extraordinaria, arbitrio iudicis. Ita tenent communiter Doct. vt dicit Bos. in tit. de his, qui prohibẽt aliquem testari, nu. 1. & ei aufertur hæreditas tanquam ab indigno. Scias tamen, quòd ad hoc, vt huiusmodi pœna locum habeat, duo requirũtur. Primum, quòd defunctus vellet testari. Secũdum, quòd fuerit prohibitus testari. Et hoc est commune dictum, vt attestatur Soc. Iun. in d. cons. 148. nu. 1. lib. 2.

29 Vendens eandem rem duobus, incidit in crimen falsi: Si verò alienat duobus alio contractu, quàm venditionis, punitur tantum pœna stellionatus, tex. est in l. qui duobus. ff. de falsis. Sed certè illis iuribus derogatum est per generalem consuetudinem, vt attestatur Pract. Pap. in forma libelli in actione hypothecaria, in verbo, Sub ead. col. fin. quem refert Prac. Conradi fol. 396. num. 22.

30 Tertia est cõclusio apud omnes, quòd suspicio falsi pro veritate habetur, & fuit dictum Archid. in c. in memoriam. 19. distinct. Scias tamen, quòd hæc conclusio ita simpliciter intellecta, non est vera, imò in contrarium est communis opin. vt attestatur Gratus cons. 60. nu. 16. lib. 2. Soci. Iun. cons. 45. nu. 8. lib. 3. quem refert Herculan. de proban. nega. nu. 131. Est igitur distinguendum, nam aut loquimur in criminalibus ad puniendum aliquem de falso, & tunc ad probãdam falsitatem non sufficiunt coniecturæ neq; suspitiones, sed requiruntur probationes legitimæ, & quæ de necessitate concludant. Et est communis opi. vt dicit Soc. Iun. cons. 39. nu. 44. & nu. 77. lib. 2. & cons. 61. nu. 9. eod. vol. Bos. in tit. de off. corrup. pec. num. 14. Aut loquimur in ciuilibus ad elidendam aliquam probationem, & eo casu vtique talis suspicio falsi pro veritate habetur, & ita intelligendo illud dictum Archidi. est communiter approbatum, vt dicit Curt. Iun. cons. 132. num. 10. & cons. 166. num. 6.

31 Sed quæro, quæ sit pœna falsi? Resp. q̃ est deportatio cum publicatione bonorum, hæc tamen pœna hodie non est in vsu, neq; imponitur alicui de cõsuetudine, vt dicit Gand. in tit. de falsa, nu. 3. quẽ refert Aug. de malef. in verb. falsario, post nu. 48. nam (vt ipse ait) hodie non vtimur deportationibus, vt dixi etiam infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 67. vers. Deportatio. Et ideo (secundũ eum) vbi adsunt statuta superinde disponentia, imponenda est pœna expressa in ipsis statutis, vbi verò non sit à statutis aliqua pœna imposita, tunc imponẽda est pœna consueta, quasi hoc arbitrio iudicis relinquatur. Et dicit, quòd ita sentiunt Iacob. de Arena, & multi alij Doctores. Vide quæ dixi suprà, vers. Testis falsum, & vers. Pœna autem, & vers. Fabricans, & in d. vers. Deportatio.

32 Item propter falsitatem cõmissam in causa, pars ipsa falsitatem cõmittens causam amittit. Et hęc est commu. opi. vt dicit Boër. decis. 291. n. 2. prout illum refert Villalob. in sua collecta commu. opin. in litera F. nu. 4. Tu verò dic, q̃ aut commissa est falsitas circa testes, aut instrumẽta, & hoc casu non amittit causam, ita dicit Bar. in l. in fraudẽ. §. quoties. ff. de iu. fisci. Et est communis opin. vt dicit Deci. in c. cum venerabilis, nu. 21. de excep. Boë. in d. decis. 291. post nu. 2. quem refert Turza. in suis communib. opi. c. 81. Aut verò est commissa falsitas circa acta ipsius causæ, & tunc causam amittit, ita dicit Bar. in loco præallegat. & ita cõiter tenetur, vt ait Dec. in d. c. cum venerabilis, post nu. 21. Hanc etiam opi. dicit esse com. Alex. in l. Diuus, nu. 6. quem refert Dida. in repe. c. quanuis, fol. 56. post nu. 6. ver. Item punitur, & Pract. Conradi. fol. 399. nu. 31. Boër. in loco præalleg. vbi etiã subdit, q̃ ita seruatur in practica, quem refert Vantius de nullitatibus, fol. 334. nu. 141. Ruin. con. 15. nu. 3.

nu. 3. lib. 5. Et licet aliqui tenuerint istud tantummodo locũ habere quando causa est cum fisco, nihilominus magis communis opin. est, quòd habeat locum etiam, quando est cum priuato, vt attestatur Ruin. in loco præallegato.

33 Excusatur autem à crimine, & pœna falsi ille, qui non est in dolo, nam vera est iuris conclusio, quòd falsitas sine dolo committi non potest. Et est communis opin. vt ait Socin. Iun. cons. 39. nu. 83. lib. 2. Faciunt quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. fi. quæst. 84. circa princip.

34 Præterea excusatur, quãdo illud quod dicitur falsum, adiuuatur primordio veritatis. Est enim certa iuris conclusio, q̃ non potest dici falsum illud, quòd iuuatur primordio veritatis. l. eũ filius. §. Hæres meus. ff. de lega. 2. Et hanc conclusiõnem dicit esse communiter approbatam Foller. in pract. crim. fol. 183. num. 35.

35 Item excusatur, si falsitas nemini præiudicat, nam regulariter nemo incidit in pœnam falsi, nisi falsitas commissa sit notabilis, quia scilicet alicui præiudicet, aut potuisset præiudicare, ita colligitur ex gl. in l. damus, in verbo, Priuatus. C. de falsis, quam sequuntur communiter Doctores, vt dicit Alex. cons. 145. col. 1. vers. Confirmo per id, lib. 6. Et illam gl. esse singularem, & communiter approbatam attestatur Barb. cons. 52. nu. 4. lib. 3. Hanc etiam dicit esse communẽ opin. Soci. cons. 103. num. 1. & 2. lib. 1. quod est duplicatum in cons. 185. lib. 2. quem refert Didac. in repe. d. c. quanuis, fol. 56. post nu. 6. vers. Pœnæ verò statutę, & pract. Cõradi, fol. 399. post nu. 33. & Foller. in pract. crim. fol. 346. nu. 102. & Viuius in lib. communium opin. in verbo, Falsitas quæ nemini, & fol. 268. vers. Testis falsum, in fi. Turzanus in suis communib. opin. c. 80. Plottus in rep. l. si quando, nu. 716. in fin. Et dicit Curt. Iun. de feud. in 4. parte, in prima causa amissionis feudi, q. 10. quod hæc est communis practica, qua aduocati sæpe vtuntur. Item dicit Ana. in c. 1. post nu. 14. de falsis. Et ita reperio seruatum fuisse per senatũ in quodam errore commisso per quendam Trouanum notarium 28. Nouemb. 1543. P. N. Hinc infertur, q̃ quando scriptura, quæ dicitur falsificata, deficiebat in forma, & circa substantialia, & sic erat nulla neq; ex ea poterat alicui præiudicium inferri, eo casu ille, qui in ea falsitatẽ dicitur cõmisisse, non potest de falso puniri, ita dicit Bart. in l. si quis legatũ, nu. 2. ff. de falsis. Et ita communiter tenetur, vt dicit Alb. in 2. part. statutorũ. q. 147. Hanc etiam attestatur esse commu. opi. Socin. cons. 104. post nu. 3. vers. Tertius cãsus li. 1. quẽ refert Fran. de Mariano inter cons. cri. diuersorũ cons. 100. nu. 1. lib. 2. Sic etiam testis, cuius depositio erat nulla, vel aliàs nemini præiudicare poterat, nõ potest de falso puniri. Intellige pœna falsi ordinaria. Sed bene potest extra ordinẽ puniri pœna stellionatus, & ità communiter tenetur, vt dicit Albe. in 2. parte statutorum q. 146. Cotta in memoral. in verbo, Mendax, circa fin. Hanc etiam opi. dicit esse communem Gand. de malefic. in tit. de falsar. nu. 21. prout illum refert August. ad Ang. de malef. in verbo, Falsario, nu. 21. Relatus, & ipse in pract. Conradi. fol. 395. post nu. 20. Ego verò in hac materia solitus sum distinguere duos casus. Primus est, quando siue testis diceret verum, siue falsum, & siue probaretur illud quod deposuit, siue non, in omnẽ casum non poterat alicui nocere, etiã si falsitas detecta non fuisset. Et hoc casu Bald. in l. fin. nu. 20. C. si ex falsis instrumentis, tenuit, quòd talis testis inutilis falsum deponens puniatur de falso. Sed contrariũ cõmuniter tenetur, vt dicit Soc. in d. cõs. 103. num. 1. lib. 1. vbi etiam in fine consilij dicit hanc opi. contra Bald. esse communem quasi omnium opin. subdens non esse ab ea in iudicando recedendum. Et ita procedat gl. in d. l. domus. cum similibus. Addit Soci. in d. cons. 104. nu. 2. lib. 1. idem esse dicendũ, quando aliquis committeret falsitatem in scriptura, quæ de se nullam faceret probationem, puta, si quis in lib. suo scriberet aliquem esse suũ debitorem. Et dicit, quòd Saly. in l. 1. nu. 6. C. de sepulchro viol. qui tenuit, q̃ hoc casu debeat puniri de falso, male locutus est, & contra commu. opin. Et ita q̃ talis falsitas puniri non possit, dicit esse communem opin. Plot. in repet. l. si quando, nu. 722. Sed certè, iudicio meo, hoc non transit sine difficultate, quia Doctores in hac

hac materia loquentes considerant non solùm, ꝙ falsitas possit nocere eo tẽpore, quo fit, sed etiam ꝙ in futurum sit apta aliquo casu nocere, prout nocere potest scriptura, vel liber priuatus viri, ꝓbi post eius mortem producta, iuxta ea quæ dixi infrà li. 7. Propterea ego hoc casu dicerẽ, ꝙ aut talis falsum committens, vsus est etiam illa re falsificata, puta eam ꝓcedendo in iudicio, vel huiusmodi, & tunc debet puniri de falso, iuxta opin. Sal. saltem pœna extraordinaria, aliàs autem posset teneri opi. Soci. tanq̃ mitior. Secũdus est casus, quando scriptura falsificata, vel dictũ testis falsi poterat alicui præiudicare, vbi falsitas detecta non fuisset. Et hoc casu aut actus de se erat validus in substãtia & forma, sed in aliis deficiebat, & tunc punitur falsarius pœna falsi, perinde ac si fuisset omnino validus, & ita finaliter concludere Docto. attestatur Marsi. cons. 70. nu. 2. Aut verò actus peccabat in substantia & forma, & hoc casu, ex quo nõ poterat nocere, nõ debet puniri pœna falsi ordinaria, sed extra ordinẽ pœna stellionatus. Et ita intelligo doctrinam Bart. in d. l. si quis legatum, & Gand. in loco præall. Et in hoc ꝓposito generaliter concludo, ꝙ licet falsitas non nocibilis non sit punienda pœna falsi ordinaria, debet tamen puniri pœna extraordinaria, secundum qualitatem facti, & personarum, arbitrio iudicis. Et hæc est communis opi. vt dicit Plot. in repe. d. l. si quando, post num. 721. An aũt testis non iuratus possit argui de falso, dixi sup. vers. Tu scis, quod dictum.

36 Item debet iudex omni studio laborare, vt reos à pœna falsi excuset. & ideo debet, quantũ fieri potest, studere, vt dicta testium cõtraria deponentiũ, ad concordiam reducat, vt dixi suprà lib. 2. §. Testis. Pariter etiam instrumentũ iuuare debet omni interpretatione, & distinctione, ne falsum iudicetur, vt colligitur ex glo. in l. iurisgentium. §. quod ferè, in verbo, Contrarium probetur. ff. de pact. quam dicit esse communiter approbatam Cur. Iun. in l. singularia, post num. 36. ff. si cert. pet. Hanc etiam dicit esse communem opin. Cæpoll. cons. cri. 22. vers. Et quod hoc sit. Faciunt quæ dixi suprà vers. Solet etiam.

37 Dixi etiam, quòd circa monetã potest committi falsitas. Et scias, ꝙ multis modis potest quis falsum committere circa monetã. Primò, fabricando falsam monetam. Secundò, adulterando. Tertiò, diminuendo. Quartò, illam sic falsificatam vel adulteratam, vel diminutã expendendo. Falsificãs aũt monetam imperatoris, punitur pœna ignis, vt est tex. in l. 2. C. de falsa moneta secundũ interpretationẽ, quam dicit esse communẽ Viuius in lib. commu. opi. in verbo, Monetam falsam Imperatoris, & Didac. in lib. pract. q. fol. 339. nu. 3. In Gallia aũt falsificantes monetam regis, in aqua feruente siue bulliente suffocantur, vt dicit Igneus in rep. §. non aliàs, nu. 597. ff. ad Syll. Falsificans autem monetã ciuitatis punitur pœna capitali, vt est tex. in l. 1. C. eo. tit. de falsa moneta. Illa tamen pœna capitalis non est intelligenda de pœna mortis, sed deportatiõis. Et ita intelligunt communiter Docto. vt attestatur Alex. cons. 121. nu. 1. lib. 7. referentes Io. Glosatorem defendisse in facti contingentia quendam à pœna amputationis capitis, qui falsificauerat monetã cuiusdam ciuitatis. Hanc etiam opi. dicit esse communem Viuius in loco præal. & Didac. esse pariter, loco prẽallegato dicit hanc frequentissimam iuris vtriusq; interpretationem. Faciunt quæ dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 67. circa prin.

Radens autem, aut minuens monetam auream, si liber est, bestiis subiicitur, si seruus, vltimo supplicio punitur. l. qui cunque. ff. de falsis. Et est communis opi. vt dicit Viuius in lib. communium opin. in verbo, Monetam radens. Didac. in loco prælegato, num. 5.

38 Expendens autem falsam monetam, si quidẽ nummi sunt plumbei, vel stannei, incidit in pœnam legis Corneliæ de falsis: si verò nõ appareat, quòd essent plumbei, vel stannei, punitur tantũmodò pœna extraordinaria iudicis arbitrio. Ita dicit Bart. in l. lege Cornel. in princ. ff. ad l. Corn. de falsis, subdens se dixisse propter hoc plures euasisse à pœna legis Corneliæ. Et ita tenent etiam Doctores, vt dicit Alex. in d. cons. 121. nu. 3. lib. 7. vbi in facti contingentia ita consuluit. Salyc. autem in l. 2. nu. 6. C. de falsa moneta, tenet indistinctè imponẽdam esse pœnam falsi ordinariam.

dinariam. Et dicit Marsil. in l. qui falsam, nu. 64. ff. de falsis, quòd hæc opi. seruatur in practica, quem refert Didac. in loco præalle. nu. 4. & Viuius in lib. communium opi. in verbo, Monetam falsam scienter. Mihi magis placet opi. Bart. tan quam mitior, & secundum illam, si casus contingeret, consulerem, & iudicarem.

§. FORNICATIO.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio simplex an sit omni iure prohibita?*
2 *Et an cum meretrice?*
3 *Quæ sit pœna fornicationis?*
4 *Notorius fornicator an sit ipso iure suspensus ab officio?*
5 *Qui sint coitus damnati?*
6 *Concubinatus an sit de iure prohibitus?*
7 *Et quæ sit pœna tenentis concubinam?*
8 *Et an possit puniri per iudicem secularem?*
9 *Et an tenens eodem tempore duas concubinas, vel vxorem & concubinam, sit infamis?*
10 *Plura requiri ad hoc, vt dicatur concubinatus.*
11 *Coitus cum virgine est punibilis.*
12 *Et quid si sit cum puella nondum viripotente?*
13 *Coitus cum puero an sit punibilis?*
14 *Coitus cum nupta an sit punibilis?*
15 *Coitus cum vidua an sit punibilis?*
16 *Coitus cum affine an sit punibilis?*
17 *Coitus cum moniali an sit punibilis?*
18 *Mulier si coierit cum presbytero, an dicatur commit tere sacrilegium?*
19 *Vasallus commiscens se cum domina, an puniatur?*
20 *Coitus mulieris cum proprio seruo, an sit punibilis?*
21 *Dominus commiscens se cum subdita, an puniatur?*
22 *Officialis carnaliter cognoscens mulierem sibi subditam, an puniatur?*
23 *Tutor cognoscens carnaliter pupillam, an puniatur?*
24 *Custos carcerum, cognoscens carnaliter mulierem carceratam, punitur?*
25 *Iudæus, cognoscens carnaliter mulierem Christianam, an sit pœna mortis puniendus?*
26 *Christianus cognoscens carnaliter Iudæam, vel aliã mulierem infidelem, qua pœna puniatur?*
27 *Coitus cum bruto animali qua pœna puniatur?*
28 *Coitus cum mortua an sit punibilis?*
29 *Mulierum inter se concubitus qua pœna puniatur?*
30 *Raptus qua pœna puniatur?*
31 *Vxores duas, vel duos maritos, vel plures ducẽs, qua pœna puniatur?*
32 *Et quid si vxor credens virum suum mortuum esse, alium ducat?*
33 *Coitus cum violentia commissi, grauius sunt puniendi?*

1 FOrnicatio simplex de iure ciuili non prohibita, neq; etiam in concubinario, secundũ aliquos, vt dixi infrà vers. Et in primis. De iure autem canonico vtique est punibilis, quum eo iure prohibitus sit omnis coitus præter matrimonialem, vt dixi in loco præallegato. De iure etiam diuino fornicatio simplex est prohibita, adeò quòd est proculdubio peccatum mortale. & ita omnes sancti Theologi, vt attestatur Affli. super 1. parte constit. regni Rub. 1. nu. 21. Et qui aliter diceret vel crederet, esset hęreticus, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. hæresis, circa princip. De iure autem ciuili, vt dixi, simplex fornicatio, siue coitus soluti cum soluta non est punibilis, quinimò neq; etiam coniugati cum soluta, vt dixi suprà hoc eod. lib. §.
2 adulterium, circa princ. Hoc autem multo magis locum haberet, si talis mulier soluta esset meretrix: nam fornicatio, vel coitus cum meretrice, non est de iure ciuili punibilis. Et hanc opi. dicit esse communẽ Ang. in l. si vxor. §. Sed & in ea, nu. 1. ff. de adul. Et hoc adeo verum est, vt etiam si per vim quis stuprauerit meretricẽ, non potest puniri, neque etiam crimine iniuriarum, quicquid dixerit Bal. in l. fin. nu. 3. ff. de rer. diui. cuius opi. est cõmuniter reprobata, vt dicit Alc. cons. 469. nu. 1. Et hęc quidẽ conclusio in meretrice nõ nupta, nõ habet multũ difficultatis. Sed quid si sit nupta? Dixi suprà hoc eo. lib. §. Adulterium. vers. sed nunquid. Quæro etiam quid si meretrix sit carcerata, an illã carnaliter cognoscens, sit puniẽdus? Dixi infrà vers. Cum carcerata.

3 Sed quęro, quę sit pœna fornicationis de iure canonico? Resp. In laico est pœna arbitraria: in clerico autẽ variæ fuerunt opiniones inter Scribentes, nam aliqui tenuerunt, q̃ propter simplicem fornicationem clericus incurrat pœnam depositionis. Et hanc dixit esse cõmunem opi. Aret. in c. cum non ab homine, col. 10. de iud. Contrariam autem sentẽtiam, quòd scilicet clericus propter simplicem fornicationem non incurrat pœnam depositionis, sed solummodò suspensionis, dicit communiter teneri gl. in c. Maximianus, in verbo, Remoueantur, 81. distinct. quam refert, & sequitur Abb. in c. ex parte, nu. 1. in fin. de testib. Hanc etiam opin. dicunt esse cõmunem Scribentes in c. at si clerici, de iu. & in specie Imola, nu. 11. & Fel. post nu. 14. vers. Vtrum autem, quem

refert

refert Foller. in pract. crimi. cano. fol. 221. nu. 6. & Dec. in eod. c. at si clerici, nu. 36. & Berous nu. 165. & seq. Corse. in suis sing. in verbo, Fornicatio, vers. propter Sylua. de beneficio, fol. 140. nu. 7. Duennas Reg. 101. in princip. Bermon. de concubi. fol. 251. nu. 10. Boss. in tit. de coitu damnato, nu. 10. Et ab hac opi. tanquam veriori, & magis cõmuni nullo modo esset in practica recedendum, quam etiam dicit esse forensibus vsibus receptam. Menchiaca lib. 3. de testa. §. 22. nu. 48. & seq. Bene verũ est, q̃ pro fornicatione, quæ habet insignem deformitatẽ, clericus est deponendus. Et est communis opin. vt attestatur Menchiaca in loco præalleg. post nu. 49. Vide quæ dixi suprà hoc eo. lib. §. adulterium, vers. Sed quæro, & infrà. §. Incestus. versic. Sed quæro, & §. Sodomia, vers. Sed quæro, & §. Stuprum, vers. Sed quęro.

4 Cęterùm coitus, qui fit inter clericum & mulierem solutam, non est neq; incestus, neq; sacrileg. vt dixi infrà vers. Cum presbytero, & infrà hoc eo. li. §. Incestus. vers. Sed nunquid, sed simplex fornicatio, prout etiam inter laicum solutum, & solutam. Clericus autem notorius fornicator est ipso iure suspensus ab officio. Et est communis opin. vt dicit Abb. in c. cum non liceat, nu. 4. de præscrip.

5 Frequenter dubitari contingit, quis dicatur dãnatus coitus. Scias igitur, quòd damnatus coitus dicitur ille, qui aliqua lege exteriori, & humana punitur. ita dicit Bart. in l. fin. nu. 4. ff. de his, quib. vt indig. atq; ita ab omnib. receptum videtur, vt ait Didac. super 4. decreta. fol. 172. post nu. 15. Videamus igitur, qui coitus sint à lege punibiles. Et reperio, quòd à lege puniri videntur hi, qui sequuntur.

Cum concubina.
Cum virgine.
Cum puella nondum viri potente.
Cum puero.
Cum nupta.
Cum vidua.
Cum affine.
Cum moniali.
Cum presbytero.
Cum domina.
Cum subdita.
Cum pupilla.
Cum carcerata.
Cum Iudæis, vel infidelibus.
Cum animali bruto.
Cum mortua.
Mulierum inter se.

His accedit Raptus, & Violentia, & is coitus, qui plures vxores eodem tempore ducendo committitur, de quibus omnibus sigillatim videamus.

6 Et in primis quæro, nunquid concubinatus sit à iure prohibitus? Resp. hæc quæstio de iure canonico nullam habet difficultatem: nam omnis coitus, præter matrimonialem, est prohibitus in foro conscientiæ, secundum canones, vt tenet gl. in clem. vt nostrum. in verbo, Non est, de hæret. quam sequuntur omnes, vt dicit Caccialup. in repe. l. si qua illustris, nu. 30. in fin. C. ad Orficia. Sed de iure ciuili magna fuit altercatio inter Scribentes: nam aliqui tenuerunt, q̃ de iure ciuili coitus cum concubina non sit improbatus. Et hanc opi. dixit esse communem Alex. in l. ex facto. §. si qs rogatus, nu. 13. ff. ad Trebel. quem refert Io. Garon. in Rub. C. de secun. nup. in 28. pœna, vers. Ex qua conclusione. & in l. 1. in textualib. n. 37. eo. tit. & Bermon. de concub. fol. 391. nu. 2. Soci. in l. cùm auus, post nu. 65. vers. Magis tamen. ff. de condi. & demon. Contrariam autem sententiã, scilicet, quòd imò concubinatus hodie sit reprobatus etiam à iure ciuili, dicit communiter teneri Alex. sibi contrarius consi. 59. num. 3. in fin. lib. 4. Feli. in c. cum sit generale, nu. 13. de foro compe. Ripa in l. fin. nu. 38. in fin. C. de reuocan. dona. Didacus super quarto decretal. in prima parte ca. 4. fol. 5. prout illum refert Nunius de los corregidores, fol. 223. nu. 1. in fin. Ego certè suspicor in puncto iuris veriorẽ esse opin. quòd concubinatus non sit de iure ciuili prohibitus, atque ita videmus seruari de consuetudine, quæ est optima legum interpres. quia iudices seculares regulariter hoc crimen non puniunt, nisi quatenus requisiti ab ecclesiasticis brachium suum impartiuntur, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 37. vers. Quæro etiam, propterea ego ab hac sententia in iudicando non recederem, De iure autem canonico laicus tenens concubinam, punitur arbitrio iudicis, clericus

clericus autem concubinarius est priuā-dus beneficio, & tenetur ad restituendū fructus perceptos. Et est communis opi. vt dicit Bello.cons.56.nu.3. prout illum refert Villalob.in sua collecta cōmuniū opi.in litera C.nu.85.Sed certè Bello. ibi attestatur de communi in alio proposito,prout ego fideliter retuli infr. hoc eo. lib.§.fi.q.73.vers.Pariter etiam. Idem de iure tenens eodem tempore vxorē, & cō cubinam,vel duas concubinas simul, effi citur infamis,sicut ille, qui duas vxores habet eodē tēpore,secundū gl.in §. si verò effusa,in verbo,Consistente,in auc.q-busmo.nat.effi.sui,col.7.Sed hoc nō obseruatur de facto,vt dicit Bald.in l.neminem,quæ est lex 2.num.1.C.de inces.nuptiis,quē refert Barb.de testib.in 4.parte post nu.9.& Caccialup.in rep. si qua illustris,nu.35.C.ad Orficianum, & Bermon. de concubinis.fol. 188. nu.3.& fol.399.in princ.& Roland.cons.64.nu.18.lib.2.

10 Vnū tamen scias in hac materia,quod ad hoc,vt dicatur concubinatus,plura de iure requiruntur,quæ si non concurrant transit in crimen stupri,quòd est omni iure punibile, prout in facti contingentia iudicauit Curia Neapolitana vt per Grā-mat.voto quarto, quæ relegauit per triennium quendam qui diu mulierem vt concubinam tenuerat, deficientibus aliquibus ex dictis requisitis, quæ ibi enumerat,nu.6.& alijs seq.

11 Cum virgine proculdubio punibilis est coitus,& appellatur stuprū, de quo dixi infrà hoc eo.lib.§.Stuprum.

12 Cum puella nondum viripotente coitus est punibilis,vt dixi in d.§.Stuprum, vers.Fuit aliquando.

13 Cum puero pariter est punibilis coitus vt dixi infrà hoc eo.lib.§.Sodomia.

14 Cum nupta est punibilis coitus, vt dixi suprà hoc eo.lib.§.Adulterium.

15 Cum vidua est punibilis coitus, vt dixi infrà hoc eo.lib.§.Stuprum.

16 Cum affine vel consanguinea est punibilis & damnatus coitus vt dixi infrà hoc eo.lib.§.Incestus.

17 Cum moniali est prohibitus coitus, & punitur pœna capitis,vt est text. in §. penultima in auct.de sanctiss.Episco. Et ita etiam cautum est per constitutiones hu-ius Ducatus in tit.de pœnis,cap. Carnali copula, Et idem etiam disponunt communiter statuta per Italiam,vt dicit Marsilius in l.vnica, numero 40. & sequen. C.de raptu virg.vbi in hoc proposito elegan ter loquitur.

18 Cum presbytero autem mulieris fornicatio proculdubiò est prohibita, prout cum cæteris,Punctus est,nunquid concubina,vel alia mulier soluta concūbens cū presbytero, dicatur committere sacrilegium? Respō.quòd non,sed tantum dicitur committere simplicem fornicationē Et est communis opi.vt dicit Caccialup. in rep.auc.si qua Illustris,post nu.31.C.ad Orficia. prout illum refert Boss.in tit.de coitu damnato,nu.15.licet Caccialup. in libro meo id non dicat. sed quod coitus clerici cum soluta nō habeatur pro adulterio neq; p stupro, neq; p incestu,sed tā tummodo pro simplici fornicatione attestatur esse communem opi. Menchiaca lib.3.de testa.§.22.nu.50. Boss.in titu. præalleg. de coitu damnato, nu.10. Vide quæ dixi infrà hoc eo.lib.§.incestus,vers. Sed nunquid. Et secundum hanc conclusionem necesse est dicere, & gl.in c.per venerabilē, in verbo, Adulterinus, qui filij sint leg.quæ appellat hunc coitum adulterinum,impropriè loquatur,licet illam communiter receptam esse asserat Didacus super 4.decret.fol.172.col.4.in fin. & Placa.lib.1.delicto.c.41.nu.31.

19 Cum domina punitur vasallus se commiscens,vt dixi supr. lib.prox.§.Feudū q. 58.Item seruus cum domina coiens, flammis est comburendus,vt dixi infrà versic. Mulieris etiam.

20 Mulieris etiam cum proprio seruo coitus inter damnatos cōnumeratur,& grauissimè punitur ex dispositione l.p.C.de mul.quæ prop.seruis se iunxerunt: nam mulier ipsa capite punitur,seruus autem flammis comburitur. Et ita tenent communiter Doctores,vt dicit Anto.Gomes super l.80.Tauri,nu.23.Non tamen econtrà si ancilla rem habeat cū domino,punitur, imò remunetur,vt est tex.in l.fin. C.communia de manumiss. vnde sumit argumentum Cynus in dicta l.pri. quod amatores debent donare amasiis suis,nō econtrà subdēs. Et crede experto quod

donum magis valet quã ſuſpirium, imo ſuſpirium nihil valet ſine dono. ferrũ tamen præponitur auro, nam ſecundũ Iuuen. Ferrum eſt quod amant. Quod (vt ipſe ait) quidam, exponunt. 1. ferreum mẽbrum, propter cuius ferri fortitudinem inſignes etiam mulieres ſeruis viliſſimis ſe exponunt. Quæ verba D. Cyni ſunt notanda, quia licet eſſet excellẽs Doctor, fuit etiã maximus amator, & egregius poëta, vt Frãc. Petrarcha atteſtatur in iis carminibus, in quibus ipſius mortem deplorat. Et extant adhuc cantiones, & alia carmina amatoria D. Cyni non inſulſa.

21 Cum ſubdita punitur etiam coitus in domino feudi.

22 Item in officiali cognoſcente carnaliter mulierem ſibi ſubditam.

23 Cum pupilla punitur tutor, vel curator ſe carnaliter cõmiſcens pœna deportationis, & confiſcationis omniũ bonorũ, vt eſt tex. in l. vnica. C. ſi quis eã cuius tutor fue. &c. Et ita tenent communiter DD. teſte Ant. Gomes. ſuper. l. Tauri, nu. 24. Et licet ille text. loquatur in eo, qui iam deſiit eſſe tutor, vel curator, nihilominus multo magis locum habebit eius diſpoſitio in eo, qui adhuc durante tutela, vel cura eam ſtuprauerit. & ita eſſe de mente omnium, atteſtatur Ant. Gomes in loco præalleg.

25 Cum carcerata coiens cuſtos carceris grauiter punitur, & de conſuetudine Regni Frãciæ ſuſpenditur, vt atteſtatur Ioã. Fab. §. Itẽ lex Iulia, n. 6. Inſtit. de pub. iud. quẽ refert Paris. Putr. de Syn. in verbo, Adulteriũ, c. 1. poſt nu. 2. & Ant. Gomes, ſuper l. 80. Tauri, n. 25. Sed hoc apud nos nõ ſeruatur. Habemus enim conſtitutionẽ in tit. de cuſto. reor. c. ſi prætores, §. Cuſtodib. per quã imponitur pœna trium ictuum funis, & vltrà, arbitrio ſenatus. Sed quid ſi mulier cognita à commentarienſi eſſet meretrix? Reſp. quòd licet coitus cum meretrice ſit impunitus, etiam ſi per vim fiat, vt dixi ſuprà verſ. Sed nunquid nihilominus ratione loci, & cuſtodiæ, nõ eſt impunitus dimittendus. Et ideò in facti contingentia parlamentum Burdegalenſe iuſſit fuſtigari quendam cuſtodem carcerum, qui meretricẽ carceratam, per vim cognouerat. vt refert Boer. deciſ. 317. nu. 9. de quo Arreſto mentionẽ facit Papo li. 22. octauo Arreſto 1. Si verò alius ex carceratis cognoſcat meretricem pariter carceratam, nõ videtur propter hoc moleſtandus. & ita ſeruatum fuiſſe per eandem curiam Burdegalẽ. atteſtatur Boër. in d. deciſ. 317. nu. 10. vbi etiam n. 14. dicit hanc eſſe communem opin.

26 Cum iudæis etiam coitus eſt prohibitus. Poteſt autem hoc dupliciter contingere. ſ. ſi Iudæus cognoſcat mulierẽ Chriſtianam, & econuerſò ſi Chriſtianus cognoſcat mulierem Hebræam. Quæro igitur qua pœna puniendus ſit Iudæus cognoſcens mulierem Chriſtianam? Reſp. quod nõ debet puniri pœna mortis, ſed alia mitiore. & hanc eſſe communem opin. atteſtatur Boër. deciſ. 316. nu. 5. quem refert Didac. ſuper quarto decret. fo. 112. nu. 3. Mantua centuria 1. nu. 30. Erit ergo puniẽdus pœna extraordinaria, arbitrio iudicis citra mortẽ. Et dicit Alc. conſ. 458. nu. 1. quòd Doctores magis communiter ſentire videntur, quòd puniri debeat pœna pecuniaria & ita in facti contingentia conſuluit Alc. conſ. 13. lib. 7. & Corn. cõſi. 107. lib. 1. Oldrad. autem in conſil. ſuo vltimo dicit, quòd in facti contingentia vidit iudicatum, quòd cuidam Iudæo, qui carnaliter cognouerat quandam mulierem Chriſtianam, amputarentur virilia, & dicit ſe illa vidiſſe ante Palatium. Et ego vidi Iudæum de hoc crimine accuſatũ tranſmitti ad triremes per decenniũ, etiam quòd mulier, cum qua ipſe carnaliter commiſcuerat, eſſet publica meretrix. Hoc autem intellige vt procedat, quando talis coitus Hebræi cũ Chriſtiana eſſet ſimplex fornicatio. Sed ſi eſſet adulterium, vt in caſu Iaſ. conſ. 22. lib. 1. & aliorũ quos retuli ſuprà hoc eo. lib. §. Adulterium, verſ. Pone ſtat ſtatutum, vel alius coitus qui eſſet punibilis pœna mortis, crederẽ nõ eſſe debere meliorẽ conditionẽ Iudæi, quàm Chriſtiani. Refert etiã Boër. in d. deciſ. 316. nu. 5. quod Pariſiis fuit cõbuſtus quidam Io. Alardus, qui ex quadã Iudæa, quam in domo retinuerat, ſuſceperat plures liberos.

27 Cum animali bruto coitus inter nefandos cõnumeratur, puta ſi vir coierit cũ aſina, vt in caſu in quo cõſuluit Rolã. cõ. 7. lib. 1.

lib. 1. dicitur enim talis coitus fieri contra naturã humani generis, c. hoc ipsum, §. 1. 33. q. 2. & punitur pœna mortis, vt est tex. in c. mulier. 15. q. 1. & ita tenent communiter Doctores, vt attestatur Anton. Gomes. super 80. l. Tauri, nu. 35. Et ita fuit in facti contingentia ad mortem damnatus per curiam Burgedal. quidam, qui nixum fecerat coeundi cum bruto animali licet impeditus opus non cõsumasset, vt refert Boër. decis. 316. vsq; ad n. 5. & Papo lib. 22. tit. 7. Arresto 1. Et certè secũm legẽ Mosaicam tale facinus cõmittentes puniebatur morte, Exodi 23. & etiam mandatur occidi pecus, cum quo ipsum scelus committitur, prout etiam seruatum fuisse per prędictam curiam in nonnullis casibus refert Boër. in alleg. deci. 316. post nu. 6. in quibus dicit viros, prius strangulatis animalibus, combustos fuisse. Vide in hoc proposito quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. fi. q. 99. vers. Quæro etiam.

28 Cum mortua quoq; coitus est punibilis, & hoc faciens videtur grauiter puniẽdus, tanquam contrectator cadauerum, iuxta dispositionem l. fi. C. de sepulchro violato, prout etiam sentit Boër. in alleg. decis. 316. nu. 13.

Inter mulieres cadit etiam coitus punibilis quando inter se actum venereum faciunt, fricãdo, & se corrũpendo, de quo in facto, propositam fuisse accusationẽ cõtra duas mulieres, refert Boër. in d. decis. 316. circa fin. Est aũt à iure pro hoc crimine imposita pœna mortis, vt est tex. in l. fœdissimam, C. de Adult. & est cõmunis opi. vt dicit Ant. Gomez. super l. 80. Tauri, nu. 34. quã tamen ipse intelligit, vt procedat, quando simul coëunt, non simpliciter fricando, sed imponendo aliquod instrumentum materiale, puta ligneum vel vitreum. Et ibi recensẽt multos casus qui in hoc proposito contingerunt, & dicit sibi relatum fuisse, quòd quædam moniales, quæ ita simul coibant, fuerunt cõbustæ. Quando verò simplex fricatio interuenit, debent secundũ eum puniri citra mortẽ. Et ita in facti cõtingentia iudicatũ fuisse refert in ciuitate Granatę, quę opi. tanquam mitior mihi satis placet.

29 Raptus etiã inter maximè damnatos coitus connumeratur, & punitur vltimo supplicio, vt dixi inf. hoc eo. li. §. Raptus.

30 Dicitur etiam damnatus, & punibilis coitus, illius, qui eodẽ tempore duas vel plures ducit vxores. Scias aũt, q̃ sanctis Patribus ex diuina reuelatione permissũ fuit plures vxores habere, & hæc est communis opi. vt dicit Floren. in 3. parte tit. 14. c. 10. num. 2. quem refert Didac. super quarto decretal. fol. 124. nu. 2. Hodiè verò est prohibitum, viro duas vxores ducere, & mulieri pariter duos maritos habere. Pœna autem viri accipiẽtis duas vxores, & mulieris accipientis duos maritos, de iure canonico est, vt mulieris capilli, & panni anteriores, & posteriores scindantur, vt habetur in c. de benedicto 32. qu. 1. secundum expositionem quam dicit esse veram, & approbatam Pet. de Bagarottis inter consil. crim. diuersorum consil. 85. in fi. lib. 2. De iure autem ciuili variæ sunt opin. sed magis communis opin. videtur esse, quòd puniatur pœna stupri, quæ est publicatio dimidiæ partis bonorũ, vt in facti contingentia consuluit Alex. consi. 156. lib. septimo. Præterea tales ducentes duas vxores sunt infames, vt est text. in l. 2. C. de incest. nup. & ita tenent communiter Doctores, vt attestatur Ant. Gomez. super l. 80. Tauri, n. 27. Sed hodiè, vt ait Ant. Gomez. ibi, quod Didac. super 4. decret. fol. 126. nu. 8. praxis recepit, vt contrahentibus binas nuptas candenti ferro fronti imprimatur litera Q. Cæterũ hoc fortè apud Hispanos seruatur. Nos autẽ habemus constitutionẽ disponentem, q̃ puniãtur in scutis 500. vel tribus ictibus aculei, & vlterius arbitrio senatus. Solet aũt senatus, quando quis plures, q̃ duas vxores habet eodem tempore grauius in eo animaduertere, prout factum fuit in quodam Berthol. Comensi, qui quatuor mulieres eodẽ tempore viuentes in vxores duxerat, fuit enim publicè fustigatus, & ad triremes per trienniũ transmissus 2. Decem. 1531. C. Grammat. aũt voto 17. refert q̃ quidam, qui eodem tempore quinque vxores duxerat, fuit propter delictũ toties reiteratum, vltimo supplicio affectus ex iudicio illius curiæ Neapol.

31 Sed pone, q̃ mulier virũ suum, qui longo tẽpore absens fuerat, esse vita functũ arbitrata alium duxerit in maritũ, nũqd

erit punienda, Resp. quòd si quidem talis mulier certum nunciũ de mariti morte acceperit, vel etiam aliter fama publica interueniẽte probabiliter credere potuerit illum, defunctum esse, debet excusari aliàs verò punitur de adulterio, & hæc est communis opi. vt attestatur Ant. Gom. super d. 80. Tauri. nu. 31.

32 Omnes autem coitus cuiuscunq; generis sint, si per vim committantur, grauius puniri debent. Et ideò cognoscẽs carnaliter mulierem per vim, punitur pœna capitis, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. Raptus, circa prin. & ita etiã cautum est per constitutiones huius Ducatus, quas tamẽ senatus non semper obseruat, licet grauissimè puniat, & memini, quòd quidam Hieronymus de Lomatio pro violentia illata mulieri, etiã q̃ haberet pacem, fuit trãsmissus ad triremes per quinquenniũ, 28. Septemb. 1559. P. N. Et potest poni exemplum in adulterio per vim cõmisso, vt in casu in quo consuluit Grammat. con. 45. item in Sodomia perpetrata cum violentia, vt in casu, in quo consuluit Mantua cons. 213. lib. 1.

§. FVRTVM.

SVMMARIVM.

1 *Furtum quid sit?*
2 *Furtorum genera quæ sint?*
3 *Domino rei an liceat rem furatam perquirere in domibus aliorum?*
4 *Et an possit proponi edictum vt quilibet teneatur indicare rem furtiuam?*
5 *Et an ille, apud quem reperitur res subtracta, præsumatur fur?*
6 *Et an furtum sit graue delictum?*
7 *Furti pœna quæ sit?*
8 *Et qui dicantur famosi?*
9 *Et an pro vno furto magno possit quis suspendi?*
10 *Et an stante statuto, quod pro tertio furto quis suspẽdatur, si quis commiserit duo furta extra territorium, & vnum in territorio, possit suspendi?*
11 *Et an fur, qui rem furatam in aliud territorium exportauit, possit in eo puniri ratione contrectationis?*
12 *Et quid si fur pro duobus primis furtis fuerit iam punitus?*
13 *Et quid si fuerit absolutus?*
14 *Et quomodo dicantur esse duo furta?*
15 *Fures an possint capite puniri?*
16 *Et an puniantur pœna quadrupli?*
17 *Fur deprehensus in flagranti crimine potest impunè occidi.*
18 *Contra furem potest in litem iurari?*
19 *Quando dicatur constare de furto?*
20 *Fur an excusetur à pœna furti, si probet illum, cui furatus est, esse suum debitorem?*
21 *Et quid si ille, cui res furata fuit, protestetur quod illam accepit de eius voluntate, vel consensu*
22 *Furta domestica an sint punienda?*
23 *Furtum de re modici valoris an sit puniendum?*
24 *Propter necessitatem an licitum sit furari?*
25 *Et an si postea fur ad pinguiorem fortunam perueniat, teneatur restituere?*
26 *Emens rem furtiuam an teneatur ad eius restitutionem?*
27 *Quemadmodum procedatur pro furto aduersus nautas, caupones, stabularios?*
28 *Et an quando familia furtum fecisse dicitur, punitio vnius liberet alios?*

1 FVrtũ est cõtrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiã vsus possessionis. Et ita definit Iurisc. in l. 1. §. Furtum, ff. de furtis.

2 Furtorum aut duo sunt genera manifestum, & non manifestum, l. furtorũ, ff. de furt. Fur manifestus est ille, qui cũ ipso furto deprehẽditur, l. fur manifestus, eo. tit. Sed quid si non fuerit quis cum furto deprehensus, fuerit tamẽ visus furari, nũquid dicetur fur manifestus? Resp. quòd sic, ita tenet gl. in d. l. manifestus, in verbo, Deprehensus, quæ in hoc communiter approbatur, vt dicit Alber. in ea. l. fur manifestus in fine principij. Vide in hoc proposito quæ dixi infrà hoc eo. li. §. fi. q. 82. stat. 6. vers. Quæro, stat. & seq.

3 Quæro, nũquid liceat domino rei, qui dicit illã sibi furto subtractã fuisse, accedere ad domos aliorũ, & talẽ rem sibi furatã perquirere? Resp. q̃ sic, dũmodo id faciat cum auctoritate iudicis. Et est commun. opi. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et vestem cœlestem, nu. 34. Pra. Cõra. fol. 366. post n. 14. Et ita seruatur de stylo, vt attestatur Boer. decis. 174. post n. 20. & secdm hanc op. iudicatum fuisse refert Papo li. 23. tit. 6. Arresto 3. Contrariã tamen sententiam, scilicet quod non sit concedenda perquisitio, dicit tenere cõmuniter DD. Abb. in c. qui cum fure, n. 6. de furtis, quem refert Pract. Conra. in loco præalle. Sed certè Pract. videtur approbasse, quòd concedatur. Benè verum est, quod in hoc ducatu iudices non concedunt licentiã perquirẽdi ipsismet dominis ne sequãtur scandala sed mittunt ipsi executores suos, siue consules viciniæ, q̃ perquirãt, p̃sentibus etiã quandoq; ipsis dominis

dominis,& dicit Alc.con.462.in 1. dubio quòd ita videmus quotidiè fieri per iudices,& quod minimè mutanda ſunt,&c.

4 Solent etiam plerũq; proponi edicta vel impetrari literæ,quas vocãt monitorias,quibus ſub pœna excommunicationis cõmittitur ſcientibus rem furatam, vt illã indicẽt,de quo vt dixi inf.hoc eo. lib.§.fi.quomodo.27.ver.Sed q̃ro,& ſeq.

5 Sed nũquid ille,apud quem reperitur res ſubtracta,præſumitur fur?Reſp.quòd (ſecũdum aliquos)ſi eſt perſona malæ famæ,præſumitur fur, ſecus autem ſi eſſet perſona bonæ famæ,& conditionis. Et hoc videntur approbare communiter omnes Doctores, vt dicit Aug. ad Ang. de malef.in verbo,Et veſtem cœleſtem,poſt num.19.Ex hoc tamen non oritur indicium ſufficiens ad condemnationem, ſed bene ad torturam,vt dixi infrà hoc eod. lib.§.fi.q.21.verſ.Si res furata.

6 Quæro an furtum dicatur graue delictum?Reſp.quòd ſi eſt factũ in re magna, dicitur graue delictum,&hæc eſt cõmu. concluſio,vt dicit Abb. conſ. 25. nu. 1. in fin.lib.1.

7 Sed quæro,quæ ſit pœna furti? Reſpo. quòd de iure communi pro furto nõ eſt impoſita pœna mortis, & eſt communis op.vt dicit Gomes.in §.ex maleficiis, nu. 12.Inſtit.de action.& licet in ca.1.§.ſi quis quinq; ſolidos de pace tenenda videatur conſtitutum,quòd pro furto quinq; ſolidorum quis debeat ſuſpẽdi, tamen illud erat,quia cum furto concurrebat etiã violatio pacis.Et hæc eſt commun.opin.vt dicit Gomes.in d.§.ex maleficiis,nu.2.& 3.Et in omnem cauſam illa pœna impoſita cõtra fures in d.§.ſi quis quinq;,nõ ſeruetur de cõſuetudine,vt atteſtatur Gãd. de malef.in tit.de furib.nu.10. quẽ refert Aug.ad Ang.de malef. in verbo, Et veſtẽ cœleſtẽ,n.12.Idẽ dixit gl.in c.1.§. Iniuria, in verbo,Legitimè.de pace iur.firm. Hoc idem atteſtatur Bal.in d.§.ſi quis quinq;, nu.1.& in auc.Sed nouo iure,poſt n.3. C. de ſer.fug.quem refert Iaſ.in d.§. ex maleficiis,nu.3.Rom.in l.cum ſeruus,nu.14.ff. de cond.cauſa data, Cæpol.in ead.auctẽ. ſed nouo iure,nu.8.& 71.Et dicit Anan.in c.ex literis,poſt nu.9.de fur.quòd omnes hoc ſequũtur.Quinimò dicit Paris. Put. de ſynd.fol.224.poſt num.5.quòd proles Federici Imperatoris,qui ſtatuit in illa lege,quod fur quinq; ſolidorum,ſuſpenderetur,& ſic,quod homo ad Dei imaginẽ creatus propter bona occideretur,& alij reges ſucceſſiuè, qui ſecuti ſunt hanc legem,eorumq; miniſtri non regnauerunt ſuper terram,& malè vitam finierũt, nec generatio eorum ad tertium gradum peruenit.Ego tamen credo id potius eis cõtigiſſe propter bella,& indebitas vexationes, quibus ſanctam Dei Eccleſiam perturbabant, quàm propter illam legem, quæ etiam (vt arbitror) nunquam fuit vſu recepta.

8 Sciastamen,quòd hęc concluſio locũ non habet in furibus famoſis, ſiue infamatis de plurib.furtis,tales enim laqueo ſuſpenduntur,& ita de conſuetudine ſeruari atteſtatur Vital.de malefic.in Rubr. de furtis,nu.10.Fur enim,qui furari conſueuit,dicitur famoſus latro.& ita obſeruatur,vt dicit Pract.Conradi,fol.357.nu. 1.In hoc autem propoſito plura furta dicuntur tria.Et ideò de generali cõſuetudine pro tribus furtis fures laqueo ſuſpẽduntur,prout de hac generali conſuetudine atteſtatur Chaſſan.ſuper conſuetu. Burgun.fol.42.nu.17.in fi.& ante eũ Bal. in d.auct.ſed nouo iure,nu.3.quem refert Iaſ.in d.§.ex maleficiis,nu.12.& Igneus in l.1.§.hoc reſcriptum,nu.32.ff. ad Sylle. & Bolenc.in repe.l.capitalium,§.famoſus, num.46.ff.de pœnis,& Anan.in d.c.ex literis,nu.6.in fin.de furtis,Cæpol. in dict. auct.ſed nouo iure,nu.82.vbi etiam, nu. 84.dicit,quòd hæc eſt communis opi. gl. & Doctorũ quòd fur pro furtis debet mori.ſ.furca ſuſpendi,& nu.85.ſubdit, quod ita communiter practicatur de quadam cõſuetudine generali: Quinimò videtur quòd (ſecundum aliquos) ex duobus furtis dicatur quis famoſus fur,& laqueo ſuſpendi debeat,& ita generali conſuetudine obſeruari refert nõnullos atteſtantes Fulgoſ.conſ.157.nu.1.quos tamen in lib. meo id dicentes non reperio. Ego puto in hoc ſeruãda eſſe ſtatuta locorum, quibus non extantibus,non crederem furẽ etiam propter multa furta eſſe pœna mortis afficiendum, ſed obſeruari debere ius commune,vt citra mortem puniatur.

tur. Et hoc nisi in aliquo loco esset specialis consuetudo, vt fures suspenderentur, nam eo casu minimè mutãda essent, &c. Fures autem incẽdiarij etiam pro primo furto de consuetudine suspenduntur, vt attestatur Pract. Iodoci c. 114. nu. 2. quod tamen apud nos nõ seruatur. Posset etiã esse locus, in quo furtum cõmitteretur, adeò insignis, vt etiam pro primo furto quamuis exiguo, esset fur suspendendus. Quod quidẽ seruatum fuit per parlamentũ Paris. in quodã, qui crumenã cum 60. solidis tantũ inciderat in camera ipsiusmet Parlamẽti 22. Ian. 1549. vt refert Papo li. 23. tit. 6. Aresto 1. & Placita Galliæ tit. 4.

9 Sed an pro vno furto magno poterit quis suspendi? Respon. Bal. in d. Auct. sed nouo iure, post nu. 3. tenuit q̃ sic. Et dicit Ang. de malefi. in verbo, Et vestem cœlestem, n. 13. q̃ ita semel practicauit Perusij, dum ibi assideret, & hanc opi. ex consuetudine inualuisse in Hispania attestatur Diaz. in pract. crim. cano. c. 84. post nu. 2. Sed certè contra Bal. est communis opi. vt dicit Ang. de Vbald. inter consil. crimi nalia diuersorum. cons. 71. nu. 21. lib. 2. & Greg. Lopez. quem refert Don. Anto. de Padilla in l. transigere, post num. 12. C. de transac. neq; hæc opi. Bal. seruatur in practica, vt dicit Are. in d. auct. sed nouo iure n. 4. quẽ refert Chas. in loco prẽal. fol. 42. nu. 15. & Rolan. con. 51. circa fi. lib. 1. Et dicit Caccial. in d. l. cùm seruus. ff. de cond. causa data, q̃ vidit quendam. qui commi serat furtum mille ducentorũ aureorum qui euasit pœnam mortis, & fuit solummodò punitus pro primo furto.

10 Sed pone, stat statutũ, q̃ pro tertio furto qs suspendatur, modò aliquis commi sit duo furta extra territoriũ, & vnum in territorio. Quæro, nũquid illa duo furta cõmissa extra territoriũ, sint computanda, ad hoc, vt pro isto tertio furto sit suspendendus? Resp. q̃ sic, & ita iudices feroces faciunt eos suspendi, vt dicit Ioan. And. in addi. ad Spec. super rub. de furtis. Ita etiam seruari de consuetudine dicit Ang. in l. si cui. §. fi. nu. 4. ff. de accu. quem refert Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Et vestem cœlestem, post nu. 14. & post nu. 24. & in verbo, Existens Florẽtiæ, post nu. 1. & Nellus de bannitis in secunda parte primi temporis, q. 6. & Apost. ad Dec. in l. bona fides. sub nu. 11. ff. de reg. iur. Chas. sen. super consuet. Burgun. fol. 41. nu. 17. quem refert Didac. lib. 2. resolut. c. 9. post nu. 7. vers. Idem erit obseruandũ. Et dicit Cępol. in d. Auct. Sed nouo iure, nu. 89. in fin. q̃ hæc est communis opi. Moder. Alij verò distinguũt, q̃ aut statutum respicit factum, puta qui fecerit tria furta, moriatur, & tunc secundum delictum aggraua tur à primo. Aut verò respicit pœnã, puta pro trib. furtis fur moriatur, & tunc nõ grauat. & hanc opi. dicit esse cõmunem Alcia. in c. cùm non ab homine, nu. 35. de iud. prout illum refert Villalobos in sua collecta commu. opin. in litera S. nu. 108. qui tamen hoc non dicit, licet ita teneat. Mihi placet prima opi. quam etiã consue tudo approbauit, dummodò fur, de quo agitur, sit subditus ratione originis, vel domicilij illi iudici, in cuius territorio tertium furtũ commisit, aliàs verò illam non seruarẽ, prout etiam se illam nõ seruaturum, si esset iudex maleficiorũ, dicit Aug. in d. verbo, Existens Florentiæ. Sed distinguerem, q̃ aut statutum dicit pro tribus furtis, & tunc non facerem illum suspendi, quia nõ potest dici commisisse tria furta, ex quo illa duo fuerũt extra territoriũ commissa, pro quib. nõ potest hic puniri. Aut verò statutũ dicit pro tertio furto, & hoc casu, cùm statutũ puniat tertium furtum, & istud cõmissum in territorio, sit proculdubio tertium, transirem cum opi. prædicta, quam vsus recipit, put ego etiam vidi multoties in practica obseruari. Cæterùm si statutũ diceret, q̃ famosus, vel publicus fur suspẽdatur, vtiq; illa furta extra territorium commissa aggrauarent, ita vt pro tertio in territorio commisso, esset suspendendus, & ita tenent communiter Doct. vt dicit Cæp. in d. Auct. Sed nouo iure, nu. 88. nã ex interpretatione facta à consuetudine ille dicitur fur famosus, qui tria furta commisit, vt dixi sup. vers. Scias tamen, neq; in hoc fit vlla distinctio, an consuetudo furandi sit in vno territorio tãtùm, an in plurib. Et ideò stantib. huiusmodi verbis statuti, dicerem illum esse omninò suspendendum. Vide quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 40. vers. Pro complemento.

An

11 An autem fur, qui rem furatam in aliud territoriũ exportauit, possit in eo puniri ratione contrectationis, dixi infrà hoc eo.li.§.fi.q.38.vers. Tu scis quod furtum.

12 Quæro etiam, stante statuto prædicto, si quis commiserit duo furta, & pro illis fuerat punitus, deinde commiserit tertium furtum, nunquid erit pro hoc tertio suspendendus, non obstante, quòd pro illis duobus fuerit iam punitus? Respon. quòd sic, ita tenuit Obertus de Bobio, & hanc opin. approbat cõsuetudo, vt attestatur Apostil. ad Vital. de malef. in Rub. de furtis, sub nu. 3. illa enim duo furta nõ computantur ad ea puniendum, sed ad aggrauandum tertium furtum, & ita in hoc Ducatu seruatur.

13 Sed quid si pro illis duob. primis fuerit absolutus per gratiam principis, nũquid nihilominus erunt computanda, ad hoc vt pro isto tertio suspendi possit? Resp. q̃ sic. Et hæc est communis obseruantia, vt attestatur Chassen. super consue. Burgun. fol. 41. nu. 23. quem refert Didac. lib. 2. resolutio. c. 10. nu. 2. circa fin.

14 Vnum tamen nota in hoc proposito, q̃ ad hoc, vt dicantur esse tria furta, debent esse distincta nõ solùm re, sed etiam tempore. & ita tenent communiter Doctores, vt dicit Cæpol. in d. Aucten. sed nouo iure, num. 105.

15 Est igitur pœna furum, vt furca suspendantur, & ideò nõ debet eis caput amputari, ex quo hæc pœna propriè est contra eos à cõsuetudine introducta. & ita concludunt communiter Doctores, vt dicit Chassen. super consue. Burg. fol. 47. nu. 3.

16 Pœna autem quadrupli à iure communi imposita p̃ furto, hodie nõ est in consuetudine, sed pœna corporalis tantùm, vt attestatur Cæpol. in d. Auct. Sed nouo iure, nu. 59. Et dato quod adhuc vigeret hæc pœna quadrupli, volo vt scias, quòd in foro conscientiæ fur non tenetur ad talem pœnam, sed tantummodò ad restitutionẽ rei furatę. Et hæc est commu. sententia, teste Gomes. in d. §. ex malef. n. 14. Inst. de act. quem refert Benincas. de pauper. fol. 103. nu. 9. Faciunt quæ dixi infrà hoc eodem lib. §. fin. q. 80. versic. Sed hic incidenter.

17 Potest etiam fur deprehẽsus in flagranti crimine, impunè occidi, vt dixi infrà §. homicidium. vers. Vltima est.

18 Item contra furem iuratur in litem, & est cõmunis opi. vt dicit Paris. cons. 109. nu. 30. lib. 3. quem refert Plottus in repe. l. si quando, nu. 189. circa fi. C. vnde vi. Gratus cons. 61. n. 16. lib. 2. Plot. in d. l. si quando, nu. 129. Phanuccius de in litem iurando, fol. 72. nu. 63. Et ideo constito de furto, si non appareat de quantitate rerum furatarum, neq; ea facilè probari possit, statur in hoc, iuramẽto illius, cui furtum est factum, & ita quotidie practicatur, vt dicit Bos. in tit. de rapinis, n. 36. Et dicitur in hoc proposito cõcurrere talis difficultas probationis, vbicunq; res furata non extet. Et hęc est commu. opi. vt attestatur Bos. in lo. præall. nu. 37. Sed in hoc ppõsito vidẽda sunt quæ dixi infrà li. 7. §. Iuramentũ, vt diffusè tractaui hunc articulũ.

19 Quando autem dicatur constare de furto, dixi infrà, hoc eod. lib. §. fin. q. 4. & q. 76. circa princip.

20 Excusatur autem fur à pœna pro furto imposita, si probet, quòd ille, cui furatus est, erat eius debitor, & quòd ab eo creditum suum consequi nõ poterat, licitum est enim ei, qui non potest à suo debitore pecuniam vel rem aliquam consequi, æquiualentem rem, seu quantitatem ei subripere. Et hæc est communis opin. vt ait Didacus lib. 1. resolut. cap. 2. post. nu. 15. vers. Quartò eodem.

21 Item excusarur, si probet, quòd rem ipsam, de cuius furto imputatur, accepit de voluntate domini, cuius erat, ad hoc enim vt dicatur furtum, requiritur quòd contrectetur res aliena inuito domino, & propterea Iac. de Are. tradidit cautelã furi, vt sciat quòd dominus protestetur, quòd illam accepit de eius volũtate. Sed certè hęc excusatio in practica parũ prodesset, nam illud dictum Iaco. de Aret. de consuetudine nõ seruatur, vt dicit Ang. in l. inter omnes. §. rectè, nu. 5. ff. de furtis, quẽ refert Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Comparent, & produxerunt instrumentũ pacis, post nu. 12. & Anan. in Rub. de furtis, nu. 4. Et contrarium tenuit Bar. in d. §. rectè, nu. 1. q̃ scilicet hæc protestatio domini nõ excusaret furem, quò minus esset de furto condẽnandus, quę do-

ctrina Bar. est communiter approbata, vt dicit Curt. Iun. in l. 1. nu. 5. C. de fur. quem refert Don. Anto. de Padilla in l. transig. nu. 105. C. de transact. illam etiam teneri per omnes attestatur Villalpan. in rep. l. 22. c. 23. nu. 5. nisi tamen, vt subiicit Bart. ibi, vltra talem protestationē concurrerent etiam aliæ coniecturæ, & verisimilitudines, puta, quia esset eius consanguineus, vel amicus, vel solitus talia donare, vel quòd res esset modici valoris, vel huiusmodi, tunc enim posset excusari, & sic videtur dicēdum, quòd hoc relinquatur arbitrio iudicis, & ita esse communem opi. attestatur Fel. in c. nulli, nu. 5. de præsum. quē refert Publ. super cōsuet. Aluer. 26. col. 1. in fi. & Bos. in ti. de fur. post n. 58.

22 Posset etiam allegare furtum esse domesticum, & ideo non debere puniri per tex. in l. respiciendum. §. furta. ff. de pœn. Sed certè hæc etiam excusatio parū prodesset, nam hoc de consuetudine non seruatur, nisi in leuibus, & ita fuit laqueo suspensus quidā famulus, cui dominus pecuniam tradiderat, vt alteri mutuaret, & ipse illam in vsus suos conuerterat, pro quo famulo fuerat aduocatus D. Ioā. de Imola, prout ipsemet Imola recenset in l. si tibi dederim. ff. de don. & in l. Cassius. ff. de solutio. quem refert Igneus in l. 1. in prin. nu. 91. & seq. ff. ad Sylle. subdens, q̄ ita etiam Rothmagi fuit pluries iudicatum, hoc idem recenset Ias. in l. eius qui. §. quas verò, nu. 7. ff. si cer. pe. idem etiam seruatum fuit in quadam ancilla, quæ furata fuerat domino suo certam quantitatē auri, & argenti, & fuit laqueo suspense, vt refert Chassen. super consue. Burg. fol. 48. nu. 37. Et de alia ancilla idem seruatum fuisse in ciuitate Neapolis attestatur Afflict. super prima parte constitutionum regni Rubr. 63. nu. 12. Et Boër. decis. 316. post nu. 7. refert, quòd quidam famulus pro furto fuit transmissus ad triremes perpetuò. refert etiam Papo lib. 23. tit. 5. Arresto 2. quòd quidam mulaterius, qui domino suo furatus fuerat notabilem quātitatem pecuniarum, fuit laqueo suspensus. Talis enim fures nō modò sunt corporaliter citra mortem puniendi, vt pluries vidi seruari in hoc ducatu, sed debent furcis suspendi tanq̄ grassatores, seu famosi fures, vt dicunt præallegati Doct. & in aliis prouinciis seruatum fuisse attestantur. Quinimò etiam furta domestica vidi ego aliquando puniri quando sunt multiplicata, vt in quodam Io. Iacobo Cremonen. 7. Nouembris, 1558. P. N.

23 Pariter etiam posset fur allegare rem furatā esse modici valoris, nam de re minima non videtur curandum, vt est text. in l. Scio. ff. de in integ. rest. & est communis regula, vt dicit Gomes. in §. pœnales, post nu. 4. Insti. de actio. Sed certè hæc etiam defensio esset multum periculosa, nam actio furti datur etiā de re minima, puta p̄ gallina vel pro ansere, imò etiam pro ouo, vt dicit gl. in §. Gallinarū, in verbo, Qui lucrandi animo. Insti. de rerū diuis. quam sequuntur omnes, vt dicit Tiraq. in tract. de iud. in reb. mini. exig. fol. 50. col. 2. vers. 10. & hæc opin. est frequentissimo omniū calculo recepta, vt ait Didac. lib. 1. resolutionum, c. 3, nu. 12. licet dicat sibi nunquam hoc placuisse, ita tamē seruatur in practica, licet soleat aliquando propter rei modicitatem pœna mitigari. Faciunt quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. iniuria, vers. Item condemnatus.

24 Quandoque etiam excusatur quis à pœna furti propter necessitatem, nam tempore extremę necessitatis licitum est furari, & est communis opin. vt dicit Maria. in cap. si quis propter, post num. 12. de furtis. Cagno. in l. quæ propter necessitatem, num. 3. ff. de reg. iur. quem refert Benincas. de paupert. fol. 105. num. 22.

25 Sed vidi dubitari, nūquid iste, qui tempore necessitatis aliquid furatus est, teneatur, si postea ad pinguiorē fortunam puenerit, illud restituere? Aliqui dicunt q̄ sic, & dicit Maria. in d. c. si quis propter, in vltimis verbis, quòd ita tenent commu. Doct. Hanc etiam opi. communem appellat Benincas. in loco præallega. nu. 37. Multi verò contrarium tenuerunt. Et hanc dicit esse communem opi. Summa Sylues. §. furtum. q. 5. quem refert Didac. in repet. c. peccatum, fol. 70. Prima opin. tutior est, in foro contentioso non recederem à secunda opi. Cùm enim factum fuerit iure permittente, non est vlterius de restitutione tractandum.

26 Sed hic incidenter quæro, nunquid emens

emens rem furtiuam, teneatur ad eius restitutionem? Resp. quòd sic, etiam nullo reddito precio, vt est text. in l. inciuilem. C. de furt. Et reperio, ꝙ Natta consil. 436. in facti contingentia consuluit, ꝙ etiam si tẽpore, quo eam emit, protestatus fuerit se illam emere, vt eam restitueret domino suo accepto precio, tenetur nihilominus absq; precio, illam restituere, ꝙ ego pro nunc non affirmo. Scias tamen, quòd si illam acquisiuit bona fide, tenetur ipsam restituere, si extat, si verò bona fide consumpta est, tenetur solùm quatenus est factus locupletior. Et hanc conclusionẽ dicit esse frequentissimo Theologorum, & Canon. consensu probatam Didacus in repe. C. peccatum, fol. 303.

27 Pro cõplemento huius materiæ, quæro quid iuris, quãdo in caupona aut naui furtum commissum fuisse dicitur, de quo est titul. in ff. furti aduersus nau. caupo. stabul. Et quotidie contingit, ꝙ hospites consignant eorum valisias cauponibus. Dubitaturitaq; quid agendum, si reddatur valisia aperta vel desigillata? Et in hoc articulo variè fuerunt opi. inter Scribentes. nam aliqui dicunt, ꝙ nõ creditur iuramento hospitis, dicentis quod aliquæ res, quæ erant in valisia, fuerint sibi furto subtractæ, sed debet Prætor torquere familiares, vel domesticos domus, & alios, qui erant in domo. Et hæc fuit opi. Bart. in l. 1. §. fi. nu. 5. ff. si famil. fur. fec. dicatur, vbi subdit, ꝙ cũ Pisis ei occurrisset, ita de facto obseruauit. Et dixit Alex. ibi in Apost. hoc esse notãdum & ꝙ quotidie ita seruatur. Alij verò dicunt, ꝙ imò statur iuramento ipsius hospitis. Et hanc opin. dicit esse communẽ Ias. in l. in actionib. nu. 41. ff. de in litem iurã. quem refert Paris. cons. 74. nu. 11. & seq. lib. 1. & Diaz reg. 186. & Phanucius de in litem iurando, fo. 70. nu. 62. Mihi placet opin. contra caupones, vt scilicet stetur iuramento hospitis, nam (vt experiẽtia docet) huiusmodi genus hominum est furacissimũ, ideo ad reprimendam eorum improbitatem, puto, ꝙ in practica bonum sit seruare hanc opin. quæ etiam est magis communis. Et scias, ꝙ hoc casu ad hoc, vt sit locus iuramento, nõ est necesse, quod hospes aperuerit valisiam cauponi, ita quod caupo sciret, quæ res essent in valisia, quicquid dixerit gl. in l. 1. §. fin. in verbo, in naui. ff. nautæ, caup. stabul. nam illa gl. communiter reprobatur, vt dicit Iason in loco præallegato, num. 43.

Non attingam hoc loco materiam tituli, si familia furtum fecisse dicatur, quia ille titulus, dum disponit, quòd si plures serui furtum committant, dominus soluendo pœnam pro vno, liberatur pro omnibus, & omnes etiam serui liberantur, non habet locum si criminaliter agatur. Et hæc est communis opin. vt attestatur Rimin. in l. si familia. nu. 6. ff. de iurisdict. om. iud. Boss. in tit. si familia fur. fecisse dicatur, nu. 2. præsertim si imponenda esset pœna corporalis. Et hoc tenent omnes communiter, vt dicit Angel. in Rub. ff. si famil. fur. fecisse. dicatur. num. 1. Vide quæ dixi infrà lib. proximo.

§. HAERESIS.

SVMMARIVM.

1 *Quis dicatur proprie hæreticus?*
Et quid si quis asserat, fornicationem non esse peccatum mortale?
Et quid si contendat, periurium non esse mortale peccatum?
2 *Quæ requirantur adhoc, vt quis dicatur hæreticus?*
3 *Et an ore negans Christum, & corde credens, dicatur hæreticus?*
4 *Hæresis crimen est merè ecclesiasticum, & in eo solus iudex ecclesiasticus est competens.*
5 *Et quis inter ecclesiasticos sit iudex competens?*
Et an solus inquisitor, vel Episcopus possit inquisitum de hæresi absoluere?
6 *Et an iudex ecclesiasticus condemnet hæreticum ad pœnam ignis?*
7 *Hæretici igne sunt comburendi.*
8 *Et quid si pœniteat?*
9 *Et an liceat pœnitere etiam post condemnationem?*
10 *Et quid si dicat se nunquam fuisse hæreticum, & tamen testibus conuincatur de hæresi?*
11 *Et quid si non faciat emendam, ad quam est condemnatus?*
12 *Bona condemnatorum de hæresi confiscantur.*
13 *Et cui fisco applicentur?*
14 *Et an confiscentur etiam in præiudicium filiorum orthodoxorum?*
15 *Matrimonium propter hæresim separatur.*
Et an viro redeunte ad fidem, teneatur vxor ad virum redire?
16 *Clericus hæreticus, & eius filij priuantur omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis.*
17 *Et an pœnæ statutæ contra filios hæreticorum, habeant locum etiam contra illos, qui nati sunt ante quàm pater esset hæreticus?*
18 *Hæreticis non est seruanda fides.*

19 *Aduo-*

19 *Aduocatus, & procurator an possint pro hæreticis interuenire?*
20 *In causa hæresis sufficiunt minores probationes, quã in aliis criminibus.*
Et an sufficant testes singulares?
21 *De crimine hæresis potest etiam post mortem inquiri, & defuncti memoria damnari.*
22 *Papa potest de hæresi accusari, & condemnari.*
23 *Hæreticus occultus an incidat in pœnas hæresis.*
24 *Quæ facta sapiant hæresim manifestam?*
25 *Sortilegia an sapiant hæresim, & possint ab inquisitoribus puniri?*
Et quæ sit pœna sortilegij?

1 PRO intelligentia terminorũ quæro, quis dicatur propriè hæreticus? Resp. quòd hæreticus propriè (secundum aliquos) dicitur in duobus casibus tantùm. Primò, quando sentit de articulis fidei aliter, q̃ sentiat Romana eccle. Secundò, quando male sentit de sacramẽtis ecclesiæ. & ita tenere communiter Doctores dicit Bos. in tit. de hæret. num. 1. Tu verò dic, quòd non modò est verè hæreticus ille qui malè sentit de articulis fidei, vel de sacramẽtis Ecclesiæ, sed etiam ille qui habet peruersum dogma, vel gignit nouas opiniones falsas, aut veteres falsas & ab Eccles. damnatas sequitur, ita dicit gl. in cle. vnica, in gl. pen. de vsur. & ita tenẽt Doct. vt dicit Fran. Squillac. in trac. de fide cath. c. 14. Hinc infertur, quòd si aliqs asserat simplicem fornicationem nõ esse peccatum, erit iudicandus hæreticus, & ita fuit decisum in curia Tholos. teste Aufrer. decis. 346. Item fuit quæsitum, quem refert Mantua con. 239. nu. 8. lib. 2. Pariter etiam si quis dicat periuriũ non esse mortale peccatum, censebitur hæreticus, & ita tenent communiter Doctores, vt attestatur Bellon. cons. 78. num. 6.

2 Ad hoc autem vt aliquis dicatur hęreticus, primo requiritur, quòd sit baptizatus, nam Iudæi, Pagani, vel Mahumetani nõ sunt hęretici. Et hoc receptissimis Doctorum sententiis comprobatur, vt dicit Simancus de hæret. c. 31. nu. 3. Item requiritur, quod scienter erret in fide catholica, approbãdo falsa pro veris, incerta pro certis, vel è conuerso, & hæc est omnium Doctorum concors, & vnanimis sententia, vt dicit Simancas in allegat. c. 31. nu. 5. Item quòd sit pertinax in sua opin. aliàs nunquam dicitur hęreticus. Et in hoc omnes concordant. Fortius dicit Innoc. in c. 1. in vltimis verbis, de summa Trin. q̃ si quis habet fidem implicitam, quia scilicet credat illud, quod credit sancta mater ecclesia, sed falso opinetur, motus ratione naturali, quòd pater sit maior vel prior filio, vel quod in Trinitate tres personæ sunt res ad se inuicem distinctæ, nõ est hęreticus, neq; peccat, dũmodò hunc errorẽ suum non defendat, & hoc ipsum credat, quia credit ecclesiam sic credere. & suam opinionem fidei ecclesię supponat. Et hæc dicit esse famosa verba Lupus in allegatione hæresis. §. 4. col. 3. vbi subdit, quòd alij Doctores hoc sequuntur, & dicit esse valdè notandum. Aduerte etiam, quia illud, quod dicitur, quòd dubius in his, quæ sunt fidei, est hæreticus, intelligendum est, vt procedat, quando in tali dubitatione habuit firmitatẽ animi & quandam pertinaciam, propter quam perseuerat in illa dubitatione, aliàs secus, ita dicit Ioan. And. in c. 1. de hæret. quem alij sequuntur, vt dicit Lupus in loco præallegato. §. 5. in princ.

3 Sed nunquid ille, qui metu mortis, vel tormentorum vel alia ex causa ore Christum negat, credit tamen corde, censendus est hæreticus? Resp. quòd talis quidẽ mortaliter & grauissimè peccat, vt dicit gl. in c. non solùm, in c. fin. 11. q. 3. Doctores tamen illum nõ iudicant hæreticum, vt atteſtatur Cald. cons. 4. de hæret. solẽt tamen tales reconciliari ecclesiæ per Episcopum, & absolutionis, ac reconciliationis literas ab eo impetrare.

4 Hoc crimen hæresis est merè ecclesiasticum, & ideo eius cognitio ad solos iudices ecclesiasticos spectat, neque potest iudex laicus aliquo modo in eo se intromittere, & cum hac conclusione transeunt omnes indifferenter, vt dicit Alci. in c. 1. nu. 73. de offic. ord. Dicit tamen prac. Millei, fol. 75. nu. 38. quòd hodie etiam Iudex secularis cognoscit de crimine hęresis, & quòd ipse vidit plures cremari propter hoc crimen, iudicatos à Præposito parisiensi ex indulto summi Pontificis. Verùm apud nos hoc non seruatur, sed cognitio spectat ad ecclesiasticum, & punitio ad laicum, prout etiam in practica obseruari atteſtatur Lupus de donatio.

inter

inter virum & vxorem, fol. 184. post numerum vigesimum secundum.

5 Et scias, quòd hæc conclusio adeo vera est, vt neq; etiam possit iudex secularis, postquam ei traditus est à iudice ecclesiastico aliquis de hæresi condemnatus, super ipso crimine aliquo modo cognoscere, neq; pœnam à iure impositam commutare, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 96. vers. Quæro etiam. Bene potest iudex laicus detineri facere suspectos de hæresi, vt deinde eos tradat iudici ecclesiastico competēti. Et ita rescripsit Senatus Prætori Cremonæ 18. Iunij 1557. P. N.

6 Sed quis inter ecclesiasticos est iudex competens in causa hæresis? Resp. in hac causa Episcopi sunt iudices ordinarij. Delegati autem sunt inquisitores hæreticæ prauitatis. Et potest vterq; eorum procedere simul & diuisim, non tamē possunt aliquem condemnare, nisi vterq; interueniat. Sed nunquid poterunt absoluere? Respon. glo. in Clem. 1. in verbo, Contra eos, tenet, quòd sic, ex quo ius antiquum solummodo correctum est in condemnatione. Et opin. illius glo. dicit esse communem pract. Carer. fol. 601. nu. 72.

7 Scias tamen, q̄ licet iudex ecclesiasticus de hoc crimine solus cognoscat, non tamen ipse condemnat ad pœnam ignis, sed tantummodo declarat reum esse hęretic̄ũ, & remittit iudici seculari puniendum. Et ita obseruat consuetudo, vt dicit Boss. in tit. de foro compe. post nu. 61.

8 Sed quæro, quæ sit pœna hæresis? Respon. Si hęreticus nolit ad fidem ecclesię redire, tunc de consuetudine igne comburitur, vt attestatur Vitali. de malefi. in Rub. de crimine hæresis, nu. 6. in fi. quem refert Chassen. super consue. Burgun. fo. 44. nu. 3. in fin. Idem dicunt Scribentes in l. cunctos populos. C. de summa Trini. & in specie Aret. nu. 11. & Purpur. nu. 90. Griland. de crim. lib. 1. q. 3. nu. 3. Et dicit Bertran. cons. 212. nu. 3. lib. 2. in 1. parte, quòd ita interpretata est generalis cōsuetudo. Idem dicit Gundis. de hæret. q. 15. num. 3. quem refert Pract. Conradi, fol. 346. circa princip. Pract. Car. fol. 630. nu. 132. Simancas de hæret. c. 45. nu. 9. quem refert Don. Antonius de Padilla in l. transigere, nu. 98. C. de transact. Pract. Iod. c. 61. num. 59. Cæterùm si hæreticus pœniteat, & paratus sit redire ad fidem ecclesiæ, & abiurare suam hæresim, euitat pœnas, de iure hæreticis impositas, est tamen ad perpetuos carceres cōdemnandus. Et hanc dicit esse communem sententiam Legistarum & Canonistarū. Igneus in l. 1. §. cùm dominus, nu. 32. ff. ad Sylle. Bene verum est, q̄ hodie ista pœna potest per superiorem, & etiam per inquisitorem in aliam commutari, vt est text. in c. vt cōmissi, de hære. in 6. Intellige per superiorem ecclesiasticum, nam iudex secularis nō posset illam commutare, vt dixi in d. q. 96. vers. Quæro etiam. Item intellige, nisi esset relapsus, tunc enim omnino est igne cremandus, etiam si velit pœnitere, & ad fidem ecclesiæ redire. Et nota, quòd quando hæreticus non relapsus, ante sententiam pœnitere, & abiurare paratus est, nō modò euitat pœnam mortis, sed etiam confiscationem bonorum, licet ipso iure à die commissi delicti sit imposita. Et hæc est magis communis opi. vt attestatur Paris. cons. 2. nu. 185. & seq. lib. 4.

9 Sed vsq; ad quod tempus erit admittenda hæc pœnitentia? Respō. Aliqui dicunt, quòd non admittuntur, nisi statim post deprehensionem erroris sponte ad ecclesię veritatem redierint. Et hanc opi. tenere cōmuniter Canon. affirmat Grill. in tract. de hæret. q. 5. quem refert Simancas de hære. c. 46. nu. 8. licet subdat, quòd ipse ferè nullum inuenit qui hoc teneat. Alij verò dicunt, quòd non sunt admittendi nisi vsq; ad sententiam, & ita in Hispania obseruatur, vt tradit Simancas in d. c. 46. nu. 11. Alij verò dicunt, quod semper admittitur etiam post condemnationem. Et hæc opi. est mitior, & etiam magis communis, vt dicit Boër. dec. 343. nu. 3. & 4. Idem dicit Prac. Carer. fol. 642. post nu. 159. Et dicit Boss. in tit. de foro comp. post nu. 137. & in tit. de hære. nu. 20. quòd ita seruatur, prout etiam aliàs obseruatum fuisse attestatur Card. in c. ad abolendam, col. 1. de hæret. nam Ecclesia nulli gremium claudit, nisi his, qui sunt in hæresim relapsi. Et secundum hanc opin. in facti contingentia consuluit Bertrand. cons. 212. lib. 2. in prima parte.

10 Et nota in hoc proposito vnum, quòd prima

prima facie videtur mirabile, quòd si aliquis imputatus, & conuictus de hæresi, puta q̃ dixerit, seu tenuerit aliquod hæreticum, & contra fidem sanctæ ecclesiæ, & paratus sit abiurare hæresim, & fateri illam opinionem esse hęreticam, & erroneam, nolit tamen confiteri quod ita dixerit, sed dicat se semper credidisse, & credere illud qđ credit, & tenet sancta mater ecclesia, talis non admittitur ad abiurationẽ, nisi fateatur se ita dixisse, prout conuictus est. Et si perseueret in negãdo, est igne cremandus, tanq̃ impœnitens. ita decisum fuit per dominos de Rota decis. 875. accusatus, quã decis. ego didici à reuerendissimo Vida Episcopo Albensi viro clarissimo, & mihi amicissimo, & postea reperi Rebuf. in pract. beneficia, fol. 469. nu. 20. & seq. qui idem tenet, præterea q; attestatur se ita vidisse seruari cõtra quendã astutum hęreticũ. Et hanc sn̄iam receptam esse affirmat Simancas de hæret. c. 47. nu. 20. & seq. Mihi certè hęc opi. semper est visa rigorosa, non enim video, quomodo iste possit dici hæreticus, cùm non sit pertinax in errore, vt eleganter considerat Boër. decis. 341. num. 4. Me tamen remitto determinationi sanctæ matris Ecclesiæ.

11 Idem etiam (secundum aliquos) esset dicendũ, si hęreticus nollet facere emendam, ad quam esset condemnatus, puta, vt publicè incederet cum aliquo signo pœnitẽtiæ, nam eo quoq; casu esset igne cõburendus, prout se vidisse Parisiis practicari contra quendam Io. Berquin. attestatur Milleus in pract. crim. fol. 10. nu. 112. & fol. 148. nu. 55. Et ita vsu comprobatum esse attestatur Simancas de hæret. in d. c. 47. num. 23. licet contrarium in facto consultum vidisse attestetur Calde. in c. literas, de præsump. in quodam Senensi, cui pro pœnitentia siue emenda iniunctum fuerat, vt per sex menses non ingrederetur ciuitatẽ, quod etiam refert Fran. Squillac. in d. tract. de fide cath. c. 19. Quæ opin. mitior est, & iudicio meo tenenda, nisi cum tali contumacia concurrerent aliquæ aliæ cõiecturæ, per quas appareret illũ adhuc non bene sentire de ecclesia, hoc enim casu fortè dicerem hunc tanq̃ verè relapsum, flãmis esse cõburendum.

12 Vnum tamen scias, quòd isti impœnitentes non statim debent relinqui iudici seculari, non enim dicuntur relapsi, sed monendi, & hortandi, non semel tamen, sed pluries, vt ad fidem reuertantur, & vbi pœniteant, sunt ipsi quoque ad reconciliationem admittendi, vt tenuit Cald. cons. 2. nu. 2. de hær. & ita vtimur, vt attestatur Simancas in d. c. 47. num. 24.

13 Item bona condemnatorum de crimine hæresis, de iure communi confiscantur. Et ita dicunt communiter Doctores, vt dicit Brun. cons. feudali, 31. num. 17. Et scias, q̃ non modo bona hæreticorum sunt confiscata ipso iure, sed ipsi statim à die commissi criminis, amittunt administrationem omnium bonorum suorum, vt est tex. in c. cum secundum, de hære. in 6. Punctus est, cui applicẽtur, nam secundum dispositionem iuris canonici videtur expressum, q̃ bona clerici hæretici habentis beneficium ecclesiasticum pertinẽt ad ecclesiam, in qua est beneficiatus, & si non habet beneficium, pertinent fisco ecclesię cathedralis. Bona autem laici hæretici applicantur fisco seculari, ita disponit tex. in c. excommunicamus. §. damnati, de hæreticis. Dicit tamen Felin. in c. irrefragabili. §. cæterùm. nu. 5. in fin. de off. ordin. q̃ talis constitutio sublata fuit per quasdam extrauagantes pontificias, disponentes, q̃ bona hæreticorum diuidantur æquis portionibus inter Roma. eccles. episc. & inquisitorem. Sed hoc etiam in practica non seruatur, vt ait Didac. lib. 2. resolut. c. 9. nu. 12. saltem in Hispania, vbi bona tam mobilia, quàm immobilia hæreticorum etiam clericorum, & habentium beneficia ecclesiastica applicantur fisco Regio, subdens, q̃ ita praxis obtinuit. In hoc autem Ducatu seruatur, q̃ bona hæreticorum diuiduntur æquis portionibus inter fiscum Ducalem, & Episcopum, & inquisitorem, & in hoc seruanda est consuetudo locorum. Vnum tamen scias in hoc ꝓposito, quod in hoc Ducatu licet, vt dixi, pars bonorum applicetur Episcopo, & pars officio inquisitionis, nihilominus liquidatio bonorum fit per procuratores fisci Regij, & sic per hunc magistratum. Et ponuntur bona ad proclama, & omnia fiunt perinde

ac si

ac si in totũ essent, applicata fisco Regio, & deinde facta liquidatione, datur vnicuiq; sua portio. Et ita fieri debere declarauit senatus, consentiente etiam Reueren. Inquisitore 30. Iun. 1559. A.C.

14 Et scias, q̃ licet bona damnatorum, regulariter conseruẽtur filiis ex dispositione auct. bona damnatorum, C. de bo. prę scrip. & dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 78. circa principium, & vers. Videndum est etiam, nihilominus bona hæreticorum cõ fiscantur, etiam existentibus filiis ipsorũ hæreticorum catholicis, & orthodoxis, vt est tex. in c. Vergentis, de hæret. qui est approbatus etiam, de iure ciuili per tex. in auct. Gazaros, C. de hæret. Et ita cõmuniter tenetur, vt dicit Pract. Carer. fo. 635. nu. 140. hanc etiam dicit esse communẽ sententiam, & vsu etiam comprobatam Simancas de hæret. c. 9. nu. 2.

15 Item propter hæresim separatur matrimonium. Scias tamen quòd vxor, quæ recessit à viro lapso in hæresim, siue ex iudicio ecclesiæ, siue nõ, si ipse reuertatur ad fidem, compellitur ad eum redire, nisi velit ingredi religionem nam eo casu si fuit separata iudicio ecclesię, potest illã ingredi, nec tenetur ad virum redire. Et est cõmunis opi. vt attestatur Abb. in c. de illa. circa fin. de diuor.

16 Item clericus hæreticus priuatur omni officio, & beneficio ecclesiastico, C. ad abolendam. §. 1. de hæret. & amittit omnẽ ecclesiasticam, potestatem, Et hæc est cõcors sanctorum patrum sentẽtia, vt dicit Pighius de eccles. Hierar. c, 8. quem refert Simancas de hæret. c. 45. nu. 18. Quinimò etiam filij hæreticorum, & eorũ receptatorum, priuantur ipso iure beneficiis obtentis tempore commissi criminis. Et est communis opin. vt attestatur Io. Lup. de regno Nauarræ in 5. parte, §. 8. quem refert Didacus lib. 2. resolutionum, c. 8. post num. 4. vers. Cæterùm, quòd filij. Dicit tamen Simancas in tract. præalleg. c. 29. nu. 7. quod pia consuetudine obtentum est non modo, quòd non sint priuati, ipso iure, sed etiam, quod neque per sententiam priuentur. Et hæc opin. mitior est atque benignior.

17 Quæro nunc, an pœnæ statutæ contra filios hæreticorum comprehendant eos tantũ, qui nati sunt post quã parentes hæreticam labem contraxerunt, an autem etiam eos, qui prius nati erant? Respo. q̃ indistinctè comprehendunt omnes filios tam natos antè, quam post. Et hanc opin. dicit esse communem Galind. in Regia disputatione, §. 18. quem refert Simãcas in tract. præalleg. c. 29. nu. 3. licet ipso teneat contrariam sententiam, quam (vt ipse ait) multi viri sequuntur, neq; numero, neq; auctoritate aliis inferiores. Et hæc etiã opi. tanq̃ æquior, & benignior mihi magis placet. Vide quæ dixi infrà hoc eo. li. §. Læsæ Maiest. vers. fuit etiam.

18 Prætera hæreticis non est seruanda fides à priuatis, ita allegatur tenere Bar. in q. incip. Lucanæ ciuitatis, & est frequentiori Doctorum calculo recepta sententia, vt dicit Simancas de hær. c. 45. nu. 14. Placa lib. 1. delictorum, c. 37. nu. 11.

19 Vlterius pro hæreticis non potest aduocatus neq; procurator præstare patrocinij, & hanc conclusionem dicit esse ex mente Doctorũ Afflic. super 1. parte constit. Regni, Rub. 1, n. 43. Hoc tamen intel lige, vt procedat, quando constat illũ esse hæreticum, & persistere in hæresi, secus autem si aduocatus vellet probare, q̃ ex processu non appareret illum esse hæreticum, vel quod esset paratus redire ad catholicam fidem. Cæterùm solent episcopi, & inquisitores semper concedere veniam aduocatis, in quibuscunque causis hæreticorum, vt pro eis intercedant, qua venia impetrata, non est vlterius quærendum.

Sunt etiam aliæ hæreticorum pœnæ tam à iure ciuili, quàm à iure canonico constitutę, quas copiosè, & eleganter tractat Prac. Carerij in trac. de hæreticis, nu. 132. & aliis seq. & Simancas. in d. trac. & alij qui de hoc crimine integros tractatus scripserunt.

20 Habet etiam hoc crimen multa specialia, quæ pariter recẽset Prac. Care. in trac. præalleg. & inter cætera in causa hæresis sufficiũt minores probationes, q̃ in aliis, & hoc nõ modo ad inquirendũ, de quo aliquid dixi, infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 6. ver. Item scias, sed etiam ad faciendum plenã probationem criminis, vt videtur tex. in c. in fidei de hæret. in sexto. quem ita in-

telligunt communiter Doctores, vt dicit Boss. in tit. de hæred. nu. 5. Et ex hoc appa ret non esse veram opi. eorum, qui dixe- runt, quod ad conuincendum aliquem pro crimine hæresis, requirantur saltem tres testes, quia imo duo sufficiũt, & hæc opin. est communis, teste Anan. in c. ex- communicamus, §. Adiicimus, num. 1. de hæret. quem refert Simancas de hær. c. 50. nu. 3. Et in proposito circa testes de hære si deponẽtes, videndum est cons. Crauet tæ 262. Et an plures testes singulares suffi ciant, dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 35. vers. Dixi etiam.

21 Item de crimine hæresis potest inqui- ri etiam post mortem, & defuncti memo ria damnari, & ita in facto practicatũ fuit cõtra memoriam Bonifacij Papæ, qui ad instantiã Regis Frãciæ fuit post mortem accusatus de hæresi, vt refert Alb. in Rub. C. de hær. n. 2. & 3. licet Boër. dec. 341. in fi. dicat se hoc non inuenisse in vitis Ponti- ficum. Et scias, ꝙ de consuetudine Regni Franciæ corpus illius, qui post mortem, damnatur de hæresi, relinquitur brachio seculari, & per brachium seculare cõburi tur. Hæc autem conclusio, quòd in crimi ne hæresis possit contra defunctum pro- cedi, & eius memoria damnari, habet lo- cum non modo in hæretico vero, & qui per veras probationes est de hæresi cõui- ctus, sed etiam in hæretico præsumpto. s. illo qui citatus in causa fidei fuit contu- max per annum, & deinde mortuus est, vt per Bellameram decis. 677. in tali pro- cessu. Et in hoc proposito videda sunt ea quæ idem Bellamera ponit in seque. de- cis. 678. 679. 680. 688. & 689. vbi multa ele- ganter tractat in hac materia, & præser- tim an hoc casu sint vocandi hæredes de functi, &c.

22 Item licet Papa non possit pro aliquo crimine accusari, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 35. vers. Videndum igitur: potest ta men pro crimine hæresis accusari, & con demnari, vt ibi dixi.

23 Quæro, an occultus hæreticus, scilicet ille, qui solum corde deuiat à fide catho- lica, nõ tamen verbo, scripto aut facto ali quod signum hæresis ostendit, incidat in pœnam excõmunicationis, & alias pœ- nas à iure impositas hæreticis? Respo. ꝙ non, & hæc est Theologorum ferè omni- um receptissima sententia, vt attestatur Simancas de hæret. c. 42. nu. 1. & seq. nam (vt vulgò dicitur) Ecclesia non iudicat de occultis.

24 Sed hic incidenter quæro quæ sint fa- cta, quæ sapiant hæresim? Resp. quòd illa quæ de sui natura præ se ferunt aliquid, quod manifesta est hæresis, dicuntur sa- pere manifestam hæresim, puta baptiza- re imagines, rebaptizare pueros, & huius modi, & hæc est peritorum omnium sen tentia, teste Simanca in tract. præallega. c. 30. nu. 9.

25 Successiuè quęro, nunquid inuocatio dæmonũ sapiat hæresim manifestam? Re spõ. quòd aut inuocãtur dæmones, vt qs sciat futura, & hoc sapit hæresim manife- stã, quia tribuit diabolo id, quòd est pro- prium Dei, scilicet ventura præscire. Aut inuocantur ad alium finem, puta ad ten- tandam pudicitiam, mulieris, vel huius- modi, & non sapit hæresim, quia aduoca tur diabolus ad id, quod ei maximè con- uenit, cum sit tẽtator animarũ. Ita decla- rat elegãter Gemin. cons. 54. vbi in pulchro casu ita consuluit, & ita distinguunt DD. vt attestatur Afflictus super prima parte cõstitutionum Regni, Rub. 1. num. 17. Et hoc secundo casu iurisdictio nõ spectat ad inquisitores, sed ad ordinarium, qui in hoc crimine potest esse tam secularis, quam ecclesiasticus, nam crimen sortile- gij est cõmunis fori, ita quod vterque iu- dex potest procedere, vt tenuit Abbas in c. 1. nu. 3. & 4. de sortileg. quem sequũtur communiter DD. vt dicit Nunius de los corregidores, fol. 259. nu. 1. Quod nota, quia in parlamentis Franciæ fuit super hoc diuersimodè iudicatum, vt refert Pa po lib. 22. tit. 3. Arresto 1. & 2. Et dicit Alb. in Rub. de hæret. nu. 13. ꝙ ita fuit determi natum in Romana curia in causa cuius- dam Ioan. de Partiniaco, quod huiusmo di incantationes, quę fiunt ex causa amo ris, non essent hæreticæ, & ita etiã refert Oldra. cons. 210, in fi. relaxatus, & ipse per Tiraque. de pœnis, causa 4. nu. 3. quod in facti contingentia fuit absolutus quidã, qui fecerat sortilegia propter amorem cuiusdam mulieris. Faciunt quæ dixi in- frà hoc eod. lib. §. fin. quæst. 60. vers. Est &

amor

amor. & ex his credo male cõsuluisse Barbat. cons. 55. lib. 1. quod sortilegia, quæ fiunt ad scienda, furta commissa, sapiãt hæresim manifestam, & quod eorum cognitio spectet ad inquisitores. Pœna aũt de iure cõmuni imposita huiusmodi sortilegis, diuinatoribus, & maleficis, est mortis & confiscationis bonorũ, vt est tex. in l. 3. C. de malef. sed de consuetudine hæc pœna non seruatur, sed imponitur pœna fustigatiõis, vt attestatur Nunius de los corregidores, fo. 259. nu. 2. vel (secundum aliquos) ducuntur in publicũ cum mitra depicta in capite, & deinde eiiciuntur, vt attestatur Berb. in viatorio iuris in Rub. de sortil. circa fi. & ideò cum superiorib. annis in causa cuiusdã Angelæ Cornetanæ imputatę de sortilegiis, maleficiis, & incantationibus, dubitatũ fuisset, an esset imponenda confiscatio bonorum, senatus censuit, quod non, 20. Augusti 1563. P. N: Quod nota.

§. HOMICIDIVM.

SVMMARIVM.

1 *Quotuplex sit homicidium?*
2 *Et quod dicatur homicidium casuale?*
3 *Et quod homicidium culposum?*
4 *Et qua pœna puniatur homicidium culpa commissum?*
5 *Et quid si aliquis citra animum occidendi alium percusserit?*
6 *Et quid si putans interficere vnum, occiderit alium?*
7 *Et quod dicatur homicidium dolosum?*
8 *Et quod dicatur homicidium cõmissum, animo deliberato?*
℟. *Et quod dicatur homicidium commissum ex proposito?*
9 *Et quod dicatur homicidium cõmissum ex insidiis?*
10 *Et quod dicatur homicidium commissum proditorie?*
11 *Et quod dicatur homicidium commissum per assassinium?*
12 *Quibus modis homicidium committatur?*
13 *Et quid in eo, qui venenum alteri dedit?*
14 *Et quid si mors secuta non fuerit, an sit puniendus pœna mortis?*
15 *Et quid in iudice, qui innocentem condemnauit?*
16 *Et quid si aliquem indebitè torserit?*
17 *Et quid in medico, qui mortis causam infirmo præbuerit?*
18 *Quæ sit pœna homicidij de iure ciuili?*
19 *Et an valeat statutum, imponens pro homicidio pœnam pecuniariam?*
20 *Et quæ sit pœna homicidij de iure canonico?*
21 *Et an clericus homicida priuetur ipso iure beneficio an autem requiratur sententia?*
22 *Et an homicida priuetur successione eius, quem interficit?*
23 *Et an teneatur ad interesse animæ occisi, & expensas factas in medicinis, & ad æstimationem operarum?*
24 *Homicida, qui alium interfecit ad sui defensionem, excusatur.*
25 *Et quid, si pro defensione bonorum suorum?*
26 *Et quid, si pro defensione proprij honoris?*
27 *Et quid, si pro defensione coniunctorum suorum?*
28 *Et quid, si pro defensione alicuius extranei?*
29 *Et quid si volens offendere, sit clericus?*
30 *Et quid, si sit Papa, vel Imperator?*
31 *Et an liceat occidere alium non insultantem, si aliter me ab insultante defendere non poteram?*
32 *Et quid, si fugiendo poteram me saluare?*
33 *Et quomodo probetur factum fuisse ad necessariam defensionem?*
34 *Et quid, si excessum fuerit in defensione?*
35 *Et an si quis neget se occidisse, possit postea fateri & probare, quod ad sui defensionem id fecerit?*
36 *Et quid, si occidi aliquem, qui me in insidiis expectabat, vt me offenderet?*
37 *Quando plures interuenerunt homicidio, & ignoratur quis fuerit interfector, an sint omnes puniendi?*
38 *Et quid, si vnicum tantum vulnus sit illatum?*
39 *Et quid si appareat quis fuerit auctor rixæ?*
40 *Et quomodo sit formanda inquisitio, quando non apparet quis fuerit homicida?*
41 *Et quid si sint illata plura vulnera, sed nescitur ex quo vulnere decesserit?*
42 *Et quid si reus probet, vulneratum, non ex vulnere decessisse, an sit à pœna homicidij excusandus?*
43 *Et an in hoc standum sit iudicio medicorum?*
44 *Et quid, si vulneratus intra breue spacium decesserit, an præsumatur mortuus ex vulnere?*
45 *Et quid, si reus velit probare contrarium eius, quod medici dixerunt?*
46 *Et quid, si post illatum vulnus lethale alius superuenit, qui vulneratum exanimauit nunquid primus vulnerans excusetur?*
47 *Fur an possit licitè occidi?*
48 *Adulter an possit impunè à patre occidi?*
49 *Et an à marito?*
50 *Et quid in foro conscientiæ?*
51 *Et an pater, vel maritus id possint alteri mandare?*
52 *Banniti an possint impunè offendi?*
53 *Et an valeat statutum disponens, quod possint impunè offendi?*
54 *Et an stante tali statuto, possint offendi etiam in foro conscientiæ?*
55 *Et an etiam occidi?*
56 *Et an mulier bannita adulterari?*
57 *Et an bannitus censeatur hostis ciuitatis, à qua est bannitus?*
58 *Et an æquiparetur deportato?*
59 *Et an stante hoc statuto possit filius occidere patrem bannitum?*
60 *Et an cum quem prius promiserat, non offendere?*
61 *Et an liceat bannitum proditoriè interficere?*
62 *Et quid, si bannitus habuerit gratiam à principe, nõdum tamen fuerit de albo cancellatus?*

63 *Et quid si bannum sit nullum?*
64 *Et an pendente appellatione à sententia banni, possit bannitus impunè occidi?*
65 *Et an bannitus captus per familiam officialis, possit licitè offendi?*
66 *Et an liceat occidere bānitum, extra territorium, à quo est bannitus?*
67 *Et an occidens eum, quem ignorabat esse bannitum, gaudeat beneficio statuti?*
68 *Si statutum permittat occidi bannitum in lib. centum, an liceat occidere eum, qui est bannitus in pluribus minoribus summis quæ cumulatæ excedunt centum libras?*
69 *Exceptio proueniens ex hoc statuto, an sit peremptoria?*
70 *Et an possit opponi per procuratorem?*
71 *Bannitus, stante hoc statuto, an possit se defendere?*
72 *Stante hoc statuto, si bannitus offendatur, an possit index ex officio inquirere?*
73 *Casus, in quibus quis potest alium licitè interficere.*
74 *An in crimine homicidij puniatur affectus, etiam non secuto effectu?*

1 HOmicidij materia malo nostro fato frequens est. Quotidie enim videmus, etiam ex leuissimis causis, homines trucidari, quapropter in hoc deflēda est hominum conditio, quod cū cętera eiusdem generis animantia inter se non sæuiant, soli homines sibi inter se insidiantur & crudeliter mortem inferunt. Pro intelligentia autem terminorum præmittendum est, quod homicidij duæ sunt species. s. homicidium simplex & homicidiū deliberatum, & ad has duas species reduci possunt omnes alię species homicidij. Simplex homicidium est illud, quod cōmittitur sine qualitate animi deliberati. Deliberatum verò est, quod cōmittitur ex proposito cum illa qualitate, homicidiū autem simplex altero ex quatuor modis committi potest. s. Necessitate, Casu, Culpa, Dolo. Necessitate cum quis ad sui necessariam defensionem alium interficit, & de hoc latè diximus infrà ver. Excusatur autē, & aliis seq.

2 Casu autem dicitur committi homicidium, cum quis alium occidit sine culpa aliud facere cogitans, & potest poni exēplum in eo, qui cum luderet ad iaciendū palum in loco solito, hominem interfecit, vt in casu in quo consuluit Soc. consil. 16. lib. 1.

3 Culpa dicitur homicidium committi quando quis non dolosè neq; animo occidendi, sed inaduertenter alium interficit & hoc homicidium licet sine dolo cōmissum, potest nihilominus puniri criminaliter, nō quidem pœna ordinaria, & sic pœna mortis, sed debet puniri pœna pecuniaria vel exilio, pro modo culpę, & ita seruari attestatur Bos. in tit. de defen. reorum, nu. 68. & dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 84. circa prin. & quandoq; etiam pœna triremium, ad tempus, vt seruatū fuit in quodā Laurētio Moreno, qui propter homicidium culposum, fuit ad triremes per triennium condemnatus 9. Iun. 1557. P.N. Sēper autem mitius punitur homicidium, commissum sine dolo, & sine animo occidendi, quam illud q̄ cōmittitur dolo. Et hæc est cōmunis sentētia Scribē tiū, vt dicit Cæpol. cons. crim. 37. col. 1. & in hoc nemo discrepat, vt dicit Maranta in suo specu. fol. 26. post nu. 59. Quinimò stante statuto, q̄ homicida decapitetur, debet intelligi, quando homicidium est dolo commissum, non quando culpa, vt dixi in d. q. 84. Hæc tamen cōclusio, vt sci licet homicidium culposum possit criminaliter puniri, intelligenda est vt procedat, quando fuit lata culpa commissum, talis enim lata culpa valdè proxima est dolo, vt communiter, dici consueuit, sed si non fuerit lata culpa, sed leuis aut leuissima, tunc nō debet criminaliter puniri. Et hæc est commu. opi. vt attestatur Bos. in tit. quomodo procedatur per actionē nu. 38. nā talis culpa potius æquiparatur casui, & sic dicitur potius homicidiū casuale, q̄ culposum. Huius autem homicidij ex culpa cōmissi, possunt poni exempla, puta, si quis versus turbam hominū proiiciat lapidem, ex quo hominē, interfecerit, certè non adfuit dolus, in illo homine interficiendo, sed tantū culpa in p̄iiciendo lapidē, & ideo non erit puniendus pœna ordinaria, sed tantum extraordinaria. Et hæc est communis opi. vt attestatur Menchiaca controuers. Illus. c. 10. nu. 22. Item potest poni exemplum in illo architecto, qui ascenderat machinam & eam non ligauerat sufficienter, & machina tota cecidit super caput existentibus sub ea, & occidit eū, vt refert Ang. in l. Cornelia. ff. de sicar. dicens, quod fuit punitus pœna arbitraria. Item in eo, qui

culpa

culpa sua causam dat homicidio, puta in portitore, qui noluit in portum recipere currus onustos, vt eos transfretaret, & dū ipsorum curruū vectores per aquas transirent, vnus eorum submersus fuit, pro quo tamen portitore consuluit Crauetta cons. 80.

5 Dicitur etiam culposum homicidium quando quis citra animum occidendi alium percussit, ex qua tamē percussione ille mortuus est, † cuius rei vt plurimū solet sumi coniectura ex genere armorum, vel instrumenti, cū quo illata fuit percussio, puta, si cum baculo, prout contigit in illa muliere, quæ percussit baculo super capite ancillam quā credebat esse ex viro suo prægnantem, ex qua percussione ista decessit, & illa fuit per cons. Neap. deportata per septennium, in insulam, vt refert Grammat. voto 23. Idem si cum manaria, vt in casu, in quo cōsuluit Bal. cōs. 136. lib. 2. vel cū ligone, vt in casu Io. de Amic. cō. 23. vel pugno etiā armato, vt in casu, Are. cons. 146. vel calce, vt in casu Signo. cons. 63. Item si quis habet ensem, & percutiat. cum pomo ensis, nō autem cum ipso ense punctim, nec cæsim, vel si habeat roncam, & percutiat eum hasta, non dicitur habuisse animum occidendi, & ita dicūt Doctores. teste Marsil. cons. 67. nu. 18. Idē etiam, & multò magis dicendū est, si quis non animo percutiendi alium percutiat ex qua percussione mors deinde sequatur, prout in eo, qui volēs se defendere à cane, proiecit lapidem aduersus canem, & hominem transeuntē occidit, de quo per Signorol. cons. 27. dicentem ita fuisse iudicatum.

6 Dicūt etiam aliqui, quod si aliquis volens occidere Titium, occidit Semproni um, non tenetur pœna ordinaria homicidij, sed tantum extraordinaria, ex quo respectu Sempronij non fuit animus occidendi. Et sic videtur hoc homicidiū potius culpa, quàm dolo cōmissum. Et hāc opi. dicit tenere Doctores plures numero. Placa lib. delictorum, c. 27. nu. 1. quam etiam communē appellat Alba cons. 30. nu. 1. 2. & Menchiaca controuers. Illust. c. 96. post nu. 32. & secundum illam consuluit Gramma. cons. 5. & fuit etiam in facti contingentia iudicatum per cons. Neap. teste eod. Grammat. cons. Regni, fol. 14. nu. 21. vbi dicit, quod decisio Bartol. qui contrarium determinauit, in l. respiciendum. §. delinquūt, in fi. ff. de pœ. ponit iudices maleficiorum in magno discrimine, dum volunt illā seruare. Vide quæ dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 77. ver. Sed quid si aliquis. Sed certè ego, si casus contingeret, illi facerē caput amputari. Benè verū est quod respectu istius homicidij cessat qualitas animi deliberati, & ideò non esset reiiciendus, qui pro eo gratiam reportaret, habita legitima partis remissione. Et ita in simili casu decisum fuit per senatū, ꝙ licet factus fuerit insultus cōtra aliquē animo deliberato illū occidēdi, si tamē aliquis alius superueniat ad rixā & occidatur, iste dicitur occisus in rixa, & non animo deliberato, & homicida est admittendus et beneficium decreti gratiosi, 2. Augusti, 1559. P. N.

7 Dolosum autem homicidium dicitur, quando quis animo aliquem occidendi illum interficit, dicitur tamē simplex homicidium, quando hæc deliberatio illū occidendi, non ex interuallo præcessit, sed in rixa, vel calore iracundiæ superuenit, vt dixi infrà vers. Ex proposito.

8 Deliberatum autem homicidium quatuor etiam modis committi potest. s. ex proposito absq; alia qualitate, secundo ex insidiis, tertio proditoriè, quarto per assassinium.

9 Ex proposito dicitur committi homicidium, quando quis aggreditur aliū prę uia animi deliberatione ex interuallo p̄cedente, & illum interficit. Et dixi ex interuallo, quia si quis casu obuium habuerit inimicum suum, & ira cōmotus illum interfecerit, non dicitur homicidium animo deliberato commisisse, nisi appareat quòd antea deliberasset illū interficere, & ambulasset armatus, animo illū occidendi, eo enim casu, etiam ꝙ illū casu obuium habuerit, & occiderit, dicitur animo deliberato illū occidisse. Et ita pluries vidi in senatu seruari. Et licet Pra. Casonij, fo. 13. nu. 8. dicat, ꝙ concludiuè, secū dū omnes, nō dicitur homicidiū ex proposito commissum, nisi industria, & insidiæ interceſſerint, iudicio tamē meo nō est eius opi. tenenda, nam etiamsi quis

absq; insidiis, vel industria alium præuia animi deliberatione insultando interfecerit, dicitur homicidium ex proposito commissum, vt pateat ad sensum, & oēs fatentur post Barto. in l. respiciendum. §. delinquunt in primis verbis, ff. de pœnis. Illud verò, quod commissum est ex insidiis, ab hoc longè differt, vt dixi infrà ver. Ex insidiis. Et hæc omnia nota, quia hoc, quando scilicet dicatur homicidiū commissum animo deliberato, vel non, valdè vtile est scire in hoc Ducatu, in quo non solent principes concedere gratiā homicidiorum, animo deliberato commissorum. Item committēs homicidiū animo deliberato, nō est tutus immunitate Ecclesiæ, secundum opi. magis cōem, quam ego tenui infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 30. Punctus est. Animus aūt deliberatus occidendi, cùm ea, quę in animo consistunt, à solo Deo videri possint, non nisi per coniecturas colligi potest, quarū multæ recensentur p Scribentes practicas criminales, & per Mantuam, cons. 152. li. 1. & con. 236. eo. vol. & cons. 294. nu. 5. & seq. eo. vol. & cons. 314. nu. 7. & seq. eo. volu. & cons. 325. nu. 5. & seq. eo. vol. & con. 173. lib. 2. puta si præcedant inimicitia, minæ, tractatus, & huiusmodi. Itē dicit pract. Casoni, fol. 37. nu. 2. q̄ (secundum iuris peritos) præsumitur tractatus, quando cōmittitur homicidium cum multitudine personarū, nisi ex accidenti, seu casu tales personę superuenerint. Sed ego in hoc proposito puto esse diligenter aduertendum, nam aliud est præsumere animum occidendi, aliud prę̄sumere animū deliberatum, nam animus deliberatus ex nullis coniecturis argui pōt, nisi ex his, ex quibus verisimiliter colligitur ex interuallo, p̄meditatio homicidij cōmittēdi. Et ideo verū quidem est, q̄ ex loco corporis, in quo facta est percussio, vel illatū vulnus. Item ex genere armorum, Itē ex multitudine vulnerum, & huiusmodi, prę̄sumitur animus occidendi, sed nō deliberatus. Et ideo etiā si quis post acceptam iniuriā, statim congreget multitudinem sociorum, armorū, reuersus interficiat eum, qui sibi intulit iniuriam, illum multis vulnerib. confodiendo, certè ex quo durabat calor iracundię non dicetur homicidium animo deliberato commisisse, sed in rixa. Et hoc pluries per senatum decisum fuit. Sed quando sedato calore, & (vt vulgò apud nos dicetur) *à sangue freddo*, post acceptam iniuriam quis alium interficit, tunc recurritur ad coniecturas, quæ sunt præparatio armorum, congregatio sociorum, & huiusmodi, ex quibus verisimiliter colligitur, quòd antea ex interuallo cogitatum, & deliberatum fuit homicidium illud committere.

9 Ex insidiis dicitur homicidium committi, quando aliquis expectat alium, positus in loco, qui ab illo præuideri verisimiliter non poterat, animo eū occidendi, illumq; ex improuiso venientē aggreditur, & interficit. Ex hoc vtile est scire, quia interficiens alium ex insidiis, si confugiat ad ecclesiam, non gaudet eius immunitate, vt dixi in d. q. 30. ver. hoc autē.

10 Proditoriè verò dicitur committi homicidium, quando aliquis nulla præcedente inimicitia alium interficit, puta, quia veniens tecum tanquam socius itineris, nulla interuenientę rixa te percutio, vel dum sederes mecum in mēsa, vel si, cùm me tibi amicum esse fingerem, te à tergo percutio, nam his casib. dicor te proditoriè interfeciſſe, ita dicit Barto. in d. l. respiciendum. §. delinquunt, nu. 1. ff. de pœn. cuius doctrinā omnes qui Bart. posteriores sunt, transcribunt, vt dicit Igne. in l. si certus. §. si vnus ex dominis, post nu. 14. ff. ad Sylle. Et hoc etiam vtile est scire, nam in homicida proditorio omnes conueniunt, quòd si confugiat ad ecclesiam, non gaudeat eius immunitate, vt dixi in d. q. 30. vers. Scias tamen.

11 Per assassinium autē dicitur committi homicidium, quando fit pecunia interueniente, de quo latius dixi suprà hoc eodem lib. §. Assassinium.

12 Pluribus autem modis potest committi homicidiū. Aliquando enim quis propriis manibus alium interficit, & de hoc principaliter tractantibus in hoc §. Aliquando mandat alteri, vt homicidium committat, quo casu tenetur de homicidio propter mādatum, perinde ac si ipse interfeciſſet, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 80. Aliquando dat auxiliū vel consilium alteri ad homicidium committendum,

dum, de quo dixi in d.§.q.88.& q.90.Nec minus punitur vt homicida, ille qui ſeipſum interficit, vel vult interficere, de quo dixi infrà hoc eo.lib.§.fin. q.68.verſ. ſeipſum occidere. Dans etiã aliquid mortiferum alicui ad comedendũ vel bibendendũ dicitur homicida. l.2.§.Præterea. ff.de ſica. Itẽ dans poculum amatoriũ, ex quo illud accipiens moriatur. l. ſi qs aliquid. §. qui abortionis.ff.de ſica.Item falſum teſtimoniũ dicens ad offenſam contra aliquẽ, de quo dixi ſupr. hoc eo.lib.§. Falſum, verſ. Teſtis qui falſum. Sic etiã dicitur homicida ille, q̃ miſit aliquem per viam, in qua ſciebat eſſe eius inimicos, vt occideretur, vt eſt tex. in l.3.§.Item ſi quis auctor.ff.de ſica. Et ita in facti contingentia iuſſit ſenatus, homicidam vltimo ſupplicio affici prætorem Caluationi, qui quendam hominem inimicis ſuis trucidandũ tradiderat, 23. Septemb.1542.P.N.

13 Punitur etiam vt homicida, venenum malum ſcienter faciens, aut dans ad aliquem occidendum, l.1.l.3.in prin.ff.de ſicar.vt in caſu, de quo per Cæpol.conſ.vltimo, Gramma.con.36.38.voto 3.30.31.38. deciſ.2.33.38. Albã. conſ.72. Et certè quando ex veneno ſequitur mors, nõ videtur dubitandum, quin illud dans ſit pœna capitis puniendus. Et hæc eſt cõmuni conſenſu recepta ſententia, vt atteſtatur Placa lib.1.delictor.c.20.poſt nu.1. Et ita iudicauit ſenatus in cauſa cuiuſdam medici, q̃ vxori venenum dederat, & fuit ei caput
14 amputatum. † Punctus eſt, an, ſi mors ex veneno ſecuta nõ fuerit, debet nihilominus puniri pœna ordinaria, nõ obſtante generali conſuetudine, præſertim cũ hoc crimẽ videatur eſſe ex atrociſſimis, iuxta ea quę dixi inf.hoc eo.li.9.§.fi.q.92.verſi. Scias tamen. Sed certè magis communis opi.videtur eſſe, q̃ nõ puniatur pœna ordinaria, vt atteſtatur pract. Carer.fol.190. nu.19. vbi dicit, q̃ ita concludunt magis communiter DD. quem refert Did.in repe.clem.ſi furioſus, fol.281.nu.11.de homici. idem dicit Gram.ſuper conſt.regni, fo. 107. col.4. nu.5. & ita ſe pluries iudicaſſe refert Bertach.in verb.Venenatio, nu.6. quem refert Pract.Conra.fo.338.nu.11. Et refert Gram.in loco præalleg.ſe ita bis vidiſſe iudicari in ſacro conſ.in duabus ancillis, quæ dominis ſuis venenũ porrexerant, quarum altera fuit condemnata ad fuſtigationẽ, altera verò vt inſeruiret infirmis, & languentib.hoſpitalis. Et de illa condemnatione mentionem facit idem Gram. deciſ.2. Vidi etiã ego in facti contingentia, q̃ quidam Thom.Francus pro veneno ꝓpinato, fuit tranſmiſſus ad trire mes per decennium, 23. Martij 1560. A.C.

15 Item iudex, qui innocentẽ ad mortem condemnauit, punitur pœna capitis, vt homicida, ſi id fecit pecunia corruptus, vel ita cõmotus, vt eſt tex. in l.lex Iulia.§. fi.ff.ad l.Iul.repe. Idemq̃; ſi dedit operam vt accuſatus, vel inquiſitus aliquid falſò confiteretur, per quod innocens poſtea damnaretur ad mortẽ, tenetur enim leg. Corn.de ſicar.vt eſt tex.in l.1.in prin.& in
16 l.3.§.qui falſa.ff.de ſicar. † Item ſi aliquem poſuit indebitè ad torturã, vel adeò modum exceſſit in torquendo, vt mortuus ſit, punitur pœna capitis vt homicida, de quo dixi infrà hoc eo.lib.§.fin.q.64.verſ. Antequam tamen, & verſ. Iudex autem.

17 Item medicus ſi malum medicamentum ſciẽter adhibeat, vt infirmus moriatur, tenetur vt homicida l.Cor.de ſica.vt colligitur ex tex. in l.neceſſario.§.fin.ibi medicus infidus.ff.ad Syl. Et memini ego ſuperioribus annis, q̃ fuit in non modico crimine quidam Mag.Laurentius de Luciferis chirurgus, qui fecit vnam inciſionem cuidam ruſtico, propter quã ille ex nimia profuſione ſanguinis ſtatim deceſſit. Cùm tamẽ nulla ſubeſſet ſuſpicio, q̃ animo illum occidendi id feciſſet, fuit ſolummodo iuſſus exulare arbitrio Senatus, 13. April. 1562. P.N. Reperio etiam, q̃ quędam Roſa, quę medicamentum non malo animo dederat, ex quo ſequuta erat mors, non fuit punita, quia fuerat tolerata vt ita mederetur, ſed fuit illi ſolũmodo interdicta in futurum ars medendi. 30. Augu. 1558. P.N. Tenetur etiam medicus, qui ꝓpter imperitiam vel culpam infirmo præbet cauſam moriendi, ad damna & intereſſe, ꝓut in facti contingentia conſuluit Chaſſe.conſ.48.in quodam medico, qui cuidã teſticulos inciderat.

18 Sed quæro, quæ ſit pœna homicidij? Reſpon.de iure cõmuni homicida punitur pœna legis Corne.de ſica.vt eſt tex.in l.1.

ff. ad Corn. de sicar. quæ pœna est nobili deportatio, & bonorum omnium confiscatio, vt est text. in l. 3. §. legis Corneliæ. eo. tit. de sicar. Sed hodie illa pœna legis Corneliæ non est in vsu, vt dicit Ange. in §. legis Cornel. nu. 1. ff. ad leg. Corn. de sicar. quem refert Afflic. super prima parte const. regni, Rub. 13. nu. 2. Idem dicit Mar sil. in d. §. legis, n. 1. & 2. quem refert Placa li. 1. delictorum, c. 10. post nu. 2. Vide quæ dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 67. vers. Deportatio. Pœna ergo homicidij hodie est pœna mortis. Et hæc est communis opi. vt dicit Boss. in titu. de homic. nu. 109. Et hodie locũ habet hæc pœna tam in nobili committente homicidium, quàm in plebeio. Et hanc opin. recepit practica, vt dicit Bolenc. in repet. l. capitalium. §. famosos, nu. 64. ff. de pœnis.

19 Sed nunquid valet statutum, vel consuetudo, disponẽs quòd pro homicidio imponatur pœna pecuniaria? Resp. Aliqui dicunt, ꝙ sic. Et hanc opi. videtur tenuisse Bar. in l. 1. post nu. 10. vers. Vlterius quæro, de pub. iud. quam etiam dicit tenere communiter Doct. Pract. Carer. fol. 515. nu. 12. Contrariam autem sententiam ꝙ scilicet tale statutum non valeat, multi tenuerunt. Et hãc dicit esse communem opi. Anan. in c. fin. num. 1. de delict. puer. Dec. in c. 2. post nu. 2. de constit. quem refert Public. super consuet. Aluer. fol. 159. nu. 4. Dida. lib. 2. resolu. c. 9. nu. 2. Et hanc ego semper secutus sum vti veriorem, & magis communem. Et reperio etiam ꝙ Igneus in l. lege Cornelia. §. Ex hoc edicto, n. 62. & seq. ff. ad Syll. refert, quod suis temporib. ita fuit iudicatũ per Senatum contra Nouarienses, apud quos vigebat huiusmodi cõsuetudo, vt pœna homicidij esset centum aureorum. Bene verum est quòd Albe. in 2. parte statutorũ, q. 122. dicit, quòd totus mundus seruat contrarium. Et illum refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ex interuallo, post num. 7. Sed certè illud potuit fortè seruari temporib. Alberici, nostris autem temporib. semper vidi obseruari, ꝙ talia statuta nõ valeant, nec sint obseruanda. Et ita teneas, & seruies in practica. Sed posito, ꝙ valeant, quæro, pone ꝙ Perusij extet statutum disponens, ꝙ si forensis ibi occidatur, puniatur pœna pecuniaria, nunquid si Perusinus alibi occidatur, erit puniendus occisor solũmodò pœna pecuniaria, vt l. tale ius reddatur &c. Resp. ꝙ non, sed debet huiusmodi homicida, eo non obstante, puniri pœna mortis. Et hæc est communis opinio, vt dicit Sapia in l. 1. in princ. colum. 1. vers. Ex istis præcedentibus. ff. quod quisque iuris.

20 De iure autẽ canonico laicus pro homicidio excommunicatur, clericus autẽ deponitur, prætereaq; priuatur beneficiis. † Est tamen non leuis controuersia inter Doctores, an clericus homicida sit priuatus ipso iure, beneficio, an autẽ veniat priuandus per sententiam. Et in hoc articulo Innoc. in c. cum nostris. de concess. præb. tenuit quòd non est priuatus ipso facto, titulo beneficij, nec pdit ipso iure beneficium, sed venit priuandus per sententiam. Et dicit Anan. in c. inquisitionis. nume. 3. de accus. quòd ita tenent communiter Doctores. Ita etiam communiter teneri attestatur Corset. in suis singul. in verbo, Sententia, vers. Clericus. Hanc etiam dicit esse communem opin. Feli. in d. c. inquisitionis, n. 2. quem refert Foller. in pract. cri. canon. fol. 276. nu. 37. Diaz in pract. crimi. canon, c. 88. Gomes. in c. 1. post nu. 7. de rescrip. in 6. Alciat. in c. cum non ab homine, post nu. 16. de iudic. Ferratius cautela 44. canonicis constitutionibus. Didac. in repet. Clem. si furiosus, fol. 302. num. 6. in fin. de homicid. Placa lib. 1. delictorum, ca. 11. nu. 2. Et quidem in simplici homicida, scilicet, qui animo deliberato homicidium non perpetrauit, hæc opin. Inno. ab omnibus recipitur, vt dicit Igneus in l. necessarios. §. non alias in lectura, nu. 13. ff. ad Sille. Sed in homicida deliberato, siue qualificato aliqui contrarium tenuerunt, nihilominus dicit Igneus in loco præallegato, ꝙ omnis penè Cano. & Legistarum schola in hanc sententiam declinat.

22 Priuatur etiam homicida successione eius, quem interfecit, vbi ex testamento, vel ab intestato talis successio ad eũ pertinet. Et ita volunt Doctores, vt attestatur Mars. cons. 93. nu. 8. Et hoc non, vt ab ea excludatur, tanquam incapax, sed vt admittatur ad succedendum, & deinde

fiscus

fiſcus illam auferat, tanquam ab indigno tex. eſt in l. cum ratio. §. fi. ff. de bon. dam. Et quòd filius occidens patrem illi ſuccedat, & fiſcus ab eo auferat hæreditatem, tanq̃ ab indigno, dicit eſſe communem opin. Butr. conſ. 63. in primis verbis. Sed pone, q̃ filius interficiat patrem, nũquid nepotes, & ſic filij homicidæ poterunt auo ſuccedere? Reſp. Bald. in l. ſi quis inceſti, nu. 4. C. de inceſtis nupt. loquendo in terminis ſtatuti, tenuit, q̃ ſic, ſed in cõtrarium eſt magis cõis opin. vt atteſtatur Boër. deciſ. 25. nu. 8. & 17. vbi etiam refert, ita iudicatum fuiſſe per illam curiam, „ put etiam prius iudicauerat parlamentũ Pariſienſe, teſte Aufrer. in 4. parte de Arreſtis, q. 130. & Ioan. Gal. q. 146. Idem etiam dicendum fuiſſe in caſu, in quo frater fratrem occiderat, vt ſcilicet fiſcus, præferretur in ſucceſſione fratris occiſi, filius ipſius fratris occidentis atteſtatur Albe. in 3. parte ſtatutorum, q. 58. ſi frater occidit, quem refert Barb. conſ. 8. poſt nu. 4. lib. 3. & conſ. 70. num. 45. lib. 4. Aliàs autem ſequendo opi. Bald. daretur improbis facilior occaſio delinquendi. Si verò non extent filij occiſoris, res nullam videtur habere difficultatem, q̃ fiſcus venit, de iure communi, ad ipſam ſucceſſionẽ. Et hanc dicit eſſe communem opi. & ſententiam Barb. qui in his terminis ita conſuluit in allegato conſ. 8. lib. 3. in 1. dubio. Sed quid ſi maritus interficiat vxorẽ, nunquid lucrum dotis applicabitur fiſco, an autem hæredib⁹, ipſius mariti, vel vxoris? Reſp. Bart. in l. fin. in fi. ff. de his, quib. vt indig. loquendo generaliter diſtinguit, quòd aut lucrũ defertur ex pacto, ſeu conuentione, & in eo ſuccedunt hæredes vxoris, ſimul cum reliquo eius patrimonio. Aut defertur ex diſpoſitione ſtatuti, & applicatur fiſco. Sed certè hæc diſtinctio Bart. cõiter reprobatur per Doct. qui volunt, quòd indiſtinctè tranſeat ad hæredes ipſius vxoris, vt atteſtatur Rui. in facti contingentia, ita conſuluit conſ. 11. in fi. lib. 5. quam ſententiam vti cõmunem ſequi videtur Rolan. in ſuo eleganti tracta. de lucro dotis, q. 61. Et ſecundũ illam conſuluit Dec. con. 525. quæ mihi etiã magis placet, vt viri facilius à delinquẽdo abſtineant. Et hæc concluſio locũ habet etiam, quando maritus vxorẽ occidit iure, ve[1] cõſuetudine id permittẽte, puta, propter adulteriũ, nam neq; eo caſu lucratur dotem iuxta formã ſtatuti, vel pacti, quicqd dixerat Bart. in l. ſi ab hoſtib. §. ſi vir, nu. 5. ff. ſolut. matri. contra quem tenent ferè omnes, vt dicit Iaſ. in d. §. ſi vir, circa fin. & contra Bart. eſſe communem opinio. atteſtatur Gomeſ. Arias ſuper lege 80. Tauri, num. 1. quod nota.

23 Tenetur etiam homicida ad intereſſe animæ occiſi, ſcilicet ad dandũ, vt pro ea fiant orationes, ieiunia, eleemoſynæ, & huiuſmodi, ſecundũ facultates ipſius homicidę, prętereaq; ad mercedes, & expenſas factas in medicis, medicinis, & aliis ad eius curationem pertinentibus, nec non & ad æſtimationẽ operarum, quas interfectus exercere potuiſſet, ſi vixiſſet eo tẽpore, quo naturaliter viuere poterat. Et has concluſiones vti cões refert Roland. conſ. 39. per totum, li. 2. & ita in facti contingentia conſuluit Bertran. conſ. 217. li. 8. quòd de iure, fiſcus tenetur ex bonis confiſcatis ſoluere filiis occiſi, æſtimationem operarum, &c. Sed hoc in practica malè obſeruatur, nam fiſcus rapit omnia bona delinquentis, virtute confiſcationis, & nulla prædictorum ratio habetur. In hoc tamen propoſito videndum eſt conſ. Crauettæ 119.

24 Excuſatur autem homicida pluribus ex cauſis, & in primis quidem, ſi probet, quòd homicidium ipſum commiſit, ad ſui neceſſariam defenſionẽ. Eſt enim indubitata iuris concluſio, quod homicidium, factum ad ſui defenſionem, nõ eſt punibile, cum licitum ſit vnicuique vim vi repellere, quod quidem eſt vulgatiſſimum, & commune, vt dicit Catald. conſil. 53. in primis verbis, inter conſilia criminalia diuerſorum lib. 1. & eſt text. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure, vbi eſt locus ordinarius huius materiæ. Et hanc ſentẽtiam dicit eſſe frequentiori Doctorum calculo receptam Placa lib. primo delictorum c. 28. nu. 3. in fin. Et ita, omnium gentium more, & conſuetudine, receptum eſſe, ait Cæpolla conſ. crim. 42. verſ. Et profectò, quæ quidem procedit etiam in foro conſcientiæ. Et eſt communis opin. vt dicit Nicel. in cõc. gl. c. quinquageſimoſexto.

Et ait

Et ait Didacus in repet. Clem. si furiosus, fol. 323. post numerum primum, quòd hæc est apud Theologos receptissima sententia.

25 Hæc autem conclusio, ꝙ pro sui defensione liceat alium interficere, locum habet, non solũ pro defensione vitæ & corporis sui, sed etiã pro defensione rerum suarum. Et hæc est communis opi. Legistarum, vt dicit Pract. Carer. fol. 371. n. 29. & seq. Hanc etiam opi. dicit esse communem Claud. in d. l. vt vim, num. 43. & seq. Dec. in d. l. vt vim, nu. 31. Ias. in d. l. vt vim, nu. 23. & seq. quem refert Diaz reg. 507. Dida. in loco præal. fol. 325. nu. 6. Placa in d. c. 28. nu. 52. Plot. in rep. l. si quando, nu. 109. Menchiaca cõtrouers. Illust. c. 18. n. 5. nam (vt vulgò dici solet) bona & res vitæ æquiparantur, vt dicit glo. in l. aduocati. C. de aduo. diuers. iud. prout illam refert & dicit, esse communi cõsensu approbatam, Plac. in loco præallega. post nu. vers. Adnotanda vtique: Dicit tamen Feli. in c. 2. post nu. 4. de homici. ꝙ omnes concludunt, ꝙ de iure canonico non licet furem interficere, pro reb. tantum seruandis. Sed vide quæ dixi inf. vers. Vltima est.

26 Idemq; & multò magis dicendum est, quòd liceat alicui, alterũ interficere, pro defensione proprij honoris, nam periculum famæ æquiparatur periculo vitæ. l. iusta. ff. de manu. vind. Et est commune dictũ, teste Bolenco in rep. l. capitalium. §. famosos, post nu. 161. ff. de pœn. Et ideò si immineat periculum alicuius iniuriæ personalis, poterit quis licitè aggressorem interficere, ita dicit Bart. in l. 1. nu. 8. C. vnde vi. Et dicit Ang. in l. is, qui aggressorem, nu. 2. in fin. C. de sicar. quod hoc practicauit in ciuitate Venetiarũ. Et defendit quendam accusatum de homicidio. Et illum refert Mars. cons. 81. nu. 16. Vide quæ dixi infrà vers. Atque adeo.

27 Item locum habet, non solum pro defensione proprij corporis, sed etiam pro defensione eorũ, qui sunt sanguine coniuncti, & ita tenent communiter Docto. vt dicit Gramma. cons. 68. nu. 4. Hanc etiam dicit esse communem opi. Pet. Calefat. inter cons. cri. diuers. cons. 89. n. 10. lib. 2. Et in facti contingentia, quidã Ant. Persicus, qui, vt auxiliaretur fratri suo, interfecerat alium cum eo rixantẽ, fuit ab-

28 solutus 24. Nouemb. 1548. P. N. † Imò etiã pro defensione alterius extranei, secundum Bart. in d. l. vt vim, nu. & in l. si quis in seruitute, nu. 3. ff. de fur. Et est communis opin. vt dicit Dec. in ea. l. vt vim, post nu. 32. vers. Subiicit Bart. Et dicit Alciat. cons. 475. quòd hæc conclusio est ab omnibus Doctoribus approbata.

29 Præterea etiã, generaliter & indistinctè intelligenda est hæc conclusio, ita vt, pro salutis propriæ defensione, licitum mihi sit alium interficere, etiam si ille, qui me vult offendere, sit clericus, nã & ipse potest à me impunè occidi, pro mea defensione, imò nõ solùm pro mea, sed etiam propinquorum meorũ, imò etiam extraneorum. Et ita tenent Cano. indistinctè, vt dicit Claud. in lect. d. l. vt vim. num. 85. Hanc etiam dicit esse cõem opin. Abb. in c. si verò, el 1. nu. 11. de pœn. quem refert Did. lib. 2. resol. c. 10. post nu. 8. vers. Quar

30 tum si eiusdẽ. Quinimò etiam si sit Papa, vel Imperator, adhuc poterit licitè occidi. Et dicit Placa in d. c. 28. post nu. 7. vers. 3. Illud quod hoc est constitutissimũ, inter vtriusq; classis literatos. Quod tamẽ puto & intelligendũ esse cum grano salis scilicet si Papa, vel Imperator contra omne ius volebat eum offendere, neq; iste poterat se vllo modo saluare ab imminenti morte, neq; etiã fugiẽdo. Et adhuc si casus cõtingeret in practica, nescio an posset obtineri hęc opi. In inferioribus aũt cuiuscunq; dignitatis existant, credo ꝙ posset sustineri. Et reperio ꝙ in facti contingentia Rim. con. 44. consuluit ꝓ quodam, q percussérat prętorem, à quo prius fuerat ipse percussus. Et nota in hoc proposito, ꝙ ille, qui percutit clericum se defendendo, nõ incidit in excõmunicationem, etiam si in defendendo modũ excedat, dũmodo id ex ꝓposito nõ faciat, ita dicit gl. in c. significasti, el 2. in verb. Tutelæ. de homic. quã dicit esse cõiter approbatam Soc. inter cons. Curt. Sen. con. 20. post nu. 41. vers. Confirmantur prædicta.

31 Adde, ꝙ non solùm licet insultato, occidere ipsum insultãtem, sed etiam licet occidere alium non offendentem, si ab illo insultante se aliter defendere nõ poterat, nisi istum interficeret, ita dicit glo.

in l. si

In l.si familia,in verbo,Poterat, ff.si fami. fur.feciſſe dicatur. Et eſt cõmunis opi.vt ait Deci.in d.l.vt vim,poſt nu.9.verſic.Et quod dictum. Sed pone, ego fui aggreſſus à Titio,& Caius ſe interpoſuit,vt rixã diuideret,& ego ne interficerer,oppoſui Titio me inſultanti, iſtum Caium mediatorem, qui ab eo fuit occiſus, nunquid ego teneor de homicidio? Reſpond.Hæc quæſtio fuit diſputata per Angel.Aret.in ſua q.incip.Atholus, & cõcludit ibi Ang. quòd non teneor. Et eius opin.dicit eſſe commu.Corſe.in ſuis ſing. in verbo,Metus,,put illum refert Pract.Carer.fol.422. nu.174. relatus, & ipſe per Placam in d.c. 28.num.26.Menchiaca controuerſ.Illuſt. c.19. nu. 19. Quod eſt notandum contra eos,qui de facili ſe interponunt rixis,vt diuidant inter ſe rixantes, quorum multos vidi ego remanere vulneratos, & quãdoque etiam interfectos, ipſis principalibus rixæ, ſaluis permanentibus. Quinimò, quocunque modo ego me defendendo percutio alium, non debeo puniri, quia videor dare operam rei licitæ.Et ita fuit abſolutus per Senatum quidam Ant. Dauerius, qui dum ſe ab alio inſultante defenderet, percuſſit quendam ſaxo, qui mortuus eſt, iuſſus tamen fuit ipſe Dauerius exulare per annum.24.Octobris 1543.P.N.

32 Atque adeo vera eſt hæc concluſio, ꝙ etiam ſi inſultatus poſſet ſe fugiendo ſaluare,poteſt nihilominus ipſum inſultantem impunè interficere. Et eſt communis opin. vt dicit Laſ. in d. l.vt vim,nu.38. Dec.in ea.l.vt vim,num.35.Pract.Car.fol. 403. nu. 131. Rimin. conſ. 44.nu.12.Io.de Amicis conſ.77.num.5.Boſſ.in tit.de homicidio,nu. 86. Et quòd inſultatus ab aliquo,non teneatur fugere,etiã quòd poſſet ſine periculo illud facere, dicit eſſe communem opi.Alex. conſ.109.num.4. lib. 1. & conſ. 119. nu.12.lib.7.Alex.de Neuo inter conſilia crim. diuerſorum conſ. 77.num.7.lib. 1. Felin.in c.ſuſcepimus.de homicid. atteſtans hanc eſſe cõmunem opinio.ſiue inſultatus ſit perſona, cui ſit dedecori fugere, ſiue non. Tiraq.de nobilita.cap.20.num.64.Bertran. conſ.290. nu.10.lib.3.in 1.parte,& conſ.128.nu.1.lib. 7.Didacus in repet. Clem. ſi furioſus,fol. 323.poſt nume.4.Menchiacacontrouerſ. Illuſtr.cap.18.nume.20.Placa in d.cap.28. nu.10. & ſeq. Et quòd aggreſſus ab æquali,non teneatur fugere,dicit eſſe commu nem opin.Petrus Calephatus inter conſilia criminalia diuerſorum conſil. 103. num.11.lib.1.

33 Sed quomodo probatur,quòd fecit ad ſui neceſſariam defenſionem? Reſp.non quidem eſt neceſſe, vt probetur in ſpecie iſta neceſſitas defenſionis, ſed ſatis eſt,ꝙ probet ſimpliciter, quòd fecit ad ſui defenſionem. ita ſenſit Bal. in l.ſolam. poſt nu. 11. C. de teſtib. & ita communiter teneri atteſtatur Pract. Carer. in loco præallegato,nu.126.quem refert Placa in d.c. 28. nu. 20.Hanc etiam dicit eſſe communem opin. Dec.in d. l.vt vim,nu.17.à qua non puto eſſe in practica recedendum, quanuis contrariã ſententiam receptiorem eſſe affirmet Menchiaca in d.c.18.nu. 6. Hinc infertur,quò ad probandum,aliquem fuiſſe in periculo vitæ,ſufficit probare, ꝙ eius aduerſarius veniebat armatus cõtra ipſum,ita tenet gl.in l.1.in verb. Moderatione. C. vnde vi,quam dicit eſſe cõmuniter approbatam Bertr.in d.conſ. 128.nu.3.Claud.in lectura d. l.vt vim,poſt nu.54.Grammat. conſ.56.nu. 9.Dicit etiam Anchara.in Clem. 1.poſt nu.5.de homicid. quòd communiter gl.ita tenent, prout illum refert Riminal. conſ. 13.nu. 30. & conſ. 23. poſt nu. 12.verſ.Vnde ſuccedit, & Bertran. conſ. 84. nu.5.lib.2.in 2. parte,& conſ.35.num.5.lib.4. & conſ.146. nu.6.lib.6.Hanc etiam dicit eſſe communem opin.Placa in d.c.28.num.15.Non enim tenetur quis expectare, quòd prius ab alio percutiatur, vel offendatur,ſed ſi ille ſibi mortem minetur, poteſt ipſe ſtatim illum percutere, ita allegatur tenere Bal.in l.1.nu.18.C.vnde vi,& ante eum ita tenuit glo.præallegata in ea.l.1.quam ſequuntur communiter Doctores,vt dicit Pet.de Barbobus inter conſil.criminalia diuerſorum,conſ.97.nu.21.lib.1.& Petrus Calephat.inter conſilia criminalia diuerſorum,conſ.88.nu.21.lib.2.& conſ.89.nu. 3.eo. vol, & conſ.90.num.4.eo.vol.& ita affirmant cõmuniter omnes, vt dicit Io. de Amicis, conſ. 116. num.5.& ita,in facti contingentia, abſolutum fuiſſe quẽdam nobilem,

nobilem,qui aliam ſibi minantem interfecerat, refert Afflict. ſuper prima parte conſtit. regni, Rub.9.nu.33.& Rub.13.nu. 30.licet (vt ipſe ait) aliqui intelligerent illud dictum in l.procedere, quando quis facto minatur, nõ autem quando verbis tantũ.Eſt enim iuſta cauſa timoris,quòd veniat animo percutiendi, etiamſi non expectetur ꝓcuſſio, vt dicit gl.in c.ſi profodiens, in verbo,Secularibus,de homic. quam ſeq.commu.Doct.vt dicit Alex.de Neuo inter conſ.crim.diuerſ.conſ.77.n. 4.Et in eo qui præparabat offendere,dicit fuiſſe in facti cõtingentia iudicatum, ꝙ potuerat impunè offendi Iaſ. in d.l.vt vim,poſt num.9.referens id atteſtari,Bal. in l.ff.loca.in quadam lectura antiqua, quã ego non habeo,& illum refert pract. Car. fol.391.num.91.Vide quæ dixi infrà, verſ.Poteſt etiam,& infrà, hoc eod.lib.§. fin.q.60.verſ.Nunc quæro.

34 Scias tamen, quod talis defenſio,propter quam quis,iuxta prędicta,excuſatur ab homicidio, debet eſſe facta cum moderamine iuculpatæ tutelæ, quod quidem moderamen circa tria conſiſtit,ſcilicet modum,tempus, & cauſam,& ita dicunt omnes Docto.vt ait Blanc. in pract. crim.fol.146.nu.2.vbi ea omnia declarat, & ante eum ita dixit Bolog. conſ.36. col. 5.verſ.Verùm ſi dicatur,aliàs autem ſi aggreſſus excedat modum, in ſe defendendo,vtiq; erit puniendus. Bene verum eſt, ꝙ hoc caſu non debet puniri pœna ordinaria homicidij, ſed ſolũ de exceſſu pœna extraordinaria,& mitiore arbitrio iudicis.Et hoc non ſolùm quando exceſſiſſet modum ex culpa, ſecundum opi.aliquorum,quam dicit eſſe communẽ Soc. Iun.conſ.36.nu.10.lib.2.ſed etiam ſi exceſſiſſet modum ex dolo.Et ita communiter concluditur, vt dicit prac.Care.fol. 409.nu.152.& ſeq.quem refert Placa in d. c.28.nu.14.Bertrand.conſ.274.nu.2.lib.2. in 1.parte Didac.in repe.clem.ſi furioſus, fol.323.poſt nu.3. Hinc eſt,quòd ſi aliquis inſultet me cum baculo, non licet mihi illum percutere cum gladio, ſi aliter me defendere poteram.Et ita tenent cõmuniter Doct.vt dicit Gramma.conſ.63.nu. 2.& 3. Sic etiam, ſi poſt ſedatã rixam,vulneratus, ex interuallo inſultum faciet in vulnerantem, nõ videtur id feciſſe cauſa defenſionis,ſed vindictę.Et hæc eſt communis Theorica Doct.vt atteſtatur Cęp. conſ.crim.43.circa princ. Sed in omnem caſum occidens aggreſſorem, ſed defendendo,nunq̃ tenetur de occiſo.Et ita tenent communiter Docto.vt dicit Gram. in d.conſ.56.nu.7.Sed debet mitius,quã capitali pœna puniri. Et hanc eſſe receptiſſimam ab omnibus ſententiam,atteſtatur Soci.Iun.conſ.117.nu.17.lib.3.Faciunt,quæ dixi in d.verſ.Nunc quæro.

35 Sed hic occurrit alia quæſtio, pone ꝙ reus, in ſuo examine, negauerit, ſe Titiũ occidiſſe,deinde habita copia proceſſus, cũ videret ſe eſſe de ipſo homicidio conuictum, vult probare, quod illum interfecit ad ſui defenſionẽ, nunquid erit admittendus?Reſp.quòd ſic,ita tenet Bart. in l.nemo ex his,ff.de reg.iur.Et eſt communis opi.vt atteſtatur Dec. in c.paſtoralis, nu.15.in fi.de excep.Boër.deciſ.164. nu.12.Cagno.in d.l.nemo ex his,num.4. Boſſ.in tit.de defenſ.rerum,num.4.nam reus non prohibetur proponere diuerſas,& etiam contrarias exceptiones, vt dixi infrà, lib.prox.

36 Poteſt etiam homicida ſe excuſare,ſi probet illum, qui ab ipſo interfectus eſt, fuiſſe inſidiis poſitũ,& ipſum expectaſſe, vt interficeret,nam licitũ eſt,tales inſidiatores præuenire,& eos interficere,ita colligitur ex glo.præallegata in l.1.in verbo, Moderatione.C.vnde vi.Et hanc ſententiam approbant communi conſenſu Doctores, vt dicit Placa lib.1.delictorũ c.21. nu.12. Quod tamẽ intellige vt procedat, dummodò ex huiuſmodi inſidiis tale periculum,& adeò præſens immineret,vt nõ ſatis tuto vitari poſſet, niſi inſidiator occideretur, ſed ſi aut ipſe inſidiator cõprehendi, aut vitari potuiſſet, crederem, non eſſe homicidam,ab aliqua pœna extraordinaria, excuſandum. Vide quæ dixi ſuprà verſ.Sed quomodo.

37 Alia etiam eſt defenſio,quæ ad euitandam pœnam homicidij proponi poteſt, oriturq; ex incertitudine eius, qui homicidiũ perpetrauit,quãdo ipſi homicidio, plures interuenerunt, quo caſu, propter talem incertitudinẽ, videtur,omnes eſſe abſoluendos. Quæro igitur, quando aliquis

quis est à pluribus interfectus, & ignoratur, quis eorum illum interfecerit, nũqd omnes propter incertitudinem sint excusandi, an autem omnes sint puniendi? Respon. Aliqui simpliciter dicunt, quod quando vnicum est tãtum vulnus lethale, & ignoratur, quis illud intulerit, oẽs absoluuntur à pœna ordinaria legis Cor neliæ, & condemnantur pœna pecuniaria. Et dicit Natta cons. 240. num. 9. q̃ in hoc concordant Legistæ, & Can. Hanc etiam dicit esse cõmunem opi. Boss. in tit. de homic. nu. 26. Et dicit Rimin. cons. 23. circa fi. q̃ Bart. in l. si in rixa, post nu. 10. ff. ad l. Cor. de sicar. qui tenuit, q̃ omnes puniantur pœna homicidij, communiter damnatur. Idemq́; si plura sint vulnera lethalia, & ignoratur, ex quo vulnere mortuus sit, pariter enim (seclm eos) sunt oẽs absoluendi à pœna mortis & condemnãdi pœna pecuniaria arbitrio iudicis, vt allegatur tenere gl. in l. itẽ mela, §. sed si plures, in verbo, Percusserint, ff. ad l. Aquil. & ita cõmuni calculo receptũ esse attestatur Rolan. cons. 63. nu. 10. lib. 2. Hanc etiã dicit esse cõmunem opi. Ang. de malef. in verbo, Et Andreas. nu. 21. Alciat. de præsumpt. in tertia regula præsumpt. 44. nu. 4. Hæc est ardua quæstio, in qua, vt dicit Placa lib. 1. delictor, c. 12. pauci nauigauerunt sine periculo. Tu igitur, pro veriori resolutione, fac tres casus, Primus est, quando homicidium est deliberatum, & ex proposito. Et tunc absolutè facienda est conclusio, q̃ omnes, qui ipso homicidio interuenerunt, tenentur pœna ordinaria homicidij, siue defunctus ex vnico tantum vulnere, siue ex pluribus decesserit. Et siue vnum tantum vulnus esset læthale, cætera verò nõ lethalia. Et siue appareat, q̃ omnes vulnerauerint, siue appareat non omnes vulneraſſe, siue sit dubiũ, qui nã vulnerauerint, vel ne. Et hanc esse frequẽtiori Doctorũ calculo receptã sententiã, dicit Placa in d. c. 12. nu. 1. & ante eũ dixit hanc esse communẽ Didaç. in rep. cle. si furiosus, fol. 292. nu. 3. de homi. Et licet Placa in loco præalleg. subdat. q̃ hæc conclusio debet intelligi, quò ad torquendum, non autem quò ad condemnandum. Ego teneo, q̃ omnes sint condemnandi, non aũt torquendi, nõ enim potest negari, quin etiã illi, qui non occiderunt, præstiterint auxiliũ occidẽtib. ex quo resultat alia iuris indubitata conclusio, q̃ præstans auxiliũ ei, qui cõmittit homicidiũ, animo deliberato, debet puniri pœna mortis, vt dixi infrà hoc eo. li. §. fi. q. 90. circa prin. Puto tamẽ in hoc casu aduertendũ esse, vt omninò appareat certè, vel p̃sumptiuè, q̃ omnes fuerint cõscij ipsius homicidij cõmittendi. potest enim esse, quod idẽ homicidiũ respectu vnius dicatur cõmissum animo deliberato, & respectu alterius dicatur cõmissum ex improuiso, puta, si quis sciens inimicũ suum alicubi esse, & deliberans eo accedere ad illum interficiendum, conuocet amicos suos prætextu, q̃ vellet ire deambulatũ per ciuitatem, & deinde illos, nihil tale cogitantes, conducat ad illũ locũ, & illũ interficiat vt quandoq; vidi in facto contigere, & hoc quidẽ casu si esset dubiũ super sciẽtia, sequerer opin. Placæ tãq̃ tutiorẽ, q̃ scilicet deberẽt super ipsa scientia torqueri, & vbi illam negarent, cõdemnari in pœnã extraordinariã pecuniariam, vbi verò, vt dixi, cõstaret de sciẽtia, omnes essent capite puniendi. Secundus est casus, quando liquidò nõ apparet homicidiũ fuisse animo deliberato patratum, sed benè adsunt aliquæ suspiciones Et tunc, stante dicta incertitudine, pariter sunt omnes torquendi, super illa qualitate animi deliberati. Et vbi nihil fateãtur, tunc debent omnes de ipso, tanquã simplici homicidio in pœnã extraordinariã cõdemnari, ratione incertitudinis iuxta ea quæ infrà statim subijciã. Tertius aũt est casus, quãdo certò apparet homicidiũ ipsum ex improuiso & in rixa cõmissum. Et tunc est etiam distinguendũ, prout etiam multis modis potest hęc in-
38 certitudo considerari. † Aut enim vnicũ vulnus est illatum, ex quo vulneratus decessit, & ignoratur, quis ex plurib. illud intulerit, & tunc omnes puniuntur de occiso non tamen pœna ordinaria homicidij, sed tantũ pœna extraordinaria, arbitrio iudicis imponẽda. Et est cõmun. op. vt ait Paris. cõs. 148. nu. 3. li. 4. Pract. Carer. fo. 210. nu. 75. vbi dicit, q̃ ita tenent communiter DD. quem refert Placa in d. c. 12. nu. 6. Didacus. in d. clem. si furiosus, fol.

39 294.nu.5.† Benè verum est, quòd hoc casu,si appareat, quis fuerit principalis auctor,siue inceptor rixæ,cõtra eum ex hoc insurgit adeo valida iuris præsumptio, vt ipse solus habeatur pro homicida, & possit fortè,secundum iuris rigorẽ, capite puniri,iuxta tex.in l.quoniã multa facinora,C.ad l.Iul.de vi pu. & ita à legum verticibus receptũ esse,ait Roland. cons. 63.nu.3.lib.2.Hoc tamen apud nos nõ seruatur,rarò enim propter homicidium in rixa commissum, condemnamus aliquẽ ad pœnam mortis.

40 Sed hic incidẽter quęro,hoc casu, quomodo debeat formari inquisitio, ex quo non appatet,quis vulnus intulerit,& cõsequenter quis fuerit homicida?Respo. Ang.in d.l.si in rixa,n.7,ff.de sicar.refert, quòd ista quæstio cõtigit de facto Perusij.Et dicit,q̃ si esset par pœna homicidij, & auxilij ad homicidiũ,posset iudex vnũ inquirere de homicidio & alios de auxilio.Et ita seruari attestatur Boss.in tit. de delicto,n.24.Plus dicit Ang.in loco* prę-alleg.quod etiam quando pœnæ sunt diuersæ,puta,quia pro homicidio sit pœna capitis, & pro auxilio pœna pecuniaria, Iudices maleficiorum non curant,sed vni imponũt ictũ,& homicidiũ,& aliis auxilium & fauorẽ,licet secundum eum,salua conscientia nullũ sit remediũ.Sed certè ego semper vidi seruari cõtrariũ,vbi enim vnicũ est vulnus, & ignoratur, qs ex plurib.illud intulerit,solẽt iudices inquirere omnes æqualiter de homicidio,narrando factũ,& dicendo,q̃ vnus eorũ vulnerauit,& alij auxilium pręstiterũt,neminem nominando pro homicida,& si sint contumaces, omnes condemnantur in contumaciam,in pœnam homicidij,prout etiam expressè declarauit senatus faciendũ esse 27.Iun.1547.& 8.Ian.1558.P.N. Siverò compareant,tunc vel omnes torquentur,vel cõdemnãtur pœna pecuniaria,vt suprà dixi.

41 Aut verò plura sunt illata vulnera,& certi sunt vulneratores, & certa etiã vulnera ab ipsis singulis illata, sed ignoratur ex quo vulnere in specie mortuus sit. Et tunc aut omnia vulnera erant lethalia,& omnes tenentur de occiso, Et in hoc nõ videtur dubitãdum. Aut verò vnum, vel plura erant lethalia,& aliqua nõ lethalia. Et tunc illi tantum, qui intulerunt lethalia,tenentur de occiso, alij verò de vulneribus tantum.Et hęc est omnium ferè cõmunis opinio,vt ait Didac. in loco præall leg.fo.292.vers.Secundus casus. Hanc etiam dicit esse omnium consensu receptã opinionem Placa in d.c.12.nu.5. punien di tamen sunt hoc casu vltra pœnam ordinariam vulnerum, etiã pro auxilio ad homicidium, pœna pecuniaria, iudicis arbitrio.Aut verò sunt certi vulneratores,sed ignoratur, quæ vulnera à singulis eorum illata fuerint. Et tunc aut omnia vulnera erant lethalia,& omnes tenẽtur de occiso,vt suprà dixi,Aut erat vnum tãtum vulnus lethale,& alia nõ lethalia. Et hoc casu omnes quidem de occiso tenentur,non tamen sunt puniendi pœna ordinaria,sed tantum extra ordinem,iudicis arbitrio.Et ita tenent cõmuniter Doctores,vt dicit Vitali.de malefi. in Rubr. quid sit accusatio,nu.71.Hanc etiam opi. dicit esse communem Care. in loco præallegato,numero 75.Et hæc omnia bene nota, quia quotidiè contingunt in practica.

42 Quandoq; etiam solet ad excusandũ eum,qui de homicidio imputatur, proponi alia defensio,quòd.s.vulneratus nõ ex ipso vulnere, sed ex alia causa decesserit,Et in hoc vt habeas perfectam resolutionem,debes distinguere tres casus.Primus casus est,quãdo certum est,vulnus illatũ fuisse mortale.Et tunc si mors superueniat,proculdubio vulnerãs tenetur de occiso,& puniendus est pœna ordinaria homicidij,iuxta tex.in l.ait l.§.q̃ si mortifero,ff.ad l. Aquiliã. & ita communiter tenent vbiq; Doct. vt attestatur Soc. cõs. 178.col.2.vers.Pro cuius conclusionis fundamento,lib. 2. subdens se putare,quòd hoc casu non defenderetur vulnerans,ex eo,quia nullus medicus fuisset adhibitus vel quia fuisset adhibitus imperitus,neq; propter aliquam aliam culpam commissam ab ipso infirmo,seu vulnerato, quia licet fortè,ꝓpteriſta mors fuisset accelerata,tenetur tamen vulnerãs de homicidio,iuxta tex.in l.ita vulneratus,in pri.ff. ad l.Aquil.Et quamuis Vital.de malef. in Rubr.de insultu nu.16. dicat quod licet

vulnus

vulnus sit mortale, tamen alia causa, quæ superuenit, poterit probari ad excusationem vulnerantis. Contrariam tamen omnes alij tenuerunt, vt dicit Blan. in pra. crim. fol. 135. num. 97. Secundus est casus, quando certũ est, quòd vulnus non erat mortale, & tunc, ex quo constat, vulneratum mortuum fuisse ex alia causa, quàm ex ipso vulnere, non tenetur vulnerãs de occiso, ita dicit Bal. in l. qui occidit, §. fi. ff. ad l. Aquil. & ita etiã tenent Doc. vt ait So. in allegato cons. 178. col. 2. Et dicit Rimin al. cõs. 81. nu. 7. quod in hoc nemo est qui discrepet. Tertius est casus, quando sumus in dubio, an vulnus esset lethale vel non, & tunc aut nõ apparet de aliqua negligentia, seu culpa vulnerati, & eo casu, ex euentu secuto, præsumitur decessisse ex vulnere, & punitur vulnerans de homicidio, aut apparet de aliqua negligẽtia seu culpa, & tũc vulnerãs nõ tenetur de occiso, iuxta tex. in l. si ex plagis. in pri. ff. ad l. Aquil. Ita tenet Gãd. de malef. in tit. de hom. post n. 24. vers. Sed pone, ꝙ aliquis. Et ponit exẽplũ in rustico, qui in capite vulneratus, iuit ad laborandũ cũ bobus ad solẽ. Et per illud dictũ Gãd. dicit Signor. cons. 263. nu. 6. ꝙ ter ita iudicari obtinuit in curia prætoris Mediolani. Hãc etiam opi. dicit esse cõmunem Blan. in loco præall. post nu. 96. Ex quo itaq; talis vulneratus non tenetur de occiso, nõ debet puniri pœna ordinaria homicidij, sed alia pœna extra ordinem. Et ita reperio iudicatũ fuisse in facti contingentia per cons. Neapolit. teste Grammat. cons. 2. & ita etiam in hoc Ducatu pluries vidi obseruari.

43 Scias autẽ, quòd in hoc, an vulnus fuerit lethale vel ne, standum est iudicio medicorum. Et hanc sententiam dicit esse omnium consensu receptam Placa lib. 1. delictorum, c. 13. n. 6. Pariter etiam in hoc an vulneratus decesserit ex vulnere, an aũt ex malo regimine, statur iudicio medicorũ & peritorũ. Et ita dicit se obtinuisse, & vidisse obseruari Alb. in proœ. ff. n. 14. & in 2. parte statu. q. 36. Item quid si aliquis, quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ex interuallo, post n. 3. Ita etiam seruari in practica attestatur Boss. in tit. de homicid. post nu. 115. Et isti medici debent esse duo, secundum commu nem opin. vt attestatur Pract. Conra. fol. 414. nu. 7. Et hoc loquendo de iure, nã de consuetudine, statur dicto vnius, vt attestatur Pract. Cas. fol. 10. nu. 6. Item intelli ge, quod requiruntur duo, si adsint, nam si vnus tantum medicus esset in eo loco, illius solius dictum sufficeret. Et est communis opi. vt dicit Anan. in c. significasti nu. 14. in fi. de homi. & tales medici nõ debent de necessitate esse Doctores. Et hæc est passim recepta sentẽtia, vt dicit Placa in d. c. 13. nu. 9. nã ad curã huiusmodi vulnerum solent adhiberi chirurgi, & barbitonsores, & ita seruatur in praxi, vt dicit Boër. decis. 323. post nu. 21. debent tamen huiusmodi medici, seu periti, deponere cũ iuramẽto. Et est cõmun, opin. vt dicit Crot. de testib. post n. 227. vers. Quartò extenditur, quem refert Didac. lib. 2. resol. c. 13. post nu. 4. Fel. in c. proposuisti, nu. 15. de probat. Afflict. super 3. parte, cõst. Regni, Rub. 25. nu. 8. Blan. in pract. fo. 133. nu. 90. Intellige, quòd tenẽtur iurare de credulitate, & iudicio suo, non autem præcisè de veritate. Et est communis opin. vt attestatur Anan. in d. ca. significasti, post nu. 13. de homicid. Ias. in rep. l. admonendi, nu. 237. ff. de iureiur. Dec. in d. c. proposuisti, nu. 17. Benè verum est, quòd si tales medici essent specialiter destinati ad hoc officium visitandi, non tenerentur iurare in qualibet visitatione, vel relatione quam facerent, dummodo semel in initio officij iuramentum præstitissent, pro ut de cõsuetudine seruari attestatur Pra. Millei, fol. 13. nu. 2. Sed certè apud nos nõ seruatur, ꝙ absolutè standum sit, in hoc, iudicio peritorum, quinimò sæpius vidi, nullã fidem adhibitam fuisse huiusmodi peritis, præsertim deponẽtibus ad defensam, ꝙ vulnus non erat lethale, vel quod vulneratus decesserat ex malo regimine, solent enim id de facili deponere, tum vt faueant inquisitis, tum etiam vt ipsi effugiãt culpam malæ curationis, Et vt dicit Pract. Papien. in forma inquisitionis. in verbo, Ex quibus percussionibus, nu. 2. videmus, ꝙ circa tales protestationes medicorum, solent committi fraudes, cùm multi corrupti pecunia, vel gratia, protestentur contra veritatem propterea

tutius est dicere, quòd in hoc, an vulnera tus decesserit ex vulnere vel non, standũ est arbitrio iudicis, qui, cõsiderata qualitate, & loco vulneris, & relatione medicorũ, præsertim illa quę fieri solẽt, quãdo denunciant vulnera illata ex debito eorũ officij considerata etiam longitudine tẽporis, quo vulneratus superuixit post vulnus illatum, & aliis probationibus, æstimabit an ex ipso vulnere, ã autẽ ex alia causa decesserit. Et ita tenent Doctores omnes cõmuniter, vt dicit Marsi. in prac. crim. §. & quia nu. 16. & cons. 7. num. 27. quem refert Apostil. ad Rimin. cons. 281. sub nu. 1.

44 Cæterùm si vulneratus, post illatũ vulnus, processit de malo in peius, & intra breue spacium mortuus est, eo casu præsumitur mortuus ex vulnere, & vulnerãs tenetur de occiso. Et hanc sententiam videntur sequi omnes Canonistæ, & Legistæ, vt dicit Bolog. cons. 5. col. 2. vers. Secũdo pro eadem, Et dicit Cæpo. cons. crim. 41. vers. Tertio veniens, quod ita omnes cõcludunt. Sed quantum in hoc proposito, dicetur longum interuallum. Respo. Ang. in l. vnica, C. de emenda seruorũ, dicit, q̃ secundum sentẽtiam medicorum, nullus, lethaliter vulneratus, potest viuere vltra 40. dies quẽ refert Rimi. in d. cõs. 281. nu. 2. vbi etiam subdit, quòd ita obseruat communis stylus, refert etiã Blancus in prac. crim. diuersorũ, fol. 135. nu. 221. Si tamen vulneratus, post illatũ vulnus ambulauit per triduum, eo casu, etiam si postea moriatur, non præsumitur ex vulnere decessisse, secundum gl. in d. l. vnica, in verbo, Depulsa, C. de emend. seruorum, quam approbant & sequuntur oẽs Doc. vt ait Marsi. in l. si in rixa, n. 59. ff. ad l. Cor. de sicar. & in pract. crim. §. & quia, nu. 16. & cons. 7. num. 26. in fi. quem refert Don. Ant. de Padilla in l. transigere, nu. 30. C. de transact. Ioan. Arno. in soliloquio 39. Prosperè quædam.

45 Sed pone, q̃ fuerit lata sententia, contra aliquẽ, in pœnã homicidij, ex relatione peritorum qui dicunt, vulnus fuisse mortale, modò iste vult probare contrarium, nunquid retractabitur talis sententia? Resp. q̃ sic. & est cõmunis opi. vt dicit Afflict. super 1. parte cõstitutionum Regni, Rub. 13. nu. 47. nam tales sententiæ latæ ex consi. perit. nunquam transeunt in rem iudicatam. Et ideò possunt quandocunq; retractari, ex consilio aliorum magis peritorũ, vt dixi infrà li. prox. Sed certè apud nos non admitteretur talis opi. post condemnationẽ, cùm aduersus sententiam latã in causa criminali, sublatũ sit omne remedium à constitutionib. huius Ducatus. Admitteretur tamẽ reus ad hoc probandam ante sententiam, nõ obstante relatione iam facta, per huiusmodi peritos, siue ita retulissent ex necessitate officij, prout tenentur ex forma statutorũ, vel consuetudinis, q̃ viget in multis ciuitatib. siue ẽt ita retulerint ex iussu iudicis, q̃ illos miserit ex officio ad inspiciẽda vulnera, secãm practicã Vltramõtanorũ, de qua attestatur Blan. in pract. cri. fo. 131. nu. 72. In aliquibus etiã locis seruatur quòd iudex ad instantiam ipsius imputati mittit peritos, qui referant, an vulnera sint mortalia vel na. Et ita seruatum fuisse attestatur Spec. in tit. de probat. §. videndum, ver. Hoc quoq;, quem refert Affl. super 3. parte constit. Reg. Rub. 52. nu. 7. vbi subdit, quòd ita faciunt cauti aduocati Foller. in prac. crim. fo. 375. nu. 22. Sed hoc apud nos non seruatur, nisi reo constituto in carceribus, & esset hoc casu facienda à iudice talis electio peritorum, citato fisco, ac parte offensa, qui essent extra omnem suspicionem, & cum magna cautæ cognitione, nisi fortè, si aliter fieret, destrueretur intentio fisci, & delinquens euaderet impunitus.

46 Sed quid si reus probet, quod vulneratus non decessit ex vulnere per eum illato, quia scilicet alius superuenit, qui illũ alio illato vulnere in totum examinauit, Certè videretur excusandus, ex quo apparet, quòd ipse nõ fuit verus homicida. Et dicit Rom. sing. 158. quidam fuit vulneratus, quod ipse ex hoc quendam liberauit, & lucratus est cappam sericeam, quẽ refert Tiraquel. de pœnis, causa 91. Et referunt DD. de quodam aduocato, qui consuluit cuidã, qui alium lethaliter vulnerauerat, q̃ deberet mittere statim aliũ qui eũ prorsus interficeret, q̃a ipse teneretur tãtũ de vulnerato, & ille alius de occiso. Sed certè hæc fuit pessima & abominabilis

nabilis cautela. Et rectè dixit Bald. in d.l. ita vulneratus, in 1. lectura, quod præmiũ illius aduocati, qui ita consuluit, erat, ꝙ laqueo suspenderetur. Tu verò dic ꝙ aut iste secundus illum prius vulneratum interemit de mandato aut volũtate primi vulnerantis. Et tunc vterq; est puniẽdus, pœna ordinaria homicidij: Aut verò nõ interuenit illius mandatum, neq; voluntas. Et tunc aut primum vulnus non erat lethale, vel licet esset lethale, nõ erat tale quòd omnino esset certum, quod vulneratus fuisset ex eo periturus, & tunc primus tenetur tantũ de vulnerato, secũdus aũt de occiso. Aut erat indubitatũ, ꝙ ex primo vulnere euadere non poterat. Et tũc etiã primus vulnerans tenetur de occiso. Et hanc opin. dicit esse communem Boër. decis. 323. post nu. 10. Didac. in repe. d. clem. si furiosus, fol. 292. nu. 4. de hom. Placa lib. 1. delictor. c. 12. num. 8. Blanc. in pract. crim. fol. 134. post nu. 69.

47 Vltima est defensio, quam reus proponit, licuisse sibi impunè eum, quem occidit, interficere, cuius rei tria possunt afferri exempla, scilicet furis, adulteri, & banniti, qui omnes videntur impunè occidi posse, de his ergo singulis videamus Et in primis de fure, in quo quidem est distinguẽdum, inter furem nocturnum & diurnũ. In fure nocturno facienda est cõclusio, quod licet impunè illum occidere, vt est text. in l. furẽ nocturnũ, ff. ad l. Cor. de sicar. Scias tamen, quòd ad hoc, vt licitũ sit occidere furem nocturnum, multa requiruntur. Primò, ꝙ istud fiat pro defensione sui ipsius, vel rerũ suarũ, aliàs nõ potest quis occidere furem, si recedat sine rebus suis. Secundo requiritur, quod volens occidere furẽ nocturnũ, clamet. Tertio requiritur, quod eum non recognouerit, neq; habuit testes, qui potuerint illum cognoscere, & contra eum deponere de furto. Quartò requiritur, quod eũ capere nõ potuerit. Et hæc omnia requiri secundũ cõmunem opi. attestatur Bolen. in rep. l. capitaliũ. §. famosus, nu. 164. ff. de pœn. Prac. Iod. c. 78. nu. 2. In diurno aũt fure pariter facienda est conclusio, ꝙ liceat illũ interficere, si telo se defendat. Et est cõis opi. vt ait Bolẽ. in loco præall. nu. 165. Quod intellige vt procedat, quando quis dubitat an venerit ad furandum vel ad occidendum, neq; potuit ei parcere absq; propriæ vitæ periculo, hoc enim casu vtiq; potest illum impunè interficere. Et hoc fatentur omnes, vt ait Dida. in repet. d. clem. si furiosus, fol. 327. vers. Primus sit de homic. Idẽ etiam est dicendũ, quãdo reperitur à domino exportare res suas, & cum illis aufugere, neq; aliter poterãt recuperari, quia. s. nolebat eos restituere, & telo resistebat. Et est communis opi. vt dicit Ale. cõs. 138. nu. 9. lib. 6. Dida. in loco præal. fol. 217. vers. Secũdò ꝓponitur. Et quòd liceat impunè occidere furẽ pro defensione rerũ suarum, quando aliter non possunt recuperari, dicit esse cõmunem opi. Ias. in l. vt vim, nu. 25. ff. de iustit. & iure, quẽ refert Villalob, in sua collecta cõmunium opi. in litera O. n. 19. Vide quæ dixi suprà vers. Hæc autem.

48 Dixi etiam posse adulterum impunè occidi. Scias itaq; ꝙ licet patri impunè occidere adulterum, deprehensum cum filia in adulterio, vt est text. in l. patri, ff. de adult. Quod intellige vt procedat, dũmodo concurrant ea, de quibus in d. l. patri, & aliis seq. s. quod pater eodem impetu occidat etiam filiam, Secũdo, quod filia sit in ipsius patris potestate, Tertio, ꝙ illũ occidat in domo sua, vel generi, nõ autem alibi, Quartò, ꝙ filia sit nupta, Quintò, quod illũ deprehẽdat in ipsa turpitudine. His aũt omnibus nõ concurrentib. nõ liceret patri impunè adulterũ interficere. Et hæc omnia locũ habẽt, etiã si talis adulter sit clericus, põt enim pater illũ ita deprehẽsum, citra excõmunicationẽ percutere, neq; incurret in pœnas, c. si qs suadente. 17. q. 4. Et est communis opi. vt dicit Bermond. de concub. fol. 267. nu. 5. in fi. In iudice autem vel magistratu multi dubitant, an si deprehensus fuerit in adulterio, possit impunè occidi, & Grammat. siue Blasius super cõst. Regni, fo. 110. nu. 18. refert. Bar. in l. marito, §. illud in primis verbis, ff. de adulte. attestantẽ cõiter teneri, quòd non, ex quo magistratus nõ posũt accusari iure mariti, licet in libro meo Bart. nullum verbũ faciat de cõmuni opin. ipse tamen Bartol. tenet quod possit occidi. Et hæc sententia mihi magis placet, & ideo caueant officiales à

thoris alienis,ne aliqd tale ius cõtingat.

49 Sed quid dicendũ in marito,nunquid ei licebit adulterum, cum propria vxore deprehenſum,impunè interficere?Reſp. Si quidem adulter ſit vilis perſona, tunc poteſt à marito impunè interfici in domo propria,non tamen alibi vt eſt tex.in l.marito,ff.de adul. Si verò adulter nõ ſit vilis perſona,non licet,illum impunè occidere.Benè verũ,quod ſi illum occidat. non punitur pœna vltimi ſupplicij,propter iuſtũ dolorẽ,ſed mitius, nã ſi eſt humilis perſona,damnatur in metallum, ſi verò eſt honeſtior,relegatur in inſulã,ita dicit tex.in l.ſi adulteriũ cũ inceſtu,§. Imperatores,ff.de adul.Vel mittitur in exiliũ,l.Gracchus,C.eo.tit.de adult.Et licet aliqui dicant,ꝙ nullo caſu licet marito, adulterũ cum vxore deprehẽſum interficere,tamen cõis opi.Legiſtarũ eſt,ꝙ liceat,iuxta declarationẽ prædictam,vt atteſtatur Pariſ.conſ.154.nu.12.lib.4.Et ita in facti cõtingentia conſuluit Soc.Iun. cõſ. 34.lib.2.Maritus autem clericũ cum vxore in adulterio deprehenſum percutiens non incidit in pœnas d.c. ſi quis ſuadente,vt etiam in patre,ſuprà dictũ eſt.Et eſt tex.in c.3.in fi.de ſent.exco. & ita tenent communiter Doctores,vt dicit Ant.Gomez.ſuper l.80.Tauri,nu.55,Quod tamẽ intellige,vt procedat in marito, ſecùs autem in ſponſo per verba de futuro,ita videtur ſenſiſſe gl.in d.c.3.in verbo,Cũ vxore,quàm dicit eſſe ab omnibus approbatam Didac.ſuper 4.decretal.fol.3.nu.12.ꝙ tamẽ tenet,quòd hoc caſu ſufficeret habere abſolutionem,à proprio Epiſcopo, non autem teneretur illam impetrare à ſummo põtifice, quod & mihi placet.Faciunt quæ dixi ſuprà hoc eo. lib.§.Adulterium,verſ.Sed hæc omnia.

50 Sed hæc quidem omnia procedunt in foro contentioſo. Cæterum in foro conſcientiæ nõ licet patri neq; marito, neq; filiam,neq; vxorẽ,neq; adulterũ in adulterio deprehẽſos interficere, ita dixit gl. in ca.inter hæc in gl.1.circa med.33.q.3.Et eſt cõis opi.vt ait Didac.ſuper 4.decreta. fol.142.nu.8.& ſeq.quem refert Villalob. in ſua collecta communium opin.in litera M.nu. 23. Menchiaca lib.1. de teſt. in 1. parte,poſt n.7.ver.Vnde data, & controuerſ.vſu frequentium,c.8.num.2.Et ideò peccant mortaliter eos occidendo. Hæc tamen opin.mihi nunquam placuit.impium eſt enim,iudicio meo,dicere, apud nos vigere aliquam legem, quæ peccatum mortale committi permittat, vt etam dixi infrà,verſ.Sed nunquid.

51 Dubium eſt, nunquid poſſint pater, vel maritus alteri mandare,vt alterum in domo ſua deprehenſum (in caſibus tamen,in quibus de iure licitè occidi poteſt) interficiat, nam aliqui dixerunt, quòd non,& fuit opin. Bal.in cap. ſi quis verò,poſt num. 3. de pace iuramen.firm. in vſibus feudorum,quam dicit eſſe communem Aug. ad Ang.de malef.in verbo, *Che hai adulterato*,nu.64.quem refert Grãmat.ſuper conſtit.Regni,fol.110.num. 9. Claud.in d.l.vt vim, nu.124.Roland.cõſ. 24.nu.29.lib.2.Cùm enim caſus ſit valdè exorbitans à regulis iuris communis, vt ſcilicet poſſit quis propria auctoritate vindictam ſumere, non videtur ad alias perſonas extendendus. Benè verum eſt, quod licet patri,vel marito illud mandare proprio filio,& ita tenuit Bald. in d. l. Grachus,nu.5.Et hanc opi. dicit frequentiſſimam eſſe Didac.ſuper 4.decretal. fo. 140.nu.5. Ita etiam tenere communiter Doctores atteſtatur Ant.Gomes.ſuper l. 80.Tauri,nu.61. Quinimò multi tenuerunt, quòd poteſt etiam aliis mandare. Et hæc opin. ſeruatur in practica, prout in facti contingentia, reperio iudicaſſe Curiam Neap.teſte Afflict. ſuper 3. parte conſt.Regni,Rubrica 46.nu. 4. quem refert Pract.Carer.fol.445.nu.240.ſecundum quam ſe etiam in facto obtinuiſſe atteſtatur Cæp. de ſeruit. Vrban.cap.23. circa fin. Vide quæ dixi infrà hoc eodem lib.§.fi.q.60.ver.Solet dubitari,circa fin.

52 Plerunque etiam,vt dixi,excuſant ſe homicidæ,allegãdo,quod offenſus erat bannitus.Et ideò potuit impunè offendi. Sed certè hæc exceptio quatenus habet fomentum à ſolo iure communi, parum vel nihil prodeſſet imputato, nam ſecundum diſpoſitionem iuris communis bannitus non poteſt impunè offendi,ita dicit Bart.in l.vt vim,nume.1. ff.de iuſt.& iure. Et ita determinant communiter Doctores, vt ait Claud.in eadẽ.l. vt vim in

vim in lectura, nu. 8. & in repet. nu. 17. vbi dicit, quòd omnes illum sequuntur, ita etiam dicit se vidisse communiter obseruari Alber. in quarta parte statutorum, q. 16. circa fin. Habet autem hæc conclusio maximam æquitatem, ne homines ea ex causa inter seipsos sæuiant. Et si dicatur, quòd banniti sunt hostes ciuitatis, à qua exulant, meritò deberẽt impunè offendi posse? Resp. quòd imò regulariter non licet hostes interficere, sed speciale est in trãsfugis ad hostes, qui propter periculum reuelationis secretorum impunè occidi possunt, iuxta tex. in l. 3. §. transfugas. ff. ad l. Cor. de sicar. ita dicit Bart. in loco prælleg. quem cæteri communiter sequuntur, vt ait Claud. in ea. l. vt vim, in lectura, nu. 9. Sed quia communiter per Italiam extant statuta, ꝙ banniti possint impunè offendi, vtiq; stante huiusmodi statutorũ dispositione, occidens bannitum erit à pœna homicidij liber, & ꝓrsus immunis. Et hæc sententia est frequẽtiori Interpretum calculo recepta, vt dicit
53 Placa lib. 1. delictorum, c. 36. nu. 1. † Valet enim tale statutum disponens, ꝙ bannitus possit impunè offendi, vel occidi, vt dicit Ioan. And. in addit. Specu. in tit. de constitutio. §. 1. circa fin. & Barto. in l. omnes populi, num. 23. ff. de iust. & iure. Et est communis opin. vt dicit Alex. cons. 2. circa fin. lib. 2. quem refert Dec. cons. 327. 54
post nu. 3. Idem dicit Alex. cons. 65. nu. 2. lib. 3. & in l. si plagij, nu. 2. in fin. ff. de verb. obl. prout illum refert Ias. in ea. l. si plagij, nu. 3. Viuius in libro communium opin. fol. 204. vers. Statutum disponens, quòd bannitus possit, in princ. Ant. Gomes. super l. 76. Tauri, post nu. 15. Et dicit Fabius in pract. arb. fol. 535. nu. 39. quòd ita per omnes magis cõmuniter tenetur. Videntur enim talia statuta introducta ꝓ quiete communi, vt dicit Barto. in l. 2. nu. 1. C. quãdo liceat vnicuiq; sine iud. vind. Adde, quòd huiusmodi statutum valet non modò, si simpliciter disponat licere bannitum offendere, sed etiam si illum offendenti aut occidenti præmium cõstituat. Et est communis opin. vt dicit Alex. in d. l. si plagij, prout illũ refert Dec. in d. consil. 327. nu. 3. in fin. Dec. in c. quæ in ecclesiarum, nu. 14. de constit. quem refert Viuius in loco prælleg. Non enim est inconueniens, vt ad ea, quæ licitè permittuntur, homines etiam propositis pecuniis alliciantur. Hæc tamen omnia intelligenda sunt, vt procedant, modò tales banniti, qui à statuto permittuntur impunè occidi, ex aliquo graui delicto banniti fuerint, ꝓpter quod iusta causa dici possit, vt ad eos interficiendos alij inuitentur. Sed si ex leui causa bãniti essent, eo casu non valeret statutum, permittẽs, eos impunè offendi. Et ideò statutum disponens, ꝙ banniti pro debito pecuniario possent impunè offendi, non valeret. Et est communis opin. vt ait Dec. in d. c. quæ in ecclesiarum, post nu. 14. vers. Excipiuntur plures, vbi tamen refert Nellum tenentem contrarium in tract. de bannitis, in 2. parte secundi temporis, q. 7. vbi etiam dicit, quòd ita communiter tenetur, & seruatur, quem tamen aliter referre videtur Cæpolla, cons. ciuili, 48. nu. 5. in fi. quod est duplicatum inter eiusdem consilia criminalia, consil. 5. Menchiaca controuers. vsu frequentium, c. 8. num. 9. Sed caueant banniti, ne confidant super illa communi opin. per Dec. relata, quia stante statuto, illi, qui eos occiderent, proculdubio impuniti euaderent, inhumanum enim esset, vt sub fide publica deciperentur.

Sed nunquid, stante hoc statuto, licitũ erit tales bannitos offendere & occidere, etiã in foro conscientię? Resp. Varię quidem in hoc sunt Doctorum opi. nam Io. And. in Rub. de const. tenuit, quòd non, alij verò tenuerunt, quòd sic. Et hãc opi. esse magis communem sentire videtur Alex. in d. l. si plagij, nu. 2. quem refert Gomes. super Insti. de actio. in prin. post nu. 54. vbi has opi. concordat, & vt ipse dicit, etiam ex mente Doctorum, quòd scilicet aut iste, qui bannitum interficit, id facit zelo reip. & tunc excusatur etiam in foro cõscientiæ, aut verò id facit ob priuatam vindictam, vel animo effundendi sanguinem humanum. Et eo casu in foro poli. non excusatur, non tamẽ explicat, an in dubio, si non appareat quo animo id fecerit, dicatur mortaliter peccare. Menchiaca autem de test. in 1. parte. §. 7. post nume. 22. vers. Vnde data, dicit receptio-

rem opi. esse, ꝙ etiam in dubio occidens bannitum, vel adulterũ, lege permittente, peccet mortaliter, idemq; attestatur controuers. Illust. c. 49. nu. 4. Ego verò excusarẽ à peccato mortali eum, q bannitũ lege, vel statuto ꝓmittente, interficeret, ne dicamus, apud Christianos permitti leges nutritiuas peccati mortalis, vt dixi sup. vers. Sed hæc quidẽ. Cęterùm in foro contentioso, proculdubio excusatur etiam ille, qui bannitum causa vindictę interficit. Et ita obseruari attestatur Boss. in tit. Banniti quid amittant, nu. 1. in fin.

55 Est tamen diligenter aduertendũ, quo modo concepta sint verba statuti, nam si absolutè disponant, quòd bannitus possit impunè occidi, non est dubitandum, quin illum interficiens sit à pœna homicidij excusandus. Sed quid si statutũ simpliciter dicat, quòd possit impunè offendi, nunquid hoc casu poterit etiã impunè occidi? Resp. quòd sic, & est communis opi. vt dicit Ias. in l. in suis, nu. 26. ff. de lib. & posthu. Alciat. de verb. sig. lib. 2. fol. 44. vers. Præterea agitur. Et dicit Albe. in quarta parte statutorum, q. 18. in fi. quòd ita obseruat consuetudo. Dicit etiam Gand. de malef. in tit. de multis q. 38. in fi. quòd consuetudo generaliter ita interpretari videatur, & talis sit omnium opi. quòd possit occidi, non est ab hac opin. recedendum.

56 Sed an stãte huiusmodi statuto, si mulier sit bannita, poterit quis eam impunè adulterare? Respõ. Nellus de bannitis in secunda parte secundi temporis q. 46. tenuit, quòd sic. Contrarium tenuit Bal. in l. fi. post nu. 4. C. si verò ius, vel vtil. publ. cuius opin. communiter approbatur, vt attestatur Dec. in d. c. quæ in ecclesiarum nu. 16. quem refert Gigas de pensio. q. 18. nu. 2. & Do. Ant. de Padilla in l. transigere, nu. 73. C. de transact. Et hoc mihi magis placet, cum enim statutum conditũ fuerit pro quiete publica, vt suprà dixi, certè adulterium commissum, cum muliere bannita, nihil pertinet ad quietem publicam. Et ideò cùm sit commissum extra mentem statuti, non est impunitum relinquendum.

57 Stante hoc statuto, censetur bannito indictum bellum à banniente, & ipse factus hostis ciuitatis à ciuitate, à qua est bannitus. Et hæc est communis opin. vt dicit Corn. cons. 104. col. 1. versic. His tamen, lib. 1. vbi etiam subdit, quòd ita obseruatur in practica.

58 Item secundum aliquos virtute huius statuti bannitus ęquiparatur deportato, de quo dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 71. vers. Dixi autem.

59 Sed hîc quęro, nunquid, stante hoc statuto, possit filius occidere patrem bannitum? Respõ. Bart. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adul. tenuit, quòd sic. & est communis opi. vt ait Mars. in l. 1. §. præterea. num. 33. ff. de quæst. Gomes. in §. rursus. nu. 22. Inst. de act. Berõus in d. c. quæ in ecclesiarum, nu. 114. quem refert Viuius in loco præallegato, in 2. ampliat. & ita determinatum fuisse per collegium Perusij refert Ang. de malef. in verb. Et ex interuallo, n. 17. Ex quo enim pater, virtute dicti statuti, censetur effectus hostis patriæ, vt dixi sup. vers. Stante hoc statuto, meritò etiã videtur licere filio eum interficere, iuxta tex. in l. minimè. ff. de reli. & sump. fun. Mihi quidem hæc opi. nunq̃ placuit, sed semper visa est crudelitatis, & impietatis plena, licet enim pater sit bannitus, non tamen desinit esse pater, neq; iura naturalia amittit, propterea ego, tali filio patrem occidenti, censerem, caput amputandũ, neq; aliquid mouet, ꝙ virtute talis statuti, pater bannitus censeatur effectus hostis patriæ, id enim est propter fictionem, quæ in re tam enormi, nõ debet veritatem patrię potestatis adumbrare, posset fortè tolerari cõis opi. vbi talis pater bannitus, esset verè hostis patriæ, id est, actualiter arma contra patriam inferret, nam eo casu filius, qui in eo actu patrem occideret, esset excusandus. Et ita loqui videtur Claud. qui ita cõiter concludi attestatur in l. 1. §. ius gentium. nu. 13. ff. de iust. & iure. Sic etiam videmus, ꝙ stante hoc statuto, nõ potest vasallus impunè offendere dominũ suum. Et dicit Albe. in 4. par. statutorum, q. 27. quòd ita tenent communiter Docto. quem refert Cæpol. cons. crim. 5. versicu. Septimò pro hoc, & tamen nemo sani capitis negabit, maiorem reuerentiam debere filium patri, quàm vasallum domino suo.

Quæro,

60 Quæro, aliquis fecit pacem cum inimico suo, & promisit eum non offendere sub pœna, nunquid si talis inimicus fuerit post pacem bannitus, poterit ab eo, qui pacē fecit virtute huius statuti impunè offendi? Resp. ꝙ sic, & est cōis opi. vt dicit Alex. in l. qui seruū, quam legit cum l. qui 62 insulam. post n. 2. vers. In tex. ibi interest. ff. de verb. obl. quem refert Ias. ibi, nu. 5. & Nouel. in pract. cri. 197. nu. 54. Ripa in l. fi. nu. 86. C. de reuoc. dona. quem refert Vivius in loco prælleg. fol. 205. in 1. ampliat. Plus dicit Nell. de ban. in 3. parte secundi temporis, q. 52. ꝙ siue tempore pacis esset bannitus, siue pòst, semper potest impunè offendi, & quòd ita seruatur, quæ opinio, mihi quoq; placet in eo, qui nondum esset bannitus, dummodo tale bannum secutum fuerit ex alia causa, quā ex ea, propter quam fuit contracta pax inter ipsos. Sed si esset bannitus tempore initę pacis, vel bannū postea secutum esset ex eadē causa, pro qua fuerat contracta pax, non putarem illum esse excusandum.

61 Sed an licebit virtute huius statuti bānitum proditoriè interficere? Resp. ꝙ sic, ita tenet Dec. in c. quæ in ecclesiarū, nu. 14. in fi. de const. Et ita seruari attestatur Boss. in titu. banniti quid amittant, nu. 1. vbi etiam dicit, ꝙ licet eos occidi facere per pecuniā, & sic per assassiniū, subdens, ꝙ ita seruatur. Contrariā tamen sententiam, scilicet quòd imò non liceat bannitū proditoriè interficere, multi tenuerunt. Et dicit Mantua cons. 200. lib. 2. nu. 29. ꝙ illa opi. Dec. communiter reprobatur, quod est magnū verbum, si est verum. Dicit etiam Ang. in l. fi. C. de delator. lib. 10. relatur per Alex. in Apostil. ad Bart. in ea. l. fi. ꝙ in facti cōtingentia, fuit Perusij quidam vltimo supplicio affectus, qui socium suum bannitum proditoriè interfecerat. Et illum refert Igne. in l. 3. §. si ex stipulatu, nu. 54. ff. ad Sylle. vbi etiam narrat, n. 48. quòd dum ipse Senator Mediolani, contigit, quod quidam, qui dederat inimico suo bannito fidem, de nō offendendo, addita etiam cautione, deinde illum interfecit. Et dicit, quòd super illo casu fuit dubitatum, & multis diebus in Senatu disputatum, non tamen dicit, qđ fuerit decisum. Certè quicquid sit de iure, apud nos seruatur, quòd bannitus qui potest impunè interfici, potest etiā proditoriè occidi. Si tamen aliqs fidē expresse dedisset bannito, eum non offendēdi, & illum interficeret, ego illū decapitari facerē, nam etiam hosti fides seruāda est.

Item quæro, pone quòd bannitus habuerit gratiam à principe, sed nondū sit cancellatus de albo, seu numero bannitorum, nūquid poterit impunè offendi? Resp. quòd sic, & est communis opi. vt dicit Ias. in l. si creditoris, nu. 2. & seq. C. de fideicom. prout illum refert Boss. in d. tit. Banniti quid amittant, post nu. 3. vbi etiam dicit, quòd ita pluries vidit in facto obseruari. Item attestatur Marc. sing. 340. Cautè agatur, Blanc. in pract. cri. fol. 101. nu. 125. & aliis seq. max. nu. 165. in fin. Hoc tamen intelligē vt procedat, modo nulla culpa ipsi offendenti ascribi possit. Ita dicit Ang. in l. filio quem, in prin. ff. de libe. & posth. prout illum refert, & dicit magis communiter approbari Alex. in ea. l. filio quem, in prin. nu. 6. & seq. Ego tamen nō reperio in lib. meo, Ang. ibi hoc dicentē, Mihi placet in hoc art. distinctio, quā ponit Cæp. cons. 39. cri. col. pe. dicens illam esse ex omniū sentētia, ꝙ scilicet, aut constat, quòd occisores sciebāt bannū fuisse sublatum, & sunt pculdubio pœna ordinaria puniendi: Aut cōstat, ꝙ ignorabāt, sed tamen, perquirendo, illud facilè scire potuissent. Et tum ex hac culpa, sunt etiā pœna aliqua extraordinaria condēnandi. Anteq̄ enim quis ad huiusmodi actū homicidij de sui natura dolosum, & ab omni lege reprobatum deueniat, debet curiosè inquirere, & non præcipitanter currere ad illum committendum. Et hæc opi. æquior est, & tenenda in iudicando, in qua, vt dicit Nell. de ban. in 1. par. tertij temp. q. 2. omnes concordant, quicquid dicit Blan. in loco prę allegato, num. 164. affirmans, quòd contrarium tenent communiter Doct. Caueant tamen banniti, quia nisi probetur præcisè scientia occidentium, nunquam condemnantur in pœnam homicidij. Et quando probatur scientia per coniecturas, puniuntur tantùm in pœnā extraordinariam. Et ideò curent quamprimū de albo deleri, post, quam à principe gratiam impetrarunt.

Sed

Sed quid si bannitus priusquam occidatur, protestetur quòd habet gratiam, nunquid adhuc poterit impunè occidi? Resp. quòd sic, si aliter non fecerit finem de ipsa gratia. Et est communis opi. vt dicit Ripa in c. cum M. nu. 56. de constit. Et dicit Marsc. cons. 55. nu. 5. in fin. quòd ita tenent Doctores. Et dicit Gozad. cons. 61. nu. 9. quòd hanc opin. sequuntur omnes Doctor. Antiqui, & Moderni. Non enim tenetur quis, illi credere, nisi ostendat.

63 Maior est dubitatio, quando bannum est nullum, nunquid excusetur occidens ipsum, nulliter bānitum? Aliqui dicunt, quòd nullo modo debet impunè euadere, sed si habebat notitiā huiusmodi nullitatis, debet puniri pœna ordinaria. Et hanc dicit esse cōmunem opi. Alex. cons. 77. nu. 5. lib. 3. quem refert Gomes. Arias super l. 74. Tauri, nu. 35. & pract. Conradi, fol. 317. in 8. ampli. & Blanc. in prin. crim. fol. 98. nu. 96. in fi. Marsc. cons. 10. num. 16. prout illum refert Viuius in loco præall. in quarta limita. qui tamen in libro meo hoc non dicit. Si verò non habebat notitiā talis nullitatis, tunc debet puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis, & hæc est commu. opi. vt dicit Vant. de nullita. fo. nu. 44. Sed certè, in hoc secundo capite, hæc opi. mihi non placet, nam q occidit bannitum condēnatum, & positum in albo, id facit sub fide publica statuti, id permittētis, meritò si ꝓbabiliter ignorauit nullitatē banni, iudicio meo, est in totum excusandus. Et credo, ꝙ si casus contingeret, ita seruaretur in practica, & sibi imputet ille, qui est nullus bānitus, neq; curat facere, reuocari bannum, & nomen suum de albo bannitorum deleri.

64 Succesſiuè quæro, vtrum pendente appellatione à sententia banni, possit bannitus impunè offendi? Respō. quòd non, & ita tenent omnes, vt dicit Ang. Aret. in l. 1. in prin. ff. nil. noua. appel. pend. Hanc etiam dicit esse communem opin. Soci. in l. 3. §. si seruus, vers. Prima conclusio. ff. de æqui. poss. Ias. in d. §. si seruus, quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera B. nu. 4. Idemq; pendente causa nullitatis ipsius banni, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 94. versic. Scias autem. Quinimò neque etiam potest impunè offendi, pendente tempore ad appellandum, ab ipsa sententia banni. Et hanc opin. dicit esse communem Blanc. in pract. crim. fo. 99. nu. 108. & seq. Apost. ad Fel. in c. quærenti, sub nu. 2. de off. deleg. Sed in hac prouincia non contingit, super his dubitari, cùm in causis criminalibus sublata sit omnis appellatio.

65 Quæro etiam, pone quod bānitus fuerit captus per familiā officialis, nunquid adhuc poterit impunè offendi? Respon. quòd non. ita tenuit Bart. in l. 3. §. Transfugas. ff. ad leg. Corn. de sicar. Et dicit Aſflict. super 2. parte const. regni, Rub. 3. nu. 51. quòd hæc limitatio communiter tenetur. Idem dicit Ant. Gomes. super l. 76. Tauri, post num. 17. vers. Item adde, quòd postquam. Ita etiam communiter seruari, & approbari attestatur Alber. in 4. parte statutorum, q. 36. Adhuc quæro, in fin. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post num. 58.

66 Vlterius quæro, nunquid occidēs bannitum, extra territorium, à quo est bannitus, debeat decapitari? Resp. quòd nō, ita dicit Bald. in l. cunctos populos, nu. 9. C. de summa Trinita. referens, quòd ista quæstio fuit de facto, in quodam Pico Tacone, & dicit, ꝙ ipse cōsuluit, quòd non poterat puniri, & fortè est consilium, de quo mentionem facit & attestatur eius opin. esse magis commu. Gomes. in c. 2. §. statuto, nu. 42. de const. in 6. Et ita iudicauit Senatus in quodam, qui interfecerat bannitum extra territoriū, & in ecclesia, vt refert Boss. in d. tit. banniti quid amittant, nu. 6. Quæ quidem conclusio absq; difficultate procedit, quando iste, q bannitum offendit, captus est in loco statuti, permittentis bannitum impunè offendi posse, non enim potest ibi puniri, ex eo, ꝙ bannitum extra territoriū offenderit. Et ita loquitur Bald. in loco præalleg. Et ita seruari attestatur Nellus de bannitis, in 2. parte secundi temporis, q. 57. quem refert Ias. in l. fin. nu. 22. ff. de iurisd. om. iud. & Cagnol. in ea. l. fin. nu. 18. & Marsc. cons. 57. nu. 35. Quinimò reperio etiam, ꝙ senatus in facti cōtingentia declarauit, quòd quidam Socinates, & sic subditi huic Ducatui, qui Laurentium Vallotum, bannitum à domino Venetorum, blanditiis conduxe-

conduxerant in agrum Brixienſem, vbi fuit occiſus, non poterant in hoc dominio puniri. 19. Decembr. 1559. P.N. Quod eſt notandum, quia fortè multi prima facie dicerent cõtrarium. Fuit etiam deciſum per Senatum, in cauſa cuiuſdã Ludouici Ponteuici, q̃ quidem Brixienſes banniti à dominio Venetorum, qui habitabant in hoc Ducatu, potuerant impunè interficere. etiam proditoriè, quendam Tamburinum pariter bannitum à dominio Venetorum, quem in territorio Brixienſi interfecerant. 2. Martij 1549. P.N.

67 Fuit etiam aliquãdo dubitatum, nunquid occidens bannitum, quem ignorabat eſſe bannitum, gaudeat nihilominus beneficio huius ſtatuti, & cõcludendum eſt, q̃ ſic, ita dixit Barto. in l. inter omnes. §. rectè, nu. 4. ff. de furtis. Et ita communiter tenetur, vt ait Nell. in loco præallega. q. 25. quem refert Dec. conſ. 327. nu. 4. Hoc tamen intellige, vt procedat, quantum ad hoc, vt iſte occidẽs bannitum, euadat pœnam homicidij. Sed ſi vltra impunitatem, ſtatutum conſtitueret præmium occidenti, ſeu præſentanti bannitum, talis ignoranter occidens, aut præſentans nõ cõſequitur illud præmium, ita dixit Bart. in l. 3. §. vtrum, nu. 3. ff. ad Sylle. & in l. genero, poſt nu. 2. ff. de his qui not. infam. Et hęc limitatio communiter tenetur, vt dicit Afflict. in d. Rub. 3. nume. 53. Et dicit Angel. in d. §. rectè, num. 2. quòd ita vidit iudicari, in ciuitate, Peruſij.

68 Sed quęritur, pone quòd ſtatutum dicat, quòd bannitus in centum poſſit impunè offendi, Modò aliquis eſt bannitus ex vna cauſa in quinquaginta, & ex alia cauſa, in alia quinquaginta, nunquid talis dicetur bannitus in cẽtum, ad hoc, vt dicatur comprehenſus in ſtatuto, & conſequenter poſſit impunè offendi? Reſp. quòd non, ita dicit Bart. in l. vbi fideiuſſor, nu. 1. ff. de ſolutio. cuius opin. ab aliis Doctoribus comprobatur, & tenetur in practica, vt dicit Ang. de malef. in verbo, Dictum Sempronium, nu. 1. Hanc etiam dicit eſſe cõmunem opin. Iaſ. in l. ſi idem cum eodem, in prin. nu. 4. ff. de iuriſdict. om. iud. nam regulariter in materia odioſa non fit cumulatio, vt dixi infrà, lib. 7. §. Cumulatio. Si tamen iudex ipſe, pro multis maleficiis ſeparatis illum cõdemnaſſet, in vnica ſumma, quæ omnes ſummas comprehenderet, & ſummam centum excederet, eſſet illum occidens excuſandus. Et ita communiter tenetur, vt atteſtatur Nellus de bannitis in prima parte ſecundi temporis, quæſt. 9.

69 Sciendum eſt autem, quòd defenſio, & exceptio prouenies virtute huius ſtatuti, eſt peremptoria, & impedit litis conteſtationem, ita dicunt cõmuniter Doctor. vt ait Gand. de malef. in titu. vtrum procurator, nu. 15. vbi etiam ſubdit, quòd ita communiter obſeruatur.

70 Item ſcias, q̃ ſi officialis, ſtante hoc ſtatuto, procedat contra huiuſmodi occidentem bannitum, poteſt hæc exceptio non modò opponi, per eius procuratorem, iuxta ea, quæ dixi infrà, hoc eo. lib. §. fin. q. 32. verſ. Quęro modò, ſed etiam per quemlibet de populo, qui compareat, & oſtenſo banno, petat, quòd vlterius non procedatur, ſed abſoluatur, ita dicit Bar. in l. vbi pactum, nu. 10. C. de tranſact. quẽ ſequuntur Doct. vt dicit Marſ. in l. ſi quis ne quæſtio, num. 125. ff. de q. & in ſing. 372. Capias vnum, & in pract. cri. §. conſtante, nu. 38. Quod tamen intellige ſecundũ ea, quæ dixi in loco præallegato, q̃ ſcilicet, bannum ſit adeò notoriũ, vt nullam aliã probationem requirat, q̃ exhibitionem ipſiuſmet banni, &c. Hoc tamen apud nos, in pract. non ſeruatur. vt ibi dixi.

71 In hoc etiam propoſito quæro, nunquid ſtante hoc ſtatuto, poſſit bannitus ſe defendere aduerſus eum, qui vult illũ interficere? Reſp. in hoc articulo varij varia ſenſerunt, adeò vt nulli diſcernere potuerint, quæ nam eſſet crebrius recepta opinio, vt dicit Placa lib. 1. delictorum, c. 18. poſt nu. 3. verſ. Tertiò ſuffragari, nihilominus reperio, quod Clau. in l. vt vim, in lectura, nu. 23. ff. de iuſt. & iure, dicit communem opin. eſſe, quòd non liceat illi, ſe defendere, & quòd ſi ſe defenderet & occideret ſuum aggreſſorẽ, deberet puniri. Sed certè hæc opin. mihi ſemper viſa eſt dura, & ſi caſus contingeret, illũ non punirem, ſaltem pœna mortis, nam proprię vitæ, & ſalutis defenſio, eſt de iure naturali, vt omnes fatentur. Et ideò, lege humana aut ſtatuto, tolli poſſe non debet.

Alia

72 Alia quoq; est quæstio, nunquid, stante hoc statuto, poterit iudex ex officio inquirere contra aliquem offendentẽ bannitum? Resp. Si statutum dicat, quòd bannitus possit licitè offendi, res non habet difficultatem, certum est enim, quòd de eo, quod licitè committitur, non potest iudex inquirere. Et est communis opi. vt dicit Aret. in c. nulli, nu. 6. de accusa. Sed quid si statutum simpliciter dicat, quòd bannitus nõ audiatur, vel quòd non reddatur ei ius, nũquid si fuerit offensus aut occisus, poterit iudex ex officio procedere? Respond. quòd non, & est communis opin. vt dicit Aret. in loco prælleg. post num. 8. lex enim, quæ prohibet aliquem, de offensa sibi facta, accusare, videtur permittere, illum impunè offendi posse. Vide quæ dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 51. vers. Posset etiam.

73 Sunt etiam alij casus, in quib. licitum est, propria autoritate alium interficere, puta si ille, contra quẽ decreta est captura, resistat familiæ officialis, neque aliter capi possit, licet enim, eo casu, familiæ illum interficere, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. quæst. 28. circa princ. &c.

74 Vltimò quæro, nunquid in hoc crimine puniatur affectus, etiam si non sequatur effectus? Respon. de iure clarum est, q̃ sic, vt est tex. expressus in l. is, qui cum telo. C. ad l. Corne. de sicar. nihilominus de consuetudine generali illa lex, & omnes aliæ punientes affectum, sunt sublatæ, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 92. Et ideò inferẽs vulnera, etiam animo deliberato occidendi, non punitur pœna homicidij, sed tantum de vulneribus, ex prædicta consuetudine generali, vt attestatur Vitali. de malef. in Rub. de insultu, nu. 15. & in Rub. de inquis. num. 58. dicit tamen Igneus in l. 1. §. occisorum, nume. 41. ff. ad Sylle. quòd in latronibus grassatoribus, quandoque vidit contrarium obseruari. Faciunt quæ dixi suprà vers. Punitur etiam, dixi plenius in d. q. 92. Et hæc sufficiant in materia homicidij.

§. INCESTVS.

SVMMARIVM.

1 *Incestus inter quas personas committatur?*
Et an committatur cum monialis?
Et an cum presbytero?
2 *Incestus pœna quæ sit?*
Et an hodie pro incestu, imponatur pœna publicationis bonorum?
3 *Dispositio, Auct. incestas nuptias, an habeat locum etiam in nuptiis, quæ sunt incestæ de iure canonico?*
4 *Et an locum habeat tantummodo in nuptiis incestis, ratione consanguinitatis, an autem etiam in aliis?*
5 *Incestas nuptias contrahentes, sunt ipso iure excommunicati?*
6 *Et quid si fuerit, in contractu matrimonij, apposita conditio, Si Pontifex dispensauerit?*
7 *Et an hæc pœna locum habeat in sponsalibus?*
8 *Incestas nuptias cõtrahentes excusantur, ex eo, quod ignorarent factum.*
9 *Et quid si postquam detecta est affinitas, perseuerauerint in matrimonio?*
10 *Iudæi contrahentes incestas nuptias, in gradu permissa à lege Mosaica, sed prohibitio à iure communi, an sint puniendi?*

INcestus committitur inter personas, sanguine coniunctas, vt in casu, in quo consuluit Barb. cons. 23. lib. 2. puta, si quis propriam filiam cognouerit, vt in casu decis. Boër. 318. vel materteram, vt in casu Cæp. cons. crim. 69. vel filiam sororis, vxoris suæ, vt in casu Alex. cons. 229. lib. 6. Videndum est etiam in hoc proposito elegans cons. Crauet. 321. in quo defendit, à suspicione incestus, fratrem, qui per biennium, cum sorore suo eodem lecto iacuerat.

Sed nunquid committitur incestus, carnaliter cognoscendo monialem? Respon. quòd sic, & ita concludunt cõmuniter Cano. vt dicit Bermon. de concub. fol. 75. nu. 2. in fin. Quinimò etiam aliqui tenuerunt, quòd si mulier rem carnalem habeat cum clerico, in sacris constituto, sit incestus, ita dicit gl. in l. 2. in verbo, Filij, C. de epis. & cler. Et dicit Bal. ibi, nu. 2. q̃ cùm quæstio fuisset de facto, ita fuit determinatum, quòd esset incestus. Hoc idem communiter à Doctorib. receptum esse ait Grilland. de diuers. crim. lib. 3. q. vltima, prout illum refert Pract. Conradi, fol. 376. num. 11. qui etiam fol. 341. post nu. 13. dicit, quòd hæc est communis regula. Sed certè veritas est in contrarium: nam dicitur simplex fornicatio, vt dixi suprà hoc eodem lib. §. Fornicatio, versi. Cum presbytero.

Sed quæro, quę sit pœna incestus? Resp. aliqui

aliqui dicunt, ꝙ de iure ciuili eſt pœna mortis. Et hanc eſſe cõmunem opi. atteſtatur Grilland. de diuerſ. crim. lib. 3. q. 3. nu. 5. prout illum refert Pract. Conra. fol. 376. nu. 15. Et eſt verum, quando inceſtus committitur, cum aliqua alia ſpecie fornicationis, puta, adulterio, vel ſtupro, & ita ſenſit gl. in l. ſi adulterium cũ inceſtu, in prin. in gl. 1. ff. de adult. quam dicit eſſe cõiter approbatam Grill. in loco præalle. Bermon. de concubi. fo. 87. verſ. Sum modò. De iure autem canonico in clerico ꝙ crimine inceſtus, eſt pœna depoſitionis. Et hãc opi. ſequuntur communiter DD. vt atteſtatur Didac. ſuper 4. decret. fo. 91. nu. 3. Vide quæ dixi ſuprà, §. Fornicatio, verſ. ſed quæro. Si verò cõmittitur cõtrahendo inceſtas nuptias, tunc punitur iuxta formam auct. inceſtas nuptias, C. de nuptiis. Ego vidi, in facti contingentia, ꝙ Senatũ diuerſimodè puniri inceſtuoſos. Nam Margarita Cella pro inceſtu cõmiſſo cum ſororio ſuo, iuſſa fuit fuſtigari, 17. Nouem. 1548. P. N. Et Comina de Rayne-rio, faſſa ſe cum genero ſuo carnaliter cõmiſcuiſſe, pariter fuit fuſtigata, 15. Martij 1559. P. N. Et Vincentius Maldurus, qui fatebatur cognouiſſe carnaliter eius priuignam, fuit tantummodo, condemnatus in pœna ſtatuti pecuniaria, 24. Iunij 3554. A. C. Quidam autẽ Io. de Corſis, qui filiã ſuam ann. 16. violauerat, fuit furcis ſuſpẽſus, 6. Octob. 1548. P. N. Et refert Papo lib. 22. ti. 9. Arreſto 7. quòd quidam notarius qui carnaliter cognouerat matrẽ, & filiã fuit per parlamentũ Tholoſę, vltimo ſupplicio affectus, 9, Nouemb. 1548. Et ibidẽ Arreſto 8. refert, ꝙ fuit ad triremes perpetuas condemnatus quidam, qui in vxorẽ duxit quãdam mulierem, cuius neptem prius grauidam reddiderat.

2 Et ſcias, quod diſpoſitio d. auc. inceſtas nuptias, quatenus imponit pœnam confiſcationis bonorum, non eſt hodiè ſublata, ex diſpoſitione auct. bona damnatorum, C. de bon. proſcri. Et hæc eſt cõmu. opi. vt dicit Boër. deciſ. 264. nu. 12. Quinimò contrahens tales inceſtas nuptias, ipſo iure amittit dominiũ bonorum ſuorum, neque vlla ſententia, aut declaratio requiritur. Ita tenet gl. in d. auct. inceſtas nuptias, in verbo, Mox, Et eſt communis opinio, vt dicit Bermond. de concub. fo. 84. nu. 11. & ſeq.

3 Quæro, nũquid diſpoſitio d. auc. inceſtas nuptias, locum habeat tantũmodo in nuptiis, quæ ſunt inceſtæ ſecũdum ius ciuile, an autem etiam in his, quæ ſunt inceſtæ ſecundum diſpoſitionẽ iuris canonici? Reſp. In hoc articulo variæ fuerunt. Scribentium opi. Aliqui enim tenuerũt, quòd habet locum etiam in nuptiis, quę ſunt inceſtæ de iure canonico, licet non ſint iuſtæ de iure ciui. Et hãc dicit eſſe cõmunẽ opi. Dec. conſ. 158. nu. 1. circa fi. quẽ refert Diaz. in pra. crim. cau. c. 78. & Prac. Conra. fol. 376. nu. 9. & Didac. ſuper 4. decret. 98. nu. 18. relatus, & ipſe per Villalob. in ſua collecta cõium opi. in litera N. nu. 48. Bello. conſ. 84. n. 5. Aliqui vero tenuerunt contrarium, ꝙ ſ. non habeat locum niſi in nuptiis inceſtis de iure ciuili, & ſic quæ dicebantur inceſtæ, tempore conditæ illius legis. Et hãc opi. dicit eſſe cõmuniorem, probabiliorem, & magis conſonam veritati Foller. in prac. crim. can. fo. 63. poſt nu. 95. vbi ait, quòd Dec. qui dixit opi. Abb. eſſe communem deceptus eſt. Certè negari nõ poteſt, quin magnæ ſint auctoritates hinc, inde, quas etiam recenſet Foller. in loco præal. Ego verò, ſi caſus contingeret, libentius adhærerem opin. contra Abb. quæ mitior eſt, & benignior & quam etiam credo eſſe in puncto iuris veriorem, nihilominus (vt dixi infrà li. 7. §. Opinio) in iſtis caſibus, in quibus eſt varietas opi. & in quibus ſunt ex vtraq; parte Doctores atteſtantes de communi, ante omnia recurrendum eſſe puto ad conſuetudinem, & vidẽdum ſecundum quã opin. ſolitum ſit iudicari. Et illa eſt ſequẽda, quia conſuetudo optima eſt legum interpres, &c.

4 Item quęro, an diſpoſitio d. auct. locũ habeat ſolummodo in nuptiis, propriè inceſtis ratione conſanguinitatis, an aũt etiãm in nuptiis largo modo inceſtis, ſcilicet inutilibus vel illicitis, puta cum cognata ſpirituali, vel Iudæa, ſeu infideli, & huiuſmodi? Reſpond. in ead. auct. in gl. 1. tenuit. quod habeat locum in quibuſcunque nuptiis illicitis. Sed certè cõtrarium tenent communiter Doctores, vt ait Salicet. in ea. Aucte. inceſtas, num. 4.

quem refert Dec. in d. conſ. 158. poſt nu. 1. verſ. Et hoc confirmatur. Hanc dicit eſſe communem opi. Boër. in d. deci. 264. nu. 13. Pœnæ enim ſunt molliendæ, non autem extendendæ.

5 Præterea inceſtas nuptias ſcienter cõtrahentes, ſunt ipſo iure excommunicati, vt eſt tex. in clem. eos de conſan. & affi. & declarat Gem. conſ. 71. qui in facti contingentia, ita conſuluit.

6 Sed quid ſi aliquis cõtrahat matrimonium, cum conſanguinea ſub conditione. Si ſummus Pontifex diſpenſauerit nũ quid tale matrimonium valebit? Reſp. In hoc articulo variæ ſunt Scribentium op. nam Inno. in c. ſuper eo de cond. appo. tenuit, quod non. Et hanc opi. dicit eſſe cõmun. Aret. in l. apud Iulianum, §. conſtat col. 3. ff. de leg. 1. prout illum refert Dida. ſuper 4. decretal. fo. 31. poſt nu. 7. & Viuius in lib. communium opi. in verbo, Matrimonium contrahentes. Contrariã autem, ſcilicet, quòd ſub ea cõditione poſſit matrimonium contrahi, tenuit Ant. de Butr. in d. c. ſuper eo. Et hæc opi. de cõſuetudine obſeruatur, vt atteſtatur Boë. deciſ. 264. nu. 27. Et reuera quotidiè videmus. in hac forma contrahi matrimonia, propterea ab hac opi. nullo modo eſſet in practica, recedendum.

7 Hæc autem pœna inceſtarum nuptiarum, non habet locum in ſpõſalibus, ſed requiritur, quod matrimonium ſit carnali copula cõſummatum. Et hanc dicit eſſe communem opi. Viuius in d. verſ. Matrimonium contrahentes, in 1. limitat.

8 Excuſatur inceſtum committens, vbicunq; appareat, qđ ipſe ignoraret factũ. Et hæc eſt cõis opi. vt dicit Bal. Nouel. de dote, in 1. parte vndecimæ partis princ. n. 8. prout illum refert Villalob. in ſua collecta communium opin. in litera P. nu. 68. Didac. ſuper 4. decret. fol. 99. poſt nu. 22. Quinimò pœna amiſſionis bonorum non habet locum, vbi in ipſis contrahentibus fuiſſet ignorantia iuris, vel facti, ẽt ex craſſa, & lata culpa, ita dixit Bart. in l. ſi adul. cum inceſtu, in prin. n. 11. ff. de adul. Et eſt communis opi. vt atteſtatur Dida. in loco præalleg. nu. 21.

9 Sed pone, quòd aliqui à prin. bona fide inceſtas nuptias contraxerint, deinde fuit detecta conſanguinitas, ipſi verò (eo non obſtante) perſeuerauerunt, nunquid dicentur incidiſſe in pœnas à legib. & canonibus impoſitas his, qui inceſtas nuptias cõtrahunt? Reſp. quòd nõ, ita tenuit gloſſ. in clemẽ. vnica, in verbo, Scienter, de conſanguin. quam approbant Doctores, vt ait Didacus in loco præallegato, num. 19.

10 Quæro etiam, an Iudæi contrahentes inter ſe nuptias, in gradu prohibito ſecũdum ius ciuile, ſed permiſſo à lege Moſaica, puniendi ſint pœna inceſtus? Reſpo. quòd non, nam quicquid ſit de iure, Iudæi non ſeruant diſpoſitionem, l. nemo. la 1. C. de Iudæis, vt atteſtantur Scribentes in ea l. nemo & in ſpecie Fulg. & Ang. prout illos refert Barb. qui ita conſuluit in conſ. 13. nu. 2. lib. 4.

§. INIVRIA.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam pluribus modis fieri. Quid interſit inter verberare & pulſare?*
2 *Intrans in agrum meum, cauſa venandi, me inuito an dicatur mihi iniuriam facere?*
3 *Iniuria facta vxori, an cenſeatur facta viro?*
4 *Ex iniuria duplex actio oritur, ciuilis, & criminalis.*
5 *Et an in libello iniuriarum ponendus ſit menſis, & annus, & locus illatæ iniuriæ?*
6 *Et an requiratur, quod in libello taxetur iniuriæ æſtimatio?*
7 *Iniuriæ pœna quæ ſit?*
8 *Et an condemnatus actione iniuriarum efficiatur infamis?*
9 *Actio iniuriarum an præſcribatur anno? Et an ille annus ſit continuus?*
10 *Iniuria an tollatur per mutuam conuerſationem?*
11 *Et an tollatur per remiſſionem?*
12 *Iniuriam faciens, an poſſit ſe excuſare, dicẽdo, quòd non habebat animum iniuriandi?*
13 *Et quid ſi in eodem actu, quo iniuriam intulit, fuerit proteſtatus, quod nolebat iniuriam facere?*
14 *Et quid ſi fuerat primo ipſe prouocatus?*
15 *Et quid ſi probet iniuriam fuiſſe veram?*
16 *Et quid ſi dicat ſe iniuriam intuliſſe calore iracundiæ, & proteſtetur ſe pœnitere?*

1 INiuria pluribus modis committitur, facto, ſcilicet, & verbo. Facto, puta, ſi quis alterũ percuſſerit alapa, vt in caſu Grammat. deciſ. 14. vel cubito, vt in caſu Pariſ. conſil. 165. lib. 4. vel cum manu ſub mento. vt in caſu Guid. Pap. conſ. 224. vel baculo, vt in caſu, de quo per Grammat.

voto

voto 15.28.conſ.2. deciſ.16.19. & Bertran. cõſ.161.lib.6.& conſ.142. eo. vol. & conſ. 164.lib.7.& Nattę cõſ.254.vel vulnerauit, vt in caſu Io.de Amic.cõſ.77.& 85. & Mãtuæ cõſ.41.lib.1.& Grammat.voto 1.22.& conſ.56.62.68.69.& deciſ.16.94.& Marſil. conſ.31.34.& Boër.deciſ.323.& Nattæ cõſ. 44.Verbo,puta,ſi quis alteri minatus fuerit,vt in caſu Bal.cõſ.144.lib. 2.& Crauettæ conſ.13.& conſ.53. Vel ſi appellauerit aliquem falſarium,vt in caſu,in quo conſuluit Rom.conſ.96. vel vſurariũ,vt in caſu Crauettæ conſ.145.vel proditorẽ,vt in caſu Bal.conſ.361.lib.4.& But.cõſ.44.vel infamẽ,vt in caſu Bertran.conſ.131. lib.5. vel baſtardũ,vt in caſu Bertran.conſ.189. lib.6.Vel ſi dixerit alicui,Tu es bonus homo,quæ verba cõiter intelliguntur,ꝙ eſt cornutus,vt in caſu,in quo cõſuluit Soc. in quodam conſ. de quo mentionem facit Carauita ſuper ritu 311. magnæ curiæ, nu.22.vel alicui dixerit,quòd produxerit chartam falſam,vt in caſu Rimin. conſil. 49.vel quòd vẽdebat poteſtarias,vt in caſu Soc.conſ.146.lib.1.& Corn.conſ.80. li. 3.vel quod fecerat monetam falſam,vt in caſu Soc.conſ.118.lib.1.vel aliquem diffamauerit de aliqua re,ex qua eius opinio læderetur,vt in caſu,in quo cõſuluit Rõ. conſ.97.puta,quia dixerit mulieri. Ego te deſponſaui,vt in caſu Bald. conſ.230. lib.3.vel quòd illam appellauerit *Socca,idola,malfatta,incendioſa,puttana,che te hotrato tre hæredi dal corpo*,vt in caſu Bar.cõſ.108.vel quod ei dixerit,*Tu ſei vna puttana,che te holouorato cinquanta volte*,vt in caſu Nattę conſ.60.vel dixerit alicui,Tu mentiris, vt in caſu Bald. conſ.45.lib.1.& Soc.Iu.conſ.82.lib.3. Vel aliquem accuſauerit de aliquo crimine, & ſuccubuerit,vt in caſu Ang.conſ.95.& Socin.conſ.118.lib.1.vel fecerit aliquẽ indebitè carcerari,vt in caſu Bald.conſ.212. lib.3.& Guid.Papæ,decis.324. Si quis Titium , vel oppoſuerit alicui crimen, de quo habebat gratiam,vt in caſu Crauettæ,conſ. 168. Dicitur etiam iniuriam inferre,ſi quis vitauerit aliquẽ tãq excõmunicatum,vt in caſu,in quo conſuluit Roman.conſ.387,vel prædicator concionãdo,maledixerit de aliquo vicino ſuo, licet illum non nominauerit, vt in caſu Alex.de Neuo conſ.82,

Scias autem in hoc propoſito,quòd magna eſt differentia inter verberare, & pulſare,nam verberare eſt cum dolore cedere,pulſare ſine dolore,l.lex Cor.§.1.ff. de iniur.Et ita declarant Doctores, vt dicit Anan.in Rub.de clerico percuſſ. poſt nume.4.

2 Quæro,nunquid ſi quis intret in agrũ meum,cauſa venandi,poſſum ego cõtra eum agere actione iniuriarum? Reſp. de iure dicendum eſt,quòd non.ſed contrarium vſurpatum eſt,& obtentum de conſuetudine,ſcilicet ꝙ poſſum prohibere, ne quis intret in agrum meum & ſi intret me inuito, tenetur iniuriarũ, vt de hac conſuetudine atteſtatur Anan.in cap.omnibus,nu.4.de cler.vena.

3 Item iniuria,facta vxori,cenſetur facta viro.Et ideo ſi ſtatutum deponat,ꝙ faciens iniuriam magiſtratui,puniatur in cẽtum,habebit locum etiam in faciente iniuriam eius vxori.Et dicit Placa lib.1.delictorum,c.6.nu.25. quòd hæc ſententia adeò recepta eſt à Doctorib. vtriuſq; claſſis,vt impugnari non poſſe videatur.

4 Scire debes,quòd ex iniuria duplex oritur actio,ciuilis.ſ.& criminalis. Ciuiliter agitur,quando petitur æſtimatio iniuriæ.Et hoc dixi infrà lib.7.§.Actio, Criminaliter autem petitur iniuriantẽ puniri pœnis iuris,&c.

5 Vlterius quæro, nunquid in libello iniuriarum ſit ponendus annus, & menſis, & locus illatæ iniuriæ? Reſp. quòd ſic.Et eſt communis opin. vt dicit Alex. conſi. 212.nu.1.lib.1.Bertran.conſi.257.nu.1. lib. 6.Vide quæ dixi infrà hoc eo.lib.§. fin. q. 12.verſ.Adde quod.

6 Sed nunquid in libello iniuriarum requiritur,quòd querelans taxet iniuriam ſibi illatam cum iuramento? Reſp. quòd nõ,ſed ſufficit, quòd in libello exprimat aliquam ſummam,ad quam ęſtimet eius iniuriam,ſalua taxatione iudicis,qui poſtea edoctus de iniuria, ante ſententiam moderatur,& taxat,& deinde defert iniuriam paſſo,iuramẽtum,cui permiſſum eſt iurare vſq; ad ſummam taxatã,vel minus,non autem vltra illam ſummam. Et hæc eſt theorica, quam ponunt Doctor. in hac materia,vt dicit Bertrand.con.74. nu.6.lib.8.

7 Sed quæro, quid sit pœna iniuriæ? Respo. ꝙ regulariter est arbitraria iudici inspecta facti, & personarū qualitate, vt est tex. in §. in summa. Inst. de iniur. An autē possit iudex aliquo casu arbitrari pœnā mortis, dixi infrà, hoc eod. lib. §. fin. q. 83. vers. Sed quæro.

8 Item condemnatus actione iniuriarū efficitur infamis. Quod tamen intellige, vt procedat, modò iniuria sit atrox, aliàs enim non efficitur infamis. Et ita tenent omnes Doctores, vt dicit Ang. in l. infamem, in primis verbis. ff. de pub. iud. prout illum refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Dictum Sempronium, sub nu. 4. & in verbo, Verba iniuriosa, post nu. 17. Sed certè Ang. ibi nō ita dicit, sed primo ait, quod dānatus pro graui iniuria secundū omnes efficitur infamis, deinde subdit, sed & pro modica videtur dānatus infamis, & sic apertè inclinat in sententiā, ꝙ etiā dānatus pro modica iniuria efficiatur infamis, quā etiā sequitur, & dicit esse cōem Feli. in c. cum te, nu. 9. de re iudicata. Corset. de minimis in 2. parte, versi. 26. quem refert Pract. Conra. fol. 408. nu. 21. Faciunt quæ dixi suprà hoc eod. lib. §. Furtum, vers. Pariter etiam.

9 Tollitur autem actio iniuriarum per lapsum anni, tāto enim temporis spatio præscribitur, ita tenet gl. in l. si non conuicij in gl. fi. C. de iniur. quā dicit esse cōmuniter approbatam Rui. cons. 21. nu. 5. lib. 4. Hanc etiam dicit esse communem opi. Placa in d. c. 6. circa fi. Hoc tamen intellige, vt procedat in actione iniuriarū, criminali, nam ciuilis est perpetua, vt dixi in d. §. Actio. Et hanc esse cōmunem opin. attestatur Bal. de præscri. in 4. parte, 4. q. principalis, q. 1. nu. 3. quem refert Roland. cons. 39. nu. 15. lib. 2. Scias etiam, qđ iste annus, intra quem potest agi crimina liter actione iniuriarum, est continuus, & est communis opi. vt dicit Cuma. cōs. 74. post nume. 5. Curtius Iunior in le. pri. in principio, nume. 20. ff. quod quisque iuris.

10 Item tollitur per conuersationem habitam cū offensore, cēsetur enim ex hoc iniuriam tacitè remisisse. Et hæc sentētia ab omnib. iuris professoribus recepta est, vt attestatur Placa in loco præalleg. n. 43.

11 Tollitur etiam per remissionē expressam. An autem per remissionem iniuriæ factam in foro conscientiæ, sit sublatum ius accusandi, & an qui remisit iniuriam, censeatur etiā remisisse dāmna, & expen. dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 58. vers. Quæro modo, & vers. Sed in proposito.

12 Quæro nunc, an ille, qui iniuriam intulit, possit se tueri, dicendo, ꝙ non habebat animum iniuriandi? Resp. ꝙ non quia omnis iniuria in dubio, præsumitur facta animo iniuriandi, nisi contrarium probetur. Et ita concludunt communiter oēs DD. vt dicit Soci. cons. 146. post nu. 7. versi. Citra tertiam, lib. 1. Hāc etiam dicit esse communem Paris. consil. 149. nu. 19. lib. 4.

13 Sed pone, ꝙ in eodem actu, quo quis iniuriā intulit fuerit protestatus, quod nolebat ex eo iniuriā facere, puta, quia dicat alicui, Tu mentiris saluo honore tuo, vel salua reuerentia tua? Resp. ꝙ talis protestatio non releuat, quò minus teneatur actiōe iniuriarū, ita dixit Bart. in l. si quis extraneus, in prin. nu. 3. & seq. ff. de acq. hæredi. & in l. non solū. §. morte, nu. 47. ff. de oper. no. nunc. Et ita in facti contingentia, iudicatū fuisse attestatur Guid. Papæ decis. 465. Ex iniuria. Quę tamen conclusio intelligēda est vt procedat, quando apparet, quòd habebat animum iniuriandi verè, vel præsumptiuè prout in casu, in quo loquitur Barto. nam illa verba, Tu mentiris, sunt ex consuetudine inducta, vt habeant vim iniuriandi, vt est omnibus notū. Cæterum si subessent coniecturæ. per quas talis protestatio adiuuaretur, ꝙ. sc. non habuisset animū iniuriandi, certè talis protestatio prodesset, vt dicit Old. cons. 53. post nu. 3. cuius doctrinā dicit esse cōiter approbatam Soc. cons. 118. nu. 5. in fin. lib. 1. Et ponit exemplum in magistro, qui loqueretur cum discipulo, vel similia.

14 Quæro etiam, nunquid si aliquis ab alio prouocatus, dicat illi, Tu mētiris, teneatur ex eo actione iniuriarū, nō obstāte ipsa prouocatione, etiā si dicat verū? Resp. quod sic. Et est communis opin. vt dicit Boër. cons. 4. nu. 27. & sequ. vbi etiā subdit quod ita obseruatur in practica, & ita reperio, in facti contingentia, decisum

quod de cur veruz non dicis. Corasij in Sub. diserut. n. 5. inf. sitam angeli

ciſum fuiſſe per conſilium Neapoli, teſte Capic. deciſ. 58. in cauſa Nicolai, regulariter enim in delictis prouocatio nō excuſat, vt dixi infrà in hoc eo. lib. §. fin. q. 60. verſ. Nunc quæro. Sed bene prouocatus, regulariter mitius punitur, vt ibi dixi, ſenatus tamē aliter iudicauit in cauſa Nicolai Fodrij, quem in totum excuſauit, quòd dixiſſet cuidam, tu mentiris, qui ei prius dixerat, quòd non fecerat *dagentil huomo*, 9. Ianuarij 1557. P. N. Sed forte erat iam inter ipſos ſecuta pax, quo caſu, in huiuſmodi iniuriis verbalibus, ſenatus ſemper ſolet clementer agere.

15 Item quæro, nunquid dicens alicui iniuriam, quæ vera ſit, teneatur actione iniuriarum? Reſp. Aliqui ſimpliciter dicūt quod ſic, Et hanc dicit eſſe communē opin. Cur. Iun. in l. fi. nu. 3. ff. quod quiſque iuris. Tu vero dic. quod Aut intereſt reipub. quod illud delictum ſciatur, puta, q̄ ille ſit homicida, vel latro, &c. & non tenetur. Aut nō intereſt, puta, quia ſit cœcus, vel claudus, & tenetur, ita dixit Bart. in l. eum qui nocētem. in prin. ff. de pœnis. Et eſt communis opin. vt dicit Alex. in l. 3. in princ. nu. 6. ff. de lib. & poſthum. quē refert Villalobos in ſua collecta cōmunium opin. in litera A. nu. 29. Apoſtil. ad Angel. in d. l. eum. qui nocentem, ſub num. 1. Placa lib. delictorum, c. 1. poſt nu. 3. Scias tamen opus eſſe, quod tale crimē, quod intereſt reip. ſciri, probetur, nā eo quidem caſu nō tenetur, ſed ſi nō probauerit, vtiq; tenetur. Et eſt cōis opin. vt atteſtatur Boër. in d. conſ. 4. nu. 36. in fin. & nu. 46. & 48. Et hoc etiā ſi tale crimē fuerit oppoſitum in iudicio excipiēdo, puta cōtra teſtes, vel huiuſmodi, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 53. verſ. Caueant tamen, Præterea etiam illa diſtinctio non procedit, de iure canonico, nam eo iure, alteri iniuriam dicens, licet vera ſit, non excuſatur, cum prius debeat præcedere charitatiua admonitio, vel correctio. Et eſt communis opi. Doctorum, vt atteſtatur Alex. de Neuo, conſ. 82. nu. 5. in fi.

16 Quæro, quid ſi iniurians dicat ſe pœnitere, Et quod dixit, aut fecit calore iracundiæ, nunquid erit excuſandus? Reſp. Aliqui dicūt, quòd verba iniurioſè prolata per iracundiam non ſunt punienda, Et hanc dicit eſſe communem omnium ſententiam Ioan. Arno, Epito. 58. Cum ſit communis. Sed certè ego credo quod hæc opinio non ſit communis, neq; vera, nam in delictis commiſſis nō excuſatur calor iracundiæ, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. final. quæſt. 60. verſ. Eſt etiam, licet quandoque proſit, vt quis mitius puniatur. Et ita ſemper vidi in practica obſeruari. Pariter etiam pœnitentia, poſt delictum commiſſum, non excuſat, vt dixi in d. §. q. 16. verſ. Item quæro, & q. 60. ver. Fuit quandoque. Et ita in facti contingentia, deciſum fuit per curiam Tholoſ. teſte Aufrer. deciſio. 409. Item Titius, quem refert Mantua qui idem conſuluit, conſ. 77. libro 2.

§. LAESAE MAIESTATIS CRIMEN.

SVMMARIVM.

1 *Læſæ Maieſtatis crimen pluribus modis committitur?*
2 *Læſæ Maieſtatis crimen committitur non modo cōtra perſonam Papæ, vel Imperatoris, ſed etiam contra reges, principes, vel ciuitates, quæ ſuperiorem non recognoſcunt?*
3 *Et an contra principes, vel ciuitates, quæ ſuperiorē recognoſcunt?*
4 *Et an offendens Cardinalem incurrat crimen læſæ Maieſtatis?*
5 *Et an offendens conſiliarium principis?*
6 *Et an ille qui non eſt ſubditus, dicatur committere crimen Læſæ Maieſtatis?*
7 *Et quid in clerico?*
8 *Criminis Læſæ Maieſt. pœna quæ ſit?*
9 *Et an ex hoc crimine bona publicentur?*
10 *Et an diſpoſitio l. quiſquis, habeat locum contra filias fœminas?*
11 *Et an contra filios naturales?*
12 *Et quid in filiis natis, ante delictum?*
Et quid in filio concepto poſt bannum?
13 *Et an habeat locum etiam contra nepotes?*
14 *Et an hæ pœnæ ſtatutæ contra filios, habeant locum, etiam quando crimen Læſæ Maieſt. non eſt commiſſum contra Imperatorem, vel rem Romanā?*
15 *Et an in hoc crimine puniatur affectus etiam ſi non ſequatur effectus?*
16 *Et an in hoc crimine poſſit poſt mortem procedi?*
17 *Et an rebellis poſſit impunè occidi, & deinde probari, quòd erat rebellis?*
18 *Et an in hoc crimine poſſit procedi contra abſentem?*

1 LAESæ Maieſtatis crimen pluribus modis cōmittitur, quos eleganter, & copioſè recēſet Gigas de cri. Læſæ Maieſta. in

Rubr.qualiter,& à quibus,&c. & Franciſcus Lucanus de priuilegio fiſci,in ſecũda parte principali,in Rubri. de cri.Læſæ Maieſt.Et poteſt poni exemplum in ſubdito,qui fecerit tractatum contra perſonam domini,vt in caſu,in quo conſuluit Soc.Iu.conſ.105.lib.3.& Alciat.conſ.456. vel contra ſtatum principis, vel Reipub. vt in caſu Bal.conſ.58.& ſeq.lib.1. & Alex. conſ.13.li.6.& Iaſ.cõſ.86.lib.3.Alcia.cõſil. 453.vel qui ciuitatis ipſius dominiũ tyrãnicè occupauerit,vt in caſu Soc.conſ.22. lib.1.vel patriam oppugnauerit, vt in caſu Soc.con.275.lib.2. vel armatus venerit in bello,cõtra principẽ ſuũ,vt in caſu Alciati cõſ.467.vel quia cum hoſtibus domini pacẽ,& amicitiã cõtraxerit,vt in caſu Decij,conſ. 604.605.& 690. & Grãmatici conſ.13.& 31.vel quia tentauerit tanq̃ hoſtis, occupare caſtra vel ciuitates ipſius domini,prout cõtigit in quodam Ioan.de Landriano,qui dũ inſeruiret Gallis decreuerat occupare oppidum Abb. Craſſi,& tam ipſe cũ ſociis, quàm Gabri. el Burrus,qui ſciens eos receptauerat, & auxilium eis dederat,fuerunt capite trũcati,& in fruſta ſciſſi,7.Septembr. 1535. C. C.vel quod caſtra ipſa inuaſerit, & occupauerit,vt in caſu Ruin. conſ.1. & 2. lib.5. Item poteſt poni exemplum,in cuſtode arcis,ſeu caſtri,qui illud tradat hoſtib.,put in quodã Gallo caſtellano, caſtelletti Genuenſis,qui vendidit ipſum caſtellettũ Genuenſibus,& fuit propterea capite trũcatus,& rotæ ligneæ inſertus,vt refert Boer.de cuſtod.clauium,nu.25. vel etiã ſi non vendidit,ſed illud hoſtibus tradidit, vt in caſu Cornelij,conſ.96.lib. 4. Poteſt etiã exemplũ poni in eo,qui deſtruxit manu armata pontẽ, exiſtentẽ in territorio domini ſui,q̃ tamen ſi factum fuerit ſine dolo,excuſationẽ meretur, vt,in facti cõtingentia,eleganter cõſuluit Cepha. cõſil.75.& ſeq. lib.1. vel quia reuelauerit ſecreta principis,vt in caſu Marſ. conſ.1.Itẽ ſecundum aliquos,poteſt poni exemplũ in eo, qui de principe, aut domino ſuo oblocutus fuerit, in quo tamen videnda ſunt ea, quæ, in facti contingentia, ſcripſit Ruinus conſilio 145. libro quinto,& Crauetta conſ.6.& 9.

2 Committitur autem crimen læſę Maieſtatis,non modo contra Papam, & Imperatorem, ſed etiam cõtra Reges, Principes,vel Ciuitates,quæ ſuperiorem non recognoſcunt. Et ita concludunt Doctores omnes, nemine excepto, vt dicit Gigas de crimine Læſæ Maieſtatis,folio 30.quæſtione 28. Hanc etiam atteſtatur eſſe communem opinionem Boſſ.in tit. de crim.læſæ Maieſt.nu.51.

3 Dubium eſt,nũquid crimen læſæ Maieſt.dicatur committi etiam cõtra principes inferiores,& ciuitates,quæ ſuperiorẽ recognoſcunt.Et certè de iure loquẽdo,iſte articulus magnã habet difficultatem, & multi tenent,quod diſpoſitio l.quiſquis non habeat locum,contra cõmittentes crimen læſæ Maieſt. cõtra huiuſmodi Principes,vel ciuitates ſuperiorem recognoſcentes.Et hanc opin. dixit eſſe communem Soc.conſ.275.poſt nu.1. lib.2.quem refert Ruin.con.3.poſt nu.12. lib.5.Sed certè quicquid ſit de iure, dicit Paul.de Caſt.in l.3.du.6.in fin. C. de Epiſcop. aud.q̃ de facto ſeruatur videre ſuo, quod etiam in iſtis ciuitatibus, attentãtes contra earum ſtatum, puniuntur de crimine læſæ Maieſta. ſiue recognoſcant ſuperiorem,ſiue non.Et hoc dictum Pauli de Caſt.refert Brunus conſilio Feudali 28.nu.3.& Gigas in tract.præalleg.fol. 30. q.29.Ita etiam de conſuetudine in Italia ſeruari atteſtatur Cæpolla conſilio crim. 17.nu.19.quem refert Soci. Iun. conſ.105. nu.24.lib.3.Et Boſſinus in loco præalleg. poſt nu. 51. prout etiam de facto ſeruatũ fuiſſe refert Guido Papæ deciſ.344. Pone aliquis in quodam,qui conſpirauerat in necem Amadei ducis Saubaudię,de quo Arreſto mentionem facit Papo lib.22. ti. 1.Arreſto 1.Quinimo etiã de iure loquẽdo,hanc opin. dicit eſſe communem Alex.conſi.13.nu.2.lib.6.prout illum refert Roland.conſil.88.nu.1.lib.2.Barb. conſil. 70.nu.34.lib.4.Alciat. con.456.in primis verbis,Et ſtante conſuetudine,ita ſeruãdum eſſet, quò ad ipſum principalẽ delinquentem,licet quò ad filios aliud ſit, vt dixi infrà,verſ.Vnum tamen.

4 Quæro nunquid offendens Cardinalem,incurrat crimen læſæ Maieſt.Reſpo. quod ſic,& eſt communis opi. Doctorũ, vt ait Gigas in tractatu præallegato fol.7.

q.5.nu.

q.5.nu.1.Sunt enim Cardinales tanquam fratres Papæ,& pars corporis ipsius.

5 Quæro etiam nunquid offendēs consiliarium principis incurrat crimen læsæ Maiestatis? Resp.Hæc quæstio cōtigit de facto in personam excellentis Doctoris, & magni Feudistæ,D.Andreæ de Iser.qui fuit trucidatus in ciuitate Neapolis, tempore Reginæ Ioannæ,eius nominis vndecimæ, cuius ipse erat consiliarius,& fuit determinatum, ꝙ sic, vt dicit Paris Put. de syndic. fol.124. nu.14.& refert Afflict. super 1.parte constit.regni,Rub.29.nu.6. Et ita in facti cōtingentia, consuluit Rubeus cons.145.Et licet aliqui distinguant, an id fiat in odiū principis,vt scilicet priuetur illo consiliario, an ob priuatum odium ipsius consiliarij, ego tamen indistinctè teneo, quòd committatur crimē læsæ Maiestatis,nam consiliarij sunt pars corporis ipsius Principis,& ideò illos offendens indistinctè censendus est principem offendere, semper tamen intelligo de consiliariis residentibus apud personam Principis, & sedentibus in eius supremo consistorio,& non aliter.

6 Vidi quandoq; dubitari,nunquid ille, qui nō est subditus Principi, dicatur contra eum committere crimen læsæ Maiestatis.Et dicendum est,quòd non,ita probat tex. in Clem. pastoralis, vbi gl.in verbo,Non subfuit,de re iud. & est communis Doctorū sententia,vt ait Rolan.consil.4.nu.1.Et ideo licet aliquo particulari iure, puta feudi,vel delicti,quis efficiatur de foro alicuius principis,si tamen ratione originis,vel domicilij ei non sit subditus,non dicitur committere contra eum crimen læsæ Maiestatis. Et ita sentiunt communiter Doctores,vt dicit Gigas in tract.prælleg.fol.54.q.68.post num.2.Et ita vidi pluries, in facto, iudicari,& in specie,in causa D. Cornelij Bentiuoli,4.Nouemb. 1557. P.N.Reperio etiam,quòd Senatus rescripsit Regi 17.Aprilis 1561.A.C. in causa Scipionis Vicomercati,ꝙ illegitimè natus extra Dominium, ex subdito bannito propter rebellionem,& muliere extera, non dicitur rebellis,etiamsi sit legitimatus,quæ est magna decisio.

7 Hinc infertur,quod licet clerici nati in terris subditis alicui principi laico,dicantur naturaliter,siue originariè esse de dominio, & ditione illius Principis,prout communiter Docto. attestatur Gigas de crimine læsæ Maiestatis,fol.50.q.63.nu.2. nihilominus cum reuera post clericatū iam non possint verè dici subditi ipsius Principis, non possunt dici contra eum committere crimen læsæ maiestatis. Et hanc dicit esse communē opi. Car. Alex. in c.in primis.§.de persona,col.5.vers.Nō obest, opin. 2. q.3.quem refert Gomes.in §.Rursus, post nu.24.Inst.de actio.Et ita, in facti contingentia, Senatus censuit quendam Laurentiū Vicomercatum, q̄ imputabatur, ꝙ inseruisset Gallis,absolutum fuisse, cōstito, quòd esset perpetuus Commēdatarius cuiusdam Abbatiæ,19. Septemb.1554.B.P.Reperio tamen,quòd Senatus in causa cuiusdā presbyteri,appellati Don Iacobi Pigocij, qui conduxerat hostes ad oppugnandum quoddam oppidū,huius Dominij,& consilia,& auxilia,eis dederat,inclinauit in cōtrariam sententiam, ꝙ scilicet videretur incidisse in crimen lęsę Maiest.& hortatus est Vicarium Episcopalem Cremonæ,apud quem ille presbyter reperiebatur detentus, vt viriliter contra eum procederet & admitteret Prętorem ad perficiendū processum. Sed credo, ꝙ propter decretum gratiosum statim fere subsecutum,fuerit relaxatus.Caueant tamen in omnem casum clerici, ne talibus se immisceāt, quia licet hæc cōclusio sit de iure vera,tamen Principes seculares de facto seruant contrarium, vt dixi infrà hoc eo. lib.§.fin.q. 36.vers.Quæro nūquid,& in ciuitate Florentiæ, fuit aliàs propter hoc crimen suspensus quidem Archiepiscopus.

8 Sed quæro, quæ sit pœna committentis crimen lęsæ maiestatis?Resp.quòd est pœna mortis.Et de consuetudine solent huius criminis rei, viui in frusta scindi,& appendi in locis eminētibus ciuitatum, seu castrorum,in quibus deliquerunt.

9 Præterea,licet hodie,secundū ius commune,bona damnatorum nō confiscentur,& hoc ex dispositione auctenticæ,bona damnatorum. C.de bon.præscript.in hoc tamen crimine bona confiscantur. vt dicit gl. in ea. auctē.bona damnatorum, in verbo, Fisco,quā sequuntur DD.

vt dicit Cæpol. conſ.crim.17.in 4.dubio. Dixi infrà hoc eo. lib. §.fi.q.78.circa prin. Quinimò rei huius criminis,ſtatim perpetrato delicto amittunt dominium,& adminiſtrationem bonorum ſuorum.Et ideò nō puto verum eſſe id,quod aliqui dicunt, ſcilicet, ꝙ in hoc crimine bona non confiſcantur ipſo iure, quam etiam dicit eſſe communem opi. Boſſ. in tit.de ſent.nu.48.quia imò à lege confiſcantur, ipſo iure, licet confiſcatio non ſortiatur effectum, niſi ſecuta ſententia hominis, per quam declaretur reum incurriſſe in crimen læſæ Maieſt.Scias autem,quòd licet,de iure,hæc pœna confiſcationis bonorum,non habeat locum,quando committitur crimen læſæ Maieſt. contra Principem inferiorem, nihilominus de conſuetudine in Italia ſeruatur contrarium, nam quilibet Princeps, etiam recognoſcens ſuperiorem,publicat bona ſuorum rebellium, vt atteſtatur Cæpolla in allegato conſ. verſ.Præterea licet etiam.

10 Hæ autem pœnæ & alię,quæ impoſitę ſunt à l. quiſquis. C. ad l.Iul.Maieſt.filiis eorum,qui committunt crimen læſæ Maieſta. quantùm fieri poteſt, reſtringi debent, cùm ſint contra iuris regulam,qua cauetur,vnum pro alio in delictis puniendum non eſſe, vt dixi infrà hoc eo.lib. §.fin. 86. Et ideo tales pœnæ non habent locum contra filias fœminas.Et eſt communis opin. vt dicit Gigas in tracta. præalleg.fol.150.q.14.poſt nu.15.

11 Sed nunquid habēt locum in filiis naturalibus tantùm? Reſp. quòd ſic.Ita tenuit Cyn. in d. l.quiſquis.& ita etiam tenent communiter Doct.vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, *Et hai tradito*, nu.5. Hanc etiam dicit eſſe magis communem concluſionem Claud. in l. ex facto. §.ſi quis rogatus,num.11.ff.ad Trebel.

12 Fuit etiam aliquando dubitatum,an dictæ pœnæ locum habeant,ſolummodo in filiis natis, poſt delictum patris,an autem etiam in natis ante delictum? Et in hoc variæ fuerūt Doctorum opi.nam aliqui tenuerunt, quòd habeant locum etiam in natis ante delictū. Et hanc opi. dixit eſſe cōem Claud.in l.ſi quis id,quod nu.14.ff.de iuriſd.om.iud.Gigas in tract. præallega. fol. 144.q.5.poſt nu.2.Contrariam autē ſententiam, quòd ſcilicet non habeant locum in natis,vel conceptis ante delictum patris,tenuit Cyn.in d.l.quiſquis. Et hanc dicit eſſe communē Alcia. conſ. 467.nu.7. Et hæc opi.tanquam mitior & benignior mihi magis placet.Faciunt quæ dixi ſuprà hoc eo. lib. §.hæreſis,verſ.Sed hic quęro.In filio autem concepto poſt bannum, ex hoc crimine patri datum,certum eſt,quòd locū habent, & ideo ei non eſt danda legitima. Et hæc eſt communis opin.vt atteſtatur Boſſ.in tit.de crim.læſæ Maieſt.num.138.

13 Præterea quæro,nunquid dictæ pœnæ ſtatutæ contra filios, habeant locum etiam contra nepotes? Reſp. quòd ſic.Et eſt communis opi. vt dicit Saly. in d.l.quiſquis,nu.12.quem refert Didac.lib.2.reſolut. c. 8. nu.3.in fin.Benè verum eſt,quòd non extenduntur niſi vſq; ad ſecundum gradum deſcendentium, ex maſculis incluſiuè, & vſq; ad primū gradum deſcendentium ex fœminis , & eſt communis opin. vt dicit Sal.in loco præalleg.quem refert Iaſ.conſ.106.num.3.lib.4.

Quæro etiam,nunquid diſpoſitio d.l. quiſquis, quatenus loquitur de filiis,habeat locum non ſolum in patre cōmittente hoc crimen,ſed etiam in matre? Reſpon. ꝙ ſic, ita tenuit gl. in ea.l.quiſquis, in verbo,Minus auſuras,& ita communiter tenetur,vt dicit Ang.de malef.in verbo, *Et hai tradito*, nu.12.dicens,ꝙ licet videatur inuſitatum,quòd mulier tale crimen committat,illud tamen vidit ſemel de facto Bononiæ. Et illum refert Marſ.conſ. 53. poſt nu. 8.quod nota pro limitatione eorum, quæ dixi ſuprà lib.1.quòd in pœnalibus non fit extenſio,&c.

14 Vnum tamen non omitto, quòd diſpoſitio d.l.quiſquis,quatenus loquitur de filiis, non habet locum, niſi quando crimen læſæ Maieſt. eſt commiſſum contra Imperatorem, vel Remp.Romanam. Et eſt communis opi. vt atteſtatur Gigas in tract.præallegato.fol.161.q.23.num.9. Et dicit Alciat.in d.conſ.467.nu.6.in fin. quòd hæc concluſio eſt approbata indiſtinctè ab omnibus.Et pro hac parte conſuluit Socin. conſil. 275. infrà allegato. Neque eſt hoc loco prætermittendum id quod dicit Ange,in l.fallaciter,nume.

4.C.de

4.C. de abolitio. quòd scilicet pœna d.l. quisquis. respectu filiorum nõ seruatur, quod verbum Ange. tanquam viri excellentissimi, & magni practici, multum esse à iudicibus ponderandum, dicit Soci. in d. cons. 275. num. 3. in fin. lib. 2. Illud etiam refert, & idem attestatur Alcia. in d. cons. 467. nu. 6. Et reuera apud nos nunquam vidi tales pœnas in filiis obseruari, loquitur tamen ibi Ang. in eo, qui hoc crimen committit contra propriam ciuitatem. Et ideò, si commissum esset contra Papam, Imperatorem, vel Regem, qui superiorem non recognosceret, fortè aliud esset dicendum.

15 Scias autem, quòd in hoc atrocissimo delicto, lex nõnulla specialia introduxit. Et in primis, licet regulariter in aliis criminib. non puniatur affectus, nisi sequatur effectus, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fin. q. 92. in hoc tamẽ crimine punitur solus affectus, etiamsi effectus secutus non fuerit. Et est communis opi. vt dicit Boër. de seditiosis in septimo præsuppositio, nu. 42. Et ita hodie de consuetudine obseruari attestatur Soc. Iun. cons. 105. nu. 37. lib. 3. præsertim si deuentum fuerit ad actum proximum. Et hoc communi omnium sententia receptum videtur, vt ait Dida. in rep. Clem. si furiosus, fol. 278. vers. Primò infertur, de homici. Quinimò quod plus est, in hoc crimine punitur ex sola scientia ille, qui tractatum nõ reuelauit, vt dixi in d. §. fi. q. 87. vers. Punctus est.

16 Itẽ licet regulariter morte, delinquentium crimina extinguantur, vt dixi infrà hoc eo. lib. §. fi. q. 51. vers. Quæro nunc, est tamen speciale in hoc crimine, vt de eo etiam post mortem cognosci, & procedi possit, & defuncti memoria damnari, vt est tex. in l. fin. C. ad leg. Iul. Maiest. Et ita tenuit gl. in §. per contrarium, in verbo, Damnata iust. de hæred. quæ ab intesta. defer. quam dicit esse notabilẽ, & approbatam Ferre. cons. 31. nu. 8. vbi refert multa exempla, in quibus ita seruatum fuit. In quo proposito videda sunt, quæ in facti contingentia consuluit Cæpol. cons. crim. 17. & Rui. cons. 3. lib. 5. Quod tamen intellige, vt procedat, quando crimẽ hoc cõmittitur contra principem, vel Remp. Romanam, sed quando committitur contra alios principes inferiores, vel ciuitates, vtiq; extinguitur morte. Et hæc est vera, & cõis opin. vt dicit Boër. de seditiosis in 6. præsuppositio, nu. 20. quem refert Gigas in tracta. prædallegato, fol. 74. nu. 24. Hanc etiam esse communem opi. attestatur Alciat. in d. cons. 467. nu. 1. Et intellige, q̃ sit commissum contra personam ipsius Imperatoris, vel directò contra ipsam remp. Et sic in primo capite, nõ autem in aliis. Et ita, in facti contingentia, iudicauit consilium Neapol. vt refert Grammat. decis. 6. Scias etiam, quòd hoc casu in ius accusandi, & damnandi memoriam defuncti, prę̃scribitur quinquennio. Et est communis opin. vt dicit Gigas in loco prædallegato, fol. 73. quæst. 23. nu. 1.

17 Hinc infertur, q̃ rebellis poterit impunè occidi, & deinde probari, & declarari, q̃ erat rebellis, ita dixit Bart. in extrauag. qui sint rebelles, in verbo, Rebellando, nu. 22. Et est communis opi. vt dicit Boss. in tit. de hæreticis, post nu. 29. & in tit. de crimine læsæ Maiest. nu. 119. Et ita seruatum fuit in Duce Vrbini, quando interfecit Cardinalẽ Papiensem, super quo casu consuluit Rui. cons. 4. lib. 5. & Ferre. consil. 31. Sed certè hæc opi. mihi semper visa est periculosa, neque consulerem amico meo, vt illud faceret, posset fortè hoc fieri præcedente cõsensu, & voluntate principis, vel vbi huiusmodi rebellis reperiretur in actu, seu exercitio ipsi⁹ rebellionis. Bene verum est, quòd in omnem casum, vbi postea probaretur, q̃ ille erat rebellis, proculdubio homicida esset liberandus.

18 Item quanuis regulariter de iure communi, non possit absens pro aliquo crimine condemnari, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 44. circa princi. est tamen speciale in hoc crimine, vt possit contra absentem procedi, & si fuerit contumax, ad mortem condemnari, vt est tex. in extrauaganti, ad reprimendum. Et ita tenent communiter Doct. vt attestatur Anton. Gomes. super l. 76. Tauri, post nu.

§. LVDVS.

SVMMARIVM.

1 *Ludum esse prohibitum.*
2 *Et quid in ludis, in quibus est mixtura ingenij, & fortunæ?*
Et quid in ludo scaccorum?

3 *Et an ludus scaccorum sit permissus clericis?*
4 *Et an hastiludia, & torneamenta licita sint?*
5 *Et quid in sortibus, quas scommessas vulgò appellant?*
6 *Quæ sit pœna ludentis ad ludos prohibitos?*
7 *Vincens in ludo prohibito, an teneatur lucrum victori restituere?*
8 *Mutuans in ludo reprobato, an possit repetere?*
9 *Transactio occasione ludi, an sit permissa?*

1 IN hac materia facienda est generalis conclusio, q̃ ludus est de iure prohibitus, vt videtur tex. in l. alearum vsus. C. de religio. & sumptib. funerum. Et est cõmunis opi. vt dicit Maluet. de ludo taxillorum, nu. 4. prout illum refert Pract. Conradi, fol. 420. nu. 1. in fi. & in facti contingentia consuluit Corn. con. 101. lib. 2.

2 Hæc autem conclusio locũ habet, non modò in his ludis, in quibus sola sors versatur, sed etiam in his, in quibus est mixtura ingenij, & fortunę, puta taxillorum, & tabularum, & chartarum, nam omnes pariter sunt prohibiti. Et est communis opin. vt attestatur Imola in c. clerici. el 2. post num. 16. de vita & honestate clerico. Vbi verò solũmodo versatur ingenium, talis ludus est permissus. Et hinc infertur, quòd ludus scaccorum est de iure licitus, & ita dicunt Doctores, vt ait Rosel. de Rosel. inter consilia criminalia diuersorum, cons. 46. num. 5. lib. 1.

Scias tamen, quòd etiam ad huiusmodi ludos permissos, non licet ludere vltra vnum aureum, vt est text. in d. l. Alearum vsus. Benè verum est, q̃ in hoc videtur derogatum à consuetudine dispositioni d. legis, vt nonnulli attestantur, quos refert August. ad Ang. de malefic. in loco præallegato, post num. 4.

3 Quęro nunquid clerici possint ludere ad scaccos? Respo. quòd sic. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Abb. in d. c. clerici, el 2. nu. 4. Hanc etiam dicit esse communem opin. August. ad Ang. de malef. in verbo, *Meritore de mali dadi*, num. 3. Bertachi. in tracta. de Episcopo, in prima parte causæ finalis. q. 7.

4 Item quæro, nunquid laici possint licitè facere torneamenta, & similia? Resp. quòd sic. Et est communis opi. vt ait Socin. cons. 16. nu. 3. 5. & 6. lib. 1. prout illum refert Prac. Conradi, fol. 426. in prin. licet Soci. in libro meo non attestetur de communi. In his enim versatur corporis agilitas, & ingenium, neque in arbitrio fortunæ, aliquid est positum.

5 Quæro etiã, nunquid istæ sortes, quas vulgò scommessas appellamus, sint licitæ? Respond. quòd sic. Et est communis opin. vt ait Dec. cons. 115. nu. 4. quem refert Didac. in repet. c. peccatum, fol. 122. in fin. dubius enim euentus fortunæ, contractus illicitos non facit.

6 Sed quæro, quæ sit pœna ludentis ad ludos prohibitos? Respon. de iure ciuili, non videtur imposita certa pœna. Et ideò videtur dicendum, quòd lusores ad ludos prohibitos sint puniendi extra ordinem arbitrio iudicis, secundum facti, & personarum qualitatem.

7 Item vincens in ludo reprobato, tenetur lucrum victori restituere, ita dicit gl. in l. fin. in gl. fi. de alea. quam omnes Doctores indistinctè approbãt, vt dicit Aug. in loco prælleg. nu. 23. Hanc etiam dicit esse communem opin. Caccial. de ludo, nu. 40. Sed hoc de consuetudine non seruatur, vt dicit Aug. ad Ang. in loco prealleg. nu. 17. Et ideò stante cõsuetudine permittente, vt possit ludi ad aleas, talis consuetudo excusat etiam victorem, vt non teneatur ad restitutionem lucri, dummodo in ludo fraus non interuenerit. Et est cõis opi. vt attestatur Barb. con. 66. nu. 7. lib. 3. quem refert Rochus de consue. fol. 23. nu. 6, dixit tamen Card. quem multi sequuntur, q̃ tutius est animæ, pecuniam ipsam pauperibus erogare, Et ait Rochus in loco præal. q̃ ita dicunt cõiter Doctores. Ego tamen nunquam vidi hoc in practica seruari, nam vt dicit Barbat. in loco præallegato, illud, quod dicitur de erogando pauperibus, est de consilio, & non ligat: valet autem talis consuetudo, vt denegetur victo repetitio eius, quod amisit. Et ita tenent communiter Cano. Legistæ, Theologi, & sancti viri, vt attestatur Caccialup. de ludo, num. 79.

8 Item mutuans in ludo, non potest repetere, vt est tex. in d. l. alearum vsus. Scias tamen quòd quicquid sit de iure, contrarium seruatur in Practica. Est enim consuetudo, vt possit huiusmodi pecunia repeti, vt attestatur August. ad Angel. de malef.

malef. in verbo, *Metitur de mali dadi*, nu.15.& seq. Et talis consuetudo valet secundum communem opin. de qua attestatur Didac. in repet. d.c.peccatum,fol.124.& est obseruanda non solùm inter laicos,sed etiam inter clericos. Et ita magis communiter receptum est, vt ait Didacus in loco præallegato, fol.125.

9 Præterea in ludo, vel occasione ludi, non est licita transactio, ita tenent communiter Doctores, vt dicit Abb. in d. c. clerici, nu. 16. Costa de ludo, art.5. num.1. Cùm enim occasione ludi non possit esse lis, pariter etiam non cadit transactio, licet attenta consuetudine, aliter dicendum sit, per supradicta.

§. PARRICIDIVM.

SVMMARIVM.

1 *Parricidium quando committatur?*
2 *Et an occidens patrem naturalem tantùm, dicatur parricida?*
3 *Et an occidens alium, quàm patrem, vel filium ex ascendentibus vel descendentibus?*
4 *Et an occidens transuersalem?*
5 *Parricidij pœna quæ sit?*

1 PArricidium committit, qui patrem, vel filium proprium interficit, vt est text. in l.vnica. C. de his, qui parentes, vel filios occiderunt.

2 Quæro, nunquid occidens patrem naturalẽ tantùm, dicatur parricida, & consequenter puniatur pœna legis, vel statuti, parricidium punientis? Resp. quòd sic, ita communiter concluditur, vt dicit Alex. in l.2. nu.10. ff. de in ius vocãdo. Hanc etiam opi. dicit esse cõmunem Villalob. pand. in rep. l.22. c.42. post nu.3. quem refert Placa lib. 1. delictorum, c.41. post nu. 5. vers. Et primo fortissimum Placa eod. lib. 1. c.22. nu.12. Consideratur enim substantia filiationis, non qualitas. Et dicit Bald. in c. naturales, nu.12. Si de feud. fuc. contro. quòd fuit, in facti contingentia, combusta quædam monialis, quæ filium suum occiderat. Et illum refert Prac. Carer. fol.232. nu.134.& Apostil. ad Bald. in l. cùm acutissimi, sub nu.8. C. de fideicom.

3 Scias etiam, quòd licet text. in d.l.vnica videatur loqui tantũmodo in his qui patrem aut filium occiderunt, nihilominus pœna parricidij, & sic d.l.vnic. locum habet etiam in his, qui aliquem ex aliis ascendentibus & descendentib. suis interficiunt. Ita tenet gl. in l.1. in verbo, Pœna. ff. ad l. Pompeiã, de parric. & in §. alia, in verb. Sustinebit. Inst. de publ. iud. quas dicit esse frequentiori Doctorum calculo receptas Placa in d.c.22. post nu.3.

4 Sed quid dicẽdum in transuersalibus? Respon. quòd pariter locum habet in occidente fratrem, aut sororem, aut alium transuersalem intra quartum gradum, vt videtur colligi ex d. l. 1. ff. ad l. Pompe. de parric. & ibi gl. præallegata, in verbo, Pœna, quam dicit esse frequentius receptam Placa in d.c.22. nu.4.

5 Sed quæro, quę sit pœna parricidij? Respon. quòd parricida viuus insuatur corio, vnà cum gallo gallinaceo, cane, vipera, & simia. & proiiciatur in mare, vel in flumen, vt est tex. in l. vnica. Sed certè pœna illius legis hodie nõ est in vsu, vt dicit Bald. in l. vnica, quem refert Anan. in c.1. post nu. 5. ex his, qui filios occid. & pract. Conradi, fol.335.& Saly. in ea. l. vnica, post nu.1. subdens, quòd de consuetudine decapitantur, & fortè carere debent sepultura. Et illud dictũ Sal. refert Ang. de malef. in verb. ex interuallo, n.16.& Prac. Carer. fol.236. nu.147. Idem dicit Cæp. cons. cri.5. col.fi. vers. Ego tamen credo. Et dicit pract. Iod. c.87. nu.2. q̃ secundũ consuetudinem parricidæ damnantur, vt trahãtur ad caudã equi, & deinde collocentur, & rotæ affigantur, dicit tamen Placa in d.c. 22. nu.7. in fi. q̃ in regnis Hispaniæ dantur canibus lacerandi, & eculeo insuuntur, & proiiciuntur in flumen: Et dicit, q̃ praxis ita obseruat. Ego dum essem in Hispania, vidi quandoq; huius criminis reos prius strangulatos includi dolio, & in flumen proiici. Apud nos autem decapitantur, prout alij homicidę. Et deinde eis nõ denegatur eccleſiastica sepultura. Et ita plu ries vidi obseruari in mulieribus, quę proprios infantes post partum occiderãt, vel suffocauerãt. Et aliquas etiam vidi furcis suspendi, & in specie quandam Luciam de Rouedotis, quæ filiã propriam, infantem, in puteum proiecerat, ex quo suffocata remanserat 3. Ian. 1556. P. N. Nam in hoc Ducatu seruatur, q̃ etiam mulieres furcis suspenduntur, quicquid aliqui in contra-

contrarium dixerint, quos refert. & idem Neapoli seruari attestatur Gramma. super const. Regni, fol. 121. col. 1. nume. 10. A constitutionibus autem huius Ducatus imposita est occidentibus liberos, pœna, vt trahantur ad caudã equi, & deinde rotæ ligneæ intexantur, quod tamen nunq; vidi in practica obseruari, sed, vt dixi, decapitantur, vel furcis suspenduntur, prout etiam fuit suspensus quidam Bernardinus de Ripa, matricida, 2. Iun. 1558. P. N.

§. PERIVRIVM.

SVMMARIVM.

1 *Periurium quid sit?*
2 *Pœna periurij quæ sit?*
3 *Et an periurus efficiatur infamis?*
4 *Et an clericus propter periurium amittat beneficium, ipso iure, an autem veniat per sententiam priuandus?*
5 *Et an periurus incidat in pœnas l. si quis maior?*
6 *Et an repellatur ab agendo?*
7 *Et an à testificando?*
8 *Et an periuro deferatur iuramentum, in supplementum probationis?*
9 *Periurium non committitur sine dolo.*
10 *Difficultas excusat à periurio.*
11 *Periurium non nocibile, non punitur.*
12 *Periurium in nonnullis casibus, non punitur in foro contentioso, sed solum Deum habet vltorem.*
13 *Et quid si delatum sit iuramentum à parte parti?*

1 PEriurium est mendacium, iuramento firmatum.

2 Sed quæro, quæ sit pœna periurij? Resp. quòd in primis

3 periurus efficitur infamis, † scias tamen, quòd de iure ciuili, periurus non efficitur infamis, ipso iure, nisi in casu l. si quis maior. C. de transact. de quo dixi infrà lib. 7. §. Iuramentum. Regulariter autem periurus non efficitur infamis, infamia iuris. Et hæc est communis opin. vt dicit Felin. in c. testimonium, nu. 20. de testib. quem refert Pract. Conradi, fol. 84. versic. Amplia etiam. Turza. in suo libello communium opin. cap. 1. Item scias, quòd ad hoc, vt quis ex periurio incurrat infamiam, requiritur, quòd veniat contra promissionem, & contra iuramẽtum, si verò veniat contra iuramentum tantùm, non efficitur infamis, ita tenuit gl. in l. Luci⁹, §. quęro, in verbo, Debet autem. ff. de his, qui notantur infa. quam dicit esse communiter approbatam Cagn. in d. l. si quis maior, post nu. 181. C. de transact. & ideò vbicunq; aliquis cum iuramento asserit aliquid, de præterito, vel de præsenti, qđ est falsum, non efficitur infamis, ex tali periurio commisso, super illo iuramento assertorio. Sed si promiserit cum iuramento aliquid de futuro, & illud non fecerit, tunc ex tali periurio commisso, super iuramento promissorio, vtique efficitur infamis, ita expressè distinguit glo. præalleg. & est communis opi. vt attestatur Lanfran. in repe. C. quoniam contra, in materia testium, num. 106.

4 Item clericus, propter periuriũ, potest priuari dignitate obtenta, non tamen est illa priuatus ipso iure. Et hæc est magis communis opi. vt dicit Gome. in §. Item si quis, post nu. 28. Inst. de actio. Et qꝺ clericus propter periurium non sit priuatus beneficio, ipso iure, sed priuandus, dicit esse communẽ opi. Feli. in c. ex parte, el 1. nu. 2. & seq. de rescrip. Dec. in c. cùm non ab homine, post nu. 5. de iud. Silua. de beneficio, fol. 137. nu. 7. & seq. & in tracta. de virtute iur. q. vlt. post nu. 3. Rebuff. de pacif. posse. fol. 38. Diaz in pract. crim. cano. c. 80. Ripa in d. c. ex parte, nu. 13. Benè verum est, quòd si talis clericus periurus instituatur in aliquo beneficio, nõ valet institutio ipso iure. Et est communis opin. vt dicit Lamber. de iure patro. in 1. parte, lib. 2. q. 9. art. 15. quem refert Villalob. in sua collecta commu. opin. in litera P. nu. 75. quod intellige, quando, ob illud periurium, effectus est infamis, iuxta ea, quæ dixi suprà vers. Sed quæro.

5 Incidit etiam periurus in pœnas d. l. si quis maior. C. de transact. Sed quia illæ pœnæ potius respiciunt causas ciuiles, quàm criminales, ideò materiam illius legis hic tractare visum non fuit, dixi latè infrà lib. 7. §. Iuramentum.

6 Præterea, periurus repellitur ab agendo, vt dixi in d. §. Iuramentum.

7 Repellitur etiam periurus à testificando, secundum glo. in c. per suas, in verbo, Adulterij, de simo. quam dicit esse communiter approbatam Gigas de crim. lęsę Maiest. fol. 104. q. 11. nu. 1. Et dicit Albe. in d. l. Lucius, nu. 3. ff. de infam. quòd ita tenent communiter Docto. Hoc tamen intellige, vt procedat in eo, qui est periurus super iuramento licito. Cæterum si iuramentum

ísset temerarium, & illicitum, certè transgressor huiusmodi iuramenti temerarij, non repellitur à testificando. Et ita communiter tenetur per Doct. vt dicit Host. quem refert Abb. in c. testimonium, post nu. 7. de testibus.

8 Item periuro nunquam defertur iura mẽtum, in supplementũ probationis. Et est cõmunis opi. vt attestatur Soc. consil. 136. post nu. 9. vers. Quartò, & vltimò, lib. 1. quod est duplicatum in cons. 155. lib. 2.

9 Excusari autem potest periurus à pœna periurij, in primis si ostendat periuriũ fuisse sine dolo commissum nam eo casu non punitur, vera enim est iuris conclusio, quod periurium non committitur sine dolo, ita allegatur tenere Bald. in l. ob seruare, §. proficisci, col. 3. ff. de offic. procon. qui in hoc cõmuniter approbatur, vt dicit Cagnol. in d. l. si quis maior, nu. 185. & seq. Hanc etiam dicit esse cõmunẽ opin. Ias. in l. videamus. in pri. nu. 7. ff. de in litem iurando, Claud. in d. l. si quis maior, numero 41. Gomez Arias super l. 61. Tauri, nu. 19.

10 Item excusatur quis à periurio, propter difficultatem, vt dicit gl. in c. breui, in gl. 1. de iureiurã. quam dicit esse communiter approbatam Gomez Arias, super l. 65. Tauri, nu. 30.

11 Potest etiam excusari, si demonstret quod tale periurium nulli præiudicauit, neq; poterat præiudicare, nam eo casu, etiam si quis deliberatè periurauerit, non potest de periurio puniri in foro contentioso, sed tantum in foro animæ, solum Deum habet vltorẽ, ita dixit gl. in c. quicunque in gl. fi. 6. q. 1. & est communis opin. vt attestatur Ias. in l. si duo patroni, §. si quis iurauerit, el 2. post nu. 1. ff. de iureiur. Io. de Amicis, cons. 109. in fi. Bero. q. 134. nu. 9.

12 Scias etiam alios esse casus, in quibus periurium non potest iudicialiter puniri sed solum Deum habet vltorẽ, prout est periurium rei accusati, vel inquisiti, in eius examine, quando interrogatur super crimine, vt dixi infrà hoc eodem lib. §. fi. q. 45. ver. Quid ergo. Item quando defertur in iudicio, iuramentum à parte parti, non potest pars iurans, de periurio iudicialiter puniri, sed solum Deum habet vltorem. Et est communis opinio vt dicit Boër. decis. 305. post num. 4. versic. Quid dicendum.

§. RAPTVS.

SVMMARIVM.

1 *Raptus quando committatur?*
2 *Raptus pœna quæ sit?*
3 *Et an pœna raptus locum habeat, etiam si mulier ipsa consenserit se rapi?*
4 *Et quid si raptor illam carnaliter non recognouerit?*
5 *Et an locum habeat in rapiente publicam meretricem?*
6 *Et an in muliere rapiente virum?*
7 *Et an raptor possit cum rapta matrimonium cõtrahere?*
8 *Et an eo casu euitet pœnas raptoribus impositas?*
9 *Et an raptor, si ad ecclesiam confugiat, gaudeat eius immunitate?*

1 RAptum cõmittit, qui mulierem, libidinis causa, de loco ad locum cõducit, vt in casu, in quo consuluit Barb. cons. 71. lib. 2. & Paul. de Cast. cons. 262. lib. 2. & Alexã. cons. 1. lib. 3. & Cæpolla, cons. 57. & seq. & Rimin. cons. 17. q̃ videtur pro maiori parte duplicatum, cons. 439. & Grat. cons. 38. lib. 2. & cons. 48. eo. vol. & consil. 51. cod. vol. & Socin. Iun. cons. 50. lib. 3. & Crauetta cons. 18. & Roland. cons. 24. in secundo dubio lib. 1. Et dixi, de loco ad locum, quia aliter non potest dici raptus secundum omnes. Et hæc conductio de loco ad locum, debet esse ad effectum abducendi, non autem causa commodioris coitus. Et ideò si quis puellam ex vna camera ad aliam conduxerit, & super lectum proiecerit, nõ est tanquam raptor puniendus, vt in facti contingentia, consuluit Bertrand. cons. 39. lib. 6. Idemq; dicendum est in eo, qui puellam inuentam cum bestiis in cãpis, cepit, & per aliquod passus abduxit, vt eam carnaliter cognosceret, vt pariter in facti contingentia, consuluit Cuman. cons. 96. Benè verum est, quòd etiam si non mouendo de loco ad locum, aliquis per vim cognoscat mulierem, licet non possit dici raptus, est tamen actus violentus, & punibilis ad mortem. Et ita communiter practicatur teste Publ. super consuet. Aluer. fol. 27. nu. 22. Vide quæ dixi suprà hoc eo. lib. §. Fornicatio, vers. Omnes autem.

2 Sed quæro, quę sit pœna raptus? Resp.

ſuper hoc edita fuit conſtitutio per Iuſtinianum, pœnã mortis, & alias graues pœnas raptoribus imponens, quę eſt lex vnica, C. de raptu virginum. Et ita tenent cõmuniter Doctores, vt dicit Ant. Gomes. ſuper l. 80. Tauri, nu. 36.

3 Adde, q̃ pœna d. l. vnicæ, locum habet etiam ſi ipſa mulier conſenſerit ſe rapi, & hoc, ſiue ab initio, ſiue etiã ex poſt facto, conſenſerit. Et hanc opi. ſequuntur cõmuniter Doctores, vt dicit Alber. in l. raptores, nu. 7. C. de epiſ. & cler. Et ita declarauit ſenatus in caſu raptus filiæ, cuiuſdã Marmontæ cauponis, quæ volens, à domo patris abducta fuerat, 9. Iun. 1552. P. N. Quinimo (ſecundum aliquos) raptores etiam dicuntur illi, qui blandimentis, & verbis deceptoriis puellas, nulla vi adhibita, libidinis cauſa, abducunt, quam ſententiam dicit eſſe communem Berbe. in viatorio iuris in tit. de raptori. poſt med. ſubdens, quod nõ eſt mirum, attenta immanitate criminis, quod intellige, modò fiat ad effectum illas abducendi. Et in alio loco, contra voluntatem ſuorum, retinendi, vt ſuprà dixi.

4 Sed quid ſi ille, qui rapuit mulierem, eam carnaliter nõ cognouit, nũquid punietur pœna d. l. vnicæ? Reſpo. Aliqui dicũt, quod ſic, Et dicit Boſſ. in tit. de raptu mulier. nu. 14. q̃ Iaſ. in quodam conſilio dixit, q̃ hęc erat cõmu. opi. Et ita ſeruatũ fuiſſe in Francia refert Chaſſen. ſuper cõſuet. Burg. fol. 16. in fi. Refert etiam Publ. ſuper conſuet. Aluer. fol. 27. nu. 19. & fol. 159. & articulo 1. nu. 2. quod ita fuit practicatum Cunei, ipſo exiſtente iudice, dicẽs quod licet ille etiã eſſet accuſatus de aliis criminibus, hoc tamen mouit animos iudicum. Multi tamen tenent contrarium, quòd ſcilicet, ſi eam carnaliter nõ cognouit, non debeat puniri pœna d. legis. Et hanc opin. dicit eſſe communem Boër. deciſ. 316. poſt nu. 4. Quem refert Dida. in rep. clem. ſi furioſus, fol. 278. nu. 8. & Viuius in lib. cõmunium op. in verbo, Raptor Honeſtę, & ſecundũ illã dicit, ſe vidiſſe, in facti cõtingentia iudicari Io. de Anan. in c. cum cauſa, in fi. de raptor. quem refert Affli. ſuper 1. parte conſtitutionũ Regni, Rub. 19. num. 7. Ego verò dico, quod aut eam non cognouit, quia non potuit id commodè facere, & placet prima opi. vt puniatur pœna d. l. vnicæ: Aut nõ cognouit, quia non voluit, & placet ſecunda opi. ita tamen, vt puniatur citra mortem, ea grauiori pœna, quæ iuxta qualitatem facti, & perſonarum, iudicis arbitrio, imponenda videbitur.

5 Quæro, nunquid pœna raptus habeat locum contra rapientem publicam meretricem? Reſpond. Marſil. in di. l. vnica, numero 26. dicit, quòd Doctores tenent quod non. Hanc etiam opin. dicit tenere cõiter Scribẽtes Ant. Gomes. ſuper l. 80. Tauri, nu. 45. Et ſecundũ hanc opi. conſuluit Cepha. conſ. 140. lib. 1. ad defenſionẽ cuiuſdã condemnati, de raptu mulieris, non honeſtæ, dicit tamen Cyn. in d. l. vnica, q̃ vidit aliquos vltimo ſupplicio puniri, qui rapuerant publicam meretricẽ, & illum refert Affl. ſuper prima parte conſt. Regni, Rub. 20. nu. 7. Refert etiam Grammat. ſuper conſt. Regni, fol. 19. col. 1. nu. 2, quòd cum plures iuuenes quandam meretricẽ, è proſtibulo violenter rapuiſſent vnus ex eis Florentinus, qui fuerat principalis, fuit furca ſuſpenſus, & alij ſocij per triennium ad triremes condẽnati. Apud nos autem ceſſat hæc dubitatio, nam ex diſpoſitione conſtitutionum, rapientib. mulieres inhoneſtas, imponitur tantum pœna arbitraria, quam quidẽ ſenatus arbitrari ſolet, in tribus ictibus funis, prout ſeruatum fuit cum quibuſdam Variſienſibus 9. Iulij, 1558. vel huiuſmodi.

6 Sed pone, quòd mulier rapuerit virum nunquid erit punienda pœna d. l. vnicæ? Reſp. Doctores in hoc variè loquuntur, nam gl. in d. l. vnica, in verbo, Sponſam, tenuit quod etiam mulier rapiens virũ cauſa libidinis, incidat in pœnam d. legis, Et dicit Marſil. in d. l. vnica, nu 223. quod idẽ tenent communiter Doctores, quem refert Ant. Gomes. ſuper l. 80. Tauri, nu. 37. Et dicit Angel. in ea. l. in fin. q̃ ſecundum hanc opi. vidit Florentiæ comburi quandam meretricem, quæ adoleſcentulũ rapuerat. Et hæc etiam opin. practicatur in Gallia, vt dicit Papo, lib. 22. ti. 6. Arreſto 3. Contrariam autẽ ſententiam q̃. ſ. pœna d. l. vnicæ non habeat locũ in muliere, rapiente virum, dicit eſſe communem omnium Doctorum. Grilland. de diuerſis crimini-

criminibus lib.3.q.10.nu.23. quem refert Pract.Conradi fol.370.nu.3.Pract.Iod.c. 95.nu.17.Et hanc ego etiam sequor, tanq̃ tutiorem & mitiorem, nam in viri raptu cessant ferè omnia scandala, de quibus mentionem facit d.l.vnica, quæ cum valdè rigorosa sit,nõ videtur ita de facili extendenda.Et ideo si casus contingeret,talem mulierem dicerem esse puniendam citra mortem, graui tamen pœna, arbitrio iudicis,secundum facti, & personarum qualitatem.

Vnum tamen nota in hoc proposito, quod hodiè milites seu stipendiarij, qui abducunt secũ pueros,quandoq; etiã inuitis parentibus, non puniuntur, quinimò licitum est eis,illos etiam parẽtibus inuitis retinere.Et ita hodiè seruari de cõsuetudine iuris militaris, attestatur Cæpolla in l.Marcellus,post nu.6.ff. de verb. sig.subdens standũ esse huic cõsuetudini & quod ita aliàs vidit iudicari in ciuitate Bononiæ, per Nicolaũ Piciniũ militum Imperatorem illustrẽ. Ego certè si casus contingeret,contrariũ iudicarem,impiũ est enim aliquo casu posse filios ab inuitis parentibus abduci,præsertim cum nõ modica sit suspicio inhonestatis, in huiusmodi stipendiariis.

7 Quæro modò, nunquid possit raptor cum rapta matrimoniũ cõtrahere? Resp. quod de iure ciuili non potest, vt est tex. expressus in d.l.vnica, De iure autem canonico bene potest cum ipsa matrimonium contrahere,vt est text.in c.fi.de raptor.Et ita tenẽt communiter Doctores, vt attestatur Paris.cons.170.num.6.lib.4. Ant.Gomes.in d.l.80.nu.43. vbi etiã subdit q̃ propter huiusmodi matrimonium 8 raptor euitat † pœnas, à lege propter raptum impositas.Et refert Paul.de Cast.& Aug.de Arim.dicentes se in facti contingentia obtinuisse,& ait etiam se ita in facto iudicasse.Quod tamen ego pro nunc non affirmo,licet quidam Cæsar Moscatus,qui puellam,quam violauerat, vxorẽ duxit,fuerit per Senatum absolutus, 26. Nouemb.1560.P.N.Audiui enim, in facti contingentia,plerunq; contrarium iudicatum fuisse,& in specie per regem Hispaniæ,qui post contractum matrimonium inter raptorem, & raptam, iussit ipsum raptorem decapitari,prout refert Afflict. super prima parte consti.Regni, Rub. 19. nu.13.& Pract.Carer.fol.462.nu.297. Cæterum quicquid sit de pœna corporali, proculdubio pœna confiscationis bonorum,quæ applicatur fisco temporali, locum habet contra raptorem,non obstante matrimonio,etiam de iure canonico. Et ita allegatur tenere gl.in c.cum secundum,in verbo,Certoq; casu. de hæret. in 6,quam dicit esse communiter approbatam Marcus decisio. 2. numero tertio Quod nota.

9 Quæro etiam, nunquid raptor si ad ecclesiam confugiat,gaudeat eius immunitate? Dixi infrà hoc eo.lib.§.fi. q.30. versi. Quæro nunquid.

§. SACRILEGIVM.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium quando committi dicatur secundum ius ciuile,& quomodo secundum ius canonicum.*
2 *Mulier se carnaliter commiscens cum presbytero, an dicatur committere sacrilegium?*
3 *Sacrilegium an sit crimen ecclesiasticum? Sacrilegij pœna quæ sit?*
4 *Statutum loquens de sacrilegio, an intelligatur de sacrilegio,secundum ius canonicum, an secundum ius ciuile?*

1 SAcrilegium(secundum ius ciuile loquendo)ad hoc vt propriè cõmitti dicatur, duo requiruntur; primum, quod res furata sit sacra; secundum quod de loco sacro subtrahatur. Et ita tenent communiter Doctores,vt dicit Bart.in l.diui, nu.1.ff.ad l.Iul.pecu.quem refert Gril. de diuers.cri.lib.3.q.1. nu.5.Et ideo Senatus quendam Gerardum de Cæpa,qui calicẽ sacram surripuerat,iussit tantũmodò cõdemnari in pœnam statuti,punientis fures in pœna pecuniaria,28.Iulij 1557.P.N. De iure autem canonico alterum sufficit scilicet,vel quod res sit sacra,vel quod de loco sacro subtracta fuerit.

2 Quæro, nunquid mulier se carnaliter commiscens cum presbytero, dicatur cõmittere sacrilegium? Dixi suprà §, Fornicatio,vers.Cum presbytero.

3 Hoc crimen an sit ecclesiasticum,vel seculare? Dixi suprà hoc eodem libro,§. final.quæstione 37.versiculo, Vlterius quæro.

Sed quæro, quæ sit pœna sacrilegij? Respo. De iure ciuili est pœna extraordinaria, secũdum qualitatem rei, personę, tẽporis, & sexus, semper tamẽ est capitalis. Et hæc est communis opin. vt ait Salic. in Rub. C. de crim. sacrile. in fi. quem refert Boër. decis. 354. post nu. 13. & Bertach. in verbo, Sacrilegium, num. 17. Dicit autem Pract. Iodoci, c. 111. nu. 6. & seq. quod cõsuetudo obseruat, vt omnes sacrilegi, siue furati sint rem sacrã, in loco sacro, siue rem sacram in loco profano, siue rẽ profanam in loco sacro, semper puniantur pœna mortis. Et dicit Bertach. in loco præal. quòd ipse, in facti cõtingentia, cõdemnauit quendã iuuenẽ pro sacrilegio ratione minoris ætatis, solũmodo in amputatione membri, & alium, quẽ ætas nõ excusabat, fecit furca suspendi. Et illũ refert Chassen. super consuet. Burgun. fol. 40. nu. 7. Refert etiam Foller. in pract. cri. fol. 389. nu. 47. quòd fuit Neapoli suspẽsus quidã Salernitanus, qui furto subtraxerat quãdam crucem, ex ecclesia S. Florentij. Posset tamen sacrilegium habere aliquas circunstantias adeo enormes, vt omnino esset talis sacrilegus, etiam pro primo furto pœna mortis afficiẽdus, vt in eo, qui de nocte fregit hostiã ecclesiæ, & accepit calicẽ, in quo seruabatur sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, & prius sumpta Eucharistia, illũ furto subtraxit, vt narrat Foller. in pract. cri. ca. fol. 206. in fi. dicens, quod ille sacrilegus fuit (vt ipse ait) trassinatus, & deinde, amputatis prius manibus, furca suspensus. Senatus autem, in hac specie facti, solet diuersimodè iudicare secundum rei, & personæ qualitatem, quandoq; (licet raro) ad pœnam vltimi supplicij, quandoque ad pœnam extraordinariam, puta triremiũ vel fustigationis, vt in duobus, qui candelabrum ex æde sacra surripuerant, qui tãtummodo fuerunt fustigati, & eiecti, 19. Iun. 1558. P. N. Et quidã Antonius de Matiellis, qui subtraxerat calicem in ecclesia, fuit ad triremes quinquennales condemnatus, 23. Martij 1556.

4 Sed pone, quòd per aliquod statutum imponatur pœna pro sacrilegio, nũquid tale statutum erit intelligendum de sacrilegio secundum ius canonicum, an autẽ de sacrilegio secundum ius ciuile? Resp. Aut statutum est conditum à laicis, & intelligitur de sacrilegio, secundum ius ciuile: Aut est cõditum ab ecclesiasticis, & intelligitur secundum ius canonicum. Et hæc est communis opi. vt dicit Boss. in tit. de sacrileg. nu. 5.

§. SIMONIA.

SVMMARIVM.

1 *Simonia quid sit?*
Et an precibus & gratia contrahatur, propriè simonia?
2 *Recipere aliquid pro labore, pro sacramẽto ministrãdo, an sit simonia?*
3 *Et an pro concessione licentiæ docendi?*
4 *Et an pro habendo officio, liceat aliquid dare?*
5 *Papa an dicatur committere simoniam?*
6 *Simonia an dicatur committi in curia Romana?*
7 *Simonia est crimen merè ecclesiasticum?*
8 *Simoniæ pœna quæ sit?*
9 *Et an notorius simoniacus sit, ipso iure, suspensus ab officio?*
10 *Et an clericus simoniacus amittat beneficium?*
11 *Simonia est de criminibus exceptis.*
12 *Et an in hoc crimine, sufficiat probatio per coniecturas?*

1 Simonia est studiosa volũtas, siue cupiditas, siue vitium emendi, aut vẽdendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum. Ita diffiniunt gl. & Doct. communiter, vt dicit Ana. in Rub. de simonia, n. 2. & potest poni exemplum, in casu, in quo consuluit Alex. de Neuo cons. 64. & Bertrand. cons. 251. lib. 6. & Alciat. cons. 2. & Natta cons. 299. & Dec. con. 118. Et dixi, emendi, & vendendi, quia vera Simonia nunquam committitur, nisi concurrat exactio, vel promissio. Illa verò, quæ precibus & gratia fit, nõ est propriè simonia, nisi preces fiant illa mente, & intentiõe, vt notoriè indignus præferatur digno. Et ita communiter Doctores tenẽt, vt dicit Gomes. super regulas can. de triennali possessione, q. 12.

2 Quæro nunquid sit simonia, recipere aliquid pro labore, pro sacramento ministrando? Respondeo quòd non, dummodo non veniat in pactione rei spiritualis, & sit quid modicum, & est cõmunis opi. vt dicit Card. Alex. in ca. iũd. ver. in ead. gl. ibi presbyter prima quæ. prima quem refert Villalob. in sua collecta cõmunium opin. in litera S. num. 62. Pro sacramentis

cramentis autem miniſtrādis, ita vt ipſa ſacramenta emātur,nō licet aliquid dare.Et hoc tam ſecūdum ſacros Doctores Theologos,quam Cano. vt dicit Foller. in pract.cri.cano.fol.214.nu.35.

3 Vlterius quæro,nunquid ille, qui recipit pecuniam pro conceſſione licentiæ docēdi,dicatur committere ſimoniam? Reſpon.quod non:dicitur tamen committere quaſi ſimoniam.Et hæc eſt communis opin.vt atteſtatur Bertran.conſil. 157.nu.2.lib.5.

4 Præterea quæro,nunquid pro habēdo officio liceat aliquid dare? Reſp. quòd ſi eſt officium temporale,admittitur oblatio,quæ fit palam per eū, qui cupit prodeſſe,ſed non præeſſe: Illa verò, quæ fit clàm,reprobatur.Et hæc eſt cōmunis op. vt dicit Ana.in c.1.nu.4.de ſimon. Quod intellige,modo talis oblatio fiat principi:in eo ceſſat crimen ābitus,ſed ſi fiat alteri,tunc non modo dātes aut offerētes aliquid pro officiis,ſed ēt ea petētes puniuntur pœna infamię,& centū aureorū vt eſt text.in l.vni.ff.ad l.Iul.de ambitu,licet in practica malè obſeruetur. Tenenturq; officiales,in principio officij, iurare,ꝙ non dederunt,neq; dabunt,nec promiſerūt,aut ꝓmittēt aliquid pro ipſo officio.Et licet Boſs.in tit.de ambitioſis, n. 6.dicat,ꝙ hoc iuramentū non ſeruatur apud nos.Ego tamen ſemper vidi obſeruari, ꝙ omnes admittendi ad officia,id iurāt in manibus Præſidis Senatus. Et de hac obſeruantia facta etiam fuit fides, in ſcriptis,per Senatum 16.Iunij 1554. P. N.

5 Quæro etiā,nunquid papa dicatur cōmittere ſimoniam? Reſp.aliqui dicunt ꝙ ſic,quādo recipit aliquid pro collatione alicuius beneficij,habētis adminiſtrationem ordinis,vel executionem clauiū. Et hanc dicit eſſe communem opi. Fel. in c. 1.n.2.de ſimo.Aliqui diſtinguūt ꝙ aut loquimur de ſimonia,quæ eſt ꝓhibita, ſolū modo de iure poſitiuo,prout eſt vēdere beneficia,& huiuſmodi,& nō dicitur Papa cōmittere ſimoniā,cùm ſit ipſe ſupra omne ius poſitiuum. Aut loquimur in ſimonia,quæ etiā eſt de iure diuino prohibita.prout eſt vendere ſacramenta. Et in hac vtiq; etiam Papa dicitur Simoniā committere,Et hanc diſtinc.dicit eſſe cōmunem Ana.in d. c.1.poſt nu.7.quæ mihi etiam magis placet.

6 Item quęro,nunquid crimen ſimonię habeat locum in curia Rom.Reſp. quod non.Et hanc dicit eſſe cōmunem op.Fel. in c.cum veniſſent de iud. prout illum refert Apoſtil.ad Abb.in rep.c.extirpandę. §.qui verò,ſub nu.53.de præb.licet Fel.ibi in libro meo,nihil loquatur de hoc propoſito.Videtur autem dicendū, non cōmitti ſimoniam in curia Romana, cū ſit ibi præſente Pōtifice tolerata, ſicut & crimen ambitus,nō dicitur,committi in curia principis.Sed certè caueāt ſibi ſimoniaci,quia iudicio meo non excuſantur propterea à crimine ſimoniæ,cùm nō appareat de ſciētia Papę,Imò ſummi Pōtifices ſolēt ſemper in ſuis Bullis,& cōſtitutionibus hoc crimē grauiſſimè execrari.

7 Hoc crimen eſt merè eccleſiaſticū. Et ideò iudex ſecularis non poteſt aliquo modo ſe de eo intromittere, nec cognoſcere,ita ſentit glo.in c. cum ſit generale, in gl.fin.de foro compet. quam ſequuntur communiter Doctores,vt dicit Ana. in loco prælleg.nu.9.

8 Sed quæro,quæ ſit pœna ſimoniæ.Re- ex quo dicit testat de
9 ſpō.ꝙ in primis notorius †ſimoniacus in ordine,eſt ipſo iure ſuſpenſus ab officio, & eſt communis opi.vt dicit Abbas in c. cum non liceat,nu.4.de præſcript. relati

10 Item clericus ſimoniacus priuatur beneficio ca.inſinuatum de ſimo. Scias tamen,ꝙ propter cōditiones, & pactiones illicitas,modo non contineant veram,& puram ſimoniam,dato,quod ſaperēt ſpeciem ſimoniæ,non eſt quis beneficio priuandus.Et eſt communis opi. vt atteſtatur Pariſ.conſ.29.nu.19.lib.4.

11 Scias autem, quòd ſimonia eſt ex cri- flamin. de resig
minibus exceptis,etiā ſi ſit commiſſa tan nat. q.10. lib. 1
tum in beneficio.Et eſt communis opin. vt dicit Aret.in c.cum P.Monconella, n. 27.de accuſat.& conſequenter in ea locū habent,quæ dicuntur de aliis criminib. exceptis,de quibus multa dixi in diſcurſu materiæ,infrà hoc eod.lib.§.fin.

12 Item ſcias,quod licet regulariter in criminalibus requirantur probationes, luce meridiana clariores,tamen in hoc crimine ſufficit probatio,quæ fit ꝑ ſigna & cōiecturas,vt eſt tex.in c. ſicut,de ſimon.

Intellige tamen de signis euidentibus,& reum de ipso crimine conuincentibus, vt sensit gl.in c.insinuatum,in glo.fin.de simonia,quod sequuntur Docto.vt dicit Alex.de Neuo cons.64.num.2.& seq.

§. SODOMIA.

SVMMARIVM.

1 *Sodomia est vitium contra naturam.*
2 *Et an dicatur propriè committi,etiam cum muliere?*
3 *Sodomia crimen est communis fori.*
4 *Sodomiæ pœna quæ sit?*
5 *Et an clericus sodomita sit ipso iure, suspensus ab ordine?*
6 *Et an sodomita perdat ipso iure, dominium bonorum suorum?*
7 *Et an propter hoc crimen separari possit coniugium?*
8 *Et an in hoc crimine puniatur affectus, etiam si effectus secutus non fuerit?*

1 SOdomia, vitium nefandum, & super omnia detestãdum, est coitus contra naturam, vt in casu Barbat. cons. 64.& consil.seq.lib.1.& Alex.de Neuo cons.85. & Calcan.cons.110.& Dec.consil.90.& Butr.cons.58.& Marsil.cons.25.& Grammat.cons.65.& Mantuæ cons.213.lib.1.& Socin.Iun.consil.7.lib.3.& Paris.consil. 163.lib.quarto.

2 Vidi quandoq; dubitari,nunquid sodomia propriè dicatur committi, etiam quando quis cũ muliere rem habet,contra naturam? In quo quidem Doctores multi variè senserũt. Tu dic, quòd etiam cum fœmina committitur Sodomia, & punitur,ita tenuit Dec.in l.si qua mulier nu.9.C.de secun.nup. Et hæc est communis opin.vt attestatur Viuius in lib.communi.opi.in verbo,Sodomiæ delictum. Et secundum hanc opi.sæpe iudicatum fuit per Senatum,& combustæ, tam ipsæ mulieres,quàm viri, qui ad eas præposteræ Venere accesserant.Refert etiam Ant. Gomes.super l.80.Tauri,nu.33.quòd in oppido Talaueræ fuit combustus quidã, qui propriam vxorem, contra naturam, carnaliter cognouerat.

3 Hoc crimen est communis fori,& ideò de eo cognoscere potest vterque Iudex, scilicet ecclesiasticus,& secularis,vt dixi infrà,hoc eod.lib.§.fin.quæst.37.versicu.Item quæro.

4 Sed quæro quæ sit pœna Sodomiæ? Resp. de iure ciuili est pœna mortis,tam in agente, quàm in patiente,vt est tex.in l.cùm vir nubit in fœminam.C.de adult. & est communis conclusio,vt dicit Soci. Iun.in d.cons.7.nu.3. Ant. Gomes.super l.80.Tauri, nu.32. Et nota,quòd quanuis ille tex. videatur imponere pœnã gladij, id est,amputationis capitis, tamẽ de consuetudine est,quòd sodomitę igne comburantur,vt dicit Ang.in d.l.cùm vir nubit in fœminam, quem refert Affli.super 3.parte const.regni,Rub.42.in princ.post nu.13. Pract. Iodo.c.96.nu.12.Et ita in facto,pluries vidi obseruari,& seruatum etiam fuisse per Parlamentum Parisiense refert Papo lib.24.titu.10.Aresto 6.

5 Item clericus sodomita, etiam occultus, atque etiam peracta pœnitentia,suspensus est ab ordinis executione,&ideo interim celebrans efficitur irregularis, tali irregularitate,quæ nisi à summo pontifice remitti non potest.Et ita inter Doctores receptum esse, attestatur Apostil. ad Diaz in pract.cri.cano.c.80.

6 Item Sodomita perdit ipso iure dominium bonorum suorum, vt dicit gl.in c. cùm secundum,in verbo,naturæ contrarietas,de hæret.in 6.quam dicit communiter à Doctoribus approbari Bermond. de concub.fol. 123. nu. 27.Audiui tamen quòd superiorib. diebus, postquam ego fui ad hoc munus præsidis à sereniss imo Rege assumptus,Senatus declarauit,non esse pro crimine,de iure,impositam confiscationem bonorum. Et talis declaratio, in hoc ducatu, seruanda esset pro lege. Ego tamen credo contrariam opin. esse proculdubio de iure veriorem, & magis communem.

7 Item propter crimen sodomiticum separatur cõiugium,vt est text.in c. omnes causationes,32.quæs.septima,& est communis opin. vt attestatur Lamber. de iure patro. in prima parte lib.2.quæst.9.art. 18. in fin. Didac. super 4. decretal.fol.132. num.6.Innoc. autem in c.dicebat,quòd propter Sodomiam, quam maritus cum aliis exerceret,non poterat vxor separari à thoro viri, nisi quando maritus vellet etiam vxorem ad illam trahere.Et opin. Innoc.dixit esse magis communẽ Floria. in c.maritus,de adult.quem refert Anan.

ibi

ibi nu. 3. Sed certè prima opin. est magis communis, & tenenda, si enim propter adulterium fit thori separatio, vt dixi suprà, hoc eod. lib. §. adulterium, versi. Alia quoque, multò magis propter hoc crimẽ, debet fieri posse, quod est multò grauius, & ex quo magis læditur matrimonium. Et ita hanc opinionem contra Innoc. dicit esse magis communem Abbas in d. c. maritus, in fin. quem refert Practica Conradi, fol. 374. num. 4. Barb. consil. 64. nu. 8. lib. 1. vbi etiam subdit quòd ita de consuetudine obseruatur.

8 Quæro, nunquid in hoc delicto puniatur affectus, etiam si non sit secutus effectus? Respond. quòd de iure, & fortè etiam secundum consuetudinem generalem, de qua dixi infrà hoc eod. lib. §. finali, quæst. 92. cùm sit ex atrocissimis, videretur dicendum, quòd sic, senatus tamen hoc non seruat, vt aliquis pro hoc crimine attentato, puniatur pœna mortis, etiam si non deuenerit ad actum proximum. Et reperio etiam, quòd Affli. super 3. parte constitutionum Regni, in d. Rub. 42. in princ. post nu. 15. dicit vidisse, quòd fuit determinatũ per magnos Doctores, ꝙ si quis actum non consummasset, quia scilicet in ipsas partes pudẽdas, membrum non imposuisset, sed tantùm extra eas se polluisset, nõ deberet puniri pœna mortis, sed alia extraordinaria, secus autem, si membrũ imposuisset, licet intus semen non emisisset. Et ita, in facti contingentia, iudicauit Senatus in causa cuiusdam Iosephi Caualiæ, quẽ tantummodo virgis cædi iussit 10. Febr. 1545. P. N. Grammat. super constit. regni, fol. 108. in c. legum asperitatem, reprehendit Afflic. in loco præallegato, & dicit, quòd pro nunc sileat, quia cum reuerentia errauit, licet senex. Tu tamen in practica non recedas ab opin. Afflicti, quæ mitior est, & quam vt dixi, secutus est Senatus.

§. STVPRVM.

SVMMARIVM.

1 *Stuprum pluribus modis committitur.*
2 *Stuprum an probetur per testes domesticos?*
3 *Stupri pœna quæ sit?*
4 *Et quid si stuprator dicat, puellam non fuisse virginem?*
5 *Vidua committens stuprum, an perdat dotem?*
6 *Pœnæ impositæ viduis, nubentibus intra annum luctus, locum habent contra viduas intra illud tempus stuprum committentes?*
7 *Viduæ inhonestè viuentes, non gaudent priuilegiis viduarum.*
Et an amittant domicilium mariti?
8 *Vasallus committens stuprum cum vidua, domini sui, priuatur feudo.*
9 *Deflorans virginem nondum viripotentem, qua pœna sit puniendus?*

1 STuprum multis modis committitur, scilicet cum virgine, vt in casu Gramma. voto 4. & dec. 107. Crauet. cons. 205. Cum vidua, vt in casu Marsil. consil. 13. Boër. decis. 338. Socin. Iun. cons. 111. lib. 3. & cum puero. Cæterùm de eo stupri genere, quod cum puero committitur, dictum est suprà. §. Sodomia, nunc de eo quod cum virgine, vel vidua committitur, videamus.

2 Quæro, nunquid stuprum possit probari per testes domesticos? Respõ. quòd non, sed tãtummodo faciunt indicium. Et est communis opin. vt dicit Alciat. de præsump. reg. 1. præsump. 39. nu. 4. prout illum refert Pract. Conradi, fol. 387. nu. 8. Sed certè Alci. ibi dum attestatur gl. in l. fin. C. de accus. esse communiter approbatam, loquitur ad aliud propositum, an scilicet in delictis, quæ clam committi solent, admittãtur testes inhabiles. Conclusio tamen in se vera, & obseruatur in practica.

3 Sed quæro, quæ sit pœna stupri? Resp. De iure canonico, in foro contentioso, clericus propter stuprum, cum virgine cõmissum, punitur pœna depositionis. Et est cõis opi. vt dicit Grillan. de diuers. cri. lib. 3. q. 7. post n. 2. quem refert Diaz in pract. cri. can. c. 77. Bermon. de concu. fo. 104. nu. 18. pract. Conradi, fo. 389. nu. 15. Et in hoc nulla est difficultas. Laicus autem committens stuprum cum virgine, tenetur eam dotare, & in vxorem accipere, si ipsa & pater consenserint, vbi verò non consenserint, solummodo dotem soluere tenetur, si verò stuprator renuerit. tũc prius verberibus tractatus, in monasterium detruditur pœnitentiam acturus, c. 1. & 2. de adulter. Dicit autem Papo lib. 22. titu. 9. Arresto 9. quòd hodie contra

gutierrez. q. ca 36. n. 2. &c.

ſtuprantes virgines, ſine vi, non eſt in vſu alia pœna, quàm vt illas ducāt in vxores, vel cōdecenter dotent. Et ita in facti contingentia cōſuluit Chaſ. conſ. 40. Et hoc idem etiam ſeruatur in Hiſpania, vt atteſtatur Ant. Gomeſ. ſuper l. 80. Tauri, nu. 7. in fi. vbi quotidie fiunt lites, ſuper huiuſmodi ſtupris, quas lites, del virgo appellant. Ita etiā vidi ego quandoq; per ſenatum iudicari, licet reuera diſpoſitio illorum capitulorum, de iure non habeat locum, niſi in terris eccleſiæ, non autem in terris Imperij. Et eſt commu. opi. vt atteſtatur Ant. Gomeſ. ſuper d. l. 80. nu. 7. Sed quicquid ſit de iure, credo, q̄ vbiq; obſeruetur, non quidem vt cogatur ſtuprator præciſè ad ducendum puellam, in vxorē, ſed alternatiuè ad eam ducēdam in vxorem, vel condecenter dotandā. Et ita ſeruari in practica atteſtatur Ant. Gomeſ. in loco præalleg. nu. 8. Hæc autem omnia intelligenda ſunt, vt procedant, ſi puella, quæ ſtuprum paſſa eſt, ſit honeſtæ vitæ, aliàs verò non haberet locum diſpoſitio d. c. Et ita illa iura intelligunt ſcribentes, vt atteſtatur Pariſ. conſ. 100. nu. 14. lib. 4. vbi, in facti cōtingentia, ita conſuluit. De iure autem ciuili, pro ſtupro cum virgine commiſſo, non imponitur pœna mortis. Et eſt cōis opin. vt dicit Bermon. in tract. præallegato, fol. 110. num. 34. ſed dimidiæ partis bonorum, cum relegatione, licet (vt dixi) non ſeruetur. Quod intellige, ſi tale ſtuprum ſine vi commiſſum fuerit, nam ſi violentia interuenerit, vtique punitur pœna mortis, vt habetur in §. Item lex Iul. Inſt. de pub. iud.

4 Sed pone, quòd ſtuprator dicat puellam non fuiſſe virginem, tempore, quo cum ea concubuit, ipſa verò dicat, quòd erat virgo, cui eorum eſt magis credendum? Reſp. q̄ in dubio præſumitur virgo, niſi ipſe ſtuprator probet contrarium. Et ita tenent cōiter Doctores, vt dicit Abb. in c. 1. nu. 5. de adul. quem refert Bermon. in tract. præallegato poſt nu. 9.

Cæterùm pro ſtupro, commiſſo cum vidua ego nunquam vidi aliquem puniri, prout etiam in regnis Hiſpaniæ, de generali conſuetudine, abolitam eſſe pœnam huiuſmodi ſtupri, atteſtatur Anto. Comeſ. ſuper l. 80. Tauri, num. 14.

5 Sed nunquid vidua committens ſtuprum perdit dotem? Reſp. In hoc variæ fuerunt Scribentium opin. nam Paul. de Caſt. conſ. 147. lib. 2. tenuit, quòd illam amittat. Et hanc opi. dicit eſſe cōmunem Boër. deciſ. 338. nu. 1. Apoſtil. ad Abb. in c. plerunque, de donat. inter virum & vxorem, prout illum refert Prac. Conradi, fo. 388. nu. 12. Bellon. in Rub. C. de eden. nu. 8. quem refert Arius, de bonis maternis, fol. 728. Multi verò tenuerunt contrariū, adeò quòd Soc. Iun. conſ. 111. nu. 7. in fin. lib. 3. dicit, quòd fortè hodie contra Pau. de Caſt. eſt magis communis opin. Quin imò Guil. de Bened. in 3. parte rep. c. Raynucius, fol. 15. nu. 202. dicit extra dentes, quòd hæc cōcluſio, quòd vidua ſtuprum committens, amittat dotem communiter reprobatur. Et certè negari non poteſt, quin ſint magnæ auctoritates hinc, inde, credo tamē hodiernis temporibus opi. contra Paul. de Caſt. eſſe magis communem, vt dicit Socin. Iun. in d. conſ. 111. & Roland. conſ. 87. circa fin. lib. 2. ſecundum illam, in facti contingentia, iudicauit Curia Burdegalen. vt refert Boër. in allegata deciſ. 338. in fin. Pariter etiam ſecundum hanc opinionem pluries iudicatum fuiſſe, atteſtatur Didacus ſuper 4. decretal. fol. 138. nume. 10. & ſequen. etiam quādo tale ſtuprum fuerat commiſſum, intra annum luctus. Et ideo ab hac opinione, quæ etiam benignior eſt, non recedas in iudicando.

6 Generaliter autem, licet omnes pœnę impoſitę, de iure cōmuni, contra viduas, nubentes intra annum luctus, hodie ſint ſublatæ, vt dixi ſuprà lib. 4. §. Matrimonium. Adhuc tamen locum habent contra viduas, luxurioſè, & inhoneſtè viuentes. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Io. Garon. in Rub. de ſecund. nupt. in 28. pœna, Io. Nic. Arelat. in l. generaliter, in princ. nu. 15. C. de ſecun. nupt. Et conſequenter nō ſunt ſublatę in vidua, cōmittente ſtuprum, intra annum luctus. Et ita tenent communiter omnes Doctores, vt dicit Ioan. Garon. in Auct. eiuſdem pœnis in 3. notab. in fi. C. de ſecun. nup. Et ideò vidua, poſt mortem teſtatoris, ſtuprum committens, perdit tam ipſa, quàm ſtuprator, omnia ſibi relicta à teſtatore, & ea

fiſco

fisco applicantur. Et est communis opi. vt dicit Ioan. Caron. in l. 1. in textualib. num. 58. C. de secun. nupt.

7 Pariter etiam vidua inhonestā vitam ducens, non gaudet priuilegiis, quæ à iure viduis conceduntur. Et ita tenent omnes, vt dicit Fel. in c. significātibus, post nu. 8. de off. deleg. Quæ autem sint priuilegia viduarum, dixi suprà lib. 2. §. Vidua. Amittit igitur vidua luxuriosè viuēs, priuilegium domicilij mariti. Et est communis opi. vt dicit Claud. in l. cum quædam puella, nu. 4. ff. de iurisdic. om. iud. quem refert Cagnol. in ea. l. cum quædam, post num. 5. vers. Limita.

8 Item vasallus, committens stuprum cum vxore vidua, domini sui defuncti, priuatur feudo, vt dixi suprà lib. 4. §. Feudum, quæst. 48.

9 Fuit aliquando dubitatum, qua pœna sit puniendus ille, qui defloruit, seu deflorare conatus est puellam virginē, nondum viripotentem. Et in hoc reperio aliquos tenuisse, quòd debet puniri pœna mortis. Et dicit Io. Fab. in §. Item lex Iulia, post nu. 7. Insti. de publ. iud. quòd de consuetudine tales, stuprantes virgines immaturas, suspenduntur, & illum refert & sequi videtur Afflict. super 1. parte constit. regni, Rub. 19. nu. 14. Refert etiā Boss. in tit. de coitu damnato, nu. 67. Tu dic, q̄ tale delictum, de iure communi non punitur pœna mortis, sed humiliores, in metallum damnantur, honestiores verò in insulam relegantur, vt est text. expressus in l. si quis aliquid. §. qui nondum viripotentes. ff. de pœ. Et secundum hanc opi. consuluit Signo. con. 207. Et ita reperio, in facti cōtingentia, iudicatum fuisse per cons. Neapol. à quo fuit quidam condemnatus, pro hoc delicto, per septennium ad triremes, & ad dotandum puellam, vt refert Gramma. decis. 22. Hanc etiam opi. pariter, in facti contingentia, seruat Curia. Delphi. vt attestatur Guido Papæ, decis. 555. Vidi dubitari, quem refert Bermon. de concub. fol. 114. nu. 39. in fi. Ego, in hac specie facti, vidi per senatum diuersimodè iudicari, nam Stephanus de Alice, qui cum puella, nondum quadrienni, voluit coire, & ei fregit pudibunda, iussus fuit capite truncari, 6. Septembr. 1558. P. N. Et aliàs quidam Io. de Rassis, qui puellam, quinq; annorum violauerat, fuit tantummodò cōdemnatus ad triremes, per decennium, 8. Iunij 1555. I. D. P. quod etiam seruatum fuit in quodā Antonio Mutinensi, 8. Aug. 1557. P. N. Prēterea crederem hoc relinquēdum esse iudicis arbitrio, qui, inspecta qualitate facti, & personarum, illā pœnam imponeret, quæ ei videretur. Ego tamē semper fui in voto, q̄ vbi esset solum conatus ad defloradū, non puniretur pœna mortis, sed alia, citra mortem graui, puta triremium perpetuò, vel per decennium. Vbi verò frangeret pudenda, nullo modo euadere deberet pœnam vltimi supplicij.

§. VSVRA.

SVMMARIVM.

1 *Vsura quid sit?*
2 *Vsura quibus modis committitur?*
3 *Vsuræ an sint omni iure prohibitæ?*
4 *Et an de iure ciuili?*
5 *Et an pro vsura, possit quis criminaliter puniri?*
6 *Casus in quibus vsuræ sunt à iure permissæ?*
7 *Iudæi an possint de iure communi, vsuras licitè exercere?*
8 *Vsurarum crimen est ecclesiasticum?*
9 *Vsura an probetur per testes singulares?*
10 *Vsurariorum pœna quæ sit?*
11 *Vsurarius tenetur restituere vsuras?*
12 *Et an dominium rerum, quas extorsit, ex causa vsurarum, in illum transferatur.*
13 *Vsurarius manifestus an possit testari?*
14 *Et an donare causa mortis?*
15 *Et quis dicatur vsurarius manifestus?*
16 *Vsurarij sunt infames?*
17 *Vsurarius, qui aliquando exercuit vsuras, & postea desiit fœnerari, an adhuc dici possit vsurarius?*

1 VSura est lucrum ex mutuo, pacto debitum, vel exactum. Et hæc est diffinitio vsuræ, tam Theologorum, quàm Iuristarum, vt dicit Alber. in l. iubemus, col. 4. versic. Quid de tali. C. de sacrosancta eccles.

2 Committitur autem vsura multis modis, sed de hoc cum magis ad ciuilē contractuum materiam, quàm criminalem pertinere videretur, diffusè tractaui sup. lib. proximo. Vbi etiam dixi, an cambia mercatorum, sint licita, &c.

3 Sciendum est autem, quòd vsuræ sunt omni iure prohibitæ, & in primis quidem

dem de iure naturali. Et est cõis opin. vt ait Didacus lib. 3. resolutionum, c. 1. post nu. 5. dicens, quòd eam tenent, frequentissimo omnium consensu, Theologi, pariter etiã sunt prohibitæ de iure diuino, etiam euangelico. Et ita Theologi, & Canonistæ, frequentissimo omnium consensu existimant, vt ait Didacus in loco præallegato, post num. 5. vers. Iure diuino. Item de iure canonico, toto titu. de vsuris, & in hoc nemo dubitat.

4 Difficultas est, an etiam sint prohibitę de iure ciuili? Et in hoc quidē variæ sunt Scribentium opin. ex quo videtur, quòd, de iure ciuili, vsuræ infrà legitimum modum sint permissæ, secundum opi. quam dicit esse communem Alcia. in c. 1. nu. 78. de offi. ord. Et quod vsuras omnino non phibeat lex ciuilis, dicit esse quasi ōnium Doct. cõem opin. Christoph. de Castill. cons. 36. post nu. 8. Carauita super 21. ritu magnæ curiæ, nu. 5. Contrariam verò sententiam, quòd scilicet, etiam de iure ciuili, per ius authenticorum, vsuræ sint prohibitæ, tenuerunt communiter glos. Legistarum, vt ait Imola in Cle. 1. nu. 8. de vsur. quem refert Ana. in c. quia in omnibus, post nu. 16. de vsur. Et dicit Albe. in l. cunctos populos. post num. 15. C. de summa Trin. & fide catho. q̃ ita tenent communiter Doctores, Dicit etiam Imol. in l. 1. col. 4. vers. Et aduerte. ff. de solut. quòd hanc opi. tenent communiter Doctores, Legistæ, & Canon. Hanc etiam dicit esse communem Abb. in c. cum sit generale, nu. 18. de foro compe. quem refert Didac. in d. c. 1. nu. 6. Ias. in §. omnes, nu. 14. Insti. de actio. & in d. l. cunctos populos. num. 47. Berõus in Rubric. de vsuris. nume. 80. Et hæc opin. apud nos seruatur, vt statim subiiciam, & ab ea, tanquam veriori, & magis communi, non est aliquo modo in practica recedendum.

5 Et ex hoc infertur, q̃ vsura apud omnes reputatur res illicita, & prohibita, & sic delictum, & consequēter, propter vsurā, potest quis etiam criminaliter puniri. Et fuit hæc opi. Iac. Butrig. in l. Improbum, ex quib. caus. insa. irrogetur, quam dicit videri magis communem Corn. cons. 19. in litera G. lib. 3. Hanc etiã dicit esse communem Alciat. in d. c. 1. nu. 76. & sequen. quem refert Didac. super 4. decretal. fol. 78. post nu. 19. Et quanuis Rolan. cons. 75. nu. 29. lib. 1. dicat, quòd imò opin. contra Iac. Butrig. est magis communis, & quod Alciat. dicens contrariam decipitur, nihilominus si recensеantut auctoritates, nulli dubium erit, quòd comperietur Alciat. verum dixisse, & ita pluries fuit iudicatum per Senatum, puniendo tales vsurarios, pœna extraordinaria, & facta etiam specialis delegatio, vt contra ipsos inquireretur. 22. Nouemb. 1555. P. N. Et licet Corn. in loco præallegat. & aliqui alij loquantur in iudice ecclesiastico, idem tamen dicendum est in iudice laico, cum, vt dixi, secundum magis cõem opi. etiam de iure ciuili, vsuræ sint prohibitæ. Et ideo licet ipse senatus dicatur iudex laicus, quia repręsentat personam Regis, qui est princeps laicus, tamen vt dixi, punit vsurarios pœna arbitraria, prout etiam illos punit, & torturæ subiicit parlamentum Parisiense, vt refert Moli. de vsur. nu. 156.

6 Casus autem, in quibus vsurę sunt permissę, tam de iure ciuili, quàm de iure canonico, dixi suprà lib. proximo.

7 Hæc autem cõclusio, quòd vsuræ sint, omni iure, prohibitę, satis de plano videtur procedere, quo ad Christianos. Sed quid dicendũ in Iudæis, nunquid ipsi, de iure communi, possunt licitè vsuras exercere? Respõ. quòd non. Et est communis opi. vt dicit Cur. Iun. in l. eius, qui in prouincia, post nu. 5. ff. si cer. pet. Et quòd peccent Iudæi, fœnerando Christianis, dicit esse communem opin. Theologorum, & Can. Alex. de Neuo cons. 100. nu. 1. adeo, quòd ecclesia non debet, neq; potest hoc peccatum permittere, nec tolerare, infligẽdo pœnam, neq; propter aliquod maius malum, vitandum, neq; propter aliquod bonum, quod exinde sequi speretur. Et est cõis opin. Cano. & Theolog. vt dicit Alex. de Neuo cons. 100. nu. 9. & 13. in fin. & cons. 101. post nu. 14. vbi dicit se dolere malitiam Doctorum, Christianorum, qui consuluerunt contra tam apertam veritatem. Et subdit rationem esse, quia nullus est offerens mercedem, qui petat consilium, q̃ Iudæi non possint fœnerari, nec reperitur aliquis, offerens munera principibus, vt Iudæos expellāt. Sed

veritas

veritas ista non dat præmia terrena, sed ęterna &c. Sed certè quicquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, nam vbiq; tolerantur Hebræi, fœnerātes, etiam in terris ecclesiæ, licet illā consuetudinē improbet Alex. de Neuo in cons. 102. nu. 13. Et dicat, quòd tanq̄ nutritiua peccati, non valet. Quinimò si aliquis Iudæus exerceat vsuras in Iudaismo (vt ipsi communiter faciunt) & deinde efficiatur Christianus, tenebitur ad restitutionem vsurarum, quas ante baptismum extorsit, vt dixi suprà, libro proximo.

8 Hoc crimē est merè ecclesiasticum. Et hanc dicit esse communem conclusionē Didac. super 4. decretal. fol. 78. nu. 19. Tu verò dic, ꝙ est merè ecclesiasticum, quò ad cognitionem iuris, an scilicet contractus sit vsurarius, vel ne, secus autem, quò ad factum, vt dixi infrà hoc eod. lib. §. fin. q. 37. vers. Quæro igitur. Item quò ad pœnam, est communis fori, vt ibi dixi.

9 Quæro, an crimen vsurarū, possit probari per testes singulares? Dixi infrà, hoc eo. lib. §. fin. q. 53. vers. Dixi etiam.

10 Sed quæro, quæ sit pœna exercentis vsuras? Respon. quòd punitur extra ordinem, arbitrio iudicis.

11 Item tenetur vsurarius restituere vsuras. Hoc autē quomodo intelligendum sit, & quibus casibus procedat, & quid si habuerit remissionem, à patre. Et an etiam hæres vsurarij teneatur ad earum restitutionem, & pleraq; alia, ad hoc pertinentia, cum (vt dixi) ad ciuiles potius, quàm ad criminales causas, facere videantur, tractauimus suprà, lib. proximo.

12 Præterea dominium rerum, quas creditor extorquet à debitore, ex causa vsurarum, nō transit in ipsum vsurarium. Et hæc opin. est apud Theologos, & Canonistas communi omnium consensu recepta, vt attestatur Summa Siluestrina in §. Vsura. quæst. 6. nume. 1. quam refert, & sequitur Didacus lib. 3. resolutio. c. 3. post num. 6. vers. Sed ad huius.

13 Item vsurarius manifestus non potest testari, nisi præstita cautione, de restituendis vsuris, vt dixi suprà lib. 3. §. Testamentum, q. 26. Item † neq; etiam potest

14 donare causa mortis, vt dixi suprà libro proximo. §. Donatio, quæst. 7.

15 Sed hic quæro, quis dicatur vsurarius manifestus? Resp. quòd vsurarius manifestus dicitur ille, qui palàm & publicè fœneraticiam artem exercet, ita, vt ipsa facti euidentia excusari non possit, ita sentit Bart. in l. fur est manifestus, nu. 3. ff. de furtis, & in hoc omnes conueniunt, vt Didac. lib. 3. resolutionum. c. 3. nu. 4. Item si quis coram sacerdote & testibus publicè fateatur, se esse vsurarium, & mandet restitui vsuras, dicetur vsurarius manifestus, ita dixit gl. in c. quanquam, in verbo Manifesti. de vsur. in 6. & est communis opin. vt attestatur Socin. cons. 127. nu. 1. lib. 3. Item ille, qui in iudicio confessus est, se esse vsurarium, dicitur vsurarius manifestus, ita dixit glos. in c. 1. in verbo, Manifestus, de vsuris, in 6. quam Doctores sequuntur, vt ait Didac. in d. c. 3. post nu. 4. versicu. Est item. Præterea ille, qui tanquam vsurarius, est condemnatus à iudice, dicitur vsurarius manifestus, secundum glos. in d. c. 1. in verbo, Manifestus, qua dicit esse communiter approbatam Didacus in d. c. 3. post num. 4. vers. Quarto etiam.

16 Punitur etiam vsurarius, de iure ciuili, pœna infamię, vt est text. in d. l. improbum. C. ex quib. caus. infa. irrog. Et scias, quòd hęc infamia irrogatur ipso iure, secundum gl. in d. l. improbum. in glo. fin. & est communis opin. vt ait Didacus in d. c. 3. nume. 2. Adde, quòd hac infamia notantur etiam illi qui exercent vsuras intra modum, à iure ciuili permissum, quicquid dixerit glos. prima, in dict. l. improbum, contra quam tenent cōmuniter omnes Doct. vt ait Saly. in d. l. improbum, nume. 2. Gemin. consilio 77. post num. 5. Et hanc opinionem contra illam glos. dicit esse communem Didacus in d. capit. 3. post nume. 2. Et ex hoc infertur, quòd vsurarius non potest esse testis, neque etiam in causa ciuili, vt dixi suprà, lib. 2. §. Testis.

17 Vltimò quæro, nunquid ille, qui aliquando exercuit vsuras, & postea desiit fœnerari, dicatur vsurarius? Respondeo quòd sic. Et est communis opi. vt ait Decius in c. 1. nume. 22. de probat. Vide quæ dixi in d. §. Testamentum, quęstione sexta, versic. Item quæro.

PRACTI-

PRACTICA CRIMINALIS.

§. FIN. LIB. V.

SENTENTIARVM RECEPTARVM.

CAPITA QVAESTIONVM.

Q. 1. *Quæ cauſæ dicantur criminales, & quæ ciuiles,*

2 *Accuſatio criminalis, & actio ciuilis quando ſimul concurrere poſſint.*

3 *Quibus modis criminaliter procedatur.*

4 *In primis conſtare debere, delictum commiſſum fuiſſe.*

5 *Quibus caſibus per inquiſitionem procedi poſſit.*

6 *Diffamationem aperire viam iudici ad inquirendum.*

7 *Denunciationem aperire viam iudici ad inquirendum.*

8 *Quomodo contra deprehenſum in flagranti crimine, procedi poſſit.*

9 *Quemadmodum in notorio crimine procedatur.*

10 *Querelam partis aperire viam iudici ad procedendum.*

11 *Quomodo procedatur via inquiſitionis.*

12 *Accuſationis materia explicatur.*

13 *Plures eundem, vel vnus plures an accuſare poſſint.*

14 *Quæ perſonæ accuſare poſſint, vel non.*

15 *Subiiciuntur nonnullæ quæſtiones, ad idem pertinentes.*

16 *Quæ perſonæ accuſari poſſint, vel non.*

17 *An pro omni crimine, permiſſa ſit accuſatio.*

18 *Quomodo procedatur in iudicio accuſationis.*

19 *Quomodo procedatur in delictis per viam actionis, vel exceptionis.*

20 *Quæ ſint genera indiciorum.*

21 *Tractatur de nonnullis indiciis, in ſpecie.*

22 *Quomodo indicia legitimè probentur.*

23 *Quis modus in aſſumendis indiciis, ſeruandus ſit.*

24 *Quæ perſonæ non poſſint, in cauſis criminalibus, teſtificari.*

25 *Teſtes, an in aliquibus caſibus torquendi ſint.*

26 *Teſtes extra territorium degentes, quomodo examinari poſſint.*

27 *Quid facere debeat iudex, ſi contra delinquentem nulla ſint indicia.*

28 *Tractatur materia capturæ.*

29 *Quid agendum ſit, ſi reus familiæ reſiſtat, vel eximatur, vel aufugiat.*

30 *Quibus caſibus reus ad eccleſiam confugiens, tutus ſit, ipſius eccleſiæ immunitate.*

31 *Quemadmodum rei citandi ſint.*

32 *Procurator an in cauſis criminalibus ſit admittendus.*

33 *Excuſator an admitti debeat in criminalibus cauſis.*

34 *Quæ excuſationes pro eis abſentibus proponi poſſint.*

35 *Quis in cauſis criminalibus ſit iudex competens omnium, incipiendo à ſummo Pontifice, vſq; ad priuatum.*

36 *Clerici in quibus caſibus, à iudice ſeculari poſſint, pro eorum criminibus, iudicari.*

37 *Quæ ſint crimina communis fori, in quibus vterque iudex, tam eccleſiaſticus, quàm ſecularis contra laicum procedere poteſt.*

38 *Iudicem loco delicti, poſſe contra quemcunque, qui in ſuo territorio delinquat, procedere.*

39 *Iudicem originis, ac domicilij poſſe contra ſubditos ſuos, etiam extra territorium delinquentes, procedere.*

40 *Vicarij, an poſſint in cauſis criminalibus cognoſcere, & iudicare.*

41 *Cauſæ criminales an poſſint delegari.*

42 *Iuriſdictio in cauſis criminalibus, an poſſit prorogari.*

43 *Iudex in cauſis criminalibus, an poſſit tanquam ſuſpectus recuſari.*

44 *Quibus modis contra reos contumaces procedatur.*

45 *De reorum comparentium examine, ac teſtium repetitionibus, ac confrontationibus.*

46 *Quibus caſibus reus carceri tradendus ſit, vel fideiuſſoribus relaxandus.*

47 *Explicantur multa, quæ ad fideiuſſionis, de non offendendo, materiam pertinent.*

48 *Quæ dilationes in cauſis criminalibus concedi debeant.*

49 *Copiam indiciorum reo decernendam eſſe, dandumq; terminum defenſionis.*

50 *De exceptionibus, quas reorum defenſores, contra proceſſus criminalis formam, proponere ſolent.*

51 *De exceptione præſcriptionis peremptæ inſtantiæ, et huiuſmodi.*

52 *De negatiuæ probatione.*

53 *De exceptionibus, quæ contra teſtes in cauſis criminalibus opponi poſſunt.*

54 *De exceptionibus, quæ aduerſus inſtrumenta, actaq; in cauſis criminalibus producta, proponuntur.*

55 *De exceptionibus, quæ contra propriam confeſſionem opponi poſſunt.*

56 *Quid ſi reus contendat, ſe id, de quo imputatur, licitè facere potuiſſe.*

57 *Quid ſi oſtendat, ſe pro eodem crimine aliàs fuiſſe abſolutum, vel punitum.*

58 *Quid agendum ſit, ſi reus remiſſionem à parte offenſam habitam, exhibeat.*

59 *Quid ſi per gratiam, à principe liberatus fuerit.*

60 *Quæ res in delictis à pœna excuſent, vel ſaltem proſint, ad pœnam ipſam mitigandam.*

61 *De publicatione proceſſus facienda, Et an in cauſis criminalibus concludatur, ita, vt omnino præcluſa ſit poſtea, via probandi.*

62 *Accuſatore non probante, reum eſſe abſoluendum.*

63 *An in cauſis criminalibus locus ſit iuramento, in ſupplementum, vel purgationem.*

64 *Tractatur materia torturæ, quando, & contra quos inferri, ac repeti poſſit.*

65 Reum, qui delictum confessus est, omnino condemnandum esse.
66 Reum de crimine conuictum, etiam si illud non fateatur, condemnari debere.
67 Quæ sint genera pœnarum.
68 Ex quibus delictis, reus sit vltimo supplicio damnãdus.
69 Membri amputatio, quibus casibus à lege imponatur.
70 Recensentur aliæ etiam pœnæ corporales.
71 De exilij pœna.
72 Infamiæ pœna, quibus casibus incurratur.
73 De pœna priuationis officij, dignitatis, vel beneficij.
74 De pœna depositionis ab ordine, siue degradationis.
75 De pœna suspensionis.
76 De pœna interdicti.
77 De pœna excommunicationis.
78 De pœna confiscationis omnium bonorum.
79 De pœna confiscationis certæ partis, bonorum, vel aliquarum rerum.
80 De pœnis pecuniarijs.
81 De pœna talionis.
82 De pœnis statutarijs.
83 De pœnis, arbitrio iudicis, imponendis.
84 Traduntur nonnullæ cõclusiones, quas in causis criminalibus, iudicem scire oportet.
85 Explicantur multa, ad quæ iudex in pœnarum impositione, maximè debet animaduertere.
86 Vnum, pro alio, puniri non debere.
87 An ex sola scientia delicti committendi, sit aliquis puniendus.
88 Et an ex consilio, ad delinquendum, alteri dato.
89 Et an ex mandato?
90 Et an pro auxilio, delinquenti præstito.
91 Et an ex sola cogitatione, quis puniatur.
92 Et an effectus siue conatus ad delinquendum, puniri debeat, etiam si delictum consummatum non fuerit.
93 Quemadmodum sententiæ criminales proferri debeant.
94 An à sententiis criminalibus appellatio, vel dictio de nullitate, sit admittenda.
95 De executione sentẽtiarum criminalium, pecuniariarum.
96 De executione sententiarum corporalium.
97 Ex quibus causis executio, sententiæ capitalis, sit differenda.
98 Quæ executionem, sententiæ capitalis, impediant.
99 Quæ sit forma exequendi sententias capitales.
100 De cadaueribus damnatorum.

§. FIN. PRACTICA CRIMINALIS.

HActenus de variis ac diuersis criminibus, dictum est, sequitur nunc, vt, de ipsa criminum cognitione, ac iudiciis, quę in criminalibus negociis agitari solent, breuiter videamus. Quamuis enim, de toto iudiciorum ordine, proximo libro tractare, proposuerimus, cùm tamen hæc ipsa criminalia iudicia, pleriſq; casibus, aliter, quàm ciuilia tractentur, existimauimus opportunum fore, vt statim, post cognitas delictorum species ac qualitates, consequenter, quibus modis contra delinquentes ipsos, procedendum esset, subnecteremus. Est autem hæc rerum criminalium materia longè omnium, quæ in foro versantur, pulcherrima. Nulla enim adeò frequens est, nulla huic vtilitate, aut grauitate comparari potest, cum hîc non de tritico, aut oleo legato, sed de hominum fortunis, existimatione, ac capite agatur, quibus rebus nihil est, orbe terrarum, præciosius.

QVAESTIO PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Quæ dicantur causæ criminales, & quæ ciuiles?*
2 *Et, quid si pœna partim applicetur parti, & partim fisco?*
3 *Et, quid si agatur ad pœnam extraordinariam?*
4 *Et, quid si nulla præcedat accusatio?*
5 *Et, quid si agatur per viam exceptionis?*

IN primis igitur pro intelligẽtia terminorum, quæro, quę dicatur causa criminalis, seu iudicium criminale? Vtilitas autẽ huius quęstionis potest esse maxima, puta, ratione competentię iudicis, quia multi sunt, quorum iurisdictio est particulariter circa criminalia, vt sunt iudices maleficiorum, in multis ciuitatib⁹ Italiæ: & multi, quorum iurisdictio est solummodo circa causas ciuiles, vt sunt vicarij prætorum. Et ideo multum interest intelligere, an causa sit ciuilis, vel criminalis, ad hoc, vt sciri possit, ad quem eorũ pertineat eius cognitio. Præterea circa modum procedendi, nam in criminalib. plerunq; proceditur per capturam, secus autem in ciuilibus. Item in criminalibus non admittitur procurator. Item in criminalibus infertur tortura reo, secus autem in ciuilibus regulariter. Itẽ multi testes repellũtur à testificãdo, in causis criminalibus, qui non repelluntur in ciuilibus. Pariter etiam circa diffinitionem ipsius causæ, in criminalibus, requiruntur probationes luce clariores, in ciuilibus autẽ secus. Item in multis locis adsunt statuta ꝙ in causis criminalibus, non detur appellatio, neq; reuisio, prout est generale decretum in hoc Ducatu. Et alia huiusmodi, quæ per te videre poteris, in discursu materiæ. Et sic vides, ꝙ hæc quęstio est valde vtilis, pro resolutione multarum dubitationum, quæ quotidie circa prædicta contingunt. Scias ergo, ꝙ in hoc articulo variæ fuerunt Scribentium opin. Nam gl. in l. lex Cornelia, in prin. in verbo. Eorum, ff. de iniur. videtur simpliciter sensisse, quòd quandocunq; agitur de crimine, dicatur causa criminalis. Sed hæc opi. cõmuniter reprobatur per Doc. qui ferè omnes concludunt quòd de crimine potest etiam ciuiliter agi, vt dicit Blanc. in practica criminali, fol. 61. nu. 158. Secunda verò fuit opin. gl. in l. si qua per calumniam, in verbo, Auri. C. de episcopis & clericis, quæ videtur tenere, quòd quando pro crimine imponitur pœna corporalis, causa dicatur criminalis, quãdo verò imponitur pœna pecuniaria, causa dicatur ciuilis. Sed hæc etiam opi. cõiter non tenetur, vt ait Dec. in Rub. de iudiciis in decretalibus, nu. 94. in 1. lectu. Illam etiam communiter reprobari attestatur Blanc. in loco præallegato, versi. Secunda opinio, nam in publicis iudiciis plerunque imponitur pœna pecuniaria, vt in §. primo. Instit. de publ. iud. & similibus. Et tamen certum est, publica iudicia esse criminalia, vt est textus in l. 1. C. quando ciuilis actio crimin. præiud.

Tertia fuit opin. Abb. in Rubr. de iud. nu. 5. quòd scilicet: Aut agitur principaliter ad effectum, vt quis pro delicto puniatur pœna ordinaria, & tunc causa dicatur criminalis, siue pœna applicetur fisco, siue parti: Aut nõ agitur directò, vt puniatur pœna ordinaria, & tũc semp dicatur ciuilis. Sed certè hæc etiam doctrina Abbat. communiter reprobatur. vt dicit Maranta in suo spec. fol. 21. nu. 2. & videtur esse contra textus, quos allegat Aret. in ea Rub. post nu. 19.

2 Quarta igitur fuit opinio, glo. in l. 3. in prin. in verbo, Centum aureorum, ff. de sepulchro viol. quæ tenuit, quod, quando pro crimine agitur ad pœnam, applicandam parti, iudiciũ dicatur ciuile, quãdo verò agitur ad pœnam, applicandam fisco, tunc causa dicatur criminalis. Et hanc tenent omnes, vt dicit Bar. in l. ea. l. 3. in prin. quem refert Abb. in d. Rubr. de iudiciis, nu. 5. & Zas. conf. 19. nu. 1. lib. 1. Et dicit Io. de Platea in l. 2. in vltimis verbis. C. de his, qui ex pub. ratio. lib. 10. quod ista gl. communiter tenetur per Doctores quem refert Gomes. Inst. de actio. in pri. post nu. 18. relatus, & ipse per Cephal. cõsil. 141. nu. 21. lib. 1. Idem dicit Curt. Iun. in Rub. ff. de iud. nume. 18. quem refert Duennas reg. 315. in 2. ampliat. Hanc etiam opi. dicunt esse communem Canonistæ in d. Rub. de iud. & in specie Aret. numero 19. & Dec. nu. 95. in 1. & 2. lectura nume. 51. quem refert Afflic. in tertia parte constitut. Regni, Rubr. 32. §. varietates. nu. 9. & Ripa

& Ripa in d. Rub. nu. 91. & seq. & Cephal. cons. 35. nu. 31. li. 1. Barb. in tract. de testib. in 3. part. nu. 2. licet in libro meo videātur esse corrupta eius verba. Corse. in reper. Abb. in verbo, Iudicium, Ias. in Rub. C. de iud. nu. 2. quem refert Aposti. ad Felin. in d. Rub. de iud. vers. 7. & vlt. & Villalob. in sua collecta communium opin. in litera C. nu. 25. Bertran. cons. 247. in primis verbis, lib. 8. Dec. in l. 2. post nu. 41. C. de edēdo. Sapia in l. Imperium, nu. 17. ff. de iurisd. omn. iud. Maranta in suo spec. folio 21. nu. 2. & seq. Apostil. ad Abbat. in loco prælleg. sub nu. 5. in verbo, Fortiter. Socinus Iun. cons. 99. nu. 26. lib. 2. Don. Ant. de Padilla in l. transigere, post nu. 106. C. de transactionibus.

Ex quorum omniū dictis habes, quod tunc iudicium dicitur ciuile, quādo agitur ad commodum priuatum, siue causa descendat ex delicto, siue ex cōtractu. Illud autem dicitur criminale, in quo agitur ad commodum publicum, siue sit imponenda pœna corporalis, ad publicam vindictam, siue sit ex delicto imponenda pœna pecuniaria, quæ veniat applicāda fisco. Et ab hac opinione quæ communis est vera, nulla pacto esset consulendo aut iudicando recedendum.

Ego tamen pro clariori intelligentia, in primis volo, vt scias, quod in hoc proposito, possunt cōsiderari duo genera delictorum. Primum, per quod offenditur publica iustitia, sine iniuria, siue offensione alicuius tertij, prout est crimen hæresis, simoniæ, & huiusmodi. Secūdum per quod offenditur nō solū Publica iustitia sed etiam fit offensio, seu dānum tertio, prout est homicidium, incendium, furtū & similia. Ex prima specie delictorum, vna tantùm actio oritur, quæ est ad vindictā publicæ iustitiæ, quia cùm nō agatur de offensione alicuius personæ, nulla potest alicui cōpetere actio ad interesse. Ex secūda autem specie duplex oritur actio, vna quæ tēdit ad publicam vindictā, alia quæ tēdit ad resarciendum damnum seu interesse partis offensæ. Et ideo si aliquis committat violentiam in bonis alicuius potest cōtra eum agi ad pœnam impositam à lege, vel statuto, pro vi publica, vel priuata. Et hæc actio competit cuilibet de populo, cùm sit ad publicā vindictam Potest etiam ille, in cuius bonis commissa est violentia, agere ad emendam damni, & interesse. Et hæc actio competit tantummodo parti offensæ, cùm tendat ad priuatum commodum.

Scias etiam duo esse genera pœnarum quæ pro delictis imponuntur, ordinariam. s. & extraordinariam. Ordinaria dicitur, quę à lege, vel statutō est imposita cō mittenti illud delictum, quod in iudicio deducitur, puta pro homicidio pœna capitis, pro furto pœna fustigationis, vel perforationis auriculæ. Extraordinaria est, quōd quis propter crimē priuetur officio, beneficio, dignitate, administratione, tutela, vel similibus.

Item scias, quòd in casibus, in quibus oritur ex crimine duplex actio, vt sup. dixi, potest offensus vtrāq; proponere, scilicet illam quæ tendit ad vindictam publicam, & illam quæ tendit ad interesse priuatum. Et potest vtranq; intentare simul, in eodē libello, licet non æquè principaliter, vt dixi infrà, q. prox. vers. Et hæc quidem. Potest etiam proponere alterā actionem tantùm, vel petendo simpliciter, quòd puniatur, nulla facta mentione priuati interesse, vel petēdo simpliciter restitutionem rei, nō agendo ad pœnas p delicto, à iure impositas. Præterea etiam potest proponi crimē aduersus aliquem, ad alium finē, scilicet, neq; vt puniatur pœnis iuris, neq; vt dānum resarciat, sed ad pœnam extraordinariam, puta, vt priuetur beneficio vel tutela, vt suprà dixi. Postremo potest etiam ad alium effectum proponi, puta, ad repellendum aliquem à testimonio, vel ad debilitandum eius testimonium, excipiendo aduersus eum, qui in testem producitur, de aliquo crimine, vt dixi infrà q. 16. vers. Per exceptionem. Et sic colligendo omnia supradicta, habes multos casus, in quibus diuersimodè crimina in iudicium deduci possunt.

Primus est, quando agitur ad pœnam ordinariam corporalem, nulla facta mētione priuati interesse. Et hoc casu nulla est controuersia, quin tale iudicium dicatur criminale. Et in hoc nemo dubitat.

Secundus autem est casus, quando a-

gitur ad pœnam pecuniariam tantũ, fiſco applicandam. Et in hoc variæ fuerunt opi. inter Doctores, vt ſuperius dixi, ſed magis communis opi. eſt contra gl. in d. l. ſi qua per calumniam quod ſcilicet, etiã ſi agatur de pœna pecuniaria tãtum, nihilominus, ſi illa eſt applicanda fiſco, cauſa dicatur criminalis.

Tertius eſt caſus, quando ſimul cum pœna corporali, ſiue pecuniaria, fiſco applicanda, proponitur ẽt intereſſe partis, puta, quia aliqua pars applicetur etiam ipſi parti offenſæ, vel quia pars vltra pœnam, agat etiam incidenter, ad rei reſtitutionẽ, vel refectionẽ damnorum, &c. Et tale iudicium, à pleriſq; appellatur mixtum, ſcilicet criminale, quatenus cõcernit publicam vindictam, & ciuile, quatenus cõcernit intereſſe priuatum. Et Boſſ. in ti. de appell. nu. 8. atteſtatur, quòd hæc eſt communis opin. prout etiam ſentire videtur. Iaſ. in d. Rubr. C. de iudic. & Gomez Arias ſuper l. 80. Tauri, nu. 10. in fin. Sed ego puto eſſe aduertendum, quia ſi ex natura cõdemnationis, neceſſariò ſimul cum pœna publicæ vindictæ, venit etiam intereſſe partis, puta, quia idẽ ſtatutum pro furto imponit pœnam ſcutorum 10. verſus fiſcũ, & quinq; verſus partẽ, vel quòd fur fuſtigetur, & reſtituat rẽ furatam, certè iudicio meo abſurdũ eſſet dicere, quòd hæc cauſa dicenda eſſet mixta, ſ. partim criminalis, & partim ciuilis. Et ideò proculdubio de ea tota iudicãdum eſt, ſecundum eius digniorem partẽ & ſic tanquam de mere criminali. Sed ſi intereſſe partis venit tãquam quid ſeparatum, & non de neceſſitate connexum, puta, quia refectio damnorum, vel reſtitutio rei ablatæ, veniat non ex eadem lege, vel ſtatuto, ſed ex alia, tunc fortè poſſet habere locum opi. de qua per Boſſ. in loco præallega. vt ſcilicet tale iudicium cenſeri debeat partim criminale, & partim ciuile. Ego tamẽ ſemper vidi per ſenatum reiici appellationes, à condemnationibus damnorum, vel expenſarum litis, in cauſis criminalibus ſiue venirent ex eadem lege, ſiue ex alia, ſed ſolummodo admittatur appellatio, ſiue reuiſio reſpectus exceſſus.

Quartus caſus eſt, quando ſolummodo agitur ad intereſſe partis, puta, rei reſtitutionem, vel defectionem damnorũ, &c. Et tunc nulla eſt difficultas, quin iudicium dicatur merè ciuile, licet agatur pro delicto, quicquid dixerit gl. in d. l. lex Cornelia, contra quam eſt communis opi. vt ſuprà dixi.

3 Quintus eſt caſus, quando agitur ad pœnam extraordinariam, puta, priuationem officij, ſeu beneficij, & nihil applicatur fiſco. Et hoc caſu iudiciũ dicitur ciuile, nõ autem criminale. Et in hoc omnes concurrunt, vt ait Gratus conſ. 71. nu. 9. lib. 2. Et licet hæc concluſio aliquãdo mihi viſa fuerit dura, ex quo talis actio principaliter intentata videtur ad vindictam publicam, præſertim ſi officium, de cuius priuatione agitur, eſſet publicum, nihilominus iudicando non crederem ab ea eſſe recedendum, intelligendo tamen, vt ſtatim dixi, quòd talis pœna priuationis, non ſit pœna ordinaria, quæ pro eo delicto imponeretur.

4 Adde, quod hæc concluſio locum habet, ſiue priuatur ad huiuſmodi priuationem officij, vel beneficij, præcedente accuſatione, vel exceptiõe partis, ſiue nulla præcedat exceptio, vel accuſatio partis, ſed agatur tantummodo via inquiſitionis. Et ita communiter teneri, atteſtatur Maranta in ſuo ſpec. fol. 24. nu. 27.

5 Sextus, & vltimus eſt caſus, quando agitur per viam exceptionis, proponẽdo crimen contra teſtem, non ad effectum, vt puniatur, ſed vt eius dictum non recipiatur, vel receptum, non noceat. Et hoc caſu omnes concludunt ꝙ ex quo agitur tãtummodo ad priuatum commodum, & intereſſe partis, cauſa dicatur merè ciuilis, ſecus tamen eſſet, ſi tale crimẽ proponeretur ad puniendum, vt dixi infrà quæſt. 19. verſic. Per exceptionem. Et hæc omnia bene nota, quia ſæpe contingunt in practica.

QVAESTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio criminalis, & actio ciuilis, quando ſimul concurrere poſſint?*

2 *Et quid, ſi criminalis intentetur principaliter, & ciuilis incidenter?*

3 *Et an poſt intentatum iudicium criminale, actor poſſit intentare aliud iudicium ciuile, ex diuerſa cauſa?*

4 *Et an*

4 *Et an reus conuentus, ciuiliter possit contra actorẽ criminaliter agere?*

5 *Et quid econuersò, an conuentus criminaliter possit contra accusatorem intentare actionem ciuilẽ?*

6 *Et an accusationem criminalem?*

7 *Et an absoluto vno iudicio, scilicet ciuili, vel criminali, possit deinde agi alia via?*

1 DIxi suprà quę. proxima, quod ex eodem delicto regulariter oritur duplex actio, scilicet criminalis, ad publicã vindictam, & ciuilis, ad priuatum commodũ. Et hoc apud Iurisperitos pro expedito esse attestatur Põt. super consue. Blesen. fol. 183. co. 1. circa med. Quæro nunc quomodo hæc duo remedia simul aut separatim concurrere possint? Resp. Hoc potest multis modis contingere, propterea est distinguendum; nam aut quæris, an vtraque actio, scilicet ciuilis & criminalis, possint ab eodem, & contra eundẽ ex eadem causa, intentari. Et dicendum est, q̃ nõ. Text. est in l. interdum. ff. de pub. iud. qui semper ad hoc propositum, solet allegari, & licet ille text. loquatur, quãdo pẽdente iudicio ciuili, actor vult intentare iudicium criminale, tamen cõclusio, secundum Doctores, indistinctè procedit, siue ab initio intẽtentur simul in eodem libello siue iam cœpto & pendente iudicio ciuili, prius intentato, velit deinde actor, ex eadem causa, intentare iudicium criminale.

2 Et hæc quidem conclusio absq; difficultate procedit, quãdo actor vult dicta duo remedia intentare, æquè principaliter in eodem libello: nã eo casu nõ possunt simul cumulari. Maior enim, & dignior est causa criminalis, quàm ciuilis, & vbi vna causa est maior altera, nõ possunt duæ actiones simul cumulari, iuxta ea, quæ tradũtur per Doctores in l. edita, C. de edendo, & dixi infrà lib. prox. Sed si actor intentaret iudiciũ criminale principaliter, & deinde incidenter peteret etiam rem ablatam sibi restitui, eo casu vtiq; talis petitio admittitur, vt dixit Bar. in l. interdũ, §. qui furem, nu. 5. ff. de furtis quem sequuntur cõmuniter Scribentes, vt attestatur Cur. Iu. in d. l. Edita, nu. 108. Hieron. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelã, in vlti. apostil. col. 3. vers. 2. casu, quem refert Roland. cons. 30. nu. 2. lib. 2. Ita etiam communiter teneri ait Rom. in ea. l. edita, post nu. 143. vers. Non obstat sua ratio. Et hanc dicit esse communem opi. Aret. in c. qualiter, & quãdo, el 2. §. ad corrigendos, nu. 139. de accusationib. Et ita obseruat consuetudo, teste Bald. in l. data opera. nu. 6. in fin. C. qui accus. non poss. Eadẽq; ratione admittitur libellus criminalis, concludens, delinquẽtem de delicto puniri, & condemnari, secundũ formã iuris, & statutorũ, cum refectione damnorum, interesse, & expẽsarum, &c. Et ita practicatur, vt attestatur Ang. in l. vnica, nu. 6. C. quando ciuilis actio crim. præiudicat, quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et vestẽ cœlestem, nu. 11. Amãd. de syn. n. 216. Vnũ tamen nota in hoc proposito, q̃ hoc casu iudex maleficiorũ, nõ potest condẽnare reũ, ad rei restitutionẽ, vel ad dãna partis, nisi quãdo illũ condemnat per suam propriam confessionem, secus autem si illum condemnaret propter confessionem fictam, & sic in contumaciam, nam officium iudicis non deseruit, nisi veræ confessioni. Et hæc est notab. decisio Bal. in l. qui crimẽ, nu. 28. C. q accu. nõ pos. quã dicit esse cõmunẽ Rolan. in d. cons. 30. nu. 18. subdẽs, quod licet, quãdo reus per testes cõuincitur, aliqui teneãt contrariũ, tamen quãdo condemnatur ex contumacia, nullus est, qui eam impugnet. Illam tamẽ intellige, vt procedat, quando talis condẽnatio ad restitutionem rei furtiuæ non venit ex eadem lege, vel statuto, pœnã criminalem imponente, nam eo casu non potest iudex, nisi reus, vel per testes cõuictus sit, vel proprio ore confessus, officiũ suum impartiri. Sed si eadẽ lex imponeret pœnam criminalem, & rei restitutionem, semper vidi vtranq; condemnationem simul proferri, etiam contra contumaces. Nõ enim debet eadem dispositio diuerso iure censeri. Et illud, quod dictũ est, quod non potest iudex maleficiorũ cognoscere de restitutione rei furtiuę, nisi incidenter habet locũ non modo quãdo proceditur ad querelã partis & sic per viam accusationis, sed etiam quãdo proceditur ex officio, & sic per inquisitionẽ. Et est communis opi, vt dicit Boss. in tit. de decreto Mediolani, nu. 31.

3 Aut quæris,an post intentatum iudicium criminale,possit accusator intẽtare iudiciũ ciuile,ex diuersa causa, & pœnitus separata?Et dicendum est,q̃ nõ, ita allegatur tenere Bart.in d.l.edita.cũ quo transeunt communiter Doctor. vt dicit Curt.Iun.ibi,nu.181.Et hæc conclusio, elicitur ex tex.in l.fi.C.de ord. cognit. secũdum intellectum, qui est magis cõmunis,teste Alex.in l.reũ criminis,col.1. ver. Bart.autem.C.de procurat. quem refert Claud.in d.l.edita,nu.68.Esset enim valde iniquum, quòd per huiusmodi litem ciuilem,impediretur reus indefensionibus suis faciendis.

4 Sed quæro,quid in reo conuento, nũquid ipse poterit contra actorem aliquã actionem instituere? Resp. quòd si conuentus est iudicio ciuili, potest, pendente eo iudicio,accusare actorem criminaliter,tam ex causa penitus separata, quã etiam ex causa oriẽte ex eodem iudicio, prout quotidie fieri videmus, quãdo reus accusat de falso testes actoris,qui contra eum deposuerunt in causa ciuili,& etiam ipsum actorẽ,qui eos produxit. Et eo casu suspenditur iudicium ciuile, donec sit super ipso iudicio criminali pronunciatum.Et ita concludunt communiter Doct.vt dicit Sigismũdus cons.feu. 6.nu.6.Et hoc propter præeminẽtiam,& maioritatem iudicij criminalis.Quod tamen intellige, vt suspendatur iudicium ciuile,quo ad hoc tãtum, ne possit super eo ferri sententia,nõ autem quò ad hoc, vt impediatur, quò minus in ipso iudicio ciuili possit procedi vsq; ad conclusionem in causa. Et ita reperio decisum fuisse per consil.Neap.teste Cap.decis.25. in causa Reueren. vbi multum eleganter tractat hunc articulum.

5 Sed quid econuersò,nunquid pendẽte iudicio criminali, poterit reus conuenire ciuiliter suum accusatorem, ex alia causa & penitus separata?Resp.q̃ non.ita colligitur ex tex.in d.l.fi. C.de ord.cogn. secundum communẽ intellectum,vt dicit Claud.in d.l.edita,nu.68.Et ita cõcludunt omnes,vt attestatur Curt.Iun.in d. l.edita nu.182.in fi.Et hoc, ne propter talem litem ciuilem,distrahatur accusator à prosecutõe iudicij criminalis, in quo vertitur publicum interesse, ne scilicet delicta impunita remaneant.

6 An autem reus criminaliter accusatus possit accusare suum accusatorem, dixi infrà q.14.vers.Tertius est casus.

7 Vlterius quæro,nũquid absoluto iudicio ciuili,contra aliquẽ intẽtato, possit postea actor intentare contra eũdem accusationem criminalem, ex eadẽ causa,vel econtrà,absoluto iudicio criminali,intentare actionem ciuilem? Resp.q̃ si actio ciuilis,& criminalis tendunt ad diuersa,tunc potest agi altera via, nõ obstãte,q̃ prius actum sit vna, si verò tendunt ad eundẽ finem,tũc vna intentata, altera tollitur.Et ita intelligitur tex.in l.1.C. quando ciuil. actio cri.præiud. & est cõmunis cõclusio,vt attestatur Maranta in suo spec.fol.21.nu.5. vbi potes videre exempla.Et ita tene mente, quia male declarantur à Doctorib.vt dicit Clau.in loco præall. Benè verũ est,q̃ licet hæc materia cumulationis sit subtilis,rarò tamẽ contingit in practica,secundum Albe.in d.l.edita,col.fi.vers.Circa quartum,quia (vt ipse ait) aduocati nolentes intricare processus,cõiter procedũt in prima causa,deinde ea expedita,proponũt ea, quæ volunt in alia instãtia.Et hoc modo cessant omnes difficultates.Præterea,cũ hodie ex quocunq; crimine possit iudex ex officio inquirere,non admitteretur reus qui contra querelam,siue accusationem contra se porrectam, opponeret huiusmodi exceptiones,ad euitãdum iudiciũ criminale.Faciunt,quę dixi in d.q.14.ver sic.Tertius est casus.

QVAESTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Quibus modis criminaliter procedatur?*
2 *Et quid sit,procedere per viam inquisitionis?*
3 *Accusationem esse remedium ordinarium,inquisitionem verò extraordinarium?*
4 *Et an,superueniente accusatore,cesset inquisitio?*
5 *Iudex regulariter non potest de iure ciuili,per inquisitionem,procedere,de iure autem canonico potest.*
6 *Et quid de consuetudine?*
7 *Accusatio,& inquisitio an possint simul cumulari?*
8 *Iudex an debeat,priusquam inquirat,statuere parti offensæ,terminum ad accusandum?*
9 *Et quid,si pars ipsa offensa id petat?*
10 *Iudex an debeat facere sibi dari licentiam ab accusatore,procedendi in causa?*

Quæro

1 QVæro, quib. modis criminaliter procedatur? Respon. In hac quæstione multi ex Doctoribus, præcipuè Modernis multum se inuoluũt, nam aliqui dicunt, quòd tribus modis proceditur, scilicet per accusationem, denunciationem, & inquisitionem: Aliqui addunt, quòd etiam per exceptionem, & per notorium, & per deprehensionẽ in flagranti crimine. Et adeò intricatè loquuntur, vt vix possit ex omnium dictis, haberi vera resolutio, quæ vel ad regulas iuris cõmunis, vel ad communẽ practicam rectè possit accommodari. Tu ergo dic, q̃ in causis criminalibus duob. modis proceditur, scilicet vel ex officio, vel ad instantiam partis, neq; ego inuenio in toto iure Ciuili, aut Canonico, neq; in tota practica, quæ ex consuetudine communiter obseruatur, aliquem alium modum procedẽdi. Et scias, q̃ in hoc p̃posito & in tota hac materia, ego non intendo aliquid tractare de illa inquisitione generalissima, quę fit p̃ officiales, & de qua (secundũ aliquos) loquitur tex. in l. congruit. ff. de off. præsi. cuius loco hodie succedit, illud bannum generale, cõtra omnes homines malæ conditionis & famæ, q̃ faciunt fieri potestates per proclama, in principio sui officij, vt attestatur Angel. de malef. in verbo, Hæc est quædam inquisitio, nu. 3. & Aman. de syndicatu, post n. 30. vers. Tertia propter, & Maranta, fol. 81. nu. 31. neq; de aliis speciebus inquisitionum, de quib. per Bart. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. & alios criminalistas in locis ordinariis, neq; etiam de illa inquisitione generali, quam facit iudex, statim constito de delicto, ad inuestigandum delinquentem, de qua dixi infrà, q. 5. vers. Poterit igitur, & q. 50. vers. Item quia, sed tantùm de inquisitione particulari, quam iudex facit contra aliquem. Dico igitur, quòd ad instantiã partis proceditur, quando pars offensa, vel alius, ad quem de iure spectare potest ius accusandi, porrigit accusationẽ seu querelam, & super ipsa querela proceditur. Et hoc est illud, quod Scribentes appellant procedere per viam accusationis. Ex officio proceditur, quando iudex à se ipso, & ex suo officio assumit informationes contra delinquentem, & contra eum procedit. Et hoc est, quod dicitur procedere per viam inquisitionis.

2 Et aduerte, quia in hoc proposito multi falluntur, putãtes, quod procedere per viã inquisitionis sit, quando iudex transmittit reo inquisitionem, sed in hoc grauiter errant, nam (vt eleganter dicit Signo. cons. 245. in primo dubio præsertim, nu. 5.) actus inquisitionis secũdum communem loquelã & dispositionem iuris, baptizatur, & appropriatur primo actui, quo mediante, per viam officij iudex videtur velle procedere contra aliquẽ, non autem attribuitur actib. sequentib. processus. Et sic rectè loquẽdo, inquirere cõtra aliquẽ, non est ei transmittere inquisitionẽ, sed est recipere testes, seu informationes contra eũ, charta verò inquisitionis, siue libellus criminalis, qui contra reum formatur, atq; ei intimatur cũ termino comparendi, est actus cõmunis vtriq; modo procedendi. Et ideo indifferenter trãsmittitur reo absenti, tam si p̃cedatur ad accusationẽ, seu querelã partis, q̃ si procedatur ex officio. Sic etiã formare inquisitionem contra aliquẽ, non est ipsam chartã, siue libellum inquisitionis ei transmittere, illud enim potius est illum citare, vt dixi inf. q. 31. sed est facere processum informatiuum, assumẽdo informationes, & indicia cõtra eum, super aliquo delicto. Ex quibus deinde informationibus, & indiciis elicitur titulus, & series facti, quæ postea narratur in ea, quã appellam⁹ inquisitionẽ, q̃ sic formata, & in scriptis redacta trãsmittitur reo in vim citationis, & libelli, vt dixi in d. q. 31. vers. q̃ro nunqd, & se. & inf. q. 28. ver. scias aũt.

3 Debes autẽ scire, q̃ ex istis duob. modis, seu remediis procedẽdi contra delinquentes, loquendo scd̃m ius commune, alterũ scilicet accusationis, seu querelæ erat ordinarium, alterum verò scilicet inquisitionis, siue ex officio erat extraordinariũ, ita dicit Inn. in c. cum oporteat, de accu. quem sequuntur cõiter Doct. vt ait Diaz reg. 336. & est cõis opi. vt dicunt Cano. in rub. de iudiciis, & in specie Dec. in 1. lect. post n. 76. & in 2. lect. post nu. 43. Sapia in l. imperium, nu. 29. de iurisd. omn. iudic. Et licet aliqui tenuerunt, q̃ de iure

Canonico remedium inquisitionis esset ordinarium, ex quo secundū dispositionem iuris Canonici, super omnib. criminibus, indifferenter possunt iudices inquirere, & procedere ex officio ad publicam vtilitatem, secundum Archi. in c. felicis. §. fi. de pact. in 6. cuius opi. dicit esse communē Maria. in d. c. qualiter & quando, nu. 108. in fi. nihilominus magis communis opin. videtur esse, ꝙ tam de iure Canonico, quàm de iure ciuili sit extraordinariū. Et ita in specie hanc esse communem opin. attestatur Alcia. in c. 1. nu. 14. de off. ord. Hiero. in Apostil. ad Ange. de malef. in verbo, Hæc est quædā inquisitio, post nu. 80. Dec. in Rub. de iud. prout illum refert Boss. in tit. de Inquisit. nu. 17. Et ratio huius conclusionis est, de iure communi, regulariter quilibet admittitur ad accusandum, vt dixi infrà, q. 14. circa princ. meritò accusatio dicitur remedium ordinarium. Ex aduerso autem, iudicium inquisitionis dicitur extraordinarium, quia de iure communi regulariter iudex potest ex officio procedere per viam inquisitionis, vt dicit gl. in d. l. 2. §. si publico, in verbo, Sine accusatore. ff. de adul. quæ in hoc est communiter approbata, vt dicit Alb. in l. ea quidem, post nu. 4. C. de accus. prout illum refert Apostil. præalle. ad Ang. de malef. post nu. 48. vers. In quantum Ang. Et dicit Marian. in rep. d. c. qualiter & quando, num. 106. ꝙ hanc opin. secuti sunt omnes antiqui Doctor. Illam etiam dicit esse cōmunem Cuman. cons. 136. circa fin. Pract. Conradi, fol. 245. n. 1. meritò ergo iudicium inquisitionis dicitur extraordinarium. Et quanuis de iure Canonico videatur iudicium inquisitionis regulariter permissum (vt suprà dictum est) ex quo tamen etiam illo iure non seruantur, in iudicio inquisitionis, ea, quæ regulariter seruari deberent in iudiciis criminalibus, vt in discursu materiæ demonstrabitur, necessariò fatendum est, veram esse communem opi. quòd scilicet, tam de iure Canonico, quā de iure ciuili remedium inquisitionis dicatur extraordinarium.

4 Ex hac autem conclusione resultabat maximus effectus, quia cum secundum communes iuris regulas remedium ordinarium faciat semper cessare remedium extraordinarium, necessariò sequebatur, ꝙ pars, volens accusare, esset præferenda iudici inquirenti, prout in hoc proposito Doctores omnes fatentur, & Alber. in 3. parte statutorum, q. 57. attestatur etiam ita communiter seruari, ꝙ scilicet, quando adest accusator idoneus, cessat inquisitio. Dicit etiam Bald. in addit. ad Specu. in tit. de sententiis, col. 17. prout illum refert Bos. in tit. de inquisitione, nu. 19. practicam esse, quòd si plenior est accusatio, 5 super ea ꝓceditur & pronunciatur, † non esse procedendum super inquisitione. Et licet super hoc etiam articulo, an accusatio faciat cessare inquisitionem, magna fuerit varietas inter Scribētes, præsertim quando iam cœpta inquisitione superuenit accusator, semꝑ tamen recurrimus ad longam distinctionē, quam ponit Sal. in d. l. ea quidem, nu. 54. C. de accus. quòd scilicet, aut accusator superuenit ante receptas probationes, aut post. Primo casu aut potest imputari negligentia accusatori, & non cessat inquisitio, sed accusator repellitur. Aut verò non potest imputari, & tunc si ꝓsequitur suam, vel suorum iniuriā, auditur, & cessat inquisitio, nisi esset suspectus de conclusione. Si verò neq; suam, neq; suorum iniuriam prosequitur, nō est audiendus. Secundo autē casu, quando scilicet accusator superuenit, post receptas probationes, tunc aut delictum est probatum, & repellitur accusator. Aut nō est probatum, & tunc admittitur. Et hanc distinctionem Salyc. dicit cōmuniter teneri Fel. 1. in d. c. qualiter & quando. §. licet autem, in fin. verbis de accus. quē refert Maranta in suo Spec. fol. 82. num. 38. & Bos. in tit. de inquisitio. num. 18. Diaz in pract. crimin. canon. c. 6. vers. An autem iudex, Apostil. ad Ang. de malef. in d. glo. Hæc est quædam inquisitio, post num. 80.

6 Sed certè quicquid sit de iure communi, hæc omissa cessant ex consuetudine præsentis tēporis, nam etiam de iure ciuili hodie in quocunq; casu permissum est iudici procedere ex officio, & sic per inquisitionē, prout de hac generali consuetudine attestatur Gand. de malef. in tit. quomodo cognoscatur de malef. per inquisi-

Inquisitionem, post n. 6. vers. Sed hodie, vbi etiam subdit, quòd ita vidit communiter obseruari, quem refert Bald. in l. ea quidem, post nu. 44. C. de accusa. & Card. Alex. in c. de accusatione, col. 15. post medium, 2. q. 8. Ioan. And. in addit. Specu. in tit. de inquisit. §. quando autem, in prin. vbi dicit, quòd iudices seculares fori, de cõsuetudine faciunt sibi regulam inquirendi, de quolibet maleficio, Io. Fab. Instit. de publ. iud. in princ. vbi dicit, q̃ ita seruatur de facto, Guid. de Suz. de malef. in Rub. qualiter fiat inquisitio. Cuma. in d. cons. 136. circa fin. quem refert Apostil. ad Ang. de malef. in d. gl. Hęc est quędam inquisitio, sub nu. 30. in verbo, Specialis, & Boss. in tit. de inquisit. num. 8. Vital. de malef. in Rub. de inquisitionibus, nu. 6. Blanc. de indic. nu. 5. Ita etiam practicari in regno Castellę, attestatur Ant. Gom. c. 1. delictorum, nu. 49. in fi. Et sic hac consuetudine attenta, facienda est cõclusio in contrarium, quòd scilicet inquisitionis remedium, est ita ordinarium, prout est remedium accusationis. Et ita dixit And. de Pisis relatus per Bald. in l. 1. §. in initio, post nu. 7. vers. Sed nunquid. ff. de off. præfe. ver. quòd dictum quasi omnes sequuntur, vt dicit Anan. in d. c. qualiter & quando, §. licet autem. num. 9. Et ratio est, qa hodie de cõsuetudine, in quocunque crimine regulariter fiscus efficitur accusator, vt ait Pract. Millei, fol. 3. n. 31. Et aduocati & syndici fiscales assumũt partes accusatoris, etiã si pars nõ querelet, vt quotidie videm⁹ in practica seruari. Quin imò in aliquib. locis remedium inquisitionis factum est ordinariũ, & remedium accusationis factũ est extraordinarium, prout est in regno Neapol. in quo nullus admittitur ad accusandum, nisi suam vel suorum iniuriã prosequatur, vt dixi infrà q. 14. ver. Tertius est casus, in fi. & in Francia vbi (quòd plus est) per ordinationes regias prohibita est accusatio, etiã si quis velit suam, aut suorũ iniuriam prosequi, quantum scilicet ad vindictam publicã, sed duntaxat permittitur pro suo interesse ciuili, & sic in omnib. causis proceditur per solam viam inquisitionis, vt attestatur Guil. de Benedict. in secunda parte repet. c. Raynutius, fol. 95. nu. 200. Pract. Millei fol. 17. nu. 53. & fol. 32. nu. 45. Pariter etiã in Flandria ex inolitis iam olim stylo, & consuetudine pars offensa non potest concludere, ad pœnam criminaliter, sed tantum in fiscum, vt attestatur Iodo. fol. 68. num. 13.

7 Hinc infertur, q̃ licet de iure loquendo, accusatio, & inquisitio nõ possint simul cumulari, vt omnes concludunt, teste Roma. in l. edita, post n. 138. C. de eden do, sed accusatio facit cessare inquisitionem, vt suprà dixi, nihilominus attenta hac generali consuetudine, vnum ex istis duob. remediis, accusationis scilicet, & inquisitionis, non facit cessare aliud, sed ambo simul concurrunt, seu concurrere possunt in principio, medio, & fine toti* iudicij criminalis. Et ideo, etiamsi iudex procedat ex officio pro aliquo delicto, quandocunq; superuenit pars, quæ velit querelare, semp admittitur, & econuerso si pars ab initio querelat, non ꝓpter ea cessat iudex ex officio accipere informationes, & examinare testes etiã non ꝓductos, neq; subministratos à parte. Adeo, q̃ modus procedẽdi, qui hodiernis temporib. obseruatur, est quidam modus, in quo põt concurrere mixtura, seu cumulatio vtriusque remedij, s. ex officio, & ad instantiã partis. & vnũ ab altero non impeditur, quinimò multoties concurrunt denũciatio, inquisitio, & accusatio in eodem ꝓcessu, vt infrà etiã dicemus. Et hic modus ꝓcedendi à consuetudine introductus, conuenit opi. quã tenebat Ni. de Matarel. q̃ s. accusatione superueniente, ꝓcedatur super vtroq; iudicio inquisitionis & accusationis, & super vtroq; simul vnica tantum sententia feratur, de qua opi. mentionem facit Are. licet eam non sequatur, in d. cap. qualiter & quando, in. princ. post nu. 14. vers. Secunda fuit, referens Butr. ibi, post nu. 13. dicentem, quòd hæc opi. esset approbanda per Principes & Pontifices, quia secũdum eam cessant omnia inconuenientia. Nam si compareat accusator, qui suam, vel suorum iniuriam ꝓsequatur, non excludetur à prosecutione suæ iniuriæ, pariter etiam procedente iudice super inquisitione, cessabit suspicio collusionis accusatoris, & si ipse colludet, non colludet iudex.

Et

8 Et consequenter hodie superflua est etiam illa practica, quam tradit Alex. in Apostil. ad Bar. in d. l. 2. §. si publico, post nu. 2. in verbo, Modum inquisitionis. ff. de adul. quòd scilicet iudex omninò statuat parti offensę terminum ad accusandum, quo elapso poterit deinde, vbi pars non accusęt, ex officio procedere, neque poterit postea pars, etiã si velit accusare, impedire ꝓcessum ipsius iudicis inquirentis, quòd etiã practicari, in regno Castellæ, à peritis iudicibus, attestatur Ant. Gome. c. 1. delictorum, nu. 17. Est enim de iure indubitatum, ꝙ potest statui parti terminus ad accusandum, & quòd, vbi in eo termino non accusauerit, non est postea audienda, secundũ Bar. in l. Papinianus. §. 1. nu. 2. ff. de inoff. testa. cuius opin. communiter tenetur, vt dicit Imol. in c. tuæ, circa fi. de procu. Et hanc practicam, quam tradit Alex. sequuntur cõiter Doctores, vt ait Blan. in pract. cri. fo. 6. nu. 41. Sed certè hodie, cùm ex dicta generali consuetudine possit iudex in omni casu inquirere, non est opus hac cautela, ex quo non potest timere, ne per superuenientiã accusatoris inquisitio impediatur. Et ita se aliquãdo obtinuisse in facto attestatur Alb. in d. l. ea quidem, post nu. 8. versi. Nunc aliquas. Et ideò licet fortè de iure iudex, qui antequam formet inquisitionem, nõ statuit terminum iniuriato, ad accusandũ, teneatur in syndicatu, hoc tamen in practica nõ seruatur, vt attestatur Amad. de syndicatu, post nu. 32. quem refert Boss. in tit. de inquisitione, num. 68. & in tit. de citat. num. 41.

9 Cessat pariter cautela, quã tradit Cæpolla, caut. 25. ad differendum processum inquisitionis, quòd scilicet compareat offensus, & petat sibi statui terminum competentem ad accusandum, quo termino durante, iudex non potest ex officio procedere, & illam dicit esse notabilem Blanc. in loco proximè allega. nu. 43. subdens, quòd Doctores eam communiter sequuntur. Cessat autem (vt dixi) quia cùm ex supradicta consuetudine introductum sit, vt vnus modus procedendi, alterum non impediat, non debet iudex expectando accusatorem ab inquirendo & procedendo desistere.

10 Superflua etiam redditur alia practica, quam ponit Bar. in l. inter accusatorem, num. 8. ff. de publ. iud. ad euitandum, ne accusatio impediat inquisitionẽ, quòd scilicet facta & producta accusatione, iudex faciat sibi dari licentiã ab accusatore, quòd possit procedere, subdens hanc esse consuetudinem Italiæ, quem refert Aret. in c. licet, nu. 20. de accus. & Afflict. in 2. parte constit. regni, Rub. 1. post num. 28. relatus, & ipse per Carauitam super ritu 21. magnæ Curiæ, post nu. 2. Hoc idem attestatur tenere omnes Doct. Bald. in l. si accusatoribus, nu. 4. C. de accusa. vbi etiam dicit, quòd cauti assessores faciunt scribi, quomodo pars dat eis licentiam, expediendi processum, &c. quem refert Ana. in d. c. licet, n. 6. Sed certè stante prędicta consuetudine, fruſtra peteret iudex licentiam à parte eius, quod ab ipsa consuetudine ei conceditur. Et ita hodie istã practicã Bar. non obseruari de stylo neq; de cõsuetudine attestatur Blan. in d. pra. cri. fol. 11. nu. 25. Potest enim iudex ipse ad vindictam publicam, ex officio, prosequi iam cœptam accusationẽ, vel etiam nouum processum formare, & ita practicatur, vt dicit Ang. de malef. in verb. Comparuerunt, & negauerunt totum, nu. 20. quem refert Boss. in tit. de accus. n. 14. Vide quæ dixi in hoc proposito, infrà q. 45. vers. Facta autem, & q. 51. vers. Sed quid si accusator, & q. 58. circa prin. Benè verum est, ꝙ vbi non vigeret talis consuetudo, standũ esset in meris terminis, iuris Communis, & haberent locum tradita per Doctores in locis superius allegatis.

QVAESTIO IIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudici, ante omnia, constare debet de delicto.*
2 *Et quomodo dicatur constare, de delicto, ad effectum procedendi?*
3 *Et quomodo de delicto, facti transeuntis?*
4 *Et quomodo de delicto, facta permanentis?*
5 *Et quid, si dubitatur, an delictum interuenerit?*

1 DIctum est, quibus modis criminaliter procedi possit. Sciendum est autem, quòd in omnem casum, nunquam debet iudex procedere ad aliquem actum, nisi prius illi constet, delictum ipsum fuisse commissum. Et ita sempec faciunt practi-

practici assessores, vt dicit Catus inter cõsil. crimin. diuersorum, cons. 99. post nu. 7. vers. Secundò etiam, lib. 1. Est enim vulgaris, & trita cõclusio, quod ante omnia debet iudici constare, de delicto, quæ colligitur ex tex. in vulgata l. 1. §. Item illud. ff. ad Sylle. quem tex. sciunt omnes, vt dicit Boss. in tit. de delicto, nu. 2. licet reuera ille tex. loquatur de tortura, vt scilicet reus non subiiciatur torturæ, nisi prius constet delictum fuisse commissum. Et hoc adeò verum est, quòd etiamsi reus cõfiteretur delictum aliquod cõmisisse, non potest condẽnari, nisi de ipso delicto aliter, q̃ ex eius confessione appareat, vt dixi infrà, q. 55. ver. Potest etiã, Sed quia Doctor. in hac materia satis intricatè loquuntur, debes scire, q̃ aliter debet constare de delicto, ad effectum torquendi, seu condẽnandi, de quo dixi in loco prę-alleg. & q. 64. vers. Debet autem, & q. 66. circa princi. & aliter, quò ad effectum in-
2 quirendi, seu procedendi. † Nam quò ad inquirendum, sola querela vel denuncia tio sufficit, quinimò habita querela, seu denunciatione, teneturiudex procedere & inquirere. Et si id nõ faciat, poterit puniri tam ex disposition Iuris communis, q̃ ex forma decretorum huius ducatus, in nouis constitutionibus, in titu. de accusationibus, c. de latis. Et dicit Bald. in l. mancipia, nu. 1. C. de ser. fug. quòd vidit semel condẽnari quendam iudicem, qui portauit ad Camerã accusationem sibi delatam, & noluit super ea procedere. Et illum refert Amad. de synd. nu. 71.

3 Scias tamen aliqua esse delicta, in quibus iudex tenetur, priusq̃ inquirat contra delinquentem, inquirere de veritate delicti. Aliqua verò, in quibus nõ requiritur alia inuestigatio super veritate criminis, sed immediatè p̃cedi potest contra delinquentem. Et ideo debes prę-supponere, quòd quando delictum est tale, quod solo animo p̃ficitur, vt hæresis, vel etiam tale, quod licet facto cõmittatur, eius tamẽ facti nulla solent remanere vestigia, vt est adulterium, & alij coitus, qui sine fractura cõmittuntur, furtum pariter sine fractura, percussiones, quæ fiunt alapa, vel baculo sine liuore, iniuriæ verbales, vel similia, in istis criminibus non requiritur ad procedendum alia inuestigatio delicti, sed statim porrecta querela, potest, & debet iudex inquirere contra delinquentem, assumendo contra eum informationes. Et habitis indiciis, illum carcerari, vel citari facere, prout qualitas delicti requiret, aliàs infinita delicta impunita perrransirent, quòd nullo modo est dicendum. Et super hoc in practica nulla solet fieri difficultas.

4 Quando verò est delictũ facti permanentis, cuius scilicet certa remanent vestigia, puta homicidij ipsum cadauer, incendij locus combustus, & similia, tunc etiam porrecta querela, vel denunciatione, non dicitur legitimè constare de delicto, nisi prius iudex, seu curia corpus ipsum, seu locus incendij oculis subiiciãt. Et ita superiorib. annis, cum fuisset accusata quędam Antonia de Nouello, quòd partum necasset, & ipsa aufugisset, Senatus rescripsit Prætori Luini, vt anteq̃ contra eam p̃cederet, prius faceret cadauer infantis p̃quiri. Ego tamẽ quandoq; vidi per Senatũ aliquos imputatos de homicidio cogi ad præstãdã fideiussionẽ de se præsentando toties, quoties, &c. licet de cadauere non appareret, put seruatũ fuit in quibusdã Marchettis de loco Aronæ, 12. Ian. 1555. & hoc ne si postea cadauer repertũ fuisset, illi possent fuga impuniti euadere. Vidi etiam, q̃ Senatus iussit procedi contra quosdã de Longinis, q̃ simul visi fuerãt cum eo, qui dicebatur interfectus, etiã q̃ cadauer repertum, nõ fuisset, 10. Septemb. 1555. P. N. Statim igitur, q̃ ad iudicis notitiam peruenit, delictũ fuisset commissum, puta hominẽ fuisse interfectum, debet iudex ipse accedere ad eius cadauer visendum & inspiciendũ. Et hæc est communis practica, vt dicit Blanc. in pract. cri. fol. 3. nu. 6. vel secundum alios mittere notarium, qui cadauer ipsum inspiciat, & vulnera describat. Et ita seruat consuetudo, vt ait Nouel. in pract. cri. fo. 59. nu. 2. Pract. Iod. c. 75. nu. 3. hanc etiam dicit esse communem practicam totius orbis Io. de Amicis, cons. 131. nu. 7. Ita etiam obseruari dicit Boss. in loco præalleg. nu. 2. Et ita seruandum esse rescripsit Senatus Prætori Malei, 14. Februa. 1551. P. N. Et debet recognosci cadauer per testes, qui,

qui dum imperfectus inhumatus esset, illum cognouerunt, si id fieri potest, si verò, cuius esset ignoratur, debet per vestes & signa describi, & particulariter annotari omnia vulnera. Et hoc modo dicetur constare de delicto. Et ita docent omnes, vt ait Foller. in pract. cri. fol. 15. nu. 4. licet enim ignoretur nomẽ occisi, dum modo constet de corpore, satis dicetur constare de delicto, & proceditur etiã ad condemnationem. Et hoc omnes sciunt, vt dicit Boss. in loco prealleg. nu. 23. Et dicit Bal. in l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hære. insti. quòd ipse vidit de facto q̃ fuit facta inquisitio contra vnum, qui occiderat quendam, cuius nomen ignorabatur, & fuit missus ad furcas. Et illũ refert Marsi. in pract. crim. in prin. post nu. 17. vbi etiam refert Ang. in l. 1. §. interdum. nu. 1. ff. si pars hære. pet. dicentem, q̃ siue ignoretur nomen delinquentis, siue nomen offensi, ipse vidit vtroq; casu practicari, q̃ procedatur. Et quòd est bona practica, ne ex eo, quòd nomen ignoretur, delicta impunita remaneant. Vide quę dixi infrà q. 52. vers. vlterius etiã. Quinimò dicit Ang. in l. eum qui. §. si nupta, nu. 3. ff. de iniur. & in l. falsus. §. qui alienũ, nu. 3. per illũ tex. ff. de furt. quòd procedit inquisitio contra furẽ, narrando, quòd furatus est contra voluntatem domini, licet non sit aliquis dominus nominatus. Et refert, q̃ ita fuit Perusij obtentum in contradictorio iudicio, contra quosdam, qui fuerunt suspensi, ex eo, quòd furati fuerant quosdã porcos, domus sapientiæ. Et illum refert Anan. in c. qui cum fure, in vltimis verbis de furtis, quod est summè notandũ, quia de facili qs responderet contrarium. Et aduertat notarius, vel iudex, vt describat, seu describi faciat omnia vulnera particulariter, cum omnib. qualitatib. suis, & cum quo genere armorum illata videantur, & an punctim, vel cæsim, &c. & in scriptis reducat mortalia pro mortalibus, & non mortalia pro nõ mortalibus, prout dicit obseruare consuetudinem mundi, Ang. in l. si in rixã, n. 2. ff. de sica. hæc enim quandoq; sunt magnæ importantiæ, ad cognoscendũ, à quo sint illata vulnera, putã, ex genere armorum, quo apparet ex processu quemlibet ex vulnerantibus, seu admittentib. eo tempore armatum fuisse, & similia, propter ea, quæ dixi sup. hoc eod. lib. §. Homicidium. vers. Alia est etiam. Et relatio huius visitationis, communiter per totam Italiam appellatur, Visum, & repertum, quia notarij per illa verba eas incipiunt in actis redigere, vt dicit Marsi. in pract. cri. in prin. nu. 4. in fi. Et hæc, quæ dicta sunt de homicidio, intelligenda sunt etiam de similib. delictis, quorũ remanent vestigia, puta, in incendio, vt visitetur locus incẽdij, & reliquiæ combustionis, in furto, vt videatur fractura facta in arca, ostio vel pariete, in stupro illato puero, vel vi illatæ puellæ, vt inspiciantur partes pudendæ per obstetrices, vel chirurgos, vel alias personas, vt quotidie fit. Et vbi tales personæ referãt cum iuramento, se credere stuprum illatum, vel puellam corruptam fuisse, satis dicetur constare de delicto, quò ad hoc, vt contra delinquentem procedi possit.

5 Hæc autẽ omnia de plano procedunt, quando apparet in re ipsa delictum interueniisse, puta quando in corpore inspiciuntur vulnera, vel signa violationis, vel similia. Et hoc est quòd innuit tex. in d. §. Item illud, ibi scelere interemptum, &c. Sed qd si dubiũ sit, an scelere an verò alia de causa? Et potest poni exemplũ in eo, qui repertus est mortuus in puteo, vt in casu in quo consuluit Dec. cons. 438. potest enim esse, q̃ quis seipsum præcipitauerit, & q̃ ab aliis præcipitatus fuerit, & etiam q̃ casu ceciderit. Sic etiam in eo, q̃ dicitur habere signa veneni, potest enim esse venenum in corpore generatũ, & ab aliis propinatum, & etiam ex aëris corruptione contractum, vt eleganter in facti contingẽtia, declarat Gram. voto. 32. nu. 21. Ego dico, q̃ his casibus iudex debet omninò inquirere & informationes assumere, non quidem tanq̃ de maleficio, sed vt veritatẽ facti intelligat, ex qua deinde apparere possit, an sit delictũ, vel ne, adhibendo etiã, vbi opus sit, iudiciũ medicorum, vel aliorum peritorum. Et vbi ex informationib. assumptis, cõstet scelus nõ interueniisse, silebit processus, vbi verò resultet aliquod indicium, poterit ad vlteriora procedere. Et hoc modo nihil ei poterit imputari. Et hanc practicam seruant cauti

cauti Iudices,& assessores. Et paucis abhinc annis vidi duos processus agitari, contra duos nobiles,in ciuitate Papiæ, quorum alter imputabatur venenasse propriam vxorem,alter strangulasse eius concubinam.Et certè poterat dici,quòd vix apparebat de delicto,& tamen fuit cõtra eos processum,etiam re in Senatu relata,cum maxima seueritate. Scio etiam plerosq; viros,quos pro certo fertur proprias vxores venenasse, absq; vlla molestia per vrbem ambulare, quia dictũ fuit, non constare de delicto.Sed iudices, qui dolosè palliant huiusmodi delicta, non euadent ęterni iudicis condemnationẽ.

QVAESTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Iudex,constito de delicto,statim debet delinquentem inquirere.*
2 *Et an regulariter per inquisitionem procedi possit?*
3 *Et an sint aliqui casus,in quibus etiam,de Iure communi,per inquisitionem procedi possit?*
4 *Aliquid præcedere debere,ad hoc,vt aperiatur via iudici ad inquirendum.*
5 *Potest iudex statim,constito de delicto,generaliter contra delinquentem inquirere.*

1 POstquam igitur iudici legitimè constat,delictum cõmissum fuisse,statim debet super ipso delicto inquirere,vt quã primum scire possit, quis delictũ ipsum commiserit. Qua in re maximè necessaria est celeritas & diligẽtia, ne fortè propter moram,quæ à iudice interponatur, non modo delinquens ipse fuga euadat, sed etiam detur spacium eius fautoribus & amicis,testes de negotio ipso informatos,subornandi,& à veritatis depositione deterrendi,vt sæpenumero contingere videmus.Sed hoc quidem loco in quo de ipsa inquisitione tractare incipimus, plura essent pmittenda,quæ ad terminorũ cognitionẽ pertinẽt.s. quid sit inquisitio,ac quotuplex,& huiusmodi,quæ tamen,cum in practica nunquàm ferè tractari contingat,cõsultò omittere decreuimus, poterit enim studiosus lector in locis ordinariis ea oĩa facile inuenire.

2 Quæro,in quibus casibus per inquisitionem procedi possit?Resp. dixi suprà. q.3.vers.Debes autem scire,quod regulariter de iure ciuili, non potest iudex per inquisitionem cõtra aliquem ꝓcedere. Nemo enim sine accusatore puniri debet,vt dicit gl.in l. 2. §. si publico,in verb. Sine accusatore, ff.de adult. quam tenẽt communiter omnes,vt dicit Ang. ibi, n. 2.Et hoc,secundum Ius commune, nullam habet difficultatem.Cæterùm,de cõsuetudine, regulariter, in omnibus casibus,potest iudex per viam inquisitionis procedere,vt dixi suprà eadem quæstione tertia,versiculo,Sed certe.

3 Scias etiam,de iure communi multos esse casus,in quibus,circunscripta omni consuetudine,potest ex officio procedi, adeò,vt de facili posset fieri regula in cõtrarium.Hos autem casus inuenire poteris apud eos,qui de maleficiis scripserũt sub Rub.de inquisit.plerosq; etiam tecẽset Ang.de malef.in verbo, Hæc est quædam inquisitio, Et ibi etiam Aug.in additio.à nu.12.vsq; ad nu. 48. qui non modò sunt cõmuniter approbati, sed in eis nemo contradicit , vt attestatur idem Augu.ibi,post nu. 48. vers.Item aduerte. Tu per te illos videre poteris, sed aduerte ne erres,quia ad hoc, vt iudex possit in aliquo casu contra aliquem inquirere,& ex officio procedere,nõ sufficit,dicere,ꝙ ille est vnus ex casibus,in quibus est pmissa inquisitio,neq;,ꝙ cõtra eũ est aliquod indicium etiam proximũ maleficio. Sed scias,ꝙ in quocũq; casu,in quo iudex,siue de Iure communi,siue statutario,siue ex consuetudine, põt procedere ex officio,& sic per viam inquisitionis,nunquã debet, neq; potest à seipso procedere ad inquirendum,siue assumendas informationes,vel indicia specialiter contra aliquẽ† 4 nisi aliquid præcedat, ꝙ aperiat viã inquisitioni.s.vel diffamatio,vel querela partis,vel denunciatio,vel huiusmodi,aliter processus esse ipso iure nullos, etiã si delictum fuisset deinde plenè probatũ.Et memini ego, ꝙ fuit grauiter reprehensus Prætor Vallis Sicidæ, qui processerat contra quendam de incestu, ꝙ propriam filiam carnaliter cognouisset,nulla præcedente querela, vel denunciatione,& ambo fucrũt absoluti 9.Nouembr. 1560.P.N.neq; in hocattendũtur notificationes factæ extraiudicialiter, neque illæ quę fiunt incerto auctore & suppres-

so nomine notificãtis,nam super huiuſ. modi notificationibus prohibitum eſt procedi etiã ſi in eis eſſent nominati teſtes de ipſo delicto informati.Et ſi ſup eis fieret proceſſus,eſſet ipſo iure nullus. Et de hoc extat decretum in nouis cõſtitutionibus in tit.de accu.c.omnibus §. nec ẽt.Et oẽs illi contra quos fuit proceſſum ſuper huiuſmodi notificationibus vel denunciationib⁹,factis per perſonas incertas fuerũt per Senatum abſoluti & in ſpecie de anno 1561.quædam Catharina Zanetta P.N.& 20.Decemb.eiuſdem anni idem fuit reſcriptum Prætori Vallis Sicidę P.N.Et ex hac cauſa fuit proceſſatus cõmiſſarius Maſij,qui proceſſerat contra quoſdam ſuper huiuſmodi notificationibus ſecretis 15.Septemb. 1561. P.N. Hoc aũt fuit à iure introductum ad refrænandam malitiã & propter prauitatem iudicũ. Si enim daretur eis facultas procedẽdi ex abruptò cõtra oẽs ad ſui libitũ,poſſent multos indebitè vexare & ideo ſtatutũ eſt,vt prius aliquid p̃cedat, ꝙ iudicem ad procedendum inducat,& quodã modo ex neceſſitate officij ſui impellat, puta fama vel clamor vel querela partis, vel denunciatio officialis, vel aliqd aliud ex his,quæ infrà proximis qu. ſubiiciemus.

2 Poterit igitur iudex in prædictis caſib. enumeratis per Doctores in locis præallegatis ex officio procedere & ſpecialiter contra aliquem inquirere. Benè verũ eſt, quòd abſq; eo ꝙ aliquid ſpecialiter præcedat contra aliquem, quotieſcunq; iudici conſtat aliquod maleficium cõmiſſum fuiſſe, ſtatim poteſt inquirere generaliter ſup ipſo maleficio,vt inueniat p̃ſo nã,quæ commiſit ipſum maleficiũ,& habito aliquo indicio contra aliquẽ, vocat deinde illũ ad ſe defendendũ. Et ita ſeruat totus Mundus,vt dicit Innoc.in c.bonæ,el l.nu.5.de electio. ſubdens, quod illud,quòd longam interpretationem recepit ex iteratione factorum, mutari nõ debet.Et hoc dictum Innoc.refert Bal.in l.edita,in repet.Patauina,nu.30. C. de edendo,& in l.ea quidẽ,n. 42. C. de accuſ. & Anan.in d.c.qualiter & quando,el. 2.§ debet,nu.9.& Card.Alex.in c. de accuſa. col.14.verſ.Inquiſitio generalis,2. quæſt. 8.& alij,quos retuli infrà,q.50. verſiculo, Item quia,& ſequen. Practica igitur eſt, quòd ſi non ſit porrecta contra aliquem querela,vel denunciatio, vel aliter aperta via iudici ad ſpecialiter inquirendum, ſed tantum conſtet delictum fuiſſe commiſſum, iudex ſtatim ex officio inquirit generaliter,interrogãdo teſtes, quos putat de negocio informatos,in genere, an ſciant,quis delictum commiſerit, neminem nominando. Quando verò certus eſt delinquens,puta, quia porrecta eſt cõtra aliquem querela, vel denunciatio, tunc iudex non inquirit generaliter, ſed ſpecialiter,interrogando teſtes,quid ſciant de contentis in ipſa querela,vel denũciatione,in qua ille eſt ſpecialiter nominatus.Tunc autem illa inquiſitio generalis tranſit in ſpecialem, quando teſtes,qui ſunt in genere interrogati, ſecũdum ea,quę ſtatim dixi,nominant ipſi in ſpecie delinquentem, nã eo caſu,illa nominatio aperit viam iudici ad inquirendum ſpecialiter,contra illum nominatũ, id eſt, ad alias informationes cõtra eum aſſumendas, nam vbicunq; ex informationibus aſſumptis ſuper inquiſitione generali,oritur aliquod indicium de crimine contra aliquem,illud indicium,licet receptum ſit parte nõ citata, inducit tamen præſumptionem cõtra eum, quæ ſufficiens eſt ad inquirendum ſpecialiter contra ipſum,vt dicit Bar.in d.l.2.§.ſi publico,nu.9.& eſt communis concluſio vt atteſtatur Aret.in c.cum oporteat,n. 44. in fi.de accuſ.Quinimò ſi ex dictis huiuſmodi teſtium receptorum ſuper inquiſitione generali, reſultaret ſufficiens indiciũ contra aliquem, poſſet ille capi,vel citari abſq; alia ſpeciali inquiſitione. Et hoc eſt ꝙ voluit dicere Inno.in lo.præal. Et licet ipſe loqui videatur in maleficio notorio,eſt tamen intelligenda eius doctrina in quocũq; maleficio, de quo iudici legitimè cõſtet.Satis enim,in hoc propoſito,dici poteſt notoriũ id,de quo apparet ex actis,vt dixi infrà lib.7.§.Notorium, Et hæc omnia nota, quia ille locus Innoc.nõ eſt ab omnib.bene intellectus.

QVAESTIO VI.

SVMMARIVM.

1 *Diffamationem præcedere debere, ad hoc,vt iudex per inquiſitionem procedere poſſit?*

2 *Et quid*

2 *Et quid in iudice ordinario?*
3 *Et quid, si iudex ex mero officio procedat?*
4 *Et an etiam ad assumendas informationes, super ipsa fama?*
5 *Et quid in inquisitione generali?*
6 *Et quid, in inquisitione, quæ fit contra officiales syndicandos?*
7 *Et quid, in crimine hæresis?*
8 *Et quid, si formetur inquisitio ex mandato principis?*
9 *Et quid, si non fuerit de hoc oppositum?*
10 *Et an hæc conclusio de consuetudine obseruetur?*
11 *Fama quomodo probetur?*
12 *Et an per duos testes tantum?*
13 *Et an debeant reddere sufficientẽ causam scientiæ?*
14 *Et an debeant dicere, quod illud audiuerunt, à maiori parte populi?*
15 *Et an debeant dicere, quòd illud audiuerunt publicè dici?*
16 *Et an debeant nominare eos, à quibus audiuerunt?*
17 *Et quid, si non fuerint super hoc interrogati?*
18 *Et an debeant scire, quid sit fama?*
19 *Fama an probetur, per assertionem iudicis?*
20 *Fama an requiratur, vt sæpe ad iudicis aures ascendat?*
21 *Et an sola fama sufficiat, an autem etiam requiratur, quòd procedat clamosa insinuatio?*
22 *Iudex quid facere debeat, post assumptas informationes super infamia.*
23 *Et an reo petenti, danda sit copia indiciorum, super fama assumptorum?*

DIctum est suprà quæst. proxima, posse iudicem procedere ex officio, siue inquirere specialiter cõtra aliquem, dummodo aliquod præambulum legitimum præcedat, quod aperiat iudici viam ad
1 procedẽdum contra eum. † Inter cætera autem, si præcedat contra aliquem diffamatio, omnes fatentur, posse iudicem procedere, & super ipso crimine contra eum informationes, & indicia assumere. Talis enim diffamatio succedit loco accusationis, vt tenent communiter Can. teste Card. Alex. in d. c. de accusat. col. 14. in fi. 2. q. 8. quasi videatur populus ipse, illum, vt reũ criminis, iudici deferre. Quin imò dici solet, quòd de iure communi, adhoc, vt possit procedi, ex officio, siue p viam inquisitiõis, requiritur, quod procedat diffamatio rei, de crimine, pro quo iudex contra eum procedere intẽdit, ita colligi videtur ex verbo d. ca. qualiter & quãdo de accus. Et hoc ẽt sonant illa verba, quæ solent in inquisitionib. apponi, FAMA PVBLICA PRAECEDENTE, &c. Et hæc est communis sententia Doctorum, vt attestatur Hieron. in Apostil. ad Angel. de malef. in verbo, Hæc est quædam inquisitio, post nu. 68. versi. Secundo in quantum Nouel. in prac. crim. fol. 63. post nu. 17. Sed certè quicquid sit de iure, totum contrarium docet practica, quæ cõmuniter obseruatur. Iudex enim cõstito de delicto, assumit informationes in genere, vt dixi sup. q. prox. vers. Poterit igitur, & interroget primo testes quos putat esse de negocio informatos, super veritate criminis. s. an sciãt, qs maleficium illud cõmiserit. Et si dicãt se nescire, tunc interrogat eos super diffamatione neminẽ nominando, sed in genere interrogando, contra quẽ illius delicti fama laboret, vt dixi infrà vers. Sed quoniã. Et si ex eorũ dictis resultet probatio facta, contra aliquẽ, tunc specialiter cõtra eum inquirit, & ad vlteriora contra eum procedit, vel per citationem, vel per capturam iuxta qualitatem indiciorũ. Et sic vides, quòd eodẽ cõtextu iudex assumit informationes super veritate criminis, & super diffamatione, neque ego vnquã vidi fieri aliquem processum qui inciperet ab huiusmodi diffamatione. Sed semper præcedit querela, vel denunciatio vel aliter aperitur via iudici ad inquirendum, iuxta modos, de quibus suprà dictum est & infrà etiam dicemus.

2 Sed retenta communi conclusione, q̃ s. ad hoc, vt iudex possit inquirere, requiratur, quod diffamatio præcedat, scias, q̃ Ang. in repet. si vacantia. C. de bon. vac. videtur tenere, quòd in hoc facienda sit differentia inter iudicem ordinarium, & delegatum, vt scilicet iudex ordinarius possit absq; diffamatione inquirere, non aũt delegatus. In hoc tamen Ang. cõiter reprobatur, vt dicit Alc. in c. nu. 34. de offic. ord. Et hanc opi. contra Ang. dicit esse cõmunem Card. Ale. in d. c. de accusatione, col. 25. vers. Tamen fortius, quẽ refert Foller. in prac. crim. fol. 86. nu. 32. Et ideo (secd̃m Doct.) modus procedendi est vt iudex antequam procedat contra aliquẽ, assumat à seipso informationes sup infamia rei, de illo crimine, deinde cõperto, cũ esse de ipso delicto diffamatũ, examinet testes cõtra eũ, super ipso maleficio, Et aduerte, quia, de iure cõi, si iudex

vellet procedere, super veritate criminis, nõ facta prius inquisitione de fama, posset reus appellare. Et ita dicunt communiter Doct. vt ait Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 25. circa medium. Contrarium tamen, vt dixi, communiter obseruatur de consuetudine.

3 Idem etiam Ang. in repet. d. l. si vacant nu. 177. videtur tenuisse, quod hæc cõclusio non procedat, vbi iudex nõ ad postulationẽ partis, sed ex mero officio inquireret, nam eo casu (secundum eum) nõ requiritur, quòd præcedat diffamatio. Et dicit Aug. ad Ang. de malef. in verb. Hæc est quædam inquisitio, nu. 57. q̃ assessores cõiter hoc obseruant. Sed certè in hoc, cõtra eum, proculdubio est magis cõmunis opi. vt dicit Hier. in Apostil. ad Ang. in loco præalleg. post nu. 68. vers. Quartò in quantum, quẽ refert Grat. cons. 57. nu. 11. lib. 2. & Roland. cons. 24. circa fin. lib. 1. Boss. in tit. de ind. nu. 75. in fi. Hipp. Rimi. inter consil. crim. diuers. cons. 105. nu. 27. lib. 1. Quæ etiam est rationi magis cõsentanea, nam quando proceditur ex mero officio, tunc magis necessaria esse debet diffamatio, quæ succedit loco accusatoris vt dicunt Scribentes in d. c. qualiter & quando, Et dixi suprà, in princip. quæst.

4 Scias etiam, quòd hæc conclusio, quæ habet requiri diffamationem, priusquã super delicto possit iudex, ex officio, inquirere, intelligẽda est, vt non procedat in inquisitione, quæ fit contra aliquẽ super ipsa fama, nam ista fieri potest, modica diffamatione præcedente, Ita dicit Innoc. in c. licet in vltimis verbis de accusa. quem sequũtur communiter Doctores, vt ait Marian. in eo. c. licet, nu. 19. Idemq; dicendum est in inquisitione, quæ fit ad inueniendum ipsum crimen, nam in ea pariter etiam non requiritur, quòd infamia præcedat. Et hoc dicit omnes fateri Berous, in d. c. qualiter & quando, nu. 34. Et ita obseruat practica, vt scilicet ad eã inquisitionẽ, quæ fit ad inueniẽdum, crimen, vel ad assumendas informationes super fama, non solũ modica diffamatio sufficiat, sed imo nulla diffamatio requi-
5 ratur, intellige quãdo† in genere inquiritur, neminẽ nominãdo, sed in specie, cõtra certã personã, nunquam vidi practicari, vt, nulla præcedente querela, vel denũciatione, assumãtur huiusmodi informationes, sup diffamatione, vt sup. dixi.

6 Cæterùm quando syndicatores procedunt contra officiales, in syndicatu, vtiq; formant cõtra eos inquisitionem generalem, etiam nulla fama publica, vel clamosa insinuatione præcedente. Et hoc valdè, de cõsuetudine obseruatur, vt dicit Ange. in repet. d. l. si vacantia, nu. 170. quem refert Marian. in Rub. de accus. nu. 9. & in repet. d. c. qualiter & quando, post nu. 167. vers. L I I. quæro, & Marsil. in pra. crim. §. constante, post n. 20. Sed certè illa inquisitio non fit ad puniendum, neq; ex ea sequi potest condemnatio, nisi secundum ea, quæ dixi infrà q. 50. ver. Scias etiam. Et ideo nihil interest, an diffamatio præcedat, vel non præcedat. Iudex enim, qui vult aliquẽ syndicare, sicuti dupliciter se mouet ad procedendum contra ipsum, ita etiam duo remedia proponit, quorum primum est ad beneficium priuatorum, illos excitando per edictũ, quod solet in principio ipsius syndicatus publicari, q̃. s. quicunque vult querelare, &c. neq; super ipso edicto iudex aliquid vlterius facit, nisi ad ipsarum partiũ querelam. Aliud remedium est ex officio, & ad hoc proponit iudex illum libellum, q̃ appellatur inquisitio generalis, cuius forma traditur per Amadeum in suo tractatu syndicatus. Et super hac inquirit iudex ex officio, reuidendo libros & acta & condemnationes, &c. Et si aliquid reperiat, in quo officialis deliquisse videatur, vocat ipsum, & fit litis contestatio, &c. vt dixi in d. vers. Scias etiam. Et sic vides, q̃ vtroq; casu impertinens esset requirere, quòd aliqua diffamatio præcederet.

7 Item scias, quòd prædicta conclusio non habet locum in crimine hæresis, nã in eo propter delicti ipsius enormitatem potest procedi absq; eo, quòd præcedat diffamatio, sed sufficit, ad inquirendum, vehemẽs suspicio, ita communiter tenetur, vt dicit Felin. in d. c. qualiter & quando, in princ. in vltimis verbis. Credo tamen, quòd vltra ipsam suspicionem, adhuc requiratur querela, vel denunciatio, prout in aliis criminibus, aliàs darentur nimis latæ habenæ inquisitoribus si possent

si possent ex suo capite cõtra omnes inquirere, nulla notificatione vel querela, vel diffamatione præcedente, sed ex sola suspicione tantũ, ꝙ nullo modo est dicẽdum. Erit tamen hoc speciale in hæresi, quòd licet in aliis criminibus de iure requirantur legitima indicia ad formandã inquisitionem, vt dixi infrà q. 20. vers. Ad formandam, in hoc crimine sufficiat vehemẽs suspicio. Vide quę dixi suprà hoc eo, lib. §. Hæresis, vers. Habet etiam.

8 Præterea scias, quòd non habet locũ, quando inquisitio formatur de mandato, aut conscientia Principis, nam eo casu nõ requiritur, ꝙ procedat aliqua diffamatio, ita dixit Innoc. in d. c. cum oporteat, post nu. 5. de accusat. & post eũ Bal. in l. nullus, nu. 1. C. ad l. Iul. Maiest. Aduerte tamen (secundũ aliquos) quia ista doctrina simpliciter intellecta fecit errare multos ignorantes, vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post n. 5. subdẽs etiam, quòd audiuit sæpe multos peritos, & aduocatos in hoc errasse, ideo secundũ eos intelligẽda est, vt procedat, quãdo tale mandatum emanauit motu proprio, secus si ad postulationem partis, nã eo casu adhuc debet præcedere diffamatio, ita tenet glo. in c. 2. in verbo, Fuerat, de accus. in 6. quæ in hoc cõiter à Scribentib⁹ approbatur, vt dicit Marsil. in pract. crim. in d. §. constante, post nu. 22. vers. Sed hanc tamẽ. Sed certè ex quo talis postulatio partis, habet vim querelæ, vel denunciationis, sicut preces, super q̃bus impetratur rescriptum, habẽtur loco libelli, in causis ciuilibus, vt dixi infrà lib. prox. Credo ego, quòd etiã sine diffamatione possit vtroq; casu Iudex inquirere, & informationes assumere. Et ita semper vidi seruari, quia (vt dixi) hæc practica diffamationis apud nos recessit ab aula. Item intellige, vt procedat, quando princeps vtitur verbis assertiuis, secus autem si vtatur verbis narratiuis: hoc enim casu pariter est necessaria diffamatio. Et cõmuniter tenetur, vt dicit Anan. in d. c. cum oporteat, num. 2. Et in hoc videtur dubitandum.

9 Vlterius scias, ꝙ si fuerit processum, non præcedente infamia, & hoc nõ fuerit oppositum, valet processus. Et hæc est communis opin. vt attestatur Aret. in c. qualiter & quando, el 1. col. 3. de accusat. prout illum refert Foller. in prac. cri. can. fol. 102. vers. Itẽ potest opponi, Et ex hoc corruit illa opi. Hostiẽ. quòd, si prius recepti fuerint testes super veritate criminis, quã super infamia, licet deinde probetur infamia, testes prius recepti super veritate criminis, non probant crimẽ, ex quo non fuit seruata forma, vt scilicet prius constaret de infamia, quã reciperẽtur testes super crimine, quæ quidẽ opin. non per omnes reprehenditur, vt dicit Aret. in lo. præallegat. post num. 11. valet enim processus, vt suprà dictum est, licet omissa sit inquisitio famæ, si pars nõ opponat. Effectus autem est maximus, nam quando huiusmodi præposteratio ordinis reddit processum ipso iure nullũ, põt opponi in quacũq; parte iudicij vbi vero nõ annullat processum, nisi parte opponente, tunc nõ potest opponi post litem contestatã, vt dixi infrà lib. 7. §. Exceptio. Et aduerte, quia Doctores in hac materia loquentes, & dicentes, ꝙ omnino fama debet præcedere inquisitionem, intelligendi sunt de inquisitione, quæ fit assumẽdo informationes, super delicto, cõtra aliquem, contra quem nulla sit querela vel denunciatio, non autem de inquisitionis libello, qui trãsmittitur reo, quã do citatur, vt in iudicio compareat, nam cũ id nõ fiat, nisi præcedente processu informatiuo, legitimè formato, proculdubio requiritur in specie, quòd fama præcedat ad inquisitionẽ, reo transmittendã, sed sufficit etiam aliud indicium, prout
10 etiã † obseruari attestatur Boss. in tit. de inquis. n. 27. Et in hoc multi etiã docti viri, æquiuocãdi, decepti sunt, cũ tamẽ nemo deberet, esse ita ineptus, vt crederet, tot patres sensisse, quòd si adessent duo vel plures testes, qui de vsu maleficij, deposuissent tempore visitationis cadaueris (vt plerunq; contingit) non posset cõtra reum trãsmitti inquisitionis libellus, nisi fama præcederet quod esset omnino absurdissimum.

11 Sed quoniam plerunq; contingit, delicta occulte cõmitti, quo casu difficile, & quandoq; etiã impossibile est inuenire testes, q̃ de veritate criminis deponãt,

quod sæpe euenire solet, etiã in delictis palam commissis, ex quo non reperitur de facili, qui velit in causa criminali contra aliquem ad offensam deponere, consueuerũt iudices, vt dixi, iis casibus, postquam eis legitimè constat delictum fuisse cõmissum, neq; reperitur testis, qui de veritate criminis deponat, interrogare testes super fama, vt intelligant, qs sit de ipso crimine diffamatus. Et vbi ex ipsis informationibus assumptis super infamia, resultet suspicio cõtra aliquẽ, procedũt ad vlteriora, contra eũ, super ipso crimine, inquirendo. Videamus igitur, quomodo talis fama cõtra aliquẽ procedat.

12 Sciendum est autem, quòd potest fama probari, etiam per duos testes tãtum, ita videtur sensisse gl. in l. 3. §. eiusdẽ, in verbo, Confirmat. ff. de probat. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Alb. in d. l. ea quidem, nu. 24. Hanc etiam dicit esse cõmunem opin. Sal. in d. l. ea quidem, in sexta charta, vers. Venio ad septimam, prout illum refert Dec. cons. 272. num. 4. Sed certè Sal. in eo loco, qui est nu. 82. loquitur de probatione notorij, & in eo proposito attestatur de cõmuni opin. vt ego fideliter retuli infrà, q. 9. vers. Quæro nũc. Est tamen tenẽda hęc conclusio, in qua, vt dixi, omnes concordant, quòd scilicet duo testes sufficiant, ad famam probandam, cùm in ore duorum vel trium stet omne verbum.

13 Illud tamen in primis sciendum est, ꝙ huiusmodi testes, deponẽtes super fama debent reddere sufficientem causam scientiæ, aliàs non probant, ita dicit Bart. in l. de minore. §. plurimum, post nu. 19. ff. de quæst. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Corn. in d. consil. 233. in litera D. lib. 2. & cons. 216. in litera H. lib. 3. Hanc etiã dicit esse cõmun. opi. Simancas de hæret. c. 63. nu. 16. debet enim testis deponere de his, quæ sensu corporis percipiuntur, vt dixi suprà, libro 2. §. Testis.

14 Debent enim dicere, quòd illud audiuêre à maiori parte populi, aliàs nõ probant, ita dixit gl. præallegata, in d. §. eiusdem, & sequitur Bar. in d. §. plurimum, n. 59. Et ita concludere videntur Doctores omnes, vt ait Marsil. in eod. §. plurimum, n. 46. Et ex hoc infert Bar. in d. §. plurimũ nu. 22. quòd non sufficit, quòd testes deponentes super fama, dicant, quod audiuerũt illud publicè dici: potest enim esse quòd audiuerint illud dici in loco publico, sed tamen à paucis, vel etiam ab vno tantùm, sed opus est, quòd dicant, ꝙ illud audiuerunt à maiore parte populi. Et ita cõiter teneri affirmat Imola in l. hę redes palam, in prin. n. 1. ff. de testa. quem refert Alex. cons. 212. nu. 5. lib. 2. & cõs. 20. post nu. 9. lib. 4. & cons. 2. num. 16. lib. 7. & cons. 35. nu. 6. eod. vol. Cornel. cons. 84. in litera G. lib. 1. & cons. 68. in litera B. lib. 2. & cons. 198. in litera G. eo. vo. & cons. 232. in litera D. eo. vol. & cons. 216. in litera H. lib. 3. & cons. 304. in litera L. eod. vol. vbi dicit, ꝙ ita aliàs obtinuit contra d. Benedictũ Caprã, in causa eius propria, & sæpius vidit in iudiciis. hoc pro satis claro reputari, Card. Ale. in c. cũ in tua. circa fi. de sponsal. Dec. in c. 1. nu. 53. de appell. & cons. 133. nu. 4. in fi. & cons. 210. post nu. 9. vers. Secũdo dato, Curt. Sen. con. 82. post nu. 9. Crauet. cons. 41. nùm. 5. & cons. 262. post nu. 5. Hanc etiam conclusionem dicit esse communem Alex. cons. 123. nu. 3. lib. 7. Soc. cons. 54. nu. 27. lib. 4. Dec. consi. 37. post nu. 10. vers. Tertius, testis Bertran. cons. 74. nu. 10. lib. 8. Soc. Iun. cons. 69. nu. 24. lib. 1. Gram. consi. crim. 26. post nu. 14. Sed certè hæc opi. Bart. est multum aspera, & si teneretur in practica, vix reperiretur ex mille testibus vnus, qui rectè super fama publica deponeret. Et ideo Bald. in c. literas, num. 2. de præsumption. tenuit totum oppositum, quòd scilicet testis, q dicit se audiuisse aliquid publicè dici, probat famam, quia intelligitur publicè, id est, publica voce à populo. Et hæc secundum eum est aptior expositio, & secundum cõem intellectum loquentiũ. Et hæc opin. Bald. in practica seruatur, & contra Bart. est communis obseruantia, vt attestatur Cassador. decis. 3. maximè, nu. 7. de probat. Et post eum ita seruari in curia Romana attestatur Paris. con. 52. in fi. lib. 3. Hieron. Mont. in tracta. de finib. fol. 50. nu. 4. Ferret. cons. 168. post nu. 19. quam quidem obseruantiam Romanæ curiæ, in materia probationum omnes aliæ curiæ deberent imitari. Apud nos etiam indistinctè seruatur opinio Bald.

contra

contra Bart. & ille aduocatus, qui vellet super hoc insistere, reputaretur cauillosus, & proculdubio succumberet. Quinimò hanc opin. contra Bar. esse communem, & in iudicãdo sequendam attestatur Calcan. cons. 8. num. 11. Et dicit Alex. sibi contrarius, consil. 102. nu. 17. lib. 7. videri; quòd magis communiter damnetur illa opin. Bart.

15 Item requiritur, quòd dicant se audiuisse id publicè dici, licet enim deponãt, quòd illud audiuerunt à maiori parte populi, si tamen illud secretè, non publicè audiuissent, nõ diceretur probata fama, secundum Theoricam Bart. quam dicit esse communem Imola in loco præallegato, prout illum refert Corn. consil. 221. in litera C. in fin. lib. 3. Sed certè iudicio Bart. in dict. §. plurimum. nume. 20. dicit totum oppositum. & Imola iam suprà, fuit per me fideliter relatus, in versiculo, Debet etiam.

16 Amplius etiam debent testes, deponentes super fama, si fuerint interrogati, nominare eos, à quibus audiuerunr id, de quo deponunt esse publicam vocem, & famã, aliàs non probant. Ita dixit Bart. in d. §. plurimum, nu. 23. & ante eum Innoc. in d. c. qualiter & quando, nume. 1. quem sequuntur communiter Doctores vbique, vt attestatur Alexan. consil. 100. post num. 4. vers. Sextus testis lib. 1. Et dicit Aret. in d. c. cum oporteat, post num. 58. vers. Communiter tamen, quòd hæc est magis communis opinio, quæ etiam seruatur in practica.

17 Sed quid, si non sunt super hoc interrogati? Resp. quòd adhuc debent nominare eos, à quibus audiuerunt, vt possit iudex perpendere ex eorum qualitate, quanta sit illis fides adhibenda. Et ita seruari attestatur Ioan. Andr. in d. c. cum oporteat, de accu. vt illum refert Marsil. in d. §. plurimum, nu. 50. & cons. 76. nu. 22. & Gram. cõs. cri. 42. nu. 19. & voto 34. n. 14. quanuis ego in libro meo non reperiam Io. Andr. in attestantem. Sed certè communis practica est, quòd interrogentur. Et adhuc si non essent interrogati, crederem, quòd in criminalibus non probarent, nisi nominarent eos, à quibus audiuerunt. Debet enim fama habere originem à personis honestis, & fide dignis, non autem à malcuolis, vel improbis, vt omnes fatentur, quod intellige, nisi agatur de re turpi, nam eo casu nõ esset contemnenda fama, quæ ortũ haberet à turpibus personis, puta, si agatur de re commissa in lupanari, poterit oriri fama à meretricib. & lenonibus, non autem à Doctoribus vel equitibus, qui non solẽt ibi conuersari, sic etiam si agatur de chartis, vel taxillis falsis, poterit fama ortum habere à lusoribus, & barris, & non erit, vt dixi, per iudicem contemnenda.

18 Postremò scias, quod huiusmodi testes super fama deponentes, debent scire quid sit fama, & si interrogentur, quid sit fama, & respondeãt se nescire, nihil probant. Et hæc est communis opinio, vt dicit Marsil. in d. §. plurimum, nu. 104. & seq. Et ex prædictis potes coniicere, quàm sit difficilis probatio famæ, adeò vt vix sufficerent ad eam rectè probandam testes, qui essent Iurisperiti.

19 Sed quæro, nunquid fama probetur per assertionem iudicis? Dixi infrà quæst. 31. in versi. Fama publica.

20 Quæro nunc, nunquid ad hoc, vt super fama possit formari inquisitio, requiratur, quòd fama sæpe ascendat ad aures iudicis? Respõ. quòd sic, de iure loquendo. Et est communis opinio, vt attestatur Aret. in d. c. qualiter & quando, num. 75. & seq. sed (vt sæpius dixi) practica hæc non obseruatur, quia hodie (saltem apud nos) nõ inchoantur processus super diffamatione, nisi aliud concurrat, quod aperiat viam iudici ad procedendum.

21 Item quæro, nunquid sola fama sufficiat, ad hoc, vt possit formari inquisitio? Resp. q̃ non, sed de iure requiritur etiam clamosa insinuatio, quæ ipsam famã ad aures iudicis sæpius detulerit, ita colligitur ex text. in d. c. qualiter & quando, ex quo videtur sumpta illa verba, quæ communiter in inquisitionib. apponi solent. ET CLAMOSA INSINVATIONE SVBSEQVENTE NON TANTVM SEMEL, SED SAEPE, ET SAEPIVS, &c. Quoties autem requiratur, quòd clamor & infamia peruenerint ad iudicem, ad hoc, vt possit ex officio contra aliquem inquirere, non est à iure

determinatum. Et ideo dic, quòd est arbitrarium iudici, & ita tenēt communiter Doct. vt ait Marian. in d. c. qualiter & quando. nu. 119. Hæc tamen omnia intellige, vt procedant, quando inquisitio fit contra prælatum, nam eo casu non sufficit simplex fama, sed requiritur, quòd sit talis, quæ nō possit sine scandalo, vel periculo tolerari. Secus autem quando inquisitio fit contra subditum, tunc enim sufficit, ꝙ fama præcedat, etiam quòd nō sit scandalosa, neq; periculosa. Et ita tenent communiter Doctor. vt dicit Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 28. in fin.

22 Successiuè quæro, quid facere debeat iudex post assumptas informationes super infamia? Resp. debet vocare ad se eū, contra quem intēdit procedere, & ei dicere: Ego intendo inquirere contra te super tali crimine, super quo es diffamatus. Et vbi ipse confiteatur crimen, & infamiam, poterit eum punire, vbi verò neget, poterit ad vlteriora procedere, ita dicit gl. in d. c. qualiter & quando, in glo. 1. Sed certè hæc practica communiter, de consuetudine nō seruatur, imò seruatur oppositum, quia primo fit inquisitio, & postea super ea inquisitus interrogatur, & examinatur, vt dicit Ang. in rep. d. l. si vacantia, nu. 197. quem refert Ang. Aret. de malef. in d. verbo, Hæc est quędam inquisitio, & Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 36. circa med. licet ipse Ang. Aret. dicat, ꝙ illa doctri. Ang. procedit, quando Iudex contra absentē inquirit. Sed si reus est præsens & in fortia officialis, tunc (secundum eum) semper iudex eum interrogat cū tortura, & si non, in camera pluries, vt videat bene, super quo possit formare inquisitionem, & post eius interrogationem format inquisitionem, de quo tamen ego dixi infrà, q. 45. Maria. autem in rep. d. c. qualiter & quādo, post nu. 212. vers. L X X. quæro, dicit & ipse, quòd illa practica, quam ponit gl. prædallegata, cōiter nō seruatur, sed communiter citatur inquisitus, vt compareat ad se defendendum, & subiicit formam ipsius citationis. Ego verò suprà in princ. quæst. dixi, ꝙ tota hæc practica diffamationis, hodie non seruatur, nisi quādo alia indicia haberi non possunt, propterea si casus contingeret, debet iudex, habita informatiòne super infamia, si reus est prędens, illum interrogare, si verò est absens, debet illū citare, iuxta ea, quę dixi infrà q. 31. & inter ea perquirere fortiora indicia super ipso crimine, indiciū enim famæ solum, licet sufficiat ad inquirendum, vt dixi suprà, in princ. q. non tamen sufficit ad torturam, vt dixi infrà q. 21. vers. Fama sola.

23 Sed quid si reus dicat iudici, vt prius q̄ ad vlteriora procedat, det ei copiam indiciorum, quæ semper diffamatione assumpsit? Resp. Ang. in d. rep. l. si vacantia, nu. 89. dicit, quòd cauti aduocati hoc petunt, vt possint impugnare testes diffamantes, & vt videāt, si fama est probata, nam si aduocatus poterit videre famam non esse probatam, vel testes esse suspectos, obtinebit in causa. Et dicit hoc vidisse fieri, & peti in ciuitate Aretij, quod quidē proculdubio esset valde vtile ipso reo, præsertim cùm ꝓbatio famæ sit multum difficilis, vt potuisti videre sup. vers. Illud tamen, & seq. Sed certè mirum est, quòd Doctores adeò variè loquantur in hoc proposito. Si enim secundum magis communē opi. creditur iudici, asserenti famam esse contra aliquem, nec tenetur aliter de ea parte fidem facere, vt dixi in d. q. 31. vers. Fama publica, non video ego quomodo sit danda eius copia, reo petenti, præsertim cùm ex cōsuetudine generali, iudex possit etiam non præcedente infamia inquirere, vt suprà dixi. Et ideò dicit Ange. in loco prædallegato, quòd hodie Perusij hoc nō seruant de consuetudine, ex quo ibi secundum formam statutorum potest de omni crimine inquiri. Dic ergo, ꝙ cùm ex generali consuetudine nō seruetur, vt prius assumantur indicia super fama, deinde super crimine, sed omnia eodem contextu reciantur, iudex circa copiam diffamationis dandam, vel denegandam reo inquisito, debet obseruare ea, quæ generaliter dicta sunt de copia indiciorum. q. 49.

QVAESTIO VII.

SVMMARIVM.

1 *Denunciationem aperire viam iudici ad inquirendum.*
2 *Denunciare quis possit?*
3 *Dictum denunciantis an sufficiat ad inquirendum?*
4 *Officia-*

4 *Officiales quomodo constituantur ad denunciandum delicta?*
5 *Et an possint denunciare etiam delicta non notoria?*
6 *Et an teneantur denunciare etiam ea maleficia, quæ sunt de iure impunita?*
7 *Denunciare an cuicunque liceat?*
8 *Monachus an possit denunciare?*
9 *Laicus an possit denunciare clericum de crimine?*
10 *Denunciationis forma quæ sit?*
11 *Et an sint seruandæ solemnitates iuris?*
12 *Denunciator, qui non probat contenta, in denunciatione, an sit in expensis condemnandus?*

1 DIctum est suprà q.5.vers.Scias etiam, multos esse casus, in quibus potest iudex ex officio procedere, etiam si nulla partis accusatio, vel querela præcedat: Dictumq; est etiam suprà q.proxima, diffamationem inter cætera operari, vt Iudex contra diffamatum inquirere possit.

2 † Nunc scias alium etiam esse modū, per quem aperitur via iudici ad inquirendū, scilicet si facta sit denunciatio apud acta, quòd aliquis maleficium aliquod commiserit. Et in hoc proposito ego omitto ea omnia, quæ de iure canonico dicuntur de materia denunciationis, de quib⁹ dixi infrà lib.7. §.Denunciatio. Sed tantummodo loquor de illis denunciationibus, super quib. solet criminaliter procedi. Et in hoc debes aduertere, quia licet aliqui dicant, q̄ iste modus procedendi per denunciationē, est modus ordinarius procedendi, sicut alij, & Boss. in tit. de denuncia. nu.1. affirmet, quòd ita dicunt omnes Doc. nihilominus re vera modus procedendi per denunciationem, nō est modus separatus ab inquisitione, nā denunciatio nihil aliud operatur, nisi quòd succedit loco diffamationis, vel querelæ, & sic aperit viam iudici, ad inquirendum ex officio contra aliquem, quòd aliàs de iure non posset, non præcedēte querela, vel diffamatione, vt sæpe suprà dictū est, adeò, quòd ita dicitur procedere iudex ex officio, quando præcedit sola denunciatio, sicut quando præcedit sola diffamatio. Et ideò facta denūciatione, iudex super ea assumit informationes, & indicia, & eis assumptis, format libellum siue inquisitionem, in qua narrat, quomodo ꝓpter denunciationē, datam per talē officialem, intendit ex officio ꝓcedere, contra, &c. Et ita cōmuniter seruatur in practica, teste Pract. Pipien. in forma inquisitionis, in verbo, Hæc est quędam inquisitio, post nu. 38. Et ita etiam quotidie esse in vsu, attestatur Bos. in loco præalleg. nume.2. Quæ omnia intelligo tam in denunciatione, quæ fit ex necessitate officij, quàm in ea, quæ fit ab alio non exercente officium, vt statim dicam.

3 Quæro igitur pro intelligentia terminorum, quis possit denunciare? Respon. Bart. in l. diuus, nu.7. ff. de custo. reor. dicit, ꝙ qui prohibetur accusare, est etiam prohibitus denunciare. Sed hæc opi. Bar. communiter in practica non seruatur, nam isti officiales, qui constituuntur ad denunciandum, vt plurimū, sunt personæ pauperes & viles, & quandoq; etiam infames, & tamen admittuntur, & super eorum denunciis, proceditur ad inquisitionem. Et ita communiter obseruari attestatur Ang. de malef. in gl. nec nō, & ad denunciationē, nu. 4. quem refert Cardi. Alex. in d.c. de accusatione, col.65. in fin. vers. Secundo quæro, 2. q.8. & Marian. in c. repet. c. qualiter & quando, nume.81. & pract. Conradi, fol.236. nu.9. Et reuera ridiculum esset in practica, si quis vellet aliquam exceptionē proponere contra personas huiusmodi antianorū, siue consulum, q̄ delicta denunciant. Tu igitur dic, ꝙ aut agitur de delicto, super quo ex forma statutorū vel cōsuetudinis nō potest procedi, nisi ad instātiam partis. Et tunc rectè procedit opi. Bar. vt qui non potest accusare, seu querelare, non possit etiam denunciare, aliàs fieret fraus legi, si ille, qui non posset accusare, admitteretur ad denunciandum. Faciunt quæ dixi infr. q. 10. ver. Scias autē. At verò agitur de delicto, pro quo potest iudex procedere ex officio, & sic per viā inquisitionis, siue de iure, siue de consuetudine, & tunc q̄libet admittitur ad denunciandū, & ita procedit allegata cōsuetudo, hic siue iste denūciet motu ꝓprio, siue ex necessitate officij, q̄quid distinguat Ang. in loco prēal. cuius opi. in pract. non seruatur, & meritò. Publicè enim interest delictorum ad magistratuum notitiā quocunq; peruenire ne impunita remaneant, & talis denunciatio modici est momenti, qa cùm nihil aliud operetur, nisi quod aperit viā

iudici

iudici ad inquirendum, non potest super ipsa denunciatione iudex cõtra aliquem procedere ad citationem, neque ad capturam, nisi prius habitis contra eum legitimis indiciis siue informationibus, vt inferius dicemus.

3 Habes igitur, quòd dictum denuncian-
tis maleficium sufficit ad inquirendum. Et hanc dicit esse cõem conclusionem, Boss. in tit. de denunciatione, post nu. 2. quam tamen intellige, vt procedat, quò ad inquirendum, id est ad recipiendum indicia, siue informationes contra eum, qui pro reo nominatur in denunciatione, vt statim dixi. Si verò intelligamus ad inquirendum, id est ad transmittendam inquisitionem contra eum, qui de ipso delicto imputatur, tunc est distinguendum, nam aut talis denunciatio fit per ipsam partem offensam, & non sufficit, etiam si ipse denunciãs ex vulnere moriatur, & in ipsa denunciatione vsq; ad mortem perseueret, licet in hoc vltimo consuetudo contrariũ obseruet, vt dixi infrà q. 21 ver. assertio vulnerati, Aut fit per tertiam personam priuatam, & pariter non sufficit, qa ipse videtur in tali denunciatione, fungi vice accusatoris. Et ideo super eius denunciatione, etiam iurata, nõ potest vllum fieri fundamẽtum, etiam si deponat de visu. Et in hoc nullus est qui dubitet: Aut verò fit per syndicũ, siue officialem, deputatum auctoritate publica ad huiusmodi denunciationes faciẽdas. Et tunc aut ipse testificatur cũ iuramento vera esse ea, q̃ denunciat, & reddit causam scientię, & eo casu facit fidem, prout alius testis, qui super ipso delicto deponeret. Et potest super eius dicto formari inquisitio, aut verò non deponit ipse super delicto, sed dicit alios esse informatos, & tunc eius dictũ nihil operatur, nisi quia (vt dixi) aperit viam iudici ad inquirendum, & non potest super eo procedi, nisi legitima adsint indicia. Et ita obseruat cõmunis pract. Benè verum est, quòd si huiusmodi denunciator fuisset deputatus non modo ad denunciandũ, sed etiã ad custodiendum, puta, agros vel passus, vel ad capiendum, puta, fraudantes gabellas, vel deferẽtes arma, vel similia, tũc ei daretur plena fides, non modò ad inquisitionẽ formãdam, sed etiam ad condemnandum, nisi denunciatus probaret suam innocentiam. Et hoc propter iuramẽtum, quòd tales officiales præstant in princ. officij sui. Et ita de consuetudine obseruatur, vt dicit Gand. in tit. quomodo malef. cog. per denunciat. post nu. 4. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Nec non & ad denunciationem, post nu. 6. Sed hoc intellige vt procedat in causis, seu delictis leuibus. Cęterùm in causis grauibus, & in quib. ingeritur pœna corporalis, non credo q̃ talis denunciator haberetur pro integro teste, sunt enim, vt plurimum viles personę, & infames, scilicet Beruarij, vel similes, quos Mediolani Borlandettos appellamus. Et ideo non putarem eis, tanq̃ omni exceptione maioribus, plenam fidem adhibendam, nisi aliæ circumstantiæ iudicis animum mouerent.

4 Scias autem, quòd antiquis temporibus magistratus deputabant officiales, qui eis delicta denunciarent, hodie verò constituuntur syndici per parrochias, siue castra, qui sunt, tanquam officiales, constituti ad denunciandum delicta. Et ita hodie communiter seruatur per Italiam, vt dicit Marian. in d. cap. qualiter & quando, nume. 30.

5 Scias etiam quòd de iure huiusmodi officiales (secundũ aliquos) non possunt denunciare, nisi delicta notoria. Et ita tenent communiter Canon. vt dicit Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 67. versi. Quæro, an maleficia, 2. q. 8. Ita etiam communiter teneri attestatur Marian. in d. c. qualiter & quãdo, post nu. 179. Sed quicquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, nam tales syndici nõ modo possunt denunciare etiam delicta occulta, & non notoria, imò, ex necessitate eorum officij, tenẽtur ea denunciare, sub pœna in statutis ciuitatum vel locorum expressa. Et hoc etiam admittit stylus curiarum ecclesiasticarũ, vt attestatur Diaz in pract. crim. canon. c. 6. quẽ refert Pract. Conradi, fol. 235. nu. 5. in fin. nisi fortè delictum esset ita occultum, quòd syndicus illud non denuncians, excusari posset. Et ita Albe. in 2. part. statut. q. 82. dicit sæpe obtinuisse, super quo in præsentia

nihil

nihil determino. Benè verum est, quòd Senatus de facili excusat huiusmodi consules, siue antianos, propter non factas denunciationes, vbi non potest in eis argui dolus, vel lata culpa, puta, si fuerit aliquis percussus in agris remotis à domibus, & percussus rem ipsam consuli non notificauit, prout contigit in loco Casaleti Laudensis, & fuerunt homines ipsius loci absoluti, 12. Aug. 1546. P.N. in aliis etiam pleriſque casibus similibus ita semper vidi per Senatum iudicari.

6 Sed quæro, nunquid tales syndici tenentur denunciare etiã ea maleficia, quę sunt de iure impunita, puta, si sit occisus bannitus, qui ex forma statuti possit impunè offendi, vel huiusmodi? Respon. ℣ sic, nam ad ipsos nõ pertinet iudicare, an delictũ sit punibile, vel ne, ita tenet Bart. in l. si quis in graui, §. si meritus, ff. ad Syll. & est cõmunis opi. vt dicit Aug. ad Ange. de malef. in verbo, Nec non, & ad denunciationẽ, nu. 7. Et ita in practica obseruatur. Quinimò ex consuetudine tenentur denunciare quascunque offensiones, & mortes violentas, etiamsi casu contigisse dicantur, puta, si quis in flumine submergatur, vel è tecto decidat, plerunq; enim hæc, & similia dolosè commissa, solent casui imputari, propterea bonum est, vt ad notitiam iudicum perueniant, ad effectum, vt rei veritas detegi possit, prout ego in facto multoties vidi.

7 Dixi suprà, quòd non modò officiales ad hoc deputati, sed etiam alij admittuntur ad denunciandum, quę res licet fortè de iure communi aliquam habeat difficultatem, tamen de cõsuetudine passim seruatur, quòd quilibet accedit ad iudicem, & denunciat iniuriam sibi, vel alteri factam, & iudices de facili procedunt, vt attestatur Alber. in d. l. ea quidem, nu. 9. sumptis tamen prius debitis indiciis. Et est bona practica, ne aliquo modo delicta impunita pertranseant.

8 Itẽ quæro, nunqd monachus possit denunciare? Resp. in forma iudicij non põt denunciare, nisi, pprium Abbatem, extra iudicialiter aũt, & ad pœnitentiã potest denunciare quemcunq;. Et hæc est cõmunis opi. vt dicit Abb. in c. ex parte, n. 6. de accu. sed hoc rarò contingit in practica.

9 Quæro etiam, nunqũid laicus admittatur ad denunciandum clericum de crimine? Respon. ℣ regulariter non admittuntur laici, ad denunciandos clericos, prout neq; ad accusandum, vt dixi infrà, q. 14. vers. Propter reuerẽtiam, est tamen speciale in laico parrochiano, vt possit prælatum suum denunciare. Et est communis opi. vt attestatur Aret. in c. illa, nu. 7. de accusa. Plurimum enim interest etiam laicorum habere bonos prælatos.

10 Quæro nunc, quæ sit forma huiusmodi denunciationis? Resp. Syndicus, seu officialis ad hoc deputatus notificat iudici apud acta, de tali commissum fuisse tale maleficium à Titio, & esse de eo informatos Petrum, & Ioannẽ, &c. Et ita vsus obseruat, vt dicit Ang. de malef. in loco præalleg. nu. 20. quem refert Pract. Conradi, fol. 236. nu. 11. Et hoc sufficit, neq; tenetur denunciatio vlterius aliquid facere, sed relinquit iudici faciendum, cuius partes sunt statim inquirere de delicto, contra nominatum pro delinquente in denunciatione, examinãdo testes in ipsa denunciatione nominatos, & etiã alios à quib⁹ veritas haberi possit. Et ideo licet de iure denunciator teneatur probare, vera esse ea, quæ in sua denunciatione continentur, vt est tex. in d. l. diuus. & in l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Turpil. tamen communis vsus, & practica hoc non admittit, vt dicit Ang. in loco præalleg. Sal. in d. l. ea quidem, nu. 23. Maria. in d. c. qualiter & quando, nu. 179. in fin. Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 68. vers. Quæro an isti, Sed sufficit (vt dixi) ℣ in schedula denunciationis inscribi faciant nomina testium, qui dicuntur esse de cõtentis, in denuncia informati. Hæc autem omnia intellige, vt procedant, quando ad notitiã ipsius denunciantis peruenit nomen delinquentis, & testium. Si verò est ei occultum, sufficit, quòd dicat nomina eorum, à quibus illud intellexit. Et tunc iudex facit citari partẽ offensam, vt habeat indicia, & plerunque etiãm mandat ipsemet denuncianti, vt melius se informet, & termino bidui, vel tridui veniat, de omnibus informatus, & curiæ referat.

11 Vlterius quęro, nũquid in huiusmodi denunciationib. seruandæ sint solemnitates

tates iuris? Resp. Luças de Penna in Rub. de delator. col. 2. vers. Item dicunt aliqui, lib. 10. dicit, quod etiam denunciator tenetur se inscribere ad pœnã talionis, subdens, ꝙ ita hodie de consuetudine obseruatur, prout illum refert Carauita super ritu 68. magnę curiæ, n. 11. cùm tamen reuera loquatur in delatore, prout eum fideliter refert Gram. super constit. Regni, fol. 63. nu. 45. Sed Ange. in d. l. ea quidem, nu. 3. dicit, quòd imò denuncians nõ tenetur se inscribere ad pœnã talionis, sed in aliis solemnitatibus, quæ requiruntur in libello accusatorio, scilicet expressio criminis, personarum, loci, & temporis, tenet, ꝙ idẽ seruandum sit in denunciatione, quod in accusatione, subdens, ꝙ ita etiam videtur obseruari de consuetudine per totum mundum. Et ita illum refert & sequitur Aug. ad Ang. de malef. in loco prælegato, post num. 12. vbi etiam subdit, quod licet denunciator nõ teneatur se subscribere ad pœnã talionis, debet tamen ipsa denunciatio, quam vult dare iudici, esse inscriptis. Et dicit quòd ita volunt Doct. Et idem in effectu dicit Bos. in tit. de denunciat. nu. 14. & ita etiam quotidie videmus obseruari, quia tales syndici nunquam se subscribunt ad pœnam talionis, sed tantummodo deferunt in scriptis suam denunciationem, iuxta formam, de qua suprà dictum est, aut ipsimet narrant eam notario, qui ipsis dictantibus illam redigit in actis.

12 Sed nũquid, si reus absoluatur, denunciator ratione calumniæ erit in expensis condemnandus? Resp. quòd sic, ita dixit Cyn. in l. seueriter, in vltimis verbis. C. de excusat. tuto. Et ita tenent communiter Docto. vt attestatur Alber. in l. sancimus, nu. 6. in fin. C. de iud. quem refert Gratus cons. 92. num. 2. lib. 1. Et ita fuisse de facto terminatum in ciuitate regia, attestãtur nonnulli, quos refert Catald. de synd. q. 182. Et dicit Guido Papæ decis. 269. Denunciator, num. 1. quòd in Curia Delphi. denuncians aliquem nominatim pro aliquo delicto, si ille sit absolutus, condẽnatur in expẽsis, si verò denunciat delictum in genere, nõ tenetur, nisi deinde subministrauerit probationes contra aliquem, vel instigauerit iudicem ad eum condemnandum, subdens, quod ita etiã vidit suis temporibus sæpe iudicari. Sed certè quicquid sit de iure, hodie de consuetudine isti syndici non puniuntur propter calumniam, nam ex quo denunciant ex necessitate eorũ officij, cessat omnis præsumptio calumniæ. Et ita de facto seruari attestatur Albe. in d. l. ea quidem, nu. 9. in fin. & Amad. de synd. nu. 85. Quod tamen ego intelligo, vt procedat, quãtum ad hoc, vt excusentur à præsumpta calumnia, quæ scilicet oritur ex eo ipso, ꝙ delictum non probatur, vt dixi infrà, q. 62. vers. Dixi suprà. Sed si appareret de vera calumnia, tunc procederet communis opinio, vt deberet in expensis condemnari, & fortè etiam grauius puniri iudicis arbitrio, iuxta ea, quæ dixi infrà, q. 81. vers. Sed quæro, vbi verò esset aliquis denunciator, qui non ex necessitate officij, sed sponte accederet ad denunciandum, crederęm de eo iudicandum esse, prout de accusatore, & ideo ratione calumniæ illum esse condemnandum, vt de accusatore dictum est in locis prælegatis.

QVAESTIO VIII.

SVMMARIVM.

1 *Deprehensionem rei, in flagranti crimine, aperire viam iudici ad inquirendum.*
2 *Et an faciat plenam probationem?*
3 *Et an reo, deprehenso in flagranti crimine, dandus sit terminus defensionis & copia indiciorum?*
4 *Et an requiratur sententia?*
5 *Et quid, si iudex, oculis propriis, videat maleficium committi?*

ALiis etiam modis aperitur 1 iudici via ad inquirendum, nulla querela aut denunciatione præcedente, puta, si delinquens sit in flagrãti crimine repertus, tunc enim non modo iudex potest cõtra eum inquirere, sed etiam procedere, vsq; ad sententiam, iuris ordine non seruato.

Scias tamen, quod deprehensio in crimine non facit plenam probationẽ, sed tantummodo operatur, vt reus possit torqueri, & ita communiter tenetur, vt ait Alb. in l. defensores, nu. 2. C. de defens. ciuit. Et ideo debet iudex bene aduertere, ne statim procedat ad executionem contra eum, qui ad prætorium ducitur, tanquam deprehensus in flagranti crimine,

mine, nisi aliter etiam constet tale delictum ab eo cõmissum fuisse. Solent itaq; cauti iudices tales homines, qui ad eos conducuntur, tanquã deprehensi in flagranti crimine, examinare, & vbi fateantur, exequi pœnã cõtra ipsos, vbi verò negent, statim absque alio processu ducere ad torturam, vt eos cogant ad delictum confitẽdum. Et hac practica vtuntur assessores vt dicit Ang. in l. interdum, §. qui furem, nu. 8. ff. de furtis. Et scias, quod licet talis reperiatur innocens, nõ propterea iudex, qui illum torsit, tenebitur in syndicatu, quia illa inciuilis ductio ipsum ita ductum in illud periculum posuit, vt dicit text. in d. §. qui furẽ, & notat Ang. ibi subdit tamen. Vtere hac tortura velut homo discretus, secũdum causam, qualitatem, & conditionem personæ, ne alias vt iudex peruersus recipias punitionẽ. Hæc autem intellige, vt procedant in grauib. delictis, pro quibus ẽt pœna grauis imponitur. Cæterùm in leuibus delictis potest iudex aliquem repertũ in flagranti crimine ponere ad cathenam, vel berlinam, vt vulgò dicitur, absq; aliquo processu, & ita seruari ex cõsuetudine terrarum, attestatur Ang. in d. l. ea quidẽ, n. 1. in fi. subdens, ab huiusmodi cõsuetudine non esse recedendum. Et illum refert Paris. Put. de synd. fol. 287. nu. 8. Et ita se practicasse attestatur Bart. in l. leuia, n. 12. ff. de accus. Dicit etiam Ang. in l. ictus fustium, nu. 2. ff. de his, qui no. infa. quod videmus hodie seruari, ꝙ inuenti ad furãdum vuas per officiales rectorũ, absq; interlocutoria, aut diffinitiua ducuntur cũ vuis ad collũ ꝑ ciuitatem. Et eodem modo inuenti cum armis de facto, ducuntur ad palatium, & compelluntur ad soluendã pœnam antequã recedant. Idẽ dicit Cagnol. in l. vnica, in prin. nu. 98. ff. si quis iusdic. non obtemp. Adde tamẽ, dũmodo ille deprehẽsus, sit persona vilis, secùs aũt, si esset persona nobilis, vel honesta, talis enim nõ esset puniendus pœna. infamiæ. Bene vidi aliquando etiã nobiles deprehẽsos cum armis, sine processu plecti ictibus funis publicè, & nõ est iudicio meo mala practica, quanuis Paris. Put. de syn. fol. 339. c. 2. post nu. 2. aliter sentiat, dicens, ꝙ tortura est maxima pœna, &c. & ego sæpe vidi illam obseruari, licet quandoq; ex eo iudicibus malè euenerit.

3 Sed nunquid reo capto in flagranti crimine debet dari terminus defensiõis, aut copia indiciorum? Resp. Bald. in l. vt vim n. 2. ff. de iust. & iure, tenuit, ꝙ non debet ei dari copia processus neq; statui aliquis terminus ad se dẽfendendum. Et dicit Foller. in pract. crim. fol. 197. col. 1. in fi. ꝙ illud dictum Baldi quotidie practicatur, prout etiam fuisse practicatum Neapoli in illis nobilibus, qui fuerunt reperti cũ scalis ad domum cuiusdam nobilis mulieris, refert Gramma. super const. Regni, fol. 58. nu. 15. & decis. 36. Ego, si reus confiteretur delictum, vtiq; trãsirem cum hac sententia, sed si negaret, putarẽ illam esse valde periculosam. Et ideo cõsulo iudicibus, vt cautè procedant in huiusmodi casibus, neq; exequantur pœnas capitales, nõ datis defensionib. nisi sit reus, ꝑter talẽ deprehensionẽ ẽt per testes idoneos de ipso delicto manifestè cõuictus, vel cõfessus. Benè verum est, ꝙ vbi esset periculum maioris scandali, puta, quia delictũ esset atrox, & populus magnis clamorib. postularet, eius suppliciũ non differri, vel quia esset concitata seditio, nec possit de facili sedari, nisi aliquis, qui esset deprehensus cõcitare populũ, statim suspẽderetur, tunc crederem posse iudicẽ excusari, qui illud faceret. Licet enim dici soleat, quòd vanæ voces populi nõ sunt exaudiendæ, illud tamen intelligendum est, quò ad hoc, vt innocens condemnetur, vt contigit Saluatori nostro Christo Iesu, vel vt nocens absoluatur. Sed bene quandoq; exaudiuntur, vt pœna nocẽti acceleretur, & non differatur, donec Principi rescribatur. Et hęc cõmunis resolutio, vt dicit Sali. in l. decurionum, in fi. C. de pœnis. Et ita se vidisse de facto Florẽtiæ, attestatur Catald. de synd. quæst. 212.

4 Quæro an, quando reus est deprehensus in flagranti crimine, requiratur sentẽtia? Respon. gl. in l. ictus fustium, in glo. 1. in primis verbis, ff. de his qui not. infam. videtur sentire, quòd non, sed quòd potest ei infligi pœna, absq; sententia, & illam dicit esse communiter approbatam Boss. in tit. de denunc. nu. 10. Practica tamen obseruat, quod collaterales nun-

quam faciunt executionem alicuius pœnæ, nisi sententia præcedat, possent tamē his casibus omitti solemnitates, requisitæ in sententiæ prolatione, & sufficeret simplex ordinatio à iudice subscripta.

5 Sed pone, quòd iudex oculis propriis videat aliquem aliquod maleficium cōmittere nunquid poterit illum cōdemnare? Respo. quòd non, nisi aliter probetur, & ita tenent Doctores, vt dicit Albe. in 1. parte statutorū. q. 53. Licet enim lex multum de iudice confidat, vult tamen ꝙ secundum acta, & probata iusticia ministretur, aliàs posset iudex aliquem suspendi facere & dicere, quòd ipse vidit aliquod maleficium ab eo committi, quod esset intolerandū. Vide quæ dixi inf. q. 66. ver. Scias autem. Et licet aliq dixerint, ꝙ poterit iudex eo casu illum torquere, tamē in hoc etiam contrarium tenetur per DD. vt dicit Pract. Carer. fol. 108. nu. 144. Benè ex eo, ꝙ iudex videat aliquē delinquere, poterit absq; alia querela, aut denunciatione, statim super eo informationes assumere, & contra eū procedere, & sic iste erit vnus ex casib. in qbus aperitur via iudici ad inquirēdū, absq; vlla querela, denunciatione, vel diffamatione præcedēte. Et adde, ꝙ etiam hoc casu dāda est reo copia ꝓcessus, & terminus defensionis, ꝓut rescripsit Senatus in causa cuiusdā M. Antonij Cribelli, qui coram prætore & fiscali blasphemauerat. 6. Apri. 1559. P. N.

QVAESTIO IX.

SVMMARIVM.

1 *Notorietatem delicti aperire viam iudici ad inquirendum?*
2 *Et quod dicatur delictum notorium?*
3 *Et an requiratur, quod sint etiam notoriæ qualitates ipsius facti?*
4 *Et an in processu, qui fit super notorio, requiratur citatio?*
5 *Et an requiratur probatio ipsius notorij?*
6 *Et per quot testes probatur notorium?*
7 *Et an in crimine notorio danda sit reo copia iudiciorum, & terminus defensionis?*
8 *Et an in notoriis requiratur sententia?*
9 *Et an in notoriis admittatur appellatio?*

1 SED quid dicendum in crimine notorio? Respond. quòd notorietas delicti nō modò aperit iudici viam ad inquirendum, sed etiam facit, vt possit etiam vsq; ad executionem procedere, iuris ordine nō seruato. Vt autem scias, quid dicatur notorium, videnda sunt quæ dixi infrà, libr. 7. §. Notorium. Nam vt dicit gl. vnica, in ca. manifesta, 2. q. 1. quotidie de notorio loquimur, & quid sit notorium ignoramus. In hoc tamen proposito dic,
2 † quod illud dicitur crimen notorium, ꝙ aliqua tergiuersatione celari non potest vt illud, quod fit coram populo vel maiori parte populi. Et ita dicunt Doct. vt ait Cyn. in d. l. ea quidem, col. 2. vers. Quia ergo. Et sic vides, quòd non modo illud, ꝙ est facti permanentis, sed etiam illud, qđ est facti momentanei, potest transire in notorium, licet aliqui contrarium dixerint. Et hęc est cōmunis opi. vt dicit Tor. inter cons. Ant. de Butr. cōs. vltimo, post nu. 27. vers. Ex prædictis ergo Apostil. ad Angel. de maleficiis, in verbo, Etiam per modum notorij, sub num. 1.

3 Sed aduerte, quia in hoc proposito nō sufficit, factum ipsum esse notorium, puta, ꝙ Seius interfecerit Caium, nisi etiam sint notorię qualitates ipsius facti, scil. ꝙ nulla defensio, aut excusatio competat Seio, quò minus puniendus sit pœna homicidij. Et hanc dicit esse communem omnium conclusionem Colleg. Flor. inter cons. Curt. Sen. cons. 21. nu. 13. Tort. in d. cons. vlt. post nu. 28. versi. Nec obest text. Potest enim esse, ꝙ homicidiū fuerit ad sui defensionem commissum, vel ꝙ aliàs Caius impunè occidi potuerit, vel huiusmodi de quibus dixi diffusius suprà hoc eodem libro §. Homicidium.

4 Quæro nunquid in notoriis requiratur citatio? Resp. quod ad sententiam vtiq; requirūtur, & in hoc nullus dubitat, vt dicit Alber. in d. l. ea quidem, nu. 14. in fi. Hanc etiam dicit esse cōmunem opin. Aret. cons. 163. nu. 7. quem refert Boss. in tit. de denunciat. num. 9. in fin. & in titu. quomodo procedatur in crimine notorio, post nume. 6. Quod tamen intellige iuxta ea quæ dixi infrà, quæst. 31. versi. Sed hic quæro, Sed ad assumenda indicia super ipso delicto notorio, non est reus citandus, quotiescunque ex tali citatione reus instrueretur ad fugam. Et hanc dicit esse communem opinionem Ferre. consil. 31, nu. 11. Et licet Ant. de Burt. in d. cap.

cùm

cùm olim de re iudic. dixerit esse speciale in Papa, vt processus per eũ factus in notoriis absq; citatiõe valeat, nihilominus illud dictũ cõiter reprehenditur, vt dicit Barb. cons. 70. nu. 14. lib. 4. Dixi infrà, q. 31. circa princ. Bene verum est, ꝙ si notoriũ esset, nullam defensionem cõpetere, eo casu (secundum aliquos) posset procedi sine citatione. Et hanc opi. dicit esse cõmunem & veram Colleg. Flor. inter consil. Curtij Sen. 21. nu. 5. Tortus in d. consil. vltimo, nu. 30. Secus autem, quando certum esset defensionem competere, vel esset dubium, vt ibi. Et hanc distinctionem fieri per omnes attestatur Prac. Carer. fo. 28. vers. Et an, & quando. Ego verò indistinctè teneo, quod in quocũq; notorio, si reus est absens, debet citari, non modo ad processum, si non sit suspicio fugæ, nã eo casu debet (si potest) personaliter capi, sed etiã ad sententiam, vt suprà dixi, non enim video, quomodo cõstare possit, nullam defensionem aut excusationẽ reo competere, nisi eo monito, & audito. Si verò sit præsens, scilicet in carceribus detẽtus, crederem, quòd posset procedere communis opi. quòd, vbi certum esset, nullam defensionem competere, nulla citatio requireretur. Sed benè reus ipse verbo monendus, & etiam audiendus esset, si vellet aliquid ad sui defensionem deducere.

5 Item quæro, nunquid in notoriis requiratur probatio delicti? Respon. quòd nõ. Et est communis opi. vt dicit Albe. in d. l. ea quidem, nu. 18. Et ideo dicit Ange. in l. ictus fustium, nu. 4. ff. de his, qui not. inf. quòd mos hodie inoleuit, ꝙ rectores immediatè absq; aliquo processu faciũt decapitari & suspendi, & membra mutilari, de facto, malefactoribus notoriis, quibus, vt ipse ait, ita pœnas imponi subdito, expedit reipub. Et licet Cyn. in d. l. ea quidem, col. 2. ver. Secundo iuxta hoc teneat, quòd vbi negetur, debeat probari, nihilominus sedm Alb. in loco præall. eius opi. non seruatur, nec approbatur p Doctores. Sed certo iudicio meo Alber. non refert fideliter verba Cyn. Et ideo puto, quòd male illũ reprehendat. Propterea scire debes, quòd magna est differentia, an dicatur notoriè cõstare de crimine, vel dicatur constare de crimine esse notoriũ, iuxta ea, quæ dixi in d. §. Notorium, dico igitur sic, ꝙ aut quæris, ã sit probanda notorietas ipsius delicti, scilicet ipsum delictum, de quo agitur notoriè, commissum fuisse, Et dic, quòd sic, Et ita loquitur Cyn. Et in hoc nemo cõtradicit, neq; sufficeret, quòd notoriè de eo appareret. Potest enim esse, ꝙ per tres testes de visu, vel per cõfessionem ipsius rei ex quibus dicimus notoriè cõstare de crimine, probaretur delictũ. Et tamẽ nullus sani capitis dicet delictum ita probatũ posse dici notoriũ, ad effectũ, vt super eo tanquã notorio, ex abrupto procedi possit. Aut quæris, an sit probandum ipsum crimẽ, quod prætenditur esse notorium. Et adhuc est distinguendũ, nam aut quæris, an debeat constare iudici, ipsum crimẽ fuisse cõmissum & tenendum est, qđ sic, iuxta ea, quæ dixi suprà q. 4. aut quæris, an debeat verè probari, quòd crimen fuerit cõmissum ab eo, contra quem prętenditur esse notorium, Et dic, quòd nõ. Et ideò licet non adsint testes, qui deponant super scientia delicti, si tamẽ appareat de delicto, & adsint testes idonei, pbantes concludenter esse notorium, ꝙ Titius illud crimen commisit, poterit Titius ex eo condemnari. Et ita procedat opi. Alb. & communis, quæ tamen iudicio meo est multum periculosa. Et ideo rectè dicit Salic. in d. l. ea quidem, nu. 93. Caueat iudex, ne asserat delictum notorium, cùm non sit, multa enim dicuntur notoria, quæ non sunt, propterea consuluit iudici, vt maiorem partẽ viciniæ, examinet super delicti cõmissione, ne postea tempore depositi officij puniatur, si de notorio non doceret. Debet igitur iudex, super tali notorio, informatiões assumere. Et hæc est communis opin. vt attestatur Affl. super 2. parte cõstitutionũ Regni, Rubr. decima, post nu. 30. Et scias, quod debet notorium constare iudici, vt iudici ex actis, secundum communem opin. vt dicit Pract. Conradi, fo. 240. in fi. & fol. 241. nu. 14. Et ideo non sufficerent informationes, ab ipso iudice extraiudicialiter assumptæ.

6 Quæro nunc, per quot testes notoriũ pbetur? Resp. gl. in c. Deus omnipotẽs, §.

quando autem, in verbo, Iudicis, 2.q.1.dicit, quòd probatur per duos testes. Et ita se habet communis opi. vt attestatur Salic. in d.l. ea quidem, nu.82. vt in ore duorũ vel trium stet omne verbum. Faciunt, quæ dixi suprà, q.6. vers. Sciendum est.

7 Quæro etiam, nunquid, in crimine notorio, danda sit reo copia indiciorum, aut terminus defensionis? Respon. quod sic. Et hãc dicit esse communem opinionem Ant. Gomes. cap.1. delictorum, post nu.43. referens id attestari Salic. in d.l. ea quidem, nu.86. qui tamen, in libro meo, hoc ibi non dicit. Tu ergo dic, quòd aut reus proponit aliquã exceptionem, vel defensionem ad excusandum delictum, & danda est ei defensio, aut ipse fatetur nullam excusationẽ habere, & nõ est illi dãda. Et hanc practicã seruat totus mundus, vt dicit Boss. in ti. de denun. n.6. in fi.

8 Præterea quæro nunquid in notoriis requiratur sententia? Respo. gl. in ca. euidentia, in verbo, Non indiget clamore, de accusation. tenuit, quòd etiam super notorio ferenda sit sententia. Et illam dicit esse communiter approbatam Marsil. in pract. crim. §. Aggredior, nu.133. Pract. Conradi, fol.238. post nu.4. Et licet aliqui tenuerint, quod, vbi crimen est ita notorium, quòd nulla potest tergiuersatione celari, non requiratur sententia declaratoria, quod etiam in plerisque locis, frequentissimo omnium consensu, receptum esse, attestatur Didacus in repet. c. Alma mater, folio.421. num.9. de senten. excom. in 6. nihilominus quicquid sit de iure, certè de consuetudine indistinctè obseruatur, vt etiam in criminibus notoriis requiratur, declaratoria. Et hanc sententiam esse in praxi receptam, fatetur idem Didacus in loco præallegato.

Plus dicunt aliqui, quòd non potest dici delictũ notoriũ, quod excusationẽ non habeat, nisi prius fuerit super hoc cognitum, & declaratum per iudicem, illud esse notorium, citato etiam ipso reo. Et hanc opinio. attestatur esse communem Aret. in d. consil. 163. quem refert Ferret. consil. 31. nume. 5. & 35. licet Aret. in libro meo hoc explicitè non dicat, Et ideo iudices, in huiusmodi notoriis, cautè ambulent, ne si nimis properent, seipsos inuoluant, vt suprà dixi. Vide etiam in proposito citationis, quæ dixi suprà, versic. Quæro nunc.

9 Vlterius quæro, nunquid in notoriis admittatur appellatio? Dixi infrà. q.94. versi. Solet etiam.

QVAESTIO X.

SVMMARIVM.

1 *Querelam partis offensæ aperire viam iudici ad inquirendum?*
2 *Et an querela successerit loco accusationis?*
3 *Promotor, seu instigator inquisitionis, quis dicatur?*
4 *Et an sit citandus?*
5 *Aduocatus, siue procurator fiscalis, qui instigant inquisitionem, an reo absoluto, sint in expensis cõdemnandi*
6 *Et an fiscus debeat querelam porrigere?*

1 ALius est modus, per quem iudici aperitur via ad inquirẽdum, scilicet querela partis offensę. Et licet isti duo modi procedẽdi, scilicet ad querelam, & ex officio, videantur non modo diuersi, sed etiam quodammodo incompatibiles, tamen consuetudo admittit, quòd super querela partis, iudex statim incipiat inquirere, scilicet informationes ex officio assumere, vt dixi suprà, quæst.3. versic. Hinc infertur.

2 Scias autem, quòd hæc querela multũ differt ab accusatione, nam in accusatione, de iure requiritur solemnis libellus & inscriptio, vt dixi infrà, quæ.12. vers. Dixi quoque, sed modus ille procedendi, per viam solẽnis accusationis, abiit prorsus in desuetudinẽ, & loco accusationis successit hic modus querelandi. Et ideo hodie per totam Italiam obseruatur q̃ libellus nõ datur, sed simpliciter sit quædam scriptura, quæ datur loco libelli, & debet talis scriptura continere nomen accusatoris, & accusati, & iudicis, & criminis cõmissi, & quo loco, anno, & mense cõmissum fuerit, nec nõ, & diẽ dati ipsius libelli. Et si hæc deficiant, nõ p̃cedit talis scriptura, quæ hodie datur loco libelli, vt dicit Gãd. de malef. in Rub. qualiter fiat accusatio, nu.6. quẽ refert Aug. ad Ange. de malef. in verbo, Et ad querelã. n.3. & Bos. in tit. de accusa. nu.2. & Carauit. sup ritu 20. magnæ curiæ, nu.4. & super ritu 202. nu.6. & Pract. Conradi, fol.225. nu.5. Dum tamen

tamen ipse Bos. postea subdit nu.6. quòd vsus non admittit tales querelas pro accusationibus. Tu dic, id verum esse, si sumatur accusatio in forma solenni, prout de iure reqritur, sed certè hodiernis temporib. vtiq; dici potest huiusmodi querelas subrogatas esse loco accusationis. Et quanuis, vt ipse dicit, non disputetur super istis querelis, an habeāt requisita, vel ne, hoc procedit ex eo, quia talia requisita in parte sunt à consuetudine sublata, vt apparebit infrà in discursu materię accusationis, & præsertim q.18. per totū. Et etiam quia hodie inquisitio concurrit in omnib. ferè ꝓcessibus, cum ipsa querela siue accusatione, vt dixi suprà, in d. versi. Hinc infertur. Et sic iudex ex officio supplet quoscunq; defectus. Sed in casibus, in quibus ex forma statuti, vel consuetudinis iudex non posset procedere, nisi ad querelam partis, ꝓculdubio ea, quæ possent de iure opponi cōtra accusatorem, & accusationem, possent opponi contra querelantem, & querelam. Et ita multoties vidi in facto obseruari. Plus dico, ꝙ si non esset aperta via iudici ad inquirendum aliter, quàm per querelā, puta, quia non ꝓcederet denunciatio, neq; diffamatio, neq; aliquid aliud ex his, quæ aperiunt viam inquisitioni, non deberet iudex procedere super huiusmodi querela, nisi haberet legitima requisita, iuxta ea, quæ dicit Gandin. in loco prę allegato, licet contrarium plerunq; obseruetur de consuetudine, secundum quam iudices valdè prompti sunt ad procedendum, neque multum super istis subtilitatibus insistunt.

3 Aliquid etiam hoc loco dicendum esset de ꝓmotore, seu instigatore inquisitionis, super quo ego pauca tantummodo attingam, ne aliquid ꝓrsus omissum fuisse videatur, cætera reperire poteris in locis ordinariis.

Scias igitur, quòd tria sunt genera eorum, qui instigatores, seu promotores inquisitionis appellantur. Aliqui enim id faciunt ex necessitate, vel saltem ex debito eorum officij, prout sunt aduocati, & ꝓcuratores, seu syndici fiscales, ad quos maximè pertinet instare assiduè, vt iudices contra delinquentes inquirant. Aliqui verò id faciunt ex præcepto, siue deputatione iudicum, qui solent deputare aliquem coadiutorē, qui loco partis seu fiscalis assistat inquisitioni, nam in quocunq; casu, in quo iudex potest ex officio procedere, potest etiā creare, & constituere fiscalem, qui accuset. Et ita practicatur, teste Anton. Gomes. c.1. delictorum, post nu.10. in prima ampliat. intellige qui accuset, non vt aperiat hoc modo viam inquisitioni, sed vt postquam illi est aperta via ad inquirendum, assistat ipsi inquisitioni, prout faceret accusator. Et hoc quādo non adest aduocatus, seu procurator fiscalis ordinarius, tunc enim non solet aliquis alius deputari. Postremò aliqui id faciunt sponte, quia comparent in iudicio, & subministrant testes, & indicia contra reos inquisitos.

4 Quæro, nunquid instigator sit citandus in causa inquisitionis? Resp. de aduocato, seu syndico fiscali nulli dubium est, quin sit citandus, nam in quocunq; iudicio, in quo potest ex officio ꝓcedi, fiscus est loco partis. Idemque dicendum est in eo, qui sit à iudice deputatus, nam, & ille succedit loco fiscalis, & de eo idem iudicandū est in illa causa, ꝙ de fiscali. Si verò loquimur de instigatore, seu promotore voluntario, tunc dicit Boss. in titu. de inquisitione, nu.26. quòd si talis instigator prius querelauit, & ad eius querelam iudex inquisiuit, tenet locū partis, & ideo est citandus. Et subdit, ꝙ ita concludunt Doct. & quòd ita seruatur. Et cum eo est lis contestanda, prout etiam cum accusatore, secundum gl. in c. cum I. & A. in verbo, lite non contestata, de re iud. quā dicit ab omnibus approbatam Card. Alex. in c. de accusatione, col.37. in princ. 2. q.8. Quod tamen intellige secundum ea, quę de litis contestatione dixi infrà, q.45. circa princ. Ego autem dico, quòd si querelauit, tunc non est citandus tanquam instigator, seu promotor inquisitionis, sed tanquam accusator, quia (vt dixi suprà) tales querelæ succedunt loco accusationum. Sed quando quis non querelat, sed tantùm instigat, seu promouet inquisitionem, non est de necessitate citandus, nisi compareat, & petat in actis se citari, nam eo casu, licet prius non querelauit,

habetur loco partis, & citatur. Et vbi succumbat, condemnatur etiam in expensis vt accusator, prout in facti contingentia condemnatos fuisse quosdam instigatores refert Papo lib. 24. tit. 1. Arresto 2. Et ita seruatur communis practica.

5 Sed nunquid aduocatus, vel procurator fiscalis, qui instigāt inquisitionem, & faciunt procedi cōtra aliquem, tenebūtur ad expensas, si repertum fuerit, illum non esse culpabilem? Resp. de iure fortè posset dici, quòd sic, sed de cōsuetudine apud nos contrarium seruatur, prout etiam seruari in patria Delphin. attestatur Guid. Papæ decis. 269. Denunciator, post nu. 1. Et quod de consuetudine procurator regius nō subiiciatur expensis actiuè neq; passiuè, attestatur Prac. Millei, fo. 16. nu. 45. Benè verū est, q̄ si dolosè, & calumniosè p̄sequeretur aliquē, esset in expensis, & dānis versus partē condemnandus, vti quilibet priuatus. Et ita pluries seruatū fuisse per parlamentū Parisiense attestatur Papo in dict. titu. primo Arresto 4.

6 Sed quæro, Tu scis, quòd hodiè, nemine querelante, fiscus succedit loco accusatoris, vt dixi suprà, q. 3. vers. Sed certè, nūquid ergo debet eo casu fiscus querelā seu accusationē porrigere, super qua iudex deinde procedat? Resp. q̄ non, sed tantum proceditur ad informationē, eo instante & ita se habet communis obseruantia omnium curiarum, vt dicit Carauita super 20. ritu magnæ curiæ, post nu. 4. Et dicitur semper instare fiscus, vt procedatur contra delinquentes, etiam si de huiusmodi instantia, in actis, non appareat, debet tamen prius esse aperta via iudici ad inquirendum aliter quàm per instigationem ipsius fiscalis, iuxta sępius dicta, vt iudicibus præcludatur via subditos vexandi, indebitis impensis.

QVAESTIO XI.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio an fiat contra absentem?*
2 *Et an sit citandus ille, contra quem assumuntur indicia?*
3 *Et an pars offensa?*
4 *Iudex an debeat interrogare reum super his, de quibus contra eum intendit inquirere?*
5 *Et an ante inquisitionem danda sit reo copia indicium?*

NVNC videamus, quomodo procedendum sit in iudicio inquisitionis, intelligendo semp. q̄ inquirere sit ex officio testes seu informationes recipere cōtra aliquē, pro aliquo delicto, vt dixi suprà, q. 3. in princi. † Et in primis quæro, an possit procedi per inquisitionem contra absentem, an autem contra præsentē tātum? Resp. de iure loquendo regulariter non proceditur via inquisitionis nisi cōtra p̄sentem, si verò reus sit absens, modo per contumaciam se absentem fecerit, non potest inquiri, ita notatur per omnes in d. c. qualiter, & quando. Sed certè quicquid sit de iure, hoc de consuetudine non obseruatur, sed semper fit inquisitio de delicto, siue inquisitus sit præsens, siue sit absens, & siue per contumaciam se absentauerit, siue non, vt attestatur Marian. in repetit. dict. cap. qualiter, & quando, num. 92. 1

2 Item quæro, nunquid, priusquā iudex specialiter inquirat & sic assumat indicia contra aliquem, debeat ille citari? Resp. de iure communi vtique requiritur partis citatio, aliàs testes examinati, reo non citato, nullam contra eum fidem facerēt neq; ad sententiam, neq; ad torturā. Et hæc est communis opin. vt dicit Blanc. in pract. crim. fol. 5. nu. 33. Anton. Gomes. c. 12. delictorum, post nu. 18. Quinimò Ant. de But. in d. ca. qualiter & quando, §. debet, post nu. 40. dicit, quòd in receptione testium, in causa inquisitionis specialis, debet reus citari, & quòd ita obseruat communis practica, & illum refert Aret. in eo. §. debes, nu. 98. Sed certè quicquid sit de iure, contrarium seruatur de cōsuetudine, vt attestatur ipsemet Blanc. in loco præal. subdens, quod propterea defensores reorum, non debent multum insistere super ista communi sententia. Hāc etiam dicit esse communem practicam omnium curiarum Foller. in pract. crim. can. fol. 109. nu. 1. Dicit etiam Blan. ibi, n. 6. quòd stilus & consuetudo est in ciuitatibus Lombardiæ, quod testes, siue super generali, siue super speciali inquisitione, & etiā super accusatione, examinātur sine citatione partis, & allegat Alex. consil. 65. nu. 9. in fin. lib. primo, quod est duplica-

duplicatum in consi. 41. lib. 7. qui dicit, q̃ (vt verbo fertur) ita est stylus, & consuetudo in partib. Lombardiæ, quòd testes recipiãtur sine citatione partis. Et ita esse stylum Italiæ, asserit Pract. Casoni, fo. 103. post nu. 1. Dicit etiam Berber. in Viatorio iuris, in Rubr. de iud. col. 27. q̃ vsus, consuetudo, & stylus hanc opin. approbant. Hunc etiam esse receptum vsum, stylum, & consuetudinem attestatur Pract. Iodoci, fol. 24. nu. 18. Tu tamẽ dic, bene verum esse, quòd de cõsuetudine huius prouinciæ testes, qui assumuntur ad informationem curiæ, cõtra reum absentem, recipiuntur parte non citata, ad effectum procedendi, ad capturam, siue citationẽ contra reum, & si ipse deinde vocatus fuerit contumax, faciunt fidem, etiam quò ad hoc, vt super eorum attestationb. possit contra eum ferri sententia diffinitiua. Et hæc practica fuit optima ratione introducta, ne si reus citaretur, statim a fugeret, vel posset facilius testes examinãdos subornare. Sed si reus comparet, tunc attestationes talium testium¦ examinatorum, absq; citatione partis, nullam fidem faciunt, neq; ad condemnationem, neq; ad torturam, nisi parte ipsa præsente, aut legitimè citata, seu monita deponat, vel prius per eos deposita repetant, & in eis persistant. Cęterùm quando processus fit reo comparente, vel in carcerib. existente, semper seruatur communis op. etiam in hac prouincia, Dixi infrà quæst. 45. versic. Cæterùm si reus.

3 Sed quid è conuerso, nunquid in hac inquisitione debet citari pars offensa? Resp. de iure fortè dici posset, quod sic, sed hoc de consuetudine non obseruatur, nisi Florentiæ, vt dicit Ang. in d. repe. l. si vacantia. C. de bon. vacan. quẽ refert Marian. in repet. d. c. qualiter & quando, post num. 213, in 71. q. & Ange. de malef. in verbo, Et ibi caput, num. 2. Tu vero dic, q̃ aut pars querelauit, & de necessitate citanda est, aut nõ querelauit, & tunc quanuis necessario citari non debeat, tamen cauti, & iusti iudices illam semper citari faciunt, ad subministrandũ indicia, si quę habet, ad coadiuuãdam intentionẽ fisci. Et ita seruatur in hoc Ducatu, etiã si procedatur per inquisitionem, vt attestatur Boss. in tit. de senten. num. 81. in fin. Vide quæ dixi infrà, q. 31. vers. Vlterius quæro.

4 Quęro etiam, nunquid priusquam iudex inquirat, debeat reum interrogare super his, de quibus intendit contra eum inquirere? Dixi suprà quæst. 6. vers. Successiuè quæro.

5 Vlterius quæro, nunquid ante inquisitionẽ danda sit reo copia indiciorum? Dixi in d. q. 6. vers. Sed quid si reus.

Cætera autem, quæ pertinent ad formam processus criminalis, scilicet quomodo, & à quibus assumenda sint indicia, & quid agendum sit post ipsas informationes assumptas, cùm non minus iudicio accusationis, quàm inquisitionis communia esse videantur, paucis in primis, de accusatiõis iudicio, specialiter prę missis, infrà suo ordine explicabimus.

QVAESTIO XII.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio quid sit?*
2 *Et an sit remedium ordinarium?*
3 *Et an sit actio, vel officium iudicis?*
4 *Inquisitio an sit actio, vel officium iudicis?*
5 *Iudex procedens super accusatione, an dicatur procedere officio iudicis nobili, vel mercenario?*
6 *Accusationis forma quæ sit?*
7 *Accusatio an debeat fieri in scriptis?*
8 *Et quæ in ea requirantur?*
9 *Et an, si omittantur, sit accusatio ipso iure nulla?*
10 *Et quid si agatur de crimine ciuiliter?*
11 *Et quid si procedatur per viam exceptionis?*
12 *Et an locus notorius, debeat, per confines, designari?*
13 *Et an dies exprimendus sit in accusatione?*
14 *Et quid si dies expressus non probetur?*
15 *Et an accusator teneatur se inscribere ad pœnam talionis?*
16 *Et quæ sit forma inscriptionis?*
17 *Et quid de consuetudine?*
18 *Et quid de iure canonico?*
19 *Et an accusantes de adulterio, teneantur se inscribere ad pœnam talionis?*
20 *Et an mulier teneatur se inscribere?*
21 *Et an in accusatione requiratur conclusio libelli?*

1 HActenus de inquisitione dictum est, nunc de accusatione videamus. Quæro † igitur in primis, quid sit accusatio? Resp. Accusatio est delatio alicuius criminis ad vindictam publicam, legitima interueniente subscriptione, ita diffiniunt communiter Doctores, vt dicit Felin, in Rub. de accusatione. num. 3. quem

refert Gigas de crim.læsæ Maiest.fol.58.q.
1.num.4. Et dicit Marian.in d.Rub.de accus.nu.1.quòd hãc diffinitionem omnes Doctores sequuntur.(Mihi vt sępius dixi) disputatio super diffinitionibus in prac. visa est semper inutilis, propterea multa, quæ contra hanc dici possent, consultò omitto.

2 Quæro, nunquid accusatio sit remedium ordinarium? Dixi suprà q.3.versic. Debes autem,& vers.Sed certè.

3 Item quæro,nunquid accusatio sit actio,vel sit officiũ iudicis? Vtilitas autem huius quęstionis potest esse maxima,puta,si extet statutum,quòd non soluens collectas, non admittatur ad agendum, certè si est actio nõ poterit accusare,si verò est officium iudicis,vtiq; poterit,nam qui prohibetur agere, nõ prohibetur iudicis officium implorare. Præterea multæ,& magni momenti sunt differentiæ inter actionem,& officium iudicis,quas ponit Bart.in l.1.nu.10.ff.de iurisd.omn. iud. In hoc autem articulo magis cõmunis opi.videtur esse,quòd sit potius iudicis officium, quàm actio, put attestatur Berous in Rub.de accus.nu.7.in fin.licet ipse post multa teneat,ꝙ sit quędam tertia species. Ego verò semper tenui,ꝙ accusatio(put erat de iure introducta)esset potius actio, quàm officium iudicis.Sed hodie cùm ex generali cõsuetudine sublatæ sint ferè omnes solennitates,& formæ accusationum,propterea q; (vt suprà dixi)cum accusatione,seu querela partis officium iudicis inquirentis semper ferè simul concurrat, crederem, quòd posset sustineri communis opi.Et ideo non putarem ab ea esse in practica recedendum, quæ etiam magis fauorabilis est,ne delicta impunita remaneãt. Benè verum est, quòd si essemus in casibus, in quibus nõ potest ex officio procedi, fortè verius esset dicere, quòd esset de ea iudicandum, prout de actione. Hę tamen difficultates
4 rarò contingunt in practica. †De inquisitione verò,nulli dubium est, quin sit officium iudicis. Et hoc omnes fatentur,vt dicit Berous in d.Rub.de accusat.nu.10.
5 Scias autem in hoc †proposito,quòd iudex procedẽs super accusatione, dicitur procedere officio iudicis nobili,nõ mercenario. Et hæc est communis opi.vt attestantur Scribentes in l. imperium.ff.de iurisdict. omnium iudi. & in specie Caccialup. num. 11.& Gaspar.Valas.nu.40.& Sapia,num.23.quòd de iure potest esse vtile ad multa, licet in facti contingentia, nunquam viderim de his tractari.

6 Quæro, quæ sit forma accusationis,&
7 in primis † nunquid debeat fieri in scriptis? Respon.Saly.in l.penult. nu. 2.C.de accusa. tenuit, quòd siue accusator porrigat libellum dictatũ iudici in scriptis, vel porrigat verbalem querelam apud acta iudicis,& tabellio eam in scriptis redigat, iuxta formam l. libellorum. ff. de accusa.quòd satis est solennis accusatio, seruatis tamen aliis seruandis. Contrariam autem sententiam, quòd scilicet libellus accusatorius debeat porrigi in scriptis,tenet Bart.in extrauag.ad reprimendum, in verbo, Per inquisitionem,nu.33. Et hanc dicit esse veram & communem opin. Card. Alex. in d. c.de accusatione, col.6.vers.Ponitur etiam,2.quęst.8.Cum enim iudicia criminalia procedant ad instar ciuilium , vbi aliter iure cautum non reperitur,& in ciùilib. debeat libellus offerri in scriptis,vt dixi infrà lib.proximo, idem etiam dicendum videtur de libello accusatorio, vt scilicet in scriptis offerri debeat. Sed certè quidquid sit de iure, in practica seruamus opin. Salyc.vt scilicet sufficiat verbalis querela,per notarium in scriptis redacta,modò in cæteris seruentur seruanda. Et ita quotidie fieri videmus.

8 Præterea in libello accusationis requiritur dies,& annus, quo porrigitur accusatio, nomen accusatoris,& accusati,& species delicti,& locus,& tempus, quo delictum commissum fuisse dicitur,item inscriptio accusatoris, de quibus omnibus est text. in l. libellorum. ff. de accusatione. Sed certè quò ad diem,& annum Imperatoris, siue Consulum, quo porrigitur accusatio (quicquid sit de iure)multi Doctores dicunt,ꝙ hodie illud non est in vsu,& in specie Saly.in l.penul. nu.3.C.de accusatio.quem refert Ang.de malef.in verbo, De anno præsenti,num. 13.Idem dicit Ang.in d.l.libellorum,prout illum refert Aug.ad Ange.de malef.in

loco

loco præallegato. Apud nos tamen vtiq; seruatur, quòd apponatur dies, & annus porrectæ accusationis, seu querelæ, vt dixi suprà q. 10. vers. Scias autem. Et si notarius nõ faceret apparere in actis, quo die fuisset porrecta querela, posset tanquam imperitus, vel suspectus officio priuari, non tamen credo hoc esse de substantia, ita, ꝙ si non apponatur, vitietur querela.

9 Dixi exprimendum esse locum, & tempus delicti, & cętera iuxta dispositionem d. l. libellorum. Et si accusatio criminalis ea non contineat, erit, ipso iure, nulla, etiam si pars non opponat. Et hæc est communis opi. vt dicunt Scribentes in l. edita. C. de edendo, & in specie Alex. nu. 13. Dec. nu. 34. Claud. nu. 22. Ripa nu. 26. Cur. Iun. num. 83. Idem attestatur Aret. in d. c. qualiter & quando, §. debet, nu. 115. prout illum refert Villalob. in lib. communium opin. in litera A. post nu. 13. ibi tamen Aret. loquitur in inquisitione, non autem in accusatione, vt ego fideliter retuli infrà, q. 31. vers. Quod de anno. Socin. conf. 109. post nu. 2. lib. 3. Gomes. Instit. de acti. in princ. nu. 45. Bellon. conf. 63. nu. 2. Nisi enim exprimeretur locus, & tẽpus commissi criminis, proculdubio incerta redderetur accusatio, ita vt non posset reus, probando negatiuam coarctatam, se aliquo modo defendere, neque (si opus esset) testes, qui contra eum deponerent, de falsò conuincere.

10 Adde, quòd hæc conclusio procedit non modò, quãdo agitur de crimine criminaliter, sed etiam quãdo agitur de crimine ipso ciuiliter, adhuc enim debet exprimi locus. Et est communis opin. vt dicit Maria. in d. c. qualiter & quando, nu.

11 200. in fin. † Et ideo etiam quando proceditur per viam exceptionis, necessarium est exprimere in ipsa exceptione locum, & tempus cõmissi delicti, iuxta formam d. l. libellorum. Et est communis opin. vt dicit Soci. in l. 1. post num. 4. vers. Quartò infertur. ff. de excep. Boër. decis. 321. nu. 2. vbi refert, ita fuisse per illam curiam bis iudicatum. Et hęc quidẽ absq; difficultate procedunt, quando actor proponit actionem ciuilem, ex qua tamen condemnatio infamat, nam eo casu, proculdubio necessaria est solemnitas d. l. libellorum. Et sic, quòd exprimatur in libello locus, & tempus, aliàs secus. Et hæc est communis opin. vt attestatur Alex. in l. 1. in prin. nu. 30. ff. de edendo, & in d. l. edita, nu. 13. Soci. in d. cõs. 109. nu. 1. & seq. lib. 3. Maranta in suo spec. fol. 24. nu. 30. Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, nu. 55. licet subdat, quòd hæc opi. non obseruatur in curia Romana. Est tamen tenenda & obseruanda in practica, vbi enim agitur actione famosa, licet ciuiliter procedatur, dicitur tamẽ causa grauis, & æquiparatur criminali, ex quo, apud honestos & probos viros, fama & vita æquiparantur. Quam tamen intellige, vt procedat, si opponatur à parte, nam eo casu necesse est exprimi locum, & tempus, sed parte non opponente, quãdo ciuiliter agitur, procedit libellus, etiam si ea non exprimãtur. Et hanc opi. dicit esse magis communem Soci. in d. cons. 109. nu. 4. vbi, in facti contingentia, ita consuluit, quòd nota, quia est pulcherrima limitatio.

Est autem exprimẽdus locus in libello accusationis, illum designando per cohęrentias, vt videre potes apud Ang. de malef. in verbo, In platea communis, quod quidem optimè procedit in delictis, quę cõmittuntur aliquid faciẽdo, sed si committantur non faciendo, puta, quia accusetur syndicus, qui non denunciauit maleficium, eo casu, cùm delictum non habeat locum determinatum, quo circunscribatur, non credo locum habere hanc cõclusionem, nisi quis fortè vellet apponere locum palatij, in quo solent syndici deferre denuncias, tanq; ibi commissa fuerit negligentia, prout seruari Florentiæ attestatur Bald. in l. in causis, num. 3. C. de accus. quod est iudicio meo ridiculum.

12 Sed pone, quòd sit aliquis locus publicè notorius, prout est communis, vel palatium Potestatis, nunquid adhuc erit designandus per confines? Respo. quòd sic, ita dixit Gand. de malef. in Rub. qualiter fiat accusatio, nu. 3. prout illum refert Ange. in l. hac consultissima. nu. 2. C. qui testam. facere poss. subdens, quòd ita seruat consuetudo, quem etiam refert Aug. post Ang. de malef. in verb. In platea communis, post nu. 11. Sed certè Gand. in lib. meo hoc nõ dicit, bene affirmat posse

sustineri

ſuſtineri libellũ accuſationis, in quo tantùm dicitur maleficium commiſſum fuiſſe ante domum dicti Petri, & q̃ accuſator poterit illum declarare, ſubdens ita conſultum fuiſſe Bononiæ, per plures legum Docto. non tamen loquitur Gand. quando locus eſt adeò notorius, vt declaratione nõ egeat. Ideò dic verum eſſe, vt dicit Ange. in d. l. hac conſultiſ. quòd de conſuetudine (vt plurimum) ſolent apponi cõhærentiæ, etiam ſi locus ſit notorius, ſed tamen etiam ſi non apponãtur, procedunt querelæ, & accuſationes, & etiam inquiſitiones, modò locus ſit certus. Et hanc opi. dicit eſſe veram, & magis communem Menchiaca lib. 1. de teſta. in 1. parte, §. 4. nu. 33. neq; ego vnquam vidi, propter hoc, annullari aliquem proceſſum, neq; dicerem eſſe annullandum.

13 Dixi etiam, q̃ eſt exprimendum tempus delicti, ſcilicet annus, & menſis, vt in d. l. libellorũ. Sed pone, q̃ accuſatus compareat, & petat exprimi per accuſatorem diem certam delicti, quia fortè intendit ipſe ad ſui defenſionem ꝓbare, quòd eo die erat in alio loco, remoto à loco delicti, nunquid eo caſu debet iudex cogere accuſatorem ad ipſam diem exprimendam? Reſp. Bart. in l. is, qui reus, nu. 10. ff. de pub. iud. & in l. arbitraria. §. ſi qs Epheſi, nu. 6. ff. de eo, quod certo loco. & in d. l. libellorum, in princ. nu. 13. tenuit, quòd ſic. Et dicit Corſe. in repert. Abb. in verb. Accuſ. quòd illum ſeq. cõiter Doct. Ita etiam communiter teneri atteſtatur Iaſ. in d. §. ſi quis Epheſi, poſt nu. 1. quẽ refert Simancas de hæret. c. 4. n. 4. & Boſſ. in tit. de inquiſitione, nu. 92. Pract. Conradi, fo. 224. poſt nu. 3. Plot. inter conſ. cri. diuerſorum conſ. 109. poſt nu. 4. lib. 1. Apoſtil. ad Vitali. de malef. in Rub. quid ſit accuſatio ſub nu. 12. in verbo, Sed anni. Viuius in lib. communium opi. in verbo, Accuſator vel fiſcus. Et hoc dicit ſe aliquando obtinuiſſe coram magnis peritis, exiſtentibus Bergomi ad officium maleficiorũ. Albe. in d. l. libellorum, in prin. nu. 5. ff. de accuſa. Aliàs enim tolleretur reo magna pars defenſionis ſuæ, ſcilicet facultas probandi negatiuam, quod eſſet inconueniens, quicquid dixerit Signo. qui in contrarium cõſuluit conſ. 244. vbi, nu. 22. dicit, quòd hoc dictum Barto. eſt falſum, & quod ſuæ opi. videntur multum ſingulares, & phantaſticæ, & deuiantes à cõmunibus opinionib. noſtrorum maiorum. Intellige tamen, quòd tenetur accuſator reo, id petenti, exprimere diem, non autem illum probare. Et hoc omnes fatentur, vt dicit Bertran. conſ. 16. nu. 2. lib. 6. Quod tamẽ intellige iuxta ea, quę ſtatim dicam infrà in verſ. Sed quid ſi accuſator. Et ſubdit ibi Bertrand. q̃ ſufficit, ſi diem exprimat accuſator tempore, quo datur reo terminus ſuarum defenſionum, eſt enim ei ſatisfactum, ex quo poteſt deinde probare negatiuam, in ſuis defenſionibus q̃ eſt notandum. Scias etiam quòd quãuis iudex poſſit cogere accuſatorem ad exprimendum diem, poteſt nihilominus accuſator dicere, quòd non recordatur de die, & erit accuſãdus. Et ita cõiter practicatur, vt dicit Ang. in d. l. libellorũ, nu. 5. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verb. De anno præſenti, poſt num. 4. & Apoſtil. ad Saly. in d. l. in cauſis, ſub nu. 5. C. de accu. quod ego etiam admitterem, ſi caſus contingeret, dummodo accuſator id affirmaret cum iuramento.

14 Sed quid ſi accuſator in ſua accuſatione expreſſerit diem, cùm non teneretur, & deinde nõ probauerit, nunquid debet propterea ſuccumbere, licet teſtes aliàs deponant de crimine? Reſp. Bart. in d. l. is qui reus, n. 9. ff. de publ. iud. tenuit, quòd ſic. Et dicit Bertrand. conſ. 217. nu. 2. lib. 6. quòd ita reſpondẽt communiter Doct. Hanc etiam ſententiam vti communem refert Aug. ad Ang. de malef. in verb. De anno præſenti, nu. 4. Quę tamen opi. mihi nunquam placuit, & credo, quòd cum magna difficultate poſſet ſuſtineri in practica, niſi qualitas diei eſſet de ſubſtantia delicti, puta, quia adeſſet ſtatutũ diſponens, q̃ tali die aliquid non fieret, vel huiuſmodi. Tunc enim proculdubio debet probari dies, ad hoc, vt reus poſſit de ipſo facto tanquam de delicto puniri. Sed ſi factum, quod ꝓponitur, eſſet ita delictum in vno die, prout in alio, non crederem probato delicto, licet dies expreſſus non probaretur, reum eſſe abſoluendum. Solent enim in libello accuſationis, ſeu querelæ apponi illæ clauſulæ ſalutares,

Non

Non se astringendo,&c. Et super quibus omnibus,&c. quæ saluant,& sustinēt accusationem,& processum, etiam si nō sit probata qualitas, in accusatione deducta, modò de crimine constet, vt dixi infrà, q. 66. vers. Sed quid si pro parte.

15 Dixi quoq;, quòd de iure, tenetur accusator se subscribere ad pœnam talionis, vt est tex. in d. l. libellorum,& in l. 3. C. qui accus. non poss. Et est communis opin. vt attestatur Affli. super const. regni, in quibusdam locis, prout illum refert Duennas reg. 27. in prin. licet ego in libro meo non reperiam Afflict. ibi id attestantem. Refert etiam Maria. in c. super his, nu. 19. de accusa. Io. And. attestari, quòd hæc sit communis opi. quòd scilicet inscriptio sit de substantia libelli accusatorij. Idem attestatur Bertran. con. 267. in prin. lib. 2. fuitq; hoc optima ratione introductum, ad refrenandam temeritatem accusatorum, vt scilicet, vbi accusationē non probarent, ipsi in seipsos sentētiam talionis, propria subscriptione susciperent. Licet autem cōmuniter appelletur inscriptio, tamen rectè loquendo deberet appellari subscriptio, secundum Card. Alex. in d. c. de accusatione, col. 3. vers. Inscriptione, Et ita illam appellat Iurisconsultus in d. l. libellorum. vers. Item subscribere, quanuis secundum Felin. in d. c. super his, nu. 10. communiter videtur, quòd inscribere, & subscribere non differunt. Et ita videmus, quòd in hoc proposito Doctores vtrunque ponunt indifferenter.

16 Forma autem huiusmodi inscriptionis erat, quòd accusator se obligaret ad similitudinem pœnæ, & promitteret de accusatione prosequenda vsq; in finem, ita dicit Bart. in l. si cui. in prin. nu. 2. ff. de accus. Et est communis conclusio, vt dicit Aret. in d. c. super his, nu. 33. Hanc etiam formam dicit communiter approbari Maria. in d. c. super his, num. 17.

17 Cæterùm hodie, de consuetudine, nō obseruatur ista solemnitas subscriptionis, vt dicit Spec. in tit. de accus. §. 1. nu. 4. in fi. quem refert Foller. in Pract. crim. fo. 136. post nu. 3. & Milius in suo repertorio, in verbo, accusator,& Pract. Conradi, fo. 224. nu. 4. & Marcus decis. 683. quæritur qualiter, nu. 6. Io. And. ad Spec. in tit. qui accus. non poss. prout illum refert Grammat. super const. regni, fol. 61. nu. 11. Idem dicit Gand. de malef. in Rub. qui accusare possint, num. 38. & in Rub. qualiter fiat accusatio, post nu. 6. Bart. in d. l. si cui, in prin. nu. 2. in fin. ff. de accus. Saly. in l. qui crimine, nu. 4. C. qui accus. non poss. Angel. de malefi. In verbo. Et ad querelam, nu. 5. & ibi Aug. in Apostil. Pract. Papiensis in forma inquisitionis, in verbo, Hæc est quædam inquisitio, nu. 1. in fin. Apostil. ad Vital. de malef. in Rub. quid sit accusatio, sub num. 12. in verbo. Inscribere, Rub. in l. pen. §. ad crimen, nu. 5. ff. de publi. iud. Gigas de crimine læsæ Maiest. fol. 58. quæst. 1. nu. 6. Boss. in tit. de inquisitione, post nu. 14. Dida. lib. 2. resolut. cap. 9. nu. 1. Duennas in d. reg. 27. vers. Est tamen notandum. Idem etiam obseruari in regno Franciæ, attestatur Pract. Millei, fol. 15. nu. 25. & fol. 29. num. 2. præterquam in crimine falsi, nam in eo, moribus receptum est in ea prouincia, vt necessaria sit inscriptio, nulla facta distinctione, an ille qui vult aliquod instrumentum vel aliam scripturam de falso redarguere, sit actor vel reus, put etiam attestatur Igneus in l. fideicommissum, num. 155. ff. ad Sylle. Ratio autem, cur hodie non obseruetur illa solemnitas subscriptionis est, quia cùm hodie pariter, ex consuetudine sublata sit pœna talionis, secundum ea, quæ dixi infrà q. 81. superflua est etiam subscriptio, propter quam actor ad ipsam pœnam talionis se obligabat.

18 Scias autem, quòd de iure canonico, adhuc necessaria est huiusmodi inscriptio. Et ita quotidie seruamus, vt dicit Card. Alex. in c. libellorum, circa fin. 2. q. 8. Et ideo in curia Romana, vbi quis impetrat beneficium per priuationem alterius, ex aliquo crimine, non datur ei signatura quò ad priuationem, nisi in forma, vt scilicet se subscribat ad pœnam talionis, & iuxta formam iuris, vt ibi, quem refert Gigas in loco prę allegato, q. 1. in fi. Idem etiam loquendo per verbum, Fortè, dixit Bart. in d. l. si cui. num. 2. in fin.

19 De iure autem ciuili talis solemnitas subscriptionis, vt dixi, abiit in desuetudinem, quinimò secundum aliquos (etiam circumscripta consuetudine) talis solemni-

ſolemnitas ſubſcriptionis nunq̃ fuit neceſſaria. Nam obligatio ad pœnam talionis, etiam ſi expreſſè non fiat, ſubintelligitur ex legis diſpoſitione, prout videtur tenere gl. in d.l. in cauſis, in gl. fin. in fi. C. de accu. qui vult, quod ex ſubſcriptione, in qua accuſator affirmet, ſe dediſſe illũ libellum, cẽſeatur ſe obligaſſe ad pœnam talionis. Refert etiam Felin. in d.c. ſuper his, poſt nu. 10. quod Bart. in d.l. ſi cui atteſtatur, quòd hæc eſt communis opi. licet ego in libro meo non reperiam Bart. id atteſtantem. Sed quicquid ſit, tenẽda eſt hęc concluſio, quòd etiam de iure, ceſſante ſubſcriptione, accuſator, qui accuſationi ſe non ſubſcripſit, punitur nihilominus pœna talionis, perinde, ac ſi ſubſcripſiſſet, quam dicit eſſe cõmunẽ Abb. in d. c. ſuper his, nu. 8. Aret. in eo. c. ſuper his, nu. 21. Et ideo etiam ſi omiſſa ſit, non propterea vitiaretur proceſſus, prout etiam tenere communiter Docto. affirmat Card. Alex. in d.c. de accuſ. col. 3. in fi. Foller. in pract. crim. canon. fol. 50. nu. 50. licet in hoc vltimo, reuera circumſcripta conſuetudine, fortè dici poſſet contrariam opi. eſſe veriorẽ, quòd ſcilicet omiſſa ſubſcriptione, accuſatio eſſet nulla, ex quo tradita videtur pro forma. Sed hæc nunquam contingunt in practica.

19 Sed retenta cõcluſione, q̃ ſubſcriptio ſit neceſſaria. Quæro, nunquid mariti, & alij accuſatores de adulterio, qui præſumuntur accuſare propter immenſum dolorẽ, & ideo excuſantur à præſumpta calumnia, teneantur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis? Reſp. q̃ ſic. & ita communiter tenetur, vt dicit Ana. in c. cum dilectus. poſt nu. 24. de calumn. Et licet Aret. in d.c. ſuper his, num. 19. referat Doctores communiter dicere, quòd maritus de adulterio accuſans, iure mariti, non tenetur ſe ſubſcribere, ſed tãtùm quando accuſat iure extranei, tamen indiſtinctè tenẽdum eſt, quòd tenetur ſe ſubſcribere. Quanuis enim excuſetur à pręſumpta calumnia, non tamen propterea debet excuſari à vera, & conſequenter neq; etiam à ſubſcriptione, vt per Aret. ibi.

20 Quęro etiam, tu ſcis, quòd regulariter mulier prohiberur accuſare, vt dixi infrà, q. 14. verſ. Præterea dixi, niſi in quibuſdã criminibus exceptis, nunquid ergo in caſibus, in quibus admittitur ad accuſandum, tenetur & ipſa ſe ſubſcribere? Reſp. de iure ciuili vtique debet ſe ſubſcribere, ſed de iure canonico non tenetur. Ita dicitur tenere glo. in d.c. ſuper his, quæ per Doctores communiter approbantur, vt dicit Card. Alexan. in d.c. de accuſ. col. 1. Hanc etiam opin. communiter teneri à Canoniſtis, atteſtatur Hieron. in Apoſti. ad Ange. de malef. in d. verbo, Et ad querelam, nu. 18. quam etiam communẽ appellat Aret. in d.c. ſuper his, num. 20.

21 Vltimò quęro, nunquid in accuſatione criminali neceſſaria ſit cõcluſio libelli? Reſp. quòd non, ſecundum Barto. in l. libellorum. nu. 19. ff. de accuſ. Et eſt communis opi. vt atteſtatur Marian. in rep. c. qualiter & quando, nu. 211. de accu. Et dicit Bald. in l. ſi quis ſe, in fin. C. de accuſ. q̃ ita dicunt omnes Doctor. Ratio autem, quare non requiratur cõcluſio libelli in criminalibus, vt in ciuilibus, eſt ſecundũ eum, quia in ciuilib. pars põt, diuerſis modis cõcludendo, libellũ facere, vt diuerſis etiam modis poſſit ſequi ſnĩa, nam etiãſi q̃s ſit creditor de mille, poteſt cõcludere tantummodo in centũ, & iudex nõ poterit vltra illa centum condẽnare, etiam ſi de maiori debito appareat. Sed in criminalib. ex narratione facti oritur certa iuris diſpoſitio, quę p̃ eo delicto pœnã imponit, quæ ex diuerſitate cõcludendi variari non poteſt. Et ſic lex ipſa ſemp̃ concludit ad cõmodũ fiſci, & iuſticiæ cõplementum. Sufficit ergo q̃ libellus accuſationis ita cõcludat. Quare peto ipſum puniri iuxta formã iuris & ſtatutorũ, &c. Et ita de conſuetudine, vt dicit Alb. in l. interdũ. in prin. nu. 2. ff. de publ. iud. Saly. in d.l. in cauſis, n. 22. C. de accu. quem refert Aug. ad Ange. de malef. in verbo, Hæc eſt quędã inquiſitio, nu. 66. Idẽ dicit Ang. de malef. in d. verbo, Et ad querelã, n. 56. quẽ refert Pract. Cõradi, fo. 225. nu. 7. Ita etiam de conſuetudine ſeruari ait Card. Alex. in d.c. libellorum, col. 2. verſi. Nota, quòd non videtur, 2. q. 8. Faciunt quæ dixi infrà q. 31. verſ. Super quibus omnibus.

QVAESTIO XIII.

SVMMARIVM.

1 *Plures an poſſint in eodem libello accuſare eundem?*

2 *Et an plures possint simul accusari?*
3 *Et an vnus possit accusari de pluribus criminibus simul?*
4 *Et an vnus possit de pluribus criminibus separatim accusari?*
5 *Et an supersedendum sit in vno, donec super alio cognitum sit?*

DIctum est de accusatione, & forma libelli accusatorij, nūc
1 succesſiuè videndum est, † an in eodem libello plures accusare, vel accusari possint. Et in primis quæro, nunquid plures possint simul accusare eundem? Resp. Aut cuiuslibet accusantium interest ratione officij, puta, quia sint plures tutores, vel administratores, & tūc possint simul accusare in eodem libello, non autem in pluribus, idēque si eorum interest, ratione communis iniurię, puta, si communis eorum seruus occisus sit. Aut nullus eorū interest neq; ratione officij, neq; communis iniuriæ, & tūc non admittuntur simul ad accusandum, neq; in eodem libello, neque in diuersis, sed vnus eorum eligitur, q̄ sit magis idoneus. Ita dicit Salic. in l. si accusatoribus, nu. 2. C. de accus. Et hæc distinctio in omnibus tribus membris cōmuniter tenetur, vt attestatur Hie. in Apost. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelā, nu. 65. sed hoc vltimum, vt s. quando plures, qui non prosequuntur suam, vel suorum iniuriam, volūt accusare, debeat iudex vnum eligere, intellige, vt procedat parte opponente, nam si pars non opponat, valet iudicium, Et hæc est cōis opin. vt attestatur Aret. in c. olim, nu. 10. de accus. quem refert Villalob. in sua collecta communium opinio. in litera A. post nu. 13. Item intellige vt procedat, nisi ipsi omnes vellent vnum procuratorē cōstituere, tunc enim posset procurator, nomine omniū, causam prosequi. Ita tenet Innoc. in d. c. olim, nu. 5. quem sequūtur communiter DD. vt attestatur Imola in d. c. olim, in fi. prout illū refert Ana. in c. 1. post nu. 3. vers. Quid aūt si plures, de colluſ. deteg. dicit etiam Aret. in loco prę al. post nu. 11. quòd hanc doctrinā approbāt communiter Doctores, & illum refert Villalob. vbi suprà.

2 Quæro nunc ecōuersò, nunquid possint plures simul accusari? Resp. q̄ regula riter quis non potest duos, seu plures in eodem libello accusare, etiam si suam vel suorum iniuriam prosequatur. Ita tenet Spe. in tit. de accusatore, vers. Item, quòd non potest. Et dicit Marian. in cap. 1. post nu. 143. col. 4. vers. Est ergo vera, de libel. obl. quòd ipse secundum hanc cōclusionem consuluit, & quòd ita fuit iudicatū. Hæc tamen conclusio intelligenda est, vt procedat, quando agitur de diuersis delictis, sed quādo agitur de eodem delicto à pluribus simul, vel ex eadem causa commisso, tūc possent plures in eodē libello accusari, etiam si essent mille, quicquid dixerit gl. in l. qui pupillam, in gl. fi. ff. de adul. cuius opi. communiter reprobatur vt dicit Marian. in loco præallegato.

3 Sed nunquid potest accusator de pluribus criminibus, in eodem libello accusationem proponere? Resp. Aut accusat vnum tantum, & potest cōtra eum multa crimina in eodē libello deducere: Aut accusat plures, & non potest, ex diuersis delictis, eos in eodem libello accusare. Et hæc est cōis opi. vt dicit Ro. cōs. 240. post nu. 1. quē refert Apostil. ad Ange. de malef. in verbo, Et ad querelam, sub num. 25.

4 Item quæro, nūquid possit quis de pluribus criminibus separatim accusari? Respon. q̄ sic, non modo si talia crimina ex pluribus factis resultent, sed etiam si ex eodē facto oriantur plura crimina & sint specie diuersa, potest enim delinquēs de ipsis omnibus separatim accusari, & de pluribus quoq; puniri. Et vbi super vno crimine sit concluſum in causa, adeò q̄
5 sola sententia expectetur, † erit supersedendum, donec causa, etiam super altero crimine, expediatur, ita tenet Bart. in l. qui de crimine. vers. Venio ad fin. C. de accusat. Et hæc conclusio est communiter approbata, vt dicit Gril. de diuer. cri. lib. 3. q. 1. nu. 13. Quod tamen intellige vt procedat, quando tales causæ tractarentur sub eodem iudice, secus autem si coram diuersis, nam eo casu quilibet iudex procedit, alio non expectato, nisi tamen reus sit in vno loco carceratus, tūc enim in alio supersederi, iuxta ea quæ dixi infrà, qu. 34. vers. De carcerato. Vide, quæ in hoc proposito dixi infrà, quæst. 16. versi.. Quæro nunquid.

QVAESTIO XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Accusare qui possint, vel non?*
2 *Et quid si suam vel suorum iniuriam prosequantur?*
3 *Et an clericus possit accusare?*
4 *Et an miles?*
5 *Et an filiusfamilias?*
6 *Et an pupillus?*
7 *Et an minor?*
8 *Et an mulier?*
9 *Et an criminosus?*
10 *Et an constitutus in peccato mortali?*
11 *Et an infamis?*
12 *Et an accusatus?*
13 *Et quando dicatur nomen accusati receptum inter reos?*
14 *Et an absolutus de crimine?*
15 *Et an condemnatus de crimine?*
16 *Et an excommunicatus?*
17 *Et an inimicus?*
18 *Et quæ dicatur capitalis inimicitia?*
19 *Et an pauper?*
20 *Et quis dicatur pauper?*
21 *Et an laicus possit accusare clericum?*
22 *Et an patronus clericum in suo beneficio institutū?*
23 *Et an vasallus dominum?*
24 *Et an syndicus vniuersitatis?*
25 *Et an compater, vel filius spiritualis possit accusare de morte compatris?*
26 *Et an filij illegitimi de morte eorum parentum?*
27 *Et an spurij?*
28 *Et an spurij possint accusare de morte matrum?*

1 NVnc videamus quæ psonæ accusare possint, vel nō. Et quia materia est satis trita, breuius quàm fieri poterit, me expediam. Plenius videri potest in titulis ordinariis, & apud Criminalistas in suis Rubricis. In primis igitur fac regulam, quod quilibet potest accusare, qui nō est à iure prohibitus, nam hoc edictum est prohibitorium, vt dicit Spec. in tit. de accus. §. 1. in primis verbis, vel melius permissorium, quia. s. generaliter omnibus illis permissum est accusare, qui expressè prohibiti non reperiuntur, text. est in l. qui accusare. ff. de accusa. Et hanc regulam ponunt cōiter Doct. teste Ant. Gomes. c. 1. delict. num. 31. Sunt autem aliquæ causæ, propter quas multæ personæ ab accusando repelluntur. s. aut propter dignitatē vt clericus, & miles, aut propter defectū concernentē statum personæ, puta, filius fa. vel seruus, aut propter defectū ætatis, vt pupillus, & minor, aut propter imbecillitatem sexus, vt mulier, aut propter indignitatē personæ, vt criminosus, infamis, damnatus, excommunicatus, & huiusmodi, aut propter defectū fidei, quia s. de eo plenè non confidit, vt inimicus, & pauper. Aliquādo etiā repellitur quis ab accusando propter reuerentiam, ad quam obligatur versus eum, quem accusare intendit, puta, si seruus, aut libertus, aut vasallus velint accusare dominos suos, vel si laicus velit accusare clericū. Repellitur etiam quandoq; propter amorem, ad quem obligatur, puta, maritus versus vxorem, aut frater versus fratrem, de quibus omnibus videamus.

Scias tamen, quòd huiusmodi q. rarò in Pract. occurrunt, quia vt sępius dixi, ex generali consuetudine in omnibus ferè casibus hodie per inquisitionem, seu ex officio proceditur, etiā si nemo accuset. Et ideo iudices nunquam reiiciunt querelam ab alio porrectā, propter aliquam ex prædictis causis, ex quo ipsi etiam sine querela partis possent ex officio ꝓcedere. Quinimò talis querela aperit viā assumendi informationes, & inquirendi sup illo delicto, etiam si sit porrecta ab eo, q de iure accusare non potest, vt quotidiè videmus in pract. obseruari. Benè verum est, ꝙ in locis, in quibus seruatur ius cōe, possent hæ q. esse valde vtiles. Pariter etiā in locis, in quibus nō possunt iudices super omnibus delictis ex officio procedere, prodessent in illis casibus, in quib. non posset procedi nisi ad querelā partis, quæ hodie succedit loco accusationis., vt dixi suprà, quæstio. 10. versic. Scias autem.

2 Volo etiam, vt præsupponas vnum pro absoluto in hac materia, ꝙ. s. omnes illi, qui regulariter à iure prohibiti sunt accusare, admittuntur nihilominus indistinctè ad accusandum, si suam, vel suorū iniuriam prosequantur. l. hi tamen omnes ff. de accus. Et est cōis Theorica Doctorū vt attestatur Villalpand. super l. 22. ca. 50. post nu. 4. magis enim fauendum est his, qui propriam iniuriam prosequūtur. Appellatione autem suorum in hoc proposito qui veniant, non est à iure determinatum, & Doct. multum variè loquūtur, prout refert Ant. Gomes. in c. 1. delictor. num. 33. Vbi recenset quatuor opinion. & tandem, quòd vera, & communis opin.

opi.est,quòd ille dicitur accusando prosequi suorũ iniuriam,quando non cogeretur contra eum, cuius iniuriam prosequitur, inuitus dicere testimonium. Tu verò dic,quod in hoc proposito, appellatione suorũ veniunt parentes,& descendentes omnes,item patroni, & patronæ, & eorũ liberi frater,soror,vxor,socer, socrus,gener,nurus,vitricus,uouerca,& priuignus. Et in hoc resident cum effectu Abbas in ca. de cætero, nu.7.de testib.cuius opin. dicit esse communem Felin. in ca. cum dilect.nume.9.de accusat.quem refert Maranta in suo Spec.folio 84.nume. 62.& Carauita super 192.ritu magnæ curiæ,numero 2.Quod bene nota.

3 Dixi in primis,quòd aliqui propter dignitatem,prohibentur accusare,Quæro, nunquid clericus possit accusare? Respo. quod sic,dũmodo ex eo crimine, de quo alium accusare intendit, non ingeratur pœna sanguinis,nã eo casu si accuset,efficitur irregularis. Text. est in ca.postul.de homici.& est omnium cõis sententia, vt ait Didac.in clem.si furiosus de homici. fol.312.vers.Tertio eodem. Benè verum est,q̃, si clericus in actu ipsius accusationis protestetur,quod non intendit agere ad vindictam corporalem, eo casu,nõ efficitur irregularis,vt dixi infrà libr. 7.§.irregularitas, Et hanc cautelam vidi sæpissimè in pract.obseruari. Vide tamen quæ dixi infrà,q.24.vers. Sed quid sit clericus.

4 Quæro etiam,nũquid miles possit accusare? Respo. de iure communi milites prohibentur accusare, nisi suam,vel suorum iniuriam prosequantur,text.est in l. non prohibẽtur,& in l.crim. C. de accus. debent enim milites curare ea, quæ ad militiam pertinent, non autem se criminalibus litibus immiscere. Tu verò dic,q̃ hoc fortè poterat locum habere in militibus antiqui tẽporis,de quibus dixi sup. lib.2.§. Miles. Sed hodie milites nostri tẽporis indistinctè admittuntur ad accusandum. Et ita communiter concludunt Doctores omnes,vt dicit Nouel. in tract. ad defensam,fol.73.nume 32.

Dixi etiam, quòd propter defectum concernentem statum personæ aliqui p̃hibentur accusare. Exemplum in seruo, & statu libero, qui alios accusare non possunt, præterquam in nonnullis casibus exceptis.

5 Sed quid in filiofam. Respõ.si accedat consensus patris,nulli dubium est, quòd poterit accusare. Pũctus est an possit accusare sine consensu patris. Et in hoc gl. in l.fi.§.Necessitatem,in gl.magna, in verbo, Imponenda, C.de bon. quæ liberis, tenuit,quòd non. Et ita magis communiter teneri attestatur prac.Carer.fo 617. post nu.108. Sed certè quicquid dicat Carer, illa gl.communiter reprobatur,vt dicit Card.Alex. in c.de accus. col.9.vers.Idem secundum aliquos, 2. q. 8.Hier. post Ang.de malef. in verbo, Et an querelam, post num.81. Dicit etiam Prac. Papien. in forma inquisitionis,in verbo, Contra,& aduersus,nu.3.quòd istud, quòd filiusfa. non possit in iudicio criminali esse sine consensu patris, malè per iudices obseruatur. Et ita videmus quotidiè contrarium seruari, quòd scilicet non requiratur cõsensus patris, siue filiusfa. accuset, siue accusetur de publico crimine,& fuit opi.Bar.in l.inter liberos,§. 1.ff.de adult. quam dicit esse communẽ Hier. in loco præalleg.subdens non esse in iudicando ab ea recedendum, quam dicit Carauita super 201,ritu magnæ curię,nu.5.Hoc idẽ attestatur Ant.de Tremo.in addit.ad bona c.in prac.Exceptionum in Rub. quib⁹ modis suo no.ani.nu. 13. prout illum refert Villalob.in sua collecta communiũ opi.in litera F.nu.133.Et dicit Are.in cõsi. 138.in primis verbis,quòd ista est communis omnium sententia,quòd in criminalibus,maximè vbi filius se defendit, non requiritur patris cõsensus. Ego certè nũquam vidi in practica dubitari, in causis criminalibus,an filiusf.siue agendo, siue defendẽdo posset stare in iudicio,sine cõsensu patris,sed semper vidi procedi,siue ageretur de crimine publico, siue de crimine priuato. Et ideo putarem minimè mutãda esse,&c. Et licet Alb.in l.pe.§.ad crimẽ,nu.15.ff.de pub.iud.dicat,q̃ aduocati communiter ad tollendũ omne dubiũ,faciũt interuenire patris cõsensum. Ego tamen vidi sæpe cõtrariũ obseruari, nihilominus abundãs cautela nõ nocet.

6 Dicebam etiam,quòd propter defectũ ætatis,nonnulli ab accusando repelluntur,

tur,prout est pupillus, qui non admittitur ad accusandum, nisi suam, vel suorũ iniuriam prosequatur,l.2.§.Pupillus, vbi Doctores,ff.de accusat.Et est communis opin.vt ait Hieron.in d.verbo,Et ad querelam,post nume.29.

7 Sed quid in maiore 14. an.minore autem 25.Resp.si est minor 20.an.adhuc repellitur ab accusando. Et ita videntur cõcludere communiter Doctores, vt dicit Abb.in c.1.nu.10.de accusa.Intellige,nisi suam,vel suorum iniuriam prosequatur, vt in pupillo supr. dictum est,Et ita hanc esse communem opin.attestatur Ant.de Tremo.in loco præall.nu.6.vers.Ad illos casus,prout illum refert Villalob.in loco præal.in litera M.nu.91. Si verò est maior 20.ann. tunc etiam si sit minor 25. potest indistinctè accusare, etiam si suã,vel suorum iniuriam non prosequatur,ita tenet Bart.in d.l.2.§.Pupillus,nu.2. Et est communis opi.vt attestatur Alex. in l. de pupillo,quam legit.cum §. præcedente,qui incipit,Si in publico,n. 8.ff.de noui ope. nunc quem refert Nouell.in tract. ad defensam,fol.67.nu.13. Idẽ attestatur Zane. in c. 1.de accusat.prout refert Hier.in loco præall.post num.29.& Viuius in libro communium opi.in verbo,Accusare regulariter. Hanc etiam dicit esse communem opi.Modernorum Sali.in l.si cautiones,nu.3.C.qui accus.non poss.Sed quicquid sit de iure, consuetudo indistinctè admittit minores ad accusandum, dummodo 14.ætatis annum.excesserint.

8 Præterea dixi,quòd propter defectum sexus mulier ab accusando repellitur, vt est tex.in l.de crimine,C.qui accusa. non poss.Scias tamen,quod si suam,vel suorũ iniuriam prosequatur, non est ab accusando excludẽda,vt dicit tex.in d.l.de crimine.Hinc infertur,quòd potest vxor accusare homicidam de morte mariti. Et hæc est omnium receptissima sententia, vt attestatur Placa lib.1.delictorum, cap. 40.nu.2. subdens etiam, quod est obseruantior,quàm ipse viderit,sunt enim maritus & vxor,tanquam duo in carne vna.

9 Dixi quoq;,quòd propter indignitatẽ personæ multi accusare prohibentur. Quæro ergo,nunquid criminosus repellatur ab accusando? Respo.Hæc quæstio potest multis modis contingere, nam aut loquimur de criminoso nõdum diffamato,nec accusato,aut de iam diffamato,& nondum accusato,aut de accusato nondum condemnato,neque absoluto, aut de iam absoluto,aut de iam condemnato. Primo casu, quando loquimur de criminoso nondum diffamato,nec accusato, distinguendum est inter forum ecclesiasticum & seculare, nam in foro ecclesiastico talis criminosus regulariter repellitur ab accusando, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur.Et hoc de iure canonico tenetur pro certo, vt dicit Card.Alex.in c.prohibentur,vers. Nota, quod regulariter,2.q.1.

10 Quinimo de iure canonico non modo criminosus,sed etiam simpliciter cõstitutus in peccato mortali, de quo pœnitentiam non egerit,repellitur ab accusando. Et hanc dicit esse communẽ opi. Berous in d.c.1.nu.35.de accusa.Multum autem interest inter criminosum & peccatorem, vt ibi per te videre poteris. Sed certè si peccatores nõ admitterentur ad accusandum,nullus reperiretur,q̃ posset accusare. De iure aũt ciuili,propter crimẽ,quis ab accusatione nõ repellitur,nisi ex ea factus sit infamis, vt infrà dicam.

11 Secundus est casus,quando loquimur in criminoso nõdum accusato, sed tamẽ de ipso crimine iam diffamato,Et tunc si quidem crimen est tale,ex quo nõ resultet infamia,non est de huiusmodi diffamatione curandum.Si verò ex tali diffamatione effectus est infamis,videndũ est generaliter,nũquid infamis possit accusare.E in hoc scias esse distinguẽdum inter infamiam iuris,& infamiam facti, nã infamis,infamia iuris,prorsus repellitur ab accusando,tam de iure ciuili, q̃ de iure canonico,c.infames, 6. q.1.l.qui accusare,C.de accus.Et hæc est communis indubitata conclusio,vt dicit Hieron. post Ang.de malef.in verbo, Et ad querelam, post n.23.Infamis autem infamia facti,de iure canonico repellitur ab accusando, sed de iure ciuili admittitur. Et ita tenẽt cõiter Doctores, vt dicit Berous in d. c. 1. nu.44.Hãc etiam opi.dicit esse communem Hieron.in loco præallega.quem refert Viuius in libro communium opi. in

verbo

verbo, Accusare non potest. Quis autem dicatur infamis infamia iuris, & quis infamia facti, dixi suprà, lib. 2. §. Infamis.

12 Tertius est casus, quando agitur de criminoso iam accusato. Et tunc est distinguendum, nam aut nomẽ ipsius accusati nondum est receptum inter reos, & tunc potest accusare de maiori crimine, nedũ quemcunq; extraneum, sed etiam suum accusatorem. De pari autem, seu minori crimine neminem accusare potest, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, secundũ opi. Azo. quã dicit esse communẽ Imola in l. is, qui reus, nu. 21. ff. de pub. iud. Marian. in c. 1. nu. 67. de mutuis petitio. Et hãc opi. quantum ad hoc, q̃ possit prosequendo suam iniuriam re accusare suũ accusatorẽ, & quod super vtraque sit procedẽdum, dicit seruari Bal. in l. 1. post nu. 21. vers. Dicunt ergo, C. qui accus. non poss. Odof. autem tenuit, quòd etiam de pari, vel minori possit accusatorẽ suum reaccusare. Et hęc opi. per totam Italiam de cõsuetudine obseruatur, vt dicit Gãd. de malef. in titu. qui accusare poss. nu. 41. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in d. verbo, Et ad querelam, post n. 63. Et ideò ab hac sententia non putarem in practica recedendum, reo tamen prius in carceribus cõstituto, vt statim dicam. Postquam autẽ eius nomen est receptum inter reos, potest de maiori crimine aliũ q̃ accusatorem suum accusare. Et hãc partem sequuntur communiter Doctor. vt dicit Imol. in d. l. is, qui reus, nu. 17. Quinimò potest etiam ipsummet accusatorẽ suum reaccusare de maiori crimine, modo suam iniuriam prosequatur. Et hæc est communis opin. vt dicit Marian. in d. c. 1. post nu. 73. ver. Aduerte etiam. Et hoc etiam dato, quòd ille, qui primo loco accusauit, pariter & ipse suam iniuriã prosequeretur, adhuc enim potest accusatus illum reaccusare, & super vtraq; accusatione pariter erit procedendũ, quicquid dixerit gl. in d. l. is, qui reus, in verbo, Accusare, contra quam est cõmunis opi. vt dicit Imola in ea. l. is, qui reus, post nu. 6. vers. In ea. gl. ibi quod accipe, Marian. in d. ca. 1. post nu. 73. vers. Et prædicta procedunt. Sed si secũdà accusatio esset de minori crimine, vel æquali, tunc dicit Ang. in l. qui prior, post nu. 2. vers. Quandoq; vtraq;. ff. de iud. & in l. quoniam, post nu. 1. C. de adult. q̃ licet ordo naturalis causarum postularet, quod prius super prima, deinde sup secunda accusatione cognosceretur, nihilominus, gratia minuendarum litiũ, poterit super vtraq; cognosci. Et ponit exemplum, Accuso te de vulnere mihi illato, tu accusas me de falso. Et quod falsam accusationem instituit, certè dicit ipse, ista crimina inuicem se contingunt. Et potest dici, quòd vnum non sit maius alio. Et ideo ait consuetudine obtentum esse, q̃ super vtroq; procedatur. Et quod ex probationibus hinc, & inde factis feratur sententia super vtroque iustitia mediante. Et hoc dictum Ang. refert Affl. super 2. parte cõst. Reg. Rubr. 20. nu. 1. Eandem opi. de consuetu. obseruari attestatur idem Ang. in l. 1. num. 5. C. de calum. subdens, q̃ hæc practica sibi videtur cõmendabilis. Et illum refert Ioã. de Anan. in c. 1. nu. 10. de calum. subdens, q̃ est bonum verbum & notandum, & Soc. cons. 118. nu. 1. in fi. lib. 1. dicens ei credendũ esse de hac consuetudine attestanti. Apud nos autem regulariter nõ admittitur in practica querela accusati, contra querelam accusatoris, super eodẽ facto, nisi reus sit personaliter in iudicio cõstitutus. Aliàs enim esset destruere totã practicam criminalem, quia per indirectum reus admitteretur ad faciẽdum suas defensiones extra carceres, quòd non est dicẽdum. Et ita hic obseruatur, etiam si secunda querela sit de grauiori delicto. Vbi verò reus est in iudicio personaliter cõstitutus, semper admittitur querela contra querelam, siue de maiori, siue de minori crimine agatur, quando crimina se inuicem contingũt, vt loquitur Ange. in locis præall. Et super vtraq; proceditur, &c. Cæterum vbi crimina se non contingerẽt, fortè in aliquibus locis seruaretur cõis opi. vt non admittatur reus ad reaccusandũ, nisi de maiori crimine & in quo suã iniuriã prosequatur, vt suprà dixi. Sed in hoc Ducatu, in quo põt ferè de quocũq; crimine ex officio inquiri, hæc exceptio parum prodesset, nam ad instantiã fisci solent semper, & super omnibus assumi informationes ex officio, nulla ha-

bita ratione, an super eo crim. posset procedere accusatio. Et ita vidi pluries obseruari. Benè verum est, ꝙ si iudex videt, ꝙ accusatus reaccusauerit suũ accusatorem, vt illum diuertat à ꝓsequenda accusatione, solet quandoq; accipere fideiussionẽ ab accusatore, de se constituendo, quotiescunq; iudici videbitur, & sup prima accusatione ꝓcedere. In regno autem Neap. hæc omnia sunt superflua, cùm enim nemo admittatur ad accusandũ, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, indistinctè admittitur accusatus ad reaccusandum suum accusatorem, vt declarat Maranta in suo spec. fol. 43. nu. 48. subdens, ꝙ hodie in Regno nulla causa est præiudicialis alteri, sed super vtraq; eodem tempore proceditur. Idem tamen Maranta ibi. nu. 55. allegat quendã ritum magnæ curię, secundum quem dicit non admitti accusatorem ad reaccusandum, & consequenter correcta esse iura communia, & etiam constitutiones regni. Tu vide Carauitam super ritu. 193. Ego enim nolo super his multũ laborare, satis est ea transeundo attigisse. Et ideo illa Regnicolis diffinienda relinquo. Vide tamen tu Regnicola Gram. super const. reg. fol. 65. col. 3. in fi. vbi dicit iudicatũ fuisse per cons. Neap. ꝙ quando vtraq; querela oritur ex eodem fonte, potest super vtraque eodem contextu procedi. Et ita seruauit Magistratus in quadam causa ardua superiorib. diebus, in qua vnus, cuius famuli deprehensi fuerant cõducere bladum extra territorium, fassus est delictum, & querelauit officialem, ꝙ eius consensu illud conduci faceret, petens se liberari virtute edictorum publicatorum, ex quorum dispositione denuncians officialem cõsentientem fraudib. consequitur impunitatẽ, nam fuit admissa querela istius cum fideiussione scutorũ mille, de comparendo, quandocunq; visum fuisset magistratui. Et cœptũ est super vtraq; querela procedi, & causa adhuc pẽdet. Solet etiam Senatus quandoq; ex causa, vbi videt secundam accusationem esse calumniosam, mandare, vt super prima prius procedatur, prout factum fuit in causa cuiusdam d. Margaritæ Cribellæ 24. Octobris 1555. A. C. & aliàs sæpe.

Quando autẽ criminaliter accusatus possit accusatorem suum ciuiliter reconuenire dixi suprà q. 2. vers. Aut quæris.

13 Sed hic incidenter quæro, quando nomen accusati dicatur receptũ inter reos? Resp. In hoc articulo Doctores variè locuti sunt. Tu verò dic, quòd regulariter si reus est præsens in iudicio, per litis contestationẽ dicitur eius nomen receptum inter reos. Et hæc fuit opi. Petri, quã consuetudo approbare videtur, vt dicit Bal. in l. 1. post nu. 31. C. qui accus. non pos. Et dicit Villalup. super l. 22. c. 49. in vlti. verbis, ꝙ ita magis cõmuniter concluditur, nam (secundũ eum) ex cõsuetudine non fit aliqs actus describẽdi inter reos, tanq̃ actus separatus, prout etiam id non esse in vsu attestatur Saly. in d. l. 1. nu. 15. in fin. sed solũmodo fit litis contestatio, ideoq; dicendum est, ex ipsa litis contestatione dici receptum esse nomen accusati inter reos, ita ꝙ statim, quòd iudex interrogat reum an commiserit ipsum delictum, de quo imputatur, illico siue reus confiteatur, siue neget, facta responsione, dicatur eius nomen receptũ inter reos. Et in hoc nulla videtur esse difficultas, talis enim interrogatio iudicis, & respõsio rei, inducit litis contestationẽ, vt dixi infrà q. 45. circa prin. Si verò reus non est detentus, sed ꝓceditur contra eum absentẽ, iuxta formam iuris cõmunis in casibus, in quibus eo iure ꝓmissum est cõtra absentem procedi, vel statutorũ id permittentium, tunc si quidem ex parte rei sunt ꝓpositæ exceptiones, cõcernentes merita causæ, & reus est contumax, statim in primo termino cõtumacię, dicitur eius nomẽ receptum inter reos, qa ex dispositione statutorum contumax habetur ꝓ confesso, & consequenter etiã pro præsente, & ideo cõtumacia quò ad hoc, succedit loco veræ confessionis, & contestationis litis. Si verò opponũtur exceptiones delatoriæ, siue declinatoriæ, puta, concernentes incompetentiã iudicis, vel inhabilitatem accusatoris vel huiusmodi, tunc quando iudex declarat super ipsis exceptionibus, & illas expressè reiicit, vel eis non obstantibus, ꝓcedit ad vlteriora, dicitur nomen imputati receptũ inter reos, & non ante. Et hæc est distinctio Bart. in d. l. is, q reus,

nu. 3.

nū.3.ff.de publ.iud. quam dicit esse communem Alex.in l.cùm mulier, num.6.ff. solut.matrimo.Et dicit Ang.de malef.in verbo,Et ad querelam,num.61.quòd hęc opin. Bart. in practica obseruatur,quam refert Card.Alexan.in c.de accusatione, col.8.circa med.2.q.8. Et Hieron.in Apostil. ad Angel. in loco prælegato,dicit, quòd est vera, & communis.

14 Quartus est casus, quando loquimur in accusato, qui tamen fuit de ipso crimine absolutus.Et hoc casu cessat omnis difficultas, talis enim proculdubio poterit post absolutionem, etiam ipsummet accusatorem suum accusare.Et ita tenēt omnes Doctores, vt dicit Maria. in d. c.1. nu.81. de mutuis petitis, licet dicat, quòd de iure canonico, quò ad ipsum accusatorem non transit sine dubio.

15 Quintus est casus, quando loquimur de criminoso iam condemnato, & tunc etiam est distinguendum, nam: aut condemnatio est talis, ꝓpter quam condemnatus nō amittat famam, nec ciuitatem, neque libertatem.Et hoc casu dicendum est, quod pariter poterit accusare: Et ita concludunt Doct. vt attestatur Maria.in d. c. 1. post nu. 81. Aut verò ꝓpter condemnationem amisit famam, sed non ciuitatē, nec libertatem. Et tunc aliquid dicunt, ꝙ potest accusare suum accusatorē etiam si suam iniuriam nō prosequatur. Extraneū verò non potest accusare, nisi suam iniuriā prosequatur. Et dicit Imol. in l.is, qui reus, post nu.13.vers.In ea gl.ibi ei dicit, ꝙ ita tenent communiter Doct. Hanc etiam dicit esse communem opin. Maria.in d.c.1.nu.82.de mut.pet. Alij verò indistinctè tenent, ꝙ criminosus damnatus de crimine publico per sententiam non potest accusare. Et hanc dicit esse cōmunem opi.Bero.in d.c.1.nu.25. & seq. de accusatio. quæ etiam mihi magis placet,ex quo talis proculdubio efficitur infamis,vt dixi infrà q.72.vers.Damnatus publicè, meritò est ab accusando repellendus,iuxta ea,quę dixi sup.vers.Secundus est casus,quē tamen intellige vt procedat, nisi suam vel suorum iniuriā prosequatur, nam eo casu non est ab accusatione repellēdus. Adde,ꝙ hæc conclusio locum habet etiā in criminib.exceptis, nā huiusmodi infamis ex dānatione publici iudicij, neq; etiā in illis admittitur ad accusandū,ita tenet glo.in l.q iudicio publico,in verb.mortē,ff.de accusa.& est cōis opi.vt dicit Berous in d.c.1.nu.43.de accusatio. Aut verò per talē condemnationē amisit ciuitatem,vel libertatem.Et tunc nō poterit de nouo accusare,sed bene poterit accusationē iam inchoatam ꝓsequi, non solùm aduersus suū accusatorē, sed etiam aduersus extraneū.Et ita cōmuniter tenetur, vt ait Imol. in d.l.is, qui reus, nu. 15. Hanc etiam opi.dicit esse communē Maria.in d.c.1.nu.83.de mutu. peti. Et hæc omnia bene nota,quia fortè non inuenies alibi tam clarè posita.

16 Quæro, nunquid excommunicatus, possit accusare? Resp.quòd non,nam excommunicatus non potest stare in iudicio,vt dixi sup.lib.2.§.excommunicatus, Et est receptissima Doctorum sententia, vt dicit Placa lib.1. delictorum,c.44.nu. 10. Quæ quidem locum habet etiam in foro ciuili, nam (vt dixi in loco prælegato) quanuis hoc,vt excommunicatus non possit stare in iudicio, sit introductum de iure canonico,tamen seruāndum est etiam in foro Cæsareo.

17 Vlterius dixi, ꝙ nonnulli repelluntur ab accusando, quia lex de eis plenè non confidit,prout est inimicus.Scire tamen debes, quòd hoc non omnino absolutè ꝓcedit,sed est distinguendum secundum qualitatē inimicitiæ. Non enim ex quolibet odio quis est prohibēdus, ne alium accuset,secundum Vincen.in c.repellantur,de accusatio. quem sequuntur communiter Doct.vt dicit Hieron. post Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 37. aliàs pauci essent qui possent accusare. Certū est enim quòd nullus amicus alium sibi amicum accusat, sed semper accusationē præcedere solet aliqua animorū offensio. Cæterū si esset inimicitia capitalis, vtiq; talis inimicus esset ab accusatione repellendus. Et ita cōiter tenetur, & seruatur,vt dicit Ang.in lo.præall. nu.36.vbi etiā Hiero.in Apost.dicit,ꝙ ita tenent cōiter Doct.Hanc etiam dicit esse communem opi.Berous in d.c.1.nu.47. & seq.de accusatione,talis enim prę sumitur potius accusare ad priuatam vindictā

quam zelo iustitiæ, hoc tamen intellige, nisi propriam iniuriam prosequeretur, tũc enim nullo modo esset ab accusatione repellendus. 18 Quæ autem dicatur capitalis inimicitia, vel non, relinquitur arbitrio iudicis, vt dixi infrà, quæst. 24. vers. Item quæro.

19 Sed hic etiam quæro, nunquid pauper repellatur ab accusando? Solet enim lex de pauperib. non multũ confidere. Resp. quod regulariter pauper repellitur ab accusando, qui scilicet habeat in bonis minus quam quinquaginta aureos, vt dicit text. in l. nonnulli, ff. de accusatio. Benè verum est, quòd si talis pauper est bonæ, & honestæ fidei, & vitæ, & non suspectus propter paupertatem, non repellitur ab accusando, secundum gl. in d. l. nonnulli in glo. vnica, quam sequuntur omnes, vt ait Berous in d. c. 1. post nu. 54. subdens, non esse ab ea consulendo, aut iudicando, recedẽdum. 20 Quis autem dicatur pauper, dixi suprà, lib. 2 §. Pauper.

21 Propter reuerentiam dixi etiam aliquos repelli ab accusando, puta, si laicus velit accusare, seu denunciare criminaliter clericum, de aliquo crimine, nõ enim admittitur, nisi suam iniuriam prosequatur. Et hæc est communis opi. vt dicit gl. in summa 2. quæst. 7. in glo. vnica. Et hoc omnes admittunt secundũ Foller. pract. crim. canon. fol. 48. nu. 43. quæ etiam locum habet (secundum aliquos) in clericis primæ tonsuræ, vt scilicet de iure, neque ipsi à laicis accusari possint, licet hoc priuilegium, quò ad ipsos, in desuetudinẽ abierit, vt atteſtatur Prac. Casoni, fol. 99. nu. 5. Ratio autem huius conclusionis est maleuolentia laicorum versus clericos, propter quam laici præsumerentur potius moueri odio, quàm zelo iustitiæ, si clericus accusarent. Adde, quòd neq; etiam admittitur laicus ad proponendum crimen ciuiliter, contra clericum. Et est communis regula, vt ait Feli. in c. ex parte, nu. 6. & seq. de testib. Scias tamẽ quòd quando in accusatione versatur crimen, siue ius publicum: puta, dilapidationis bonorum ecclesiæ, tunc quilibet laicus etiã extraneus admittitur ad accusãdum clericum. Et ita tenent communiter Doctor. vt ait Ferret. cons. 183. nu. 3. Præterea scias, quòd quilibet laicus etiam extraneus potest accusare clericũ, prosequendo suam vel suorum iniuriam corporalem, etiam criminaliter. Et ita tenent omnes Doctores vbique, vt atteſtatur Ferret. in d. cons. 183. post num. 4. vers. Quinto corroborantur.

22 Sed nunquid potest patronus laicus accusare clericum institutum in ecclesia, in qua est patronus? Respon. gl. in d. c. ex parte, in verbo, Tacito, in fi. tenuit, quòd sic, sed certè communiter tenetur oppositum, vt atteſtatur Aret. in c. cum dilect. post n. 10. de accu. Benè verum est, quòd in libro meo illa gl. dicit totum contrarium eius, ad quod allegatur, videtur enim tenere, quòd non potest accusare, sed admittatur ad denunciandum. Vide quæ dixi suprà q. 7. vers. Quæro etiam.

23 Sed quæro, nunquid vasallus possit accusare dominum de delicto? Resp. quòd licet inter Doctores sit controuersia, an possit illum criminaliter accusare, tamen quòd possit ciuiliter, hoc ab omnibus communiter recipitur, vt ait Gratus cons. 1. num. 60. lib. 1. Vide quæ dixi infrà, lib. 7. §. Actio.

24 Item quæro, nunquid possit quis nomine alieno accusare? Resp. quòd regulariter non potest. Hinc infertur, quòd syndicus vniuersitatis nõ potest aliquem accusare nomine syndicario, sed opus est, quòd accuset suo nomine, ad vtilitatem tamen ipsius vniuersitatis. Et hęc est communis opi. Legistarum, vt atteſtantur Scribentes in c. dilectus, el 2. de simo. & in specie Ioan. And. super gl. pe. & Ancha. & Henri. Boich. & Anan. nu. 16. quos referunt Aug. & Hiero. post Ang. de malef. in d. verbo, Et ad querelam, post num. 20. Sic etiam potest tutor nomine suo accusare ad vtilitatem pupilli, sed tenetur nomine proprio se inscribere, secundum communem opi. vt dicit Ana. in c. 2. nu. 20. de calum. Villalpand. super l. 22. c. 29. nu. 3. in fin. Sed certè Bald. in l. 1. nu. 35. C. de accusa. tenuit indistinctè, q̃ syndicus vniuersitatis possit in iudicio capitali comparere pro ipsa vniuersitate, tam accusando, quàm defendendo, & subdit, q̃ ita tenent omnes Docto. quæ opin. mihi magis placet, & etiam videtur consuetudo illam

do ab illã approbare. Posset autem contraria opin. procedere, loquendo secundum dispositionẽ iuris cõmunis, secundum quã accusans subiicitur pœnæ talionis. Sed postq̃ hodie sublata est illa pœna talionis, non video cur vniuersitas non possit accusare per syndicũ, vel procuratorem, sicut quilibet alius, iuxta ea, quæ dixi infrà, q. 32. vers. Quæro nunquid. Et idem dico in tutore.

25 Quæro, an compater vel filius spiritualis, quem vulgò filiastrũ appellamus, admittatur ad accusandũ p iniuria, vel offensa facta eius cõpatri, vel patri spirituali? Resp. q sic, ita tenet Bal. in l. 1. nu. 57. C. qui accus. non pos. licet dicat se nescire, quòd de hoc reperiatur lex, neq; decretalis. Maior enim est cognatio spiritualis, q̃ carnalis. Et (ni fallor) Placa lib. 1. delictorum, c. 40. nu. 11. in fin. dicit, quòd nemo vnquam Doctorum refragatus est.

26 Quæro, an filij illegitimi admittantur ad accusandum, de morte eorum patris? Resp. si quidẽ sunt naturales, scilicet nati ex soluto, & soluta, non modò admittuntur ad accusandum, sed etiam præferuntur cæteris consanguineis. ita tenet Bal. in d. l. 1. nu. 50. C. qui accus. non pos. Et est receptissima omnium sententia, vt dicit
27 Placa lib. 1. delict. c. 41. nu. 5. † Si verò sunt spurij, adulterini, vel incestuosi, non admittuntur. Et est communis opi. vt dicit Feli. in c. nonnulli. §. sunt & alij, nu. 58. de rescrip. & Villalpand. in l. 22. §. 42. num. 7. prout illos refert Placa in d. c. 41. nu. 26. in fi. & seq. Tales enim filij vti à lege reprobati, pro filiis nõ habentur, cùm certum patrem non agnoscant. Et ideò vbi certũ patrem agnoscerent, fortè non essent ab accusatione repellẽdi. Et ita concludunt communiter Doctores, vt attestatur Petrus Bellus de re milit. fol. 139. nu. 64.

28 Sed an tales filij spurij poterunt accusare de morte eorum matrum? Resp. q sic, Et est omnium receptissima sentẽtia, vt dicit Placa in d. c. 41. nu. 29. certa est enim mater, & quò ad ipsam, lex eos pro filiis accipit, vt dixi suprà, lib. 2. §. Filius, quod tamen intelligendum est, vt procedat, modò tales spurij non sint nati ex damnato coitu, & à lege punibili. Vide quæ dixi infrà, q. 58. vers. Scias autem.

QVAESTIO XV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit ex officio repellere accusatorem non idoneum?*
2 *Et quid si accusatus contra eum aliquid opponere non posset?*
3 *Et quid si vterque sit infamis?*
4 *Accusatore minus idoneo, si pars non opponat, an processus valeat?*
5 *Iudex an possit cogere partem offensam ad accusandum?*
6 *Quis in accusando præferatur?*

VIsum est, quæ personæ accusare possint, vel non, restat vt pro complemento aliquas etiã quæstiones in hoc proposito subiiciamus. Quæro igitur in pri-
1 mis, nunquid † iudex possit, ex officio repellere accusatorem non legitimum, etiam si pars non opponat? Respon. quòd sic, ne si legitimus non fuerit accusator, frustra fatigetur accusatus, vt dicit tex. in c. 1. de accusa. Et ita communiter dicitur, vt ait Oldra. cons. 124. num. 1.

2 Et hoc quidẽ de plano procedit, quando accusator ex culpa, vel defectu suo repellitur ab accusando. Sed pone, q accusatus (iure in sui odium ita disponente) non possit opponere contra personã accusatoris, puta, Episcopus cõtra familiarem suum, vt est tex. in c. nulli, de accusa. nunquid adhuc poterit iudex ex officio suo illum repellere? Respon. quòd sic, ita sentit loquendo per verbum, fortè gl. in d. c. nulli, in gl. fin. cuius opin. communiter ab omnib. approbatur, vt dicit Cors. in repert. Abb. in verbo, Iudex. Potest enim iudex in his, quæ sibi vt iudici nota sunt, procedere ex officio, & consequenter, pponere exceptiones, quas ipsi parti opponere non liceret.

3 Sed quęro, quid si aliquis, qui non potest accusare, puta, infamis, vel excõmunicatus, accuset alium infamem vel excommunicatum, & iste excipiat contra accusatorem, quòd est infamis, nunquid erit hæc exceptio admittenda, an autem poterit accusator dicere reo, quòd cùm ipse sit infamis, non debet posse talem exceptionem proponere, iuxta illud, quod vulgò dici solet, Nihil Iudæus Iudæo, nihil Catilina Cethego? Respon. q

reus

reus potest hac exceptione repellere accusatorem, non obstante, quòd ipse sit infamis, ita dicit Bar. in l. seruos. ff. de accus. cuius opin. communiter tenetur per Doctores, vt attestatur Hieron. in Apost. ad Ange. de malef. in verbo, Et ad querelam, post num. 69.

4 Sed pone, quòd aliqua persona ex his, quæ de iure accusare prohibentur, aliquem accusauerit, & non fuerit contra eam oppositum, nunquid processus factus super huiusmodi accusatione sustinebitur, an autem erit ipso iure nullus? Resp. quòd talis processus factus parte non opponente valet, ita tenet Barto. in l. 1. §. accu. nu. 2. ff. ad Turp. & dicit Ana. in d. c. 1. nu. 2. de accusa. quòd ita tenent cõiter Doc. Hanc etiam attestatur esse commu. opi. Aret. in d. c. 1. nu. 21. in fi. quem refert Pract. Conradi, fol. 130. nu. 14. Hiero. post Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 40. Sibi enim imputare debet accusatus, qui exceptionẽ sibi competentem non posuit. Sed hoc rarò contigit in practica, quia cum in quocunq; crimine (vt sæpe dixi) possit iudex per inquisitionem procedere, nunquam ferè disputatur, an accusator sit idoneus, vel non.

5 Item quæro, si alicui sit illata iniuria, vel facta aliqua offensio, & ipse nolit de hoc querelare, siue accusare, nunquid iudex poterit illũ cogere ad accusandum? Resp. quòd non, ita tenet glo. in l. si quis homicidij, in verbo, Coges, C. de accus. q̃ frequẽti Doct. consensu probatur, vt ait Dida. lib. 1. resolu. c. 11. circa fi. Et licet Bar. in l. in eũ. nu. 1. ff. de accus. tenuerit, quòd specialiter, in crimine homicidij, hæres possit cogi à iudice ad porrigẽdum querelam, siue accusationem de homicidio commisso, in personã eius, cui successit, tamen contra eum est communis opi. vt attestatur Saly. in ea. l. si quis homicidij, nu. 10. Hier. post Ange. de malef. in d. verbo, Et ad querelã. post nu. 57. Benè verum est. quòd Bal. in d. l. si quis homicidij, nu. 2. dicit, contrarium communiter obseruari, scilicet q̃ iudex potest cogere hæredes occisi ad accusandum de eius morte, quem refert etiam Aug. post Ange. in loco præallegato. Sed certè neque in hac prouincia, neque alibi ego vnquam vidi hoc obseruari. Bene cogitur offensus narrare cum iuramento iudicialiter seriem rei, sed potest ipse dicere, vel cum querela, vel sine querela, prout sibi magis placet. Et ita semper vidi practicari.

6 Successiuè quæro, si multi sint, qui velint accusare, ad quos etiam de iure, spectet ius accusandi, quis eorum sit in accusando præferendus? Respõ. quòd ille, qui prosequitur suam, vel suorum iniuriam, præfertur extraneo accusare volẽti. Inter eos verò, qui prosequuntur suam, vel suorum iniuriam, proximior præfertur. Si autem omnes sint in pari gradu, omnes simul admittuntur, ita tenent cõiter Doc. test. Anto. Gomes. lib. delictorum, c. 1. nu. 35. Et quòd proximiores defuncti sint in ipsa accusatione cæteris prę ferendi, dicit esse frequentiorem Doctorum sententiam Placa lib. 1. delictorũ, c. 39. nu. 4. Proximus autem est, quem nemo antecedit, vt dixi suprà, lib. 2. §. Proximus. Inter extraneos verò accusare volẽtes, iudex potest, & debet eligere magis idoneum, vt est tex. in l. si plures. ff. de accusa.

QVAESTIO XVI.

SVMMARIVM.

1 *Accusari qui possint, vel non?*
2 *Et an accusatus de vno delicto, possit de alio crimine accusari?*
3 *Et an condemnatus, vel absolutus de vno crimine, possit de eodem crimine accusari?*
4 *Et an bannitus pro vno delicto, possit de alio accusari?*
5 *Et an ille, qui post delictum pœnitentia ductus est, possit de eo delicto accusari?*
6 *Officiales, an possint durante officio accusari?*
7 *Vniuersitas, vel collegium an possint accusari?*
8 *Et quomodo dicatur Vniuersitas, vel collegium delinquere?*
9 *Et quomodo possit Vniuersitas puniri?*

1 SVccessiuè videamus, quæ personæ accusari possint, vel nõ. Et in hoc pariter facienda est conclusio, quòd regulariter omnes, de quibuscunq; delictis accusari possunt.

2 Quæro, nunquid accusatus de vno crimine, possit eodem tempore etiam de alio crimine accusari? Resp. quòd sic, non modò ab alio accusatore, sed etiam ab ipsomet, qui de primo crimine accusauerit, modò in hac secunda accusatione propri-

propriam, vel ſuorum iniuriã proſequatur. Et ita ſeruatur de conſuetudine, vt dicit Ang. in l. qui de crimine, poſt nume. 5. verſ. Deſcendo igitur, C. de accuſati. Sed certè apud nos accuſatus de vno crimine, poteſt à quibuſcunq; etiam pluribus, de aliis quibuſcunq; criminibus accuſari. Et ita quotidie recipiuntur huiuſmodi querelæ, cùm enim (vt ſæpius dixi) in quocunq; crimine ꝓcedatur ex officio, & ſic per inquiſitionem, non attenditur perſona, neque cauſa accuſatoris, ſed omnes querelæ ſolent admitti, & ſuper omnibus procedi. An autem omnes proceſſus ſint eodem contextu expediendi, dixi ſuprà, q. 13. verſ. Item quæro.

3 An autem accuſatus de vno crimine, poſſit de eodem crimine iterum accuſari, dixi infrà q. 57. per totum. Vnum tamẽ perpetuò non obliuiſcaris, quòd ſi reus accuſatus de aliquo crimine coram vno tribunali, fuerit contumax, poteſt de eodem crimine ad inſtantiam accuſatoris, coràm alio tribunali, accuſari, & banniri, ſi in eo pariter fuerit contumax, ita dicit Bal. in l. 1. nu. 5. C. vbi de crimine agi oportet, & eſt in viridi obſeruãtia, vt dicit Carauita ſuper ritu 205. magnæ curiæ, nu. 1. neq; tenetur ſecundus iudex, neq; ad inſtantiam partis, neq; ad inſtantiam primi iudicis, in cauſa ſuperſedere, vel cauſam ipſam illi primo iudici remittere. Ita dicit Bart. in l. ſepulchri, nu. 3. ff. de ſep. viol. Et ita quotidie obſeruatur, vt atteſtatur Carauita in loco præalleg. nu. 3.

4 Sed nunqd bannitus pro vno delicto poterit de alio delicto accuſari & bãniri? Reſp. ꝙ ſic, ita dicit Spec. in tit. de accu. §. Sequitur videre, n. 23. & dicit Nell. de ban. in 1. par. 1. temp. q. 3. quòd ita determinãt communiter DD. quem refert Boſ. in tit. de bann. nulli. nu. 9. Dicit etiã Io. And. in addi. ad Spec. in loco præall. ꝙ ita videm⁹ de facto ſeruari. Ità etiã teneri, & ſeruari atteſtatur Albe. in Rub. ff. de his, qui not. infa. poſt nu. 8. verſ. Et faciunt p̃dicta. Benè verũ eſt, quod hoc caſu poteſt bannitus petere ſibi cõcedi ſaluũ conductum, ad hoc, vt poſſit non obſtante prima condemnatione comparere, & ſe defendere, qui non eſt illi denegandus, vt dixi infrà, q. 32. verſ. Tu ſcis, quòd bannitus.

5 Item quæro, pone, quòd aliquis poſt commiſſum delictũ, puta, homicidium, pœnitentia ductus fuerit, & pœnitentiam pro delicto fecerit, nunquid talis pœnitẽs poterit deinde accuſari de ipſo delicto? Reſp. quòd ſic, Et ita tenent communiter Doct. vt dicit Aret. in c. accuſati, nu. 5. de accuſ. quem refert Villalob. in ſua collecta cõmunium opin. in litera A. poſt nu. 13. nam in delictis pœnitentia nõ excuſat, vt dixi infrà, q. 6. verſ. Fuit quandoq;. Quinimò neq; etiam pœna impoſita in foro cõſcientiæ liberat delinquentem à pœna imponenda in foro contentioſo, vt dixi infrà q. 57. ver. Sed nunquid.

6 Præterea quæro, nũquid officiales poſſint accuſari, durante eorum officio? Reſpond. Aliqui dicunt ſimpliciter, ꝙ non, ſed quòd debet expectari tempus ſyndicatus. Et ita obſeruari vbiq; locorũ atteſtatur Vitali. de malef. in Rub. q accuſ. nõ poſſ. in vlt. verbis. Tu verò dic, ꝙ aut delictũ, de quo officialis accuſatur, eſt tale, ꝙ quo à iure impoſita ſit pœna priuationis officij, puta, qa fortè aliquid dedit, vt haberet officium, vel quia cõmiſerit barataria, vel huiuſmodi. Et tunc poteſt accuſari, & condẽnari etiam durante officio, aliàs ſi eſſet expectãdus finis officij, abſurdum eſſe dicere, ꝙ lex imponeret pœnã, cui tempore condemnationis, locus eſſe non poſſet: aut verò pro delicto non imponitur pœna priuationis officij, & tunc expectandum eſt tempus ſyndicatus. Et ita de facto obſeruatum fuiſſe in ciuitatibus Florentiæ, & Caſtelli refert Amad. de ſynd. nu. 43. in quodam capitaneo & collaterali, qui fuerunt, durante eorum officio, de barataria accuſati, & ab officio remoti. Et ita etiam ego quandoque vidi ſeruari. Et quòd pro barataria, & furtis poſſit officialis, etiam durante officio accuſari, non expectato tempore ſyndicatus, dicit eſſe communem opi. Boſſ. in tit. de offic. corrup. pec. num. 34.

7 Vlterius quæro, nunquid vniuerſitas, vel collegium poſſit accuſari? Reſp. quòd poteſt accuſari, & puniri criminaliter. Et ita cõmuniter tenetur, vt dicit Albe. in l. ea quidẽ, poſt nu. 15. C. de accuſ. Et ꝙ vniuerſitas, collegium, ſiue capitulum poſſit, conſentiendo & etiam cõmittendo, delinque-

delinquere,& consequenter puniri,dicit esse communem opin.Alb. in l.si quis in tantam,col.1.vers.Quidam dicunt.C.vnde vi,Paris.cons.21.num.30.lib.4.Sed hic aduerte, quia ad hoc,vt ciuitas,vniuersitas, vel collegium dicatur delinquere,& possit pro tali delicto puniri, nõ sufficit, ꝙ totus populus,vel omnes de collegio
8 aliquid faciãt,† sed necesse est, quòd præcesserit ad id, consilij publici conuocatio,& eius deliberatio,ita dicit Bart.in l. aut facta,§.fin.nu.9.ff.de pœ.Et est communis opin,vt dicit Abb.in c.dilectus,el 2.nu.13.de simon.quem refert summa Siluestrina,in verbo,Excommunicatio,7. in 15. excommunicatione in quarto dubio.Tortus inter consilia Anto. de Butr. cons.vlti.nu.3.Anan.in d.c.dilectus,el 2. nu.12. Collegium Florenti.inter consilia Curt.Sen.cons.21.nu.5.in fin.Curt.Iun. cons.174.nu.36 & cons.185.quod est consil.vlt.nu.9.Feli.in d.c.dilectus,el 2.nu.12. prout illum refert Blanc.in pract.crim. fol.26.nu.85.Pract.Carer.fol.490.nu.348. & seq.in fin.Boss.in titu.Banniri qui possint,nu.1.Et ita,in facti contingentia,eleganter consuluit Corne.cons.224.lib.4. Sed si omnes de collegio,vel vniuersitate,non prꝫuia cõsilij deliberatione committerent aliquod delictũ,tunc non punitur ipsa vniuersitas,siue collegium,sed illi,qui deliquerunt tanquam singuli.Et ita seruauit quidam prætor Veronæ,qui processit contra conuentũ,& fratres sancti Francisci,ex eo, quòd interfecissent quendam Cremonensem,qui apud eos hospitatus fuerat,& fecit ipsos omnes, qui erant vltra num.50.suspendi,per eorum hortulanum,qui erat minus grauatus,vt refert Maria.in repet.d.c.qualiter & quando,num.43.de accusatio.

9 Sed quomodo punitur vniuersitas pro delictis,quæ ab ipsis de vniuersitate,& totam vniuersitatem repꝛesentantib.committuntur? Resp. Aliquando punitur in ademptione priuilegiorum, & iurium suorum,quandoq; publicantur bona ipsius vniuersitatis,& quandoq; etiam ciuitates ipsę subiiciuntur Aratro,vt de his omnibus potes videre exempla apud Doctores in locis prælegatis. Quandoque etiã punitur vniuersitas ciuiliter,scilicet in publicatione alicuius rei,vel in pœna pecuniaria,seu mulcta.Et tunc sciendum est, ꝙ si talis pœna pecuniaria non æquè cadit in singulos,de vniuersitate,sicut in ipsam vniuersitatem,puta,quia publicatur res ex delicto,tunc si illa res est vniuersitatis,ipsa vniuersitas punitur.Et in hoc conueniunt omnes,vt dicit Boër.de seditiosis in 7.præsuppositio.n.16.Si verò pœna ęquè cadit in singulos,tũc aut collegium est paruum,& nõ punitur totum collegium,sed tantum delinquentes,aut est magnum,& punitur totũ collegium, siue vniuersitas,vt dicit Bar.in d.l.aut facta.§.fin.post nu.7.ff.de pœnis. Et hæc est communis opi.vt dicit Boër.in d.7.præsuppositio,post nu.26.Scias tamen,quòd in omnem casum non euadent pœnam rectores,& gubernatores ciuitatum,qui consilium & mandatum dederunt.Et ita fuisse practicatũ attestatur Ant.Gomes. c.1.delictorum,nu.54.in fi.vbi dicit,quòd quando aliquæ ciuitates illius regni fuerunt rebelles,contra Carolum Imperatorem, licet cõi consilio deliquissent,tamẽ fuerunt etiam punitæ personæ particulares & singulares,quę verè & realiter cõmiserunt delictum,& similiter ipsi rectores & gubernatores culpabiles. Et ita etiam memini ego obseruatum fuisse,contra ciuitatẽ Gandensem,& eius rectores.

QVAESTIO XVII.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio an de quocunque crimine institui possit?*
2 *Et an pro crimine priuato?*
3 *Et quid si ꝓ huiusmodi crimine priuato imposita sit pœna pecuniaria,fisco applicanda?*
4 *Et an in criminibus priuatis possit per inquisitionem procedi?*

1 QVæro, an pro omni crimine licita sit accusatio? Respon.Si crimen est publicum,vnicuique licet ꝓ eo accusationem
2 deferre,si verò est priuatum,† regulariter non admittuntur ad accusandum,nisi ille,cuius interest. Quæ verò sint publica, vel priuata delicta,dixi suprà hoc eo.lib. §.1.circa princip. Et dixi regulariter,nam aliquando ratione publicæ vtilitatis lex permittit,vt etiam pro crimine priuato quilibet possit accusare. Et potest poni exemplum in suspecto tutore,qui potest accusari

accusari à quolibet de populo, vt est tex. in §. Consequens. Instit. de suspect. tuto. Et tamen illud est crimen priuatum, secundum commnnem opin. vt attestatur Salic. in l. cum rationibus circa fin. C. qui accus. non poss.

3 Sed quid si pro aliquo delicto priuato, puta, pro furto imponeretur pœna pecuniaria, quæ veniret applicanda fisco, nũquid eo casu propter illam pœnam quilibet de populo admitteretur ad accusandum? Resp. Bar. in Rub. ff. de popul. actio. nu. 5. tenuit, quòd sic, Et hanc esse cõmunem opin. attestatur Aug. post Angel. de malef. in verbo, Et ad querelam, nu. 9. quẽ refert Pract. Conradi, fol. 226. post nu. 9. vers. Declara secundo. Contrariam autẽ sententiam. s. quod imò etiam si pro crimine priuato imponatur pœna pecuniaria, applicando fisco, non admittatur ad accusandũ nisi ille, cuius interest, tenuit Bald. in Rub. C. qui accus. non poss. nu. 9. & 10. & dicens, quod contra Bart. tenuit communis opi. Doctorum maiorum, nostrorum. Et illum refert Anan. in Rub. de furt. nu. 10. & seq. Illam etiã opi. Bart. esse cõiter reprobatam attestatur Rom. con. 152. nu. 2. Et opi. Bald. communiter hodiè in prac. seruari attestatur Blanc. in pract. crim. fol. 69. nu. 41. in fi. Ego verò dico, ꝙ vbicunq; etiam pro crimine priuato imponitur pœna pecuniaria applicãdo fisco, semp admittitur accusatio per quẽlibet de populo. Et hæc opi. est magis cõmunis, vt ostendit Aug. in loco prælleg. & ideo obseruanda, nisi certa consuetudo alicuius prouinciæ esset in contrariũ, tantò magis quia fauet iustitiæ, ne delicta impunita remaneant. Et de dicto Bal. non est curandũ ex quo fuit ẽt sibi in hoc contrarius, vt dicit Aug. ad Ange. in loco præall. Adde, quòd plerunq; non modo ad querelam, siue accusationem procedi tur, pro priuatis delictis, sed etiam ex offi
4 cio, † & sic per inquisitionẽ, etiam ꝙ nõ sit imposita pœna corporalis, nec certa pœna pecuniaria, & talis delinquens punitur extra ordinẽ, vt ego vidi quandoq; seruari in crimine vsurarũ, quæ practica fundatur sup illa cõclusione, quæ habet, quod pro quolibet delicto etiã priuato potestratione interesse reip. procedi ad pœnã extraordinariam, quã dicit esse cõmunem regulam Dec. cons. 170. post n. 1. Contrarium tamen vidi seruari in furto, nam nemine querelante vidi reos absolui, rebus stantibus, & in specie quendam Hieron. de Lardis imputatum, quòd furatus fuisset examen apum, 17. Nouemb. 1559. Idem etiam vidi seruari in adulterio vt dixi suprà hoc eodem libro, §. Adulterium, vers. Est autem.

QVAESTIO XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo procedatur in iudicio accusationis secundum dispositionem iuris communis, et quomodo secundum consuetudinem?*
2 *Accusator an teneatur fideiubere de lite prosequenda, et pro expensis?*
3 *Et an teneatur iurare de calumnia?*
4 *Et an teneatur simul cum accusato carceres ingredi?*

1 QVæro, quomodo procedatur in iudicio accusationis? Resp. de iure communi accusator debet se coram iudice præsentare, & ei dicere, Domine ego volo accusare Titium de tali crimine, vnde postulo, vt eum citetis, ita colligitur ex tex. in l. nullus, C. de exhi. reis. Sed hoc de cõsuetudine nõ seruatur, vt dicit Specul. in tit. de accusat. §. 1. num. 3.

Debet autem iudex ei dicere, Ex quo uis illum accusare, obliga te, quòd accusabis, & quod inscribes, & quòd accusationem prosequeris, & alia facies, quæ sunt in accusatione necessaria, & sic citabo eum. Sed hoc etiam vsus non tenet, vt dicit Specu. in d. §. 1. nu. 5. nam (vt ipse ait) Iudices parati ad prædam, ad nutum citant, nec clamorem expectant. tantò magis cum de consuetudine pariter sublatæ sint huiusmodi inscriptiones, vt dixi suprà, q. 12. versic. Cæterum hodiè.

Hoc facto, reus citatur per edicta, vt dicitur in l. absentem, C. de accusat. scilicet per tria edicta, cum interuallo 30. dierũ pro quolibet, secundum communem opin. vt dicit Salyc. in ea. l. absentem, nu. 5. Marian. de citat. in 27. art. principali, in 8. q. nu. 58. & seq. quem refert Boss. in tit. de sentent. nu. 10. Sed neq; hęc edicta hodiè sunt in vsu, vt attestatur idem Salic. in d. l. absentem, num. 7. sed fiunt citationes per nuncios, vt dixi infrà quæstio. 31. Iste

etiam numerus dierum, & quantitas dilationum non seruatur ex generali consuetudine, teste Spec. in tit. de citat. §. Viso de temporum interstitiis, post num. 1. quem refert Marian. in loco præallegato post num. 59. Sed iudex in citatione habita consideratione personæ, & locorum, ponit terminum arbitrio suo. Apud nos communiter in citationibus, siue inquisitionibus, quæ reis transmittuntur, solet dici, quòd statim habito præcepto cõpareant. Sed deinde, si petatur dilatio, solet concedi, Puto in his (vt sæpius dixi) seruanda esse statuta, & consuetudines loci, in quo fit processus.

Reo citato non comparente, annotãtur eius bona, vt dixi infrà, q. 44, in princ. Si verò velit comparere, dandus est ei terminus 30. dierum ad componendũ mœstos penates, vt habetur in d. l. nullus, C. de exhib. reis. Sed neq; hoc, de consuetudine, seruatur, vt quotidie videmus, sed allegatur aliqua alia iusta causa, propter quam reus impeditus sit comparere, illud autem, quod dictum est de dicto numero dierum, de facto non seruari, attesta. ur Specul. in d. §. 1. nume. 15. in fin.

Postea accusator offert libellum accusationis, de cuius forma, & solemnitatib. requisitis dictum est suprà, in d. q. 12. Sed certè hodiè nõ datur libellus accusationis secundum consuetudinem totius Italiæ, vt dicit Calep. inter consilia criminalia diuersorum cons. 52. nu. 9. lib. 1. Sed datur simplex accusatio, siue querela, vt dixi suprà, q. 10. ver. Scias autem.

2 Eodem etiam contextu tenetur accusator præstare fideiussionẽ de accusatione, vsq; ad finem prosequẽda, vt habetur in l. 3. C. qui accus. non poss. Sed neq; hoc de consuetudine obseruatur, vt dicit Vitali. de malef. in Rubr. quid sit accusatio, num. 15. Marcus decis. 683. Quæritur generaliter, nu. 4. Et ideo cum quidam prętor cõsuetudinis ignarus, admitteret in causis criminalibus huiusmodi exceptiones de iurando, & satisdando de prosequenda querela, senatus illum seuerè monuit ne illas admitteret, 2. Septembr. 1558. P. N.

Tenetur etiam accusator satisdare de soluẽdis expensis in casu succumbentiæ. Sed hæc etiam satisdatio receßit ab aula, vt dicit Boss. in tit. de accusat. nu. 4. Reperio tamen, quòd Carauita super ritu magnæ curiæ 199. nu. 4. dicit, quòd parte accusata petente tenetur accusator præstare hanc cautionẽ, & subdit, quòd ita seruatur. Sed in hoc vt in cæteris iudex debet seruare cõsuetudinem prouinciæ, in qua ius dicit, Et ita faciendo nõ errabit.

3 Dicit etiam Bar. in l. 1. nu. 6. C. de iura. calum. quòd hodie secundum communem vsum Italiæ, accusator tenetur iurare tempore quo offert libellum, quòd accusatio est vera, & quòd nõ animo calumniandi hoc facit. Et illum refert Augu. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelã, post nu. 4. & Mantua in l. transigere, post nu. 23. C. de transa. & Cuarez. in lib. repetitionum, fol. 845. nu. 16. vbi etiam dicit, quod stylus Hispaniæ in hoc concordat cũ stylo Italiæ. Et ita de generali consuetudine, seruari attestatur Alber. in l. libellorum, in prin. nu. 11. ff. de accus. Hanc etiam dicit esse communem practicam, & consuetudinem Cur. Sen. de iure calum. in prin. nu. 2. Et quòd in causis criminalibus iurandum sit de calumnia, attestatur esse commu. opi. Apostil. ad Ang. de malef. in verbo, Hæc est quædam inquisitio. post nu. 68. vers. Sextò q̃ro. Sed certè hoc apud nos hodie non seruatur in practica prout etiã nunq̃ se vidisse illud obseruari nisi petente aduersario, attestatur Foller. in practica crimin. canon. fol. 50. num. 51.

4 Quando deinde accusatus comparet, & est pro eo crimine in carceribus ponẽdus, tenetur etiam ipse accusator carceres ingredi eodem tempore, vt si deinde non probet accusationem, possit puniri pœna talionis, vt est tex. in d. l. nullus. C. de exhib. reis. Sed neq; hoc de consuetudine seruatur, vt dicit Bar. in l. fi. C. de accus. Vitali. de malef. in loco præall. nu. 14. Idem attestatur Feli. in c. super his, nu. 6. de accus. quem refert Pract. Conradi, fol. 224. post nu. 4. Boër. super consuetud. Biturícen. fol. 23. col. 1. Boss. in titu. de tortura accusatoris, nu. 1. Marcus decis. 709. numero 4. Et dicit Guido de Suzar. in l. fin. C. de accusat. quòd sæpe vidit peti, quod accusator in carcerem detruderetur, tamen hoc nunquam de consuetudine seruatum fuit, quem refert, & idem attestatur

atteſtatur Alb.in ea l.fi.nu.2.& Rub.in l. pen.§.ad crimen,nu.4.ff.de pub.iud. Idē etiam obſeruari de conſuetudine regni Franciæ atteſtatur Pract.Millei,fol.15.nu. 25.Et reuera,cū hodie ſublata ſit illa pœna talionis,vt dixi infrà,q.81.ſuperfluum omnino eſſet accuſatorem ipſum ea ex cauſa in carceribus detinere.

Et hæc eſt forma,ſecūdum quam proceditur de iure communi,in iudicio accuſationis,quæ tamen(vt vides)tota ferè abiit in deſuetudinem.Volui tamen illā non prætermittere,vt ſcias quid ſeruandum ſit de iure communi,& quid de conſuetudine.Cætera verò ad examen rei,& alios actus iudicij pertinentia,preſertim quomodo cum reo contumace procedatur,infrà ſuis locis explicabimus.

QVAESTIO XIX.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo procedatur in delictis per viam actionis?*
2 *Quomodo procedatur in delictis per viam exceptionis ciuiliter?*
3 *Et quomodo criminaliter?*
4 *Quomodo procedatur in delictis per viam confeſſionis?*

1 PRiuſquam tamē ad vlteriora progrediamur,paucis dicendum eſt quomodo in delictis procedatur per viam actionis,vel exceptionis.Tu ſcis,quod regulater ex quocunq; delicto,vltra accuſationē criminalē, quæ oritur reip.ad publicā vindictam,oritur etiam partiactio ciuilis ad intereſſe,vt dixi ſuprà, quæ.2.circa princ.Quando autem pars intendat pro crimine actionem ciuilem,ratione proprij intereſſe, neq; veniat imponenda aliqua pœna corporalis, aut pecuniaria fiſco applicanda,hoc nō pertinet ad præſentem materiam,quia illud dicitur iudicium merè ciuile,vt dixi ſuprà,qu.1.& infrà,lib.proximo.Neque de eo aliquid hoc loco attingam, vbi de criminalibus cauſis tantummodo tractatur, ne materias ipſas contra operis ipſius inſtitutum confundamus. Illud enim iudicium in omnibus,& per omnia regulariter ſecundum formam iudicij ciuilis. Et quamuis actio ipſa oriatur ex crimine, nihil habet commune cum criminalibus.

Vnum tamen ſcias,quòd hic etiam eſt vnus ex modis,per quos aperitur via iudici ad inquirendum, nam ſi iudex,corā quo agitur huiuſmodi cauſa ciuilis,habeat iuriſdictionem etiam in cauſis criminalibus,poterit,cōſtito ei de crimine ex probationib. factis in ipſa cauſa ciuili, procedere contra delinquētem, ad eum puniendum,& contra eum ex officio inquirere,ēt nulla partis querela criminali p̄cedente.Et hoc vbi pro eo delicto poſſet aliàs per inquiſitionē procedi. Et ita de facto ſeruatur,vt dicit Iac. de Belui.in prac.cri.fol.28.in Rub.de cauſ.cri.nu.1.& 2.An aūt probationes factæ in hoc iudicio ciuili faciant fidem in criminali, dixi infrà,q.54.verſic.Item ſi producantur.

2 Per exceptionem aūt deducitur crimē in iudicium duobus modis,ſ. ciuiliter,& criminaliter.Ciuiliter,puta, quando excipio de crimine cōtra teſtem vel contra inſtrumentum,& peto,nullā fidem ei adhiberi.Dicitur aūt hoc caſū,p̄cedi per viā exceptionis ciuiliter,quia ſup̄ huiuſmodi proceſſu non poteſt ſequi ſentētia criminalis,etiam q̄ cōſtet de delicto,ſed tātùm ſententia ciuilis,vt teſtis repellatur à teſtimonio tanq̄ criminoſus,vel inſtrumentum non probet tanquam ſuſpectū de falſo.Et ideo in omnib⁹, & per omnia hoc iudiciū reputatur ciuile,& ad inſtar iudiciorum ciuilium in eo proceditur vt dixi infr.lib.7.§. Exceptio. Nec poteſt iudex talem teſtem,etiā ſi ſit de crimine cō uictus,punire pœna ordinaria, neq; extraordinaria ſecundum magis cōiter Doctor.vt dicit Boſ.in tit.quomodo procedatur per exceptiones,nu.2.Benè verum eſt,q̄ ſi ex probationibus factis ſuper hac exceptione appareat de delicto, poterit iudex criminaliter procedere,& inquīrere contra delinquētem,prout etiam dixi ſuprà verſ.Vnum tamen,quando delictū per viam actionis ciuilis fuit deductū in iudicium.Et ex hac noua inquiſitione,& nouo proceſſu poterit reus criminaliter puniri.Et ita obſeruatur.vt dicit Bar.in l. 2.ſi publico,nu.20.ff.de adult. Vide quæ dixi infrà,verſic. Vltimo non eſt. An autem probationes factæ in hoc iudicio ciuili exceptionis,faciant fidem in iudicio criminali, recurrendum pariter eſt ad ea,quæ dixi infra in dicta quæſtion.54.

3 Criminaliter autē agitur via exceptionis, quando quis excipiendo puta cōtra teſtes, petit illum tanquam falſis nullam fidem adhiberi, prætereaque eos de falſo puniri. Et hoc quidem caſu ita excipiens dicitur aſſumere partes accuſatoris. Et perinde proceditur contra ipſos teſtes, ac ſi fuiſſent accuſati, ſeu querelati de falſo, & poteſt cōtra eos ferri ſententia cōdemnatoria criminalis, & iudiciū ipſum quanuis à principio fuerit ciuile, efficitur criminale, & in ea proceditur in omnibus, & per omnia ad inſtar criminalium iudiciorum.

Hinc infertur, quod ſicut in iudiciis criminalibus, in quibus vſq; ab initio procedi tur per accuſationem, vel inquiſitionē requiritur, quod in ipſa accuſatione vel inquiſitione exprimatur dies, & annus & locus commiſſi delicti, pariter etiam eadem ſunt exprimenda, quādo proponitur crimen per viam huiuſmodi criminalis exceptionis, vt dixi ſuprà, quæſtio. 12. verſic. Adde quod.

Item ſicut in iudiciis criminalibus nō poteſt regulariter procurator interuenire, quando cœptum eſt agi via accuſationis vel inquiſitionis, ita nec ēt quādo agitur hac via exceptionis criminaliter intentatæ, vt dixi inf. q. 32. ver. Tu ſcis q̄ in cauſis.

Et breuiter dic, quod ea omnia, quæ ſeruantur in iudicio accuſationis, ſeruanda ſunt in hoc iudicio exceptionis criminalis, quia (vt dixi) talis exceptio, quæ tendit ad puniendum, æquiparatur accuſationi.

4 Vltimo non eſt omittendum, quod alio etiam modo deducitur crimen in iudicio abſq; accuſatione, vel exceptione, quàndo ſ. pars, ſeu teſtis incidenter confitetur ſe aliquod delictum perpetraſſe, prout de facto quandoq; vidi contingere. Et hoc quidē caſu ſcias, quod talis cōfeſſio incidenter facta non nocet confitenti, quò ad hoc, vt poſſet ex ea puniri, operatur tamen vt ea aperiatur via iudici ad inquirendū ſuper ipſo crimine cōfeſſato, abſq; vlla partis querela. Et eo caſu debet iudex inchoare nouū proceſſum ſuper illa confeſſione, & dare ſuas defenſiones reo, & alia facere, quæ in proceſſibus criminalibus requiruntur, ita dixit Bar. in l. ſi confeſſus, circa fi. ff. de cuſtod. reorum, & in d. l. 2. §. ſi publico, nu. 20. ff. de adult. Vbi etiam dicit, quòd ita obſeruatur, prout illum refert Boſſ. in tit. quomodo procedatur per except. nu. 4. & ego etiam ſuprà retuli, verſ. Per exceptionem. Et ita in facti contingentia fuit iudicatum, per conſi. Neapol. teſte Afflict. deciſi. 176. Quædam mulier, quem refert Foller. in practica crimin. fol. 276. nu. 31.

QVAESTIO XX.

SVMMARIVM.

1 *Indiciorum gradus quiſint?*
2 *Et quæ indicia ſufficiant ad inquirendum?*
3 *Et quæ ad inquiſitionem formandam?*
4 *Et quæ ad torturam?*
5 *Et quæ ad condemnationem?*
6 *Et an ex indiciis, vel præſumptionibus, quis poſſit in pœnam corporalem condemnari?*
7 *Et quid in crimine aſſaſſinij, hæreſis, & ſimoniæ?*
9 *Et quid ſi præſumptio ſit poſita à lege?*

1 CONſtito de delicto iuxta ea, quæ dicta ſunt ſuprà q. 4. ſolent iudces recipere informationes, ſiue indicia contra delinquentem. Conueniens igitur eſt, vt de ipſius indiciis videamus, Repetenda tamen hoc loco ea, quæ in hoc propoſito dicta ſunt ſuprà, qu. 5. verſ. Poterit igitur, quod ſcilicet iudices ad indicia aſſumenda dūobus modis procedunt, nam quando non eſt certus delinquens, procedūt inquirendo generaliter, quando vero eſt certus delinquens, procedunt inquirendo, ſiue aſſumendo indicia ſpecialiter cōtra eum, vt ibi declaraui. Hoc præmiſſo ſcire debes, q̄ ſecundum omnes in materia indiciorum non poteſt dari certa doctrina, ſed totum relinquitur arbitrio boni viri. ſ. iudicis, qui ſecundum qualitatē perſonæ, & delicti, & demonſtrationum, ſeu ſuſpicionum iudicabit indicium eſſe ſufficiens, vel non. Et ita dicunt Doctores, vt atteſtatur Ange. de malefic. in verbo, Fama publica, nu. 9. dicit etiam Pract. Caſoni, folio 14. num. 2. quod ita dicunt omnes. Nihilominus vt materia ipſa diſtinguendo clarior reddatur, dico ergo tres eſſe gradus indiciorum: Aliqua enim ſunt leuia, aliqua grauia, & aliqua grauiſſima. Leuia ſufficiunt ad capturam, non tamen, vt ſtatim debeat reus examinari

examinari ſuper delicto, ita vt eius nomẽ recipiatur inter reos, ſed vt tollatur ei facultas fugiendi, iuxta ea, quę dixi infrà, q. 28. circa prin. Sufficiũt etiam ad inquirẽdum, id eſt, ad aſſumẽdas ex officio informationes cõtra aliquem de delicto, non tamen ad illi tranſmittẽdam inquiſitionem, vel citationem. Et huiuſmodi indicia, ſi non ſint multum vrgentia ego puto rectè appellari poſſe ſuſpiciones, ſi verò magis vrgeant, crederem poſſe dici p̃ſumptiones, ſiue argumenta. Grauia ſufficiunt ad tranſmittendam inquiſitionẽ reo abſenti, vel ſi ſit captus ad examinandum eum ſuper delicto tanq̃ reũ, & ẽt ad torturã. Et hoc ego credo propriè in hac materia appellari poſſe indicium, q̃ ſ. ſi pluſquã ſimplex præſumptio, & minus q̃ ſemiplena probatio. Et de hoc loquitur in propoſito torturæ gl. in l. cum probatio, in gl. 1. ff. de probat. Et idem etiam tenent Doctor. communiter omnes, teſte Corn. conſ. 101. in litera L. lib. 2. Grauiſſima verò ſufficiunt etiam ad condemnationem. Et hæc proculdubio debent eſſe non modo pluſquã ſemiplena probatio ſed etiam quaſi plena probatio. Et ſic habes in hac materia ſuſpiciones, præſumptiones, indicia, ſemiplenam probationem, & pluſquam ſemiplenam probationem. Et in hac breui diſtinctione vna cũ exemplis inferius poſitis, facile poterit quilibet iudex intelligere, quomodo in quocũq; caſu procedere debeat, præſuppoſita tamen ſemper ſupradicta concluſione, quæ per omnes Doctores traditur, quod in hac materia indiciorum non poteſt dari certa regula, ſed multum iudicis arbitrio committitur.

2 Ad inquirendum igitur, id eſt, ad aſſumendas informationes ſuper delicto, dixi ſufficere leuia indicia, ſufficit enim aliqua probabilis ſuſpicio, propter quã iudex rationabiliter credat delictum ab eo cõmiſſum fuiſſe, contra quem inquirere intendit, vt dicit Sal. in l. ea quidem, nu. 41. C. de accuſ. Et cum eo concordat cõmunis practica, vt atteſtatur Marian. in repet. c. qualiter & quando, poſt nu. 108. de accuſ. quem refert Boſ. in ti. de Inquiſit. nu. 8. Et poteſt poni exemplum in dicto, ſeu aſſertione morientis, vt dixi infrà q. proxima, verſ. Aſſertio vulnerati. Item in graui inimicitia, vt dixi in ea quæ. verſic. Inimicitia. Item fama, vt dixi ſuprà, q. 6. circa principi. Hæc eadem ſufficiunt etiam ad capturam, iudicis tamen arbitrio, iuxta ea quæ dixi in allegata quæſtione 28. circa principium, conſiderata facti & perſonarum qualitate.

3 Ad formandam, ſeu tranſmittendam inquiſitionem contra aliquem, id eſt, ad eum citandum pro delicto, de quo imputatur, omnes Doctores cõcludunt, quod omnino neceſſe eſt, vt præcedant legitima indicia. Et ita generalis conſuetudo interpretatur, vt dicit Fulg. conſ. 175. poſt nu. 1. Et ideo malè faciũt iudices, qui nulla fama, vel indiciis præcedentibus formant inquiſitiones, prout facere cõſueuiſſe officiales Montis ferrati dicit Pract. Pap. in forma inq̃ſit. in verbo, Fama pub. nu. 2. Et ſenatus grauiter reprehẽdit Capitaneũ Vicomercati, ex eo, q̃ non p̃cedentibus legitimis indiciis formaſſet inquiſitionẽ contra quoſdã de Vertemate 11. Decemb. 1532. C. C. Meritò igitur inquiſitio taliter formata cum omnibus exinde ſecutis eſt nulla. Et ita DD. intrepidè tenent, vt atteſtatur Grat. conſ. 57. poſt n. 11. lib. 2. Et hãc concluſionẽ, q̃ inquiſitio, non præcedẽte diffamatione, & nõ ſumptis informationibus ſuper ea, eſt nulla, totus Mundus ſequitur, vt dicit Catus in ter conſilia criminalia diuerſorum conſil. 99. nu. 1. lib. 1. vbi etiam num. 3. dicit, q̃ hæc concluſio eſt valde trita, & conſulẽtes omnes illam affirmant. Sed quæ ſint iſta legitima indicia, Doctores in ſpecie non exprimunt, & quidem (ſecundũ aliquos) nõ deberent iudices procedere ad tranſmiſſionem alicuius inquiſitionis, niſi delictum eſſet contra reum taliter p̃batum, quod ſuper eo poſſet etiam torqueri. Vſus tamen contrarium obtinuit, nam iudices valdè prõpti ſunt ad huiuſmodi inquiſitiones formãdas, etãſi non ſubſint indicia legitimè p̃bata, quos appellat malos aſſeſſores, & proteruos, & ignorantes iuris Vitali. de malef. in tit. de inquiſit. num. 8. ſubdens, q̃ tales iudices, ſed potius canes nuncupari merentur. Nihilominus attenta hac generali cõſuetudine, vel potius corruptela, poterit

fieri concluſio, ꝙ ex vehementi ſuſpicione, quæ contra reum ex probabilibus argumentis reſultet, poterit contra eũ formari inquiſitio, licet talia indicia nõ ſint talia, vel taliter, probata, ꝙ ſuper eis poſſet reus torqueri. Et ideo dicit Boſſ. in ti. de inquiſit. nu. 61. quòd ad formandã inquiſitionẽ ſufficiunt indicia leuia, puta, diffamatio delicti. Et ſubdit, ꝙ ita ſeruatur, quod tamẽ ego non puto de iure verum, niſi vt dixi ſuprà. verſ. Ad inquirendum. Hæc aũt, quæ dixi in ꝓpoſito formã dæ inquiſitionis, intelligo vt etiam ꝓcedant in examine ſine interrogationibus, quæ fiunt reo ꝓſenti, in locis, in ꝗbus quã do reus eſt in carceribus, nõ ſolet formari aliqua inquiſitio, ꝓut ſeruatur in hoc Ducatu. Nunq̃ enim reo præſenti leguntur capitula, neq; inſitio, ſed examinatur reus ſuper delicto. Dico igitur, ꝙ ſicut nõ poteſt contra abſentem trãſmitti inquiſitio, niſi præcedentibus indiciis legitimis, ita etiam nõ debet iudex interrogare ſiue examinare aliquem præſentem ſuper crimine, & ſic facere, vt eius nomen recipiatur inter reos, niſi præcedant talia indicia, quæ ſufficerent ad formandã inquiſitionem, vbi reus eſſet abſens. Cæterum vbi indicia ad formãdã inquiſitionẽ vidẽtur iudici debilia, apud nos ſeruatur ꝙ iudex iubet reũ detineri, nã ad capturã ſufficit quęcũq; informatio, vt dixi infrà, q. 28. circa prin. Et ſucceſſiuè vbi reus nõ inuenitur, fit de hoc relatio apud acta, quo caſu dicitur conſtare, de eius fuga, q̃ quidem fuga proculdubio iũcta cũ aliis præexiſtentibus indiciis, ſufficit ad tranſmittendã reo inquiſitionẽ, iuxta ea, quę dixi infrà, qu. prox. verſ. Fuga delinquentis, & eſt iudicio meo ſatis bona practica.

4 Ad torturam etiam, quæ indicia ſufficiant, non poteſt dari certa doctrina, ſed pariter relinquitur arbitrio iudicis, vt dixi infrà, q. 64. verſ. Dixi quoq;, Poteris tamen videre aliqua exempla infrà q. prox. ſufficit autẽ minus quam ſemiplena probatio, ſecundum glo. in l. cum probatio, de qua dixi ſuprà, circa princ. quęſtionis.

5 Ad condemnandũ verò grauiſſima indicia requiruntur, & (vt DD. appellãt) indubitata, ꝓut poteſt poni exemplũ infrà quæ. prox, verſi. Si aliquis, & huiuſmodi.

6 Scias tamen, quod in hoc articulo Doctores multum variè loquũtur, nam aliqui dicunt, quòd regulariter ex præſumptionibus violentis vel indiciis, quantũcunque indubitatis non debet aliquis in cauſa criminali condemnari, quam opi. dicit eſſe cõem Dec. conſil. 175. poſt nu. 8. col. fi. verſ. Præterea etiam, Marſi. in Rub. de probat. nu. 237. circa fi. Nouel. in prac. crim. fo. 118. nu. 34. Alij dicunt, ꝙ ſi agatur ad pœnam pecuniariã, poteſt reus ex indiciis indubitatis etiam criminaliter cõdemnari. Et ita communiter teneri atteſtatur Grat. conſ. 136. nu. 22. lib. 1. ſecus autem ſi agatur de pœna corporali. Alij dicunt, quòd vbi ex præſumptionibus proceditur, multum debet iudex temperare ſuam ſententiam, & maximè ne condemnet niſi rarò, & modicè ad pœnam nec pecuniariam, nec corporalẽ. Et hæc ſunt verba Innoc. licet non multum fideliter per Doctores relata in ca. quia veriſimile, nu. 2. de præſumpt. quem dicit ſequi cõmuniter Doctor. Marſil. in l. 1. §. diuus Adrianus, nu. 25. ff. ad l. Corne. de ſicar. Cauenſ. ſuper ritu magnæ curiæ 247. nu. 15. Hanc etiam dicũt eſſe communem opi. Palac. Ruuios in allegatione hæreſis, §. 11. & Iac. in Rub. ff. de probat. num. 7. prout illos refert Placa lib. 1. delictorum, c. 14. n. 3. in fi. & Duennas regula 303. circa med. Apoſtil. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, ſub nu. 22. quem refert Villalpa. in repet. l. 22. c. 10. poſt nu. 7. Gand. autem de malef. in tit. de præſump. circa fin. dicit quod de conſuetudine vidit obſeruari, quod ex indiciis quantumcunque indubitatis non imponitur pœna corporalis, ſed tantum pecuniaria, quod dictũ Gand. refert, & ſequitur Paul. de Caſtro, conſ. 299. nu. 3. in fi. lib. 2. ſubdens, ꝙ propter illud defendit quendam imputatũ de homicidio, & Cæpolla conſil. crim. 32. circa fin. & conſ. 39. in primo dubio, verſ. Nec propter dictam, & Pract. Iod. fol. 143. nu. 11. & Aug. ad Ang. de malef. in vetbo, Fama publica, n. 28. & Brun. de ind. & tortura, fol. 57. n. 16. & Marſ. conſ. 96. n. 10. Et ita tenere cõiter Doctores atteſtatur Carer. in pract. crim. fol. 36. nu. 56. Hanc etiã opi. dicit eſſe communem Boſſ. in tit. de conuictis, nu. 34. & ſeq. affirmãs quòd ita

ſeruatur

seruatur in practica,& quòd iste est communis sensus Doctorũ. Hoc idem se obseruari vidisse attestatur Bal. in l. milites, nu. 6. C. de quæst. prout illum refert Ant. de Cana. de quæst. in 2. membro, post nu. 44. licet Bald. in libro meo nihil dicat de obseruantia. Alij dicunt totum contrarium, quòd scilicet etiam ex præsumptionibus reus est condemnãdus pœna ordinaria delicti, neq; propterea est aliquo modo pœna mitigãda,& quòd illud dictum Inno. communiter reprobatur. Et ita attestari videtur Bellame. decis. 689. vers. ad vndecimum dico. Alij verò dicunt, quòd quando indicia sunt indubitata, semper potest deueniri ad condemnationẽ, maximè in delictis occultis,& difficilib. probationibus,& tractatib. secretis,& in quibus veritas clarius haberi non potest, put etiam cõmuniter teneri attestatur Pract. Carer. fol. 72. vers. Ex quibus omnium. Et hæc opi. apud nos seruatur, quantum ad hoc, vt ex præsumptionibus deueniatur ad condemnationem, nam quotidie ex indiciis, & præsumptionibus, rei per Senatum condemnantur, non quidem in pœnam mortis, neq; pœnã ordinariam ipsius delicti, sed in pœnas etiam corporales, puta triremium, fustigationis, ictuum funis, & huiusmodi, & in specie ita seruatum fuit in quodam Antonio Maria Fayta, qui cùm esset indiciis indubitatis grauatus de homicidio, fuit per decennium ad triremes condemnatus, 2. Ianua. 1557. P.N. & in aliis multis. Et idem etiam seruatur in sacro consil. Neapo. vt videri potest apud Grammaticum, præsertim decis. 42. & alibi sæpe.

7 Scias etiam aliquos esse casus, in quibus etiam de iure communi ex præsumptionibus potest quis ad mortem condemnari, prout est in assassinio, vt dixi suprà, hoc eodem libro, §. assassinium, versi. Præterea, & in crimine hæresis, vt dixi suprà, hoc eodem libro. §. Hæresis, versicu. Habet etiam, & in crimine simoniç, vt dixi suprà, hoc eod. lib. §. Simonia, versicul. Item scias.

8 Item scias, ꝙ quando præsumptio est posita à lege, tunc potest ex ea sequi condemnatio capitalis. Et ita tenent omnes, vt dicit Bos. in tit. de conuictis, nu. 29. ponens exemplum in ea præsumptione, de qua habetur in l. si qui, C. de adulter.

QVAESTIO XXI.

SVMMARIVM.

1 *Fama an sit sufficiens indicium ad inquirendum, et ad torturam?*
2 *Testis de visu, an faciat indicium ad torturam?*
3 *Et quid si non viderit, sed audiuerit, & dicat cognouisse ad vocem?*
4 *Dictum, seu depositio socij criminis an faciat indicium ad inquirendum?*
5 *Et an ad formandam inquisitionem?*
6 *Et quid, si sit etiam periurus?*
7 *Et an faciat indicium ad torturam?*
8 *Et quid, in criminibus exceptis?*
9 *Et quid, si sint plures socij criminis, qui contra alium deponant?*
10 *Et an requiratur, quòd socius criminis deponat cum iuramento?*
11 *Et an quod confirmet dictum suum in tormentis?*
12 *Mandatarij dictum an probat contra mandantem?*
13 *Quomodo sit excipiendum contra socium criminis?*
14 *Assertio vulnerati an faciat indicium ad inquirendum?*
15 *Et an ad capturam?*
16 *Et an ad excusandum à calumnia hæredem, qui accusationem instituit?*
17 *Et an ad torturam?*
18 *Fuga an probet contra delinquentem?*
19 *Et quid, si opponatur vt delictum?*
20 *Et quid, si opponatur vt indicium?*
21 *Et an semiplenè probet in criminalibus?*
22 *Et an sit sufficiens indicium ad torturam?*
23 *Et quid si reus aufugiat post formatam inquisitionem?*
24 *Et quid si reuertatur?*
25 *Et quid in fuga facta à carceribus?*
26 *Et quid, si non erat legitimè detentus?*
27 *Et an indebitè carceratus possit licitè aufugere?*
28 *Et quid, si statim ad carceres reuertatur?*
29 *Et an fuga iudicis, qui non stetit in syndicatu, per quinquaginta dies, faciat contra eum plenam probationem?*
30 *Et an inimicitia faciat indicium?*
31 *Et an confessio extraiudicialis?*
32 *Et an confessio facta coram iudice incompetenti?*
33 *Et quid, si illam deinde coram iudice competenti reuocauerit?*
34 *Et an confessio clerici facta coram iudice laico?*
35 *Et an confessio facta coram iudice non sedente pro tribunali?*
36 *Et an confessio facta in tormentis, & deinde reuocata?*
37 *Et an minæ?*
38 *Et an pax facta cum offenso?*
39 *Et an mendacium, inconstantia, vacillatio, & trepidatio rei?*
40 *Et an, si visus fuerit cum gladio sanguinolento?*
41 *Et quid si res furata reperta sit penes aliquem?*

DIctum est de indiciis in genere, nunc in specie de aliquibus indiciis videamus.

1 Fama sola, quæ fit contra aliquem, quòd maleficium cõmiserit, est sufficiens indicium ad inquirendũ contra eum, vt dixi suprà, q. 6. circa princip. ipsa autem fama absq; aliis adminiculis non est sufficiens indicium ad torturam. Et ita tenent communiter Doctores, vt ait Marsil. cons. 3. nu. 4. in fin. Hanc etiam dicit esse communem cõclusionem Ias. in repet. l. admonendi, num. 207. ff. de iureiurand. quem refert Cravetta cons. 41. nu. 6. & Blancus de indiciis, nu. 313. & Duennas regul. 300. in prin. & Villalobos in sua collecta communium opin. in litera F. nu. 7. & Foller. in Pract. crimin. fol. 156. nu. 28. Crottus in tracta. de testib. nu. 147. Marsi. in l. de minore, §. plurimum, num. 30. ff. de quæst. & sing. 97. fama sola, quem refert Diaz regula 333. Carer. in pract. cri. fol. 82. num. 111. quem refert Plottus in repet. l. si quando. num. 891. Et quanuis in hoc articulo magna sit controuersia inter Scribentes, & Io. And. ad Spec. in titu. de not. cri. §. Fama, in verbo, Veniens, circa fin. quem refert Paris. Put. de synd. fol. 446. c. 11. nu. 2. & Mars. in d. §. plurimum, nu. 30. & cons. 72. nu. 16. attestatur contrarium de consuetudine seruari, q̃ scilicet fama sola sit sufficiens ad torturam, put etiam se vidisse aliquando per assessores obseruari dicit Gand. de malef. in titu. de quæst. nu. 39. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post num. 41. & Carauitta super 41. ritu magnæ curiæ, nu. 8. & Brunus de indiciis, fol. 41. nu. 32. Ego tamen semper secutus sum communem opin. & ab aliis etiam iustis iudicibus semper vidi obseruari, vt nisi cum ea concurrat aliquod aliud adminiculũ, nunquam ex fama sola procedatur ad torturam, quam etiam credo tutiorem & veriorem. Fama enim in criminalibus non probat, neq; etiam semiplenè, vt videtur sentire glo. in c. veniens, el 1. in verbo illorum de testibus, quam ait cõmuniter esse approbatam Berous in d. c. qualiter & quando, nu. 78. de accusa. Et hanc esse communem opin. attestatur Dec. in d. c. veniens, nume. 25. prout illum refert Blanc. de indic. nu. 313. Et dicit Saly. in d. l. ea quidem, nu. 133. de accusat. quòd ita se habet cõmunis practica, quem refert & sequitur attestans ita se habere communem opi. Bertran. cons. 126. nu. 11. lib. 7. Et licet (vt dictum est suprà, q. proxima, vers. Ad torturam) videatur sufficere ad torquendum minus q̃ semiplena probatio, nihilominus cum fama sit indiciũ valdè remotum à delicto, sit etiam indiciũ valdè fallax, vt quotidie experientia docet, crederẽ tutius facere iudicẽ, si nullo alio adminiculo concurrente, reum tormentis non subiiceret. Cæterùm si cum ipsa fama concurrãt aliqua alia adminicula, eo casu vtiq; faceret indicium ad torturam. Et hoc omnes fatentur, vt dicit Gratus, in d. cons. 57. nu. 8. lib. 2. Posset etiam esse delictum adeò difficilis probationis, vt sola fama sufficeret, vt quãdoq; etiam vidi seruari. Quomodo aũt fama probetur, dixi suprà q. 6. vers. Illud tamẽ, & seq. Sed pone, q̃ reus, contra quem est probata fama publica de aliquo maleficio, probet in suis defensionib. se esse bonæ vocis, conditionis, & famæ, nunquid adhuc erit torquendus? dixi infrà q. 60. vers. Frequens etiam. Scias tamen, quod hæc omnia p̃cedunt in sola fama, quæ sic contra aliquẽ in specie de eo delicto, de quo agitur, sed si esset mala fama in genere, quia scilicet ille esset homo diffamatus de aliis delictis, & sic malæ vocis, conditionis, & famæ, tunc ex qualibet leui suspicione attingente delicto, de quo agitur, solet reus tormẽtis subiici, modò illa fama sit in eodem genere delicti. Nam semel malus, semper præsumitur malus, in eodem genere mali, c. semel malus, cum ibi nota. de regu. iur. in 6. Et hęc est communis regula, vt attestatur Blanc. in prac. crim. fol. vlt. caute. 14. Cæterùm si delicta essent dissimilia, non oriretur cõtra eum ex ea fama aliquod indiciũ, nam ad hoc, vt mala fama noceat reo, debet esse in eodem genere mali. Et ita dicunt omnes, vt ait Pract. Casoni, fol. 16. nu. 5. Benè verum est, quòd si talis ita diffamatus probaret, quòd per triennium proximum benè vixisset, & fuisse bonæ vocis, cõuersationis, & famæ, illa mala fama contra eum probata nihil ei noceret, sed censeretur in

totum

totum purgata, ita dicit Sal. in l. si minorem, post nu. C. de in integ. rest. min. Et dicit Gramma. super c. Regni, fol. 142. nu. 7. quòd ita concludunt omnes. Quod nota, quia posset tibi facere magnum honorem in practica. Vide in hoc proposito ea, quæ dixi in d. vers. Frequens etiam.

2 Vnus testis deponens de maleficio facit indicium contra reum, hoc tamẽ intellige, vt ꝓcedat, quò ad inquirendũ, id est, quò ad assumendas specialiter cõtra eum informationes super delicto. Sufficit enim vnicus testis etiã aliàs inhabilis, & minus idoneus. Et ita (iudicio meo) intelligi debet dictũ Bald. in l. seruos. C. de testib. quanuis aliqui illũ intelligãt, vt loquatur de inquisitione generali. Et hoc appellat Bald. ibi indiciũ facti, ꝙ s. dirigit iudicẽ in viam perscrutationis ad indagandũ, an ille talis q̃ ab eo nominatur, sit reus illius delicti: Et sic ad inquirendum specialiter contra ipsum. Cæterũ ad hoc, vt testis faciat legitimũ indicium, quod Bald. ibi appellat indiciũ iuris, requiritur ꝙ sit integer, & omni exceptione maior, id est, talis, cõtra quẽ nulla possit opponi exceptio. Et hæc est cõis omnium sententia, vt dicit Rui. cons. 147. post nu. 2. li. 5. Et huiusmodi, testis sufficit etiam ad torturam, secundum cõmunem opi. de qua attestatur Rom. cons. 451. num. 4. Viuius in lib. commun. opi. fo. 300. vers. Testis vnicus. Plot. in repe. l. si quando, nu. 879. quã tamen intellige iuxta ea, quæ dixi infrà, q. proxima, circa princ. & vers. Vnum tamen. Reperio tamen, ꝙ Prac. Casoni, fol. 12. nu. 4. dicit, ꝙ (secundũ opi. multorũ,) quando tractatur de inquirẽdo, siue torquendo, testes etiam non integri admittuntur. Et re vera multi iudices de facili etiã super dicto testis inhabilis, & minus idonei formant inquisitiones, & quandoque etiam torquent, & malè faciunt, quia sæpe vexant indebitè innocentes.

3 Sed quid si testis non viderit committi maleficium, sed deponat se audiuisse, puta, de nocte Titium percutientem Caium, & dicat se eum cognouisse ad vocẽ, nunquid faciet contra eum indicium ad torturam? Resp. Bald. in l. si non speciali, nu. 1. C. de testam. loquendo per verbum fortè tenuit, quòd sic. Et dicit Cotta in memor. in verbo, Testis deponens, quòd hoc firmant Doctores vbiq;. Hoc tamen intellige, vt procedat, modò testis ita deponens habeat verisimiliter adeo notam vocem rei, vt decipi non possit, aliàs secꝰ, tale enim indicium vocis est multum fallax & periculosum. Et ego multos cognoui ita ꝓpriè imitantes vocem aliorum, vt omnes etiam familiarissimos, & domesticos eorum facilè deciperent. Cæterũ testes, q̃ dicunt se vidisse, cùm esset de nocte, nec dicunt, ꝙ luna lucebat, vel quod lumen erat accensum, à seipsis naturaliter reprobãtur, & nullam fidem faciunt. Et ita dicunt Doct. vt ait Bos. in tit. de indic. nu. 172. Dicit etiã Io. Arn. dialogo 70. licet vera, ꝙ ab hac conclusione Doctorum nullus discrepat, quam etiam communẽ appellat Viuius in li. commu. opi. fol. 255. vers. Testis deponens. Videtur enim deponere ea, quæ secundũ naturam esse non possunt, vt manifestè patet.

Dictum socij criminis facit indicium contra eum, q̃ pro socio nominatur. Debes autem scire, ꝙ regulariter delinquẽs nõ potest interrogari de sociis, tex. est in l. fi. C. de accu. & est communis omnium sententia, vt dicit Io. de Amicis, cons. 27. nu. 1. præterq̃ in nonnullis criminibus, in quibus ꝓpter eorum immanitatem permissum est, vt interrogetur, quæ quidem dicũtur crimina excepta, & ea videre potes apud gl. in d. l. fi. quanuis Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et Sempronium, nu. 5. dicat, quòd illa gl. simpliciter non approbatur à Doct. quia multi etiam alij casus traduntur per Scribentes, præter illos, quos ipsa gl. enumerat, vt tibi per eũ, Bart. autem in l. repeti. §. 1. ff. de q. distinguit, ꝙ aut agitur de delictis, quæ non cõmittuntur principaliter in offensam, vel odium alicuius, sed in commodum ipsius delinquentis, vt falsare monetam, furari &c. Et tunc potest delinquens de sociis interrogari. Aut verò agitur de delictis quę principaliter committuntur in odium, vel offensam alterius, vt est homicidium, adulteriũ &c. Et tunc non potest delinquens, licet contra se confessus, de sociis interrogari. Et dicit Aug. ad Ange. de malef. in verbo, Fama publica, post num. 105. quòd hodie assessores communiter videntur obserua-

obſeruare hanc doctrinam Bar. Si tamen interrogetur, facit indicium, nõ quidem ad torturam, ſed ad inquirendũ. Et hanc dicit eſſe communem concluſionẽ Publ. ſuper conſue. Aluer. fol. 25. nu. 3. Alia fuit opi. Sal. in d. l. fi. q more ſuo ſatis prolixè diſtinguit, & inter cætera concludit, ꝙ in iis criminibus, quæ regulariter nõ ſolent cõmitti ſine ſociis, poteſt delinquens de ſociis interrogari. Et hanc appellat communem opi. Ant. Gomeſ. c. 12. delictorũ, nu. 16. in fi. & dicit Boſſ. in tit. de indi. nu. 145. ꝙ illæ conſiderationes Sal. ſeruantur in practica. Alij verò dicunt, quòd, quicquid ſit de iure, hodie ex cõſuetudine interrogãtur rei in omni caſu, & de hac conſuetudine atteſtatur Gand. & Iac. de Beluiſ., put illos refert Blanc. de indiciis, nu. 374. & Fulg. conſ. 173. nu. 2. qui ſubdit illud intelligendum eſſe in eo, qui eſt malæ famæ, prout eſt quæſtio ꝓpoſita per Gand. in loco præalleg. Refert etiam Pariſ. Put. de ſynd. fol. 460. c. 4. poſt nu. 1. & fol. 480. poſt nu. 1. Pract. Caſoni, fol. 85. nu. 6. & fol. 86. nu. 3. Sed certè hęc conſuetudo in hoc domino nõ ſeruatur, niſi in furibus, fraudatoribus ſalis vel bladorum, aſſaſſinis & latronibus, q̃ in viis publicis graſſantur, in cæteris autem ſemper vidi ſeruari ius cõmune. Et ideo laudabile eſſet iudicio meo adhærere iuri communi, vbi in ſpecie non vigeret talis conſuetudo. Vnus tamen eſt caſus, in quo ſemper reus interrogatur, & torquetur ſuper mandante, quando ſcilicet apparet, quòd illud delictum commiſit non ſua cauſa, puta, quia nihil ad eum pertinebat, tunc enim quia tenetur pro certo, ꝙ fecit ad alterius inſtantiam, ſolet torqueri ſuper mandãte. Et ita ſeruari atteſtatur Boſſ. in tit. præallegato, de indic. poſt nu. 156. verſi. Primò conſidero. Et licet ipſe poſt Salyc. loquatur in perſona vili, ego tamen illud vidi in omnibus indiſtinctè obſeruari.

4 Retenta igitur communi cõcluſione, & diſpoſitione iuris communis, ſcilicet quòd delinquens non ſit ſuper ſociis interrogandus, niſi in criminibus exceptis, ſecundum ius commune, vel conſuetudinem loci, in quo proceditur, videamus quod indicium faciat dictũ ipſius delinquentis contra ſocium ab eo nominatũ. Et pro reſolutione dico, ꝙ aut quærit an dictum ſocij criminis ſufficiat ad inquirendum, id eſt, ad aſſumendũ alias informationes contra eum, qui ab ipſo nominatur. Et in hoc Roma. in l. & ſi certus, in prin. ff. ad Sylle. dicit, quòd communiter concluditur, quòd ſufficiat ad fundandã inquiſitionem, quem refert, & ſequitur Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, nu. 31. & Gramma. conſ. 21. nu. 10. & conſ. 67. in fi. & Io. de Amicis conſ. 27. nu. 5. & Nouel. in pract. cri. fol. 64. nu. 19. Et ꝙ ſufficiat ad inchoandam inquiſitionem dicit communiter ita intelligere Docto. Io. de Amicis, in d. conſ. 27. num. 3. Et hæc concluſio intelligenda eſt, vt ꝓcedat, ſiue talis delinquens illum ſociũ nominauerit ad interrogationem iudicis, ipſum in genere interrogãtis, an in maleficio committendo aliq̃s alius interuenerit, ſiue etiam illũ ſponte ſua nominauerit, dum contra ſe examinaretur, puta, quia poſtq̃ confeſſus eſt ſe Titiũ occidiſſe, iudex iubeat illum narrare, quomodo occiderit, & ipſe dicat, ꝙ tali die ipſe, & Petrus tali, & tali modo illũ occiderunt, &c. nam vtroq; caſu talis nominatio aperit viam iudici ad inquirendũ, & aſſumendũ alias informationes contra Petrum nominatum, etiã ſi prius cõtra ipſum nihil aliud eſſet in proceſſu, neq; puto faciendã eſſe aliquam differentiã, an ſimus in criminibus exceptis, vel non: nam etiam in criminibus non exceptis credo, ꝙ faciat indicium ad inquirendum. Et ita loquendo etiam in criminib. non exceptis dicit tenere communiter Doct. Blanc. de indic. nu. 389. quẽ refert Villalob. in ſua collecta commun. opi. in litera C. nu. 203. Et licet Ruin. conſ. 147. nu. 1. in fi. lib. 5. dicat communem opi. eſſe, ꝙ in caſib. non exceptis nullum faciat indicium ad inquirẽdum, neq; ad procedendum, ſiue id ſponte dixerit, ſiue ad interrogationẽ iudicis, quẽ refert, & ſequitur Rolan. conſ. 73. nu. 2. li. 1. ego tamen credo contrariam opin. eſſe magis communẽ, & illam ſemper vidi de conſuetudine obſeruari, hoc enim caſu dictum iſtius ſocij non eſt tanq̃ dictum teſtis, ſed tanquam denunciatoris, vel notificantis, qui tantummodo aperit viam iudici ad inquirendum, prout faceret quicun-

quicunq; alius notificator, seu denuncia tor, etiam infamis, & vilis, iuxta ea, quæ dixi suprà, q. 7. vers. Quæro igitur, & seu quilibet alius testis etiam non idoneus, iuxta ea, quæ dixi suprà, vers. Vnus testis, Et opi. Rui. posset procedere in casu suo, scilicet ad formādam inquisitionem, de quo dixi infrà, vers. Si verò quæris. Debēt tamen iudices, quantum possibile est, ca uere ne reos interrogent super sociis, nisi in casibus, in quibus id sibi est à iure vel à cōsuetudine pmissum, præcipuè verò ne in aliquib. casib. etiā permissis reos inter rogēt in specie aliqua certa persona, nisi contra eam adsit aliquod indicium suffi ciens ad inquirendū specialiter contra i psam, siue simus in criminib. exceptis, si ue non, id enim potius est officium sug gerentis, quàm interrogātis, debentq; ab eo iudices omninò abstinere, ne ꝓprias animas perdant, & alios indebitè vexent. Et hoc casu crederem, ꝙ totus processus, qui deinde fieret contra aliquem ita sug gerendo à iudice nominatum, non præ cedentibus aliquibus indiciis, esset ipso iure nullus, & ꝓximis mensib. in facti con tingentia, ita iudicatū fuit per magistr. &, & grauiter reprehensus quidam prætor à nobis delegatus, qui delinquentem, ita suggerendo, contra aliū interrogauerat.

5 Si verò quæris, an dictū socij criminis sufficiat non modo ad fundandā, vel in choandam inquisitionem, vt suprà dictū est, sed etiam ad formandam, & transmit tendam inquisitionem, seu libellum cri minalem cōtra socium nominatum, ita vt teneatur personaliter cōparere, & de fensiones suas facere. Aliqui tenēt, quòd sufficit, & dicit Boss. in tit. de inquis. nu. 44. & Clarius in tit. de indi. nu. 182. quod ita seruatur, in quibus locis loquitur etiam in casibus non exceptis. Et allegat in hoc proposito decis. Rom. quam ego su perius retuli, vers. Retenta igitur. Tu dic, quòd imò in casibus non exceptis, nō est sufficiens indicium ad formandā inquisitionē. Et hanc dicit esse cōem Doctorum sententiam Deci. cons. 189. nu. 9. quē refert Prac. Conradi, 255. in prin. Et Viuius in lib. cōium opin. fol. 263. vers. In testem nō admittitur, Rol. cons. 16. nu. 7. li. 1. Sed in exceptis vtiq; est sufficiens, secundum Rolan. in eo. con. 16. nu. 2. qui dicit, quòd hæc est recepta Doctorū sententia, quòd sufficiat ad inquisitionē, non tamen clarè explicat, an simpliciter ad inquiren dum, an autem etiam ad transmitten dam inquisitionem, sed ego ita semper vidi seruari.

6 Scias tamen, quòd hęc cōclusio, quòd dictum socij criminis sufficiat ad inqui rendum, locum non habet, quando talis socius criminis, vltra illud crimē, esset et iam periurus, nam eo casu neq; etiam fa cit indicium ad inquirendum. Et hæc est indubitata iuris conclusio, vt dicit Rol. cons. 73. nu. 18. lib. 1. quod quidem ego in telligo, vt procedat quò ad transmitten dam inquisitionem, sed quò ad assumen das informationes certè sufficeret, quin imò etiā ad formandam inquisitionē & plerunq; etiam ad torturam, cōsuetudo obseruat, ꝙ sufficiat. Vide quæ dixi suprà hoc eo. lib. §. Falsum. vers. Subornans.

7 Successiuè quæro, nunquid huiusmo di nominatio facta per socium criminis faciat indicium ad torturam? Resp. Si lo quamur in criminib. non exceptis, in qui bus non potest delinquens de consociis interrogari, res de iure nullam habet dis ficultatē, talis enim nominatio nullum facit indicium nisi ad inquirendū, vt dixi suprà, vers. Si verò quæris. Et ita tenent communiter Doct. vt dicit Pract. Carer. fol. 95. nu. 122. Sed qcquid sit de iure, dicit Gand. de malef. in tit. de q. num. 28. quòd de consuetudine vidit torqueri. Idem e tiam ferè per eadem verba dicunt Iac. de Beluis. in Pract. crimin. in tit. de q. col. 11. vers. Iuxta hoc quæritur, & Guid. de Suz. in tract. de indiciis, & tortura, nume. 55. & Bald. in tract. de q. fol. 258. nu. 4. in fin.

8 Sed quid in criminibus exceptis? Re spond. quòd adhuc talis nominatio (alia prę sumptione non concurrente) non est sufficiens indicium ad torturam. Et est communis opin. vt dicit Boër. decis. 319. nu. 1. quem refert Rolan. in d. cons. 16. nu. 17. Grammat. voto 6. num. 7. quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera C. nu. 152. Rolan. in d. cons. 73. nume. 20. Et dicit Afflict. super prima parte constitu. regni, Rubr. 27. nume. 34. quòd vidit per multos sapientes sic fuisse

decisum,

deciſum, in facti contingentia, in crimine læſæ Maieſt. Et illum refert Pract. Carer. fol. 320. nu. 101. in fin. Bene facit hæc nominatio contra nominatum aliqualem præſumptionẽ, vt ferè omnes fatentur. Et dicit eſſe communem opin. Boër. in d. deciſ. 319. nu. 4. quæ quidem aliqualis præſumptio habet tantam vim, quòd concurrente aliqua alia ſuſpicione poteſt reus tormentis ſubiici, ita concludit Sal. in l. fin. circa fin. verſ. Sed ego reſpondeo. C. de accuſ. Et dicit Boſſ. in tit. de indi. nu. 149. quòd illud dictum Salyc. quotidie practicatur, & Doctores illud ſequuntur. Et ita ſæpius vidi ſeruari.

9 Sed pone, quod non vnus tantum, ſed duo ſocij criminis contra aliquem depo nant, nunquid iſte dicetur conuictus, ita vt poſſit cõtra eum ſequi condemnatio? Reſp. ℔ non, ſed bene faciunt cõtra eum indicium ad torturã. Et ita in facti cõtingentia ſeruauit curia Burdegal. in quodã notario, contra quẽ depoſuerãt duo teſtes, q̃ aſſerebant ſe ab eo corruptos fuiſſe, vt refert Boër. in alleg. deciſ. 319. vbi etiam nu. 17. atteſtatur idem ſeruatum fuiſſe in quodam alio imputato de homicidio, contra quem depoſuerant tres teſtes ſocij criminis, & tamen ſolummodo fuit tormentis ſubiectus. Et idem etiam ſeruari per curiam Pariſi. atteſtatur Papo. lib. 22. titu. 13. Arreſto 2. & 3. Et nota, ℔ hoc caſu tales teſtes faciunt indicium ad torturam, etiam quòd ſint ſingulares. Et ita ſeruari atteſtatur Boſſ. in tit. præalleg. de indi. nu. 159. Idem etiam ſeruari in Regno Neap. vt ſcilicet faciant indicium ad torturam, atteſtatur Grammat. ſuper c. Regni, fol. 120. colum. 1. in fin.

10 Quæro, nunquid ad hoc, vt dictum ſocij criminis faciat indicium, requiratur, quòd illud deponat cum iuramento? Reſpon. Marſ. in prac. crim. §. diligenter, nu. 62. tenet, ℔ ſic, & narrat ſe propterea libe raſſe quendam furẽ, & dicit quòd in hoc totus mundus errat. Et iudicio meo verum dicit, quia licet quò ad ſe ipſum ſit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur vice teſtis, meritò non eſt ei adhibenda fides, niſi cum iuramẽto, vt dixi ſuprà, lib. 2. §. Teſtis. Et ita ſemper vidi ſeruari, q̃cquid dicat Blanc. de indi. nu. 384. Sed intellige, quòd ſufficiat, quandocunque interueniat iuramẽtum, ſcilicet ſiue antequam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iuret præſente ipſo, contra quem depoſuit, ℔ put ſeruatur in confrontatione, teſte Boër. in alleg. deciſ. 319. poſt n. 4.

11 Scias etiam, quòd dictum ſocij criminis, ad hoc, vt fidẽ faciat, requiritur quòd fuerit confirmatũ in tormẽtis, cum enim ex ℔prio delicto affectus ſit infamis, non debet admitti in teſtẽ ſine tortura, iuxta ea, quæ dixi infrã, q. 25. circa princ, & ita apud nos ſeruatur, licet Chaſſ. ſuper conſ. Burg. fol. 44. poſt nu. 14. dicat, ℔ ſæpe hoc allegauit in curia, ſed non voluit ad illud attendere. Dicit etiã Simancas de hæreſ. c. 62. num. 6. ℔ iudiciorum vſus illud non admittit. Ego puto noſtram conſuetudinem eſſe magis iuridicam, tu tamen obſerua, quod ibi ſeruatur, vbi ius dicis.

12 Et ex hac concluſione infertur, ℔ ſolum dictum mãdatarij non facit indiciũ ad torturam contra mandãtem, niſi alia concurrant. Et eſt cõis opi. vt dicit Pariſ. Put. de ſyndicatu, in verbo, Tortura, el 3. prout illum refert Nouel. in pract. cri. fol. 66. nu. 31. & ſeq. licet ego eum in loco id dicentẽ in lib. meo non inueniã. Et ita in facti contingentia conſuluit Sign. conſi. 209. Reperio tamen, quod Bal. conſ. 429. lib. 3. diſtinguit, ℔ aut talis mandatarius non ſuſcepit mandatũ, & facit indicium ad torturã, aut verò ſuſcepit, & non facit ſufficiens indicium ad torturam. Et dicit Boſ. in tit. de indic. nu. 154. ℔ ita obſeruatur. Mihi placet cõis opin. vt nullo caſu faciat indicium ad torturã, niſi aliqua alia præſumptio, vel ſaltem ſuſpicio concurrat contra eũ, qui nominatur ℔ mandãte, aliàs eſſet in facultate cuiuſlibet ſceleſti, facere quòd q̃libet vir probus ſubiiceretur tormentis, quòd eſſet impium, & abſurdũ. Et ita ſemper ſeruari vidi, ita tamen vt in criminib. exceptis leuiores ſuſpiciones ſufficiant, quã in non exceptis.

13 In hoc autem propoſito aduerte tu, qui vis excipere contra ſocium criminis, vt non dicas, excipio contra te, quia es ſocius criminis, ne videaris fateri delictum, ſed dicas excipio contra te, quia tu hoc delictum commiſiſti. Et ita conſuluit Vbert. de Bobio, Vel ſi eſt tale delictum,

quod

quod ſine ſocio cõmitti nõ poſſit, vt ſodomia, vel huiuſmodi, dicas excipio contra te, quia facis te ſociũ criminis, & ideo nihil ꝓbas, quod eſt iudicio meo tutius.

14 Aſſertio vulnerati, dicẽtis ſe ab aliquo fuiſſe vulneratum, an faciat indicium cõtra eum, puto eſſe diſtinguẽdum, nam ſi quidem vulneratus conualuerit, res non habet difficultatẽ, qa tale dictũ habetur loco denunciationis, ſiue querelæ. Et ideo niſi aliqua concurrunt indicia nõ poteſt ſuper eo de iure procedi niſi ad inquirendum, id eſt, aſſumendas informationes contra eum, qui ab offenſo nomitur, non autem ad trãſmittendam illi inquiſitionem, ſiue citationem licet multi de facto contrarium obſeruent, quos appellat iudices imperitos Ang. de malefi. in verbo, Qui iudex ad probationem, n. 9. de quo dixi ſuprà, q. 7. verſi. Dixi ſuprà. Si verò vulneratus moriatur, & vſque ad mortem, in tali dicto perſeueret, de iure loquendo non facit indiciũ. Et ita tenet gl. in l. mater, in gl. 1. C. de calumn. quam dicit eſſe communiter receptam Villalpand. ſuper l. 22. c. 61. poſt nu. 8. nihilominus quicquid ſit de iure, certe de conſuetudine practicatur, quòd ſit ſufficiens indicium ad inquirendum. Et ita ſeruat cõmunis ſtylus, & obſeruantia Italiæ, vt dicit Igneus in l. Caius Seius, nu. 13. ff. ad Syll. Et quanuis contrariam ſententiam, ſ. quòd neque etiam ſufficiat ad inquirendũ, videatur communem afferre Plot. in tabula repe. l. ſi quando. C. vnde vi, in verbo, Indicium ad inquiſitionem, prout illum refert Prac. Conradi, fol. 256. verſ. Decimo adde, licet Plottus ibi hoc explicitè non dicat, ex quo tamen longo vſu obtentum eſt vt ſufficiat, nõ putarem ab ea

15 eſſe in practica recedendũ. † Eſt enim tale dictum vulnerati morientis ſufficiens ad capturam, ſecundum communem opin. vt atteſtatur Gomes. c. 13. delictor. nu. 16. prout illum refert Placa lib. 1. delict. c. 13. nu. 15. ſubdens, quòd ita paſſim videmus

16 in practica ſeruari. † Eſt etiam ſufficiens ad excuſandum à calumnia, & temeritate hæredem mortui, qui motus eſt ad accuſandum eum, qui fuerat diffamatus à vulnerato moriente, ſecundum gl. in d. l. mater, in gloſſ. 1. C. de calumn. quam ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Bertrand. conſ. 137. nu. 10. lib. 2. in 1. parte. Ad condemnationem verò non eſt ſufficiens, nam talis aſſertio vulnerati moriẽtis non probat plenè delictum, & ideo non ſufficit ad condemnandũ, & eſt cõmunis opin. vt dicit Placa in loco præal-

17 leg. † Sed nunquid facit ſaltem indicium ad torturam? Reſpond. Ang. in d. l. ſi quis in graui, §. ſi quis moriens, poſt num. 1. ff. ad Syllen. tenuit, quòd ſic, ſed eius opin. communiter nõ tenetur, vt dicit Grammat. conſ. 57. nume. 13. & 14. Et ita contra Ang. eſſe communem opi. atteſtatur Placa in loco præallegato, Practic. Conradi, fol. 297. verſ. Trigeſimumſeptimum eſt indicium, Dicit etiam Chaſ. conſ. 58. poſt nu. 28. quod ita tenent omnes. Ita etiam de ſtylo ſeruari, vt ſcilicet talis aſſertio ad torturam non ſufficiat, atteſtatur Mantua conſil. 118. in fine, libro ſecundo ſubdens, quod minimè mutanda ſunt, &c.

18 Fuga delinquentis contra eum facit indicium, ſed ad hoc, vt habeas in materia fugæ perfectam doctrinam, debes ſcire, ꝙ fuga tribus modis opponitur contra fu-

19 gientem. † Primò vt crimen, puta, quãdo miles in bello aufugit, & ſigna deſeruit. Et hoc caſu probata ipſa fuga, dicitur ꝓbatum crimen, neq; aliud requiritur, ad hoc vt reus poſſit ex ipſa fuga condemnari. Et ita tenẽt omnes, vt dicit Bru. de ind.

20 fol. 26. nu. 7. Secundò † opponitur fuga tã quam indiciũ, quando dicitur reũ cõmiſſo aliquo delicto aufugiſſe, & à loco ipſo delicti ſe abſentẽ feciſſe. Et hoc caſu, Aut eſt tale crimẽ, ad cũius probationẽ ſufficiat ſola ſuſpicio, puta, in tutore. l. impu. in fi. ff. de ſuſp. tut. Et tunc ſola fuga facit delinquentẽ ſuſpectum, ad hoc ẽt vt poſſit ex ea ſola ſequi cõdemnatio, vt ibi. Et in hoc etiam concordant omnes vt dicit Brun. in lo. præal. Aut verò eſt tale crimẽ, ad cuius probationem ſuſpiciones non ſufficiãt, ſed plena probatio requiratur. Et in hoc caſu licet aliquãdo magna fuerit inter DD. altercatio, an fuga delinquẽ

21 tis faciat cõtra eũ plenã probationẽ, † vel ſemiplenam & aliqui tenuerint, ꝙ ſolum modo faciat contra eum vnam probationem ſatis magnam, quam opin. dixit eſſe communem Romanus in dicta l.

admonendi,nu.70.& Cur.Sen.nu.130. & Cato Saccus,nu.78. tamen magis cõmunis opi.eſt,quòd fuga probet ſemiplenè illud crimen,ad q̃ ad probandum plena probatio requiritur.Et hãc eſſe communem opi.atteſtatur Ripa in d.l.admonẽ-
22 di,nu.168.†Et ideo facit contra eum ſufficiens indicium ad torturam .Ita tenuit Dyn.in d.l.diuus,ff.de cuſtod. reor.& eſt communis opi.vt atteſtatur Iaſ.in d.l.admonendi,in repet.num.158. quem refert Duennas regula 390.in prin. & Blanc. de ind.n.278.& Gomez Arias ſuper lege 74. Tauri,nu.18.Et dicit Ioan.And. in addit. Spec.in tit.de præſump.§.1.ſub n.3.quod hæc opi.Dyn.de conſuetudine obſeruatur,prout illum referunt Doctores in locis præallegatis. Et ideo quanuis multi teneant contrariam opi.quòd ſcilicet fuga non ſit ſufficiens ad torturam,adeo vt Cur.Iun.in d.l.admonendi,nu.49.& ſeq. dixerit illam eſſe magis communem, nõ tamen putarem ab opinion.Dyn.aliquo modo eſſe in practica recedendum.Quæ tamen intelligenda eſt,vt procedat in ea fuga, quæ ſit ante formatam inquiſitionem,vel aſſumptas informationes, talis enim fuga verè arguit conſcientiam delicti commiſſi.Et hæc eſt communis opin. vt dicit Boſſ.in tit. de indiciis, nume. 49. Cæterum ſi quis fugiat poſt tranſmiſſam inquiſitionem,vel informationes aſſum-
23 ptas per officium,† talis fuga nõ eſt ſufficiens ad torturam.Et eſt cõis opin. vt dicit Blan.de ind.nu.281.prout illum refert Villalob.in ſua collecta communium opin.in litera F.nu.175.Ripa in d. l.admonendi,nu.168.prout illum refert Simanc. de hæret.c.63.nu.19.Ant.Gomes.ſuper lege 76.Tauri,poſt nu. 12. Don Ant. de Padilla in l.tranſigere,num.3.C.de tranſact. Hoc tamen locum habet ſolummodo in cauſis capitalibus:nam in non capitalib. ſi cum fuga concurrat fama publica,ſemper facit indicium ad torturam, ſiue ſit ante,ſiue poſt accuſationem.In capitalibus autem, quando ſumus poſt accuſationem,nunquam facit indicium ad torturam.Et hæc eſt magis communis opi. vt atteſtatur Io.de Amicis,conſil.37. nu. 5.& conſil.131.nu.3.Scias etiam,quòd quã-
24 do ille,qui aufugit,†poſtea citatus ſponte comparet,tunc fuga præcedens, nullũ contra eum facit indicium,neq; etiam leue,ſecundum Bart.in l.quid ſit fugitiuus §.1. ff. de ædil.edict.quem omnes ſequũtur,vt dicit Ioã.de Amicis,conſ.7.nu.19. ſubdẽs, quòd in hoc profecto nemo dubitat. Hanc etiam dicit eſſe communem opi.idem Io.de Amicis,conſil.85.num.8.

25 Tertio autem modo opponitur fuga delinquenti tanquam confeſſio,puta,q̃ reus è carceribus aufugerit,videtur enim fateri delictum,de quo imputabatur, & ideo facit plenam probationem contra eum.Et ita communiter tenetur,vt dicit Ripa in d.l.admonendi,nu.170.Cato Saccus in ea.l.admonendi,n.81.quem refert Duennas reg.389.in 2.limita.licet loquatur in fugiente effractis carceribus. Talis enim,qui ex carceribus aufugit, habetur pro confeſſo,& conuicto de eo crimine, de quo eſt imputatus,vt eſt text.in l.in eos, ff.de cuſto.reorum, ſecundum cõem Doct.ſententiam,vt atteſtatur Boër. deciſ.215.n.9. quanuis fortè ille tex.hoc nõ probet.Hunc etiam fatetur eſſe communẽ intellectum,illius legis,quanuis illum non ſequatur Ant.Gomes.c.9.delict.nu. 11.Et ideo poteſt de iuris rigore in pœnã ordinariam cõdemnari licet ſenatus hoc nõ obſeruet,niſi cõtra contumaces:nã ſi quis poſt fugam captus ſit, vel ſponte reuertatur,non ſolet propter ſolam fugam è carceribus factam, illum condemnare, ſed tantum grauius torquere, prout etiã obſeruauit in facti contingentia curia Neapo.vt refert Gramma.voto 37.Quinimò ſecundum aliquos illa lex nõ habet locum niſi in eo,qui aufugit fracto carcere,& ruptis ferris, & cippis cum cõſpiratione.Et dicit Pract.Carer.fol.88. in fine, quòd ita illam legem intelligunt Docto. Scias autem,quòd hæc concluſio,q̃ fuga è carcerib.faciat contra reum plenã probationem delicti,intelligenda eſt, vt p̃cedat,quãdo talis carceratus fuit legitimè detentus.Talis enim iuſtè carceratus,nõ põt licitè aufugere,q̃nmò ſi fuerit relaxatus cũ p̃miſſione de redeũdo, tenetur p̃miſſionẽ ſeruare,& ad carceres redire. Et eſt communis opinio, vt atteſtatur Andreas de Beſet.in repetitione l.1.poſt numerum 56.Co. de ſacroſanctis Eccleſiis.

† Sed

26 † Sed quando fuit indebitè, & iuris ordinè non seruato, carceratus, tunc propter talem fugam, etiam cum fractione carceris non punitur, neq; habetur pro cõfesso. Et hanc dicit esse cõem Theoricã DD.

27 Roland. con. 7. nu. 47. lib. 1. Potest † enim licitè talis carceratus indebitè detentus aufugere. Et ita cõiter receptum esse ait Didac. lib. 1. resolut. c. 2. num. 11. quem refert Duennas reg. 393. in 4. limita. neq; tenetur redire ad carceres, etiam si iurasset se rediturum, secundũ gl. in cle. pastor. in verbo, Per violentam, de re iud. quam dicit esse ab omnibus receptã Dida. in d. c. 2. post nu. 7. Placa lib. 1. delicto. c. 23. nu. 6. subdens, q̃ Doct. ẽt cõiter addunt, q̃ reus qui verisimiliter est iniustè damnandus, tenetur fugã arripere, si potest, &c. vt ibi per eum. Item intelligenda est hæc cõclusio, vt procedat in eo, qui aufugit ex carceribus publ. secus autem si quis aufugiat de carcere priuato. Et hæc est communis opi. vt dicit Boër. in d. decis. 215. nu. 13. prout illum refert Viuius lib. 1. commu. opi. in verbo, Fugiens à carcere. Scias etiã quòd si carcerati aufugiãt nulla facta violentia, puta, quia inuenerint portã apertam negligentia commentarien sis malè carceres custodientis, non debent capite puniri. Et hoc se pluries de facto vidisse attestatur Ang. in l. 1. ff. de effract. Itẽ scias quod si carcerati non aufugerint, sed tãtummodo tentauerint fractis carcerib. aufugere. Senatus non solet ex ea causa aliquid graue cõtra eos decernere, ꝓpter attentatã fugam vel fracturã. Et ita obseruatũ fuit in carceratis Laudæ 10 Decẽb. 1543. P. N. Benè solet quandoq; eos publicè torqueri facere. Et ita seruari vidi in duobus, qui carcerẽ fregerant, vt aufuge-

28 rent. 16. Iul. 1558. P. N. Scias † ẽt, q̃ si talis fugiens è carceribus, statim ad ipsos carceres reuertatur, non est tanquam fugitiuus, vel fractor carceris puniendus. Et est communis opinio vt dicit Boërius in allegata decisione 215. numero 18. & 19.

29 Præterea etiam potest poni exemplũ in iudice, qui post finitum officium non stetit per quinquaginta dies in loco officij, nam eo casu habetur pro confesso, & conuicto omnium, de quibus est querelatus, vt colligitur ex text. in l. consiliarios, C. de assessor. secundum communem doctorum opin. vt attestatur Igneus in l. Corn. nu. 65. ff. ad Sylle. & Viuius in loco præallegato circa fi. qui tamen text. hoc non probat. Et ideo tenendum est quòd talis fuga officialis solummodo operatur, vt per querelantes possit contra eum iurari in litem, & iudicio meo in hãc sententiam videntur inclinare communiter Doctores.

30 Inimicitia vigens inter offensum, & eũ qui est de delicto suspectus, si quidem orta est ex causa leui, non facit indiciũ, si verò ex graui & capitali, tunc ex ea resultat indicium, Et dicit Nouell. in pract. crim. fol. 60. nu. 3. quod cum ista opinione per transeunt ferè omnes Doctores. Et quòd ex inimicitia leui non oriatur indicium, dicit esse cõem opin. Plottus in repet. l. si quando, n. 880. in fi. Quæ autem dicatur capitalis inimicitia, statuitur arbitrio iudicis, vt dicit infrà q. 24. vers. Item quęro. Tu verò dic, quòd aut quæritur, an inimicitia faciat indicium ad formandam inquisitionem & placet distinctio superius relata, vt scilicet non sufficiat inimicitia, nisi ex causa graui, & capitali, nã, vt videtur sentire Blan. de ind. nu. 175. omnes DD. indifferenter tenent, q̃ grauis inimicitia sufficiat ad inquirendum, q̃ ego intelligo non modo ad assumendas informationes specialiter contra eum sup delicto sed etiam ad formandam siue transmittendam contra reum inquisitionem Aut verò quæritur, an faciat indicium ad torturam, & dic, q̃ sola inimicitia nõ facit sufficiens indicium ad torturã. Et hãc dicit esse cõem opi. Ant. Gomes. c. 13. delic. nu. 11. Et hoc non modo si sit leuis inimicitia, sed ẽt si sit capitalis. Et ita cõiter tenetur, vt dicit Gram. con. crim. 3. nu. 16. Carer. in prac. cri. fol. 90. nu. 118. Hanc etiã opin. q̃ indicium inimicitiæ (vti remotũ à facto) non sufficiat ad torturã, dicit magis cõiter teneri Grãmat. voto 30. nu. 20. & voto 34. num. 7. Plottus in repet. d. l. si quando, nu. 880. Et ita practicatur, vt dicit Bosi. in tit. de indic. nume. 47. Benè verum est, quod si agatur tantummodo de captura, vel de inquirendo, id est procedendo ad assumendas informationes, tunc poterit iudex arbitrari, quòd faciat

sufficiens indicium in specta qualitate p-sonarum,& delicti. Ego tamen quandoque vidi, etiam quo ad torturā idem seruari,quādo delictum fuit clam commissum,& nullus alius imputatur,quia scilicet iis concurrentibus vidi aliquos propter solā inimicitiā suspectos torqueri.

31 Confessio extraiudicialis facit contra confitentem sufficiens indicium ad torturam,Ita tenet gl.in l.c.5.in gl. fi. ff.de adul.quæ in hoc ab omnibus approbatur vt dicit Marsi.sing.310.credo te scire. Hāc etiam esse communem opi.attestatur Felin.in c.olim,nu.5.de rescrip.Dec.in c.at si clerici,post nu.17.vers. Alia opi. principalis de iud.prout illum refert Pub.super cons.Aluer.fo.20,nu.6.vbi etiam dicit,ꝙ omnes hoc fatentur,Ferrat.caut.27.circa princ.Alciat.in ca. cum non ab homine, nu.98.de ind.quem refert Villalob.in sua collecta communium opini.in litera C. nu.135.Blancus de ind. num.204.Et licet aliqui ex præallegatis Doctoribus teneant, quod possit talis confessio hoc casu reuocari,etiam ad hoc vt euitetur tortura,licet non doceatur de errore, hoc certè iudicio meo nullo modo est tenendū, nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi conclusioni, propter hoc enim deuenitur ad torturam,quia reuocatur confessio,quia si reus non reuocaret, non esset opus tortura. Tene igitur, quod nisi probetur error, semper talis confessio faciet indicium ad torturam. Et ita semper vidi obseruari.

32 Sed hic quæro, an confessio facta corā iudice incompetenti faciat indicium ad torturam?Resp.quòd sic, & est communis opi,vt dicit Imola in c.at si clerici,nu. 7.de ind. quem refert Bolog. cons.8.col. fi.& Aug.ad Ang.de malef. in verbo. Nec non ad denunciationem, post nu.22.& in verbo, Comparuerunt, & confitentur totum,sub nu.14.relatus,& ipse per Prac. Conradi,fol.282.num.10. vbi etiam dicit Abbatem,cons.25.lib.1.attestari contrariam opi.esse magis communem, quem tamen in libro meo hoc attestantem nō reperio.Hanc etiam conclusionem dicit esse communem Alexan.in l.Magistratibus,nu.6.ff.de iurisd.omniū iudic.quem refert Dec.in ea.l.Magistratibus, nu.8. & Ruin.cons.80.nu.2.lib. 4. Soc.in d.l.Magistratibus,prout illum refert Blancus de ind.nu.219.Felin.in d.c.at si clerici in pri. nu.15.in fi.Dec.in d.c.at si clerici, post n. 17.Boër.decis.90. post nu. 9.vbi in fine dicit,quòd ita seruatur,& quòd ita iudicatum fuit,Iafred.decisio. 104.quem refert Viuius in libro cōmunium opin.in verbo,Confessio facta coram.Menchiaca libro 3.de testam.§.23.nu.32.

33 Sed quid si reus, qui confessus est delictum coram iudice incompetenti, deinde postquam fuit constitutus coram suo iudice competenti, confessionem illam reuocauerit, nunquid nihilominus faciet contra eum indiciū ad torturam? Respon.Bald.in l.vnica,nu.96.C. de confes. tenuit,quòd non,sed contrarium in practica seruatur,vt dicit Boër.in d.deci.90. in vltimis verbis. Nam de facili quilibet reus talem confessionem reuocaret,& fieret fraus iustitiæ.Benè verū est, ꝙ si reus reuocando huiusmodi confessionē doceret de errore credereē talem reuocationē ei prodesse debere,idēq; si doceret talem confessionem non sponte,sed metu tormentorum emanasse coram illo iudice,qui erat incompetens, vt suprà dixi.

34 Hanc tamen conclusionem aliqui restringunt,vt procedat, modo iudex,corā quo facta est talis confessio,non sit prorsus incōpetens,sed quod eius iurisdictio sit aliquo respectu prorogabilis,secus autem si esset prorsus incompetēs, nam eo casu(secundum eos)talis confessio nō operatur,neq; ad condemnationem, neq; ad torturam. Et dicit Foller.in pract.cri. fol.270.nu.1.quod omnes Docto. in hoc videntur concurrere .Sed certè(iudicio meo)hæc distinctio nullo modo est tenēda, si enim confessio prorsus extraiudicialis facit indiciū ad torturā, vt suprà dixi,eadem ratione,& multò magis idē dicendū esse videtur,quādo facta est figura iudicij,licet corā iudice incōpetenti.Et ideo videmus,quod confessio clerici, facta corā iudice laico,facit contra eū indicium ad torturā, secundū cōem opin. de qua attestātur scribentes in d.c.si clerici, & in specie Aretin.& Dec.,put illos refert Boss.in tit. de confessis,n.56.& Berous in

co.c.at si clerici,nu.124.in fi. Vbi etiam ipse n.127.& seq.affirmat illam esse cõem opi.quando nõ metu tormentorum,sed sponte facta fuit. Boër.decis.90.nu.3.vbi etiam dicit,q̃ ita seruatur,referens idem attestari Aufre.in repet.clem. pe. de offi. ordin.in 3.regula,nu.16.quem refert etiã Carauita super ritu 235.magnæ curiæ,nu. 16.& seq.Et licet Blan. de indiciis,nu. 215. asserat,quod in contraria sententia residentcommuniter DD.vera tamen opin. affirmatiua est magis communis, videre vt potes in locis prealleg.ex qua necessariò infertur, quòd confessio facta coram quocunq; iudice,etiam prorsus incõpetenti,& cuius iurisdictio prorogari non potest, vt est illa, quæ fit à clerico coram iudice laico,est sufficiens indiciũ ad torturam.Et ita teneas.Bene verũ est, quod si talis confessio extorta fuisset à reo per iudicem incompetentem vi vel metu tormentorum, eo casu nullum contra eum faceret indicium.Et hanc opi. secutos esse Doctores communiter, attesta-Berous in d.c.at si clerici, nu.126. Vide in hoc proposito ea,quæ dixi infrà,quæstio. 36.versic. Vltimo quæro.

35 Sed hic cadit pulchra quæst.Pone,q̃ reus constitutus coram iudice tanquam priuato confiteatur delictum, nunquid poterit ex ea confessione condemnari? Resp.q̃ confessio facta coram iudice,nõ tamen in forma iudicij,sed coram eo tãquam priuato pro tribunali non sedẽte, non habet vim plenæ probationis, ita vt possit reus ex illa cõdemnari,sed bene facit sufficiens indicium ad torturam. Et est communis opi.vt dicit Rom.in l.si qs in graui,§.1.ff.ad Sylle.prout illum refert Boër.in d.decis.90.n.8.Idem etiam dicit Rom.cons.8.post num.2.Foller.in pract. crim.fol.271.nu.7.Et ex hoc inoleuit practica assessorum, quòd faciunt reum cõfiteri ad tribunal,vt ibi cõfiteatur in forma iudicij,vt dicit Ang.in l.ictus fustium in fi.ff.de his qui not.infam. quem refert Barb.consil.70. numero 4. in fine, libro 4. Faciunt quæ dixi infrà,quæstione 49. versi.Sed hic incidenter.

36 Vlterius quæro,quid si reus confessus sit delictũ in tormentis,& deinde ductus ad ratificandam huiusmodi confessionẽ extra tormenta,iuxta ea quę dixi infrà q. 64.versi. Cæterùm si reus, reuocet ipsam confessionem,& neget delictum commississe,nunquid talis confessio facit contra eum indiciũ,ita quòd possit denuò torqueri,& cogi ad perseuerandum in ipsa confessione? Resp.quòd sic,ita dixit Bar. in l. vnius, §. reus in vltimis verbis,ff.de quæstionib. & ita tenent communiter Doct.vt dicit Blancus de indic.num.219. Pract.Carer.fol.164.nu.190. Hanc etiam esse communem opin.attestatur Boss. in tit.de tortura. nu.34. vbi etiam subdit,q̃ ita practicatur vbiq; absq; vlla hæsitatione.Hanc quoq; sententiam dicit esse vsu receptam Simancas de hęret.c.63.nu. 43. Aduerte tamen,quia dum DD. dicunt,q̃ hoc casu potest reus reiterata tortura cogi,vt in ipsa confessione perseueret, hæc verba debẽt sano modo intelligi,vt s. possit de nouo torqueri,tãquam si vnum aliud nouum indicium,superueniisset, nõ autem vt tandiu torquendus sit, donec in ipsa confessione perseueret, quod nota contra eos,qui reum in tormentis cõfessum die noctuq; torquendo fatigant, donec perseueret,quia non possunt hoc facere.Et illos grauiter reprehẽdit Aug. ad Ang.de malef.in verbo Comparuerũt & confitentur totum,post nu. 10. Quinimo si reus iterum positus in tormentis cõfiteatur,& deinde in ratificatione iterum neget,prout refert in facto cõtigisse Paris.Put.de synd.fol.482.ca.6. post nu.1. non esse procedendum in infinitum, sed credere cõsufficere,quòd tormenta repeterentur vsque ad tertiam torturam,& vbi deinde ductus ad ratificandum semper negaret,absolueretur rebus stantibus.

37 Minæ præcedentes delictum, faciunt indicium contra eum,qui offenso minatus est. An autem faciãt indicium ad torturam,est distinguẽdum, nam si quidem sunt minæ prolatæ per virum potentem & malæ famæ in eodem genere mali, qui de facili potuisset minas suas exequi,& eas solitus erat exequi,faciunt indicium ad torturam,quando sci. ignoratur quis maleficium commiserit, aliàs autem secus.Et ita communiter distingui attestatur Imola in l.fin.nu.10.ff.de hęred.instituen.Carer.in pract. crim.fol.102.nume.

126.quem refert Plot.in repet.l.ſi quãdo, nu.885.Blanc.de indiciis,nu.183.quem refert Duennas reg.192.in 4.ampl.circa fin. & Placa lib.1.delicto.c.28.poſt nu.18.verſ. Secundò ſubiiciam.Hanc etiam op.dicit eſſe cõmunem Boſſ.in tit.de indiciis,nu. 44.Sed apud nos non ſemper admittuntur huiuſmodi diſtinctiones,nam ꝓbatis minis, & cauſa minarum,ſenatus mãdat ſæpenumero reos tormentis ſubiici.

38 Pax, ſeu tranſactio facta per aliquem cum offenſo de ipſa offenſione,ſeu iniuria, facit contra eum indicium ad inquirendum. Sed nunquid talis trãſactio,ſeu pax erit ſufficiens indicium ad torturam contra eum? Reſp. Aut ſumus in delictis, in quib. de iure licitum eſt tranſigere,& non ſufficit, nã quod fit iure permittente,nemini obeſſe debet. Aut ſumus in criminibus, in quibus non eſt de iure licita tranſactio, & in iſtis vtiq; facit indicium ad torturam. Et hæc eſt communis opin. vt dicit Blanc.de indi. nu. 306.ꝓut illum refert Villalob. in ſua collecta commun. opi.in litera T.nu.121.licet Blanc.in libro meo hoc loco id non atteſtetur. In quib. autem caſib. licita ſit tranſactio,dixi infrà,q.58.verſic.Succeſſiuè.Sed certè apud nos ſi reperitur inſtrumentum pacis, illud plenè probat delictum contra eum, qui pro eo pacem facit. Et ideo cautela eſt, quòd pax fiat per aliquem tertiũ nomine omnium,quorum intereſt. Talis enim pax valet, & prodeſt cuicunq; illam producenti, nõ ſecus ac ſi eſſet in ipſa remiſſione ſpecialiter nominatus, vt dixi in d. q. 58. verſ. Dictum eſt.Et fortè etiam ſi ille tertius in ſpecie pacem faceret nomine ipſius rei, adhuc non deberet ei talis pax obeſſe, prout in facti contingentia iudicauit curia Neap. vt refert Grammat.voto 39.circa fin.

39 Mendacium, ſeu variatio, inconſtantia,& titubatio rei faciunt contra ipſum indicium ad inquirendum,& in hoc nemo dubitat. Quò verò ad torturam ſolet allegari Barto.in d.l.fin.nu.3.ff.de quæſt. vbi dicit, quòd ex inconſtantia, & trepidatione poteſt haberi aliqua præſumptio contra reum,& quòd ſi repertus fuerit in mendacio, erit maxima præſumptio contra eum.Et ſic videtur Bart.conſtituere differentiam inter eam præſumptioneni, quæ oritur ex trepidatione,vt ſit aliqualis præſumptio,& eam,quæ oritur ex mendacio, vt ſit maxima præſumptio.Et propter hoc multi allegant Bart. in eo loco tenere,ꝙ mendacium ſit ſufficiens indicium ad torturã. Et hanc opin. in pract. obſeruari atteſtatur Pariſ. Put. de ſynd.fo.441.poſt nu.4. quem refert,& ſequi videtur Grammat.conſ.5.nu.5.Sed reuera Bar.hoc nõ dicit,vt bene animaduertit Pariſ.Put.in loco præalle. poſt nu. 6.ſed tãtum,ꝙ erit maxima præſumptio contra eum,licet Boſ.in tit.de ind.nu.36. dicat,ꝙ quicquid ille dubitat,ipſe ita vidit ſemper illud dictũ interpretari, vt ſcilicet faciat indicium ad torturam.Et ibi etiam dicit,n. 38.& ſeq.ꝙ practica ſeruat, quòd ſola variatio rei,etiam ſine trepidatione, modo ſit circa ſubſtantialia,facit indicium ſufficiẽs ad torturam.Et quòd mendacium ſolum ſit ſufficiẽs indicium ad torturam, dicit concludere communiter Doct. Nouel.in tract.ad defenſam, fol. 15. poſt nu. 5.Multi tamen tenuerunt contrarium, ꝙ ſcilicet ſolum mẽdacium non ſit ſufficiens indicium ad torturam, ſed ſolummodo faciat quandã ſuſpicionem,quę iuncta cum aliis ſufficiat ad torquendum, quam etiam dicit communiter teneri Pract. Careri,fol. 95.nu.119. Hãc etiam dicit eſſe communem Grammat. voto 30. nu. 15. in fin. Ego verò in hac varietate opinionum crederem hoc eſſe relinquendum iudicis arbitrio, conſiderata qualitate perſonæ, & rei, ſuper qua eſt mendacium,ſeu variatio,an ſcilicet ſit talis, in qua veriſimiliter poſſit cadere obliuio,& an ſit circa ſubſtantialia negocij, & an in continenti ſe correxerit,nam talis variatio diceretur potius emendatio, quàm mendacium. Si tamẽ eſſem iudex, vix eſſet,vt ex eo ſolo mendacio, vel variatione ponerem reum ad torturam,niſi aliquod aliud adminiculum concurreret.Et hoc puto eſſe tutius.

Cęterum ſola inconſtantia,titubatio, & trepidatio rei,proculdubio non eſt ſufficiens indicium ad torturam, ſed tãtum facit contra eum aliqualem præſumptionem,vt dicit Bart.in loco prę allegato.Et ita communiter tenetur, vt dicit Pract.

Carer.

Carer.fol.92.nu.120.Hanc etiam dicit esse veram,& receptam sententiam Simancas de hæret. c.63.nume.24.quam etiam communem appellat Plot.in repet.l. si quando, num.886.Multi enim sunt adeo natura timidi, vt cùm ducuntur ad præsentiam iudicis turbẽtur, ita vt nesciant quid dicant,etiam si sint innocentissimi, vt contigit illi nobili, de quo scribit Paris. Put.de syndic.fo.441.nu.7.quos proprerea impium esset tormẽtis subiicere.

40 Si aliquis visus sit exire ex aliqua domo cum gladio sanguinolento, & cum facie pallida,quæ domus non habeat nisi vnicum ostium, & intus reperiatur homo mortuus, tale indicium est sufficiens ad condemnationem, ita allegatur tenere Ang.in l.fi.in prin. ff.quod metus causa. Et est communis opin. vt dicit Blancus de indiciis, nu.292.prout illum refert Nouel.in pract.crim.fol.61.nu.8.quanuis Angel. in loco præallegato in libro meo videatur tenere contrarium,quinimo ipsemet Ang.in l.quanuis,in fi. ff. de furt. expressè tenuit cõtrarium, scilicet quòd imò non sufficiat ad condemnationem, sed tãtùm ad torturam, & dicit, quòd ita practicatur,quem refert Brun. de ind.fo. 51.nu.6.Ego in practica semper vidi seruari,quòd hoc positum sit in arbitrio iudicis, nam aliquando vidi reos,cõtra quos extabant huiusmodi grauissima indicia, grauiter torqueri, aliquando etiam vidi eos condemnari,non tamen pœna ordinaria delicti, sed tantum extraordinaria, iuxta ea quæ dixi suprà,quæstione proxima, versic. Ad condemnandum. Et ideo poterit iudex, considerata qualitate facti,& personarum, amplecti quam opin. maluerit.

41 Si res furata reperiatur penes aliquem, talis inuentio facit cõtra eum indicium ad torturã, nisi ipse doceat à quo habuerit.Ita dicit Bart.in l.fin. post num.5.ff.de quæst.Et hæc est communis doctrina Doctorum,vt dicit Mars.cons.130. n.42.Rolan.cons.45.nu.39.& seq.lib.1.Et ita in facti contingentia consuluit Gram.consil. crim.14. & ait ita fuisse executum. Hæc tamen conclusio intelligenda est,vt procedat, modo ille, penes quem res furtiua reperta est,sit malæ vocis, conditionis & famæ, secus autem si sit bonæ vocis,tunc enim etiam si non doceat à quo habuerit,non facit cõtra eum indicium ad torturam. Ita dicunt Doctores, teste Bruno de indic. fol.25. nu.5.Dicit etiam Aug.ad Ange.de malef.in verbo,Et vestem cœlestem, sub nu.19.quòd hãc distinctionem omnes Doctores communiter approbare videntur. Ita etiam cõmuniter distingui attestatur Rolan.in alleg.cons.45.nu. 41. Et secundum hanc opin. in facti contingentia consuluit Bertrand. cons. 107. lib.1.in 1.part. Idem etiam dicendum est, si esset reperta apud aliquem, qui solitus esset emere, & vendere tales res mobiles, & illam palàm teneret, nam eo casu nulla ex eo suspicio contra eum oriri possit.

QVAESTIO XXII.

SVMMARIVM.

1 *Indicia quomodo probentur?*
2 *Et an per vnum testem?*
3 *Et quid si non sit omni exceptione maior?*
4 *Et quid si cognouit tantummodo ad vocem?*

1 VIsum est, quæ sint species indiciorum, quæro nunc,qualiter indicia ipsa probentur? Resp.Io. de Amicis,con.127. num.10.dicit,quòd est indubitata in iure cõclusio, quòd quodlibet indicium,seu adminiculum, maximè si sit remotum à facto, quanuis minimum, & leue faciens ad causam,de quo agitur,ad hoc,vt de eo mentio,& ratio habeatur,de necessitate, debet saltem per duos testes probari.Et subdit, quod in ista conclusione non legit aliquem contradictorem.Hæc autem conclusio sumpta est ex vulgata gl.in l.fi. in verbo,vel indiciis.C.fam.hercis.quam sequuntur communiter Doctor. vt dicit Ange.de Castro,inter consilia criminalia diuersorum,cons.94.nu.26.lib.1.Illam etiam dicit esse communiter approbatam Soc.cons.54.nu.2.lib.4. Et dicit Michell° patrocinio 46. post nu.33.quòd illam gl. passim Doct. sequuntur. Alia autẽ est gl. in l.si quis,in verbo,conuictus.C.ad l.Iul.
2 maiest. quæ videtur velle,† ꝙ per vnum testem reus dicatur conuictus, saltẽ semiplenè, & sic, quòd dictum vnius testis sit sufficiens ad torturã.Et hanc gl.dicit esse cõiter approbatam Boër. decis.163.nu.3. & Gul.de Bened.in 1.parte repet.c.Rayn.

fol. 217. nu. 34. licet dicant, quòd ex ordinamentis, & ſtylo curiarum Franciæ contrarium ſeruatur, ad quod non aduertit Simancas, qui Gull. refert in tract. de hære. c. 93. nu. 12. tanquam de iure communi loquentem. Placa lib. 1. delictorum, c. 47. poſt num. 18. verſ. 11. libet. Breuiter tu dic, quod aut adeſt vnus teſtis de veritate, de ponēs de ipſomet delicto, puta, quia vidit Titium vulnerantem Seium, vel audiuit Sempronium blaſphemantē, & tunc talis teſtis facit indicium ad torturam. Et ita procedat gl. in d. l. ſi quis, & ita etiam dicit cōmuniter approbari Rolan. conſ. 7. nu. 3. lib. 1. Ita etiam communiter ſeruari in iudiciis atteſtatur Alb. in d. l. ſi quis, nu. 1. Et dicit Cæpol. conſ. crim. 40. in 4. dubio, ver. Imò plus, quod ita tenēt communiter Doctores. Et dicit Paris Put. de ſyndi. fol. 491. c. 12. in prin. quod ita communiter dicitur. Aut verò teſtis non deponit de viſu ipſius maleficij, ſed de aliquo actu vel remoto, vel etiā ꝓximo ipſi maleficio, & tunc talis teſtis nō facit indicium ad torturam, ſed requirūtur duo teſtes ad ipſum indicium probādum. Et ita procedat gl. in d. c. fin. & ita eam dicit communiter approbari Soc. conſ. 54. nu. 2. lib. 3. Marſ. conſ. 59. nu. 6. Et hanc diſtinctionem dicit eſſe canonizatam in iudiciis, & in ſcholis Alciat. conſ. 455. nu. 1.

3 Vnum tamen ſcias, quòd ad hoc vt dictum vnius teſtis faciat indicium ad torturam, requiritur, quòd ſit integer, & omni exceptione maior, aliàs autem vnus teſtis nunquam facit indicium ad torturam. Ita dicit Bart. in l. maritus, nu. 1. ff. de quæſt. & ita concludunt omnes, vt dicit Ioan. de Amicis, con. 37. nu. 6. Marſ. conſ. 101. nu. 37. Vide quæ dixi ſuprà, q. proxima, verſ. Vnus teſtis.

4 Sed nunquid teſtis non deponens de viſu, ſed dicens cognouiſſe delinquentē ad vocem, facit ſufficiens indicium ad torturam? Dixi ſuprà, quæſtio. proxima, verſ. Sed quid ſi teſtis.

QVAESTIO XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Indicia à quibus perſonis ſumi debeant?*
2 *Et an ad ea ſumenda debeat pars citari?*
3 *Et an ſint danda interrogotoria teſtibus à reo?*

1 QVæro, poſtquam eſt aperta via iudici ad inquirendum, à quibus perſonis debeat ſumere indicia ſiue informationes Reip. Si quidem pars in querela, aut conſul in denunciatione nominauerit aliquos, tanquā de ipſo delicto informatos, prout communiter fieri cōſueuit, vt dixi ſuprà q. 7. verſ. Quæro nunc, tunc eorum dicta ante omnia recipi debēt, ſin minus examinādi ſunt illi, qui veriſimiliter poſſunt eſſe informati, puta, vicini, ſecundū practicam, quam docet Bart. in l. fin. poſt nu. 2. ff. de quæſtio. Debet autem iudex in hoc cautè ambulare, quia ſæpenumero delinquentes, ſeu agētes pro eis contrahunt ſecretò pacem cum offenſis, & deinde facit, ꝙ ipſi, vel alij eorū nomine ſubminiſtrant teſtes, qui eorum atteſtationib. deſtruunt intentionem fiſci. An autem verum, vel falſum deponant, Deus ſcit. Et ita ſolere aliquando practicari admonet Blancus in pract. ctim. fol. 22. poſt n. 59. Propterea fortè bonum eſſet, quòd iudex, vel notarius, qui recipiunt teſtes ſuper delicto, prius ab eis ore tenus intelligerent breuiter ſeriē facti, quàm eorum dicta in ſcriptis redigerent. Et vbi cognoſcerent, ꝙ affectarent defenſionem rei, poſſunt eos diligentius interrogare, perſcrutando à quib. fuiſſent vocati aut inſtructi, aut cum quibus allocuti fuiſſent anteq̄ deponerent, & ſimilia, cogendo etiam eos ad fidei iubendum, vbi ipſi iudici viderentur de ſubornatione ſuſpecti. Et hoc maximè, quando tales teſtes ſuperueniunt poſt iam fundatam intentionē fiſci. Quod nota, quia aliquando vidi ſuper hoc fieri egregias impoſturas iudicibus non indoctis, neque inexpertis. Non autem probo, imò deteſtor quandā practicam, quam ſeruāt multi iudices, & notarij parum timentes Deum, qui dum recipiunt, & in ſcriptis redigunt dicta teſtium deponentium, ad informationē curiæ, ſcribunt tantūmodo ea, quæ faciunt pro fiſco. Et ſi teſtis aliquid dicat, quod exgrauet delinquentem, omittunt illud ſcribere. Malè enim faciunt, quia debent veritatē inueſtigare, tam pro fiſco, quàm cōtra fiſcum, neq; aliquid omittere. Sed vbi teſtis eſſet ſuſpectus, bene poteſt (vt dixi)

dixi) iudex illum interrogare de suborna tione, & facere, quòd de hac suspicione in actis appareat, cogendo etiam eum ad fidei iubendū, vbi ita ipse expedire videatur. Et nota in hoc ꝓpositō vnum, quod licet regulariter iudex non debeat cauillare dicta testium, sed adiuuare, nihilominus si iudex habeat testes ꝓ suspectis, potest, & debet studere, vt eos in verbis capere possit, eos interrogando etiam super circunstātiis, scilicet an tempus esset clarum, vel nebulosum, quibus vestibus erat indutus ille, de quo deponunt, & quid habebat in capite, & similia. Ita dixit Azo in Summa. C. de testibus, nu. 7. & ita (ni fallor) dicit obseruari Grammat. cons. crim. primo, num. 9.

2 Quæro, nunquid ad recipiendum examina testium, debeat reus citari? Dixi suprà q. 11. vers. Item quæro.

3 Item quæro, nunquid danda sint interrogatoria testibus ab ipso reo inquisito? Resp. Aut quæris de testibus, qui examinantur ad informationē curiæ parte absente, & res nō habet difficultatem, quia reus nō admittitur ad aliquid faciendū, nisi personaliter compareat. Aut verò quæris, an si recipiantur testes post litem contestatam, possit reus dare interrogatoria. Et dic, quòd de iure communi fortè dicendum est, quòd posset, per tex. in l. si postulauerit, §. quęstioni. ff. de adul. sed de consuetudine contrarium seruatur, quia scilicet non dantur interrogatoria per inquisitū. Et ita hodie seruari de stylo omnium curiarum attestatur Foller. in pract. cri. fol. 252. nu. 32. Ratio autem, cur in causis criminalib. admittantur interrogatoria fisci contra reum, non autē rei contra fiscum, quanuis in iudiciis seruanda sit æqualitas, imo fauorabilior semper esse debeat causa reorum, est secundum ipsum, quia reus deinde publicato processu, potest ꝓbare contra personas, & dicta testium, quicquid vult, fiscus autē non solet probare contra defensiones, neq; datur ei aliquis terminus ad repulsam, ꝓut seruari attestatur Carauita super ritu 258. magnæ curiæ, nu. 3. & est omnibus notissimū. Quæ tamen ratio nō militaret, quādo extaret accusator, nam eo casu, si petat, semper ei datur, terminus ad repulsam. Sed quidquid sit, consuetudo vtroq; casu obseruat, quod inquisitus, vel accusatus nunquam dat interrogatoria testibus pro fisco deponentibus, nō etiam dat accusator interrogatoria testibus deponētibus ad defensam, sed iudex aut fiscalis eos interrogat, prout sibi videtur, Vidi etiam dari quādoq; per accusatorem interrogatoria faciēda testibus, qui ad defensam deponunt, non quidem in forma iudicij, sed priuatim in aliqua schedula ad instructionem ipsius iudicis, vel fiscalis, ꝙ mihi non displicet.

QVAESTIO XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Testes in causis criminalibus qui esse possint?*
2 *Et an mulier?*
3 *Et an in causis capitalibus?*
4 *Et quid de iure canonico?*
5 *Et an inimicus?*
6 *Et quid si secuta sit reconciliatio?*
7 *Et an ille, qui dixit contra me testimonium in alia causa?*
8 *Et an clericus?*
9 *Et quid si protestetur, quòd non vult reum puniri in pœnam sanguinis?*
10 *Et an laicus contra clericum?*
11 *Et an pauper?*
12 *Et an affinis?*
13 *Et an infamis?*
14 *Et an meretrix?*
15 *Et quæ dicatur meretrix?*
16 *Et an constitutus in peccato mortali?*
17 *Et an semel conuictus de crimine?*
18 *Et an pupillus?*
19 *Et an in subsidium testes inhabiles aliquando admittantur?*
20 *Et an ad defensam?*
21 *Iudex an possit cogere testem ad testificandum?*
22 *Qui non possint cogi ad perhibendum testimonium?*
23 *Testis qui non debuit examinari, si fuerit examinatus, an faciat indicium?*

1 CAeterum in assumendis indiciis, siue informationibus contra reum non debet iudex omnes passim ad testificandum admittere, multi enim sunt, qui à testimonio dicēdo repelluntur, de quibus abundè dictum est suprà lib. 2. §. testis. Et licet ibi multa dicta sint de causis ciuilibus, scire tamen debes, ꝙ qui repellitur à testificando in causa ciuili, multò magis repellitur in criminali, in qua debent esse probationes luce meridiana clario-

clariores. l. sciant cuncti. C. de probatio. prout omnes sciunt, & dicunt, vt ait Bos. in tit. de conuictis, nu. 8. Quinimò multi admittuntur in causis ciuilibus, qui non admittuntur in criminalibus. Et de his hoc loco videndum est.

2 Quæro igitur in primis, nunquid mulier admittatur ad testificandum in causis criminalibus? Resp. Est distinguēdum inter ius ciuile, & canonicum, nam de iure ciuili mulier admittitur indistinctè ad testificandum in causis criminalibus. Et ita communiter tenetur, vt dicit Gram. consi. crim. 12. nu. 17. quem refert Viuius in libro communium opin. fol. 281. versi. Testis idonea, Blanc. de indi. nū. 350. Hāc etiam opin. dicit esse communem Abb. in c. quoniam, num. 2. de testib. Bolog. in addit. ad Butr. cons. 17. post nu. 16. Felin. in d. c. quoniam. post num. 1. prout illum refert Rolan. cons. 7. nu. 12. lib. 1. Dec. in d. c. quoniam, nu. 8. Bertran. cons. 259. nu. 2. lib. 3. in 2. parte. Crot. de testib. nu. 57. Gratus cons. 57. nu. 3. lib. 2. Gigas de crim. læsę Maiest. fol. 100. q. 6. nu. 3. Iacob. de S. Georgio in l. ex eo, num. 4. ff. de testib. prout illum refert Duennas reg. 315. in secunda limitat. Ant. Gomes. c. 12. delictorum, nu. 13. Rolan. cons. 24. nu. 13. lib. 1. Et dicit Io. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de test. §. 1. sub nu. 83. quòd ita seruatur in practica, quem refert Soc. cons. 54. nu. 6. lib. 3.

3 Adde, quòd admittitur ad testificandum etiam in causis capitalibus, & ita communiter attestatur Alex. cons. 11. nu. 6. lib. 1. Imola in l. qui testem. §. mulier, circa fin. ff. de testam. quem refert Augu. ad Angel. de malef. in verbo, Comparuerunt, & negauerunt, post nu. 14. Et dicit Vitali. de malef. in Rub. de testib. nu. 37. quòd in hoc ius ciuile vbique seruatur.

4 De iure autem canonico mulier non admittitur ad testificandum in causis criminalibus. Et ita tenent cōmuniter Doctores, vt dicit Blan. de indi. nu. 351. Hanc etiam dicit esse communem opi. Abbas in d. c. quoniam, nu. 2. quem refert Deci. in l. fœminæ, nu. 34. & seq. ff. de reg. iur. & Apostill. ad Crot. de testib. sub num. 55. & Duennas in d. regu. 315. in prin. Butr. in loco præallegato, Dec. in d. c. quoniam, nu. 20. & seq. Hoc tamen intellige, vt procedat in causis criminalib. criminaliter intentatis, in illis enim vtiq; mulier de iure canonico à testificando repellitur. Et ita communiter teneri attestatur Io. de Imol. in d. §. mulier, circa fin. quem refert Augustt. in loco præallegato. Hanc etiam dicit esse communem opin. Io. de Anan. cons. 17. post nu. 16. Prac. Conradi, fo. 205. post nu. 75. Sed in causis criminalibus ciuiliter intentatis bene admittitur etiam de iure canonico ad testificandum.

5 Item quæro, nunquid inimicus repellatur à testificādo in causis criminalibus? Resp. quòd si inimicitia est capitalis, repellitur, aliàs secus. Et ita tenent omnes, vt dicit Ana. in c. cum oporteat, nu. 6. de accu. Feli. in eo. c. cum oporteat, post nu. 8. Hāc etiam attestatur esse communem opin. Aret. in d. c. cum oporteat, num. 19. Leuis ergo inimicitia non repelleret testem à testificando. Et ita communiter tenetur, vt dicit Alb. in Auct. si testis, nu. 3. C. de testib. Et scias, quòd in causis criminalib. repellitur inimicus à testificando etiam in casibus exceptis, puta, læsæ Maiesta. & huiusmodi, vt est text. in c. per tuas, de simonia, quem Doctores reputant esse in hoc proposito singularem, vt dicit Mars. cons. 65. nu. 20. Quis autem dicatur inimicus, statur arbitrio iudicis. Ita dicit Io. And. in d. c. cum oporteat, quem sequuntur communiter Doc. vt ait Marsil. in l. 1. §. præterea, nu. 53. ff. de quæst. Pariter etiam quæ dicatur inimicitia capitalis, vel non relinquitur arbitrio iudicis. Et ita tenent omnes Doctores, & in hoc residents, vt dicit Fel. in c. repellantur, nu. 3. de accusatione.

6 Sed quid si secuta sit reconciliatio, nunquid adhuc, propter priores inimicitias erit quis à testificando in causa criminali repellendus? Resp. quòd sic, talis enim reconciliatio recens & nouiter facta non tollit effectum præcedentis inimicitiæ. Ita sentire videtur Innoc. in d. c. cum oporteat, nu. 6. quē omnes sequuntur, vt ait Feli. ibi. post num. 10. vbi etiam num. 12. attestatur hanc esse communem opin. prout etiam attestatur Dida. pract. q. 18. num. 3. Plottus in repet. l. si quando, post nu. 880. Et ideo secundum aliquos, ad hoc, vt quis post reconciliationem possit

possit tanquam inimicus repelli à testificando, requiritur non modo quod inimicitiæ sint recentes, sed etiam quod nondum sit lapsum triduum à die reconciliationis. Et hãc dicit esse communem opi. omnium Doct. Sigismun. consi. feudali 46. post nu. 27. quod ego non credo verum, sed puto relinquendum esse arbitrio iudicis, qui ex circunstantiis, & qualitate personarum, & inimicitiæ æstimabit, an sit repellendus, vel non. Et in omnem casum nunquam dicerem, quod talis, qui semel fuit capitalis inimicus, etiam post mille reconciliationes posset vnquam dici integer testis, vel omni exceptione maior, licet fortè non esset in totum à testificando repellendus.

7 Sed nunquid ille, qui semel dixit testimoniũ contra me in causa criminali, vel ciuili, in qua ageretur de maiori parte bonorũ, poterit ad hoc esse testis cõtra me in alia causa criminali? Resp. Si sponte accedat in ista causa criminali ad testificandũ, non potest examinari, si verò accedat ad deponendũ coactus, & citatus, vtique debet examinari, & ita cõmuniter tenetur, vt dicit Paris. in c. fraternitatis, nu. 14. de testib. Hãc etiam distinctionem dicit esse communẽ Aret. in c. cum P. Manconella, num. 3. & seq. de accusa. Sed certè in omnem casum talis testis nunquam poterit dici omni exceptione maior.

8 Vlterius quęro, nunquid clericus possit testificari in causa criminali? Respon. quod sic, debent tamen clerici abstinere à testificando in causis criminalibus, in quibus ingeratur pœna sanguinis, nam ex tali testificatione vbi contingat sequi mortem, aut membri mutilationem, efficiuntur irregulares, vt dixi suprà lib. 2. §. Clericus, Et quid in hoc proposito obseruetur in regno Neapol. vide per Carauitam super Ritu 144.

9 Sed quid si clericus in actu testificãdi protestetur, quòd non intendit testimonium perhibere, ad hoc vt reus, pœna sanguinis afficiatur, nunquid propter talem protestationem euadet irregularitatem? Respon. quòd non, Et ideo si reus, contra quem testimonium perhibuit, afficiatur pœna mortis, vel mutilationis membri, ipse erit nihilominus irregularis. Et hæc est communis opin. vt ait Didac. in repetit. clem. si furiosus, fol. 314. vers. XIII. his omnibus, de homicid. Vide quæ dixi suprà, q. 14. vers. Dixi in primis.

10 Præterea quæro, nunquid in causa criminali possit laicus contra clericũ testificari? Resp. quòd in causa criminali non admittitur in testem contra clericum ille, qui non est clericus, & tale patitur corporis vitium, quod à promotione, & sacerdotio, repellat. Ita colligitur ex tex. in c. 1. de excep. secundum communẽ intellectum, vt ait Fel. in eo. c. 1. in primis verb. & Dec. nu. 13. quos refert. & attest. hanc esse cõem opi. Did. practica, q. 18. post nu. 2. versic. Secundo illud. Et quòd si agatur contra clericum criminaliter, non admittũtur laici, nec bigami, nec mulieres, dicit esse cõem opi. Oldr. cons. 145. nu. 3. Tu dic, q. si laicus indistinctè non admittitur in testem contra clericum in causis criminalibus criminaliter intentatis, prout est communis opi. vt attestatur Did. in loco prælegato, & Viuius in lib. communiũ opin. fol. 286. versic. Testificari possunt, & Mẽchiaca lib. 3. de testa. §. 22. nu. 73. vbi loquitur etiam in criminib. exceptis, certè illud, quod dicunt Doct. vt repellatur ille, qui non posset propter aliquod corporis vitium esse clericus, videtur non satis bene posse ꝓcedere. Nam si intelligatur in laico, videtur superfluũ, ex quo indistincte repellitur, vt suprà dixi, si verò intelligatur in iam clerico, qui tamen patiatur aliquem defectum, propter quem non posset de nouo promoueri, nõ videtur communis conclusio rationabilis, vt etiam ponderat Didac. ibi, nu. 7. circa fin. nihilominus in practica difficile esset cõtra communem opinio. obtinere. Cæterùm si clericus sit accusatus de crimine ciuiliter, vtiq; potest laicus contra ipsum testificari. Et ita concludunt Doctores omnes, vt attestatur Ferret. cons. 183. post nu. 5. vers. Vltimò confirmatur.

11 Quæro etiam, nunquid pauperes admittantur ad testificandum in causa criminali? Respon. Taner. in c. si quid. de testib. dicit, quòd non. Et ita tenent communiter omnes Scribẽtes, vt ait Soc. reg. 289. pauper, quẽ refert Prac. Conradi, fol. 107. nu. 8. Io. de Amicis, con. 78. nu. 9. quẽ refert

refert Rolan. conſ.46.num.34.lib.2.Hoc tamen intellige, vt procedat in paupere, & turpi perſona, ſecus autem ſi ſit perſona honeſtæ vitæ, & bonæ conditionis, & famæ, argumento eorum, quę dixi ſuprà, q.14.verſ.Sed hic etiam.Quis autem dicatur pauper, ſtandum eſt arbitrio iudicis, vt dixi ſuprà lib.2.§.pauper.

12 Quæro modò, nunquid in cauſis criminalib. affinis repellatur à teſtimonio? Reſp. quòd ſic. Et ita communiter tenetur, vt dicit Corn.conſ.172.In litera T.lib. 2. Hanc etiam atteſtatur eſſe cõmunem opin. Aret.in c.cum oporteat,num.11.de accuſ.Hoc etiam dicit eſſe certum, ſecundum omnes Alber.de teſtib.in 1.part.§.1. nu.16.Quæ quidem concluſio abſq; difficultate procedit, quando affinis, vel conſanguineus accuſatoris, vel partis offenſæ vult contra reũ teſtificari, nam eo caſu proculdubio repellitur, cum iniuria facta conſanguineo ſuo cenſeatur etiam ipſi communis.Et ita hanc eſſe communem opi. atteſtatur Villalpan. ſuper l.22. c.33. poſt nu. 2. Sed ad defenſam ego vidi multoties examinari affines ad probandam innocentiã rei, iuxta ea quæ dixi infrà verſ. Item ſcias, & quandoq; etiam ad offenſam, licet non ſint integri teſtes, iuxta ea, quæ dixi ſup. q. 21. verſ. vnus teſtis.

13 Item infamis infamia iuris prorſus repellitur à teſtificando in cauſa criminali. Et hoc ſine controuerſia admittunt omnes, vt dicit Pract. Conradi, fol. 77. nu. 12. Sed quid in eo, qui eſt infamis infamia facti? Reſp. quòd pariter repellitur in cauſis criminalibus, & eſt communis opi. vt atteſtatur Albe. in tract. de teſtib. lib. 1. §. conſequenter, nu. 7. & ſeq. vbi etiam dicit, quòd ita communiter obſeruatur, quem refert Pract. Conradi, fol. 79. nu. 15. Hoc tamen intellige, vt procedat regulariter, ſed in ſubſidium, ſcilicet vbi aliter veritas haberi non poteſt, tunc vtiq; admittitur teſtis infamis hac infamia facti cum tortura. Et ita concludunt communiter Doct. vt dicit Aret. in c. 1. nu. 40. de accuſa. Vide quæ dixi infrà, quæſt. proxima, circa principium.

14 Item meretrix non poteſt eſſe teſtis in criminalibus. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Iaſ. in l. cunctos populos, in ſecũda lect. nu. 54. C. de ſum. Trin. & poſt eum atteſtatur hanc eſſe communem opin. Pract. Conradi, fol. 80. nu. 18.

15 Quæ autem dicatur meretrix, dixi ſuprà, lib. 2. §. Meretrix.

16 Quæro, nunquid conſtitutus in peccato mortali repellatur à teſtificãdo in cauſa criminali? Reſp. Aliqui dicunt ſimpliciter, quòd exiſtens in peccato mortali repellitur à teſtimonio, vel ſaltem illi de fide diminuitur. Et hanc opin. dicit eſſe communem Albe. de teſtib. in 1. parte. §. conſequenter, num. 11. in fin. quem refert Bertran. conſ. 203. nu. 4. li. 7. Tu dic, quòd omne peccatum mortale continuũ, puta, concubinatus, vel frequentatum, puta, adulterium, repellit à teſtimonio. Si verò eſt momẽtaneum vel tranſitorium, repellit quidem in foro eccleſiaſtico in cauſis criminalib. etiam inter laicos, ſed non in foro ciuili. Et ita communiter tenetur, vt ait Felin. in c. inquiſitionis, poſt nu. 13. de accuſ. Et ſi dicas, quòd ſecundũ hoc pauci poterunt in teſtes admitti, cũ nemo ſine crimine viuat. Poteſt reſponderi, quòd vbi pœnituerit de peccato, poterit admitti, quia amplius non dicitur in crimine conſtitutus. Et in dubio ſemper erit præſumendum, quòd pœnituerit, niſi appareat, quod in eo perſeueret. Scias tamen quòd ſemel conuictus de crimine precedente accuſatione, repellitur à teſtificando in cauſis criminalibus, licet poſtea fuerit emendatus. Et eſt communis opin. vt dicit Barba. in tract. de teſtibus, in prima parte, nu. 23. quem refert Pract, Conradi, fol. 79. verſ. Quarta eſt.

17 Vidi quandoq; dubitari, nunquid pupillus in cauſis criminalibus poſſit teſtificari, & fuit cõcluſum, quòd licet de iure minores 14. ann. non poſſint teſtificari, vt dixi ſuprà lib. 2. §. Teſtis, tamen conſuetudo admittit, quòd poſſint examinari, ſi non vt probent, ſaltem vt proſint ad veritatem indagandam, & hoc præſertim in criminibus atrocioribus. Et ita tenent glo. & Doctores, vt dicit Nicellus in concor. gl. c. 30. & ita etiam deciſum fuit per Capel. Tholoſ. teſte Aufrer. deciſ. 237. An teſtimonium, Et ego intellexi, quòd plura delicta ex depoſitionib⁹ huiuſmodi puerorum in lucem venerũt. Et refert

Ignæus

Igneus in l. excipiunt, nu. 37. ff. ad Sylle. q̃ ex testimonio filij impuberis 12. an. detectum fuit homicidium cõmissum ab eius parte in personam eius vxoris. Cęterũ illud est indubitatũ, q̃ postquam quis factus ẽ pubes, potest testificari de his, quæ vidit in pupillari ætate. Et hæc est cõmunis omnium sententia, vt dicit Calc. cõs. 110. post nu. 8. vers. Nec obst. q̃ isti, Igneus in d. l. excipiuntur, n. 36. Et hoc dũmodo deponat de rebus, quas vidit in tempore quo erat proximus pubertati, non autẽ ante. Et hoc dicit esse de cõmuni omniũ sententia Alb. de test. in 1. parte, §. Videndum, nu. 11. vbi tamen hoc eleganter declarat. Item intellige vt procedat, modò ferat testimonium de his rebus, quas eo tempore intelligere poterat, aliàs secus.

18 Habes igitur plures causas, ex quibus potest quis à testificando in causis criminalibus repelli, plures etiam explicauimus suprà lib. 2. §. Testis.

19 Sciendum est tamẽ aliquos esse casus, in quibus etiam testes inhabiles admittuntur, puta, propter immantiatẽ criminum, vt in causa hæresis, & læsæ Maiest. & huiusmodi, vt suis locis explicauimus. Itẽ scias, quod quando veritas delicti aliter haberi non potest, tunc in subsidium testes inhabiles admittuntur, ne delicta probationũ defectu impunita remanẽãt. Et est regula, quòd quando ex natura facti alij testes haberi non possunt admittuntur testes, qui aliàs prohibentur, q̃ dicit esse cõem Dec. cons. 342. nu. 8. Benè verum est, q̃ Anto. de But. in c. tertio loco. de probat. dixit hoc intelligendum esse, vt procedat, quando neq; actu, neq; habitu potest veritas, delicti aliter haberi. Et sic (secundum eum) non sufficit, q̃ non adessent alij testes, sed opus est etiam, q̃ adesse non potuissent. Et hoc dictum reputat singulare Marsil. sing. 73. vbi ait hoc esse menti tenendum, quia quotidie occurrit de facto, & quod ipse aliàs fecit reꝑbare plures testes minus idoneos, quẽ post alios refert, & sequitur Rolan. cons. 24. nu. 67. li. 1. Sed certè apud nos vidi plures seruari contrarium, & iudicio meo melius, nam ratio, propter quam Doctores mouentur, quæ est difficultas probationis, ita militat, quando certum est, alios non adfuisse, prout quãdo adesse nõ potuerunt. Et ideo in huiusmodi casibus vbi certum est, aut etiam verisimile alios non adfuisse, senatus solet fidem adhibere testibus inhabilibus, si non ad condemnandum pœna ordinaria, saltem ad infligendam pœnam extraordinariam, vel ad torquendum, & ita teneas.

20 Itẽ scias, quod isti omnes, quos suprà diximus repelli à testificãdo in causis criminalib. possunt nihilominus & debent admitti, si producantur ad defensam, & sic ad probandam innocẽtiam ipsius rei. Ita sentit Spec. in tit. de inquis. §. 1. nu. 22. & est communis opin. vt attestatur Ant. Gomes. c. 12. delictorum, nu. 23. Quod tamen intellige, non vt omnino plenè probent, sed vt deinde, inspecta facti, & personarum qualitate, iudicis ipsius religioni relinquatur, quãta sit eis fides adhibẽda.

12 Succedsiuè videamus, nunquid possit iudex cogere testes ad dicendũ testimonium in causis criminalibus? Resp. de iure ciuili videtur expeditum, quòd possit eos cogere, sed de iure canonico variæ sunt opin. Doctorum, nam aliqui dicunt quod non possunt cogi testes in merè criminalibus, neq; etiam in criminalib. ciuiliter intentatis. Et dicit Goffr. quẽ refert Bal. in Rub. de test. cog. circa fi. q̃ de consuetudine curiæ in mediis causis, & in criminibus qualitercunq; intentatis testes non compelluntur testificari, nisi de speciali mandato Papæ, dicit etiam Capella Tholos. decis. 412. quod communiter tenetur, q̃ etiam vbi obiiciuntur testibus crimina ꝑ viam exceptionis, nõ possunt cogi testes ad testificandum, Sed quicqd sit de iure, hodie indistinctè seruatur cogi testes tã in ciuilibus, q̃ in criminalibus ad testificandum, vt attestatur Foller. in pract. crim. canon. fol. 121. num. 34. in fin.

22 Scias tamen, quod sunt aliquæ personæ, quæ in causis criminalibus non cogũtur testificari, & in primis frater cõtra fratrem non potest cogi testificari in causa criminali. Et hoc est indubitatum apud omnes, vt dicit Alb. de testi. in 2. parte, in princ. nu. 1. vbi etiam post nu. 3. hanc dicit esse cõmunem sententiam. Item clericus non est compellendus ad perhibẽdum testimonium in causa criminali. Et

ita reſcripſit ſenatus prætori Laudæ 4. Iã. 1557. P.N. Sed quid in milite? Reſpo. quod vtiq; compellitur teſtificari in cauſis criminalibus. Et ita concluſum fuit in Senatu 20. Iul. 1556. P.N. Bene verum eſt, quod vbi aliter veritas haberi non poteſt, eo caſu etiam priuilegiati poſſunt cogi ad teſtimonium perhibẽdum, quod quidem in ciuilibus nullam habet difficultatem, vt dixi infrà lib. proximo, & illud vidi etiam in criminalibus plerunq; obſeruari. Debet tamen iudex, quãtum fieri poteſt, abſtinere ab examinãdis teſtibus, qui de iure contra reum non poſſunt compelli ad teſtificandum, & vbi occurreret caſus quod veritas aliter haberi non poſſet, & delictũ eſſet atrox, poſſet conſulere principem, prout factum fuit in cauſa quorũdam fratrum de Barzaniga imputatorũ de incendio, in qua Senatus permiſit, quod contra ipſos examinaretur eorum mater, & ſuper eius dicto ambo fuerunt capti, & interrogati, & cum fuiſſent confeſſi delictum, fuerunt ſuſpenſi.

23 Vidi etiam plerunq; dubitari, nũquid teſtis, qui non debuit examinari in cauſa criminali, ſi tamen fuerit examinatus, facit indicium. Et in hac quæſt. reperio, ℣ Pract. Carer. folio 109. nu. 152. dicit, quod traditur per Doctores quædam magiſtralis doctrina longa diſtinctione, vt ibi peum. Ego verò breuiter dico, ℣, Aut teſtis prorſus à lege repellitur, & nõ facit indicium, niſi ad inquirendum, id eſt, ad aſſumendas informationes ſuper delicto ſpecialiter contra aliquẽ, vel ad capturã, vbi ita iudici videatur, nã ad hos effectus q̃libet ſuſpicio ſufficit, vt dixi ſup. q. 20. verſ. Ad inquirendũ, & infrà q. 28. in princ. Ad tranſmittẽdam verò inquiſitionem, ſeu citationem, neq; ad torturam, non facit indicium. Aut verò teſtis non omnino à lege repellitur, ſed illi de fide diminuitur. Et tunc ſi fuerit examinatus parte nihil opponente facit indicium, parte verò opponente nõ facit ſufficiẽs indiciũ.

QVAESTIO XXV.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quando in cauſis criminalibus torqueri debeant?*
2 *Et quid ſi ſint infames?*
3 *Et quid ſi ſint ſocij criminis?*
4 *Et quid ſi ſint varij?*
5 *Et quid in clericis?*
6 *Et quid in conſtitutis in dignitate?*
7 *Et quid ſi teſtis dixit vnum extra iudicium, & poſtea contrarium in iudicio?*
8 *Et quid ſi ſit vilis perſona?*
9 *Et quid ſi interfuit delicto, & dicit ſe non vidiſſe?*
10 *Et an teſtibus torquendis danda ſit copia indiciorum?*

1 SVnt etiam aliqui caſus, in quibus teſtes inhabiles admittũtur cũ tortura, talis enim tortura purgat defectum teſtis, adeo, vt idem faciat cõtra reum, licet aliàs ſine tortura non probaret. Exemplũ 2 autem poni poteſt in teſte, † qui ſit infamis, talis enim ſiue ſit infamis infamia iura, ſiue ſit infamis infamia facti, nunquã probat niſi cum tortura. Et eſt communis opin. vt dicit Boſſ. in tit. de tortura teſtium, num. 3. vbi etiam ſubdit, quod teſtis crimine notatus, etiam ſi non ſit vilis perſona, non admittitur ſine tortura. Vide quæ dixi ſuprà, quæſt. proxima, verſic. Quæro nunquid.

3 Item in ſocio criminis, de quo dixi ſuprà q. 21. verſ. Scias etiam.

4 Item teſtis varius in ſuis depoſitionib. non facit fidem contra reum, niſi firmet dictum ſuum in tortura. Et ita practicatur, vt dicit Boſſ. in loco præallegato, nu. 21. in fin. Vide quæ dixi infrà, q. 53. verſic. Quartus eſt caſus.

5 Sed nunquid hoc habet locum etiam in clericis, vt ſcilicet clericus teſtis vacillans, vel ſuſpectus, quod veritatem dicere recuſet, poſſit torqueri? Reſp. quod ſic & eſt communis opi. Canon. vt dicit Foller. in pract. cri. can. fol. 127. n. 47. Magis enim peccat clericus celãs veritatem, quã laicus. Et licet Bartol. in l. ex libero, circa prin. ff. de quæſt. tenuerit, quod preſbyter vacillans nõ ſit de iure canonico torquẽdus per text. in l. preſbyteri. C. de epiſc. & cleri. nihilominus, vt dicit Boſſ. in tit. de tortura teſtium, illa lex in hoc non ſeruatur. Et contra Bart. qui (vt dixi) tenet de iure canonico preſbyteros torqueri non poſſe, eſt cõis opin. vt dixi infrà q. 64. verſic. Sed an clerici. Intellige tamen, quod poteſt torqueri à ſuo iudice eccleſiaſtico, non autem à iudice laico, etiam, quod coram eo vacillet. Et ita reperio in facti

in facti contingentia decisum fuisse per consi. regni Siciliæ teste Capic. decis. 142. Faciunt quæ dixi infrà, quæst. 38. vers. Sed hic quæro.

6 Scias tamen, quod hæc conclusio non habet locum in testibus in dignitate cõstitutis, tales enim, etiam si vacillent, nõ torquentur nisi in criminibus exceptis. Et hæc est communis opin. vt dicit Boss. in loco præallegato, nume. 7. circa fin.

7 Sed pone, q̃ testis vnum dixerit extra iudicium, deinde in iudicio deponat cõtrarium eius, quod extra iudicialiter dixerat, nunquid poterit ex hoc torqueri? Resp. quod sic: Et ita tenẽt communiter omnes, vt dicit Alex. cons. 63. circa fi. lib. 1. quem refert Turzan. in sua collecta cõmunium opin. ca. 134. Dicit etiam Alexa. cons. 251. in fi. lib. 6. quòd in hoc omnes conueniunt: Et ita practicari attestatur Boss. in loco præallegato, nu. 21. in fi. An autem hoc casu standum sit primo, vel secundo dicto, dixi infrà in d. q. 53. versic. Primus est casus.

8 Sed quæro, nunquid vilis persona, si testificetur in causa criminali, probet contra reum sine tortura? Aliqui dicunt, q̃ sic. Et hanc dicit esse communem opin. Roland. cons. 24. nu. 64. lib. 1. Alij vero dicunt, quod testi vili, & ignobili non creditur sine tortura. Et hanc dicit esse communem regulam Igneus in l. 1. §. serui appellatione, nu. 75. ff. ad Syll. Tu dic, quòd hoc relinquendum est arbitrio iudicis, qui iuxta qualitatem personarum, & facti poterit arbitrari, an talis testis torqueri debeat, vel non: Sed in omnem casum huiusmodi testibus nunquam tanta fides adhibetur, sicut aliis.

9 Torquentur etiam testes, qui delicto interfuerunt, & tamen dicunt neminem vidisse, aut cognouisse, ex hoc enim reddunt se suspectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita dicit tex. in l. vnius, §. iudex, ff. de q. nõ tamẽ posset hoc casu iudex omnes eos, q̃ interfuerũt, torquere, sed tantummodo duos, vel tres, secundum cõmuniter Doctores, vt dicit Boss. in tit. præallegato de tort. testium, num. 10. in fin. Sed hoc non seruatur in practica, vidi enim multo plures aliquando torqueri, præsertim quando omnes sunt suspecti, quòd verum dicere nolint. Et ideo crederem hoc relinquendum esse iudicis arbitrio, tam circa numerum, quàm circa qualitatem, & modum torturæ, quæ tamen nullo modo debet esse ita grauis in testibus, prout in reis.

10 Solet dubitari, nunquid quando testes sunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & processus. Et dicendum est quod non. ita tenet Bar. in d. l. vnius, §. iudex, num. 1. ff. de quæstio. cui nemo contradicit, vt dicit Boss. in titu. prę allegato nu. 38. & seq. subdens, quod ita etiam vidit in practica obseruari. Et certè si aliter fieret destruerentur mille processus, talis enim tortura vt plurimum fit super inquisitione generali ad indagationem veritatis, cuius quidẽ generalis inquisitionis nõ datur copia parti, nec testibus. Et ita obseruat consuetudo, vt dicit Anto. de Canar. de quæstion. in secundo membro, nu. 52. Bene verum est, quod si testis sit torquendus propter causam, quæ aliunde quàm ex processu oriatur, puta, ex eo quia sit seruus, vel infamis, vel huiusmodi, vtiq; prius super hoc est disputandum, & cognoscendum, dato etiam illi termino ad deducendum, si quid in contrarium habet ad torturam euitandam, vt ibi. Et dicit Bossinus in tit. de mandato ad homicidium, post nu. 30. quod ita seruat vniuersus mundus. Quod tamen ego in practica nunquam vidi seruari, nã iudices semper torqueri faciunt testes absq; vlla disputatione, quod quidem tutius est, propter timorem subornationis. Faciunt quæ dixi infrà, quæstio. 94. versi. Quæro nunc.

QVAESTIO XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Testes debent coram iudice examinari in causis criminalibus.*
2 *Et quid si sint personæ egregiæ?*
3 *Iudex an possit concedere literas subsidiales pro examine testium existentium, extra territorium?*
4 *Id tamen sine magna causa fieri non debere.*
5 *Princeps an possit receptionem testium alteri committere?*
6 *Citatus ad perhibendum testimonium, qui propter legitimum impedimentum non comparuit, & fuit excommunicatus, an dicatur legitimè excommunicatus?*

1 SOlent autem in causis criminalibus testes plerunq; ab ipsismet iudicibus examinari quandoq; etiam per iudices notariis eorum examina committi, sed quando deponunt ad informationē curiæ ex stylo huius prouinciæ, notarij etiā absq; vlla cōmissiōe iudicis eorum dicta recipiunt. Testes verò, qui ad defensam deponunt, vt plurimum recipiūtur ab ipsis iudicibus quia eo casu maior subest fraudis suspicio. Si tamen testes essent in longinquis partibus, eo casu quandoq; eorū examina cōmittuntur aliis iudicib. sub quibus habent domicilliū, idq; fit cōsulto prius Senatu. Cæterum in omnem casum si subest aliqua causa, propter quā iudex velit testem videre, & examinare, non attenditur distantia loci, neq; committitur alteri eius examen, sed citatur, vt veniat personaliter ad deponendum. Et ita seruatur, vt ait Carauita super ritu 87. magnæ curiæ. 5.

2 Et aduertè, quia dispositio l. ad egregias, ff. de iureiur. vt s. personæ egregiæ examinentur in earum domibus, non habet locum in causis criminalibus, sed debent venire ad deponēdum coram iudice, si ita ei videatur. Et ita seruatur, vt dicit Carauita super 142. ritu magnæ curiæ, n. 1. Si tamen essent personæ, quæ aliquo iusto impedimento essent impeditæ, puta, honestæ mulieres, infirmæ, aut debilitatæ, eo casu non coguntur ad iudicē venire, sed ad eas accedit ipse iudex, vel mittit notarium. Et ita obseruatur, vt dicit Carauita super ritu 155. magnæ curiæ, nu. 2. & aliis sequen.

3 Sed quæro, quid agendum sit, si testes, qui sunt examinandi, reperiantur absentes, & extra territorium iudicis procedētis? Resp. De iure nō potest iudex aliquid facere, nisi testes personaliter veniant coram eo ad testificandū, vt est tex. in auct. apud eloquentissimum, C. de fide inst. & & est communis opi. vt dicit Viuius in libro communium opin. fol. 265. versi. Testium examinationem. Sed de consuetudine seruatur, quod iudex potest, & debet concedere literas subsidiales, siue remissorias pro eis examinandis illi iudici, in cuius territorio ipsi testes reperiūtur. Et ita dicunt de consuetudine seruari Scribentes, in c. constitutus de fideiusso. & in specie Io. And. & Ant. de But. & Ancha. quos refert August. ad Ange. de malefic. in verbo, Qui iudex statuit, circa fi. & Carauita super ritu 157. magnæ curiæ, nu. 7. & Soc. Iun. cons. 60. nu. 7. in fin. lib. 2. Idem attestatur seruari de consuetudine etiam in causis capitalibus Bald. in d. auct. apud eloquentissimum, nu. 2. quem refert Anan. in c. fin. nu. 3. de colluss. detegen. & Curt. Sen. de testib. conclu. 29. nu. 61. & Grammat. consil. crimi. 41. nu 16. & Affl. super prima parte cōst. Regni, Rubr. si in prin. post n. 2. & Boss. in tit. de oppos. contra testes, nu. 20.

4 †Dicit tamen Alcia. cons. 462. nu. 1. q licet plerunq; secundū consuetudinē tales literæ remissoriæ cōcedi soleant, id tamen non fit nisi ex magna, & necessaria causa quando aliter veritas haberi nō potest ibiq; recenset aliquos casus, in quibus sunt cōcedendæ. In hoc aūt Ducatu nullus iudex inferior tales literas cōcedit, nisi iussu Senatus, qui etiā hoc nisi rarò, & ex magna causa fieri permittit. An autem possit alteri cōmitti repetitio testium iam examinatorum ad informationem curiæ, dixi infrà q. 45. vers. Cæterum si reus.

5 Vnum scias, quòd dispositio d. auct. apud eloquentissimum non habet locum in principe, nam quilibet princeps tā ecclesiasticus, quam secularis potest etiā in causis criminalibus receptionē testium alteri committere. Et hæc est communis opin. vt attestatur Nonius de los corregidores, fol. 211. vers. Decimo fallit.

6 Sed pone, quod iudex ecclesiasticus citauit aliquem ad deponendum sub pœna excommunicationis, qui non comparuit, neq; misit excusatorē, & ita fuit excommunicatus, deinde comparuit, dicens se non potuisse comparere propter legitimum impedimentum, nunquid talis dicetur legitimè excommunicatus? Respond. gl. in ca. cum super, in gl. fin. de testib. cogē. dicit, quòd ille testis, quò ad Deum nō est excommunicatus, sed quò ad ecclesiam sic, tamen constito de legitimo impedimento debet de facili absolui. Et est communis opin. vt dicit Felin. in eod. c. cum super, num. 7. & seq. Foller. in pract.

in pract.cri.can.fol.122.nu.38. Hęc tamen concluſio in puncto iuris non tranſit ſine difficultate,ex quo ſtante iuſto impedimento,cum non ſit dolus, neq; culpa, non deberet dici excommunicatus,vt Felin.in loco præall. qui nihilominus ſubdit,quòd non auderēt contra hanc communem opinionem conſulere.

QVAESTIO XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an poſſit perquiri facere rem furatam in domo alterius?*
2 *Reus an teneatur in cauſis criminalibus edere fiſco contra ſe iura,vel inſtrumenta?*
3 *Iudex an poſſit publicare edictum,vel literas monitorias, vt propaletur,vbi ſit res furata?*
4 *Et an ad detegendum ipſum furem,ſeu delinquentem?*
5 *Statutum dās præmium reuelanti malefactorem,ā habeat locū etiam in participe ipſius maleficij?*
6 *Et an ille,qui reuelauit malefactorem,ſed non probauit,conſequi debeat præmium à ſtatuto propoſitum?*

1 VIſum eſt de indiciis, ſed quid ſi nulla reperiantur indicia? Reſp. Aliquando iudex ſolet ea perquirere in domo ipſiuſmet rei, puta, ſi dicatur res furata eſſe in domo alicuius, mittit ſatellites ad eam perquirendam, vt dixi ſuprà hoc eo.lib.§. Furtum,verſ.Quæro nunquid.

2 Sed hic incidenter quęro,Tu ſcis,quod in cauſis ciuilibus reus tenetur edere iura,& inſtrumēta fiſco,etiam ad ipſius intentionem fundandam, nunquid idem erit dicendum etiam in cauſis criminalibus?Reſp.quòd non,& eſt communis opin.vt atteſtatur Dec.in l.2.nu.41.C.de edendo.Et hoc non modo ſi cauſa ſit capitalis,vt ſentire videtur text.in l.2.§.Item diuus,ff.de iure fiſci,ſed etiam ſi nō ſit capitalis,ſed mere pecuniaria,Et eſt cōmunis opi.vt dicit Ripa in d.l.2.nu.22.C.de edendo,Quod etiam dicit eſſe ex mente omnium Boſſ.in titu.de fiſco,nu.11.Parti verò proculdubio non tenetur edere,niſi eſſent acta communia, nō autem tenetur edere atteſtationes,confeſſiones, repetitiones,vel confrontationes teſtium, Et ita de conſuetudine ſeruari atteſtatur Pract.Millei,fol.28.nu.6.

Aliquando etiam facit iudex proponi edictum, vel literas monitorias, ad hoc vt reueletur delinquens.

3 Sed quæro, nunquid poſſit iudex eccleſiaſticus concedere literas monitorias,& pariter iudex laicus proponere edictum ad inſtantiam partis,vt quicunque ſciuerit,apud quā perſonam, vel in quo loco reperiatur talis res,quæ dicitur furto ſubtracta,debeat reuelare? Reſpon. q̄ ſic,& ita pro regula infallibili traditur ab omnibus Doctor.vt dicit Foller.in pract. crim.cano.fol.119.nu.27. Quod intellige vt ex eo quis obligetur ad propalandum dummodo id ſciat aliūde, quam ex reuelatiōe ipſius furis,nam ſi haberet ab ipſomet, qui furtum commiſit,eo caſu non teneretur reuelare,prout in facti contingentia conſuluit Socin.conſil.102.lib.4.

4 Sed nunquid poterit iudex concedere huiuſmodi literas, & edictum proponere nō modo vt reueletur res furata,ſed etiam vt reueletur,qui illam furto ſubtraxit?Reſp.Legiſtæ diſtinguunt, quòd aut id fit ex officio, & poteſt iudex id facere, aut fit ad inſtātiam partis,& non poteſt. Sed quicquid ſit de iure, conſuetudo diœceſanorū,& ſtylus Romanæ curiæ ſeruat indiſtinctè,vt etiam ad inſtantiā partis concedatur,vt atteſtatur Neuizza. in ſylua nuptiali,lib.3.nu.30.Foller.in loco prælegato,nu.28. Hanc etiam eſſe cōmunem opi. atteſtatur Neuizza. in loco prælegato,quem refert Pract.Conradi, folio 366.nu.12.in fin.

5 In multis autem locis adſunt ſtatuta proponentia præmium reuelanti,ſeu denuncianti malefactorem. Quæro,ſtante hoc ſtatuto, ſi compareat aliquis ex participibus,vel complicibus ipſius delicti,qui illud reuelet, an gaudeat beneficio ipſius ſtatuti?Reſp.quòd non,ita tenet Bar.in l.3.§.ſi ex ſtipulatu,ff.ad Sylle. & eſt cōmunis opi. vt dicit Aug.ad Ang. de malef.in verbo,Nec non & ad denunciationem,nu.31,Et refert Ang.in l.4.§.ſi tibi,nu.2.ff.de cond.ob turpē cauſ.quod cum in nocte Veneris ſancti, fuiſſet interfectus quidam Hebræus cum filiis ſuis,& quidam Formulus ſubſpe præmij quingentorum aureorum indicaſſet ſocios, & ſeipſum,fuit ipſe Formulus laqueo ſuſpenſus.Et hoc idem refert Ana.in c. qui cum fure,nu.8.de furtis.

6 Sed pone,ſtat ſtatutum,vel propoſitū

est edictum, quod denuncians, vel detegens, vel arguens malefactorē, consequatur certum præmium, modo aliquis denunciauit, vel arguit aliquem de maleficio, sed non probauit, nunquid cōsequetur præmium propositum à statuto, vel edicto? Resp. quòd non, & ita interpretatur consuetudo generalis, quæ seruanda est, vt attestatur Albe. in l. diuus Adr. nu. 10. ff. de custod. reo. Intelligenda enim sunt verba cum effectu, vt scilicet nō sufficiat denunciasse, detexisse, vel arguisse, nisi etiam conuincat.

QVAESTIO XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *De captura reorum.*
2 *Captura an concedi debeat, statim porrecta cōtra aliquem accusatione?*
3 *Mulieres an possint personaliter detineri?*
4 *Doctores an possint carcerari?*
5 *Clerici an possint de iure detineri?*
6 *Et an à iudice seculari?*
7 *Capi nemo debet sine iudicis commissione.*
9 *Captura an possit committi ipsi parti offensæ?*
9 *Detentus appellans an sit relaxandus?*

1 DIctum est de informationib. & indiciis per curiā assumendis, sequitur nunc vt videamus quid facere debeat iudex post ipsas informationes assumptas. Et in primis quidem debet iudex diligenter considerare, quid ex ipsis informationibus cōtra resultet, & an ei videatur deueniendum esse ad decretum capturæ contra ipsum, in quo quidem ad tria pręcipuè animaduertere debet, ne si iniustè aliquē detineri faciat, teneatur in syndi. Primū est, vt delictū, de quo agitur, sit tale, pro quo ingeratur pœna corporalis, aliàs enim non est reus ad carceres cōducendus. Quæ autem sunt delicta, in quibus pœna corporalis ingeratur, dictum est infrà q. 68. & aliis seq.

Secundum est, vt indicia, quæ resultāt ex processu, sint sufficientia ad capturam de quo aliquid dixi suprà q. 20. vers. Ad inquirendum.

2 Scias autem, quod in hoc puncto aliqui tenuerunt, quòd ex eo solo, quod cōtra aliquem porrecta sit accusatio criminis, pro quo pœna sanguinis ingeratur, debet reus detineri, etiam ꝙ nulla cōtra eum adsint indicia. Et dicit Paul. de cast. cons. 328. nu. 1. lib. 2. quod ita est generalis consuetudo. Alij vero dicunt, ꝙ antequam iudex procedat ad retentionem, seu carcerationē rei, necesse est vt in primis præcedant legitima indicia. Et hanc esse communem Doctorum opin. affirmat Nouel. in pract. cri. fol. 23. nu. 7. Mihi nō placet prima, nec secunda op. si enim (secundum primam opi.) porrecta accusatione, statim absq; alia informatione, iudex deberet capi facere reum accusatū esset in facultate cuiuscunq; vilis personæ carcerari facere quemlibet probum, & insignem virū, vt rectè considerat Paul. de Castro in loco præallegato, neq; verū est hanc esse generalem consuetudinem quia imò priusquam deueniatur ad capturam, solent semper examinari testes. Et hanc dicit esse communem consuetudinem totius Italiæ Ang. de Castro inter consilia criminalia diuersorum, consil. 94. nu. 2. lib. 1. Et ita etiam hodie seruari ait Blanc. in pract. cri. fo. 25. nu. 68. in fi. Et si iudex sine indiciis aliquem carcerari faceret, teneretur in syndicatu. Si verò teneamus secundam opin. ꝙ ante capturā debeant præcedere legitima indicia, poterit reus de facili fugam arripere, & iudicem eludere. Et ideo dic, ꝙ iudex, habita aliquali informatione, pōt deuenire ad capturā rei. Et hanc esse puto veriorē op. quam etiam dicit esse cōem Blan. de ind. nu. 6. Et cauti iudices illam obseruant, vt dicit Ang. de malef. in verbo, Iudex, commisit, quòd Caius, num. 4. quia. s. habita aliquali informatione de delicto, iubent reum capi si crimen sit tale, ꝙ pœna sit corporis afflictiua. Dicit etiam Bos. in tit. de captura, num. 3. quod ita decidunt communiter Doctores, subdēs, quod iudices boni ita obseruant. Hanc etiam dicit esse iuridicā practicam, & quam iudices Moderni obseruant. Xuarex in suo vol. alleg. fol. 685. nu. 5. Et secundnm hoc intelligendum esse puto dictum Saly. in l. fi. in fi. C. de q. de quo ēt aliquid dixi infrà, q. 45. vers. Cæterū si reus, vbi ait quod iudex habita formatione debeat formare inquisitionem & deinde capi facere reum, non quidē vt loquatur Saly. in inquisitione, prout est libellus, seu citatio quæ transmittitur reo prout illum fortè intelle-

intellexit Dec. conſ. 189. in fi. neq; etiã de inquiſitione generali quò ad perſonas, & ſpeciali quò ad delicta, ꝓut illum intelligit Bru. de ind. & tort. fo. 167. nu. 5. & poſt eum Boſ. in tit. de capt. nu. 82. ſabdens, qđ ita pract. obſeruat, ſed de ꝓceſſu informatiuo, qui formatur à iudice aſſumẽdo indicia, & informationes contra aliquem ſpecialiter, ex quib. iudex deinde elicit titulum crimin. qui eſt forma & ſubſtantia ipſius inquiſitio, ſiue proceſſus, iuxta ea quæ dixi ſup. q. 3. verſ. Et aduerte. Et hoc modo vtiq; debet formari inquiſitio ante capturã, vt dicit Sal. in loco præal. non autẽ debet reo tranſmitti ante capturã, qa illud eſſet verbaliter illũ citare, vt dixi infrà q. 31. Et certè, ſi eo modo intelligeretur, Sal. eſſet ſibi ipſi contrarius, & eſſet ridiculum trãſmittere reo inquiſitionem, priusq; iudex illum capi faceret, quia nihil aliud eſſet, quã ipſum ad fugã inſtruere. Et quia tota materia indiciorũ eſt arbitraria iudici, vt dixi ſup. q. 20. poterit iudex, inſpecta qualitate perſonę & delicti, decernere capturam contra reum, habita ea informatione, quæ ſibi ſufficiẽs videbitur, Aliter enim ꝓcedendum eſt contra nobilem, & contra diuitem, qui non præſumuntur velle aufugere, quam contra pauperẽ, & vilem perſonã. Et ideo fortiora indicia haberi debent ad carcerãdum perſonam nobilẽ, & inſignem quàm pauperem. Præterea aliter procedendum eſt in delictis occultis, q̃ in publ. & ſic minora indicia ſufficiẽt ad decernendũ capturam, quando agitur de crimne occulto, q̃ de publ. quæ omnia, & alia multa huiuſmodi diſcretus iudex conſiderare debet. non enim poteſt in his dari certa regula. Poterit iudex capi facere reũ, vbi ei ſuſpectus videatur, & de fuga & de delicto, & ad carceres conduci præcedente aliquali informatione. Et ita practicant iudices deputati ad malef. vt dicit Sal. in d. l. ea q̃dem, nu. 77. & in l. null⁹, nu. 4. C. de exhib. reis, quẽ refert Carauit. ſuper 34. ritu magnæ curiæ, poſt n. 10. Non tamẽ debet iudex illũ examinare, neq; reum facere ſup delicto, niſi legitima præcedant indicia, vt dixi ſuprà q. 20. circa prin. Et certè ſi in cauſis ciuilibus licet iudici, & quandoq; etiam ipſimet parti capere debitorẽ, qui ſit de fuga ſuſpectus, vt dixi infrà, li. prox. multò magis id licere debet iudici in cauſis criminalibus quæ ſunt multo maioris momenti, & præſertim vbi agatur de criminibus atrocibus. Et ſic vides, quod hæc materia informationum & capturæ, eſt quaſi arbitraria iudici. Quinimò Saly. in l. 2. nu. 2. C. de cuſt. reo. dicit, quod aliquando dicitur etiam ſemiplenè cõſtare iudici per informationem ab ipſo habitam à pluribus, non in figura iudicij, & ꝙ hoc ſufficit ad capturam. Et dicit Cauẽſ. ſuper 41. ritu magnæ curiæ, nu. 10. quòd ita hodie ſeruatur in delictis enormibus, quod eſt valde notandum ad excuſationem iudicum, qui plerunq; anteq̃ indicia in ſcriptis redigãtur, faciunt reos detineri, & bene faciunt, quando delictum eſt graue, & ſubeſt ꝓbabilis ſuſpicio fugę.

Tertiò debet iudex animaduertere, ne fortè perſona, contra quam captura decernitur, ſit talis, quæ ex priuilegio detineri non poſſit.

3 Quæro igitur, nunquid mulieres poſſint de iure perſonaliter detineri? Reſpon. tex. eſt in c. mulieres, de iud. in 6. & eſt commu. opi. vt atteſtatur Boër. in repet. l. conſentaneum, nu. 144. C. quomodo & quando iudex, quod tamen intellige, vt ꝓcedat in mulierib. honeſtis, ſecùs autem in meretricib. & vilibus. Sed certè quidquid ſit de iure, hodie de conſuetudine contrariũ ſeruatur, nam indiſtinctè mulieres capiuntur pro delictis, & carcerantur, ſed bene ponuntur in carceribus ſeparatis à carceribus virorum. Et de hac conſuetudine atteſtatur Imol. in c. 2. nu. 16. de pign. quem refert Maria. de citatio. art. 5. q. 17. verſ. 16. fallit, & Gramma. deciſ. 33. nu. 11. Idem atteſtatur Blanc. in pract. cri. fo. 4. nu. 27. Et ita etiam ſeruari de ſtylo, & conſuetudine curiarum Franciæ ait Boër. deciſ. 349. nu. 5. in fin. Bonum eſt tamen, quòd iudex in hoc ſit valde circunſpectus, qa ſi mulier ſit nobilis, vel honeſtæ conditionis, nõ debet illam cum dedecore ad ſe conduci facere, neq; ſtatim in carcerem coniicere, ſed poterit ei dare pro carcere domum alicuius nobilis, & honeſtæ matronæ ſub idonea fideiuſſione, & hoc niſi delictum ſit atrox, nam eo caſu eſſet detrudenda in carcerem, vel in

monaſterium, vel in prætorio in aliquo cubiculo ſub honeſta cuſtodia, & fideiuſſione retinenda, arbitrio iudicis, inſpecta qualitate delicti, & perſonæ. Et ita in hoc ducatu ſeruatur. In regno autē Neapolitano, ſi delictum eſt tale, ꝓpter quod reus non ſolet relaxari fideiuſſori, mulieres carcerantur, aliàs non. Et ita ſeruari hodie in magna curia Vicariæ atteſtatur Gramma. in d. deciſ. 33. quem refert Folle. in practica criminali, fol. 34. nu. 18.

4 Item quæro, nunquid Doctores poſſint carcerari? Reſp. quod quando agitur de delicto leui, non poteſt Doctor carcerari, ſecus autem ſi agatur de delicto graui. Ita dicit gl. in l. medicos, in verbo, Exhiberi, C. de profeſſo. & med. lib. 10. quam videntur ſequi Doctores, vt dicit Marcus deciſ. 81. nu. 1. Et ego vidi in facti contingentia plures Doctores carceratos ex diuerſis criminibus.

5 Quæro nunquid clericus poſſit pro crimine perſonaliter detineri? Reſpō. Si loquimur in iudice eccleſiaſtico competenti, nulla videtur eſſe difficultas, quò minus ab eo poſſit clericus propter crimen perſonaliter detineri. Et ita quotidie videmus obſeruari. Scias tamē, quòd de iure antequā clericus detineatur, debet conſtare iudici de delicto, pro quo talis clericus eſt detinendus. Ita dicit Io. And. in c. ſi clericos, in verb. Commiſſos, de ſent. excom. in 6. ſubdens, quod caueant ſibi prælati noſtri temporis, qui capiunt ſtatim, quia (ſecundū eum) incidunt in pœnam excōmunicationis. Et ita tenent communiter Doctores, vt ait Cor. conſ. 325. quod eſt conſilium vltimum in litera C. lib. 4. Quando autē dicatur conſtare de delicto, dixi ſuprà q. 4. Item ſcias quòd requiritur, quod ipſe clericus ſit fugitiuus. Ita colligitur ex tex. in c. vt famę, de ſent. excom. & ita communiter intelligunt Doctores, vt ait Corn. in loco prę. allega. Scias etiam, quòd talis carceratio clerici debet eſſe ad cuſtodiam, non autē ad pœnam. Ita dicit glo. in d. c. ſi clericos, in verb. Poſtea, quā ſequuntur omnes, vt ait Cor. in d. cōſ. in litera E. Sed certè qdquid ſit de iure, hæc oīa de conſuetudine mala obſeruantur hodiernis tēporib. forte qua multū creuit malitia clericorum.

6 Si verò loquimur in iudice ſeculari, nūc facienda eſt regula, ꝙ ab eo non poteſt clericus detineri, niſi in caſib. in quibus poteſt etiam ab eo puniri, de quibus dixi infrà q. 36. Benè verum eſt, quòd ſi clericus inueniatur in flagranti crimine, poteſt capi à familia iudicis ſecularis, non quidem vt puniatur, ſed vt tradatur iudici eccleſiaſtico. Et hęc eſt communis opi. vt dicit Feli. in c. ſi verò, nu. 4. de ſent. excom. quem refert Villalob. in ſua collecta commun. opi. in litera C. nu. 77. Viui⁹ in lib. communium opin. in verbo, Iudex laicus, quam etiam dicit eſſe conſuetudine approbatam Gramma. ſuper conſtit. regni, fol. 29. col. 2. verſ. 14. iudex. Publicè enim intereſt, ne delihquentes impuniti euadant. Quinimò hoc caſu poteſt capi non ſolum à familia, ſed etiam à quocunque laico. Et eſt communis opin. vt dicit Aret. in d. c. cum non ab homine, nu. 14. & ſeq. pariter etiam, vbi clericus delinquens veriſimiliter eſſet ſuſpectus de fuga, poteſt capi, vt epiſcopo ſuo conſigne tur. Et eſt communis opin. vt dicit Alcia. in d. c. cum non ab homine, nu. 63. quem refert Villalob. in loco præallega. Nam & hoc caſu publice intereſt, vt talis delinquens capiatur, ne crimen impunitum remaneat.

7 Dictum eſt, quæ perſonæ detineri poſſint, vel non. Quæro nunc, quomodo decernenda eſt talis captura? Reſp. quòd licet in cauſis ciuilibus in verbali citatione quilibet nuncius abſq; iudicis ſpeciali mādato poſſit quemcunq; citare, tamen in cauſis criminalibus, ſecus eſt, nam niſi pręcedat ſpecialis commiſſio iudicis, nemo debet perſonaliter detineri. Hæc tamen concluſio locum non habet, quando aliqui reperiuntur in flagranti crimine facere rixam, deferre arma contra formam edictorum, portare aliquid contra deuentum extra territorium, vel ſimilia, nam in iis caſibus vtiq; capi poſſunt per familiam abſq; iudicis commiſſione. Ita dicit Pariſ. Put. de ſynd. fol. 188. num. 15. & ita ſeruatur in practica, vt atteſtatur Carauita ſuper 34. ritu magnæ curiæ poſt num. 2. An autem poſſit quis ſine iudicis mandato citari verbaliter, dixi infrà q. 31. verſ. Vnum autem ſcias.

Soler

8 Solet autem captura committi satellitibus, & familiæ ipsius iudicis. Sed nunquid potest iudex committere capturam personalē rei delinquentis ipsimet parti offensæ? Resp. ꝙ sic, dummodo executio huiusmodi capturæ nō habeat annexam causæ cognitionem, & dummodo fiat sine armis & resistentia. Et hęc est communi opi. vt dicit Cagn. in l. nō est singulis, nu. 6. ff. de reg. iur. Sed certè, quidquid sit de iure, ego consulo quibuscunque iudicibus, vt à talibus commissionib. abstineāt, ne detur occasio scandalorum, quæ quidē de facili eueniunt, quando huiusmodi actus non publica, sed priuata manu peraguntur, quòd etiā consilium dat Paris. Put. de synd. fol. 291. nu. 3. Posset fortè tolerari, si vnà cum familia curię trāsmitterentur aliqui ex offensis, qui assistendo auxilium, & fauorē præstarent ipsi familiæ, nō autem vt ad ipsius capturæ actum manum apponerent. Sed hoc etiam non nisi ex vrgenti necessitate fieri debet.

9 Quæro, si detentus appellet, nunquid pendente appellatione sit relaxandus? Dixi infrà q. 45. vers. Sed quid si reus.

QVAESTIO XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Familia officialis an possit detinendum, si resistat, impunè interficere?*
2 *Officiali resistere an aliquando liceat?*
3 *Eximens detentum è manibus familiæ qua pœna sit puniendus?*
4 *Et quid si erat indebitè detentus?*
5 *Et an eximens seipsum incidat in pœnam?*
6 *Iudex an possit statuere præmium capienti delinquentem?*
7 *Capiens delinquentem recuperat à fisco, id quod expendit in eo capiendo?*
8 *Statutum constituens præmium capienti delinquentem, an habeat locum in officiali?*
9 *Statutum quòd villa teneatur capere malefactorem an habeat locum, quando maleficium fuit de nocte commissum, & claues portarum erant apud rectorem?*
10 *Delinquens si fugiat in aliam iurisdictionem, ibiq; captus sit à familia eum persequente, an sit liberandus?*

1 SAepenumero contingit, ꝙ delinquentes ne capiantur, familiæ resistunt, & se armis tuentur: Quæro, nunquid familia possit illos interficere? Respond. quòd si familia habet mandatum iudicis aliquem capiendi, & ipse resistat, neq; aliter capi possit, potest illum impunè interficere. Ita colligitur ex text. in l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confug. Et hoc verum esse nullus dubitat, vt ait Bolenc. in repet. l. capitalium. §. famosos. nu. 196. ff. de pœ. Et dicit Bald. in l. fi. C. de exhib. reis, quod vidit de facto liberari baruarium, qui vulnerauerat fugientē quem capere volebat. Et illud dictum Bald. refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post nu. 54. Et ita etiam pluries iudicatum fuisse in facti cōtingentia, refert Amad. de syn. nu. 100. & seq. quem refert Boss. in titu. de captura, nu. 12. Et licet Amad. in loco præallega. videtur sentire, ꝙ in prædictis casibus satellites sint liberandi, dūmodo captura sit iusta, aliàs secus, ego indistinctè puto esse liberādos, quia ad eos non pertinet cognoscere, an commissio iudicis sit iusta, vel iniusta, vt dixi infrà q. 60. vers. Solet dubitari, sed solummodo illam exequi. Et ideo, vbi ipsa commissio esset in forma fidem faciente, illos semper excusarem. Admonet tamen, & rectè Amad. ibi officiales, & familiam, vt quantum fieri potest, caueant ab huiusmodi vulneribus, & percussionibus, referēs se vidisse in ciuitate Perusij populum insurgentem contra potestatem, & familiam, quia vulnerauerant quendam captum resistentem familiæ. Debent etiam satellites cautè in hoc procedere, quia deinde appareret, quòd illum capere potuissent, absq; eo ꝙ interficerēt, vel vulnerarent, non euaderent pœnam saltem extraordinariam, prout in facti contingentia iudicatum fuit per curiam Neap. teste Gramma. decis. 41. Item debent aduertere, vt habeant secum licentiam illum capiendi in scriptis, vel saltem habeant insignia, quòd sint satellites, aliàs verò posset reus licitè ab eis aufugere, & etiam se defendere, non enim tenetur eis credere. Et ita in facti contingentia, aliàs determinatum fuisse, attestatur Ang. in l. Item apud. §. si quis virginem, nu. 2. ff. de iniur. quem refert Aug. in loco præallegato.

2 Sed hic incidenter quæro, nunquid aliquando liceat officiali, seu iudici resistere, præsertim si de facto procedat? Resp. Aliqui tenuerunt absolutè, quòd sic. Et hanc

hanc ſententiam dicit eſſe frequentiori Doctorum calculo receptam Placa lib.1. delictorum,c.28.nu.9. Sed hæc opin.iudicio meo periculoſa eſt. Ideo tu dic,ꝙ aut iudex procedit tanquam iudex, & nullo modo debet ei reſiſti, niſi vellet inferre aliquod præiudicium irreparabile. Aut procedit eo modo, quo ſolent procedere priuati, & tunc impunè licet ei reſiſtere. Et hæc diſtinctio colligitur ex glo.in l. non videtur. §. qui iuſſu.in gl.vnica.ff.de reg. iur. quam dicit eſſe communiter approbatam Bolenc.in repet.l.capitalium. §.famoſos,poſt nu.143.ff.de pœnis.Et dicit Clau.in lectura l.vt vim,nu.27.& 28.& in repet. nu.48.ff.de iuſt.& iure,quod ita omnes volunt, & in hoc omnes concordant,dixi latius ſuprà lib.2.§.iudex.

3 Eximens autem detentum è manibus familiæ punitur pœna capitis,vt dixi infrà,quæſt.68.verſ.Eximens.

4 Sed quid ſi ille erat indebitè detentus, nunquid eximens erit puniendus? Reſp. quòd non, & eſt communis opi.vt atteſtatur Iaſ.in l.3.§.quod prætor,col.3.ff.ne quis eum qui, prout illum refert Boſſ.in tit.de captura,nu.7.& tit.de carcere,n.15.

5 Quęro etiã,nunquid ille,qui ſe ipſum eximit de manib.familiæ,incidat in pœnam? Reſp.Boſſ.in titu.de captura,nu.17. & ſeq. refert in facti contingentia fuiſſe determinatũ in ſenatu, ꝙ ſic,licet dicat, quòd in eo caſu fugiens, ſeu eximens ſe, euaginauerat enſem,& ſic videbatur etiam feciſſe reſiſtentiam familiæ.Ego credo, quòd fugiens è manibus familiæ ſit puniendus,prout ille,qui fugit è carceribus, nam etiam ipſe dicitur detineri,mitius tamen ex quo nõ dicitur violare publicos carceres.Et hoc quando id facit ſine violẽtia.Sed ſi defendat ſe cum armis, dicerem puniendum eſſe prout illos, qui reſiſtunt capturæ. Non tamen omittã,ꝙ cum quædam Alegra Piua maritũ capitaliter damnatũ exemiſſet è manib.ſatellitũ,fuit diu diſputatum in Senatu,an eſſet punienda,& tandem non fuit diffinitiuè abſoluta, neq; condemnata, ſed dictum eam nõ eſſe moleſtandã,donec aliud per ſenatum ordinatũ fuiſſet,3.Iul.1563.P.N.

6 Sed qd ſi delinquẽs aufugerit,ita vt capi non potuerit à familia,nunquid poterit iudex ſeu poteſtas publicare edictum, & ſtatuere prẽmium capientib.huiuſmodi delinquentẽ? Reſp.ꝙ ſic,& ita communiter tenetur,vt dicit Albe.in 4.parte ſtatutorum,q.48.quem refert Aug.ad Ang. de malef.in verbo,Fama publica,poſt nu. 75.Quod tamẽ ego intelligo,vt procedat in aliquo caſu particulari, vbi delictum eſſet atrox, & ſeuera pœna dignum,nam eo caſu dicendum eſt licere iudici tale præmium conſtituere, ſed non in genere cuicunque capienti malefactores,hoc enim eſſet condere legem,quod non permittitur niſi ſupremis magiſtratibus.

7 Vnum tamen nota in hoc propoſito, quòd quicunq; etiam non habens mandatum à iudice cœperit aliquem malefactorem, & tradiderit curiæ,& in eo capiendo aliquid expenderit, poterit illud recuperare ab officiali, vel à fiſco.Et hoc fatentur omnes, vt dicit Grammat. ſiue Petrus de Monforte ſuper conſtit.regni, fol.54.nume.5.dicens iſtud eſſe perpetuò menti tenendum.

8 Cæterùm in multis ciuitatibus, & oppidis Italiæ extant ſtatuta, quæ conſtituunt præmium capientibus delinquẽtes: Quæro, nunquid officialis capiens aliquem malefactorem, debeat habere tale præmium à ſtatuto propoſitum? Reſp.ꝙ non, quia illud facere tenetur ex debito, & neceſſitate officij ſui. Et ita dicunt omnes Scribentes,vt ait Ioan.Mont.de auctoritate magni cõſilij, poſito poſt deciſ. Boër.poſt num.146.verſ.Et ibi dicunt.Et dicit Boſſ.in tit.de captura,nu.76.quòd ita vidit ſeruari in facti contingentia.

9 E conuerſo etiam in multis ciuitatib. ſtant ſtatuta, quòd villa teneatur capere malefactorẽ ſub certa pœna. Pone,quòd fuit commiſſum maleficium de nocte,& rector,ſeu poteſtas habebat claues caſtri, ita quòd illi de villa non potuerunt exire, & capere malefactorem: Quæro,nunquid teneantur pœna ſtatuti? Reſpond. quòd non,ita dixit Bart.in l.3.§.ſubueniturff.ad Sylle.Et hæc concluſio approbatur à Doctoribus,vt dicit Aug.ad Ang.de malef.in verb. Qui iudex dictum Caium, poſt nu.12. Cum enim facto,ſeu impedimento ſuperioris exire non potuerint, non poteſt eis aliquid imputari.

Sed

19 Sed pone, quòd familia vnius iudicis incipiat in suo territorio persequi delinquentem, & eum capiat, & ille aufugiat in territorium alterius iudicis, & ibi fuerit à familia eum persequente comprehensus, nunquid erit retinendus ab ipso iudice, qui capturam decreuit, & ab eo puniendus? Resp. quòd nõ, sed debet relaxari, & dimitti. Et est communis opi. vt dicit Barba. cons. 26. in fin. lib. 1. quem refert Boss. in tit. de captura, nu. 34. & idem Boss. in tit. de fauorib. defensionis, nu. 7. in fin. dicit, quòd ita vidit seruari. Ita etiã practicari attestatur Ant. Gomes. c. 9. delictor. num. 5. Non enim hoc casu attendi debet principiũ, sed finis. Et si casus contingeret, ita seruarem, licet contrarium in facti contingentia decisum fuisse referat Paris. Put. de synd. fol. 190. c. 4. nu. 2. in quodam qui commiserat delictum Perusij, & fuit insecutus à familia, vsque ad ciuitatem Florentiæ, & ibi captus.

QVAESTIO XXX.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia habet immunitatem, vt delinquens, qui in eam confugerit, non sit inde violenter extrahendus.*
2 *Et an ambitus, qui est extra ecclesiam per quadraginta passus?*
3 *Et an palatium episcopi?*
4 *Et an ecclesia nondum consecrata?*
5 *Et quid si ecclesia sit interdicta?*
6 *Et quid si sit destructa?*
7 *Et an oratoria priuata?*
8 *Et quid si delinquens in vna ecclesia confugiat in aliam?*
9 *Et an omnes delinquentes gaudeant hac immunitate?*
10 *Et an raptores virginum?*
11 *Et an homicida proditorius?*
12 *Et quid in homicida animo deliberato?*
13 *Et an ille, qui ex insidiis alium interfecit?*
14 *Et an fures?*
15 *Et an illi, qui in ecclesia delinquunt?*
16 *Et an clerici?*
17 *Et an Iudæi?*
18 *Et an excommunicati?*
19 *Et quid si delinquens iam insequente familia à locis prophanis in ecclesiam se receperit?*
20 *Et an possit iudex secularis propria auctoritate delinquentem ab ecclesia extrahere?*
21 *Et an possit iudex ponere custodes, vt delinquentem obsidat?*
22 *Et an immunitas ecclesiæ prosit iam condemnatis?*
23 *Et an delinquens extractus ab ecclesia possit puniri corporaliter?*
24 *Delinquens, confugiens ad sacerdotem portantem sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, an gaudeat immunitate?*
25 *Delinquens an possit extrahi à scholis?*
26 *Et an à domibus Cardinalium?*
27 *Et an anelli à statutis principum?*

1 CAeterum si delinquẽs ad Ecclesiam cõfugerit, non est ab ea extrahendus, ca. inter alia, de immu. eccle. nam in ecclesia nemo personaliter capi debet. Et hæc est communis opi. vt ait Maranta in suo Speculo, fo. 105. nu. 29. Violatores autem huius immunitatis ecclesiarum puniuntur à iure, pœna triginta librarum argenti purissimi, vt habetur in ca. quisquis. 17. q. 4. Benè verum est, quòd hæc pœna hodie non exigitur, nam per desuetudinem perdidit ecclesia ius eam exigendi, vt attestatur gl. in c. cum multę, in verbo, Connubio. 15. q. vltima, quam glo. refert, & sequitur Ange. de Cast. inter consilia Pauli de Castro eius patris, cons. 458. circa fin. lib. 2. Sed quidquid sit circa pœnam, vera est conclusio, quòd delinquentes fugientes ad ecclesiam consequuntur immunitatem. Et hæc est communis omnium doctrina, vt dicit Gomes. Insti. de act. in princ. nu. 67. quam pro regula ponunt omnes legistæ, & canon. vt ait Remig. de immu. eccle. fol. 14. in regula. Hæc autem immunitas in duob. consistit. Primum, vt inde violenter extrahi non possint. Secundũ, vt etiam si violenter inde extracti non fuerint, sed ab ipso episcopo, vel abbate iudicibus laicis sponte traditi, non possint amplius ex eo delicto condẽnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, vel corporis afflictiuam. Possunt tamen pecuniariter damnari, vel alia pœna extra corpus, & cogi ad pœnitentiam agendam, & aliam satisfactionẽ. Et hanc dicit esse magis communem opi. summa Angelica in §. Immunitas, nu. 16. Idem dicit tenere communiter Doct. Abb. in d. c. inter alia. nu. 8. Sed certè hoc apud nos non seruatur, nam illi, qui post delictum aufugiunt ad ecclesiam, si sponte traditi fuerint à prælatis, vel aliter sponte exierint, vel per vim licitè extracti fuerint, puniuntur. Et si traditi non fuerint, solent inquiri, & citari, & si non compareant, condemnantur ad pœnam mortis, vel aliam corporalem iuxta qualitatẽ delicti.

Et

Et ita hanc partem immunitatis ecclesiarum hodie non esse in vsu attestatur Remigius de immunit.eccles.fol.7.& seq.& fol.235. in tertia quæst. in fin.affirmat in specie illam in Hispania non seruari, vt dixi infrà vers.Successiuè quæro.

Scias autem,quòd etiã prima illa pars immunitatis cõcessæ ecclesiis,vt scilicet delinquentes,in eis capi non possint,hodie propter ingentem numerum ecclesiarum, & frequentiam delinquentiũ est à consuetudine valde restricta,aliàs enim de facili qlibet malefactor euaderet manusiustitiæ,cum nulla ferè sit via in ciuitatibus, in qua non sit vna, & quandoq; etiam plures ecclesiæ, ita vt prius quàm caperetur,facillimè posset in aliquam earum se recipere, maximè nemine persequente, quòd tamen esset contra mentem eorum, qui ecclesiis immunitatem hanc tribuerunt, non quidem vt essent asyli delinquentium, & speluncæ latronum,sed vt præstarent refugium miseris, qui humana fragilitate, aut casu in aliquod crimen incurrissent.

2 Hinc est, quòd licet de iure communi non modo ecclesiæ ipsius ambitus gaudeat priuilegio huius immunitatis, sed etiam quidquid est per quadraginta passus circa ipsam ecclesiam si sit matris,& per triginta si sit alia ecclesia,hoc tamen vsu non obseruatur,vt dicit Igneus in l.1. in prin. nu.56.ff.ad Sylle.quem refert Remig.de immun.eccle.fol.52.in 6.ampliatione, Fab. in pract. arbitr. fol.486.nu.21. Benè verum est,quòd senatus vltimo Octob.1559. P. N.iussit prætori Papiæ,vt restitueret ecclesiæ quendam Pitium imputatum de vxoricidio, captum in cubiculo cuiusdam domus sitæ intra 16.passus ab ecclesia maiori, dũmodo ipsa domus cohæreret ecclesiæ,& esset ipsius ecclesię. Et ita his concurrentibus seruandũ esset in hoc ducatu,aliàs verò non esset à communi consuetudine recedendum.

3 Scias etiam, q̃ licet de iure communi gaudeat hac immunitate nõ solum ipsa matrix ecclesia,sed etiã palatium episcopi, c.id constituimus,17.q.4.& fuit opin. Hosti.quam sequuntur communiter Doctores,vt dicit Barb.cons.33.nu.7.lib.4.& hoc non modo si sit annexũ ecclesiæ,sed etiam si sit separare cõstructum,& longè ab ipsa ecclesia vltra quadraginta passus, secundum glo.in d.c.id constituimus.in gl.1.est communis opin.vt attestatur Didac. lib.2. resolutionum,c.20.nu.5.in fi. Remig.de immun.eccle. fol.70.in 15.ampliatione, vbi subdit etiam communem opin. esse, quòd gaudeat,etiam si non in eo nulla capella constructa sit, nihilominus contrariam opin. praxis forensis frequẽti omnium vsu recepit,scilicet quod palatium episcopi non gaudeat hac immunitate, nisi sit constructũ intra dictos quadraginta passus ab ipsa ecclesia,vt attestatur Didacus in loco præallegato.

Huiusmodi autẽ consuetudines maximè sunt obseruandę,vt ait Dida.in d.c. 20.post nu.4.subdens,q̃ est præcauendũ, ne hisce temporib. canones ipsos extendamus,cum oporteat reprimere audaciam eorum,qui freti hac immunitate passim crimina cõmittunt. Et ibi attestatur multos esse prelatos,qui in ciuitatib.suis non tutantur delinquentes hac immunitate aduersus iudices seculares, nisi in iis ecclesiis, in quibus continuè seruatur sanctissimum Eucharistiæ sacramentum.

4 Qnæro,si constructa sit ecclesia quæ tamen nondum fuerit consecrata, neq; in ea sint celebrata diuina officia, nunquid talis ecclesia gaudeat immunitate prędicta? Respond.quòd sic,modo sit auctoritate episcopi constructa.Et ita frequentiore interpretum consensu receptum est,vt ait Didac. in dicta quæst.vicesima, nu.4. Ita etiam communiter teneri attestatur Remig. de immunitate eccles.fol. 15. vbi etiam post Bonifa. affirmat, quòd ita seruat consuetudo.

5 Idem etiam dicendum est in ecclesia interdicta,nam & ipse gaudet ecclesiastica immunitate.Ita tenuit Gof.& sequuntur commun.Doct. vt attestatur summa Ange.in verb.Immunitas,q.27.Honos enim, qui ecclesiis debetur, ob Dei reuerentiam præstatur, quæ propter hominum culpam cessare non debet.

6 Maius est dubiũ in ecclesia destructa, an scilicet gaudeat ecclesiastica immunitate.Dic ergo, q̃ si quidem ecclesia sit destructa auctoritate superioris,vel sine spe reædificationis, non gaudet, si verò est destructa

destructa sine auctoritate superioris, vel subest spes refectionis, vtiq; retinet priuilegium immunitatis. Et hæc est communis opin. vt attestatur Remigius in loco prę allegato, folio 92. in vigesima ampliatione.

7 Sed quid dicendum in oratoriis priuatis? Resp. q̃ illa non gaudẽt immunitate ecclesiæ, etiã si in eis diuina celebrẽtur officia. Et hæc est communis conclusio, vt attestatur Abb. in c. fi. nu. 4. de censibus, Remig. in loco præallegato, fol. 26. nu. 10. Sunt enim huiusmodi oratoria, loca priuata, nam ad voluntatem domini domus, hodie potest esse oratorium, & cras erit camera, merito non debet ecclesiarum priuilegio gaudere

8 Quæro, nunquid generaliter omnes delinquentes, qui ad ecclesiam confugiunt, gaudeant ipsius ecclesiæ immunitate? Resp. Communis conclusio cano. est

9 † quod omnes delinquentes gaudeant immunitate ecclesiæ, præter latrones viarum, depopulatores sq; nocturnos agrorum, & homicidam, qui ex insidiis alterũ interfecit. Ita attestatur Pract. Iod. c. 106. nu. 19. vbi dicit, quod in hac conclusione omnes canon. simul consentiunt. Et aduerte quia ad hoc vt huiusmodi latrones & depopulatores, indigni reddantur beneficio immunitatis ecclesiæ, requiritur, quod in strata publica, & frequẽtata paratis insidiis obsederint, vt homines interficerent, vel agros depopularẽtur. Et ita vult tota canonistarũ caterua, vt dicit Igneus in l. 1. §. subuenitur, nu. 107. in fi. ff. ad Sylle. vbi etiã post nu. 117. appellat hãc communem omnium canon. opinio. Et quòd requiratur quòd insidiosè hoc fecerint, dicit esse communem conclusionem Remigius in loco præallegato, fol. 104. in secunda fallentia. Et hæc quidem omnia secundum dispositionem iuris canonici, nullam videntur habere difficultatem per text. in ca. inter alia. de im-

10 munitat. eccles. † Sed de iure ciuili aliud videtur, nam etiam raptores virginum, homicidæ, & adulteri excludũtur ab hoc priuilegio, vt est tex. in §. q̃ si delinquentes in auc. de mand. prin. Benè verum est, quod secundum aliquos ille text. corrigitur per ius canonicum, nam secundum iuris canonici dispositionem (vt dixi) etiam huiusmodi delictorũ rei ad ecclesiam confugientes, gaudent illius immunitate. Et ita communiter teneri attestatur summa Angelica in §. immunitas, nu. 17. in fi. summa Siluestrina in §. immunitas tertio in 1. quę. nu. 2. Et hanc dispositionem iuris canonici esse consuetudine approbatã attestatur Io. Fabr. in §. sed hoc tempore, post nu. 2. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris quem refert Alex. con. 145. nu. 4. in fi. lib. 5. vbi in contingẽtia facti ita consuluit, & nu. 11. attestatur hanc esse communem opi. Refert etiam (sed in contrarium) Pract. Iod. c. 106. nu. 12. Et ita seruari à iudicibus Deum timentibus ait Boss. in tit. de captura post n. 21. Et in specie de raptoribus virginũ, quod non possit extrahi ab ecclesia, attestatur esse communem opi. Henricus Boich. in c. ecclesiæ, col. 3. de immun. ecclesiarum, quem refert Remig. in loco præallegato, fol. 197. fallentia 28. & Didacus in d. c. 20. nu. 8. Vide etiam in facti contingentia restitui ecclesiæ quendam condemnatum pro violẽtia illata cuidã mulieri 17. Maij 1567. A. C. De sacrilegis autem reperio, q̃ senatus indistinctè iussit illos ab ecclesia extrahi, 14. Nouembris 1560. P. N. Et licet aliqui distinguant, an delictum, pro quo quis vult se tueri immunitate ecclesię, sit commissum stimulo naturali, vel non, eorum tamen opin. communiter damnatur, vt per Alexand. in d. cons. 145. num. 9. Quinimò Boss. in tit. de captura nu. 32. dicit conclusum fuisse in senatu q̃ de iure neq; etiam pro crimine læsæ Maiest. potest reus capi in ecclesia, quę tamen decisio credo, quod non obseruaretur in practica, per ea quæ dixi infrà, q. 36. vers. Quæro nunquid.

11 Scias tamen, quod hæc conclusio iuris canonici non ita indistinctè procedit in homicida, vt absolutè ab ecclesia extrahi non possit, licet enim omnes conueniãt in homicidio simplici. s. quod commissum est casu, culpa, vel etiam dolo, nulla tamen animi deliberatione ex interuallo præcedente, vt talis simplex homicida gaudeat hac immunitate, quæ opin. procul dubio est communis, vt ait Didacus in d. ca. 20. nu. 7. in fin. Et ab omnibus in-

differenter obseruatur, prout etiam illã iussit seruari senatus in quodam August. Palmerio, 15. Febr. 1550. tamen in homicidio commisso animo deliberato, nõ modica est controuersia inter Doctores. Et quidem si vltrà qualitatem animi deliberati, concurrat etiam qualitas proditionis, quia s. fuerit aliquis ex insidiis, & proditoriè interfectus, in hoc ferè oẽs consentiunt, vt talis proditoriè homicida non gaudeat immunitate ecclesiæ. Et hanc dicit esse cõem opi. Dida. in d. c. 20. nu. 7. vbi etiam subdit, & est Christiani orbis cõsuetudine admodũ recepta Ant. Gomes c. 10. delict. post nu. 2. vers. Quinto limita Remig. gon. de imm. ecclesiarum, fo. 125. nu. 1. vbi etiam subdit, quod est vsu, & praxi magis recepta, put illũ refert Placa lib. 1. delict. c. 21. nu. 6. Menchiaca lib. 3. de testa. §. 22. post nu. 53. vers. Illud autem. Hãc etiam conclusionem dicit ex communi omnium opi. vsu, & sententia iudicum sæpius esse receptam Igneus in l. 1. §. si dominus, nu. 7. ff. ad Sylle.

12 Punctus est, quando homicidium est commissum cum qualitate animi deliberati, non tamen proditoriè. Et hoc casu multi tenent quod talis homicida nõ sit ab ecclesia extrahendus, quod secundũ communes opi. seruari asserit Alex. in d. cons. 145. nu. 4. 6. & 11. lib. 7. prout illũ refert Pract. Conradi fol. 268. nu. 6. in fi. vbi (vt dixi) Alex. in contingentia facti ita cõsuluit. Et hanc opin. obseruari ait Blanc. in prac. cri. fo. 4. nu. 26. Contrariam tamẽ sententiam dicit esse magis communem Didac. in d. c. 20. post nu. 7. vers. In his profecto casibus: Et in hãc partem apertè inclinauit Senatus in causa cuiusdã Nicolai Siluetti 7. Iulij 1561. P. N. Et licet Dida. ibi videatur sequi opi. Abb. quod scilicet non possit extrahi, nihilominus subdit, quod propter Doctorum auctoritatem, & eorum communem opinionem sæpissimè tales homicidæ ab ecclesiis extrahuntur, prout etiam in facti contingentia seruatum fuisse attestatur Guido Papæ decis. 121. in camera consilij, Io. Gal. q. 172. §. per arrestum, Papo lib. 1. tit. 1. Arresto 18. Boër. in d. decis. 109. post n. 7. Ita etiam se pluries vidisse iudicari dicit May. in l. nemo de domo, nu. 20. ff. de reg. iur. Ita etiam obseruari in tota Italia attestatur Practicus Pap. in forma inquisitionis in verbo. Hæc est quædam inquisitio. nu. 31. in fi. dicens, quod ita bene prudenter obseruat Italia, quæ est omnium prouinciarum domina, quæ residet in monarchia, & in qua est omnis virtus scientiarũ & fructuum affluentia & locorũ & ciuitatum pulchritudo, & magna copia, quẽ refert Remig. de immunit. eccles. fol. 6. & Alciat. de præsumpt. in 3. regula, præsumptione 33. nu. 4. Et quanuis hoc communiter reprobari asserat Marian. in c. 1. nu. 3. de homicid. & in tractatu de citat. art. 37. q. 6. colum. 1. & Boss. in tit. de captura, post nu. 21. tamen secundum hanc opin. tanquam magis communem, & à cõsuetudine approbatam vidi pluries iudicari, & in specie contra quendam Franciscum Cazusinum, qui licet captus fuisset in ecclesia, intellecto per Senatum quod homicidiũ fuerat animo deliberato patratum, fuit vltimo supplicio affectus, 8. Aug. 1562. P. N. & aliàs etiam contra quẽdam Petrum Ant. del. Conte, qui homicidium animo deliberato commiserat, & captus fuerat in camera cuiusdam monachi in monasterio. S. Sigismũ. Cremonæ, & fuit iussu Senatus illi caput amputatum, 26. Apri. 1554. P. N. Neq; puto ab ea in practica esse recedendum, ne spes impunitatis præbeat scelestis hominibus occasionem delinquendi.

13 Hoc autem multo magis obseruandũ esset, quando tale homicidium per insidias commissum fuisset, talis enim homicida insidiosus proculdubio non gaudet ecclesiæ immunitate. Et hęc est cõmunis opin. quæ in practica seruatur, vt attestatur Remig. in loco præalleg. in 13. fallentia prout etiam in practica seruatum fuisse attestatur Milleus in pract. crimin. fol. 31. num. 19.

14 Quæro, an fures gaudeant immunitate ecclesiæ? Respõ. De iure nulla est difficultas, quin gaudeant, sed Didac. in d. ca. 20. nu. 13. in fi. dicit, & consuetudo cõsensu clericorum & laicorum instituta obtinuit fures etiam simplices non gaudere ecclesiæ immunitate, & quod ita passim ab ecclesiis abducuntur inuiti à iudicib. secularibus. Hæc consuetudo apud nos non

non seruatur, bonum est tamen illum seruare in locis, in quibus est copia furum, prout etiam eos in Gallia abūdare dixit Igneus in l.1.§.si sibi manus, nume.127.ff. ad Sylle.

15 Item quæro, nunquid immunitas ecclesiæ, prosit illis, qui in ipsa ecclesia delinquunt? Resp. quod non, vt est tex. in c. fi. de immun. ecclesiarū, & in hoc omnes conueniunt, vt ait Didac, in d.c.20.num. 15. Nam qui ad ecclesiam delinquendo offendit, nō est dignus, vt eius beneficio iuuetur. Et hoc intellige etiam in furantibus in eccles. Et ita communiter notatur, vt dicit Ang. de Cast. inter cons. Pauli de Cast. patris sui in d. cons. 458. nu. 1. in fi. lib. 2. quem tamen aliter refert Didac. in loco præal. post nu. 15. ver. 25. prout ēt obseruatum fuisse in quodam sacrilego attestatur Pract. Millei, fol. 31. nu. 21. & generaliter in quocunq; delicto in ecclesia cōmisso, ēt si non interueniat homicidiū aut mēbri mutilatio quicqd dixerat Car. contra quē est cōis opi. vt attestatur Remigius in loco præalle. in 3. fallentia, nu. 5. Hæc tamen conclusio intelligenda est, (secundum aliquos) vt procedat in his, q delinquunt in eccles. sub spe immunitatis ipsius ecclesiæ, sed quādo apparet aliquem non sub ea spe in ecclesia deliquisse, vtiq; gaudet ipsius immunitate, & hęc fuit opin. Host. quam dicit esse cōem Remig. in loco præall. in 3. fallentia. n. 3. subdens, quod si non ex proposito, vel veteri odio, sed casu fortuito quis committat delictū in ecclesia, gaudebit eius immunitate. Et quod ista est communis opin. quæ tamen apud nos non posset in practica obtineri, semper enim vidi indistinctè seruari quod qui in eccles. deliquit, reputatur indignus, vt eius immunitate se defendat.

Sed quid si aliquis in vna ecclesia delinquat, & deinde ad aliam ecclesiam cō fugiat, nunquid defendetur ab hac secūda ecclesia, vt gaudeat eius immunitate? Resp. quod non, & est communis opi. vt attestatur Remig. in loco præall. fol. 123. in 11. fallentia, nu. 2. Cum enim vna sit per totum orbem vniuersalis ecclesia, qui facit iniuriam vni particulari ecclesiæ, omnes offendisse videtur. Dicit tamē Summa Siluestrina, in verbo, Immunitas. §. 3. q. 2. vers. Tertiū est, quod de consuetudine apud aliquos contrariū seruatur. Sed certè apud nos communis opin. seruaretur in practica. Quinimo (secundum aliquos) ille, qui semel deliquit in ecclesiam, si iterum delinquat extra ecclesiam & post delictum ad ecclesiam confugiat, non debet eius immunitate gaudere. Et ita in facti contingentia fuit per Capellam Tholosan. decis. 422. Item fuit quæsitum, an si aliquis, &c.

16 Vlterius quæro, nunquid clerici gaudeant immunitate ecclesiarum, ita vt ab illis inuiti extrahi non possint ab eorum iudicibus ecclesiasticis? Respon. quod sic non enim debent ipsi esse deterioris conditionis, quàm laici. Et ita consuluit Roman. cons. 234. & est communis opin. vt ait Diaz in pract. crimi. canon. ca. 115. Sed quidquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, vt attestatur Diaz in loco præallegato, quem refert, & cum eo concordat Didacus in d.ca. 20. nu. 16. & Remigius in loco præallegato, fol. 161. fallentia 21.

17 Præterea quæro, nunquid Iudæi confugientes ad ecclesiam gaudeāt eius immunitate? Resp. quod non, ipsi enim sua infidelitate se indignos faciunt eius beneficio. Et hæc est communis opi. vt dicit Marc. in l. ex Senatusconsulto, nu. 7. & seq. ff. ad l. Cor. de sica. quē refert Remig. in loco præallegato, in 18. fallentia. Bene verum est, quod multi tenent contrariū, quod scilicet etiam Iudæi gaudeant hac immunitate. Et dicit Didacus in d. c. 20. post nu. 11. ver. XIII. quod hæc sententia videbitur fortasse frequētiori auctorum calculo recepta. Tu verò non recedas à prima opinio. tanquam veriore, & magis communi. Non enim debemus erga Iudæos perfidissimos Christiani nominis hostes aliqua humanitate vti, vt dixi suprà lib. 2. §. Iudæus.

18 Quæro etiam, nunquid excommunicati si delinquant, gaudeāt immunitate ecclesiæ? Resp. quod sic, & est communis opi. vt attestatur Boër. deci. 110. nu. 7. quē refert Remig. in loco præalle. in 19. fallentia, nu. 1. & Didac. in d. c. 20. nu. 11. Quæ cōclusio licet in puncto iuris nō transeat

sine difficultate, tamen propter honorē Dei non esset ab ea in practica recedendum, Faciunt quæ dixi infrà, q. 77. versic. Sed nunquid.

19 Pone, familia insequitur reum, & postquam ipse per loca profana aliquantum aufugit, recipit se in ecclesiam, nunquid poterit ab ea extrahi? Resp. Aliqui dixerunt, quod sic, sed certè contraria opi. est verior, & etiam magis communis, vt attestatur Remig. in loco præallega. fol. 203. in 31. fallētia in fi. & ita seruatur, prout etiam se obseruari vidisse attestatur Boss. in ti. de captura, nu. 22. Et repério Senatum ita iussisse in casu cuiusdam Alex. Magni, 13. Feb. 1543. P. N. Quinimò cum semel carcerati, qui Papiæ detinebātur, è carcere ipso aufugissent, & in ecclesiam se recepissent, & iussu illustrissimi Ducis (vt dicebatur) ab ipsa ecclesia, in quam confugerant extracti fuissent, senatus iussit ipsos tanquam male extractos ecclesiæ restitui, 28. Decem. 1557. P. N. Et idem quoq; per parlamentum Burdegalense obseruatū fuisse refert Papo lib. 1. tit. 1. Arresto 17. & Boër. decis. 110. nu. 9. licet contrariū aliquādo iudicatum fuisse referat Chasse. super consuet. Burgund. fol. 55. nu. 116. de quo mentionem facit Remigius in loco præallegato, fol. 199. in 29. fallentia.

20 Quæro nunc, nunquid in casibus, in quibus delinquens non est tutus immunitate ecclesiæ, possit iudex secularis illū propria auctoritate ab ipsa ecclesia detrahere? Resp. Salyc. in l. si quis ei, nu. 6. C. de adult. dicit q̄ non, sed quod debet prius licentiam ab episcopo requirere. Sed certè in contrarium est communis opin. vt attestatur Remig. in loco præallega. fol. 217. in 1. quæst. circa fin. Vbi etiam subdit, quod seruatur in practica. Et ita quotidiè videmus, quod iudices seculares extrahunt delinquentes ab ecclesiis nō expectata licentia episcopi, quia prælati, & iudices ecclesiastici reddūt se in hoc valde difficiles, & dum requiritur & expectatur licentia, sæpe clerici faciunt delinquētes aufugere. Et ita moribꝰ, & praxi Christiani orbis receptum esse ait Didac. in d. 20. post nu. 18. versic. 34. Ita etiam seruari in curia Delphi. attestatur Guido Papæ decis. 121. in fi. & ita pluries se vidisse seruari refert Guliel. de Benedictis in 1. parte repet. c. Raynutius, fol. 81. nu. 152. ita etiam de facto seruari attestatur Boër. dec. 109. nu. 2. Debent tamen in hoc iudices seculares modestè se gerere, & prouidere, q̄ sine tumultu, & offensa personarum ecclesiasticarum extrahántur, & vbi aliquādo comperiant, quod de iure nō debuissent illos extrahi facere, debent eos confestim ecclesiæ restituere.

21 Quæro modo, nunquid si delictum est tale, pro quo delinquens ab ecclesia extrahi de iure nō possit, liceat iudici seculari positis custodibus ecclesiā ipsam obsideri facere, & prohibere, ne ad eum alimenta deferri possint? Resp. quod non & est cōis opi. vt ait Didac. in d. c. 20. post n. 17. versic. 31. Et ita in hoc dominio seruatur In aliis tamen locis aliquando vidi reos in ecclesiis obsideri, prout etiam in Nortmannia dicit esse hanc consuetudinem Igneus in l. 1. in prin. nu. 9. ff. ad Sylle. vbi ait, q̄ per victus subtractionem eos exire cogūt cum banni impositione, & pœnæ interminatione, deinde compellunt eos abiurare patriā, & in exiliū ire, q̄ si reuertantur, & deinde in ecclesia capiātur, nō gaudent āplius ecclesiæ immunitate sed vltimo supplicio afficiūtur, vt narrat ibi Igneus, recensendo totam disputationē superinde habitam in facti cōtingentia, vsq; ad nu. 54. Bene solent rei, qui ad ecclesiam cōfugiunt, poni in compedibus, vel cū bona custodia, donec cognitū fuerit, an gaudere debeant ipsius ecclesię immunitate. Et ita de consuetudine obseruari attestatur Guido Papæ in d. decisio. 121. circa fin. Remigius in loco præalleg. folio 238. quæst. 6.

22 Scias autem, quod hęc immunitas ecclesiæ prodest non modo delinquentib. qui post delictum in ecclesiam confugiunt, sed etiam carceratis, vt dixi suprà versic. Pone familia, Quinimo prodest etiā iam condemnatis, & bannitis etiam capitaliter. Et ita iussit senatus restitui ecclesiæ quendam Io. Testam capitaliter condemnatum, qui ab ea extractus fuerat 11. Ianuarij 1555. A. C. Fortius dico, quod si aliquis condemnatus dum ad supplicium ducitur, transit per ecclesiam vel cœmiterium, gaudet immunitate ecclesiæ,

eccleſiæ,neq; poteſt inde violenter extrahi.Et hæc eſt communis opin. vt atteſtatur Remigius in loco præallega. fol. 201. in 30.fallentia.Et ita ſe vidiſſe in facto iudicari affirmat Chaſſen.ſuper conſuetu. Burgund.fol.55.nu.121.quem refert Boër. deciſ.110.poſt nu.8.

23 Succeſſiuè quæro,nunquid ille,qui ad eccleſiã confugit,ſi deinde extractus fuerit,in caſibus,in quibus licitè extrahi poterat,poſſit puniri? Reſpo. Oldrad. conſ. 154.in fine dicit,quòd extractus ab eccleſia(ſecundum omnes) non punitur pœna ſanguinis. Ego tamen in practica nũquam vidi ſeruari, nam ſiue licitè ab eccleſia extractus fuerit, ſiue ipſe ſponte exierit, & deinde captus fuerit, ſemper vidi eum puniri, perinde ac ſi nunquam ad eccleſiam confugiſſet. Et ita etiam ſeruari de cõſuetudine,& ſtylo Franciæ atteſtatur Boër.in d.deciſ.109.in fi. & dixi ſuprà circa principium quæſt.

24 Vltimò quæro, nunquid delinquens, qui confugit ad ſacerdotem ſacram euchariſtiam in manibus portantem, gaudeat immunitate,prout illi,qui ad eccleſiam confugiunt?Reſpo.quòd ſic, & fuit opin.Hoſt.cum qua tranſeunt cõiter Doctores,vt dicit Corſet.in ſuis ſing.in verbo,Cardinalis,Et dicit Ioã.Arno.Soliloquio 80.Dictat capitulum,quòd illum ſequuntur cõmuniter Doctores.Dicit etiã Gomes.in §.pœnales,poſt nu.50.Inſtitu. de actio.quòd ita tenent cõmuniter Doctores.Hanc etiam opi. dicit eſſe cõmunem Cagnola in l.vinum,nu.54.ff.ſi cert. pet.Didac.in d.ca.20.nu. 6.Remigius de immun.eccleſ.fol.84.Ant.Gomes. c. 10. delict.nu.1.quem refert Placa lib.1. delic. c.34.nu.16.Menchiaca lib.3.de teſta.§.22. num.55. Cum enim in ipſa Euchariſtia ſit Chriſtus Ieſus, propter quem eccleſia gaudet hoc priuilegio, multo magis in eo idem dicendum eſt, quod in eccleſia. Vide quæ dixi infrà q.98.verſi.Sed pone, An autem ſi condemnato detur ſanctiſſima Euchariſtia,debeat eo die morti tradi dixi infrà q.99.verſ.Sed quæro.

25 In hoc autem propoſito adde,quod ſicut nõ licet delinquentes ab eccleſia extrahere ita neq; ẽt licet ſcholares pro aliquo delicto è ſcholis extrahere. Et ita de conſuetudine ſeruari atteſtatur Rebuff. de priuileg.ſcholar. vbi refert ob id quoſdam fuiſſe ſuſpenſos, & illum refert Hoſtatius de priuileg.ſcholar. cap.51.

26 Item adde,quod ſicut delinquentes nõ poſſunt extrahi ab eccleſia, neq; à palatio epiſcopi,ita neq; etiam extrahi poſſunt à domibus cardinalium Sanctæ Romanæ eccleſiæ.Et ita hodie conſuetudo cõmunis obſeruat, teſte Manfredo in tractatu de cardinal.c.8.in 14.priuil.

27 Tertio adde,quòd etiam fugientes ad ſtatuas Principũ ſunt ſecuri,ne inde auelli poſſint,vt videtur text.in l. vnica, C.de his qui ad ſtatuas confug.Et eſt communis opi,vt atteſtatur Remig.in lo.præall. fol.97.in 23.amplia..Dicit tamen Reſtaurus de Imperatore q.96.quòd hoc de cõſuetudine non videtur admiſſum,neque receptum. Et certè credo,quòd vix poſſet in practica obtineri.

QVAESTIO XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Citari debet reus ante omnia.*
2 *Et quid ſi princeps procedat contra ſubditum?*
3 *Et quid in ſententia declaratoria cenſuræ?*
4 *Citatio in cauſis criminalibus debet fieri de ſpeciali commiſſione iudicis.*
5 *Et an in citatione ſit exprimenda cauſa propter quã reus citatur?*
6 *Et an in citatione poſſit apponi pœna?*
7 *Et an in citatione inſeri debeat totus tenor libelli?*
8 *Et quæ ſit forma libelli inquiſitionis?*
9 *Arbitrium iudicis quid importet?*
10 *Fama an probetur per illa verba, Fama publica præcedente?*
11 *Menſis & annus an ſit exprimendus in libello inquiſitionis?*
12 *Scientia, & dolus, an in delictis requiratur?*
13 *Clauſula, Super quibus omnibus, &c. in inquiſitione quid operatur?*
14 *Iudex an teneatur ſe inſcribere in inquiſitione?*
15 *Citatio qualiter reo intimari debeat?*
16 *Et an ſufficiat, quod intimetur ad domum?*
17 *Et an ſit neceſſaria perquiſitio citandi per ciuitatem?*
18 *Et an ſit illi danda copia citationis?*
19 *Et quid ſi citandus ſit extra territorium?*
20 *Et quid ſi ambo territoria ſint ſub eodem præſide prouinciæ?*
21 *Et quid ſi reus ſit vagabundus?*
22 *Et an vnica citatio in criminalibus ſufficiat?*
23 *Et an peremptoria citatio in criminalibus requiratur?*
24 *Et an fiſcus ſit citandus, & pars offenſa?*
25 *Et an pendente termino poſito in citatione poſſit index capi facere reum?*

1 VBI locus capturæ non fuerit, tunc debet iudex contra reũ ad vlteriora procedere, & vbi contumax fuerit, illum condemnare. Est tamen ante omnia præmittendum, quod debet omnino reus legimè citari, vbi enim reus non fuisset citatus, vel citatio esset nulla, vel minus legitime facta processus, & sentẽtia, & omnia quæ sequuntur, sunt ipso iure nulla, vt dicit gl, in l. si accusatoribus, in gl. fin. C. de accusat. Et est communis Theorica, vt attestatur Roland. cons. 68. nu. 14. lib. 2. Et hoc loc locum habet non modo in quocunq; iudice, sed etiam in ipso principe, nam & ipse de ordinaria potestate nõ potest procedere contra aliquem non citatum, Et hæc est communis opin. vt dicit Corset. in repertorio Abbatis, in verbo, Princeps, vel Papa, Socin. inter consilia Curtij Sen. cons. 20. nu. 4. & seq. Et hoc etiam, si delictum sit notorium, vt dixi suprà q. 9. vers. Quæro nunquid.

2 Adde, quod hæc omnia locum habent etiam si ille, contra quem princeps procedit, esset eius subditus, adhuc enim nõ posset contra eum non citatum procedere, Text. est vulgatus in clemẽ. pastoralis de re iud. & est communis opi. vt ait Soc. cons. 87. post nu. 19. vers. Capio sextam, li. 3. & cons. 164. nu. 16. in fin. lib. 2. & consil. 266. nu. 46. eod. volu. & cons. 120. post nu. 10. lib. 3. dicit, quod omnes fatẽtur, quod in causis criminalibus non potest princeps, etiam de plenitudine potestatis, procedere, etiam contra subditum, eo non citato. Et in hoc proposito videnda sunt ea, quæ dixi loquendo de causis ciuilibus infrà lib. proximo, dicit enim Soc. in eo. cons. 164. nu. 15. quod in criminalibus ita sentiunt omnes, qui hoc tenent in ciuilibus, & quod ita consultum fuit in causa interdicti ciuitatis Florentiæ per multos Doctores. Et reuera si in ciuilibus nõ potest princeps procedere contra subditum non citatum, secundum opin. quã in loco præallegato ostẽdi esse magis cõmunem, idem & multo magis dicendum est in criminalibus, in quibus de maiori præiudicio tractatur. Et ita semper vidi in practica obseruari.

3 Item adde, quod licet aliqui tenuerint, quod hoc non habeat locum in sententia excommunicationis declaratoria, nihilominus magis communis opin. est, ꝙ etiam quando iudex declarat aliquẽ incidisse in aliquam excommunicationẽ, vel pœnam ipso facto, requiritur citatio etiam in sententia censuræ, & interdicti, Ita tenet glo. in clem. præsenti, in verbo, Constiterit de censi. quam omnes approbant, vt dicit Soc. in d. cons. 20. nu. 16. in fi. Ripa in l. is cui bonis, nu. 27. ff. de verb. oblig. Hanc etiam dicit esse communem opin. Dec. in ca. repræhensibilis, post nu. 2. de appellatione. Et dato, quod aliquo casu sustineri posset illa opi. quod ad sententiam declaratoriam censuræ non requireretur citatio, certè in ipsa discussione negocij, & causæ, ꝓpter quam peruenitur ad ipsam sententiã declaratoriã, vtiq; requiritur citatio. Et in hoc nemo discrepat, vt dicit Tort. inter cons. Ant. de Butr. cons. vltimo, col. fi. ver. Sed vnũ est, aliàs enim esset tollere parti suas defensiones, quod nullo modo est faciendum.

4 Vnum autem scias, quod licet in causis ciuilibus valeat citatio sine speciali cõmissione iudicis, vt dixi inf. lib. proximo. Tamẽ in criminalibus debet fieri de speciali commissione iudicis, aliàs est nulla. Et hæc communis opi. vt dicit Ripa in c. 1. nu. 86. de iud. quem refert Pract. Conradi, fol. 267. nu. 5. Blanc. de ind. nu. 334. prout illum refert Villalo. in sua collecta cõmunium opin. in litera C. nu. 55. Et ita seruatur de consuetudine, vt dicit Bald. in l. fi. nu. 4. C. de exhib. reis.

5 Quæro nunc, quæ sit forma huius citationis, & in primis nunquid in ea exprimenda sit causa, propter quam reus citatur? Resp. Abb. in ca. præterea, nu. 8. de dilatio. distinguit, quod aut citatio mittitur in partes longinquas, & tunc est inferenda causa, propter quam quis citatur, aut citatio fit in partibus propinquis, & non requiritur expressio causæ, sed sufficit dicere, quod compareat responsurus cuidã accusationi, seu inquisitioni cõtra eum formatæ. Et dicit Foller. in prac. crican. fol. 140. in fin. quod hæc dictio Abb. seruatur in Rom. curia, & aliis. Sed certè quidqd sit de iure, apud nos indistinctè seruatur, quod in citatione inseratur causa

causa. Et hanc opi. dicit esse communem Imola in l. inter accusatorem, nu. 2. in fi. ff. de publ. iudic. prout illum refert Menchiaca controuers. vsu frequẽtium, c. 24. nu. 12. Et ita etiam quotidie practicari attestatur idem Foller. in pract. crim. fol. 36. nu. 2. Quinimò de cõsuetudine non modo causa, sed totus tenor libelli sine inq. sitione inseri debet in ipsa citatione, vt dixi infrà vers. Quæro nunquid.

6 Item quæro, nunquid possit iudex in tali citatione apponere pœnam pro contumacia? Resp. in hoc dominio prohibitum est per nouissimas constitutiones in tit. de accus. §. omnib. procedere præceptis pœnalibus sine licentia senatus, qui tamen aliquando concedit, vbi non adsunt indicia sufficientia ad formandã inquisitionem, præsertim in causis magnis, vt dicit Bos. in tit. quomodo procedatur per præcepta, nu. 1. Sed de iure communi vtiq; potest iudex comminari pœnã reo non comparenti. Et hoc tam in ciuilibus quàm in criminalibus, vt latius dixi infrà libro proximo. Non tamen potest reum citare sub pœna confiscationis bonorũ, quidquid dixerit Bal. in c. 2. in primis verbis, de testi. cogen. cuius opi. communiter à Doctoribus reprobatur, vt dicit Cagnol. in l. vnic. in prin. n. 39. ff. si quis iusd. non obtemp. Et ita etiam videmus, quòd talis pœna confiscationis bonorum per contumaciam recessit ab aula, & hodie non est in vsu, vt attestatur And. de Isern. quem refert Afflict. in c. 1. in verbo, Condemnatorũ, nu. 30. quæ sint rega. & Natta, cons. 240. nu. 2. & Roland. cons. 47. nu. 46. lib. 2. Vide quæ dixi in loco præallega. vbi etiam dixi, an iudex possit excedere mulctãdo dispositionem tex. in l. eos. C. de modo mulcta. & qd de facta seruetur.

7 Quæro, nunquid in citatione debeat inseri totus tenor inquisitionis, seu libelli contra reum formati? Respon. De iure communi sufficit citare reum, vt compareat ad respondendum inquisitioni contra eum formatæ occasione talis delicti, nec requiritur, quòd in ipsa citatione insertus sit tenor inquisitionis, seu libelli. Et ita cõmuniter tenetur, vt dicit Maria. in repet. c. qualiter & quando, nu. 212. in fi. de accus. Blanc. in pract. cri. fol. 11. n. 22. Sed quidquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, vt scilicet necessariò apponendus sit in citatione totus tenor inquisitionis. Et ita communiter obseruari, & practicari attestatur Maria. in loco præallegato, Ang. de malef. in verbo, Iudex commisit, num. 3.

8 Quæro, quæ sit forma inquisitionis, seu libelli, cuius tenor est in citatione inserendus? Resp. Forma, quę passim obseruatur, est illa, quam elegantissimè glosauit Ang. de Aret. excellens Doctor, in suo tractatu maleficiorum, & Maria. in d. repet. c. qualiter & quando, à nu. 187. vsque ad num. 212. & practicus Papien. in tit. de forma inquisitionis, quæ quidem est in hunc, qui sequitur, modum.

HAEC EST QVAEDAM INQVISITIO, Reperio, quòd Carauita super 20. ritu magnæ curiæ circa fi. dicit, quòd iste modus dicendi in processu, Hæc est quædam inquisitio, non obseruatur generaliter. Et verum dicit quò ad processum, sed quò ad libellũ, ego credo quòd apud omnes hæc forma dicendi obseruetur. Quid autem sit inquisitio, dixi suprà, q. 3. vers. Et aduerte. Materiam autem inquisitionis posui suprà quæst. 5. & seq. & quomodo procedatur per viam inquisitionis, dixi suprà quæst. 11.

SIVE TITVLVS INQVISITIONIS. Hæc verba apponuntur ad demonstrandum, ꝙ reuera iste libellus non est propriè inquisitio, sed est quidam titul⁹ criminis resultans ex ipsa inquisitione. s. ex indiciis siue informationib. per ipsum iudicem inquirendum assumptis.

QVAE FIT ET FIERI INTENDITVR. Hæc verba significant, ꝙ etiam transmisso libello inqsitionis non cessat ipsa inquisitio, imò iudex semp ex officio durante ꝓcessu perseuerat inquirendo, & recipit testes super delicto. An autem id facere possit post publicatas attestationes, dixi infrà q. 61. vers. Sed quæro.

PER DOMINVM N. PRAETOREM, ET D. N. EIVS IVDICEM MALEFICIORVM. Apponitur nomẽ iudicis, vt sciat reus corã quo debeat comparere ad se defendendum, præterquę titulus dignitatis, seu officij, ex quo possit cognosci ipsum esse iudicem

competentem, & habere iurisdictionem in causis criminalibus.

EX EORVM, ET CVIVSQVE EORVM MERO OFFICIO, AVCTORITATE, POTESTATE, Inquisitio enim propriè fit ex officio iudicis, vt dixi sup. q. 3. Illa autē verba, Ex mero officio, operantur quòd non requiratur, quòd præcedat diffamatio, secundū Ang. sed eius opi. communiter reprobatur, vt dixi suprà q. 6. vers. Idem etiam.

9 Arbitrio, atq; balia, Iudex licet habeat arbitrium, debet tamen seruare ius commune, nam arbitrium, quod conceditur officialibus super maleficiis, debet reduci, & restringi ad ius commune, nisi quò ad modum procedēdi, & circa aliqua leuis. Et ita tenent communiter Doctores, vt attestatur Alber. in 3. parte statut. q. 32. Item quæro, nu. 1. Vide quæ dixi infrà q. 64. vers. Dixi etiam. Et ideo aduertant officiales, ne prætextu arbitrij eis concessi, nimis animosè procedant, nam licet datum sit à lege, vel ab homine arbitrium procedendi, non tamen propterea censetur remota cognitio, sed remissa subtilitas, secundum omnes Doctores, vt attestatur Catald. de synd. q. 109. & Amad. de synd. num. 145.

ET AD QVERELAM N. Hodie non porrigitur accusatio solemnis, scilicet cum subscriptione, & aliis requisitis, sed tantum simplex querela, vt dixi suprà q. 12. Et potest hæc querela, quæ successit loco accusationis, cōcurrere etiam cum inquisitione, vt dixi suprà quæst. 3. versic. Hinc infertur.

NEC NON ET AD DENVNCIATIONEM N. Materiā denunciationis posui sup. q. 7. Et licet Ang. de malef. in verbo, Nec non & ad denunciationem, dicat ꝙ raro hæc tria remedia simul concurrunt, videmus tamen quotidie contrarium in practica, nam in omnibus ferè delictis pars querelat, antianus siue syndicus denunciat, & iudex ex officio inquirit. Hic autem modus procedendi per denunciationem non est modus de per se, sed est connexus cum inquisitione, vt dixi in d. q. 7. in princip.

CONTRA ET ADVERSVS N. Exprimendum est nomen proprium imputati, eiusq; agnatio, & patria, & habitatio, si fieri potest, ita vt omnino certa sit persona, quæ inquiritur. Et dicit Marian. in d. c. qualiter & quando, nu. 190. quod quāto plures adiiciuntur demonstrationes, tāto maior datur certitudo, subdēs, ꝙ laudandi sunt Senenses, qui adiiciunt nomē patris, aui, & familiæ, &c. Si tamen ignoratur nomen homicidæ, describendus est per signa, staturā, habitationem, vestes, & alias circunstātias, quæ exprimi possunt, nam eo casu dūmodo cōstet de corpore, potest procedi etiam ad cōdemnationem. Et hoc omnes sciūt, vt dicit Boss. in tit. de delicto, nu. 33. & dixi sup. q. 4. vers. Quanto verò. Moneo autē delinquentes, ne cōfidant sup hoc, quia fortè in libello inqsitionis erratū sit in cognomine, seu in patria, quia si permiserint se banniri, & postea perueniant in fortiā iusticiæ, dūmodo constet de corpore, & de delicto, non poterunt euadere executionē condemnationis. Et dicit Ang. in l. his verbis. §. fi. in fi. ff. de hęred. inst. quòd fuit facti contingentia decapitatus quidam Bononiæ, qui erat descriptus in numero bannitorū, tanq̄ de vna ciuitate, cum esset de alia, ex quo constabat eum esse illum, qui fuerat pro illo maleficio citatus & condemnatus. Et illum etiam refert Io. Arn. Epit. 95. Quidam conciuis.

HOMICIDAM, Exprimendus est titulus delicti, vt tempore condemnationis sciri possit, quæ pœna sit imponenda. Materiam autem homicidij posui suprà, hoc eo. lib. §. Homicidium.

ET P. AVXILIATOREM, Materiam auxiliatorum, & qua pœna sint puniendi, posui infrà, quæst. 90.

ET F. MANDATOREM, Qua pœna puniatur mandans, dixi infrà q. 89.

IN EO, DE EO, ET SVPER EO QVOD, Sunt verba idem significantia, quæ tamen consuetudo obtinuit, vt sem per omnia apponantur.

10 FAMA PVBLICA PRAECEDENTE, Diffamationem præcedere debere inquisitionem, dixi suprà, q. 6. ibiq; vers. Sed quoniam. & seq. posui quemadmodum fama ꝓbetur. Restat hic tantum modo videre, nunquid ex ista assertione iudicis, dicentes in libello inquisitionis famam

famam publicam præcessisse, dicatur probata fama. Doctores in hoc multũ se inuoluunt, nam aliqui dicunt simpliciter, quòd sic, & dicit Foller. in pract. crim. canon. fol. 87. nu. 33. quod ita tenent communiter Doct. Aliqui distinguunt, an iudex procedat ad instantiam alicuius, an autem ex mero officio, ita quidem vt si ad instantiam alterius procedat, teneatur ille, qui promouet inquisitionem, facere fidem de fama, si verò ꝓcedat iudex ex mero officio, credatur ipsi iudici asserenti famã publicam præcessisse. Et dicit Card. Alex. in c. de accusatione, col. 25. circa med. 2. q. 8. quod ita tenent communiter Doct. Alij distinguunt inter iudicem ordinarium, & delegatum, vt scilicet delegatus nõ possit inquirere, nisi prius fama ipsa per testes ꝓbata fuerit. Et in hoc videntur concordare doctores omnes, vt dicit Berous in d. c. qualiter & quando, nu. 36. in fi. In ordinario verò, vbi ꝓcedat ex mero officio, sufficiat, quòd extraiudicialiter ei de fama constet. Et hanc dicit esse communẽ opi. Aret. in c. cum oporteat, nu. 43. & seq. de accu. Berous in loco præalleg. nu. 36. Et ex hoc inferunt, ꝙ potest ordinarius formare inquisitionem, non examinatis testib. super infamia, & quòd vbi recipiat aliquos testes super infamia, non tenetur eorum dare copiam reo petenti. Sed tamẽ si appelletur ad superiorem, dicunt, quòd tenetur iudex probare reum fuisse diffamatũ, aliàs processus esset nullus. Et hanc attestatur esse communem opin. Alex. de Neuo, consil. 86. nu. 1. Aret. in d. c. cum oporteat, prout illum refert Boss. in titu. de inquisitione, post nu. 70. Vbi etiã subdit, quòd ita practicatur. Breuiter quidquid sit de iure canonico, in quo fuit inuenta ista diffamatio, practica fori ciuilis obseruat totum contrarium. Et Berous in loco præalleg. refert nonnullos attestantes seruari in practica, ꝙ ordinarius nõ inquirit ex mero officio, si prius non appareat de fama ex dictis testium. Et certè si obseruaretur illa opinio, ꝙ crederetur iudici de fama asserenti, posset quilibet iudex procedere ad inquisitionem specialem criminis contra aliquem, asserendo, quòd sibi extraiudicialiter constat illum esse diffamatum de ipso crimine, quod esset destruere totam practicam criminalẽ, secundum quam ꝓhibetur iudici inquirere, nisi præcedat diffamatio, aut aliquid aliud, quod aperiat viam inquisitioni, vt dixi sup. in d. q. 6. in prin. & vers. sed retenta, & seq. Et dicere, ꝙ si pars appellet, tenebitur iudex facere fidem de infamia corã superiore, mihi videtur somnia vigilantiũ, cum bona venia tantorum patrum. Et si qs vellet ista in practica obseruare, credo, ꝙ omnibus se deridẽdum præberet. Tu ergo dic, quòd ad hoc, vt iudex possit inquisitionem suam fundare super diffamatione, requiritur ꝙ de fama constet per testes iudicialiter receptos. Et ideo Ang. in repet. l. si vacantia, nu. 182. C. de bon. vac. monet iudicem, vt sit cautus, ꝙ semper recipiat dicta diffamantium ad bancũ pro tribunali sedendo, ne possit obiici, quòd diffamatio in occulto facta sit, quod dicit esse notandũ Ang. de malef. in verb. Fama publica, in primis verbis, subdens, ꝙ quando recipitur à iudice talis diffamatio in suo bastardello, notarius maleficiorũ debet dicere. Et prædicta facta fuerunt ad bancũ iuris iudice pro tribunali sedente, & dicit, hoc tene menti in practica ne erres. Sed certè neq; hoc seruatur in practica, nam stante generali consuetudine, ꝙ ex omni delicto possit inquiri, hæ informationes super diffamatione amplius non sunt in vsu, quia semper ferè aliquo alio modo contingit aperiri viam iudici ad inquirendum absq; diffamatione. Et ideo practica obseruat, quòd constito de delicto, eodem contextu assumuntur informationes super crimine, & super fama, vt dixi suprà q. 6. vers. Vltimo scias.

ET CLAMOSA INSINVATIONE REFERENTE, Clamosam insinuationem requiri de iure vltra famam, ad hoc, vt per inquisitionem procedi possit, dixi suprà, quæst. 6. vers. Item quæro.

NON QVIDEM A MALEVOLIS, ET SVSPECTIS, SED POTIVS AB HONESTIS, ET VERIDICIS HOMINIBVS, ET PERSONIS. Debet enim fama habere originem à personis non suspectis, vt dixi in d. q. 6. vers. Amplius etiam, & seq.

10 NON SEMEL TANTVM, SED SAEPE

SAEPE ET SAEPIVS AD AVRES, ET NOTITIAM DICTI D. POTESTATIS ET IVDICIS, ET CVRIAE, Requiri, quòd fama non semel tantum, sed sæpius ad aures iudicis ascendat, dixi suprà in d. q. 6. vers. Quæro nunc.

ETIAM PER MODVM NOTORII AVDITV PERVENIT. Hæc verba solēt semper apponi in inquisitionibus, etiam cp delictum non sit notoriū. Et fuit cons. Ang. de malef. in verb. Etiam per modum notorij, nu. 1. vbi dicit, quòd iudex habet semper in suis inquisitionibus apponere istud verbum. Et quòd à paucis vidit apponi, sed malè faciunt. Auguſt. autem ibi in addit. dicit, quòd imò male faciunt iudices, qui apponunt hæc verba, quādo delictum non est notoriū. Ego credo, quòd iudices, qui apponunt ista verba in inquisitione, bene faciunt, etiam si sit dubium, an delictū sit notorium, vel ne, nam dicta verba nihil reo præiudicant, cū iudici non credatur asserenti delictum esse notoriū, nisi aliter de notorietate appareat, possunt autem iudici prodesse, si aliquid omitteretur in processu, ad eum excusandum, vbi deinde appareret, cp delictum fuisset notorium, & quòd iudex tāquam super notorio processisset. Quod autem dicatur delictum notorium, & quomodo in crimine notorio procedatur, dixi sup. q. 9. per totum.

11 QVOD DE ANNO PRAESENTI, ET MENSE OCTOBRIS, In inquisitione debet exprimi annus, & mensis, prout in accusatione, secundum Bar. in l. 2. §. si publico, nu. 12. ff. de adult. Et ita cōmuniter tenetur, vt dicit Cardi. Alex. in d. c. de accus. col. 33. in fi. 2. q. 8. quem refert Foller. in pract. cri. canon. fol. 91. post nu. 39. Hanc etiam opi. dicit esse commu nem Aret. in d. c. qualiter & quando. §. debet, post nu. 115. Boss. in tit. de inquisitione, nu. 90. Et ita videtur de consuetudine obseruari per totū mundum, vt dicit Ang. in l. ea quidem, nu. 3. C. de accus. Et licet Bal. in l. edita, in repet. Patauina, nu. 30. tenuerit contrarium, cp scilicet in inquisitione non requiratur expressio loci & temporis, illud tamen dictum Baldi communiter non tenetur, vt dicit Card. Alex. in loco præallegato, est enim inquisitio subrogata loco accusationis. Et quāuis lex magis cōfidat de iudice, quàm de accusatore, non est propterea tollenda reo facultas suæ defensionis, quæ potest resultare ex huiusmodi expressione temporis. Et quia hæc conclusio non habet in practica aliquam difficultatem, nō est super ea vllo modo hæsitandum. An autem in inquisitione debeat exprimi dies, recurrendum est ad ea, quæ dixi suprà, q. 12. vers. Dixi etiam.

EXISTENS FLORENTIAE IN HOSPITIO LEONIS, Locus de necessitate exprimi debet in inquisitione, prout in accusatione, de quo dictum est aliquid vers. pręcedenti, & latius suprà q. 12. vers. Est autem, & seq.

Cæterum hoc loco ea verba, quæ pertinent ad qualitates delictorū, omittuntur, quia diuersimodè apponuntur in inquisitionibus, put etiam variæ sunt species delictorum. Et licet Angel. de malef. voluerit omnia ad materiam criminalem spectantia tractare suprà clausulis, & verbis vnicis inquisitionis, nobis visum est hic tantum tractare ea, quæ pertinent ad formam ipsius libelli citationis, cætera verò suis locis explicauimus.

12 SCIENTER ET DOLOSE. Hæc verba in inquisitione apposita sunt maximæ importātię, licet iudices, vel potius notarij, qui sunt cōpilatores inquisitionum, illa sæpius inconsideratè apponāt. In primis enim multa facta puniuntur scienter commissa, quæ ignoranter cōmissa non puniuntur, nam licet omnis ignorantia in delictis regulariter nō excuset, vt dixi infrà, q. 60. vers. Quæro nunquid, nihilominus quando est probabilis, sępe vel excusat in totum, vel saltem prodest ad mitigādam pœnam. Et hoc habet locum non modo, si delictum commissum est in omittēdo, sed etiam si commissum est in faciendo, puta, si extet statutum, cp pręstans opem bannito, vel nobili delinquenti, acrius puniatur, certè debet probari, quòd sciebat illum esse bannitum, vel nobilem, aliàs non habet locum dispositio statuti. Et ita se in facto obtinuisse dicit Ang. in l. 1. post nu. 1. vers. Videte domini. C. de Nili agger. non rumpen. quem refert Auguſt. ad Ang. de malef. in verbo,

verbo, & ad querelam, post nu. 93. Præterea multum interest, an in delicto interuenit dolus, vel ne, nam videmus homicidium, quod sine dolo committitur, mitius puniri, quã illud, quòd dolosè commissum est, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidium, vers. Hæc autem. Item nemo potest corporaliter puniri, nisi dolus in ipso delicto interuenerit, vt dixi infrà, q. 84. circa principium.

13 Super quibus omnibus & singulis, &c. Licet de iure in criminalib. non sit necessaria conclusio libelli, vt dixi suprà, q. 12. vers. Vltimò quæro, tamen de consuetudine apponitur in inquisitionib. ista clausula, Super quibus omnib. & singulis, &c. quæ est loco conclusionis. Et ita de consuetudine seruari attestatur Bart. in d. l. 2. §. si publico, num. 13. quem refert Gomes. Arias super l. 74. Tauri, circa princ. Ange. in d. l. ea quidẽ, post nu. 7, subdens, quòd est optima practica, à qua nõ est recedendum, Saly. in d. l. ea quidem, nu. 47. Ange. de malef. in verbo, super quibus omnib⁹, nu. 2. Amad. de syndicatu, nu. 32. Marian. in d. c. qualiter & quando, post num. 209. vers. LXIII. Quæro, Duennas reg. 31. nu. 3. Boss. in tit. de inquisitione, nu. 80. Pract. Conradi, fo. 258. nu. 42. Marcus decis. 668. nu. 3. Operatur autem hæc clausula, quòd licet regulariter, quãdo accusatio vel inquisitio est proposita cum aliqua qualitate, si illa qualitas non probetur, nõ potest sequi cõdemnatio, neq; etiam super eo, quod est probatum, tamen si in accusatione, vel inquisitione sit apposita ista clausula poterit sequi condẽnatio super delicto probatio, etiã ꝙ qualitas adiecta probata nũ fuerit, vt dixi infrà, q. 66. vers. Sed quid si pro parte. Fortius dicunt aliqui, quòd si aliquis fuerit accusatus, vel inquisitus de mandato, & deinde in processu non fuerit conuictus de mandato, sed tantũ de consilio, adhuc virtute istius clausulæ poterit puniri de consilio, de quo est conuictus, licet non accusatus, vel inquisitus. Et dicit Placa lib. 1. delicto. c. 16. quòd huic sententiæ interpretum ferè maior pars accedit. Quod tamen apud me nõ transit sine difficultate, & fortè etiam in practica sine noua inquisitione, vel additione vix posset obtineri.

SECVNDVM FORMAM IVRIS, ET STATVTORVM. Hæc clausula videtur in se continere incertitudinẽ, & posset etiã continere repugnantiam, vbi statuta imponerent pœnã diuersam ab ea, quæ imponitur per ius cõmune, nihilominus talis clausula de cõsuetudine admittitur, tam in accusatione, quàm in inquisitione, vt attestatur Ang. de malef. in verbo, Et contra formam iuris, nu. 1. & ibi Aug. in Apostil. Et fundatur talis consuetudo super gl. in l. senatus, in gl. mag. ff. de accus. An autem tali casu debeat iudex imponere pœnam statuti, vel iuris cõmunis, dixi infrà q. 85. vers. Debet etiã.

INCHOATA, FACTA, ET FORMATA FVIT DICTA INQVISITIO PER DICTVM D. POTESTATEM, &c. Quęro etiam, nunquid de iure inquisitione requiratur iudicis scriptio, prout in accusatione requiritur inscriptio accusatoris? Resp. ꝙ non, ita dicit Bart. in d. l. 2. §. si publico, num. 12. & est omnium communis opi. vt ait Maria. in d. c. qualiter & quando, nu. 212. Iudex enim nõ obligatur ad pœnam talionis, ex quo inquirit ex necessitate officij, præterea hodie ex consuetudine sublata est etiam in accusatione solemnitas inscriptionis, vt dixi sup. q. 12. vers. Cæterũ hodie. Benè verum est, quòd ad hoc vt citatio, quę intimatur reo cum libello inquisitionis, fidem faciat, solent iudices illam subscribere, Et ita seruat communis practica.

15 Dictum est de forma citationis, & quid continere debeat, Quæro nunc, qualiter citatio si ipsi reo intimanda. Et in primis scire debes, quòd si adsit in loco aliquod statutum disponens super modo citandi, illud est seruandũ. Potest enim iudici à statuto modus citandi præter ius commune, & tale statutum valet, & ita seruat consuetudo, vt attestatur Brun. de constitutio. in verbo, Absens. Sed loquendo de iure cõmmuni, quæro an citatio debeat reo personaliter intimari, an autem sufficiat citatio ad domum? Respon. Aliqui dixerunt, quòd ad hoc, vt quis possit tanquam contumax banniri, nõ sufficit citatio ad domum, ex ea enim inducitur solũmodo ficta contumacia, sed requiritur ꝙ sit verus contumax, & sic ꝙ fuerit

persona-

personaliter citatus. Et hanc opin. dicit esse communem Maranta in suo Specul. fol. 109. nu. 9. put illum refert Rol. cons. 16 47. num. 18. lib. 2. † Tu verò dic, q̃ etiam in criminalibus sufficit, quòd intimetur ad domum ipsa citatio. Et hæc est cõis opi. vt attestatur Alex. in l. 4. §. prætor ait, nu. 3. in fin. ff. de damno infecto, quem refert Boër. in repet. l. consentaneum, nu. 104. C. quomo. & quando iud. Et dicit Gand. de malef. in Rub. de citationib. nu. 4. in fi. quòd ita de generali consuetudine obseruatur. Ita etiam seruari in pract. attestatur Blanc. in pract. cri. fol. 11. nu. 24. Et quòd talis citatio ad domũ sufficiat, ad hoc vt quis possit banniri, dicit seruari de consuetudine Albe. in l. 1. nu. 22. C. de hęred. inst. & in 4. parte statutorum, q. 51. intelligendo de domo, in qua habitat, & in qua sedem cõstituit, quem refert Nellus de bannitis, in tertia parte primi temporis, q. 3. Et licet Innoc. in c. fin. post num. 3. de eo. qui mitti. in poss. rei seru. causa tenuerit, quòd non sufficit ad hoc, vt quis possit excommunicari, citatio ad domũ, sed quòd debet personaliter moneri, & dicit Foller. in pract. crim. canon. fol. 133. nu. 15. quòd illud dictum Innoc. videntur sequi quasi omnes Doctores, ego tamen non putarem esse recedendum à consuetudine, quod scilicet etiam quò ad hunc effectum sufficiat citatio ad domũ, præsertim vbi citandus latitaret malitiosè, ita vt non posset personaliter reperiri. In hoc autem ducatu habemus formam, secundum quam rei absentes citandi sunt, traditam per decretum in nouis constitutionib. in tit. de accusat. c. procedant, quæ omninò seruanda est. Hæc autem omnia locum habent, quando reus est certus, sed quando perfectè nescitur, quis delictum commiserit, tunc (secundum aliquos) debẽt citari per proclama cum sono tubæ. Et ita practicari attestatur Berbe. in Viatorio iuris, in Rub. de Iudic. col. 5. vers. Sed pone. Quod tamen ego nunquam vidi in practica obseruari.

17 Sed nunquam requiritur, quòd prius fiat perquisitio, an reus possit personaliter inueniri, & postea fiat citatio ad domum? Resp. De iure vtiq; requiritur, q̃ citãdus perquiratur prius à nuncio per ciuitatem, an possit personaliter reperiri, & vbi non reperiatur, deinde citetur ad domum. Sed quidquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, sufficit enim, quòd nuncius de directo vadat ad domum citandi, nulla prius facta perquisitione. Et ita tenuit Bald. in d. l. consentaneum, nu. 44. C. quomodo & quando iudex, & ita seruatur vbique, vt dicit Foller. in pract. crim. fol. 42. num. 28.

18 Scias tamen, q̃ ad hoc vt reus arctetur ad personaliter cõparendum, danda est ei copia citationis, aliàs enim non teneretur cõparere. Et ita seruat Rom. curia, vt dicit Vestrius in pract. lib. 4. tit. de cita. extra cur. quem refert Foller. in pract. cri. canõ. fol. 135. nu. 23. & ita etiam vidi vbiq; seruari. Commissionis autem suę, & relationis non debet nuncius copiam relinquere parti, idque ex vsu styloq; recepto, vt attestatur Pract. Iod. c. 13. num. 12.

19 Sed hæc quidem omnia de plano procedunt, quãdo reus est in ciuitate vel territorio illius iudicis, de cuius mandato est citandus. Sed quid si sit in alieno territorio, quomodo poterit illi citatio intimari? Resp. Debet hoc casu iudex literas dirigere ad iudicem illius loci, siue territorij, in quo citandus degit, vt ibi illum citari faciat, seu permittat. Et hic modus citandi communiter seruatur, vt dicit Alberi. in l. 1. nu. 2. ff. de requir. reis, & appellantur tales literæ subsidiales, siue in subsidium iuris. Subdit tamẽ ibi Albe. se credere, quòd de subtilitate iuris possit iudex, reum citare extra suum territorium. Sed attenta generali consuetudine, non videtur circa hoc insistendum, nullus enim iudex citat extra territorium suum. Et ita de facto seruari attestatur Iaco. de Beluis. in pract. crim. in Rub. de fuga reorum, nu. 21. Iac. de Beluis. iunior in repet. §. contrahentes, num. 142. in fin.

20 Posset fortè dubitari, si vtrunq; territorium esset sub eodem principe, nunquid possit iudex vnius territorij citare reum in alio territorio degentem, nam Bart. in d. l. 1. §. 1. n. 3. ff. de requi. reis, tenuit, quòd quando sub eodem præside prouinciæ, possit iudex etiam per literas suas citare reum in alio territorio. Et hæc est communis opin. Legistarum, vt dicit Aretin.

cons.

conſ.135.col.fi.Et ita communiter teneri atteſtatur Iaſ.in l.fin.nu.24. ff.de iuriſdi. omnium iud. quem refert Marſil.in ea.l. fin.num.34.& Marcuſ. deciſ. 401. in vltimis verbis,Apoſtil.ad Abba.in cap.1. ſub num.2.ff.qui matri.accuſ.poſſ.Io. Arno. Epitom.71.ſæpe contingit. Contrarium autem tenent communiter canon.vt atteſtatur Are.in conſ.præallegato.Et ideo dixit Angel.in d.l.fi.num.6. quod in hoc articulo opus eſſet deciſione imperatoris,quod dictum Ang.refert Foller.In practica cri.fol.40.nu.27. In hoc ducatu ſeruatur opi.contra Bart.nam iudices ſemper citant reos exiſtentes in alio territorio per literas ſubſidiales,prout etiam atteſtatur Boſſ.in tit.de citat.poſt num.24. Et non eſt ab hac practica vllo modo recedendum.

21 Sed quid ſi reus nullum habeat domicilium,ſed ſit vagabundus quomodo poterit citari?Reſpo.Pract.Millei,fol.34.nu. 13.& ſeq.dicit,quod ſufficit illum citari p libellum lectum,& affixum in æde,vel voce præconis in publico: Et ſubdit,quòd ita de conſuetudine ſolent facere ſeruiẽtes,ſiue nuncij,qui ſi non inuenerint reum vagabundum citandum, referunt ſimpliciter ſe citaſſe reum, non dicendo vbi citauerint. Sed certè apud nos non ſeruatur hæc practica,ſed citatur reus in formam abſentis, iuxta diſpoſitionem conſtitutionum huius ducatus, de quibus ſuprà dixi.

22 Quęro modo,nunquid in criminalib. vna citatio ſufficiat, an autem plures requirãtur?Reſp.De iure videtur, ꝙ plures requirantur,vt colligitur ex text. in l.abſentẽ,ibi,ſæpius moniti, ff. de pœnis, ſed hoc de conſuetudine non ſeruatur, vt dicit Vital.de malef.in Rub.de citatio.nu. 1.ſubdens,quòd aſſeſſores faciũt pro ſuo arbitrio. Tu verò aduerte ne erres,nam, Aut quæritur,an prę uia tantum vna citatione poſſit reus cõdemnari,& dic,quod non,vt ita procedat text.in d.l.abſentem nam vltra primam citationem debet etiam reus citari ad allegandum, & deinde peremptoriè ad ſententiam ſecundum diſpoſitionem iuris communis, vel aliter ſecundum formam traditam à ſtatutis, vel à conſuetudine, quæ ſeruatur in loco,in quo iudicium agitur,Aut quæritur,an quando citatur peremptoriè reus requirantur tres citationes, ſecundum tradita in l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dãno infecto,an verò vnica citatio ſufficiat.Et dicendum eſt,ꝙ etiam in criminalib. vnica citatio peremptoria ſufficit pro omnibus,quidquid dixerit Cyn. loquẽdo per verbum credo,in l.1.verſ.Quarto quæro, C.de requir.reis,cuius opi. communiter reprobatur,vt dicit Felin.in c.conſuluit, poſt nu.13.verſ.Quarto fallit.de offic.deleg.quem refert Boſſ.in tit. de ſent.nu.4. Et hæc ſententia cõtra Cyn.eſt cõiter recepta,vt dicit Blanc.in pract.crim.fol.10. nu.19.Vbi etiam ſubdit,quod ita de conſuetudine obſeruatur.Ita etiam cõmuniter teneri atteſtatur Alex.in l. contumacia,nu.14.ff.de re iudic.Guliel.de Bened. in 2.parte repet.ca.Raynutius,fol.91.nu. 152.Et licet gloſſ.in clem.prima,in verbo, Tertio de vita,& honeſt. cleric.ſentire videatur,quòd quando lex diſponit, quòd citatus incurrat pœnam ratione contumaciæ, requiratur præciſè trina citatio, & illam gl.dicat communiter approbari Ale.in d.l.contumacia,nu.12.ff.de re iud. veritas tamen ſe habet in contrarium, ꝙ ſcilicet etiam vbi agitur ad pœnam,ſufficit vna citatio peremptoria pro omnib. Et hanc dicit eſſe communem opi. Affli. deciſ.289.ſereniſſ.Rex,n.7.Et in hoc non eſt dubitandum, præſertim ſtante generali conſuetudine.

23 Sed hic quæro,nunquid etiam in cauſis criminalibus omnino neceſſaria ſit citatio peremptoria?Reſp. Aut ſententia eſt ferenda contra reum contumacem & de hoc dixi infrà,q.44.verſi. Item quæro, Aut verò reus eſt præſens in iudicio,& tunc ſententia condemnatoria capitalis contra eum fertur,non modo ipſo legitimè citato,ſed etiam ſolet in eius faciem pronunciari.Et ita obſeruat totus mundus,vt dicit Ang.in l.pe.§.ad crimẽ, poſt nu.4.verſ.Septimò fallit,ff.de publi.iud. quem refert Ang.ad Ang.de malef.in verbo,Qui D.iudex,poſt nu.12.quod in verbo.Qui iudex commiſit L.præconi, in fi. & Boſſ.in tit.de citation.num.8. & in tit. de ſentent.num.15.& Pract.Conradi, fol. 441.num.7.Et ita communiter fieri conſueuiſſe

ſueuiſſe dicit Barb.conſ.70.num.2.lib.4. Ita etiam quotidie practicari atteſtatur Blancus in pract.crim.fol.18.nu.40. neq; hoc caſu poteſt interuenire procurator. Et eſt communis opi.vt dixi infrà,q.proxima,verſi.Itē quæro, & in ſpecie ita paſſim receptum eſſe in Flandria atteſtatur Pract.Iod.fol.149.nu.12. Sed certè in hoc Ducatu hæc pract.non ſeruatur,nā quando reus eſt in carceribus,ſententia condēnationis fertur cōtra eum,abſq; eo, ꝙ citetur,aut conducatur ad præſentiā iudicis, ſed ſufficit monitio generalis, de qua dixi infrà,q.45.verſ.Facta autem.Sed neq; etiam ſententiæ criminales in hoc ducatu pronūciantur ab ipſis iudicibus ſedentibus pro tribunali,niſi quādo,pferūtur contra cōtumaces,ſed notarij ſcribunt ſententias de cōmiſſione iudicum, & ipſi illas ſubſcribunt,& deinde mittūtur executioni, & in his nullo modo eſt ab ipſa loci conſuetudine recedendum.

24 Vlterius quæro, nunquid in cauſa criminali citādus ſit fiſcus,& accuſator?Re. In hoc ducatu habemus decretum in nouis conſtitutionibus in tit. de accuſat.c. Eo amplius,diſponēs, quod in omnibus actibus præiudicialib. etiam ante inquiſitionem formandam debet citari pars offenſa,& fiſcus, & ita ſeruatur. De iure autem communi non reperio, quod hæ citationes ſint de ſubſtantia proceſſus vſque ad ſentētiam,ſed ad ſententiā ipſam ferendam,dicit Boſſ. in tit.de ſententiis, nu.17. quod ſunt citandi omnes illi,qui ſunt in cauſa,& cum quibus eſt lis conteſtata, aliàs ſententia eſt nulla, & ſubdit, quod hæc eſt communis opinio. Sed certè quod ad accuſatorē, cautela eſt,quod iudex faciat ſibi ab eo dari licentiam procedendi,& expediendi proceſſum,etiam ipſo abſente,& eo caſu poterit procedere etiam ad ſententiam abſolutoriam eo non citato,vt dixi infrà, quæſtio.45.verſ. Facta autem, de quo tamen vide quæ dixi ſuprà quæſtio.3.verſiculo, Superflua igitur, vel quod pars accuſata faciat illum citari iuxta practicam, quam tradit, & ſeruari atteſtatur Carauita ſuper 202. ritu magnæ curiæ,nume.4.in fine,& nu.5. Quo verò ad fiſcum in hoc ducatu, quando reus eſt præſens, conſuetudo eſt quòd fiſcales ſubſcribant ipſi ſententiæ, & ſic poteſt dici, quod ſententiæ criminales apud nos proferuntur non modo fiſco citatio, ſed etiam præſente, ſi verò reus eſt contumax non citatur fiſcus neque accuſator,ſed fit cōdemnatio ad ſonum tubæ,vel campanæ,vt dixi infrà qu. 44.verſ. Item quæro.quæ quidem campana,vel tuba habet vim citationis actoris,& rei,& omnium citandorum.Et hoc ex ſtylo, & conſuetudine, vt atteſtatur Auguſt.ad Ang.de malef.in verbo, Et ibi caput, poſt numerū ſecundū, ſubdens, quod talis ſtylus,& conſuetudo faciunt ius.Vide quæ dixi ſuprà verſic. Dictum eſt,& ſuprà quæſti.11.verſiculo,Sed quid econuerſò.

25 Vltimò quæro, Tu ſcis,quod in citatione ſemper ſolet apponi aliquis terminus,puta,tridui ad comparendum,& reſpondendum inquiſitioni,&c. nunquid pendente eo termino iudex poterit capi facere reum inquiſitum? Reſp. quod ſic, & ita ſeruatur,vt dicit Boſſ. in titu. de captura,nu.10,Et ideo quando rei timent ne capiantur, cautela eſt, quod exhibeant fideiuſſorem de comparendo infra certum terminum,& præſtita huiuſmodi fideiuſſione ſolet tolli decretum capturæ.

QVAESTIO XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem non eſſe audiendum in cauſis criminalibus.*
2 *Et quid in criminibus priuatis?*
3 *Et quæ ſit ratio?*
4 *Et quid ſi imponatur pœna pecuniaria?*
5 *Et quid ſi imponatur pœna relegationis, vel minor?*
6 *Et quid ſi imponatur pœna priuationis, ſeu depoſitionis ab ordine?*
7 *Et quid ſi pro crimine, pro quo de iure communi poſita eſt pœna corporalis, ſtatutum imponat pœnam pecuniariam?*
8 *Et quid ſi pro crimine impoſita ſit pœna arbitraria iudici?*
9 *Et quid ſi impoſita ſit pœna pecuniaria, quam ſi non ſoluerit, infligenda ſit pœna corporalis?*
10 *Et quid ſi ignoretur, an vulnus ſit lethale vel non?*
11 *Et quid in caſibus, in quibus poteſt contra abſentem procedi ad ſententiam diffinitiuam?*
12 *Et quid ſi reus ſit ex alio maleficio bannitus?*
13 *Et an hoc caſu debeat ei concedi ſaluus conductus?*
14 *Et quis poſſit eum concedere?*
15 *Et an in caſibus, in quibus poteſt contra mortuum procedi admittatur procurator?*

16 *Et quid*

16 *Et quid si reus sit carceratus?*
17 *Et quid si procurator velit pro absente allegare tantummodo causas absentiæ?*
18 *Et quid si velit proponere, quod reus habet in eo loco capitales inimicitias?*
19 *Et quid si velit opponere exceptiones contra personã accusatoris, vel iudicis?*
20 *Et quid si velit opponere occisum fuisse bannitum?*
21 *Et an in causa nullitatis admittẽdus sit procurator?*
22 *Et an quando proceditur per viam exceptionis?*
23 *Et an possit pro accusatore procurator interuenire?*
24 *Et quid si non fuerit oppositum contra procuratorẽ, an processus valeat?*
25 *Et an sententia ferenda sit contra dominum absentem, vel contra procuratorem præsentem?*

Vtra l. fe. c. solit. e.

SAEpenumero in causis criminalib⁹, post intimatas reis citationes comparent procuratores, & excusatores, qui multas exceptiones proponunt, propterea videndum est, nũquid sint huiusmodi procuratores in iudiciis criminalibus admittendi. In hac autem quæstione facienda est in primis conclusio, quod regulariter in causis criminalibus non admittitur procurator, vt est text. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iudic. vbi omnes notant, & in l. seruum quoque, §. publice ff. de procur.

2 Et hæc conlusio locum habet, nõ modo in criminibus publicis, prout loqui videtur text. in d. §. ad crimen, sed etiam in priuatis delictis, & est communis opi. vt attestantur scribentes in eod. §. ad crimen & in specie Benedic. de Plumb. post nu. 3. & Rubeus, post nu. 10. 121. & sequen. Marian. in c. veniens, nu. 20. & seq. de accusat. quem refert Boss. in tit. An in causis criminalibus, &c. post nu. 1. vers. Prima igitur. Rub. in d. §. publicè, nu. 2. in fi. Mẽchiaca controuer. vsu frequentium, c. 39. nu. 24. Et dicit Bar. in d. §. ad crimen, n. 11. quod ita seruat cõsuetudo, Quod tamẽ intellige vt procedat, quando pro huiusmodi priuatis delictis imposita est pœna à relegatione suprà, iuxta ea, quæ dixi infrà, versic. Ex hac autem, & seq.

3 Ratio autem huius conclusionis est, quia quilibet reus mitteret procuratorẽ, qui p ipso cõpareret, & vbi ipse esset condemnandus pro delicto in aliquam pœnam corporalem, non posset fieri executio condemnationis. Sic etiam quilibet accusator posset constituere procuratorem, & vbi succumberet in iudicio accusationis, euaderet condemnationẽ, quæ contra eum facienda esset ad pœnam taliõis, & sic omnia iudicia criminalia rederentur elusoria. Et hæc est magis communis ratio, vt dicit Alber. in d. §. publice post nu. 18. Blanc. in pract. cri. fol. 15. nu. 14. Bene verum est, quòd quantum ad accusatorem hodie cessat hæc ratio, cũ sit sublata pœna talionis, vt dixi infrà q. 81. & consequenter respectu accusatoris cessat etiam ipsa conclusio. Et ideo ex parte accusantis semper admittititur procurator, vt dixi infrà vers. Quæro nunquid.

Ex hac autem ratione infertur, cõclusionem ipsam intelligendam esse, vt procedat in illis causis criminalibus, in quib. venit imponenda pœna corporis afflictiua, vt scilicet in illis non sit admittendus procurator. Et hæc est communis opi. vt dicit Sapia in repet. l. imperium, nu. 42. ff. de iurisd. omn. iud. Et ideo vbi pro crimine imponeretur pœna fustigationis, vel huiusmodi, non esset procurator admittendus. Et hanc dicit esse communem opi. Menchiaca controuers. vsu frequen. c. 17. nu. 7. Si tamen in aliquo loco esset cõsuetudo quod admitteretur, illa seruanda esset, prout attestatur esse stylũ, & consuetudinem patriæ Delphi. Guido Papæ decis. 338. aliquis accusator, quòd scilicet in causis criminalibus non capitalibus admittitur reus per procuratorem, etiam ad media causæ.

4 Cæterum vbi ex iuris dispositione nõ imponitur pœna corporis afflictiua, sed tantum pecuniaria, eo casu vtiq; admittitur procurator. Et hæc est cõmunis conclusio omnium Doctorum tam iuris ciuilis, quàm canonici, vt dicit Marian. in d. c. venieus, nu. 24. Mẽchiaca in d. c. 17. in fi. In istis enim casibus cessat ratio cõclusionis superius adducta nam cum executio condemnationis faciẽda sit in bonis, non autem in persona, nihil interest fisci neque partis, an reus personaliter compareat, vel per procuratorẽ se defendat.

5 Hinc est, quod si agatur de delicto, pro quo tantummodo veniat imponenda pœna relegationis, vel alia relegatione minor, poterit p̃curator interuenire. Ita tenuit gl. in d. §. publicè, in verbo datur,

& est communis opi. vt attestantur Scribentes in d. §. ad crimẽ, & in specie Benedictus de Plumbino, post nu. 24. & Rubeus, nu. 124. & seq. Idem attestantur Scribẽtes in d. c. veniens, & in specie Abb. num. 18. & Anan. nu. 18. & Marian. nu. 41. & seq. & Berous nu. 35. subdens, quòd ita seruatur in practica, Hanc etiam dicit esse cõmunem Cyn. in l. reos, col. 1. vers. Secundo casu, C. de accusat. subdens, quod illam sequitur vsus causarum Italiæ, Bart. in d. §. ad crimen, post nume. 4. subdens, quod ita iudicaret, Signorol. consil. 169. num. 52. Ang. in d. l. reos, post nu. 1. Paulus de Castro in d. §. publicè, prout illum refert Ant. Gomez lib. delictorum, ca. 1. nu. 13. Cæpolla, consil. crim. 72. ver. De primo non videtur, Card. Alex. in ca. si quando, col. 7. versic. In gl. ibi, ff. secunda quæstio. 6. Blanc. in pract. crimi. fol. 20. nu. 51. Foller. in pract. crim. fol. 131. nu. 6. & folio 132. post num. 12. Pract. Conradi, fo. 262. num. 4. Berous in d. c. veniẽs, nu. 35. & 39. quem refert Viuius in lib. commnium opin. in verbo, Procurator in capitalib⁹, Mẽchiaca controuers. vsu freq. in d. cap. 17. nu. 6. Carauita super ritu 108. magnæ curiæ, numero 2. & super 2. ritu 69. nume. 8. vbi dicit. quod ita concludunt communiter Doctores. Hanc etiam opinionem de cõ suetudine seruari attestatur Alberi. in d. §. publicè, nu. 6. & seq. Cæpolla, cons. cri. 55. vers. Secundo, non obstat: Et dicit Salyc. in d. l. reos, num. 4. quod hanc opini. consuetudine roboratam esse omnes fatentur, & licet aliqui voluerint facere differentiam, an relegatio sit ad certum locum, puta, in aliquam insulam, vel ciuitatem, quam vulgò confinationem appellant, an autem sit à certo loco, puta, ab aliqua prouincia, vel territorio, quod vocamus exilium, nihilominus indistinctè tenenda est communis conclusio. quod scilicet vtroq; casu admittatur. Et ita tenent communiter Scribentes, vt dicit Rubeus in d. §. ad crimen, nu. 146.

6 Item etiam eadem ratione dicendum est in casibus, in quibus tantũmodo imponitur pœna priuationis, seu depositionis ab ordine, seu dignitate, in his enim pariter poterit reus per procuratorem se defendere. Et est communis opi. vt dicit Benedi. de Plumb. in d. §. ad crimen, post nu. 24. Marian. in d. c. veniens, nu. 50. Rubeus in d. §. ad crimen, nu. 150. & seq. & in d. §. publicè, nu. 44.

7 Dictum est, quod in his criminibus, ꝓ quibus imponitur pœna pecuniaria admittitur ꝓcurator, modo tu scis, ꝙ pro homicidio de iure communi imponitur pœna mortis: Pone quod ex dispositione statuti alicuius ciuitatis imponatur pro homidio pœna pecuniaria, nunquid poterit reus de homicidio imputatus cõparere per procuratorem? Respõ. ꝙ sic, & in hoc omnes concordant, vt dicit Bald. in d. l. reos, nu. 24. C. de accusa. Marian. in d. c. veniens, n. 24. in fi. & post nu. 30. vers. Sed aduertẽdum, quem refert Boss. in tit. an in crim. iud. & in prima concluſ. Et dicit Signorol. cons. 2. nu. 15. quod ita tenẽt communiter Doctores, Idem dicit Imola in d. §. ad crimen, post nu. 20. vers. Si autem statutum, Salyc. in d. l. reos, nume. 9. Hanc etiam opin. dicit esse communem Rubeus in d. §. ad crimen, nu. 183. Cum enim dispositio statuti in loco, in quo viget, succedat loco iuris communis, vt dixi suprà lib. 1. non est habenda in consideratione pœna iuris communis, sed tantummodo pœna statuti. Hoc tamen intellige vt procedat, quando statutum imponit simpliciter pœnam pecuniariã pro homicidio, nam eo casu vtiq; potest procurator interuenire. Si vero statutũ imponat pœnam mortis, à qua possit se liberare soluendo pœnam pecuniariam, tunc quia principaliter imposita est pœna corporalis, nõ esset ꝓcurator admittẽdus. Et ita dicit cõter teneri Alb. in 2. par. statut. q. 123. Sed certè hæc quæstio rarò poterit in practica contingere, cum secũdum magis communem opi. huiusmodi statuta imponentia pro homicidio pœnam pecuniariam non valeant, nec sint obseruanda, vt dixi suprà hoc eod. lib. §. Homicidium, versic. Sed nunquid.

8 Sed quæro, quid si ex dispositione iuris communis, vel statutorum pœna alicuius delicti remissa sit arbitrio iudicis, nũquid hoc casu erit admittendus ꝓcurator? Resp. Si quidẽ pro eo delicto ex tali arbitrio iudices non consueuerunt imponere pœnam corporis afflictiuam, vtiq;

vtiq; poterit procurator interuenire, aliàs secus. Et ita obseruatur de consuetudine, vt attestatur Ang. in d. §. ad crimen. in vltimis verbis, quē refert Imola in d. §. ad crimen, post n. 20. vers. Quid aũt si pœna. Sed hoc intellige vt procedat, quãdo pœna commissa arbitrio ipsiusmet iudicis sed si esset reseruata arbitrio principis vel superioris, non est audiẽdus reus per procuratorem, etiam quod princeps pro eo delicto aliquando pœnam corporalem non imposuisset, nam ea, quæ pendent à voluntate principis, non sunt inferiorum regulis subiicienda.

9 Vlterius quæro, pone quòd lex, vel statutum imponat pro aliquo delicto pœnam pecuniariam, sed in casu, in quo nõ solueret pœnam pecuniariam infrà certum tempus, imponeret pœnam corporis afflictiuã, nunquid poterit reus eo casu comparere per procuratorem? Respo. quod sic, ita dicit Imola in d. §. ad crimẽ, n. 20. & est cõis op. vt ait Maria. in d. c. veniens, post nu. 32. col. 3. versi. Sed aduerte. Rubeus in d. §. ad crimen, nu. 179. & sequ. Hanc tamen intellige vt procedat, dummodo principalis ipse sit notoriè soluẽdo, vel (vbi non sit idoneus) præstet idoneam cautionem de soluenda condẽnatione pecuniaria, vbi eum condemnari contingat, aliàs verò tenetur personaliter comparere, ne fortè condemnatio redderetur elusoria. Et ita seruatur, vt dicit Blancus in practica criminali folio 29. numero 113.

10 Sed pone, tu scis, quod ex forma statutorum pro vulnere communiter imponitur pœna pecuniaria, pro homicidio verò imponitur pœna mortis, modo Titius vulnerauit Seiũ, & dubitatur, an vulnus sit lethale vel ne, Quæro, si ꝓcedatur contra Titium an eo casu sit admittẽdus & compareat per procuratorẽ? Resp. Alii qui dicunt, quod potest iudex hoc casu admittere procuratorem, sub conditione, quod si Seius moriatur, habeatur ꝓ non admisso. Et hanc dicit esse communem opinionem Alex. in l. prætor ait, in prin. nu. 5. & seq. ff. de damno infecto. Sed certè hæc practica mihi nunquam placuit, quia hoc modo, si postea sequeretur mors vulnerati, iam reus feciſſet suas defensiones absq; personali constitutione, quod esset valde inconueniens, & licet eo casu posset iudex, inhærendo admissioni procuratoris conditionaliter factæ, decernere, quod tales defensiones haberẽtur pro non receptis, nihilominus si ex eis appareret de innocentia rei, non video, quomodo posset eum quamuis contumacem condemnare. Propterea iudicio meo tutior est practica, quæ seruatur in hoc Ducatu, ꝙ s. iudex supersedeat à procedẽdo, donec videatur exitus, an ex vulnerib. sequatur mors, vel nõ Quã etiam practicã arbitror esse iuri cõmuni magis cõformem, nam clarũ est, ꝙ etiam si aliquis alium lethaliter vulnerauerit, ita vt certum sit illum, ex eo vulnere periturum, non propterea põt inquiri de homicidio neq; puniri de occiso ante quam vulneratus moriatur, vt dicit Bar. in l. damni, §. Sabini, n. 5. ff. de dam. infect. & est communis opi. vt attestatur Cardi. Alex. in c. 1. in princ. c. ol. 2 in prin. quibus mod. feud. amit. prout illum refert Placa lib. 1. delict. c. 12. post nu. 14. Non potest ergo iudex cõtra eũ procedere, nisi de vulnere, & sic vbi mors postea sequatur, opus erit nouo processu, & noua condẽnatione, & omnia prius acta erunt frustratoria, & nullius momẽti. Bene verum est, quod in hoc Ducatu, in quo ex dispositione constitutionum pro vulneribus illatis ánimo deliberato est imposita pœna mortis, vtiq; posset iudex procedere, etiam non expectato euentu, saluo tamen iure procedendi de homicidio, vbi mors sequeretur, ex quo vtroq; casu reus teneretur personaliter comparere, & sic nullum posset sequi incõueniens. Et hoc aliquando vidi seruari in casibus atrocibus, & celeri expeditione dignis.

11 Hæc autem concluſio, quod in causis criminalibus non sit procurator admittendus, non videtur de iure cõmuni multũ præiudicij afferre posse imputatis de aliquo crimine, ex quo regulariter de iure communi non potest procedi contra absentem ad sententiã diffinitiuam, sed tantũmodo fit annotatio bonorum, vt dixi infrà q. 44. Sed quid dicendum in casibus, in quibus absens potest diffinitiuè condemnari ex forma statutorum, quæ

communiter vigent in ciuitatibus Italiæ & aliis, diſponentium, quòd contumax habeatur pro confeſſo,& cõuicto, & poſſit capitaliter condemnari,nunquid iſtis caſibus erit admittẽdus procurator, qui pro ipſo abſente interueniat?Reſp. Hæc eſt ardua quæſtio, in qua doctores tã antiqui, quàm moderni variè locuti ſunt, nam Cyn.in d.l.reos,col.fin.verſ. Tertio quæritur,C.de accuſat.videtur tenuiſſe, quod vbi abſens poteſt diffinitiuè condemnari,ſit admittendus procurator, referens Dyn.ita conſuluiſſe in facti cõtingentia. Et hanc opin.dicit eſſe communem Imola in d.§.ad crimen,nu.17.in fin. quem refert Corn.conſ.17.in princ. lib.3. & conſi.122. in litera F.lib.4.& conſil.325. quod eſt conſilium vltimum in litera G. lib.3.& Ruin.conſ.118.in primis verbis,li. 5.Ang.in d.§.ad crimen,poſt nu.4.verſic. Nonò fallit,vbi etiam ſubdit, quod ita practicatur vbiq;,quem refert Auguſt.ad Ang.de malef.in verbo,Qui dominus iudex,ſub num.13.Cæpolla conſilio criminali 46.verſic.Præterea dico.Abb. in d. c. veniens,poſt nume.19.Marian.in d.c.veniens,num.54.& ſeq.Bellamera deci.717. ſi clericus,Et dicit Alex.de Neuo, conſil. 90.num.3.quod hæc eſt communis opi. Legiſtarum,& Canoniſtarum,quod conſilium eſt repetitum inter conſilia criminalia diuerſorum conſ.89. libro 1. Dicit etiam Cyn.in d.l. reos,verſic. Item ſcire debetis,quod hæc eſt communis opi.maiorum noſtrorũ,& quod quidqd ſit de iure,conſuetudo Italiæ approbat hanc opinion.& illum refert Corn.conſ.273. in litera D.libr.3.Contrariam autem ſententiam, ſcilicet quod etiam in caſibus,in quibus poteſt contra abſentem procedi ad ſententiam diffinitiuam, non ſit admittendus procurator, tenuit Rayn. in d.l.reos.Et dicit Bald.in ea. l. reos,nu.25. quod hæc eſt veritas ſecundum omnes. Hanc etiam opin.dicit eſſe communem Benedic.de Plumbino in d.§.ad crimen, num.12.& ſeq.Alex.conſil.116.nu.18.lib. 2.vbi etiam ſubdit, quod omnes dicunt ita de facto ſeruari,quem refert Marſil.in pract.crim.§. ſequitur,nu.27.& Rubeus in d.§.ad crimen, numero 61.& Vantius de nullitatibus,folio 239.numero.177.circa fin.& Practica Conradi,fol.262.numero 5.Iaſ.in l.ſecunda,C.qui teſtam. facere poſſ.prout illum refert Rubeus in dict.§. publicè,nu. 26.Et dicit Pract.papienſis, in forma inquiſitionis,in verbo, Hæc eſt quædam inquiſitio,nu.34.in fi.quod iudices maleficiorum nolunt aliquem audire quomodocunque veniat.Mihi ſemper placuit opin.Rayner.quod etiam in iſtis caſibus non admittatur procurator, quæ etiam(quicquid dicant tenentes cõtrarium)eſt magis communis,& in practica indiſtinctè obſeruatur, vt atteſtatur Alberi.pater practicæ in d.§.publicè,nu. 24.Aliàs autem deſtrueretur tota practica criminalis,cum hodie ex conſuetudine totius Italiæ, pro quocunq; crimine poſſit abſens(etiam ad mortem) condemnari,vt dixi inf.q.44.ſequeretur enim, quod in quacunq; cauſa procurator eſſet admittẽdus,quod eſſet(iudicio meo) abſurdiſſimum,& ita tene,& ſerua in practica,& non errabis.Et in omnem caſum doctores tenentes contrariam ſententiã ferè omnes fatẽtur,q̃ poteſt iudex dicere procuratori,quòd vult,q̃ principalis pſonaliter compareat,tanq̃ melius informatus, & quod aſſeſſores hoc obſeruant in prac.Et hanc cautelam ponit Gãd.& alij, qua etiam ſe vti ſolitum fuiſſe dicit Angelus de maleficiis,in verbo, Qui dominus iudex videns, nume.17. Illam etiam ponit Bart.in l.2.§.defendi,nume.2. ff.ex quibus cauſ.in poſ.eatur,vbi dicit, quod hæc eſt communis practi.. Et hoc etiam videtur fuiſſe ex mente Bart. in l.qui bona,§.ſi alieno,nu.16.ff.de damno infecto cuius opin.communiter recipitur, vt dicit Rubeus in d.§. publicè, poſt nu.31. Et ita ſeruat totus mundus,vt dicit Paul.de Caſt.in d.§.publicè,nu.12.ſubdens,quod niſi hoc fieret, nunquam daretur aliqua ſententia in criminalibus,quia ſemp mitterent,pcuratorẽ, qui cũ ſuis cauillationibus obuiaret,vt dixi infrà,q.prox.verſ. Quinimo vt dixi.Et ideo vbicunq; citatio continet,quod reus perſonaliter cõpareat,non eſt tractandum, an poſſit admitti,pcurator,vel excuſator,ſed neceſſe eſt, q̃ ipſe reus principalis perſonaliter compareat,vt declarat Ruin. in allegato conſilio 118.lib.5.Benè verum eſt, quod ſi

talis procurator nõ vellet causam absentis defendere, sed tantummodo proponere causas absentiæ, eo casu vtique esset audiendus. Et in hoc vtriusq; partis fautores conueniunt, vt attestatur Menchiaca controuers. vsu frequentium, c.17.nu.2.vbi dicit, quòd hęc non modo est communis, sed receptissima omnium opin. Vide quæ dixi infrà, vers. Prędicta autem.

Sed nunquid admittendus saltem erit excusator, qui pro absente compareat ad eum defendendum? Dixi infrà q. proxima, vers. Sed quod plus est.

12 Tu scis, quòd bannitus pro vno maleficio potest etiam pro alio maleficio inquiri, & banniri, vt dixi suprà, q.16.versic. Sed nunquid, Pone modo, quod bannitus pro vno citetur, vt compareat pro secundo maleficio, nunquid poterit comparere per procuratorẽ, ex quo propter primam condemnationẽ nõ potest personaliter comparere ad se defendẽdum? Resp. quòd non, & sibi imputet, si nõ potest personaliter comparere, cum id euenerit ex suo maleficio, ex quo non debet ipse consequi cõmodum, vt effugiat executionem secundę condemnationis, vbi veniret condemnandus. † Debet ergo impetrare saluum conductum respectu primæ condemnationis, & personaliter comparere pro secunda ad se defendendum, & ita practicatur, vt dicit Blanc. in pract. crim. fol. 23. num. 102. & talis saluus conductus non potest ei denegari, aliàs esset illi aufferre facultatẽ se defendendi. Et ita se pluries fieri vidisse attestatur Boss. in tit. de citat. num. 36.

14 Sed hic quæro, quis possit huiusmodi saluum conductum bannito concedere? Resp. De principe non est dubium, quòd potest illum concedere, sed quid in iudice? Et dicendum est, quòd & ipse potest de iure illum cõcedere, & est communis opi. vt attestatur Blanc. in pract. crim. fo. 33. num. 15. & seq. Quidquid tamen sit de iure, in hoc Ducatu iudices non concedunt huiusmodi saluos conductus, sed solus princeps, vel senatus, vt dicit etiam Boss. in loco præallegato. Et reperio, ꝙ cum prætor Cremonæ, qui iuxta solitum erat Senator talem saluum conductum concessisset, senatus ei rescripsit, vt post. hac abstineret, & permitteret, vt à senatu peterentur, 26. Februarij 1554.

15 Debes scire, quòd sunt aliqua delicta, pro quibus potest procedi etiam contra mortuos & eorum memoria damnari, vt est crimen hæresis, & alia, de quibus dixi infrà, q. 51. vers. Quæro nunc, & seq. Pone ergo, quod in aliquo ex illis delictis procedatur cõtra aliquem iam defunctum, nunquid poterunt eius hæredes constituere procuratorẽ, qui ipsum mortuum defendat? Resp. ꝙ sic, & ita in facto obtentum fuit Romæ tempore Clementis V. coram quo fuit accusatus de hæresi Papa Bonifac. VIII. iam mortuus, vt recenset Albe. in Rub. C. de hæret. nu. 15. & in d. §. publicè, nu. 17. in fi. quem refert Rubeus in d. §. ad crimen, num. 83. & seq. subdens, ab hac opin. tanq̃ cõmuni non esse recedendum. Cessat enim hoc casu ratio conclusionis, & regulæ, de qua suprà, ꝙ scilicet nisi reus cõpareat personaliter, iudicium poterit reddi elusorium, nam hoc casu neque reus potest personaliter comparere, neque in eum iam mortuum potest fieri executio, iuxta ea, quæ dixi in d. q. 51. vers. Sed hic incidenter.

16 Item quæro, quid si reus sit præsens in iudicio, qa scilicet fuerit captus, vel sponte se cõstituerit, nunquid pro eo poterit procurator interuenire? Resp. ꝙ sic. Et in hoc omnes Doctor. concordant, vt dicit Bald. in d. l. reos, nu. 21. C. de accus. quem refert Maria. in d. c. veniẽs, n. 6. Et ꝙ quando reus est ex illa causa carceratus, possit pro eo interuenire procurator, dicit esse cõem opin. Imol. in d. §. ad crimen, nu. 18. & seq. vbi etiam subdit, quod ita seruat consuetudo, quẽ refert Ant. Gomes. c. 1. delict. nu. 14. licet dicat, ꝙ cauti iudices faciunt actus processus cum ipsismet carceratis, subdens, quòd ita est communis vsus, & stylus in practica, quod tamen intellige secundũ ea, quæ statim dicã, Aret. in d. c. veniens, num. 74. Card. Alex. in c. si quando, col. 4. versic. Sed tenendo, 2. q. 6. Rube. in d. §. ad crimẽ. nu. 68. & seq. Menchiaca controuer. vsu frequentium, c. 17. nu. 4. in fi. Ita etiam communiter teneri, & seruari attestatur Abb. in d. c. veniens, nu. 20. Et dicit Bart. in d. §. ad crimen, nu. 10. quod ita approbat cõsuetudo, quem

refert Bened. Plumb. in d. §. ad crimẽ, nu. 37. Idem dicit Bal. in d. l. reos. nu. 40. in fi. Tu verò, ne erres, distingue etiã ex mente Doctorum in locis præalleg. & dic, quòd aut quæritur, an quando reus est persona liter in iudicio constitutus, possit admitti pro eo procurator ad respondendum accusationi, vel inquisitioni, vel interrogationibus, quę ei fiunt à iudice super delicto, siue in proximo examine, siue in aliis, siue in tortura. Et tunc dicendum est, quòd nullo modo potest pro eo procurator interuenire, sed debet personaliter duci ad bancum iuris, vel ad locum tormentorum, & per seipsum respõdere. Et ita practicatur, vt dicit Ang. in d. §. publicè, post nu. 5. quem refert Pau. de Cast. in eo. §. publicè, num. 9. & Ang. de malef. in verbo, Qui dominus iudex videns, quòd inquisiti, nu. 12. Ita etiam practicari attestatur Ang. in d. l. reos, nu. 2. in fi. Aut quæritur, an possit procurator interuenire ad alios actus causæ, puta, ad opponẽdas exceptiones, producendum capitula, & alia faciendum in ipsa causa? Et dicẽdum est, quòd sic, & ita dicit se pluries obtinuisse, & vidisse de facto obseruari Alber. in d. §. publicè, post nu. 18. vers. Item quæritur an saltem. Benè verum est, quòd non semper constituitur ad hoc procurator cum mandato, sed quilibet defensor pro carceratis admitti solet, prout etiam in practica obseruari attestatur Blan. in practi. cri. fol. 24. nu. 65. quæ tamen practica mihi nunquam placuit, quia talis defensor, siue procurator, sine mandato potest quidẽ prodesse reo, sed non obesse, quod est in maximum præiudicium fisci, & accusatoris, propterea non deberent iudices ipsos admittere sine legitimo mandato, & non sunt multi dies, quòd quidam carceratus petebat tolli de processu quandam comparitionem factam per eius aduocatum, quæ continebat quædam sibi præiudicialia, asserens, quòd ille aduocatus nullum ab eo mandatum habebat, licet senatus id ei concedere noluerit, senatus tamen vult ita obseruari, vt scilicet admittantur huiusmodi defensores carceratorum, etiam sine mandato, & cum quidam prætor reiiceret quendam defensorem ex ea causa, quia non haberet mandatũ, rescripsit illi prætori, vt omninò ei traderet copiam indiciorum, neq; postea aliquem ex ea causa reiiceret, 2. Septemb. 1558. P. N. Et ideo ita seruãdum est. Aut verò quęritur. an possit constitui procurator ad sententiam audiendam? Et hoc casu dicit Rube. in d. §. ad crimen, num. 82. quòd omnes concludunt, quòd non, & verum dicit loquendo de iure, nam debet reus esse præsens ad audiendam sententiam, vt dixi suprà, q. proxim. vers. Sed hic quæro, quod tamen in multis locis non seruatur, & præsertim in hoc Ducatu, vt ibi dixi.

17 Prædicta autẽ conclusio, quòd in causis criminalibus non sit procurator pro reo absente admittendus, intelligenda est, vt procedat quantum ad hoc, vt talis procurator non possit ipsius rei absentis defensionem suscipere, sed si velit allegare causas absentiæ, vtique admittitur. Et hoc tenent omnes, vt dicit Anan. in d. c. veniens, nu. 13. Dicit etiam Angel. in d. l. reos, circa princip. C. de accusatio. quòd istud tenent omnes indifferenter. Et ita seruatur, vt dicit Carauita super ritu 105. magnæ curiæ, nume. 2. Neque hoc casu facienda est differentia, an habeat in specie mandatum ad allegandas causas absentię, an autem habeat ad causam ipsam prosequendam, nam vtroque casu est admittendus. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Anan. in loco præallegato, num. 14. Vide quæ dixi suprà, versic. Hoc autem, circa fin.

18 Idemq; si talis procurator velit proponere, q reus citatus habet in eo loco, ad quẽ citatur, capitales inimicitias, nã & eo casu erit cum mandato audiendus. Et est commu. opin. vt dicit Maria. in d. c. veniens, post nu. 68. vers. Circa primam, quem refert Boss. in tit. an in crim. iud. nu. 12.

19 Pariter etiam est admittendus, si velit proponere aliquas exceptiones dilatorias, seu declinatorias, aut aliquas alias ex his, quæ ante litis contestationem proponi solent, puta, quòd accusator sit infamis, vel excommunicatus, vel aliàs inhabilis ad accusandum, vel quòd iudex sit incompetens, vel excommunicatus, vel huiusmodi. Ita dicit Bart. in d. §. ad crimen, cum quo tenent omnes, vt dicit

Imola

Imola ibi, prout illum refert Boss. in titu. de car. fideiuss. com. nu. 16. Et hæc est communis opi. vt dicit Bened. de Plumb. in d. §. ad crimen, nu. 52. Hoc tamen intelligendum est, vt procedat, dummodo talis exceptio nihil ad ipsum crimen pertineat, secus autem si exceptio opponeretur quidem ad processum, sed tangeret etiam ipsum delictum, puta, quia diceret, quòd aliàs de ipso crimine fuit absolutus, vel huiusmodi, non enim esset ad tales exceptiones proponendas admittendus. Ita dicit Bart. in d. §. ad crimen, nu. 19. Et est cõis opi. vt ait Rubeus in eo. §. ad crimẽ, nu. 214. nisi talis exceptio esset notoria, nam eo casu vtiq; esset admittendus secundum Bar. in loco prę alleg. Et ita communiter tenetur, vt dicit Nellus, de bannitis, in 2. parte secundi temporis, q. 14. quem refert Boss. in tit. præalleg. de carc. fideiuss. com. nu. 26. in fi. Hanc etiam dicit esse communẽ opi. Aret. in d. c. veniens, nu. 19. & seq. quem refert Boss. in loco prę allegato, post num. 13. Berous in d. c. veniens, nu. 29. & seq. Quando verò talis exceptio mixta est dubia, tunc non potest per procuratorem proponi, vt dicit Bart. in loco præallegato, & est communis conclusio, vt attestatur Berous in d. c. veniens, num. 32.

20 Quęro modo, pone q̃ aliquis interfecit bannitum, qui ex forma statutorum poterat impunè occidi, & ex hoc homicidio contra eum proceditur, nunquid admittetur procurator ad proponendam huiusmodi exceptionem banni? Resp. q̃ sic, ita tenet Bart. in l. vbi pactum, nu. 10. C. de transactio. quem sequuntur omnes Doct. teste Marsil. cons. 73. nu. 76. vbi subdit se hanc doctrinam millies practicasse, & obtinuisse. Ita etiam sentire communiter Doctores attestatur Gand. de malef. in Rub. vtrum procurator, &c. circa fin. Nellus de bannitis, in 2. parte secundi temporis, q. 14. vbi dicit, quod ita communiter tenetur, quem refert Marian. in d. c. veniens, post nu. 79. Hanc etiam dicit esse communem opin. Alber. in 4. parte statutorum, q. 38. num. 14. Quinimò non tantum procurator, sed etiã quilibet de populo posset comparere, & talem exceptionem banni proponere, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidium, vers. Item scias. Hæc tamen intelligenda sunt, vt procedant, quãdo ex sola productione banni efficeretur notorium, quòd talis offensus erat bannitus, nam eo casu vtiq; esset admittendus procurator ad ipsum bannũ exhibendũ. Sed si requireretur aliqua alia extrinseca probatio, tunc non admitteretur procurator, & ita communiter tenetur, vt dicit Rui. cons. 9. post nu. 2. vers. Secundo prædicta confirmantur, lib. 5. In hoc tamen ducatu non admittitur procurator ad exhibẽdum bannum, nisi reo in carceribus constituto, prout etiam seruatur in regno Neapol. vt videri potest apud Carauitam super ritu 269. magnæ curię, nu. 3. Et ita expressè rescripsit Senatus Prætori Fontaneti 7. Martij 1559. P. N. Multi enim sunt casus, in quibus bannitus non potest impunè offendi, vt dixi in alleg. §. Homicidium, vers. Sed hic quęro, & aliis seq. Et ideo ne si homicida esset condemnandus, condemnatio illa redderetur eluso ria, cogitur ipse ad personaliter comparendum, sed deinde legitimè constito de banno, citato fisco, & proximiorib. interfecti, & quòd licitè offendi potuerit, statim reus liberatur. Benè verum est, quòd si plures interficiant bannitum, & aliquis ipsorũ personaliter compareat, & exhibito banno, ostẽdat illum impunè occidi potuisse, possunt deinde alij socij admitti ad cõparendum, & exhibendum bannum, absq; eo quòd se personaliter constituant. Et ita rescripsit Senatus Prætori Papiæ 1560. P. N. in causa cuiusdam Antonij Nosini capitaliter condemnati, & banniti, quod nota.

21 Quæro, an in causa nullitatis sententiæ criminalis admittatur procurator? Respon. Benedi. de Plumb. in d. §. ad crimen, nu. 99. refert quod Bald. quem appellat doctorem suum, tenuit quòd sic, & quod dicit ita quotidie practicari. Quam opi. etiam ipse sequitur, dummodo agatur solummodo de nullitate sententiæ, non autem de iniquitate, & dicit se ita iam obtinuisse de facto. In hoc autẽ Ducatu seruatur totum contrarium, nullus enim admittitur ad dicendum de nullitate, nisi se personaliter constituat, quando non vult demonstrare nullitatem ex ipsis

ex ipſiſmet actis reſultãtem, ſed per alias extrinſecas probationes, & hoc vt ſi in ipſis probationib. deficeret, poſſit contra eum ſententia mitti executioni. Et reperio etiam, quòd Afflict. ſuper 2. parte conſtitutionum Regni, Rub. tertia, nu. 27. in fine dicit, quòd vidit pnunciari aliquas ſententias criminales nullas, puta, quia eſſent latæ contra clericum, vel per errorem, dummodo talis nullitas allegetur per ipſummet principalem, & non per aliquem ſuum procuratorem, vel coniunctam perſonam.

22 Tu ſcis, quòd in cauſis criminalibus aliquando dicitur procedi per viam exceptionis, vt dixi ſuprà q. 19. verſ. Per exceptionem. Quæro, nunquid in huiuſmodi cauſis poſſit procurator interuenire? Reſp. Aut exceptio criminalis tendit ſolummodo ad repellẽdum accuſatorem ab accuſatione, vel teſtem à teſtificando, vel impediendam miſſionẽ in poſſeſſionem prælati ad dignitatem, vel beneficium, ad quod eſt promotus, vel huiuſmodi. Et hoc caſu vtiq; poteſt admitti procurator, talis enim cauſa non dicitur criminalis, vt ibi dixi, ſed ciuilis, meritò eſt procurator admittendus. Et ita concludunt omnes Doct. vt dicit Foller. in prac. crim. canon. fol. 104. num. 4. Aut verò exceptio tendit etiam ad puniendum, puta, quia proponendo exceptionem criminis petatur non modo accuſatorem, aut teſtẽ repelli, ſed etiam puniri, & tunc non admittẽdus procurator, quia in huiuſmodi exceptione ipſe eſt accuſatus, ſiue excipiens aſſumit partes accuſatoris. Et ita concludunt omnes Doctores, vt dicit Blanc. in pract. crim. fol. 25. Vide quæ dixi in allegata quæſt. 19.

23 Quæro, nunquid ea, quæ dicta ſunt in reo, habeant locum etiam in accuſatore, ſeu denunciante, vt ſcilicet neq; ipſi poſſint in cauſis criminalib. procuratorem conſtituere? Reſpon. Alber. in d. §. publicè. poſt nume. 18. tenuit, quòd non poſſunt conſtituere procuratorẽ, quia quod non licet accuſato, neque etiam licere debet accuſatori. Et dicit Rubeus in d. §. ad crimen, num. 7. quòd hæc videtur crebrior, & ſolidior ſententia, ſed quidquid ſit de iure, contrariũ ſeruatur in practica, vt dicit Caraui. ſuper ritu 108. magnæ curiæ, nu. 3. in fi. ſemper enim admittuntur pcuratores querelantium, ſiue accuſatorum, etiã in cauſis capitalibus, & meritò, ceſſat enim ratio cõmunis, de qua ſuprà, verſ. Ratio autẽ, qp ſcilicet iudicium redderetur eluſorium, ex quo pœna talionis hodie eſt ſublata, vt dixi infr. q. 81. Et ideo neq; etiam coguntur hodie accuſatores ad ingrediendum carceres, vt dixi ſuprà, q. 18. verſ. Quando deinde, non enim agi põt de aliqua executione perſonali contra ipſum accuſatorem facienda. Vnum tamen nota in hoc propoſito, qp ſi ipſe accuſator non poſſet, ſi eſſet ab alio accuſatus, per procuratorẽ comparere ad ſe defendendum, puta, qa eſſet bannitus, vel accuſatus de aliquo crimine, pro quo nõ poſſet ſe per procuratorem defendere, eo caſu non poſſet, neq; etiam per procuratorem alium accuſare. Ita allegatur tenere Bald. in l. reos. C. de accuſat. Et dicit Nell. de bannitis, in tertia parte ſecundi temporis, q. 68. quòd ita ſeruatur, prout illum refert Cæpolla conſil. crim. 20. colum. 2. verſ. Imò plus dico. Et ſic hoc caſu eſſet ſeruanda in practica communis opinio, quod nota.

24 Pone, quòd in cauſa criminali comparuerit procurator, & cõtra eum nihil fuerit oppoſitum, ſed fuerit admiſſus ad defendendum reum, cum tamen de iure admitti non deberet, nunquid proceſſus ſuperinde agitatus valebit, an autem erit ipſo iure nullus? Reſp. In hoc articulo variæ fuerunt ſcribentium opiniones, nam gl. in c. 1. in verbo, Criminalis, de iud. in 6. tenuit, quòd talis proceſſus valeat, & dicit Bal. in d. §. publicè, poſt nu. 6. verſ. Vlterius quæro, quòd hæc opin. per omnes Canoniſtas approbatur. Hãc etiam dicit eſſe communẽ opi. Bald. in l. ita demum, poſt nu. 4. C. de procur. quem refert Bertrand. conſ. 358. circa princip. lib. 4. quod eſt duplicatum in conſi. 1. num. 2. lib. 5. & Felin. in c. meminimus, nu. 18. de accuſat. & Vantius de nullitate, fol. 239. nu. 177. & Deci. in l. in ambiguis. §. non eſt nouum, nu. 11. ff. de reg. iur. & con. 469. in fi. & Marſil. in pract. crim. §. ſequitur, poſt nu. 17. & Pract. Conradi, fol. 264. in fi. Corſetus in verb. Procurator, in ſing. incip. licet quis.

Et

Et dicit Imola in d.§.ad crimen, quòd ita seruatur in practica, ꝓut illum refert Rubeus in eod.§.ad crimen, nu.99. Contrariam autem sententiã, scilicet quòd imò etiam si non fuerit oppositũ contra procuratorem, nihilominus processus factus eo interueniente, in casibus in quibus de iure admitti nõ debebat, sit ipso iure nullus, multi etiam tenuerunt, adeo, quòd Gomes. in d.c.1. post nu.80. vers. Quid tenendum, dixit, quòd opin. contra illam glo. sibi videtur magis communis, quem refert Menchiaca cõtrouers. vsu frequentium, c.20. post nu.5. & ante eum Aret. in d.c. veniens, post nu.87. dixit, quòd hæc est communior opin. quod verbum pro singulari refert, & idem attestatur Rubeus in d.§.ad crimen, num.231. Anton. Gomes. c.1. delictorum, nu.16. Ego verò dico sic: Aut delictum est tale, pro quo nõ potest procedi, nisi ad querelam partis, & tunc procedat opi. gl. pars enim ipsa sibi imputet, si non oppossuit contra procuratorem, & fecit ipsum repelli: Aut verò ex eo delicto poterat etiam procedi ex officio, & tunc licet non fuerit oppositũ, processus factus per procuratorem, qui non erat admittendus, est nullus, quia partis, aut iudicis malitia, negligentia, aut imperitia non debet iuri publico nocere. Et dicãt Doctores quidquid velint, consuetudo ita obtinuit, quòd omnia gesta per procuratorem in causa criminali, vbi agatur de pœna corporis afflictiua, sint ipso iure nulla.

25 Vltimò quæro, in casibus, in quibus procurator in causis criminalibus admittitur, an sententia ferenda sit contra dominum absentem, an autem contra procuratorem præsentem? Respond. In hoc puncto variæ fuerunt Doctorum opiniones, propterea ad omne dubium euitandum vsus obtinuit, quòd vterq; condemnetur. Et ita de facto seruari, & secundum vsum curiarum, attestatur Iacob. de Beluis. in pract. cri. in verbo, Criminaliter condemnari, num.3. Menchiaca controuers. vsu frequentium, c.20. post nu.1.

QVAESTIO XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Excusator an possit in causis criminalibus interuenire?*
2 *Et quid in casibus, in quibus potest absens diffinitiuè condemnari?*
3 *Et an audiendus sit excusator sine mandato?*
4 *Et an teneatur præstare sideiussionem de sistendo principali in iudicio?*
5 *Et an audiatur pater pro filio, dominus pro seruo, abbas pro monacho, ciuitas ꝓ ciue, dominus pro subdito, episcopus pro clerico, vxor pro viro?*

HActenus de procuratore dictum est, nunc de excusatore videamus. Sciendum est autem, ꝙ regulariter in omnibus, & quibuscunq; causis criminalibus, in quibus potest contra absentem procedi, semꝑ admittitur excusator. Et hæc quidem conclusio de plano procedit, quando talis excusator non proponit aliquas defensiones ipsius rei, sed tantum modo allegat eius absentiã, nam eo casu vtiq; admittitur. Et ita communiter seruari in iudiciis attestatur Alberi. in d.§. publicè, post num.16. Idemque si alleget infirmitatẽ ipsius rei, vel carcerationem in alio territorio, vel alia impedimenta, propter quæ non posset reus, etiamsi vellet personaliter comparere, nam ad proponendas huiusmodi exceptiones quilibet admittitur. Ita tenet Bart. in d.§.ad crimen, nu.16. & est communis opi. vt ait Marian. in d.c. veniens, nu.67. de accusat. Et in hoc non videtur esse difficultas, quia ad has exceptiones proponendas etiam procurator admitteretur, vt dixi supr. vers. Prædicta autem. Fortius etiam sentire videtur Alber. in d.§. publicè, post nu.25. vers. De secundo genere, quòd secundum communẽ opinionem debeat admitti excusator etiam ad media causæ, & aliquos articulos incidentes. 1

2 Sed quod plus est, multi etiam tenuerunt quòd in omnibus casibus, in quibus absens potest diffinitiuè condemnari, sit admittendus excusator absolutè, etiam ad probandum eius innocentiam. Et hanc opin. dicit esse magis communem Aret. consi.146. nu.6. vbi lóquitur etiam quando talis excusator comparet post primum bannum, ex quo virtute statuti contumax habetur pro confesso, & Aret. refert, & sequitur Marsil. consi.39. nume. 30. & consi.73. nu.39. & consi.81. num.57. & consil. 90. nu. 3. & in pract. crim. §. sequitur, nume. 46. relatus, & ipse per Practic.

Conradi,

Conradi,fol.264.in 27.limita.& Apostil. ad Ang.de malef.in verbo, Qui dominus iudex, sub nu.13.Hanc etiam opi.attestatur esse magis communem Cæpol.consi. crim.51. circa med.Ias.in l.hi qui,nu.7.C. qui testa.facere pos.quem refert Rubeus in d.§. ad crimen,nu.172.& Gomes.Arias super lege 74.Tauri,num.49.& Nouel.in tract.ad defensam, fol.21.nu.10.Refert etiam Alex.cons.4.nu.1.& seq.lib.6.quòd Imola in d.c.veniens, col.27.de accusat. (cuius tamen lecturas super quinto decret. ego nō habeo) dat hoc pro cautela, quam dicit se tunc proximis diebus seruasse, & aliàs vidisse Bononiæ obseruari, quòd scilicet cōpareat aliquis ad defensionem absentis tanquam instructor vel informator de defensionib.ipsius absentis.Et dicit Alex.in d.con.4.quod omnes fatentur talem excusatorem, qui non compareat tanquam procurator cum mandato, sed vt quilibet de populo ad instruendum curiam, vel vti simplex defensor, posse & debere admitti, subdens, quod id ipsum fecerat ipse quoq; pluries seruari, & quòd ita communiter practicari, & seruari vidit. Refert etiam Anan. in co.c.veniens,nu.22.Imolam ibi dicentem, quòd licet quò ad procuratorē sint opiniones, tamen in excusatore ità omnes tenent, & illum refert Mars.consil. 60.nu.23.Hanc etiam opin. dicit tenere communiter omnes Doctores, legistas & canon.Cæpol.cons.cri.47.circa fin.Hanc etiam dicit esse communem opi. Gramma.cons.ciuili 37.nu.10.quem refert Viuius in lib.communium opin.in verbo, Procurator in capitalibus. Ratio autem huius conclusionis per supradictos Doctores allegatur, quia iudex debet omnibus modis veritatem indagare,& ex officio perquirere de innocentia rei, etiam nemine petente, prout est commu.opi. vt dicit Arber.in l.3.C.de his q ad eccles. confu.ita relatus per Brun.cons.feud.69. nu.2. Et hoc indubitatum esse attestatur Aret.in cons.præalleg.quem refert Mars. in d.con.60.nu.22.Eadem igitur ratione dicendum videtur,vt quod potest iudex à se ipso facere idem etiã ei facere liceat isto excusatore,aut quolibet alio subministrante testes, & indicia, ex quibus rei ipsius innocentia detegatur. Et ita hanc esse commu.opi.attestatur Gratus cons. 98.nu.8.lib.1.Et ideo Doctor. præallegati dant cautelam, quòd compareat iste excusator, siue alius q̃libet tertius, qui det in scriptis iudici ad partem super aliqua schedula nomina testium, qui deberent examinari ad probandum innocentiam rei,& dicunt,q̃ iudex teneturillos examinari facere. Et hoc modo reus faciet suas defensiones absq; eo,quòd personaliter compareat.Et hanc cautelam ponit Cæpol. cautel.68,& dicit Blanc. in pract.crimi. fol. 22.nu.58.& fol.158.cautel.11.quòd ita practicatur, & practicari potest. Sed certè hæc opi. mihi nunquā placuit,hoc enim modo proculdubio destrueretur tota practica criminalis, nā nullus inquisitus vel accusatus compareret personaliter ad se defendendū, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatorem faceret testes ad sui defensionē examinari,absq; vllo capitis sui periculo. Et ita nunquam reus posset examinari, neq; torqueri,nec vlla condemnatio exequi,quę omnia iudicio meo, sunt valde absurda & ridicula, & miror quòd tot, tanti Doctores illam opinionem tenuerint, aut seruauerint,quæ certè in hoc Ducatu non modo non obseruatur, sed in omnib. curiis adeò recessit à practica, quod si aliquis aduocatus super ea insisteret,proculdubio non sine risu exploderetur.

Quinimò,vt dixi suprà quæst.proxima, vers. Hæc autem, omnes ferè fatentur, q̃ potest iudex dicere excusatori, se velle quòd principalis personaliter cōpareat tanquam melius informatur, vt etiã videatur quo vultu, & qua trepidatione loquatur, secundum not. in l. fi.C.de proc. Et hoc non negat velle, & seruare communem practicam. Cæpolla in d.cons.51. circa princip. à quo nullo modo est recedendum, quidquid ipse Cæpolla ibi in contrarium alleget.

3 Sed nunquid excusator,qui aliquas excusationes vult proponere, est audiēdus sine mandato? Resp. Aliqui simpliciter dicunt, quòd requiritur mandatum, & quod talis accusator tenetur iurare, q̃ habet in mandatis ab absente illum excusandi,aliàs non auditur. Et dicit Pract.

Iodo.

Iodoc.c.25.nu.4.quòd ita praxis ipsa vsu recepit. Alij verò dicunt, quod si quidem vult proponere excusatiões necessarias, puta, quòd reus est infirmus, vel quòd est in alio loco carceratus, & tunc admittitur etiam sine mandato, sed si velit allegare alias excusationes probabiles, puta, quod itinera non sunt tuta, vel quod reus in eo loco habet inimicitias, tunc nõ auditur sine mandato. Ita tenet Bar. in d. §. ad crimen, nu. 18. Et hanc dicit esse communem Doctorum sententiam Rubeus, in eo. §. ad crimen, nu. 201. & nu. 212. in fi. Alij autem indistinctè tenent, quod excusator allegans quascunq; causas absentiæ probabiles, licet non necessarias, etiã sine mandato sit admittendus. Et in hoc opi. Bar. cõmuniter reprobari attestatur Card. Alex. in c. si quando, nu. 21. 2. quæst. 6. Et hæc opi. contra Bar. est magis æqua, & mihi magis placet, dummodo absit calumnia, & tales exceptiones concernant tantummodo factum, secus autem si cõcernerent etiam ius, puta declinatoriam fori, vel huiusmodi, nam eo casu sequerer opin. Bart. vt scilicet non esset talis excusator sine mandato admittendus. Et hæc omnia, nisi aliter consuetudine receptum esset, à qua (vt sæpe dixi) nullo modo arbitror esse recedendum.

4 Quæro, nunquid excusator, qui compareret, teneatur præstare fideiussionem de iudicato soluendo, vel de præsentando ipso inquisito? Resp. Si quidẽ cõparet, vt defendat inquisitum, tenetur satisdare, aliàs non auditur, sed si tantummodo excusat eius absentiam non tenetur satisdare. Et ita communiter tenetur, & seruatur, vt dicit Alber. in d. §. publicè, nu. 12. in fin. Hanc etiam dicit esse veriorẽ, & crebriorem sententiam Rubeus in d. §. ad crimen, num. 114. quod scilicet non tenetur cauere, nec de iudicio sisti, nec de iudicato soluendo, licet in ea quæstione videãtur corrupta verba ipsius Rubei. Idem attestatur Menchiaca controuers. vsu freq. c. 17. nu. 8. Illud tamẽ, quod dictum est de defensione, cessat secundum meam opi. & practicas huius prouinciæ, quòd scilicet nullo modo admittatur excusator ad rei defensionem, vt dixi suprà, versic. Sed quod plus est.

5 Vltimo quæro, quid si pater, aut dominus pro seruo, vel filio inquisitis compareant ad eorum defensionem suscipiendam, nunquid debeant admitti? Resp. q̃ si compareant non tanquam procuratores, aut defensores eorum, sed pro interesse suo, vtiq; sunt admittendi. Et ita tenent cõiter canon. vt dicit Riminal. cõs. 13. nu. 1. Hanc etiam dicit esse communẽ opin. Bal. quem refert Baptista à S. Blasio inter consil. crim. diuersorum. consil. 77. num. 8. lib. 2. Marian. in d. c. Veniens, post nu. 87. versic. Tu aduerte, & quod admittatur pater pro filio, dicit esse communẽ opin. tam Legista. quam Canon. Alex. de Neuo, cons. 90. nu. 2. quod est repetitum inter consilia criminalia diuersorũ cons. 89. lib. 1. Dicit etiam Cæpolla consi. crim. 75. in primis verbis, quod hæc est communis Doctorum sententia. Et quod ita cõmuniter obseruatur & practicatur in iudicio, & consil. crim. 55. vers. Dixi tertio, dicit quòd hanc opin. sequuntur omnes scribentes in materia, & cons. crimin. 47. vers. Sed prædictis, dicit, quod communiter omnes Doctores ita concludunt. Et quod dominus admittatur p̃ seruo, voluit gl. in l. 2. in gl. fin. C. de accusat. quam dicit esse communiter approbatam Riminal. cons. 17. nu. 9. Et generaliter dicit Boss. in tit. an in cri. iud. nu. 17. quod dominus pro seruo, pater pro filio, vxor pro viro, abbas pro monacho, episcopus pro clerico, princeps pro suo subdito, ciuitas pro suo ciue & similes possunt pro interesse proprio, non autem nomine ipsorũ vocatorum ad iudicium venire, & eos defendere. Et dicit, quod hæc est cõmunis omnium opin. Ideo dicit Blanc. in pract. crimin. fol. 23. num. 62. quod practica est, quod pater volens facere defensiones pro filio, compareat coram iudice, prius sibi facto speciali mandato per ipsum filiũ de confitendo delictum, & q̃ deinde pater confitendo delictũ faciat defensiones filij, probando, puta, q̃ homicidium fuit casu commissum, vel ad necessariam defensionem, vel quòd mortuus nõ decessit ex vulnere, & subdit, quod ita seruatur in practica. Poterit fortè hæc practica obseruari in locis, in quibus viget talis consuetudo, sed in hac prouincia hæc

reputarentur somnia, si proponerentur coram iudicibus, nã (vt sæpe dixi) vbi ingeritur pœna corporalis, nullus auditur pro reo, nisi personaliter compareat, & ita seruando non errabis. Bene posset pater, si filius accusatus, aut inquisitus esset clericus, comparere, & declinare forum. Et ita dicunt Doct. vt ait Bal. in l. 1. nu. 31. C. de accus. Credo etiam, quod non modo priuilegium clericatus, sed quodcũq; aliud, ex quo notoriè appareret citatum nõ esse subditum iudicis citantis, posset per ꝓcuratorem, vel excusatorẽ exhiberi.

QVAESTIO XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Quæ excusationes in causis criminalibus proponi possunt?*
2 *Et quid de excusatione absentiæ?*
3 *Et quid si non allegetur in ſpecie aliqua causa absentiæ?*
4 *Et an teneatur illam probare?*
5 *Et quid in excusatione infirmitatis?*
6 *Et quid si allegetur timor insidiarum?*
7 *Et quid de excusatione carcerationis?*

1 DIctum est de excusatore, nũc de excusationibus, quæ ab ipsis excusatoribus proponũtur aliqua subiiciamus, & in primis quidẽ de absentiæ excusatione, quæ in iudiciis sæpe proponi solet. Scias autem, quod multiplex est absentia, s. necessaria, & probabilis simul, necessaria tãtum, probabilis tantũ, & voluntaria. Necessaria, & probabilis, dicitur, quando qs abest ex causa publica, puta principis, aut ciuitatis. Et hoc casu debet iudex supersedere à procedendo contra reũ, donec causa ipsa cesset, & si (ea nõ attenta) procederet ad vlteriora, processus esset ipso
2 iure nullus. †Necessaria tantum est, quãdo quis abest, puta, qa est bãnitus. Et hoc hoc casu nõ est supersedendũ, sed potest ad vlteriora procedi, tali absentia nõ obstante, cum ex facto, & culpa sua processerit, & ideo sibi imputet. Bene potest impetrare saluũ conductũ, iuxta ea quæ dixi suprà q. 32. ver. Tu scis, quòd bannitus. Probabilis verò causa absentiæ est, quando quis abest, puta, ex causa studiorũ, vel mercaturæ, vel peregrinationis ob deuotionem, vel huiusmodi. Et tũc facta fide de absentia, debet iudex statuere terminum competentem iuxta distantiam loci, ad ipsum absentem certiorandum, ac præsentandum, quo elapso poterit ad vlteriora procedere, ipso reo vlterius nõ expectato, & processus valebit. Cæterum si iudex negaret statuere huiusmodi terminũ ad certiorandum, siue cõparendũ, processus esset ipso iure nullus.

3 Sed pone, quòd accusator non alleget aliquam causam absentiæ necessariã aut probabilem, sed simpliciter dicat reum esse absentem, & petat statui terminum ad eum certiorandum? Resp. ꝙ facta fide de absentia, adhuc debet statui dictus terminus, vbi de fraude nõ appareret. Et dicit Albe. in d. §. publicè, num. 9. se vidisse seruari, quòd vbi non apparet de fraude, omnes absentiæ admittuntur. Dicit autem Carauita sup ritu magnæ curiæ 266. nu. 7. ꝙ dicitur malitiosè allegari absentia, quando apparet, ꝙ citatus visus fuit n loco delicti eo die, quo cõmissum fuit delictum, vel die præcedenti, vel sequẽti, subdens, ꝙ ita seruatur, nisi delictum nõ de recenti commissum fuisset, nam eo casu, ex quo facile potuit deinde post aliquos dies ab eo loco recessisse debet dari dilatio, non obstante ꝙ die cõmissi delicti, vel etiam post, in eo loco visus fuisset, & subdit etiam, quod ita seruatur.

4 Sed nunquid sufficit huic excusatori allegare absentiam ipsius inquisiti, an autem tenebitur etiam illã probare? Resp. quòd tenetur illam probare, & ita seruatur, vt dicit Alber. in d. §. publicè, nu. 10. Benè verum est, quod secundum consuetudinem huius, puinciæ, sufficit quęcũq; leuis probatio, puta, iuramentum ipsius excusatoris, provt etiam seruari in regno Neap. attestatur Foller. in pract. cri. folio 75. n. 15. & Carauita super ritu 268. magnæ curiæ, num. 1. licet dicat, quòd non apud omnes curias est in vsu, quod deferatur huiusmodi iuramentum.

5 Dixi etiam, quòd auditur excusator allegans infirmitatem, seu carcerationem rei inquisiti. Scias autẽ, quod infirmus etiam si sit inquisitus de capitali delicto, non tenetur personaliter cõparere, sed sufficit, quod faciat fidem de infirmitate sua. Et hæc opi. cõiter tenetur, & approbatur, vt dicit Gratus consil. 98. nu. 2. li. 1.

Hæc

Hæc autē fides fit ſiue per teſtes, ſiue per atteſtationem medicorum in ſcriptis redactam, & quandoq; etiam vnius medici tantum, prout etiam in regno Neap. ſeruari atteſtatur Carauita ſup ritu 267. magnæ curiæ, nu. 7. præſertim ſi in eo loco non eſſet niſi vnus medicus, iuxta ea, quę dixi ſuprà hoc eo. lib. §. Homicidium, ver ſic. Scias autem, Et ita concludunt cōiter Doc. vt dicit Carauita in loco præallegato, nu. 8. in fi. Debet etiā in eodem regno ſimul cum atteſtatione medici præſentari inſtrumentum publicum continens ipſam atteſtationē, &c. aliàs excuſatio non admittitur, vt atteſtatur Gramm. ſuper ritibus magnæ curiæ, fol. 157. ſuper excuſationibus infirmorum, circa fi. vbi etiam dicit, quod excuſantur etiam ſenes, & quòd ita ipſe obtinuit iudicari in conſilio Neap. quod tamen in criminalibus apud nos non obtineretur.

6 Allegatur etiam quandoq; timor inſidiarum, ſed hoc caſu dicit Salyc. in l. reos nu. 10. C. de accuſat. quod cautus iudex dicenti ſe venire non poſſe propter timorem inſidiarum, offerre debet ſaluū conductum, ſubdens, quod ita vidit de facto ſeruari. Nihilominus dici ſolet, quod fragilis eſt cautio ſalui conductus, & ideo, vbi inimici eſſent potentes & manu prōpti, credo, quod non teneretur citatus vitam ſuam committere huiuſmodi cautioni ſalui conductus, præſertim ſi inimicitia eſſet cum dominis, vel rectoribus loci ad quem citatur. Et hanc opinionem, quòd qui non tenetur comparere propter locum non tutum, ob inſidias inimicorum, non teneatur etiam comparere ſub ſaluo conductu, communem appellat Boſſ. in tit. de citat. nu. 37.

7 De carcerato autem aliqui tenent, ꝙ poteſt citari, & quod debet comparere p̄ procuratorem, & ita videtur tenere Bart. in l. is qui reus, nu. 14. ff. de pub. iud. Et dicit Marſ. in pract. cri. §. attingam, nu. 20. quod hæc eſt cōmunis opin. Tu verò dic, quod, Aut reus eſt carceratus in alio loco, & noc caſu ſemper vidi ſeruari cōtrarium, ꝙ ſcilicet expectatur, vt poſſit exire carceres, in quib. detinetur, niſi eſſet carceratio affectata. Et hæc opin. tutior eſt, & benignior, quia carcerati in vno loco, male poſſunt ſe in alio defendere, & non omnibus eſt copia procuratorum, de quibus plenè confidant. Dicit autem Carauita ſuper ritu magnæ curiæ 269. nu. 16. ꝙ ex communi obſeruantia dicitur carceratio affectata, quando ſecuta eſt poſt citationem ei intimatam à iudice, quod tamen apud nos non ita abſolutè ſeruatur ſed iudicis arbitrio iudicādum relinquitur, ꝓvt & cætera omnia, quæ à iure determinata non reperiuntur, vt dixi ſuprà li. 2. §. iudex. Quinimò etiam ſi huiuſmodi exceptio carcerationis oppoſita nō fuerit, & ideo ſecuta fuerit condemnatio in contumaciam, ſemper ſolet Senatus, cōſtito de ipſa carceratione, condemnatū admittere ad nouas defenſiones. Et ita in ſpecie cōcluſum fuit in quodam Hieronymo Caſtello, 20. Mart. 1559. P. N. Aut verò eſt carceratus in eodē loco, & tūc ſi eſt cauſa, propter quam ingeratur pœna corporalis, ita ꝙ in omnem caſum deberet ius dicere in carceribus, non ſuperſedetur à procedendo, ſed ſolet recommēdari in carceribus pro ſecundo delicto, & vno eodemq; tempore pro vtroq; ꝓcedi tur. Si verò non ingeritur pœna corporalis, ſolet expectari, donec ſit perfectus primus proceſſus, ſi ipſe petat, nō tamen relaxatur niſi præſtita fideiuſſione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluenda ex ſecunda cauſa, & ſi opus eſt, prius examinatur. Hæc autē omnia procedunt, quando agitur de diuerſis criminibus, ſed quando agitur de eodem delicto, tunc videnda ſunt ea, quæ dixi infrà, q. 38. verſ. Eſt autē.

QVAESTIO XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Declinari forum ex quibus cauſis poſſit?*
2 *De quibus criminibus poſſit Papa accuſari?*
3 *Et an concilium generale ſit ſupra Papam?*
4 *Et quis ſit iudex competens Papæ?*
5 *Et an Papa etiam volens poſſit ſe iudici laico ſubijcere?*
6 *Et quis ſit iudex Imperatoris?*
7 *Et an populus Romanus poſſit Imperatorem degradare?*
8 *Et quis ſit iudex regum?*
9 *Et quis ſit iudex aliorum principum ſecularium?*
10 *Et quis ſit iudex Cardinalium?*
11 *Et an poſſit ſolus Papa deponere Cardinalem abſque conſenſu collegij?*
12 *Et quis ſit iudex competens Patriarcharum, & Archiepiſcoporum?*

3 *Et quis sit iudex competens Episcoporum?*
4 *Et an si Archiepiscopus delinquat in diocœsi alterius Episcopi, possit ab eo puniri?*
15 *Et quis sit iudex clericorum, & monachorum regularium?*
16 *Et quis sit iudex clericorum secularium?*
17 *Et quis sit iudex famulorum & domesticorum Cardinalium?*
18 *Et an familiares, seu famuli Episcoporum & clericorum laici gaudeant priuilegio fori?*
19 *Et an illi, qui obtulerunt se & bona sua monasterio gaudeant priuilegio fori?*
20 *Pœnitentes an sint de foro ecclesiastico?*
21 *Et quis sit iudex competens in syndicatu officialiũ?*
22 *Et an syndicatores possint cognoscere etiam de delictis officialium non pertinentibus ad officium?*
23 *Et quis sit iudex competens scholarium?*
24 *Et quis sit iudex competens militum?*
25 *Et quis sit iudex competens Iudæorum?*
26 *Et an officialis possit cognoscere de iniuria illata sibi, vel familiæ suæ?*

1 PRæcedentibus quæstionibus dictum est de exceptionibus quæ ad excusationem, vel defensionem ipsius principaliter pertinent, sequitur nũc, vt de fori declinatione, cuius materia in iudiciis frequẽtissimè versatur, videamus. Scias igitur vt breui diuisione omnia capita complectamur, quòd hæc exceptio oritur ex triplici causa, scilicet aut ratione personæ, aut ratione causæ, aut ratione loci. Ratione personæ declinatur forum iudicis, quando reus dicit se nõ esse ei subditum, neq; ratione originis, neq; domicilij, neq; delicti. Item cum dicit se clericũ, seu religiosum non posse à iudice laico puniri, vel econuersò se laicum à iudice ecclesiastico puniri non posse, vel si dicat iudicem sibi inferiorem, aut parem in eũ non habere imperium, vel quod ipse sit ab eius iurisdictione exemptus, vel huiusmodi. Ratione causæ declinatur iudicis forum, cum quis laicus coram iudice laico accusatus asserit criminis illius cognitionẽ ad iudicem ecclesiasticum spectare, vel quod propter connexitatem causæ sit ad eum admittendus. Ratione loci, puta, quia prætendat delictum in ecclesia commissum ad iurisdictionem iudicis ecclesiastici pertinere, vel huiusmodi.

2 Videndum igitur in primis est de personis, & incipiendo à summo pontifice, qui in terris vices Dei gerit, & est maior omnibus hominibus, Quæro, si Papa delinquat, quis sit eius iudex cõpetens? Re-

3 spon. † De iure habemus text. expressum in ca. si Papa 40. distinctione, qui dicit, ꝙ culpas Rom. pontificis nullus mortaliũ redarguere præsumit, quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius. Dicit tamen gl. finalis ibi, quod ex quocunq; crimine notorio, & ex quo scãdalizatur ecclesia, potest Papa accusari, si admonitus sit incorrigibilis. Et illam gl. dicit cõmuniter teneri Abb. in c. significasti, n. 4. de electione. & disput. sua incip. Episcopus, & rector, & in suo tractatu super concilio Basilien si, prout illum refert Card. Alex. in d. c. si papa, col. 3. in prin. Et ille tractatus Abbatis fuit positus inter damnatos in indice librorum prohibitorum publicato tempore Pauli IIII. licet postea in indice nouiter publicato post concilium tempore sanctiss. D. N. Pij IIII. non sit descriptus inter prohibitos. Refert etiam Card. Alex. in loco prẽal. (licet liber sit corruptus) idem attestari Rom. cons. 523. incip. Quæstio discutienda, vbi, post nu. 13. dicit, ꝙ illa gl. est singularis, & ꝙ illam sciunt omnes, & quod est canonizata à concilio Constantien. Dicit ẽt Dec. cons. 151. post nu. 4. quòd illa glo. placuit communiter canon. licet sit reprobata à theologis. Et ita illũ refert Alba. de pote. Papæ, in 1. parte, num. 151. licet ipse teneat contrarium. Et dicit Synodia de cõciliis, fol. 120. col. 4. circa med. quòd illa glo. est communiter ab omnibus approbata, & fol. 124. col. 3. in fi. dicit, quod illæ sententiæ concilij Constantien sis mirificè canonizarunt illam gl. & hanc conclusionem re ipsa comprobarunt. Illam etiam communiter à canonistis receptam esse ait Io. Brunellus post relectiones Didaci fol. 338. colum. quarta. Illam etiam ab omnibus teneri attestatur Ias. in consilio 95. col. 7. versic. Iste passus, libro 4. licet deinde de eius veritate dubitare videatur. Contrariam autem sententiam, scilicet quod solum pro crimine hæresis possit Papa accusari, tenent communiter Theologi, vt dicit Zabarel. in eodem cap. si Papa, relatus per Card. Alexandri. ibi. Quinimò Berous in cap. at si clerici, numero 9. de iudic. dicit, quod illa gloss.

commu-

communiter maximè à canoniſtis eſt reprobata,& meritò ſecundum eum, quia eſt contra text.in d.c.ſi papa,licet deinde poſt nu.11.dicat, quod cõmuniter theologi illam ſequũtur.Idem etiam Berous, in c.cum veniſſent,nu. 4. de iudi. dicit ꝙ contra illam gl.tenent magis communiter ſacri doctores theologi,& poſt numerum 43.dicit etiam,quod ita videntur tenere magis communiter canoniſtæ.Hæc eſt periculoſa quæſtio,& in qua ego mallem diſcere,quàm docere, propterea me remitto iudicio S.matris eccleſiæ,ac ſanctiſſimi in Chriſto patris,atq; vniuerſalis eccleſiæ ſummi atque optimi pontificis Pij quinti.

4 Sed retenta concluſione,quam dicit eſſe ferè omnium recẽtium theologorũ & iuriſperitorum conſenſu approbatã Simancas de hær.c.11.nu.12.quod ſ.poſſit Papa de crimine hæreſis accuſari,& iudiari,certè nullam habet iudicem niſi concilium generale,& ita dicunt communiter DD.vt atteſtatur Card.Alex.in d.ca.ſi papa,col.3.in fin. Et quod quando Papa accuſatur de hæreſi, concilium ſit iudex competens,dicit eſſe planũ apud omnes Iaſ.in d.conſ.95.col.5.ver. Tranſeo ad tertium li.4.vbicunq; enim reperitur,quod Papa poſſit iudicari ſemper intelligendũ eſt à concilio.Ita dixit gl.in c. ſicut in verbo,Hortamur,2.quæſt.7.quam dicit eſſe frequentioribus votis approbatam Alban. de poteſtate Papæ, in prima parte, num.84.& nume.173. vbi ſubdit, quod in hoc nemo doctorum, quem viderit, diſſentit.Et practica eſt ſecundum Zabarel. relatum per Card.ibi,quod ſi hæreſis papæ non eſt notoria, moneatur papa per cardinales, vel per alios illis negligentibus, vt ſe purget ab infamia hæreſis,de qua eſt ſuſpectus,& ſi ſe purgauerit, non eſt vlterius procedendum. Si verò id facere recuſet,& ſit contra eum vehemens ſuſpicio hæreſis, tunc cardinales illum rogabunt, vt conuocet concilium,& ſi noluerit, congregabunt ipſi. Vbi autem hæreſis eſt notoria,& requiſitùs à cardinalibus perſiſtat in errore,neque ſe emendet,tunc cardinales conuocabunt concilium,& ipſis negligentibus, prælati ſeipſos congregabunt. Conuocato autem concilio,ſi Papa de hæreſi conuictus fuerit, & nolit mutare ſententiam, priuabitur papatu, & tradetur poteſtati ſeculari puniendus.Si verò ad pœnitentiam velit redire nihilominus ex quo per aliquod tempus fuit pertinax in errore hæreſis, priuabitur Papatu, & detrudetur in monaſterium.Et hoc caſu ſolet cõcilium ei deferre,ſi velit ipſemet ſeipſum condemnare,ſi verò ipſe noluerit ſe condemnare,tunc concilium expediet cauſam,& illũ degradabit. Ita cõcludit Car. ibi,ſubdens,ꝙ ita etiam tradunt Doct. in locis per ipſum allegatis.Hîc eſſet videndũ an concilium generale ſit ſupra Papã, & an Papa recuſante cõgregare conciliũ poſſint cardinales,vel alij prẽlati vel principes ſeculares concilium conuocare,de quibus dixi ſup.lib.2.§.Papa, Ego autem in omnibus prædictis,& ẽt in aliis ꝙbuſcunq; me ſemper remitto determinationi factæ,vel faciendæ p̃ ſanctam matrẽ eccleſiam,in cuius fidei gremio ſemper vixi,& viuere,ac mori intẽdo.Vnum tamẽ non omitto,ꝙ ſi Papa ſcãdalizet vniuerſalem ſtatum eccleſię,tunc talia per eum geſta in ſcandalum eccleſiæ non tenent, & ei reſiſtitur per eccleſiam,neque ei eſt in talibus obediendum. Et hoc omnes fatentur,vt dicit Cardinal.in dicto capit. ſi Papa col.tertia,verſi.Nec etiam obſtat.

5 Sed hic quæro,nunquid poſſit Papa etiam volens.Imperatori Romanorũ,vel alteri laico ſe ſubmittere? Reſp.quod ꝙd quid ſit in ciuilibus,certè in criminalib⁹ nullo modo poteſt alicui laico ſe ſubmittere.Et iſta eſt communis reſolutio theologorum,vt ait Dec.in l. eſt receptum, n. 5.ff.de iuriſd.omnium iu.Et ita ẽtiam tenere communiter Doctores atteſtatur Alexã.in d.l. eſt receptum,poſt nume.4. Iaſon.in ea.l.eſt receptum,nume.2,Hanc etiam dicit eſſe communem opi.Dec. in c.eccleſia ſanctæ Mariæ, num.62. & ſequ. de conſtitut. Quinimo ſi Papa delegaret alicui, etiam epiſcopo cauſam criminalem contra ſe intentatam,non poſſet ab eo iudicari nec condemnari,Et hanc partem tenent magis communiter Doctores,vt dicit Berous in cap.cum veniſſent, nume.32.de iudic. Fortius dicunt aliqui, quod Pontifex Maximus (etiam ſi velit)

non potest se subiicere concilio, vt ab eo iudicetur, & dicit Alban. in loco præallegato, nu. 104. & 123. quod ita iuris interpretes communiter affirmarunt, referēs idem etiam attestari Ias. & Dec. in locis, quæ ego supra retuli.

6 Succesſiuè quæro, quis sit iudex competens Imperatoris, si delinquat? Respo. Doctores communiter videntur velle, ꝙ Papa possit propter grauissimas culpas Imperatorem deponere. Et ita quandoque fuit de facto obseruatum, vt sunt notissimæ historiæ, & est tex. in c. ad Apostolicæ, de iudi. in 6. Intellige tamen grauissimas culpas, ex quibus turbaretur vniuersalis status Christianitatis, sed ꝑpter alia delicta non posset deponi, si esset Catholicus. Et quanuis Innoc. Papa in d. c. ad Apostilicæ, id fecerit cum auctoritate concilij, nihilominus secūdum Io. And. potest etiam illum deponere sine cōcilij auctoritate, & ita concludunt omnes, vt dicit Card. Alex. in d. c. si Papa in vltimis verbis, tutius tamen, & laudabilius est, vt adhibeat ēt auctoritatē concilij. Fuit etiā depositus ꝑ principes electores Vincislaus Imperator ꝑpter ignauiā, quanuis multi DD. teneant, quod hæc depositio Imperatoris non possit fieri nisi ꝑ summum Pontificem. Hic etiam videndū esset, an imperium dependat ab ecclesia, & an in temporalibus Papa sit superior Imperatore, de quibus dixi supra lib. 2. §. Imperator, neq; ego hic volo recensere historias super dispositionibus summorū Pontificum, & Imperatorum, quia in his libris profiteor explicare decisiones Doctorum, non historias, quas quilibet curiosus poterit apud auctores inuenire.

7 Sed nunquid poterit populus Romanus Imperatorem degradare, seu deponere? Resp. quod non, cū enim semel populus Romanus omnem suam potestatē in Imperatorem transtulerit, non potest illum amplius reuocare. Et hæc est communis opin. vt attestatur Aret. in §. sed quod principi, num. 6. Instit. de iure natu. gent. & ciuili. Alex. in sua disputat. incip. Sigismund. in 5. q. quem refert Restaurus de Imperatore q. 81. post nu. 11. dicēs, quòd hoc hodie non toleraretur, ex quo potestas eligendi spectat principibꝰ electoribus Germaniæ, & ius eum deponendi spectat Papæ.

8 Item quæro, quis sit iudex Regū, si delinquāt? Resp. quod id, quod suprà dictū est de Imperatore, habet etiam locum in illis Regibus, qui superiorem non recognoscūt, vt scilicet Papa sit eorum iudex competens. Et ita fuit de facto obseruatum in Rege Franciæ, quia fuit per Zachariam Pontificem depositus, vt habetur in c. alius, 15. q. 6.

9 Idem etiam dicendum esse de Ducib. & aliis Principibus, quia si recognoscunt in superiorem Imperatorem, vel aliquē alium Regem, vel dominum, ab eo iudicari debent, si verò alium superiorem nō recognoscunt, puniuntur à summo Pontifice. Et in his pariter possent adduci infinita exempla historiarū, quæ consulto omitto ne iurisperitorū sententias cum historicorū narrationibus inuoluā. Præparaui ego quandoq; volumen vniuersalis historiæ à Carolo Magno vsq; ad hodierna tempora, vnà cum genealogia omniū ferè Principum Christianorū multo studio & labore deducta ab ipsomet Carolo Magno, sed aliis grauiorib. implicitus negociis, illa studia intermittere sū coactus. Si tamē fortè contingeret, vt aliquid ocij nactus, illi supremam manum possem imponere, (quod tamen vix vnquam contingere posse spero) vtique crederem lectoribus Opus illud maximè vtile, ac iucundissimum futurum.

10 Quæro etiam, quis sit iudex competēs Cardinalium S. Romanæ ecclesiæ? Resp.
11 quod est Summus Pontifex. † Sed nunqd quando Papa vult punire aliquem Cardinalem, debet etiam adhibere collegiū Cardinalium, vt simul cognoscant, & iudicent? Respō. quod potest Papa, si velit, hoc facere, sed non tenetur, ipse enim solus, aliis non vocatis, potest vnum ex Cardinalibus deponere, & ob eius demerita punire. Et ita concludunt communiter Doctores, vt dicit episcopus Loazes in suis allegationibus pro Marchione Velez impressis Mediolani fol. 394. nume. 8.

12 Vlterius quæro, quis sit iudex competens Patriarcharum, Archiepiscoporū, & Episcoporum? Respō. Patriarchæ, & Archiepiscopi à solo Summo Pontifice iudicantur,

13 iudicantur, c. fi. 22. distin. † Episcopi verò iudicantur in criminalib. à suis Archiepiscopis, cum toto concilio Metropolitano, vt est text. in c. quorundam, 34. dist. non autem potest Archiepiscopus solus contra Episcopum procedere. Et ita decisum fuit in parlamento Parisiensi, vt refert Papo lib. 7. tit. 7. Arresto 45. Sed quidquid sit de iure, hodie vt plurimum Papa cognoscit de delictis Episcoporum. Et q Episcopi à solo Papa deponi possint, dicit communiter teneri Ana. in c. excommunicamus, el 1. §. volumus, nu. 5. de hæ-
14 ret. † Sed quid si Archiepiscopus delinquat extra suam diocœsim, nunquid poterit Episcopus illius diocœsis, in qua deliquit, eum punire? Resp. quòd sic, & ita communiter tenetur, vt dicit Marian. in c. 1. nu. 18. de raptor. Quod tamen intellige, nisi ille Episcopus esset suffraganeus ipsius Archiepiscopi delinquentis, nam eo casu, non posset ipsum punire. Et hæc est communis opi. vt dicit Abb. in c. cum inferior, post nu. 1. vers. Similis quæst. de maio. & obed. Imol. in d. c. cum inferior, nu. 11. Marian. in d. c. 1. nu. 19. & in c. postulasti, num. 8. & 9. de foro compet.

15 Quæro, quis sit iudex monachorum, & clericorum regularium? Resp. Prælati inferiores seculares non habent de iure aliquod territorium, ita q habeant iurisdictionem in ibidem delinquentes, sed solus Episcopus est ordinarius in sua diocœsi. Et ita cõmuniter teneri attestatur Abb. in c. cum contingat, nu. 29. de foro comp. Quo verò ad monachos dicẽdum est, quòd Abbates habent in criminalib. ordinariam potestatem, & possunt illos capere, & detinere, & punire. Et dicit Cal de. cons. 20. de reg. quòd ita tenent communiter Doct. Benè verum est, quòd (secundum aliquos) Episcopus est etiam iudex ordinarius monachorum, & potest contra eos procedere, etiam non expectata negligentia Abbatis. Et hãc fatetur esse communem opi. Abb. in c. graue, in fi. de offic. ord. Sed hoc de consuetudine non seruatur, præsertim in his, quæ concernunt obseruantiã regulę ipsius, quam profitentur. Et ita iudicatum fuit in parlamento Parisiensi, vt refert Papo lib. 7.
16 tit. 7. Arresto 43. † Quis autẽ sit iudex clericorum secularium, vel aliarum personarum ecclesiasticarum, dixi infrà q. proxi.

17 Excipiuntur tamen à potestate cuiuscunq; iudicis ordinarij, etiam si esset Vicarius summi Põtificis in vrbe Romana, famuli domestici familiares, & subditi Cardinaliũ, ij enim omnes ex consuetudine remittuntur ad ipsos Cardinales puniendi, & ita quotidie videmus seruari in vrbe Romana, prout etiam se vidisse obseruari attestatur Zabarel. in Cle. ne Romani, de elect. in 7. q. 1. partis, quem refert Saui. in tract. de off. & potest cap. Sede vacante, in 10. q. 2. par. prin. nu. 39. in fi. Et ita etiã videmus ex hac causa permissum esse ipsis Cardinalibus, vt teneant priuatum carcerẽ, vt dixi infrà q. 68. vers. Priuatum.

18 Quæro, nunquid familiares, seu famuli clericorum seculares, siue laici gaudeãt priuilegio fori clericorum, quorum sunt familiares? Resp. Calcan. in facti contingentia consuluit, q sic, & con. 71. vbi post nu. 3. dicit, q hęc est conclusio secundum omnes, q famuli clericorũ laici gaudent priuilegio ipsorum clericorum quò ad fori declinationem. Sed certè quidquid dicat Calcan. in contrariũ est communis opi. vt attestatur Capic. decis. 12. nu. 2. in fin. Ab hac tamen conclusione excipiuntur famuli, siue familiares Episcoporum, ipsi enim gaudent priuilegio clericali, ita vt si delinquant, nõ possint à iudice laico puniri. Et ideo etiam si sint meri laici, debent ad iudicem ecclesiasticum remitti, Tex. est in c. fin. de off. archi. & ita tenent communiter Docto. vt ait Io. de Montesperello inter consil. Calc. cons. 72. quod est subscriptio præcedẽtis consilij. Hanc etiam opi. dicit tenere communiter Doctores, Abb. in c. 2. nu. 6. de foro compet. quem refert Boss. in tit. de foro compet. post nu. 127. Capic. in d. decis. 12. nu. 1.

19 Sed pone, q aliquis laicus det se, & sua bona alicui monasterio, aut loco religioso, non mutato habitu, & postea cõmittat aliquod delictum, & captus sit per iudicem secularem, nunquid erit remittendus ad iudicem ecclesiasticum? Respon. quòd non, sed debet puniri per ipsum iudicem laicum, & ita conclusum fuit in curia Tholos. vt per Aufrer. decis. 8.

20 Fuit aliquando dubitatum, nunquid

pœnitentes sint de foro ecclesiastico, an autem remaneant sub iurisdictione iudicum secularium? Dic, quòd aut loquitur de quibusdam pœnitentibus, qui profitentur quandam religionẽ, quam appellant publicæ pœnitentiæ. Et isti sunt de foro ecclesiastico, prout & cęteri religiosi, & hæc est communis opi. vt attestatur Aret. in c. 2. col. 2. de foro comp. quem refert Simancas de hæret. c. 46. nu. 18. & Didac. Pract. q. 34. post nu. 4. vers. 2. intelligitur. Aut loquimur de his, qui publicam pœnitentiã faciunt ex mandato prælati, seu inquisitoris. Et isti remanent de foro seculari, & refert Simancas in loco præalleg. nu. 20. ℣ cum hæc controuersia contigisset de facto Granatæ, pœnitens, qui hominem occiderat, fuit furcis suspẽsus.

21 Præterea quæro, quis sit iudex competens officialium, scilicet ad eos syndicandos? Resp. quòd de iure cõmuni est princeps, qui eis concessit officia. Item præfectus prætorio, vel episcopus, vt est text. in l. 1. C. vt omnes tam ciuil. quàm mil. & in §. necessitatis, in Auct. vt iud. sine quoquo suffra. Sed certè quidquid sit de iure communi, quælibet ciuitas, vel prouincia in hoc sua habet statuta & consuetudines, à quibus nullo modo est recedendum. Hodie enim nõ habemus istos præfectos prætorio in Italia, vt dicit Bald. de synd. post nu. 1. qui tractatus est in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. procon. & Rondinel. de syndi. nu. 6. in fin. Pariter etiam (vt attestatur Bal. in loco præallegato) illa iurisdictio Episcopi, de generali, & rationabili consuetudine apud nos recessit ab aula. Idem etiam tam in episcopo, quàm in præfecto attestatur Paris. Put. de synd. fol. 129. num. 1.

22 Sed hic incidẽter quæro, nunquid isti syndicatores possint cognoscere etiam de delictis officialium non pertinentib. ad ipsum officium? Respon. quòd quidquid sit de iure, consuetudo obseruat, vt de omnibus cognoscãt, modò commissa fuerint durante officio. Cæterùm de his, qui ante, vel post officium cõmissa sunt, non pertinet ad eos cognitio, sed ad ordinarium. Et ita in practica seruari attestatur Amad. de synd. nu. 171.

23 Quæro nunc, quis sit iudex competẽs scholarium in criminalibus? Resp. de iure scholares habent in suos iudices episcopum ciuitatis, Rectorem gymnasij, & Lectores vniuersitatis secundum dispositionem Auct. habitæ. C. ne filius pro patre, intelligendo illa verba, Domino, vel magistro suo, vt verbum Domino, significet legum præceptorem, & verbũ Magistro præceptorem medicinæ, vel artiũ, secundum interpretationẽ gl. ibi, quam dicit esse cõem Horat. de priuil. schol. c. 64. col. 1. Sed quidquid sit de iure, hoc de Doctoribus, seu magistris non seruatur de consuetudine, vt dicit Bar. in d. Auct. habita, nu. 4. quem refert Horat. in loco præalleg. c. 65. in 1. ampliatione, sed episcopus, & potestas ciuitatis in criminalibus sunt eorũ iudices competẽtes. Et ita Bononiæ seruari attestatur gl. in d. Auct. habita, in verbo, Si litem, & in §. illud, in verbo, Professores, in proœ. Digestorum. Idem attestatur Cagn. in d. §. illud, n. 282. Plus dicit Abb. dispu. sexta, Gandulphus clericus, nu. 9. ℣ communis consuetudo, quæ viget per omnia studia Italiæ, est ℣ rector vniuersitatis (si est clericus) exercet iurisdictionem etiã in clericos. Ego vidi in nonnullis ciuitatib. contrariũ seruari, & in specie in gymnasio Papiensi, si scholaris est clericus beneficiatus, vel in sacris procedit episcopus, & rector, si est laicus, procedit rector, & potestas. Et ita pluries rescripsit senatus, & in specie 12. Iul. 1561. P. N. & secũdo Martij 1562. P. N. Propterea dic seruandã esse in quolibet gymnasio consuetudinem, quæ ibi viget. Quod nota, quia, vt dicit Paris. Put. de synd. fol. 419. in verbo, Scholaris, in fin. scholares sunt primi, qui dant querelas contra officiales in syndicatu.

24 Quæro modò, quis sit iudex cõpetens militum in delictis? Respõ. De iure communi capitanei nullam habent iurisdictionem, nisi in delictis militaribus, sed de more & generali consuetudine belli, capitanei de omni crimine per armigeros, & pedites commisso cognoscunt & puniunt, aut puniri faciunt, & ad capitaneos recurri solet, de qua consuetudine attestatur Boërius de custodia clauium, nũm. 29. in hoc autem Ducatu habemus super hoc decretum conditum à senatu distinguens

distinguens quomodo,& per quos iudices in delictis militum cognosci debeat, quod quidē senatusconsultum illustrissimus Marchio Vasti, tunc gubernator iussit ab omnib. militibus obseruari, quod tamen non semper fuit executū. Et vidi plerunq; ex iussu senatus remitti milites delinquētes ad iudices loci, & ecōuersò, & in specie vidi remitti ad præfectū militum quendam militem cataphractū,qui alterum militē,dum esset in custodia,interfecerat,21. Ian.1557.P.N.Si verò aliquis miles reperitur condemnatus anteq̄ militiam susceperit,si deinde capiatur à iudice ordinario,nō remittitur capitaneo, sed mittitur executioni cōdemnatio.Et ita fieri debere rescripsit senatus in causa cuiusdam Bartholomæi Oldoini condemnati de atroci blasphemia,5. Mar.1557. Vide in hoc proposito,quæ dixi infrà q. 38.vers.Quæro etiam.

25 Modò quæro,quis sit iudex competēs Iudæorum delinquentium? Resp. quòd iudex laicus,non autem ecclesiasticus est eorum iudex competens. Ita colligitur ex text.in Clem. 1.de Iudæis,& ita dicunt Doctores,teste Anan.in Rubr.de Iudæis, nu. 9. Faciunt quæ dixi suprà hoc eo.lib. §.Blasphemia,vers.Sed pone.

26 Solet etiā quādoq; dubitari,nunquid officialis possit cognoscere de iniuria illata sibi,vel alicui de eius familia. Tu dic, q̄ aut talis iniuria fuit illata sibi vel familiæ suæ tanq̄ officiali,& potest de ea cognoscere. Aut est illata sibi tanquam priuato,& non potest. Ita videtur colligi ex dictis Old.in con.7. vbi cōsuluit,q̄ quidā dominus temporalis, qui condemnauerat quandam mulierem sibi subditam,ex eo q̄ facturas,seu maleficia in eius personam fecisset,tenebatur ad restitutionem quia talis iniuria videbatur ei facta tanquam priuato.Et hanc distinctionem tenent communiter Doctores, vt dicit Alber. in l.senatusconsulto, post nu. 3.ff.de off.præsid. Hanc etiam dicit esse communem opi.Alex.cons.13.post num.10.vers. Sexto præsuppono,lib.6.Rolan.cons.48. nu. 7. lib. 2.Benè verum est,quod si iniuria sibi illata tanquam priuato esset notoria, posset etiam super ea cognoscere. Et ita dicunt Doctores,vt ait Ana.in cap. innotuit,nu.8.& 9.de maledicis. Dicit etiam Roland.in d.cons.48.nu.2.quòd ita dicunt communiter Scribentes,& nu.14. dicit hanc conclusionem esse communiter receptā. Quod intellige,vt procedat, quando pro tali iniuria esset pœna à iure præfixa, sed si esset arbitrio ipsius iudicis imponēda,tunc vtiq; posset, vt suspectus recusari, & in omnem casum vbicunque agitur de iniuria illata officiali, superior semper debet esse ꝓmptus in cōmittendo causam alteri cognoscendam,præsertim parte id petente,vel saltem in dando illi adiunctum, vt iudicia sine suspicione pertranseant. Dicit tamen Bald.in l.1.C. vnde vi, prout illum refert Paris.Put.de synd.fol.275.num.5.& fol.335. nu. 4.quòd quidquid sit de iure,hodie magni domini habent hoc de cōsuetudine,vt possint cognoscere de propria iniuria. Benè verum est,q̄ ex eorum molestia eius cognitionem, vt plurimum committunt.

QVAESTIO XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Clericos pro delictis per eos commissis non posse puniri,nisi à iudice ecclesiastico?*
2 *Et an hoc priuilegium sit clericis concessum à iure diuino?*
3 *Et an valeat consuetudo, quòd clerici possint criminaliter conueniri coram iudice laico?*
4 *Et an possit clericus huic priuilegio renunciare?*
5 *Et an clericus, citatus à iudice seculari pro delicto, teneatur comparere,& allegare coram eo priuilegium clericatus?*
6 *Et an possit clericus pro crimine reconueniri coram iudice laico?*
7 *Et an clericus illegitimè natus gaudeat hoc priuilegio fori?*
8 *Et an clericus coniugatus gaudeat hoc priuilegio fori?*
9 *Et quid si sit bigamus?*
10 *Et quid si vnicam tantùm vxorem duxit, sed illam post adulterium commissum cognouit?*
11 *Et quid si post delictum effectus fuit bigamus?*
12 *Et an clericus coniugatus,qui nō abstinet à negotiationibus & armis,gaudeat priuilegio fori?*
13 *Et an clericus coniugatus,non incedens in habitu & tonsura clericali,gaudeat priuilegio fori?*
14 *Et quis sit habitus & tonsura clericalis?*
15 *Et quid si clericus coniugatus,qui ante delictum non incedebat in habitu,illum deinde post delictum reassumpserit?*
16 *Et quid si reassumat tonsuram post condemnationem?*
17 *Et quid si clericus non deferat tonsuram,quia non habeat capillos?*
18 *Et an clericus coniugatus, mortua vxore, recuperet*

peret omnia priuilegia clericis non cuniugatis competentia?

19 *Et an clericus non deferens habitum, perdat priuilegium ante, quàm sit ter monitus?*

20 *Et quid si facta sit generalis monitio in synodo?*

21 *Et quis iudex cognoscat super clericatus exceptione, ecclesiasticus an secularis?*

22 *Et quis super habitu & tonsura?*

23 *Et an clericus non deferens habitum & tonsuram, & immiscens se enormitatibus, amittat priuilegium fori?*

24 *Et quid in clerico incidente in habitu & tonsura?*

25 *Et an clericus factus à principe officialis, si in officio delinquat, possit ab eo puniri?*

26 *Et an clerici reperti cum armis, possint à iudicibus secularibus puniri?*

27 *Et an clericus committens crimen læsæ Maiestatis contra Principem secularem, possit ab eo puniri?*

28 *Et an clericus, deponens falsum testimonium coram iudice laico, possit ab eo puniri?*

29 *Et an clericus imputatus de assassinio, possit puniri per iudicem secularem?*

30 *Et an hoc casu requiratur solemnis degradatio?*

31 *Et an requiratur sententia declaratoria?*

32 *Et an talis clericus assassinus sit tradendus curiæ seculari, non expectata incorrigibilitate?*

33 *Et an clericus incorrigibilis possit puniri per iudicem secularem?*

34 *Et an super incorrigibilitate requiratur declaratoria?*

35 *Et an iudex secularis possit punire clericum, qui non sit prius degradatus, et traditus curiæ seculari?*

36 *Et pro quibus criminibus clericus sit degradandus?*

37 *Et an clericus incorrigibilis sit tradendus curiæ seculari?*

38 *Et an clericus propter contumeliam illatam suo episcopo sit tradendus curiæ seculari?*

39 *Et an propter crimen falsi?*

40 *Et an pro enormi homicidio?*

41 *Et an pro crimine læsæ Maiestatis?*

42 *Et an iudex secularis, cui traditus est clericus, possit illum punire corporaliter?*

43 *Et an si quis post delictum faciat se clericum, vel monachum, gaudeat priuilegio fori?*

44 *Et an præsumatur suscepisse clericatum in fraudē?*

45 *Et an monasterium teneatur pro delictis ingressi?*

46 *Et quid si in eodem delicto interuenerint clerici & laici, an omnes sint ad iudicem ecclesiasticum remittendi?*

47 *Et quid si illata sit iniuria per laicum clerico, an cognitio spectet ad iudicem ecclesiasticum?*

48 *Quomodo facienda sit remissio clericorum à iudicibus laicis ad ecclesiasticos?*

49 *Iudex ecclesiasticus an teneatur stare processui facto per iudicem secularem remittentem?*

1 OMnium autem exceptionum quæ in causis criminalib. ad declinandam iudicum iurisdictionem ꝓponuntur, nulla frequentior est quàm clericatus, de ea igitur in primis videamus. † Et quidem in hac materia facienda est conclusio, ꝙ iudex secularis nullo modo potest occasione alicuius delicti procedere contra clericum, aut religiosum, text. est in cap. cum non ab homine, de iud. Et hoc priuilegium, quòd clerici non possint iudicari à laicis, est eis concessum à iure diuino. Et hæc est communis opi. vt dicit Alcia. in d. c. cum non ab homine, nu. 2. Didac. practica quæst. 31. num. 1. qui refert idem attestari Felin. in cap. 2. colu. 1. de maior. & obedien. & Rochum de consue. fol. 51. colum. 4. & Rebuffum in concordant. in Rub. de protectione, quę tamen conclusio in puncto iuris non transit sine difficultate, saltem quò ad clericos, qui non sunt in sacris constituti.

3 Sed ea retenta infertur, quod nō valet consuetudo, ꝙ in causis criminalibus clerici conueniantur coram iudice seculari, vt colligi videtur ex tex. in c. clerici, de iudic. & est commnis opi. vt ait Didac. in d. q. 31. nu. 5. quam ego etiã sequor, quòd ad hoc vt non valeat consuetudo, per quam generaliter clerici pro criminib. subiicerentur iudicibus laicis, sed consuetudo particularis, ꝙ in aliquib. casibus, vel cau sis, & aliqui clerici, puta, in minorib. constituti, possint puniri à iudice seculari, vtique valet, & ita in pluribus locis in practica indistinctè obseruatur. Vide quæ dixi infrà q. 41. vers. Sed quid dicendum.

4 Secundò infertur, quod non possunt clerici huic priuilegio tacitè, vel expressè renunciare, vt est tex. in c. si diligenti, vbi Doctores omnes notant, de foro compe. & est communis sententia Doctorum, vt attestatur Boër. super consue. Bituricen. fol. 26. colum. 3.

5 Est autem hæc exceptio tantæ efficaciæ, vt à se ipsa proponatur, & ideo non teneatur clericus citatus per iudicem secularē occasione alicuius delicti coram eo per se, vel per procuratorem comparere, & exceptionem clericatus propōnere, vt dicit Archid. in cap. 2. 15. q. 4. & est communis opin. vt attestatur Felin. in c. veniens, in vltimis verbis, de accusation. Quod intellige, nisi in citatiõe exprimeretur talis causa, propter quam clericus teneretur corã iudice laico comparere, puta,

puta, quia esset vasallus, iuxta ea quę dixi suprà li. 4. §. Feudum, q. 90. vers. Sed quid si dominus, & vers. Et hæc quidem. Cæterùm in casibus, in quibus clericus nõ potest à iudice laico iudicari, licet citatus sit prorsus contumax, non potest contra eũ iudex secularis procedere, & si procedat, omnia sunt nulla, neq; ipse tenetur hoc allegare, neq; etiam post sententiam. Et ita se consuluisse, & intellexisse, quòd ita fuit iudicatum, testatur Dec. cons. 241. in primis verbis, quem refert Dida. pract. q. 33. num. 2. Et si distulit illud allegare, non propterea poterit iudex laicus illum in expensis condẽnare, sed est remittendus ad iudicem suum ecclesiasticum, etiam respectu refectionis impensarum, vt in facti contingentia iudicauit curia Neapol. teste Gramm. voto 18. quem refert Carauita super ritu 65. magnæ curiæ, nume. 1. Quinimò etiamsi deinde contigerit clericum carcerari, nõ potest cogi, vt soluat, neq; etiam pœnã ipsius cõtumaciæ, licet pecuniaria sit, sed est liberè dimittendus. Et ita in facti contingentia decisum fuit in curia Delphi. vt per Guid. Papæ decis. 450. suprà quæst. licet curia Neapol. contrarium iudicauerit, vt per Gramm. voto 27. & malè secundum eum, quam decisionem curiæ Neapol. aliter refert Foller. in pract. cri. fol. 63. nu. 39. in fin. Scias tamen, quòd Bart. in l. non videtur. la 1. num. 1. ff. de iud. videtur tenuisse cõtrarium, quòd scilicet clericus citatus coram iudice laico, si non cõpareat, & alleget se clericum, possit mulctari, & hoc nisi in citatione dictum sit, citetur presbyter talis, vel aliqd aliud, ex quo appareat, quòd ille esset clericus, quod tamen iudices nostri temporis non solent apponere in suis citationibus, licet secundum eum malè faciant, non tamen potest cõtra talem clericum contumacem peruenire ad secundũ decretum, quia non dicitur latitare, ex quo non tenetur in eo iudicio respondere. Et illam opin. Bart. seruari attestatur Aufre. in Apostil. ad decis. Rholos. 165. Sed certè communiter Canon. tenent contra Bartol. vt attestatur Cauẽs. super 235. ritu magnæ curiæ, num. 11. Et ita quidquid seruetur in Gallia, apud nos clericus contumax in casibus, in quib. non tenetur comparere, non mulctatur, & si mulctatus fuerit, quandocunque doceat se clericum, solet talis mulcta reuocari, & annullari. Et ita puto seruari debere à iudicibus DEVM timentibus.

6 Et hæc quidẽ conclusio, q̃ scilicet clericus non posset à iudice laico criminaliter iudicari, p̃cedit, siue clericus pro crimine coram iudice conueniatur, siue reconueniatur, nam clericus non potest coram iudice seculari pro crimine ciuiliter neque criminaliter reconueniri. Et hæc est cõmunis opi. vt attestantur Scribentes in c. at si clerici, de iud. & in specie Imol. nu. 148. quem refert Berous ibi, nu. 150. Card. Alex. in c. multi, col. pen. versi. in fin. gl. 2. quæst. 1.

7 Habet etiam locum hæc conclusio, quãuis clericus sit illegitimus, licet enim illegitimè nati, sint maximè odiosi sacris Canonibus, vt dixi suprà lib. 2. §. Filius tamen etiam clericus illegitimus gaudet priuilegio fori, & ita in facti contingentia decisum fuit per consil. Neapol. vt refert Grammat. decis. 81.

8 Quæro, an clericus coniugatus gaudeat priuilegio fori? Resp. quòd sic, nam propter coniugium non perditur priuilegium, q̃ in criminalibus non possit puniri à iudice seculari, dũmodo cum vnica tantum, eaq̃ue virgine matrimonium contraxerit, & habitum clericalem, tonsuramq̃; deferat, vt est text. in c. vnico, de cler. coniug. in 6. & est communis opi. vt ait Dida. pract. q. 31. post nu. 7. vers. Prima igitur. † Si verò sit bigamus, potest à iudice laico puniri, intellige, tamen si propriè sit bigamus. s. si duas vxores duxerit, nam alij interpretatiuè bigami dicuntur, vt dixi suprà, lib. 2. §. Clericus, & ideo non possunt à iudice laico puniri.

9

10 Sed an ille, qui vnam tantùm vxorem duxit virginem, illamq̃; propter adulterium dimisit, & deinde ei reconciliatus est, dicẽdus est bigamus, quo ad hoc, vt amittat priuilegium fori? Resp. Certè clericus qui vxorem post adulterium ab ea commissum carnaliter cognoscit, etiã si ipse adulterium ignoret, dicitur bigamus secundum cõmunem opin. etiamsi ex præcepto ecclesię illam inuitus cognouerit, vt dixi in loco præalle. Nihilominus cum

talis

talis interpretatiuè dicatur bigamus, dicendū eſt, ꝙ non amittit propterea priuilegiū fori. Et ita tenent concorditer oēs, vt atteſtatur Auf. in dec. Thol. 64. referēs ita fuiſſe deciſum in facti contingentia.

11 Sed pone, quòd aliquis clericus ſolutus commiſerit aliquod delictum, & de eo fuerit accuſatus, deinde poſtea effectus ſit bigamus, nunquid erit curiæ ſeculari remittendus? Reſpon. quòd non, attenditur enim ſtatus, in quo erat tempore delicti. Et ita concluſum fuit in curia Tholoſ. vt per Aufrer. deciſ. 377.

Qua ratione pariter etiã deciſum fuit per conſiliū Neapo. quòd ſi clericus poſt commiſſum delictum, vxorem duxerit, non poteſt de eo delicto cognoſci per iudicem ſecularem, ſed debet ad iudicem ſuum eccleſiaſticum remitti, prout concluſum fuiſſe refert Grammat. deciſ. 10. non obſtantibus (vt ipſe ait) clamoribus fiſci, quem refert Carauita ſuper ritu 66. magnæ curiæ, nu. 9. qui tamen de hac deciſione dubitat, vt ibi per eum.

12 Hæc verò omnia procedunt, dummodo talis clericus coniugatus abſtineat à negociationibus, & armis, aliàs autem ſi ab eis non abſtineret, poſſet non obſtante clericatu per iudicem laicum puniri. Et hæc eſt commu. opi. vt dicit Bertrand. conſ. 13. nu. 5. lib. 8. Et quòd clericus coniugatus debeat abſtinere à negociationibus, à quibus alij clerici non coniugati tenentur abſtinere, aliàs priuilegium fori amittat, tenuit Inno. in cap. fin. de vita & hon. cler. & ita firmant communiter Doctores, vt dicit Alex. de Neuo, conſ. 60. n. 4. Quę autem negociationes ſint clericis interdictæ, dixi ſuprà lib. 2. §. Clericus.

13 Dixi clericum coniugatū gaudere priuilegio fori, dummodo incedat in habitu & tonſura clericali, licet hodie (ſecundum aliquos) de cõſuetudine clerici coniugati non incedant in veſtibus, & tonſura clericali, vt fatetur eſſe generalẽ conſuetudinem Fulg. conſ. 123. nu. 1. Sed quęro, quis dicatur in hoc ꝓpoſito habitus clericalis? Reſpo. Omnes concludere videntur, quòd non ſit à ſacris canonibus determinatus clericis aliquis habitus ab aliis diſtinctus, & ideo, ꝙ ſit attendenda

14 conſuetudo regionis. † Propterea ad iudicandum an aliquis incedat in habitu, & tonſura clericali, videndum eſt, an ille, qui in aliquo habitu incedit, prima facie ſi videatur in populo iudicabitur clericꝰ, an autem laicus. Et certè vera eſt hęc concluſio, ſi affirmatiuè intelligatur, ſcilicet, quòd ſacri Canones non cõſtituunt ſpecialiter clericis certum habitum, ſed negatiuè non eſt vera, nam multi habitus ſunt per ſacros canones prohibiti à clericis deferri, vt videri poteſt in locis allegatis per Foller. in pract. cri. fol. 64. nu. 42. & ſeq. Quid ergo ſi clericus deferat biretū, ſeu capitium bipartitum, ſeu virgatum, aut duorum colorum? Certè nõ dicetur incedere in habitu clericali, & ita fuit iudicatum per curiam Tholoſ. teſte Aufre. deciſ. 227. idemq; ſi deferat colletum ſic virgatum, vt eadẽ curia iudicauit, deciſ. 252. Et refert pract. Millei. fol. 73. num. 8. ꝙ quidam clericus coniugatus, eo quòd habebat caligas bipartitas, Tholoſæ reputatus fuit laicus, & pro crimine tanquam laicus fuit laqueo ſuſpenſus. Et nota in hoc propoſito, quòd quanuis ſecundum opin. magis communem cognitio, an aliquis ſit clericus, vel ne, pertineat ad iudicem eccleſiaſticū, de quo videnda ſunt ea, quæ dixi infrà ver. Regulariter autem, nihilominus ſi dubitetur ſuper habitu, an ſit clericalis, vel hæc cognitio ſpectat ad iudicem laicum, non autem ad eccleſiaſticum. Et ita deciſum fuit in facti contingentia in parlamento Delph. vt refert Guido Pap. deciſ. 138. & con. 110. nu. 2. vbi pariter in facto ita conſuluit.

15 Sed hic quæro, quid ſi clericus coniugatus, qui ante tempus commiſſi criminis non incedebat in habitu, & tonſura, reaſſumpſerit habitum & tonſuram, & in continenti aliquod crimen commiſerit, nunquid gaudebit priuilegio fori? Reſp. Io. And. in c. Ioannes, in 4. q. de cler. coniug. tenuit, quòd ſic, referens ita fuiſſe Paduę determinatum, licet cõmuniter Doctoribus (vt ipſe ait) non placuerit, & illum ſequuntur communiter Scribentes, vt dicit Alexan. conſ. 8. poſt nu. 4. lib. 1. & conſ. 149. num. 7. lib. 6. quem refert Marſi. ſing. 480. Apud Doctores, Hanc etiam dicit eſſe cõmunem opi. Dida. in d. q. pract. 51. poſt nu. 7. verſ. Quinto potiſſimum, ſecundum

cundum quam in facti contingentia cõ-
suluit Christoph. de Castil. cons. 5. Quod
tamen ego intelligo vt procedat, nisi ta-
lis clericus habitum, & tonsuram reas-
sumpsisset in fraudem, vt etiam dixi infrà
statim, vers. Sed quid si clericus.

16 Sed quid si clericus coniugatus, solitus
aliquando deferre tonsuram, fuerit con-
demnatus tempore, quo nõ habebat tõ-
suram, pro aliquo delicto per eum com-
misso, nunquid si reassumat tonsuram, &
deinde captus sit à iudice seculari, pote-
rit ab eo puniri? Respõ. quod non, sed est
remittendus ad iudicem ecclesiasticum.
Et ita fuit decisum per curiam Tolos. te-
ste Aufrer. decis. 104. Hoc tamen locum
non haberet, vbi appareret, quod ipse cle
ricus reassumpsisset habitum, & tonsurã
in fraudẽ, vt pariter in facto fuit iudicatũ
per eandem curiã Tholosanam, vt refert
Aufrer. decisione 144. vbi dicit, quod ita
tenent communiter legistæ, & decis. 147.

17 Quæro nunc, quid si clericus non de-
ferat tonsuram, quia non habet capillos?
Resp. q̃ excusatur, & ita cõclusum fuit in
curia Tholos. vt per Aufrer. decis. 256. Nã
ad impossibile nemo tenetur. Quod no-
ta pro clericis, quibus morbo gallico im-
plicitis aliquando solent capilli cadere.

18 Vnum etiam scias, quod clericus con-
iugatus, qui vnicam tantùm, & virginem
vxorẽ duxit, ea mortua, recuperat omnia
priuilegia, quæ competunt clericis non
coniugatis. Ita dicit Abb. in c. clericus, el
2. nu. 4. de vita, & honest. clericorum, cu-
ius opi. ferè vnanimi sententia probant
omnes, vt attestatur Dida. in d. pract. q.
31. post numerũ. 7. versic. Quinto potissi-
mum. in fi.

19 Hæc autem, quæ de clerico non deferẽ
te habitum, & tonsuram dicta sunt, intel
ligi debent vt p̃cedant in eo, qui est con-
iugatus. Cæterum clerici non coniugati
licet non incedant in habitu, & tonsura,
gaudẽt priuilegio fori, nec possunt à iu-
dice laico puniri, c. si iudex laicus, de sen.
excom. in sexto. Benè verum est, quod si
talis clericus fuerit ter monitus à suo prę
lato, vt deferat habitum, & tonsuram, &
ipse (neglectis monitionibus) adhuc in-
cedat sine habitu, & tonsura, tunc in o-
mnibus reputatur pro laico. Et hæc est
differentia in hoc proposito inter cleri-
cum coniugatum, & non coniugatum,
nam clericus coniugatus, eo ipso quòd
non defert habitum & tonsuram, absque
alia monitione amittit priuilegium fori
Et hoc omnes fatẽtur, vt ait Dida. practi.
q. 32. post nu. 1. Clericus autem non con-
iugatus nõ amittit priuilegium nisi post
monitionem. Et hæc est commnnis opi.
vt ait Dida. in d. q. 32. nu. 1. Et ita videtur
communiter practicari, vt dicit Imola in
c. fi. post nu. 7. vers. Aduerte tamen, de vi-
ta, & honest. clericorum. Sed certè Alex.
de Neuo cons. 59. nu. 4. dicit verum non
esse, q̃ ita seruetur, & reuera apud nos nõ
seruatur, nam clerici, qui non sunt in sa-
cris, neque habent beneficia, si non ince-
dunt in habitu, & tonsura, puniuntur in-
distinctè per iudices seculares, ẽtsi à suo
prælato moniti non fuerint. Et ita rescri-
psit senatus prætori Bobij, & vicario epi-
scopali eiusdẽ ciuitatis, qui contra huius
modi obseruantiã quandã inhibitiõem
fecerat ipsi p̃tori, quã postea reuocauit.
7. Aug. 1562. P. N. In regno autem Neapo.
seruatur, quòd clerici etiam in minorib⁹
constituti, & habentes etiam solummo-
do primã tonsuram, gaudent priuilegio
fori, etiam si non incedant in habitu cle
ricali, vt pluries decisum fuisse in sacro
consil. refert Gramm. voto 33. in fi. & sup
cõst. Reg. fol. 3. col. 4. post nu. 4. Vbi tamẽ
subdit, quod post promulgatam quandã
constitutionem Papę Clementis, & dein
de Papæ Pauli aliter fuit obseruatum cõ-
tra clericos non beneficiatos, neq; in sa-
cris constitutos. Quinimo Alex. in cons.
præallegato, nu. 6. in fi. tenuit, quòd quã-
tum ad amissionem priuilegij clericalis
circa forum, nulla sit differentia inter cle
ricos in minoribus, & clericos in sacris
constitutos, & alleget plures id tenentes,
subdens, quod hanc opi. quod clericus se
gerens pro laico, deprehensus in crimine
possit puniri per iudicem laicum, cõiter
vidẽtur tenere Doctores, fortè moti hac
ratione, quia his temporibus prælati red
dunt se valde difficiles in huiusmodi mo
nitionib. faciendis, vt etiam dicit Affli.
super prima parte constitutionum, Re-
gni, Rubri. tertia, post numerum 20. & ne
eorum iurisdictio restringatur, potius to

lerant vitia clericorum eis subditorum. Quod an benefactum sit, Deus ipse iudicet. Cæterum clericus beneficiatus licet incedat armatus vt miles, nõ potest à iudice laico puniri, & ita declarauit Senatus in causa cuiusdam Ludouici Scribani, 21, Maij 1554. P.N.

20 Sed quid si facta sit monitio generalis in synodo, nunquid illa vnica sufficiat, p trina monitione? Respõ. quòd sic, modo fiat expressè sub pœna priuationis priuilegij clericatus? Ita tenuit Hostien. in c. 1. ne clerici, vel monachi, & est communis opin. vt dicit Alex. de Neuo cons. 60. nu. 14. Talis enim monitio in synodo facta, habet vim constitutionis, in qua regulariter vnica sufficit monitio, neq; plures requiruntur.

21 Regulariter autem si clericus captus sit per iudicem secularem, debet remanere penes eum, donec fuerit cognitũ per iudicẽ ecclesiasticum de clericatu, & cõperto quod sit clericus, debet remitti ad eundem iudicem suum ecclesiasticũ. Et ita seruari attestatur Affli. in d. Rub. post n. 19. Hæc enim probatio & cognitio, an aliquis sit clericus, siue ecclesiasticæ iurisdictionis, debet fieri coram iudice ecclesiastico, non autem coram iudice seculari. Et ita tenent communiter DD. vt dicit Ripa in c. decernimus, post nu. 4. ver. Sed coram quo, de iud. Hanc etiam opi. dicit esse communem Didac. in pract. q. 33. nu. 1. vbi etiam attestatur ita seruari in Hispania. In hoc tamen Ducatu aliter seruatur nam clericus, contra quem procedit iudex secularis pro aliquo delicto, exhibet coram ipso iudice seculari iura sua, & instrumẽta, & eis visis, iudex secularis illũ remittit ad suũ iudicẽ ecclesiasticum vbi sit in casu remissionis. Et ita seruari debere rescripsit Senatus Prætori Laudæ in causa cuiusdam Bartholomei de Basilica Petri, qui faciebat se clericum beneficiatum, 5. Nouembris 1556. P.N. Illi tamen, qui non sunt constituti in sacris ordinib. neq; deferunt habitum & tõsuram, vltra clericatum tenentur exhibere titulum beneficij, & probare, quod sint etiam in quasi possessione ipsius beneficij, aliàs non remittuntur ad iudices ecclesiasticos, vt suprà dixi. Cæterum si sit controuersia non super clericatu, sed super habitu vel tonsura, iudex laicus proculdubio est super eo iudex competens, vt dixi

22 suprà, vers. † Dixi clericum, circa fi. Debet autem iudex ecclesiast. statim quod ei innotescit clericum sibi subditum à iudice seculari detineri, illum repetere, aliàs post sett tãquam negligens ab administratione deponi, & fortè etiam criminaliter puniri, prout in facti contingentia cõsuluit Chassen. consilio 38.

23 Quæro modo, quid si clericus, qui nõ defert habitum, & tonsuram, immisceat se enormitatibus, nunquid etiam si à prælato suo non fuerit ter monitus, amittat priuilegium fori, ita vt possit à iudice laico puniri? Resp. Hæc est ardua quæstio, in qua Doctores multum variè loquuntur, & tota pendere videtur ab intellectu tex. in c. perpendimus de sente. excomm. Ex quo secundum Doctores magis communiter colligi videtur, quod sacerdos, q dimisso habitu & tonsura immiset se enormitatibus, amittat priuilegium fori, ita vt possit à iudice seculari puniri. Et plures opi. recensẽt Capic. decis. 161. in causa Crusconi, licet non dicat quid in illo casu fuerit iudicatum. In hoc igitur artic. aliqui dicunt, quod clericus, qui dimisso habitu & tonsura immiscet se enormib⁹, non propterea amittit priuilegium fori, nisi prius etiam fuerit à suo episcopo vel prælato admonitus trina monitione, vt à p̃dictis desistat, & habitũ reassumat. Et hanc dicit esse communem opi. Roland. cons. 4. nn. 31. lib. 1. referens id attestari Alex. in cons. 8. libr. 1. de quo infrà mentionem faciã. Viuius, qui alios refert (vt ipse ait) idem attestantes in lib. communium opi. in verbo, Clerici à potestate, Menchaca libr. 3. de testib. §. 22. nu. 63. Et dicit etiam Alber. in 2. parte statut. q. 42. se vidisse communiter seruari, quod exigatur monitio, & si post monitionem se non correxerint, perdãt tunc priuilegium clericale, & subiaceant iudici seculari, quem refert, & idẽ attestatur Cẽpol. cons. crim. 11. ver. Quintum etiam requiritur. Alij, vt Car. in d. c. perpendimus, faciunt differentiam, an talis clericus immiscens se enormitatibus interficiatur ab aliquo priuato, an autem à iudice, & dicunt,

quod

quod priuatus potest illum interficere absq; eo,q incurrat excommunicationē ex quo propter delictum est ipso iure priuatus priuilegio,ca.si quis suadente diabolo,17.q.1. de quo priuilegio dixi infrà q.77.vers.Percutiēs clericum,& aliis seq. Secus autem in iudice,quia (secundum eos)cum puniēdo talem clericum iudex violet immunitatem fori ecclesiastici nō effugit pœnam excommunicationis,& dicit Card.quod iliud c.perpendimus cō muniter ita intelligitur,quod scilicet ille comes vt priuatus,illum presbyterum interfecerit.Sed certè hoc nullo modo est tenendum,& expressè illud reprobat Alex.de Neuo in d.cons.59.num.12.dicens quòd Cardin.in hoc verum non dicit & quòd imò cæteri Doctores, nemine discrepante, tenent, quod non incurratur excommunicatio propter mortem talis clerici,quia priuatus erat priuilegio fori, & quod communiter intelligunt illum textum,quod comes tanquam iudex,nō tanquam priuatus interfici fecerit illum presbyterum.Et certè esset absurdum aliter dicere, vt demonstrat latè Alex. de Neuo in loco prælegato, & apertè hoc sonant verba text.dum dicit à B. comite iussus est fustigari, qui postea eius mandato traditus patibulo expirauit, quæ verba fustigationis,& patibuli non conueniunt priuatæ vindictæ,sed publicæ iustitiæ.Gofred.autem relatus per Alex.de Imola in allegato cons.8.post num.2. dicebat,quod ille tex.in d.c. perpendimus, procedit in clerico constituto in minoribus,vt s. si dimittat habitum, & tonsuram, & immisceat se enormitatibus,amittat priuilegium fori, non autem in clerico in sacris constituto. Sed certè hoc expressè repugnat text.d.capi.quod expressè loquitur in sacerdote, & ideo subdit Alex.de Imola ibi,quod iste intellectus non est tenendus,sed quod verior & magis communis intellectus est,quòd d.c.perpendimus, locum habeat in priuilegio canonis, si quis suadente,de quo dixi infrà,quæst.77.versi. Sed an percutiens, non autem priuilegio fori, nam istud(secundum eum) non amittitur nisi præcedente monitione, & reuera negari non potest quin iste intellectus multū applaudat literæ illius ca.dum dicit,propter hoc ad obtinendam absolutionē apostolicam sedem adire cogantur, quæ verba magis videntur conuenire excommunicationi,quæ infertur ex dispositione canonis,si quis suadente,quā illi,quæ infertur propter violatum priuilegium fori.Et quod monitio requiratur,dicunt in practica seruari Alber. & Imola in locis per me supra relatis.Et secundum hāc opinionem Alex. de Imola in d.consil.8. dicit millies imò semper fuisse iudicatum per curiam,& consil.Neapol.Grammat.super const.Regni.fol.29.colum.1. vers.Decimo vbicunq;. Sed tamen neq; iste intellectus est communis,nam vt fatetur Car.ibi in decima oppositio.scribētes indistinctè tenent,quòd si clericus,dimisso habitu clericali, immiscet se sæuis, perdit omne priuilegium, etiam quo ad forum,etiamsi nō fuerit ter monitus,pvt illum refert, & attestatur hanc esse communem opin.Alex.de Neuo in allegato consil.59.post num.20.Aliqui verò licet transeant cum hac sententia, quod scilicet non requiratur monitio, addunt tamen, quod talis clericus non modo immiscuerit se enormitatibus,& sæuis, sed diu etiam in illis perseuerauerit. Et ita hanc opin.tanquam magis communem obseruari, & tempore suo obseruatum fuisse asserit Aufrer.in repet.clem. primæ de officiis ord.in prima regula,num.27. quem refert Boss.in tit. de foro compet. nu.139.Pract.Conradi,fol.247.in 19.limitatione, & Grammat. in loco supra allegato,Dida.pract. q.32.post nume.2.versi. Tertiò his erit,vbi etiam dicit, quod credit eam moribus receptam in clericis primæ tonsuræ.Et dicit Chassen. super consuet.Burgun.fo.50.nu.55.quod hanc opi. vidit cōmuniter obseruari. Exempla tamen,in quibus idem Aufre.refert dictam opin.obseruatam fuisse, non sunt in clericis, qui diu in enormitatibus perseuerassent,sed in his, qui aliquod delictū enorme,& sæuū perpetrassent,s.in clerico qui occiderat per insidias virum,cuius vxor erat eius adultera,& in alio, qui cōmiserat crimen læsæ Maiest.& huiusmodi.Hanc eandē opi.nulla facta mentione de perseuerātia tāquam magis cōem obseruatam

seruatam fuisse refert Boër. decis.69.nu. 16.& seq.in clerico, qui ex proposito occiderat quẽdam barbitonsorẽ,& in aliis, prout etiam multa huiusmodi exempla in primo delicto enormi absq; vlla perseuerantia,aut reiteratione refert Guli. de Bened.in 1.parte repet.ca. Raynut.fol.81. nu.149.& seq. secundum quam etiam decisum fuit per parlamentum Tholoss.teste Guid.Papæ decis.138.in camera consilij.Ex quibus omnibus apparet,quod secundum magis cões decisiones præallegatas & consuetudine approbatas, clericus siue in sacris,siue in minoribus cõstitutus,qui demisso habitu clericali aliqđ enorme delictum committit,etiam nulla monitione p̃cedente, amittit priuilegium fori,& potest à iudice laico puniri. Et ab hac opi.putarem non esse consulẽdo aut iudicando recedendũ,salua semp determinatione S.matris ecclesiæ, Et reuera videmus, q̃ p̃lati clericos criminosos(vt plurimum)leuiter castigãt,& licet quandoq; eos ad perpetuos carceres cõdẽnent,tamẽ illos postea relaxant plerũque ac dimittunt,ex quo oritur in populo scandalũ,videre clericũ & laicum eiusdẽ delicti reos,adeò diuersimodè puniri vt.s.laicus pœna mortis afficiatur,& in frusta scindatur, clericus aũt aliqua leui pœna castigatus p̃ forũ ambulet. Idemq; populus cõtra p̃latos,& clericos intumescit,& murmurat,vt dicit Anch.in c. ea q̃ fiũt,de reg.iur.in 6.& alij,quos refert Boër.in d.decis.69.nu.9. propterea non est mirũ,si quandoq; iudices seculares in remissionibus clericorum ad iudices ecclesiasticos faciendis,difficiles se præstant.

24 Cæterum si clericus incedat in habitu & tonsura,cessant hæc omnia,nam quantumcunq; grauia crimina committat,& illa reiteret,in eisq; perseueret nunquam efficitur de foro seculari. Et hãc dicit esse communem opi.Boss.in ti.de foro cõpet.post nu.134.& ita semper vidi obseruari. Benè verum est,q̃ si clericus esset seditiosus,& turbaret publicam quietem, solet senatus,etiam quòd sit in sacris, illum ad tempus eiicere, ab illa ciuitate, vel loco, quã perturbat, prout factũ fuit proximis annis in quodam archipresbytero,18.Augusti 1559.P.N. Et potest talis prouisio tolerari, quia videtur facta non minus ad beneficium ipsius clerici, ne .s. offendatur, quàm aliorum. Vidi etiam per senatum cõdemnari ad triremes per decennium quendam fratrem Desiderium ex monasterio Castellatij, qui confessus fuerat se totondisse pluries monetam 14.Septembr.1560. A. C. habita tamen prius fide ab eius superiore, quòd fratres habebant illum pro incorrigibili, & pro membro putrido.Faciunt quæ dixi infrà,vers.Successiuè quæro.

25 Quæro,pone,quòd clericus fuerit admissus per principem,ad aliquod officiũ seculare,& in ipso officio deliquerit, nũquid poterit ab ipso principe,vel alio iudice seculari puniri? Resp.quod non,etiã si tantum in minoribus sit ordinibus cõstitutus. Et hanc esse communem opin. attestatur Aufrer.in d.clem.1.num.25. de offic.ordin.quem refert Didac.in pract. q.33.post num.6.Subdit tamen Aufrer.in loco prẽallegato,quod hæc conclusio in Gallia non seruatur in practica,& ita etiã videmus quotidie principes seculares tales clericos etiam in sacris constitutos priuare officio, & etiam multare pœnis pecuniariis, vbi qualitas facti hoc exigit, vt etiam dicit esse consuetum seruari in regno Franciæ Gulielm. de Benedictis in prima parte capit. Raynutius, folio 81. nume. 155. licet fortè de iure male sustineri posset.

26 Vlterius quærò,nunquid clerici reperti cum armis prohibitis ex forma ordinũ & proclamationum principis secularis, possint à iudice laico puniri? Resp. Resolutio huius quæstionis videtur pendere ab illo articulo, nunqd talia edicta ligẽt clericos,in quo mihi semper placuit opi. affirmatiua,quę etiam est magis communis,vt dixi suprà lib.1. Et patet ex auctoritatibus allegatis per Dida.in pract.qu.33. nu.7. ex quo talia proclamata cõcernũt publicam vtilitatem, & quietẽ totius populi,prætereaq; armorũ vsus non modo de iure ciuili,sed etiam de iure canonico est interdictus,vt ibi dixi. Hac igitur opi. retenta,dic quod si clerici fuerint reperti cũ ipsis armis,phibitis, potest iudex laicus, seu eius familia ipsos spoliare,& arma eis auferre, neque tenentur illa eis restituere.

restituere. Et ita passim obseruatur, & in specie id in Hispania seruari attestatur Didac. in d. q. 33. nu. 7. & lib. 2. resolu. c. 20. in fi. Placa lib. 1. delict. c. 8. nu. 26. Aliàs sequeretur, quod clerici possent cũ armis liberè vagari & impune turbare quietem ciuitatis, quod esset absurdissimũ, & nullo modo tolerandum. Quo verò ad pœnam corporalem, credo quod cõtra eos exequi non possit, sed si sit pecuniaria, bene posset exequi, non tamen potest iudex secularis ab eis illam exigere sed sunt puniendi per iudicem suum ecclesiasticum, secundum opi. Io. de Platea in §. Itẽ lex Iulia. Inst. de publ. iudi. Et ad hunc effectum iudex, & familia secularis posset & deberet talẽ clericum cũ armis deprehensum impunè detinere, & consignare suo iudici, vt illum puniat, iuxta ea quæ dixi suprà, q. 28. vers. Si verò loquimur. Et licet Didac. in loco præalleg. dicat, quod forte non tenebitur iudex ecclesiasticus eis imponere pœnam cõminatam in edictis principis secularis, sed solum eos punire pœna arbitraria, ego in pœna pecuniaria credo, quod tenebitur eã illis imponere, non enim video, quomodo dicerentur clerici ligari huiusmodi edictis, vt est communis conclusio, cum qua etiam ipse sentit, nisi ligarẽtur etiam pœna pecuniaria in eis imposita. Bene quò ad pœnam corporalẽ, teneo quod nullo modo eos liget. Cæterum quidquid sit de iure, in Gallia iudices seculares puniunt clericos arma vetita deferentes, vt attestãtur multi, quos refert Didac. in loco præalle. Chassen. super consuet. Burgund. fol. 52. nu. 79. vbi refert etiam hic Mediolani dũ ipse esset vicarius iustitiæ, captum fuisse quendam clericum de nocte cum armis, qui fuit punitus pœna pecuniaria, & euasit corporalem. In Gallia autem dicũt, hoc eis licere ex priuilegio Roman. Pontificis.

27 Quæro, nunquid clericus committẽs crimen Læsæ Maiest. possit puniri p ptincipem, aut iudicem secularem, cui sit rẽporaliter subditus? Resp. De iure loquẽdo, quòd non, clericus enim non dicitur propriè committere crimẽ Læsæ Maiest. cum non sit verè subditus, vt dixi suprà, §. Læsæ Maiestatis, versi. Vidi quandoq;. Et ita reperio in facti contingentia consuluisse Barb. consil. 22. in 1. dub. lib. 3. Roland. consil. 4. lib. 1. Tamen de facto principes seculares pluries seruant contrariũ quia in hoc crimine, cum agatur de ipsorum vita, aut statu, non solent clericos remittere ad iudices suos ecclesiasticos sed ipsi per suos iudices illos examinari faciunt, & torqueri, & quandoq; etiam suspendi, & possent fortè principes, & iudices seculares hoc facientes excusari per tex. in c. perpendimus, de sent. excom. & ea, quæ dixi suprà, versic. Quæro modo. Sed nunquid clericus postquam erit iudicatus à iudice suo ecclesiastico, quòd commiserit tale crimen Læsæ Maiestatis, erit deinde degradandus, & tradendus curiæ seculari? Respon. quòd procul dubio est degradandus, non tamen actualiter, sed verbaliter tantum. Et hæc est cõmunis opi. vt dicit Curt. Iun. consil. 159. num. 1. prout illum refert Villalobos in sua collecta communium opin. in litera E. num. 99. Et licet Abb. in dicto cap. at si clerici, in princip. in vltimis verbis, tenuerit, quod est deinde tradendus curiæ seculari, tamen communis opi. videtur esse in contrarium, vt ait Bos. in tit. de foro competen. nume. 137. & in tit. de crimine Læsæ Maiestatis, post numer. 86. Nemo est qui nesciat hoc crimen Læsæ Maiesta. esse atrox, & enorme, propterea dicerem iudicem ecclesiasticum posse talem clericum, etiam non expectata incorrigibilitate, tradere curiæ seculari, non tamen teneri, iuxta ea quæ dixi infrà, versiculo, Pariter etiam.

28 Solet etiam quandoq; dubitari, nunquid clericus deponens falsum testimonium corã iudice laico, possit ab eo puniri, dixi infrà, q. 38. versic. Sed hic quæro.

29 Item quæro, nunquid clericus imputatus de assassinio, possit puniri per iudicem secularem? Respo. quod sic, tales enim assassini sunt diffidati à toto populo Christiano, & possunt à quocunq; impune offendi, vt est tex. in c. vnico, de homi. in 6. & dixi suprà, hoc eo. lib. §. Assassi. vers. Sed quæro.

30 Sed quæro, Tu scis, quod in casibus, in quibus clericus potest puniri à iudice seculari, requiritur solemnis degradatio,

& traditio curiæ ſeculari, vt dixi infrà ver ſicul. Scias autem, & ſeq. nunquid hęc etiã requiruntur, quando clericus de aſſaſſinio imputatur? Reſpo. quòd non requiratur actualis, neque ſolemnis depoſitio vel degradatio, & eſt communis opin. vt dicit Lambert. in c. 1. q. 11. nu. 88. de hæret. in ſexto, quem refert Viuius in lib. communium opin. in verbo, Iudex laicus poteſt, Diaz in pract. crim. canon. 91. Dida. lib. 2. reſolutionum, c. 20. poſt nu. 10. verſi. Sexto deducitur, Placa lib. 1. delictorũ, c. 19. nu. 26. referẽs idem atteſtari Remig. Gon. de immunitate eccleſiarũ, fol. 144. fallen. 15, numero 10. Et ita in practica obſeruatur, vt ait Diaz. in di. ca. 93. quem refert Pract. Conradi, fol. 247. verſi. 18. fallit.

31 † Benè verum eſt, quòd requiritur ſententia declaratoria, per quam iudex pnũciet ipſum eſſe aſſaſſinum. Et hęc eſt communis opi. vt dicit Pract. Carer. fol. 289. nu. 11. Capic. deci. 112. nu. 2. Placa in d. c. 19. nu. 27. qua declaratione ſic facta, nõ requiritur alia ſententia, per quam imponantur pœpæ contentæ in d. c. vnico, ſed ſtatim illas incurrit ipſo iure, & facto. Et ita dicit tenere communiter omnes Doctores Alex. conſilio 166. num. 5. libro ſeptimo. Sed nunquid talis declaratoria fieri poteſt per iudicem ſecularem, an autem requiritur in primis, quod iudex eccleſiaſticus, pronunciet ipſum clericum eſſe aſſaſſinum? Reſp. De iure res videtur clara, quòd ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, ſed de conſuetudine ego video apud nos ſeruari, quòd ſi talis clericus eſt in fortiis iudicis ſecularis, non fit aliqua declaratoria ſuper hac qualitate, neq; p iudicem eccleſiaſticum, neq; per ſecularem, ſed reiecta exceptione clericatus, pceditur ad vlteriora contra talem clericum imputatũ de aſſaſſinio, & retinetur in curia ſeculari iudicãdus, & deinde pfecto pceſſu, & cõſtito de aſſaſſinio fertur p ipſum iudicem ſecularem ſententia declaratoria vna cũ ipſa condẽnatione. Et ita ẽt reperio in facti cõtingentia obſeruatum fuiſſe per conſil. Neapol. vt atteſtatur Capic. in allegata deciſ. 112. num. 4. & ſeq. & deciſ. 155. poſt nu. 25. verſ. Sed hãc ſententiam, & Grãmat. voto 8. & voto 11.

32 Quæro etiam, Tu ſcis, quòd regulariter clericus propter aliquod quanuis graue delictum non traditur curiæ ſeculari, niſi ſit incorrigibilis, vt dixi infrà, verſ. Dixi etiam, nunquid ergo propter crimen aſſaſſinij erit tradendus curiæ ſeculari nõ expectata incorrigibilitate? Reſpõ. quod ſic, & eſt communis opin. vt dicit Gul. de Benedictis in quæſt. de homic. quam poſuit poſt repet. c. Raynutius, fol. 41. in fin. quem refert Placa in d. c. 19. poſt num. 26. Et licet ipſe videatur ſentire contrarium ex quo iſte caſus (vt ipſe dicit) non eſt ſpecialiter exceptuatus à regula, non tamen eſt à cõi opin. recedendum, quæ innititur verbis tex. in d. c. vnico expreſſè diſponentis, quòd abſque vlla depoſitione vel ſententia, ipſo iure, & facto relinquatur curiæ ſeculari, in qua ſeculari curia parũ curamus, an quis ſit incorrigibilis, vel ne, vt eſt omnibus notiſſimum.

33 Succeſſiuè quæro, nunquid clericus, q ſit incorrigibilis, poſſit puniri per iudicẽ ſecularem? Reſpõ. quod regulariter, licet ſit incorrigibilis, non poteſt puniri à iudice laico, niſi prius ſit degradatus, & traditus curiæ ſeculari. Scias tamen, quod ſi talis clericus ſit verè incorrigibilis, eo caſu vtiq; poterit per iudicẽ ſeculare, abſq; vlla degradatione puniri, & hoc etiam, ſi ſit in ſacris conſtitutus. Et eſt communis opin. vt atteſtatur Dida. pract. qu. 32. poſt nu. 2. verſ. Secundo eſt ad notandũ. Scias etiam, quod quando clericus incorrigibilis non poteſt puniri ab eccleſia, poteſt ipſo iure cõprimi à iudice ſeculari, abſq; alia degradatione. Et hæc eſt communis opin. Mod. vt dicit Aret. in cap. cum non ab homine poſt numerum 39. verſic. Tertia fuit opinio, de iudiciis. quem refert Diaz in pract. crimin. canon. cap. 131. Et ita aliquando ſeruatum fuiſſe per Senatum dixi ſuprà verſi. Cæterum ſi clericus.

34 Sed quæritur, nunquid requiratur declaratoria ſuper huiuſmodi incorrigibilitate prius, quàm clericus poſſit per iudicem laicum puniri? Reſp. Felin. in d. c. cũ non ab homine, poſt nu. 10. dicit q̃ poteſtas, quæ datur iudici ſeculari ſuper clerico incorrigibili, nõ exercetur, niſi declaretur qualitas incorrigibilitatis. Et dicit, quod ita colligitur ex omnibus dictis doctorum communiter, & Felinus refert

refert,& sequitur Diaz in alleg.c.131.Bos. autem in tit.de foro compe.nu.132.dicit, quòd clericus qui non incedit in habitu, dicitur incorrigibilis, si p̃cessit trina monitio,ille verò,qui incedit in habitu,dicitur incorrigibilis, quando primò est depositus,secundò excõmunicatus,tertiò anathematizatus,& adhuc in contumacia perseuerat. Qua forma seruata,dicit ipse, quod absq; alia declaratione efficitur fori secularis,& subdit, q̃ ita tenent communiter Doctor. licet posteà dicat quòd ista forma rarò videtur in vsu. Cæterum Chassen.super consuetu.Burg.fo. 51.post nu.66.dicit,quod in curia Parisiẽ. obseruatur, quòd post binam remissionem de delictis, pro quib. ingeritur pœna mortis,clericus habetur pro incorrigibili,tam in odiũ incorrigibilitatis,quàm in odium iudicis ecclesiastici, negligẽtis eum corrigere. Idem etiam declaratum fuisse per parlamentum Parisi. in criminibus, in quibus pœna mortis non ingerebatur, refert Papo lib. 1.tit.6.Arresto 5. quæ obseruantia mihi satis placet.

35 Scias autem, q̃ regulariter clericus in sacris cõstitutus,non potest,ppter quodcunq; etiam enormissimum crimen à iudice seculari puniri, nisi prius sit à iudice ecclesiastico degradatus,&traditus curię seculari. Et hoc omnes fatentur,vt ait Dida.pract.q.32.n.2. Duo itaq; requiruntur ad hoc, vt iudex laicus possit clericũ punire:primum,quod sit degradatus:secundum,quod sit traditus curię seculari.Degradatio autẽ est duplex, verbalis scilicet & actualis,vt dixi inf.q.74.Et effectus huius differẽtiæ est maximus, nam quando degradatio est tantummodo verbalis, iudex laicus nullam habet iurisdictionẽ in clericum ita degradatum,nisi tradatur etiam curiæ seculari,vt dixi.Sed si sit actualiter degradatus, potest iudex secularis eum punire absq; alia traditione.Et hæc est communis opin.vt dicit Alcia.in d.c. cum non ab homine,nu.108.prout illum refert Villalob. in sua collecta communium opin.in litera C.num.71.

36 Scias etiam, q̃ clericus non est degradãdus,nisi pro tribus criminibus, scilicet hæresis,falsi commissi in literis Apostolicis, & conspirationis in proprium episcopum.Et hæc est communis theorica Doctorum,vt ait Gul. de Bened.post tertiam partem repetitionis. c. Raynutius, in quæst. de homic. nu.3.& seq.quem refert Foller.in pract.cri.cano.fol.272. n.23. In aliis autem quantumcunq; grauibus delictis, sufficit sola depositio absq; degradatione. Et ideo quãuis clericus commiserit crimen enorme, & grauissimum, etiam si occidisset summum Põtificem, non debet degradari, si paratus sit se corrigere, sed debet detrudi in perpetuũ carcerem, vel in monasterium. Et est communis opin.vt dicit Boss. in titu. de foro compet.nu.136.Sed certè quicquid sit de iure, contrarium obseruatur in practica, vt dixi infrà,vers.Pariter etiam.

37 Dixi etiam, q̃ ad hoc, vt clericus in sacris constitutus possit puniri à iudice laico, requiritur vltra degradationem q̃ sit traditus curiæ seculari. Scias autẽ, quòd regulariter clericus etiam depositus non debet tradi curiæ seculari,nisi sit incorrigibilis. Et hæc est communis opi.vt dicit Abb.in d.c.at si clerici, post nu.36.vers. Et sic resident, de iudi.Si verò sit incorrigibilis, tunc potest iudex laicus, absq; alia traditione facienda per iudicem ecclesiasticum,illum punire. Et est communis opin.vt dicit Alex.de Neuo conf.59.nu.28. Quinimò ibi num.30. dicit communem opi.esse,quòd etiam absque degradatione possit clericum punire, & dicit quòd hanc esse communem attestatur Butrius in d.c.cum non ab homine.

38 Hinc infertur, q̃ licet ex dispositione c.si quis sacerdotum, 11. q. 1.clericus propter calumniam, vel contumeliã illatam episcopo sit deponendus,& tradẽdus curiæ seculari,illud tamen intelligendũ est, si sit incorrigibilis,& ita tenet glo.in d.c. cum non ab homine, in gl.fin.de iud.cuius opinio tanquam mitior communiter approbatur, vt dicit Abb.in d.ca.at si clerici, post nu. 37. Summa Siluestrina in verbo,Degradatio.q.2.Hanc etiam opin. dicit tenere communiter Doct.Augu.ad Ange.de malef.in verbo,Et ibi caput,nu. 42.Anan.in c.ad abolendam, post nu.19. vers.Tertius casus est,de hæret.Aret.in d. c.cum nõ ab homine, nu. 71.quem refert Diaz in pract.crim.canon.c.109.

39 Videmus etiam, quòd quãuis clericus conuictus de crimine falsi statim sit deponendus & tradendus curiæ seculari, c. ad falsariorũ, de crimi. falsi, nihilominus hoc regulariter non seruatur, vt dicit Anan. in Rub. de falsis, circa fin.

40 Pariter etiam licet clericus condẽnatus pro enormi homicidio sit deponendus, & tradendus curiæ seculari, non tamen potest statim post depositionẽ tradi curiæ seculari, sed debet expectari, quòd sit incorrigibilis. Et est communis opi. vt dicit Aret. in d. c. cum non ab homine, nu. 80. quem refert Dec. in d. c. at si clerici, nu. 258. Arnal. Albe. in c. quoniam, col. 124. in fi. vers. Nihilominus tamen, de hæret. in 6. quem refert Diaz in pract. crimi. canon. c. 90. relatus per Dida. lib. 2. resolutionũ, c. 20. post nu. 7. & Folle. in pract. crim. fol. 66. nu. 45. circa fi. Placa lib. 1. delictorum, c. 21. nu. 13. Berous in d. c. at si clerici, nu. 181. Bossius in tit. de foro compet. nu. 141. in fin. Contrariam tamen sententiam, quòd scilicet clericus pro enormi homicidio, aut alio delicto tradendus sit curiæ seculari, dicit esse magis communẽ Guliel. de Bened. post tertiam partem repetit. c. Raynucius, in d. q. de homicidio, nu. 40. in fin. quem refert etiam Didac. in loco præallegato, non bene relatum per Villalobum in sua collecta communium opin. in litera I. num. 8. refert etiam Menchiaca de testam. lib. 3 §. 22. post num. 52. Ita etiam dicit communiter teneri Pract. Carer. fol. 544. num. 59. Et hæc opinio seruatur in practica, vt scilicet clericus propter homicidium proditorem, vel aliud enorme, & grauissimum delictum degradatus, tradatur curiæ seculari, non expectata incorrigibilitate, vt in facto quandoque seruatum fuisse, refert Decius in d. c. at si clerici, col. fin. Diaz in d. cap. 90. quem refert Foller. in pract. crimin. canon. fol. 273. Et se ita aliàs practicasse refert Augult. ad Angel. de malef. in verbo, Et ibi caput. post nu. 43. & ego etiam aliquando vidi seruari. Ego in huiusmodi casibus enormibus, stante hac varietate opinionum, credere hoc relinquendum esse arbitrio ipsius iudicis ecclesiastici degradantis, qui secundum qualitatem facti, & personarum decerneret, an esset tradendus curiæ seculari, vel non. In dubio tamen dicerem non esse faciendam traditionem clerici delinquentis, qui non esset incorrigibilis nisi natura rei, & circunstantiæ criminis aliud suaderent. Et hanc sententiam tanq̃ communem, & regulis iuris consentaneam amplecti videtur Dida. in loco præalle. vers. Hinc sanè.

41 Nunquid autem episcopus, aut clericus committens crimen læsæ Maiesta. in Principem secularem, sit illi tradendus? Dixi suprà vers. Quæro nunquid.

42 Sed an iudex secularis, cui traditus est clericus degradatus per iudicem ecclesiasticum, poterit illum punire corporaliter? Resp. Si considerentur verba text. in d. c. cum non ab homine, videtur dicendum, quòd non, cum ibi expressè dicat summus pontifex, quòd nõ debet puniri ad mortem, sed tantum pœna exilij, vel alia legitima pœna, & verbum, Alia videtur intelligendum de simili, iuxta ea quæ dixi infrà, lib. 7. §. alius. Sed in hoc non est insistendum, nam de facto contrarium seruatur, quia scilicet iudices seculares illos puniunt pœna mortis, & ita vbique seruari attestatur Chassen. super consue. Burgun. fol. 51. post nu. 66.

43 Sæpenumero contingit, quod delinquentes post commissa scelera faciunt se clericos. Quæro, nunquid clericus, q̃ post commissum delictum assumpsit clericatum, aut factus est religiosus, possit puniri à iudice seculari? Resp. Aliqui dicunt simpliciter, q̃ non, & ita fuisse aliàs iudicatum in curia Aquensi, refert Oldr. consil. 4. in fin. Tu verò dic, quod aut talis delinquens suscepit absq; fraude ordinem ecclesiasticum, & tunc liberatur, & eximitur prorsus à iurisdictione iudicis laici, & relinqui debet iudici suo ecclesiastico puniendus. Et hæc conclusio est frequentiori doctorum calculo recepta, vt attestatur Placa lib. 1. delict. c. 35. nu. 1. Aut verò assumpsit ordinem ecclesiasticum in fraudem, vt scilicet se eximeret à iurisdictione secularí, & tunc non liberatur, sed potest per iudicem laicum contra eum procedi. Et est cõmunis opi. vt ait Imola, cons. 119. nu. 1. Dida. pract. q. 32. post nu. 4. vers. Secunda cõclusio, Placa in loco præallegato, post nu. 1. Benè verum est, quòd

hoc

hoc casu nõ poterit puniri corporaliter à iudice laico, sed tantum in confiscatione bonorum, aut pœna pecuniaria, & sic remanet subditus ratione causę, & bonorum, non autem respectu personæ. Et ita communiter tenetur, vt dicit Aufre. in d. Clem. 1. in 1. regula, nu. 19. de offi. ord. quẽ refert Dida. in d. q. 32. post nu. 4. vers. Tertia conclusio, & Nunius de los corrigidores, fol. 137. col. 1. vers. Imò fortius, & Viuius in lib. communium opin. fol. 22. in verbo, Ordo ecclesiasticus. Hanc etiam dicit esse communem opin. Placa in d. c. 35. nu. 3. Bossius in titu. de pœnis, num. 38. Pract. Conradi, fol. 247. vers. Vndecimo fallit. Deberet tamen iudex ecclesiasticus talem clericum, qui ecclesiasticum ordinem in fraudẽ suscepit degradare, & tradere iudici seculari etiam corporaliter puniendum. Hanc autem conclusionem iudices seculares non obseruant, vt dicit Barto. in d. l. 1. num. 3. in fine, ff. de pœnis, quem refert Igneus, in l. fideicõmissum, post nu. 266. ff. ad Sylle. Nam (vt ait Bart. ibi) ex quo iudices ecclesiastici plerunq; solent in hoc se præstare difficiles, solent iudices seculares, absque hac solemnitate degraditionis, nihilominus eos ad mortem condemnare, & propriam sententiam exequi, licet secundum eum malè faciant.

44 Sed in hoc proposito quæro, quando præsumatur delinquentẽ suscepisse clericatum, aut ingressum fuisse religionem in fraudem, vel non? Resp. quòd si prius fuerat de ipso delicto delatus, vel etiam diffamatus, præsumitur in fraudẽ fecisse, & ita cénset maior pars interpretum, vt attestatur placa in d. c. 35. nu. 1. circa fin. & aliàs senatus in causa cuiusdam Oldradi Cuticę iudicauit beneficium in fraudem susceptum fuisse, quoniam post commissum delictum illud adeptus fuerat 19. Nouemb. 1552. P. N. Hoc autem multo magis locum haberet in eo, q iam fuisset condemnatus. Et ideo reiecta fuit per senatum, hæc exceptio in facti cõtingentia in quodam Barth. Trotto, q dum esset vxoratus, condemnatus fuerat in pœnã pecuniariam, eo quia non præsentauerat quẽdam reum, p quo fideiusserat, deinde fecit se clericum, & senatus non obstante clericatu iussit contra eum procedi per iudicem laicum, 9. Septemb. 1559. P. N.

45 Sed nunquid, si delinquens ingrediatur religionem, monasterium tenebitur pro delicto ipsius ingressi, prout etiam dixi in hærede, infrà quæst. 51. vers. Sed hic quæro? Resp. quòd tenebitur ipsum monasterium, quatenus ad eum peruenit. Et hæc est communis opin. vt dicit Alberi. in Auctẽ. ingressi, num. 2. circa fin. C. de sacrosan. eccles.

Euenit plerunque, quòd in eodem crimine committendo interueniunt simul clerici & laici, & iudex ecclesiasticus procedit cõtra clericos, iudex verò secularis procedit contra laicos. Quæro, nunquid causa sit etiam quò ad laicos remittenda iudici ecclesiastico, & hoc, ne cõtinentia causæ diuidatur, & ne fortè etiam diuersæ sententiæ sequantur? Resp. de iure, q̃ sic, Ita dixit Anto. de Prato veteri in l. 1. in fi. quę sent. sine app. rescind. Nam (vt ipse ait) magis dignum trahit ad se minus dignum, c. quanto, de iud. prout est cõmunis regula, teste Gomes. in c. 1. nu. 47. in fi. de rescrip. in 6. Et hanc opi. dicit esse communem Bos. in tit. de foro comp. nu. 116. in fin. Et ita se quandoq; vidisse in practica obtineri, attestatur Soc. in l. cum senatus, in fin. ff. de rebus dubiis. quem refert Boss. in tit. de foro comp. nu. 147. & Folle. pract. cri. fol. 75. nu. 79. Ita etiam se in facti contingentia obtinuisse attestatur Ioan. Arnol. soliloquio 57. Nõ est negligendũ. Sed certè, quidquid sit de iure, hæc opin. nõ seruatur in practica, vt dicit Igneus in l. 1. §. si quis in villa, nu. 27. ff. ad Sylle. Et ita in hoc ducatu semper vidi seruari, q̃ iudex laicus cognoscit quò ad laicos, & ecclesiasticus quo à clericos, & ita etiam reperio in facti contingentia seruasse cons. Neapol. vt refert Capic. decis. 173. Et licet Chassen. super cõsue. Burgun. fol. 51. post nu. 69. dicat se vidisse in hoc ducatu obseruari prædictam decis. Ant. de Prato veteri, hoc fortè potuit esse suis temporib. hodie certè seruatur totum contrarium, prout etiam se vidisse contra eam sæpius iudicari, attestatur Igneus in l. Senatus. consulto, nu. 14. ff. ad Sylle. Et ego pluries ita vidi iudicari, & in specie in causa quorundam de Castelliono, 23. Martij 1553.

R. Et

R. Et hanc opin. contra Anto. in practica seruari, attestatur etiam Rebuff. in repet. Auct. habita, priuilegio 106. & Ant. Gomes. c. 10. delictorum, num. 6. in fin. & alij plures, quos refert Didac. in pract. q. 34. nu. 1. in fin. Et ideo ab hac communi obseruantia non recedas in practica.

47 Quæro, quid si per laicum illata sit iniuria clerico, nũquid cognitio spectet iudici ecclesiastico? Resp. Gl. in Auct. Item nulla communitas, in verbo, ab ecclesia. C. de epis. & cle. tenuit, quòd sic, alij verò dicunt, quòd quando laicus offendit clericum, potest vterq; iudex de ipso delicto cognoscere, & inter ipsos est locus præuentioni. Et ideo si iudex ecclesiasticus prius ꝓcedere cœperit, ipse præferetur, & econuerso. Et ita seruari attestatur Guido Papæ decis. 562. vtrum officialis, nu. 3. & ita iudicatũ fuisse in parlamento Gratiano, refert Pap. li. 4. ti. 4. Arresto 6. Mihi magis placet, ꝙ vterq; iudex procedat, & vterq; condemnet, prout se in facti contingentia obseruasse attestatur Amad. de synd. nu. 171. vbi dicit, quod episcopus ciuitatis ꝓcedebat cõtra percutientẽ clericũ ad pœnas spirituales, & ipse ꝓcedebat ad pœnas fisco applicandas, vterq; enim iudex videtur offensus, meritò vterq; ad pœnã sui fori ꝓcedere debet, cùm pœna spiritualis non tollat temporalem, nec econtrà, vt dixi infrà q. 57. vers. Sed quæro.

48 Quæro, quomodo fiat remissio clericorum à iudicib. laicis ad ecclesiasticos? Resp. In aliquib. prouinciis consuetudo est, ꝙ fiãt tales remissiones cum irrisione maxima ipsorum clericorum, & plerunq; etiam cum mitra in capite, vel tubis sonantibus, quod seruatum quandoque fuisse in ciuitate Perusij, refert Ange. in l. Iulia. circa fi. ff. ad l. Iul. de vi publ. Solent etiam aliqui iudices eos mittere ligatos in maxima populi frequentia, & alij faciunt eis radi caput, ne videatur corona clericalis, & ipsos tanquam laicos remittunt iudici ecclesiastico, vt refert Paris. Put. de synd. fol. 220. post nu. 5. In hac autem ꝓuincia tales remissiones fiunt sine aliquo ipsorum clericorũ dedecore, aut ignominia. Et hęc consuetudo tanquam iustior & honestior seruanda est, & refert Paris. Put. de synd. fol. 391. in verb. Remissio, quòd quidam regens, qui remisit clericum cum catena in collo ad Episcopũ, fuit priuatus officio, quem refert Caraui ta super ritu magnę curiæ 235. nu. 7. & seq. vbi dicit hoc intelligendum esse, nisi catena illi apposita fuisset custodiæ potius quàm causa ignominiæ.

49 Vltimò quæro, nunquid quãdo iudex secularis remittit clericum ad iudicem ecclesiasticum, teneatur ipse iudex ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari remittẽte? Resp. ꝙ non, & est communis opi. vt attestatur Dec. in c. at si clerici, de iud. ꝓut illum refert Gram. consi. crim. 42. nu. 1. & Viuius lib. communium opi. in verbo, Iudex laicus, seu. Sunt enim acta facta coram iudice incompetente. Quid autem in confessione dixi sup. q. 21. vers. Hanc tamen. Vide in hoc proposito ea quę dixi infrà q. 96. vers. Quęro etiam.

QVAESTIO XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Delicta communis fori quæ sint?*
2 *Et an crimen vsurarum sit communis fori?*
3 *Et an crimen adulterij?*
4 *Et an crimen concubinatus?*
5 *Et an crimen sodomiæ?*
6 *Et an crimen sacrilegij?*
7 *Et an crimen sortilegij?*
8 *Episcopus an possit capi facere laicos ob crimina communis fori?*
9 *Reus absolutus, vel punitus in vno foro, an possit etiam in alio puniri?*

1 IN hac exceptione incompetentiæ iudicis sæpenumero dubitari contingit ratione causæ ipsius, seu criminis, de quo agitur, an scilicet eius cognitio spectet ad iudicem ecclesiasticum, an ad iudicem laicum, an etiam ad vtrunq;. Et in hoc proposito scire debes, quòd delictorum quędam sunt merè ecclesiastica, siue ad cognitionem ecclesiastici iudicis pertinentia, quædam merè secularia, siue ad cognitionem iudicis laici pertinentia, quædam mixta, scilicet communis fori, in quibus potest & iudex ecclesiasticus, & laicus cognoscere.

2 Quæro igitur, nunquid crimen vsurarum sit communis fori? Resp. videtur dicendum quòd non, sed quòd pertineat solummodo eius cognitio ad iudicem ecclesiasticum, nam istud crimẽ est merè eccle-

eccleſiaſticum ſecundum communem opin. de qua atteſtatur Didac. lib. 3. reſolutionum. c. 3. in primis verbis, dicens, ꝙ omnium iuris vtriuſq; profeſſorum conſenſu in hanc itum eſt ſententiam. Et quòd cauſa reſtitutionis vſurarum, etiam ſi agatur inter laicos, ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, neque in ea laicus ſit iudex competens, voluit gl. in Clem. 2. in verbo, vſuris, de iud. ſecundum quam dicit eſſe communem opin. Alber. in Rub. C. de vſuris, nu. 5 Ita etiam communiter ſeruari, & practicari atteſtatur Lapus de Caſtel. allegatio. 56. Reuerende domine, quem refert Imola in c. cùm ſit generale, nu. 6. de foro compe. Adeo quòd (ſecundum aliquos) non poteſt iudex ſecularis, neque etiam incidenter cognoſcere ſuper vſura. Et hanc opi. dicit eſſe communem Alex. in l. quoties, poſt nu. 4. verſic. Extra gloſ. C. de iudic. Quinimò (ſecundum alios) parte excipiente contractum eſſe vſurarium, non poteſt iudex ſecularis, neq; etiam ſtatuere terminum, intra quem debeat coram iudice eccleſiaſtico probare exceptionem vſuratiæ prauitatis, iuxta doctrinam Bart. in l. præſes, poſt nu. 4. C. de appell. quem omnes ſequuntur, vt dicit Ripa in l. qui pro tribunali, nume. 7. ff. de iudic. Tu verò breuiter dic, quòd, Aut loquimur, quando ꝙ crimine vſurarũ agitur criminaliter, & tunc nulla eſt difficultas, quin vterque iudex, ſcilicet tam eccleſiaſticus, quàm laicus, poſſit pro ipſo crimine criminaliter contra vſurarium procedere, vt dixi ſup. hoc eo. lib. §. Vſura, verſ. Et ex hoc infertur. Et ita praxis obſeruat, vt atteſtatur Didac. in d. c. 3. poſt nu. 1. verſ. Quarto non eſt, Aut lo 3
quimur, quando inter partes agitur ciuiliter, & tunc, Aut vertitur quæſtio iuris ſuper vſura, ſcilicet nunquid contractus ſit vſurarius, vel nõ, & tunc cognitio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, neq; poteſt iudex ſecularis in ea vllo modo ſe intromittere. Et ita concludunt omnes Docto. tam Legiſtæ, quàm Canoniſtæ, vt dicit Iaſ. conſ. 153. nume. 3. lib. 4. vbi etiam refert Bald. in l. filium eum diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris, dicentem, quòd ita ſeruatur de conſuetudine, Dec. conſ. 170, nu. 3. vbi dicit, ꝙ Doctores omnes ita concludunt, Roland. conſ. 95. nu. 44. lib. 2. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem Socin. conſ. 88. nu. 23. lib. 4. Alciat. in c. 1. num. 77. de offic. ord. Et ita etiam communiter practicari, ſaltem quando iudex eccleſiaſticus facit inhibitionem, atteſtatur Marian. in d. c. cùm ſit generale, nu. 22. de foro compe. Aut verò vertitur quæſtio facti ſuper vſura, puta, quia non refricatur in dubium, an contractus ſit vſurarius, vel ne, ſed ſolummodo repetuntur vſuræ, & tunc vtiq; laicus eſt iudex competens. Ita dicit Bald. in d. l. quoties, circa fin. C. de iudic. qui in hoc communiter approbatur, vt dicit Blanc. de compromiſſis. fol. 94. poſt nu. 9. Ita etiam communiter receptam eſſe atteſtatur Didac. in d. c. 3, circa princ. & ſuper 4. lib. decretal. fol. 197. nu. 5. Hanc etiam dicit eſſe communem opi. Abb. in d. c. cum ſit generale, nu. 17. quem refert Afflict. ſuper prima parte conſtitutionum Regni, Rub. 6. c. ſtatuimus, nume. 1. & Berous in Rub. de vſuris, poſt nu. 85. Alex. in d. l. quoties, prout illum refert Turzan. in lib. commun. opin. c. 90. Alciat. in d. c. 1. nu. 77. Hæc tamen omnia intelligenda ſunt, vt procedant, quando principaliter in iudicio deducitur quæſtio vſurarum, cæterum quãdo incidenter opponitur per modum exceptionis contractum eſſe vſurarium, tunc bene poteſt iudex laicus cognoſcere, etiam ſuper quæſtione iuris, & contractum ipſum tanquam vſurariũ annullare, & reſcindere, & eſt communis opin. tam Legiſtarum quàm Canoniſtarum, vt dicit Guido Papæ conſ. 180. nu. 2. Et ita quandoque vidi ſeruari.

Quæro, nunquid cauſa adulterij ſit communis fori, ita quòd in ea poſſit procedere, tam iudex eccleſiaſticus, quàm ſecularis? Reſp. quòd ſic, & ideo ex cauſa adulterij poterit Epiſcopus punire etiam laicos, vt dicit Abb. in cap. intelleximus, num. 1. de adult. & eſt commnnis opi, vt atteſtatur Alciat. in d. c. 1. nu. 18. de offic. ord. & ipſos excõmunicare, & detrudere in monaſterium, & eſt communis opin. vt ait Didac. ſuper quarto decretal. 145. nu. 20. quem refert Villalob. in ſua collecta commun. opin. in litera L. nu. 5. Cùm enim hoc delictum ſit violatio ſacramẽti matrimo-

matrimonialis, meritò eius vindicta non minus pertinet ad iudicem ecclesiasticũ, q̃ ad laicum. Scias tamen, q̃ quando agitur ad separationem tori propter adulterium faciendam, tunc de ea solus iudex ecclesiasticus cognoscit. Et hæc est communis opin. vt ait Dec. cons. 212. post nu. 2. Dida. super 4. decretal. fol. 137. nu. 8.

4 Quęro etiam, pro crimine concubinatus quis sit iudex competens? Resp. Aliqui dicunt, q̃ de hoc crimine iudex ecclesiasticus cognoscit, cum sit merè ecclesiasticum, & ita tenuit Gofred. quem refert Abb. in d. c. cum sit generale, n. 25. & hanc dicit esse communem opin. Bermon. de concub. fol. 304. nu. 2. Et hæc quidẽ opin. absq; difficultate procedit, tenẽdo quòd concubinatus de iure ciuili non sit delictum, de quo dixi suprà, hoc eo. lib. §. Fornicatio, vers. Et in primis, sed tenendo, quòd etiam de iure ciuili concubinatus sit prohibitus, necessariò fatendum esset, quòd etiam iudex secularis possit super eo procedere, & punire. Quod certè sensisse vidẽtur illi, qui asserunt, quòd etiam concubina sacerdotis, si est notoria, potest puniri per iudicem secularem, licet si sit occulta, non possit puniri, nisi per Episcopum, quam opi. dicit esse cõem, idem Bermond. in loco præallega. fol. 305. post nu. 6. & reperio in facti contingentia consuluisse Euerar. cons. 202. Sed quidquid sit de iure, nos videmus, quòd iudices laici de concubinatus crimine puniendo parum se intromittunt, & hodie pauci etiam ex ecclesiasticis, fortè ne in aliis puniant id, in quo ipsimet delinquunt.

5 Item quęro, nunquid pro nefando crimine sodomiæ possit etiam iudex ecclesiasticus contra laicum procedere? Resp. quòd sic, ita colligi videtur ex tex. in cap. clerici, de excess. prælato. & est communis opin. vt attestatur Bermond. in d. tractatu de concub. fol. 128. num. 43.

6 Vlterius quæro, nunquid crimen sacrilegij sit ecclesiasticum? Respõ. Aliqui dicunt, quòd de iure eius criminis cognitio spectat ad iudicem ecclesiasticum, & videtur text. in c. cum sit generale, & in c. conquestus, de foro comp. Alij dicunt q̃ est crimẽ mixtum, quod potest ab vtroq; iudice tam laico, q̃ ecclesiastico puniri, & quod inter eos est locus præuentioni. Et dicit Mantua cons. 266. num. 80. quod ita omnes cõcludunt. Sed apud nos de consuetudine iudices laici cognoscunt de sacrilegio, non autem ecclesiastici, prout etiam seruari in regno Francię attestatur pract. Millei, fol. 74. nu. 17. vbi refert se fecisse suspendi quẽdam, qui abstulerat ab ecclesia vas sacræ Eucharistiæ. Faciunt quæ dixi infrà q. proxima, vers. Vidi etiã.

7 Præterea quæro, an sortilegij crimen sit communis fori? Dixi suprà hoc eo. lib. §. Hæresis, vers. Successiuè quæro.

8 Vnum tamen volo vt scias in hac materia, quod Episcopus in criminalib. communis fori, in quibus potest procedere contra laicos, non potest illos personaliter capi aut carcerari facere, aut punire, sed tantũmodo potest contra eos procedere per censuras. Et ita communiter tenetur, vt dicit Io. And. in add. Spec. prout illum refert Foller. in pract. crim. cano. fo. 97. nu. 52. & seq. Aufre. in tract. de potesta. eccle. super laicis, nu. 1. quem refert Dida. pract. q. 10. nu. 2. licet ipsi videantur sentire contrarium, & dicant se aliquando contrarium obseruasse. Hanc etiam dicit esse communem opi. Menchiaca lib. 3. de testa. §. 22. post nu. 17. licet subdat, q̃ ferè tantus est numerus eorũ, qui tenent contrarium. Sed quidquid sit, apud nos cõis opi. in practica obseruatur, neq; ab illa esset vllo pacto recedendum, & secundum illam in facti contingentia iudicatũ fuisse per Parlamentũ Paris. refert Papo lib. 1. tit. 5. Arresto 26. Benè verum est, q̃ si prę latus legitimè perscripsisset hanc facultatem exequendi contra laicos, vtiq; posset illos capere, & carcerari facere. Et hoc ab vtriusque partis fautoribus receptum esse attestatur Menchiaca in loco præallegato, nu. 12. in fin. Quòad clericos autem nulla est difficultas, quin possit Episcopus eos capere, & in carcerem mittere, etiam sine auxilio brachij secularis, & hæc est communis omnium opin. vt attestatur Dida. in d. quæst. 10. post num. 2. versi. Quarto non est, & ita quotidie videmus obseruari.

9 Vltimò quæro, si pro huiusmodi criminib. communis fori reus fuerit in foro ecclesiastico absolutus, vel punitus, an possit

possit deinde etiam per iudicem laicum inquiri,& puniri? Dixi infrà, qu. 57. versi. Sed hic occurrit,& vers. Sed quæro.

QVAESTIO XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex loci delicti an possit contra delinquentem, aliàs sibi non subditum procedere?*
2 *Et an possit reum punire, etiam secundum statuta ipsius loci delicti?*
3 *Si sint duo domini eiusdem castri, an si vnus delinquat, possit ab alio puniri?*
4 *Et quid si aliquis delinquat in exercitu vnius prætoris, posito in alio territorio?*
5 *Et an in foro pœnitentiali quis sortiatur forum ratione delicti?*
6 *Et an mandans fieri delictum sit puniendus in loco mandati, vel in loco delicti?*
7 *Et an ratificans delictum sit puniendus in loco ratificationis, vel in loco delicti?*
8 *Et an ratione tractatus quis puniri possit?*
9 *Emitteus sagittam in vno territorio & vulnerans in alio, in quo sit puniendus?*
10 *Delinquens in vna ciuitate, an possit puniri in alia illi fœderata?*
11 *Et quid si delictum sit commissum in cõfinibus duorum territoriorum, quis iudex procedat?*
12 *Et quid facere debeat iudex, si reus alleget delictum in alieno territorio commissum fuisse?*
13 *Iudex, coràm quo testis falsum deponit, an possit illum punire?*
14 *Et quid si clericus deponat falsum corã iudice laico?*
15 *Et quid si laicus deponat falsum coram ecclesiastico?*
16 *Et an furans rem in vno territorio, & contrectans in alio, possit in loco contrectationis puniri?*
17 *Furta commissa in alienis territoriis an computentur?*
18 *Si laicus committat delictum in ecclesia, ad quẽ iudicem cognitio spectet?*
19 *Remissio an fieri debeat ad locum delicti?*
20 *Et quid de consuetudine?*
21 *Et quid si loca sint sub eodem præsidi prouinciæ?*
22 *Et quid si iudex, à quo petitur remissio, non habeat iurisdictionem procedendi ex eo delicti?*
23 *Et an in leuibus delictis sit locus remissionis?*
24 *Et quid si agatur pro crimine ciuiliter?*
25 *Et an in curia Romana locum habeat remissio?*
26 *Et an si agatur de pluribus delictis ab eodem commissis?*
27 *Iudex laicus tenetur clericum delinquentem remittere ad iudicem ecclesiasticum?*
28 *Inter duos iudices loci delicti pro eodem crimine procedentes, quis sit præferendus?*

1 DIctum est de iudicis competẽtia ratione personarum,& causarum, nunc de loco delicti videamus. In hoc autẽ indubitata est iuris conclusio, quòd iudex loci, in quo commissum est delictum potest contra delinquentem procedere etiam quòd ille aliàs non sit iurisdictioni suæ suppositus, eumque condemnare,& 2 punire.† Et hoc receptum esse affirmat Dida. pract. q. 11. nu. 3.& dixi infrà q. 85. in prin. vbi etiam dixi, an possit illum punire solummodo secundum dispositionẽ iuris communis, an autem etiam secundum statuta ipsius loci delicti.

3 Quæro, pone quòd sint duo domini vnius castri, qui diuidant administrationem inter se,& vnus eorum delinquat in iurisdictione alterius, nũquid poterit ab alio puniri? Resp. q̃ non, ita tenet Bar. in l. inter tutores, post nu. 6. ff. de admi. tutorum,& est communis opi. vt dicit Caspar Valas. in repet. l. imperium, post numerum 186. vers. Ex supradictis infertur. ff. de iurisdict. omn. iud. Hoc etiam esse commune dictum attestatur Felin. in c. prudentium, nu. 4. de offi. delegat. Nam (vt communiter dicitur) par in parem non habet imperium.

4 Quæro etiam, pone quòd aliquis delinquat in exercitu Mutinensiũ tunc posito in territorio Bononiensi, nunquid poterit puniri à Prætore Mutinensis exercitus? Resp. quòd sic, ita tenuit Mar. Sili. in l. cunctos populos. C. de summa Trinit.& est commune dictum, vt ait Corse. in repet. Abbatis, in verbo, Iudicis incõpetentia, in 33. limi. Ita etiam tenere DD. attestatur Bald. in l. 3. nu. 3. ff. de offi. præsid.& in d. l. cunctos populos, nu. 24. in fi. dicẽs, quòd ita est de generali cõsuetudine,& ante eum ita etiam seruari de consuetudine dixit Bart. in ea. l. cunctos populos, nu. 46. Idem attestatur Grammat. super const. Regni, fol. 64. nu. 6.& 7. Potest enim vniuersitas prorogare iurisdictionem,& exercitus in hoc habetur loco vniuersitatis. Et in hoc proposito nõ est omittenda mirabilis decisio facta per senatum contra quendam Ioã. Raffam. militem cataphractum, qui dum esset hospitatus cum eius comitiua in ciuitate Papæ, commisit homicidium super territorio Placentino,& cõclusum fuit, quòd licet ipse non esset subditus Ducatui Mediolani, neq; ratione originis, neq; ratione domicilij, neq; ratione delicti, nihilominus poterat tãq̃ subditus ratione militiæ puniri, iuxta ea quæ tradit Bar. in l. 1.

nu.13.ff.ad mun. Et ita perfecto processu fuit damnatus ad triremes perpetuò, 11. Maij.1570.P.N. Vide quæ dixi suprà q.35. vers.Quæro modo.

5 Quæro,nunquid in foro pœnitentiali quis sortiatur forum ratione delicti?Respon.quòd non,& ita tenent communiter Doctores, vt dicit Abb.in c.1.nu.1.de raptorib.quem refert Rochus de consuetud.relatus per Didac.pract. q.11.nu.4.& Duennas reg.378. in 1.limitatione. Et ideo licet quis delinquat extra locum, in quo habet domicilium, tenetur tamen peccata sua confiteri sacerdoti,in cuius parochia tenet habitationem.

6 Item quæro, nunquid mandans fieri aliquod delictum,sit puniendus in loco, in quo fuit datum mandatum,an autem in loco,vbi secutum est delictum? Resp. quòd debet puniri in loco,in quo delictum fuit consummatum,non aût in loco,vbi mãdauit.Et hæc est communis opi.vt dicit Abb.in d.c.fi.nu.27.de foro cõpe.quem refert Probus in c. Inquisitores nu.5.in fi.de hęret.in 6.in pract.Conradi, fol.251.in prin.Marian. in d. c. postulasti, nu.5.de foro compet.& in c.1. nu.15.de raptor. Lancel. Dec. in l.hæres absens,§.apud Labeonem,ff.de iudic. quem refert Duennas in d.reg.378.in tertia amplia. & Placalib.1.delictorum,c.15.nu.17. Remi. de immun.ecclesiarum fo.116.in 5.fallentia,post nu.3. Et ratio est, quia mandans non tenetur ex mandato, sed ex delicto propter mandatum secuto,vt dixi infrà, q.89.vers. Scias autem. Dicit tamen. Bal. in l.non ideo minus,in fi.C.de accus.ꝙ si mandans,& mandatarius conueniantur coram diuersis iudicibus,nõ possunt petere se remitti ad eundem iudicem, subdens,in facti contingentia ita fuisse iudicatum, quod nota, quia apud nos fortè contrarium seruaretur in practica si vterque iudex esset subditus huic ducatui.

7 Sed pone,quod aliquis cõmiserit homicidium Florentiæ,vt redderet securũ aliquem Senensem, qui Senensis postea Senis ratificauit dictum homicidiũ, nunquid talis Senensis ratificans erit puniẽdus Florẽtiæ,& sic in loco commissi homicidij, an autem Senis, & sic in loco,in quo secuta est ratificatio?Resp. quòd debet puniri Florẽtiæ,vbi commissum fuit homicidium,& est communis opi. vt attestatur Marian.in d.c.postulasti,num.5. vers.Circa tertiam.Faciunt quæ dixi sup. vers.Item quæro.

8 Vidi aliquando dubitari,nunquid ille, qui non est subditus ratione originis, neque domicilij, possit puniri occasione tractatus facti de cõmittendo aliquo maleficio extra territoriũ, & post multa tãdem decisum fuit per senatum, quòd sic, in causa cuiusdam Catelli,20.Decembris 1552. Et hoc licet maleficium fuit cõmissum extra ducatum, neq; ipse esset iurisdictioni nostræ suppositus. Quod nota, quia cum sit decisio senatus, seruanda est pro lege in hac puincia. Reperio tamen, quòd idem senatus in causa cuiusdam Guidonis Bombasij,qui molestabatur occasione tractatus facti in dominio de cõmittendo homicidiũ,ꝙ cõmiserat postea extra dominiũ,visus est inclinare in sententiam,ꝙ ex quo ipsemet deinde cõmisit homicidium,ꝙ tractatum fuerat nõ poterat pro tractatu in hoc dominio puniri,30.Aug.1560. licet ego contrariũ de iure sentiam, per ea quæ in terminis consulendo dixit Bolognin.conf. 8. in 2. dubitatione,vbi valde eleganter loqtur.

9 Item pone,quòd aliquis existens in vno territorio emittat sagittam,cum qua percutiat,vel exonerat archibusium, cũ quo interficiat aliquem existentem in alio territorio,Quis erit iudex huiusmodi delicti?Resp.quòd poterit puniri in vtroque territorio,& inter ipsos iudices vtriusq; territorij erit locus præuentioni, & ita cõmuniter concluditur,vt dicit Abb. in d.c.fi.nu.25.de foro compet.quem refert Practic.Conradi,folio 250.in fine.Ita etiam communiter teneri attestatur Albericus in quarta parte statutorum,quæstione,79. quem refert Nellus de bannitis in 2. parte primi temporis q.8.

10 Succesiuè quæro,nunquid delinquẽs in vna ciuitate possit puniri in alia ei cõfœderata?Resp.Bar.videtur in aliquibus locis sensisse,quòd sic,sed Bal.in l.executorem,nu.32.C. de exec.rei iudic. tenuit totum oppositũ,dicẽs,quòd in hoc Bar. errauit,nec seruatur dictum suum de cõsuetudine,quia sapientibus non placet,

& ideo

& ideo illud consuetudo abhorret, & illum refert Ias. in l. à diuo Pio, §. sententiã Romę, post nu. 10. ff. de re iudic. Et ab hac opi. contra Bart. non recedas in practica, nisi aliter ex capitulis fœderum expressè cautum esset. Faciunt quæ dixi infrà qu. 71. vers. Quæro modo.

11 Præterea quæro, pone quòd aliquis committat delictum in confinibus duorum territoriorum, ita quòd nescitur, super quo territorio possit dici cõmissum fuisse, quis iudex procedet? Resp. Aliqui dicunt quòd vterq; iudex potest procedere, si tamen vnus pũeniat, ille solus cognoscere debet. Et hanc dicit esse cõmunem opi. Iacob. de Beluis. Iun. in repet. §. contrahentes, post nu. 18. Sed quidquid sit de iure vsus obtinuit, quòd vterq; iudex procedit, & punit in suo territorio. Et ita communiter seruari attestatur Iacob. de Beluis. in loco præallega. post nu. 14. Marian. in d. ca. proposuisti, prout illũ refert Boss. in tit. de foro compet. nu. 60.

12 Vlterius quęro, pone quod quis accusauerit Titium de aliquo delicto, Titius comparet, & non negat delictum, sed dicit illud commisisse in alieno territorio, quid debet iudex hoc casu facere? Resp. ꝙ ante omnia potest ac debet cognoscere, an ille locus, in quo delictum commissum fuisse dicitur, sit de sua iurisdictione. Et hæc est communis opi. vt dicit Marianus in c. postulasti, quod est ca. fina. post numerum 9. versiculo, Circa XIIII. de foro compet.

13 Sed quæro nũquid iudex, coram quo testis falsum deponit, possit illum punire de falso, etiam si respectu pœnæ nõ sit illi iudex competens? Resp. Aut est iudex ordinarius, & potest illum punire pœna extraordinaria, secundum Bar. in l. nullum, num. 8. C. de testibus, & est communis opin. vt dicit Boss. in tit. de falsis, nu. 103. Et scias, quòd licet iste iudex puniat illum testem tali pœna extraordinaria, potest nihilominus iudex competens ipsius testis procedere cõtra eum de falso ad pœnam ordinariam. Et ita volunt communiter Doctores, vt ait Bos. in tit. præalleg. nu. 104. Aut est iudex delegatus & tũc est distinguẽdum, nam aut loquimur in delegato principis, & potest eum punire, aut loquimur in delegato ab inferiore à principe, & non potest. Ita dicit Io. And. in addit. Specul. in tit. de teste, §. 1. sub nu. 44. Et hæc distinctio est frequentiori suffragio iuris vtriusq; interpretũ recepta, vt ait Didacus in pract. q. 18. nume. 8. Scias tamen, quòd non potest delegatus huius modi testem punire pœna ordinaria, sed tantum extraordinaria. Et hæc est communis resolutio, vt attestatur Sapia in l. fin. num. 8. de offic. eius.

14 Sed hic quæro, quid si clericus deponat falsum testimonium coram iudice laico, nunquid poterit ab eo puniri de falso? Resp. In hoc art. tres fuerunt opi. Prima fuit glossæ in d. l. nullum, in glossella 1. C. de testi. quæ videtur sensisse, quod iudex laicus possit illum punire de falso. Sed illa gloss. communiter reprobatur, vt dicit Card. Alex. in c. de accusa. col. 32. vers. Sed quid si clericus, 2. quæst. 8. Secunda fuit opi. Federici de Senis cons. 93. Factum tale, quòd scilicet iudex secularis non ad accusationẽ partis, sed ex officio potest punire clericum de testimonio falso coram eo perhibito, in pœna pecuniaria. Et hanc opin. dicit in Francia seruari Gulie. de Bened. in 1. parte repet. c. Rayn. fol. 791. n. 142. quem refert Chassen. super consu. Burgun. fo. 52. nu. 87. Idem attestatur Ausrer. in clem. 1. de offic. ord. in 2. fall. 1. reg. Tertia fuit opin. Host. quod iudex laicus non possit illum punire neq; corporaliter, neq; pecuniariter. Et hanc opi. tenẽt cõiter canon. vt dicit Affli. decis. 230. quã etiam dicit esse communẽ Felin. in c. verum, de foro comp. prout illum refert Capic. decis. 2. nu. 13. & Rol. cons. 12. nu. 48. li. 2. Maranta in suo Speculo, fol. 130. nu. 4. Vantius de nullitatib. fol. 111. nu. 50. Diaz in pract. cri. can. 87. in fi. quẽ refert Pract. Conradi fo. 247. in prin. & Nunius de los corregidores, fol. 232. col. 2. vers. Quod intellige, Dida. in pract. q. 18. post nu. 8. quẽ refert Don. Ant. de Padilla in l. transig. n. 112. C. de transact. Boss. in tit. de falsis, nu. 110. Et hæc opi. apud nos seruatur in pra. Bene potest iudex laicus in ipsa causa ciuili cognoscere sup falsitate, quam clericus deposuit, non quidem ad effectũ puniendi ipsum clericum, sed ad effectũ expediendi ipsam causam coram eo vertẽ-

tem, Et hoc omnes fatentur, vt ait Didac. in d.q.18. in vltimis verbis.

15 Quæro nunc, quid econuerſò, ſi laicus deponat falſum teſtimonium coram iudice eccleſiaſtico, nunquid poterit eum punire? Reſpon. quòd ſic, & eo caſu vterque iudex, ſcilicet eccleſiaſticus, & ſecularis poteſt procedere contra huiuſmodi teſtem, & inter ipſos iudices erit locus præuentioni. Et ita in facti contingentia deciſum fuit per conſilium Neap. vt per Afflict. deciſ. 219.

16 Tu ſcis, quòd furtum eſt contrectatio rei alienæ inuito domino, Modo aliquis commiſit furtum in ciuitate Aſtenſi, poſtea tranſtulit ſe cum re furtiua ad ciuitatem Alexandriæ, nunquid prætor Alexãdriæ poterit ratione contrectationis eũ punire de furto? Reſp. Bar. in l. ſi dominium, n. 2. ff. de furtis, tenuit, quòd ſic, & dicit Ang. in d.l. ſi abducta, in lectu. Peruſina, quòd ſæpius vidit practicari opi. Bar. & multos ad furcas duci, & in lectura Patauina dicit, quòd aſſeſſores ſeruant opi. Bart. tanq̃ vtilem reip. quem refert Mart. Laud. cõſ. 61. nu. 5. inter cõſ. crimin. diuerſorũ lib. 1. & Flor. in d.l. ſi abducta, dicit q̃ aſſeſſores tenent op. Bar. pro Euang. Hãc ẽt opi. Bar. ſeruari de conſuetudine atteſtatur Bal. in d.l. ſi dominium, in quadã lectura, quã pauci habent, vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et veſtẽ cœleſtẽ, n. 16. Dicit ẽt Paul. de Caſt. in l. ſiue manifeſtum, §. 1. nu. 13. ff. de cõd. fur. q̃ opi. Bar. practicatur per totum mundum, & aſſeſſores, & iudices habẽt eã pro Euangelio, quem refert Marſ. in l. ſi. poſt nu. 212. ff. de iuriſd. omn. iud. Dicit etiam Nell. de ban. in 2. par. 1. tempo. q. 5. quod iſtam partem vt plurimum ſequuntur aſſeſſores, dicentes hanc op. ſanctam, licet in fine ſubdat, quod in hoc aſſeſſores non rectè ſe fundant de iure, poſſunt nihilominus defendi ex varietate opi. & fortè ex cõſuetudine, Dicit ẽt Marian. in c. 1. num. 15. in fi. de rapt. q̃ hæc opi. Bar. fecit ſuſpendi centũ millia hominũ. Et dicit Boër. deci. 13. nu. 47. quòd opi. Bar. communiter ſeruatur in praxi, quem refert Dida. lib. 2. reſol. 20. nu. 15. in fi. & pract. q. 11. nu. 9. & Beninca-ſius de pauperta. fol. 104. nu. 17. & Viuius in lib. communium opi. in verbo, Iudex domicilij, in fin. tanquam atteſtantem q̃ opi. Bar. ſit communis, licet ego non reperiam in libro meo, Boër. in loco præal. id atteſtantem, bene inueni Affli. in §. iniuria, in 3. not. nu. 7. de pace iura. firm. atteſtantem quòd opi. Bart. eſt communis. Et dicit Capic. deciſ. 104. in cauſa D. Comitis, quòd conſ. Neap. habet illam opi. Bar. pro vera, ſaltem in prac. quam etiam ſe communiter ſeruari vidiſſe atteſtatur Iac. de Beluiſio iunior in repet. §. contrahentes, poſt nu. 120. Sed certè ego nõ credo, quod in hoc Affli. verum dicat, quinimò opinio. contra Bart. eſſe communẽ atteſtatur Cæpolla conſil. crimin. 59. circa fin. vbi dicit. quòd hæc opinio. contra Bart. eſt verior, & ęquior de iure, & hodie etiam magis communis, quem refert, & ſequitur Boſſ. in tit. de furtis, nume. 18. Et Ang. in d.l. ſi dominium, num. 1. expreſſè dicit, quod illa opinio Bartoli de rigore iuris communiter reprobatur, licet ſubdat, quòd illam vidit obſeruari per plures aſſeſſores, & quod talis obſeruantia eſt vtilis reip. & Ang. refert Alex. in Apoſtil. ad Bartol. in eadem l. ſi dominium, & Riminal. conſ. 7. nu. 12. & Iacob. de S. Georgio in d.l. ſi abducta, nu. 4. C. de furtis, & Ang. de Vbald. inter conſilia criminalia diuerſorum conſ. 71. nu. 18. in fin. lib 2. Et dicit Abb. in d.c. 1. n. 11. de rapto, quod vſq; ad tempora Bart. contraria opi. fuit communis, quem refert, & deridet Ana. in c. ex literis, poſt nu. 6. de futris, licet idẽ etiam dicat Marian. in eod. ca. 1. nu. 15. in fi. Et dicit Pract. Papien. in forma inquiſitionis, in verbo, Contractando, num. 3. q̃ illa opin. Bart non eſt communis, neque approbata per Moder. de iuris ſubtilitate, quẽ refert Pract. Conradi, fol. 368. n. 22. Quinimo Bal. conſ. 154. lib. 1. & conſ. 471. lib. 3. dicit, quod illa opin. Barto. de facto nunquam vel rarò obſeruatur, & contra illam ſe in facti contingentia iudicaſſe atteſtatur Cæpolla in l. Marcellus, nu. 23. ff. de verb. ſig. Illam etiam eſſe communiter reprobatã atteſtatur Hippol. Rim. inter conſilia criminalia diuerſorum con. 106. nu. 11. lib. 1. & ita teneas. Certè in hoc Ducatu non ſeruatur opi. Bart. vt. ſ. fur reper tus cum re per eum furata in alieno territorio, puniatur criminaliter. Et ita cõtra illam

illam opin. Bart. vidi in senatu sæpissime iudicari, & in specie 29. Nouembr. 1558. in quodã fure Cremense. Solet tamen quãdoq; senatus tales fures eiicere à Ducatu sub aliqua pœna, prout seruatum fuit cũ quodam peregrino, 10. Martij 1551. P. N. Et secundum hanc opin. male potuisset defendi cons. Barb. 33. in primo dubio, libro 4. in quo consuluit, quod fur, qui cũ re furata ausugit ad ecclesiam, dicitur ibi ex noua contrectatione nouum furtum committere & ideo potest ab ea impunè extrahi, quod non credo verum per prædicta.

17 An autem furta commissa in alienis territoriis computentur, & faciãt numerum ad effectum, vt quis possit pro pluribus furtis suspendi, dixi suprà hoc eo. lib. §. Furtum, vers. Sed pone.

18 Vidi etiam quandoque dubitari, an si laicus cõmittat aliquod delictum in ecclesia, eius criminis cognitio spectet ad iudicem ecclesiasticum, an ad secularẽ, & reperio quòd Cyn. in l. presenti, versi. Secundo quæro, C. de his qui ad eccles. cõf. tenuit, ℘ eius cognitio, & punitio spectet ad ecclesiasticum. Contrariam autẽ opinio quòd s. cognosci, & puniri debeat per iudicem secularem tenuit Bart. in l. si cui, §. cum sacrilegium, nu. 3. ff. de accusat. Et hanc dicit esse magis communẽ opin. Roland. consil. 24. nu. 5. & 6. lib. 2. & ita reperio in facti contingentia eleganter consuluisse Bertrand. consil. 9. & 10. libro 7. licet enim locus ecclesiæ sit sacer, non tamen propter hoc desinit esse de territorio principis secularis, Et ita indistinctè apud nos obseruatur. Faciunt, quæ dixi suprà quæstio. proxima, versic. Vlterius quæro.

19 Est autem tantæ potentiæ locus delicti cõmissi, vt de iure communi teneãtur alij iudices, puta originis, vel domicilij, ipsum delinquentem remittere ed iudicẽ loci delicti, si fuerunt ab eo requisiti, & hoc ad effectum, vt ibi contra eum procedatur, & puniatur. Et hæc est communis opin. vt dicit Cæpolla consil. crim. 59. versi. Primum est an de iure, Curt. Iunior in l. hæret. absens, §. 1. nume. 5. ff. de iudiciis, Sapia in dicto §. hæres absens, numero decimo. Et quod iudex domicilij, si nondum cœpit cognoscere, omnino teneatur remittere, si remissio petatur, dicit esse communem Marian. in dicto c. postulasti, post numerum 14. versi. Si verò iudex, de foro competen. Hanc etiam dicit esse communem opinionem in atrocibus delictis Pract. Conradi, fol. 249. numero 12. Si verò petita non fuerit remissio, non tenetur iudex remittere. Et hæc est communis opinio, vt attestatur Didaci pract. quæstio. 11. num. 6. Et quod vbicunq; delictum remaneret impunitũ si remissio non fieret, debeat de necessitate remissio fieri, dicit esse communem opin. Anan. in c. ex his, post nume. 9. versi. Et primo arguit de furtis. Et licet aliqui voluerint, quod iudex de remissione requisitus, debeat prius ipse cognoscere an ille sit culpabilis delicto, pro quo imputatur, & dicat Cæpoll. in d. consil. 54. versiculo. Et in hoc bene consideret ita fuisse aliquando iudicatum, tamen illam opin. praxis non admisit, vt attestatur Didacus in d. q. 11. num. 8. & contrarium tenent Doctores communiter, vt dicit Imola in l. interdum, §. Idem autem, versi. Nota argumentum, ff. de pub. & ita semper vidi in practica obseruari.

20 Sed certè quidquid sit de iure, hodie de consuetudine communiter non fit remissio vt attestatur Cyn. in auct. apud eloquẽtissimũ in 3. not. C. de fide inst. Bar. in l. sepulchri, n. 3. ff. de sep. vio. quẽ refert Abb. cons. 24. nu. 1. lib. 1. & Gramm. consi. 28. in fi. & publ. super consuet. Aluern. fo. 18. art. 1. nu. 3. Gand. de malefi. in Rubr. de citat. faciend. nu. 8. Bald. cons. 393. lib. 1. & cons. 209. in fi. lib. 2. & con. 238. lib. 4. & in l. 1. nu. 2. in fi. C. vbi de cri. agi opor. quem refert Affli. super secũda parte const. Regni, Rub. 3. nu. 68. Vital. de malef. in Rub. quid sit accusatio, nu. 53. Iac. de Beluis. in §. si quis verò comprehensorum, in auct. vt nulli iudicum, quẽ refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ibi caput, nu. 27. Abbas cons. 24. nu. 1. & seq. lib. 1. Ias. in l. à diuo Pio. §. 1. nu. 2. ff. de re iud. quem refert Pract. Conradi, fol. 249. in octaua limita. Rimin. con. 7. nu. 7. Mars. in pract. crim. §. oportune. nu. 35. & cons. 32. nu. 9. &. cons. 99. nu. 21. quem refert Roland. cons. 60. nu. 22. lib. 2. Idem Marsil. in repet. l. vnicæ,

nu.143.in fi.C.de raptu virg. Gramm. decis.26.nu.3.Berous in ca. de his,nu.29.de accus.Et dicit Ang.in l.solet.n.3.ff.de custod.reo.quòd hodie non vtimur istis remissionibus,quia vnaquęq; ciuitas sibi ipsi p̄ses est, nec subsunt ciuitates eidem dominio,merito vnus præses alteri obedire non tenetur. Et ideò in Italia in qualibet ciuitate habente iurisdictionem separatam,quilibet delinquens est securus Et ita seruari de consuetudine attestatur Fulgo.cons.149.nu.2.Soc.Iun.con.76.n.7.lib.3.Ita etiam obseruare praxim Gallię vt scilicet non fiat huiusmodi remissio, attestatur Igneus in l.fideicōmissum,nu.232.ff.ad Syllen. Dicit etiam pract.Millei, fol.37.nu.64.& 69.& fol.63,nu.2.quod de consuetudine Regni Franciæ non fit remissio ad iudicem loci delicti,sed ad iudicem ordinarium delinquentis, respectu originis,vel domicilij,prout etiam attestatur Pontan.super consuet.Blesen. fol. 168.col.1.circa med.

21 Hoc tamen,quòd non fiat remissio,intelligendum est, vt procedat inter illos iudices,qui non sunt subditi eiusdē principis,& hæc est cōmunis sententia vtriusq; censuræ,vt dicit Probus in Apostil. ad Ioannem monac.in cap.inquisitores, sub num.8.de hæret.in sexto,Dicit etiam Chassen.super consue.Burgund. fol. 365. nu.14.quod hęc est communis sententia omnium,tam iuris ciuilis, quàm canonici,quam quotidie videmus obseruari.Et ait Dida.pract.q.11.nu.10.quòd hæc sententia communi totius orbis Christiani vsu, & praxi recepta est.Et ita etiam hodie seruari attestatur Bald. in l. executorem,nu.30.in fi.C.de exēcut.rei iudi.& in l.requirendi.post nu.2.C.de ser.fugi. quē refert Marcus decis.400.nume.9.Paulus de Castro consi.309.num. lib.2.Iacob de Beluis.Iunior in repetit.§.contrahentes, num.71.& 111.& aliis seq. vbi etiam attestatur,quod hæc est communis opi. Doctorum vtriusq;iuris, Anan. in ca.1.post num.8.de raptor.Martin.Laud.consi.61. nu.2.inter consilia criminalia diuersorū, lib.1.Berous decis.29.nu.5. Aufrer. super decis.Tholos.319.Et dicit Ang. in auct. Si verò.C.de adul.ꝙ hodie ista remissio nō fit nisi in locis subditis vni præsidi. Idē dicit Cæpol.in d. cons.59.vers.Et prædicta procedunt,Paris Put.de synd.fol.190.ca. 4.post num.1.Et ideo secundum Ang. in d.l.solet,post nu.3.si plures ciuitates subessent vni domino,tunc deberet fieri remissio de vno præside ad alium,subdens, quòd ita vidit practicari,& obseruari pluries,& bene. Cæterū inter diuersa dominia de generali consuetudine non solet fieri remissio.Benè verum est, quod de facto quandoq; vidi(non obstante tali cōsuetudine)fieri remissiones delinquentium captorum in hoc Ducatu principibus finitimis in delictis atrocibus, & ecō uersò,quod tamen ego nunquam laudaui,quia credo ꝙ stante consuetudine ipsi debeant esse securi, tamen ad punitionē malefactorū Deus aliquando ita fieri permittit. Caueant ergo huiusmodi delinquentes, & ne hoc eis contingat,ꝙurēt habere à principe,sub quo morantur, fidantiam seu saluum conductum,quo habito tutè poterunt ibi permanere. Sunt etiam quædā prouinciæ quæ aliquando inierant capitula cum Ducibus Mediolani de tradendis inuicem delinquentibus,sed talia capitula non solent obseruari nisi ad libitum, & cum semel fuisset dictum in senatu de reuocandis huiusmodi capitulis cum dominio Venetorū fuit allegatum id,quod dicit in hoc proposito Chassen.super consuet.Burgund. fol.365.post nu.14.quem omnino vide.

22 Sed quid si iudex,à quo petitur remissio,non habeat iurisdictionem procedēdi pro illo delicto,& consequenter nec ipsum reū capiendi,nūquid habere poterit locum hoc casu remissio?Resp. Cald. tenuit,quòd sic,dicens,quòd attendi debet solummodo iurisdictio iudicis id petentis,non autem eius,à quo petitur remissio.Cōtrariam tamen sententiam,ꝙ s.non habeat locum remissio, nisi iudex, à quo petitur,habeat iurisdictionem capiendi ipsum reum.& procedendi pro illo delicto dicit esse communē Bos.in tit. de foro compe.nu.25.& seq. Ego semper vidi de facto contrariū seruari,nā siue remissio petatur à iudice, q sit sub eodem principe,seu p̄side ꝓuinciæ, siue petatur ab eo,qui sit sub alio principe,nō attēditur an possit ab eo capi de iure,vel ne,sed solum

ſolum an ille, qui petit, habeat iuriſdictionem procedendi contra eum. Et hoc caſu ſi remiſſio petitur à iudice, qui ſit in hoc dominio, poteſt iudex requiſitus à ſe ipſo talem remiſſionem facere, ſi verò petitur à iudice, qui ſit extra dominium, non fit remiſſio, niſi principe ita iubēte, nam in hoc Ducatu prætores, neq; iudices inferiores, neque etiam ſenatus facit huiuſmodi remiſſiones iudicibus extra dominium exiſtentibus, ſed ſolus Princeps, ſeu Locumtenens generalis.

23 Scias tamē, quòd vbi agitur de leuibus delictis, non debet fieri remiſſio, & ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in d. c. fi. nu. 15. quem refert Duennas in d. reg. 278. in 3. limitatione, & Didac. pract. q. 11. poſt nu. 7. verſ. Octauo remiſſioni.

24 Item ſcias, quòd quando agitur ciuiliter pro crimine, non habet locum remiſſio, neq; etiam de iure, & hoc, ſiue crimen ſit leue, ſiue etiam grauiſſimum. Et dicit Abb. in d. c. fi. nu. 15. de foro compe. quòd ita communiter tenetur. Et ita fuit in facti contingentia iudicatum per curiam Tholoſanam, vt refert Aufrer. deciſ. 319. Quidam de Narbona. Nam quando agitur ciuiliter pro crimine, non poteſt procedi ad reum puniendum, vt dixi ſuprà, q. 19. meritò non habet locum remiſſio.

25 Scias etiam, quod curia Romana nunquā in aliquo caſu remittit delinquētes ad aliam ciuitatem, ſeu prouinciam. Et hæc ſemper fuit ibi conſuetudo, vt atteſtatur Oldrad. conſil. 124. in fin. vbi dicit, quod iſte caſus iam ſæpe, & ſæpius acciderat, & ratio eſt, quia Roma eſt communis patria, &c.

26 Hæc autem omnia, quæ de remiſſione dicta ſunt, intelligi debent vt procedant, quando agitur de eodem delicto, ſed ſi agatur de pluribus delictis per eundem reum commiſſis, ſuper quibus duo iudices procedant, vtique finito proceſſu per vnum, fit remiſſio rei ad alium, vt & ipſe ſuum proceſſum finire poſſit. Et ita quotidie ſeruatur, vt dicit Boſſ. in tit. de foro comp. nu. 58. quod verum eſt, quando ambo iudices ſunt ſub eodē prēſide prouinciæ, ſed ſi ſunt ſub diuerſis dominiis, non ſolet fieri remiſſio, vt ſuprà dictum eſt.

27 Item intelligenda ſunt, vt procedant in ea remiſſione, quæ inter ipſos iudices laicos fieri petitur. Cæterum ſi iudex eccleſiaſticus petat ad ſe remitti clericum delinquentem, tenetur & debet iudex laicus illum remittere, & ita ſentiūt omnes, vt dicit Ioan. Campeg. inter conſil. Alexand. de Neuo, conſil. 56. num. 3. Et ita in facti contingentia conſuluit Iaſon conſil. 121. in primo dubio, lib. 1. Quod tamen intellige ſecundum ea, quæ dixi ſuprà, quæſt. 36.

28 Frequenter etiam dubitari contingit inter duos iudices loci delicti, qui pro eodem crimine procedunt, quis eorum ſit præferendus? Et hoc ſæpe contingit Mediolani, vbi eſt Capitaneus iuſtitię, & Prætor, & duo eius iudices, qui omnes habēt iuriſdictionem in criminalibus. Nos autem ſuper hoc habemus decretum in nouis conſtitutionibus, in tit. de accuſa. §. ſi in eadem, per quod declaratur, quòd ille cenſeatur præueniſſe, qui prius inquiſitionem tranſmiſit, niſi eodem die, quo fuerit per vnum iudicem tranſmiſſa inquiſitio, alter reum capi fecerit, nam eo caſu præferēdus eſt iudex capturæ, vultq; decretum in omnem caſum præferri iudicem, qui de grauiori delicto inquirit. Et ita in facti contingentia declarauit ſenatus, 8. Iunij 1558. quòd ille, qui præuenit per capturam, & procedit de grauiori delicto, præferatur. Quib. autem modis de iure communi dicatur præuenta iuriſdictio, dixi infrà lib. 7. §. iuriſdictio.

QVAESTIO XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens an poſſit puniri in loco originis?*
2 *Et quid ſi ibi non inueniatur?*
3 *Et an quis ſortiatur forum in delictis ratione domicilij?*
4 *Et an iudex originis, vel domicilij poſſit ex officio, & ſi per inquiſitionem procedere contra ſubditum, qui extra territorium ſuum deliquit?*
5 *Et an his caſibus puniri debeat reus, ſecundum ius commune, an verò ſecundum ſtatuta loci originis, domicilij, vel delicti?*
6 *Et an poſſit delinquens puniri in loco, quo aſſiduè conuerſatur?*
7 *Et an vagabundus poſſit vbique puniri?*
8 *Et quis dicatur vagabundus?*
9 *Et an banniti dicantur vagabundi?*
10 *Et an delicta commiſſa extra territorium noceant ad aggrauandum?*

DIximus delinquentem posse puniri in loco commissi delicti, Quæro nunc, an possit puniri in loco originis? Respond. quòd sic, & licet aliqui teneant, ꝙ hæc conclusio procedat tantummodo vbi delinquens inueniatur in ipso loco originis, † aliàs verò non possit ibi puniri pro delictis commissis extra illud territorium, & hanc dicat esse communem opi. Boss. in tit. de foro compet. nu. 73. hoc tamen verum nō est in delictis, sed tantum in causis ciuilibus. Et ita loquitur Alex. in Apostil. ad Bar. in l. assumptio. §. filius, sub nu. 2. ff. ad municip. & in l. cum quædam puella, nu. 5. ff. de iurisd. omnium iudicum, quem refert idem Boss. in titu. de citatio. num. 30. & ita videmus quotidie obseruari. Faciunt ea quæ dixi infrà, vers. Sortitur etiam.

Sortitur etiam quis forum in delictis ratione domicilij, possunt enim delinquentes puniri à iudice loci, in quo reperiuntur habere domiciliū tempore commissi delicti, quæ opi. cōmuniter approbarur, vt dicit Sal. in l. 1. nu. 3. C. vbi de crimagi opor. quem refert Gram. cons. 27. nu. 6. in fin. Et dicit Aflict. super tertia parte constitutionum Regni, Rub. 55. nu. 18. ꝙ ista est cōmunis conclusio omnium Doctorum nemine discrepante, & hoc non solum si delinquens reperiatur in loco domicilij, sed etiam si sit absens, adhuc enim poterit iudex loci domicilij illum citare, & si sit contumax, condemnare. Et hanc opi. dicit esse communem Abb. in c. fi. nu. 41. de foro compe. nam vbicunq; sit, remanet semper subiectus ipsi iudici, sub quo domicilium contraxit, meritò potest ab eo citari, & condēnari. Faciunt ea quæ dixi suprà, in princ. quæstionis.

Sed quæro, nūquid iudex originis aut domicilij possint inquirere, & procedere contra subditum delinquentē extra territorium? Resp. Si præcedat accusatio seu querela partis offensæ, nullus dubitat qn possit procedere & punire. Punctus est, quando pars non querelat, an possit ipse ex officio inquirere, & contra delinquentem procedere. Et in hoc magna est controuersia inter Doctores, nam aliqui tenuerunt, quod non possit inquirere nec procedere, etiam si extaret statutum in loco ipso originis vel domicilij, disponēs quòd de omni maleficio posset iudex inquirere. Et hæc fuit opi. Odofr. quam dicit tenere communiter Doctores Alber. in 3. parte statutorum, q. 36. nu. 6. Hanc etiam dicit esse communē opi. Alex. cons. 111. lib. 1. prout illum refert Paris. cons. 159. nu. 6. lib. 4. licet reuera Alex. id non âttestetur, loquitur enim Alexander, an possit imponi pœna statuti loci originis, subdito delinquenti extra territoriū ab ipso iudice loci originis, de qua quæstione ego dixi infrà, quæst. 85. vers. Tertius est casus. Et ideo aduerte ne æquiuoces, quia multum interest quęrere, an iudex originis possit inquirere, an autem inquirendo, seu procedendo possit imponere pœnam statuti. Hanc tamē opi. quòd iudex loci originis, vel domicilij non possit inquirere contra subditum delinquentem extra territoriū, dicit videri magis communem Marsil. in pract. crim. §. constante, nu. 90. quem refert Gramma. decis. 26. nu. 9. & nu. 11. & Apostil. ad Riminal. consil. 32. sub nu. 20. & cons. 484. sub nu. 1. licet corruptè alleget, & Viuius in lib. communium opi. in verbo, Iudex domicilij. Sed hic etiam aduerte, nam Marsil. ibi dicit se credere, quòd si cœptum sit procedi per iudicem loci delicti, non potest iudex loci originis inquirere, ne de eodem delicto eiusdē hominis sæpius quæratur. Et ideo hæc opi. Marsil. nihil facit ad quęstionem nostram, sed magis pertinet ad illum articulum, an si per vnum iudicem cœptum sit procedi, possit alius iudex pro eodē crimine procedere, de quo dixi suprà, q. 16. vers. An autem. & versic. Vnum tamen vel ad alium articulum, an scilicet quando iudex delicti contra aliquem procedit, possit reus ab aliis etiam iudicibus, scilicet originis, aut domicilij inquiri, & condemnari, an autem sit remittendus ad iudicē loci delicti, de quo dixi sup. q. proxi. vers. Est autem. Nos autē loquimur simpliciter, an iudex domicilij, vel originis possit pro delicto extra territorium commisso inquirere, præsupposito, ꝙ non appareat, ꝙ in aliquo alio loco pro eodē crimine procedatur. Hanc eandem opinio. Marsilij videtur sensisse Alciat.

Alcia. in c.1.nu.131.de off.ord.vbi dicit,q̃ si delinquens non puniatur in loco delicti,poterit puniri per iudicem loci originis,secundū statuta loci, in quo deliquit, & subdit,q̃ ista est communis sententia. Et illum in hoc proposito refert Diaz in pract. cri.canon. c.9.Ex quo expressè innuere vidētur,q̃ si procederetur in loco delicti,nō posset iudex originis,vel domicilij prō eo crimine inquirere, nec condemnare. Cæterum Bologni. cons.8.col.2. vers.Capio igitur,simpliciter loquēdo dicit,q̃ secundum magis cōmunes Doctorum sententias,etiam si subditus ratione originis delinquat in alieno territorio, non potest iudex originis inquirere,nec ꝓcedere contra talem delinquentem, & illum refert Paris. in d.cons.159.nu.7.Idē attestatur Io.de Amicis,consi.60.nu.10. Rolan.cons.19.nu.20.li.2.Dicit etiā Bal. in l.fi.nu.17. C.si à non compe.iudic.fue. iud. q̃ consuetudo quasi generalis est,q̃ nō possit inquiri de maleficio,quod quis committit extra territorium. Et illum refert Rimin.in d.cons.32.nu.20.& cons. 471.nu.10.& in d.cons.484.nu.1.Non enim videtur(secundum eos)offensa resp. in cuius territorio delictum non est commissum,merito non debet posse procedi per inquisitionem,quę principaliter tendere videtur ad publicam vindictā.Contrariam autem sententiam,q̃ scilicet iudex originis possit contra subditū suum, qui extra territorium deliquit, ex officio inquirere, & procedere, dicit esse cōmunem Bologni.sibi contrarius con.57.ver. Sed plus dicunt,Aug.ad Ang.de malef.in verbo,Hæc est quædam inquisitio,post nu.83.quem refert Alciat.in c.1.nu.67.de offi. ordi. relatus per Villalob.in sua collecta commun. opin. in litera D.nu.57.& Pract.Conradi,fol.251.num.19.& seq.Didacus Pract. q.11.post nu. 6.vers.Sexto in hoc,Prac.Casoni,fol.114.nu.20.Idem attestatur Chassen.super consuet.Burgun. fol. 40.nu.11.Boss.in tit.de foro compet. nu.182.vbi etiam subdit,quòd hanc opi. vsus approbauit,Syluan. cons.103.Marcus decis.989.Quæritur super casu,nu.6. vbi dicit,quòd ita tenent communiter omnes,Bombi.cons.8.nu.11.Dicit etiam Cagnol. in l.fin. num.153. ff.de iurisdict. omnium iud.quòd hæc opin.de consuetudine obseruatur,subdens,quòd qui vidit, testimonium perhibet. Prout etiam de facto seruatum fuisse dicit Ange.in repetit. l.si vacantia, quem refert Anan. in c.qualiter & quando, §. ad corrigendos, nu.30.in fin.de accusa. Certè negari non potest,quin magnæ, & multæ sint auctoritates hinc inde, nihilominus cum hanc opin. affirmatiuam generalis consuetudo videatur approbasse, ab ea nō recedas in practica, præsertim in hoc Ducatu, in quo sine controuersia ita semper fuit iudicatum,& seruatum. Licet enim ex delicto patrato in alieno territorio nō videatur principaliter offensus locus originis vel domicilij, negari tamen non potest, quin publicè interfit,vt hi,q̃ origine,vel habitatione sunt subditi, rectè viuant,& vbicunq; delinquant,ab ipso etiā prę̃side suo puniantur, argu. l. congruit, cum ibi not.ff.de offi.prę̃si.Et certè si secus fieret, magna daretur occasio delinquēdi.Quilibet enim sceleſtus ad delinquendum in alienas prouincias properaret, si sciret se in loco, vt habitat puniri nō posse.Benè verum est, q̃ si in aliqua ꝓuincia contraria opi.obseruaretur,crederem illam esse sequendam,nam in omnibus causis,præsertim verò in criminalib.nunquam est à cōmuni practica, & vsu recedendum.Statim igitur commisso delicto omnes tres iudices, scilicet delicti originis,& domicilij possunt contra delinquentē procedere,siue ad instantiam partis, siue etiam ex officio,vt sup.dictū est,seruatis tamen seruādis,&habitis legitimis indiciis,neq; vnus ꝓcessus alium impedit. Et si ipsi iudices procedentes sint sub diuersis prę̃sidibus prouinciæ, non est locus præuentioni, neq; remissioni, sed si sunt sub eodem prę̃side,solet semper reus remitti ad iudicē loci delicti, nisi aliud ex causa ipsi prę̃sidi videatur,debentq̃; ipsi omnes iudices alterū adiuuare, & indicia,quæ habent,ad alium transmittere,vt melius iusticię locus esse possit.Si tamen reus sit in aliquo loco carceratus, solēt alij iudices supersedere, dūmodo id per collusionē factum non fuerit,& si in eo loco,in quo detentus est, fuerit punitus, vel absolutus,facta fide de huiusmodi punitiōe,vel absolu-

absolutione, nõ potest amplius per alios iudices molestari. Quæ omnia intellige, semper fraude cessante, iuxta ea quæ dixi in aliis locis huius §. de quib. suprà mentionem feci.

5 Sed nunquid poterit iudex originis, vel domicilij punire huiusmodi delinquentes secundum ius commune, vel iuxta statuta loci delicti, an originis, an verò ipsius loci domicilij? Dixi infrà q. 85. vers. Tertius est casus.

6 Quæro, nunquid possit delinquẽs puniri in loco, in quò assiduè conuersatur? Resp. quod (secundum aliquos) vbi talis conuersatio continuauerit per decẽ annos, potest in eo loco puniri. Et ita Boss. in tit. de foro comp. nu. 72. quòd ita communiter tenetur. Ego nunquam vidi apud nos aliquem non subditum puniri propter delicta extra ducatum commissa, etiam si conuersatus esset per decennium in ducatu. Fortè si vltra assiduam conuersationem concurreret, quòd haberet familiam, & maiorem partem fortunarum, posset puniri, nam eo casu videretur in eo loco cõstituisse domicilium, in quo quidem nullus discrepat, vt dicit Bertrand. consil. 103. post num. 23. lib. 2. in secunda parte.

7 Cæterum si reus sit vagabundus, poterit de delicto cõmisso puniri in quolibet loco, in quo inueniatur, nam, vt dicit gl. hoc tenẽs in l. 1. in gl. fi. C. vbi de crim. agi oportet, vbi te inuenero, ibi te iudicabo, quam Doctores frequentissimo cõsensu sequuntur, vt ait Didac. pract. q. 11. nu. 7. & per illam glo. ait Bart. in l. hęres absens. §. proinde. ff. de iud. quòd multi ribaldi suspensi sunt, & quotidie suspenduntur. Et in hac quidem conclusione, ꝙ vagabundus possit vbique puniri, omnes concordant, vt dicit Alber. in d. §. proinde, post nu. 2. Hanc etiam opi. dicit esse communẽ Bellamera con. 11. col. 1. quẽ refert Probus in Apost. ad Io. Monach. in c. inquisitiones, nu. 5. de hæret. in 6. Et ita senatus iussit quendã Brixiensem, qui dicebatur esse vagabundus, pro furto extra ducatũ commisso fustigari, 7. Octob. 1557. P. N.

8 Sed hic quæro, quis dicatur vagabundus? Resp. quòd vagabundus dicitur ille, qui per mundum vagatur, ita dicit Bart. in l. 4. §. prætor ait, nu. 24. ff. de damno infect. & est communis opi. vt dicit Maria. in c. fin. nu. 57. de foro comp. quem refert Bos. in tit. de foro compe. nu. 60. Supple, neq; habet alicubi certum domicilium, in quo habitet, & dixi in quo habitet, nã in hoc proposito non consideratur, an habeat certum domicilium originis, vel ne, quia (eo nõ attento) dummodo non habeat certum domiciliũ habitationis, potest vbique couueniri, & puniri. Et ita communiter tenetur, vt dicit Imola in c. dilectus, nu. 10. de rescrip. & in c. fi. nu. 15. de eo qui mitti. in poss. rei seruandæ causa. Et licet aliqui dixerint, quò ad hoc, vt quis dicatur vagabũdus, requiritur quòd non habeat neq; etiam domicilium originis, tamen illa opinio communiter reprobatur, vt attestatur Maria. in loco præallega. ea enim retenta sequeretur, quòd necesse esset ciuitatem, in qua ille natus esset, funditus esse euersam, & destructã, quod esset ridiculum.

9 Fui interrogatus quandoq;, nunquid banniti dicantur vagabundi? Resp. quòd non, & allegaui Alber. in 4. parte statutorum, q. 80. Item quæro, dicentem, quòd ita tenent communiter Doct. quem etiam refert, & sequitur Cæpoll. cons. crim. 59. vers. Sed dubium est. Quod tamen intelligendum est, vt procedat, quãdo bannitus habet in aliquo loco certam habitationem seu domicilium, aliàs enim si sine certa habitatione per mundum vagaretur, vtiq; habendus esset pro vagabundo, prout, & alij ita vagantes, ne propter bannum efficeretur in hoc melioris conditionis, quàm cæteri non banniti.

10 Pro complemẽto huius materiæ volo vt scias, quòd ex maleficiis, de quib. propter diuersitatem loci, vel incompetentiam iudicis, cognosci nõ potest, possunt iudices aliqua maleficia, de quib. cognoscere possunt, aggrauare, & in maiori pœna punire. Et ita communiter dicitur, vt attestatur Nel. de bannitis, in 2. parte primi temporis, q. 6. subdens, quòd ita communiter seruatur per assessores, licet secundum eum malefaciant, & in animarum suarum perniciem. Vide quæ dixi supra hoc eo. lib. §. Furtum. vers. Sed pone, & infrà q. 51. vers. Vnum tamen.

Quæst.

QVAESTIO XL.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius prætoris an poßit cognoscere de cauſis criminalibus?*
2 *Et an poßit imponere vltimum ſuppliciũ, aut mutilationem membri?*
3 *Vicarius epiſcopi an poßit de cauſis criminalibus cognoſcere?*

1 DIctum eſt qui ſint iudices cõpetentes in cauſis criminalibus, nunc de eorum Vicariis videamus. Et in primis quæro, nunquid Vicarius Prætoris poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus? Reſpo. quòd ſic, poteſt enim de omnibus iis cognoſcere, & ea omnia facere, de quibus poterat cognoſcere, & quæ poterat facere ille, in cuius locũ eſt conſtitutus, quod tamen intellige ſecùndum ea, quæ dixi ſuprà, lib. 2. §. Vicarius.

2 Sed nũquid poterit talis Vicarius imponere reo vltimum ſupplicium, vel mutilationem membri? Reſp. quòd non, ita tenuit gloſ. in l. 2. in gl. fin. loquendo per verbum, Forte, C. de offic. eius qui vices alter. gerit, quam dicit communiter approbari Alber. in l. placet, poſt nu. 8. C. de peda. iud. Hanc etiam opi. dicit eſſe communem Auguſt. ad Ang. de malef. in verbo, Hæc eſt quædam ſententia, circa fin. Tu verò dic, quòd aut loquimur in Vicario prætoris, qui communiter eſſe ſolent in omnib. ciuitatibus, & deputatur quandoq; à principe, & quandoq; etiam ab ipſomet prætore, & de hoc iudicatur tanquam de iudice ordinario, & eius iuriſdictio regulatur ſecundum ſtatuta, & conſuetudinem ciuitatis, in qua eſt Vicarius, nam in multis ciuitatib. tales vicarij non habent iuriſdictionem criminalẽ, in aliquibus verò habẽt, ſed limitatam, in aliis habẽt abſolutam, prout ipſemet prætor. Et ideo in hoc ſtandũ eſt diſpoſitioni ſtatutorum, vel conſuetudini. Aut verò loquimur in vicario, q ſit deputatus locum tenens ipſius prætoris, puta, ex cauſa abſentiæ, & tunc pariter eſt diſtinguẽdum: nã aut eſt deputatus ab ipſomet prætore ſine auctoritate principis, & non poteſt imponere vltimum ſuppliciũ, quia cauſę meri imperij non poſſunt alteri delegari, vt dixi infrà, quæſt. proxima: Aut eſt deputatus à principe in locũ prætoris mortui, vel abſentis, & poteſt, quidquid dicat gl. præalleg. Et ita videmus quotidie fieri & obſeruari, vt atteſtatur Boſſ. in titu. de ſententiis, nu. 22. Et hanc etiam opi. dicit eſſe communem Maranta in ſuo Specul. fol. 33. nu. 20. & ſeq. Et idem etiã dicerem, vbi eſſet deputatus ab ipſomet prætore cum auctoritate principis. In hoc tamen Ducatu neq; delegati, neq; vicarij, neque ordinarij poſſunt imponere pœnam vltimi ſupplicij, neq; mutilationis membri, niſi facta prius relatione in ſenatu, ita diſponentibus decretis.

3 Itẽ quæro, nunquid Vicarius epiſcopi poſſit cauſas criminales cognoſcere? Reſpõ. quod ex ſpeciali cõmiſſione Epiſcopi, vel capituli poteſt de criminib. accuſatorum cognoſcere, & etiam diffinire. Et ita cõmuniter ſeruatur, vt ait Spec. quem refert Paui. de offic. & pote. capi. ſede vacante in 10. q. 2. partis principalis, nu. 35.

QVAESTIO XLI.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ criminales an poßint delegari?*
2 *Delegatus an poßit cauſas criminales alteri ſubdelegare?*
3 *Et quid ſi ſit delegatus à principe?*
4 *Delegatus an poßit procedere vſq; ad vltimum ſupplicium?*
5 *Epiſcopus an poßit delegare laicis cauſas criminales clericorum?*
6 *Et an laico ſimul cum clerico?*
7 *Et an clerico coniugato?*
8 *Et quid in ſummo pontifice?*
9 *Clericus an poßit eſſe delegatus principis laici in cauſis criminalibus?*

1 HActenus de iudicibus ordinariis dictum eſt, ſequitur nunc vt de iudicibus delegatis in cauſis criminalibus aliquid ſubiiciamus, & in primis videndum eſt, nunquid cauſę criminales poſſint delegari. Et quidem in cauſis, quæ non ſunt meri vel mixti imperij, omnes conueniunt, quod poſſint delegari, & in hoc nulla eſt difficultas, in his autẽ, quę ſunt meri vel mixti imperij, eſt diſtinguendum, nam aut loquimur in principe, & pariter omnes conueniunt, quod poſſit omnes cauſas criminales, cuiuſcunque generis ſint, delegare: Aut loquimur in inferiore à principe, & pariter eſt diſtinguendum.

Nam

Nam si quidem est Iudex ordinarius, dicendum est, ꝙ regulariter non potest tales causas meri, aut mixti imperij alteri delegare, & hanc esse cõem opi. attestantur scribentes in l. 1. ff. de offic. eius, & in specie Dec. nu. 28. & Curt. Iu. nu. 21. Et ratio est, qa cum huiusmodi causæ speciali ter concessę sunt maiorib. magistratibus, cẽsetur electa industria personæ eorum, meritò delegari nõ possunt. Et hanc esse communem rationem attestatur Claud. in d. l. 1. in princ. nu. 2. Hanc autẽ conclusionem ego plurib. quæstionib. ampliaui infrà, lib. 7. §. Iurisdictio, quas hoc loco transcribere operæ preciũ non existimaui, tum, quia hæc materia est multũ trita in locis ordinariis, tum etiam, quia est parum fructuosa, attẽto, quod quidquid sit de iure, hodie ex generali consuetudine indistinctè oẽs causæ meri, & mixti imperij delegantur, etiam quò ad pœnam vltimi supplicij, vt attestatur Cagnol. in l. nemo potest gladij, in fi. verbis, ff. de reg. iur. & in suo exercitatorio libel. fol. 68. c. 11. Ideo ad ibi diffusè dicta te remitto.

2 Si verò est iudex delegatus, tunc etiam est distinguendum inter delegatũ principis, & delegatum ab inferiore, nam si quidem est delegatus ab inferiore, nullo modo potest causas criminales subdelegare. Et licet aliqui dicãt, ꝙ talis delegatus inferioris à principe potest post litem contestatam subdelegare, etiam in criminalibus, & hanc opi. dicat esse cõem Nunius de los corregidores, fo. 10. col. 4. prout illum refert Villalob. in sua collecta commun. opin. in litera D. nu. 34. ego tamen credo id verum non esse, sed neq; etiam in lib. meo Nunius in loco præallega. id dicit, neq; aliud loquitur in hoc ꝓposito.

3 In delegato autẽ à principe magna fuit aliquando controuersia inter Doct. nam gl. in l. vnica, in verbo, Iudicandus. C. qui pro sua iurisdictione tenuit, quòd potest causam criminalem sibi cõmissam alteri delegare. Et illam dicit esse magis communẽ opi. Paul. de Cast. in d. l. vnica, nu. 9. quem refert & sequitur Vantius de nullita. fol. 169. nu. 29. Idem dicit Iason in d. l. 1. nu. 74. Alciat. in c. quod sedem, nu. 81. de offic. ord. quem refert Villalob. in d. litera D. nu. 37. & Boër. decis. sexta, nu. 8. & 9. Et dicit Guido Papæ decis. 624. clarum est, nu. 1. quòd secundum hanc partẽ vidit vti, & seruari in illa curia Delph. Contrariam autem sententiam, scilicet, ꝙ imò etiam delegatus principis nõ possit causam criminalem meri, vel mixti imperij alteri subdelegare, tenuit Iacob. de Arena, & hanc partem tanquã tutiorem tenuit Alber. in d. l. 1. in princ. num. 21. dicens, quòd illa opin. gl. in d. l. vnica, communiter per Doctor. reprobatur. Et dicit Ias. ibi, post nu. 64. vers. Cõtrariam, quòd credit Alber. verum dixisse, scilicet quod hæc opinio esset magis communis ante aduentum Barto. Quidquid sit de iure, in hoc Ducatu seruatur hæc opin. Iacobi de Aren. & videretur apud nos res valdè absurda, si delegatus à principe in causa criminali, illam alteri subdelegaret. Nam, vt rerum experientia docet, nunquam huiusmodi causę delegantur à principe, nisi personæ industria specialiter electa. Et ita etiam hanc opi. in Francia seruari attestatur Boër. in d. decis. 6. in fin.

4 Sed nunquid in casibus, in quibus merum imperiũ potest delegari, poterit delegatus procedere vsq; ad vltimũ supplicium? Resp. Aliqui dixerunt simpliciter, ꝙ sic, & hanc esse cõmunem opi. attestatur Alci. in d. c. quod sedem, nu. 83. de off. ord. Quæ tamen ego intelligo, vt procedat, si ex tenore ipsius delegationis colligeretur, aliàs tutius arbitrarer facturum delegatum, si prius, quàm pœnã mortis imponeret, principi referret. Certè quando esset periculum in mora, vt in insigni latrone, vtiq; posset delegatus pœnã mortis imponere. Et hæc est cõis opin. vt ait Curt. Iun. in d. l. 1. nu. 65. ff. de offic. eius.

5 Quæro, nunquid Episcopus possit delegare laico causas criminales clericorũ? Respo. quòd non, & est communis opin. vt attestatur Ripa in c. decernimus, num. 34. de iudic. Et hæc quidem conclusio de plano procedit in laico, qui solus in huiusmodi causis delegetur. † Sed quid si velit eas laico simul cum alio clerico delegare? Resp. quod pariter nõ potest, & est communis opin. vt attestatur Decius in d. c. decernimus, nu. 5. in fin. quem refert Rolan. cons. 4. num. 4. lib. 1.

6

7 Sed an poterit Episcopus tales causas delegare

delegare clerico coniugato? Resp. q̃ non & est communis opin. vt ait Ripa in d. c. decernimus, nu. 64. talis enim clericus reputatur tanquam merus laicus, præterquam in duobus casibus, vt ibi.

8 Sed quid dicendum de summo Pontifice? Resp. quòd Papa potest etiam mero laico committere causas criminales laicorum. Ita dicit gl. in ca. bene quidem, in verbo, Præter 96. distin. quam totus mundus sequitur, vt attestatur Berous q. 7. n. 1. Habet enim Papa in omnibus causis ecclesiasticis absolutam plenitudinem potestatis. Non tamen posset Papa conferre iurisdictionem ordinariam principibus laicis in clericos, Et hæc est communis opin. vt attestatur Menchia. libr. 3. de testa. §. 22. post nu. 60. Quod intellige, vt procedat iuxta ea, quæ dixi suprà, qu. 36. vers. Sed ea retenta.

9 Quæro, quid econuerso, nunquid possit clericus esse delegatus principis laici in causis criminalibus? Resp. quòd sic, in vna causa tantum, & est communis opi. vt dicit Ripa in d. c. decernimus, nu. 46. & sequent. quem refert Didacus in repetit. clemen. si furiosus, folio 315. in fine. Quæ tamen conclusio multas recipit restrictiones, vt ibi.

QVAESTIO XLII.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio an possit prorogari in causis criminalibus?*
2 *Et quid si ille, in quem fit prorogatio, aliàs non haberet iurisdictionem in criminalibus?*
3 *Et an quando proceditur per inquisitionem, sit locus prorogationi iurisdictionis?*

1 QVæro, nunquid in causis criminalibus possit iurisdictio prorogari? Resp. q̃ sic, & est cõmunis opi. vt dicunt scribentes in l. 1. ff. de iud. & in specie Paulus de Cast. nu. 20. & Sapia nu. 39. & Cur. Iu. nu. 37. & Cagnola, num. 46. Et quòd etiam in criminalibus possit expressè, & tacitè prorogari iurisdictio, dicit esse cõmunem Doctorum sententiam Aret. in c. ad petitionem, nu. 15. de accusation. Quod intellige quo ad præiudicium partis, vel partium, quæ prorogationi ipsi consentiunt, non autem in præiudicium reipublicę vel iudicum, ad quos pertinet perpetrati criminis cognitio, & punitio, aliàs posset mille fraudes quotidie cõmitti.

2 Est etiam hæc conclusio intelligenda vt procedat, dummodo ille iudex, in quẽ fit prorogatio, aliàs etiam haberet iurisdictionem in similibus causis criminalibus, aliàs secus. & ita communiter tenetur vt dicit Abb. in c. si diligenti, nu. 14. de foro comp. Hanc etiam opi. dicit esse cõmunem Imola in c. P. & G. nu. 48. de offi. deleg. vbi enim iudex non haberet in talibus causis iurisdictionem, non esset locus prærogationi eius, quòd nõ esset, sed potius esset iurisdictiõis noua collatio, q̃ partium consensu in causis criminalibus tribui non potest. Sed in hoc proposito videnda sunt ea, quæ dixi infrà libro 7. §. Iurisdictio.

3 Scias autem, quòd vbi proceditur per inquisitionem ex mero officio, non habet locum prorogatio. Ita tenuit Bal. in l. 1. in fi. C. vbi de crim. agi opor. Et hanc dicit esse communem opin. Socin. consi. 108. num. 21. lib. 4. Petrus Calefatus inter consilia criminalia diuersorum cons. 102. nu. 4. lib. 1. & cõs. 93. nu. 25. lib. 2. Cum enim in hoc iudicio instituendo non interueniat aliqua partium, sed tantũmodo iudex & diffamatio, quæ loco accusatoris fungitur, certè absurdum esset dicere, q̃ ipse iudex posset à seipso iurisdictionem suam prorogare, nec minus absurdum videretur, quòd fama, quę est res inanimata, possit in iudicem non cõpetẽtem consentire, illiq; iurisdictionem tribuere. Quidquid tamen sit de iure cũ hodie iudex inquirens sit quodammodo loco accusatoris, credo, quòd si reus cõsentiret in ipsum, vix posset euadere, ne censeretur facta prorogatio in ipsius quidẽ rei præiudicium, non autem in præiudicium iudicis competentis, vel alterius accusare volentis.

QVAESTIO XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit in causis criminalibus vt suspectus recusari?*
2 *Et quibus ex causis?*
3 *Et an contra iudicem opponi possit exceptio, quòd sit criminosus?*
4 *Et an iudex possit cognoscere super exceptionib. quæ contra eius personam opponuntur?*

1 QVæro, nunquid in causis criminalibus iudex possit tanq̃ suspectus recusari? Respond. q̃ sic, ita tenent gl. in c. qualiter, & quando, in gl. magna, in vers. Item si ille, de accusa. quam dicit esse communiter approbatam Card. Alex. in c. de accus. col. 41. vers. Venio ad septimum, 2. q. 1. Item etiam tenere communiter Doctores attestatur Marian. in d. ca. qualiter, & quando, nume. 78. Si enim in causis ciuilibus, in quibus solummodo agitur de re pecuniaria, admittitur recusatio iudicis suspecti, vt dixi infrà, libro proximo, multò magis admittenda est in criminalibus vbi agitur de vita.

2 Ex quibus autem causis possit iudex tanquam suspectus recusari, & reliqua, quæ ad ipsius recusationis materiam pertinent, dixi in loco præallegato.

3 Item quæro, nunquid contra iudicem opponi possit, quòd sit criminosus? Resp. gl. in d. c. qualiter, & quando, in glos. 1. tenuit, quod sic, sed certè illa glo. communiter non tenetur, neq; in ordinario, neque in delegato, vt dicit Card. Alex. in d. c. de accus. col. 42. vers. Item excipitur. Et quod iudex non repellatur exceptione criminis, dicit esse communem opi. Marian. in d. ca. qualiter, & quando, post nu. 72. Et si hæc exceptio admittitur, pauci possent iudicare, cum nemo sine crimine viuat. Vide quæ dixi suprà q. 14. versi. Dixi quoq;, & seq.

4 Vnum tamen scias in hoc proposito, quod licet aliàs regulariter iudex possit cognoscere super exceptionibus, quæ cõtra eius iurisdictionem proponuntur, si tamen opponatur aliqua exceptio, fugillans eius personã, puta, quod est infamis, vel excommunicatus, vel huiusmodi, nõ potest ipse super tali exceptione cognoscere. Et hæc est communis opi. vt dicũt scribentes in l. quidam cõsulebant, ff. de re iudic. & in specie Imola. nu. 15. & Alex. nu. 15. nam quo ad hunc articulum diceretur esse iudex in causa propria, & patet ad sensum quod nullus iudex esset qui se pronunciaret infamem, vel excommunicatum. Et ideo super tali exceptione superior debet ipse cognoscere, vel alium iudicem dare.

QVAESTIO XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Quibus modis contra absentes contumaces procedatur?*
2 *Absens de iure communi non potest diffinitiuè condemnari, sed fit annotatio bonorum.*
3 *Et quid de consuetudine?*
4 *Et an post etiam ad mortem condemnari?*
5 *Et an si reus intra annum cõpareat, & satisfaciat de parendo iuri, recuperet statim bona annotata?*
6 *Et an eo casu teneatur ipse probare innocentiam suam?*
7 *Et an quando reus est contumax, debeat eius contumacia accusari?*
8 *Et an requiratur declaratio iudicis super ipsa contumacia?*
9 *Et an sit citandus reus ad allegandum?*
10 *Et an vltra contumaciam requiratur, etiam quòd sit per probationes conuictus?*
11 *Et an contra huiusmodi fictam confessionem inductam à statuto admittatur probatio innocẽtiæ?*
12 *Et an possit iudex pro reo absente aliquas probationes inducere?*
13 *Reus contumax an sit citandus ad sententiam?*
14 *Et an possit statim lapso termino peremptorio condemnari?*
15 *Et quæ sit forma sententiæ, quæ contra absentem & contumacem profertur?*

1 VIsum est de exceptionibus, quæ contra personã iudicis eiusq; iurisdictionem proponi possunt, (nam ad eas proponendas plerunq; etiã absentes, seu cõtumaces solẽt per procuratorem admitti) de reliquis autẽ, quę merita causæ concernunt, infrà in eorũ defensionibus dictum est. Videamus nunc, quomodo cõtra cõtumaces procedatur. †Et in primis sciendum est, quòd de iure communi nõ potest contra absentem deueniri ad sententiam diffinitiuam, siue cõdemnationẽ occasione delicti, de quo ipse reus absens imputatur. Et ita tenent communiter DD. vt dicit Anto. Gomes. super l. 71. Tauri nu. 1. Certum est enim, quòd de iure communi contumax non potest à iudice haberi pro confesso, & conuicto, & licet Iac. de Aret. tenuerit, quod quando crimen est liquidatũ inter præsentes, potest eo casu ferri sententia contra absentẽ, tamen contra eum est cõis opi. Doct. vt dicit Bald. in l. quanuis, l. 1. nu. 1. C. de adulter. & Boss. in titu. de requir. reis, nu. 1. in fin. Et quod etiam de iure canonico non posset contra absentem, lite non

contestata,

conteſtata, deueniri ad condemnationē neq; etiam ad teſtium receptionem dicit eſſe communem opin. Abb. in c. veritatis, poſt nu. 20. & poſt nu. 27. de dolo, & contumacia. Et hoc adeo verū eſt, vt quā uis in cauſis ciuilibus, ſi teſtes ſint ſenes, vel valetudinarij, vel in longinquas partes receſſuri, poſſint examinari ēt parte abſente ad perpetuā rei memoriā, vt dixi ſuprà lib. 2. §. teſtis, nihilominus in cauſis crimin. abſente parte non poſſunt huiuſ modi teſtes recipi ad perpetuā rei memoriā. Et ita tenent cōiter Doc. vt atteſtatur Ant. Gomes. in d. l. 76. nu. 4. Hanc tamen concluſionem intellige vt procedat, quā do pro crimine, de quo agitur, venit imponenda pœna corporis afflictiua, ſed vbi venit tantummodo imponenda pœna relegationis, vel relegatiōe minor, eo caſu vtiq; abſens poteſt etiam de iure cō muni condemnari. Et hęc eſt communis opi. vt dicit Bal. in l. abſentem, in fi. C. de accuſ. Salyc. in d. l. abſentem, nu. 14. quē refert Pract. Conradi, fol. 441. poſt nu. 7. verſ. Quarto excipio. Boſſ. in d. tit. de req. reis, poſt n. 1. In illis igitur caſibus, in quibus abſens non poteſt diffinitiuè condemnari, legitimè intimata reo citatione iuxta formam, de qua dixi ſuprà, qu. 31. ſi reus in termino ſibi ad comparendū aſſignato non comparuerit, tunc iudex facit eius bona annotari, & deinde facit ipſum iterum vocari, & citari per edicta, vt veniat ad ſe excuſandum, illi etiā notificando qualiter eius bona ſunt annotata. Et hoc caſu ſiquidē reus infra annum compareat, & ſe defendat ab imputatione ipſius criminis, abſoluitur, & in pace dimittitur, & ēt reſtituuntur illi omnia bona ſua annotata: ſi verò poſt annū etiam quandoq; compareat adhuc ſemper audiri debet, & ſi ſe defenderit, abſoluitur, ſed bona illi nō reſtituūtur ſed fiſco remanēt in pœnam ſuæ contumaciæ. Et hæc omnia procedunt ſecūm diſpoſitionē iuris cōis, vt habetur in l. 1. ff. de req. reis.

3 Sed hodie (vt inquit) Gand. de malef. in Rubr. quid ſit agendum reo abſente, n. 3. de conſuetudine generali non ſeruatur contra contumaces illud, quod dictum eſt de annotatione bonorum, neq; quòd accuſatus expectetur per annum, imò cū fuerit citatus ſolemniter, ponitur in banno communis, & poteſtatis, & poſtea ſuper illa accuſatione, & banno condēnatur, & ita ſecundum eum obſeruatur per totam Italiam, quem refert Prac. Conradi, fo. 441. poſt nu. 8. Pariter etiam Iacob. de Beluiſ. in tit. de pace tenenda, in prin. verſ. Et nota hic, dicit, quòd hodie nō fit annotatio niſi bonorum mobilium, & ita illum refert Bal. ibi, poſt nu. 14. & Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Qui dominus iudex videns, nu. 8. & Capic. deciſ. 131. nu. 4. licet atteſtetur repertum fuiſſe, quòd in regno Siciliæ etiam feuda, & caſtra apprehendi ſolent, & adminiſtrari per cōmiſſarios regios. Dicit etiam Bald. in d. l. abſentem. nu. 2. C. de accuſ. quòd Docto. dicunt. quòd iſta annotatio hodie nō eſt in vſu, ſed eius loco hodie ſucceſſit bannum, quod fit reis abſentibus. idem dicit Blan. in pract. crim. fol. 9. nu. 8. In hoc aūt Ducatu, ſtatim poſt aſſumpta indicia ſeu informationes contra reum, quæ ſufficiant ad capturam, ſi crimen eſt tale, p quo ingeratur confiſcatio bonorum, ſtatim tranſmittitur notarius, qui deſcribat omnia bona, tam mobilia, quàm immobilia ipſius delinquentis, iuxta formā tradi tam in l. ſi quis intra, puinciam, C. de bō. proſcr. & illa ſic deſcripta conſignant cō ſulibus, & ſyndicis locorum, in quib. bona ſita ſunt, & mobilia reponit etiam penes ipſos, vel aliquem alium idoneū depoſitarium. Et generaliter etiam ita ſeruari atteſtatur Carauita ſuper 21. ritu magnæ curiæ circa fin. Ita etiam dicit quotidie fieri, & practicari Ant. Gomes. c. 9. delictorum, nu. 2. Et ſi periculum eſt, ne bona propter moram fiāt deteriora, vel pereant, ſolent vendi & precium eorum deponi. Et ita de cōſuetudine obſeruari atteſtatur Pract. Millei, fo. 45. nu. 21. Hāc etiam bonorum annotationem fieri per commiſſionem criminalem executoris, ſimul atq; aſſumptæ ſunt informationes contra aliquem inolito receptoq; ſtylo, vſu, & conſuetudine atteſtatur Pract. Iodoc. fol. 41. nu. 7.

Facta autem huiuſmodi deſcriptione & conſignatione, proceditur contra reū & ſi eſt contumax, ſeruatis ſeruandis bannitur, & condemnatur diffinitiuè. Et ſi

deinde post condemnationem infra annum compareat, solet plerunq; per senatum admitti ad se de nouo defendēdum. Et si se defenderit, absoluitur ab ipsa condemnatione & recuperat bona, non obstante prædicta annotatione seu descriptione, vel etiam quacunq; alia apprehēsione facta per fiscum, & etiā quibuscunque sententiis superinde secutis. Si verò comparet post annum, nō recuperat bona, sed tantum, si defenderit, absoluitur à condēnatione corporali, & bona remanent fisco in pœnam eius contumaciæ. Et hæc practica, si bene consideretur, est in multis valde conformis dispositioni iuris communis, de qua suprà. Et hæc dixi obseruari, quando crimen est tale, pro quo imponitur bonorū cōfiscatio, quia in aliis criminibus, in qbus non venit imponenda publicatio bonorū, nō sunt ponenda bona ad manus curiæ, etiam q̄ reus sit contumax. Et propterea neq; etiā in istis casib. fit aliqua bonorū descriptio ita disponente decreto in nouis cōstitutionibus, in tit. de accus. c. rei carceribus, §. pari modo. Et licet Chassen. super consuet. Burgun. fol. 87. nu. 11. dicat, quòd iudices nostri temporis aliter faciunt, & p̄ contumacia faciunt, subhastari bona, apud nos tamen seruatur, vt non fiat, nisi in casibus, in quibus bona confiscantur.

4 Licet autem de iure communi (vt suprà dixi) non possit absens diffinitiuè cōdemnari, tamen ex generali consuetudine totius italiæ, proculdubio in quantūcunq; graui crimine, p̄ceditur contra absentes, & habentur pro confessis ex cōtumacia, & banniuntur, & condemnantur etiam ad mortem, vt attestatur Gand. in loco præalleg. Alber. in l. seruum quoq;. §. publicè, nu. 23. in fin. ff. de procu. & in l. pen. §. ad crimen, nu. 23. in fi. de publ. iud. & in 4. parte statutorum, qu. 1. n. 3. Vitali. de malef. in Rub. de comparitione accusati, nu. 70. & seq. & alij omnes criminalistæ, & est omnibus notissimum. Pariter etiam in Gallia constito de delicto proceditur contra absentem etiam ad sentē tiam diffinitiuam, quatuor tamen præcedentibus contumaciis, vt dicit Io. Fab. in l. cunctos populos, de summa Trin. Prac. Masuer. in tit. de dilat. nu. 25. & in titu. de contumac. nu. 12. quem refert Boër. deci. 63. nu. 8. & super consuet. Bituricen. folio 25. col. 1. & contumax habetur pro cōfesso, & conuicto, & virtute huiusmodi confessionis condemnatur etiam ad mortē. Et ita seruari, & quotidie tractari in curiis Franciæ attestatur Gul. de Bened. in 2. parte, repet. c. Raynutius fol. 91. nu. 158. Igneus in l. lege Cornelia, nu. 32. ff. ad Sylle. Pract. Millei, fol. 9. nu. 90. & fol. 62. nu. 21. & fol. 139. nu. 12. & nu. 18. Idem etiam in Hispania obseruari attestatur Anto. Gomes. super l. 76. Tauri, nu. 8. Et hæc omnia obseruātur non modo in foro ciuili, sed etiam in foro cano. nam hodie si citatus est contumax, excommunicatur, vt dicit Foller. in pract crim. can. fol. 148. nu. 12. in fi. & si perseuerauerit in excommunicatione per annum, habetur pro confesso, & conuicto de crimine, de quo imputatur. Et est communis conclusio, vt dicit Ripa in c. 1. nu. 77. de iud.

5 Dixi quod de iure communi si reus cō pareat intra annum, & se defendat, recuperat bona iam annotata. Pone q̄ reus compareat infra annum, & satisfaciat corā præside de parendo iuri iuxta formam d. l. 1. ff. de requir. reis, nunquid statim recuperabit bona an autem remanebūt in sequestro, donec super ipso crimine fuerit diffinitiuè pronunciatum? Resp. Gl. in l. fi. in verbo, Purgauerint. ff. de requir. reis videtur sentire, quòd statim illa recuperet, & ita dicit se vidisse communiter obseruari Albe. in d. l. 1. nu. 4. Et hoc est satis rationabile, quia talis annotatio fit tantū ratione cōtumaciæ, non autem ratione delicti, meritò omnis eius effectus tolli debet statim purgata cōtumacia p̄ ipsius rei cōparitionem. Sed si quis admitteretur ad nouas defensiones post condemnationē, & bonorum cōfiscationem, tunc in hoc Ducatu seruatur, q̄ bona descripta remanent penes fiscum, neq; relaxātur reo, nisi purgato crimine, & cōdemnatione p̄ contrariā sententiā sublata, talis enim descriptio fit ratiōe delicti, nō aūt ratione contumaciæ, & confirmatur secuta cōfiscatione, meritò eius effectus nō tollitur, nisi secuta absolutiōe. Quinimo si reus ad nouas defensiones admissus se constituat in carceribus, vt fieri solet,

solet,& supueniente infirmitate decedat firma remanet eius bonorum cõfiscatio, nulla habita ratione probationũ per eũ factarum,neq; earum,quas eius hæredes facere vellent ad demonstrandã eius innocentiã.Et ita iudicauit Senatus in causa cuiusdam Panigarolæ. Vix tamen credo,quod possit princeps talia bona retinere in foro conscientiæ,vbi de innocentia rei appareret,prout etiam in fortioribus terminis videtur sensisse Boss.in titu. de remed.instit.circa fi.Sed cum sit sentẽtia Senatus,non est vlterius quęrendum. Quid autem sit,quando decedit pendente appellatione,dixi infrà,q.94.versi.Sed pone.Hæc aũt,quæ dicta sunt de admissis ad nouas defensiones, locum hæbent, quãdo condemnatus fuit admissus ad ipsas defensiones intra annũ, eo enim casu,vt dixi suprà,versi.Facta autem,si fuerit absolutus, recuperat etiã bona, sed post annum,etiam si sit absolutus, non recuperat bona, ita disponentibus decretis huius Ducatus,prout etiam seruari attestatur Boss.in tit.de literis principis, &c. in principio.

6 Quæro,quando reus,cuius bona sunt annotata,cõparet infra annum ad se defendendũ,nunquid teneatur ipse probare innocentiam suam, an autem accusator ipse adhuc teneatur probare delictũ? Resp.gl.in l.1.in verbo, Purgauerit. C. de requir.reis,tenet,quòd vtriq; eorum.s.tã accusatori,quam accusato incumbat onus probandi, tamen ꝙ accusatore non probante,reus absoluitur,& dicit Alber. in l.1.nu.5.ff.de requir.reis.quod ita communiter seruatur,& approbatur. Mihi videtur,quod hoc sit in effectu dicere, qđ accusatori tantũ incumbit onus probandi,ex quo eo non probante,reus etiam si nihil probet, est absoluendus. Sed quidquid sit de iure in his,quorum bona sunt annotata,contrariũ seruatur in hoc Ducatu in admissis ad nouas defensiones post cõdemnationẽ,nam nisi ꝓbent ipsi eorum innocentiam,vel saltem elidãt indicia,quæ contra eos sunt in processu,solet exequi condemnatio, vel saltem torquentur,aut puniuntur aliqua pœna extraordinaria arbitrio Senatus.Ratio autẽ differentię est,quia admissus ad nouas defensiones, habet sententiam super delicto contra se,quæ faciat ius,ille autem, cuius bona tantum sunt annotata, non habet nisi simplicẽ annotationem bonorũ,quæ fit ex causa contumaciæ,vt sup.dixi.Et cũ hoc contigisset de facto in quodam Vayrano,qui fuerat in contumaciã condemnatus in pœnam ignis pro sodomia,& deinde captus,& admissus ad nouas defensiões,nolebat aliquid probare, allegando quod nihil erat cõtra eum in ꝓcessu, quod vrgeret, Senatus rescripsit prætori Cremonæ in hęc verba,Non dicat Vayranus sibi non opus esse defensionibus,eo quod nulla eum premant indicia. Satis enim grauatur sententia cõdemnatoria,quæ contra eũ viget.Quare illi tempus ad se defendendum statutis,& si quas fecerit defensione,perscribetis. Si verò nihil egerit sententiam contra eũ latam exequimini,8.Nouemb.1548.P. N.

7 Dictum est,quod ex generali consuetudine Italiæ proceditur contra absentẽ, etiam ad sententiã diffinitiuam, & ratio est,quia communiter per Italiam extant statuta disponentia,ꝙ contumax habeatur pro confesso & cõuicto,& ideo virtute huius fictæ cõfessionis condẽnatur etiam ad mortem.Quæro,nunquid stante hoc statuto debet rei contumacia accusari à parte?Resp.quod sic, aliàs non noceret ipsi cõtumaci,& ita de generali cõsuetudine obseruari attestatur Afflict.super 2.parte constit.Regni,Rub.3.num. 8. quem refert Foller.in pract.cri. fol.337. n. 20.In hoc tamen Ducatu contrarium seruatur,nunquam enim pars accusat contumaciam rei,nã hodie in criminalibus iudex supplet defectum partis, & ita etiã de facto obseruari attestatur Imola in l. inter accusatorem,nu.3.ff.de publ.iudic. Boss.in tit.de bann.nullit.nu.7. Dicit etiam Carauita super ritu 198.magnę curię nu.3.quod quando proceditur ad instantiam fisci,licet actor non cõpareat,ꝓcurator fiscalis accusat contumaciam rei, & fit condemnatio,subdens,quod ita seruatur. Sed certè super his solet dari forma in qualibet prouincia ex statutis,vel consuetudine,quæ omnino seruãda est.

8 Sed nunquid debet super huiusmodi contumacia fieri declaratio per iudicem

priusquam ad vlteriora procedatur? Res. De iure fortè posset dici quod sic, & ita etiam requiri ex consuetudine, & stylo curiarum Franciæ, attestatur Boër. in allegata deci. 63. in vltimis verbis, in Italia autem practica seruat, quòd eodem contextu iudex declarat, & pronunciat ipsum reũ contumacem, & illum tanquam contumacem condemnat, vt attestatur Affl. in loco præallegato, nu. 9. & ita etiam apud nos obseruatur. Et ideò tu, qui facis processum, sequere consuetudinẽ, quæ in eo loco obseruari solet, & ita faciendo non errabis, ita enim communiter obseruari attestatur Nellus de bann. in 3. parte primi temp. q. 1.

9 Vnum tamen scias, quòd priusquam ꝓferatur aliqua sententia, seu mulcta cõtra contumacem, debet etiam de nouo citari ad allegandum, quare mulctari nõ debeat, statuto ei termino sex, aut octo dierũ sedm consuetudinẽ ꝓuincię. Ita dicit Bar. in l. 2. in prin. nu. 17. ff. si quis in ius voc. non ierit, & ita tenent communiter Doctores, vt dicit Boss. in tit. de mulctis, nu. 6. Hanc ẽt attestatur esse communem sententiam. Nicel. in concordã. gl. c. 325. quem refert Roland. cons. 47. nu. 6. lib. 2. & dixi infrà lib. proximo.

10 Quæro, nunquid ad hoc vt possit contumax cõdemnari, & banniri, requiratur quod vltra contumaciam sit etiam per legitimas probationes de ipso delicto conuictus? Resp. De iure fortè posset dici, ꝙ sic, sed quidquid sit de iure, contrarium de facto seruatur, vt attestatur Guido de Suz. quem refert Marsil. in repet. l. vnicæ, nu. 129. C. de raptu virg. & cons. 82. nu. 40. vbi tamen subdit non esse credendum Guidoni hoc dicenti. Sed certè vniuersalis practica docet, Guid. verum dixisse, nãdummodo subsint indicia ad transmittẽdam inquisitionem sufficientia, de quibus dixi suprà, q. 20. versic. Ad inquirendum, si reus sit contumax, semper condemnatur, absq; aliis ꝓbationibus, & in hoc non videtur aliquo modo hæsitandum.

11 Quæro nunc, an contra huiusmodi fictam confessionẽ inductam à statuto vel cõsuetudine admittatur probatio innocentiæ? Respõ. Aliqui dicunt, quòd talis confessio nõ potest reuocari, etiam probato errore, & ita cõiter seruari ait Bald. in l. seruum quoq;, §. publicè, nu. 7. in fin. ff. de procur. quem refert Aret. cons. 146. nu. 3. Foller. in pract. crim. fol. 336. nu. 18. & Menchiaca lib. 3. de testa. §. 23. nu. 28. Tu verò dic, quòd, Aut reus, qui vult probare contra hanc fictam concessionem, cõparet antequam contra eum proferatur sententia diffinitiua condemnationis, & omnino debet audiri, neq; hoc casu tenetur ipse probare errorem huiusmodi confessionis, sed sufficit ipsa comparitio ex illa enim purgatur contumacia, propter quam statutum inducit illam fictã confessionem: Aut verò comparet post condemnationem, & nõ auditur, nisi sit à principe, vel senatu admissus ad nouas defensiones. Et ita in hoc Ducatu seruatur, prout etiam ita expressè declarat Aret. cons. 146. n. 5. & 6. vbi attestatur communem opi. esse, quòd etiam per execusatorem (absq; eo quod principalis ꝑsonaliter compareat) possit hæc probatio fieri, super quo videnda sunt ea, quæ dixi suprà q. 33. vers. Sed quod plus est, & Villalpand. in repet. l. 22. c. 18. nu. 7.

12 Quęro etiam, nunquid iudex in huiusmodi processu, qui fit contra absentem, possit aliquas probationes ex officio inducere? Resp. Si vtraq; pars, scilicet tã accusator quàm reus sit præsens, potest iudex pro vtraq; parte veritatem inquirendo nouas probationes ex officio inducere, reo autem absente, non potest nisi in casibus, in qbus contra absentẽ ꝓcedi potest. s. in delictis, quæ sunt à relegatione infrà. Si verò accusator se absentem fecerit, & reus sit præsens, tunc non potest cõtra reum ex officio probationes inducere, sed debet nomẽ rei aboleri. Et hæc est distinctio Bar. in l. 4. §. hoc aũt iudicium, nu. 8. ff. de dam. infe. quam dicit esse cõmunem Alex. in eo. §. hoc aũt iudicium, nu. 29. Sed certè quidquid sit de iure, in practica seruatur totũ contrarium, nam iudices ex officio recipiunt testes cõtra absentes, non autem pro ipsis, & iudex, q produceret testes ex officio pro reo contumace, posset tanquam imperitus, & fatuus ab officio remoueri. Tu vide quæ latius dixi infrà q. 61. vers. Sed quęro, & seq.

13 Item quæro, nunquid reus contumax sit ci-

sit citandus ad sententiam? Resp. De iure dicendum est, q̃ sic, vt colligi videtur ex text. in l. accusatorem. ff. de publ. iud. sed de consuetudine non citantur, vt dicit Ang. de malef. in verbo, Qui iudex commisit L. præconi, nu. 2. & 3. & Card. Alex. in c. de accusat. col. 41. vers. Et prædicta, 2. quæst. 8. qui etiam attestatur, quòd consuetudo est, quòd per præconem banniantur ad consilium generale, vel campanam, vel cornu, vel tubam, secundum statuta locorum, & dicit Pract. Millei, fol. 8. num. 76. quod de consuetudine citantur contumaces vnica citatione pro tribus, & subdit, quòd de consuetudine Francię regulariter citantur ad sonum tubę, prout etiam seruatur in hac prouincia. Vide quę dixi suprà q. 31. vers. Quęro nunquid. Et in regno Neapol. citantur non modo reus ipse ad domum, sed etiam eius consanguinei, amici, & vicini ad allegandum causas, &c. prout ab immemorabili tempore introductum esse de more, & stylo magnæ curiæ attestatur Grammat. super constit. Regni, fol. 52. nu. 12. Ego verò puto ab omnibus iudicibus seruandum esse illud, quod seruari consueuit in locis, in quibus proceditur.

14 Vidi quandoq; dubitari, nunquid statim lapso termino peremptoriè statuto ad comparendum, possit reus condēnari? Resp. quòd de iure fortè posset dici, q̃ sic, sed de generali consuetudine, & æquitate expectatur triduum, postquam accusata est contumacia, & deinde sequenti die fit condemnatio. Et de hac consuetudine attestatur Afflict. super secunda parte constitutionum Regni, Rubric. 12. post nu. 6. vers. Quid autem, quem refert Carauita super ritu 198. magnæ curiæ, circa fin. subdens, quòd ita practicatur. In hoc tamen Ducatu hoc non seruatur, quia neque accusatur contumacia, vt suprà dixi, neque expectatur per triduum, nisi ita iudici ex æquitate videatur, sed plerunque in ipso termino peremptorij fiunt condemnationes.

15 Videamus, quæ sit forma proferendæ sententiæ contra huiusmodi, reos contumaces? Resp. Et quia nobis, & officio nostro constat ipsum esse culpabilem dicti maleficij, præsertim ex eius confessione resultante ex contumacia iuxta formam statutorum, &c. ideo ipsum condemnamus in amputatione capitis, & eius bona fisco regio confiscamus. Ita quòd si aliquo tempore venerit ad manus iustitiæ, quòd ducatur, & duci debeat ad locum iustitiæ consuetum, & ibi eius caput amputatur, ita quòd moriatur. Et interea ipsum à toto dominio bannimus, &c. Et ita practicatur vt dicit Angelus de maleficiis, in verbo, Qui dominus iudex videns, num. 45. Hanc etiam formam seruari de stylo curiarum Franciæ attestatur Boër. decisione 278. nume. duodecimo. Vide quæ dixi infrà, quæstio. 93. versicu. Fuit aliquando.

QVAESTIO XLV.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter reo personaliter comparente procedatur?*
2 *In causis criminalibus an sit necessaria litis contestatio?*
3 *Et an cum instigatore?*
4 *Et an in criminalibus fiant positiones?*
5 *Reus comparens an sit examinandus?*
6 *Et quid si nolit respondere iudici interroganti?*
7 *Et quid si priusquam respondeat, petat dilationem ad deliberandum?*
8 *Et quid si petat copiam inquisitionis, & indiciorum?*
9 *Et an iudex in examine debeat deferre reo iuramentum de veritate dicenda?*
10 *Et an si falsum dicat, poterit tanquam periurus puniri?*
11 *Et quomodo iudex in examine se gerere debeat?*
12 *Et an debeant esse præsentes examini patroni ipsorum reorum?*
13 *Facto examine, si reus neget, testes sunt repetendi, eo citato, seu præsente?*
14 *Et quid si non sit reus citatus, sed testes cum eo confrontati perseuerent?*
15 *Iudex debet petere licentiam à reo, procedendi ipso vlterius non citato.*

1 HActenus de his, quæ fiunt reo absente, vel contumace dictum est, nunc videmus de his quæ contingunt reo in iudicio personaliter comparente, siue quia captus fuerit, siue quia sponte comparuerit.

2 Et in primis quæro, nunquid in causis criminalibus necessaria sit litis contestatio? Resp. Aliqui dicunt, q̃ sic, & hanc opin. attestatur esse communem Ma ian. in d. c. qualiter & quando, nu. 222. Alij verò dicunt, quòd quando proceditur ad

instantiam partis, necessaria est litis contestatio, secus autem si procedatur ex mero officio. Et hanc dicit esse communem opi. Abb. in c. cum dilectus, nu. 3. de purg. canon. Blanc. autem in pract. crim. fol. 6. nu. 36. in fi. dicit, quod hodie de consuetudine in criminalib. lis non cõtestatur. Tu verò dic, quòd aut reus est cõtumax, & tunc cùm ex dispositione statutorum habeatur pro confesso, non est necessaria alia litis cõtestatio, quàm illa, quæ fit per talem confessionem fictam à statuto, & sic contra ipsum proceditur (vt dixi) etiam vsq; ad condemnationem. Aut verò reus comparet in iudicio, & examinãtur super delicto, & tunc respõsio, quam ipse facit respondendo accusationi vel inquisitioni ad interrogationem iudicis, inducit litis contestationem, etiam absq; eo q̃ pars aduersa sit præsens, & hoc etiam si procedatur ad instantiam partis. Et ita seruatur in practica, vt attestatur Bart. in in l. is qui reus, nu. 4. ff. de publ. iud. quem refert Aret. cons. 58. nume. 7. & Apostil. ad Ang. de malef. in verbo, Hæc est quædam inquisitio, sub nu. 67. nam in criminalib. etiam absente accusatore, potest iudex ex officio procedere & interrogare, vt dicit Bald. in l. 1. nu. 34. C. qui accus. nõ pos. vbi subdit, quòd ita seruat practica.

3 An autem sit lis cõtestanda cum instigatore siue promotore inquisitionis, dixi suprà q. 10. vers. Quæro nunquid.

4 Sed hic incidenter quæro, nunquid in causis criminalib. possint fieri positiones ab vtraq; parte, put fiunt in ciuilibus? Respon. Respectu accusatoris, vel fisci satis videtur dici posse, q̃ admittãtur positiones, ex quo eorũ querelę vel inquisitioni cogitur reus cum iuramẽto respondere, vt infrà statim dixi. Sed quid dicendũ in ipso reo accusato nunquid poterit dare accusatori positiones, puta, q̃ ipse tale delictum non commisit, vel quod illud commisit ad sui defensionem, vel huiusmodi? Resp. q̃ non, & ita se habet vsus iudiciorũ, vt attestatur Iac. de Are. in tract. positionũ. §. 7. nu. 1. hoc enim modo possent de facili (secundum eum) accusator, & reus inter se colludere, & delicta impunita remanerẽt. Quæ tamen ratio parum facit, ex quo secundum consuetudinem huius temporis, etiã parte desistente, aut concordata, iudices procedunt ad expeditionem processuum, vt dixi infrà, q. 58. circa princ. Verum tamen est, quod consuetudo ita obseruat, vt non possint per accusatum dari positiones, à qua nullo modo est recedendum.

5 Scias autẽ, quòd reo capto vel sponte comparente, solent iudices illum statim adhibito notario super ipso delicto interrogare, eiusque examen (quod vulgò Constitutum appellant) in acta redigi facere. Cęterum secundum dispositionem iuris communis, si reus compareat & neget, non est vlterius examinãdus, sed recipiuntur testes, & ad vlteriora proceditur ad perfectionẽ processus. Et hęc est communis opin. Doctorum, vt dicit Maria. in d. c. qualiter & quando, post nu. 217. q. 75. in fin. Hodie tamen seruatur contrarium de consuetudine, nam si facta inquisitione reus cõpareat, & neget, nihilominus interrogatur, & examinatur super ea. Et ita communiter in practica seruari attestatur idem Maria. in loco præallegato, & in hoc non est difficultas. Et licet aliqui dixerint, quòd quãdo nulla prędcedit diffamatio de crimine, non tenetur reus respondere, prout etiam ita concludere communiter Doc. attestatur Card. Alex. in c. de accusatione, col. 37. post med. 2. q. 8. nihilominus indistinctè seruatur (vt dixi) quod teneatur reus super ipso crimine iudici respondere.

6 Sed pone, quod reus constitutus corã iudice nolit respondere interrogationibus sibi per reum factis, præcisè affirmando vel negando, sed vel omninò nihil respondeat, vel per verba dubia, puta, non scio, non recordor? Resp. quod hoc casu potest, & debet iudex illũ ponere ad torturam, & cogere, vt respondeat affirmatiuè, vel negatiuè. Ita dicit Bal. in l. accusationẽ, post nu. 11. vers. Super hoc melius. C. qui accu. non poss. Et talis tortura (vt dicit Bald. ibi) nõ datur reo ad eruendam veritatem, nam ad hoc necesse esset, vt præcederent indicia ad torturam sufficientia, vt dixi infrà q. 64. vers. Dixi etiam, sed datur ad extorquendam responsionem. Et hanc opin. Bald. in contingentia facti approbauit consilium Neapol. teste

Capicio

Capicio decis.145.prout illum refert Foller.in prac.cri.fol.308.nu.4.Et est iudicio meo bona practica, & eam sæpe vidi obseruari non modo, quando reus nõ vult respõdere super facto principali, scilicet an commiserit homicidium, vel non: sed etiam super circunstantiis substantialib. pertinentibus ad ipsum delictum, quidquid dicat Foller.in loco prealleg. modo sint tales, de quib. verisimile sit ipsum recordari, puta, quia interrogetur de facto proprio, de modico tempore & de rebus, de quibus alij solent communiter recordari, prout ipse iudex considerata facti, & personarum qualitate poterit arbitrari, & ita serues. Et recordor, ꝙ semel quidã Moncinus, qui dum interrogaretur super quadã rixa, in qua ipse interuenerat, nolebat respondere, neq; iurare, fuit iussu senatus affectus trib. ictibus funis publicè, deinde reduct⁹ ad carceres iurauit, & respõdit ad interrogata 18. Octob. 1554. A. C. Aduerte tamen, vt omnino aliqua subsint indicia contra reum, aliàs enim non tenetur respondere, quinimo aliqui dicunt, ꝙ si non præcedat diffamatio, nõ tenetur reus respondere. Et dicit Cardi. Alex. in d. c. de accusatione, col. 37. circa fin. 2. quæst. 8. quòd ita Doctores communiter concludunt. Idem dicit Aret. in ca. qualiter & quando, el 2. §. debet, col. 4. versic. In foro autem, de accusatio. quem refert Don. Anton. de Padilla, in l. transigere, nume. 5. C. de transactio. Quod tu intellige, nisi præcedat diffamatio, vel tale quid, quod sit loco diffamationis, iuxta ea quæ dixi suprà, quæstio. 6. circa principium.

7 Sed hîc quæro, quid si reus vtiq; velit respondere, sed petat dilationem ad respondendum, an velit cedere vel contendere, nunquid erit illi cõcedenda, prout etiam conceditur in causis ciuilibus, vt dixi infrà lib. proximo? Respo. Aliqui tenent, ꝙ sic, & dicit Alex. in l. 1. in prin. nu. 6. ff. de edendo, quòd ita cõcludunt magis communiter Docto. Contrariam autem sententiam, scilicet ꝙ imò super facto proprio nõ debeat dari reo terminus ad deliberandum, tenuit Bald. in l. cum falsum, nu. 2. ff. de acq. hære. Et hanc opi. dicit esse cõem August. ad Ang. de malef. in verb. Comparuerunt dicti inquisiti, & confitentur totum, n. 6. prout illum refert Pract. Conradi, fol. 280. nu. 2. Et hęc opin. seruatur de consuetudine, nã reus statim cogitur respondere. Et ꝙ (secundum practicam mundi) non sit dandum in criminalibus tempus reo ad deliberandũ, atte statur Salyc. in Auct. offeratur, nu. 6. C. de litis contest. Paul. de Cast. in ea. Auct. offeratur, nu. 5. & 11. quẽ refert Pract. Conradi, fo. 32. post nu. 5. Amad. de synd. nu. 184.

8 Sed quid si reus priusquam examinetur, petat copiam inquisitionis, & indiciorum contra eum existentiũ, nunquid debet iudex illam ei dari facere? Respon. De iure fortè dici posset ꝙ sic, vt ex prædictis apparet, & ita tenet Practicus Papiẽ. in forma inquisitionis, in verb. Fama publica, num. 3. vbi tamen dicit, quòd malè seruatur in practica per istos latrunculatores auaritiæ deditos in animarum suarum maximum præiudiciũ, & detrimentum, & subdit ꝙ pessimè faciunt. Quidquid igitur sit de iure, consuetudo seruat totum oppositum, quòd scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & copiam indiciorum. Et ita quotidie practicari dicit Foller. in pract. cri. canon. fol. 165. nu. 9. Prac. Conradi, fo. 255. in 6. limitat. Hunc etiam dicit esse receptum stylum, vsum & consuetudinem Pract. Iod. fol. 24. nu. 18. Et stante hac generali consuetudine, malè faceret iudex, qui aliter obseruaret in practica.

9 Sed quæro, nunquid in huiusmodi examine faciendo debeat iudex deferre iuramentum reo de veritate dicenda? Respon. Videtur dicendum ꝙ non, nemo enim cogi debet ad detegendum propriã turpitudinem, l. aliàs. ff. de iureiur. prout est communis regula, teste Deci. in l. fin. post nu. 6. C. de edendo. Et sic satis esse diceret simplex interpositio fidei, prout est de consuetudine in regno Franciæ, teste Marco decis. 674. Quæritur an in causa, in prin. In contrarium tamẽ est magis communis opi. ꝙ scilicet sit deferendum reo iuramentũ de veritate dicẽda. ita tenuit Bart. in l. inter omnes, §. rectè, in fin. ff. de furtis, qui in hoc communiter ab omnibus approbatur, vt dicit August. ad Ang. de maleficiis, in verbo, Comparuerunt, & con-

& cõfitentur totum, post nu. 13. Bertran. cons. 321. nu. 3. in fin. lib. 3. in 1. parte. Hanc etiam dicit esse communem opi. Marsil. in l. quæst. habendæ, nu. 72. ff. de quæstio. quẽ refert Pract. Conradi, fo. 280. in prin. & Gomes. c. 1. delictorum, nu. 65. Et ita hodie secundum cõmunem stylum Italiæ, tam in inquisitione, quàm in accusatione, reus comparens iurat de veritate dicenda, prout de huiusmodi stylo attestatur Maria. in d. c. qualiter & quando, post nu. 227. q. 84. in fi. Ita etiã obseruare communem stylum Italiæ attestatur Bart. in l. 1. post nu. 6. C. de iura. calum. vbi etiam Bald. nu. 8. dicit, quòd ita seruat consuetudo. Mihi certè hæc practica nunquam placuit, est enim manifesta occasio periurij. Nam rei propter metũ illius iuramenti nunquã solent fateri delictum, vt quotidie experientia docet, & tamen communis est conclusio, ꝙ vbi subest probabilis suspicio periurij, nunquam est deferendum iuramentum, vt dixi infrà lib. 7. §. Iuramentum. Tamen (quidquid sit) nõ auderem in practica recedere à communi obseruantia. Et ideo in locis, in quib⁹ seruatur, vt reo deferatur huiusmodi iuramẽtum, iudex debet illud deferre, nam minimè sunt mutanda, &c.

10 Quid ergo si reus in ipso examine falsum dicat, nunquid poterit ex eo tanquã periurus puniri? Resp. quòd in foro contentioso puniri non potest, sed solum Deum habet vltorem. Ita dicit Alexan. in Apost. ad Bart. in l. 1. sub nu. 1. ff. de bonis eorum, cui nemo contradicit, vt ait Berous q. 134. nu. 3. Et dicit Bos. in ti. de periuris, nu. 3. quòd ita practicatur. Hoc etiã vigere in practica attestatur Nunius de los corregidores, fol. 237. post nu. 17. vers. quę dicta sunt. Bene verum est, ꝙ si reus in examine dicat aliquod mendacium, de quo deinde conuincatur, erit tale mendacium contra eum sufficiens indicium ad torturam, iuxta ea quę dixi suprà q. 21. versic. Mendacium.

11 Debet autem iudex in huiusmodi examinib. faciendis recto tramite procedere ad finem veritatis indagãdæ, non autem vt reum inuoluat, & inducat ad confitendum delictũ. Item secundum aliquos nõ debet reum specialiter sup ipso delicto, de quo agitur, interrogare, cùm id suggerentis potius, q̃ interrogantis esse videatur. De consuetudine tamen cõtrarium obseruatur, vt ait Prac. Casoni, fol. 84. nu. 3. quando reus interrogatur de facto proprio, secus tamen esset, si interrogaretur vti testis contra alium, vt dixi suprà, q. 21. vers. Retenta igitur, circa fi. Præterea nõ debet interrogationib. suis procuratore, vt auferat reo suas defensiones, puta, si reus confiteatur aliquem percussisse, aut vulnerasse, non debet eum interrogare, an ille ex tali percussione, aut vulnere decesserit, neq; ab eo extorquere huiusmodi confessionem, nam ista est diabolica pract. vt dicit Signor. consi. 163. nu. 5. subdẽs, quòd super hoc multoties reprehendit iudices maleficiorum ciuitatis Mediolani, & quòd istud est plusquam diabolicum, nam fiscus satis habet intentionem fundatã, ex quo ille vulneratus, seu percussus mortuus est. Et hoc iudici sufficere debet absq; eo, quòd velit per eiusmodi confessionem tollere reo facultatem ꝓbandi, quod non decesserit ex percussione seu vulnere, quæ esset magna ipsius defensio, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidium. versi. Plerunque etiam.

12 Quæro etiã, nunquid quando fit examen rei, debeant esse præsentes patroni causarum? Resp. quòd de iure videtur dici posse, quòd sic, per text. in l. custodias. ff. de pub. iud. sed certè vsus, & curiarum stylus hoc non obseruat, vt attestatur Igneus in l. 1. §. quæstionem, nu. 19. in fin. ff. ad Sylle. & est omnibus notissimum. Faciunt quæ dixi infrà, quæstio. 64. versi. Quæro nunc.

13 Cæterum si reus in examine confiteatur delictum, poterit puniri ex tali confessione, vt dixi infrà, q. 65. in prin. Si verò neget, debent parte citata examinari testes super veritate ipsius delicti, & ita tenent communiter Doctor. vt dicit Card. Alex. in loco præallegato. Et ideo dicit Saly. in l. fin. in fi. C. de quæst. quod cauti iudices ante inquisitionem recipiunt informationem testium, & in scriptis redigunt, ne postea dicant contrariũ, & habita informatione formãt inquisitionem, & si pœna sit corporalis, faciunt citari reum re, non verbo, ne fugiat, & postea

faciunt,

faciunt, illum respondere inquisitioni, & si neget, iterato examinãt testes, eo citato ad vidẽdum eos iurare, &c. Et illud dictum Sal. refert Gram. cons. cri. 15. nu. 1. & 2. de quo etiam aliquid dixi sup. q. 28. ver. Sciastamen. Et valde grauiter erraret iudex, q̃ omissa tali repetitione testiũ procederet ad torturã, vel cõdemnationem, nam testes recepti ante litis contestationem, nullam fidem faciunt contra reum, cùm sint examinati ipso nõ citato, vt dixi suprà q. 11. vers. Item quæro, & infrà q. 50. vers. Item quia. Et aduerte, qa hæc repetitio fieri debet cum omnib. illis qualitatibus, quæ requirerẽtur, vbi isti testes repetendi nunq̃ fuissent examinati, & ideo debẽt de nouo iurare, aliàs nullam prorsus fidem facerẽt. Item si sunt tales testes quorum dictis de iure non sit adhibenda fides nisi cum tortura, puta, quia esset socius criminis, non sufficeret, q̃ prius fuisset examinatus in tormentis, & qđ de nouo iuraret, sed opus etiã esset, vt de nouo post iuramentũ poneretur in tormentis, & perseueraret in illo dicto. Nam illa tortura & omne id, quod fuit agitatũ ante litis contestationẽ, non habetur (vt dixi) in consideratione, quò ad præiudicium ipsius rei cõparentis. Quod nota, quia ad hoc aliqui iudices nõ aduertunt, & scias, quod licet receptio testiũ nõ soleat committi, seu delegari alteri, vt dixi sup. q. 26. tamen repetitio testium, qui examinati sunt in processu informatiuo, potest delegari, & ita seruatur de consuetudine, vt attestatur Carauita super ritu 157. magnæ curię, nu. 11. q̃ tamen intellige secundum ea quæ dixi in loco præalleg. In hoc autẽ proposito volo vt scias, q̃ quando reus permittit se in contumaciã condemnari, deinde petit se admitti ad nouas defensiones, & admissas cõparet, iudex non debet repetere testes examinatos contra eum in processu informatiuo, licet enim examinati fuerint ipso reo non citato iuxta consuetudinẽ, de qua dixi suprà, q. 11. vers. Item quæro, ex quo tamen ipse reus citatus non cõparuit, habenturilli testes pro legitimè examinatis in odium eius contumacię, neq; vlterior eorũ repetitio requiritur. Et memini, quòd ppter hoc fuit grauiter repræhensus à Senatu Prætor Valentiæ, qui in causa Petri Nouati admissi ad nouas defensiones, citauit testes ad repetendũ, & quia non comparuerunt, eos cõdemnauit, cuius condemnationis Senatus censuit nullam rationem haberi dicere, 7. Nouemb. 1556. P. N.

14 Sed in proposito quæro, pone, q̃ reus non fuerit citatus ad videndum iurare, & repeti testes, sed quod iudex eos repetat, & confrontet cum ipso reo, & testes confirmẽt in præsentia ipsius rei ea, quæ priꝰ dixerant, nunquid isti testes dicentur recepti parte citata, ita vt probent contra ipsum reum? Resp. quòd sic, & ita practicatur, vt dicit Afflic. super 2. parte constitutionum Regni, Rub. 10. nu. 20. Hæc autem confrontatio fieri solet, quando testes deponunt tale quid, quod de directo contrariatur ei, quod reus dixit in suo examine, & licet de iure non sit necessaria, tamẽ in practica obseruatur, ad hoc, vt in ipsa confrontatione veritas melius eluceſcat. Ego certè non credo, qđ sit de substantia, & ideo licet esset omissa, regulariter processus non corrueret. Senatus tamen vult omninò eam fieri, quãdo est testis, q̃ contra reum deponit de visu. Et ita rescripsit Prętori Cremonę in causa cuiusdam Augustini Botti 20. Mart. 1543. Vel etiam quando testes sunt inter se contrarij, & ita rescripsit Capitaneo Vicomercati 29. Martij 1533. C. C. Præterea quando depositio testis non potest certificari nisi mediante inspectione ipsius rei, puta, quando testis dicit illum non cognoscere de nomine, sed tantũ de visu. Vel quando eum describit per signa, nã eo casu reus est illi exhibẽdus, vt eum recognoscat, & ita rescripsit senatus Prætori Alcxãdriæ, in causa cuiusdã Ascanij Granarij, qui non fuerat exhibitus cuidam testi, vt illum recognosceret, 14. August. 1556. P. N. Debet tamen hoc casu reus exhiberi testibus, non solus, quia esset timor subornationis, sed positus inter alios tres aut quatuor, & illi similes quãtum eo tempore fieri potest, vestibus, statura, & etiam facie. Et ita seruatur in hac prouincia, prout etiam seruari in curia Neapol. attestatur Foller. in pract. crim. fol. 23. nu. 34. in fin.

15 Facta autem repetitione, & confrontatione testiũ, consueuerunt iudices prius, quàm

quam reum carceribus tradant, vel fideiussori relaxent, facere quòd reus inquisitus eis det licentiam procedendi vsque ad sententiam diffinitiuam incluſiuè, ſingulis diebus & horis, etiam eo abſente, & non citato. Et eſt practica, quam tradit Barto. in l. is qui reus, nu. 4. ff. de pub. iud. quam ex communi conſuetudine hodie obſeruari atteſtatur Maria. in c. qualiter & quando, poſt nu. 235. verſi. X C. quæro. Ita etiam quotidie fieri dicit Bal. in l. diem proferre, in verſ. Si quis litigator. ff. de arbi. & in l. ſi quando, nu. 5. C. de teſtib. dicit, quod ita practicatur, & in l. vt perfectius, nu. 15. C. de annali. exceptio. dicit, quod ita obſeruant aſſeſſores, quem refert Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam. nu. 61. & Auguſt. ad Ang. de malef. in verb. Qui iudex fecit ſibi dari licentiam, poſt num. 2. Et ſucceſſiuè iudices faciunt ipſis reis monitionem generalem, vt ſingulis diebus & horis, adeſſe debeant proceſſui faciendo per ipſos iudices, tam circa receptiones teſtium, quàm quæcunq; alia vſq; ad ſententiam incluſiuè, &c. Et hæc monitio (præcedẽte tamen licentia, vt dicit Maria. in loco prẽallegato) operatur, quod nõ requiritur vlterior citatio, ſed ſi nõ præcederet licentia, tunc poſſet reus ab huiuſmodi monitione appellare & dicere, quod imo vult ad omnes actus citari, & monitio ipſa hoc modo per appellationẽ reſcinderetur, & nullius eſſet effectus. Et hæc eſt cõmunis opin. vt dicit Boſ. in tit. de ſenten. nu. 13. Et quod dictũ eſt de reo, pariter locum habet in ipſo accuſatore. Solẽt enim cauti aſſeſſores ſcribi facere in actis, qualiter accuſator dat eis licentiam expediendi proceſſum, etiã ipſis abſentibus, & ita omnia expediunt, & etiam ipſam ſententiam proferunt eo non citato, vt dicit Bald. in l. ſi accuſatoribus, nu. 4. C. de accuſ. ſubdens, quòd ita tenent omnes Doctores. Iudicio tamen meo hęc cautela, quò ad accuſatorem eſt ſuperflua, etiam, & quæſt. 31. verſ. Vlterius quæro. Poterit itaq; iudex ſtante prædicta licentia teſtes recipere, & examinare abſq; alia partis citatione, & hanc eſſe hodiernam practicam, quam iudices obſeruant, atteſtatur Alex. in Apoſtil. ad Bart. in d. l. is qui reus, ſub nu. 4. Et ideo miror, quòd Blanc. in pract. crim. fol. 11. num. 25. ſimpliciter dicat, quòd iſta practica tradita per Bar. non obſeruatur de ſtylo, neque de conſuetudine. Nam licet quò ad accuſatorem, ſeu querelantem bene loquatur, vt dixi in locis præallegatis, certè in reo quotidie in hoc ducatu, & alibi obſeruatur, nec aliquis ſolet facto examine carcerari, quin notarius in actis ſcribat. Quo facto fuit conſignatus, & ei facta in faciem monitio generalis, vel huiuſmodi. Et credo, quod ſi de ipſa monitione non appareat in actis, omnia acta poſtea facta reo legitimè nõ citato corruerent.

QVAESTIO XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Rei, perfecto examine, debent carcerib. commendari.*
2 *Et quid ſi à carceratione appellent?*
3 *Carceris fabricatio ad quem pertineat?*
4 *Cuſtos carceris tenetur ſingulo menſe carceratorum nomina iudici deferre?*
5 *Quid facere debeat cuſtos carceris, ſi aliquis ex carceratis moriatur?*
6 *Reus quando ſit fideiuſſoribus relaxandus?*
7 *Et quid ſi non ingeratur pœna corporalis?*
8 *Et quid in ſeruis?*
9 *Et quid in feſtis paſchalibus?*
10 *Et quid ſi appareat de innocentia rei?*
11 *Et quid in dubio?*
12 *Et quid ſi fideiuſſores non ſint idonei?*
13 *Et quid ſi detentus in vna ciuitate velit dare fideiuſſorem in alia?*
14 *Et quid ſi reus propter paupertatem non inueniat fideiuſſorem?*
15 *Et quomodo id probari poſſit?*
16 *Et an viri illuſtres dimittendi ſint iuratoriæ cautioni?*
17 *Et quæ debeat eſſe forma promiſſionis huiuſmodi fideiuſſoris?*
18 *Et an poſſit aliquis ſe obligare pro alio ad pœnam corporalem?*
19 *Et quid ſi pro delicto imponatur pœna pecuniaria?*
20 *Cautela recipiendi fideiuſſoris?*
21 *Si ſtatutum imponat pro vulnere pœnam centum, et pro homicidio pœnam mille, & aliquis ſimpliciter fideiuſſerit pro imputato de vulnere, ſub qua pœna teneatur illum conſignare?*
22 *Et quid ſi ille, qui præſtitit fideiuſſorem, ſit deinde ex alia cauſa bannitus?*
23 *Quantum tempus concedatur fideiuſſori ad reum præſentandum?*
24 *Si fideiuſſor reum non conſignet, cui applicetur pœna promiſſa?*

1 His peractis, debet iudex deliberare, an reus ſit carceri, ſeu cuſtodiæ tradendus, an autẽ fideiuſſori relaxandus, vt plurimum

rimum autem perfecto reorum examine factiſq; debitis confrõtationibus teſtiũ, ſolent iudices ipſos reos ad carceres duci facere, prout communiter fieri conſueuiſſe atteſtatur Bened. de Plumb. in repe. l. pen. §. ad crimen, poſt nu. 69. ff. de publ. iud. Debent autem rei poni in carcere cuſtodiendi, nõ autem in vinculis, & ita in hac prouincia, obſeruatur, prout etiam in Curia Pariſienſi obſeruari atteſtatur Igneus in l. neceſſarios, §. non aliàs in lectura, nu. 64. ff. ad Syllen. dicens, quòd ibi nullum reum in vinculis tenent, ſed tantum cuſtodiunt, tametſi (vt ipſe ait) in aliis curiis cum carcere, & diligentiori cuſtodia ſeruentur. Certè vbi qualitas perſonæ, & delicti hoc expoſceret poſſet iudex reũ in arctos carceres coniicere & prohibere, ne cũ aliquo loquatur, Et ita practicari per iudices peritos, & expertos, atteſtatur Ant. Gomes, c. 9. delictorũ. nu. 6. in fi. Alias autem laudabilius eſt reos, qui de graui crimine delati non ſunt, vinculorum aſperitate non vexare.

2 Sed quid ſi reus, qui videt ſe ad carceres conduci appellet, nunquid ſtante appellatione adhuc erit carcerandus? Reſp. De iure fortè dici poſſet, q̃ nõ, nihil enim innouandum videtur apellatione pendente. Sed certè contrarium ſeruatur de conſuetudine præſertim in hoc Ducatu, in quo in cauſis criminalibus non admittitur appellatio, & ita etiã ſeruari de ſtylo, & conſuetudine patriæ Delph. atteſtatur Guido Papæ deciſ. 235. quẽ refert Marcus deciſ. 915. Quæro an pendente, nu. 4. nec dicitur iudex qui delinquentem carcerari iubet, aliquid contra eum innouare, ſed potius videtur ius publicũ, & ſuũ tueri, ne illa fuga pœnam delicti euadat. Et certè ſi carcerandi appellantes relaxãdi eſſent, fruſtratorium eſſet carceres ædificare, quia omnes appellarent, & ſic omnia iudicia criminalia eluderentur.

3 Et quoniam hoc loco incidit mentio carceris, bonum eſt vt ſcias, quòd Fabrica tio domus ad vſum carceris pertinet ad ciuitates, ſeu loca, in quib. de carcere eſt prouidendum, cuſtodia autẽ carceratorum pertinet ad regem, ſeu dominũ, cuius eſt iuriſdictio & eius officiales. Et ita de iure probari demonſtrat, & conſuetudine etiam interpretatum eſſe atteſtatur Nunius de los corregidores, fol, 131. nu. 4. quòd nota, quia ſæpius vidi ſuper hoc in facto dubitari, & in multis etiam locis vidi contrarium obſeruari,

4 Scias etiam, quòd de iure commentarienſis, ſiue cuſtos carcerum tenetur ſingulo menſe numerum ipſorum carceratorum iudici ſignificare vnà cum titulis delictorum, propter quæ detinentur, eorumq́; qualitate & ætate, ſub pœna viginti librarum auri, & iudex ſi in hoc cẽt fuerit negligens, punitur in 10. libr. auri, & c. vt eſt tex. in l. fi. C. de cuſto. reorum. Et licet pract. Iod. c. 17. n. 11. dicat, q̃ illam practicæ vſus non recipit, in hac tamẽ ciuitate Mediolani hoc optimè ſeruatur Quin imò ſolet ſingulo menſe vnus ex ſenatoribus accedere ad carceres, & omnia prędicta diligenter exquirere, & in cauſis leuibus plerunq; relaxari facere detentos ſub fideiuſſione, in grauibus autem ſenatui referre, cui maxima eſt cura, ne carcerati in vinculis macerentur, quod & in Hiſpania diligenter obſeruari atteſtatur Ant. Gomes. c. 9. delict. nu. 7. in fi.

5 Sed in hoc propoſito quæro, ſi aliquis ex carceratis in carcere moriatur, quomodo ſuccurſum erit cuſtodi carcerũ, vt nõ teneatur illum exhibere? Reſp. Poterit probare mortem illius per teſtes, & ea probata, non erit vlterius moleſtandus. l. fi. ff. de cuſt. reor. Dicit tamen Ang. in d. l. fi. nu. 6. quòd hodie cuſtodes carcerum vtuntur hac cautela, quia, ſ. quando carceratus infirmatur, ducunt medicum, & de ægritudine faciunt extrahi publicum inſtrumentum, & deinde poſtquam ille mortuus eſt, illũ extrahunt de carcere inuolutum in quodam ſacco in ſignũ mortalitatis. Sed certè hæc cautela apud nos non admitteretur, nõ enim ſufficit facere fidem de ægritudine, niſi etiam fiat fides de morte, nam oẽs, qui infirmãtur nõ moriuntur, & ſi hoc admitteretur, eſſet cuilibet de facili aperta via fugiendi. Pro prerea in hoc Ducatu ſeruatur, q̃ quãdo aliqs ex carceratis infirmatur, cuſtos monet iudicẽ de illius ægritudine, & deinde ſi moriatur, facit vocari notariũ, pceſſus, qui corã teſtibus viſitat cadauer, & illud recognoſcit pro eo, qui dicitur mortuus

& illam visitationem redigit in actis. Et hoc modo præcluſa eſt via fraudibus.

6 Plerunq; verò, aut ipſe reus, aut eius procuratores petunt eum à carcere dimitti, ac fideiuſſori relaxari. Videndum eſt igitur, quãdo reus ſit fideinſſori relaxandus Et ſcias, quod ille, qui intercedit pro reo, & petit eum relaxari fideiuſſori, debet facere hanc petitionem poni in actis cum oblatione idonei fideiuſſoris, nam ſi nõ reperiatur in actis, iudex ſi eum non relaxet non tenetur in ſyndicatu. Et ita in facti cõtingentia iudicatum fuiſſe atteſtatur Afflict. ſuper 2. parte conſtitutionum Regni, Rub. 10. nu. 3. Scias etiam, quòd licet de iure regulariter contractus facti à carcerato non valeant, prout tenent cõmuniter Doct. teſte Marſillo in pract. cri. §. attingam, nu. 2. tamen de conſuetudine carcerati ſolent procuratores conſtituere, & ſatiſdare, & alios contractus facere. Et ita continue in practica ſeruari atteſtatur Alber. in l. qui in carcerem, ff. quod metus cauſa.

7. In hac autem materia facienda eſt cõcluſio, quod regulariter vbicunq; pro crimine imponitur pœna corporalis, reus non eſt fideiuſſoribus relaxandus. Et hęc eſt cõmunis opi. vt ait Xuares in ſuo vol. allegationum, fo. 693. circa fin. in qua allegatione valde elegãter loquitur in hac materia. Et huic opinioni applaudet cõſuetudo, vt dicit Car. Alex. in c. quiſquis, 2. quæſt. 8. Vbi verò non ingeritur pœna corporis afflictiua, non debet reus carceribus mancipari. Et ita tenent communiter DD. vt ait Ant. Gomes. c. 9. delict. nu. 8. & nos de hoc habemus decretũ, in nouis conſtit. in tit. de accuſat. ca. rei carceribus. Quod intellige vt procedat, modo offerat præſtare fideiuſſorem, aliàs ſi non haberet fideiuſſorem, vtiq; deberet in carceribus detineri, & ita ſeruatur.

8 Et hæc quidem concluſio maximè locum habet in ſeruis, nam illi non relaxãtur fideiuſſori, vt eſt tex. in l. 2. ff. de cuſto. reorum, & in l. lex Corn. §. præterea, ff. ad Sylle. & dicit Afflict. in d. Rubr. 10. in fin. quòd ita vidit fuiſſe iudicatum.

9 Solent etiam plerunq; iudices in feſtis Paſchatis, & Natalis Domini reos in carceribus detẽtos relaxari facere, & ad hũc effectum ſolent illis temporibus quatuor Senatores ad viſitãdos carceres accedere, & alios fideiuſſoribus dimittere, alios carceratos relinquere, & vbi negocium eſt grauis momẽti, ſenatui referre, & his relationibus ſolent etiam intereſſe in Senatu Principes noſtri, vel (abſentibus) eorum in hoc Ducatu locum tenentes. De hoc aũt habemus tex. expreſſum in l. nemo, quæ eſt lex tertia, C. de epiſc. aud. vbi excipiũtur etiam delicta, quorum rei non ſunt eo tempore relaxandi. Dicit tamen ibi Bar. q̃ conſuetudo interpretata eſt contrarium, & illum refert Marcus deciſ. 409. nu. 1. & Pract. Conradi fol. 276. n. 14. Sed certè ſi crimen non ſit enormè, & reus non ſit confeſſus, vel conuictus, vtique debet in feſtis Paſchalibus, & Natalitiis relaxari, ſaltem data domo, vel ciuitate pro carcere. Et ita de conſuetudine apud nos obſeruatur, de qua etiam atteſtatur Boſſ. in tit. de carcer. fid. com. n. 27.

10 Pariter etiam, vbicunq; etiam pendente proceſſu, apparet reum nõ eſſe culpabilem delicti, de quo imputatur, debet relaxari, vt eſt text. in l. 1. C. de exhib. reis. Et ita Florentiæ practicatur, vt dicit Apoſti. ad Bal. in l. nullus, ſub num. 2. C. de exhib. reis, quem refert Chaſſen. ſuper conſuet. Burgun. fol. 50. nu. 170. & Boër. ſuper cõſuet. Bituric fol. 23. col. 1. & Gramma. ſup conſtit. Regni, fol. 60. poſt nu. 42. & Caravita ſup 40. ritu magnæ curiæ, circa prin. & ſuper ritu 41. nu. 5. & licet text. in d. l. 1. non videatur requirere fideiuſſores, ſed ſimpliciter dicat illum debere relaxari, nihilominus practica obſeruat, quod p̃ ſtetur fideiuſſio, & ita ſeruari videmus, vt dicit Boſſ. in tit. de ſentent. nu. 61. ſubdit tamen Caravita in loco præalleg. quòd in Regno Neapol. hodierna practica cõmuniter, & generaliter ſe habet, quòd facta publicatiõe proceſſus, etiam q̃ appareat de innocentia rei, nõ relaxatur fideiuſſori, quod ego non laudo, niſi crimen ſit valde enorme, vel ſperet iudex habere noua indicia. Hæc aũt relaxatio operatur, q̃ non poteſt reus iterum in carceres coniici ex ea cauſa, niſi ſuperuenientib. nouis indiciis. Et ita ſeruari atteſtatur Boſ. in loco præal. q̃ tamen (vt videmus) nõ ita indiſtinctè obſeruatur, ſed iudicis

arbitrio

arbitrio relinquitur. Præterea scias, quòd in omnem casum tempore, quo fit relatio diffinitiua causæ in Senatu, semper solet reus ad carceres reuocari, ne, si sequatur condemnatio corporalis, possit illam fugiendo eludere.

11 In dubio autem debet iudex semper inclinare in mitiorem partem, vt scilicet reũ sub fideiussione relaxet, & hoc vt subditos minus q̃ fieri potest, grauet impensis, licet iudices seueritatis gloriam affectantes de consuetudine seruent cõtrarium, ipsi enim in dubiis semper consueuerunt retinere reos in carceribus mãcipatos, vt dicit Benedict. de Plumb. in repet. l. penu. §. ad crimen, post nu. 67. ff. de pub. iud. Potest tamẽ iudex reũ consignare in militib. vt illũ custodiãt in aliquo loco tuto extra carceres vel fideiussorib. q̃ ꝑmittãt eũ in aliquo loco tenere, vel statuere palatium, vel ciuitatem pro carcere sub fideiussiõe, quãdo ꝑsonæ qualitas hoc requirit, & iudex credit pro certo illũ non fore culpabilẽ, ꝑut se vidisse infinitis vicib. obseruari attestatur Ang. in l. nullus, nu. 3. C. de exhib. reis, quem refert Xuarez. in suo vol. allegationum, fol. 688. nu. 11. & Nunius de los corregidores, fol. 155. col. 2. in prin. Subdit tamen ibi Angel. Consulo tibi assessori, vt nunquam eam relaxes fideiussori, quia magna pericula posses incurrere. Sed in hoc iudico meo male loquitur, & contra æquitatẽ, & cõmunem practicam.

12 Cæterum debet iudex diligenter aduertere, quando facit reos sub fideiussione relaxari, vt dentur idonei fideiussores aliàs ipse teneretur in syndicatu, q̃nimò refert Boss. in tit. de carcerato fidei. commit. nu. 7. quòd ipse vidit in cõtingentia facti, quendam magnum virum compelli etiam ante syndicatũ ad soluendã pœnam, quam ꝑmiserat fideiussor. Propterea bonum est, quod iudex vbi fideiussor non sit notoriè plus q̃ soluendo, faciat ei dari approbatorem, seu collaudatorẽ, q̃ illũ collaudet & approbet ꝑ idoneo, nã ipse collaudator tenebitur vbi receptum fuerit fideiussorem non est soluendo. Et hæc est bona cautela, vt dicit Mariã. in d. c. qualiter, & quãdo, post nu. 236. vbi subdit, q̃ ita ẽt seruat consuetudo, dicit etiã Ang. de malef. in verbo, Pro quib. & quolibet eorum, nu. 13. quod ita est consuetudo per Italiam, quem refert Boss. in loco præalleg. Sed certè in hoc Ducatu seruatur, quod notarij rerum criminalium recipiunt ipsi fideiussores, & tenentur in subsidium, vbi illi non sint idonei. Quod fuit optima ratione introductum, quia vt plurimum iudices sunt forenses, notarij verò municipes, & ideo habent magis notas personas, & facultates eorum, qui faciunt ꝑ reis fideiussiones, ꝑpter ea ipsi bene aduertant. Dicitur aũt fideiussor idoneus non modo q̃ possidet bona immobilia, sed etiã qui licet nulla possideat immobilia habet tamẽ tot bona mobilia, quæ de facili asportari nõ possunt, puta, si haberet magnam apothecã, vel multa nomina debitorum, argu. eius quod dicit Bar. in l. sciendum, num. 5. ff. de satisdat. cog. Et ita seruatur, vt attestatur Carauita super ritu 160. magnæ curiæ, nu. 7. in fi. qui multa ponit in hoc proposito, de quibus ego dixi sup. li. 2. §. Fideiussor.

13 Pone, quod Papiensis sit detentus Mediolani, vel econtrà, & offerat dare fideiussores in ciuitate Papiæ, qa dicit eos nõ reperire in ciuitate Mediolani, quia sit forensis, nũquid erit admittendus vt fideiubeat in ciuitate Papiæ? Resp. q̃ non, sed semper dari debet fideiussor in loco iudicij, & ita seruatur, prout ẽt se vidisse obseruari attestatur Afflict. super 2. parte cõstitutionum Regni, Rubrica. 10. num. 6.

14 Sed quid agẽdum, si reus propter paupertatem non inueniat fideiussorem, nũ quid erit relaxandus præstita per ipsum iuratoria cautione? Resp. De iure fortè esset dicendum, quòd sic, & est communis opi. vt ait Marsil. in repet. Rubricæ fideiussoribus, nu. 166. & seq. De consuetudine tamen seruatur contrariũ, & in specie de mulieribus, quòd non relaxentur cum iuratoria cautione, dicit Apostil. ad Apostil. ad Bald. in auct. hodiè, C. de custod. reorum, quòd ita obseruat consuetudo. Ita etiam iudicatum fuisse in curia Burdegalen. attestatur Boër. decis. 349. col. fi. vers. Tamen sunt, & in fi. illius decisionis dicit, quod idem etiam seruatur in viris, ꝑut etiã in hoc Ducatu seruatur indistinctè. Solent tamẽ quandoq; relaxari

delinquentes non multũ grauati in proceſſu cum iuratoria cautione, & præcepto in faciem, cum comminatiõe pœnæ iudicis arbitrio, prius tamen conſulto ſenatu, vel etiam ſi agatur de leui crimine, ſenatu non conſulto. Et iudicio meo eſt optima conſuetudo, ne rei, qui aliàs eſſent relaxandi, vbi fideiuſſorem non inuenirent, propter eorum paupertatem in carceribus marceſcant.

15 Sed quomodo probabitur, q̃ reus nõ poſſit inuenire fideiuſſorem? Reſp. Eo ipſo, quod reus cum iuramento affirmet, quòd non putat inuenire poſſe fideiuſſores, ſatis cenſetur probaſſe difficultatẽ p̃ſtãdi fideiuſſorẽ, ſecũm gl. in l. 1. in verbo, Fideiuſſoribus, ff. qui ſatiſd. cog. quam dicit eſſe communiter approbatam Socin. conſ. 79. col. 2. verſ. Tertio confirmatur, lib. 2. prout illum refert Cotta in memoral. verſ. Iuramentum probat. circa prin. In practica tamen apud nos ſeruatur, q̃ iudex ex officio ſummariè & ſine ſcriptis cum interuẽtu fiſci ſe informat de facultatibus ipſius rei aliter, quàm per eius iuramentum, & deinde fit ordinatio, quòd relaxetur cum iuratoria cautione cum participatione, & interuentu fiſci, & ſubſcribitur à fiſcali & iudex eſt poſtea tutus in ſyndicatu.

16 Scias autem, quòd de iure loquendo, viri illuſtres non poſſunt cogi ad fideiuſſionem præſtandã in cauſa criminali, ſed dimitti debent iuratoriæ cautioni, vt eſt text. in l. quoties, C. de dign. libr. 12. Sed quidquid ſit de iure, contrarium ſeruat cõſuetudo, vt ſ. non modo coganturfideiubere, ſed etiam in carcerem detrudãtur. Et ita dicit Fab. in pra. arb. fol. 458. nu. 12. quod diſpoſitio dic. l. quoties, receſſit ab aula, & in practica non ſeruatur.

17 Quæro, quæ debeat eſſe forma promiſſionis fideiuſſoris in cauſa criminali? Reſpo. Quidam dicunt ſufficere, quòd promittat ſimpliciter cõſignare reum ad omnem requiſitionem ipſius iudicis, quo caſu ſi id non obſeruauerit, tenebitur ad intereſſe. Et hoc videtur tenuiſſe gl. in l. fi. in verbo, commodius, ff. de præto. ſtip. Alij verò dicunt, quod non ſufficit illa ſimplex promiſſio, ſed debet promittere de eum conſignando ſub certa, & determinata pœna. Ita tenuit glo. in l. ſed, & ſi quis, §. fi. in verbo, Plusq̃ ſtatutum eſt, ff. ſi quis caut. & ita communiter ſeruatur, vt dicit Alber. in l. ſi quis reum, nu. 1. ff. de cuſtod. reorum, Carauita ſuper 44. ritu magnæ curiæ, nu. 8. in fi.

18 Sed nunquid poterit aliquis ſe obligare ad pœnam corporalem ex ſua conuẽtione propter delictum alterius? Reſp. q̃ non, ita tenet gl. in ca. cum homo, in verbo, Supplicium, 23. q. 5. quam dicit eſſe frequentiſſimo omnium conſenſu receptã Didacus libr. 2. reſolutionum, c. 8. nu. 8. & ita communiter ſeruatur, vt dicit Alber. in 1. parte ſtatutorum, qu. 51. quem refert Marſil. in Rubr. ff. de fideiuſſ. num. 208. & in l. infans nume. 16. ff. ad l. Corn. de ſicar. Et ideo apud nos non admitteretur in practica illud, quod dicit Xuares in ſuo vol. allegat. fol. 700. nu. 28. in fi. quod ſcilicet aliquis recipiat cuſtodiam carcerati, & ſe obliget tanquam fideiuſſor carcerarius.

19 Vbi verò tantummodo imponitur pro delicto pœna pecuniaria, ſolet reus dimitti cum fideiuſſione de iudicato ſoluẽdo, & ſecuta ſententia condemnatoria contra reum, fit executio contra ipſum fideiuſſorem, etiam abſq; alio nouo proceſſu, vt dixi infrà q. 95. circa prin.

20 Sis tamẽ cautus tu, qui recipis fideiuſſorem, vt ſcias apponi clauſulam, quòd promittit ſtare, & ſoluere quamcunque condemnationem, quæ fiet contra eius principalẽ, etiam in cauſis appellationis, nam regulariter talis fideiuſſio expirat lata ſententia, & ideo fideiuſſor non tenetur in cauſis appellatiõis. Et hæc eſt cõis opi. vt dicit Boër. deci. 315. nu. 1. Pariſ. cõſ. 171. nu. 30. lib. 4. vbi dicit, q̃ ita communiter concluditur. Et hanc cautelam tradit Ang. Aret. in §. ſed hodie, nu. 1. Inſt. de ſatiſdatio. Quæ tamen apud nos non practicatur, ex quo (vt ſæpe dixi) in cauſis criminalibus non admittitur appellatio.

21 Sed quæro, pone quòd ſtatutum pro vulnere imponat pœnam centum, & pro homicidio pœnam mille & quòd aliquis ſimpliciter fideiuſſerit pro alio imputato de vulnere, de eum conſignando, & q̃ deinde vulneratus deceſſerit, nũquid fideiuſſor, ſi illum non conſignet, erit puniendus

niendus in centum, an autem in mille? Resp. Aut vulnus erat à principio mortale,& fideiussor debet cõdemnari in mille aut non erat mortale, & debet condemnari solummodo in centum. Et ita cõmuniter determinatur,vt dicit Gand. de malef.in Rub.de multis quæstionib. nu. 1.Hæc tamen quæstio hodie cessat in practica', cum fideiussiones accipiantur pro certa,& determinata summa,vt dixi sup. vers.Quærò quæ debet.

22 Quæro,pone quod aliquis prestitit fideiussorem in causa criminali,deinde fuit imputatus de alio crimine bannitus, nunquid fideiussor datus in prima causa tenebitur adhuc sub' pœna contenta in fideiussione illum cõsignare? Resp.quod non,imo secuta condemnatione contra illum,remanet prorsus liberatus, nec tenetur illum amplius præsentare,& ita cõmuniter tenetur,vt dicit Alber.in 4. parte,statut.q.64.vbi etiam subdit,quod ita vidit communiter seruari. Et dicit Boss. in tit.de carcer.fideiuss.relaxan.nu.41. ꝙ ita tenent communiter Doct. Propterea iudex debet esse cautus,vt priusqnam cõdemnet reum ex secunda causa, citet fideiussorem ad illum præsentandum ex prima causa, & vbi non consignet,eum condemnet in pœna contenta in fideiussione,deinde procedat contra principalem,ex primo & secundo delicto. Dicit autem Boss.in loco præallegato, quod si iudex condemnat reum ex prima causa, fideiussor non liberatur,& fuit opi.Bart. in l.si quis reum,nu.2.ff.de cust. reorum. Sed contrarium tenuit Bald.post Dyn.in l.qui crimen,nu.12.C.de accus. non poss. & hæc opi.Bald.apud nos de facto seruatur, solet enim primo citari fideiussor ad consignandum reum,& vbi non consignet,condemnari,deinde citatur reus, & si non comparet,condemnatur. Et ita faciunt cauti iudices, vt dicit Alber. quẽ refert Nellus de bannitis,in 2.parte,tertij temp,q.6.& Boss.in loco præall. nu. 51.in fi.Idem dicit Spec.in tit.de dolo,& cont. nu.23.vers.Sed pone,quem refert Caravita super ritu magnæ curiæ 158.nu.3.in fin. vbi etiam subdit,quod ita practicatur in omnib. curiis Regni,& ideo si iudex primo citaret reum,& eo non comparente illum banniret non vocato fideiussore,si post bannum vocaretur fideiussor vt illũ sisteret,esset excusatus,ex facto enim iudicis videtur impeditus, ne illum consignet.Et quãuis interuenerit etiam factũ, & culpa ipsius rei principalis, non propterea debet fideiussor teneri, cum tempore debito monitus non fuit, vt illum consignaret.

23 Sed hic quæro, quantum tempus habeat fideiussor ad præsentandum reum? Resp.quod de iure communi videtur habere dilationem sex mensium,vt est text. in l.sancimus,quæ est lex antepenu.C.de fideiuss.Et ideo dicit Ang.in l.si quis reũ, post nu.6. ff.de cust.reorum, quòd debet iudex facere, quod fideiussor renunciet beneficio d.legis,& subdit, quòd assessores ita practicant.Sed certè apud nos nõ est in vsu dispositio illius legis, & consequenter neq; etiam practica illius renũciatiõis,omnes enim fideiussores expresse recipiuntur de consignando ad omnẽ requisitionem,& toties quoties, &c. & propterea cessant omnes difficultates, quia sumus extra casum illius legis.

24 Successiuè quæro, si fideiussor reum non consignet,cui applicetur pœna promissa? Respond.quod applicatur fisco,& ita obseruat consuetudo, vt attestatur Bar.in d.l.si quis reum,nu.4.ff.de custod. reorum,vbi etiam Ang.nu.7. dicit, quod ita practicatur.

QVAESTIO XLVII.

SVMMARIVM.

1 *De cautione de non offendendo?*
2 *Et nunquid à parte regulariter peti possit?*
3 *Et an possit iudex ex officio cogere partes ad illam præstandum?*
4 *Et quid si pars illam petens dederit causam inimicitiæ?*
5 *Et an hæc cautio præstanda sit cum fideiussoribus?*
6 *Et quanto tempore duret?*
7 *Et quid si durante promissione de non offendendo inter aliquos, vnus offendat alium, an possit deinde alius illum impune offendere?*
8 *Et quid in indiciis?*
9 *Et quid si ex noua causa secuta sit offensio?*
10 *Et quid si eodem tempore vnus alterum offendat?*
11 *Et an si quis offendat fratrem alterius, dicatur incidisse in pœnam?*
12 *Et quid si adulterauit eius vxorem?*
13 *Et quomodo hæc pœna, & pro quibus portionibus transmittatur ad hæredes?*

1 FRequenter contingit, quòd postquam iudex mandat inquisitum è carceribus sub fideiussione relaxari, comparet accusator, seu pars offensa, quæ petit illum prius, quàm relaxetur, cogi ad præstandam fideiussionem de eũ non offendendo: Nunc ergo aliquid de ipsa cautione videamus.

2 Et inprimis quidem facienda est generalis conclusio, quod potest pars petere ab eo, à quo timet offendi, sibi pstari cautionem de nõ offendendo, & tenetur iudex illum cogere ad eam præstandam, l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. prę sidis. Et hæc est receptissima omnium traditio, vt ait Placa lib. 1. delictorũ. c. 7. nu. 1.

3 Sed nunquid potest iudex ex suo mero, & absoluto arbitrio, non præcedente aliqua causæ cognitione, cogere aliquẽ ad præstendam hanc cautionẽ? Respo. ꝙ non, sed solummodo si petatur à parte, & cũ iusta causa. Et hæc est cõmunis opi. vt dicit Paris. cons. 168. nu. 10 lib. 4. quem refert Placa in d. c. 7. nu. 1. in fi. Ego tamen plerunq; vidi contrarium obseruari, quã do subest timor scandalorũ, solent enim iudices, & debent cogere partes ad inuicem fideiubendum de se non offendendo, omni appellatione & exceptione remota, & vbi recusent fideiubere, eiiciuntur à ciuitate, sub comminatione graui pœnarum. Et hæc practica mihi semper placuit, debẽt enim omni studio iudices curare, vt in ciuitate omnia sint pacata, & tranquilla. Quinimò in multis locis vbi quis minatur alteri, solet illi dari in custodiã aduersario suo sub pœna vitæ. Et hanc custodiam appellamus Saluaguardam, quam senatus ex causa quandoque solet concedere, psertim quando aduersarij sunt potẽtiores, & manu promptiores. Et hoc etiã seruari de consuetudine Franciæ attestatur Aufrer. ad decis. Tholos. 489. & Marcus decis. 125. nu. 2.

4 Sed pone, quòd pars, quæ petit sibi caueri de non offendẽdo, fuerit illa, quæ dederit causam inimicitiæ, nũquid poterit eius aduersarius ei hoc obiicere, & recusare illam præstare? Respo. quòd non, sed eo non obstante, adhuc cogendus est vt eam præstet. Ita tenet Bart. in l. qui bona fide, §. si quis iuxta, nu. 1. ff. de damno inf. & est cõmunis opi. vt dicit Ripa in Rub. de iud. post num. 14. vers. Præmissa etiam, Ant. Gomes. c. 12. delictorum, post num. 14. versic. Quod etiam extende.

5 Sed quęro, quomodo prędstanda sit hęc cautio? Resp. quod debet præstari cum fideiussoribus, & ita seruatur de cõsuetudine, vt dicit Alber. in l. non est verisimile, in prin. vers. Sed vide dubitari, ff. quòd metus causa. Et ita semper vidi seruari, etiã quòd pars multa bona possideat. Benè verum est, ꝙ si ille, à quo petitur hæc cautio, si pauper, ita vt verisimiliter non possit inuenire fideiussorem, tunc admittitur ad præstandũ loco fideiussionis iuratoriam cautionem. Et hoc dummodo sit bonæ vocis, & famæ, aliàs enim nõ esset de eo confidendum. Sed debet iudex illum potius cogere, vr exulet, neq; excusatio paupertatis esset hoc casu admittẽda, nam homines malæ vitæ, & conditionis quanto sunt pauperiores, tanto etiã promptiores sunt ad delinquẽdum, cum non timeant confiscationem bonorum, quæ non habent.

6 Item quæro, quanto tempore duret hęc cautio, & promissio de non offendẽdo? Resp. Aliqui dixerunt, quòd tantum durat 30. diebus. Et hanc dicit esse communem opin. Alber. in d. §. ne potentiores, post nu. 4. versi. Item quæro quanto. Sed certè hoc nõ seruatur in practica, sed solet limitari tempus arbitrio iudicis, & si intra illud tempus non cessauerit causa suspicionis, tũc iudex potest ac debet cogere partes per aliquod tempus anteq̃ expiret, ad illam renouandam. Et aduerte, quia ex negligẽtia iudicum super hac renouatione facienda, vidi ego in facto multa mala contingere. Et hanc opin. ꝙ tempus, quo habet durare hæc cautio, relinquatur iudicis arbitrio, dicit esse communem Ripa in Rub. ff. de damno infec. num. 23. quem refert Placa in dicto ca. 7. nu. 4. & ab ea (præsertim stante consuetudine) nullo modo est in practica recedendum.

7 Sed quoniam plerunq; secuta aliqua offensione post datam fideiussionem solet de variis quæstionibus dubitari, non impertinens existimaui de eis etiam aliquid

quid subiicere. Quæro itaque in primis, facta per aliquos promissione de non offendendo, prout fit quando contrahitur pax, vel præstatur hæc cautio, nunquid si vnus ipsorū offendat alterum, & sic frangat pacem, possit alteri impunè illum offendere? Resp. quòd sic, ita sentit Bart. in l. cum pater. §. libertis, in fi. ff. de lega. 2. & ita communiter concluditur, vt attestatur Alex. in l. cum proponas, nu. 6. C. de pactis. Hanc etiam esse communem opinionem, dicit Alex. consil. 115. nu. 7. lib. 4. Dec. cons. 380. num. 2. Paris. cons. 164. nu. 23. lib. 4. Cland. in d. l. cum proponas, nu. 6. Cephalus consil. 35. num. 27. lib. 1. & dicit Corn. consil. 42. in litera F. lib. 2. quòd in hoc omnes concordant. Et hoc etiam si in contractu apposita esset clausula, ꝙ pœna toties committatur, quoties contra factum fuerit, adhuc enim iste, qui posteriore loco offendit, nō dicitur in pœnam incidisse. Et hanc opinionem tanquam communem sequitur Alexand. in allegato consi. 115. nu. 8. & seq. Pet. Bel. de re militari, fol. 136. nu. 52.

8 Sed hìc incidenter quæro, pone, quòd sint factæ induciæ, vel (vt nostri Doctores appellant) treuga, inter aliquas partes, nunquid si vna pars frangat inducias, poterat altera pars eis contrauenire? Resp. Aliqui dixerunt, quòd non, sed quod tenetur eam nihilominus obseruare, & fuit dictum originale Vincent. in c. inter verba, 11. quæst. 3. Et hanc opi. dicit esse communem Deci. in ca. constitutus, el 1. post num. 2. vers. Ad prædicta, de appella. Gratus consil. 105. nume. 1. & sequen. lib. 1. Et dicit Imola in d. l. qui seruum, nu. 2. quod ita obseruatur de consuetudine, prout illum refert Socin. consil. 262. in fin. lib. 2. quod est duplicatum in consil. 90. lib. 3. Sed certè Imol. ibi hoc non dicit, sed tantummodo refert Vincent. dicentem ita seruari in Hispania, & subdit, quod illud videtur potius de consuetudine, quàm de iure. Et Vincentium ita attestantem refert etiam Ioan. And. in addi. ad Specu. in tit. de treuga & pace, super Rub. & Alexan. in d. l. cum proponas, nu. 3. & Ias. in d. l. qui seruum, nu. 3. & Gomes. Arias super lege 36. Tauri, nu. 18. Ego credo contrarium de iure verius esse, scilicet quod pars nullo modo teneatur obseruare treugam, quam eius aduersarius fregerit, & ita etiam semper vidi vbique obseruari. Et dicit Corn. in d. cons. 42. in litera F. se putare quòd illa opin. nullibi seruetur in practica, Claud. in d. l. cum proponas, nu. 4. attestatur, quòd vbiq; contrarium seruatur, præterquam in Hispania.

9 Quæro nunc, pone, ꝙ existente inter aliquos rixa seu inimicitia, facta fuerit inter ipsos, promissio de non offendendo sub aliqua pœna, & ꝙ deinde ex noua causa siue rixa superueniente vnus eorum alterum offendat, nunquid dicetur cōmissa pœna? Resp. Barto. in l. aut facta. §. causa, nu. 1. ff. de pœn. tenuit, ꝙ non, & ita communiter teneri attestatur Cor. in d. cons. 42. in litera B. Hanc etiam dicit esse communem opi. Alex. in l. qui in insulam, nu. 4. ff. de verb. obl. prout illum refert Paris. in d. cons. 165. nu. 26. lib. 4. licet in libro meo Alex. id non dicat, refert etiam Taeg. in pract. cri. c. 13. nu. 6. in fin. Soc. Iun. consil. 103. nu. 7. lib. 3. Et dicit Bal. in c. 1. in princ. num. 2. de pace tenenda, quòd ita tenent communiter Doct. & ita in facti contingentia consuluit Rom. cons. 258. Mantua cons. 169. lib. 1. Hoc tamē intellige vt procedat, quando apparet de noua causa verisimili, aliàs secus, prout in facti contingentia consuluit Cephal. cons. 35. lib. 1. in 1. dubio. Item intellige vt procedat, quando ille, qui offendit, non dedit causam vel occasionem secundæ rixæ, vel illam aliquo modo procurauit seu affectauit, aliàs enim vidi pluries iudicari, quòd diceretur cōmissa pœna, & hoc ad euitandas fraudes, quę de facili possent hoc modo committi. Quilibet enim posset facere oriri nouam causam, & ita impunè alium offendere, non obstante promissione, quod esset maximè inconueniens.

10 Sed hic quæro, pone, ꝙ duo promiserunt se inuicē non offendere sub pœna, Modò contingit, quòd ambo se inuicem offenderunt eodem tempore, ita vt non appareat, quis primò offenderit, nūquid aliquis ipsorum dicetur incidisse in pœnam? Respon. quòd nemo eorum tenetur, sed offensa inuicem compensatur. Ita tenet Barto. in l. cum pater. §. libertis, nume. 7. ff. de legat. 2. & est communis

opin. vt dicit Alex. in l. si seruum. §. sequitur, nu. 9. ff. de verbor. oblig. quem refert Boër. decis. 237. post num. 2. Gratus cons. 114. nu. 14. lib. 2. Ias. in d. §. sequitur, nu. 12. Et hæc quidem conclusio de plano procedit, quando agitur solummodo de pœna applicanda parti, sed si in promissione fuisset apposita aliqua pœna, quę esset applicanda fisco, fortè ambo essent condemnandi, licet enim ratione incertitudinis regulariter omnes debeant absolui, tamē illud habet locū, quando agitur de pœna corporali, secus autem quādo agitur de pœna pecuniaria, nam omnes puniuntur, ne delictum remaneat impunitum, vt dixi infrà q. 60. vers. Vidi ego.

11 Quæro etiam, si duo promiserunt se inuicem non offendere sub pœna, nunquid si vnus eorum offendat fratrem alterius, dicatur incidisse in pœnam? Resp. quòd non, ita tenet Bart. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, nu. 10. ff. de verbo. oblig. & ita dicunt communiter Doct. vt ait Bald. in c. 1. §. similiter si dominum, nu. 4. quib. mod. feud. amit. Pet. Bellus de re milit. fol. 136. post nu. 53. Hanc etiam dicit esse cōmunem opi. Alex. in d. §. Chrysogonus, nu. 20. & seq. Ad hoc enim vt dicatur pax rupta, requiritur quod persona offensa sit talis, quòd propter eius offensam competeret principali actio iniuriarum proprio nomine. Quod tamen intelligę, vt ꝓcedat, nisi manifestè appareret, quòd offendisset eius fratrem, vt ipsum principalem offenderet, puta, quia nullam aliā causam inimicitiæ haberet cum ipso fratre, nam eo casu grauius etiam esset puniendus.

12 Sed quid si vnus ex illis, qui promisit alium non offendere sub pœna, adulteraueritvxorem alterius, nunquid incidit in pœnam? Resp. quòd non, quia præsumitur potius id fecisse causa libidinis, quàm animo iniuriandi. Ita tenet Bart. in l. verum, nu. 4. de furtis. Et hoc dictum Bart. communiter à consulentib. approbatur, vt dicit Lud. Catus inter consil. criminalia diuersorum cons. 99. nu. 13. lib. 1. Hanc etiam dicit esse communem sententiam Aug. ad Ang. de malef. in verbo, *Che hai adulterato*, post n. 60. Et ideo si mulier illa esset adeo deformis seu vetula, vt verisimile esset, quod potius animo iniuriandi, quàm ex causa libidinis id fecisset, fortę posset dici quòd incidisset in pœnam.

13 Quæro, quomodo hæc pœna, in quam incidit cōtrafaciens promissioni de non offendendo, & pro quibus portionibus transmittatur ad hæredes? dixi suprà, lib. proximo, §. stipulatio.

QVAESTIO XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *De dilationibus?*
2 *Quot dilationes dari debeant in causis criminalibus?*
3 *Et an in causa adulterij concedendæ sint dilationes, prout in aliis causis?*
4 *Dilationes in causis criminalibus an sint vtrique parti communes?*

1 PErfecto processu informatiuo ex parte iudicis, reoq; examinato, factisq; debitis repetitionibus, & confrontationibus testium, solet pars offensa citari ad subministrandum, si quid habet contra ipsum reum, præsertim vbi adest querela & etiam eodē contextu citatur ad videndam fieri publicationem ꝓcessus. Et scias quod licet in causis ciuil. publ. processus non sit de substantia iudicij, sed ea omissa, ꝓcessus nihilominus valet, vt dixi infrà lib. prox. tamen in criminalib. si omitteretur, processus esset in ipso iure nullus, qa tolleretur reo facultas se defendendi, nam scdm cōem practicā, eod. contextu solent iudices publicare ꝓcessum offensiuum, & eius copiā parti decernere, vnà cū termino ad faciendum suas defensiones.

Sed pone, ꝙ accusator compareat, & petat sibi statui dilationē ad probādum? Resp. quòd iudex debet illam concedere & supersedere à publicatione processus. Et ita vbique indistinctè obseruatur.

2 Quęro quot dilationes dandæ sunt in iudiciis criminalibus? Resp. quòd de iure dandæ sunt accusatori duæ dilationes, & tres reo, vt dicit text. in l. fin. ff. de feriis, & licet ille text. videatur loqui in causis capitalibus tantum, nihilominus intelligi debet, vt procedat etiam in aliis causis criminalibus quibuscunque. Et ita illam legem intellexit gl. magna ibi, cuius opi. dicit esse communem Bald. in ead. l. fin. in vltimis verbis, & illam de consuetudine obseruari attestantur Scribentes ibi, &

ibi, & in specie Ang. post nu.1, & Paul. de Cast. post nu. 3. & Alex. nu. 22. & Ias. n. 50. Maranta in suo Specul. fol. 118. post nu. 2. In hac prouincia seruatur, q̃ materia dilationum in causis criminalib. est arbitraria iudicibus, secundum opin. Inno. in c. ad petitionem, nu. 4. de accus. quam etiã tenent communiter cano. vt dicit Alex. in l. 2. n. 8. ff. de re iud. & ideo solent iudices de facili concedere plures etiam dilationes reis, prẽsertim quando sunt in carceribus, nam eo casu cessat præsumptio calumniæ. Accusatoribus autem non ita de facili eãs concedunt, ne rei grauentur impensis. Et nota, q̃ si iudex suspicetur partẽ petere dilationem per calumniam, potest illi comminari mulctã, in casum, in quo deficiat in probatione, vel etiam illam cogere ad promittendum fisco aliquam pœnam pecuniariã, si non probauerit illud, ad qđ probãdum petit ipsam dilationem, & ita sæpe vidisse fieri, & obseruari attestatur Cagno. in Rubr. si quis iusdi. non obtẽp. nu. 4. Quod tamen ego nunq̃ vidi seruari, bene vidi quandoq; ac cusatorem petẽtem tertiam dilationem ad probandum, reo existente in carcerib. cogi ad fideiubendum de omnibus expensis versus partem, vbi non probet. Et hæc practica mihi magis placet.

3 Sed nunquid in crimine adulterij dandę sunt dilationes, sicut in aliis causis criminalibus? Resp. q̃ de iure non est danda dilatio, nisi ex iusta causa, vt videtur esse text. in l. crimine. ff. de adulter. Sed certè quidquid sit de iure, cõtrarium seruatur de consuetudine, ita enim dãtur dilationes in causa adulterij, vt in aliis delictis. Et ita practicamus in palatio, vt dicit Bal. in d. l. fin. num. 14.

4 Cætera autem, quæ pertinent ad materiam dilationũ, posui infrà lib. proximo, & nota, quòd sicut in causis ciuilibus dilationes concessæ vni parti, sunt etiam alteri cõmunes, vt ibi dixi, ita etiam in causis criminalibus, quidquid in cõtrarium consuluerit Signorol. consil. 160. contra quem tenent communiter Doctores, vt attestatur Apostillator ibi in summario ipsius consilij, & ita semper vidi seruari.

QVAESTIO XLIX.

SVMMARIVM.

1 *De publicatione processus, eiusq; copia parti decernenda.*
2 *Et quid si procedatur per viam inquisitionis?*
3 *Et quid in crimine hæresis?*
4 *Et quid si pars illam non petat?*
5 *Et an pars petens copiam processus, teneatur exprimere causam?*
6 *Et quid si reus sit contumax?*
7 *Et quid si ex pluribus reis aliqui sint præsentes, & aliqui contumaces?*
8 *Et an prius fieri debeat repetitio testium?*
9 *Et an sit danda reo copia allegationum?*
10 *Et an etiam accusatori danda sit copia processus?*
11 *Et quid in pcessu, qui sit super inquisitione generali?*
12 *Et an facta publicatione processus possint adhuc testes recipi?*
13 *Neminem condemnari debere, nisi dato termino defensionis.*
14 *Et an princeps possit huiusmodi terminum defensionis tollere in causa criminali?*
15 *Et quid si reus captus sit in flagranti crimine?*
16 *Et an possit reus huic termino renunciare?*
17 *Et an reus petens veniam delicti, censeatur illud fateri?*

1 VBI accusator aliam dilationem ad probandum nõ petat, fit publicatio processus decerniturq̃ue ei copia cum termino defensionis. Et quod danda sit reo copia indiciorum, dicit esse communem opin. Ripa in l. 2. nu. 8. C. de edendo, quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera I. num. 22.

2 Et hæc quidem conclusio nullam habet difficultatem, si reus eam petat sibi dari, nam regulariter etiam si contra aliquem procedatur per viam inquisitionis, dãda sunt inquisito nomina testium contra eum productorum, necnon & dicta ipsorum testium (eo petente) publicanda sunt, ad effectum vt possit seipsum defendere, & suas exceptiones proponere, aduersus eorum dicta, & personas, vt colligitur ex textu in c. qualiter & quando, el 2. §. Debet igitur, de accusat. Et ita firmant scribentes omnes, vt dicit Paris. conf. 2. nu. 155. lib. 4. Ita etiam tenere communiter Docto. attestatur Cæpol. consi. crim. 65. circa fin. & cons. 66. versic. Quinto probatur.

3 Habetq; locum hæc conclusio etiam in crimine hæresis, nam etiã in causa hæresis danda est reo copia indiciorum, nõ tamen edenda sunt nomina testium, vbi adsit suspicio periculi, fortè propter potentiam ipsius inquisiti, vel dicit gl. in c. fin.

fin. in verbo, Indiciis, de hæret. in 6. & ita firmant communiter omnes Scribentes, vt dicit Pariſ. in d. conſ. 2. nu. 164. & idem etiam eo caſu ſeruandum eſſet in aliis cauſis. Et ideo dicit Blancus in pract. crimin. fol. 38. nu. 80. quòd inoleuit practica, quòd dentur nomina teſtium confuſa, & ſeparata à dictis teſtium ob potentiam reorum, ne poſſint ſcire, quid ab vnoquoque eorum dictum fuerit. Et proximis menſibus ita obſeruauit Senatus in cauſa homicidij cõmiſſi in perſonam Iacobi Philippi Fraſcariæ, in qua propter potentiam aduerſariorũ permiſſum fuit iudicibus in ipſa cauſa delegatis, vt non ederent nomina teſtium, niſi prout ſibi videretur, 23. Auguſt. 1564. A.C. quod tamen nunquã aliàs vidi per Senatum concedi, Benè verum eſt, quod in cauſis hæreſis, cum ſemper graue periculum credatur imminere, ſi non teſtibus, ſaltem cauſis fidei Catholicæ, quia pauci liberè teſtimonium perhiberent, ſi nominum publicatio fieret, ideo conſuetudine receptum eſt, vt nunquam nomina teſtium publicentur, vt atteſtatur Simancas, de hæret. c. 62. num. 9.

4 Sed nunquid tenetur iudex dare **copiam indiciorum reo non petenti?** Reſp. Aliqui tenuerunt, ꝙ non, & dicit Blanc. in pract. cri. fol. 39. nu. 102. quòd ita quotidie ſeruatur, quod ſcilicet iudices dant aduocatos carceratis, & cùm proceditur in cauſa, qui vult indicia, illa petit, & ſubdit, quòd ita vidit ſeruari. Tu verò dic, ꝙ aut loquimur an ſit danda reo copia indiciorum antequam ſubiiciatur torturę, & tunc non eſt danda, niſi petatur, & eſt communis opi. vt atteſtatur Boſſ. in tit. de indi. nu. 79. vbi etiam ſubdit, quòd ita practicatur: Si vero petatur, omninò dari debet, & eſt cõmunis opi. vt dicit Nouel. in tract. ad defenſam, fol. 89. in primis verbis, Alex. de Neuo, conſ. 86. nu. 4. dixi infrà q. 64. verſ. Sed qd ſi ille, aut loquimur, an ſit danda ante condemnationẽ, & dic ꝙ debet omninò dari, etiamſi non petatur. Et hoc ſiue ſit conuictus, ſiue etiam confeſſus, vt dixi infrà ver. Eſt igitur, & ita ſeruatur in hac prouincia, non tamẽ intellige, quòd ſit danda reo cũ effectu ipſa copia proceſſus expẽſis officij, vel partis querelantis, ſed fit tantummodo decretum copię, ita vt pars (ſi velit) poſſit illam habere, ſuis tamen expenſis.

5 Sed quæro, nunquid reus petens copiam ꝓceſſus teneatur exprimere cauſam, propter quam illam petat? Reſpo. Fortè de iure poſſet dici, quòd ſic, & ita videtur tenere Alexan. conſ. 65. col. penult. lib. 1. Sed contrarium ex communi vſu ſeruatur, vt dicit Blancus in pract. crimin. fol. 38. num. 76. & ſequen. & ſic ſatis eſt, quòd pars dicat. Peto copiam indiciorum mihi decerni, hæc enim aſſertio incluſam habet cauſam, quia ſcilicet volo me defendere, & elidere indicia aliter quàm per torturam.

6 Scias tamen, quòd hæc publicatio proceſſus fieri non ſolet, niſi quando proceditur contra reum abſentẽ, & contumacem tunc nulla facta publicatione proceſſus, neque data copia parti deuenitur contra eum ad condemnationem etiam capitalem, vt quotidie videmus.

7 Sed pone, ꝙ plures ſint rei de vno delicto accuſati, quorum vnus ſit præſens, alij verò contumaces? Reſp. ꝙ licet ſecundum aliquos non debeat differri proceſſus rei præſentis, donec illi, qui ſunt contumaces, condẽnentur, & hanc dicat eſſe communẽ opi. Boſſ. in tit. de ſentent. nu. 85. in hac tamen prouincia ſeruatur totũ contrarium, quia ſcilicet nunq̃ publicatur præſenti ꝓceſſus offenſiuus, niſi prius contumacib. condemnatis, vt etiam fatetur Boſſ. in loco præalleg. & in tit. de delicto, num. 46. Et ita omnino ſeruandum eſſe, in facti contingentia ſenatus expreſſè reſcripſit prætorib. Fontanellæ, & Romanenghi, 11. Auguſt. 1558. Et eſt (iudicio meo) optima practica, ne (ſi publicetur proceſſus) poſſint contumaces inſtrui de indiciis contra eos exiſtentibus, & ſubornare teſtes, & deinde cõparere. Ipſis autẽ contumacibus condemnatis, fit publicatio proceſſus quò ad præſentes, daturq̃; eis copia, deletis tamen prius, quantum commodè fieri poteſt, nominibus contumaciam, atq; his omnibus, quæ ad eos pertinet, quatenus tamen quò ad præſentes per huiuſmodi deletionẽ non tollatur, vel in minimo facultas defenſionis.

8 Item ſcias, quòd nunquam publicatur proceſ-

processus,neq; datur copia parti,nisi prius factis debitis testium repetitionibus, iuxta ea quæ dixi suprà, q. 45. non enim datur reo copia indiciorum, quæ iudex sumpsit super processu informatiuo,nisi postquam sunt eo citato legitimè repetita.Et ita practicatur,vt dicit Maranta in suo Specu.fol.80.nu.8.in fin.

9 Quæro nunquid sit danda reo copia allegationum? dixi infrà lib.proximo.

10 Danda est autem processus copia non tantùm reo,sed etiam accusatori,si illam petat, quod intellige, quando processus publicatur etiã reo, sed ante publicationem processus nõ debet dari copia accusatori, etiam si illam petat pro interesse fisci, vt possit alia indicia subministrare. Est enim hoc casu omnino repellẽdus,& ita seruatur,vt dicit Bos.in tit.de iud.nu. 82.Vidi tamen quandoq; ostendi à iudicibus examina reorum accusatorib.vt melius sciant fisci partes tueri,quod tamen ego nõ nisi ex magna causa,& in atrocioribus delictis,& in quib. difficilè esset habere indicia,faciendum esse consulerem.

11 Hęc autem omnia,quę de publicatione processus dicta sunt, intelligi debẽt,vt locum habeant in processu,quì specialiter fit contra aliquem,contra quem tanquam culpabilẽ iudex inquirit. Secus autem dicendum est de processu, qui fit super inquisitione generali ad inuestigandum, quis fuerit delinquẽs, cum enim in ea non sit adhuc aliquis reus certus, non est alicui danda copia indiciorum,& ita obseruat consuetudo,vt attestatur Ant. de Canar. de quæst. in 2.membro,nu.52. in fi. Quod nota, quia plerunque solent fieri quædam comparationes præuentoriæ,petẽdo copiam indiciorum,&c.cum tamen adhuc non sit formatus processus informatiuus,siue inquisitio specialis,vt eludant iudices imperitos, debet igitur iudex prius formare ipsam inquisitionẽ specialem,siue processum offensiuum,& deinde seruatis seruandis (iuxta in quæstionibus præcedentibus)poterit dari copia inquisito.

12 An autem facta publicatione processus, possint adhuc recipi testes,dixi infrà, quæst.61.vers.Sed quæro.

13 Est igitur certa iuris cõclusio, quòd in criminalibus nemo debet condemnari, nisi prius dato termino ad faciendũ suas defensiones,etiã si fuerit delictum ipsum sponte confessus. Et hanc practicam seruat totus mundus,vt dicit Salycet.in l.2. post nu.7.C.de custod. reorum,Ange.de malef.in verbo, Qui iudex dictis inquisitis in primis verbis, quẽ refert Pract.Conradi,fol.307.nume.3.Ita etiam seruari ex communi obseruantia attestatur Maria. in repet.c.qualiter & quando, post num. 232.de accusat.Paris.Put.de synd.fol.459. c.6.in fi.Pract.Carer.fol.538.nu.45.Bos.in tit.de senten.nu.1.potest enim reus contra propriam confessionem multa deducere, de quibus dixi infrà q.55.vt in facti contingentia consuluit Gram. consil.16. Vide quæ dixi infrà q.65.in princi. Et aduerte,qa talis terminus defensionis dandus est reo etiam non petenti, vt suprà dixi, & hoc non modo quando tantũ est conuictus,vt aliqui faciunt,& dicit videri communem mentem Doctorum Boss. in tit.de confessis,nu.10.sed etiã quando est sponte confessus,vt dixi in loco prędal.

14 Et hoc adeo verum est,vt nec etiã princeps possit etiam de plenitudine potestatis tollere in criminalibus suas defensiones reo, secundum Bald.in l.3.§.si is pro quo.vers.In ead.glos.ibi non obstante.ff. quod quisq; iuris.Et hanc doctrinam omnes Doctores tenent,vt dicit Soc.consil.266.post nu.46.vers.Tertius casus,lib. 2.quem refert Marsil.in pract.crim. §.expedita, nu.76. & in §. oportunè,nu.61.& cons.81.nu.78.quod cons.Soci.ego retuli suprà quæst.31.vers.Adde quòd hæc.

18 Vlterius quęro,nunquid reo capto in flagranti crimine dandus est terminus defensionis? dixi suprà quæst.8.versi.Sed nunquid.

16 Quæro nũc, an possit reus per pactum renunciare termino sibi statuto ad faciendum suas defensiones? Respõ.quòd in causis criminalibus potest reus renuncia re suis defensionibus, quando agitur de imponenda pœna corporis afflictiua.Ita sentit gloss.in l.pactum inter hæredes,in verbo, Liceat, ff. de pactis, quæ communiter approbatur à Doctoribus, vt ait Duennas regula 190. in quarta limitatione. Illam etiam dicit esse ab omnibus receptam

receptam Didacus ſuper 4.decretal.fol. 202.nu. 16.Hanc etiã atteſtatur eſſe communem opin.Anto. Gomeſ. c. 1.delictorum, poſt nu. 66. Benè verum eſt,quòd ſi reus fuiſſet ſponte confeſſus delictum,& iudex illi ſtatuiſſet terminum ad faciendum ſuas defenſiones, poſſet hoc caſu reus illi termino renunciare,& poſſet iudex ſtatim illum morti tradere,& ita practicatur,vt dicit Bal.in l.ſi accuſatoribus, nu.11. C. de accuſa.Hoc etiam in practica ſatis receptum eſſe teſtatur Didac.in loco præallegato. Solentq; iudices huiuſmodi renunciationi apponi facere clauſulam, quia ſcilicet ſcit nullam ſe habere defenſionem, iuxta dictum Bald.in l.raptores,num.4.C.de epiſc.& cler,quod ſe dicit ſemper practicaſſe Ang.de malef.in verbo,Qui iudex dictis inquiſitis,&c.nu. 8. Et dicit Angel.in l.ſed ſi quis.§.quæſitum,poſt nu.3.ff.ſi quis cautio.quod hac practica hodie vtuntur aſſeſſores, quem refert Auguſt.ad Ang.in d.verbo,Qui iudex, nu.14. Conſulo tamen iudicibus,vt nullo modo curent inducere reos ad renunciandum ſuis defenſionibus, ne ſuper eos, & eorum filios conuertatur, ſi iniquè fecerint, vt dicit Ang.in d.§.quæſitum.

17 Sed hic incidenter quęro, nunquid reus implorans clementiam iudicis,& petens veniam delicti,cenſeatur fateri delictum? Reſp.Si quidem petat veniam delicti ſolemniter coram iudice,videtur fateri delictum,ſi verò petat veniam extrajudicialiter, illud fateri non videtur. Et hæc diſtinctio eſt de mente doctorum,vt dicit Gigas de crimi.læſæ Maieſta. fol.112. quæſt.23.num.3.Faciunt quæ in hoc proposito dixi ſuprà,quæſt.21. verſic.Sed hic cadit.

QVAESTIO L.

SVMMARIVM.

1 *De nullitatibus proceſſus.*
2 *Proceſſus formatus contra minorem 25. annis,non dato ei curatore,eſt ipſo iure nullus.*
3 *Quadrageſimali tempore an poſſit procedi in cauſis criminalibus?*
4 *Proceſſus factus ſuper generali inquiſitione an valeat,ita quòd poſſit reus condemnari?*
5 *Et quid in cauſis ſyndicatus officialium?*
6 *Stante ſtatuto quòd alicui denegetur actio, an poſſit iudex ex officio inquirere?*

1 NVnc de reorum defenſionib. videmus, & Prima quidem eſt defenſio, quæ oritur ex illis exceptionibus, quæ concernunt nullitatem proceſſus, quarum multas colligere potes ex his, quæ ſuperiùs dicta,& inferiùs dicenda ſunt in diſcurſu materiæ,& poteſt etiam poni exemplum,† puta, ſi proceſſus fuerit formatus contra minorem 25. annis,nullo prius illi dato curatore,nam eo caſu proceſſus eſt ipſo iure nullus.l.clarũ.C.de auth. præſtan.& eſt cõmunis opi. vt dicit Boſſ. in tit.ſi aduerſus rem iud. nu.22.Roland. conſ.31.nu.1.lib.1.& dicit Placa lib.1.delictor.c.32. num.12.in fi.quòd ita in regnis Hiſpaniarum vſu receptum eſt,& praxis id obſeruat. Sed certè iudices noſtri hoc malè ſeruant,vt dicit Pract.Pap.in forma inquiſitionis,in verbo,Contra,& aduerſus, nu.2. & ita in hoc Ducatu hæc exceptio in practica non admittitur,nam in delictis minor 25.ann. dummodo ſit maior 14. habetur in omnibus,& per omnia pro maiore, maximè quando confitetur delictum, vt dixi infrà q.55.verſ.Vlterius etiam.Et dicit Boſ.in tit.de confeſſis,nu. 69.quòd ita vidit quotidie obſeruari contra dictam legem Clarum,& dicta doctorum,de quibus ſuprà tam in confeſſione, quàm in aliis actis factis per minorem in iudicio criminali, nullo dato curatore. Fortè poſſet ei prodeſſe talis defenſio ad effectum minuendi pœnam iuxta ea quę dixi infrà q.16.circa princip.

3 Pariter etiam opponi poſſet,ꝙ proceſſum fuerit tempore quadrageſimæ,nam illis dieb.inhibita eſt cognitio cauſarum criminalium,vt eſt tex.in l.40.C.de feriis. Sed certè hæc exceptio parum prodeſſet, quia illa lex 40.de conſuetudine non ſeruatur,vt atteſtatur gloſ.fin.ibi,quam refert Marcus deciſ.409.Quæritur an in feſtis, poſt nu.1.An autẽ diebus feriatis poſſit inferri tortura reo,& an exequi condemnatio capitalis,dixi inf. q.64.verſ.Quæro an tortura,& q.97.verſi.Quæro etiam.

4 Item quia proceſſum fuiſſet per inquiſitionem generalem nulla facta ſpeciali inquiſitione,quo caſu non videtur ſequi poſſe condemnatio, nam inquiſitio generalis fit ad inueſtigandum,non autem

ad

ad puniendum,& sic vt prę paretur via in quisitioni speciali,secundum Innocent. in c.bonæ,el.1.nu.5. de elect. vbi attestatur, quòd ita practicat totus mundus,& illud dictum Innocē.referunt scribentes in ca.inquisitiōis,de accus.& in specie Anan.nu.4.& Felin.post nu.5. & Tiraquel. de pœnis causa,53.nu.3. Idem dicit Ang. in d.l.ea quidem,nu.5. Tu verò(ne erres) aduerte,quia si ex inquisitione generali, id est,informationibus,quæ assumuntur per iudicem ad inuestigandum, quis delictum commiserit,nihil emergat specialiter contra aliquem,nulli dubium est,ꝙ super ea non potest sequi condemnatio. Sed si resultent indicia specialiter contra aliquem, tunc ipse citatur super ipsa inquisitione generali ad se defendendum, & contra eum proceditur,vt dicit Inno. in loco prælleg.quem ego fideliter retuli suprà q.5.vers.Poterit igitur.Et hoc casu,facta citatione,& secuta litis contestatiōe,sequi potest ex ipsa generali inquisitione condemnatio,vt dicit Bal. in l.edita ibi per me allegatus.Et dicit Anton. Rondine.de synd.nu.119.quod ita cōiter seruatur.Debent tamen hoc casu reo cō parente repeti testes,& alia fieri,de quib. suprà dictum est in discursu materiæ.Testes enim,qui recipiuntur super inquisitione generali,recipiuntur parte non citata,meritò non faciunt fidē contra reū, postq̄ comparuit,nisi ipso citato,aut prę sente repetantur,vt dixi suprà q.11.versi. Item quæro,& q.45.ver.Cæterum si reus.

5 Scias etiam,quòd in causis syndicatus officialiū, proceditur super generali inquisitione,& super ea possunt officiales condemnari,etiam nulla speciali inquisitione p̄cedente,& ita obseruat consuetudo,vt dicit Ang.in d.l.ea quidem, post nu.5.prout etiā se pluries in practica seruasse dicit etiam Ang. in repet. l.si vacantia,C.de bon.vacan.quē ego retuli suprà q.5.vers.Hinc est: Ita etiam communiter practicari attestatur Card. Alex.in ca.de accusatione,col.56.circa med.2.q.8. Sed aduerte,quia in causa syndicatus officialium,licet posset agi criminaliter probarataria,tamen vt plurimum agitur tantū modo ciuiliter, vt dicit Franc. Accur.de syndicatu relatus per Amad. pariter in tracta.de synd.nu.27.affirmans,quod ita est obtentum de longa consuetudine totius Italiæ,à qua non est recedēdum. Sed si pars vellet agere criminaliter(secundū eum)esset necessarius libellus, iuxta formam l.libellorum,de qua dictum est suprà q.12.Et si esset procedendum ex officio, necessaria esset inquisitio specialis, quod tamen ego non credo verum,sed puto,quòd in causis syndicatus posset se qui condemnatio super inquisitione generali,illud tamen intelligendo iuxta ea quæ dixi suprà vers.Item quia,& in d. qu. 5.vers.Poterit igitur,s.quòd ad hoc vt super hac generali inquisitiōe possit sequi condemnatio,requiratur,quòd officiales sint citati,& lis cōtestata,& facta monitio super probationibus recipiendis, & data licentia procedendi vsq; ad sentē tiam.Et hoc modo poterit sequi condemnatio, & ita seruari in practica attestatur Bal.in d.l.edita,in repet.Pataui.n.30. quē refert idem Amad. de synd. nu.15. & post nu.29.Et sic vides,ꝙ nulla est differē tia inter inquisitionem generalē, quæ fit contra officiales,& illam,q̄ fit in aliis casibus,nisi ꝙ ea,quæ fit contra officiales, fit ad inuestigandum delicta per eos cōmissa,licet nulla adsint indicia, neq; diffamatio,vt dixi suprà q.6. vers. Cæterum quando.Illa verò,quæ fit in aliis casibus, non fit nisi constito de delicto. Et scias, quod licet glossa allegata per Amad.in loco prę al.nu.217.dixerit,quòd in syndicatibus hodie non seruatur ordo iuris,illud tamen intelligendum est vt procedat,quādo officialis ipse à syndicatu aufugit,aliàs secus,vt declarat Amad.ibi.

6 Posset etiam reus ad sui defensionem allegare statutum disponens, quod illi,ꝙ dicitur offensus,denegetur actio, prout quandoq; fit in bannitis, & in illis, qui onera non soluerunt,& huiusmodi,quo casu non modo non admittitur eorum accusatio,seu querela,sed neq; etiam potest iudex ex officio inquirere. Ita tenuit Bar.in l.non solum,§.quāquam,ff. de iniur.cuius op.dicit esse cōmunem Claud. in repet.l.vt vim,nu.23.in fin.ff. de iust.& iure.Bene verum est,quod in hoc articulo multi tenuerunt contrarium, adeo vt Alexand.in l.1.§.sublata,numero 4.ff. ad

Trebellia. dixerit, quod communiter tenetur contra Bart. & illum refert Villalpand. in repe. l. 22. c. 16. post nu. 5. Sed mihi semper placuit opi. Bart. Si enim ille, q̃ est offensus, conqueri non pōt, ergo nec resp. quæ illi ꝓhibet, ne cōqueratur, & solet allegari ꝓ regula, q̃ non competit actio criminalis reip. vbi non oritur parti actio ciuilis. Faciūt quæ dixi infrà q. proxima vers. Et hæc quidē, & suprà hoc eo. libr. §. Homicidium, versic. Alia quoque.

QVAESTIO LI.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio criminalis tollitur spacio viginti annorum?*
2 *Et an eo temporis cursu tollatur etiam inquisitio?*
3 *Et si delictum sit reiterabile, quando incipiant illud tempus currere?*
4 *Et an crimen adulterij præscribatur quinquennio?*
5 *Si statutum præfigat iudici tempus ad inquirendū, an illud incipiat currere à die delicti, an autem à die scientiæ?*
6 *Et an iudex, qui est sub syndicatu, possit se tueri exceptione lapsus termini statuti ad querelandū, in edictis syndicatorum?*
7 *Et an huiusmodi maleficia præscripta obsint ad aggrauandū alia delicta, pro quib. procedi potest?*
8 *Perempta instantia an reus sit absoluendus? Et quid de iure canonico? ibid.*
9 *Accusatore mortuo an extinctum sit iudicium criminale?*
10 *Et an alius volens accusare sit admittendus?*
11 *Et an possit iudex ipse processum prosequi?*
12 *Delinquente mortuo an extinctum sit iudicium criminale?*
13 *Et quid in criminibus exceptis?*
14 *Et quid in casibus, in quibus ipso iure venit bonorū confiscatio?*
15 *Et quid si reus moriatur, postquam de crimine conuictus, vel confessus, an debeat eius cadauer suspendi?*
16 *Hæres an teneatur ex delicto defuncti?*
17 *Et an vltra vires hæreditarias?*
18 *Et quid si delinquens reliquerit plures hæredes, quorum vnus tantum sit soluendo, an ille teneatur exonerare conscientiam defuncti?*
19 *Iudæus, qui post delictum factus est Christianus an possit pro eo delicto amplius puniri?*

1 POtest etiam reus se defendere exceptione præscriptionis quia. s. lapsum sit à die commissi criminis tempus 20. annor. nam eo temporis spacio præscribitur omnis accusatio criminalis. l. querelam. C. de falsis, Et ita tenent communiter Doctor. vt dicit Abb. in d. c. cum haberet, nu. 4. de eo qui duxit in matri. &c. Card. Alex. in d. c. de accus. col. 48. versic. Item opponi potest, 2. q. 8. Boër. decis. 26. nu. 6. quem refert Villalob. in sua collecta communium opi. in litera D. nu. 55. licet liber sit corruptus, & Viuius in lib. cōmuniū opi. in verbo Accusatio falsi. Ant. Gomes. super l. 76. Tauri, nu. 5. Marsil. cōs. 117. nu. 40. Et ita in facti cōtingentia quidā Io. Ant. de Vaylate imputatus de homicidio supra 25. annos cōmisso, de quo nisi tunc fuerat querelatus, iussus fuit in pace dimitti, 26. Iu. 1554. P. N. Idem etiam iudicatum fuit per parlamentum Burdegalens. in quadam incendiaria, vt refert Papo lib. 24. tit. 2. Arresto 1.

2 Et hæc quidem conclusio de plano ꝓcedit in accusatione, vt scilicet non possit quis post 20. annos à die criminis de eo accusari. Sed quid in inquisitione, nūquid poterit iudex ex officio de ipso delicto procedere post huiusmodi tempus 20. ann. Resp. gl. in d. l. querelam, in glo. 1. loquēdo per verbum fortè, tenuit quod non præscribatur officium iudicis inquirentis nisi spacio 30. annor. sed certè illa gl. communiter reprobatur, vt ait Ias. in l. 1. nu. 8. in fin. ff. de iurisd. omn. iud. Balbus de præscript. in 4. q. quartæ quæstionis principalis, q. 2. numer. 3. quem refert Pract. Conradi, fol. 257. nu. 36. Boss. in tit. quomodo procedatur per actionem nu. 17. Taëg. in princ. crim. c. 16. post num. 21. Hanc etiam opi. contra illam glossam dicit esse communem Iafred. decision. 486. quem refert Viuius in loco præallegato. Boss. in tit. de accus. num. 32. Et dicit Practi. Iodoc. fol. 25. n. 25. quod communiter Doctores in fixo pede tenent. Et ratio est, quia cum inquisitio succedat loco accusationis, vt sæpius dixi, meritò sublato iure accusandi, censetur etiam sublatum ius inquirendi. Et in hoc omnes concordāt, vt dicit Ang. de Cast. inter consil. criminalia diuersorum consil. 94. nu. 16. lib. 1. Et ita etiam sentire videntur Doctores allegari in versic. Præcedenti. Vidi etiam in proposito ea, quæ dixi suprà quæstione proxima, versicu. Posset etiam. Vnum tamen scias, quod licet criminalis actio, vel inquisitio præscribatur, vt dixi, spacio viginti annorum, nihilominus omnes actiones ciuiles, quæ ex crimine descen-

descendunt, durant vsq; ad 30. annos. Et hæc est communis opi. vt dicit Igneus in l. in cognitione, post num. 185. ff. ad Sylle. Dixi infrà lib. 7. §. Actio.

3 Sed hic quæro, quid si aliquis committat aliquod delictum reiterabile, puta, adulterium, stuprum, incestum, vel huiusmodi, nunquid hoc tempus erit computandum à die primi delicti commissi, an autem ab vltimo delicto? Resp. quod est computandum à die vltimi delicti, ita dicit gl. in l. si mariti, §. sex mensium, in verbo, Commissi criminis. in fi. ff. de adul. & est magis communis opin. vt attestatur Ang. de Cast. in d. cons. 94. nu. 10.

4 Potest autem hæc exceptio in aliquib. casibus oriri non solum ex cursu 20. ann. sed etiam ex minori spacio temporis, puta, in adulterij crimine, cuius accusatio quinquennij spacio præscribitur, secundum iuris communis dispositionem, vt dixi suprà, hoc eo. lib. §. Adulterium, ver. Vnum tamen, vel etiam vbi ex dispositione statutorum præfixum esset breuius tẽpus ad procedendum in causis criminalibus, prout est in multis ciuitatibus.

5 Sed quæro, si statutum expressè præfigat terminum iudici ad formandam inquisitionem pro delictis, nunquid talis terminus præfixus iudici ad inquirendũ currit à die commissi delicti, an autem à die sciẽtiæ? Resp. Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Inchoata facta, &c. dicit, quòd iste passus est valde dubius, cum nedum DD. sint varij, sed etiam illustres Doctor. ipsimet variant, quia in vno loco vnũ dicunt, & ipsimet in alio dicunt contrariũ. Solet tamen in hoc articulo allegari doctrina Bar. in l. cum qui, §. in popularibus circa fi. ff. de iureiur. qui tenuit, quòd nõ currat nisi à die scientiæ, de qua doctrina dicit Aug. in loco præall. quod vidit doctissimos aduocatos multum magnificientes, & exclamantes in hac materia, & hanc opin. dicit esse communem Natta cons. 225. nu. 2. Sed certè contraria opi. est magis communis, s. quod currat statim à die commissi delicti, vt attestatur Ale. in d. §. in popularibus, num. 12. quem refert Ruin. cons. 27. post nu. 6. vers. Secundo istud, lib. 4. Marsi. in pract. crim. §. constãte, nu. 85. & seq. & con. 87. nu. 15. Regulariter enim omnis præscriptio currit ignoranti, vt dixi infrà lib. 7. §. Præscriptio.

6 Hac etiam præscriptionis exceptione tueri se potest iudex existens in syndicatu, nam lapso tempore, quòd præfigi solet in edictis syndicatorum ad querelandum, non potest vlterius molestari non modo in ipso loco officij, sed neq; etiam in eius propria patria. Et ita communiter tenetur, vt dicit Ferrat. caut. 14. ver. Et circa istam. Hæc autem conclusio, quando iam secuta est absolutio, non videtur habere multum difficultatis, prout etiã se obtinuisse in facti contingentia attestatur Alex. in Apostil. ad Bart. in l. 2. sub nu. 6. ff. ad l. Iul. repetund. prout illum refert Paris Put. de synd. fol. 137. nu. 1. in fin. Sed certè idem etiam dicendum est, si nõ sit secuta absolutio, & ita vtroq; casu hãc esse communem opin. attestatur Boss. in tit. de official. corrup. pec. nu. 32. Et refert idem Paris de synd. fol. 142. post nume. 7. quod vidit multos officiales euasisse syndicatum, & fuisse absolutos, quia querelæ non fuerunt porrectæ in tempore banni, & ita quotidie practicari attestatur Anton. Gomes. cap. primo delictorum, nu. 23. in fin.

7 Vnum tamen scias in hoc proposito, quòd ex maleficiis, de quibus obstante cursu temporis, non potest cognosci, potest iudex alia maleficia, de quib. cognoscere potest, aggrauare, & in maiori pœna punire. Et ita cõiter dicitur, vt attestatur Nellus de bãnitis, in 2. parte primi tẽporis, q. 6. subdẽs, quòd ita communiter seruatur per assessores, licet dicat quod de iure id fieri non potest, & quòd rectores illud seruant in animarum suarũ perniciem. Hanc etiam dicit esse communẽ opi. Ias. in l. si idem cum eodem, ff. de iurisd. omni. iud. quem refert Villalpand. in repet. l. 22. c. 8. post nu. 4. Vide quæ dixi suprà q. 39. vers. Pro complemento.

8 Alia etiam est defensio, qua potest reus vti, excipiendo peremptam esse instantiam causæ, nam eo casu debet absolui. Et licet in ciuilibus perempta instãtia actor adhuc audiatur refectis impensis. vt dixi infrà lib. proximo, tamen in criminalibus accusator post peremptam instantiam non est vlterius audiẽdus. Et ita cõ-

muniter dicitur, vt atteſtatur Salyc. in l. qui de crimine, poſt nu. 8. C. de accuſ. quẽ refert Capic. deciſ. 206. n. 4. Et ſcias, quòd licet regulariter de iure canonico cauſæ nullam habeant inſtantiam, vt dixi infrà libr. proximo. Illud tamen intelligẽdum eſt, vt procedat in cauſis ciuilibus, non autem in criminalibus, nam in iſtis tam de iure canonico, quàm de iure ciuili petit inſtantia, & in hoc omnes concordãt, vt dicit Anan. in d. c. qualiter, & quando, el. 2. §. licet autem, n. 6. de accu. In hoc tamen Ducatu hęc defenſio parum prodeſſet, quia in cauſis criminalibus nulla ſeruatur inſtantia, neq; iuris communis, neque conſtitutionum, neque ſtatutorum, quinimò ex generali conſuetudine etiã perempta inſtantia poteſt iudex proſequi proceſſum, & ita ſeruat practica, vt dicit Boſſ. in tit. de inquiſitione, num. 89. qui etiam in tit. de ſentent. nu. 108. atteſtatur, quòd ordines huius ducatus diſponentes ſuper inſtantia cauſarum criminalium, in practica non ſeruantur, & eſt omnibus notiſſimum.

9 Pariter etiam poſſet allegare accuſatorem eſſe mortuum, propterea q; extinctũ eſſe & abolitum ipſius accuſationis iudicium, neq; hoc caſu audiendi eſſent hæredes ipſius accuſatoris, ſi vellent vti hæredes accuſationem ipſam proſequi, l. 1. & per totum titulum, C. ſi reus vel accuſ. mor. fue. & eſt omnium receptiſſima ſententia, vt dicit Placa libr. 1. delictorum, c. 38. nu. 2. Sed certè hæc etiam defenſio nõ multũ prodeſſet, licet enim hoc caſu ſecuta dicatur legitima accuſationis abolitio, poteſt nihilominus iudex ipſe ex officio accuſationem ipſam proſequi, & ꝓceſſum ꝓficere, & ita tenet Bar. in l. libellorum, §. fin. nu. 5. ff. de accuſ. & ita cõiter tenetur, vt ait Corſet. in repe. Abb. in verbo, Abolitio, Anan. in c. crimin. poſt nu. 5. ver. His autẽ præmiſſis de colluſ. deteg. licet dicat, ꝙ contraria pars eſt mitior, humanior, & benignior. Et ita ſeruat practica, vt atteſtatur Boſſ. in tit. de inquiſitione, nu. 89. Quæ quidẽ concluſio hodiernis temporibus nullam habet difficultatem, cum ex generali conſuetudine in omni caſu procedatur per inquiſitionem, ſiue extet accuſator, ſiue non, vt dixi ſuprà q. 3. verſ. Sed certè. Vide quæ dixi inf. quæſt. 58. verſiculo, Et ſcias.

10 Quinimò ſi accuſatore mortuo velit aliquis alius accuſationem proſequi, poteſt illud facere, dũmodo compareat ad illam proſequendam intra 30. dies, & etiam poſt 30. dies, ſi velit de nouo accuſare principaliter, & per ſe, admittitur intra tempus à lege accuſationi præfixum. Ita declarat Bar. in l. libellorum, §. fi. nu. 6. ff. de accuſ. Et eſt communis opi. vt dicit Ant. Gomes. lib. delictorum, c. 1. nu. 36.

11 Sed quid ſi accuſator deſiſtat, nunquid poterit iudex procedere? Reſp. quòd ex quacũq; cauſa accuſator deſiſtat, poterit iudex ipſe proſequi proceſſum, & finire. Ita ſentit Bar. in l. libellorum, §. fi. nu. 5. ff. de accuſ. & eſt cõmunis opi. vt dicit Gãd. in tit. de tranſact. quem refert Pract. Carer. fol. 505. nu. 379. in fi. Aret. in c. licet, n. 22. de accuſ. ſubdens, quòd ſeruaretur in practica. Vide quę dixi ſuprà q. 3. verſ. Superflua etiam, & infrà q. 58. circa prin. Sed hoc intellige, vt procedat in illis caſibus, in quibus iudex ab initio potuiſſet ex officio procedere, aliàs ſecus.

12 Quæro nunc, quid ſi allegetur, & probetur delinquentem eſſe mortuum, nunquid adhuc debet iudex ad vlteriora procedere? Reſp. ꝙ non, nam crimen & pœna per mortem extinguitur l. defuncto, ff. de publ. iud. & eſt communis concluſio, vt Cagnola in l. pupillum, qui. §. in hę redes, poſt n. 4. verſ. Et prædicta, ff. de reg. iuris, neq; mortuo accuſato trãſit in hæredes accuſatio, vt eſt tex. in l. 1. C. ſi reus vel accuſator mortuus fuerit. Et hãc dicit eſſe omnium receptiſſimam ſententiam Placa lib. 1. delictorum, c. 38. nu. 2.

13 Sunt tamen aliqua crimina excepta, in quibus etiam poſt mortem delinquentis procedi poteſt, ſcilicet hæreſis, & læſæ Maieſt. repetundarum, peculatus, homicidij ſuiipſius ob conſcientiam ſceleris patrati, quos omnes caſus recenſet, & dicit à Doctoribus communiter teneri Ant. Gomes, ca. 1. delictorum, nu. 80. de quibus ego ſuis locis tractaui.

14 Scias etiam, quòd in omnibus caſibus in quibus pœna amiſſionis bonorum eſt impoſita à lege ipſo iure, poteſt etiã mortuo delinquente tractari de eo crimine

contra

contra hæredes, ad effectum confiscationis bonorum, Ita dicit gl. in l. 3. §. ꝙ autẽ in verbo. Etiam hæredi eius, ff. quod quisque iur. & est communis opi. vt dicit Tiraquel. in repet. l. si vnquam, in verbo, Reuertantur, nu. 241. Iaſ. in d. §. quod autẽ, nu. 2. vbi dicit, quod omnes ita tenẽt, Didacus ſuper quarto decretal. fol. 82. poſt nu. 6. Ant. Gomes. in loco præall. verſ. Sextus caſus, Menchiaca controuer. illuſtr. c. 96. nu. 22. & controuer. vſu frequentiũ, c. 6. nu. 15. Vide quæ dixi inſtà q. 94. verſi. Sed pone. Et quòd vbi agitur de pœna pecuniaria, poſſit etiam poſt mortem ſequi condemnatio, modo prius eſſet concluſum in cauſa, conſuluit in facti cõtingentia Alba conſ. 90. Tenenturq; eo caſu hæredes, probato crimine, non modo bona ipſa fiſco relaxare, ſed etiã omnes fructus per ipſum delinquentem à die cõmiſſi criminis pceptos reſtituere. Et hæc eſt communis opinio, vt ait Diaz in practica criminali canon. ca. 123. quem refert Didacus in loco præallegato, poſt nume. 7. Menchiaca in d. c. 7. nu. 16. Adde, quòd non requiritur, quod ante mortem ſecuta ſit declaratio criminis. Et hanc fatetur eſſe communem opinio. Boſſ. in titul. de pœnis, nu. 34. in fi. licet in tit. de accuſat. num. 34. dicat, quod in hoc Ducatu non obſtante Decreto, cuius virtute bona ipſo iure confiſcantur à die commiſſi criminis, ſeruatur nihilominus, vt requiratur, quòd facta fuerit declaratio criminis ante mortem ipſius rei, quod ego etiam ſemper vidi obſeruari, & in ſpecie in bonis cuiuſdã Petri Martyris de Monte ſcribæ, & rationatoris in negocio ſalis, qui confeſſus fuerat ſe libros ſuos vitiaſſe, & falſas relationes in fiſci præiudicium feciſſe. Cum tamen mortuus eſſet ante cõdemnationem, re in ſenatu diſcuſſa, iudicatum fuit eius bona fiſco nõ competere, ſed ad ipſius proximiores ſpectare, 11. Aug. 1552. P. N. Credo tamẽ, quod hoc de iure vix poſſet ſuſtineri, præſertim in caſibus, in quibus poteſt memoria defuncti damnari. In quibus quidem ego apud nos nunquam hoc vidi deciſum in facti contingentia, & ſi caſus contingeret, fortè non recederem à communi opinione, præſertim cùm in nouiſſimis conſtitutionibus, in tit. de accuſ. ca. Mortuorũ, videatur hic articulus relictus diſpoſitioni iuris communis. Scias autem, quod in caſibus, in quib. poteſt damnari memoria defuncti, vel bona poſt mortem confiſcari, illud intelligendum eſt, vt procedat intra quinquennium à die mortis defuncti, non autem vltra. Ita tenet gl. in l. manichæos, in verbo, Subire, C. de hæret. & communiter Doct. teſte Ant. Gomes. in loco præallegato, nu. 81.

15 Sed hic incidenter quæro, pone, quod reus, qui eſt de crimine confeſſus, vel conuictus, vel etiam condemnatus, ante executionem moriatur, vel naturali fato, vel quia ſibi manus intulerit, quid debet iudex hoc caſu facere? Reſp. quo ad pœnam corporalẽ certè non debet vllo modo ſæuire in eius cadauer, neq; illud ſuſpendi facere, & aſſeſſores, qui id faciunt, tenẽtur iniuriarum, & eſt peſſima practica, vt dicit Par. Put. de ſynd. fo. 315. num. 1. Et hoc eſt commune dictum, vt ait Sapia in l. Imperium, poſt nu. 7. ff. de iuriſdic. omnium iud. Hanc etiam opi. dicunt eſſe communem ſcribentes in d. l. Imperiũ, & in ſpecie Curt. Iun. nu. 35. Igneus in l. 1. §. ſi ſibi manus, poſt nu. 46. & 54. ff. ad Syl le. Boſſ. in tit. de accuſat. nu. 33. Nam crimen & pœna morte delinquentis extinguitur, vt dixi ſuprà, verſ. Quæro nunc, Et hæc ratio aſſignatur per Doctores cõmuniter, vt dicit Sapia in loco præallegato, nu. 6. Sed certè quidquid ſit de iure, contrarium praxis tenet, & obſeruat, vt ait Igneus in loco præallegato, nu. 21. & 42. vbi etiam ſubdit, quòd in parlamento Rothomagenſi bis vidit iudicari contra hãc communem opi. Contrarium etiam de facto ſeruari atteſt. Bal. in l. 2. nu. 2. C. qui teſta. fac. poſſ. quem refert Marcus deciſ. 953. Quæritur de ratione, nu. 7. Imola in l. Raynutius, num. 144. de teſta. Cagnola in l. pupillum qui. §. in hæredes, nu. 2. ff. de reg. iur. & in famoſis latronibus idem atteſtatur Imola in d. l. Imperium, prout illum refert Gigas de crim. læſæ Maieſtat. fol. 137. q. 33. nu. 4. Idem etiam dicit Imola in l. defuncto, numero 1. ff. de publicis iud. & in l. 1. §. quoties. ff. de iniur. prout illum refert Bertach. in verbo. Cadauera, num. 3. & Angel. de malef. in verbo, Quid

iudex videns,nu.43.& Marian.in repet.c. qualiter,& quando,nu.261.

Item etiam practicari in regno Castellæ attestatur Ant.Gomes.ca.1.delictorũ, nu.79. referens se ita vidisse practicari in quodam Forensi in ciuitate Salmaticensi,q̃ dicebatur fugisse de religione & monasterio, & tentasse habere accessum ad puerum,vt cum eo committeret peccatum cõtra naturam,& ex indiciis captus fuit,& in carcere se suspẽdit,nam fuit statim publicè ductus per ciuitatem, & vias publicas,& igne concrematus. Ita etiam quandoq; vidisse seruari in vilibus,& publicis latronibus attestatur Boss.in loco præal. & in tit.de execu.sententiç,nu.18. Et ego vidi aliquãdo delinquẽtes,qui in actu capturæ à satellitibus occisi fuerãt, suspendi ad aliorum terrorem, & hoc quando delictum erat notorium.Similiter vidi suspendi quendam incognitum, qui aggressus fuerat quendam, & contra eum sclopum exonerauerat, licet enim fuisset ille incognitus in illa rixa interfectus,iussit tamen senatus illum furcis suspendi.Sic etiam vidi alios qui pendente processu seipsos interfecerant, furcis publicè suspendi,& in specie quendam Ludouicum Bergaminum,qui post confessionem delictorum seipsum in carcere strangulauerat,6.Nouemb.1555.P.N. Et licet Igneus in d.§.si sibi manus,nu.21.dicat,quod communis praxis,& obseruantia iudicum est,q̃ eos qui seipsos ex quacunq; causa occidũt,suspendi faciunt,ex eo quod suiipsius homicidæ sunt,hæc tamen practica apud nos non seruatur,nisi(vt dixi)id faciãt pẽdente,pcessu in carcere existentes, nam eo casu præsumuntur id feciss conscientia proprij sceleris, vt dixi infrà,q.68.vers.Seipsum occidere.

16 Vlterius quæro,nunquid hęres teneatur ex delicto defuncti?Resp.quòd de iure ciuili nõ tenetur,nam regulariter pœnæ delictorum nõ transeunt ad hæredes, l.1.ff.de priuat.delict. De iure autem canonico tenetur hæres pro delicto defuncti,etiam si nihil ad eum peruenit. Et ita tenent cõiter canon.vt dicit Abb.in c.in literis,nu.3.de rapt. quem refert Anan.ibi,post nu.3.vers.In gl.hęredis.Ioan.Brũ. post relectiones Didaci,fol.360.col.2,ver sic.Secundo adde, Hanc etiam dicit esse communem opin.Canon.Abb.in c. fin. post nu.6.de sepul.quem refert Ant. Gomes,c.1.delictorum,nu.85. Et illam communem appellat Aret.in Rub.ff.de acq. hæred.col.2.quem refert Ruin.cons.20. nu.1.lib.4.Burgos in c.1.colu.4.de empt. & vendit.Didacus lib.3.resolutionum,c. 3.post n.7. Et hoc etiam si cum defuncto lis contestata non fuerit, Et hanc dicit esse communem opi. legistarum, & canonistarum Duennas reg.13.nu.12. Xuarez allegat.26.num.4.Menchica controuer. illustr.c.96.post num.27.versiculo. Sexta limitatio.

17 Scias tamen,quod hæres nõ tenetur ex delicto defuncti nisi vsq; ad vires hæreditarias,& hoc,siue confecerit inuentariũ, siue non.Et est commu.opi.vt dicit Are. in loco præallegato,quem refert,& sequitur Ruin.in d.cons.20. circa fi. Negusan. de Pigno.fol.50.nu.124.in fi. Anan. in d. c.in literis,nu 7.de rap.Didac.in d. c.3.n. 8.Boss.in tit.de pœnis.nu.34.

18 Sed pone,quòd delinquens reliquerit plures hæredes,& vnus eorum non sit soluendo, nunquid tenebitur alius exonerare conscientiam defuncti? Resp. quòd sic,ita tenet Hostie.in c. tua,de vsur.& est communis opinio, vt attestatur Alciat. in l.2.§.& harum,num.31.in fin. ff.de verborum obligatione.

19 Vltimò quæro, nunquid Iudæus, qui post commissum delictum susscepit sacrũ baptisma, possit pro eo delicto puniri? Resp.In hoc fuit aliquando cõtrouersia inter Doctores,nam gl.in c.quod autem in verbo,Pœnitentis,32.q.1.tenuit,quod non,& dicit Ferrat.cautela 24.post num. 4. quod hæc est communis opi.theologorum, quem refert Viuius in libr. communium opin.in verbo, Accusari potest Iudæus. Alij verò multi tenuerunt contrariũ,s.quod licet Baptismus tollat pœnam spiritualem criminum antea commissorũ,non tamen liberat à pœna temporali,quæ p eis est imponenda. Et hanc esse cõem opin.attestatur Io.de Anan.in d.ca.de his, post nu.6.quem refert Ruin. cons.13.nu.3.lib.5.vbi in facti contingentia ita cõsuluit,licet subdat, quod erit in arbitrio iudicis eligere contrariam opi. tanquam

tanquam mitiorem & æquiorem, Berous in eo. C. de his, nu. 15. Apostil. ad Ange. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 91. Deci. cons. 130. nu. 2. Ferd. Loazes in §. lis itaque, nu. 28. Instit. de iustitia & iure, quem refert Placa lib. 1. delictorum, cap. 34. num. 17. Marquar. de Iudæis, in tertia parte, cap. 5. num. 1. Ego verò, si casus contingeret, libentius inclinarem in opin. glo. quæ proculdubio æquior est, & religioni nostræ magis fauet, magisq; attrahit Iudæos ad conuersionem, vbi tamen non appareret, quòd sacrum baptisma in fraudem suscepissent. Benè verum est, q̃ in omnem casum, licet talis Iudæus sit liberatus à pœna temporali, non tamen erit liberatus à restitutione, vel emendatione damni, ad quam tenebatur ante baptismum susceptum, & hoc dicit esse verissimum, & ab omnibus approbatum Ruin. in d. cons. 13. num. 2.

QVAESTIO LII.

SVMMARIVM.

1 *Si probetur delictum, de quo reus imputatur, non fuisse commissum, debet reus absolui.*
2 *Potestq; id probari per rei euidentiam.*
3 *Item potest probari per testes.*
4 *Negatiua simplex & indeterminata est improbabilis, secus autem si sit coarctata loco, et tempore?*
5 *Potest etiã negatiua probari per dictũ ipsius offensi.*
6 *Et an exculpatio facta per offensum eximat reum à tortura?*
7 *Vbi non constat de delicto, reus non potest puniri.*
8 *Si non appareat de nomine offensi, an possit reus puniri?*

1 IVetur etiam se quandoque reus probando delictũ ipsum
2 non fuisse commissum, † idq; probari potest in primis per euidentiam rei, puta, si homo qui dicitur occisus, exhibeatur viuus, vel domus quę dicitur combusta, reperiatur illæsa, & huiusmodi. Et dicit Bal. in l. si quis testibus, in fi. C. de testib. quòd semel contigit de facto, quòd fuit exhumatum corpus illius, qui dicebatur vulneratus, & cum repertum fuisset, quod ille non fuerat vulneratus, fuit reus absolutus, licet contra eum plenè probatum fuisset. Et illud dictum Bald. refert Ang. de malef. in verbo, Comparent, & produxerunt instrumentum pacis, num. 33. & Pract. Carer. fol. 558. nu. 96. Vide quæ dixi infrà, q. 98. versi. Sed nunquid. Idemq; si delictum, quòd commissum fuisse dicitur, sit per rerum naturam impossibile, prout contigit superioribus annis in quodam Ioan. Antoni Zanetto caupone, contra quem processum fuit per curiam Papiæ, tanquã quòd præpostera venere fregisset cuidam fœminæ rectum intestinum, ex qua parte ipsa postea peperisset, de quo processu valde miratus est senatus, & ipsum Zanettum tanquam de re incredibili accusatum absoluit, 2. Decembris 1559. P.N.

3 Item potest probari per testes, probando negatiuam, scilicet quòd reus delictũ ipsum non commiserit, neque committere potuerit.

4 Scias autem, q̃ negatiua non entis est improbabilis, secundum omnes, vt dicit Igneus in repet. §. non aliàs, num. 77. ff. ad Sylle. Præterea etiam negatiua simplex & indeterminata est improbabilis, vt dicit gl. in c. bonæ, el 1. in verbo, Per rerum naturam, de elect. quam dicit esse communiter approbatam Paris. in ca. quoniam contra, nu. 8. de proba. Hanc etiam opin. dicit esse communem Hercula. de prob. nega. nu. 127. Si tamen coarctetur loco, & tempore, tunc æquè probatur, vt affirmatiua, quando scilicet testes deponunt ipsam negatiuam, & reddunt rationem, q̃ nõ potuisset esse vel fieri, quin ipsi testes vidissent, vel sciuissent. Ita dixit gl. in §, si verò absunt, in verb. Et vidisse se, in Auct. de hære. & falci. colla. 1. & ait Felin. in c. in nostra, nu. 8. in fin. de testi. quòd audiuit Aret. in voce dicentem, quòd opin. illius gl. obineretur in practica, quia est communis, quem refert Ruin. cons. 97. circa fin. lib. 4. Hanc etiam esse veram & receptam sentẽtiam attestatur Simancas, de hæret. c. 26. nu. 4. Caueant tamen testes, quia eo ipso, quòd deponunt super negatiua dicũtur suspecti de falso, quod tamen intellige iuxta ea, quæ dixi sup. hoc eo. lib. §. Falsum, vers. Solet etiam.

5 Potest etiam hæc negatiua ꝓbari per confessionem, & dictum ipsiusmet offensi, licet enim assertio vulnerati contra aliquem non probet, neq; faciat indicium ad torturam, tamen econuerso dictum defuncti exculpantis imputatum de homicidio tollit omnia indicia, quæ sunt contra ipsum, ita, vt ex eis non possit

torqueri. Ita dicit Bal. in l. 1. nu. 33. C. communia de lega. & est communis opin. vt dicit Plottus inter conſ. criminalia diuerſorum, conſ. 110. nu. 1. lib. 1. † Quam tamē intellige, vt procedat, quando res est dubia, ſed ſi appareret de veritate, in contrarium, vel eſſent contra reum indicia valde vrgentia, & proxima delicto, non eſſet ſtādum huiuſmodi aſſertioni, ſaltem ad euitandam torturam. Et ita practicatur, teſte Blanco in pract. crim. fol. 28. nu. 101. plerunq; enim videmus, quòd offenſi, ſiue propter remiſſionem, quam fecerunt vulneranti, ſiue propter ſuaſiones amicorum, faciunt huiuſmodi proteſtationes veritati contrarias, propterea in hoc maximè verſabitur iudicis arbitrium, qui inſpecta qualitate facti, conſiderabit, an talis exculpatio videatur veriſimilis, vel ne, & an ei ſtandum ſit.

7 Præterea etiam poteſt reus ſe defendere, allegando, quòd non conſtat de delicto, & circa hoc videnda ſunt ea, quæ dixi ſuprà quæſt. 4. & infrà quæſt. 55. verſi. Poteſt etiam, & ſeq.

8 Vlterius etiam poteſt opponere, ꝙ nō conſtat de nomine offenſi vel occiſi. Sed certè hæc defenſio nō eſſet admittenda, valet enim inquiſitio, & accuſatio ſuper homicidio, licet ignoretur nomē occiſi, ſecundum gl. quę reputatur ſingularis in c. libellorum, in verbo, Caio Seio. 2. q. 8. quæ quidem indiſtinctè obſeruatur in practica, prout etiam ſe vidiſſe ſæpius ita practicari atteſtatur Angel. in l. 1. §. interdum, nu. 2. ff. ſi pars hæred. peta. & in l. ſi cum exceptione. §. in hac, num. 3. ff. quod metus cauſa, quem refert Augu. ad Ang. de malef. in verb. Hæc eſt quædā inquiſitio, poſt num. 90. Et hoc ſciunt omnes, vt dicit Boſſ. in tit. de delicto, num. 33. Vide quæ dixi ſuprà, q. 4. verſ. Quando verò.

QVAESTIO LIII.

SVMMARIVM.

1 *De exceptionibus, quæ contra teſtes proponuntur.*
2 *Et an ſi opponātur eis crimina, opus ſit ſpecificare locum, & tempus commiſſi delicti?*
3 *Et an opus ſit etiam probare, quòd communi opinione habentur pro talibus?*
4 *Et an opponens contra teſtes crimina, & ea non probans, teneatur actione iniuriarum?*
5 *De exceptionibus, quæ contra proceſſum ipſarum atteſtationum proponuntur.*
6 *De exceptionibus, quæ contra dicta teſtium proponuntur.*
7 *De exceptione falſi.*
8 *Et an teſtis falſus in vno, probet in aliis?*
9 *Et quid ſi teſtis falſum dixerit in non concernentibus ſubſtantiam rei, de qua agitur?*
10 *Et quid ſi ipſemet ſibi contradicat, quia ſcilicet aliquando vnum, aliquando aliud dixerit, cui dicto ſtandum ſit, primo an ſecundo?*
11 *Et quid ſi primo dixit vnum extra iudicium, deinde contrarium in iudicio?*
12 *Et quid econuerſo?*
13 *Et quid ſi in vno iudicio dicat contrarium eius, quod dixit in alio?*
14 *Et quid ſi in primo dixit nihil ſcire, in ſecundo verò deponit de veritate rei?*
15 *Et quid ſi in eadem inſtantia, & inter eaſdem perſonas contraria deponat?*
16 *Et quid ſi primo depoſuit per verbum, Credo, ſecundo autem per verbum aſſertionum veritatis?*
17 *Et quid ſi teſtis neget ſe ita depoſuiſſe vt ſcriptum reperitur?*
18 *Teſtes ſingulares an probent?*
19 *Et quid ſi agatur de probando in genere aliquem eſſe adulterum, vel huiuſmodi?*
20 *Et quid ſi Epiſcopus faciat ſtatutum, quòd crimen vſurarum poſſit probari per teſtes ſingulares?*
21 *Et quid ſi princeps teſtificetur contra aliquem, an ei ſoli credatur?*
22 *Teſtis non reddens cauſam ſcientiæ, etiam non interrogatus, in cauſis criminalibus nihil probat?*

1 EST etiam pars defenſionis, exceptio, quæ fit contra teſtes, à quib. reus grauatur, poteſtq; hæc exceptio ex triplici capite proponi, quorū primū reſpicit perſonam ipſorum teſtium, quia ſcilicet non eſſent in cauſa criminali examinandi, de quo dictum eſt ſuprà, quæſt. 24. puta, quia ſint infames, periuri, & ſimilia.

2 In hoc autem propoſito ſcire debes, quòd quādo aliquis vult opponere contra perſonas teſtium, non ſufficit opponere generaliter, quòd ſunt periuri, infames, &c. ſed opus eſt ſpecificare locum, & tempus commiſſi delicti, & circunſtantias. Et eſt communis opin. vt dicit Boër. deciſ. 321. num. 2.

3 Sed nunquid excipiens debet etiā probare, quòd ille teſtis, quem dicit eſſe infamem communi omnium opinione eſſet tentus, & reputatus pro tali? Reſp. Barto. in l. 1. nu. 4. C. de teſta. tenuit, quòd ſic, ſed certè in cōtrarium eſt magis communis opin. quod ſcilicet ſufficiat probare, ꝙ eſt infamis ex tali cauſa, vel tali crimine, abſque eo quod dicatur, quod pro tali reputaba-

reputabatur. Et ita atteſtatur Alex. conſ. 152. num. 16. lib. 5. quem refert Crottus de teſtib. num. 4. in fin.

4 Caueant tamen illi, q̃ opponunt contra teſtes, & non habent in promptu probationes criminum oppoſitorum, quia ſi non probant ipſa crimina oppoſita, tenentur actione iniuriarum. Et eſt cõmunis opi. vt dicit Boſ. in tit. de iniur. nu. 21. Nam generaliter obiiciens aliquod crimen in iudicio, ſiue agẽdo, ſiue excipiendo, ſi illud probat, non tenetur, & in hoc conueniunt omnes, vt dicit Boër. con. 4. nu. 37. Si verò non probat, tenetur, etiam ſi excipiendo illud ꝓpoſuerit, & eſt communis opi. vt dicit Boër. in d. conſ. 4. nu. 37. in fi. Dicit tamen Boër. ibi poſt nu. 49. ꝙ de generali cõſuetudine regni Franciæ ille, qui opponit excipiendo cõtra teſtes, non tenetur, etiam ſi non probet. Et ego etiam nunquã vidi in hoc Ducatu ſuper hoc procedi. Semper autem aduocati in exceptionibus, quas faciunt cõtra ipſos teſtes, apponi faciunt proteſtationem, quòd citra animum iniuriandi, &c. prout etiam communiter fieri ſolere atteſtatur Boër. in conſ. præallegato, nu. 23.

5 Secundum caput reſpicit proceſſum ipſarum atteſtationũ, qua ſcilicet teſtes ipſi minus legitimè recepti ſint, puta, q̃a ſine iuramento depoſuerint, vel aliàs minus legitimè examinati fuerint, non ſeruatis his, de quibus dixi ſuprà, lib. 2. §. teſtis, vel quia fortè recepti fuerint ſuper generali inquiſitione, quo caſu fidem non faciunt, niſi repetantur, vt dixi ſuprà q. 11. verſ. Item quæro.

6 Tertium eſt caput reſpiciens dicta, ſeu depoſitiones ipſorũ teſtium, puta, quia ſint falſi, varij, contrarij, ſingulares, & quòd non concludenter deponant, vel huiuſmodi.

7 Frequentiſſimè autem in iudiciis criminalib. verſatur exceptio falſi, quæ contra teſtes opponitur, nam his temporib. rarò fiunt proceſſus in cauſis criminalibus, in quibus vel ad offenſam, vel ad defenſam nõ examinentur teſtes falſi, & plurics etiam vidi ex vtroq; latere teſtes falſos examinatos fuiſſe, quod non aliunde procedit, niſi quod iudices hoc delictum nimis leuiter caſtigant. Et licet à conſtitutionibus huius Ducatus ſit pro eo grauis pœna impoſita, illa tamen non ſeruatur, ꝓut ſeruari deberet, de quo ego multoties exclamaui in ſenatu, arbitror enim nullum crimen eſſe pernicioſius reipublicæ, q̃ crimen falſi, & ideo eſſet ſeueriſſimè caſtigandum. In hac autem materia faciẽda eſt concluſio, quòd teſti, qui in ſua depoſitione falſum dixiſſe conuincitur, tanquã periurio nulla eſt fides adhibenda. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Alexan. conſ. 152. num. 10. lib. 7.

8 Sed quæro, pone, ꝙ teſtis in vno falſum dicat, nunquid eius depoſitio vitiabitur in totum, ita vt nullam prorſus fidẽ faciat? Reſp. quòd ſic, nam iuramentum eſt indiuiſibile, meritò vbi teſtis eſt in vno ſuſpectus, totum eius teſtimoniũ redditur ſuſpectum, & quando eius dictum in vno reprobatur, non creditur ei neq; etiam in aliis. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Alexan. in l. ſi ex falſis, nu. 13. C. de tranſac. & conſ. 27. nu. 3. lib. 2. quem refert Dec. conſ. 105. poſt nu. 5. verſ. Similiter teſtis, & Gratus conſ. 2. nu. 18. lib. 2. Idem etiam dicit Alex. conſ. 133. nu. 7. lib. 1. & in d. conſ. 152. nu. 10. lib. 7. & conſ. 183. poſt nu. 2. eo. vol. quem refert Cotta in verbo, Iuramentum eſt quid, Socin. conſ. 136. nu. 9. lib. 1. quod eſt duplicatum conſ. 155. lib. 2. Marſil. ſing. 76. communis concluſio. Alciat. l. 1. §. Sed & ſi mihi. nu. 43. ff. de verbo. obliga. Pariſ. conſ. 88. nu. 82. lib. 3. Apoſtil. ad Crottum de teſtib. poſt nu. 388. quem refert Gratus conſ. 152. nu. 13. lib. 2. Et hæc concluſio locum habet, ſiue capitula, ſuper quibus talis teſtis depoſuit, ſint ſeparata, ſiue ſint connexa, nam vtroque caſu eius teſtimonium tanquam vnicum, & ſuper vnico iuramento fundatum nihil valet. Et dicit Alex. in d. l. ſi ex falſis, nu. 5. C. de tranſact. quòd in hac opi. ſunt communiter Doctores. Hanc etiam dicit eſſe communem ſententiam Alberi. de teſtibus, in tertia parte principali, num. 25. & ſeq. & ſiue illud dictum falſum præcedat, ſiue ſequãtur alia dicta, ex quib. probat, & eſt communis opi. vt dicit Socin. Iun. conſ. 41. nu. 13. & ſeq. lib. 2.

9 Scias tamen, quòd hæc cõcluſio intelligenda, vt procedat, quando teſtis falſum depoſuit circa factum principale, vel

vel qualitates ſubſtantiales, ſecus autem ſi circa alia extrinſeca, nam eo caſu non dicitur falſus, neq; vitiatur eius diſpoſitio, & ita cõcludunt omnes, vt dicit Imola in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, num. 35. col. 3. verſ. Item inducitur per Bald. ff. de verb. oblig. & dicit Alex. conſ. 88. num. 19. lib. 5. quòd ita communiter concluditur, ſufficit enim, quòd teſtes in facto principali conueniant, & dummodo in eo ſint concordes, non nocet, quòd ſint varij, vel cõtrarij in acceſſoriis. Et hoc eſt commune dictum maiorum noſtrorum, vt ait Socin. Iun. conſi. 102. nu. 6. lib. 3. Hanc etiam dicit eſſe cõmunem regulam Dec. in d. conſil. 105. qoſt num. 2. verſic. Venio ad ſecundum, & conſi. 602. num. 9. Hanc etiam eſſe communem opin. atteſtatur Alexan. conſ. 47. num. 5. lib. 2.

10 Prędicta autem omnia locum habent, quando vnus teſtis ab aliis de falſo conuincitur, ſed quando ipſemet teſtis aliquando vnum dixit, aliquando aliud totum cõtrarium, magna eſt altercatio inter ſcribentes, an ei ſit credendum, & an ſtãdum ſit primo, vel ſecundo delicto. Et in hac quidem quæſtione aliqui faciunt ſimpliciter regulam, ꝙ primum dictum teſtis regulariter attendi debet, & dicit Dec. conſ. 175. nu. 7. in fi. quòd ita tenent cõmuniter Doc. quem refert Gram. voto 34. col. 2. Idem etiam dicit Dec. conſ. 189. nu. 6. & poſt nu. 10. verſ. Secundo principaliter, in quib. locis refert Corn. con. 27. col. pe. lib. 3. ita dicentẽ, qui tamẽ hoc expreſſè dicere nõ videtur, licet obiter alleget cõiter canon. in c. cum cauſam, de teſtib. ita tenentes. Eundem etiam Corn. tanꝙ atteſtantem hanc eſſe cõem opin. refert Gratus conſ. 42. nu. 29. li. 1. Alij verò ſimpliciter faciunt regulã in cõtrarium, ꝙ ſcilicet quãdo teſtis vario modo loquitur, ſecundum dictum attendi debeat. Et hanc dicit eſſe cõem opi. Dec. ſibi contrarius conſ. 429. nu. 17. Tu verò ꝓ reſolutione huius quæſt. quæ ſatis confuſè tractatur à doctorib. diſtingue nõnullos caſus,

11 Primus caſus eſt, quando teſtis primo dixit vnum extra iudicium, deinde in iudicio depoſuit contrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat. Et hoc caſu Bart. in l. eos, num. 4. ff. de falſ. tenuit, quod ſit ſtandum primo dicto, & quòd pro ſecundo puniendus eſt tanquam falſarius, nihilominus magis cõmunis opin. videtur eſſe contra Bart. ſcilicet quòd imò ſtandum ſit ſecundæ depoſitioni factæ in iudicio. Et ita dicit cõmuniter teneri Ang. de malef. in verbo, Falſario, nu. 23. Corn. conſ. 58. in litera I. lib. 1. vbi dicit, quòd in hoc omnes concordãt. Hanc etiam opi. dicit eſſe communem Abb. in c. per tuas, num. 11. de probation. prout illum refert Ferret. conſ. 196. nu. 19. licet in libro meo id non dicat Alex. conſ. 74. nu. 8. lib. 1. & conſ. 222. nu. 13. lib. 2. quem refert Crauet. conſ. 6. nu. 7. Corn. conſ. 297. circa fin. lib. 4. Tyndar. de teſtibus, lib. 2. cap. 1. num. 7. Ange. de Vbald. inter conſilia criminalia diuerſorum conſ. 73. nu. 1. lib. 2. Bertach. in verbo, Falſitas, nu. 103. Riminal. conſ. 48. nu. 7. vbi Apoſtil. Thomas Ferrat. cautel. 13. Quæſtio eſt. Et dicit Felin. in c. cum in tua, nu. 10. de teſtib. quòd hæc pars eſt communior & verior, quem refert Boër. deciſ. 108. nu. 2. & conſ. 40. n. 116. & Gram. conſ. 65. nu. 6. & Apoſtil. ad Crot. de teſtibus, poſt nu. 345. in verbo, Non tollitur. Idem etiam dicit Aret. in d. c. per tuas, in vltimis verbis, Felin. in ca. inquiſitioni. §. 3. circa fin. de accuſa. quem refert Didac. lib. 2. reſolutionum, c. 13. nu. 7. Dec. in d. c. per tuas, nu. 41. de probat. Ruin. conſ. 57. poſt nu. 8. lib. 1. Boſſ. in tit. de oppoſ. contra teſtes, num. 3. Menchiaca controuerſ. vſu frequentium, c. 32. num. 4. Illud etiam dictum Barto. communiter reprobari ait Cæpolla conſ. crimi. 61. verſ. Tertio quia, Publicus ſuper conſuet. Aluer. fol. 28. nu. 49. Et quod hoc caſu præferendum ſit ſecundum dictum iuratum, & in ſcriptis ſolemniter receptum, dicit eſſe cõmunem Alexan. conſ. 66. nu. 20. lib. 6. Marſil. ſing. 212. Cõmunis omnium. Benè verum eſt, quòd debilitatur fides huiuſmodi teſtis, & ita dicit fateri omnes Doct. Aret. conſ. 71. col. 2. num. 1. in fin. quem refert Boſſ. in loco præallegato, & ideo poterit teſtis torqueri, vt dixi ſuprà q. 25. ver. Sed pone. Scias tamen, quòd ſi teſtis illud, quod dixit extraiudicialiter, dixiſſet cum iuramento, deinde contrarium etiam cum iuramento depoſuiſſet iudicialiter, tunc fortè ꝓcederet opi. Bart. vt ſcilicet poſſet

de

de periurio condemnari, ex quo reperitur positus inter duo iuramenta contraria. Et hanc dicit esse communem Doctorum opin. Camerar. in consil. suo matrimoniali post consilia Zebarel. nume. 5. quam etiam se vidisse in practica obseruari attestatur Boss. in loco prælegato.

12 Secundus est casus, quando testis deposuit vnum in iudicio cum iuramento, deinde extra iudiciū illud dictum reuocauit. Et hoc casu stādum est eius primo dicto iudiciali. Et hæc est cōmunis opin. vt sentit Gratus cons. 59. nume. 26. lib. 2. Menchiaca in d. c. 32. post nu. 3. vers. Tertio casu, & hoc etiam, si testis talem reuocationem faceret in articulo mortis constitutus. Et ita videtur tenere Bart. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, in vltimis verbis. ff. ad Sylle. & in d. l. eos, nume. 4. qui in hoc communiter approbatur, vt dicit Alexand. in l. sciendum, nume. 33. in fin. ff. de verbo. oblig. quem refert Didac. in d. cap. 13. num. 7. in fin. Curt. Iun. in l. 1. num. 36. ff. si certum petat. Marsil. in Rubrica de fideiussoribus, post nume. 39. Simancas de hæret. cap. 62. num. 28. Plot. in repet. l. si quando. post num. 651.

13 Tertius est casus, quando testis in vno iudicio deponit contrarium eius, quod deposuerat in alio iudicio. Et hoc casu cum vtrunq; dictum sit iuratum, certum est, quod potest tāquam falsarius puniri. Et est communis opin. vt dicit Camerar. in d. cons. matrimoniali, num. 3. & in hoc nulla videtur esse difficultas. Punctus est, quod dictum attendi debeat, scilicet primum an secundum. Et in hoc variæ sunt scribentium opiniones. Aliqui enim dicunt, quòd ex quo apparet, quòd in altero dicto est falsus, ei non creditur, neq; in vna, neq; in alia causa. Et hanc dicit esse communem opi. Ruin. cons. 75. post nu. 8. lib. 1. Alij verò dicunt, quòd si testis reuocet primū dictum in alio iudicio, siue ciuili, siue criminali, statur primo dicto. Et hanc dicit esse communem Alciat. de præsump. in 2. regula, præsumpt. 29. nu. 7. quem refert Menchiaca in d. c. 32. nu. 1. Et hæc opin. mihi magis placet. Cum enim iam ex primo dicto iudiciali, & iurato quæsitum sit ius parti, non debet illud ab ea sine eius culpa, vel facto auferri posse. Faciunt ea, quę dixi suprà, vers. Secundus est. Debilitatur tamen primum dictum quò ad fidem probationis. Et hanc dicit esse communem Dec. in d. con. 189. col. 3. prout illum refert Bos. in tit. de opp. contra testes, nu. 6. Benè verum est, quòd si essemus in casibus, in quibus etiā liber homo non admittitur ad testificādum nisi cum tormentis, tunc standum esset illi dicto, in quo perseueraret in tormentis, licet in alio iudicio ciuili contrarium deposuisset. Si verò semel bene deposuisset in ciuili iudicio, licet deinde reuocaret in tormentis, staretur primo dicto, & hęc est communis opi. vt dicit Alcia. in d. præsump. 29. circa fin. Quod intellige vt procedat, quando primum dictum non fuisset cum tortura confirmatum, nam hoc casu licet perseueraret in reuocatione in tormentis, adhuc crederem stādum esse primo dicto. Scias etiam, quòd si prima dispositio facta fuisset in iudicio nullo, & secunda in iudicio validio, tunc stādum esset secundæ depositioni, nec noceret q̄ dixisset contrarium in iudicio nullo, secundum glos. in cap. cum causam, in glo. fin. de testibus, quam sequuntur omnes, vt dicit Felin. in d. cap. cum in tua, nu. 5. Arelaten. in Apostil. ad Alciat. in d. præsumptione 29. in fine.

14 Sed quid si testis in primo iudicio dixerit nihil scire, deinde in secundo deponat de veritate facti? Resp. q̄ nihil probat, & hæc est omniū conclusio, vt dicit Ang. de Vbal. inter consil. crimin. diuersorum cons. 73. num. 23. in fin. lib. 2. dicens, quòd ita tenent omnes nullo discordante.

15 Quartus est casus, quando testis in eadem instantia, & inter easdem personas contraria testimonia deposuit. Et in hoc puncto est distinguendū, nam aut testis est sibi contrarius in eadē depositione, aut in alia depositione cōtradicit primæ suæ depositioni. Si est contrarius in eadē depositione, aliqui simpliciter dicunt, quòd eo casu non statur alicui dicto, primo scilicet, nec secundo, imò in totum reiicitur tāquam falsus. Et hanc dicit esse communem opi. Alcia. de prę sump. in d. præsumptio. 29. nu. 6. quem refert Pract. Conradi, fol. 120. post nu. 10. Menchiaca in d. cap. 32. nu. 9. in fin. Tu verò dic, quòd

aut

aut teſtis in eodem examine cõtraria deponit ſine iuſta correctionis cauſa, & tũc illi prorſus non creditur. Et hoc omnes paſſim fatentur, vt ait Didac. li. 2. reſolut. in d. c. 13. poſt nu. 8. verſ. Cæterum ſi teſtis, neq; etiam reducitur ad concordiam, vt probet. Et hæc concluſio communiter approbatur, vt dicit Crot. de teſtib. num. 328. & ſeq. Et hoc non ſolum ſi ſit manifeſta contrarietas, & non de facili concordabilis, ſed etiam aliquo modo compatibilis. Et eſt communis opi. vt dicit Alex. conſ. 20. nu. 3. lib. 4. quanuis illum in contrarium alleget Sigiſmund. conſi. feudali 49. nu. 7. tenens, quòd quando contrarietas eſt facilè concordabilis, debet ad concordiam reduci etiam vt probet. Et ibi etiam refert Feli. in c. cum tu, de teſtib. atteſtantem ꝙ hæc eſt communis opi. Ego tamen non reperio Fel. ibi nu. 1. vbi loquitur de hoc articulo id atteſtantẽ, & credo, ꝙ contraria opinio ſit (vt dixi) tutior, & magis cõis. Aut verò deponit contraria in diuerſis examinibus, & tunc aut deponit contrarium ſecundo loco, non dicendo, in ſpecie ſe erraſſe in prima depoſitione, ſed ſimpliciter loquẽdo, & tunc, modò ſecundum dictum compatiatur cum primo, debet, quantum fieri poteſt, ad concordiam reduci, ſecundum Imol. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus, ver. No. ex tex. ff. de damno infecto. quem in hoc communiter ſequuntur Doctor. vt dicit Sigiſmund. in d. conſ. 49. nu. 6. in fin. Aut ipſemet teſtis dicit ſe velle primũ dictum ſuum corrigere, & tunc, ſi quidem illud vult facere in continenti, eſt admittendus, c. præterea, de teſtibus cogend. Et dicitur hoc caſu incontinenti, antequam teſtis ipſe alloquatur partem. Et ita communiter ſeruatur, vt dicit Fel. in d. c. præterea, nu. 9. quem refert Capic. deciſ. 142. nu. 9. Si verò velit illud corrigere ex interuallo, non auditur, ſed tanquam periurus, & falſarius puniri debet. Et in hoc omnes conueniunt, vt ait Didac. in d. c. 13. poſt nu. 8. verſi. Cæterum. ibi, tertium eſt, ſtandum eſt tamẽ eius primæ depoſitioni. Et hec eſt communis opi. vt atteſtatur Didac. in loco prealleg. ſecundum quam intelligẽdus eſt Corn. & Dec. in conſiliis per me relatis ſuprà, ver. Prædicta autem. In hoc tamen Ducatu hæc opin. non ſeruatur in cauſis criminalibus, nam ſi teſtis reuocet primam depoſitionem, quia dicat ſe erraſſe, vel falſum depoſuiſſe, tunc ponitur in tormentis, & illa depoſitio, quam cõfirmat in tortura, ſolet attendi. Et ita ſeruandum eſſe reſcripſit ſenatus cõmiſſario Aronæ, 30. Ian. 1557. P. N. Benè verum eſt, quod ex quo talis teſtis omninò eſt periurus, punitur de falſo, vt ſuprà dixi, prætereaq; etiã eius primo dicto nõ adhibetur plena fides, tanq̃ dicto integri teſtis, ſed multum de eius fide diminuitur, adeo ꝙ eius dictum ſine aliis adminiculis non ſufficeret ad torturam contra reum, ſed ſolũmodo ad inquirendum. Et hanc dicit eſſe cõem opin. Menchiaca in d. c. 32. nu. 9. Et aduerte, quia licet (ſecundum aliquos) ad hãc torturam, quæ fit ad confirmationem huius ſecundæ depoſitionis, deberet pars citari, ex quo agitur de eius magno præiudicio, ſcilicet de reuocatione primę depoſitionis in eius fauorem factæ, nihilominus hoc ex conſuetudine non ſeruatur, vt dicit Boſ. in ti. de oppoſ. contra teſtes, poſt nu. 1. verſi. Quo verò ad primã. Ego etiam puto in huiuſmodi reuocationib. multũ eſſe tribuendum arbitrio iudicis, qui conſiderare poterit ex illis depoſitionib. contrariis, quæ videatur magis veriſimilis, & cũ qua concurrant plura adminicula, & illi adhærere, præſertim vbi ſubeſſet aliqua ſuſpicio ſubornationis, vt quotidie cõtingere videmus in practica. Aut verò nõ ipſemet teſtis, ſed aliqua partium petit ipſum teſtem iterum examinari. Et tunc, ſi eſt illa pars, contra quam teſtis depoſuit, nõ debet audiri, ſubeſt enim magnus timor ſubornationis. Si verò eſt illa pars, in cuius fauorem teſtis depoſuit, vtiq; auditur, & ſi teſtis deinde variet, & diuerſa, ſeu contraria deponat, tunc ſtãdum eſt ſecundo dicto. Et ita communiter tenetur, vt dicit Alber. in l. fin. num. 2. C. de teſti. & ſibi imputet pars, quæ petiit illum iterum examinari. Et hoc enim cenſetur eius primo dicto renunciaſſe. Conſulo tamen iudicibus, præſertim in cauſis criminalib. vt quantum fieri poteſt, caueant ab huiuſmodi repetitionibus teſtium, quæ fiunt ad inſtantiam partium, nam ſępenumero

mero processus inuoluunt, ac destruunt, magnamq; præbent occasionem subornationibus, & falsitatibus testium.

16 Vnum etiam volo vt scias in hac materia, ꝙ quãdo testis primo loco deposuit per verbum, Credo, in secundo deponit per verbum assertiuum veritatis, eo casu semper standum est secundo dicto. Ita videtur sentire gl. ordinaria in l. de tutela, in verbo, Probata, C. de in integr. restitu. mino. dicens, quod hodie possum credere vnum, & cras aliud, quæ in hoc cõmuniter ab omnibus approbatur, vt dicit Socin. cons. 95. nu. 7. lib. 3. Crot. de testib. post nu. 343. Tyndar. de testi. libr. 1. c. 5. nu. 1. Foller. in pract. crim. fol. 25. nu. 44.

17 Quintus est casus, quando testis non cõtrariatur de directo suo suæ primæ depositioni, sed neget se ita deposuisse, vt à notario scriptum reperitur, & tunc est distinguendum, nam, Aut tractatur de puniendo teste de falso, & hoc casu tantum creditur testi, quantũ notario, vt dixi suprà hoc eod. lib. §. Falsum, vers. Pone testis, Aut tractatur, cui plus credendum sit an notario, qui dicit testem deposuisse, vt scriptum est, an verò testi id neganti & tunc plus creditur notario. Et hæc est cõis distinctio, vt ait Thomas Ferra. cau. 26. licet condecens. Foller. in pract. crim. fol. 244. nu. 15. Ad euitandas tamen oẽs controuersias bonum esset, ꝙ iudices assisterent notariis recipientibus dicta testium, nam eo casu nõ auditur testis postea dicens se non ita deposuisse, vt scriptum est à notario præsente iudice, imò si contrarium postea deponat, potest etiam de falso puniri. Et hæc omnia bene nota, quia frequentissimè contingunt.

18 Dixi etiam contra testes opponi solere, quod sunt singulares, nam testes singulares nõ sufficiunt ad plenam probationem, vt dixi in d. §. testis, præsertim in causis criminalibus, prout tenere scribentes oẽs affirmat Marsil. cõs. 1. nu. 25. & consequenter neq; ad condemnationem, sed solummodo faciunt indicium ad torturam, iuxta ea, quæ dixi suprà q. 21. vers. V-

19 nus testis, † Et hæc conclusio de plano ꝓcedit, quando agitur de probãdo aliquo delicto in specie, nam eo casu debent testes esse conteſtes, vt sufficiant ad condemnationem. Sed quid si agatur de probãdo delicto in genere, puta, aliquem esse hæreticum, adulterum, vsurarium, blasphematorem, vel huiusmodi, nunquid testes singulares, q deponant vnusquisq; eorum de diuersis actibus, sufficient ad concludentem probationem? Resp. Aliqui dixerunt, quod sic, & in proposito ꝓbandi aliquam mulierem esse inhonestæ vitæ, attestatur hanc esse communẽ opi. Alex. con. 13. nu. 24. lib. 7. Idem in eodem ꝓposito attestatur Abb. cons. 25. nu. 1. Idẽ (loquẽdo n ꝓposito adulterij) attesta. Ferret. cons. 168. post nu. 14. & 15. allegans alios idem attestãtes, quos ego cum aliis multis retuli in d. §. Testis post gl. in l. ob carmen, §. fi. in gl. fi. ff. de test. Alij verò dicunt totum oppositum, ꝙ scilicet etiam hoc casu testes singulares non sufficiant. Et hanc attestantur esse cõem opi. Menchiaca in 1. parte de testa. §. 4. nu. 45. & loquendo in proposito criminis adulterij Io. de Amicis, cons. 127. nu. 1. Ego aliquando cogitabam, quis esset sensus Doctorũ ita loquentium de probando delicto in specie, vel de probãdo delicto in genere, Et credo, quòd (secundum eos) tunc dicatur agi de probando delicto in specie, quando tractatur de puniendo aliquem criminaliter. Et hoc casu verior sit secũda opi. quòd s. testes singulares non probent aliquem esse adulterum, vel hæreticum, vel vsurarium, & ita semper vidi seruari, prout etiam loquendo de hæresi, dicit Siman. de hær. c. 62. nu. 24. ꝙ hanc opi. vsus iudiciorum sanctæ Inquisitionis cõ probauit. Quinimò ad probãdam hæresim, neq; etiam sufficerent testes singulares cum fama. Et hanc attestatur esse cõmunem Lupus in allegatione de hæresi, §. 12. quem refert Siman. de hær. c. 50. nu. 1. Tunc verò agi dicant de probando delicto in genere, quando agitur non de pœna infligenda, sed ad alium finẽ, puta, excipiendo de adulterio ad priuationẽ dotis, vel de alio crimine ad diminuendam fidem testis. Et hoc casu fortè procedere posset prima opi. quam tamen ego puto restringendam esse iuxta ea, quæ dixi in d. §. Testis. Bene verum est, quòd isti testes singulares multum faciunt ad aggrauandum reum, contra quem deponunt,

scilicet,quo ad hoc,vt acrius torqueatur vel vt seuerius puniatur.

20 Et quid si Episcopus faciat statutum, quòd crimen vsurarum possit probari p testes singulares,nunquid tale statutum valebit?Resp.quòd non,ita consuluit Feder.de Senis,cons.17.quem communiter Doctores sequuntur,vt ait Foller. in pra. crim.canon.fol.229.nu.17.Hanc etiam dicit esse commu.opi.Abb.in c. cum in diœcesi,circa fi.de vsuris,quem refert Iason cons.78. col.2. vers. Secundo principaliter,libr. 3. & Didacus libro tertio resolutionum,cap.3.post numerum 5.

21 Sed quid si aliquis princeps dicat testimonium contra reũ,nunquid ei soli credetur? Resp. Aut igitur de modico præiudicio,prout est inquirere,& procedere contra reum, & hoc casu creditur solius principis assertioni,vt dixi suprà q.6.ver. Preterea scias,Aut verò agitur de magno ꝑiudicio.& tunc aliqui dicunt, loquendo de summo Pontifice, ꝙ nullo modo creditur eius assertioni in facto tertij. Et hanc dicit esse cõmunem opin.Soc.inter consilia Curtij Senio.con.20.post nu. 12. Alij verò loquendo de summo Põtifice, dicunt ꝙ imò standum est eius assertioni,& hanc dicit esse communem opi. Aret in c.cum à nobis,nu.7.de test.nedum in his,in quibus Papa habet summam potestatem,sed etiam in omnibus causis,p-fanis,etiam laicorum,prout illum refert Ruin.cons.103.nu.11.lib.5.Ego pro nunc de summo Pontifice nihil determino quo verò ad reges,& principes seculares, sic distinguo,Aut princeps attestatur de eo,quod ipse vidit,& illi soli creditur etiam ad condemnationem,arg.clem. literis,de probatio. Aut princeps asserit aliquid, quod ipse intellexerit coram aliis fuisse gestum,& non est ei soli credendũ, posset enim princeps male ab aliis informatus fuisse. Et hoc casu duo concurrerent specialia. Primum , quòd crederetur ei soli.Secundum,quòd testi deponẽti de auditu alieno adhiberetur fides, quorum vtrunque est contra communes regulas,vt dixi in dict. §. Testis. Benè verum est, quod si Imperator diceret aliquid sibi constare ex relatione principum sibi facta, & rem esse adeo notoriã, vt non indigeret probatione,& rescriberet proprio motu,tunc esset credendum eius assertioni, secundum ferè omnium opi.vt dicit Soc.cons.87.post nu.19.lib.3. saltem quo adhoc,vt transferretur onus probandi contrarium parti contrarium affirmanti,quod tamen ego in præsentia non affirmo.

22 Preterea dixi,quod contra dicta testiũ opponi solet,quòd non concludant. Potest autem in primis allegari,quòd non reddãt causam scientiæ, licet enim regulariter testis non interrogatus super causa scientiæ, non teneatur illam reddere, vt dixi suprà,lib.2.§.Testis: est tamen speciale in causis criminalibus,vt teneantur testes etiam nõ interrogati reddere causam scientiæ,aliàs non probant, neq; faciunt indicium.Ita dixit Innoc.in c.cum causam,de test.quem omnes Doctor. sequuntur,teste Marsil.cons.50.nu.10. Et hæc est communis opi.vt ait Bal.cõs. 182. nu.2.li.4.prout illũ refert Nouell.in pra. cri.fol.114.nu.15.& Viuius in lib. communium opin.fol.271.versi. Testes in causis, quanuis in libro meo id non dicat. Apostil.ad Felin.in d.ca.cum causam, sub nu. 2.de testi. secundum vltimam impressionem.Sed hoc intellige,vt procedat in testibus,qui ad offensam deponunt,sed testes,qui deponũt ad defensam, vtiq; probant,etiam si causam scientię non exprimant.Et hanc opi.communem appellat Viuius in loco præallega. Possunt autem & alia multa circa hoc contra testes deduci,secundum facti cõtingentiam,prout latius dixi in allegato §. Testis.

QVAESTIO LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Delictum non potest probari per instrumentum.*
2 *Acta facta in iudicio ciuili non faciunt fidem in criminali?*
3 *Et quid si illud iudicium ciuile erat super crimine?*
4 *Confessio procuratoris facta in iudicio ciuili, an præiudicet principali in iudicio criminali?*
5 *Confessio principali facta in iudicio ciuili, an ipsi præiudicet in criminali?*
6 *Sententia lata in loco delicti, an sit mittenda executioni in loco originis?*

1 DIctum est de excusationibus, quæ personas, & dicta testiũ concernunt. Sed quid si accusator ad probandum delictum

lictum produxerit aliqua instrumenta? Resp. Potest dicere reus, quòd delicta nō probantur per instrumenta. solet adhoc allegari text. in c. cum in ecclesiis, de maior. & obed. & est doctrina Bart. in l. in senatus, nu. 2. ff. ad senatusc on. Turpil. quā dicit esse communiter approbatam Cur. Iun. in auct. si quis in aliquo, post nu. 34. vers. quarto aduerte, C. de edendo. Hanc etiam dicit esse communem opi. Berous in c. at si clerici, num. 4. de iud. Et dicebat Dyn. quòd hæc opin. tenetur, & seruatur pro euangelio, quem refert Gand. de malef. in tit. de pœnis, nu. 15. Hoc tamen intellige vt procedat, quando crimen consistit in facto separato ab ipso instrumento, puta, homicidium, furtum, adulteriū, &c. sed si crimen cōsisteret in animo, put est hęresis, vtiq; per instrumētum, in quo aliquis assereret aliquod hæreticum, posset crimen ipsum probari. Idem si quis ratificet per instrumentū delictum cōmissum ab alio, pariter talis ratificatio, q̄ etiam ipsa est delictū, vt dixi infrà q. 87. vers. Quæro nūquid poterit per ipsum instrumentū ꝓbari. Idemq; si delictum cōsisteret in facto incorporato vel connexo ipsi instrumento, puta, si aliquis faciat instrumentum contractus vsurarij, certè poterit delictum vsuræ probari q illud instrumētum. Et illam conclusionem declarat practica, quæ est optima legū interpres.

2 Item si producantur aliqua acta, potest reus dicere, quod acta facta in iudicio ciuili, nō faciunt fidem in criminali. Et ita cōiter concluditur, vt dicit Feli. in c. at si clerici, n. 26. de iud. Ripa in l. 2. nu. 40. C. de edendo, quē refert Pract. Conradi, fol. 283. nu. 10. in fi. & Villalob. in sua collecta commun. opin. in litera A. post nu. 47. Diaz. reg. 10. Sed hoc intellige vt procedat, quantum ad hoc, vt plenè probent, sed benefaciunt indicium ad inquirendum, vt dixi suprà quæstione 19.

3 Et hoc quidē de plano procedit, quando huiusmodi causa ciuilis fuisset agitata super aliqua re in cōtrouersiam deducta. Sed quid si fuerit intentata super crimine, prout sæpenumero cōtingit, iuxta ea quæ dixi in loco præallegato? Resp. ꝙ adhuc talia acta, neq; etiam sententia super ipso crimine lata, non faciunt fidem in iudicio criminali. Et est communis opin. vt dicit Abb. in c per inquisitionem, post nu. 12. de electi. quem refert Berous in c. qualiter, & quando, nu. 87. de accusa. Apostil. ad Ang. de malefic. in verbo, Et ad querelam, colu. pen. versi. Et aduerte.

4 Sed quæro, nunquid confessio procuratoris facta in vno iudicio ciuili, præiudicet principali in alio iudicio criminali? Resp. quòd non, & ita tenent cōmuniter DD. vt dicit Berous in loc. præal. n. 91.

5 Sed quid si exhibeatur confessio ipsius met principalis facta in alio iudicio ciuili? Resp. ꝙ (secundum aliquos) plenè præiudicat confitenti. Et ita videtur tenuisse Spec. in ti. de actionib. §. super petitionibus, nu. 8. cuius opi. dicit esse communem Aret. in c. causam quæ, nu. 17. & seq. de test. quem refert Bos. in tit. quomodo procedatur per exceptio. nu. 4. & in titu. de plurib. viol. post nu. 17. Idem dicit Public. super consuet. Alue. fo. 21. nu. 11. Mihi vero semper placuit contraria opin. ꝙ s. huiusmodi confessio facta in iudicio ciuili, non faciat in iudicio criminali plenam probationem, sed tantummodo semiplenam, & sic indicium ad torturā. Cū enim sit facta coram alio iudice, & ad alium finem, potius debet dici extraiudicialis respectu secundi iudicij, quàm iudicialis, meritò non debet sufficere ad condemnationem, & si casus cōtingeret, fortè ita seruarem, nisi vnà cum ipsa confessione concurrerent alia indicia.

6 Sed pone, ꝙ exhibeatur sententia, & condemnatio lata contra aliquem in loco delicti, nūquid illa faciet fidem in loco originis, vel domicilij, ita vt sit executioni mittenda? Respo. quòd non, quando lata per iudicē alterius territorij prorsus separati, s. quod sit sub alio principe, vel sub alio præside prouinciæ, vt dixi infrà q. 96. versic. Item quæro, sed tantummodo facit contra eum indicium, ita ꝙ etiam aliter non constito de delicto poterit contra eum procedi. Et superioribus annis ita decisum fuit in senatu, & iussus detineri quidā Io. Ambrosius Plenus, subditus huius ducatus ratione originis, qui fuerat Parisiis condemnatus ad furcas pro vulneribus illatis cuidam 4. Septembris 1560. A. C. Cæterum sine

cauſæ cognitione non ſolent tales ſententiæ executioni demandari. Et ita reſcripſit ſenatus prætori Cræmonæ, 2. Auguſti 1554. P.N.

QVAESTIO LV.

SVMMARIVM.

1 *De exceptionibus, quæ contra propriam cõfeßionem proponi poſſunt.*
2 *Confeßio extraiudicialis non ſufficit ad probationẽ delicti.*
3 *Confeßio facta coram iudice incompetenti non valet niſi vt extraiudicialis.*
4 *Et quid ſi facta fuerit parte præſente, & acceptante?*
5 *Et quid ſi facta ſit coram iudice non ſedente pro tribunali?*
6 *Et quid ſi talis confeßio emanauit extra cauſam de qua agitur?*
7 *Et quid ſi fuit extorta à iudice ſub ſpe impunitatis?*
8 *Et an iudex poßit huiuſmodi impunitatem reo promittere?*
9 *Et an reus confeſſus ſub ſpe talis promiſſionis, poßit ex ipſa confeßione ad mortem condemnari?*
10 *Et quid ſi non conſtet de delicto, an poßit reus ex propria confeßione condemnari?*
11 *Et quomodo dicatur conſtare de delicto?*
12 *Confeßio facta à minore ſine auctoritate curatoris, an illi noceat?*
13 *Confeßio facta ſuper proceſſu formato iuris ordine non ſeruato, an noceat confitenti,*
14 *Et quid ſi facta ſit in tormentis?*
15 *Confeßio cum qualitate adiecta, an poßit pro parte acceptari, & pro parte reijci?*
16 *Et an ſaltem reus ſit mitius puniendus?*
17 *Cautela quomodo debeant hoc caſu concipi verba cõfeßionis?*
18 *Reus an poßit confeßionem à ſe ſponte factam reuocare?*

1 VIſis defenſionibus, quæ cõtra teſtes aut acta in iudicio exhibita, ꝓponi poſſunt, Quæro, quid ſi reus confeſſus ſit delictum, nunquid adhuc non obſtante confeſſione, poterit ad euitandam condemnationem aliquid ad defenſionem ſuum adducere? Reſpõ. ꝙ ſic, & inprimis poteſt dicere, quòd talis confeſſio fuit extraiudicialis, quę quidem non ſufficit ad probationem delicti. Et ita communiter dicitur, vt ait Paris Put. de ſynd. fol. 439. c. 3. in primis verbis. Ita etiam tenere cõmuniter Doct. atteſtatur Alber. in l. quo-
2 niam, n. 1. ff. de infamib. †Bene verum eſt, quòd talis confeſſio extraiudicialis ſufficit ad torturam, vt dixi ſuprà, q. 21. verſic. Confeſſio extraiudicialis.

3 Præterea etiam, ſi confeſſus fuerit delictum in iudicio, poterit dicere, quòd iudex erat incompetens, talis enim confeſſio facta coram iudice incompetenti nõ valet in vim iudicialis confeſſionis, ſed tã tummodo valet extraiudicialis. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Aret. conſ. 26. circa fi. Alex. in l. ſeruus, nu. 3. ff. de iureiu. & in l. magiſtratibus. ff. de iuriſd. omniũ iud. prout illum refert Capic. deciſ. 279. nu. 1. in fi. Et ideo non ſufficit ad probationẽ delicti, vt ſtatim dixi, ſed bene ſufficit ad torturam, vt dixi in loco præalleg.

4 Vnum tamen ſcias in hoc propoſito, quòd licet confeſſio criminis facta extra iudicialiter, vel coram iudice incompetenti regulariter non præiudicet ad plenam probationẽ, ſi tamẽ facta fuerit parte ꝑſente, & acceptante, eo caſu facit plenam fidem contra confitentem. Ita videtur ſentire Abb. in ca. at ſi clerici, poſt nu. 16. verſ. Si vero confeſſio, de iud. quod dictum ſequuntur cõiter DD. vt ait Berous in eo. c. at ſi clerici, n. 142. Benè verum eſt, quod hoc caſu requiritur, quod pars talem confeſſionem expreſſè acceptet, nec ſufficeret tacita acceptatio, ſecundũ cõmunem opi. de qua atteſtatur Berous in loco præalle. nu. 143. Sed certè, quidquid ſit de iure, ego ſemper vidi in practica obſeruari, quod tales confeſſiones nõ ꝓiudicant confitentibus ad plenam probationem, ſi deinde illam reuocant, ſed tãtummodo torquentur, vt in ea perſeuerent, niſi fortè cum huiuſmodi cõfeſſione concurrerent tot alia argumenta, ex quibus poſſet dici, quod omnibus ſimul iunctis de crimine plenè liqueret.

5 Item poteſt dicere, etiam quod iudex eſſet competens, quòd talis confeſſio facta fuit coram ipſo iudice non ſedente pro tribunali, & ſic tanquam coram priuato, talis enim confeſſio non dicitur iudicialis, ita vt reus poſſit ex illa condemnari, ſed tantummodo facit indicium ad torturam, vt dixi ſuprà, quæſtione 21. verſicu. Sed hic cadit.

6 Poſſet etiam dicere, quod talis confeſſio emanauit extra ipſam cauſam, de qua principaliter agitur. Hæc tamen defenſio non eſſet multum tuta, quia quando delicto contingente cauſam, de qua agitur, conſtat per confeſſionem ipſius delin-

delinquentes, tũc potest ex ea puniri etiam pœna ordinaria, licet directò actum non fuerit cõtra confitentẽ, & in hoc omnes consentiunt, vt dicit Abb. in ca. cũ super, nu. 13. de confess. Hanc ẽt opi. dicit esse commun. Aret. in c. causam quæ, nu. 17. de test. de quo mentionem feci suprà quæst. prox. versi. Sed quid si exhibeatur.

7 Allegare etiam posset, quod talis confessio fuit sibi extorta à iudice cum promissione impunitatis, quo casu nõ videtur ex ea posse cõdemnari. Et ita reperio in facti contingentia, quòd quædam Catharina Candolia, quæ corã prætore Vogoniæ confessa fuerat se partum necasse, cum deinde assereret illam cõfessionem à se per ipsum prætorẽ blandis verbis minisq; extortam fuisse, idq; probasse corã prætore Intri per senatũ ad id delegato, fuit tantummodo torturę subiecta, et cũ perstitisset in negatiua, fuit absoluta, 27. Iul. 1558. P.N. Sed in hoc proposito duo sunt videnda. Primum, an iudex, vt veritatem eliciat à reo, possit aut debeat huiusmodi promissiones facere. Secundum an facta per eum tali promissione, teneatur aut debeat illum obseruare.

8 Circa primum, dicendum est, quòd potest iudex ad eruendam veritatem talem promissionem impunitatis reo facere. Et est communis op. vt dicit Apost. ad Dec. in l. ea est natura, sub nu. 7. ff. de reg. iuris, quem refert Placa lib. 1. delictorum, c. 37. nu. 2. vbi per totum illud capitulum satis bene loquitur in hac materia. Certũ est enim, ꝙ licet iudicibus indagandæ veritatis gratia aliquid simulare, vt colligitur ex Salamonis exemplo, de quo in c. afferte, de præsump. & est crebrior recepta sententia, vt dicit Placa in d. c. 37. nu. 1. in fin. Sed certè hæc op. mihi nunq̃ placuit, hoc enim (iudicio meo) est illaqueare reum fraude, & mendacio, quod cuilibet bono viro, præsertim vero iudici, qui veritatis amãtissimus esse debet, videtur summopere vitandum, neq; exemplum Salomonis quidquam facit, lõge enim differt fictio ac simulatio à mẽdacio ac deceptione. Finxit enim quãdoq; Saluator noster se longius ire, Lucæ 24. priusq; finxerat se nolle ascendere ad diem festum, & tamẽ ascendit, Ioan. 7. non tamen quenquam decepit, aut alicui mentitus est. Consulo itaq; iudicibus, vt ab huiusmodi promissionibus, quantum fieri potest, abstineant, absq; aliis iustioribus modis studeant veritatem delictorum inuenire, prout etiã dixit Dyn. in trac. de quæst. quẽ refert Paris Put. de synd. fol. 484. c. 7. circa princip.

9 Circa secũdum verò, an scilicet posset iudex non obstante huiusmodi promissione reum ad mortem condemnare, variæ fuerunt scribentium opin. nam Imola cons. 109. consuluit, quod reus virtute talis confessionis extortæ, vt ipse dicit, p dolum, & fraudem, non posset cõdemnari. Et hanc esse communem op. dixit Cagnola in d. l. ea est natura, nu. 18. in fi. licet dicat aliquando Taurini seruatum fuisse contrarium. Idem attestatur Remig. de immun. eccles. fol. 185. fallen. 26. in fi. Cõtrariam verò sentẽtiam, s. quòd imò possit, & debeat reus non obstante tali promissione condemnari, tenuit Cyn. in l. p̃senti, C. de his qui ad eccles. confug. & in hanc sententiam frequentius itum esse dicit Alc. in l. natura, in fi. ff. de verb. sign. Hanc etiam dicit esse communem opin. Apostil. ad Dec. in d. l. ea est natura, sub n. præallegato, quem refert Viuius in li. cõmunium opi. in verbo, Iudex promittẽs. Placa in d. c. 37. nu. 7. Valet enim talis cõfessio eo modo extorta, non solũ quãdo iudex dicit reo, vt narret veritatem, quia nihil mali sibi eueniet, sed etiam quando expresiè ei promittit, quod liberabitur, modò vlterius dolosè agendo non procedat, secundum opi. quam dicit esse magis communem Boss. in tit. de confessis per torturam, nu. 12. Ego certè suspicor opi. Cyn. esse magis communem, nihilominus opi. Imolæ æquior videtur, p̃sertim vbi promittens impunitatem delicti poterat etiam de ipso delicto gratiã, seu indulgentiam concedere, puta, quia esset princeps, vel ab eo auctoritatem habens tales gratias delictorũ concedendi, tunc enim omnino dicerem seruandã esse ab eo promissionem impunitatis, turpe enim est fidem fallere, & dicit Boss. in tit. de confessis per torturã, ꝙ ita semper vidit seruari, & reuera apud nos ita semper obseruatũ fuit, & quotidie obseruatur. Si verò prosit missa impunitas ab eo,

qui non potest illam concedere, tunc sibi imputet, qui credidit tali promissioni. Nunquam tamen huiusmodi reum condemnarem ex tali confessione ad pœnã ordinariam delicti, nisi esset aliis etiam indiciis grauatus.

10 Potest etiam contra confessionem allegari, quòd non constat de delicto, nam vbi aliter non apparet de crimine, quàm per confessionẽ ipsius rei non debet reus ex sola confessione sua condemnari. Et licet Io. And. in addit. Specu. in tit. de accus. §. fi. versi. Sed pone A. fuit accusatus, dicat, quod cõtrarium seruatur de facto, & referat Guidonem de Suzaria idem dixisse, vt per Boër. decis. 259. nu. 3. quem tamen locum Ioan. And. ego in libro meo hactenus inuenire non potui, attamen in hoc Io. And. male dixit, qa imò seruatur, ꝙ nisi aliter constet de delicto, nunq̃ reus condemnatur ex sola cõfessione, vt etiam sentire videtur Mars. in prac. cri. §. postquam, nu. 48. Et ideo dicit Ponzinib. de Lamba. post nu. 70. ꝙ iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum, & postea reperti sunt non deliquisse. Et ait, quod ita dicunt Doctores, & illum refert Gramma. cons. cri. 16. post numerum 5.

11 Quomodo autem dicatur constare de delicto, ad effectum, vt super eo procedi possit, dixi suprà qu. 4. Sed ad effectum vt aliquis possit condemnari ex sola confessione, ego ita distinguerem: Aut delictũ, quod reus confitetur, est tale, quod solo animo perfici possit, vt est hæresis, vel similia. Et tunc ex quo tale delictum vix aliter probari potest, quam per propriam confessionem, crederem, ꝙ sola cõfessio, (modo esset verisimilis) sufficeret. Aut verò est delictum, quod etiam facto cõmittatur, & tunc si quidem reus confiteatur, in genere aliqua delicta commisisse, puta, vnum aut etiam plura homicidia vel multa furta, non exprimendo in specie quos homines interfecerit, aut cuius res furto subtraxerit, certè non debet ex tali cõfessione condẽnari. Et hic casus nullã habet difficultatẽ apud DD. vt dicit Bos. in tit. de delicto, nu. 15. Si verò cõfiteatur in specie aliquod delictũ, puta, se aliquẽ certum hominem interfeciisse, aut alicui furto certa bona subtraxisse, tunc est distinguendum, Nam aut delictũ facti trãseuntis cuius. s. nulla solent remanere vestigia, puta, adulterium, furtum, & similia, & tunc vbi cum querela partis cõcurrat etiam confessio rei, vtiq; erit sufficiẽs ad condemnandum, & ita videmus quotidie obseruari, teste Bossio in loco præallegato, nu. 19. vbi etiam, nu. 21. subdit, ꝙ in furto practica est, quod sufficiat querela partis, vbi verò non adsit querela partis, aut aliqua alia informatio, sola confessio non sufficeret. Et ideo iudices, quãdo fures confitentur coram eis maria, & montes, & plura furta se alibi commisisse, debent mittere nuncios ad habẽdam informationem, aliàs sæpe innocentes condemnarentur, vt dicit Ang. de malef. in verbo, Et vestem cœlestem, nu. 25. quẽ refert Brun. de ind. & tortura, fol. 138. nu. 10. ꝙ pluries tẽporibus suis vidisse cõtingere asserit Igneus in l. 1. §. item illud post nume. 6. ff. ad Sylle. Et ita seruari attestatur Boss. in loco præallegato, post nume. 15. versic. Sed quid si quando. Et ita seruari debere priusquam suspenderentur quidam fures, & latrones, qui plura delicta confessi fuerant, rescripsit senatus, 12. Aprii. 1561. & 28. Nouembr. 1562. & aliàs sæpissimè. Et propter hoc fuit in magno periculo vitæ quidam Doctor, qui consuluit quendam furem, qui plura furta confessus fuerat, de quibus tamen aliter non constabat, furcis esse suspendendum, pro quo Doctore consuluit Alex. cons. 19. li. 7. Aut est delictum facti permanentis, ꝙ scilicet oculis subiici possit, & cuius remanere solent vestigia, vt est homicidiũ, incendium, & similia, & tunc nisi per inspectionem, seu visitationem factam, vel faciendam per curiam (iuxta ea, quæ dixi in d. q. 4.) appareat delictum fuisse commissum, non poterit reus ex sola confessione eõdemnari. Et cauti iudices his casibus solent perquiri facere cadauera eorum, qui dicuntur occisi, & ea exhumari, & inspici, an extent vestigia vulnerum, vt sæpius se in contingentia facti seruari vidisse narrat Paris Putr. de syndic. fol. 207. nu. 6. Et ideo male posset de iure defendi sententia Domini Nicolai Toreli de Prato, qui fecit suspendi tres diffamatos pro assassinis

assassinis, qui confessi fuerant se occidisse tres incognitos, & eos in mare proiecisse, & tamen eorum cadauera nō fuerant reperta, vt refert Ang. in l. certum, nu. 2. ff. de confes. & Berous in loco præallegato, post nu. 11. & Aug. ad Ang. de malef. in loco prę allegato, post nu. 25. & Paris. Put. de synd. in verbo, Confessio, c. 1. post nu. 1. & Igneus in d. l. 1 §. Item illud, n. 4. Benè verum est, ꝙ si confessio esset de aliquo homine certo, & haberētur informationes, quod non reperiretur, & reus fateretur illū interfeciſſe, & apparerent aliqua vestigia, licet non reperiretur cadauer, fortè posset ex ipsa confessione condemnari, put etiam refert Chas. super cōsue. Burg. fol. 49. post nu. 41. condemnatum fuisse à senatu quendā Massariam, ipso existente vicario iustitiæ Mediolani, qui confessus fuerat se occidisse dominū suum, & proiecisse in lacum Comensem, nam licet cadauer ipsius domini repertum nō fuerit, tamen reperto sanguine in loco designato ab ipsomet Massario, vbi dicebat se delictum perpetrasse, fuit ille vltimo supplicio affectus. Et ita puto intelligi debere ea, quæ dicit Boss. in loco præallega. post nu. 15. ꝙ scilicet etiam quando confessio est de homine vel re certa, debet iudex à se ipso mittere ad intelligendum, an delictum commissum fuerit, & eo non comperto, illum absoluere, aliàs condemnare, subdens, ꝙ ita seruatur, satis enim dici poterit cōpertum delictum in casu prædicto, etiam si cadauer repertū nō fuerit.

12 Vlterius potest reus contra propriam confessionē allegare, quòd ipse esset minor, propterea q; eius confessio facta sine auctoritate curatoris illi obesse non debet, de quo videnda sunt ea, quæ dixi sup. q. 50. circa princ. Et dicit Alber. quòd semel obtinuit de facto, quòd confessio minoris facta in tormentis sine auctoritate curatoris ei non obesset, & ita illum refert Raph. Fulg. in l. Clarum, C. de auth. tuto. relatus per Augu. ad Ang. de malef. in verbo, Comparuerunt, & confitentur totum, post nu. 13. & Gramm. qui in facti contingentia ita consuluit, cons. crimin. 16. Sed certè hæc defensio parum prodest stante consuetudine, de qua dixi in d. q. 50. secundum quam in confessione minoris non requiritur curatoris auctoritas, prout etiam communiter seruari in practica attestatur Bald. in l. 1. nume. 59. C. de confess. quē refert Paris. Put. de synd. fol. 457. nu. 7. Ange. de malef. in verbo, Comparuerunt, & confitentur totum, num. 8. subdens, quòd esset quasi ridiculum dicere cōtrarium. Hoc idem seruari apud Venetos, & multa Italię loca attestatur practi. Casoni, fol. 76. nu. 2. Vide quæ dixi infrà q. 60. circa princ. vbi etiam dixi, an saltem prosit minor ætas ad hoc, vt reus in mitiorem pœnam condemnetur.

13 Item posset allegare, quòd talis confessio facta fuisset super processu formato per iudicem iuris ordine non seruato. Scias tamen, quòd hæc defensio non ita absolutè procedit, sed est distinguendum, an confessio ipsa sponte emanauerit, an verò in tormentis. Nam si quidem cōfessio est à reo sponte facta, tunc etiam si facta sit super processu nullo, adhuc potest reus ex illa condemnari, & est doctrina Innoc. in c. qualiter & quando, el 2. de accusa. quam dicit esse communiter approbatam Alex. in l. inter stipulantem. §. 1. circa fin. ff. de verb. oblig. vbi etiam Ias. nu. 11. idem attestatur, & dicit Mars. in l. 1. §. diuus, nu. 10. ff. de quæst. & cons. 94. nu. 7. & cons. 130. nu. 2. & in prac. crim. §. postquam, nu. 12. quòd omnes eum sequuntur. Idem dicit Alex. cōs. 19. num. 3. lib. 8. Io. Arno. commentario. 120. Hanc etiam conclusionem dicit esse cōmunem Mars. sing. 201. in confessum. Foller. in prac. cri. fol. 285. nu. 65. Hanc etiam dicit esse cōem opi. legistarum & cano. Ant. Gomes. c. 12. delict. nu. 8. Quod tamen intelligendum est, vt locum habeat, quando nullitas nō procedit ex defectu iurisdictionis, sed ex aliqua alia causa, & ita colligitur ex mente omnium Doct. vt attestatur Ant. Gomes. in loco prę allega. Dicit tamen Ang. cons. 178. circa fi. ꝙ est duplicatū in cons. 293. ꝙ quando confessio emanat super processu nullo, tutior est via, ꝙ reus absoluatur ab obseruatiōe iudicij, & de nouo procedatur, subdens, ꝙ si ipse cōsuleret, hāc partē eligeret, vt effugeret syndicatorum retia, & quòd ipse ita obtinuit Perusij, in syndicatu cuiusdā D. Raynerij Lafranchi, vt ibi per eum, quem refert Aug.

ad Ange. de malef. in verbo, Comparuerunt, & confitentur totum, post nu. 5. Et certè credo, q̃ iudex, qui ita faceret, non erraret, nihilominus cum hæc communis opi. iam sit canonizata in iudiciis, & in scholis, posset iudex in iudicando illam intrepidè sequi, absque eo quòd timeret sibi inferri molestiã in syndicatu.

14 Si verò confessio facta sit in tormẽtis, tunc si legitima indicia nõ præcesserint, & seruata non fuerint seruanda, talis confessio est ipso iure nulla, nec potest confessus ex ea condemnari, etiam q̃ in illa perseueret. Ita videtur sensisse gl. vnica in l. quæstionis habendæ, ff. de quæst. quam sequuntur communiter Doct. vt ait Foller. in pract. crim. fol. 307. nu. 1. & illam dicit esse ab omnibus celebratam Marsil. cons. 95. nu. 10. Hanc etiam cõclusionem dicit esse communem Alex. in l. qui in aliena. §. Celsus, nu. 12. ff. de acquir. hæred. quem refert Ias. in eod. §. Celsus, post nu. 38. & cons. 188. nu. 2. lib. 2. relatus per prac. Conradi, fol. 285. in 21. limitatio. Brun. de ind. & tortura, fol. 234. nu. 3. Bertran. consil. 226. nu. 5. lib. 2. in secunda parte. Marsil. in l. 1. in princip. num. 24. ff. de quęstio. Ant. Gomes. c. 15 delictorum, nu. 25. Et videtur tex. expressus in l. pen. ff. de quæsti. secundum lecturam, quam Bart. & communiter omnes Doctores sequuntur, vt dicit Alex. de Neuo consil. 86. nu. 9. Et dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post n. 36. q̃ aliàs ita obtinuit in personam vnius, qui vocabatur suo nomine Augustus de Arim. Et licet Paris. Put. de synd. fol. 445. c. 9. nu. 2. intelligat hanc conclusionẽ procedere in illa tacita perseuerantia, quę inducitur non approbando, neq; reuocando, secus autem (secundum eum) si expressè ratificet confessionẽ ipsam ad bancum iuris, quia tunc (vt ipse ait) habetur tanq̃ si vsq; à principio sponte confessus fuisset, hoc tamen est contra cõem opin. Doct. vt dicit Hippol. Rimi. inter consi. criminalia diuersorum cons. 105. post nu. 16. vers. Obstat etiam, li. 1. vbi ostendit contrariam opi. proculdubio esse magis cõmunem, à qua non puto esse recedendũ. Quinimò etiam si post huiusmodi confessionẽ extortam vi tormentorum, indiciis legitimis non præcedentibus, deinde legitima superuenirent indicia, non ꝓpterea talis confessio cõualidatur, vt dicit Bart. in l. maritus, nu. 2. ff. de quæst. Dixi infrà q. 64. vers. Dixi etiam.

15 Posset quoque reus contra propriam confessionem allegare, quòd talis confessio non esset absoluta, & pura, sed cum aliqua qualitate adiecta, quo casu nõ posset, nec deberet ꝓ parte acceptari, & pro parte sperni, iuxta doctrinã Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsiit, nu. 2. ff. de lib. lega. cuius opi. communiter per Doctores approbatur, vt demonstraui loquendo de causis ciuilib. infrà lib. proxim. Sed certè hæc defensio esset valde periculosa, nam vbicunq; confitens habet prę̃sumptionẽ contra se, eo casu potest eius confessio ꝓ parte acceptari, & pro parte sperni, vt dicit Bart. in loco prælleg. vbi refert, quòd homicida, qui confessus est hominem occidisse ad sui necessariam defensionem, habetur perinde ac si cõfessus fuisset, simpliciter homicidium sine illa qualitate, nisi deinde illam probet, & potest ex tali confessione condemnari. Et hanc decis. Bar. dicit esse communiter approbatam Ias. in l. vt vim, nu. 13. ff. de iust. & iure, quẽ refert Boss. in tit. de confessis, post nu. 19. & Menchiaca li. 5. de test. §. 23. nu. 23. Thomas Ferrat. caut. 5. col. 1. & 2. & Petr. Calephatus inter consil. criminalia diuersorum, cons. 88. nu. 2. lib. 2. Et dicit Prac. Carer. fol. 413. num. 163. & seq. quòd ita communiter concluditur. Hanc etiam opin. dicit esse communem Boër. decis. 164. post nu. 10. Alcia. in l. 1. §. si quis simpliciter, nu. 76. ff. de verb. oblig. Berous in c. at si clerici, nu. 73. & seq. de iud. Simancas de hæret. c. 63. nu. 23. Blanc. in pract. crim. fo. 149. nu. 35. & seq. vbi dicit, quòd in hoc residenter communiter Doctores. Menchiaca controuers. illust. c. 2. nu. 8. Et dicit Angel. de malef. in verbo, Comparent dicti inquisiti, & partim negant, post princip. quòd vidit hanc opi. Bart. in practica seruari. Ex his vides, quòd Marsil. consil. 136. num. 31. & num. 44. vbi dicit, quòd opin. contra Bart. est magis communis, valde fallitur, & ideo non recedas in pract. ab opinio. Barto. quę proculdubio, & communi Doctorum consensu, & consuetudine est magis approbata.

Fortè

16 Fortè posset hæc exceptio ipsi reo prodesse, quòd ad hoc vt mitiora pœna afficeretur, multi enim tenuerunt, ꝙ licet reus possit ex tali confessione condẽnari, non tamen poterit condemnari ad pœnam mortis, & fuit dictum originale Abb. in c. auditis, nu. 32. de prẽscrip. quod dicit esse commune Boss. in tit. de confes. nu. 20. & seq. Et dicit Pract. Carer. in loco prẽalleg. nu. 167. quòd ita communiter concluditur. Dicit etiam Gram. con. 69. in fi. quòd ita semper fuit in practica obseruatum, prout etiam idem attestatur super const. Regni, fol. 15. col. 1. Et ita reperio, quòd in facti contingentia Prorex Neap. condemnauit ad triremes perpetuò quendam, qui cõfessus fuerat alium occidisse ad sui defensionẽ, & ita in tormentis sustinuerat, vt refert Gramma. voto 2. de quo etiam mentionem facit idem Gramma. super consti. Regni, fol. 14. nu. 30. Quam tamen practicam, vt scilicet ita confessus torqueatur, ego non laudo, neque apud nos vnquam vidi illam obseruari, prout etiam idem attestatur Boss. in loco prælleg. nu. 27. seq. Quod tamen intellige vt procedat, quando contra reum nõ esset aliquod aliud legitimum indicium, aliàs sequeretur, quòd de facili reus ita confitendo homicidium, posset euadere pœnam mortis, etiam quòd ex aliis probationibus esset de ipso homicidio conuictus, quod esset absurdum. Item intellige vt prædicta conclusio procedat, quando eodem contextu verborũ reus confessus est occidisse ad sui necessariam defensionẽ, tunc enim posset pœna mitigari, sed si prius confessus est explicitè occidisse, deinde (aliquo interiecto) addat, ꝙ illud fecit ad necessariam defensionem, tunc ex tali cõfessione potest absolutè condemnari ad mortẽ, si non probet qualitatem defensionis. Et ita concludunt, & declarant communiter Doct. vt dicit Boër. in d. decis. 164. nu. 11. in fi. & n. 14. in fi. Quam quidem qualitatem vtiq; potest reus in suis defensionibus probare, etiam quòd prius simpliciter confessus fuerit se illum occidisse, vt dixi suprà hoc eo. li. §. Homicidium, vers. Sed hic occurrit.

17 Cautius igitur faciet reus, qui aliũ ad sui defensionẽ interfecit, si negauerit homicidium commisisse, subiiciendo. Et si id feci, feci ad mei defensionem, quę quidem responsio admittitur, & ꝑ pura negatiua habetur. Et hæc est cõis opi. vt attestatur Boss. in d. tit. de confessis, nu. 36. Et licet Gram. super constit. Regni, fol. 13. nu. 9. dicat tutius esse, quod confiteatur cum illa qualitate, quia euitabit torturã, credo quòd in hoc decipiatur, & ipsemet in locis præallegatis, præsertim voto secundo narrat, ꝙ ille Cosmus, vi ita confessus fuerat, fuit grauiter tortus.

18 Sed pone, ꝙ reus velit confessionem à se sponte factã reuocare, & probare contrarium, nunquid erit audiendus? Resp. ꝙ sic, si velit docere confessionem ipsam fuisse erroneã, & errorem probare. Et hęc est communis opi. vt dicit Aret. in c. cum dilecti, in vlt. verbis, de accus. quem refert Boss. in tit. de confessis, post nu. 60. & in tit. de defens. reorũ, nu. 4. Dixi infrà q. 64. vers. Sin autem reus. Et dicit idem Bos. in ti. de confessis, nu. 6. ꝙ ita volunt omnes, adeo ꝙ nõ sufficeret (vt ipse ait) velle probare per torturam. Bene potest reus se excusare, & aliquid deducere contra ꝑriam confessionem, quod tamen possit simul stare cum ipsa confessione, non autẽ illam perimat, & prorsus eneruet, & ita dicunt omnes, vt ait Boss. in tit. prælleg. to, de confessis, nu. 35. Reperio tamen quòd Sali. in l. fin. post nu. 2. C. dę probat. tenuit, quòd indistinctè ꝑsit reuocatio, & dicit Ang. de malef. in verbo, Comparent, & produxerent instrumentum pacis, n. 1. quòd ita vidit practicari. Sed certè apud nos seruatur contrarium in confessione facta sponte, vel ratificata extra tormenta, nam illius nunquam admittitur reuocatio, nisi probato errore.

QVAESTIO LVI.

SVMMARIVM.

1 *Si reus probet licitè facere potuisse id, de quo imputatur, est absoluendus.*
2 *Puta, si de iure permissa est illi leuis castigatio.*
3 *Et quid si probet illud aliquo loco, & tempore, licitè fieri potuisse, an id sufficiat?*

1 POtest etiam reus, qui id, de quo imputatur, confessus est commisisse, allegare quòd illud licitè facere potuit, puta, quia fortè ille, quem occidisset, fuisset bannitus,

bannitus, vel fur, vel adulter, in furto, vel adulterio deprehensi, tales enim licet occidere, vt dixi suprà hoc eod. lib. §. Homicidium, vers. Vltima est, & aliis seq.

2 Potest etiam poni exemplũ in his, quibus permissa est correctio seu castigatio, puta, patris in filium, viri in vxorem, magistri in discipulum, & dominæ in ancillam, vt in casu Alex. cons. 75. lib. 3. Et reperio, ꝙ in facti cõtingentia fuit absolutus per senatum quidam de Bonetis, qui filiũ suum interfecit illum corrigendo, 7. Maij 1555. Marito quidem permittitur ex iusta causa verberare vxorem, leuiter tamẽ, Et ita tenent communiter omnes, vt dicit Alex. cons. 115. nu. 3. lib. 5. Quo verò ad magistrum, dic qđ illi permissa est leuis castigatio in discipulum, non autẽ immoderata. Ita colligitur ex tex. in l. item quæritur. §. si tutor, aliàs est, §. si Iulianus, ff. locati, & ita communiter tenetur, vt attestatur Anan. in Rub. de magistris, num. 3.

3 Et in hoc proposito nota, quod ad euitandam condemnationem, ita quod pro delicto quis puniri nõ possit, sufficit probare tale quid, ex quo appareat illud ex aliqua causa potuisse licitè fieri, licet punctualiter nõ probetur, ꝙ factũ fuerit iure licito, secundum doctrinam Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. nu. 1. ff. de no. oper. nunc. cum qua Doctores videntur communiter sine additione transire, vt dicit Alex. in eo. §. sed vt probari, quem legit cum §. sciendum, nu. 2. quem refert Gram. con. 67. post nu. 8. Illam etiam doctrinam dicit esse communiter approbatam Ias. in d. §. sciendum, post nu. 7. Aug. ad Ang. de malef. in verbo, De anno præsenti, post nu. 5. Et ait Dec. in c. in præsentia, nu. 52. de probat. quòd totus mundus illam sequitur, quem refert Neuizzan. in sylua nuptiali, fol. 12. col. 2. versic. Vigesimus primus principalis. Rimin. cons. 44. post nu. 4. Bertrand. cons. 290. nu. 4. lib. 3. in 1. parte. Tortus inter consilia Anto. de Butr. cons. vlti. nu. 7. Anto. Gomes. super l. 80. Tauri, nu. 57. Berous in c. in præsentia, nu. 133. de proba. Nam vbicunque aliquid est prohibitum, & punibile certo, & limitato loco, vel certo, & limitato tempore, oportet quòd accusator præcisè probet reum illud fecisse in illo tempore vel loco prohibito, aliàs præsumitur factum loco, & tempore licito, vt per Bart. & alios in locis prę allegatis. Et hoc infert Bart. ibi, quòd si accusator probet, quòd accusatus vulnerauit Titium de mense Nouembr. & accusatus probet, quòd de mense Nouembris Titius esset bannitus, etiam si non appareret, quòd Titius fuerit bannitus, antequam accusatus illum vulnerauit, nihilominus accusatus est absoluendus. Et hanc decis. Barto. dicit esse communem August. ad Angel. de malef. in verbo, De anno præsenti, post nume. 6. Parisius in dict. cap. præsentia, nume. 31. & sequen. Bossius in titulo de conuictis, nume. 60.

QVAESTIO LVII.

SVMMARIVM.

1 *Vbi reus aliàs de eodem crimine absolutus fuerit, aut condemnatus, non potest contra eum amplius procedi.*
2 *Et quid si sit absolutus, non quia crimen non commiserit, sed quia non fuerit probatum?*
3 *Et in dubio qua ex causa præsumatur absolutus?*
4 *Et an ille, qui primam accusationem ignorauit, possit, non obstante absolutione superinde secuta, iterum accusare?*
5 *Et quid si primus accusator præuaricatus fuit?*
6 *Et quid si fuit absolutus virtute transactionis initæ cum accusatore?*
7 *Et quid si processum fuit per inquisitionem?*
8 *Et quid de iure canonico?*
9 *Et quid si sit secuta absolutio per viam dispensationis?*
10 *Et quid si quis fuerit absolutus in foro pœnitentiali?*
11 *Et quid si sit absolutus in foro ecclesiastico de crimine, pro quo possit etiam procedere iudex laicus?*
12 *Punitus de aliquo crimine, an possit iterũ accusari?*
13 *Et quid si iudices sint sub diuersis præsidibus?*
14 *Et quid si quis fuerit punitus à iudice ecclesiastico, & crimen sit communis fori?*
15 *Et quid si crimen sit valde atrox?*

1 ALia est etiam defensio, quam reus in iudicio criminali proponere potest, quòd scilicet aliàs de eodem crimine absolutus fuerit, aut etiam condemnatus, nam eo casu potest vltetius contra eum procedi, & ita tenent communiter Doctores, vt dicit Pract. Conradi, fol. 227. nu. 11. Pro intelligentia autem huius materiæ facienda est in primis cõclusio, quòd de his criminibus, de quibus semel quis fuit absolutus, non potest accusatio replicari. tex. est in cap. de his, de accusa. & in l.

in l. si cui, §. iisdem. ff. de accusat. & ita dicunt communiter omnes Doctores, vt attestatur Angel. de malefic. in verbo, Et ad querelam, nume. 90. nam de eiusdem hominis delicto sępius quærendum non est, & ita in facti contingentia consuluit Mantua cons. 251. lib. 1. & Ioan. de Amicis cons. 37. in 1. regula.

2 Et hæc quidē conclusio de plano procedit, quando quis est absolutus, eo, quia non commisit crimen, nam eo casu proculdubio illi competit huiusmodi exceptio rei iudicatæ. Et dicit Foller. in pract. cri. canon. fol. 302. nu. 3. quòd hæc est vera conclusio ab omnibus approbata tam secundum Legistas, q̃ secundum Cano. Et hoc non solum si primū iudicium fuerit criminaliter intentatum, sed etiam si fuerit intētatum ciuiliter, adhuc enim si reus fuerit absolutus, eo quia crimē commissum non fuerit, non potest amplius criminaliter accusari. Ita dicit Cy. in l. vnica, in 3. q. C. quando ciuil. actio. crimi. præiud. quem sequuntur communiter Doct. vt dicit Socin. in l. qui agnatis, post nu. 3. ff. de excep. & est communis opi. vt ait Boss. in tit. de senten. nu. 77. Sed si esset absolutus eo quia probatum nō fuisset, tunc vtique posset iterum accusari.

3 Sed hic quæro, an in dubio censeatur quis absolutus, eo quia crimen non commiserit, an autē, quia probatum non fuerit? Resp. quòd in dubio sentētia absolutoria in causa criminali censetur lata ex eo, quòd nō fuerit probatum, & ita communiter tenetur, vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 88. vers. An autē, vbi etiam Hiero. in Apostil. attestatur hanc esse communem opi. Villalpand. super l. 22. c. 50. nu. 5. in fi. Scias tamen, quòd in hoc Ducatu hæc opin. non seruatur. nam vt dixi infrà q. 62. vers. Forma autem, stylus est, quòd quando quis absoluitur, eo quia crimen nō commisit, fertur sententia absolutoria simpliciter, & diffinitiuè, vbi verò absoluitur, quia non probatum, semper apponitur clausula, Stantibus rebus prout stant, & hoc secundo casu quandocuuq; superueniant noua indicia, semper proceditur, sed quando est simplex absolutoria, non potest amplius procedi, vt ibi dixi.

4 Sed pone quod aliquis primam accusationem ignorauit, nunquid ipse non obstante absolutione poterit accusare? Resp. ꝙ sic, si suam, vel suorum iniuriam prosequatur, text. est in d. §. iisdem, & ita tenet gl. vnica in d. c. de his, quā dicit esse communiter receptam Dida. lib. 2. resol. c. 10. post nu. 1. vers. Tertio admittenda. Probabiturq; hoc casu ignorātia per proprium iuramentū ipsius accusare volentis, vt dicit gl. in d. §. iisdem, in verbo, Deceatq;, quam Doct. sequuntur, vt ait Didac. in loco præalleg. nisi aliter in contrarium de scientia appareret. Et ita hodie seruari attestatur Ant. Gomes. lib. 1. delicto. c. 1. nu. 26. in fin. Debet etiam hoc casu esse, & ꝓbabilis & verisimilis ignorantia, & etiam oportet, quod subsit aliqua magna causa ad hoc vt amplius procedi possit, vt apertè dicit text. in d. §. iisdē ibi magna ex causa. Et ideo cū semel hic casus de facto contigisset, ego dicebā non esse audiēdos huiusmodi de nouo accusare volentes, nisi in criminib. magnis, & atrocioribus, & nisi præstita fideiusione de omnib. impensis, & dānis, in casu quo delictum non probarent, quia non videbatur posse dici subesse magna causa, vbi non esset grauis etiam qualitas ipsius criminis.

5 Vlterius quæro, si primus accusator pręuaricatus fuisset, nunquid poterit alius accusare? Resp. quòd sic, ita dicit glos. prædicta in d. c. de his, & est cōis opin. vt ait Did. in d. c. 10. post nu. 1. vers. Secundo tunc demum. Non enim debet obesse dolus primi accusatoris huic secundo accusare volenti, pro quo stat fauor publicus, ne delicta impunita remaneant.

6 Succesiuè quæro, quid si in primo iudicio reus fuerit absolutus virtute transactionis initæ cum accusatore, nunquid poterit ab alio accusari? Dixi infrà q. proxima, vers. Sed pone.

7 Procedunt etiam hæc omnia, quando in primo iudicio ꝓcessum fuit ad instantiam accusatoris, nam eo casu secuta absolutione, non debet posse accusatio replicari. Sed quid si processum fuerit via inquisitionis? Resp. quòd adhuc locū habet conclusio, vt non possit de nouo accusari, & est communis opinio, vt dicit

Berous

Berous in d.ca.de his,nu.20. Nam inquisitio habetur loco accusationis, vt suprà sæpius dixi,meritò idem de ipsa iudicandum est.

8 Sed hæc quidem conclusio de plano procedit de iure ciuili, secundū cuius dispositionem ita imponitur pœna ordinaria, quādo proceditur per viam inquisitionis, sicut quando proceditur per viā accusationis,vt dixi inf.q.60.vers.Potest etiam.Et ita hanc conclusionem attestatur esse cōmunem Aret.in d.c.de his,nu. 21.& sentit Berous in loco præallega. Sed quid de iure canonico, secundum cuius dispositionē non solet imponi pœna ordinaria delicti, quando proceditur per viam inquisitionis,nunquid hoc casu poterit pars offensa accusare ad imponendam pœnam ordinariā? Resp. Aliqui dixerunt, ꝙ sic,& ita cōiter esse receptū ait Dida.in d.c.10.nu.5.qđ scilicet absolutus in iudicio inquisitionis possit iterum accusari, quoties non esset imponēda pœna ordinaria delicti. Quod tamen ego in pract. nunq̄ vidi seruari,neq; seruarē,præsertim si pars offensa fuisset citata ad subministrādum, iuxta pract. q̄ hic seruatur, vel aliter sciuisset,aut scire potuisset indiciū ipsum inquisitionis fuisse intentatū.

Idemq; dicēdum est, si reus absolutus fuerit in iudicio agitato super denuncia tione,& ita dicunt Doctores,teste Cardi. Alex.in cap.de accusatione,col.69.versi. Quæro,an absolutoria,2.quæstio,8.Nam reuera iudicium, quod fit super denunciatione, non differt à iudicio inquisitionis,vt dixi suprà q.7.circa princip.

9 Habet etiam locum hæc conclusio, ꝙ post absolutionē alia accusatio non permittitur,quando processum fuit ad absolutionē per viam meræ iustitiæ. Sed quid si secuta sit absolutio per viam dispensationis,nunquid erit accusator postea admittendus? Resp.quòd non,ita tenet gl. præallegata in d.c.de his,quam sequuntur communiter scribentes,vt ait Decius consil.137.circa princip.Quod intellige, modo dispensatio processerit,ab eo,qui haberet potestatem dispensandi, vt dicit glo.ibi, subdens,quod crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire diuina clementia nō patitur. Scias tamen,quòd si aliquis ob idem delictum fuerit condemnatus in loco delicti, & etiam in loco originis in contumaciam,prout quotidie fieri videmus , si deinde habuerit gratiam à domino loci delicti,non prodest ei talis gratia in loco originis, & ita declarauit Senatus 9.Nouemb.1556.

10 Sed nunquid, si quis fuerit de aliquo crimine absolutus in foro pœnitentiali, poterit vlterius de ipso crimine accusari? Resp. quòd sic,secundū præallegatam gl.in d.c.de his,quam omnes approbant, vt dicit Aug.ad Ang.de malef.in verb.Et ad querelam,nu.91.Et ait Dida.in d.c.10. nu.3. quòd illa gl.est cōmuniter recepta. Idem dicit Card.Alex.in c.habet,col.fin. vers.Ideo etiam.2.q.5.Simancas de hęret. c.8.nu.4.alias enim quis de facili habita absolutione à confessore posset euadere pœnam delictorum, quod esset valde ridiculum. Idemq; dicendum est, si fuerit punitus in foro pœnitētiali pœna quantumcunq; magna,adhuc enim nō attenta tali punitione poterit puniri in foro iudiciali. Ita tenet gl. in c.gaudeamus,in gl. fin. de diuort.quam omnes Doctores sequuntur,teste Ant.Gomes.c.1,delictorum,post nu.40.vers.Sit prima,vbi etiam subdit, se hoc vidisse de facto in quibusdā scelestis, qui in die carnis priuij quoddam spectaculū fecerunt in vilipendium Dei,& Catholicæ religionis.

11 Sed hic occurrit alia quæstio, Tu scis, quòd multa sunt crimina cōmunis fori, scilicet pro quibus potest laicus puniri à iudice laico, & etiam ab ecclesiastico, vt dixi suprà q.37.pone, quòd aliquis fuerit de tali crimine accusatus coram iudice ecclesiastico,& ab eo causa cognita absolutus,nunquid poterit nō obstante dicta absolutione iterum coram iudice laico de ipso crimine accusari,& puniri? Resp. quòd sic,& ita omnium consensu receptum esse attestatur Dida.in d.c.10.nu.6. Nam iurisdictio ecclesiastica,& secularis sunt prorsus separatæ, & distinctæ, ideo absolutio lata in vna iurisdictione, non parit in alia exceptionem rei iudicatę.Et ita in facti contingentia consuluit Bald. cons.260.lib.3.contra quendā imputatum, ꝙ cognouerat quādam monialem, q̄ fuerat ab Episcopo absolutus.Faciunt

ea,quæ

ea,quæ dixi infrà vers.Scias etiam, & seq. & refert Papo lib.1.tit.5.Arresto 46.iudicatum fuisse per parlamentum Parisien. quod clerici in casibus, in quibus ex priuilegio Gallicano possunt puniri etiam à iudicibus laicis,si prius fuerint pro eisdem criminibus absoluti à suis iudicibus ecclesiasticis,possunt nō attenta huiusmodi absolutione à laicis puniri.

Sed quid,si pro eo crimine fuerit punitus ab ecclesiastico?Dixi infrà,versic. Sed quæro.

12 Dictum est, non posse procedi contra eum qui fuerit pro eo crimine absolutus sed quid si fuerit punitus?Resp. Si quidē fuit punitus ea pœna, quam requirebat qualitas delicti, nulla est difficultas, qđ non potest amplius procedi. Et ita in facti contingentia consuluit Bald. cons.31. lib.4.& cons.292..eo.vol.& cons.124.lib. 5.& Paul.de Cast.cons.118.lib.1. Ita etiam declarauit Senatus in causa cuiusdā Andreæ Marzæ, qui fuerat punitus ex causa Iudi prohibiti,& iterum pro eodem delicto molestabatur,23. Nouemb.1555.Sed si fuit punitus minori pœna, quàm criminis qualitas requireret, fortè posset dubitari. Adhuc tamen dicēdum est, quod nō potest iterum puniri.Et ita quotidiè practicari videmus,vt dicit Bald.consilio 34.in fi.libr.1.militat enim etiam hoc casu generalis ratio, quòd de eodem delicto sæpius non est quærendum. Quod tamen intellige vt procedat,nisi ex parte iudicis,qui minorem pœnam imposuit, iuterceſſisset aliqua fraus,vel collusio,imponendo pœnam leuiorem pro delicto valde graui, nam eo casu, non obstante huiusmodi punitione, posset reus iterū accusari,& puniri.Et ita reperio iudicatū fuisse in causa cuiusdam Gasparis Canouæ, qui pro homicidio animo deliberato patrato,fuerat punitus pœna pecuniaria per prætorem Domus Ossulæ.Iussit enim Senatus eius Prætori successori, vt nulla habita ratione illius condemnationis,de nouo cōtra ipsum Canouam procederet,8.Octobris 1556. P. N.Et Paulus de Castro cons.348.libro.1.consuluit, quòd quidam qui fecerat compositionem pecuniariam cum vicario episcopi pro adulterio , poterat non obstante compositione iterum ab episcopo inquiri,& puniri.

13 Scias etiam,quòd licet practica cōclusio procedat de iure,tamen consuetudo illam non admittit,nisi quando isti duo iudices sunt sub eodem domino. Sed quando eorū territoria & iurisdictiones sunt penitus separatæ,& distinctæ, & sub diuersis p̄sidibus prouinciarū, tunc si delictum commissum in vno loco,pōt puniri à duobus iudicibus insolidum, cōdemnatio facta ab vno,& exactio pœnæ nō tollit accusationem,neq; punitionē coram alio.Et ita de consuetudine obseruari attestatur Bal.relatus per Aret. in d. c. de his,nu.20.& in specie ita obseruari in Italia dicit Iac.de Beluis. cons.9. circa fi. inter consilia criminalia diuersorum,lib.1.

14 Sed quæro,quid si aliquis fuerit accusatus coram iudice ecclesiastico pro aliquo crimine ex his,pro quibus etiam iudex ecclesiasticus potest contra laicū p-cedere,de quibus dixi in d. q. 37. & quod fuerit ab ipso iudice ecclesiastico punitus,nunquid poterit iudex laicus illum iterum pro eodem delicto grauius punire?Resp.quod sic & est communis opi.vt dicit Felin.in d.c.de his,nu.10. prout illū refert Alciat.in c.1.nu.128.de offic.ordi.q & ipse attestatur hanc esse cōmunem opi.licet ego in libro meo nō reperiā Feli. in eo.loco id attestantem,Didac.in d.ca. 10.post nu.6. Ant.Gomes. c.1. delictorū, post nu.40.in prima conclusione,sunt enim iurisdictiones distinctæ,& prorsus separatæ,vt dixi suprà vers. Sed hic occurrit.Subdit tamen Ant.Gomes.in loco p-alleg.circa fi.quod aliud esset dicendum si prius fuisset punitus à iudice laico, nā (secundum eum) non posset deinde ab ecclesiastico molestari.Et dicit,quòd ita colligitur ex mente omnium doctorum quod ego etiam sequor,dummodo pœna imposita per iudicem laicum non esset minor illa,quam pro eo crimine posset imponere iudex ecclesiasticus,loquēdo de pœna corporali vel pecuniaria.Nā licet pœna excommunicationis,quā iudices ecclesiastici passim imponunt,secūdum quid si grauior omni pœna temporali,cum tamen tendat potius ad salutem animæ, & sic sit potius medicinalis, quā

afflictiua, non est in hoc proposito connumeranda inter graues pœnas.

15 Vnum tamen scias, quòd tanta posset esse criminis atrocitas, quod non obstante punitione per vnum iudicẽ illata, posset etiã per alium iudicem puniri. Et ita colligi videtur ex tex. in c. ad falsariorum de crim. falsi, & in hoc omnes DD. cõsentiunt, vt attestatur Pont. super consuet. Blesen. fol. 182. col. 1. in fi. vbi per tres col. satis eleganter loquitur in hac materia.

QVAESTIO LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pace habita ab offenso, an possit vlterius procedi?*
2 *Et an possit transigi super crimine prius, quàm sit in instituta accusatio?*
3 *Et an facta pace post cœptum iudicium, possit iudex illud prosequi?*
4 *Et an stante possit tertius accusare?*
5 *De quibus criminibus possit fieri pax?*
6 *Et an de criminibus priuatis?*
7 *Et an vbi ingeritur tantum pœna mutilationis membri?*
8 *Et an vbi pœna fustigationis?*
9 *Et quid si agatur de imponenda pœna perpetui carceris?*
10 *Et an vbi agitur de amittenda libertate?*
11 *Et an super crimine adulterij?*
12 *Et an super crimine raptus?*
13 *Et an super crimine incœstus?*
14 *Et an super stupro?*
15 *Et an super criminibus pro quibus non ingeritur pœna sanguinis?*
16 *Et quid si agatur de crimine priuato?*
17 *Et quid si agatur de crimine, pro quo de iure sit imposita pœna mortis, & à statuto imposita sit pœna pecuniaria?*
18 *Et quid si agatur de crimine falsi?*
19 *Et an in casibus, in quibus est prohibita transactio, sit etiam prohibita gratuita pactio?*
20 *Et an si statutum prohibeat fieri pacem pro aliquo delicto, censebitur etiã prohibitum fieri pacem cum eo, qui delictum ipsum fieri mandauit?*
21 *Ad quos spectet ius faciendæ pacis?*
22 *Pater an possit remittere iniuriam factam filio?*
23 *Prælatus an possit remittere iniuriam factam ecclesiæ?*
24 *Et quid in blasphemia?*
25 *Offenso monacho, an spectet ius faciendæ pacis monasterio, vel filio?*
26 *Filij spurij an possint pacem facere de morte parentum?*
27 *Tutor an possit facere pacem nomine pupilli?*
28 *Procurator cum libera an possit pacem facere?*
29 *Pax habita à vulnerato, qui deinde moritur, an prosit vulneranti?*
30 *Et an pax facta pro vulneribus prosit pro morte?*
31 *Marito, qui vxorem occidit, an prosit pax habita à filiis communibus?*
32 *Filius, qui non vult esse hæres patris, an possit facere pacem pro morte patris?*
33 *Et an filius faciendo pacem censeatur adire patris hæreditatem?*
34 *Si offensus decedat, relictis pluribus hæredibus, an sit habenda pax ab omnibus?*
35 *Et an sit habenda pax à fœmina hærede?*
36 *Et qd si nullus adsit hæres, à quo possit haberi pax?*
37 *Pax an possit fieri absenti?*
38 *Pax facta pro iniuria an tollat etiam interesse respectu damnorum, & expensarum?*
39 *Remissione facta in foro conscientiæ, nunquid sublatum sit ius accusandi?*
40 *Restitutio rei ablatæ, vel satisfactio an habeat vim remissionis?*
41 *Iudex an possit cogere offensum ad faciẽdã pacem?*

1 SEquens est defensio, quã reus contra processum proponere potest, quòd scilicet habet pacem seu remissionem à parte offensa. Et hæc materia est valde vtilis, tũ propter statuta, quę plerunq; habita partis remissione minuunt pœnas delictorum, vel etiam aliquando disponunt delinquentes habita pace non posse molestari, quàm etiam propter gratias, seu remissiones, quæ illis fiunt à principe, quæ in hoc Ducatu, & multis etiam in locis non fiunt, nisi præuia partis remissione. Hæc autem pax seu remissio partis offensæ, si habita esset antequam cœptum esset procedi, multum prodesse posset delinquenti attenta dispositione iuris cõmunis, secundum quam nõ pceditur regulariter sine accusatore, vt dixi suprà. q. 3. ver. Debes autem, videmus enim, quod vbi pars offensa non accusat, rarò solent alij accusare, vt experientia docet. Sed de consuetudine, secundam quam hodie iudices pro quocunq; crimine procedunt per inquisitionem, id est ex officio, vt dixi in d. q. 3. vers. Sed certè, parum prodesset partis remissio, quo ad impediẽdum processum, quia iudex ea non obstante procederat ex officio. Et ita in facti contingentia rescripsit senatus prætori Comi, 16. Septem. 1546. P. N. Bene posset prodesse quo ad debilitãdum re ipsa processum, nam vbi pars remittit, videmus vtplurimum, quòd cum maxima difficultate possunt haberi per fiscum indicia vel probationes contra delinquentes.

2 Sed punctus est, nunquid possit transigi super crimine antequã sit super eo instituta

stituta accusatio, nam de iure loquendo videtur, quòd nō, & quòd si facta sit trās-actio, nihil valet, qnimò illemet, qui remisit per pactum vel per transactionem, poterit non obstante tali pace vel transactione accusare. † Et est cōis opi. vt dicit Alex. in l. transigere, n. 16. C. de transact. quē refert Paris. cons. 150. nu. 4. lib. 4. & Mantua in ea. l. transigere, nu. 194. in fi. & fuit opi. gl. in l. iurisgentium, §. si paciscar, in verbo, Non liceat, vers. Sed an idem, ff. de pact. quam dicit esse cōiter approbatam Villalpand. in repet. l. 22. c. 4. nu. 1. Sed certè de consuetudine cōtrarium seruatur, nam quandocunq; fiunt paces, & transactiones super criminibus, semper valēt, & sunt obseruandæ. Et licet de iure communi transactio, seu pactum facta per proximiorē offensi, nō impediat, quò minus alius sequens in gradu possit accusare, secundum cōem opi. de qua per Villalpan. super l. 22. c. 32. nu. 1. nihilominus de consuetudine seruatur, ꝙ vbi primus in gradu remittit, non possunt alij accusare, nisi prout posset quilibet extraneus, & ita in casu statuti, vel decreti, vel gratiæ particularis semp remissio proximioris tollit aliis facultatē accusandi. Et ita in practica indistinctè semper vidi obseruari. Post cœptū aūt iudicium, siue per viā accusationis, siue per viā inquisitionis, credo ꝙ hæc defensio fundata sup pace aut remissiōe partis, esset modici effectus, nā nō obstante tali pace, seu transactione, q̄ facta esset super crim. ēt in casibus à iure permissis, deueniturad condemnationē contra delinquentem, perinde ac si nulla pax, aut remissio partis secuta esset. Et dicit Gand. de malef. in tit. de transact. nu. 83. ꝙ hæc est opi. omniū doctorum cōiter & ꝙ ita de consuetudine seruatur, quem refert Villalpand. in repet. l. 22. ca. 6. nu. 5. Pract. Carer. fo. 105. nu. 379. relatus, & ipse per Villalob. in sua collecta communiū opi. in litera T. n. 121. vbi subdit, quod ita praxis obseruat. Dicit etiam Vital. de malef. in tit. de pace, nu. 4. ꝙ in hoc concordant communiter Doct. & quòd ita seruatur. Ita ēt seruari attestatur Ang. in d. l. transigere, post nu. 10. quem refert Anan. in c. 1. post nu. 20. de colluf. deteg. & Car. Ale. in c. si quendam, §. in omnibus, in gl. 1. 2. q. 3. & Villalpan. in repet. l. 22. c. 5. post nu. 2. Et dicit Alber. in 2. parte statutorū, qu. 127. quòd ita communiter tenetur, & seruatur, quod tamē intellige, modo delictum sit tale, pro quo possit ex officio procedi. Et ita in facti contingentia rescripsit senatus prætori Cremonæ 24. Iulij 1564. Vide quæ dixi suprà, q. 51. versicu. Sed quid si accusator. Verum est quòd Bar. in d. l. transigere, nu. 7. tenet, quòd facta transactione super crimine in casibus à iure permissis nō possit deueniri ad cōdemnationem sanguinis contra reum, Et Cur. Iun. in d. l. transigere, nu. 29. dicit hanc opi. esse communem, quæ fortè etiam in puncto iuris est verior, & in regno Castellæ passim & indistinctè obseruatur vt attestatur Villalpand. in repet. l. 22. ca. 6. nu. 1. & seq. & Ant. Gomes ca. 3. delictorum, nu. 55. & seq. inhærendo literæ text. d. l. 22. licet idem Gomes. referat quandoq; contrarium fuisse obseruatum. Nihilominus veritas est, contrariam opin. esse magis communem, & ita semper vidi seruari vbique locorum, vbi non extēt in aliquibus casibus statuta contrarium disponentia. Cum enim ex generali consuetudine totius Italiæ, & fortè etiam totius orbis possint iudices ex officio procedere super quibuscunq; delictis, vt suprà dixi, parum curamus, an pars accuset vel remittat, & in hoc (maximè stante cō suetudine) non est dubitandum. Et ideo in casibus, in quibus non potest procedi nisi ad querelam partis, crederem quòd remissio partis superueniēs tolleret oēm processum, & ꝙ accusatus esset omnino absoluendus, in cæteris autē tenenda est communis opi. vt s. remissio partis nihil operetur quò ad hoc vt ꝓcessus impediri aut tolli possit. Et hoc apertè innuit decretum in nouis const. in tit. de accus. ca. in casibus, disponens, quòd vbi agitur de pœna pecuniaria, habita remissione ab offenso vel eius hæredibus, non possit aliquo modo procedi, nisi sit casus, in quibus possit etiam ex officio procedi.

Et scias, ꝙ licet secuta abolitione per transactionem, vel mortem accusatoris, possit iudex accusationem ipsam prosequi, debet tamen nouum processum & nouam instantiam inchoare, ex quo pri-

ma instantia per transactionem fuit extincta. Ita tenet Bart. in d.l. transigere, nu. 8. cuius sententiam dicit esse communē Ant. Gomes. ca. 1. delictorum, post nu. 36. vers. Ex quo apertè, licet ipse teneat contrarium, & reuera cum hodie (vt sæpius dixi) iudex inquirendo concurrat cum accusatore, practica seruat, quod per trās actionem non dicatur peremptā instantia, sed potest iudex illam quandocunq; prosequi, secundum Ang. in d. l. transigere, nu. 7. quem refert Don. Ant. de Padilla in d.l. transigere, nu. 47. Et ita de consuetudine hodie obseruari attestatur Anto. Gomes. in loco prælegato, n. 37. in fi. Vide quæ dixi suprà q. 51. vers. Pariter etiam. Adde quòd accusator, qui trāsigit super crimine etiam in casibus à iure permissis, incidit in pœnam senatusco. Turpill. & est communis opi. vt dicit Cur. Iun. in d. l. transigere, n. 29. quem refert Don. Ant. de Padilla in ea. l. transigere, n. 46. Villalpand. in repet. l. 22. ca. 71. nu. 3. Et sic punitur non vt præuaricator, sed vt desistens, quam etiam opin. dicit esse communem Alex. in ea. l. transigere, nu. 10. in fin. licet enim lex permittat accusato transigere, vt sanguinem suam redimat, non tamen propterea permittit accusatori, vt se corrumpi patiatur. Sed certè quidquid sit de iure, hoc apud nos nō seruatur in practica, vt accusator transigens in aliquo casu puniatur.

4 Sed pone, quod pars offensa faciat remissionem delinquenti, nūquid poterit aliquis tertius, nō obstante tali remissione, ipsum delinquentem de eo crimine accusare? Resp. quòd sic, & est communis opi. vt dicit Fel. in c. de his, nu. 3. de accus. vbi dicit, q̄ ita tenent oēs DD. Curt. Iun. in d.l. transigere. num. 34. Maranta in suo Spec. fol. 84. nu. 61. Didac. lib. 2. resolut. c. 10. post nu. 5. vers. Nono idem, Don. Ant. de Padilla in l. trāsigere, n. 51. Quod intellige vt procedat in criminibus, in quibus illi tertio competit ius accusandi, vel qa crimen sit publicum, vel quia prosequatur suorum iniuriam, aliàs secus.

5 Succesſiuè videamus, super quibus criminibus licitum sit facere pacē seu transactionem? Resp. De hoc habemus in tex. in d.l. transigere, vbi est locus ordinarius huius materiæ, ex quo colligitur prima regula, quod de criminibus, pro quibus ingeritur pœna sanguinis, licita est trāsactio. Et dicit Placa lib. 1. delictorum, c. 39. nu. 3. quod hæc est constitutissima cōclu- & frequenti Doctorum calculo recepta sententia. Ratio autem huius conclusionis est, qa vnicuique licet sanguinem suū redimere. Ita dicit gl. in d.l. transigere, in verbo, Prohibitum, quę quidem ratio ab omnibus approbatur, vt dicit Purpurat. in d.l. transigere, nu 17. & illam communē appellat Cur. Iun. in ea. l. transigere, n. 4. quem refert Don. Ant. de Padilla, ibid. nu. 2. Mantua in ead. l. transigere, num. 8.

6 Habetq; locum hęc conclusio nō modo in criminibus publicis, sed etiā in priuatis, nam si pro illis, puta, pro furto vel huiusmodi imposita sit pœna sanguinis, vtique etiam in illis licita erit transactio. Et est communis opin. vt attestatur Villalpand. in l. 22. c. 1. nu. 11. Ant. Gomes. c. 3. delictor. nu. 54. prout illum refert Don. Ant. de Padil. in d.l. transigere, nu. 7. Militat enim eadē ratio, quia s. vnicuique licī tum esse debet sanguinē suum redimere.

7 Item locum habet conclusio non solum in criminibus, pro quibus ingeritur pœna mortis, sed etiam in illis, pro quib. ingeritur pœna mutilationis membri. Et est communis opi. vt attestantur scribentes in d.l. transigere, & in specie Cur. Iun. nu. 23 & Purpur. nu. 9. & Alcia. nu. 45. & Don. Ant. de Padilla, nu. 8. Villalpand. in l. 22. capit. primo, numero 4. Chassen. super consuetud. Burgund. folio 56. numer. 129. Talis enim dicitur etiam pœna sanguinis.

8 Sed quid si ingeratur solummodo pœna fustigationis? Resp. quod etiam super illis licita est transactio, & est communis opin. vt dicit Curt. Iun. in d.l. transigere, nu. 26. Chass. in loco prælleg. Purpurat. in d.l. transigere, nu. 12. Don. Anto. de Padilla in ea. l. transigere, nu. 10. Et hæc opi. mitior est, & mihi magis placet, quanuis contrariam opi. multi sequantur, quam etiam communem appellat Roma. in ea l. transigere, nu. 9.

9 Hinc infertur, quid si agatur de crimine, pro quo veniat imponenda pœna p. petui carceris, nō erit licita transactio. Et

hæc

hæc est communis opi. vt attestatur Cur. Iun. in d.l. transigere, num. 22. & Mantua post nu. 37. quidquid in contrarium dixerit Abb. in c. 1. col. fi. vers. Idem putarē, de colluſ. deteg. cuius opin. magis communiter reprobari affirmat Don. Anto. de Padilla in d.l. transigere. numero 15.

10 Item quæro, quid ſi agatur tantum de amittenda libertate aut auctoritate, nūquid poterit tranſigi? Reſp. quòd nō, ita tenet gl. in d.l. tranſigere, in verbo, Capitali, quæ in hoc cōiter approbatur, vt dicit Curt. Iun. in ea. l. tranſigere, nu. 27. Nā eo caſu nō dicitur ꝓpriè agi de pœna capitali, vel ſanguinis, meritò ceſſat legis ratio, & conſequenter etiam diſpoſitio.

11 Excipitur tamen ab hac regula crimen adulterij, licet enim pro eo de iure communi impoſita ſit pœna mortis, vt dixi ſuprà hoc eo. lib. §. Adulterium, verſ. Sed quæro, nihilominus non eſt ſuper illo licita tranſactio, vt expreſſè dicit text. in d. l. tranſigere, Et ratio eſt propter frequentiam, & immanitatem ipſius criminis, & ita dicunt cōmuniter Doct. vt dicit Alb. in d.l. tranſigere, poſt nu. 17. verſ. Quæro quare, quem refert Don. Antō. de Padilla in ea. l. tranſigere, poſt nu. 77. quam tamē rationem communiter reprobatam eſſe ait Coraſ. lib. 2. Miſce. c. 1. nu. 2. Vel etiam ita inductum fuit in fauorem matrimonij, cui leges multum fauent, ne fiat ſanguinis turbatio, néue fortè ſordidæ ſtirpis viri ſplendidis natalibus ſubrogētur, quam etiam rationem communiter teneri atteſtatur Mantua in ea. l. tranſigere nu. 65. & Alciat. nu. 20. Hoc tamen intelligè vt procedat ante, quàm pœna ꝓ ipſo adulterio impoſita ſit, ſed poſt impoſitā pœnam, vtiq; etiā in adulterio licita eſt tranſactio. Ita tenet Bar. in d.l. tranſigere nu. 13. & eſt communis opi. vt atteſtatur Purpur. in ea. l. tranſigere, num. 71. Ego tamen in contingentia facti nunquam vidi reiici remiſſiones factas à maritis pro adulterio, quinimò dicit Papo lib. 22. titu. 9. Arreſto 12. quòd quandocunq; maritus remittat ante ſententiam, mulier nō punitur, & quòd ita fuit iudicatum per Parlamentum Tholoſanum.

12 In aliis autem criminibus præter adulterium licet tranſigere, etiam ſi grauiora ſint ipſo crimine adulterij. Et ita cōmuniter concluditur, vt dicit Practic. Carer. fol. 628. poſt nu. 127. Hinc infertur quod licita eſt tranſactio ſuper raptu. Ita tenet Bar. in d.l. tranſigere, nu. 12. quem ſequūtur communiter Doctores, vt dicit Curt. Iun. in ea. l. tranſigere, nu. 35. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem Alex. in ea. l. tranſigere, nu. 31. & Purpur. nu. 54. & ſequ. & alij, quos refert Don. Ant. de Padilla in d.l. tranſigere, nu. 79. & Villalp. in repet. l. 22. c. 17. nu. 2 & ca. 18. poſt nu. 5. Et ſi dicas, quòd imò parentes prohibentur ſub pœna deportatiōis facere pacem pro raptu filiarum, vt expreſſè dicit text. in l. vnica, C. de raptu virg. Reſp. quod ipſe quidem pater tranſigendo incidit pœnam dictæ legis, tamen remiſſio valet, nec ſuo nomine amplius agere poteſt. Et ita conſueuerunt Doctores communiter dicere, vt ait Salyc. in d l. vnica, nu. 31.

13 Secundo infertur, quòd licita etiam eſt tranſactio ſuper crimine inceſtus, & eſt communis opi. vt atteſtatur Boër. deciſ. 91. nu. 2. & 3.

14 Tertiò infertur, quod licita etiam eſt tranſactio ſuper ſtupro, & eſt communis opin. vt atteſtatur Coras. lib. 2. Miſcel. c. 1. nu. 5. Don. Antō. de Padilla in d. l. tranſigere, num. 82.

15 Secunda regula, quæ colligitur ex tex. in d.l. tranſigere, eſt quòd ſuper criminibus, pro quibus non ingeritur pœna ſanguinis, non poteſt fieri pax, ſine tranſactio. Ratio autem eſt, ne delicta impunita remaneāt. Et ita cōmuniter dicitur, vt atteſtatur Alex. in ea. l. tranſigere, poſt n. 5. verſ. Quæ autem. Sed certè & contra hanc rationem, & multas deciſiones Doctorū in hac materia multa dici poſſent, quæ tamen omitto, tum quia iſtæ diſputationes parum vel nihil proſunt, tum etiam quia hodie ex generali conſuetudine Italiæ licitum eſt facere pacem ꝓ quocunq; crimine. Et ſic ferè omnia prædicta raro, vel nunquam tractātur in practica.

16 Sed hic quæro, nunquid hæc concluſio locum habeat, non modo ſi agatur de criminib. publicis, ſed etiam ſi agatur de criminibus priuatis vt ſcilicet etiā in iſtis non ſit licita tranſactio, ſi pœna ſanguinis non ingeratur? Reſpondeo. Aliqui

tenuerunt, quòd non habeat locum in criminibus priuatis,& consequenter qd' in illis licitum sit transigere,& dicit Alb. in d.l.transigere,nu.22.quod ita communiter DD. Contrariam autem sententiã, quod scilicet etiam in criminibus priuatis, vbi non ingeratur pœna sanguinis, non liceat transigere,tenuit Bar.in ead.l. transigere,nu.14.& seq.Et hanc dicunt esse communem scribentes ibi & in specie Purpur.nu.120.Don.Anto. de Padilla in ea.l.transigere,nu.104.Bossius in titu. de furtis,post nu.58. Militat enim etiam in ratio prædicta,ne scilicet delicta impunita remaneant.

17 Pone modo,quòd pro crimine,p quo de iure communi imponitur pœna mortis,puta,homicidio,ex statuto imposita sit pœna pecuniaria,nũquid eo casu poterit super tali crimine transigi,vel pacisci? Resp.quòd non,& est communis op. Doctorum, vt ait Alber. in 2. parte statutorum,q.124.Anan.in c.1.post nu.22. ver. Quid autem si pœna de colluf. detegen. Gregor.quem refert Don. Ant.de Padilla,in d.l.transigere,post n.66.Magis enim attenditur pœna statuti, quàm natura criminis,& ex quo recessum est à iure cõmuni in impositione pœnæ, videtur etiam recessum ab omnibus, quæ veniunt ex genere pœnæ. Faciunt quæ dixi suprà quæst.32.vers.Dictum est. An autem valeat tale statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio, dixi sup. hoc eodem libro, §. Homicidium,vers.c. Sed nunquid.

18 Ab hac tamen regula excipitur crimẽ falsi,nam quanuis pro eo de iure cõmuni,non imponatur pœna mortis, vt dixi suprà hoc eo.lib.§.Falsum,vers.Sed quæro, licitum est tamen pro eo transigere, vt est tex.in d.l.transigere.Et ratio est, qa nullum crimen est,quod maiorem infamiam irroget,quàm crimen falsi, & ideo eius pœna,quæ est honoris iactura tã grauis,pœnæ sanguinis æquiparatur. Et hãc rationem dicunt esse cõem scribentes in d.l. transigere, & in specie Roman. nu. 7. & Curt.Senior num.27.& alij quos refert Don.Anton.de Padilla,ibid.post nu.111.

19 Scias etiam,quòd in casibus, in quib⁹ non est licitum transigere,neq; etiã licet gratuito pacisci. Et hæc est magis cõmunis sententia,vt attestatur Don.Anto.de Padilla d.l. transigere,nu.108. Villalpan. in repet.d.l.22.c.18.nu.3.

20 Vnum autem volo vt scias in hoc proposito,quod si statutum prohibeat fieri pacem pro aliquo delicto, nõ poterit fieri pax neq; cum principali delinquente, neq; cum eo qui mãdauit ipsum delictũ committi. Et ita commu. obseruatur, vt dicit Gand.in tit.de transact. & pactis, in fin.quem refert Villalpand.in repet. l.22. c.66.nu.9.idem enim iudicandum videtur de mandante,quod de ipsa principali delinquente, circa quod tamen videnda sunt ea,quæ dixi infrà,q.89.in princ.& vers.Sed quæro.

21 Visum est de quibus criminibus licitũ sit trãsigere,videamus nunc ad quas personas spectet ius faciendi pacis seu remissiõis.Et si quidem extat ille, qui offensus est,proculdubio ad eum pertinet offensam remittere, si verò ille mortuus est, tunc ad eius proximiores spectat pacem facere,eo.scilicet ordine,vt qui prę fertur in accusatione,pariter præferatur in remissione facienda. Quis autem præferatur in accusatione, dixi suprà quæst. 15. versiculo.Successiuè quæro.

22 Quæro nunquid pater possit facere remissionem pro iniuria facta filio? Respo. quod sic,ita tenet Bart.in l.sed si vnius,§. filiofam.nu.2.ff.de iniu.& est communis conclusio,vt dicit Böer.decis.120,nu.1.& seq.quem refert Menchiaca controuers. illustr.c.15.nu.8.Villalpan.super l.22.c.26. nu.1.in fi.Placa lib.1.delictorum,c.6.post nu.21.Arius in l.1.C.de bon. mater.folio 586.nam ex iniuria facta filio magis videtur offendi pater,quàm filius, & hoc etiã inuito filio. Et ita in facti contingentia iudicauit curia Tholos. teste Aufrer.decis.261. Hanc tamen conclusionem aliqui limitant, vt non procedat, quando iniuria facta esset à coniuncta persona,vt scilicet illam non possit pater inuito filio remittere.Et hanc dicit esse communem limitationem Arius in loco præalleg.fol.587.licet illam nõ sequatur. Et reuera quidquid sit de iure,Senatus nõ seruat hanc conclusionem, sed indistinctè vult,quod in remissione iniuriæ interueniat

niat consensus vtriusque scilicet filij, qui iniuriam accepit, & eius patris. Benè verum est, quòd quando non interueniunt cædes, neque vulnera, solet approbari remissio facta à patre sine filio, qui est offensus, & ita vidi seruari in gratia cuiusdam Bapt. Righetti 5. August. 1551. P. N. Hæc autem omnia intellige, vt procedant in filio, qui sit in patris potestate cõstitutus, sed si esset emancipatus, sufficit ab eo remissionem habere, etiã sine patris interuẽtu. Et ita conclusum fuit per Senatum in approbatione gratiæ cuiusdam Francischini Bassi, 6. Octob. 1557. P. N.

23 Præterea quæro, nũquid prælatus possit remittere iniuriam factam ecclesiæ? Resp. ꝙ non, & ita tenet gl. in c. 1. in verb. Punire, de pœn. in 6. & est communis opin. vt dicit Boër. in d. decis. 120. nu. 5. prout illum refert Placa in loco prȩallegato, nu. 21. Hoc tamen intellige, vt scilicet nõ possit Episcopus solus illam remittere, sed bene potest cum consensu capituli, & ita tenuit gl. in c. contingit, in glo. 1. de senten. excom. Et hanc esse communem opin. attestatur Felin. in eo. c. contingit, num. 8. prout illum refert Foller. in pract. crim. canon. fol. 52. nu. 58.

24 Sed quid dicẽdum in blasphemia, per quam diuina Maiestas offenditur, ad quẽ spectabit facere remissionem? Resp. Doctores videntur concludere, ꝙ spectet ad Episcopum, sed quidqd sit de iure, apud nos seruatur, quòd non requiratur remissio. Cũ enim solus Deus sit offensus, ipse pœnitenti semper remittit. Et ita rescripsit Senatus iudici maleficiorum Papiæ 10. Maij 1559. P. N. Idem etiam seruat Senatus in casibus, in quib. solus princeps offenditur, prout in sfrosatione bladorum. Cùm enim princeps ipse indulgeat, nõ est alterius remissio requirenda. Idemque in his, qui deferunt sal in dominio. Benè verum est, quod si princeps alicui locasset vectigal salis, eo casu requireretur remissio conductorum ipsius vectigalis, de quorum interesse principaliter agi videtur, & ita in facti contingentia conclusum fuit in Senatu, in gratia cuiusdã Petrini Banchi sfrosatoris salis, vltimo Septembris 1557. P. N.

25 Vlterius quæro, pone quod fuit interfectus monachus qui reliquit filium, quẽ ante monachatum legitimè susceperat, nunquid spectabit ius faciendę remissionis Abbati monasterij, an autẽ filio ipsius monachi? Resp. In hoc fuerunt variæ Doctorum sententiæ, nam aliqui tenuerunt quòd filius præferatur monasterio, & ita consuluit Feder. de Senis cons. 174. Et hãc opin. dicit esse magis communem Boër. decis. 121. præsertim, n. 9. quem refert Placa in d. c. 6. nu. 18. & c. 42. nu. 16. & Caraita super 275. ritu magnæ curiæ, circa fin. Aliqui verò tenuerunt contrarium, scilicet, quod remissio spectet ad monasterium, & non ad filium. Et hãc dicit esse magis communem Alciat. in l. 4. §. Cato, nu. 175. ff. de verb. obli. quem refert Don Ant. de Padilla in d. l. transigere, num. 38. C. de transact. Ego verò in hac Doct. varietate aliquãdo sic dicebam, quòd, aut apparet iniuriam factam fuisse monacho intuitu ecclesiæ, vel monasterij, & debet præferri monasterium: Aut apparet, ꝙ facta fuit intuitu personæ ipsius monachi, & filius est præferendus: Aut sumus in dubio, & tunc ad vtrunq; spectat. Tutius est tamẽ (si potes) vt semper habeas remissionẽ ab vtroq;, & cessabit omnis difficultas, nam vt reperio in facti contingentia iudicatũ fuisse per parlamentum Burdegalense, vterq; & filius, & abbas admittuntur ad accusandum pro suo interesse, meritò ab vtroq; debet haberi remissio. Et de illo arresto mentionem facit Papo lib. 24. tit. 2. Arresto 4. Scias tamen, quòd si ille, qui est offensus, non esset professus religionẽ, eo casu non spectaret ad monasteriũ facere pacem pro iniuria ei illata. Et ita fuit declaratum per Senatum in approbatione gratiæ cuiusdã nobilis, qui vulnerauerat coquum monasterij Carmelitarum, quæ fuit admissa cum remissione ipsius tantum, & dictum non requiri consensum prioris, nec monasterij, comperto, quod non erat professus, 12. Maij 1558. P. N.

26 Scias autẽ in hoc proposito, in quo incidit mentio de filiis monachorũ, quod Senatus non admittit remissiones factas à filiis spuriis, & ita declarauit in causa cuiusdã Margaritæ Balassi de Creula, 9. Decemb. 1559. P. N. Et licet quibusdam videretur, qđ eo casu de iure fuissent admittendi,

tendi, ex quo agebatur de homicidio cõmisso in personam eorum matris, cuius respectu habentur pro filiis, & eis competit ius accusandi, iuxta ea quæ dixi suprà q. 14. versic. Quæro an filij, & suprà lib. 2. §. Filius. Nihilominus cum (ni fallor) essent suscepti ex coitu damnato, & à lege punibili, non fuit eorum remissio per senatum admissa. Sed circunscripta obseruantia Senatus, fortè contrarium esset de iure dicendum, scilicet quòd imò filij naturales, & spurij possint pacem facere pro offensis factis eorum matribus. & etiam patribus, quando sunt certi. Et ita videntur concludere communiter Doctores, vt attestatur Petr. Bellus de re milita. fol. 139. num. 64.

27 Quęro, an tutor possit facere pacẽ nomine pupilli pro offensa facta defuncto, vel etiã ipsi pupillo? Respõ. Si pupillus sit maior infante, & in ipsa pace interueniat, nulla est difficultas. Nam certũ est, qđ pupillus maior infante potest cum auctoritate tutoris pacem facere. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Nellus de bannitis in 3. par. secundi temporis, q. 32. Bru. in lib. de constit. in verbo, Pax, versic. Item quæritur. Si verò est infans, pariter videtur expeditũ, quod neq; ipse solus, neq; cum tutore potest pacem facere. Et ita cõiter concluditur, vt dicit Carauita super 275. ritu magnæ curiæ, nu. 19. Et dicit Crott. in 1. repet. §. Cato. nu. 167. ꝙ in hoc omnes concordant. Idem dicit Brun. in loco præalleg. Et hoc idem ante eos dixit Nellus in d. q. 32. Punctus est, an solus tutor pro eo pacem facere possit. Et in hoc aliqui dixerunt, quod quando delictum nõ est clarum, neq; notorium, puta, quia non sit certus homicida, potest tutor facere pacem pro pupillo. Si verò certus est homicida, & clarum delictũ, eo casu non potest, & fuit opin. Guid. de Suzar. quam dicit esse cõem Brunus in loco præalleg. Sed certè hæc opi. communiter nõ tenetur, vt dicit Ioan. de Amicis, cons. 88. post nu. 4. Alij itaq; dixerunt, ꝙ, aut remissio est dãnosa pupillo, puta, quia sit in dedecus ipsius pupilli, vel familiæ suæ, & non valet. Aut verò remissio est vtilis pupillo, puta, qa fortè eius aduersarius est potẽs, & tunc valet. Et hanc dicit esse communem opin. Nellus in d. q. 32. Alex. in l. pactum curatoris, nu. 7. C. de pact. prout illum refert Villalpand. super l. 22. c. 29. nu. 5. & Placa lib. 1. delictorum, c. 45. num. 6. & seq. Curt. Iun. in ead. l. pactum curatoris, nu. 17. Crottus in 1. repet. §. Cato. nu. 69. Et dicit Carauita in loco præallega. post nu. 19. quòd ita communiter concluditur. Et ita in facti contingentia consuluit Abb. cons. 108. lib. 2. vbi etiam nu. 3. attestatur cõem opi. esse, quòd in huiusmodi pace per pupillum facienda non requiritur iudicis decretũ. Et illum refert Don. Ant. de Padilla in d. l. transigere, nu. 64. In hoc Ducatu indistinctè admittitur pax facta à tutore ꝓ pupillo, absq; alia causæ cognitione, vt etiã attestatur Bos. in ti. de pace, nu. 14. Benè quãdo pupillus est maior infante, requiritur ꝙ & ipse in contractu pacis interueniat. Et hoc sæpe declarauit senatus, & in specie 2. Septemb. 1557. in causa cuiusdam Io. Mariæ Mazzolarij P. N. Hæc tamẽ quæ de tutore dicta sunt, intellige vt procedant in tutore generali, qui fideiubeat, & inuentarium conficiat, & cętera faciat, quę de iure requiruntur, non autem in tutore speciali. Et licet alias remissiones factæ per tutores speciales fuerint quandoque in Senatu habitæ pro legitimis, prout reperio in approbatione gratiæ cuiusdam Dominici Ferrarij seruatum fuisse 12. Iunij 1548. nouissime tamen die 8. April. 1559. P. N. conclusum fuit in causa cuiusdam Darij Carenzoni, quòd non erant admittendæ huiusmodi remissiones factæ à tutoribus specialibus, & ita postea (ni fallor) semper fuit obseruatum.

28 Sed an procurator habens ab offenso mandatum cum libera, & generali administratione, poterit pacem facere cum offendente? Respon. quòd non, sed requiritur, quòd habeat speciale mandatum, ita tenuit Specula. in Rubr. de treuga, & pace, num. 4. & ita seruatur, vt attestatur Nellus de bannitis, in tertia parte secundi temporis, quæst. 37. quem refert Villalpand. in repe. l. 22. c. 67. nu. 1. Nam in mandato cum libera, nunquam veniunt ea, quæ verisimiliter constituens non concessisset, qualis est remissio debiti liquidi, quæ donationi æquiparatur.

Quæro,

29 Quæro, pone, quòd aliquis fuit lethaliter vulneratus, & ad instantiam amicorum vel aliter fecit pacem cum ipso vulnerãte, deinde mortuus est, nunquid hęc pax proderit delinquenti? Resp. Aut statutum simpliciter loquitur, puta, quòd habens pacẽ mitius puniatur, & tunc loquẽdo de iure potest quis habere pacem ab ipsomet vulnerato de eius morte, vbi sequatur, & talis remissio ei proderit secundum Bart. in l. damni. §. Sabini, nu. 1. in fin. de damno infecto, quanuis illum in contrarium referat Bos. in tit. de pace, nu. 13. vbi etiam refert Roman. in §. Cato, attestantem, quòd opi. Bart. est communis, qui tamen in lib. meo hoc non dicit. Sed certè quicquid sit de iure communi, consuetudo hoc non approbat, vt attestatur Alcia. con. 477. nu. 1. & ita quotidie videm⁹ in senatu obseruari, quòd scilicet tales remissiones habitæ ab occisis non attenduntur, vt etiam attestatur Bos. in loco prędalleg. Et id expressè declarauit senatus in casu cuiusdam Baptistæ Ildæ opilionis, 25. Febr. 1545. P.N. & idẽ rescripsit prætori Papiæ 3. Iulij 1559. P.N. Aut verò statutum requirit, ꝙ pax habeatur ab hęrede, & tunc proculdubio non prodest pax habita à defuncto, & ita tenet Bar. in d. §. Sabini, nu. 2. Et dicit Roma. in d. §. Sabini, nu. 2. in fin. quòd hanc opi. Bart. sequuntur communiter Doct. quem refert August. ad Ang. de malef. in verbo, Comparent dicti, & produxerunt instrumentum pacis, nu. 6. in fin. & Crottus in 1. repet. §. Cato, nu. 161. Et hæc opin. proculdubio est tenenda, præsertim stante consuetudine, de qua statim dixi.

30 Vnum tamen scias in hoc proposito, quòd etiam de iure loquendo, si quis aliquem vulnerauit, & ille ei pacem fecerit de illis vulneribus, si deinde mors sequatur, talis pax facta pro vulneribus, nõ prodest in causa mortis, & hæc est communis opi. vt attestatur Gand. in tit. de malef. nu. 15. quem refert Don. Anto. de Padilla in l. transigere, nu. 28. C. de transact. Villalpand. super l. 22. c. 56. nu. 4.

31 Contingit etiam aliquando, ꝙ maritus interficit vxorẽ, quæro, nunquid proderit illi pax habita à filiis communibus ipsius vxoricidæ, & vxoris occisæ? Respõ. Boss. in tit. de pace, nu. 21. refert quòd hic casus de facto cõtigerat, & quòd senatus reddebat se valde difficilem in approbatione huiusmodi pacis. Quinimò ego reperio, quòd in facti cõtingentia senatus expressè reiicit gratiã, quam obtinuerat quidã Georgius Barata vxoricida à filiis communibus, eorumq; tutoribus specialibus, nisi haberet pacem à fratribus, & attinentibus ipsius vxoris occisę, 5. Decem. 1547. P.N. Reperio tamen, quòd econuersò fuit approbata gratia cuiusdam Doninæ de Cabianis, quæ maritum in rixa interfecerat, habita remissione tantummodo à filiis, 18. Iun. 1555. A.C. fortè quia non militat ratio metus reuerentialis in matre, prout in patre.

32 Quæro nunc, pone quod offensus relinquit filium, qui nõ vult esse hæres patris, nunquid si iste filius faciat pacẽ, valebit? Resp. ꝙ sic, ita dicit Barto. in l. si filius qui patri, nu. 8. ff. de vulgar. & est cõis opin. vt attestatur Ias. in d. l. si filius qui patri, nu. 21. quem refert Villalpãd. super l. 22. c. 41. post nu. 7. Boër. decis. 121. nu. 4. in fi. quem refert Don. Ant. de Padilla in d. l. trãsigere, num. 62. C. de transact. Crottus in 1. repet. §. Cato. nu. 150. Hippol. Rimi. in l. qui se patris, n. 82. C. vnde lib. nam reuera ius faciendi pacem non est hæreditarium, vt dicit Bart. in d. §. Sabini, nu. 2. in fi. & communiter tenetur teste Ruino in repet. §. Cato, post nu. 102. In hoc ducatu plerunque fuit seruatum contrarium, vt scilicet non admitteretur remissio habita ab hęrede sanguinis, nisi etiã habita esset pax ab hęrede bonorũ. Ego verò dicebam, qđ vbi appareret de alio hærede bonorum, vtiq; bonum esset qđ etiam ab eo pax haberetur, sed vbi nõ appareret, satis esse deberet remissio habita ab hærede sanguinis. Et ita de an. 1561. 27. Septem. P.N. fuit cõclusum, qđ approbaretur gratia cuiusdã Ioseph Farinę, qui habebat pacem ab hærede sanguinis, q nõ dicebat se hæredẽ bonorum, fuit tamen appposita conditio, quod si aliquando appareret hæres bonorũ, teneretur Farina ab eo legitimam remissionem termino duorum mensium obtinere, aliàs gratia esset nulla, &c.

33 Sed hic incidenter quæro, nunquid si filius faciat pacẽ pro offensa illata patri

suo

ſuo defuncto, videatur ex hoc adire eius hæreditatem? Reſp. Aliqui dicunt, quod ſi pro ipſa pace aliquid recipiat, videtur ſe facere hæredē, ſed certè cōmunis opin. eſt in contrarium, vt atteſtatur Nellus de bannitis in 3. parte ſecundi temporis, q. 36. quem refert Don. Ant. de Padilla in d. l. tranſigere. nu. 63. Brunus in lib. ſuo de conſtit. &c. in verbo, Pax, verſ. Item quæritur an ex tali, Ex quo enim iure ſanguinis poteſt filius pacem facere, etiam ſi nō ſit hæres bonorum, debet eadem ratione pro ipſa pace aliquid poſſe recipere, abſque eo quod ex eo cenſeatur ſe facere hæredem, nihilominus ad euitandas diſputationes quotidie hęredes ſanguinis impetrant diſpenſationes à ſenatu, vt poſſint facere remiſſiones citra ius & nomen hæredis, & ſenatus illas concedit.

34 Frequenter ſolet dubitari, nunquid ſi offenſus deceſſerit relictis pluribus hęredibus ſit habenda pax ab omnib. hæredibus, an autē ſufficiat illam habere ab aliqua, vel ſaltem à maiori parte hæredum. Et in hoc quidē articulo variæ ſunt opin. inter Doctores, nam Oldrand. tenuit, ꝙ ſufficiat illam habere ab vno eorum, ſed hæc opi. communiter non tenetur, vt dicit Alcia. in d. §. Cato, nu. 168. Et illam dicit eſſe communiter damnatam, Crot. in 2. repet. §. Cato, poſt nu. 81. Bart. autem in eod. §. Cato, num. 33. tenet, quòd ſufficiat illam habere à maiore parte hæredum, & dicit Boër. deciſ. 121. poſt num. 3. quòd opinionem Bartoli ſequuntur communiter Doctores, & illum refert Viuius in lib. communium opinionum, fol. 202. verſi. Statutum diſponens, quod bannitus nō poſſit. Idem dicit Boſſ. in tit. de pace, nu. 21. Dicit etiam Aretinus in l. pro hærede, §. fin. poſt nu. 11. ff. de acqui. hæred. quod communiter tenemus ſententiam Bart. in d. §. Cato, quem refert Vtigilla in d. §. Cato, nu. 175. & Bologni. in eod. §. Cato, nu. 199. & Alcia. conſ. 477. nu. 2. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem, Crottus in 1. repet. d. §. Cato, nu. 151. vbi enumerat auctoritates, & in 2. repet. num. 82. Iacob. Villalpand. in repet. l. 22. c. 52. nu. 9. Placa lib. 1. delictorum, c. 46. nu. 7. Ioan. de Amicis, conſ. 88. num. 6. dicens, quod hæc opi. tanquam magis communis & ęquior tenenda eſt in iudicando. Multi autem tenuerunt contrarium, ſcilicet, quòd imò habenda ſit pax de neceſsitate ab omnibus hæredibus. Et dicit Felin. in c. cum omnes, nu. 27. de conſti. quòd contra Bart. in hoc communiter tenetur, quem refert Iaſ. in d. §. Cato, nu. 57. & Alciat. in eod. §. Cato, poſt nu. 172. & Socin. Iun. in eod. §. Cato, nu. 273. Ita etiam communiter teneri atteſtatur Io. Arno. dialogo 14. fuit interfectus. Hanc etiā dicit eſſe communem opi. Ripa in d. §. Cato, nu. 103. quem refert Pet. Bellus de re militari, fo. 137. nu. 54. Alcia. in l. in vſu. ff. de verb. ſign. vbi dicit, quòd hoc frequentius receptum videtur, Didac. lib. 1. reſolutionum, c. 13. poſt nu. 8. verſi. Quarto hinc, vbi ait, quòd ita aduerſus Bar. frequentiore calculo receptum eſt, Menchiaca controuerſ. vſu frequentium, c. 30. nu. 39. Et hæc opin. mihi ſemper magis placuit, niſi enim omnes remittant, nō videtur ſublatus rancor, & odium inter offendentem, & hęredes offenſi, quod videtur ſtatuentes principaliter cōſideraſſe, præterea cum quilibet hæredum ꝓ ſua portione repræſentet perſonam defuncti, vtiq; ad hoc vt dicatur plena remiſsio, debent omnes in ea interuenire. Et ita in hoc Ducatu ſeruatur. Hæc autē concluſio multo magis procederet, vbi ſtatutū requireret, ꝙ pax haberetur concorditer, ſiue vnanimiter ab hæredibus, nam eo caſu proculdubio requirere tur, quòd omnes conſentirent nemine diſcrepante. Et ita communiter concluditur, vt dicit Claud. in d. §. Cato, nu. 43.

35 Sed quid ſi inter hæredes relictos à defuncto reperiatur vna fœmina, nunquid etiam ab illa erit habēda pax? Reſp. Ang. in d. §. Cato, poſt nu. 18. videtur tenuiſſe ꝙ non, quia (vt ipſe ait) fœmina non poteſt leuare faydam, id eſt, inimicitiā, & ſic manualiter proſequi vindictā, ergo neq; debet poſſe pacē facere. Sed contrarium cōmuniter tenetur, vt atteſtatur Ripa in eo §. Cato, nu. 105. Pet. Bellus de re milit. fol. 138. nu. 58. nam mulieri permittitur ac cuſare, vbi ſuam, vel ſuorum iniuriā proſequitur, vt dixi ſuprà q. 14. verſ. Præterea dixi, meritò poterit etiam pacem facere, & ita apud nos indiſtinctè obſeruatur, & ſenatus expreſſè reiecit gratiam

cuiuſdam

cuiusdam Galeazij Docij, ex eo quòd nō habebat remissionem à filiabus defuncti 18. Ianu. 1547. P. N. Benè verum est, quòd si filiæ essent exclusæ à successione per statutum, quia dotatæ, vel huiusmodi, non requiritur earum remissio. Et ita dictum fuit in approbatione gratiæ cuiusdā Bernardini Caprioli, 24. Febru. 1557. P. N. & in gratia cuiusdā Io. Cauagnæ, 28. Febr. 1556. P. N. Pariter etiam si filia fœmina non fuisset instituta hæres, sed tantummodo relictum ei ligatum, & habita esset pax ab hæredibus testamentariis, qui etiā essent hęredes sanguinis, Senatus censuit in casu cuiusdam Bernardini Putei illam sufficere, 10. Ian. 1559.

36 Sed quid si nullus adsit hæres, à quo pax haberi possit? Resp. Solet hoc casu Senat⁹ approbare literas gratię, apposita conditione, vt si aliqs hæres apparuerit, teneatur ille, cui cōceditur gratia, infrà aliquē terminum, puta, vnius mensis, habere pacem ab ipso, aliàs &c. Et ita etiā fecit obseruari Senatus tempore decreti gratiosi conditi de anno 1554. in causa cuiusdam Michaëlis Mantuani 21. Nouemb. 1554. A. C. licet deinde conclusum fuerit per Senatum 4. August. 1559. P. N. ꝙ ille, qui propter defectum hęredum admittuntur ad gratiam sine remissione partis, debeant impetrare gratiam particularē, & non admittātur amplius ad beneficium decreti gratiosi, & est (iudicio meo) longe tutius, nam tempore decreti gratiosi declarationes fiunt per iudices inferiores, qui non ad omnia diligenter aduertunt, prout facit Senatus, coram quo prę sentantur gratiæ particulares. Pariter etiam si offensus sit forensis, & absens, ita quòd ignoretur vbi sit, solet approbari gratia cum conditione, quòd si comparuerit in dominio, teneatur offendens termino duorū mensium habere ab eo pacem, aliàs &c. Et ita tempore eiusdem decreti gratiosi seruauit Senatus in causa cuiusdam Annibalis Boletti, 3. Decemb. 1554.

37 Dictum est ad quas personas pertineat ius faciēdæ pacis. Quæro nunc, nunquid pax possit fieri absenti, ita vt cum effectu valeat? Respō. quòd non, nisi in ipsa pace interueniat aliquis, qui pro ipso absente recipiat. Ita tenet Bald. in l. 2. nu. 4. C. de liber. & eorum liberis, & ita se habet magis communis opi. vt dicit Alex. cons. 131. nu. 9. lib. 4. Aret. in d. §. Cato. in vlti. verbis, quanuis illum referat contrarium attestari Villalob. in sua collecta communium opin. in litera P. nu. 56. Et hæc opin. iudicio meo est æquior, & etiam verior. Cæterum in practica seruatur, quòd huiusmodi remissiones fiunt notario stipulāti nomine omnium, quorum interest. Et sic cessat omnis difficultas, valet enim pax ita contracta, & prodest cuicunque eius beneficio vti volenti, perinde ac si esset in ipso contractu specialiter nominatus. Et ita declarauit Senatus in causa Lucij Maynardi 19. Decemb. 1560. Hæc tamē intellige vt procedant in pace, seu remissione solemni, quæ fit ad effectum, vt prosit etiam in foro iudiciali, non autem de ea, quæ fit in foro pœnitentiali, nam illa secundum omnes potest fieri sacerdoti, vel etiam alteri cuilibet tertio, etiam si nemo sit, qui pro absente recipiat.

38 Quæro modo, si facta sit simpliciter pax pro iniuria, vulnere, vel morte, nunquid censebitur etiam facta remissio interesse pecuniarij respectu damnorum & expensarum? Resp. quòd non, ita tenet gl. in §. fin. in verbo, Non reuocauerunt. Insti. de iniur. quam ita intelligunt, & sequuntur communiter Scribentes, vt dicit Ioan. de Amicis, cons. 88. nu. 14. Hanc etiam dicit esse communem opin. Didac. lib. 2. resolutionum, c. 10. post num. 6. vers. Quarto eodem. Villalpand. super l. 22. c. 57. nu. 4. Placa lib. 1. delictorum, c. 6. nu. 40. In dubio enim censetur propter æternam salutem solum rancorem animi remisisse, nō autem damna, quorum refectionem licitè petere, & consequi potest.

39 Sed in ꝓposito quæro, quid si facta sit remissio iniurię, siue offensę in foro conscientiæ, nunquid propterea censebitur sublatum ius accusandi? Resp. ꝙ non, & est communis opi. vt dicit Alex. in l. si sibi decem. §. quædam, nu. 1. ff. de pact. quem refert Didac. lib. 2. resolut. c. 10. post nu. 6. vers. Tertio, vt constat, & pract. Conradi, fol. 411. n. 32. Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Cōparent, & produxerunt instrumentum pacis, nu. 28. quem refert Pract. Conradi, fol. 411. nume. 33. Ias. in d. §. quædam, nu. 2.

nu.2.& seq.Igneus in l.Diuus,n.25.& seq. ff.ad Sylle.Pet.Bellus de re mil.fo.148.nu. 127.Placa in d.c.6.post nu.49.Et est ratio, qa(vt dixi)non tenetur quis ex præcepto Euãgelico remittere nisi rancorẽ &odiũ.

40 Adde,q etiam,si quis ostendat,vel probet se restituisse rem ablatam,vel satisfeciſſe pro damnis, vel soluisse pœnam pecuniariam, in qua fuerat condemnatus versus partem, non propterea talis restitutio, solutio, vel satisfactio prodest volenti impetrare gratiam sine partis remissione, pro pœna corporali, vel exilio, in quo est condẽnatus, sed opus est præcisẽ remissione partis. Et ita decisum fuit per Senatum in facti contingentia in quodã Nicolao Forbecano,qui fuerat pro homicidio condemnatus ad triremes per triennium, & in scutis 50.versus partẽ,nam cum in approbatione gratiæ triremium produxisset instrumentũ solutionis scutorum 50.factę patri ipsius interfecti,fuit reiecta gratia, & opus fuit illi habere ab eo plenam pacẽ,& remissionem, qua habita,fuit deinde gratia approbata 10.Decemb.1560. A. C.Quod nota,quia multi falluntur,credentes contrarium.

Et aduerte, quia non modo ipse principalis homicida non admittitur ad gratiam sine remissione partis,sed neque etiam ille, qui pro simplici auxilio ad homicidium sit condemnatus in pœnam pecuniariam, si velit ab ipsa pœna gratiam reportare, prout sæpe fit tempore, quo publicantur decreta gratiosa.Et ita rescripsit Senatus iudici maleficiorum Papiæ 10.Maij 1559.P.N.

Scias etiam, quòd Senatus non solet admmittere probationem pacis, nisi per publicum instrumentum,& vidi plerunque repulsam dari his,quivolebant illam pbare per testes, vel per fides subscriptas, etiam à personis fide dignis.Si tamen Senator &fiscalis attestarentur pacẽ coram se factam,& delictũ non esset valde graue forte admitteretur, prout in facti cõtingentia admissa fuit gratia cuiusdam Ioã. Angeli Cardani, qui insolẽter se gesserat cum quodam Doctore,qui iniuriam verbo remiserat me præsente, & vno ex fiscalibus,nam nobis id attestantibus fuit gratia approbata.3.Octob.1559.P.N.

41 Pro complemẽto huius materiæ quæro, nunquid iudex, seu officialis regens prouinciã possit cogere offensum, vt iniuriam remittat, & pacem faciat cum offendente? Resp.quòd non,ita tenet Bal. in l.1.§.quies,nu.2.ff.de offic.præfe.vrbis, & est communis opi.vt attestatur Marsil. cons.98.nu.6. Aequitas enim ratio non patitur, vt qs cogatur inuitus offensam remittere præterquam in foro pœnitentiali. Debet ergo iudex suadere,non cogere subditos, vt pacem faciãt. Vide quæ dixi suprà lib.2.§.Iudex.

QVAESTIO LIX.

SVMMARIVM.

1 *Vbi reus exhibet gratiam sibi à principe concessam, non est vlterius molestandus.*
2 *Princeps supremus potest pœnas delictorum remittere, tam corporales, quàm pecuniarias, etiam post sententias in iudicatum transactas.*
3 *Potest etiam pro bono pacis remittere iniurias, & damna singularium personarum,absque earum consensu.*
4 *Regulariter princeps non concedit gratiam delictorum,nisi præuia partis remissione.*
5 *Ille,cui princeps dicit,Facio tibi gratiam pro delicto an recuperet bona?*
6 *Et an recuperet etiam bona alienata?*
7 *Et an recuperet etiam fructus?*
8 *Et an hæreditatem alteri delatam?*
9 *In impetratione gratiæ exprimenda sunt ea omnia quæ principem ab ipsius gratiæ concessione retrahere potuissent.*
10 *Gratiæ à principe cõcessæ debent à Senatu approbari.*
11 *Decreta gratiosa an trahantur ad delicta futura?*
12 *Et an ad delicta commissa sub spe decreti?*
13 *Et an comprehẽdant condemnatos pro crimine falsi?*
14 *Et an prosint carceratis?*

1 ALia est defensio, cum reus proponit delictũ sibi à principe remissum fuisse. Sciendum est enim quod potest supremus princeps pœnas delictorũ delinquentibus remittere, & indulgere, vt dicit gl. in l.2.in verbo, Concedi.C.de in ius vocando, quæ est communiter ab omnibus approbata,vt dicit Paris.consi.primo,num.1.lib.4.

2 Et hæc quidem conclusio generaliter intelligẽda est, vt scilicet possit princeps omnes pœnas remittere tam corporales quàm pecuniarias;etiam per sententiam & condemnationem inflictas, etiam si talis sententia in rem iudicatam transiuerit, & ita firmant omnes indifferenter, vt dicit

vt dicit Paris. in d. cons.1.nu.59. Et dixi, ꝙ potest princeps, qa ad ipsum solum spectat gratias facere delictorum, licet de facto vel de consuetudine barones seruẽt contrarium, vt dicit Iacob. de Beluis. in pract.crim.in tit.de sentent.crim.nu.10. in fin. Bald.in l.seruos, C. ad leg.Iul.de vi pub.quem refert Boss.in d.tit.de remed. ex sola clemen.num.51. In hoc tamen Ducatu barones vel feudatarij non possunt gratias delictorum concedere, nisi id eis specialiter concessum fuerit in eorum inuestitura, prout aliquibus criminibus exceptis fuit concessum ducibus Farnesiis, quando fuit eis infeudata ciuitas Nouariæ, per Carolum V. Cæs.

3 Adde, quod pro bono pacis potest etiam princeps remittere iniurias, & dãna singularium personarum, nec eorum cõsensus requiritur, & est conclusio cõmunis, à qua nullus discrepat, vt dicit Dec. cons.520.nu.5. quem refert Pet. Bellus de re mil.fol.130. nu.20. Menchiaca contro uers.illust.c.4.nu.11. Quod intelligevt, ꝓcedat, si id specialiter, & expressè dictum
4 sit. † Cæterum in dubio nõ censetur princeps velle iuri priuatorum præiudicare, ꝓut in facti contingentia consuluit Rui. cons.60.lib.5. Quinimò in hoc Ducatu non solet concedi gratia, nisi iis, qui habent remissionem à parte offensa, secundum cõem obseruantiam, & consuetudinem huius ꝓuinciæ, vt ẽt attestatur Boss. in tit.de pace in primis verbis, & in tit.de remed.ex sola clem.n.24. vbi subdit, hoc locum habere nõ modo in offensionib. factis in personam, vt est homicidium, vulnus & similia, sed etiam in offensionibus factis in rebus, vt est furtum, robaria, & huiusmodi. Et quòd hæc practica semper fuit obseruata in hoc Ducatu, neque admitteretur per senatum talis gratia, dato quòd princeps in ipsa expressè reseruaret ius ipsius partis offensæ, prout etiã obseruari in regno Neap. attestatur Grãmat.super constit.Regni, fol.153. de concordia partis, post nu.4. vbi dicit fuisse ꝓ consil.Neap.reuocatam quandam compositionem factam per quẽdam D.Moysem parte non concordata, & quòd non fuit mirũ, quod ille D. Moyses in hoc errauerit, quia (vt ipse dicit) erat senex centum annorum. Reperio tamẽ, quòd hæc regula quãdoq; etiam fuit alterata, nam semel fuit approbata per senatum gratia concessa cap. Nicolao Sicio pro quatuor homicidiis non habita remissione partis & postea de anno 1556.4.Februar.fuit etiam approbata gratia alterius Io. Antonij Louatelli, qui in eisdẽ homicidiis interuenerat, nulla pariter habita partis remissione. Verũ est quòd tales gratiæ fuerant concessæ ab ipsomet Imperatore ex certa scientia, & fortè aderat etiam secũda iussio, & homicidia (ni fallor) fuerant patrata in exteros. Reperio etiam, quod cum quidam medicus fuisset priuatus dignitate doctoratus, & præterea iussus exulare à ducatu arbitrio principis, eo quia fuisset oblocutus de Barone Sysnech, fuit deinde receptus in gratiam, ipso barone mortuo, absq; remissione ipsius, neq; hæredum, & gratia ꝓ senatum approbata, 18.Octo.1558.P.N. Et potuit fortè princeps & senatus facilius ad id moueri, ex eo quòd ipsius hæredes in partibus valdè remotis habitarent, & delictum nõ esset atrox: Cæterum ego semper vidi seruari pro lege, quòd gratię concessę sine partis remissione non approbantur per senatũ, prout etiam seruari in Regno Neap. attestatur Grammat.voto 35.nu.8.in fin. subdens, ꝙ princeps aliter faciẽs, mortaliter peccaret, & refert ibi fuisse vltimo supplicio affectũ quendam, qui se composuerat ꝓ quibusdã homicidiis, pro ꝙbus non habebat partiũ remissiones. Et cõtra eũ, qui obtinuerat gratiã non habita remissione partis, consuluit idem Grammat. cons.crim.34. Reperio autem, quod senatus aliquando eos, qui se constituerant pro approbatiõe literarum gratiæ, & exhibebant remissiones minus legitimas, fecit è carcerib. dimitti, vt seruatum fuit in quodã Christophoro Pilono 17. Maij 1542.P.N. Aliquando etiam vidi de eis sumi vltimum supplicium, prout factũ fuit de Antonio Lossa, Ianuarij 1558.A.C. Sed in casu Lossæ fuerat etiam probatum, ꝙ pax fuerat ab hæredibus occisi extorta per vim, & metum, & erat etiam malę vocis, & famæ. Sunt tamen aliqui casus, in quibus non requiritur remissio partis, quos declarauit senatus tempore, quo

ego iussu illustrissimi Ducis Suessæ tunc Regij locum tenentis in hoc Ducatu cõpilaui decretum gratiosum cõditum ob pacem initam inter sereniſſimum Regẽ noſtrum, & Chriſtianiſſimũ Regem Francorum, qui ſunt hi, qui ſequuntur, Simplex inſultus, de quo etiam extant literæ vltimo Maij 1559. P. N. in cauſa Antonij Mariæ Mirabili, prima euaginatio, & prouocatio, & delatio armorum prohibitorum, niſi vulnus interuenerit, aut percuſſio animo deliberato illata, & de his etiã extãt literæ 30 Martij 1545. P. N. Et hoc dato etiam, ꝙ cum prima euaginatione interueniſſet ictus, modo non eſſet ſecutũ vulnus. Et ita declarauit ſenatus in cauſa Baptiſtæ Negroli 1. Decem. 1554. A. C. Sed hæc omnia intelligevt procedant, quando non interuenit animus deliberatus, nã vbicunq; animus deliberatus interuenit, ſemper eſt neceſſaria partis remiſſio, licet nihil mali ſecutum fuerit. Et ita reſcripſit ſenatus prętori domus Oſſulę 19. Iulij 1559. P. N. ſubdens, quod illi, qui mandant homicidia patrari, quanuis patrata non fuerint, & illi, qui ſclopum cum animi deliberatione depoſuerant, licet non vulneraſſent, non erant ſine partis remiſſione ad gratiam generalem admittẽdi. Et hæc omnia nota, quia quotidie cõtingunt in practica. Si tantum quis dederit alapam alicui requiritur remiſſio. Et ita declarauit Senatus in caſu Nicolai Callerati 17. Nouemb. 1554.

Scias autem, quod huiuſmodi gratiæ ſolent à principibus duobus modis concedi. Primo quidem, quando princeps alicui facit pro delicto ſpecialem remiſſionem ſiue indulgentiã delicti. Et hæ apud nos appellantur literæ gratiæ. Secundo, quãdo princeps ex aliqua cauſa, puta, pacis initæ, aut ducendæ vxoris, aut natiuitate primogeniti, aut in ingreſſu poſſeſſionis alicuius regni, vel prouinciæ facit gratiam generalem. Et hoc apud nos appellatur decretum gratioſum.

5 Quæro, nunquid princeps dicat alicui, Facio tibi gratiam pro delicto dicatur ille plene reſtitutus? Reſp. quod ſic, & conſequenter recuperat etiam bona, ſecundum Bart. in l. fi. nu. 11. C. de ſentent. paſſ. & eſt communis opi. dicit Boſſ. in titu. de remed. ex ſola clem. prin. nu. 1. & ſequ. Et quod reſtitutio comprehẽdat etiam bona, quæ nondum ſunt in alium tranſlata dicit eſſe communem omnium ſententiam Bellus de re milit. fol. 123. nu. 21. Et ideo in hoc Ducatu princeps quando facit gratiam, ſolet addere quò ad pœnam corporalem tantum. Crederem tamen, quod ex quo in hoc ducatu nõ ſolet princeps facere gratias quò ad bona, ſed tantum quò ad perſonam, dici poſſet, quod etiam hæc verba ſi appoſita non fuiſſent, deberent cenſeri omiſſa per errorem, & haberi pro appoſitis, niſi in contrarium appareret de mente principis. Et ita ſuperioribus diebus in facti contingentia cõcluſum fuit in hoc Magiſtratu.

6 Item quæro, nũquid reſtitutio, ſeu gratia in eo caſu, in quo comprehendit etiã bona, trahatur nõ modo ad bona exiſtẽtia penes fiſcum, ſed etiam ad bona iam per ipſum fiſcum alteri donata, ſeu vẽdita? Reſpo. quòd regulariter non veniunt bona alienata, & eſt communis opi. vt atteſtatur Feli. in c. inter quatuor, nu. 4. de maiori. & obed. quem refert Viuius in li. communium opi. fol. 174. in verbo, Bannitus, ſeu deportatus Nellus de bannitis in 1. parte tertij temporis, q. 5. Iaſ. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, nu. 70. & ſeq. quẽ refert Plottus in repet. l. ſi quando, nu. 9. in fi. Boſſ. in titu. de remed. ex ſola clem. prin. poſt nu. 11. Et ſecundum hanc opin. in facti cõtingentia conſuluit Chriſtop. de Caſtel. conſ. 8. & Natta con. 471. vbi n. 1. dicit, ꝙ omnes illam ſequuntur. In dubio enim nõ eſt pręſumendũ, ꝙ velit princeps tollere ius tertij, niſi id expreſſè depoſuerit, poteſt tamen princeps (ſi velit) ex cauſa reſtituere bannitum, etiam ad bona in alios alienata. Et hæc eſt cõmunis opi. vt atteſtatur Rubeus conſ. 154. n. 6. Et ideo ſi princeps diceret, quod bannitus pleniſſimè reſtitueretur, ita quod de banno nihil opponi poſſet, fortè talis reſtitutio traheretur etiam ad alienata, ſecundum opi. quam dicit eſſe communẽ Viuius in loco prędalleg. quæ tamen mihi nunq; placuit, & apud nos vix poſſet obtineri niſi in ſpecie verba reſtitutionis comprehẽderent etiam bona penes tertium exiſtẽtia. Bene poſſet ita reſtitutus

(ſecun-

(ſecundū aliquos) recuperare à fiſco precium ipſorum bonorum venditorum, & ſic quatenus fiſcus factus eſſet locupletior. Et hāc opi. tenuit Bar. quem Doctores communiter ſequuntur, vt atteſtatur Nellus in d. 1. parte tertij temporis, q. 6. licet ſubdat, quòd apud eos non ſeruatur, prout neque etiam ſeruatur apud nos.

7 Quæro etiam, nunquid reſtitutus, in caſibus, in quibus recuperat bona, recuperat etiam fructus? Reſp. quod non recuperat, neq; fructus perceptos ex bonis iam alienatis, neq; perceptos ex non alienatis, & eſt communis opin. vt atteſtatur Boſſ. in tit. de reſt. quæ fiunt à prin. &c. n. 17. in d. titu. de remed. ex ſola clementia, poſt nu. 11. & Viuius in loco præallegato.

8 Sed quæro, pone quod tempore bāni deuoluta ſit hæreditas bannito, quæ eo reperto incapace, delata fuerit alteri proximiori in gradu iuxta iuris diſpoſitionē nunquid ſi bannitus fuerit reſtitutus, recuperabit illam hæreditatem alteri delatam, & acquiſitam? Reſpond. quod non, & eſt communis opin. vt atteſtatur Boſſ. in tit. de remediis ex ſola clemen. nu. 43. Nam (vt ſuprà dixi) nō cenſetur princeps velle auferre ius alterius.

9 Debes autē aduertere tu, qui vis impetrare gratiam delicti à principe, vt exprimas in ſupplicatione oīa ea, quæ potuiſſent veriſimiliter trahere animum principis ab eius grætiæ conceſſione, ſi ea ſciuiſſet, ne tempore interinationis gratiæ ponas te in periculo, prout fecit ille, quē defendit Crauetta cōſ. 2. Præſertim verò exprimas ſi aliàs habuiſti gratiam de aliquo delicto, nam vt dicit Barb. in c. ſuper his, col. 34. de reſcrip. quem refert Gul. de Bened. in 2. parte, c. Raynutius, fol. 88. num. 112. quidam, qui impetrauerat gratiā de ſecundo homicidio, & non fecerat mentionem de primo, fuit Bononiæ decapitatus. Idem etiam refert Ana. in c. ad abolendam, nu. 7. de hære. & dicit, quòd ille appellabatur Formica, refert etiam Iaſ. in l. nec damnoſa, nu. 3. C. de precib. imp. offe. & Prac. Iodoci, c. 147. nu. 12. & Prac. Carer. fol. 502. nu. 375. & Villalpand. in repe. l. 22. ca. 8. nu. 3. Et recordor, quòd quidam Bartholo. Claudus inſignis ſicarius, qui obtinuerat literas impunitatis à principe, neq; expreſſerat, quòd tempore impetrationis erat in carceribus detentus, fuit laqueo ſuſpenſus 6. Maij 1558. P.N.

10 Et quia plerunq; contigit dubitari, an in aliquibus caſibus requiratur, quòd gratiæ ſint per ſenatū approbatę, ſcias quod regulariter omnes gratiæ debent à ſenatu interinari, aliàs nihil valent, ita expreſſè diſponentibus cōſtitutionibus huius dominij, quod etiam in Flandria ſeruari atteſtatur Prac. Iodoci, c. 147. nu. 13. Et aduerte, quia non modo gratiæ, quas princeps facit abſolutè remittēdo delictum, ſed etiam illę, quas facit cōmutando pœnam debent à ſenatu interinari, prout ſæpe fuit deciſum, & obſeruatū & in ſpecie in illa, q̄ facta fuit Io. Hieronymo Ceruto 4. Iul. 1547. P.N. in pœna furcarū commutabatur in pœnā triremium perpetuarū, in iſtis enim, prout in aliis requiritur partis remiſſio, ex quo cōmutatio vel diminutio pœnæ eſt gratia, licet ſenatus quādoq; contrarium obſeruauerit in cōmutatiōe pœnæ vltimi ſupplicij ad triremes perpetuas facta cuidam Iacobo Merlatię, quæ approbata fuit abſque partis remiſſione, & dictum, q̄ in cōmutatione, quæ fit ad triremes perpetuas, fortè non requirebatur partis remiſſio, præſertim attenta illius temporis qualitate, 26. Mart. 1551. P.N. Quod nota, quia dum ego ſederem in ſenatu, nunq̄ vidi approbari aliquam commutationem pœnæ, niſi præuia partis remiſſione. Sunt tamen aliqui caſus, in quibus non requiritur approbatio ſenatus, put eſt quando princeps concedit gratiam exilij arbitrarij, Et ita declarauit ſenatus in caſu cuiuſdā Georgij Scriuani 24. Maij 1546. P.N. Item quando cōceditur gratia à pœna extraordinariè impoſita per edicta ipſiuſmet principis. Et ita iuſſit ſenatus p̄ ſecretarium P.N. reſcribi p̄tori Cremonæ 26. Febr. 1559. Pariter etiā reſcripſit ſenatus eidem p̄tori 8. Ian. 1546. ſuper gratiæ conceſſa Franciſco Mariæ Regio, vnum de quo ego ſæpius miratus ſum, quod ſcilicet quando non eſt facta gratia pro delicto capitali, non requiritur ſenatus approbatio, quod idem expreſſè dixit ſenatus in literis conceſſis in caſu Scriuani, de quibus ſup. facta eſt mē tio. Ego tamen toto tempore, quo in ſe-

natu ſedi, ſemper vidi omnes gratias etiam pro delictis non capitalibus, à principibus conceſſas, in ſenatu interinari, & ita puta ſeruandum eſſe.

11 Succeſſiuè quęro, nunquid ſtatuta ſeu decreta concedentia liberationem ſeu indulgentiam delictorum, vel diſponentia, quod banniti cancellētur de banno, trahantur ad banna vel delicta futura, ſcilicet committenda poſt publicationem ipſius decreti? Reſpond. quòd non, & ita communiter tenetur, vt dicit Imola in c. fin. nu. 11. de conſtit. Et hoc, ne detur occaſio delinquendi.

12 Fortius dico, quòd ſi aliquis commiſerit aliquod delictum ante publicationē ipſius decreti, ſub ſpe tamen decreti, nullo modo eſt ei indulgendum. Et in hoc propoſito refert Guli. de Bened. in 2. parte, c. Raynutius, fo. 88. nu. 115. & in 3. parte, fol. 49. nu. 38. quòd vidit Tholoſæ quendam decapitari, quę ſub ſpe, & confidentia, habendi gratiam à Rege aliū occiderat, & de hoc ante delictum ſe iactauerat, dicens, q̄ pro decem aureis deinde gratiā obtinuiſſet. Cùm autem in ſupplicatione hoc non expreſſiſſet, fuit iudicatū gratiam per eum obtentam fuiſſe ſubreptitiam, & ipſe fuit decapitatus.

13 In huiuſmodi autē generali abolitione delictorum non comprehenditur crimen falſi. Et ideo ſi fiat decretum vel ſtatutum, q̄ omnes carcerati relaxentur ſoluta certa quantitate, tale ſtatutum non extenditur ad eos, qui ſunt carcerati pro crimine falſi. Et ita communiter tenetur, vt dicit Nellus de bannitis, in 3. parte ſecundi temporis, q. 12. quem refert Apoſt. ad Angel. de malef. in verbo, Et ad querelam, poſt nu. 80. Et hoc propter criminis enormitatem. Faciunt quæ dixi ſuprà, q. 58. verſ. Ab hac tamen.

14 Scias etiam, q̄ licet de iure communi iſtę abolitiones non extinguant crimen, ſed tantū ſuſpendant proceſſum per triginta dies ſecundum aliquos, item non proſint illis, quorum crimina ſunt iam liquidata, apud nos tamē ſeruatur totum contrarium, nam liberantur, etiam ſi ſint in carceribus, & iam condēnati. Et proximis annis, cum in ciuitate Laudæ eſſet repertus in carcerib. quidā Raynutius Veronenſis tempore decreti gratioſi publicati de anno 1544. qui iā per multos dies ante fuerat p furtis damnatus ad furcas, & fuiſſet dilatum eius ſupplicium dolo collateralis, ſenatus cēſuit ipſum gaudere beneficio decreti, & liberati, 15. Nouemb. 1544. & condemnauit ad triremes per decennium ipſum collateralem, qui corruptus ſuppliciū diſtulerat. Vide quæ dixi infrà, q. 97. verſ. Regulariter autem. Quinimò virtute ipſius abolitionis generalis ſolent etiam liberari illi, qui ſunt in triremib. condemnati, modo ſint in caſu decreti. Et ita pluries declarauit ſenatus, & in ſpecie in cauſa cuiuſdam Ioannis de Zardinis condemnati ad triremes perpetuò ob falſum teſtimonium, 20. Decem. 1554. I. D. P. & alterius cuiuſdam Baptiſtæ de Alexiis condemnatis ob atroces blaſphemias ad triremes per decennium, 23. Decemb. 1554. I. D. P.

QVAESTIO LX.

SVMMARIVM.

1 *Quæ in delictis prorſus excuſent, vel ſaltem proſint ad minuendam pœnam?*
2 *Ætas an excuſet?*
3 *Infans, pupillus, aut minor, an excuſetur in delictis?*
4 *Et an eis concedatur reſtitutio in integrum?*
5 *Minor delinquens in minori ætate, an poterit pro eo delicto puniri, poſtquam factus eſt maior?*
6 *Senectus an excuſet in delictis?*
7 *Furor an excuſet in delictis?*
8 *Et quid ſi poſt condemnationem effectus ſit furioſus?*
9 *Ira in delictis an excuſet?*
10 *Amor in delictis an excuſet?*
11 *Prodigus an in delictis excuſetur?*
12 *Ebrietas in delictis an excuſet?*
13 *Dormiens an in delictis excuſetur?*
14 *Ignorantia an in delictis excuſet?*
15 *Mandatum ſuperioris an in delictis excuſet?*
16 *Operarij, & fabri an excuſentur de eo, quod operantur de mandato alterius? ibid.*
Et quid in atrocibus an mandatum ſuperioris excuſet?
17 *Metus, aut vis an in delictis excuſet?*
18 *Prouocatio aduerſarij an delinquentem excuſet?*
19 *Et an iuſtus dolor in delictis excuſet?*
20 *Excuſatio, quòd delictum clàm commiſſum fuerit, an proſit delinquenti?*
21 *Pœnitentia an in delictis excuſet?*
22 *Quælibet cauſa excuſat à pœna?*
23 *Bonæ vocis, qualitatis, & famæ probatio an releuet delinquentem?*
24 *Nobilitatis, vel dignitatis probatio an proſit delinquenti?*
25 *Probatio, quòd reus ſit egregius miles, & vtilis reip. an proſit?*

26 *Inſigne*

26 *Insignis peritia, vel excellentia in aliquo artificio, an prosit delinquenti?*
27 *Meritorum probatio an prosit delinquenti?*
28 *Delictum sine dolo, vel præter intentionem commissum fuisse an prosit?*
29 *Pater præsentans filium imputatum de delicto, an illum excuset à pœna mortis?*
30 *Multitudo reorum an excuset delinquentes? Vniuersitas an possit excommunicari? ibid.*
31 *Quando ignoratur, quis prius manum ad arma posuerit, an omnes sint à pœna primæ euaginationis liberandi?*
32 *Antiquitas delicti an prosit delinquenti?*
33 *Vbi proceditur per inquisitionẽ, non solet delinquens puniri pœna ordinaria?*
34 *Reus delictum sponte confessus an sit mitius puniendus?*
35 *Iudex ratione amicitiæ an possit pœnam remittere?*
36 *Coniunctio sanguinis inter delinquentes, an eos excuset?*

1 DIctum est de defensionibus, quæ reis competunt, vt ab accusatione, vel inquisitiõe cõtra eos formata absoluantur videamus nunc de his, quæ ad excusandum delictum, vel ad minuendam pœnã proponuntur, & in primis quidem de ætate. 2 †Quæro igitur, nunquid ætas in delictis excuset? Resp. Aut reus est infans, & proculdubio excusatur, nã talis ætas qd quid videt, ignorat, & ideo infans nõ potest ꝓ delicto criminaliter puniri, text. est in l. infans, ff. ad l. Cor. de sicar. Et hæc cõclusio est frequentiori Doctorum calculo approbata, vt dicit Placa lib. 1. delictorum, c. 32. nu. 1. Aut est maior infante, sed pupillus, & tunc est distinguendum. Nã aut delictum consistit in committendo, & põt puniri, aut consistit in omittendo & nõ punitur. Et hæc fuit distinctio Cyn. quã dicit ab omnibus approbatã Igneus in l. 1. §. impubes, n. 5. ff. ad Syll. Scias tamẽ qꝺ impubes si non est doli capax, nunq̃ punitur: si verò est doli capax, punitur: vt est tex. in l. pupillum, ff. de reg. iu. & est omnium recepta sñia, vt dicit Placa in d. c. 32. nu. 6. Item scias, ꝙ nunquam punitur, nisi etiam sit ꝓximus pubertati, nam vtrũq; requiritur, & ita dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo. Sciẽter & dolosè, post nu. 6. se Ferrariæ euasisse vnum puerum, qui occiderat super ripa Padi vnũ faschinum. Quando autem pupillus dicatur ꝓximus esse pubertati, dixi suprà, li. 2. §. Pupillus. Et sic vides, quòd adhuc, vt impubes possit pro delicto puniri, tria requirũtur. Primum, ꝙ ipse sit doli capax. Secundum, quod sit proximus pubertati. Tertium, quòd deliquerit in committendo: 3 †Sed in omnem casum nunquam debet pupillus pœna capitali affici pro quocũque graui delicto, sed eius pœna debet esse citra mortem, vel membri mutilationẽ. Et ita pluries vidi seruari, & in specie in quibusdam pueris, qui permiserant se ab aliis carnaliter cognosci, q fuerunt tãtum fustigati, nõ aũt flammis combusti. Quinimò (secundum aliquos) in delictis carnis pupillus nullo modo tenetur, ex quo dicit Ant. Gomes. c. 1. delict. n. 60. in fi. se vidisse quendã minorem 11. ann. qui habuit accessum contra naturã ad vnum canem, & emisit semen. Et licet probatũ esset delictum, tandem obtinuit, licet cũ difficultate, & fuit liberatus. Et hoc ego semper sequerer in iudicãdo, saltem quo ad pœnam ordinariam. Scias autẽ quod hæc defensio proderit pupillo non modo ante sententiam, sed etiam post condemnationem contra eum in contumaciam secutam. Et ideo quidem Io. Dominicus Bonescus condemnatus in contumaciam pro executione prohibita in tribus ictibus funis, vel in 200. aureis, sumptus iussu senatus informationibꝰ, & cõperto quod tempore, quo fuit condẽnatus, erat tantummodo annorum 8. fuit absolutus 15. Apr. 1564. A. C. Aut verò est maior 14. annis, sed minor 25. & tunc non excusatur, debet tamen ꝓpter ætatis imbecillitatem mitius puniri arbitrio iudicis. Ita colligitur ex text. in l. auxilium, §. in delictis, ff. de mino. & est comunis opi. vt dicit Grammat. decis. 23. nu. 12. vbi etiã ita refert seruatum fuisse per consilium Neap. Ita etiam tenere Doctores frequentiori calculo attestatur Placa in d. ca. 32. nu. 11. Quinimò si delictum fuit commissum sine dolo, posset minor iuuari ope restitutionis in integrũ, etiam ad hoc vt à tota pœna excusaretur. Et ita sup hoc articulo distinguunt DD. vt dicit Anan. 4 in c. 1. post nu. 8. de delict. puer. † Quando autem minor reperitur. deliquisse per colum, non restituitur, sed si per culpã, tunc restituitur. Et ita communiter dicitur, vt attestatur Anan. in ca. 2. nu. 8. de apostat.

Proderit etiam minor ætas (secundum aliquos) ad petendam, & obtinendam restitutionem in integrum aduersus confessionem delicti, factã per ipsum minorem, etiam cum iuramento, quando contra eum nõ adest alia probatio, quam ꝑpria confessio, secundum Bal. in l. vnica, nu. 60. C. de confessis, cuius opi. dicit esse communem Ant. Gomes. c. 1. delictorũ, nu. 66. referẽs se ita vidisse de facto in oppido Talabricæ, (vnde se dicit oriũdum) in quodã minore, qui fuit captus pro enormi delicto contra naturam præcedẽtibus indiciis, & sponte confessus fuit delictum, nã petita ꝑ eius aduocatũ restitutione, tandẽ dicit, habito cõsilio, & deliberatione, illã fuisse concessam ꝑ iudicẽ, & illum minorem fuisse absolutũ. Certè apud nos non obtinuisset ille minor huiusmodi restitutionẽ, ꝑsertim in tam graui crimine, & ita subdit ipsemet. Anto. ꝙ & ipse iudicaret contra illam cõem opi. Et ꝙ consuluit theologos probatæ vitæ, & conscientiæ, qui fuerunt in eadem op. contra communem, quam & ego sequerer in iudicando, & ita apud nos semper vidi obseruari. Faciunt quæ dixi suprà, quæstione 55. versiculo. Vlterius etiam.

5 Sed nunquid minor delinquens in minori ætate poterit de tali delicto puniri postq̃ est effectus maior? Resp. quòd quãdo agitur de delicto, pro quo nõ poterat puniri durante minori ætate, neq; etiam potest puniri, postquam peruenit ad maiorem ætatem. Et ita colligi videtur ex gl. in l. sciant cuncti, in verbo, Moritur, C. de leg. hęred. quam sequuntur Doctores vt dicit Marsil. in d. l. infans, nu. 13. ff. ad l. Corn. de sicar. & in l. de minori in princi. nu. 40. ff. de quæst. de qua tamen glo. ego latius dixi suprà lib. 2. §. Tutor.

6 Succedsiuè quæro, nunquid in delictis senectus excuset? Resp. ꝙ non, vt s. omnino pœnam euadat, sed bene quo ad hoc vt mitius puniatur. Ita dicit gl. in l. fere in omnibus, in gl. vnica, circa prin. ff. de reg. iur. & hæc est frequentiori calculo recepta sententia, vt dicit Placa in d. c. 32. n. 13. in fi. quam tamẽ ego nunq̃ vidi in practica obseruari, nisi in leuib. delictis. Et ideo senatus iussit fustigari quendam furẽ senem appellatum Antoniũ de Cumis, 14. Ianuarij 1547. tanquam quòd ex longa ætate videretur in furtis inueterasse.

7 Item quæro, nunquid in delictis furor excuset? Resp. Aut delinquens tempore commissi criminis erat furiosus, & nõ potest propter illud puniri, tex. est in d. l. infans, ff. ad l. Cor. de sicar. & est frequentiori Doctorum calculo approbata sententia, vt dicit Placa lib. 1. delict. ca. 29. nu. 1. Ignorat enim furiosus quidquid facit, prę tereaq̃; satis furore suo punitur, & ita seruauit senatus in Philippo Nicola, qui ꝑprium filium, quẽ vnicum habebat, interfecit, iussit enim illum absolui, 9. Iul. 1543. Sic etiam quædam Iac. Ferraria, quæ puellam quandam trimam baculo interfecerat, comperto quod laborabat atra bile, & ꝙ aliàs vti mẽte capta custodita fuerat in hospitali sancti Vincentij, fuit absoluta, & ad ipsum hospitale itẽrũ transmissa 24. Feb. 1454. A. C. Contrariũ tamẽ refert Igneus in l. 3. ignoscitur, nu. 82. ff. ad Sylle. iudicatum fuisse Parisiis in quodam mẽte capto, q̃ in aula regalis palatij quendã Vngarum interfecerat, qui biduo ante illum alapa percusserat, & fuit ad mortem condẽnatus, quod ego nõ laudo. Refert etiam Ant. Gomes. c. 1. delictor. nu. 72. ꝙ sereniſſima regina Castellæ fecit puniri quendam furiosum, qui intulit vulnus sereniſſimo regi Ferdinando eius marito, quod quidem ꝑpter regalis personæ excellentiam potuit iustum videri. Aut verò tẽpore delicti erat sanæ mentis, & postea effectus est furiosus. Et neque ẽt hoc casu potest puniri de his, quæ ante furorem perpetrauit. Ita tenet Bal. in l. furiosum circa fi. C. qui testa. facere poss. & est communis opi. vt attestatur Ias. in d. l. furiosum, nu. 8. & in l. ex facto, post nu. 30. ff. de vulg. & in l. si seruum, n. 7. ff. si ex noxali causa agat. quem refert Gomes. Arias super l. 45. Tauri, n. 2. Ripa in d. l. ex facto, nu. 73. & in l. fi. nu. 229. C. de reuo. donat. quem refert Viuius in libro communiũ opi. in verbo, Furiosus occidens, Gomes. in §. item si quis in fraudem. post num. 6. Inst. de actio. Mars. in l. 1. n. 58. ff. ad l. Cor. de sicar. Igneus in d. l. 3. §. ignoscitur, post nu. 74. Didacus in repet. clem. si furiosus, fol. 316. num. 2. Pract. Carer. fol. 365. num. 14. Cagnola in l. in negociis, nume. 3. ff. de

reg.

reg. iur. Menchiaca controuers. illustr. c. 96. nu. 31. Duennas regula 259. Apost. ad Dec. in d. l. in negociis, sub nu. 3. Placa in d. c. 29. nu. 1. & nu. 7. Apost. ad Roma. in d. l. furiosum, in fin. & ita se in facti contingentia iudicasse attestatur Gul. de Benedic. in 2. parte. c. Raynutius, fol. 45. nu. 25. in fin. & ita seruatum fuit in quodam fure Andrea de Aurificibus, qui postquam fuerat ex ea causa detentus, videbatur insanire. Rescripsit enim senatus prætori Leuci, vt diligenter animaduerteret, ne insania esset pcurata, cp si esset vera, illum dimitteret, 21. Nouemb. 1556. P. N. Hoc tamen intellige, vt procedat; quantum ad hoc, vt puniri possit pœna ordinaria, sed bene debet puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis, secundum Bald. in loco præalleg. vbi dicit, quòd patitur annotationē bonorū, cuius opi. per Doct. communiter comprobatur, vt ait Nouel. in tract. ad defensam, fo. 29. nu. 40. subdens, ita pluries fuisse iudicatum. Et reperio cp quidā Ant. Maria Sarzatius, q in testimonio in causa criminali perhibito variauerat, fuit iussus fustigari, non obstante allegata insania. Mihi quidē placet opi. Bald. quò ad hoc, vt talis furiosus nō puniatur pœna mortis, sed non placet, cp puniatur pœna aliqua extraordinaria, neq; pecuniaria, neq; corporali, nisi furor superueniisset iam perfecto pcessu suarū defensionum, aliàs autē diceretur indefensus condemnari, ex quo semper furiosus pro absente habetur. Et licet ex statutis Italiæ possit absens condēnari etiam ad mortē (vt suprà sępius dixi) illud est, quia absens à statuto habetur non modo pro præsente, sed durante cōtumacia habetur etiam pro cōfitente, & conuicto, quod non potest cadere in furiosum, qui cum sit extra mentem, non potest dici neq; confessus, neq; conuictus, etiam si esset præsens. Faciunt quæ dixi suprà lib. 3. §. Testamentum, quæst. 41. vers. Sed pone.

8 Sed quęro, quid si iste delinquēs perseuerauerit sanæ mētis vsq; ad sententiam inclusiue, & deinde post condemnationem effectus sit furiosus, nūquid poterit contra eum fieri executio ipsius condemnationis? Respō. quòd non, & est communis opi. vt dicit Menchiaca cōtrouer. illust. c. 96. post nu. 9. Placa in d. c. 29. post nu. 7. quæ mihi etiam placet, quò ad hoc, vt ei pœna corporalis non sit infligenda, sed quò ad cōdemnationem bonorum, crederem propter furorem superuenientē non debere impediri eius executionē.

9 Est etiam, ira breuis furor, Quæro igitur, nunquid in delictis excuset? Respon. Aliqui simpliciter dicunt, quòd factum per calorem iracundiæ non est punibile, & ait Ias. in l. si duo patroni, §. si quis iurauerit, el 1. post nu. 1. ff. de iureiur. quòd ita solet communiter dici, vel saltem (secundum omnes) mitius puniri debet. Et potest poni exemplum in eo, qui calore iracūdiæ blasphemauit, est enim mitius puniendus secundum Abb. Antiquum in c. 2. de maled. quem Doctor. sequuntur, vt dicit Gram. super consti. regni, fol. 113. nu. 5. Tu verò dic, cp aut ira prouenit ex iusta causa, & tunc non excusat in totum, sed vt delinquens mitius puniatur, vt in viro occidēte vxorem repertam in adulterio, dixi suprà hoc eo. li. §. Homicidium, vers. Sed quid dicendū, Aut verò non prouenit ex iusta causa, & tunc in nihilo excusat. Et hæc est cōis opi. vt attestatur Menchia. controu. illustr. c. 18. nu. 29. Reperio tamen quādoq; eos, qui etiam sine iusta causa calore iracundiæ in verbis excesserant, puta, cōtumelias alicui inferēdo fuisse mitius punitos. Et refert Affl. super 3. parte const. regni, Rub. 54. nu. 5. quòd per curiam Neap. fuit absolutus quidā rusticus, qui faciendo computa cum domino suo iratus dixit, quòd Deus non potuisset facere, quòd esset debitor tot operarum. Vide quæ dixi suprà hoc eod. lib. §. Iniuria. vers. Quæro quid.

10 Est & amor furoris species, teste Platone in Phædro, qua ratione mitius puniendus videtur, qui propter amorem delinquerit, & dicit Chass. super consuet. Burgun. fol. 39. nu. 13. cp in facti contingentia vidit quodammodo excusari propter amorem quandā mulierem, quæ receptauerat res furatas ab amasio suo. Fuit etiā in facti contingentia absolutus quidam, qui fecerat sortilegia propter amorem, de quo dixi suprà hoc eod. lib. §. Hæresis, versicul. Successiuè quæro. Et secundum hanc conclusionem fuit iudicatum per

ſenatum in caſu cuiuſdam Baptiſtæ Gazani, qui libellũ famoſum publicauerat contra quandã puellam cuius amore captus erat, fuit enim abſolutus 3. Feb. 1554. tanq̃ quòd ex nimia amoris vehementia non eſſet mentis ſuæ cõpos. Bene verum eſt, quod habebat remiſſionem à parte offenſa, aliàs fortè hæc excuſatio illi non profuiſſet. Certè non profuit illis nobilibus Neapolitanis, qui poſuerunt ſcalas ad domum amaſiarum ſuarum, qui iuſſu Viceregis fuerũt decapitati, vt per Grammat. deciſ. 36. de quo dixi infrà q. 68. verſi. Aſcendens cum ſcalis.

11 Vlterius quęro, an ſicut furioſus, ita etiam prodigus in delictis excuſetur? Reſpõ. quòd nõ, ſed punitur ſicut quilibet alius. Ita tenet Bart. in l. is cui bonis, nu. 6. ff. de verb. oblig. & eſt communis opi. vt atteſtatur Cagno. in d. l. furioſi, n. 13. ff. de reg. iur. Placa in d. c. 29. poſt nu. 1. verſ. quibus ſic perpenſis. Licet enim prodigus in adminiſtratione bonorum non reputetur integri ſenſus, & ideo contrahendo non obligetur, in cęteris tamen vtiq; habetur pro homine ſanæ mentis, meritò delinquendo proculdubio obligatur. Et eſt communis opi. vt dicunt ſcribentes in d. l. is cui bonis, & in ſpecie Iaſ. n. 17. & Ripa, num. 53. quidquid dixerit gl. in l. ſi quis in tantam, in gl. magna, verſ. ſexto de furioſo, C. vnde vi, quæ ab omnibus Docto. reprobatur, vt dicit Ang. in d. l. is cui bonis, nu. 7. & in l. Fulcinius. §. adeo autem, nu. 3. ff. ex quib. cauſis in poſſ. eatur, quem refert Augu. ad Ang. de malef. in verbo, Scienter, & doloſè, poſt nu. 16. & Butigil. in d. l. is cui bonis, nu. 34. Et ideo tenendum eſt, quòd prodigus delinquens punitur tam pœna pecuniaria, quàm corporali, & aliter dicere eſſet rìdiculum, quòd ſcilicet excuſaretur à pecuniaria, quæ eſt minor, & puniretur corporali, q̃ eſt maior. Hæc tamen omnia intellige, vt procedãt in delictis, quę fiunt committendo, nam in his, quæ fiunt omittendo, omnes ferè conſentiunt, quòd prodigus excuſetur.

12 Præterea quæro, nunquid cõmittens delictum tempore, quo eſt ebrius, debeat excuſari prætextu ebrietatis? Reſp. quòd excuſatur à dolo, ſed non à culpa, & ideo puniendus eſt non pœna ordinaria delicti, ſed extraordinaria. Et ita tenẽt communi conſenſu Doctor. vt ait Placa lib. 1. delictorum, c. 30. nu. 1. Hanc etiam opin. communem appellat Menchiaca controuerſ. illuſt. c. 96. poſt nu. 31. Cæterum ſi ſine culpa fuiſſet factus ebrius, puta, quia ſocij, ipſo inſcio, ſal in vinũ conieciſſent, tunc crederẽ ipſum eſſe à culpa, & à dolo prorſus excuſandum. Vidi ego pleroſq; imputatos pro variis delictis non potuiſſe prętextu ebrietatis impunitos euadere, & in ſpecie Chriſtophorus de Prinis pro blaſphemia fuit affectus vno ictu funis publicè, 5. Septemb. 1556. P. N. & Ludouicus de Papia duobus, 12. Auguſt. 1556. P. N. & alij plerique. Semper tamen ille, qui ebrietatis calore blaſphemauit, mitius eſt puniendus, ſecundũ Abb. Antiquum in c. 2. de maled. quem ſequuntur communiter Doctores, teſte Grammat. ſuper conſtit. Regni, fol. 113. nu. 6.

13 Quæro etiam, pone, quòd aliquis dormiendo delinquat, puta, hominem interficiat, vel huiuſmodi nunquid erit excuſandus? Reſp. quòd ſic, nõ enim erat tempore delicti compos mentis, ideo de eo tanq̃ de furioſo videtur iudicãdum. Hoc tamen intellige vt procedat, quãdo aliàs ei dormienti talia euenire nõ ſolent, ſed ſi aliquando id ei contingere ſoleret, vt ſcilicet à lecto ſurgeret, & enſem euaginaret, vel ſimilia faceret, vt de multis audiui, tunc ſi ipſe nõ præcauiſſet claudendo oſtium, diceretur eſſe in culpa, & ideo deberet pœna extraordinaria puniri. Ita tenet Bart. in l. penult. ff. ad legem Pompe. de parricid. & eſt communis opin. vt ait Didac. in repet. cle. ſi furioſus, fol. 319. nume. 6. Placa libro primo delictorum, cap. 31. num. 3.

14 Quæro, nunquid ignorãtia in delictis excuſet? Reſp. Aliqui ſimpliciter dicunt, quòd quælibet ignorantia etiam iuris excuſat à dolo. Et hanc dicit eſſe communem regulam Cæpol. conſ. ciuili 18. nu. 5. Alij dicunt, quòd quãdo ignorantia conſtitutionis, vel decreti eſt abſq; culpa, tũc proculdubio excuſat reum ad omnem pœnam euitandam. Et hanc dicit eſſe communem opi. Gratus conſ. 49. nu. 35. lib. 2. quem refert Plottus in repetit. l. ſi quando, nu. 858. Tu verò dic, quòd quãdo delictum

delictum,quod punitur ab ipsa constitutione,vel decreto,est ēt phibitum de iure cōi, eo casu ignorantia cōstitutionis vel statuti non excusat. Vide quæ dixi inf. q. 85. vers. Secundus est casus. Scias etiam, q̄ in iudice qui tenetur leges scire, ignorantia iuris ciuilis, vel canonici, vel positiui, licet illum excuset à tanto, nunquam tamen excusat à toto. Et ita communiter dicitur, vt ait Paris Putr. de synd. fol. 300. nu. 1. Vide in hoc proposito ea, quæ dixi suprà q. 31, vers. Scienter, & dolosè.

15 Solet dubitari, nunquid mandatum superioris in delictis excuset, Tu dic, qđ regulariter excusat, modo illud, quod q̄s facit ex mandato alterius, non sit de genere prohibitorū, & sic de sui natura nō
16 possit fieri citra delictum. † Et ideo operarij, & Fabri excusantur de eo, quod operantur in re alterius ex mandato conducentis, secundum gl. in l. in rem, §. dignū, in gl. fin. ff. de rei vend. quæ in hoc cōiter approbatur, vt dicit Soc. cons. 64. nu. 23. lib. 4. Et dicit Ias. in l. de pupillo, §. nunciationem, nu. 7. ff. de noui oper. nun. quod illa gl. approbatur per omnes, & tenetur in practica. Hāc etiam dicit esse communem opi. Boss. in tit. de mādato ad homicidium, nu. 12. Taëg. in pract. crim. ca. 10. nu. 36. Roland. cons. 54. nu. 6. lib. 1. vbi in facti cōtingentia pro operariis, qui ligna inciderant, consuluit, prout etiā pro huiusmodi operariis criminaliter accusatis consuluit Bald. consil. 144. lib. primo, & consil. 314. eodem volumi. & consil. 463. lib. 3. & cons. 436. lib. 5. Scias tamen, quòd quando ipsis operariis, seu laboratorib. fuisset facta denunciatio siue protestatio vt ab ipso opere desisterent, eo casu non excusantur. Et ita videtur cōmunis opin. vt ait Dec. in l. velle non creditur, post n. 3. ff. de reg. iur. quem refert Taëg. in loco præallegato, nu. 37. talis enim denunciatio illos in male fide constituit. Item si huiusmodi operarij de nocte accessissent ad laborandum, vel actum clandestinè fecissent, non essent excusandi. Et hæc est communis opin. vt attestatur Plottus in repet. l. si quando, numer. 790. Ex quo enim clàm agunt, videntur esse in dolo. Faciunt quæ dixi infrà, vers. Sed an fortè. Ex hoc etiam infertur, quod si miles, vel collaterales prætoris de eius mandato aliquem decapitari fecerit iniustè, excusatur, prout aliàs iudicatū fuisse in facti cōtingentia refert Catald. de synd. qu. 120. Scias etiam, quod hæc concluſio intelligenda est vt procedat in delictis leuibus, nam in delictis atrocibus mandatum superioris nunquam excusat. Et est cōmunis opi. vt dicit Ias. con. 136. post med. li. 1. Quæ autem dicantur delicta atrocia, dixi suprà hoc eod. lib. §. 1. vers. Sunt etiam, intellige quo ad hoc vt in totum non puniniatur, sed bene excusat vt mitius puniatur, etiam in atrocioribns. Ita sentit gl. in l. 2. in gl. 1. C. de sepul. viol. quam Doctores communiter approbāt, vt attestatur Didac. super 4. decret. fol. 46. num. 7. in fin. Hæc autem de plano procedunt in mandato superioris simpliciter loquē do, sed si esset vir potens, & seuerus ergā eos, quibus mādare potest, fortè esset excusandus, qui de eius mandato aliquod delictum committeret, nō quidem à tota pœna, sed mitius & citra mortem puniendus, put reperio in facti cōtingentia seruasse curiam Neap. quæ cōdemnauit ad triremes quendā famulū, qui de mandato cuiusdā domini viri potentis opere & sermone, apposuit cuidā comitissę fragmenta lapidis adamantini in quadā cratera, &c. vt refert Grāmat. voto 38. Sed qđ in principe, vel domino, si mandet alicui vt alium occidat sub cōminatione q̄ nisi exequatur, ipsum occidi faciet, nunquid hoc casu mandatarius excusabitur? Resp. quod de iure ciuili excusatur, & est communis opi. vt attestatur Corset. in verbo, Metus sing. incip. an operatur timor, quē refert Prac. Carer. fo. 422. nu. 174. Taëg. in prac. cri. can. 10. nu. 36. videtur enim hoc quodammodo facere ad sui necessariam defensionem, ne s. ipse occidatur. Faciūt quæ dixi infrà vers. Quæro modo. Idēq; si princeps mādat officiali, vt aliquem sine processu suspendi faciat, poterit officialis tale mandatum exequi licitè, & sine peccato. Et ad hoc allegatur decis. Cyni, quam dicit esse communiter à Doctoribus approbatam Cagno. in d. l. velle nō creditur, nu. 10. in fi. ff. de reg. iu. Reperio tamen, quòd Pract. Carer. folio 323. num. 110. dicit, quod imò contrarium communiter

muniter cõcluditur, ſcilicet q̃ nullo modo debet officialis exequi tale mandatũ iniuſtum, ſed ſuperſedere, & principi reſcribere, maximè ſi princeps motus fuerit iracundia, quam opi. dicit etiam videri magis cõem Taëg. in d. c. 10. nu. 38. Sed certè ego non darẽ amico meo tale conſilium, & multo magis, quando princeps eſt iratus, ne ei contingeret id, quod contigit Prætori Variſij, de quo mentionem facit Boſ. in tit. de homici. nu. 98. in fi. Excuſatur etiam ex mãdato ille, qui delictũ commiſit, quando mandatũ factum fuit à perſona, quæ illud idem delictum poterat impunè committere. Et poteſt poni exemplum in eo, qui de mandato patris interfecit filiam deprehenſam in adulterio, de quo dixi ſuprà, hoc eo. lib. §. Homicidium, verſic. Dubium eſt. Et licet aliqui dixerint hoc nõ habere locum, niſi in illis perſonis, quibus poteſt imperari, prout eſt in filiis, & in ſeruis, nihilominus communiter tenetur contrarium, vt dicit Cæpolla conſil. crim. 4. col. 1. ſubdens etiam, quòd ita obtinuit in facti contingentia, prout illum refert Prac. Carer. fol. 325. nu. 113. Vide quæ dixi in loco præallegato.

17 Quæro modo, nunquid metus, aut vis in delictis excuſet? Reſp. q̃ ſic, & ideo delinquens propter metum, vel coactè non punitur, & eſt communis opi. vt ait Dec. in l. vt vim, in ſecunda nota, ff. de iuſtit. & iur. prout illum refert Prac. Carer. fo. 421. nu. 173. de quo dixi ſuprà hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Excuſatur autẽ, & ſeq. Et pro muliere, quę per metum adulterium commiſerat, conſuluit Abb. conſ. 4. lib. 1. Hinc infertur, quòd ſi quis alium interficiat metu mortis, non eſt puniendus pœna homicidij, vt dicit Bal. in c. 1. §. iniuria, poſt nu. 19. verſ. Sed pone, de pace iuram. firman. & eſt communis opin. vt atteſtatur Bolenc. in repet. l. capitalium, §. famoſos, nu. 200. ff. de pœnis. Faciunt quæ dixi ſuprà, verſ. Solet dubitari.

18 Nunc quæro, nunquid ꝓuocatio aduerſarij delinquentem excuſet? Reſp. q̃ regulariter prouocatus, qui delinquit, nõ excuſatur. Et eſt cõis opi. vt dicit Boër. cõſ. 4. nu. 28. loquens de iniuriato, qui iniuriantem iniuria affecerat, ſubdens etiam, q̃ ita obſeruatur in practica, de quo ego dixi ſuprà, hoc eo. lib. §. Iniuria, ver. Quæro etiam. Mitius tamen punitur, quia in dubio ille, qui eſt ꝓuocatus, præſumitur facere id quod facit, cauſa ſe defendendi, & non cauſa vltionis, & ita dicunt iura, & Doctores, vt ait Marſ. conſ. 137. nu. 8. Vide quæ dixi ſup. hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Sed quomodo. Et ita in facti contingentia ſeruatum fuiſſe in quodam homicida, qui verbis iniurioſis fuerat prouocatus, refert Papo lib. 22. tit. 5. Arreſto 1.

19 Sed hic quæro, nunquid iuſtus dolor in delictis excuſet? Reſp. Nõ vt delinquens impunitus euadat, ſed bene debet pœna aliquantum temperari, tex. eſt in l. ſi quis in graui. §. maritus. ff. ad Sylle. & in l. ſi ad ulterium cũ incœſtu. §. Imperator. ff. de adul. & dicit Affli. ſuper 3. parte conſtitutionum regni, Rub. 46. nu. 1. quod ſæpius vìdit ita fuiſſe practicatum tẽpore Regis Ferdinãdi Primi. Exemplum poni poteſt in marito occidente vxorem deprehenſam in adulterio, vt dixi ſup. hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Sed quid dicendum. Ad vnum tamẽ aduerte tu, qui defendis reum, vt probes nõ ſolum cauſam ipſam, quam prætendis illum impuliſſe ad ita faciendum, ſed etiam quod ipſe motus fuit ex ea cauſa ad illud faciendum. Ita dicit Alex. conſ. 103. poſt nu. 13. verſ. Et dato quod comes lib. 1. & ita practicatur, vt ait Blanc. in pract. crim. fol. 139. num. 7.

20 Sed an fortè proderit reo excuſatio, quod delictum clàm commiſſum fuerit? Reſp. Aut delictum eſt ex illis, quæ ex ſui natura poſſunt eſſe licita, & illicita, vt ſunt contractus, qui regulariter ſunt liciti, ſed in aliquibus caſibus prohibentur, puta, tutoris cum pupillo, vel huiuſmodi, q̃ tũc magis punitur qui ea clàm committit, quàm qui palàm, nam ex quo illud clàm facit, præſumitur ſcire illud illicitum eſſe, & ideo nõ excuſatur: Aut verò delictum eſt ex his, quæ de ſui natura ſunt ſemper illicita, vt eſt blaſphemia, furtum, homicidium, & huiuſmodi, & tunc plus punitur, qui ea palàm committit, quàm qui clàm. Et hæc eſt communis diſtinctio, & reſolutio Doctorum, vt dicit Gomeſ. in §. ex maleficiis. num. 21. Inſtit. de actio. ſubdens, non eſſe ab ea conſulendo, aut iudicando recedendum.

Fui

21 Fui quandoq; interrogatus, nunquid in delictis pœnitētia excuſet? Reſp. quòd aut loquimur in pœnitentia poſt delictū commiſſum, & iſta non excuſat, quin poſſit accuſari, vt dixi ſup. q. 16. verſ. Itē quæro, & ſuprà hoc eo. lib. §. Iniuria, ver. Quæro quid, ſed neq; ad euitandam pœnā reperio, ꝙ pœnitētia in aliquo delicto proſit, præterquā in crimine hæreſis, de quo videnda ſunt ea, quæ dixi ſup. hoc eo. lib, §. Hæreſis, verſ. Sed quæro, Vnum tamen nota, ꝙ licet hæretico pœnitenti parcatur, ſi quis tamen accuſauerit falſò alium de hęreſi, nō poteſt iſte pœnitere, ad hoc, vt euitet pœnam, ſed omnino puniēdus eſt, & ita refert in facti contingentia iudicatū fuiſſe Cy. & poſt eum Ang. in l. fi. nu. 3. C. de accuſ. quos refert Ana. in c. 2. poſt nu. 18. de calu. Et ego vidi duos igne comburi, qui falſò detulerant quendam de Bonetis tanquam relapſum de hæreſi, & contra eum falſum teſtimonium perhibuerant, quorum alter erat vxor ipſiuſmet accuſati, & alter erat eius adulter. Et hoc non obſtante, quòd offerrent velle pœnitere, & condignam ſatisfactionem facere. Aut loquitur in pœnitentia ante patratū delictum, & tunc eſt diſtinguendum, nam ſi quidem pœnituit, quia facere non potuit, non excuſatur, ſed punitur, ac ſi perfeciſſet, ſi verò pœnituit, quia non voluit, tunc non in totum excuſatur, ſed mitius punitur. Et hæc eſt doctrina Ioan. And. in cap. cum laici de iure patron. ad quam omnes recurrunt, vt dicit Auguſt. ad Ang. de malef. in verbo, Et veſtem cœleſtem, nu. 39. Dicit etiam Io. de Ligna inter conſi. criminalia diuerſorum conſ. 20. nu. 16. lib. 1. quòd in hoc reſident omnes, quod tamen intellige ſecundum ea quæ dixi infrà, q. 92.

22 Et generaliter ſcies, ꝙ quælibet iuſta credulitas excuſat à pœna. Et hæc eſt cōmunis opi. vt dicit Cur. Iun. conſ. 132. nu. 1. quē refert Villalob. in ſua collecta communium opi. in litera C. nu. 23. Quinimò dici ſolet, quòd à delicto, ſeu dolo, & pœna quælibet cauſa etiam iniuſta excuſat, vt dicit gl. in l. plagij, in verbo, Iuſta, C. de plagia. quam dicit eſſe cōiter approbatā, Io. de Amicis, conſ. 84. num. 5. Boër. deciſ. 168. nu. 11. Socin. Iun. conſ. 45. nu. 16. lib. 1. Hanc etiam dicit eſſe communem regulam Dec. conſ. 170. poſt nu. 2. verſ. Vltimo non obſtat, quem refert Gratus conſi. 37. nu. 21. lib. 2. Iaſ. in l. ſi quis id quod, nu. 35. ff. de iuriſd. omnium iud. Curt. Iun. in l. 1. nu. 6. ff. quod quiſque iuris. Blanc. in practi. crim. fol. 138. nu. 6. Et dicit Boſſ. in tit. de decreto Mediolani, &c. num. 19. quod ita dicunt omnes, qui ad pauca reſpiciunt. Tu verò dic, quòd, aut loquimur in delictis, in quibus dolus eſt de ſubſtātia, vt eſt falſum, periurium, & ſimilia, & tunc ſiue cauſa ſit iuſta, ſiue iniuſta, excuſat, nam videtur ceſſare animus delinquendi. Aut verò loquimur in delictis, in quibus dolus non eſt de ſubſtantia, & tunc cauſa ſi eſt iniuſta, excuſat quidem à dolo, ſed non à culpa, & ideo punitur pro culpa, non autem pro dolo, ſed ſi cauſa eſt iuſta, excuſat à dolo, & à culpa. Et ita diſtingui debere ſecundum omnes atteſtatur Bald. in d. l. plagij, num. 2. C. ad legem Flau. de plagiar.

23 Frequens etiam in criminalib. iudiciis eſt defenſio, quam Rei faciunt, probādo bonam vocem, qualitatem, & famā, nec non, & nobilitatem, ac merita ipſius rei, & talis defenſio eis pōt eſſe vtilis ad multa, nam licet aliàs fama publica alicuius maleficij contra aliquem ſit contra eum ſufficiens indicium ad torturā, vt dixi ſuprà q. 21. verſ. Fama ſola, ſi tamen ille, contra quem eſt ꝓbata talis fama, probet in ſuis defenſionib. ſe eſſe bonæ vocis, conditionis, & famæ, nō poterit torqueri, ſecundum omnium Doct. opi. vt ait Gand. de malef. in tit. de prę ſump. el 1. nume. 15. Quinimò dici ſolet, quòd per probationem bonæ famæ expurgantur, & tolluntur indicia quantumuis vrgentia contra accuſatum, vel inquiſitum. Et hanc dicit eſſe communem omnium Doct. ſententiam Io. Arno. ſoliloquio 37. licet cōmunis. Et ita quotidie fit hæc probatio, vt dicit Mātua in praxi iudiciaria, caſu 37. quæ tamē parum prodeſt coram rigoroſis iudicibus, qui (vt ipſe ait) volūt ſapere pluſquam oporteat. Sed retenta concluſione pro vera, illam intellige, vt procedat, quando contra reum nihil aliud eſſet probatum, quàm ſola fama, ſecus autem ſi vltra famam eſſet etiam aliquod aliud

indicium

indicium ſuper delicto, nam eo caſu, non obſtante tali probatione, vtiq; poſſet tor queri. Et ita ſemper vidi ſeruari. Vide in hoc ꝓpoſito ea, quæ dixi ſuprà in d. verſi. Fama ſola, circa fin.

24 Prodeſt etiã probatio nobilitatis, vel dignitatis, licet enim quãdo tractatur de pœna pecuniaria imponẽda, grauius puniendi ſint nobiles, q̃ ignobiles, tamen quando agitur de imponenda pœna corporali, ſeuerius puniẽdi ſunt plebeij, q̃ nobiles aut viri in dignitate cõſtituti. Ita dixit gl. in c. cum quidam, in gl. 1. de iureiur. quam dicit eſſe cõmuniter receptam Didac. lib. 2. reſolut. c. 9. nu. 3. Sic etiam in ipſis pœnis corporalib. imponendis magis ignominioſo mortis genere puniuntur plebeij, q̃ nobiles. Et ideo de conſuetudine nobiles, & magnates non ſolent furca ſuſpendi, ꝓut ſeruari atteſtatur Bal. in d. c. cum quidam, nu. 3. quẽ refert Marſil. in l. vnius, §. cogniturum, num. 77. ff. de quæſt. De eadem conſuetudine, ꝙ nobiles non ſuſpendãtur, neq; patiantur pœnas viles, atteſtatur Bart. in l. ea. §. ſerui. ff. de pœn. & in l. defenſorem, §. pœna militum. ff. de re milit. quem refert Paris. Put. de ſynd. fol. 359. n. 3. & fol. 369. n. 5. & Boër. de cuſt. clauium, poſt nu. 25. & Bonus de Curtili de nobilitate, in 5. parte, num. 1. & Marcus dec. 675. quæritur an vir, & Gram. ſuper c. Regni, fol. 121. nu. 23. & deciſ. 32. in fi. & Gomeſ. Arias ſuper l. 77. Tauri, n. 34. vbi etiam affirmat ita in Hiſpania obſeruari, Bolenc. in repet. l. capitaliũ. §. famoſos, nu. 57. ff. de pœn. Affli. ſuper 1. parte conſtitu. Regni, Rub. 13. nu. 49. Ponta. ſu. conſuet. Bleſ. fol. 153. col. 2. in fin. Pet. Bellus de re mil. fol. 83. nu. 33. Et dicit Bal. conſil. 426. nu. 1. li. 1. quòd milites, qui debent perdere viam ꝓpter aliquod maleficium de conſuetudine decapitantur, non autẽ ſuſpenduntur furca, etiam ex delicto, pro quo plebeius ſuſpenditur. Idem dicit Cæpolla conſ. crim. 40. in 1. dubio. Dicit tamen Pariſ. Put. in loco præalleg. poſt nu. 7. quod ipſe fecit ſuſpendi quendã armigerum ex nobili proſapia, qui furto ſubtraxerat crucem argenteam, & calices ſacræ eccleſiæ, nam talis (vt ipſe ait) nõ erat dignus pœna nobilium iuſtitiari, non enim ignoſcendum eſt militi, cui obuiare oportet vt latroni. Hoc tamen non ſeruatur in Francia, vt ait Bar. in d. §. pœna militum, & Cæpol. in loco præallegato, ver. Et hoc quantum. Idem dicit Guli. de Benedict. in 2. parte repet. c. Raynutius, fol. 97. nu. 221. Dicit etiam Bald. in d. c. cum quidam, quòd hoc non habet locum in nobilibus, qui cõmittunt proditionem, tales enim debent in altioribus furcis ſuſpendi, ſubdens, quòd ita ſeruatur in regno Franciæ, quem refert Tiraq. de nobil. c. 20. nu. 116. vbi à nu. 104. vſq; ad nu. 134. multa congerit in hoc propoſito.

25 Itẽ prodeſt probatio, ꝙ ſi aliquis ſit egregius miles, & vtilis reip. vt dicit gl. in l. & ſi ſeuerior, in verb. Certis rationib. C. ex quib. cauſ. inf. irrog. quam omnes ſequuntur, vt dicit Cæpolla conſil. crimin. 36. circa fin.

26 Pariter etiam bonum eſt probare inſignem peritiam ipſius imputati, vel excellentiam in aliquo artificio, nam etiam ex ea cauſa pœna remitti, aut minui poteſt. Et hoc ſolet allegari l. ad beſtias. ff. de pœnis. Et ita communiter receptum eſſe atteſtatur Didac. lib. 2. reſolutionum, ca. 9. nu. 6. Placa lib. 1. delictorum, c. 33. nume. 1. & ſeq. Et refert Pariſ. Put. de ſynd. in verbo, Pœna, c. 1. in fi. quòd ita ſemel obtentum fuit in conſilio regio in quodã bombardario, ipſo Paride patrocinante. Refert etiam Pract. Carer. fol. 548. n. 72. quòd Dyn. euaſit quendam inſignem fabrum, cui erat amputanda manus, & propter eius peritiam fuit ei mitigata pœna. Et licet multi dicant, quòd illa lex hoc non probat, omnes tamẽ fatentur, quòd propter inſigne aliquod artificium, aut excellentem virtutem poteſt delinquens conſulto principe impunitus dimitti, vt atteſtatur Horatius de priuil. ſchol. ca. 83. Veritas eſt, quòd iudices inferiores non poſſunt niſi cõſulto principe ex ea cauſa pœnam remittere, ſed ſenatus, qui eſt loco principis, vtique hoc facere poteſt à ſe ipſo. Et aliquando vidi hoc fieri ante ſententiam, vt ſcilicet pœna minueretur, nõ autem remitteretur in totum, poſt ſententiam verò omnino princeps eſt adeundus. Scias tamen, quòd in omnem caſum valde difficile eſt hoc obtinere in practica. Et dicit Cæpol. in l. mercis, circa fin.

fi.§.de verb.sig. quod vidit quandoq; viros egregios in aliqua arte decapitari, licet hoc sibi non placeret.

27 Vtilis etiam est probatio meritorum ipsius rei in principem, vel rempub. nam quandoq; remittitur pœna ei qui multũ seruiuit principi, vt dicit gl. in §. planè, in verbo, Ob meritum, Instit. de iure natur. gent. & ciui. quæ in hoc ab omnibus approbatur, vt ait Grammat. consil. 29. post nu. 40. vers. Quod maximè.

28 Sunt etiã aliæ causæ, propter quas pœna remitti, aut minui solet, quarum multas copiosè, & eleganter recenset Tiraq. in suo tractatu de pœnis. Et potest poni exemplum, si appareat quod delictum sine dolo commissum fuerit, nam eo casu non potest reus corporaliter puniri, vt dixi infrà q. 84. circa prin. Item quando delictum est commissum extra propositum & intentionem ipsius delinqnentis, nam & eo casu potest iudex pœnam minuere, secũdum Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior, post nu. 11. ff. de his qui notã. infam. Et ita dicunt omnes scribentes, vt attestatur Cæpolla in d. cons. 36. col. fi. versicul. Et postremo.

29 Solet etiam dici, quod si pater filium de aliquo delicto imputatum in iudicio præsentauerit, non potest filius ex eo delicto ad mortem condemnari, & videtur esse tex. in l. milites. §. desertorem. ff. de re milit. & dicunt Salyc. & Paul. de Castr. ꝙ ita consuluerunt, & fuit obtentum, quos refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 38. Dicit enim Cæpolla caut. 1. quòd ita obseruauit imperator in quodam filio imputato de crimine læsæ Maiest. Sed certè credo quod difficile esset hoc obtinere in practica, cum iudices hanc cautelam non attendant, vt attestatur Pract. Carer. folio 550. numero 75. Et ideo nunquam vidi illam in practica proponi.

30 Allegatur etiam plerunq;, quod ꝓpter multitudinem reorum nõ est maleficiũ seuerè puniendum, hinc est, quod in vniuersitatem non fertur sententia excommunicationis, & ita tenet, & seruat curia vt ait Card. Alex. in c. episcopus qui, circa fi. q. 2. In hoc autem articulo aliqui distinguunt, ꝙ Aut sæuiendo in multitudinem delinquentium scandalum generaretur, & tunc indulgendum est, vel saltẽ mitius agendũ cum multitudine, ne multorum strages contingat: Aut verò scandalum futurum non est, & non parcitur multitudini. Ita dicit glos. in c. latores, in verbo, Multitudinem, de clerico excom. min. quam dicit esse communiter approbatam Igneus in l. 1. §. hoc rescriptum, n. 13. ad Sylle. Tu verò dic, quod vbi multorum strages contingeret, necessariò seueritati est detrahendum, vt est tex. in l. pe. ff. ad l. Corn. de sicar. Et ideo licet regulariter auxiliatores, & fauẽtes delinquenti sint ea. pœna puniendi, vt dixi infrà, q. 90. si tamen sit multitndo auxiliantium, non puniuntur eadem pœna, & ita videmus quotidie obseruari. Et dicit Ang. in l. is qui opem, nu. 4. ff. de furtis, quia principes, & corporales factionum, & seditionum ciuitatis puniuntur asperrimè, reliquis autem auxiliantibus, & fauentibus mitigantur pœnæ.

31 Vidi ego quandoq; in facto dubitari, pone, duo inuicem rixantur, & nescitur quis fuerit aggressor, vel statutum, vel edictum, ꝙ primo euaginans, vel ponens manum ad arma, vel huiusmodi, puniantur in centum. Modo duo euaginatis armis inter se rixam fecerunt, neq; constat quis prius euaginauerit, nunquid vterq; erit absoluẽdus ꝓpter incertitudinẽ, vel vterq; condemnandus? Resp. Gl. in l. 1. §. cum arietes, in vers. Sibi. ff. si quod paup. fecisse dic. videtur velle, quod propter incertitudinẽ vterq; absolui debeat, & opi. illius gl. pluries secutus est senatus, & in specie in quadam rixa secuta inter Puteos, & Persichellos, iussit enim propter incertitudinẽ omnes absolui à pœna prioris euaginationis, vltimo Febr. 1550. P. N. Sed certè DD. tenent contra illam glo. vt dicit Bal. in eod. §. cum arietes, vers. Quæritur gl. quem refert Aug. ad Ang. de malefic. in verbo, Et dictus Titius, post nu. 37. Interest enim reip. ne delicta impunita remaneant, & ita quandoq; vidi seruari, prout etiam dicit Ang. ibi, quod semel habuit de facto, & sequutus est hanc opi. Quam tamen intellige vt procedat, quãdo agitur de imponenda pœna pecuniaria, sed si ageretur de imponenda pœna

corporali credo quòd potius esset vterque absoluẽdus,quàm puniendus, iuxta ea quæ dixi suprà hoc eod.lib.§.Homicidium,vers.Alia est etiam.

32 Præterea potest reus allegare,quod delictum est antiquum, scilicet cõmissum iam suprà 10.annos,nam eo casu non debet puniri pœna mortis, sed mitiori,vt est text.in l.si diutino.ff.de pœnis,ex qua lege hoc communiter deducitur perDoctores,vt ait Dida.lib. 2.resolutionum, c. post nu.2.vers.Primum posse,& Ant.Gomes.c.1.delictor. nu.8.& super l.76. Tauri,nu. 6. licet reuera fortè ille tex.id non probet, illam tamen legem ad hoc allegauit Affl.in congregatione sapientum, coram rege Alphonso 11.vt per eũ decisi. 277.Illustrissimus,Et idem Affli.refert super 1.parte constitutionum,Rub.50.nu. 4.quod illa lex fecit sibi eo die magnum honorem,quem etiam refert Apostil. ad eundem Affli.super 1.parte cõstit.Rub. 13.sub nu.36.Apud nos autẽ illa lex quando q; seruatur in delictis leuibus, & memini quòd quidam Io. Angelus Rongonus pro furto examinis apum commisso supra decennium,habita remissione fuit absolutus,23.Aug.1559.P.N. Sed in atrocioribus nunquam vidi per viam iustitiæ illam in practica obseruari, bene vidi illã prodesse ad obtinendam gratiam, seu cõmutationem pœnæ, etiam illis, qui fuerant in contumaciam condemnati,prout etiam erat in casu, de quo mẽtionem facit Affl.in loco prælleg.licet Ant.Gomes.vbi sup.dicat illam legẽ non prodesse,quando reus fuit contumax,& sic propter absentiam non potuit puniri,quod etiam videtur fuisse de mente Bar.in d. l. si diutino, quando de recenti post delictum fuit reus accusatus.

33 Potest etiam allegari,quod processum fuit per inquisitionem,quo casu non debet reis imponi pœna ordinaria,vt habetur per Docto.in c.qualiter,& quando,el 2.de accus.Scias tamen, quod si reus confiteatur delictum in iudicio inquisitionis, poterit puniri pœna ordinaria, qua puniri deberet per viam accusationis. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Card.Alex.in c.de accusatione,colu. 39.vers.Comparente,& colum.55.vers.ic. Verum quantum,2.quæst. 8. Hanc etiam opi.dicit esse communem Berous in d. c.qualiter & quando,num.52.& seq.Item scias,quod hæc conclusio locum non habet,vbi crimen est notorium,nam eo casu licet procedatur per inquisitionem, potest nihilominus reus puniri pœna ordinaria.Ita dixit Innoc.in ca. qualiter, & quando, quem sequuntur communiter Doct.vt dicit Card.Alex.in loco prælle. Vltimo scias,quod hęc conclusio locum habet de iure canonico,sed de iure ciuili non minus imponitur pœna ordinaria, quando proceditur per inquisitionem, quàm si procederetur per accusationem vt omnes fatẽtur. Et ideo damnatus per inquisitiõem de crimine publici iudicij, ita efficitur infamis,sicut ille,qui damnatur per accusationem, secundum opini. quam ego tenui infrà,q.72. vers. Damnatus.Scias etiam,quod hoc de consuetudine non seruatur,nam ita punitur reus, quando iudex procedit ex officio, prout punitur,quando procedit ad instantiam partis,vt quotidie videmus in practica.

34 Non desunt etiam aduocati,qui allegent reum.qui sponte confessus est se delictum commisisse,mitius puniẽdum esse,quàm eum,qui probationibus est conuictus,argu.l.vni.C.de his qui se defer.Et hanc sententiam dicit esse communiter approbatam Simancas de hæret.c.55. nu. 6.quam etiam communem appellat Berous in c.at si clerici,in principio, numero 88.de iudiciis. Sed certè iudices de hoc non curant, prout etiam se nunquam seruari vidisse,vt quis propter hoc mitius puniatur attestatur Alberic.in l.1. §.Quæstioni,num.3.ff.de quæstio.An autem dicatur sponte confessus,qui primo negauit se delictum commisisse vide quę dixi infrà q.82.statuto nono,versi.Stante statuto.

35 Legitur etiam,quòd iudex ratione amicitiæ,quam habet cum reo potest ei pœnã remittere,& id colligitur ex tex.in c.nisi specialis,de offi.lega.vbi gl.1.id expresse affirmat,cuius opi.in practica seruari dolẽdo attestatur Nunius de los corregidores,fol.204.colum.4.in fi. Tu dic, quod in supremo principe non est incõueniens,vt quandoq; vbi non agatur,de

præiu-

præiudicio tertij, amico suo pœnam indulgeat. Sed in iudice inferiore esset detestandum, & graui pœna vindicandum, nisi tamen pœna esset arbitraria, quia eo casu vtiq; posset iudex secundũ conscientiæ motum mitius agere cum amico. Vide quæ dixi inf. q. 85. vers. Vlterius quæro.

36 Sed pone, quod illi, qui inter se rixati sunt, vel vulnera intulerũt, sint sanguine coniuncti, nunqd propterea sunt mitius puniendi? Respo. quod non, quia de iure delicta etiam inter coniunctos commissa, æqualiter puniuntur, ac si inter extraneos commissa fuissent. Et ita communiter seruatur, vt dicit Alberi. in 1. parte statutorum, q. 82. Quinimo si delictum sit atrox, debet seuerius puniri vt videmus in parricidio, incœstu, &c. Cæterum si delictum sit leue, vidi plerunq; pœnas minui propter consanguinitatem, prout etiam de iure videmus furta domestica mitius puniri, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Furtum vers. Posset etiam.

QVAESTIO LXI.

SVMMARIVM.

1 *De publicatione processus defensiui.*
2 *Et an facta huiusmodi publicatiõe processus, possint adhuc recipi testes?*
3 *Et an id iudex ex officio facere possit?*
4 *Et quid si aliqua partium sit absens?*
5 *Et an possit iudex post publicatas attestationes, iterum examinare testem, vt declaret dictum suũ obscurum?*
6 *Et an in causis criminalibus concludatur in causa?*

1 PErspectis defensionibus reorum fit publicatio processus defensiui. Scias tamen, quod licet publicatio processus offensiui sit de substantia, adeo q̃ reus, cui non est decreta copia processus, neq; datus terminus defensionis, non possit cõdemnari, vt dixi suprà q. 49. nihilominus publicatio processus defensiui nõ est de substantia, quia acta sunt semper nota iudici, & fisco. Si tamen adsit accusator, solet publicari etiam processus defensiuus, ad hoc vt ipse videat, an velit aliquid in contrarium deducere, aut probare.

2 Sed quæro, nunquid facta huiusmodi publicatione processus, possint adhuc recipi testes? Resp. q̃ de iure loquendo, regulariter conclusio est, q̃ in causis criminalib. (non obstante publicatione p̃cessus, vel conclusione in causa) possunt testes de nouo recipi. Et hanc dicit esse cõmunem conclusionem Marsi. in prac. cri. §. sequens, nu. 6. intellige ad defensam, illi enim possunt recipi etiam post conclusionem in causa, sed ad offensam nõ põt recipi post publicatas attestationes, neq; etiã ex ipsius iudicis officio. Et ita cõiter tenetur, vt dicit Pract. Carer. fol. 627. post nu. 128. Dicunt ẽt aliqui, q̃ quando proceditur parte instante, non possunt in criminalibus recipi testes, neq; etiam ad defensam post publicationem p̃cessus. Et hanc dicit esse cõem opi. Aret. in ca. cum clamor, col. 2. ver. Nunc autem maturius, de test. prout illum refert Boss. in titu. de publ. proc. nu. 3. Et hoc non modo super eisdem capitulis, sed neq; ẽt sup̃ directo contrariis. Et hanc esse cõem Docto. sententiam attestatur Bos. in loco præal. nu. 5. Bene (secundum aliquos) potest iudex ipse ex officio testes ad offensam rei recipere, etiam post publicatas attestatiões. Et hanc dicit esse communem opi. Aret. in c. fraternitatis, nu. 36. de testi. quem refert Villalob. in sua collecta communiũ
3 opi. in litera T. nu. 86. † Quinimò (secundum eum) potest ipse iudex ex officio examinare facere testes ẽt ad offensam post publicatas attestationes ad inueniendũ malefi cium, & dicit Carauita super 69. ritu magnæ curiæ circa fi. quod ita videtur seruari. Et ex hoc inuenta est à practicãtibus cautela, vt possint recipi testes etiã post publicatas attestationes, tam ad offensam, q̃ ad defensam, quia scilicet dant iudici nomina testium examinandorum descripta super schedula, qui deinde facit eos examinari tanquã ex officio. Quę tamen practica mihi nunquam placuit, subest enim maximus timor subornationis, & aperitur via falsitatibus. Et reperio quod Affl. super 1. parte constitutionum Regni, Rubr. 13. nu. 44. dicit quod ipse nõ acciperet talem schedulam, prout reuera neque ego acciperem, præsertim ad offensam, nisi iusta, & magna causa subesset, & crimen esset atrox, & cessaret omnis timor subornationis.

4 Sed hæc quidem omnia vtiq; possunt locum habere, quando partes sunt præ-

sentes in iudicio, sed quid si sint absentes? Resp. Bar. in l. 4. §. hoc autem iudiciũ post nu. 8. vers. 2. casu, ff. de damno infect. tenuit, quòd in casibus, in quibus potest contra absentem procedi ad sententiam diffinitiuam possit iudex pro eo absente probationes inducere. Et hanc opi. Bart. cõiter approbari per legist. & can. attesta tur Ripa in d. §. hoc autem indicium, nu. 74. & seq. Ita etiam magis cõiter teneri at testatur Alex. in l. filiusfa. n. 5. ff. qui satisdar. cogã. Et hanc dicit esse communem opi. Abb. in c. bonæ, post nu. 9. vers. 7. supplet. de postul. prælatorum, Alex. in d. §. hoc autẽ iudicium, n. 29. Plus dicit Aret. cons. 146. col. 3. in princ. quòd illud est indubitatum, quòd iudex non modo potest ad defensam rei absentis testes recipere, licet sint publicatæ attestatiões, sed etiam tenetur. Et illud dictũ Aret. refert, & sequitur Marsil. cons. 39. nu. 30. Ego (vt verum fatear) non intelligo quid dicere velit Aret. neq; Marsil. loquendo post publicatas attestationes, quãdo reus est absens, quia secundum communem practicam totius orbis, reo absente, & contumace non fit publicatio processus, sed ꝓceditur ad sententiam diffinitiuam, vt sæpius dixi, nisi fortè intelligerent, quod reus post publicatas attestationes aufugisset, & se absentem fecisset. Sed hoc etiã casu solet contra eum procedi tanquam contumacem, neq; vllo modo recipiuntur eius defensiones, nec ex officio, nec aliter. Propterea accommodãdo omnia prædicta ad practicã, quæ vbiq; obseruatur, distingue hoc modo: Aut loquimur, quando accusator comparet in iudicio, & tunc si quidem delictũ est tale, ꝓ quo non potest procedi nisi ad querelam partis, nullo modo iudex debet pro accusatore probationes aliquas inducere, neq; ante publicatas attestationes, neq; post. Et hoc siue accusator assistat iudicio, siue deinde factus sit absens, Si verò delictum est tale, ꝓ quo potest etiam procedi ex officio, & sic per inquisitionem, tũc ex quo iudex eo casu concurrit cum accusatore, potest, & debet ex officio pro ipso accusatore testes recipere, & processum ipsum prosequi, etiam si accusator recedat, iuxta ea quæ dixi supra q. 3. versi. Superflua etiam. Benè verum est, quod post publicatas attestationes non debet (vt dixi) noua probationes inducere ad instantiam partis, siue data sint in schedula siue aliter, neq; etiam ex officio, nisi ex iusta, & magna causa, & quando certus esset nullam adesse subornationem. Et idem etiã seruandum est, quando nullus adest accusator, sed solus iudex ex officio siue instante fisco ꝓcedit. Aut verò loquimur in reo, & si quidem reus est præsens in iudicio, practi. est, ꝙ nullo modo debet iudex pro ipso aliquid facere, neq; vllas ꝓbationes inducere, neq; ante publicatas attestationes, neq; post, sed tantum ei ꝓuidere de idoneo defensore, vbi ipse non habeat. Benè verũ est, ꝙ in procedendo, & examinando testes debet iudex omni studio veritatem inquirere tam pro fisco quàm pro reo. Et ita seruat consuetudo, quanuis in contrariũ sit cõis opi. de qua per Aret. in allegato c. fraternitatis. Si verò reus est absens, tunc quidquid sit de iure cõi, ex quo secundum cõem consuetudinem totius mundi, contumax habetur pro confesso, & conuicto, & consequenter potest condemnari ad mortem, neq; pro eo admittitur excusator, procurator neq; defensor, vt dixi suprà q. 32. vers. Hęc autem, & q. 33. vers. Sed quod plus est, fatuus esset iudex qui adhęreret communi opi. de qua per Bart. in d. §. hoc autem iudiciũ, & testes ad defensam, pro ipso reo absente reciperet. Et ideo nullo modo debet iudex aliquid facere, sed ꝓmittere quod ipso existente contumace sit locus condemnationi, & ita indistinctè obseruatur. Quæ omnia benè nota, ꝙa iudex, ꝙ in prædictis casibus sequeretur cõem opi. grauiter erraret, & fortè posset in syndicatu molestari. Hęc tamẽ omnia intellige vt procedant, quando reus vellet super eisdem capitulis nouos testes inducere, sed super nouis, & diuersis capitulis non debet repelli, quò minus quandocũque ante sententiam possit nouos testes, & probationes inducere. Et ita semper vidi seruari, nam hoc casu cessare videtur omnis suspicio subornationis.

5 Quæro, nunquid post publicatas attestationes possit iudex iterum examinare seu interrogare testem, ad effectũ vt declaret

claret dictum suum obscurum? Respo. q̃ si iudex vult potest ex officio hoc facere, ad instantiam autem partis id facere nõ tenetur. Et hæc est communis opi. vt ait Tynda. de test. lib. 1. c. 4. nu. 6. quem refert Pract. Conradi fol. 130. post n. 37. Bene potest, si vult, hoc facere, & ita dicunt communiter Doctores, vt attestatur Aret. in d. c. cum clamor, in secundo notab. & ita sæpius vidi seruari, quanuis aliqui tenuerint, q̃ neq; etiam possit, quã etiam dixit esse cõem opi. Boss. in loco prælegato, nu. 25. Sed certè (vt dixi) consuetudo approbat contrariam opi. quod scilicet potest iudex, si vult, etiam ad instantiam partis, repetere testem, vt dictum suũ declarat, licet non vt addat. Et ita de consuetudine seruari attestatur Spec. pater practicæ in titu. de teste, §. satis vtiliter, nu. 4. & post eum Alex. con. 238. nu. 6. lib. 6. Quod tamen ego non facerem, nisi ex iusta causa, & quãdo aliter veritas sciri nõ posset.

6 Quæro etiam, nunquid in causis criminalibus cõcludatur in causa? Resp. quod non, & est communis opi. vt dicit Marsil. in pract. crim. §. sequens, nu. 1. Est enim æquum, & rationabile, quod vbi de vita hominis tractatur, possit reus quandocũque suas probationes, & defensiones facere, quod tamen intellige secundum ea quæ suprà statim dixi.

QVAESTIO LXII.

SVMMARIVM.

1 *Etiam in causis criminalibus accusatore non probante reus absoluitur?*
2 *Et quæ sit forma, & effectus huiusmodi absolutionis?*
3 *Et an in dubio reus censeatur absolutus, quia delictũ non commiserit, an autem quia non fuerit probatum?*
4 *Et an ille, qui in causa succumbit, debeat in expensis, & damnis condemnari?*
5 *Et an quis teneatur in foro conscientiæ pro damnis illatis, & leui, & leuissima culpa?*
Calumnia duplex est, vera scilicet, & præsumpta?
6 *Et an accusator eo ipso, quod non probat, præsumatur calumniari?*
7 *Et quid si iurauerit de calumnia?*
8 *Et quid si habeat pro se aliqua euidentia indicia?*
9 *Calumniator an possit super eodem processu condemnari?*
10 *Custos carceris an possit reum absolutum retinere pro impensis?*

1 VBI nihil vlterius supereſt ad agendum, tam ex parte accusatoris, quàm ex parte accusati tunc debet iudex diligenter cõsiderare processum tam offensiuũ, quàm defensiuum, & recta trutina perpẽdere, qd ex ipso processu resultet, & quæ, & qualia contra reum extent indicia seu probationes, quæ per eius defensiones elisæ non fuerint. Si tamen reus ex eis est plenè conuictus, vel confessus, debet cõdemnari. Si semiplena tantum resultat contra eum ꝓbatio, est torturæ subiiciẽdus. Si verò nec semiplenè est conuictus, tunc tanquam deficiente probatione est absoluendus, de quibus omnibus sigillatim videamus. Et in primis quidem dixi, quod vbi contra reum non sit delictum saltem semiplenè probatum, debet reus absolui. Est enim vera iuris conclusio, q̃ etiam in causis criminalib. actore siue accusatore nõ probante reus absoluitur & est communis opin. vt attestatur Ias. in l. non est nouum, n. 5. C. de edendo, quem refert Villalob. in sua collecta communium opi. in litera A. nu. 47.

2 Forma autem absolutiõis, quæ in hoc Ducatu seruatur, est, q̃ si quidem reus ꝓbat innocentiam suam aliter, quam per torturam, absoluitur diffinitiuè, neq; potest deinde cõtra eum ex ea causa ꝓcedi, etiam si noua indicia superuenirent, vt dixi sup. q. 57. vers. Sed hic quæro. Si verò non probat ipse suam innocentiam nisi per torturã, vel si non adsunt indicia sufficientia ad torquendum, vel ad imponẽdum aliquam pœnam extraordinariam, tunc absoluitur quidem, non tamen diffinitiuè, sed stantibus rebus, prout stant. Et hoc casu, si deinde superueniant noua indicia, de nouo contra eum proceditur nõ obstante tali sententia. Et hæc ẽt practica obseruatur in Hispania, vt refert Didac. li. 1. resolut. c. 1. post nu. 8. Idem etiam in Gallia obseruari attestatur Igneus in repet. §. non aliàs, post nu. 180. & Rebuff. in proœ. const. Franciæ, gl. 5. nu. 118. Reperio tamen, quod Carauita super ritu magnæ curiæ 248. nu. 18 dicit cõmuniter obseruari, q̃ hoc casu inquisitus prẽstet fidei iussores de standō iuri, & se præsentando toties, quoties fuerit requisitus. Sed hoc

apud nos non ſeruatur, niſi ſenatus cui fiunt relationes cauſarum criminalium, id expreſſè iubeat. Verum eſt etiã, quod de iure loquendo ille, qui purgauit p̃ tor turam omnia indicia contra ſe exiſtẽtia, fortè eſſet diffinitiuè abſoluendus, tanq̃ ſi puram veritatem dixiſſet, iuxta ea quæ dixi infrà q. 64. verſ. Illata reo, nihilominus (vt dixi) conſuetudo obtinuit vt abſoluatur tantummodo rebus ſtantibus, atq; ita receptum eſſe in practica atteſtatur Pract. Iodoc. fol. 119. nu. 2.

3 Sed hic quæro, nunquid in dubio ſententia abſolutoria præſumitur lata, quia reus maleficium non commiſerit, & ſic ex cauſa innocentiæ, an autem, quia non fuerit probatum, & ſic ex defectu probationũ? Dixi ſuprà in d. q. 57. verſ. Sed q̃ro.

4 Sed nunquid in iſtis cauſis criminalib. ille, qui in cauſa ſuccumbit, debet condemnari in expenſis? Reſp. In hac queſt. fuit aliquando controuerſia inter Doctores nam aliqui tenuerunt, quod ſic, & dixit Bart. in auctẽ. de manda. princ. §. deinde, nu. 3. & in l. 1. in princ. circa fin. ff. ad Turpil. quòd ita communiter tenetur, quem refert Socin. Iun. conſ. 36. nume. 14. lib. 2. Hanc etiam opin. dicit eſſe communem Aret. in d. c. accedens, num. 13. de accuſa. quem refert Nicellus in concord. gl. c. 47. & Gratus conſil. 97. nu. 1. lib. 1. Card. Alex. in cap. in primis, de epiſcop. col. 4. verſ. & quia gl. ſecunda. quæſt. 1. qui dicit, quod de iure canonico ita communiter tenetur. Apoſtill. ad Ang. de malefic. in d. glo. Et ad querelam, poſt numer. 73. quem refert Practica Conradi, fol. 231. numer. 18. Marſil. in pract. crimin. §. ſupereſt, nume. 1. & in l. patre vel marito, numer. 14. ff. de quæſtionib. quem refert Diaz in practica crimi. canon. c. 144. quod eſt capitulum vltimum, & Practi. Conradi, fol. 310. poſt nume. 5. & Viuius in libro communium opin. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Alba conſ. 5. in primis verbis, Don Anton. de Padilla l. tranſigere, num. 4. C. de tranſact. Didac. pract. qu. 27. nu. 2. Et dicit Alber. in l. eum quem temere in princip. nu. 3. in fi. ff. de iud. quod communis vſus iudiciorum ſeruat etiam in criminalib. vt victus victori condemnetur in expenſis. Et loquendo de damnis, dicit Cardi. Alex. in c. libellorum, col. 2. in fi. 2. quæſt. 8. quod quò ad damna, & intereſſe partis læſæ, poteſt iudex habere rationem eorũ ſiue procedat per accuſationem, ſiue per inquiſitionem, ſubdens, quòd ita firmãt communiter Doctor. quem refert Diaz in pract. crim. c. 143. Contrariam verò ſententiam, q̃ ſcilicet accuſator, qui ſuccubuit, non ſit condemnandus in expenſis neq; in damnis, multi tenuerunt. Et dicit Alber. in l. athletas, §. calumniator, in fin. quòd illam tenent communiter Doctor. Et dicit Bal. in l. qui crimen poſt nu. 28 C. qui accuſ. non. poſſ. quòd illam opi. confirmat practica, & experientia, & quòd ipſe nunq̃ vidit talem condemnationem expenſarum in cauſa crimi. quem refert Anan. in c. accedens, poſt nu. 11. de accuſ. Dicit etiam Card. Alex. in d. §. de epiſc. in fi. q̃ in ſacro palatio rarò vidit condẽnari fiſcum in expenſis, neq; procuratorem fiſcalem, & ſi vnq̃ fuit cõdemnatus in expenſis, nunquam meminit vidiſſe talem condemnationem exigit. Pro reſolutione huius articuli ſcire debes, q̃ duplex eſt calumnia, vera ſcilicet, & præſumpta. Vera calumnia dicitur, quando quis ſciens, aut ſcire debens aliquem eſſe innocentẽ, proponit contra eum accuſationem aut querelam. Præſumpta autem calumnia eſt, quando accuſator nõ probat delictũ, vel quando poſt cœptum iudicium ab accuſatione deſiſtit, nam his caſibus p̃ſumitur calumniari, vt infrà ſtatim dixi. Dic ergo quod, Aut agitur de p̃ſumpta calumnia, & verum eſt, quod dicit Bal. in loco prælegato, quòd rarò vel nunquã ſolet accuſator in expenſis condemnari. Et hoc, ne querelantes metu huiuſmodi condẽnationũ deterreantur ab accuſando, & delicta impunita remaneant. Aut agitur de vera calumnia, & tunc, Aut iudex procedit ſimpliciter ſuper accuſatione, ſeu querela partis, & debet accuſator, qui calũniatus eſt condẽnari in expẽſis, & damnis. Aut verò p̃cedit ſimpliciter ex officio, & ſic ſolũmodo inſtante fiſco. & nõ debet p̃curator fiſci, neq; iudex cõdemnari in expenſis, quia de ipſis officialibus lex bene p̃ſumit: Aut p̃cedit ex officio, ſed alio inſtigante, vel procurante inquiſitionem, & tunc talis promotor, ſiue inſtiga-

instigator, si verè fuerit calūniatus, pariter est in expensis condēnandus. In hoc autem ducatu habemus decretum in nouis constitutionib. in tit. de accus. c. si qs quempiam, ꝙ ille, qui aliquē calumnioſè detulerit, accusauerit, vel notificauerit, condemnetur in duplicatis expensis versus partē, vltra pœnas à iure inflictas. Et ita vidi multos in facto condemnari, vidi etiam quandoq; falsos accusatores, & notificātes corporaliter puniri, vt dixi infrà q. 81. vers. Sed quæro. Quid autem in denunciatore, an sit in expensis condēnandus, si contenta in denunciatione non probat, dixi suprà q. 7. vers. Sed nunquid.

5 Vnum autē scias in hoc proposito, ꝙ quanuis in foro contentioso quis teneatur de damno, & iniuria alteri illatis, etiā ex leui, & leuissima culpa, tamen in foro conscientię nō tenetur, nisi de damno illato per dolum vel latam culpam. Et hæc communis opi. vt attestatur Berous in c. dilecti filij, nu. 77. de arbitris, Menchiaca controuers. illust. c. 28. nu. 19. quod nota.

6 Dixi suprà, quòd accusator eo ipso, ꝙ non probat suam accusationem, præsumitur calumniari. Ita dicit gl. in c. 2. in verbo, Calumniandi de calumnia, quam attestatur esse communiter approbatam Apostil. ad Ang. de malef. in verbo, Et ad querelam, post nu. 7. Ita etiam cōmuniter teneri ait Abb. in c. calumniam, nu. 2. de pœn. Ioan. Fantui. quem refert Card. Alex. in c. qui non probauerit, ver. sed an præsumatur, 2. quæst. 3. Idem Cardi. Alex. in c. si quenquam. §. notandum, nume. 7. 2. quæst. 1. quem refert Villalob. in sua collecta communium opi. in litera C. nu. 2. Hanc etiam esse communem opin. attestantur sctibentes in d. c. 2. de calumniat. & in specie Abb. nu. 5. in fi. & Maria. nu. 7. & Anan. nu. 19. & Felin. nu. 6. Aret. in cap. super his, nu. 27. in fi. de accus. Boss. in tit. de accus. nu. 19. Quod tamen intelligendum est, vt non procedat in eo, qui accuset, vel ex necessitate officij, vt in tutore, vel propter immensum dolorē, vt in matre accusante aliquem de morte filij, vel propter atrocitatem criminis, prout est hæresis, vel læsæ Maiestatis, vt per Abb. & alios in locis præalleg.

7 Sed quid si accusator tēpore porrectæ accusationis iurauerit de calūnia, iuxta ea quæ dixi suprà, q. 18. versic. Dixi etiam, nunquid erit accusandus ab hac præsumptione calumniæ, quæ cōtra eum oritur, ex eo quòd accusationem non probauit? Respo. quòd non, & ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in d. c. calumniam, nu. 4. Hanc etiam opi. dicit esse communem Alexan. in l. properandum, §. sin autem vtraque, nu. 21. C. de iud. Afflict. in 2. parte constitutionum Regni, Rub. 13. nu. 9. & Rub. 62. nu. 5. Cardi. Alexan. in d. c. in primis, §. de episc. col. 3. ver. Sed primum, 2. quæst. 1. Et dicit Saly. in d. l. qui crimen, nu. 14. C. qui accus. poss. quòd hoc seruat communis practica. Dicit etiam Albe. in in d. §. calumniator, nu. 1. quòd ita vidit in iudiciis communiter obseruari. Si tamen vis conuincere querelantem de calumnia, potes illum interrogare, an velit vti querela, & probationibus superinde factis, eo quia intēdis illum querelare de falso, & si ille respondeat, quòd vult, vti, eo casu potest tanquā sciens de falso puniri, si querela tanquam falsa conuincatur. Et hic modus interrogandi est approbatus à iure, & de consuetudine obseruatur, vt attestatur Boss. in tit. de accus. nume. 24. Faciunt ea quæ dixi suprà hoc eo. lib. §. Falsum, versi. Vtens falso, & versicu. Vtens dicto.

8 Sed pone, ꝙ accusator habeat pro se aliqua euidētia indicia, puta, famā, vel auditum à fide dignis, vel quid simile, nūquid accusabitur, etiam si defeceritin probatione? Resp. ꝙ sic, & est communis opi. vt attestatur Abb. cons. 78. post nu. 1. versic. venio nunc, lib. 1. quem refert Pract. Conradi, fol. 231. nu. 17. Et dicit Barto. in l. cum quidam, §. quod dicitur. nu. 3. ff. de acqui. hære. millies obtentum fuisse, quòd accusans aliquem de maleficio, de quo cōtra eum erat fama, non potest puniri tanquā falsus accusator, quem refert Guid. Papæ decis. 446. vox publica, nu. 1. & Afflic. in 1. parte constitut. Rub. 23. nu. 11. & Diaz in pract. crim. cano. c. 59. Idem etiam operatur dictum vulnerati moriētis, vt scilicet excuset hæredem accusantem à præsumptione calumniæ, vt dixi suprà q. 21. versi. Assertio vulnerati. Et secundum hanc opinio. pro quodam instigatore in facti.

contingentia consuluit Ioan.de Amicis, consil.51. & pariter pro quodam denunciatione consuluit Crauetta cons.178.

9 Sed quæro,nunquid calumniator possit in eodem iudicio condemnari,an autem opus sit nouo processu? Resp. quod potest etiam in eadem sententia condemnari,vno contextu, oportet tamen absolutoriam accusati in ordine præcedere,& successiue non diuertendo ab alia, accusatorem de calumnia condemnare. Et ita communiter tenetur.vt ait Saly.in l.1.nu.3.C.de calum. Et practica est,quòd iudex prius faciat statui accusatori terminum ad allegandum, quare non debeat de calumnia condemnari,& vbi nihil deducat, ꝙ releuet, illum poterit in eadem sententia condemnare. Ita dicit Bar.in l. athletas.§.calumniator,n.6.ff.de his qui not.inf.aliàs enim opus esset alia instãtia & alio ꝓcessu. Quod nota, ne erres, nam si condemnares aliquem de calumnia, non statuto ei termino prædicto, posses in syndicatu puniri,vt dicit Ang.de malef.in verbo, Et ad querelam,nu.70.

10 Sed hic incidenter quęro,nunquid secuta absolutione rei,qui erat in carcerib. detentus, possit custos carceris illum retinere pro expensis in carceribus factis? Resp. Aliqui dicunt, quòd de iure nõ potest illum retinere, sed debet relaxare,& postea cõtra eum agere. Sed certè quidquid sit de iure,aliud de cõsuetudine obseruatur, vt dicit Guid. Papæ decis.448.si carceratus,quem refert Chass.super consuet.Burgun. fol.90.nu.34.Pract.Iodo.c. 17. nu. 17.nam custodes neminẽ relaxant, nisi prius illis fuerit pro expensis satisfactum. Et hoc toleratur per superiores,qa reuera si custodes cogerentur via ordinaria expensas à carceratis post eorum relaxationem repetere,credo quòd eorum officium illis esset damnosum.

QVAESTIO LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in supplementum probationis non defertur in causis criminalibus.*
Et quid si sint ciuiliter intentatæ? ibid.
2 *Et quid si plusquam semiplenè probatum?*
3 *Et quid si agatur de imponenda pœna pecuniaria?*
4 *Iuramentum purgationis an sit deferendum reo in causis criminalibus?*
5 *Et an etiam in foro seculari?*
6 *Purgatio legalis an locum habeat in causis criminalibus?*
7 *Accusator qui offerat se velle stare cum reo in tortura, an sit audiendus?*
8 *Et quid si offerat probationem per duellum?*
9 *Duæ semiplenæ probationes an iungantur in causis criminalibus?*
10 *Fama & vnus testis de viso, an plenè probet in criminalibus?*

1 SED quid si accusator plenè non probauerit intentionem suam, sed tantùm semiplenè, & petat sibi deferri iuramentum in supplementum probationis, nunquid erit audiendus? Resp.ꝙ non,nam in causis criminalib.non defertur tale iuramentum,& hæc est cõis opi.vt atteſtatur Alex.in l.3.nu.12.ff.de iureiu.quem refert Simancas de hæret.c.50.nu.2.Ias.in repe. l.admonendi, nu.224.ff.de iureiur.quem refert Pract.Conradi, fol.154.post num.5. Apost.ad Abb.in c.iuramentum, sub nu. 13.de iureiur.Dec.cons.37.in fi.Ias.in l.ait prætor,in prin.nu.19.ff.de iureiur.Apost. ad Feli.in c.in omni,sub nu.5.de testibus. Igneus in repet.§.non aliàs,post nu.201. ff.ad Sylle.quem refert Herculan.de probanda negat.nu. 235. Gomes. Arias super l.74.Tauri,nu.36.Villalpan.in repet.l.22. nu. 3. Quæ quidem conclusio absq; difficultate procedit in causis merè criminalibus,& criminaliter intentatis,& ita hãc esse communem opi. atteſtatur Marsi.in l.maritus,nu.12.ff.de quæst.Sed si esset ciuiliter mota, vtiq; secundum aliquos esset locus huic iuramento,præsertim si nõ esset actio famosa. Vide quæ dixi infrà li. 7.§.Iuramentum.

2 Scias autem, quòd (secũdum aliquos) si probatio sit plusquam semiplena, eo casu si probitas partis concurrat,debet etiam in causis criminalib. ei deferri iuramentum in supplemẽtum probationis. Et hanc videtur sentire esse cõem opin. Curt. Iun.in d. l.admonendi, post nu.67. ver.Postremo nota, quem refert Cephal. cons.141. nu. 29. li.1.Quam tamen ego in practica de facili non admitterem,præsertim si ageretur de pœna corporali etiam leui imponenda.

3 Scias etiam, quòd si esset causa criminalis, pro qua imponi deberet pœna pecuniaria, eo casu vtiq; posset deferri tale

iura

iuramentum. Et hæc est communis opi. vt dicit Alex.cons.66.post nu.1.lib.1.quē refert Ias.in repe.d.l.admonendi,nu.225. & in d.l.ait prætor, in princip.post nū.21. ver.Istam principalem,& Mars.in d.l.maritus,nu.16.& Crot.in tract.de testib.nu. 307.& Apostil.ad Feli.in d.c.in omni suprà allegato,& Practic. Conradi,in loco præalleg.& Cephal.in d.con.141.post nu. 20.& Villalpand.in d.c.22.post nu.3.

4 Solet etiam quandoq; accusatore nō probante deferri reo iuramentum, quòd appellatur purgationis,& hoc etiā si reus ipse nihil probauerit.Et hæc est communis opin.vt dicit Soci.in d.l.ait prætor,in princi.vers. Circa secundum.Hoc tamen iuramentum purgationis locum habet, quando contra ipsum reum non adsunt indicia, quæ ad torturam sufficiant. Et quanuis olim nō esset in vsu nisi cum clericis,vt dicit Simācas de hæret.c.54. in fi. hodie tamen,præsertim in causis hęresis, seruatur etiam cum laicis, & cum tāto rigore, vt reus deficiens in purgatione habeatur p conuicto, & puniēdus sit pœna ordinaria delicti, de quo imputatur. Et hanc sententiam dicit esse cōiter approbatam Simancas in loco præallega. nu.7. subdens, q ita fuit obseruatum superiorib.annis cum quadā obstetrice,quę post recōciliationem solemnē iterum capta, defecit in purgatione, & tanq̄ verè relapsa relicta fuit curiæ seculari.Forma autē huius purgationis punitur per Cardina. Alexan.in c.1.2.q.4.quem refert Foller.in pract.crimi.canon. fol.298.nume.9.& Simancas in loco præalleg.num.15.

5 Licet autē videatur, quod hæc species purgationis sit potius inuentio,& obseruantia iuris canonici,quàm ciuilis,est tamen in vsu etiam de iure ciuili,vt attestatur Io. de Anan. in c. excomm.el 1.§.qui autem, nu. 1. de hæret. prout illum refert Blanc.in pract.crim.fol.37.nu.72.Et reperio,quod Bart. in l.4.§.si magister,in fi.ff. ad l.Aquil.dicit hoc semel fuisse obseruatum Perusij in quodam magistro,qui percusserat suum discipulum.Et illum refert Ang.de malef.in verb.Admanauit,nu. 2.

6 † Hoc etiam seruatum fuisse Rothomagi in quodam iuuene, qui in die festo Pentecostes quandam ancillam decrepitam interfecerat, recenset Igneus in repet.§. nō aliàs,nu.191.& seq.ff.ad Sylle.Dicit etiam Pract.Iod.fol.125.nu.6.quod hac forma vtuntur frequenter curiæ spirituales, & earum imitatione etiā tribunalia secularia in Flandria,& aliis in locis,Sed certè in hoc ducatu nō seruatur hoc iuramentum purgationis,vt etiam attestatur Bos. in tit. de senten. nu. 75.in fi.sed eius loco succedit iuramentū de veritate dicenda, qđ defertur reo in eius examine, iuxta ea quę dixi sup.q.45.vers.Sed quæro.Vbi igitur non adsint indicia contra reum,quæ sufficiant ad torturā, reus absolui debet. Si verò extent cōtra eum indicia,quæ ex suis defensionib. non sint sublata,vel elisa,tunc non est locus iuramento,sed deuenitur ad torturam.Et ita quotidie practicatur,vt dicit Blanc.in loco præallega.

7 Sed quęro,pone,q accusator seu querelans dicat (vt quandoque in facto vidi) Ego volo stare cū reo in tortura, & eum conuincere,nunquid erit audiendus?Respon. q non, quidquid dixerit gl. in l.interdum.§.furem, in verb.Damnato.ff.de furt.quam dicit esse communiter reprobatam Mantua Centu. 1.nu.12.Hic enim modus probandi non est à iure approbatus, & si hoc admitteretur,quotidie multa sequerentur absurda. Idem etiam dicendum esset,si reus proponeret,vt accusator torqueretur,offerens se pariter velle sustinere in tortura contrarium, quod in facto aliàs contigisse narrat Paris.Put. de synd.fol.492.cap.13.

8 Sed quid si dicat accusator,quòd vult probare suam accusationem in singulari certamine cum accusato? Dixi in meo libello DE DVELLO, qui nondum est impressus in prima parte.

9 Tu scis,q in causis ciuilibus duę semiplenæ probationes iunguntur ad faciendam plenam probationem, vt dixi infrà libro proximo.Quæro,nunquid idem sit dicendum in causis criminalibus?Respō. Aliqui tenuerunt quòd sic,& ita se vidisse communiter obtineri attestatur Alber. in l.2.§.fin.num.2.ff.de excusa.tuto. Contrariam autem sententiam,quòd scilicet in causis criminalibus non coniungantur duæ semiplenæ probationes, multi etiam tenuerunt.Et hanc dixit esse commu-

communem Gratus conſ. 47. nu. 7. lib. 2. quem refert Simancas de hæret. c. 50. nu. 2. Alij verò dixerunt, quòd ſi ſint plura indicia, quorum quodlibet in ſua ſpecie perfectum ſit, ſufficiunt ad condemnationem. aliàs ſecus, & fuit doctrina Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. 1. num. 4. ff. de edendo, quam dicit ſequi communiter Doctor. Bertrand. conſi. 137. in fin. lib. 2. in ſecunda parte, & conſ. 164. in fi. lib. 7. Tu dic, quòd aut agitur de pœna corporali imponenda, & tunc non debet coniungi ad condemnandum, aut agitur de pœna pecuniaria imponēda, & poſſunt coniungi etiam ad condemnationem, prout etiam videmus quòd in huiuſmodi cauſis, ſtante ſemiplena probatione, poteſt etiam deferri iuramentum in ſupplementum probationis, vt dixi ſup. verſ. Scias etiam. Bene verū eſt, q̄ ſi cauſa eſſet decidenda per principē, vel eius ſuprema conſilia, credo quod plura indicia iungi poſſent ad condemnationem etiam corporalem, ſaltem extraordinariam, quod vidi ſæpiſſimè fieri per Senatum. Et reperio etiam idem aliquādo ſeruatum fuiſſe per conſilium Neapol. vt refert Gram. deciſ. 11. Senatus enim iudicat ſecundum conſcientiam, prout etiam faciunt dominī cōſiliarij ſedentes in prædicto ſacro concilio, teſte Grammat. deciſ. 29. num. 13.

10 Hinc infertur, q̄ licet in criminalibus fama (ſecūdum aliquos) probet ſemiplenè, vt dixi ſup. q. 21. ver. Fama ſola, & vnus teſtis de viſu pariter etiam probet ſemiplenè, vt dixi ſuprà ea. q. 21. verſ. Vnus teſtis, nihilominus fama cum vno teſte nō probat plenè in criminalibus, niſi ſint aliæ cōiecturæ vel adminicula. Et eſt communis opin. vt dicit Crott. in tractat. de teſtibus, nume. 102. Et generaliter, quòd fama etiam ſi iuncta ſit cum alia ſemiplena probatione, non ſufficiat in criminalibus ad plenam probationem, tenuit gl. in c. veniens, el primo, in verbo, Illorum, de teſtibus, quam ſequuntur ſcribentes, vt dicit Marſil. in l. de minore. §. plurimum, nu. 55. ff. de quæſtio. Et illam glo. dicit eſſe communiter approbatam Deci. conſi. 210. circa fin.

QVAESTIO LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Tractatur materia torturæ.*
2 *Iudex ponens aliquem indebitè ad torturam, eſt capite puniendus.*
3 *Priuſquam deueniatur ad torturam, debet conſtare de delicto.*
4 *Tortura non eſt inferenda, vbi pro delicto non imponitur pœna corporalis.*
5 *Vbi delictum aliter, quàm per torturam probari poteſt, non eſt reus tormentis ſubiiciendus.*
6 *In delictis occultis facilius deueniri ſolet ad torturam.*
7 *Et an adhiberi debeat tortura reo de crimine conuicto, vt illud etiam confiteatur?*
8 *Et an ſuper ſociis, & complicibus?*
9 *Tortura inferri non debet, niſi præcedentibus indiciis.*
Et quid in atrocioribus, ibid.
10 *Et quid ſi reus ſit malæ vocis & ſolitus delinquere?*
11 *Et quid ſi ſit bannitus et condemnatus in contumaciam?*
12 *Indicia quæ præcedunt torturam, debēt eſſe legitimè probata.*
13 *Debent etiam eſſe ad torturam ſufficientia.*
Et quæ indicia dicantur ad torturam ſufficientia? ibid.
14 *Et quot indicia requirantur ad hoc, vt quis poſſit ſubijci torturæ?*
15 *Quæ perſonæ de iure torqueri poſſint?*
Et an liber homo? ibid.
16 *Doctores an poſſint torqueri?*
17 *Perſonæ poſitæ in dignitate an poſſint torqueri?*
18 *Milites an poſſint torqueri?*
19 *Nobiles an poſſint torqueri?*
20 *Decuriones an poſſint torqueri?*
21 *Minores 14. annis an poſſint torqueri?*
22 *Senes an poſſint torqueri?*
23 *Mulier prægnans an poſſit torqueri?*
24 *Clerici an poſſint torqueri?*
Et an ſacerdotes? ibid.
25 *Laicus an poſſit torquere clericum de mandato epiſcopi?*
26 *Iudex an teneatur requirere accuſatorē priùs, quam torturam inferat reo?*
27 *Decreta tortura, ſi reus appellet, an ſit ſuperſedendum?*
28 *Et quid ſi petat ſibi dari copiam indiciorum?*
29 *Si plures ſint torquendi, à quo ſit incipiendum?*
30 *Torquendo non eſt dandum aliquid, quod comedat, aut bibat per decem horas antequam torqueatur.*
31 *Torturæ gradus qui ſint?*
Metus, & ſuſpicio torquendi æquiparatur torturæ.
32 *Carcer an dicatur ſpecies torturæ?*
33 *Tortura adhibenda eſt pro modo indiciorum?*
34 *Tortura an poſſit inferri die feriato?*
35 *Aduocati, ſeu procuratores reorum an poſſint intereſſe eorum torturæ?*
36 *Torqueri non debet reus modis exquiſitis, & non conſuetis.*
37 *Iudex excedens in tortura modum conſuetum, tenetur in ſyndicatu.*
38 *Reus negans, & in tortura perſeuerans, dicitur purgaſſe indicia contra eum exiſtentia.*

39 *Cautela*

39 *Cautela vt iudex, qui aliquem indebitè torquet, non teneatur in syndicatu.*

40 *Confessio facta in tormentis non sufficit ad condemnandum, nisi reus extra tormenta illam ratificet.*

41 *Et quando fieri debeat huiusmodi ratificatio?*

42 *Et in quo loco fieri debeat?*
Et an sint adhibendi testes? ibid.

43 *Et quid si non ratificet confessionem in tormentis factam sed illam reuocet?*

44 *Et an vbi reus illam ratificet, ei statui debeat terminus defensionis?*

45 *Reus an possit interrogari de aliis criminibus, de quibus contra eum non adsunt indicia?*

46 *Tortura semel illata an repeti possit?*

1 AEterùm vbi delictum non sit plenè probatum contra reum, videndum est, an contra eum subsint indicia sufficientia ad torturam, quæ per ipsius rei defensiones sublata, aut elisa nõ fuerint. Et eo casu debet iudex decernere deueniendum esse ad torturam.

2 Antequam tamen iudex aliquem ponat ad torturã, debet animaduertere, ne id iniustè faciat, nam iudex qui ponit aliquem ad torturam iniustè, ipse est capite puniendus. Et hæc est cõis opin. vt dicit Marsi. in l. quęstionis modum, nu. 72. ff. de quęst. & in l. 1. §. præterea, nu. 7. in fin. ff. ad l. Corn. de sicar. & in prac. crim. §. expedita, nu. 87. in fin. quem refert Sapia in l. 1. in princ. num. 7. ff. quod quisque iuris, & Apostil. ad Crot. de testib. post n. 96. in verbo, Modica, & Apostil. ad Rimin. consi. 6. sub nu. 18. & Boss. in tit. de tortura, nu. 31. & Pet. Calef. inter cons. criminalia diuersorum, cons. 93. in fin. lib. 2. & cons. 94. nu. 4. eod. vol. & Pract. Conradi, fol. 314. vers. debet etiam. Et contra iudicem, qui indebitè quendam torserat, consuluit Barbat. cons. 47. lib. 1. Scias tamen, quòd hæc opi. non seruatur in practica, nam vbi nõ sequatur mors ipsius rei, non solent iudices puniri pœna capitis, sed tãtùm pœna extraordinaria. In regno autem Neapol. adest constitutio imponens iudici iniustè torquenti pœnam carceris biennalis, & publicationis tertiæ partis bonorum, quam fuisse executam contra quendam assessorem refert Gramm. cons. 15. in fin. vbi in facti contingentia ita consuluit. Sed in omnẽ casum debent iudices cautè, & considerate ad torturam reo infligendam procedere, nam si reus in tortura ei indebitè illata moreretur, fortè posset eo casu seruari communis opi. quanuis ego etiam hoc casu illam non seruarem, nisi appareret, ꝙ iudex aut propter inimicitias, aut propter pecuniam, vel aliter corruptus id fecisset, tunc enim nõ excusarem illum à pœna ordinaria homicidij. Quid autem si iudex in tortura modũ excesserit, ita vt reus mortuus sit, dixi infrà, vers. Iudex autem.

3 Debet autem iudex ante omnia considerare primo, vt cõstet de delicto, iuxta ea quæ dixi suprà q. 4. & q. 55. versi. Potest etiam, licet hoc malè seruetur in practica, vt dicit Brun. de indic. & tortura, fol. 57. nu. 11. in fine, quia statim, quòd aliquis dicit sibi aliquid subtractum fuisse, absq; eo quòd aliter constet, torquentur suspecti de furto, quod etiam dicit hodierno tempore seruari Practica Casoni, fol. 67. nume. 6. Sed certè iusti iudices, & qui considerate procedunt, neminem ponunt ad torturam, nisi prius de delicto ipso appareat, vt dixi in locis præallegatis. Et ideo miratus sum, quòd senatus iusserit torqueri quendam Simonem Hebræum, qui delatus fuerat, quòd puellam Christianam vitiasset, & deinde ad occultandum scelus morti tradidisset, licet de cadauere non constaret, 17. Februa. 1555. A. C.

4 Præterea debet iudex considerare, an delictum tale sit, pro quo quis de iure sit tormentis subiiciẽdus, scilicet quod pro eo ingeratur pœna corporalis, nam vbi non ingeritur, nisi pœna pecuniaria, vel alia corporis nõ afflictiua, non est ad torturam procedendum. Cùm enim tortura sit grauis afflictio, certè non debet maior pœna inferri reo non cõuicto, ne condemnato, quàm esset inferenda ex ipsa cõdemnatione, vbi esset de crimine conuictus, vel confessus. Vbi verò pœna corporalis imponitur, solet indistinctè ad torturam procedi, & licet aliqui tenuerint, quòd non locus torturæ nisi in grauioribus maleficiis, nihilominus communiter seruatur, quòd etiam super leuibus fiunt torturæ, prout attestatur Alberi. in l. edictum, num. 4. C. de quæst.

5 Debet etiam iudex aduertere, an delictum

lictum aliter, quàm per torturam probari possit, nam regulariter ad torturam deueniri non debet, nisi in subsidium, quando scilicet aliæ probationes haberi non possunt, & ita concludunt omnes Doctores, vt dicit Practica Conradi, folio 289. post num. 6. & ita obseruat consuetudo, vt dicit Angel. in l. fin. post nume. 4. C. de quæstio. Boër. decis. 163. nume. 1. Et ideo si aliter constet de delicto, reus torqueri nõ debet. Et hanc dicit esse communem opin. Marsil. in l. 1. in principio, nume. 7. ff. de quæstio. quem refert Didac. pract. quæst. 23. fo. 166. colum. 3. vbi & id subdit, quòd iudices aliter obseruantes tenentur in syndicatu, quem refert Practic. Conradi, fol. 288. nu. 2. Idem etiam dicit Marsi. in pract. cri. §. nunc videndum, nu. 25. & cons. 51. nu. 52. quem refert Pract. Iodoc. c. 35. nu. 3, & Pract. Carer. fol. 160. post nu. 188. vers. item ad torturam.

6 Et ideo dici solet, quod iudices facilius debent procedere ad torturam in delictis clàm cõmissis, quàm in his, quæ palam commissa sunt. Et hęc est communis regula, vt dicit Igneus in l. 1. §. serui app. nu. 75. ff. ad Sylle. nam ea, quæ in occulto committi solent, difficilius probari possunt, vt est venenatio, falsum, adulteriũ, & similia, meritò in illis facilius est ad torturam deueniendum.

7 Scias etiam, quòd plerunq; iudices, licet delictum sit plenè probatum, etiam per testes de visu, solent nihilominus adhibere torturam, non vt amplius constet de delicto, sed solum vt reus fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem illud, quod fuerit pronunciatum, suspendi contingat. Et dicit Bald. in l. 1. nu. 9. C. de iura. calum. quòd ita seruãt iudices de consuetudine, quem refert Paris. Put. de synd. fol. 453. num. 3. Idem etiam dicit Bald. consil. 364. num. 3. lib. 3. & in l. 2. num. 9. C. quorum app. non recip. quem refert Pract. Carer. fol. 21. nu. 34. Dicit tamen Anton. de Alexand. in quibusdam Apostil. ad Bart. in l. 1. §. si quis vltro, ff. de quæstion. quod hæc est communis practica, & quòd ita communiter obseruatur, prout illum refert Gramm. cons. 1. num. 3. & voto primo, nu. 3. & super constit. Regni, fo. 24. nu. 33. Dicit etiam Igneus in l. & si certus, nu. 10. ff. ad Sylle. quòd hanc praxim tota penè Italia, & maximè ineruditi causarum criminalium iudices & assessores obseruant, sub colore, quòd velint reos interrogare sup̃ sociis, & complicibus, vel super aliis criminibus. Et dicit Paris. Put. de synd. fol. 462. nu. 9. quòd hac cautela vtuntur iudices malitiosi, quem refert prac. Carer. fol. 161. vers. limita nisi. Hanc tamẽ practicam laudat Bal. in d. l. 1. & 2. quem sequuntur communiter omnes criminalistæ, vt dicit Foller. in pract. crim. canon. fol. 258. num. 5. Et dicit Papo lib. 24. titu. 9. Arresto primo, quòd parlamentum Parisien. consueuit reos etiam conuictos tormentis subiicere.

8 Veritas est, qđ in hoc Ducatu rei conuicti, vel confessi, vel condemnati interrogantur, & torquentur super sociis, & super aliis criminibus, sed non interrogantur super principali delicto contra se ipsos, vt confiteantur, & sic non seruatur illa practica, de qua sup. dictum est, prout neq; in Francia illã obseruari dicit Chass. super consue. Burg. fo. 48. post n. 40. subdens, q̃ male faciunt qui id faciũt. Quando autẽ tales rei torquẽtur (vt dixi) sup̃er sociis, & complicibus, & super aliis criminib. debet iudex prius protestari, quòd id facit sine præiudicio confessi, & conficti criminis, vel (si sint condemnati) sine præiudicio condemnationis. Et hæc est cõis obseruantia, vt dicit Cæpol. cons. 32. col. pe. vers. nec potest dici, quem refert Gomes. c. 13. delict. post nu. 20. vers. & in tantum, & Boss. in tit. de sentẽ. nu. 70. & dicit Albe. in Rub. C. de quæst. post nu. 9. quòd fatuus esset iudex, qui torqueret aliquẽ, contra quem esset probatũ plenè, nisi id faceret cum protestatione, q̃ non intendit eum torquere super p̃batis, debentq; facere, quod talis protestatio appareat in actis, aliàs enim vbi quis interrogaretur super crimine ipso, de quo esset cõfessus, aut conuictus, sine tali protestatione, & in tormentis negaret, & persisteret in negatiua, diceretur purgasse indicia, & p̃bationes contra se existentes, & esset absoluendus, vel saltẽ non posset in pœnã ordinariam condemnari. Vide quæ dixi infrà vers. Illata reo. Debent etiam iudices, torquẽdo reos super sociis, & super aliis crimi-

criminibus, moderatam torturam inferre, neq; iuris terminos excedere, vt dicit Ignеus in loco præallegato.

9 Dixi etiam, iudicem animaduertere debere priusquam reum tormentis subliciat, an contra eum subsint indicia. Regulariter enim non est à tortura incipiēdum, vt communiter dicitur, teste Zasio cons. 19. nu. 31. in fin. lib. 1. Et in hoc debet iudex esse valde circunspectus, quia si torqueret aliquem sine indiciis, posset grauiter puniri in syndicatu. Vide quæ dixi infrà vers. Dixi quoq;. Et dicit Tho. de Piperata in trac. de fama, nu. 58. quod cauеant sibi potestates, & iudices, ne prętextu arbitrij procedant ad tormenta sine aliquo indicio, quia saltem vnum debet habere indicium, per quod moueatur animus ipsorum, quod accusatus sit culpabilis maleficij, de quo imputatur, subdēs, q̄ licet in procedendo possint omittere ordinem, & solēnitatem iuris, ex consuetudinaria, & cōi interpretatiōe arbitrij, nō tamen prorsus possunt, vel debent omittere. Vide quæ dixi suprà q. 31. vers. Arbitrio atq; balia. Debēt igitur omnino indicia p̄cedere torturā, & in hoc nemo discrepat, vt dicit Bologni. in addi. ad tract. de tormentis, Guid. de Suz. n. 29. Et ideo etiam si post torturam illatam legitima superuenirent indicia, nō propterea tortura, non pręcedentibus indciis illata legitimaretur. Et ita tenent communiter Doctores, & aduocati, vt dicit Alber. in l. maritus, nu. 4. ff. de quæsti. Vide quæ dixi suprà, q. 55. vers. Si verò. Et hæc conclusio locum habet non solum in minoribus delictis, sed etiam in maioribus, & atrocissimis, imò etiam in crimine læsæ Maiestat. prout etiam eo casu attestatur esse communem opi. Brun. de ind. & tortura, fol. 93. nu. 6. quem refert Practi. Conradi, fol. 300. in prin.

10 Sed pone, quòd reus sit solitus delinquere, & aliàs sit malæ vocis, conditionis & famæ, nunquid poterit sine aliis indiciis poni ad torturā? Resp. Aliqui dicunt quod sic, & dicit Mars. in pract. crim. in §. diligenter, nu. 99. & seq. quod in hoc cōueniunt ferè omnes Doctores, prout illū refert Nouel. in practi. crim. fol. 41. nu. 54. Sed certè ego non inuenio Mars. in libro meo hoc explicitè dicentem in loco præallegato, licet multos referat ita tenētes, quinimo ipse tenet contrarium, prout ego etiam teneo, quia si ex eo solo possent iudices reos tormentis subiicere, qa aliàs deliquissent, haberent nimis latas habenas, quod non est permittendū propter imperitiam multorum. Et certè in hoc Ducatu illa opi. non seruatur, nisi in vilibus personis, prout sunt isti vagabundi, qui soliti sunt furari, & similes.

11 Sed nunquid bannitus, & condemnatus in contumaciam poterit torqueri sine aliis indiciis pro veritate delicti? Res. Bald. in l. 1. nu. 13. in fi. C. de hære. instit. tenuit, quod sic, & hanc dicit esse communem opi. Foller. in pract. cri. fol. 309. nu. 8. Hæc tamē decisio videtur reddi valde dubitabilis ex his quæ dicit Boër. decis. 163. nu. 5. & post eum Foller. in loco præalleg. Tu itaq; dic, quòd, Aut loquimur in bannito, & cōdemnato, qui postea fuerit captus. Et de tortura huic inferenda super veritate delicti non est tractandū, sed solummodo de exequenda condemnatione, vt dixi infrà q. 96. vers. Quæro nunqd. Benè posset torqueri super sociis, & complicibus, & sup aliis delictis, iuxta ea quæ dixi suprà, ver. Veritas est. Aut loquimur in bannito, qui sit admissus ad nouas defensiones, put videtur loqui Bal. in loco præall. Et hoc casu vtiq; poterit torqueri ad veritatem delicti eruendam propter solum bannum, & condemnationem, etiam quòd nulla alia contra eum legitima subsint indicia, & ita procedat cōis opi. Et si dicas (vt considerāt Boër. & Foller. in locis præallegatis) quòd non videtur posse in facto verificari hæc communis conclusio, cum inquisitio, & bannū non valeant nisi præcedentibus legitimis indiciis, & consequenter quod super tali banno nullum potest fieri fundamētum? Resp. quòd imò potest verificari in multis casibus, puta, si processum sit ad inquisitionem ex conscientia principis, nam eo casu p̄cedit, & valet inquisitio, etiam aliis indiciis, non præcedentibus, vt dixi suprà q. 6. ver. Præterea scias. idem etiam si processum sit ex dispensatione senatus, vt sæpe fit, vel per inquisitionē, vel præceptis pœnalibus, non præcedenti-

bus legitimis indiciis, sed solummodo suspicionibus, vel coniecturis, vt dixi suprà q.31. vers. Item quæro. Præterea etiam tu scis, quòd multa indicia sufficiunt ad formandam inquisitionē, quæ non sufficiūt ad torturam, vt dixi suprà q.20. vers. Ad formandam, si ergo inquisitus vel citatus, in aliquo ex prædictis casibus permiserit se bāniri, poterit deinde, si admittatur ad nouas defensiones, torqueri ex solo bāno, & illis qualibuscunq; indiciis, etiam q̄ aliàs non essent sufficientia ad torturam. Pariter etiam, si iste bannitus admissus ad nouas defensiones, p̄bauerit in suis defensionib. talia, ex q̄bus sint sublata vel elisa omnia indicia contra eū existentia, adhuc tamen propter solū bannum seu contumaciam poterit torqueri Et sic vides, q̄ in omnibus istis casibus optimè potest verificari communis opin. Et ita pluries vidi in practica obseruari.

12 Non sufficit adesse aliqua indicia contra reum ad hoc vt torqueri possit, nisi etiam illa indicia sint legitimè probata. Quomodo autem indicia probentur, dixi suprà q.22.

13 Dixi quoq; non sufficere, quòd adsint indicia contra aliquem, & quòd ea legitimè probata fuerint, nisi etiam illa sint ad torturā sufficiētia. Et hoc iudices Deum timentes debent semper præ oculis habere, ne aliquem iniustè tormentis subiiciant, vt neq; ipsi in syndicatu teneātur, vt dixi suprà, versi. Antequam tamen. Et dicit Afflic. quod ipse semel respondit regi Federico etiam interroganti, quod neq; etiam de auctoritate regia non poterat mandare hominē torqueri, cōtra quem non extabant indicia sufficientia, quem refert, & dicit se idem respondisse Cardinali Columnæ Proregi Neap. Grammat. voto 32. nu. 9. Dixi suprà, vers. Dixi etiam. In hoc autem quæ dicātur indicia ad torturā sufficientia, scire debes, quòd in materia indiciorum, & torturæ propter varietatē negociorum & personarum, non potest dari certa doctrina, sed remittitur arbitrio iudicis. Ita dicunt cōiter Docto. vt ait Bart. in l. fi. nu. 5. ff. de quæst. Simancas de hæret. c. 63. nu. 8. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Corn. consil. 101. in litera O. lib. 2. & cons. 198. in litera N. eod. vol. Brun. de ind. & tort. fol. 22. nu. 1. & dicit Salyc. in l. fi. nu. 7. C. de quæst. quod ita dicunt omnes Doctores, Idem dicit Ant. de Canar. de quæst. in 2. membro num. 8. Hanc etiam dicit esse communem opin. Io. de Amicis cons. 134. nu. 1. Et dicit Bal. cons. 95. nu. 6. lib. 1. quod ita tenent communiter Doctores. Et dicit Pract. Iod. ca. 36. nu. 2. quod in hoc conueniunt omnes Doctorum sententię. Si tamen vis videre aliquas quæstiones in specie circa nonnulla indicia, an sint ad torturam sufficientia, vide suprà q.21.

14 Sed quæro, quot indicia requirantur ad hoc vt quis possit torqueri? Resp. Aliqui tenēt, quòd vnum indicium sufficiat & dicit Pract. Iod. in d.c. 36. nu. 30. quòd ita ad vnum Doctores oēs asserunt. Alij verò distinguunt, quod aut indicium est proximum maleficio, & sufficit vnum indicium ad torturam: Aut verò est remotum à facto, & tūc reus propter vnum tale indicium non debet torqueri, sed plura requiruntur. Ita dixit Bart. in l. fin. nu. 6. ff. de quæst. quem sequuntur communiter Doctores, vt dicit Bos. in tit. de ind. nu. 71. Et hanc dicit esse communem op. Io. de Amicis cons. 127. nu. 26. & cons. 131. nu. 6. Blanc. de ind. num. 150. quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera I. nu. 17. Natta cons. 42. nu. 6. Michellus patrocinio 46. n. 13. Hanc etiā appellat doctrinam omnium Doct. Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post nu. 52. Et ita seruari attestatur Alex. in d. cons. 77. nu. 12. lib. 1. quem refert Practic. Conradi, fol. 298. nu. 30. in fin. Cæterum quidquid sit de iure. Doctores indistinctè dicunt, quod de consuetudine in practica seruatur, quod per vnum indicium procedit ad torturam. Ita attestatur Io. And. in addi. Specu. in tit. de præsumptio. §. species, sub nu. 3. in verbo, in l. vnica, quem refert Alex. in d. con. 77. in fi. & Ias. in repet. l. admonendi, num. 168. in fi. & Grammat. cons. crim. 17. numer. 18. & Ant. de Canar. de quæstio. in 2. membro, nu. 33. in fine, & Gomez Arias super lege 74. Tauri, post num. 18. Ita etiam communiter seruari in iudiciis attestatur Alberic. in l. si quis alicui, num. 2. C. ad l. Iulia. Maiest. Paris Put. de synd. fol. 447. cap. 11.

circa

circa fin. & fol. 469. nu. 49. Marsi. in Pract. crim. §. diligenter, nu. 11. Affl. super 1. parte constitutionum Regni, Rubr. 27. nu. 3. Et ita in hoc Ducatu seruatur, nam ex vnico indicio legitimè probato, siue sit proximum, siue remotum à facto, vt plurimũ reus subiicitur tormentis, quod tamẽ intellige iuxta ea, quæ dicta sunt supr. q. 21. vbi dixi, an sola fama, fuga, inimicitia, minæ, & huiusmodi, quæ sunt remota à maleficio, sufficiant ad torturam.

15 Vbi subsint legitima indicia, legitimè probata, & ad torturam sufficiẽtia, restat tantummodo vt iudex aduertat, an reus fortè sit talis persona, quæ de iure prohibeatur subiici tormentis. Videamus igitur quæ personæ torqueri non debeant. Et in hoc articulo facienda est generalis conclusio, q regulariter omnis ille torqueri potest, qui non reperitur prohibitus. Et hæc est cõis opi. vt dicit Ant. Gomes. c. 13. delictor. nu. 3. Scias aũt, q aliqui dixerunt, quod liber homo torqueri non potest, sed contrarium proculdubio verius est. Et in hoc non est dubitãdum, quia de eo sunt text. expressi, præteraq; ita seruat generalis consuetudo, vt attestatur Guido Papæ de Suz. in tractat. de indi. & tortura, nu. 82, Iacob. de Beluis. in prac. crim. in Rubr. de quæst. nu. 7. & quotidie videmus de facto obseruari. De seruis autem non est dubium, ipsi enim in quocunq; crimine siue publico, siue priuato, & in quacunq; causa possunt torqueri, vt dicit Bart. in l. diuus, nu. 1. ff. de qu. & est cõmunis opin. vt attestatur Pract. Conradi folio 299. num. 32.

16 Quæro, an Doctores possint de iure torqueri? Resp. quòd non, & ita tenent oẽs, vt dicit Paris Put. de synd. fo. 238. post nu. 9. Ita etiam communiter teneri attestatur Pract. Carer. fol. 145. post num. 180. vers. excipiuntur. Ita etiam de consuetudine obseruari attestatur (ni fallor) Iacob de Beluis. in pract. crim. in Rub. de quæst. nu. 17. Et licet Gand. de malef. in titul. de quæst. nu. 38. quem multi pro Bar. allegãt dicat, quòd hoc de consuetudine non seruatur, prout etiam idem attestatur Odofr. in tract. de quæstio. in fine, & Guido de Suzar. in tractat. de indic. & tortura, nu. 108. & Paulus de Eleaz. in c. grauis, de deposito, quem refert Brun. de ind. & tortura, fol. 82. & Paris Putr. de synd. fol. 462. post nu. 6. & fo. 474. c. 3. post num. 5. quod etiam se vidisse obseruari attestatur Ant. de Cana. de quæst. in 4. membro, num. 3. Nihilominus talis cõsuetudo de iure nihil valet. & ideo non est obseruanda, & ita communiter tenetur, vt dicit Carer. in loco præall. quem refert Duennas regul. 190. in 4 ampliatione. Hanc etiam dicit esse communem opi. Boss. in tit. de indi. nu. 111. Et in hoc Ducatu ita obseruatur, quòd Doctores non subiiciuntur tormẽtis. Et ita rescripsit senatus prætori placentiæ in causa cuiusdam Doctoris Marliani 24. Octob. 1555. P. N.

17 Item quæro, nunquid personæ positæ in dignitate possint torqueri? Resp. q nõ neq; vti rei cõtra se ipsos, neq; tanquam testes contra alios. Et est communis opi. vt dicit Boss. in ti. de tortura testium, nu. 7. secũdum quam expressè iussit senatus abstinẽdum esse à tortura contra D. Hieronymum Pecorarium, eo quia esset feudatarius, licet prius ordinasset, illum esse torquendum, 5. Nouembris 1558. A. C.

18 Quæro etiam, nunquid milites possint de iure subiici tormentis? Resp. q non, & est tex. in l. milites. C. de quæst. Et hoc quidem in militibus antiqui temporis nullã habet difficultatem, Sed quid in militib. nostri temporis? Respõ. q & ipsi gaudent hoc priuilegio, vt torqueri nõ possint, & est communis opini. vt dicit Grilland. de quæst. & tortura in 6. quæstio, principali, nu. 3. Et dicit Boss. in tit. de ind. nu. 104. q ita communiter concluditur. Hoc tamẽ intellige vt procedat in his, qui hodierno tempore appellantur Equites, vt declaraui suprà, libr. 2. §. Miles, Et in capitaneis, seu ductoribus militum, secus autẽ in militibus priuatis, nam illi quotidie torquentur. Et in hoc nullus dubitat, vt dicit Bossius in loco præallegato, nu. 108.

19 Vlterius quæro, nunquid nobiles possint, de iure torqueri? Resp. quod non, & est text. in l. nullus, C. ad l. Iul. Maiest. Sed hæc opi. non seruatur in hoc Ducatu, q vt etiam nec seruari in Francia attestatur Guli. de Bened. in 2. parte ca. Raynutius, fol. 97. nu. 222. & Tiraquel. de nobilitate, c. 20. nu. 134. In Hispania verò ait Didaçus

lib. 2. resolut. cap. 9. nu. 4. quòd frequentius seruatur prima opi. In hoc puto seruandam esse consuetudinem prouincię, in qua processus agitatur, nam hodiernis temporibus adeo propter indigna, & vilia nobilium matrimonia videtur corruptus flos nobilitatis, vt vix alicubi dici possit aliquem verè esse nobilem.

20 Præterea quæro, nunquid decuriones ciuitatũ possint de iure torqueri? Respo. quòd non, & est text. in l. decuriones. ff. de quæst. Sed quicquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, vt attestatur Odofred. in d. tract. de quæsti. Gãd. in tit. de quæs. nu. 38. quem refert Aug. ad Ange. de malef. in verbo, Quod fama publica, post nu. 102. & Pract. Carer. fol. 144. post num. 180. vers. & ideo decuriones, & Brunus de ind. & tortura, fo. 80. nu. 20. & & Paris Put. de synd. fol. 238. n. 4. Idem attestatur Guido de Suz. in loco præall. nu. 110. Iacob. de Beluis. in pract. cri. in Rubr. de quæs. nu. 18. Alber. in l. Diuo Marco, C. de quæs. quem refert Martin Lauden. de consil. dominorum, q. 7. & Petrus Bellus de re milit. fol. 83. nu. 36. Salyc. in d. l. diuo Marco, circa fi. qui dicit quòd in Lombardia non seruatur, Bald. in tract. de quæsti. fol. 264. nu. 4. in fi. Cæpoll. cons. crim. 40. in primo dubio. Ant. de Canar. de quæst. in quarto membro, num. 4.

21 Quæro, nũquid minores 14. annis possint torqueri? Resp. quòd non, & hanc dicit esse receptam sententiam Placa lib. 1. delicto. c. 32. nu. 12. Et dicit tex. in l. 1 §. impubes, ff. ad Sylle. ꝙ ita solet vsu obseruari, vt s. non torqueantur, sed terreantur tantũ, & habena, aut ferula, seu virgis cedantur, refert Anan. in c. 1. nu. 10. de deli. puerorum, & Anto. Gomes. c. 1. delictor. nu. 67. Et dicit esse indubitatum Igneus in l. excipiuntur, nu. 49. ff. ad Sylle. Et ita etiam quotidiè in hoc Ducatu obseruari videmus, licet senatus quandoq; iusserit in eculeo eleuari quendam Martinum Magonum minorem 14. annis, 8. Aprilis 1552. P. N. quod fuit mirandum, ex quo agebatur tantummodo de percussione facta cum lapidibus, ex qua non erat secuta mors, & aderat partis remissio.

22 Non etiam debet iudex senes decrepitos tormentis subiicere, vt colligitur ex tex. in l. 3. §. ignoscitur, ff. ad Sylle. & est cõmunis opi. vt attestatur Pract. Paul. Grilland. de diuers. crim. lib. 3. in 6. quæst. nu. 5. prout illum refert Viuius in lib. cõmunium opi. in verbo, Senex ætatis. Iussit tamen senatus terreri sub eculeo quẽdam senem decrepitum, 26. Nouembr. 1550. P. N. Cæterum senex non decrepitus benè potest torqueri, vt per Grãmat. decis. 34. col. 1. Et reperio, quòd in facti contingẽtia senatus iussit torqueri quendam Aluisium de Lorto, licet sexagenarium, vbi esset robustus, 17. Septembr. 1547. P. N. & alium Michaelem Bratni, licet esset ætatis annor. 65. eo tamen modo, quo per ætatem torqueri poterat, 18. Iunij 1561 P. N.

23 Quæro modo, nunquid mulier p̃gnãs possit torqueri? Resp. quòd non, & ita obseruatur, vt dicit text. in l. prægnantis, ff. de pœnis, Consuetudo autem obseruat, vt etiam post partum editũ non torqueatur, nisi elapsis quadraginta diebus purgationis. Et ita seruari iussit senatus in quadã Catharina Garrona 226. Febr. 1559. P. N. Idem etiam obseruat senatus in mulieribus lactantibus, & ita iussit in facti contingentia non esse torquendã quandam Felicitatem testem, quæ puerum lactabat, 11. Maij 1557. P. N.

24 Sed an clerici possunt de iure torqueri? Resp. quòd sic, & est communis opi. vt dicit Abb. in c. post cessionem de reg. iur. prout illum refert Villalobos in sua collecta communium opi. in litera C. num. 86. qui fortè voluit allegare Abb. in ca. cũ in contemplatione, de reg. iur. de quo ego inferius mentionem feci. Hanc tamẽ conclusionem intellige vt procedat, quãdo clerici sunt de crimine diffamati, & suspecti, nam eo casu vtiq; possunt ex casu torqueri, aliàs secus. Ita dicit Abb. Antiquus, in cap. 1. in verbo, Vt audiuimus de deposito, vbi ait, quòd rarò, imò nunquã inuenies, ꝙ clerici torqueantur nisi infames. Et ita communiter teneri attestatur Alex. in Apost. ad Bar. in l. fi. sub nu. 5. in verbo, Specialia, ff. de quæst. quem refert Boss. in tit. de tortura testium, nu. 6. Hanc etiam opinionem dicit esse communem Scribentes in d. ca. primò de deposito, & in specie Florian. & Imola, numero 9. & Card. & Barb. column. 4. Felin. in c.

Gracian reg. 126. n. 9.

in c.vniuersitati,post nu.2.de senten.excom. vbi dicit,quòd ita per omnes Doctores tenetur,quem refert Folle. in practica crim.canon.fol.259.nu.6.Dec.in c. at si clerici,in prin.nu.19.de iudic.& Marsil.sing.55.aduertas,prout illos refert Villalob.in loco præallegat.nu.87.& Viuius in lib.communium opi.in verbo,Clerici non possunt,Gigas de crim.læsæ Maiest. fol.116.nu.3. Simancas de hæret.c.63.nu. 27.Duennas regula 190.in 3.limitatione, Boss.in tit.de indiciis,nu.35.Et si non sufficeret vnus testis de visu cõtra clericum, nisi etiam adesset diffamatio,quod tamẽ non credo seruari in practica,prout illud non seruari in ciuitate Mediolani attestatur Boss.in eo.tit.de indic.post num.103. Et hæc quidem omnia procedunt non modo in simplicibus clericis,sed etiam in presbyteris,nam & ipsi possunt torqueri,quidquid dixerit Bar.in l.ex libero,circa prin.ff.de quæst. Vide quæ dixi suprà q.25.vers.Sed nunquid. Et hanc dicit esse communem opi.Abb.in c.cum in contẽplatione,post num.6.de reg.iur. Diaz in pract.cri.cano.ca.117.nu.1.quanuis illum vti contrarium attestantem referre videatur Pract.Conradi,fol.301.post num. 35.limita,nisi tamen liber est corruptus, quod certè suspicor.Boss.in titu.de ind. nu.103.Et ita seruari attestatur Paris Put. de synd.fol.474.c.3.post nu.7.subdens,se vidisse pluries eos torqueri pro veneno dato consanguineis, & in crimine læsæ Maiest.& pro sepulchris violatis exhumãdo cadauera,& ea spoliando,&c.Scias tamen,quod in omnem casum tortura nõ debet esse ita seuera in clericis,sicut in laicis. Et hæc est communis opi.vt attestatur Abb.in d.c.cum in contemplatione, post nu.6.de reg.iur.quem refert Diaz in pract.crim.can.c.117. post nu.5. & Viuius in loco præallegato.

25 Sed hic quæro,nunquid iudex laicus, vel ministri laici possint torquere clericum de mandato episcopi sui? Resp.de iure,quod non,& est communis opin.vt dicit Ripa in c.decernimus,n.39. de iudi. Sed certè cõmunis obseruantia se habet in contrarium,vt dicit Abb.in c.vt famæ, nu.8.de senten.excom.quem refert Diaz in d.c.117.nu.6.Foller.in pract. crim. can. fol.260.nu.11. Simancas de hæreticis, ca. 63.nu.29.Et ita quotidie videmus obseruari,vt mandante episcopo,clerici à iudicibus laicis torqueantur.Et licet Abb. in d.c.vt famæ,dicat quod est mala consuetudo,tamen Card.Alex.in c.illi qui, sup. q.5.dicit,quòd non est mala consuetudo & ita etiam mihi videtur aliàs sępenumero delicta clericorum remanerent impunita,quia si non essent laici, qui torquerent,clerici nunquam torquerentur, vt dicit Foller.in loco præall.

26 Vbi nihil obstet,quò minus possit reus tormentis subiici, tunc decernere debet iudex procedendum esse contra eum ad torturam.Tenetur tamen (secundum aliquos)prius requirere accusatorem, ad cuius instantiam habenda est quæs. aliàs non potest reum tormentis subiicere, & dicit Pract.Casoni,fol.81.num.1.quod in hoc omnes Doctores scribentes in hac materia consentiunt.Quod tamen ego nõ credo verum, & in omnem casum de consuetudine nõ seruatur, prout etiam ipsemet fatetur,subdens, quod hoc tempore per totam Italiam iudex,non expectata requisitione accusatoris,reum torquet,& in hoc nulla est difficultas.

27 Sed quid agendum,si reus appellet ab huiusmodi decreto,nunqd erit à tortura supersedendum?Resp.Aliqui dicunt,ꝙ sic,& ita decisum fuisse in curia Delphin. refert Guido Papæ decis.74. vbi dicit,ꝙ de stylo curiarum tam parlamenti superioris,quã inferioris,supersedetur ab executione torturæ.Et illum refert Marcus decis.907.quæritur quando,nu.4. Quin imò(secundum aliquos)potest appellari non modo à decreto torturæ,sed etiam à comminatione facta de torquendo & interposita huiusmodi appellatione,debet iudex supersedere à tortura. Et dicit Carauita sup titu 259.magnæ curiæ,n.14. in fi.ꝙ ita seruatur,& practicatur quotidiè.Item ẽt semper vidisse seruari in magna curia Vicariæ attestatur Grãmat.sup c.Regni,fol.133.nu.4.in fin. Dicit tamen Maranta in suo Speculo,fol.136.num.14. quod solent cauti iudices non interponere decretum palam de torquendo reũ, ne detur materia appellandi, sed ducto reo ad locũ torturæ, statim cum incipit

ligari, ſolent interponere decretũ de torquendo, & immediatè torquere. Faciunt quæ dixi infrà, verſic. Quæro nunc. Poſtq̃ enim reus applicatur tormentis, non auditur eius appellatio, & ita in facti contingentia iudicatum fuiſſe per parlamẽtum Pariſienſe atteſtatur Papo lib. 24. ti. 9. Arreſto 13. Sed certè apud nos, cum ex diſpoſitione decretorum ſublata ſit omnis appellatio in criminalibus, etiam in interlocutoriis, fruſtra interponuntur huiuſmodi appellationes, nam (eis non attentis) iudices ad vlteriora procedunt.

28 Sed quid ſi ille, quem iudex decernit eſſe torquendum, petat ſibi dari copiam indiciorum cum termino defenſionis, nunquid eſt audiendus? Reſp. Practi. Caſoni, fol. 69. n. 3. dicit, quod ſecundum omnes iudex tenetur dare exemplum indiciorum ante torturã, licet hodie iudices non data copia indiciorũ procedant ad torturam. Tu verò dic, q̃ ſi quidem reus, priuſquam torqueatur petat ſibi dari copiam indiciorum, debet iudex ſuperſedere à tortura, & audire eius defenſiones, maxime ſi aliquid allegetur, quò probato non eſſet ad torturam deueniendum. Et ita cõiter teneri atteſtatur Alber. in l. vnius. §. cognituru̇m, nu. 3. ff. de qu. quem refert Iaſ. conſ. 175. col. fi. verſ. 2. allego, li. 1. Si verò non petatur, tunc poteſt iudex procedere ad torturam, etiã non decreta copia proceſſus, vel termino defenſionũ vt dixi ſuprà, qu. 49. verſ. Sed nunquid. Et ita intelligendum eſt, quod dicit ſeruari Boſſ. in tit. de ind. nu. 74.

29 Quæro, ſi plures ſint torquendi, à quo ſit incipiendum? Reſp. quod regulariter incipiendum eſt ab eis, qui ſunt magis ſuſpecti. Si verò omnes ſint æqualiter ſuſpecti, tunc ſi eſt maſculus, & fœmina, eſt incipiendum à fœmina tãquam à timidiori: ſed ſi ſunt oẽs maſculi, incipiendũ eſt à minori, debiliori, & timidiori. Ita colligitur ex text. in l. viuus, in princ. ff. de qu. & hũc ordinem in tortura inferenda obſeruari atteſtatur Maranta in ſuo Spec. fol. 82. nu. 13. Dicit etiam pract. Caſ. fol. 82. nu. 3. quod iudices conſueuerunt incipere à debiliori.

30 Decreta tortura, priuſquam reo inferatur debet iudex animaduertere, ne reus aliquid eo die comederit, aut biberit, & ita ſeruatur de conſuetudine, vt dicit Paris Putr. de ſyndic. folio 455. num. 11. Prac. Millei, fol. 103. nu. 52. Et intellige eo die, ſcilicet per decem horas antequam torqueatur. Et ita ſeruat communis practica, vt atteſtatur Marſil. in l. 1. in princ. nu. 29. ff. de quæſt.

31 Nunc de gradibus torturæ videamus, nam (vt eſt omnib. notiſſimum) non oẽs rei eodem modo torquentur, ſed aliqui grauius, aliqui leuius, ſecundum qualitatem delicti, & indiciorum, quæ ex proceſſu reſultant, & in hoc etiam maximè verſatur iudicis arbitriũ, cum (vt ſæpius dixi) tota hæc materia indiciorum, & torturę, videatur remiſſa arbitrio iudicis. Scias igitur, q̃ quinq; ſunt gradus torturæ, ſcil. Primò, minæ de torquendo. Secundò, cõductio ad locum tormentorum. Tertiò, ſpoliatio, & ligatura. Quartò, eleuatio in eculeo. Quintò, ſquaſſatio. Et nota, q̃ licet videatur, q̃ minæ de torquendo, cõductio ad locum tormẽtorum, ſpoliatio & huiuſmodi nõ poſſit ꝓpriè dici ſpecies torturæ, nihilominus (ſecũdm aliquos) talis metus, & ſuſpicio torquendi æquiparatur torturæ, & ita colligunt ex Bal. in l. interpoſitas, circa fi. C. de trãſact. Et dicit Marſ. in l. 1. nu. 15. ff. de q. & in practi. crim. §. expedita, num. 2. quod ita concludunt omnes. Hinc infertur, quod paria ſunt cõfiteri per tormenta, vel metu tormentorum, quod quidem ſi eſſet verũ, eſſet maximè vtile. Nam inter confeſſionem factam ſponte, & eam, quæ fit metu tormẽtorum, multum intereſt, vt poteſt videri in diſcurſu materiæ, præſertim ſuprà qu. 55. verſi. Item poſſet, & ſeq. & infrà verſic. Cæterum ſi reus. Sed certè quidquid ſit de iure, practica contrarium obſeruat, nam etiam ſi iudex dicat reo minando, quòd faciet illum, niſi confiteatur veritatem, conduci ad locũ torturæ, & torqueri, talis confeſſio dicitur ſponte facta, nõ autem metu tormentorum. Et ita tenet Gand. in tit. de quæſt. quem alij Doctores ſequuntur. vt dicit Practic. Cater. fol. 133. verſ. Sed ſi iudex. Pariter etiam conductio rei ad funem dicitur leuis terror. Et ita ferè omnes tenent, vt dicit Pract. Caſoni, fol. 90. numer. 3. Et audiui à præſide

Arrigono

Arrigono, qui fuit vir magnæ practicæ, præsertim in criminalib. ꝙ apud senatū non sunt nisi tres gradus in tortura. Primus est terrere. Et hic comprehendit nō solum minas de torquendo, sed etiā conductionem ad locum tormentorū, & spoliationem, & ligaturam, nisi tamen ligatura esset multum atrox, & stricta, & cum taxillis, vt faciunt pleriq; iudices. Et vidi in facto in quodam medico de loco Olegij, qui plus passus est in solo ligatura eo modo facta, quam alij in tortura, talis enim posset æquiparari torturæ. Secundus gradus est ponere in tormentis, vel interrogare in tormentis. Et hoc est eleuare, & in suspēso tenere per aliquod notabile spacium. Tertius est torquere. Et hoc est squassare, & verificatur apud nos in vno ictu funis. Si tamē senatus iubeat bene torqueri, vel acriter, tunc solēt dari duo ictus funis. Et hæc omnia nota, vt scias exequi literas senatus tu, qui facis officia criminalia in hac prouincia.

32 Sed an fortè ex eo, quòd ille, qui est crimen confessus, esset in carceribus detentus, dicitur talis confessio extorta metu tormētorum? Resp. Aliqui dicunt, quòd sic, & ita videtur consuluisse Anch. cons. 24. nu. 4. cuius opi. dicit esse communem Alexan. con. 52. nu. 3. lib. 3. prout illum refert Neuiz. in sylua nuptiali, fol. 12. col. 1. Sed certè Alex. ibi in libro meo nō dicit, quòd hæc sit communis opi. prout iudicio meo non est neq; vera, neq; communis, iuxta ea quæ suprà statim dixi, neque apud nos seruatur in practica. Nam eam tenēdo omnis confessio diceretur extorta metu tormentorum, cùm omnes ferè, qui confitentur delicta commisisse tempore confessionis, sint in carceribus detenti, & sic per eam destruerentur omnes ferè processus criminales.

33 Debet igitur iudex torturam adhibere pro modo indiciorum, vt dixi. Et ideo si nō adsint indicia perfecta, & sufficientia ad torturam, puta, si adsit tantū vnus testis de visu, qui nō sit integer, vel si adsint duo testes singulares deponentes de indiciis remotis, vel huiusmodi poterit ꝓcedere ad primum, vel secun. grad. torturæ, vel etiam ad alios subsequentes, non tamen ad plenam torturam, quia ad illam deuenire non debent, nisi præcedat saltē vnum indicium sufficiens ad torturam, & legitimè probatum, vt dixi suprà, vers. Dixi quoq;, & seq. Et in his gradib. (vt sæpius dixi) nō potest dari certa regula, sed iudex secundum arbitriū, & conscientiā suam ita faciet, vt qualitas delicti, & personæ, & indiciorum postulare videbitur. Plenam aūt torturam dico, quando reus squassatur. Et ideo scias, quòd secundum Marsi. in pract. cri. §. occurrit, col. 1. vers. Et potest poni, & §. nunc videndum, nu. 52. quem refert Pract. Casoni, fol. 83. nu. 3. ex cōmuni practica, & consuetudine totius Italiæ pro quolibet indicio dantur tres ictus torturę, seu (vt vulgò dicitur) squassi chordę. Et dicit Nouel. in pract. crim. fol. 92. nu. 28. quòd ex approbata consuetudine motus torturæ temperatus est, quando quis torquetur in tribus diebus separatim. Sed certè in hac prouincia non seruatur talis consuetudo, nam pro vno indicio, etiam proximo actui, non dantur tres ictus funis, sed duo tantū ad summum, & non vltra: & si plura sint indicia, non dantur ꝓ quolibet indicio tres ictus funis, sed omnib. computatis dantur duo, vel tres, & non vltra: & si indicia sint plura, & vrgētia, tunc torquetur reus interpollatis dieb. seu vicibus. Et iste modus, quem Nouell. in loco præalleg. appellat temperatum, apud nos habetur ꝓ acri, & grauissimo, neq; vnquam ex quibuslibet indiciis vidi aliquem iudicem (nisi iussu senatus) excedere tres ictus torturæ, neq; torquere aliquem interpollatis diebus in hac prouincia, in qua summa iustitia cum summa temperantia, & humanitate administrari solet.

34 Quæro, an tortura inferri debeat die feriato? Respō. quòd in criminibus atrocioribus potest procedi ad torturam omnibus diebus, etiam paschalibus, sed in minoribus delictis non, & videtur tex. in l. nemo. C. de episc. audien. Consuetudo tamen malè seruat hoc, vt dicit Brunus de indic. & tortura, fol. 121. num. 52. prout etiam (secundum eum) malè seruat cætera superius dicta in hac materia. Ego tamen à iudicibus Deum timentibus vidi obseruari, vt nisi in delictis capitalibus, rei in diebus feriatis in honorem Dei

non torqueantur,& laudo, vt ita obſeruetur. Vide quæ dixi infrà,quæſt. 97.verſ. Quæro etiam.

35 Quæro nunc, an examini, quòd reus facit in tortura,poſſit intereſſe eius aduocatus,vel procurator? Reſp. De iure communi fortè poſſet dici,ꝙ ſic,vt videtur eſſe text.in l.ſi poſtulauerit,§.quæſtioni.ff. de adul.ſed certè hoc de cõſuetudine nõ ſeruatur,vt atteſtatur Albe. in Rub.C.de quæſt.in fi.& d.§.quęſtioni.num.& dicit Ang. in l.cuſtodias. ff. de publ.iud.quòd nec aduocati accuſatoris, neq; accuſati debent intereſſe torturæ, & quòd ita obſeruat hodie generalis conſuetudo mundi. Dicit etiam Foller.in pract. cri.fo.424. nu.116.quòd de facto ſeruatur,quòd tortura detur in occulto, & abſentib. aduocatis, licet aduocatus fiſci (vt ipſe ait) ex quodam abuſu interueniat. Faciunt quæ dixi ſup.q.45.verſ.Quæro etiam. Benè dicit Imola in d.l.cuſtodias,in fine princip. ꝙ prius,quàm tortura reo inferatur,in illa ſcilicet examinatione, an reus ſit torquendus,vel ne, ſunt requirendi,& audiendi aduocati reorum, ſed non in actu ipſius torturæ,ſubdens, ꝙ ita ſeruat generalis conſuetudo, & illum refert Marcus deci.908.quæritur an patroni,nu.7.& idē ante eum dixit Bart. in d.l.cuſtodias,nu. 1.quem refert Ant.de Canar.de Quęſtio. in 2.membro,n.54. Hoc tamen,vt ſcilicet requirantur aduocati reorum, in illa examinatione an ſint torquēdi,vel ne,non ſeruatur in hoc Ducatu, ſed decretū torturæ ſecretò fit, & quamprimum fieri poteſt executioni mittitur,ne poſſint aduocati reos inſtruere ad veritatem negandam, vt quotidie fieri videmvs. Faciunt quæ dixi ſuprà,verſi. Sed quid agendum.

36 Item debet iudex aduertere, ne reum torqueri faciat modis exquiſitis, & non conſuetis,nam iudices, qui talia faciunt, potius ſunt carnificibus, quàm iudicib. comparandi. Scias tamen, quòd modus torquendi per ictus funis, manibus poſt terga ligatis, eſt de iure licitus, vt colligi videtur ex tex. in l.nullus.C.ad l.Iul.maieſt. & eſt à conſuetudine cõmuniter approbatus, vt dicit Bru. de indic. & tortura, fol. 65.poſt nu.6.vbi inuehitur contra huiuſmodi iudices,noua genera tormentorum inuenientes, quorū multa recenſet Marſ.in d.l.1.in prin.nu.27.ff.de quęſt. & Pract.Iodo.fol.109.nu.18.dicens,quod ex inolita cõſuetudine variis inſtrumentis,diuerſaque materia exercetur tortura per iudices maleficiorum. Sed apud nos ſolummodo eſt in vſu modus fune torquendi, quem etiam generaliter vſu frequentiorem eſſe atteſtatur Pract.Carer. fol. 138. col.1.& quandoq; etiam,quando rei non poſſunt propter debilitatem,vel aliam cauſam fune torqueri, ſolent torqueri igne appoſito ad plantas pedum, neq; extra hoc duos modos vidi aliquem in hac prouincia torqueri.

37 Iudex autem debet in hac materia torturæ ſeruare conſuetudinem prouincię, in qua ius dicit, & ita faciēdo nō errabit, & caueat diligenter,ne in torquendo excedat modum cõſuetum,& qui adhiberi debet iuxta qualitatem perſonę,aliàs tenebitur in ſyndicatu. Ita dicit Barto.in l. quæſtionis modum,nu.1.ff.de quæſt.cuius opi.in hoc communiter approbatur, vt dicit Marſ. in pract. cri. §.expedita,nu. 89.in fi. Nam ſi fortè reus in tortura moriretur, ſi quidem iudex exceſſit dolo,tenetur de homicidio, ſi verò exceſſit culpa, punitur ſecundum modum culpæ,vt dicit Barto. ibi, Et hæc eſt cõis reſolutio,vt dicit Bellon. conſ. 84.nu.12. Faciunt quæ dixi ſup.verſ.Antequam tamen. Et hunc caſum dicit Bar.ibidem ſibi de facto contigiſſe, qa cùm vidiſſet quendā iuuenem robuſtum,torſit illum,& ſtatim ferè mortuus eſt. Et dicit Amad.de ſynd.poſt nu. 115. quem refert Brun. de indic. & tortura,fol.109.num.32. quod caute agendum eſt,quantum fieri poteſt,ne caſus mortis in tortura accidat,propter euitandas calumnias popularium & vulgarium,quos de facto dicit vidiſſe,& audiuiſſe propter huiuſmodi caſus contra officiales etiam innocentes armata manu inſurgere,vt euenit Peruſij contra D.Sanctū de Corneto poteſtatem,qui vix euaſit à furore populi. Vbi tamen iudex non facit niſi id, quod debuit, talis mors non habetur in conſideratione,ſecundum Bartol.in d.l. quæſtionis modum, qui ab omnibus approbatur, vt dicit Boſſ. in tit. de tortura, nume. 30, & eſt bonum conſilium,quòd

Notarius

Notarius adhibitus ad torturam ponat in actis processus qualitatem, & quantitatem torturæ, omnia particulariter describēdo, ad hoc, vt semper apparere possit, an interuenerit aliquis excessus ex parte iudicis. Et ita communiter fit, & seruatur, teste Anto. Gomes. c. 13. delictorum, post num. 6. vers. si verò iudex.

38 Illata reo tortura, si ipse neget delictū commisisse, & nihil fateatur, tunc dicitur purgasse indicia cōtra se existentia, quasi puram veritatem dixisse videatur, & ita seruatur, vt dicit Albe. in rub. C. de quæst. nu. 9. Dicit etiam Alber. in l. edictum, nu. 2. ff. de quæst. ℭ communiter totus mundus ita tenet, & seruat, quem refert Boër. decis. 163. nu. 12. & Gram. decis. 8. post nu. 9. & decis. 96. num. 2. & Didac. pract. q. 23. fol. 167. col. 1. & dicit Pract. Casoni, fol. 75. num. 2. quòd hanc opin. Alber. omes obseruant in Italia. Hanc etiam dicit esse communem obseruantiam Cæpol. consil. crimin. 32. col. 1. vers. nec potest dici. Et hoc etiā, si delictum fuisset contra ipsum plenè probatum, vt dicunt aliqui ex prę-allegatis Doctoribus. Debetq; hoc casu iudex facere scribi in actis, qualiter tortura fuit moderatè adhibita, & indicia sunt purgata, & postea debet eum relaxare fideiussori. Et ita est communis practica, & obseruantia, vt dicit Marsil. in l. reper. nu. 24. ff. de quæst. & in pract. crimi. §. quoniam, nu. 49. quem refert Anto. Gomes. c. 13. delict. nu. 18. licet ipse teneat, ℭ imò reus sit diffinitiuè absoluendus, in quo proposito videnda sunt ea, quæ dixi sup. q. 62. vers. Forma autem. Idem etiam practicari attestatur Carer. in Pract. crim. fol. 171. nu. 202. quem refert Simancas de hęret. c. 63. nu. 36. Apud nos autem quandoq; etiam post grauem torturam, & perseuerantiam rei in negatione, vbi indicia sunt valde vrgentia, solet senatus reos condemnare, non quidem ad pœnam ordinariam, sed extra ordinariam, puta, triremium, ad tempus, & aliquando etiam in perpetuum, præsertim quādo reus est valde famosus, vt etiam refert Boss. in tit. de inquisitione, num. 30. Quinimò dicit Papa lib. 24. titu. 9. Arresto 1. quòd parlamentum Parisiense solet reos conuictos tormentis subiicere, & licet in tormētis persistant, nihilominus ad mortem condemnare. quæ tamen practica mihi nunquam placuit, licet etiam illam in pœnis extraordinariis obseruet cons. Neap. teste Gram. decis. 8. & crim. 12. in fi. & credo illam esse iuri, & æquitati contrariam.

39 Et in hoc proposito nota, ℭ si iudex aliquem iniustè, & indebitè subiecerit tormentis, potest hoc casu vti cautela, quam ponit Ange. in l. iniuriarū. §. si quis quod decreto. ff. de iniur. vt scilicet illum blandis verbis inducat ad confitendum in actis, quòd fuit legitimè tortus, & non tenebitur in syndicatu, & ita illū refert Catald. de synd. nu. 7. subdens, ℭ ita vidi de facto practicari, quem refert etiam Brun. de indiciis & tortura, fol. 130. in fi. & Thomas Ferra. caut. 14. iura sunt, vers. primo. Sed certè in hoc ducatu non seruatur, ℭ iudex hæc faciat scribi in actis, prout neque etiā seruatur, vt purgatis indiciis per torturam reus censeatur puram veritatē dixisse, cum plerunq; (vt dixi) etiam post torturam illatam multi condemnentur in pœnam etiam corporalē. Scias etiam quòd si reus non esset sufficienter tortus, vel si noua indicia superuenirent, iis casibus posset, & deberet tortura repeti, vt dixi infrà vers. Vltimo videndum.

40 Cæterum si reus in tormentis delictū confiteatur, scire debes, quòd adhuc nō est standum tali confessioni factæ in tortura, nisi reus in illa perseueret, & eam ratificet extra tormenta ad bancum iuris. Et hæc est cōis opi. vt dicit Boër. in d. decis. 163. nu. 18. Brun. de indi. & tortura, fol. 134. nu. 3. & fol. 146. nu. 21. Ita etiam communiter distingui attestatur Abb. in cap. cum in contemplatione, nu. 7. de reg. iur. & ita seruat consuetudo, vt attestatur Bart. in l. 1. in vltimis verbis. ff. de custod. reorum, quem refert Marian. in repet. c. qualiter & quando, nu. 233. & Pract. Millei, fol. 65. nu. 16. Quod intellige vt procedat, siue talis confessio facta fuerit prę-cedentibus indiciis, siue non. Et ita cōmuniter teneri attestatur Practic. Carer. fol. 166. nu. 196. Et aduerte, quia non sufficit, quòd tortus tacitè perseueret in confessione, illam non reuocādo. Sed opus est, quòd illam expressè ratificet apud acta, & ita obseruat cōsuetudo, vt dicit Anto. de Ca-

de Canar. de quæsti. in quinto membro, num. 9. Et in hoc proposito bona est practica quam docet Andr. de Isern. super 1. parte constitutio. Regni, Rubr. 27. col. 6. quē refert Paris Put. de synd. fol. 451. post nu. 1. quòd scilicet iudex postquā habuit confessionem inquisiti in tormentis, nō permittat eum cōduci ad illos carceres, in quibus sunt etiam alij carcerati, quia in carcere, vbi sunt multi criminosi, est schola, quia de facili vnus docet alium, quid debeat dicere vt euadat, & sic quòd reuocet suam confessionem, propterea debet eum poni facere in carcere separato. Et dicit Afflic. super ea Rub. nu. 44. in fin. quod cauti iudices ita faciunt.

41 Et circa hanc ratificationem aduerte, quia nō debet statim fieri huiusmodi ratificatio, præsumeretur enim adhuc durare metus tormentorū, sed est expectandum spacium vnius dici. Quod intellige secundum aliquos, id est vigintiquatuor horarum. Et hanc dicit esse cōem doctrinam, & practicam huius articuli Ant. Gomes. c. 13. delict. nu. 24. & secundum alios, id est, de vna die ad aliam sequentē, licet non intercedat plenè spaciū vigintiquatuor horarum, sed sit saltem nox interme dia. Sed in hoc puto standū esse arbitrio iudicis, vt dicit Bar. in l. 1. §. diuus Seuerus nu. 4. ff. de quæst. cuius sententiam communiter approbari attestatur Simancas de hæret. c. 63. nu. 42. & prout etiam in effectu velle Doct. dicit Anto. de Canar. de quæst. in quintó membro, nu. 7. Ipse secundum qualitatem torturæ illatæ iudicabit, quanto temporis spacio præsumatur, cessare dolor ac metus tormentorū, potest enim fuisse adeo leuis tortura, vt etiam eodem die nō esset inconueniens, vt fieret ratificatio interiecto aliquot horarum spacio, tutius tamen est expectare in diem sequentem, licet assessores hoc non obseruent, vt ait Cæpol. consi. crim. & quod in hoc casu, multos enim incontinenti ducunt ad ratificādum, & (secundum eum) pessimè faciunt non procul dubio deberēt permittere, vt tortus saltem per vnum diem, vel per vnā noctem requiesceret, quòd etiam ante eum dixit Angel. in l. 2. nu. 1. C. de custod. reorum, & apud nos optimè obseruatur.

42 Debet quoq; talis ratificatio fieri non in carcere, sed ad bancum iuris, & sic in iudicio. Ita dicit Bart. in d. l. 1. §. diuus Seuerus, nu. 3. ff. de quæst. & ita practicatur, vt attestatur Bald. cons. 85. in fin. lib. 1. Debet etiam fieri in loco, vbi reus tormenta, seu instrumenta ad torquendū videre non possit, aliter enim dici posset, quòd adhuc duraret metus tormentorum. Et ita tenent Doc. vt dicit Io. And. in c. cum in contemplatione, de reg. iur. quē refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Fama publica, post nu. 137. Et nota, ꝙ licet secundum aliquos tutius esset, quòd in tali ratificatione seu perseuerantia adhiberentur testes, ex quo est actus tanti præiudicij, tamen hoc in practica non seruatur, sed sine testib. stat ur actis factis per notarium coram iudice, & ita de generali consuetudine obseruari attestatur Vitali. de malef. in ti. de forma perseuerationis, nu. 3. Solētq; cauti assessores hoc casu facere scribi in actis, ꝙ reus sponte ita confitetur, & hoc non obstāte quòd tortura præcesserit, & quasi vt plurimum illa scriptura est falsa, vt dicit Bald. in l. 2. num. 3. C. de custo. reor. quem refert Brun. de indic. & tortura, fol. 147. nu. 22. Nihilominus hæc generalis cōsuetudo excusat iudicem, & notarium à pœna falsi, vt dicit Bal. in l. 1. nu. 30. C. de confess. quem refert Brun. in loco prę alleg. nu. 24. & seq. vbi etiam, nu. 28. dicit, quòd si tortura fuit iusta, & præcedentib. legitimis indiciis illata, tunc si transactio debito tempore, & interuallo reus confitetur, licet scribere sponte, & subdit. quòd ita seruat consuetudo.

43 Vbi verò reus, ductus ad bancum iuris ad ratificandum suam confessionem, illam non ratificet, sed reuocet, tunc debet iterum in tormentis repeti, ad hoc, vt in ipsa confessione perseueret, vt dixi suprà q. 21. vers. Vlterius quæro.

44 Sin autem reus extra tormenta, & seruatis seruandis ratificauerit confessionē prius in tormentis factam, tunc debet iudex ei statuere aliquem breuem terminū, puta duorū dierum, vel trium ad producendum, & allegandum omnes suas defensiones, quas facere intendit contra suam confessionem, & ita est de communi obseruantia, vt dicit Maranta in suo

Specu-

Speculo,fol.136.nu.25. quæ practica mihi summoperè placet, licet aliqui officiales parum docti illam non obseruent,& credo q̃ aliter reus non posset condemnari, quia diceretur mori indefensus, nam etiam contra propriam confessionem,præsertim in tormẽtis factam, multa deduci & probari possunt, vt dixi suprà q.55.Vide quæ dixi infrà quæstio. proxima, circa princip.Quinimò posset talem confessionem etiam post ratificationem ex interuallo reuocare,& si probaret errorem,esset absoluendus. Et ita refert iudicatum fuisse in facti cõtingentia per conf.Neap. Gram.super constit.Regni, fol. 23. nu.23. Dixi suprà in d. q. 55.versic.Sed pone.Vbi verò nihil ꝓbet, poterit reus ex tali confessione condemnari,& ita tenẽt omnes, vt dicit Bald. in l. 2.nu.3.C.de custo.reorum,quem refert Afflic.super prima parte constit.Regni,Rub. 27.nu.43.

45 Succesſiuè quæro, nunquid reus,qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de aliis delictis, de quibus contra eum non sint indicia? Resp.quòd de iure secundum omnes nõ potest interrogari,vt dicit Prac. Casoni,fol.85.nu.8.& est tex.in l.1.in princip.ff.de quæst.& dicit Vitali.de malef.in Rub. quæ indicib. &c. nu. 6.& seq.quòd assessores, qui hoc faciunt, malè faciunt, saltem quando proceditur per viam accusationis.Sed certè quicquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, vt dicit Angel.de malefic.in verbo, Fama publica,num.120. Practic. Millei fol.107. nume. 19. Dicit etiam Gand. de malefic. in tit.de quæst.num.19.quòd de generali consuetudine totius Italiæ seruatur contrariũ, & specialiter in furtis, quia magis frequentãtur, quem refert Marsi.in pract. crimi.§.constante, nu.14.& conf.53.nu.9. & Diaz in pract.crim.canon.ca. 117. nu.3. in fin.& Brun. de indic.& tortura,fo.129. nu. 64. & Gram. voto 13.nu.2.Idem dicit Iacob.de Beluis.in pract.crim.in Rub.de qũæst.nu.55.Pract.Carer.fol.168.num.198. Anto.de Rosellis,de indic.& tortura,nu. 14.quẽ refert Pract. Conradi, fol. 292.nu. 22. De hac etiam generali consuetudine Italiæ attestatur Guido de Suzar.in tract. de indic. & tortura, nu.56.Odofre.in tra-

cta.de quæst.in 11.quæst.quẽ refert Gram. decis.34.nu.34.& Cæpoll. conf. crim. 40. in 5.dubio,Alberi.de quæst. quem refert Anton.de Canar. de quæstio.in 4.membro,nu.28.Bald.in tract.de quæst. fol. 258. post nu.5.Paris.Put.de synd.fol.460.post nu.1.Foller.in pract.crimi. fol. 263. nu. 6. & fol.313.n.33.Boss.in tit.de indi.n.137.vbi dicit, quòd in hoc dominio interrogantur etiam super delictis non similibus,& etiam de quib. nulla extant indicia. Ego tamen nunquam vidi reum, confessum de aliquo crimine,interrogari super aliis criminibus,de quibus non adessent contra eum indicia nisi in crimine assassinij, & furti, & sfrosationis annonæ,vel salis, nisi fortè esset iam bannitus,& condẽnatus. Tunc enim si est exequenda condemnatio, solet quandoq; torqueri,tam super aliis delictis in genere, quàm super sociis,complicibus,& receptatoribus.

46 Vltimò vidẽdum est in hac materia,in quibus casib. tortura semel illata iterum repeti possit.Et hoc casu dici solet, quòd repetitio torturæ est arbitraria iudici,& ita practicatur, vt dicit Bart. in l.vnius.§. reus, nu. 1. ff.de quæst.quem refert Boër. decis.163.nu.10.& Pract.Millei,fo.108.nu. 34.& Gram.conf.crim.21.nu.25.& Marsil. in l. repetit.nu. 6. ff. de quæst.Idem dicit Paris.Put.de synd.fol.454.post n.5.quem refert Pract. Carer.fol.162.post num.189. Catald. de synd. q.231.Tu verò dic,quòd si quidem reus fuit leuiter tortus,potest repeti in tormentis,ita vt sufficienter torqueatur,&hoc casu solent iudices,quando iubent reum deponi à prima tortura, scribi facere, quòd illum deponi iubent animo repetendi, &c. Si verò reus fuit sufficienter tortus,& nihil confessus, tunc non possunt repeti tormenta, nisi superueniant noua indicia.Ita tenet Dy. in l.repetit.ff.de quæst. cuius opi.cõmuniter approbatur per Doctores, vt dicit Alber.in Rub.C.de quæstio. nume. 8.vbi etiam dicit, quòd ita seruatur. Hanc etiam opin. dicit esse communem Alexan. consi. 5. nume.4.lib.1.quem refert Villalob. in sua collecta communium opin. in litera T.nu.119.Anton.de Rosel.de indic. & tortura, nu.15.quem refert Practic. Conradi,fol.299.in principio,Brunus de

indic.

indic.& tortura,nu.60.Bolog.in add.ad tract.Guid. de Suzar. de indic.& tortura, nu.58.Io.de Amicis,conſ.37.nu.4.Afflict. ſuper 1.parte conſtitu.regni,Rub.27.nu. 41.vbi dicit,quòd ita vidit obſeruari à bonis iudicibus,& ponit exemplum Bal.in tract.de quæſt. fol.251.nu.6.puta ſi tortus dicebat neminem illa nocte iacuiſſe,vbi maleficium fuerat cõmiſſum, poſtea inuentum eſt per teſtes, quod alius adfuit. Et dicit quòd hæc eſt communis opinio, idemque ferè per eadem verba ante eum dixit Guido de Suzar. in d.tract.de indic. & tortura,nu.57.& Iac.de Beluiſ.in pract. crim.in Rubr.de quæſt.n.91.licet ſubdat, quod aſſeſſores hoc hodie non ſeruant. Mantua conſil.208.lib. 2. vbi dicit,quod ita eſt communis opinio & practica. Ita etiam communiter vbiq; ſeruari atteſtatur Alber.in d.l.repet,nu.2.Aliqui etiam addunt,&quod iſta noua indicia ſint fortiora primis, & ita eſſe commnnem opi. atteſtatur Gand.de malef.in tit.de quęſt. nu.2,ſubdens, quod ita ſeruatur in practica,quem refert Prac.Papien.in forma inquiſitionis,in verbo,Hæc eſt quædam inquiſitio,nu.22.& Bru. de indi.& tortura, fol.126. nu.60.& Curt.Sen.conſ.59.nu.9. & Aug. ad Ang. de malef. in verbo,Fama publica,poſt nu.95.Marſ.in d.l.repe.nu.8. & ſeq. vbi etiam ſubdit, quod ita ſeruandum eſt in practica,quẽ refert Crau.conſ. 288.nu.7.& Pet.Caleph.inter conſ.crimi. diuerſorum, conſ. 63. nu. 18.lib.2.Ex primis autem indiciis non debet quis in tormentis repeti, & ita cõiter tenetur,vt dicit Alex.in allegato conſil.5.nu.5.lib.1.Et prædicta dicit ſentire communiter Doc. Boſ.in tit.de tortura,nu.42.Et ex hoc refert Pract.Papien.in loco præalleg. reprobatam fuiſſe de facto fatuitatem iudicis, qui prius torqueri fecerat reum ſuper indicio famæ, & deinde ſuperuenerunt alij teſtes probantes famam, & ipſe illum de nouo torqueri fecit, nã ille iudex malefecit, qa nõ ſuperuenerat indiciũ nouum, ſed ſolum noua probatio illius primi indicij,quod iam fuerat per torturam purgatum.Hæc autẽ omnia intellige vt procedãt, niſi prima indicia fuerint multum vrgentia, & manifeſta, nam eo caſu,licet ſecundum aliquos de iure tortura repeti non poſſit,quorum opi. communem appellat Anto.Gomeſ.c.13,delictorum,nu. 26. nihilominus de conſuetudine ſeruatur,vt tormenta repeti poſſint,& ita practicari atteſtatur Bar.in d.l.vnius.§.reus, nu.2.quem refert Soci.conſ.54.nu.14.lib. 3.& Gramma. conſ. 21.poſt num.5. Anto. de Canar. de quæſtio. in ſexto membro, poſt num.1.ſubdens,quòd in hoc omnes conueniunt, vt repeti poſſit,vel non poſſit,ſecundum qualitatem indiciorũ præcedentium,& quòd ſæpe ſic faciunt boni aſſeſſores, quia incipiunt à leui tortura, & ſi ex ea habẽt veritatem, bene quidem, aliàs eũ repetunt.Caueant tamen ſecundum eum iudices, ne huius arbitrij prætextu immoderatè ſæuiant,ſed potius in dubio ad torturam nõ procedant.Multi enim innocentes propter tormẽtorum ſæuitiam confeſſi,& cõdemnati fuerunt, vt etiam diebus noſtris contigiſſe intellexi in duobus,qui in tortura confeſſi fuerunt occidiſſe quendã nobilem eorum inimicum, q deinde poſt multos annos repertus fuit viuus in quodã Caſtro carceratus per quendam magnum dominũ, ipſi tamen propter eorum confeſſionem vi tormentorum extortam, fuerant vltimo ſupplicio affecti. Idem dicit Saly.in l. 2. n. 10. C. de cuſt.reor.quem refert Paris. Put.de ſynd. fol. 488.c.8.nu.1.in fi.& Foller.in pract.cri.fol.322,nu.78.Dicit etiam Brun.in loco præalleg.nu.62.in fin.quòd licet verum ſit de iure,quòd ſemel tortus competenter,non debet iterum torqueri,niſi ſuperueniant noua indicia, tamen conſuetudo obſeruat contrariũ,& quòd latrunculatores ſæpe torquent, & repetunt pluries,& quòd ita ſeruari vidit,& quandoq; etiam ipſe ſeruauit,& malè(vt ipſe ait) & minus iuridicè.Sic etiã ſi reus ſemel fuerit in tortura confeſſus delictũ, deinde ductus ad ratificandum reuocauerit, poterit repeti in tortura, etiam ſi alia indicia non ſuperuenerint,vt dixi ſuprà verſic.vbi verò. Talis enim confeſſio dicitur nouum indicium,vt dixi ſuprà q. 21.verſ.Vlterius quæro.

QVAESTIO LXV.

SVMMARIVM.

1 *Reus confeſſus delictum debet condemnari.*
2 *Et an vnica cõfeſſio ſufficiat, vel plures requirãtur?*

Vbi

1 VBI reus delictum ipsum confessus fuerit, tunc dici solet nullas esse iudicis partes nisi in condemnando, nã talis cõfessio contra eum planè probat, potestq; ex illa condemnari. Et hæc est cõis opi. vt attestatur Bar. in trac. de qu. prout illum referunt aliqui. Sed certè ille tractatus non est Bar. sed Gand. vt demõstrat Aug. ad Ang. de malef. ih verbo, Fama publica nu. 28. in fi. & ita ad verbum legitur in opere maleficiorum ipsius Gand. sub ti. de quęs. & in specie hunc locum tanq̃ ipsius Gandi. qui ita esse communem opi. attestatur in d. tit. de qu. n. 15. citat idem Aug. in d. verbo, Fama publica, post nu. 112. & Rũin. con. 80. post nu. 7. lib. 4. & Viuius in lib. communiũ opin. in verbo, Confessio facta sponte. Hanc etiam dicit esse cõem opi Guid. de Suz. de ind. & tor. fo. 201. nu. 44. quem refert Pract. Conradi, fol. 280. n. 3. Imola cons. 109. circa prin. quem refert Mars. in prac. cri. §. quoniam, n. 18. & Prac. Carer. fol. 19. nu. 24. Pract. Millei, fol. 79. n. 17. Non tamen intellige, q̃ etiam sponte confessum debeat iudex statim condẽnare, sed practica est q̃ quando reus est spõte confessus, iudex mittat eum in carcerẽ & apud acta præfigat ei terminum ad allegandum quicquid vult, ne condemnetur, & ad omnes suas defensiones faciendas: quo elapso, vbi nihil probet, põt postea condemnari. Et hanc practicam seruat totus mundus, vt dicit Salyc. in l. 2. n. 7. C. de custod. reor. quem refert Boss. in tit. de confessis. nu. 2. Ita etiam cõiter practicari attestatur Anto. Gomes, c. 12. delictor. nu. 3. in fi. Multa enim possunt deduci, & probari contra propriam confessionem, de quibus dixi suprà q. 55. & licet secundum Boss. ibi non sit dandus terminus defensionis reo confesso, nisi illũ petat, nihilominus practica generalis contrarium obseruat, s. vt etiam confesso, & dilationem non petenti detur terminus defensionis, & ita seruando non errabis. Vide quæ dixi suprà q. 49. vers. Est igitur, & suprà q. proxima, vers. Sin autem reus.

2 Sed quæro, nunquid vnica confessio sufficiat ad hoc, vt reus possit condemnari, an autem plures requirantur? Resp. Gl. in l. 1. in gl. 1. ff. de quæst. tenuit, quòd vna confessio sponte facta non sufficiat, sed quòd requiruntur tres. Sed certè illa glo. communiter non tenetur, vtait Salyce. in d. l. 2. num. 3. C. de custo. reorum, Paris Put. de synd. fol. 487. c. 8. nu. 1. Dicergo esse in hoc articulo distinguendum inter confessionem factam sponte, & eam, quę facta est in tormentis. Nam si quidem est facta sponte, tunc vnica cõfessio iudicialis sufficit ad condemnandum. Et hęc est communis, & quasi omnium op. vt dicit Brun. de ind. & tort. fol. 146. nu. 21. quem refert Foller. in pract. crim. fol. 272. nu. 39. & quod in tali confessione facta sponte, & sine tormentis non requiratur ratificatio, seu perseuerantia confitentis, sed qd statim, quòd est confessus crimen, debeat condemnari, dicit esse communem opi. Dyn. in l. 2. ff. de custod. reor. quem refert Guido Papæ decis. 339. quidam inculpatus. Gand. in loco prędalleg. Iacob. de Belui. in pract. crim. in rub. de quæst. nu. 97. Bal. in tract. de quæst. fol. 256. nu. 2. Vitali de malef. in tit. quæ indicia, &c. nu. 3. Imola in d. cons. 109. nu. 1. quem refert Carer. in Pract. crim. fol. 18. nu. 24. Mars. in pract. crim. §. Quoniam, nu. 18. & dicit Bart. in l. ff. de custod. reor. in vltimis verbis, quod ita seruat consuetudo, quem refert Bald. in l. si quis in ea, nu. 2. C. de custod. reor. Si verò confessio facta in tormentis, vel extorta metu tormentorum, tunc non potest reus condemnari, nisi in ea perseueret, illamque ratificet, iuxta ea quę dixi suprà quæstione 64. versicul. Cæterum si reus.

QVAESTIO LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Reus de crimine conuictus debet condemnari. Et quid si non constet de delicto?*
2 *Iudex debet iudicare secundum acta, & probata.*
3 *Probationes in criminalibus esse debent luce meridiana clariores.*
4 *Si probatum sit delictum, non autem qualitas delicti in processu deducta, an reus sit absoluendus?*
5 *Contra Cardinales maior numerus testium, quã contra alios requiritur?*
6 *Et quid in summo Pontifice?*

1 IAE Omnia cessant, vbi reus est de ipso crimine legitimè conuictus, nam eo casu non est vlterius quærendum, sed debet iudex illum cõdemnare. & ita pra-

cticatur, vt dicit Boss. in tit. de conuictis, nu. 3. Intellige, modo constet de ipso delicto, de quo reus conuincitur aliàs enim nullo modo esset condemnandus. Et ideo, etiam si multi testes deponerent, etiã de visu, cõtra aliquem de homicidio per eum commisso, nisi tamen constaret de ipso cadauere, non posset puniri, & tamẽ intellige iuxta ea, quæ dixi suprà q. 4. & q. 55. vers. Potest etiã. Benè verum est, & quãdo delictum est talis qualitatis, quod secundum id, quod communiter cõtingit reputatur difficilis probationis, tũc sufficiunt minores ꝓbationes. Et potest poni exemplũ in furto, nam si dominus cõqueratur de furto, & appareat famulum aufugisse, satis dicetur constare de furto, secundum theoricas doctorum, vt dicit Rim. cons. 2. n. 3. Idemq; si ostendatur aliquod signum, seu vestigiũ alicuius circũstantiæ, ex qua verisimiliter possit pʃumi furtũ cõmissum fuisse, puta, si reperiatur fractura aliqua in ostio, vel pariete, vel arca, hæc etiam est vna ex coniecturis, quã adducunt Doctores ad probandum furtum, vt dicit Riminald. in loco præalleg.

2 Scias autem, quod hæc discussio, quæ fieri debet à iudice super condemnatione rei, debet fieri non secundũ ipsius credulitatem, aut opi. sed secundum probationes factas in processu, nam iudex tenetur iudicare secundum acta, & probata, etiam si sciat veritatem esse in contrariũ. Et est communis opi. vt attestantur multi, quos refert Didac. lib. 1. resolu. c. 1. post nu. 6. & ego retuli infrà libr. prox. Et ideo licet iudex propriis oculis viderit delictũ committi, non potest reum condemnare, nisi aliter id probatũ fuerit, vt dixi suprà q. 8. vers. Sed pone, Sic etiam, si iudex credit se cum bona conscientia posse cõdemnare reum ex probationibus sibi factis vti iudici, licet ipse tanquam priuatus sciat eum nõ esse culpabilem, potest nihilominus eũ cõdemnare, nec peccat. Et hæc est communis opi. vt attestatur Imola in clem. pastoralis, §. quia verò, nu. 49. de offi. delega. & in c. 1. post nu. 13. ver. si autem timeret de offi. ordi. Menchiaca controuers. illustr. ca. 13. nu. 1. & c. 14. post nu. 5. col. 2. in fi. Benè verum est, quòd potest iudex hoc casu instare apud principẽ vel superiorem, vt ipse exoneretur ab huiusmodi iudicio, & causa alteri delegetur, vel ipsemet causam ipsam alteri delegare. Et est communis opi, vt dicit Imola in d. §. quia verò, nu. 49. in fi. non tamen potius debet abstinere à munere iudicãdi, quidquid dixerit Abb. & Imola in d. c. 1. contra quos est communis opin. vt dicit Carauita super ritu. 285. magnæ curiæ circa fin.

3 Debent autem esse in criminalibus ꝓbationes luce meridiana clariores. l. sciãt cuncti, C. de proba. Et hoc omnes sciunt & dicunt, vt ait Boss. in tit. de conuictis, n. 9. Hinc est, quod in criminalibus testes debent esse omni exceptione maiores, & ita volunt Doctores, vt dicit Boss. in loco præallegato, nu. 25. Vide quæ dixi supra, qu. 21. vers. Vnus testis, & quæst. 22. versic. Vnum tamen.

4 Sed quid si pro parte probatum sit delictum, & pro parte nõ, puta, quia aliquis esset imputatus de percussione cum sanguine & probata sit percussio, sed nõ qualitas adiecta, s. cum sanguine, vel quod esset imputatus de vulnere illato cum cicatrice perpetuò permansura, & probatum sit vulnus, sed non qualitas adiecta, s. cum cicatrice, & similia, nũquid erit reus in totum absoluendus, vel condẽnandus solum in ea pœna, quæ imponitur ꝓ vulnere, vel percussione, omissa ea, quæ esset imponenda pro illa qualitate ex forma statutorum, quę communiter vigent in ciuitatib⁹ Italiæ? Resp. Si qualitas adiecta non facit censeri aliud factum, nec variat effectum accusationis propositæ, tunc ẽt non probata illa qualitate potest ex eo processu sequi condemnatio, sed quando propter illam qualitatẽ variatur effectus condemnationis, tunc petente iudicio debet fieri detractio dictæ qualitatis, ad hoc vt possit sequi alia condẽnatio: aliàs si etiam qualitas ipsa non fuerit probata, reus est totaliter absoluendus. Et hæc est theorica Bar. in l. denunciasse, §. quid tamen, num. 2. ff. de adulte. quam tenent communiter Docto. vt ait Corn. consi. 33. in litera O. lib. 4. Hanc etiam dicit esse communem opin. Roman. cons. 110. circa principium, & consi. 167. nume. 8. quem refert Corn. cons. 197. in litera C. lib. 2.

lib.2.Marsil.in pract.crim.§.quoniam, n. 52. vsq; ad nu.57.Socin. Iun.cons.39.nu.2. lib.2.Menchiaca controuers.vsu frequẽtium,c.36.nu.12.Scias tamen, quod quid quid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine,vt s.reus (etiam non probata qualitate)condemnetur de principali delicto,de quo est conuictus. Et ita communiter seruari attestatur Bal.in l.2. nu.2. C. de probat.quem refert Anan.in c.continentiam,nu. 5. de clerico percussore,& Blanc.in pract.cri.fol.50.nu.76.& seq.Et in specie in curiis Delph.ita seruari attestatur Guido Papæ decis.553.si quis accusetur, & ego ita pluries vidi seruari, quidquid dixerit Signo.cons.245. nu.14. Hodie enim pars in querela non se astringit ad aliquam certam condemnationẽ, sed concludit generaliter. Quare petit ꝓ prædictis, & quolibet eorum,&c.Pariter etiã iudices in libello inquisitionis concludunt,Super quibus omnibus,& singulis,&c. Propterea super omnib. deductis in querela siue inquisitione potest sequi condemnatio.& cum(vt dixi)ita de consuetudine obseruetur,non est ab ipsa cõsuetudine in practica recedendum. Videda sunt ea,quæ dixi suprà q.12. vers. Vltimo quæro,& q.31.vers.Super quibus,& in frà q.90.vers.In hac autem.

5 Debes etiam scire in hoc proposito, ꝙ quandoq; potest dici plena probatio delicti quò ad vnũ,quæ non erit plena neq; sufficiens quò ad alium.Nam licet regulariter duo testes,plenè probent delictũ contra accusatum,siue inquisitum:tamẽ si ille accusatus,vel inquisitus sit episcopus cardinalis, non potest condemnari, nisi per 72.testes si sit presbyter cardinalis nisi per 44.si sit diaconus cardinalis, nisi per 28.vt est tex.2.quæst.5.ca.præsul. Sed certè quidquid sit de iure, iste numerus testium hodie de consuetudine non seruatur,quando Papa procedit cõtra Cardinales.Ita attestatur Card.Alex.in d.ca. præsul,col.1.vers.vbi tamen, prout illum refert Foller.pract.crim. can. fol.256. nu. 5.licet Card.in lib.meo nihil dicat de obseruantia,nisi quòd Papa non tenetur illum numerum obseruare.Dec.in ca.at si clerici in prin.nu.1.de iudic. quem refert Berous in eo.c.at si clerici,post num.8.& ita in facto nostris temporibus vidi,& legi fuisse obseruatum.

6 Sed quæro,quid in summo Pontifice, nunquid sufficiant duo testes ad eum cõdemnandum,an autem maior numerus requiratur?Respo.quòd duo testes sufficiunt.Ita dicit gl.in d.c.præsul,in gloss.1. quam dicit esse ab omnibus Doctoribus communiter approbatam Viuius in lib. communium opi.fo.196.vers.testes duo. Cum enim(vt ait gl.ibi)ipse,sine comparatione aliorum,effectus sit maior,meritò sine spe veniæ condemnandus est: nescio tamen,an hoc ita passim obseruaretur in practica.

QVAESTIO LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Pœnarum genera quot sint?*
Capitalis pœna quæ dicatur?ibid.
2 *Amputatio membri,vel fustigatio,an dicatur pœna capitalis?*
3 *Pœnarum corporalium species.*
4 *Damnatio ad bestias.*
5 *Præcipitatio.*
6 *Interdictio ignis,& aquæ.*
7 *Damnatio in metallum.*
8 *Deportatio.*
9 *Relegatio.*

1 NVnc de pœnis videamus.Scire autem debes, quòd pœnarum duo sunt genera, aliquæ enim sunt corporales, aliquæ verò non corporales. Corporalium aũt pœnarum duæ pariter sunt species, nam aliquæ sunt capitales,aliquæ verò nõ capitales.Capitalis aũt pœna tribus modis dicitur.Primò,vltimum supplicium. Secundò,amissio libertatis,& consequenter etiam ciuitatis, puta, si aliquis dãnetur in metallum,vel opus metalli. Tertiò,amissio ciuitatis tantùm vt cum quis deportatur.Propriè autem, & strictè loquendo, pœna capitalis accipitur ꝓ pœna sanguinis,secundum gl.in l.ttansigere,in verbo,Capitali, C. de transact. quæ in hoc communiter approbatur, vt dicit Gaspar.Valasc. in repet.l. imperium, nu. 99.ff.de iurisd.omnium iud. Reperio tamen,quòd alia gl.in l.1.in verbo, Capitali,C.ne Christia.mancip.intelligit pœnã capitalem pro exilio perpetuo. Ex qua gl.Doctores colligere videntur, quod in dubio pœna capitalis debet intelligi de

exilio,& non de morte. Et hanc conclusionem dicit esse cõem Marsi.in pract. cri. §.opport.nu.40.in fi. quem refert Dida. super 4.decret.fol.144.post nu.16.Duennas reg.393.in 9.limitat.Dec.in d.l.imperium,nu.14.& sequ.Felin.in c.qualiter,& quando,col 2.§.ad corrigendos, nu. 27. de accusat.Don Ant.de Padilla in l.transigere,nu.32.C.de transact. Ita etiam tenere cõiter Doctores attestatur Marcus decis. 913.num.5.in fi.Et ratio est,quia in pœnis semper debemus sequi mitiorem interpretationem.Et ideo stãte statuto, quòd quis capite puniatur,debemus intelligere de exilio.Ita tenet Cyn.in l.1. C. de falsis,& est cõmunis opi. vt attestatur Aug. ad Angel.de malef.in verbo,Et ibi caput, post nu.32.Mantua in d. l. transigere, nu. 108.& seq.maxime nu. 113. Et ita aliàs obtentum fuisse dicit Ioan.And.in c. quanto,de iureiur.quẽ refert Ang.in loco præallegato,post nu. 45. Et ideo videmus,ꝙ ad euitandas huiusmodi ambiguitates quando fertur sententia mortis per amputationem capitis,solent addi illa verba. Ita quod moriatur,&c vel.Ita ꝙ anima separetur à corpore,&c. Et ita inoleuisse practicam attestatur Mantua in loco præallegato,nu.117.

2 Quæro,nunquid amputatio membri vel fustigatio sit pœna capitalis? Dixi infrà q.70.vers.Est etiam.

3 Distinguendo autem secundum communem vsum loquendi præsentis tẽporis dici potest,quòd pœnarum corporaliũ duæ sunt species,aliquæ scilicet mortis naturalis, aliquæ verò citra mortem. Genera autem pœnarum,per quas mors naturalis imponitur,multa sunt, & omissa pœna parricidij, de qua dixi suprà hoc eo.li.§.Parricidium,vers.Sed quæro, pœnæ cognitæ à lege,per quas imponitur vltimum supplicium,sunt pœnæ ignis, laquei,seu furcarum,& gladij,siue amputationis capitis. Citra mortem autem est pœna amputatiõis membri, de qua dixi infrà q. 69. triremium, & aliæ,de quibus dixi infrà q.70.

4 Non est etiam hoc loco omittendum multas fuisse pœnas secundum leges antiquas à iure cõmuni impositas,quę nũc in desuetudinem abierunt,puta,damnatio ad bestias, quæ quidem pœna hodie non est in vsu,vt dicit Ange.in l. 1. §.legis Cornelię,nu.1.ff.de sica.subdẽs,ꝙ in eius locum successit decapitatio naturalis,& illum refert Practi. Carer.fol.513.post nu. 4.& Marsi.in eo.§.legis Corn.nu.1.

5 Item præcipitatio, quæ aliàs fiebat de saxo Tarpeio,vt videri potest apud Liuium,& alios historicos. Hæc autẽ est sublata ab ipsamet lege,vt est text.in l.si diutino,in fi.ff.de pœnis,& etiam à consuetudine, quia iam pridem aboleuit,vt attestatur Didac.in repetitione c. quanuis fol.55.col.2.

6 Item interdictio aquæ,& ignis,in cuius locum hodie successit deportatio.l. 1.& 3.ff. ad l.Iul. pecul. vt attestatur Io.Villemata in repet.l.Diuus,post nu.41.ff.de sicar.Pract.Conradi fol.356.nu. 4.Sed imò hodie neq; etiam deportatio est in vsu, vt dixi infrà vers.Deportatio.

7 Item damnatio ad metallum, siue ad opus metalli.Sed hodie etiam in foro seculari huiusmodi cõdemnationes ad opus metalli recesserunt ab aula, vt dicit Foller.in pract.cri.can.fo.131.nu.8.& illas hodie in vsu non esse attestatur Mantua in l.transigere,post nu.5.C.de transac.cuius pœnæ loco,hodie de cõsuetudine solẽt rei damnari ad triremes perpetuò,vel ad tempus,vt attestatur Pract. Carer. fol. 567.nu.121.Capic.decis.153.nu.3. quem refert Apost.ad Affl.super 3.parte constitu. Regni,sub nu.5. Milleus in practi.cri.fol. 132.nu. 3.& fol.147.nu. 40. Foller.in loco præalleg.subdens,quod hæc pœna triremium,etiam de iure canonico imponitur,de quo dixi infrà,q.70.ver. Frequens est,Dicit etiam Bald. in l. incredibile,nu. 3.C.de pœnis,quod istæ pœnæ, per quas imponitur perpetua seruitus,hodie non sunt in vsu, & quod loco earum videtur posse imponi pœna ꝑpetui carceris,sed certè hoc posset fortè procedere secundum ius canonicum, vt dixi infrà in d. q. 70.ver.Pœna autem,sed de iure ciuili magis placet quod successerit pœna triremium.Dicit tamen Ang.in l. 1. C.de pœnis,quòd potest quis damnari ad operãdum reipub.in perpetuum. Et subdit,se vidisse Romæ quendam damnatũ ad perpetuò exercendum officium carnificis

damna-

damnatorum. Sed ego nunquam vidi in practica fieri tales condemnationes.

8 Deportatio etiam apud leges Digestorũ, & Codicis frequentissimè imponitur & refert Calic. in Margar. fisci, fol. 83. & sequ. 41. casus, in quibus hæc pœna à iure irrogatur. Sed hæc pœna deportatiõis hodie nõ est in vsu, vt dicit Gand. de malef. in tit. de falsa, post nu. 3. Imola. in l. 2. post nu. 2. vers. Et aduerte, ff. de pub. iud. Alex. cons. 55. nu. 1. lib. 7. Cuman. cons. 95. in fi. quem refert Grammat. decis. 23. in fi. & idem Grammat. siue Barth. de Capua, sup consti. Regni, fol. 50. col. 3. in prin. Rolan. cons. 38. nu. 14. lib. 1. Melch. de Facinis inter consilia criminalia diuersorum, con. 78. post nu. 56. lib. 1. Dicit autem Roman. singul. 568. Scis quòd relegati, q̃ loco deportationis hodie successit decapitatio, quẽ refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Falsario, post n. 48. Et ideo dicit Ang. in l. 1. §. legis Corneliæ, post nu. 1. ff. de sic. quòd cũ pœna deportationis hodie nõ sit in vsu, sed recesserit ab aula, nisi apud ecclesiasticos, credit quod etiam positi in dignitate, qui scãm iuris antiq dispositionem erant deportandi, hodie debeãt mori. Alij verò dicunt, quòd loco deportationis successit bannũ perpetuũ. Et ita attestatur Cuma. con. 139. post nu. 4. Gui. Pap. decis. 422. col. 1. ver. Alio etiã, & dec. 423. nu. 2. & dec. 437. post n. 5. quem refert Crauet. cons. 220. nu. 13. & cons. 224. post nu. 1. Berber. in viatorio iurisd. in Rub. de vi publica, vers. Pœna aũt Gram. voto 19. n. 10. Pract. Carer. fo. 70. vers. Remaneant ergo. Ego credo, quòd super hoc nõ possit dari certa doctrina, sed quòd loco deportationis hodie possit iudex imponere pœnã iuxta qualitatẽ facti, & personæ, prout sibi conuenire videbitur, scilicet vel triremium in perpetuum, vel ad tempus, vel exilij, vel huiusmodi, secundum grauitatem delictorum: nec consulerem iudici vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto nõ esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita videmus obseruari. Reperio tamen, quòd Pract. Carer. fol. 567. post nu. 121. dicit, quod licet cõmuniter hæc pœna deportationis non sit in vsu, tamen in Regno propter insulas multas est in vsu. Idem dicit Capic. decis. 153. nu. 2. & ita plures fuisse condemnatos in pœnam deportationis refert Gramm. in multis decisionibus, consiliis, & votis. Venetiis etiam adhuc est in vsu hæc pœna, vt attesta tur Mantua in d. l. transigere, post num. 5. Vnum scias, quod de iure communi non potest aliquis magistratus deportare in insulam delinquentes, nisi ei expressè insula ipsa assignata sit. Et hæc est communis opi. vt dicit Bened. de Plumb. in repe. l. 1. nu. 18. C. de hæred. instit. Et ex hoc fundamento, quia scilicet senatus noster nõ habet insulam, euasit à pœna deportationis quidam Comes imputatus de graui delicto, & fuit tantummodo condemnatus in exilium & licet aliqui dixissent, q̃d poterat consuli super hoc Regia Maiestas, tamen contraria opi. obtinuit. Vide in hoc proposito quæ dixi infrà q. 71. ver. Vidi ego. An autem bannitus æquiparetur deportato, dixi infrà q. 72. versiculo. Dixi autem.

9 Relegationis etiam pœna iure veteri frequẽtissimè imponebatur, & refert Calic. in Margar. fisci, fol. 86. 30. casus, in quibus hæc relegationis pœna à iure irrogatur. Huius autem loco hodie in foro ciuili imponitur exilium, siue cõfinatio, sed secundum Canones hodie hęc pœna nõ est in vsu, vt attestatur Innoc. in c. qualiter, & quando, nu. 6. de accu. quem refert Foller. in pract. crim. canon. fol. 278. Prac. Millei, fo. 148. nu. 49. subdens, quod loco huius pœnæ clerici detruduntur in monasterium, sed neq; hoc hodie est in vsu, vt dixi infrà, q. 70. vers. Sunt etiam. Tu verò dic, quod licet hodie ecclesia non inferat pœnam exilij, propriè loquendo, secundum communem opin. de qua attestatur Alciat. in ca. cum non ab homine, nu. 110. de iud. contrarium tamen seruatur, vt dicit Foller. in pract. crim. cano. fol. 287. nu. 122.

QVAESTIO LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Casus, in quibus pœna mortis imponitur, qui sint?*
2 *Abortum procurans punitur pœna mortis.*
Et qua pœna puniatur percutiens mulierem prægnantem, si ex ea percussione sequatur abortus? ibid.
3 *Adulteri puniuntur pœna mortis.*
4 *Ascendens cum scalis de nocte ad domum alterius, punitur pœna mortis.*

5 *Blasphemi puniuntur pœna mortis.*
6 *Carceratus aufugiens fractis carceribus punitur pœna mortis.*
7 *Castrans seipsum, vel castrari faciens, punitur pœna mortis.*
8 *Custos carceris, cognoscens carnaliter carceratam punitur pœna mortis.*
Item si carcerati aufugiant, punitur ipse pœna mortis. ibid.
Et quid si custos tantummodo fuit in culpa in deputando substituto, qui fuerit negligens? ibid.
9 *Diuidentes prædam cum barbaris, puniuntur pœna mortis.*
10 *Eximens captum de manibus iustitiæ, punitur pœna mortis.*
11 *Extrahens per vim aliquem de ecclesia, punitur pœna mortis.*
12 *Extrahens pro debito matremfa. de domo, & ad carceres conducens, punitur pœna mortis.*
Et an pro delicto possit mulier carcerari? ibid.
13 *Falsum testimonium dicens punitur pœna mortis.*
14 *Famosi latrones puniuntur pœna mortis.*
15 *Fures an puniantur pœna mortis?*
16 *Hæretici puniuntur pœna mortis.*
17 *Homicida punitur pœna mortis.*
18 *Hostibus ferrum, vel arma deferens, punitur pœna mortis.*
19 *Imaginem Christi percutiens punitur pœna mortis.*
20 *Incendiarij puniuntur pœna mortis.*
Et quid in comburente tugurium, vel fœnile. ibid.
21 *Iniuriam faciens officiali tempore syndicatus, punitur pœna mortis.*
22 *Iudex, aliquem innocentem condemnans, punitur pœna mortis.*
Iudex ponens aliquem indebitè ad torturam punitur pœna mortis. ibid.
23 *Læsa punitur pœna mortis.*
24 *Læsæ Maiestatis crimen committens, punitur pœna mortis?*
25 *Libelli famosi auctor punitur pœna mortis.*
Et an ille qui legit, & statim non lacerauit? ibi.
26 *Miles, qui disciplina militari delinquit, pluribus ex causis punitur pœna mortis.*
27 *Monialem carnaliter cognoscens punitur pœna mortis.*
28 *Mulier, quæ animali bruto, se subiecit, punitur pœna mortis.*
Item mulier, quæ proprio seruo se subiecit. ibid.
29 *Muros ciuitatis transcendens punitur pœna mortis.*
Et an hoc locum habeat tantummodo in ciuitate Romana? ibid.
Et an hoc seruandum sit tempore pacis? ibid.
30 *Officialis, publicos prouentus subtrahens, punitur pœna capitis.*
Et an officialis, qui durante officio multa acquisiuit præsumatur ea acquisiuisse de bonis fisci? ibi.
31 *Plagiarius punitur pœna mortis.*
Et quid si non sit solitus talia committere? ibid.
32 *Priuatum carcerem exercens, punitur pœna capitis.*
Et quid si aliquem capiat ex iusta causa? ibid.
Et an cardinalibus permissum sit tenere priuatum carcerem? ibid.
33 *Proditor punitur pœna mortis.*
34 *Raptores mulierum puniuntur pœna mortis.*
35 *Sacrilegi puniuntur pœna mortis.*
36 *Seditionis auctor punitur pœna mortis?*
37 *Seipsum occidere volens punitur pœna mortis.*
Et an occidens seipsum moriatur intestabilis, & eius bona confiscentur? ibid.
Et quid si non conscientiæ proprij sceleris sibi manus intulerit? ibid.
38 *Seruus, qui cum domina se carnaliter commiscuit, punitur pœna mortis.*
39 *Sodomita punitur pœna mortis.*
40 *Sortilegi puniuntur pœna mortis.*
41 *Transfuga punitur pœna mortis.*
Et an puniatur etiam non consummato delicto?
42 *Tutor, qui propriam pupillam corrupit, punitur pœna mortis.*
43 *Vastatores, & incisores vinearum puniuntur pœna mortis.*
44 *Venenum faciens, aut dans alicui ad occidendum, punitur pœna mortis.*
45 *Violatores sepulchrorum, puniuntur pœna mortis.*

1 NVnc videndum est, qui sunt hi casus, in quib. pro delicto pœna mortis naturalis à lege imponitur, quos quidem plenius videre poteris apud Bal. in l. data opera, nu. 14. C. qui accus. non poss. & Cali. in Margar. fisci, fol. 78. col. 2. & aliis fo. seq. & Guid. Pap. decis. 589. & Fab. in pra. arbi. fo. 159. & aliis sequẽ. vsq; ad fol. 325. & Iul. Ferret. in tractatibus de bello, folio 162. colum. 3. & aliis seq. Nos aliquot tantum attingemus.

2 Abortum procurans punitur pœna capitis, l. Cicero, ff. de pœnis, & potest poni exemplum in puella prægnante, quæ potionibus partũ abegerit honoris sui conseruandi causa, vt in casu super quo consuluit Barbat. cons. 23. in 2. dubio lib. 2. & Dec. cons. 535. Dicit autem Prac. Iod. c. 74. nu. 12. quod mulier, quæ dolose abortũ fœtus viuentis procurauit, ex recepta cõsuetudine punitur putei suffocatiõe, sed apud nos illa pœna non est in vsu. Sed quæro, qua pœna puniatur ille, qui percussit mulierem prægnantem, ex qua percussione illa abortum fecit? Resp. Aliqui simpliciter dicunt, quod vbi adest dolus, debet puniri pœna vltimi supplicij. Et hanc dicit esse magis communem opin. Bossius in tit. de homic. numer. 6. Tu verò dic, quod Aut partus adhuc non erat animatus, & punitur pœna extraordinaria: Aut verò erat animatus, & punitur pœna

pœna homicidij. Et hæc est cõis opin. vt attestatur Blanc. in pract. cri. fol. 79. nu. 33.

3 Adulteri puniuntur pœna capitis. Dixi suprà hoc eo. lib. §. Adulterium, versic. Sed quæro.

4 Ascendens cum scalis de nocte ad domum alienam, punitur pœna vltimi supplicij secundum Bal. in l. fi. circa fin. ff. de rerum diuis. atq; ita seruatũ fuit per progemNeapolis in executione cuiusdam edicti. Quæ sententia (licet Gram. decis. 36. eam defendere conetur) iudicio totiº Italiæ visa fuit nimis seuera & crudelis, maximè attenta bona qualitate illius nobilis iuuenis, & causa, ppter quam ascenderat, quæ fuit amor cuiusdã pulcherrimæ puellæ, q etiam prudẽtes viros sępius excæcauit, & de illa sentẽtia mentionem ẽt facit idem Gram. super const. regni, fo. 31. col. 1. n. 6. Certè hæc opi. Bal. apud nos non seruatur, sed hæc qualitas ascendẽdi cũ scalis aggrauat tantũmodo principale delictũ, ita vt grauius puniatur, siue sit ex causa amoris, siue ex causa furandi, siue aliud maleficium committẽdi. Et in hoc proposito videnda est decisi. Afflict. 276. & Mantua cons. 31. nu. 2. lib. 2.

5 Blasphemantes puniuntur pœna mortis, Dixi suprà hoc eod. lib. §. Blasphemia, vers. Sed quæro.

6 Carceratus, fugiens fractis carceribus, capite punitur, Dixi suprà q. 21. vers. Tertio autem.

7 Castrans seipsum, vel castrari faciens, punitur pœna capitis, l. 4. in fin. ff. ad leg. Cor. de sicar. q dicit esse notandum Catald. de synd. nu. 86. quia aliàs vidit dubitari in ciuitate Recanati, cum quidã Sclauus sibi ipsi præputium abscidisset, & ibi refert Bald. in l. reos, nu. 9. C. de accus. dicẽtem, quod membra generationis sunt membra, quæ habent proprias, & distinctas operationes, imò dicũtur esse membra nobilia, & per quæ saluatur species humana, & ideo mutilans illa, debet puniri tanquam inimicus naturæ.

8 Custos carcerũ, carnaliter cognoscens mulierem carceratam, de consuetudine suspenditur. Dixi suprà hoc eo. lib. §. Fornicatio, vers. Cum carcerata. Item custos carcerum, propter eius negligentiam carceratus aufugit, punitur pœna capitis. Sed hoc intellige, vt pcedat, quando ille, qui aufugit, detinebatur pro crimine capitali. Nam eo casu si fuit in nimia negligẽtia, vtiq; punitur vltimo supplicio, sed si detinebatur pro crimine non capitali, tunc punitur iudicis arbitrio iuxta modum culpæ. Et hæc est cõis opin. vt dicit Bos. in tit. de carcere, nu. 10. Et hoc quidẽ locum habet in custode, qui est negligẽs in ipso actu custodiæ: sed si tãtummodo fuerit in culpa in deputando substitutũ, q fuit negligẽs in custodia, nõ debet ipse custos principalis puniri pœna mortis. Et ita iudicauit curia Neap. vt refert Grãma. voto 29. quę hoc casu custodẽ tantũmodo ipso officio custodiæ priuauit, de quo etiã mentionẽ facit Boër. deci. 216. & seq. & Boër. & seipsum refert idẽ Gram. super const. regni, fol. 45. col. 1. Et pro defensione custodis, imputati de fuga carceratorum, videnda sunt ea, quæ scribit Bal. cons. 32. lib. 3. & Ioan. Amicis cons. 28.

9 Diuidentes prædam cum aggressoribus viarum, sunt comburendi. l. si quis barbaris, vbi Bart. C. de re mil. lib. 12. quem tenet dicit Paris. Put. de synd. fol. 250. nu. 8. esse singularem contra Agozzinos, seu Baricellos, qui solent de nocte sumere secum fures, & cum illis diuidunt furta, subdẽs, quòd propter hoc quidam Agozzinus, qui diuidebat prædam cum furibus, fuit Neapoli suspensus.

10 Eximens de manib. Iustitiæ condemnatum ad mortẽ, vel confessum, siue conuictum de aliquo crimine, punitur pœna capitis, l. cuiuscunq;. ff. ad l. Iul. maiest. Et hanc dicit esse frequentiorem [illegible] ctorum calculo receptam sententiam [illegible]aca lib. 1. delict. c. 38. nu. 7. Et refert Carauita super ritu 160. nu. 2. in fi. quòd in ciuitate Neapoli quatuor, qui eximerant è manibus familiæ quendam nobilem, qui propter debita ducebatur ad carceres, fuerũt iussu Viceregis statim suspensi, & in frusta scissi. Et apud nos quidam Baptista Zacagnus, qui quendã è manibus familiæ prætoris Mediolani exemerat, fuit laqueo suspensus, 11. Feb. 1552. P. N. Et alij quatuor, qui exemerãt quosdam fraudatores cum inuentione è manibus capitanei Glareæ Abduæ, pariter fuerunt furcis suspẽsi, 28. Ianuarij 1554. P. N. Vide quæ dixi in hoc

propoſito ſuprà q.29.verſic.Eximens autem,& aliis ſequent.

11 Extrahens aliquem per vim de eccleſia, punitur pœna mortis, veluti reus læſæ Maieſtatis. l. fideli. C. de his qui ad eccleſ.confug.quòd intellige ſecundum ea,quæ dixi ſuprà,quæſt.30.

12 Extrahens pro debito matremfam. ex propria domo, eamque ad carcerem ducens, punitur pœna capitis. l.1.C.de off. diuer. iud. An autem pro crimine poſſit mulier honeſta carcerari,dixi ſuprà quæſtio.28.verſ.Quæro igitur.

13 Falſum teſtimonium dicens,per quod aliquis condemnatur ad mortem,punitur pœna mortis,Dixi ſuprà hoc eod.lib. §.Falſum,verſ.Teſtis,qui falſum.

14 Famoſi latrones,& graſſatores viarum furca ſuſpendi debent.Dixi ſuprà hoc eodem lib.§.Furtum,verſ.Scias tamen.

15 Fur, qui furatus eſt rem,quæ ſit valoris vltra quinq; ſolidos,punitur pœna mortis.Vide quę dixi ſuprà,hoc eo.lib.§.Furtum,verſ.Sed quæro,& ſeq.

16 Hæretici puniuntur pœna mortis,Dixi ſuprà hoc eodem lib. §.Hæreſis,verſic. Sed quæro.

17 Homicida punitur pœna mortis, Dixi ſuprà hoc eod. lib. §. Homicidium,verſi. Sed quæro.

18 Hoſtibus ferrum vendens,vel frumentum, vel ſal, &c. vel alias merces,punitur pœna capitis,l.1.& 2.C.quæ res expor.nõ poſſ.& excõmunicationis pœnam incurrit,c.ita quorundam de Iudæis,Vide quę dixi infrà [illegible]7.ver.Chriſtiani deferentes.

19 Imag[illegible]n Chriſti,aut ſanctorum percutiens,frangens, aut vulnerans,punitur pœna mortis, ſecundum Ang.in l.ex ſenatuſconſulto.ff.ad l.Corn.de ſicar.& in ſua diſputatione incip. in refulgenti delitiarum,& ita obſeruatum fuiſſe per curiam Burdegalen. refert Boër. deciſ. 301. poſt num.18.vbi atteſtatur quendam pro hoc crimine fuiſſe condemnatũ,vt prius amputetur ei manus, deinde caput.Refert etiam Marcus deciſ.509.in fin.quod quidam iudex in loco Pertuſij qui proiecerat lapidem contra imaginem beatiſſimæ Virginis, multasq; contumelias in eam protulerat, fuit viuus excoriatus.Dicit tamen Ang.in d.l.ex ſenatuſconſulto quod aliàs cum iſte caſus contigiſſet,fuit delinquenti ſolummodo manus amputata,quem refert Afflict.ſuper tertìa parte conſtit.Regni,Rub.54.num.9.

20 Incendiarij,qui ob inimicitias aut prędam intra oppidum incẽdium committunt, puniuntur pœna mortis, d. l.capitalium.§.incendiarij.

Item illi,qui comburunt ędes,vel acerruum frumenti poſitũ iuxta ædes, l.qui ædes.ff.de incend.ruina naufr.vt in incendio capſinæ, ſuper quo conſuluit Natta con. 42.& ſeq.Et proximis annis fuerunt Cremonæ ſuſpenſi iuſſu ſenatus duo fratres,qui quaſdam ædes in quodam oppido combuſſerunt. Si quis verò non ædes, ſed tugurium cõbureret,non eſſet pœna mortis afficiendus,& ita ſenatus quendã Paſqualem Curtarellum, qui de incẽdio cuiuſdam tugurij conuictus fuerat,condemnauit tantũ ad triremes per biennium, 2. Augu. 1559.P.N.Fuit tamen pro incendio poſito in fœnili vltimo ſupplicio affectus Paul. de Molo,28.Nouemb. 1561. P.N. Hæc autem pœna ſtatuta contra incendiarios, locũ habet,quãdo data opera cõmiſſum eſt incendium, ſecus autem ſi culpa vel caſu, & in facti contingentia quidam Donatus Biretta, qui incenſis ſtipulis permiſerat ignem vagari, quo frumentũ ipſius proprium, & alienum combuſtum fuerat habita à parte remiſſione, fuit abſolutus,27.Septemb.1552.P.N.

21 Iniuriam faciẽs officiali tempore eius ſyndicatus,debet puniri pœna capitis,vt dicit gloſſa.in §.illud,in verbo,Mortis,in Auct. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. Sed hoc intellige,niſi ipſe officialis prius iniuriam illi feciſſet,& ita ſe practicaſſe atteſtatur Paris. Put. de ſyndic. fol.137.poſt nu.3. in quodam officiali, qui iniuriabatur querelantibus,quod nota.

22 Iudex, qui dedit operam, vt acuſatus vel inquiſitus aliquid falſò cõfitetur, per quod innocens poſtea damnaretur ad mortem, punitur pœna capitis,vt dixi in d.§.Homicidium, verſ. Item iudex.Item iudex,qui per pecuniam, vel iracundiam aliquem innocentem ad mortem condemnauit, punitur pœna capitis, vt dixi in d.§.verſ.Itẽ iudex. Præterea iudex ponens aliquem indebitè ad torturam punitur

nitur pœna capitis, vt dixi suprà, quæst. 64. vers. Antequam tamen.

23 Lænones, & lænæ puniuntur pœna mortis, vt est text. in Auct. de læno. §. preconizamus, colu. 3. sed de consuetudine nõ puniuntur pœna mortis, sed tantum modo flagellantur cum mitra, vt dicit Nunius de los corregidiores, fol. 204. nu. 15. vel afficiuntur aliqua alia pœna arbitrio iudicis. Et ita esse cõsuetudinem attestatur Pract. Iodo. c. 89. nu. 43. Ita etiam in regno Hispaniæ solere practicari dicit Anto. Gomes. super l. 80. Tauri, nu. 73. licet subdat, quòd est pœna irridenda pro tam nefando crimine, & quòd deberent puniri pœna mortis.

24 Læsæ maiestatis crimen committens, punitur pœna mortis, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Læsæ Maiest. vers. Sed quæro.

25 Libelli famosi auctor, qui fabricatus sit de alio ad eius infamiam contra veritatem, punitur pœna capitis, l. vnica, C. de famo. li. & dicit Ang. in l. lex Cornelia. §. si quis liberum, nu. 3. ff. de iniur. se hoc vidisse de facto in quodam, qui posuerat quandam scripturam infamatoriam super altari palatij priorum non descripto nomine alicuius. Dicit tamen idem Ang. in d. l. vnica. C. de famo. lib. q licet ille, qui posuerat talem schedulam, debuisset decapitari, tamen indulta sibi fuit pœna capitis, & conuersa in pœnam duorum mille ducatorũ. Quinimò dicit Paris. Pu. de synd. fo. 273. nu. 6. q illi, qui ad infamiam potestatis pingũt membra virilia, vel vuluas muliebres super ianua eorũ cameræ, vel porta palatij, sunt maxima pœna digni, subdens, quod in facti contingentia consuluit, q quidã, qui pinxerat quandam honestam mulierem eius amasiam (quæ sibi cõsentire nolebat) nudam cum certo vituperio, & illam picturam ad eius ignominiam affixerat in locis publicis, q esset ad triremes trãsmittendus, quia (secundum eum) talis pictura erat libellus infamatorius. Ego autẽ in Practica nunquam vidi seruari, vt propter libellum famosum aliquis vltimo supplicio afficeretur, sed semper vidi imponi pœnam extraordinariam, puta, fustigationis, ictuũ funis, & ad summum pœnam triremium: & præteritis annis quidam pxeneta, qui tres libros materna lingua cõposuerat, in quibus de multis etiam in magistratu constitutis obloquebatur, licet eos non publicasset, fuit iussu senatus alligatus catenæ infami, & libri publicè cõbusti. Adde, quod non solum ipse auctor, & fabricator huiusmodi famosi libelli est capite puniẽdus, sed etiã ille, qui legit, & statim non lacerauit, eadẽ pœna afficiendus est. Et ita communi consensu tenent Doct. vt ait Placa li. 1. delictorum, c. 3. post nu. 2.

Medicus malum medicamen scienter adhibens, vt infirmus moriatur, punitur pœna mortis. Dixi suprà, hoc eod. lib. §. Homicidium, vers. Item medicus.

26 Milites multis ex causis capite puniuntur, quas per te videre potes in l. desertores, & aliis pluribus legibus illius tituli, ff. de re militari, potes etiam videre apud Iulium Ferret. in tracta. de bello, fol. 148. & sequen. & apud illustr. Doctorem, & compatrem meum Petrum Bellum de re militari, in 3. parte.

27 Monialem carnaliter cognoscens, vel etiam attentans, vt rapiat, & carnaliter cognoscat, vel cum ea de facto matrimonium contrahens, punitur pœna mortis, l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. Dixi suprà hoc eo. lib. §. Fornicatio, vers. Cum moniali.

28 Mulier, quę proprio seruo se supponit, punitur pœna mortis. Dixi suprà hoc eo. lib. §. Fornicatio, versicu. Mulieris etiam. Item mulier quæ animali bruto se subiecit, punitur pœna mortis, vt dixi in eo. §. Fornicatio, vers. Cum animali.

29 Muros ciuitatis rumpẽs, vel transcendens punitur pœna capitis, l. fin. ff. de rerum diui. Scias tamen, quòd illa lex intelligenda est, vt procedat tantummodo in transcendente muros vrbis Romanæ, in muris aliarum ciuitatum est pœna arbitraria. Ita dixit Bar. in d. l. fi. nu. 2. & ita distinguendum esse secundum Doct. affirmat Rolan. cons. 84. nu. 25. lib. 2. Hanc etiam opin. seruari de consuetudine attestatur Alex. de Neuo cons. 94. nu. 1. quod est duplicatum inter consi. criminalia diuersorum, cons. 91. lib. 1. Et ita in facti contingentia iudicatum fuit in curia Burdegalen. vt refert Boër. decis. 232. Dicit tamen Alber. in d. l. fin. num. 1. quòd vidit hunc

casum

casum in facto & in ciuitate Bergomi, tẽpore regiminis D. Gull. de Castro Bacco, qui ipso reclamãte quendam, qui muros ciuitatis transcenderat, fecit decapitari. Apud nos semper vidi seruari opi. Bar. vt scilicet nõ imponatur pœna capitis, sed alia extraordinaria, & ita in facti contingentia iussus fuit fustigari quidam Franciscus Cartarius, qui fossam ciuitatis trãsiuerat vltimo Febr. 1551. P.N. Et alius quidã Stephanus de Nignano, qui transgressus fuerat fossas oppidi Serrauallis, iussus fuit in contumaciã condemnari in trib⁹ ictibus funis, vel viginti aureis, 20. Martij 1556. P.N. Et ita omnino seruandum esset, præsertim si esset tẽpus pacis, & ille transcendisset muros non animo eos violandi, sed aliqua ex causa, puta, vt effugeret è manibus satellitum, vel huiusmodi. Et quod hæc pœna solummodo locum habeat tempore belli, non autem tempore pacis, fuit in facti contingentia Capuæ iudicatum, vt refert And. de Iser. consti. regni, relatus, & ipse per Gramma. super eisdem constit. fol. 31. col. 1. post nu. 6.

30 Officialis, qui publicos prouẽtus subtrahit, punitur pœna capitis, §. itẽ lex Iulia peculatus. Instit. de publ. iud. Sed hic incidenter quęro, nunquid officialis, qui multa acquisiuit in officio, præsumatur ea de bonis fisci acquisiuisse, nisi doceat se ea aliunde acquisiuisse? Resp. Glo. in l. defensionis facultas, in glo. fin. C. de iure fisci, lib. 10. videtur tenuisse, ꝙ sic. Sed certè in contrarium est communis opin. vt attestatur Dec. cons. 6. nu. 2. Et dicit Bald. in c. 1. in vltimis verbis de clerico, qui inuesti. facit in vsib. feud. quòd illa glo. per multos damnatur, & nõ seruatur de consuetudine, quem refert Bertran. cons. 115. nu. 7. lib. 2. in 2. parte, vbi etiam post nu. 31. dicit, quòd illa glos. reprehenditur per Docto. Illum etiam refert idem Bertran. cons. 151. nu. 6. li. 6. subdens, ꝙ secundum communem opin. illa gl. reprehenditur. Et ideo teneas, quòd imò officialis præsumitur in dubio licitè acqsiuisse, nec præsumitur aliquid habere de bonis fisci, nisi id liquidò probetur.

31 Plagiarius, qui pueros vel seruos furatur, pœna capitis punitur, l. quoniã, & l. fi. C. ad l. Flauiam, de plagia. Sunt tamen intelligendæ illæ leges, vt procedãt in eo, qui solitus est talia cõmittere, ille enim vtique puniendus est pœna mortis, secus autem si non sit consuetus, nam eo casu est distinguendũ, ꝙ, aut habuit animum celandi, & adhuc punitur vltimo supplicio: Aut verò non habuit animũ celandi, & est mitiùs puniendus. Et hæc opi. communiter tenetur, vt dicit Bart. in l. penul. in princip. ff. ad l. Flaui. de plag. quem refert Anan. in c. 1. post nu. 4. de furtis.

32 Priuatum carcerẽ exercens punitur pœna capitis, vt est text. in l. 1. C. de priuatis carcer. Et aduerte, quia ille, qui capit aliquẽ, & detinet ex iniusta causa, punitur pœna priuati carceris, etiã si illũ detineat minori spacio viginti horarum. Ille verò, qui alium capit ex iusta causa, potest illũ detinere spacio viginti horarũ, & ipsum captum iudici præsentare, & ita concludunt omnes Doct. vt dicit Cauens. super 56. ritu magnæ curiæ, nu. 2. Scias autem, ꝙ dispositio illius legis nõ habet locum in cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, nam hodie quilibet cardinalis habet priuatum carcerem ad puniendos domesticos, & familiares suos, & ita vsum obtinuisse attestatur Manfred. in tract. de Cardinal. c. 8. 19. priuil. Memini ego de hoc crimine processum fuisse contra D. Ioan. Stephanum Ritium, qui furem in domo captum per septẽ dies domi detinuerat: sed comperto ꝙstatim dederat notitiam officialib. fuit absolutus, 23. Martij 1560. Credo etiam, ꝙ in practica reus priuati carceris nõ afficeretur vltimo supplicio, sed mitiùs puniretur, prout in facti contingentia seruauit parlamentum Burdegalense, quod condemnauit in pœnam pecuniariam tantùm quendam dominum, qui famulum suum diu in priuato carcere retinuerat, vt refert Papo lib. 23. tit. 1. Arresto primo.

33 Proditor punitur pœna capitis, tanq̃ re⁹ lęsę Maiest. vt colligitur ex tex. in l. fallaciter, vbi gl. in verb. Prodita. C. de abolitio.

34 Raptores mulierum puniuntur pœna mortis, l. vnica, C. de raptu virg. Dixi sup. hoc eo. lib. §. Raptus, versi. Sed quæro.

35 Sacrilegi puniuntur pœna capitis. Vide quæ dixi suprà hoc eod. lib. §. Sacrilegium, vers. Sed quæro.

Seditio-

36 Seditionis auctor punitur pœna mortis, vt est tex. in l. 3. §. Item si quis auctor. ff. de sicar. & etiam seditionem in populo concitans cõtra principem, vel rempub. l. 1. C. de seditio. Et licet ille text. expressè non imponat pœnã mortis, sed tantum dicat, quòd mulctam grauissimam sustinebit: tamen gl. ibi, in verbo, Grauissimã, in prima opi. interpretatur, id est, mortẽ, & illam opi. dicit esse approbatam in practica Saly. in d. l. 1. post nu. 1. Quod tamen intelligendum est, quando tractatus pręcessit ipsum tumultum, seu seditionem: secus autem si accidentaliter euenerit aliqs tumultus, vel seditio in populo, citra animum turbãdi quietem populi. Nam eo casu mitiùs essent puniendi, vt in facti contingentia consuluit Ias. cons. 167. lib. 4. & Dec. cons. 256. & iudicauit consilium Neap. teste Gramma. voto 19.

37 Seipsum occidere volens, punitur pœna capitis. l. si quis aliquid. §. ff. de pœ. Et ideo licet talis volens seipsum occidere, fuerit impeditus, ne id faceret, punitur tamen, perinde ac si delictũ cõsummasset. Et hæc est frequentiori Doct. calculo recepta opi. vt dicit Placa lib. 1. delictorum, ca. 23. nu. 18. Nihilominus stante generali consuetudine, ꝙ conatus non puniatur, nisi sequatur effectus, vt dixi infrà, q. 92. fortè contrarium esset dicendum in practica, prout etiam se in facti contingentia consuluisse attestatur Carer. in pract. crim. fol. 230. nu. 127. in quodam se suspendere volente, qui tamen concursu hominum viuus euasit. Occidẽs autẽ seipsum moritur intestabilis, quia scilicet rumpitur & annullatur omne testamentũ prius ab eo factum. Et est communis opi. vt dicit Gul. de Benedict. in 2. parte, c. Raynutius, fol. 84. nu. 48. Regulariter tamen eius bona non confiscantur. Et ita tenẽt omnes communiter, vt ait Bertran. cons. 134. nu. 2. lib. 3. in 1. parte. Sed hæc omnia procedunt in his, qui cõscientia proprij sceleris manus sibi inferunt. Cæterum, si qui tędio vitę, doloris impatientia, furore, morbo, pudore moti, manus in se inferunt, nõ puniuntur pœna corporali, nec confiscatione bonorum, neq; eorum testamenta irritatur. Et in hoc omnes conueniunt, vt dicit Igneus in l. 1. §. si manus, nu. 17. ff. ad Sylle. Et ideo si quis se in puteum præcipitauerat, & mortuus fuerit, non debent eius bona confiscari, nisi appareat, ꝙ id fecit conscientia criminis, prout in casu, in quo consuluit Dec. consil. 438. & Paris. cons. 155. lib. 4. & Cor. cons. 195. lib. 2. Et licet Pract. Iodo. c. 88. nu. 6. dicat, ꝙ secundum consuetudinem, quisquis seipsum interficit, ex quacunq; occasione, & causa hoc euenerit, furcis suspenditur, & bona eius omnia confiscantur: id tamen apud nos non seruatur. Dicit etiam ibid. nu. 8. quòd ex more & consuetudine cautũ est, ꝙ nemo huiusmodi corpus damnatum, & suspensum manibus attrectet & auferat, nisi ex iudicis mãdato, & permissu. Item nu. 9. dicit pariter cõsuetudine obseruatum esse, vt quoties hoc scelus in domo commissum est, cadauer ipsum funibus à domo ipsa extrahatur, non per ostium, sed per foramen factum sub limine domus, quæ tamen omnia apud nos non seruantur.

38 Seruus, qui cum domina carnaliter se commiscuerit, punitur pœna mortis. Vide quæ dixi suprà, hoc eo. lib. §. Fornicatio, vers. Cum domina.

39 Sodomitæ puniuntur pœna mortis, vt dixi suprà hoc eo. lib. §. Sodomia, vers. Sed quæro.

40 Sortilegi, & malefici puniuntur pœna mortis, vt est text. in l. 3. C. de malefic. Sed hoc de consuetudine nõ seruatur, vt dixi suprà hoc eod. lib. §. Hæresis. vers. Successiuè quæro.

41 Transfuga punitur pœna mortis. l. si quis aliquid ex metallo. §. transfugę. ff. de pœnis. Quod intellige vt procedat, quando illud dolosè fecit, aliàs autem mitius esset puniendus, vt in casu in quo consuluit Gram. voto 10. Scias autem, quòd in hoc delicto de iure cõmuni punitur conatus, etiam si non sit cõsummatus effectus, nam (secũdum aliquos) liber homo si fuerit inuentus fugere ad hostes, punitur pœna mortis. Et hanc esse cõmunem opi. attestatur Bolenc. in repet. l. capitalium. §. famosos, nu. 82. ff. de pœn. Seruus tamen, qui inuentus est fugere ad hostes, non punitur vltimo supplicio, sed pede tantum debilitatur, vel in metallũ damnatur, vt videtur text. in l. si fugitiui. C. de seru.

Vide Ant. gom. 3. Tom. c. 1°. n°. 79 - cum alijs.

seru.fug.quod est mirabile,vt scilicet detur casus,in quo in pari delicto mitiùs puniatur seruus, quã liber homo. Sed certè quicquid dicat Bolenc.hęc opin.non est vera, neque communiter tenetur,vt attestatur Cæpol. in d.l.fugitiui,post nu.4.

42 Tutor, qui corrumpit puellã,cuius est tutor,punitur pœna capitis,vt dixi suprà hoc eo.li.§.Fornicatio,vers.cum pupilla.

43 Vastatores, & incisores vinearũ, & arborum,puniuntur pœna mortis,vt latrones,vt est tex.in l.2.& ibi gl.vnica.ff.arborum furt.cæsarum. Hæc tamẽ pœna apud nos non seruatur, sed Senatus illos condemnat pœna extraordinaria, nõ modo quando sunt in carcerib.detenti,sed etiã quando sunt cõtumaces, & in specie iussit quosdam condemnari in contumaciam pro incisione vitium in tribus ictibus funis, & in damnis versus partem,vltimo Iulij 1557.P.N.Et aliàs etiam quidam Bartholomęus Maffinus,qui vites inciderat, fuit iussus fustigari, vltimo April.1547.Et quidam Franciscus Passallus in contumaciam condemnatus fuit ad triremes per quinquennium,6.Septem. 1554. A. C.

44 Venenum malum scienter faciens,aut dans ad aliquem occidendum, punitur pœna capitis, de quo dixi in d.§.Homicidium,vers.Punitur etiam.

45 Violator sepulchrorum, ex illis extrahẽs armata manu cadauera, vel ossa mortuorum punitur pœna capitis,l.3.aduersus. ff. de sep.viol.Sed hoc crimẽ,propter multa cœmeteria constructa apud ecclesias,iam in desuetudinem abiit,& illa rubrica parum in vsu est,vt ait Berbe.in viatorio iuris,in Rub.de sep. viol.& Practic. Iod.cap.109.in fin.Vidi tamen ego ingentem processum factum Cremonæ super hoc crimine, & fuit quidam Galeacius Ferrarius condemnatus in vno ictu funis & aureis decem, pro qua condemnatione obtinuit gratiam,27.Sept.1561.P.N.

QVAESTIO LXIX.

SVMMARIVM.

1 *De pœna amputationis membri.*
Et an esset hæc pœna cognita de iure Digestorum? ibid.
2 *Et an dicatur pœna capitalis?*
3 *Et quæ dicantur proprie membra.*
4 *Si aliquis sit condemnatus simpliciter in amputatione manus, in qua manu sit condemnatio exequenda?*
Et quid si habeat vnam manum aridam? ibid.
5 *Et quid si non habeat nisi vnam?*
6 *Casus,in quibus imponitur à iure pœna amputationis membri,qui sint?*

1 SVcceſſiuè videamus de pœna amputationis membri, quæ quidem olim non imponebatur,vt dicit Anan.in c.1. nume. 21. in fin. de colluſ. deteg.nam(ſecundum eum) leges antiquæ non volebant homines eſſe inutiles,& vt eſſent apti ſolummodo ad comedẽdum,& non ad laborandum.Hæc igitur pœna non erat cognita de iure Digeſtorum, aut Codicis, ſed fuit inuenta de iure Authenticorum.Et ita dicunt Doctores teſte Ana. in c.Archiepiſcopatu,poſt nu.4.de rapt. vbi tamen ipſe oſtendit,quòd erat etiam tempore legis 12.tabu.vt ibi.Hanc etiam opin.quòd hęc pœna abſciſsionis membri non eſſet cognita de iure antiquo,atteſtatur eſſe communem Curt.Iun.in l. Imperium, nu. 37.ff.de iuriſd.omni.iudi. quem refert Don. Anton.de Padilla in l. tranſigere,poſt nu.8.C.detranſact.

2 Quæro igitur in primis,nunquid amputatio membri dicatur pœna capitalis? Reſp. quod propriè loquendo non poteſt dici pœna capitalis.Et ita receptum eſt,vt dicit Alciat. l. licet capitalis,in fin. principij.ff.de verb.ſig.

3 Itẽ quæro,quæ dicantur propriè membra? Reſp.quod membra propriè dicuntur illa, quibus diuerſo,ac proprio officio corpus mouetur.Ita dicit Bar.in l.publicorum,nu.13.ff.de pub.iud.quem Doctores communi conſenſu ſequuntur,vt dicit Placa lib.1.delict.c. 25.nu.7.Hanc etiam dicit eſſe communem opi.Didac.in repet. Clem. ſi furioſus.fol.321.poſt nu.8. de homic. Hinc infertur,q̃ digitus nõ eſt membrum.Ita dicit Bar.in l.non ſunt liberi. ff. de ſtatu homi. quam doctri.ſemper Doct. ſecuti ſunt,& magnificiunt,vt dicit Aug.ad Ang.de malef.in verb.Membrum prædictum, nu.9.& eſt communis opi.vt ait Didac.in loco prælleg.verſi.3. ab eadem. Et ideo ſtatutum,puniens abſcindentem membrum,nõ habet locum in abſcindente alicui digitum. Et ita tenent Doctores,vt dicit Vitali.de malef.in Rub.

Rub. quid sit accusatio, nu. 58. vbi etiam subdit, quòd ita fuit de facto determinatum. Et ita in facti contingentia consuluit Rubeus conciuis meus consil. 83.

4 Pone, quod aliquis sit condemnatus in amputatione manus, non exprimendo, in qua manu facienda sit executio. Quæro, de qua erit intelligendum? Resp. quòd est intelligẽdum de manu debiliori, & in qua reus minùs potest, vt dicit gl. in auc. sed nouo iure, in verbo, Vna, C. de furtis, Et dicit Albe. in 3. parte statutor. q. 60. quod ita tenent cõiter DD. semper enim in pœnis facienda est benignior interpretatio. Et ideo si condemnatus habeat vnam manum bonam, & alteram aridam, debebit ei amputari manus arida. Et hanc dicit esse communem resolutionem Io. And. in addit. ad Specul. in rubr. de pœnis circa fi. quẽ refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Quas si non soluerit, amputetur ei manus, post nu. 4. & Alicia. de præsumpt. regula 3. præsumptione 45. nu. 15. quæ quidem opi. mitior est. Crederem tamen, quòd si illa esset prorsus inutilis, aliud fortè dicendum esset, ne condemnatio redderetur elusoria. Et in hãc sententiam inclinare communiter scribentes sensit Alexan. cons. 104. nu. 4. lib. 1. quem refert Apostillan. ad Ange. in loco præallegato.

Sed quid si reus cõdemnandus ex forma statuti, vel iuris communis in amputatione manus, non habeat nisi vnã manum, nunquid illa erit ei amputanda? Respo. Aliqui dicũt, ꝙ non, ne deformetur corpus humanum, sed quòd pœna debet commutari. Et hanc opi. tenuit Paul. de Cast. in auct. sed nouo iure, post num. 4. C. de ser. fugi. & ita dicunt Doctores, vt attestatur Anan. in c. 1. nu. 2. de calum. Cõtrariam tamen sententiam, scilicet quòd imò debeat illi manus amputari, videtur tenuisse Bal. in d. auct. sed nouo iure, post nu. 12. Et hanc secutũ fuit iudicando consilium Neap. vt refert Grammat. deci. 94. & super constitu. Regni, fol. 116. col. 2. vbi dicit ita fuisse executum, quem refert Mãtua in l. transigere, nu. 123. C. de transact. Ego tamen, si casus contingeret, potius inclinarem in contrariam sententiam, quæ æquior est, & mitior: vel saltem consulerem principem, vt ipse misericordia motus pœnam iuberet commutari. Et hoc tutius esset. Vide in hoc proposito quæ dixi infrà, q. 85. vers. Non omitto.

6 Casus autem, in quibus de iure imponitur pœna amputatiõis membri, habes apud Gand. in tit. de pœnis reorum, nu. 52. & seq. & Galicium in Margar. Fisci, fol. 90. col. 1. & Fabr. in pract. arbitr. fol. 341. & aliis sequentibus.

QVAESTIO LXX.

SVMMARIVM.

1 *De aliis pœnis corporalibus.*
Pœna stigmatis an hodie sit in vsu? ibid.
2 *Fustigatio an sit permissa etiam in clericis?*
Et an sit pœna capitalis? ibid.
3 *Tortura an sit in vsu pro finali pœna delicti?*
4 *Pœna carceris perpetui an sit in vsu?*
5 *Pœna triremium an sit in vsu etiam in clericis?*
6 *Pœna detrusionis in monasteriũ an hodie sit in vsu?*
7 *Pœna, quòd clerici ponantur in gabiis, an sit in vsu?*
8 *Pœnæ mitræ.*
9 *Pœna degradationis in clericis, an dicatur corporalis?*

1 SVnt etiam aliæ pœnæ corporis afflictiuæ, vt est pœna stigmatis, qua veteres vtebãtur, sed postea fuit sublata per l. si quis in metallũ. C. de pœnis. Reperio tamen, quòd Ang. in d. l. si quis in metallũ, dicit contrarium de facto seruari quòd s. valent statuta, quæ disponunt, quòd pro furto debeãt bullari, & illum refert Ang. de malef. in verbo, In facie, num. 2. Apud nos certè hæc pœna stigmatis non est in vsu, & si in aliquibus locis extant huiusmodi statuta, quòd pro furto, vel alio crimine aliquis bulletur, Senatus non permittit exequi talẽ pœnam, sed illam cõmutat in pœnam fustigationis, vel similem, & idem etiam practicari in Regno Neapolit. attestatur Maranta in suo Speculo, folio 28. num. 9.

2 Est etiam pœna fustigationis, seu verberationis, quæ quidem non tantum de iure ciuili, sed etiam de iure canonico, etiam in clericorũ personis, est à sacris canonibus recepta, vt ait Diaz in pract. cri. can. c. 125. Ego tamen apud nos nũquam vidi illam seruari in persona alicuius clerici, prout neq; illam esse in vsu in Regno Franciæ contra clericos, attestatur Prac. Millei, fol. 148. nu. 53. Et in omnem casum

deberet moderatè exequi, non autē crudeliter: aliàs episcopus qui facit aliquem crudeliter fustigari, p duos menses à missarum celebratione suspenditur, vt est text. in c. præterea de clerico percussore. Sed quæro nūquid hæc pœna fustigationis dicatur pœna capitalis? Respo. quod non, Ita tenet Bart. in l. transigere, C. de transa. & est communis opi. vt dicit Maranta in suo Spec. fol. 28. nu. 5.

Quibus autem ex causis imposita sit à iure communi pœna fustigationis, vide apud Gandi. in tit. de pœnis reorum, nu. 55. & Galicium in Marg. fisci, fol. 90. col. 2.

3 Plerunq; etiam imponitur à statutis pœna torturę, siue ictuum funis, non quidem ad eruendam veritatem, sed ad pœnam delictorum. Et licet Bald. in rubr. C. de pœn. iud. qui male iud. dixerit non reperiri iure cautum, quòd tortura imponatur pro finali pœna delicti: tamen Paris Put. de synd. fol. 449. in verbo, Tortura 11. c. 1. in primis verbis, duos casus recēset, in quibus videtur de iure communi impositam esse torturam pro pœna.

4 Pœna autem carceris, non est in vsu apud laicos, vbicunq; enim alia pœna imponi potest, nunquam imponitur pœna carceris, & ita tenent communiter DD. vt dicit Bal. cons. 443. in fi. lib. 3. Credo tamē, quod hæc pœna in ciuitate Venetiarum etiam hodie sit in vsu, prout etiā attestatur Mantua obseruatione 96. col. 6. Dicit etiam Calic. in Margar. fisci, fol. 93. in fi. q̄ Reges Castellæ multū vtuntur ista pœna ppetui carceris. Apud clericos aūt multum frequentatur. Et dicit Ang. in l. prætor ait, §. si publicanus, n. 1. ff. de vi bo nor. rapto. q̄ quanuis clericis non liceat interficere quenquā, tamen possunt reos in carcerem includere cum tanta necessitate cibi, & potus, vt fama necentur, & ait quòd ita dicunt can. & quod hac practica vtuntur. Quam tamen restringe, vt procedat, quò ad ipsos clericos tantum. Cæterum nō potest iudex ecclesiasticus condemnare laicum ad perpetuum carcerem, etiam quando laicus propter delictum effectus esset de foro ecclesiastico præterquam in causa hæresis.

5 Frequens est etiam hodie pœna triremium, quę non modo in laicis, sed etiam in clericis venit in vsum, præcipuè in Italia, vt ait Diaz. in pract. cri. can. c. 135. vers. venit insuper: quam tamen consuetudinem ipse improbat in sacerdotib. eiusq; opi. mihi placeret, vbi in tantum non creuissent crimina clericorum, vt hodie videmus, vix enim potest multorum petulātia, atq; improbitas coërceri. Et memini superioribus annis, cum Vicarius episcopalis Cremonæ redderet se difficilem in exequendo quandam condemnationem ad triremes, factam contra quēdam presbyterum, quasi ea pœna clericis imponi nō soleret, senatus rescripsit prętori, vt omnino curaret illā exequi, 22. Aug. 1562. P. N. ex quo in hoc Ducatu passim solita ex illis imponi. Et ita fuit executum. Puto tamen, quòd discreti episcopi non sine maxima causa talē pœnam sacerdotibus imponere debeant, vbi scilicet nulla videatur alia spes correctionis subesse.

6 Sunt etiā apud clericos aliæ pœnæ corporis afflictiuæ, prout est pœna detrusionis in monasterium. Sed hæc pœna hodie recessit ab vsu, vt attestatur Diaz in pract. crim. cano. c. 128. quia (vt ipse dicit) iudices ecclesiastici adeo segniter laborant, vt rarissimè videamus eos delinquē tibus pœnam depositionis imponere.

7 Solēt etiam prælati clericos facinorosos poni facere in gabiis. Et licet Pra. Carer. fol. 546. post nu. 64. dicat hanc pœnā non esse in vsu, ego tamen, iam multis annis prēteritis, vidi de facto quosdam presbyteros in gabia ferrea super turri Broleti veteris Mediolani. Sed certè de iure nō credo licitū esse clericis, præsertim sacerdotibus talem pœnam imponere, vt etiā sentit Felin. in c. qualiter, & quando, el. 2. §. ad corrigendos, nu. 10. de accus. vbi tamen subdit, quòd consuetudo seruat cōtrarium, & male, quē refert Folle. in prac. crimin. canon. folio 286. num. 113. & Prac. Contradi fol. 445. nu. 25. in fi.

8 Mitræ quoq; impositio inter pœnas corporales connumerari potest, quæ quidem quādoq; imponitur de per se ad infamiam, vt quis ita mitratus producatur in publicum, aliquando imponitur fustigandis, aut igne cremandis, in maiorem ignominiam. Et scias, q̄ quandoq; si ille, cui esset imponenda propter infamiam

pœnæ

ita cu talibus azzedo. C. 9. tit. 1. libr. vlt.

pœnæ mitræ, non sit in fortiis iustitiæ, solet ad eius domũ mitra p satellites transmitti, quòd sæpissimè fieri attestatur Catald. cons. 56. nu. 13. inter consil. crim. diuersorum, lib. 1. licet id apud nos ego nũquam viderim in practica obseruari.

9 Credo etiam, quòd possit dici pœna corporalis degradatio clericorum, quãdo fit actualiter, cum taliter degradatus sit statim tradendus curię seculari, corporaliter etiam ad mortem puniendus, vt dixi infrà, q. 74.

QVAESTIO LXXI.

SVMMARIVM.

1 *De pœna exilij.*
2 *Casus, in quibus à iure imposita est pœna exilij, qui sint?*
3 *Officialis, qui cogit rusticos ad obsequia indebita, punitur pœna perpetui exilij.*
4 *Iudex an possit relegare, seu confinare aliquem in loco sito extra prouinciam suam?*
5 *Bannitus in contumaciam an sit infamis?*
6 *Et an possit esse testis?*
7 *Et an amittat patriam potestatem?*
8 *Et an possit testari, aut capere ex testamento?*
9 *Et an banniti possint impunè offendi?*
10 *Et an bannitus efficiatur seruus pœnæ?*
11 *Bannitus ab vna ciuitate an censeatur bannitus etiam ab aliis cum ea fœderatis?*
12 *Banniti huius temporis an æquiparandi sint deportatis, vel relegatis?*
13 *Qua pœna puniatur frangens fines exilij?*
14 *Si aliquis sit bannitus arbitrio iudicis, an mortuo, vel recedente iudice, bannum finiatur?*

1 EXilij autem pœna apud nos multum est in vsu, nõ modo contra reos contumaces, vt dixi suprà q. 44. sed etiam cõtra præsentes in pœnam delictorũ. Quãdoq; verò imponitur perpetuum exiliũ, quandoq; temporale, & quandoque arbitrarium, prout quotidie videmus seruari per senatum, teste Boss. in tit. de banniris, nu. 2. An autem hæc pœna hodie secundum Canones sit in vsu, dixi suprà, q. 67. vers. Relegationis.

2 Casus autem, in quibus de iure imponitur pœna exilij, videre potes apud Calic. in Margar. fisci, fol. 85. vbi 69. recenset.

3 Officiales rectorum prouinciarum, q rusticanos, vel eorum seruos, vel iumenta ad aliqua cogunt obsequia, nec non & rusticani se spõte dictis obsequiis subiicientes, puniuntur pœna ppetui exilij, & cõfiscationis bonorum, l. 2. C. ne rustici ad vllum obsequium deuocentur. Sed pro certo hodie hoc male obseruatur, vt dicit Chass. super consue. Burgun. fol. 89. vers. 36. casus.

4 Vidi ego quandoq; in facto dubitari, nunquid iudex possit relegare aliquem, vt non exeat de aliquo loco, vel oppido, iurisdictioni ipsius iudicis non subdito, quam relegationem nos confiscationẽ appellamus. Et dicendum est, quòd de iure non põt fieri relegatio, nisi in loca subdita ipsi iudici releganti, vt est tex. in l. relegatorum, §. interdicere, ff. de interd. & releg. nihilominus de consuetudine generali, quæ viget ferè vbiq; locorum, contrarium obseruatur, vt attestatur Bald. in l. executorem, nu. 33. C. de execut. rei iud. subdens. Et ideo tales studeant seruare mãdata, & illum refert Marcus decis. 359. n. 9. Et intellexi, quòd proximis mensib. Dux Mantuæ confinauit nõnullos ciues Casalenses in diuersas ciuitates & oppida Italiæ, dominio suo non subditas. Vide in hoc proposito quæ dixi suprà q. 67. versic. Deportatio.

5 Quæro nunc, quis sit effectus banni, seu condemnationis in exilium, & in primis nunquid bannitus in contumaciam sit infamis? Resp. quòd non, & ita tenent communiter Doct. vt dicit Bal. in l. 1. nu. 5. C. de calum. vbi enim condemnatio fit in contumaciam, non dicitur ferè cõstare de crimine, propterea nõ debet sequi infamia, quæ ex crimine ipso procedit.

6 Præterea quæro, nunquid bannitus p maleficio in contumaciam, possit esse testis? Resp. quod sic de iure ciuili, & hanc dicit esse communem opi. Bal. in c. super eo, el. 1. num. 4. de testibus. Alex. de Neuo cons. 8. nu. 10. Felin. in d. c. super ea, nu. 6. Et dicit Alberi. in 4. parte statutorum, q. 72. in 1. dubio, quod hæc opin. communiter approbatur & seruatur. Bãnum enim ex contumacia proueniens non irrogat iuris infamiam, (vt statim dixi) meritò à testificando non repellit. Hæc tamen cõclusio nõ transiret absq; difficultate, stãtibus statutis, quòd contumax habeatur pro confesso, & conuicto, hoc enim casu potius videtur bannitus ex crimine probato per contumaciam, quàm ex ipsa cõ

tumacia, & ideo saltem in loco, in quo est bannitus, de iuris rigore fortè videretur repellendus. Apud nos tamen quotidiè conceduntur salui conductus bannitis, vt veniant ad testificandum, neque propterea repelluntur, licet propter bānum, nō reputentur tanq̃ integri testes.

7 Successiuè quæro, nunquid bannitus amittat patriam potestatem? Resp. quod non, & est communis opin. vt dicit Alex. in l. si cum dotem, §. si patri, nu. 4. ff. solu. matr. Corn. cons. 55. lib. 2. prout illum refert Boss. in ti. de bonorum publ. post nu. 69. vers. Contrarium tamen, licet dicat se vidisse seruari, quòd imò illam amittat, quò ad bona posita in territorio, à quo est bannitus. Vide quæ dixi infrà, ver. Dixi autem. Vtilitas autem huius quæstionis potest esse maxima, quia quando pater bannitus perdit patriam potestatem, peculium profecticium, transit in fiscum aliàs secus.

8 Sed an poterit bannitus testari, aut capere ex testamento? Dixi suprà lib. 3. §. Testamentum, q. 19. & 20.

9 Quero, an bannitus possit impunè offendi? Dixi suprà hoc eo, lib. §. Homicidium, vers. Plerunq; etiam, & seq.

10 Vlterius quæro, vtrum bannitus virtute contumaciæ, & sic fictæ cōfessionis inductæ ab huiusmodi statuto, efficiatur seruus pœnæ? Respond. quod non efficitur seruus pœnæ, donec peruenerit in fortiam iustitiæ. Et hæc est communis opi. vt dicit Corn. cons. 55. in litera Z. lib. 2. quem refert Boër. decis. 278. nu. 21. relatus, & ipse per Viuium in libro communium opin. fol. 242. in verbo, Reus pro crimine. Pract. Conradi, fol. 443. nu. 14. in fi. Boss. in tit. banniti quid amittant, nu. 12. Quod intellige, nisi condemnatio sit pura. & sine conditione lata, vt elegāter declarat Boër. in loco prælleg. Dixi in d. §. Testamentum, in quæst. 19. versi. Aliquando verò.

11 Quæro modo, nunquid bannitus ab vna ciuitate, cēseatur etiam bannitus ab aliis ciuitatibus, cum ea fœderatis? Resp. Aliqui dixerunt, quod sic, sed eorum op. non est vera, & vsus illam non approbat, vt attestatur Bar. in l. non dubito, nu. 2. ff. de captiuis. Licet enim aliquæ ciuitates sint semel fœderatæ, remanent tamē eorum iurisdictiones, & territoria penitus separata, nisi specialiter in capitulis fœderum cōtrarium dispositum fuisset. Faciunt quę dixi suprà, q. 38. vers. Successiuè quæro. Vnum tamen volo vt scias in hoc proposito, quod quamuis in hoc Ducatu bannitus ab vna ciuitate, vel loco ipsius ducatus censeatur bannitus à toto ducatu, & possit in eo vbique capi, & puniri: si tamen contingat aliquam ciuitatem, vel locum separari à ducatu, banniti ab illa ciuitate, vel loco, etiam tempore, quo erat vnita cum ducatu, sunt post talem separationem tuti in ducatu, neq; possunt in eo aliquo modo molestari. Et ita euasit in facti contingentia quidam Christophorus Maius insignis sicarius, condēnatus de atrociss imo delicto in ciuitate Placentię, tempore, quo erat vnita cum hoc ducatu Mediolani, & post separationem captus in ciuitate Cremonæ, fuit enim liberè dimissus, ita iudicante Senatu 4. & 17. April. 1558. P. N.

12 Dixi autem suprà, q. 67. vers. Deportatio etiam, quòd hodie exilium successit loco deportationis, & relegationis. Sed quæro, nunquid banniti nostri temporis æquiparētur deportatis, an aūt relegatis? Ego hanc quæstionem posuerā sup. lib. 2. §. Bannitus, vers. Quæro nūquid, sed quia iam ferè despero posse me aliquam aliam partem operis in lucem edere, illam ex eo loco in hunc trāferri iussi. Vtilitas aūt huius quęst. est maxima, nam deportatus perdit ciuitatem Romanam, non autem relegatus. l. inter pœnas, in prin. l. relegatorum, §. siue ad tempus. ff. de interd. & releg. Item deportatus amittit testamenti factionem actiuam, & passiuam, non autem relegatus, vt dixi suprà lib. 3. §. Testamentum, q. 22. &c. Scias igitur, quòd in hoc articulo tanta est inter Doctores controuersia, vt vix possit discerni non modo quæ sit communis opi. sed neque ēt quid in tanta scribentium varietate tenendum sit. Et in primis quidem aliqui simpliciter dicunt, quod bannitus æquiparatur deportato. Sed certè eorū op. ab omnibus ferè reprobatur. vt ex inf. dicēdis apparebit. Alij simpliciter dicūt, q̃ bāniti æquiparantur relegatis, non autem depor-

deportatis. Et fuit opin. Bart. quam dicit cõiter approbari Socin. Iun. conſ. 147. n. 20. lib. 2. & illam cõmunem appellat Ale. in l. ex facto, §. ex facto, nu. 7. & ſequ. ff. ad Trebel. prout illum refert Cur. Iun. conſ. 182. nu. 8. Sapia in l. Imperium, nu. 58. ff. de iuriſd. omnium iud. Aret. in d. §. relegati, nu. 7. quem refert Pract. Conradi, fo. 447. nu. 31. Aliqui verò diſtinguunt, & dicunt quòd aut quis eſt bannitus propter crimen, pro quo impoſita eſt pœna mortis, & eo caſu æquiparatur deportato, aut verò eſt bannitus ꝓpter crimen pro quo nõ imponitur pœna mortis, & æquiparatur relegato. Sed certè hæc etiam opi. cõiter reprobatur. Et quòd bannitus etiam pro crimine, pro quo veniat imponenda pœna mortis, non æquiparetur deportato, nec damnato inter metallum, dicit eſſe cõem opin. Curt. Sen. conſ. 60. prout illũ refert Ripa in d. l. ex facto, §. ex facto, nu. 14. Alij igitur aliter diſtinguũt. ꝙ ſcilicet, aut pœna banni eſt cum confiſcatione bonorum, & tunc æquiparatur deportato: aut verò ſine confiſcatione bonorũ, & æquiparatur relegato. Et fuit opi. gl. in §. relegati, in verbo, Retinent, Inſti. quib. mod. ius patriæ pot. ſoluitur. Hæc tamen opi. in hoc, ꝙ pœna banni, vbi bona non publicantur, æquiparetur relegationi, vtiq; poſſet fortè ſuſtineri, & illam cõmunem appellat Maranta in ſuo Specul. fol. 29. nu. 7. ſed in alio capite, quod ſc. vbi eſt cum publicatione bonorum, æquiparetur deportationi. hæc opin. non eſt tuta, nec communis, neq; tenenda. Et ita opi. illius gl. communiter reprobari atteſtatur Curt. Sen. conſ. 59. poſt nu. 18. Et ideò multi dicunt, quòd bannitus cum publicatione participat de vtroque ſcilicet de relegato, & de deportato, vt dicit Ale. in d. conſ. 116. nu. 7. libr. 2. quòd hoc omnes fatentur. Alij etiam aliter diſtinguunt, ꝙ ſcilicet, aut ſtat ſtatutum in eo loco, diſponens, ꝙ bãnitus poſſit impunè offendi, & tũc æquiparatur deportato, aliàs ſecus. Et hanc opini. dicit eſſe communem Corn. conſ. 55. in litera L. libro 2. Quid tenendum in tanta Doctorum cõtrarietate? Ego (vt ingenuè fatear) diſcutiendo tex. & fundamenta DD. ſæpe mutaui ſententiam, & aliquando adhæſi vni opi. & aliquando alteri: nunc autem pro reſolutione dico, quòd non eſt tutũ tenere aliquam ex prædictis opinionibus, & ideo abſolutè teneo, ꝙ banniti noſtri tẽporis quocunq; modo ſint banniti, ſ. ſiue perpetuò, ſiue ad tempus, & ſiue cum publicatione bonorum, ſiue ſine publicatione, & ſiue extet ſtatutum, quòd poſſit impunè offendi, ſiue non, neq; ſimpliciter æquiparantur deportatis, neq; relegatis, ſed eſt quædam tertia ſpecies de per ſe, & propterea ꝙ non licet arguere de deportato ad bannitum, neq; etiam de relegato ad bannitum, ſed ſtandum eſt vel deciſionibus Doctorum de bannitis in ſpecie loquentium, vel cõſuetudini. Et licet Boſſ. in tit. de bonor. publ. nu. 69. & clarius Alcia. conſ. 58. nu. 9. atteſtentur in hoc dominio ſeruari, quod banniti, & condemnati ad pœnam mortis cũ publicatione bonorum, ſtãte ſtatuto quod poſſint impunè offendi, æquiparentur deportatis, & amittãt ẽt iura communia, quòad bona poſita in dominio: ego tamen vidi in pluribus articulis diuerſo modo iudicari. Et ſic credo verè dici poſſe, ꝙ vbicunque contingat aliquem allegare in caſu banniti exemplum deportati, vel relegati, iudex non debeat admittere huiuſmodi fundamẽta, ſed ſtare deciſionibus Doctorum in terminis loquentium de bannito, vel ſequi opi. ſecundum quam ſolitum eſt in ſimilibus caſibus in ea prouincia iudicari. Et ita faciendo non errabit.

13 Quæro, qua pœna puniatur frangens fines exilij? Reſp. Si quidem erat iuſſus exulare minus decennio, duplicatur tẽpus, quod reſtabat exulandum, quando fregit exilium, ſi verò erat iuſſus exulare per decennium, vel vltra, perpetuatur exiliũ ſi iuſſus erat exulare ꝑpetuò, punitur pœna mortis. Ita diſtinguunt communiter Doctores, teſte Ant. Gomes. c. 8. delictor. nu. 1. Senatus autem quandoq; non modo iubet duplicari exilium, ſed propter temeritatem mandat eos etiam duobus aut tribus ictibus funis publicè affici. & ita vidi ſeruari in quodam Io. Cauagna, 30. Auguſti 1557. P. N.

14 Item quæro, ſi iudex bãniuerit aliquẽ arbitrio ſuo, an mortuo iudice, vel ab officio deſcendente, cenſeatur extinctum

bannitum? Resp. Bar. in l. centesimis, §. fi. nu. 9. & seq. ff. de verb. obli. distinguit, an verba sint concepta, donec voluero, vel donec reuocauero, & quidem dum Bart. tenet, quòd morte iudicatur reuocatio, seu declaratio reuocatæ voluntatis, contrarium communiter tenetur, vt attestatur Foller. in pract. crim. cano. fol. 282. in prin. Aliqui simpliciter dicunt, q vtroq; casu bannum censetur extinctũ. Et hanc dicit esse communem opi. Ant. Gomes. c. 8. delictorum, nu. 5. Sicut etiam talis voluntas, seu arbitrium morte extinguitur, ita etiã extingui debet eius effectus. Sed certè apud nos contrarium seruatur, nã ex quo condemnatio fit à iudice tanquã persona publica, & sub nomine officij, tale arbitrium transit ad successorem.

QVAESTIO LXXII.

SVMMARIVM.

1 *De pœna infamiæ.*
Quibus casibus pœna infamiæ de iure communi incurratur? ibid.
2 *Tergiuersator punitur pœna infamiæ.*
3 *Damnatus publico iudicio efficitur infamis.*
Et quid si processum fuerit per viam inquisitionis? ibid.
4 *Infamis an possit testificari?*

1 EST etiam grauis pœna infamiæ, quæ quibus casibus de iure communi incurratur, vi dere potes apud Cali. in Margar. filci, fol. 99. vbi enumerat 61. casus, in quibus pœna ignominiosæ missionis, & infamiæ imponitur.

2 Tergiuersator punitur pœna infamię & 5. lib. auri, & ita dicunt cõmuniter Doctores, vt ait Marian. in rubr. de calum. n. 6. Et in proposito de præuaricatore, scias quod Oldra. tristitia cuiusdam criminis præuaricationis obiit, vt dicit Paulus de Castr. in l. 1. in vltimis verbis, C. de aduoc. diuersorum iudi. quem refert Nunius de los corregidores fol. 34. co. 2. ver. Cõsulo.

3 Damnatus publico iudicio efficitur infamis, l. infamem, ff. de publ. iud. & hęc quidẽ conclusio de plano procedit, quãdo processum est via ordinaria, & sic per accusationem. Sed quid si processum fuerit via extraordinaria & sic per inquisitionẽ, nunquid damnatus in eo iudicio erit infamis? Resp. Aliqui dicunt, quòd non, & dicit Cald. consi. 1. de pœnis, quòd hoc est communius, & benignius, vt mitius, quàm fieri potest, in pœnis agatur. Contrariam autem sententiam, sc. quòd imo etiam condemnatus per viam inquisitionis, de crimine publici iudicij, efficiatur infamis, dicit esse communem Ang. in l. ea quidem, nu. 28. C. de accus. Et hæc opi. mihi magis placet, quia cessatio solennitatis in procedendo, nõ facit cessare pœnam, & cõsequenter neq; etiam infamiã. Et hoc multò magis locum habet de iure ciuili, secundum quod etiam in processu inquisitionis imponitur pœna ordinaria, vt dixi suprà. q. 60. versi. Potest etiam. Et hoc quidem satis de plano procederet, quando condemnatio super inquisitione, secuta est contra reum prẽsentem, & auditis suis defensionibus: sed si secuta esset in contumaciam, vel etiam cõtra præsentem, non seruatis tamen seruandis, fortè verior est contraria opin. quòd ex tali condemnatione reus non efficiatur infamis, quam dicit esse communem Viuius in lib. communium opi. in verbo Infamia iuris.

4 Quæro, nunquid Infamis possit testificari? Dixi suprà, libr. 2. §. Testis, & suprà hoc eod. §. q. 24. versic. Item infamis, & q. 25. circa princ.

QVAESTIO LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *De pœna priuationis officij, vel beneficij.*
Et quibus casibus de iure communi incurratur? ibidem.
2 *Iudex committens barat ariam priuatur officio.*
Et quæ sit pœna corrumpentis iudicem? ibid.
3 *Iudex propter negligentiam potest officio priuari.*
Officiales hodie non syndicantur de negligentia, ibidem.
4 *Notarius condemnatus ex eo, quòd deliquerit in officio tabellionatus, an cẽsetur priuatus officio?*
5 *Clericus beneficiatus, contrahens matrimonium amittit beneficium.*
Et an sit priuatus ipso iure, an autem sit per sententiam priuandus? ibid.
Et quid si contrahit cum impubere? ibid.
Et quid si vxor ante copulam ingrediatur monasterium, nunquid ipse recuperet beneficium? ibid.
6 *Clericus, qui per annum sustinet excommunicationem, priuatur beneficio?*
Clericus periurus priuatur beneficio ibid.
Clericus simoniacus priuatur beneficio ibid.
Clericus factus miles secularis amittit beneficium. ibidem.

7 Clericus

7 *Clericus excommunicatus est ipso iure priuatus fructibus beneficij.*
Et an clericus excommunicatus sit alendus ex fructibus beneficij? ibid.
Clericus hæreticus, & eius filij amittant beneficia, si quæ habent, ibid.
Clericus colludens in causa beneficij, potest priuari, ibid.
Clericus non incumbens horis diuinis, est priuandus beneficio, ibid.
Clericus homicida priuatur beneficio, ibid.
8 *Prælati insufficientes debent deponi.*
Et quid in Papa? ibid.
Episcopus negligens non potest deponi nisi à summo pontifice, ibid.
9 *Clericus priuatus beneficio tenetur restituere fructus perceptos à die commissi delicti.*

1 VIC etiam valde affinis est pœna priuationis officij, dignitatis, vel beneficij, quam quidem pœnam qui de iure communi incurrant, videre potes apud Calic. in Margar. fisci, fol. 110. & sequen. vbi enumerat centum quinquaginta casus, in quibus est imposita pœna priuationis militiæ, sacerdotij, cinguli, officij, vel dignitatis.

2 Iudex committens baratariam, priuatur officio, quod de præsenti habet, & facultate alia habendi in futurum, l. iudices, C. de dignita. lib. 12. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Boss. in tit. de offici. corruptis pec. post nu. 10. prætereaq; punitur pœna legis Iuliæ repetundarum, scilicet exilio, vel etiam grauius secundum qualitatem facti, vt est tex. in l. lex Iulia, §. fin. ff. ad l. Iul. repet. Et ita videtur colligi ex gl. fin. in l. 1. C. ad l. Iul. maiest. quam sequuntur cæteri, vt attestatur Grammat. consi. 35. num. 9. vbi in facti contingentia consuluit, & refert Prac. Millei, fol. 95. nu. 48. & Papo lib. 6. nu. 2. Arresto 14. ita fuisse in facto obseruatum Parisiis contra quendam regium consiliarium, qui pro furtis, & sceleribus per eum cõmissis, fuit exauctoratus, & degradatus, & suis insignibus spoliatus, & deinde emendam honorabilẽ peregit, &c. Cogitur etiã persoluere quadruplũ eius, quod accepit, & in hoc pariter omnes concordant, vt dicit Bos. in loco prealleg. Sed aduerte, qa non semper istud quadruplũ applicatur fisco, sed tantũmodo quãdo versatur turpitudo ex parte vtriusq;, scilicet dantis & recipiẽtis. Quando aũt turpitudo est solummodo ex parte vnius, tunc dimidiũ quadrupli applicatur fisco, & dimidiũ alteri parti. Ita dicit gl. in l. 1. in gl. fi. C. ad l. Iul. repet. quã sequuntur Doct. vt attestatur Chass. super consue. Burg. fol. 89. vers. nouus casus. Quæ autem sit forma degradationis doctoris, videri potest apud Gram. super ca. Regni, fol. 122. post nu. 28. vbi refert, quomodo degradatus fuerit quidã doctor. Pars autem iudicem corrumpẽs, scilicet dãs ei pecuniam, vt pro se iniustè pronunciet, perdit datum & litem, pariterq; dans vt iustè pro se pronunciet. Ita tenet gl. in l. 2. in verb. In bona, ff. de con. ob turpem causam, quam dicit esse communiter approbatam Roman. ibid. nu. 7. Didac. super reg. peccatum, fol. 102. Vbi verò quis daret pecuniam iudici, vt iustitiam ministraret celeriter, nõ videtur iudicem corrumpere voluisse, ideoq; poterit pecuniam datã repetere, & ita frequentiori iudicio, & interpretum suffragio receptum esse ait Didac. super d. reg. peccatum, fol. 103. Intrans autem cameram iudicis, & nõ data pecunia, sed blandis verbis persuadens, vt pro se sententiam ferat non amittit litem, sed punitur pœna centum aureorum. l. 1. in fin. ff. de ambi.

3 Item iudex propter negligentiam potest officio priuari, super qua negligentia in facti contingentia cõsuluit Rui. cons. 12. lib. 5. Scias tamen, quòd hodie officiales non syndicantur de negligentia, & ita obseruat cõsuetudo, quæ multum fauet assessoribus, vt dicit Ange. de syndi. nu. 8. quem refert Amad. de synd. nu. 247. in fi. Quod intellige vt procedat, quando talis negligentia est leuissima culpa, vel etiã quando est leuis, secus autem si esset lata culpa, & sic dolo proxima, nam de ea vtique syndicantur. Et ita obseruat consuetudo, vt attestatur Catald. de synd. q. 13. & 265. Boss. in tit. de offic. corrup. pec. nu. 26. vbi subdit, quod ita etiam attestantur omnes. Debent ergo officiales syndicari tantummodo de furtis, barataria, & illicitis extorsionibus. Et ita de consuetudine obseruari attestatur Fran. Accur. de synd. quẽ refert, & dicit esse notabile verbum Amad. de synd. nu. 136. in fin.

4 Notarius condemnatus ex eo q; deliquerit circa officiũ tabellionatus, puta,

qui falsum instrumẽtum fabricauit, censetur priuatus officio tabellionatus, ideoq; non potest noua instrumenta conficere, sed antequam sit condemnatus, non intelligitur priuatus. Et hæc est communis opi. vt dicit Alex. in l. si quis ex argentariis. §. 1. nu. 6. ff. de edendo.

5 Clericus beneficiatus, matrimonium contrahẽs, priuatur beneficio, vt est text. in c. 1. de cle. coniug. Et hoc locum habet non modo in clerico, qui sit in sacris constitutus, sed etiam in eo, qui sit in minoribus, nam & ipse si vxorem ducat, beneficiis priuatur. Et ita concludunt omnes Doct. vt dicit Euerard. cons. 111. circa princip. Adde, quòd illud perdit, etiam si matrimonium sit nullum ex causa consanguinitatis. Et ita communiter tenetur, vt dicit Imol. in c. Ioan. post n. 24. vers. Quarto casu de clerico coniug. Sed nunquid est ipso iure priuatus beneficio, an autẽ est priuandus? Respo. Aliqui simpliciter dicunt, quod non est priuatus ipso facto, sed venit per sententiam priuandus. Et hanc opin. dicit esse cõem Euerard. in d. cons. 111. col. 1. ver. In contrarium tamen. Alij verò simpliciter dicũt, quòd eo ipso quòd contrahit matrimonium ipso iure 6 beneficium amittit. Et hanc opin. tenuit gl. in d. c. 1. in gl. 1. quam dicit esse communiter receptam Didac. super 4. decretal. fol. 81. num. 4. Hanc etiam opin. dicit esse communem Menchiaca lib. 3. de testa. §. 22. nu. 45. in fi. Tu verò dic, quòd, aut matrimonium de iure valet, puta, quia non est in sacris constitutus, & contrahit cum ea, cum qua nullum est legitimum impedimẽtum, & tunc priuatur ipso iure, Aut matrimonium est nullum, puta, quia talis clericus erat in sacris constitutus, vel si erat in minoribus, scienter cõtraxit cum consanguinea, & non est secuta copula carnalis, & tunc non perdit beneficium ipso iure. Et hanc dicit esse communem opi. Bermon. de concub. fo. 404. in prin. quæ mihi etiam magis placet. Sed quid si contraxit matrimoniũ nulliter cum impubere, nunquid & eo casu amittit beneficium? Resp. quòd non, & est communis opi. vt attestatur Didac. super quarto decretal. fol. 81. post nu. 4. quem refert Menchiaca in d. §. 22. nũ. 46. nam cum impubere nõ potest vere dici contractum matrimonium, sed tantum sponsalia de futuro, propter quæ certum est, quod clericus beneficium non amittit. Sed quid si vxor ante copulam ingrediatur monasterium, nunquid ipse recuperabit beneficium? Resp. quòd nõ, & ita tenent communiter Doct. vt dicit Summa Angelica, in verbo, Clericus, §. 5. num. 1. Adde, quod Clericus matrimonium contrahens non modo amittit beneficium, sed etiã quoscunq; regressus, accessus, & alia quælibet iura sibi ad beneficium ecclesiasticũ competentia. Ita tenet glo. in d. c. 1. in verbo, Clericalis, de clerico coniug. in 6. & est commu. opin. vt ait Dida. super 4. decretal. fol. 82. nu. 5. Item clericus contrahens matrimonium amittit pẽsionem, quam in resignatione beneficij sibi reseruauerat super fructibus. Et est communis opi. vt ait Gigas de pensio. q. 54. quem refert, & sequitur Bermon. in loco prælegato, fol. 404. num. 3. in fi. etiam si huiusmodi pensio fuerit cõstituta simpliciter, nullo adiecto onere spirituali. Et ita obtinuit vsus Romanæ curiæ, vt attestatur Didac. in loco prælegato, post nu. 6.

Item clericus, qui sustinet excommunicationem per annum, priuatur beneficio. Et est cõmunis opi. vt attestatur Feli. in c. 1. nu. 8. de iudic. talis enim videtur de hæresi suspectus. Item clericus periurus priuatur beneficio. Dixi suprà hoc eo. li. §. Periurium, vers. Item clericus. Item clericus simoniacus priuatur beneficio, vt dixi suprà hoc eo. li. §. Simonia. vers. Item clericus, qui effectus est miles secularis, amittit beneficium. Ita dicit glos. in cap. fin. in verbo, Redierint, de cleric. non residen. & est communis opin. vt attestatur Imola in dict. cap. fin. nume. 6. Barba. consi. 11. colum. fin. versic. Præterea facit, lib. 1. quem refert Gigas de pensio. quæst. 55. num. 2. Nam eo ipso, quod secularem militiam assumit, videtur clericali militiæ renunciasse.

7 Pariter etiam clericus excommunicatus est ipso iure priuatus fructibus beneficij, & est communis opin. vt dicit Ripa in c. 1. nu. 27. de iudic. Et nota, quòd licet clerico, qui fuerit propter crimen depositus, aut suspensus, exhibenda sint alimenta

menta ex redditibus sui beneficij, tamen clerico excommunicato, etiam si egenus & pauper sit, nihil datur. Et ita frequentissimo omnium consensu receptum est, vt ait Didac. lib. 3. resolutionum, c. 13. post nu. 8. versic. XII. hinc. Hæc tamen omnia intellige vt procedant, modo excommunicatio sit iusta, aliàs secus, vt dixi infrà, lib. 7. §. Excommunicatio. Item clericus hæreticus, & eius filij admittunt ipso iure beneficia, dixi suprà. §. Hæresis, versic. Item clericus colludens in causa beneficiali debet beneficio priuari, vt est tex. in ca. audiuimus, de colluſ. deteg. Et potest poni exemplum in sene, qui sit infirmus, qui permutat pingue beneficiũ cum nepote, vel cõsanguineo dante beneficium exile: his enim concurrentibus, talis renunciatio præsumitur facta in fraudem. Et ita tenent communiter Doct. vt dicit Anan. in d. c. audiuimus, post nu. 2. versi. Et prædicta. Item clericus, qui non dicit officiũ, neq; incumbit horis diuinis, priuandus est beneficio, & tenetur etiam restituere fructus perceptos. Et hęc est communis opin. vt dicit Bello. consi. 56. nu. 3. Item clericus committens homicidium qualificatum, puta, assassinium, vel parricidium, amittit beneficium: propter simplex autem homicidium nõ amittit ipso iure, sed venit per sententiam priuandus. Dixi suprà, hoc eod. lib. §. Homicidium, versi. De iure autem. Item clericus bannitus perpetuò, priuandus est beneficio, cùm non possit in eo seruire. Et ita iudicatum fuit per parlamentum Tholosanum, vt refert Rebuff. in pract. beneficia. fol. 472. num. 57.

8 Prælati insufficientes debent deponi, secundum glos. in c. 1. in verbo, Sufficientem, de renunc. sexto, quã dicit esse communiter approbatam Alcia. de præsum. in 3. regula, præsump. 19. nume. 5. Scias tamen, quòd episcopus negligens non potest ab aliquo deponi, præterquam à summo Pontifice. Et ita communiter concluditur, vt dicit Abb. in c. excommunicamus, el 1. in fi. de hær. Sed quid in Papa, nunquid & ipse propter insufficientiam deponi poterit? Respon. quòd non, & ita receptum esse attestatur Gomes. in ca. 1. post nu. 115. de constit. in sexto.

Cæteros autem casus, in quibus clericus beneficij priuationem incurrit, videre potes apud Rebuffum in loco præalle.

9 Et scias, q̃ clericus committens delictum, propter quod possit priuari beneficio, licet habeat ius in re, quousque sit priuatus, postquam tamen eo priuatus est tenetur restituere fructus perceptos à die commissi delicti, vel quos percipere potuit, siue extent, siue sint consumpti, & siue effectus sit locupletior, siue non. Ita tenet Pau. de Cast. in l. 1. nu. 3. C. de his quib. vt indig. & est communis opi. vt attestatur Diaz in pract. crim. canon. c. 123.

QVAESTIO LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *De pœna degradationis.*
Duplicem esse degradationem, & quæ sit earum forma, ibid.
2 *Clericus non est deponendus, nisi propter graue crimen.*
3 *Clericus pro quibus criminibus actualiter degradari possit?*
4 *Quot Episcopi interuenire debeant degradationi?*
5 *Pœna degradationis imponitur etiam doctoribus & militibus.*

1 QVandoque etiam imponitur ab ecclesiasticis iudicib. pœna depositionis ab ordine, siue degradationis. Et scias, q̃ duplex est depositio, siue degradatio, scilicet verbalis, & actualis. Verbalis est, quando Episcopus pronunciat sententiam contra clericum, per quam priuat illum ordinibus clericalibus. Et hæc proprie loquendo appellatur depositio, licet plerunq; à Doctoribus dicatur etiam degradatio. Et huius depositionis forma habetur in libro põtificali, fol. 188. Actualis autem depositio, quæ proprie appellatur degradatio est, quando clericus non modo per sentẽtiam priuatur, sed etiam actualiter, & personaliter degradatur, exuitur, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis, iuxta formam traditam in d. lib. pontificali, fol. 190. & seq. quem refert Foller. in pract. crim. canon. fol. 270. nu. 17. Et effectus huius differentiæ est maximus, vt dixi suprà q. 37. versi. Scias etiam.

2 Regulariter autem clericus nõ debet deponi, nisi propter graue crimen. Et hęc est communis resolutio, vt dicit Sylua de beneficio, fol. 109. num. 4.

Cæterum

3 Cæterum actualiter deponi seu degradari non potest clericus, nisi pro tribus criminalibus, vt dixi suprà in d. q. 36. vers. Scias etiam.

4 Sed quæro, quot episcopi debeant interuenire depositioni, siue degradationi? Resp. quòd si degradandus est episcopus, requiruntur duodecim episcopi: Si est presbyter, requiruntur sex: Si est diaconus, vel subdiaconus, tres: Si est clericus in minorib. constitutus, sufficit proprius episcopus. Ita est tex. in c. fin. 15. q. 7. Et aduerte, q̃ si tales episcopi inter se discordent in p̃nunciando, sufficit maior pars. Et hæc est cõmunis opi. vt dicit Summa Syluestrina, in verb. Degradatio, q. 1. Hæc tamen, quæ dicta sunt de numero episcoporum, intellige vt procedant, quando post huiusmodi verbalem depositionem veniendum est ad actualem: sed quando depositio verbalis non fit ad effectum, vt sequatur actualis degradatio, tunc solus episcopus potest verbaliter deponere, seu degradare. Et ita de generali consuetudine obseruatur, vt ait Foller, in practi. crim. canon. fol. 270. nu. 6. in fi. Quinimò hodie etiam, quando deueuiendum est ad actualem degradationem, potest solus episcopus adhibitis prælatis degradare, ita statuente sacro Tridentino concilio, vt refert Diaz in pract. crimin. canon. cap. 3. nu. 7.

5 Scias autem, quòd hæc degradationis pœna nõ modo locum habet in clericis, sed quãdoq; etiam in laicis aliqua dignitate insignitis, puta, si sit aliquis Doctor, qui propter aliquod delictum priuãdus sit cingulo doctorali, de quo dixi suprà, q. 73. versic. Iudex committens, vbi etiam posui quædam exempla. Idem etiam in militibus, quando propter aliquod delictum militare sunt puniendi, nam solent degradari, & exui cingulo militari. Et dicit Marian. in ca. proposuisti, post nu. 34. de foro comp. quòd ita seruant Duces, & Capitanei armorum, quando faciunt aliquem suspẽdi ex his, qui portant sua bona, quæ nos diuisam appellamus, quia scilicet prius illa denudant tali diuisa.

QVAESTIO LXXV.

SVMMARIVM.

1 *De pœna suspensionis.*
Et quibus casibus incurratur? ibid.
2 *Sacerdos benedicens secundas nuptias, est suspensus ab officio, & beneficio.*
Et an sit suspensus ipso iure? ibid.
3 *Clericus notorius fornicator, vel simoniacus in ordine, est ipso iure suspensus ab officio.*

1 CAeterùm vbi crimen non est valde graue, non solet clericis imponi pœna priuationis beneficij, vel depositionis ab ordine, sed tantummodo pœna suspensionis, quæ quidẽ suspensio est quædam censura ecclesiastica, propter quam clerico interdicitur officium, seu beneficium, vel administratio, seu executio ordinis, vel iurisdictionis. Et habemus in iure nonnullos casus, in quibus imponitur huiusmodi suspensionis pœna, quos recenset Summa Syluestrina, in verb. Suspensio, in 6. quæst.

2 Sacerdos benedicens secundas nuptias est suspensus ab officio, & beneficio, c. 1. de secund. nup. Scias tamen, quòd non incurrit hãc pœnam ipso iure, sed est per sententiam suspendendus. Et est communis opin. vt attestatur Diaz in practic. crim. canon. cap. 68. circa fin.

3 Clericus notorius fornicator, vel simoniacus in ordine, est ipso iure suspensus ab officio. Dixi suprà hoc eo. lib. §. Fornicatio, versi. Sed quæro, & §. Simonia, vers. Sed quæro.

QVAESTIO LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *De pœna ecclesiastici interdicti.*
Et quibus casibus incurratur? ibid.
2 *Ciuitas exigens ab aliqua pedagia pro rebus suis, incurrit pœnam interdicti.*
3 *Ciuitas aliquid committens contra episcopum suum, incidit in pœnam interdicti.*
Et an requiratur quòd sit proprius Episcopus? ibid.
Et an cessante detentione Episcopi esset interdictũ? ibid.

1 INter ecclesiasticas censuras est etiam pœna interdicti ecclesiastici, quæ quidem est separatio à iure, vel à iudice facta à certis sacramentis, & omnibus diuinis officiis, & ecclesiastica sepultura, in quam pœnam, qui incurrant, videre potes apud Summistas, in verb. Interdictũ.

2 Ciuitas, castrum, aut villa exigens pedagia ab aliquo pro rebus suis, quas non negocian-

negociandi causa defert, est ipso facto interdicta, c. quanquam, de censib. in 6. Sed certè quidquid sit de iure, iste casus non est à consuetudine receptus, neq; seruatus, vt dicit Io. Cald. in tract. de interdict. in 1. parte, nu. 51. in fi. & quanuis Summa Syluestri. in verbo, Interdictum, 4. q. 1. in tertio casu, dicat, quod secundum Arch. hæc opinio communiter non tenetur, ex quo sententia interdicti trahit secum effectum suum, absq; eo, ꝙ vtentium moribus recipiatur, prætereaque in d. c. quanquam, dicitur, contraria consuetudine non obstante: non tamen puto recedendum esse à sententia Io. Cald. postquam videmus d. c. non seruari in ipsamet ciuitate Romana, neq; in aliis terris ecclesiæ, à quibus in concernentibus iuris canonici obseruantiam, debent aliæ ciuitates normam, & regulam accipere.

Item ciuitas, aliquid cõmittens contra Episcopum suum, vt capiatur, percutiatur, vel banniatur, est interdicta, Clem. si quis suadente, de pœn. Et aduerte, quia hæc pœna locum non habet, nisi sit suus proprius Episcopus illius ciuitatis, vt apparet ex verbis illius Clem. & ita firmant cõiter Scribentes, vt dicit Tortus inter consil. Ant. de Butr. cons. vlti. nu. 3. in fin. Idemq; si in aliquo loco Episcopus detineatur inuitus, vt ibi. Sed hæc intelligenda sunt vt procedant, quando ille, qui detinet Episcopum, vel illũ offendit, est dominus illius ciuitatis, aliàs secus. Ita videtur sentire gl. in d. Cle. 1. in verb. Si suasit, & ita tenent communiter Doct. vt dicit Soci. inter consil. Curt. Sen. cons. 20. post nu. 42. vers. Postremo concludenti. Et dicit Tortus in allega. consil. vlt. post nu. 4. quod ita notant communiter Doctores nemine discrepante. Item scias, quod statim cessante tali detẽtione Episcopi, cessat etiam interdictum ipso iure, & absq; alia declaratione. Et hæc est cõis. opin. vt attestatur Tortus in d. cons. vlt. nu. 5.

QVAESTIO LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *De excommunicationis pœna.*
Duplicem esse excommunicationem, maiorem scilicet, & minorem, ibid.
2 *Percutiens clericum est excommunicatus, & incidit in pœnas canonis, Si quis suadente.*
3 *Et quid si ipsemet clericus seipsum percutiat?*
4 *Et an percutiens clericum primæ tonsuræ tantum?*
5 *Et an percutiens religiosum religiosè viuentem, qui tamen professionem non emisit?*
6 *Et an percutiens clericum non euntem in habitu clericali?*
7 *Et an percutiens clericum, ignorans illum esse clericum?*
8 *Et quid si aliquis volens percutere Titium laicum, percusserit Caium clericum?*
9 *Et an percutiens clericum excommunicatum, incidat in pœnas dicti canonis?*
10 *Et an percutiens clericum degradatum incidat in pœnam illius canonis?*
11 *Et quid si clericus deprehensus fuerit in adulterio?*
12 *Et quid si clericus alium insultauerit?*
13 *Et quid si clericus velit aliquod delictum committere?*
14 *Et quid si offensio facta clerico sit leuis?*
15 *Et quid si aliquis percutiat clericum pluribus percussionibus eodem impetu, an incidat in plures excommunicationes?*
16 *Monachus non deferens habitum suæ religionis est excommunicatus.*
Et quid si deferat, sed occultè? ibid.
17 *Recipiens literas apostolicas de manu alterius, quàm eorum, qui sunt ad id deputati, est excommunicatus.*
18 *Clerici scienter participantes cum excommunicatis, sunt excommunicati.*
19 *Incendiarij sunt excommunicati.*
20 *Effractores ecclesiarum cum spoliatione, sunt excommunicati.*
21 *Offendentes Cardinales sunt excommunicati.*
Et an incidant in crimen læsæ Maiestatis? ibid.
22 *Religiosi, qui ministrant sacrum Eucharistiæ sacramentum alienis parrochianis, sunt excommunicati.*
23 *Percutientes iniuriosè, aut temere episcopum, sunt excommunicati.*
Et quid si quis illum percutiat causa suæ defensionis? ibid.
24 *Spoliantes Christianos nauigantes, vel naufragium passos, sunt excommunicati.*
Et an sit canon latæ sententiæ, vel ferendæ? ibid.
25 *Christiani deferentes arma, vel merces ad infideles, sunt excommunicati.*
Et quid tempore pacis? ibid.
26 *Doctores, vel scholares Bononiensis Academiæ, qui domos aliorum Doctorum, vel scholarium ante conductionis tempus præoccupare tentant, sunt excommunicati.*
Et an hoc locum habeat etiam in aliis gymnasiis? ibid.
27 *Schismatici sunt excommunicati.*
28 *Facientes seruari statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt excommunicati?*
Et quæ statuta dicantur contra ecclesiasticam libertatem? ibid.
29 *Vsurpantes ius patronatus in locis piis, sunt excommunicati?*

30 *Contra-*

30 *Contrahentes scienter incœstas nuptias sunt excommunicati.*

31 *Casus, in quibus pœna excommunicationis incurritur, qui sint?*

32 *In sententia excommunicationis an requiratur citatio?*

33 *Sententia excommunicationis lata ex falsa causa an valeat?*

34 *Sententia excommunicationis nulla an liget excommunicatum?*

1 SVcceſſiuè videamus de pœna excommunicationis, quæ eſt maior pœna, quàm eccleſia imponere poſſit, vt communiter dici ſolet, teſte Beroo in c. ſi quis preſbyterorum, poſt nu. 7. de rebus eccle. non alien. Et hæc quidem duplex eſt, ſcilicet maior, & minor: Maior excludit à perceptione ſacramentorum, & à cõmunione fidelium: Minor autem excludit tantummodo à perceptione ſacramentorum, non autem à communione fidelium. Et ita intelligendus eſt tex. in c. Engeldrudam, 3. q. 4. Et hunc intellectum ſequuntur omnes tam gloſſ. quàm Doctores, vt atteſtatur Ioan. de Anan. in Rubr. de cler. exco. num. 4.

2 Percutiens clericũ, ſiue illũ offendens, etiam abſq; vulnere incidit in canonem, c. ſi quis ſuadente diabolo, 17. q. 4. & eſt excommunicatus, ita quòd non poteſt abſolui niſi à ſummo Pontifice, vt ibi.

3 Adde quod etiã clericus ſeipſum percutiẽs incidit in excommunicationem, & pœnas dicti canon. Et ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in cap. contingit, el 1. nu. 6. de ſenten. excom.

4 Item quæro, nunquid diſpoſitio d. canonis habeat locum etiam contra eum, qui percutiat clericum primæ tonſuræ? Reſp. quòd ſic, ita tenet glo. in c. 2. in verbo, Clericos, de vita, & honeſtate clericorum, & eſt communis opi. vt dicit Albertus Trotius de vero, & perfecto clerico, lib. 1. in ſecundo dubio, quem refert Duennas reg. 99. in ſecunda ampliatione, & Viuius in lib. communium opi. in verbo, Clerici à poteſtate. Quam tamen nunq̃ vidi in practica obſeruari, niſi talis clericus incedat in habitu clericali.

5 Vlterius quæro, nunquid habeat locũ in perſonis religioſis, quæ regulariter viuunt, licet nõ emittat profeſſionem? Reſpon. q̃ ſic, ita tenuit Butr. in c. 2. nu. 6. de foro compe. & eſt communis opin. vt atteſtatur Boër. de vita, & ſtatu hærem. nu. 14. quem refert Duennas in loco præallegato, in tertia ampliatione.

6 Sed an percutiẽs clericum euntem in habitu laicali, erit excommunicatus? Reſpon. q̃ non, ſi ignorabat ipſum eſſe clericum, & hoc tenent canon. vt dicit Ange. in l. item apud. §. ſi quis virgines, nu. 1. ff. de iniur. Et dicit Aret. conſ. 163. nume. 16. quod clericus inuẽtus ſine habitu & tonſura, miſcens ſe enormib. ſceleribus, poteſt occidi abſq; eo, quod occidentes incurrant pœnam excommunicationis. Et quod ita tenent omnes Docto. ſubdens, quod licet dubium ſit, nunquid iſte perdat priuilegium clericale quò ad forum, tamen hoc, quod occidens, vel percutiẽs talem clericum non incidat in canonem excommunicationis, omnes tenent. In hoc propoſito vide quæ dixi ſuprà, q. 36. verſ. Quæro modo.

7 Sceſſiuè quæro, nunquid percutiens clericũ, ignorans iuſta & probabili ignorantia ipſum eſſe clericum, incidat in pœnas dicti canonis? Reſp. quòd non, & eſt communis opi. vt atteſtatur Placa lib. 1. delictorum, c. 27. nu. 13. Cæterum ſi ignoraſſet ex craſſa, & ſupina ignorantia, non effugeret pœnas excommunicationis. Ita tenet gl. in cap. ſi verò, in verbo, Ignorauit, de ſenten. excomm. quam dicit eſſe ab omnibus receptam Placa in loco præallegato, num. 20.

8 Sed quid ſi aliquis volẽs percutere Titium laicum, errans percuſſerit Caium clericum, putãs eſſe Titium laicum, nunquid incurret in pœnas excommunicationis? Reſp. Alan. tenuit quòd ſic, quem ſecuta eſt gl. in d. c. ſi verò, in verbo, Ignorauerit. Contrariam autem ſententiam, ſcilicet quod imò non incurrat in pœnam dicti canonis, tenuit Tancred. Et hanc dicit eſſe communem Didac. in repet. c. alma mater, fol. 497. poſt nume. 15. verſ. 9. ad eiuſdem, & in repet. c. quanuis, fo. 53. poſt num. 3. Placa in d. cap. 27. nu. 18. Vide quæ dixi ſuprà hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Dicunt etiam.

9 Sed nunquid clericus excommunicatus gaudebit priuileg. dicti canonis, itavt ſi quis eum offendat, incidat in pœnas ab ipſo

ipso canone impositas? Respo. quòd sic. Ita tenet Innoc. in c. si verò, nu. 3. de sent. excom. & ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in d. c. contingit, circa fin. quem refert Villalo. in sua collecta communiũ opi. in litera C. n. 81. Hanc etiam dicit esse communem opi. Duennas reg. 99. in 8. ampliatione, Faciunt quæ dixi supr. q. 30. vers. Quæro etiam.

10 Quæro etiam, nunquid percutiẽs clericum degradatum incidat in pœnas d. canonis? Resp. quòd sic. Ita tenet Bald. in c. sedes apostolica, nu. 4. de rescript. & est communis opi. vt dicit Placa lib. 1. delict. c. 6. nu. 6. Intellige, si fuit tantummodo degradatus verbaliter, nã si fuisset actualiter, & solenniter degradatus, aliud esset dicendum.

11 Pone, quòd pater, aut maritus deprehendant clericum in adulterio cũ vxore, vel filia, eumq; percutiant, nunquid incident in pœnas d. canonis? Dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidium, vers. Dixi etiam.

12 Item quid si clericus aliquem insultauerit, nũquid licebit insultato illum offendere citra pœnam d. canonis? Dixi in d. §. Homicidium, vers. Præterea etiam.

13 Sed hic quæro, quid si clericus velit aliquod delictum committere contra personam, vel res alterius, nunquid poterit laicus illum prohibere? Resp. quod sic, & potest illum impunè capere & ligare, si aliter eum à maleficio prohibere non potest. Et est cõis opi. vt dicit Abb. in c. cum non ab homine, nu. 11. & seq. prout illum refert Boss. in titu. de capt. nu. 39. Faciunt quę dixi suprà q. 28. ver. Quæro nunquid.

14 Scias tamẽ, quòd dispositio d. c. si quis suadente, non habet locum, vbi offensa esset leuis, nã pro leui iniuria poterit episcopus ipsum excommunicatum absoluere. Et ita communiter tenetur, vt dicit Abb. in c. peruenit in fin. de sent. excom. quem refert Dec. in ca. peruenit, col. 1. post nu. 1. de appel. Reperio autẽ, quòd Cald. cons. 7. de senten. exco. consuluit in facti contingentia, quod clericus, qui in ludo iuuis alium clericum in terram proiecerat, ita q̃ ex eius ore modicum sanguinis exiuerat, erat excõmunicatus. Similiter ẽt consuluit Zabarel. cons. 42. quod duo clerici, qui simul rixando se inuicem pedibus, & manibus percusserant, erant excõmunicati. Sed certè põt in huiusmodi casib. episcopus absoluere, vt suprà dixi.

15 Sed pone, quòd aliquis percutiat clericum pluribus percussionibus eodem tamen impetu, nunquid dicetur incidisse in plures excommunicationes? Dixi infrà q. 84. vers. Scias etiam.

16 Monachus, habitum religionis suę nõ deferens, incurrit pœnam excommunicationis, cap. vt periculosa, ne clerici, vel mona. in 6. Et ita volunt Doctores, vt dicit Ruin. cons. 7. nu. 14. in fi. lib. 5. possunt tamen hoc casu monachi ab eorum superiore absolui, vt consuluit Calde. cons. 6. de sent. exco. in facti cõtingentia de duobus religiosis, qui habitum secularẽ publicè assumpserunt. Sed quid si illum deferat, sed occultè? Resp. Aliqui dicunt, q̃ hoc casu non incurrit excommunicationem, & fuit opi. Archid. in d. c. vt periculosa. Et dicit Claud. in repet. l. vt vim, nu. 99. ff. de iustitia & iure, quod illũ sequuntur cõiter Doct. Contrariam verò opin. quod scilicet monachus occultè habitũ deferẽs incurrat nihilominus in excommunicationem, tenuit glo. in clem. fi. in verbo, Extrinseci, de vita & honest. cler. & dicit Calc. cons. 123. nu. 1. quod hæc est cõmunis omnium opi. vbi consuluit super hoc art. in facti contingentia. Et hæc opi. glo. mihi magis placet, superfluum enim redderetur mandatum diuersitatis habitus, si illum occultare liceret, quod tamẽ semper intelligo, vt procedat, nisi fiat cũ causa, & licentia superioris.

17 Recipientes literas apostolicas, dum ipsi sunt apud apostolicam sedem, de manu alterius, quã summi Pontificis, vel deputatorum ad illud officium, sunt excõmunicati, c. dura, de crimin. falsi. Sed hoc non seruatur, Papa sciente & tolerante, vt atteſtatur Summa Siluest. in verbo, Excommunicatio 6. in 4. excommunicatione in fine.

18 Clerici, qui scienter participant cum excommunicatis à Papa sunt excommunicati, c. significauit, de sentent. excom. Scias tamen, quod ad incurrendam hanc excommunicationem quinq; requiruntur. Primò, q̃ participent. Secundò quòd scienter. Tertiò, quòd sponte. Quartò,

quòd in diuinis. Quintò, quòd talis sit à papa nominatim excõmunicatus. Et hęc est cõis opi. vt attestatur Summa Silvest. in verb. excommunicatio 6. in 6. excommunica. Et nota, quòd hæc est excommunicatio maior, non autem minor, vt sentit gl. vnica, in d. cap. significauit, quæ in hoc communiter reprobatur, vt dicit Sũma Silvestr. in loco prælegato.

19 Incendiarij sunt ipso iure excommunicati, c. tua nos, de sentent. excom. Scias autem, quòd incendiarij locorum sacrorum ante denunciationem absoluuntur ab episcopo, post denunciationem autẽ non absoluuntur nisi à summo pontifice. Et hæc est magis communis opi. vt dicit Summa Silvest. in d. verbo, Excommunicatio 7. in 7. excommunicatione, in 2. dubio.

20 Effractores ecclesiarũ cum spoliatione sunt excommunicati, c. conquesti, de senten. exco. & ante denunciationẽ possunt quidẽ absolui ab episcopo. sed post denunciationem solus Papa absoluit, secundum communem opin. vt attestatur Sum. Silvestr. in d. verbo, Excommunicatio 6. in 8. exco. Et aduerte, quia ad hoc vt habeat locum dispositio d. c. nõ sufficeret sola effractio, neq; sola spoliatio, sed vtrũq; requiritur. Et hãc dicit esse communem opin. Remigius de immu. ecclesiæ. fol. 205. fal. 33.

21 Offendentes percutiendo, capiendo, vel hostiliter insequẽdo Cardinales S. R. ecclesię, sunt excommunicati, & diffidati apud omnes, ita ꝙ possunt ab omnib. impunè offendi, ca. felicis de pœnis in 6. Benè verum est, quod ad hoc vt talis diffidario locum habeat, requiritur sentẽtia declaratoria, secundum Gemin. in d. ca. felicis. Et ita etiam tenent communiter Doctores, vt dicit Boss. in titul. de hæret. post nu. 29. Et hic casus contigit de facto in Cardinali Papiẽsi, qui fuit interfectus à duce Vrbini, super quo casu consuluit Ruin. cons. 4. lib. 5. & Ferretus cons. 31. An autem offendẽs Cardinalem, dicatur cõmittere crimen læsæ Maiestat. dixi suprà hoc eod. libr. §. Læsæ Maiest. vers. Quæro nunquid. Vide quæ dixi infrà, versiculo. Percutientes.

22 Religiosi, qui sacramerum extremæ vnctionis, vel eucharistiæ ministrant sine licentia presbyteri parrochialis, vel matrimonia solemnizant, sunt excommunicati, clem. religiosi, de priuil. Et sciąs, ꝙ hæc excommunicatio generaliter comprehendit quosq; religiosos, & ita communiter tenetur, vt attestatur Summa Silvestr. in d. verbo, Excommunicatio 7. in 14. excommun. in 2. dubio.

23 Percutientes iniuriosè, aut temerè episcopum sunt excommunicati, Clem. 1. de pœnis, vt in casu in quo consuluit Bolognin. cons. 75. Hæc tamen pœna locum non habet, vbicunq; offendens episcopũ vel Cardinalem, id faceret causa suę propriæ defensionis: nam eo casu nõ dicitur facere iniuriosè, nec temerè, & consequẽter non incidit in pœnas à d. clem. impositas. Ita dicit gl. in d. clemen. 1. in prin. in verbo. Temerè, & in cap. felicis, in verbo, Percusserit, de pœnis, in 6. quas Doctores communiter sequuntur, vt dicit Soc. inter consilia Curtij Sen. consil. 20. nu. 39. & nu. 49. Tortus in d. cons. vlti. post nu. 12. Colleg. Flor. inter consilia Curt. Sen. cõs. 21. nu. 8. vbi consuluit pro ciuitate Florẽtina, in qua fuerat furore populi suspensus Archiepiscop. Pisanus, & captus Cardinalis Saluiatus, in quo casu pro ipsa ciuitate pariter consuluit Aret. cons. 165. & Soc. inter cons. Curt. Sen. in d. cons. 20. & Tortus inter cons. Ant. Butr. in d. cons. vltimo. Quinimò ex quacunq; causa excusari possit à temeritate, & à dolo, cessabit etiam pœna d. Clemẽ. secundum gl. in d. verbo, Temerè, quam dicit esse communiter approbatam Tortus in d. cons. vlt. post nu. 5. vers. Stat ergo.

24 Spoliantes Christianos, nauigantes, p honestis causis, & negociationibus, sunt excommunicati. Scias tamen, quòd hic canon non est latæ sententiæ, sed ferendæ, secundum communem opin. vt attestatur Summa Silvestr. in verbo, Excommunicatio 8. in 20. excom. in 2. dubio. Pariter etiam sunt excommunicati spoliãtes Christianos naufragium passos rebus suis. Et hic est canon latæ sententiæ, modo competens monitio pręcedat secundum opinionem Innoc. quam dicit esse communem Summa Silvest. in loco prælegato.

Chri-

25 Christiani deferentes Saracenis, habẽtibus bellum cum Christianis, arma, ferrum, &c. sunt excommunicati, c. ita quorundam, de Iudæis, & puniuntur pœna capitis, vt est text. in l. 1. & 2. C. quæ res expor. non poss. Debes autem scire, quod tempore belli omnino prohibitũ est ad eos deferre quascunq; merces, etiam ex his, quæ nõ sunt expressè prohibitę in dictis iuribus. Et hanc dicit esse communẽ opi. Alex. cõs. 130. post n. 1. lib. 7. quẽ refert Boër. decis. 178. nu. 18. & Stracca de mercator. fol. 68. nu. 40. Et licet ipse Stracca videatur de iuris rigore inclinare in contrariam sententiam, fatetur tamen ibi, n. 47. in fi. ꝙ communis opi. est vsu recepta & consuetudine approbata. Et aduerte, ꝙ a in hoc non attenditur, an deferẽs hoc faciat ea intẽtione, vt Christiani impugnẽtur, vel non, secundum DD. vt dicit Alex. in d. cons. 130. post nu. 1. Et hoc adeo verũ est, vt neq; etiam, liceat eo tempore belli ad eos deferre arma, vel alias merces ꝓhibitas, pro redemptione captiuorũ. Et est cõis opi. vt attestatur Alex. in d. con. 130. post nu. 1. Summa Siluest. in verbo, Excõmunicatio 7. in 21. excom. nu. 6. Dicũtur aũt Saraceni habere bellum cũ Christianis, quando bellum gerunt cum aliquo Principe Christiano, seu dominio, vel oppido, secũdum communem doctrinam vt attestatur Summa Siluest. in loco prę-alleg. nu. 4. Cæterum cessante bello, licitum est Christianis ad Saracenos quascũque merces deferre, modo non sint ex ꝓhibitis. Et hæc est communis opin. vt dicunt Alexand. & Boërius in locis præallegatis. Quæ autem sint merces prohibitæ, habetur in legibus & capitulis superius allegatis, & diffuse per Straccam, vbi suprà folio 115. numero 12. & aliis sequen.

26 Magistri, & scholares Bononiæ, conuenientes Hospitem, pro conducendo hospitio aliorum magistrorum, vel scholarium, ante tempus cõductionis elapsum sunt excommunicati, cap. 1. de locato. Et nota, quòd in hoc ꝓposito nomine magistrorum veniunt Doctores secundum omnes, vt attestatur Summa Siluestr. in verb. Excommunicatio, in 4. excom. nu. 1. Hęc aũt cõstitutio localis est, & locum habet solum Bononiæ, non autem in aliis studiis, seu vniuersitatibus, etiam illis quæ sunt in terris ecclesiæ. Et hæc est cõmunis opinio, vt dicit Summa Siluestri. in loco præallegato, nu. 3.

27 Schismatici omnes sunt excõmunicati, c. 1. de schismati. Scias tamen in hoc ꝓposito, quòd quando duo, vel plures electi in Papam de Pontificatu contendũt, & aliqui bona fide vnum illorum habẽt pro vero Pontifice, qui tamen legitimè electus non est, illi sunt propter probabile dubium excusandi & ita sentiunt omnes diuini, & humani iuris periti, vt attestatur Simancas de hæret. ca. 56. num. 6.

28 Facientes seruari statuta, vel consuetudines cõtra ecclesiasticã libertatem sunt excõmunicati, c. nouerit, de sente. excõ. Scias autem, quod illa statuta vel cõsuetudines dicuntur esse contra ecclesiasticam libertatem, quæ veniunt contra priuilegium concessum ecclesiæ vniuersali à Deo, vel à Papa, vel Imperatore. Et hæc est cõmunis theorica omnium Doctorũ, vt dicit Abb. cons. 83. in primis verbis, lib. 1. quem refert Dec. in auc. Chassan. nu. 18. C. de sacrosanct. eccles. Hanc etiam dicit esse communem opi. Summa Siluestr. in verbo, Excommunicatio. 9. in 10. excommunicatione, nu. 1. Bertrand. cons. 50. nu. 4. & seq. lib. 1. in 2. parte.

29 Vsurpantes de nouo sibi ius patronatus à locis piis vacantibus, sunt excõmunicati, c. generali, de electi. in 6. Et ad hoc vt tales vsurpatores huiusmodi excommunicationis sentẽtiam incurrant, duo requiruntur. Primum, quòd vsurpent dicta iura de nouo, scilicet à 14. annis citra, Secundum, quòd illa occupent, ipsis locis vacantibus. Et hęc est communis opi. vt dicit Summa Siluest. in verbo, Excommunicatio 9. in 14. excommun. nume. 2.

30 Contrahentes scienter matrimoniũ in gradibus consanguinitatis vel affinitatis prohibitis, sunt excommunicati. Dixi sup. hoc eo. li. §. Incœstus, vers. Præterea.

31 Alios etiam excommunicationis casus poteris videre apud Sũmistas, in verbo, Excommunicatio, & apud Io. Ligna. in tract. de censura ecclesiastica.

32 Quæro, nunc, an in scientia excommunicationis requiratur citatio? Dixi suprà q. 31. vers. Item quæro.

33 Quæritur etiam, an sententia excommunicationis lata ex falsa causa valeat? Resp. quòd sic. Ita tenet glo. in c. 1. in verbo, Propter, de senten. excom. in 6. quam dicit esse communiter approbatam Soc. inter consilia Curt. Sen. consil. 20. nu. 24. in fin. Illam tamen puto restringendam esse vt procedat quando ille, qui excommunicat, etiam si sciuisset causam non esse veram, fuisset nihilominus excommunicaturus, vt declarat Socin. ibi.

Solet dubitari, nunquid sententia excommunicationis nulla afficiat, & liget excommunicatum. Tu dic, quòd si est lata ab homine, non ligat, si est nulla, vt dicit gl. in cle. 1. in verbo, Subiacere, de sent. excō. quam dicit esse communiter approbatam Soci. in alleg. cons. 20. n. 30. Et hoc adeo verum est, vt volenti dicere de eius nullitate, non sit opus petere absolutionem, neq; etiam ad cautelam, c. p tuas, de senten. excom. Et ita tenent Doctores, vt dicit Socin. in loco præallegat.

QVAESTIO LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *De pœna confiscationis omnium bonorum.*
Dispositio authenticæ, Bona damnatorum, an corrigat iura antiqua, per quã imponebatur bonorum confiscatio? ibid.
2 *Sententia capitalis ex dispositione statuti an secum trahat confiscationem bonorum?*
3 *Quæ sint crimina, pro quibus imposita est bonorum confiscatio?*
4 *Apostata punitur in confiscationem bonorum.*
Et quis dicatur apostata? ibid.
Et an apostata recipiatur ad pœnitentiam, vt hæreticus? ibid.
5 *An quilibet iudex possit imponere pœnam confiscationis bonorum?*
6 *Episcopi an habeant fiscum cui possint bona delinquentium applicari?*
7 *Quæ veniant in confiscatione bonorum?*
Et an ea omnia, quæ transeunt in extraneos hæredes? ibid.
Et an feudum? ibid.
Et an emphyteosis? ibid.
8 *Et an ius patronatus? ibid.*
9 *Et an in confiscatione bonorum mobilium, & immobilium veniant iura, & actiones?*
10 *Et an in confiscatione veniant bona prohibita alienari?*
Et quid si non sit expressum fideicommissum in casum alienationis? ibid.
Et quid si prohibitio facta sit ad tẽpus fauore ipsius prohibit? ibid.
11 *Et an in confiscatione bonorum filiisfamil. veniant etiam bona profecticia?*
12 *Et an aduenticia?*
13 *Et an castrensia?*
14 *Et an econtrà publicatis bonis patris, censeatur publicatum peculium profecticium filij?*
15 *Dos mulieris an confiscetur?*
16 *Bona alienata per delinquentem post delictum commissum, an veniant in confiscatione bonorum?*
Et quid si fraus interuenit? ibid.
17 *Et quomodo probetur fraus?*
18 *Et quid si ex eo delicto non est imposita ipso iure confiscatio bonorum, vel interdicta bonorum administratio?*
19 *Et quid si alienatio facta sit post accusationem?*
20 *Et quid si facta sit post sententiam?*
21 *Delinquens an possit dare de bonis suis in solutũ creditoribus?*
22 *Quando reperitur in bonis confiscatis precium rei vẽditæ per delinquentem, an possint possessores bonorum venditorum molestari?*
23 *Obligationes an transeant in fiscum?*
Et an obligatio naturalis? ibid.
Et an obligationes conditionales? ibid.
24 *In confiscatione an veniant bona futura?*
25 *Ius adeundi an transeat in fiscum?*
26 *An secuta confiscatione bonorum patris, reseruetur filiis aliquo portio?*
27 *Sententia confiscationis bonorum an trahatur ad bona sita extra territorium confiscantis?*
Et quid in bonis mobilibus? ibid.
28 *Creditores vnius territorij an possint agere contra fiscum alterius territorij?*
29 *Fiscus ad quem perueniunt bona alicuius, an teneatur satisfacere omnibus creditoribus, & legatariis?*
30 *Et an vltra vires hæreditarias?*
31 *Fiscus, an præferatur creditoribus delinquentis?*
32 *Fiscus an habeat bona delinquentis tacitè hypothecata?*

1 NVNC de pœnis pecuniariis tractandum est, quarum maxima est confiscatio seu publicatio bonorum. Debes autem ante omnia præmittere, quod secũdum iura antiqua, in multis casibus specialiter erat imposita pœna confiscationis bonorum, prætereaq; generaliter in omnibus casibus, in quibus imposita erat pœna mortis naturalis vel deportationis, in illis etiam in consequentiã veniebat pœna cõfiscationis bonorũ. Deinde superuenit auth. Bona damnatorũ, C. de bon. dam. ex cuius dispositione hodie bona damnatorum, non confiscantur, sed deferuntur ad proximiores condemnati intra quartum gradum existentes, &c. Et aduerte, quia licet ipsa auct. loquatur non modo de ascendentibus, sed etiam de his, qui ex latere cõiuncti sunt, tamen

tamen in corpore, vnde sumitur, non adsunt illa verba, ex latere. Ideo fortè dici posset, ꝙ Irner. malè fecerit ea ponendo. Sed quidquid sit cõis opi. est, ꝙ etiã collaterales admittantur, vt attestatur Aret. in l. eius qui, §. si cui, col. 3. vers. sed quæritur. ff. de testa. quem refert Cagno. in l. ea sola deportationis, n. 7. ff. de reg. iur. Scias etiam, ꝙ dispositio d. auct. Bona dãnatorum, non corrigit indistinctè iure antiqua, sed tantummodo in illis casibus, in quib⁹ pœna confiscationis bonorum est imposita in consequentiã alterius pœnæ. Et ideo in illis, in quib. à lege antiqua est expressè imposita pœna cõfiscationis bonorum, nõ sunt correcta iura antiqua per dispositionem d. auct. Et ita cõiter tenetur, vt dicit Bar. in l. 1. post num. 3. ff. de bon. dam. quã refert Boër. decis. 264. post nu. 15. & in tract. de seditiosis, in 7. p̃supposito, & Cephal. cons. 79. nu. 4. lib. 1. Idem attestatur Bald. in tit. de pace tenenda in vsib. feud. nu. 11. in fin. Imola in d. §. si cui, post nu. 8. ver. in gl. in verbo, Publicantur Aret. in d. §. si cui, nu. 3. quem refert Boss. in tit. de bonor. publ. post nu. 1. & in titu. banniti quid amittant, post nu. 10. Pract. Conradi, fo. 432. nu. 10. Sed certè quidqd sit de iure, cõiter totus mundus seruat, ꝙ bona nõ confiscantur in aliquo casu, excepto crimine hæresis, & læsæ Maiest. nisi ex dispositione statuti, vel consuetudinis aliter caueatur. Et de hac consuetudine, & obseruantia generali attestatur Alber. in 3. parte statuto. q. 18. circa fi. quem refert Cæpolla cons. crim. 17. in 3. dubio, vers. sed vltra dictum, & Dec. cons. 442. n. 6. & Boër. in d. decis. 264. nu. 15. & Rolan. cons. 97. nu. 2. lib. 2. & cons. 98. nu. 5. eod. vol. & Nouel. in pract. crim. fol. 176. nu. 6. Cagnola in d. l. ea sola deportationis, nu. 7. Dec. cons. 257. nu. 6. quem refert Practi. Conradi, fo. 433. nu. 12. in fi. Reperio tamẽ quod Oldrad. cons. 17. nu. 7. dicit, quod imo secundum consuetudinem bona delinquentium publicantur, & illum refert Boss. in tit. de bon. pub. nu. 1. Sed illud intelligendum est de consuetudine locali, quæ introducta est per statuta ciuitatũ, puta, in regno Franciæ, de quo loquitur Oldrad. non autem de consuetudine generali, quæ viget in locis, in quibus non adsunt huiusmodi statuta, secund. quam loquuntur Doctores per me suprà alleg. Consuetudo autem generalis Franciæ in clericis condemnatis est, vt eorum bona mobilia confiscentur episcopo, immobilia autem principi seculari. Et de hac cõsuetudine attestatur etiam Boër. super consuet. Bituricens. fol. 20. col. 3. & Papo lib. 24. tit. 13. Arresto 3.

2 Sed pone, quòd fuerit aliquis condemnatus ad mortem virtute statuti ita disponentis: in casu tamẽ, in quo neq; à iure communi, neq; ab ipso statuto imponitur publicatio bonorũ, put videmus quotidie fieri in furib. nunquid lata sententia mortis veniet in consequentiam etiam confiscatio bonorum? Resp. quòd non, & est communis opi. vt dicit Bos. in titu. banniti quod amittant, nu. 11 & ita semper vidi apud nos obseruari. Cæterũ in Gallia ex generali consuetudine bona confiscantur in omnibus casibus, in quibus imponitur pœna mortis, vt attestatur Pontan. super consuetu. Blesen. folio 154. col. 2. in princ.

3 Multa autem sunt crimina, in quibus secundum dispositionẽ iuris communis imponitur pœna confiscationis omniũ bonorum, puta, læsæ Maiest. vt dixi suprà statim, & suprà, hoc eo. lib. §. læsæ Maiest. ver. Præterea licet. Item falsæ monetæ, de quo dixi suprà hoc eo. lib. §. Falsum, vers. Dixi etiam, Item homicidij, hære. &c. de quibus in suis locis dictum est. Et alios plures casus ponit Chass. super consuet. Burg. fol. 89. & seq. & Calicius in Margar. fisci, fol. 33. & multis seq. ponit 418. casus, in quibus bona fisco applicantur, & Franciscus Luca. de priuileg. fisci. in 2. par. prin.

4 Apostata punitur in confiscatione bonorum, vt est tex. in l. 1. C. de aposta. quod intellige vt procedat, si non extent eius filij vel cognati, ad quos deferatur, auct. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. Sed hic quæro, quis dicatur apostata? Respo. quod Tripliciter quis potest apostatare, à fide, ab obedientia, à religione, & ita tradunt omnes, vt dicit Simancas de hæret. c. 7. in princ. Dicitur autem apostatare à fide, qui à Christiana religione transit ad Iudaismum, vel aliam sectam infidelium prout in facti contingentia contra quen

dam consuluit Alciat.cons.478.Scias autem,qđ quanuis apostatãs à fide sit peior hæretico,(nam hæreticus in aliquo deuiat à fide,apostata autem ab ea in totũ recedit) nihilominus apostata recipitur ad pœnitentiam, prout etiam recipitur hæreticus.Et hanc dicit esse veram & receptam sententiam Simancas in d.ca.7. nu.2.Apostata autem religionis propriè dicitur ille,qui relinquit habitum religionis,& ad seculum redit. Et ita volunt communiter Doctores,vt dicit Calderinus consil. 1. de apostatis, vbi consuluit, quòd monachus vagabundus, qui tamẽ non dimisit habitum suæ religionis, non dicitur propriè apostata: clericus autem secularis dimittens habitum, si est beneficiatus, dicitur apostata:si verò non est beneficiatus,non dicitur apostatare,sed relinquere habitum. Et hæc est communis opinio,vt attestatur Anan.in ca. tuæ, nu.11.de apost.

5 Quęro,nunquid quilibet iudex possit imponere pœnam confiscationis bonorum?Resp.Aut pœna confiscationis pro delicto venit imponẽda à lege tacitè vel expressè,& tunc quilibet iudex, qui potest super delicto ipso cognoscere,potest etiam illam imponere. Aut venit imponenda à iudice præter legem, & tunc nullus iudex, præter summos magistratus, potest eam imponere. Et ita communiter dicitur,vt attestatur Anan. in c. vrgẽtis nu.21.de hæret.

6 An autem episcopi habeant fiscum, cui possint bona delinquentium applicari,videnda sunt ea, quæ dixi infrà q.80. vers.In hac autem.

7 Nunc videamus, quæ veniant in confiscatione bonorum.Et in hoc proposito facias regulam generalem, quòd in fiscũ transeunt oĩa ea,quæ transeunt in extraneos hæredes:& econuersò ea, quæ non transeunt in extraneos hæredes, non trã seunt in fiscum. Et ista est communis & vera conclusio,vt dicit Alciat.consil.522. post nu.6. Hinc infertur,quòd in confiscatione bonorũ non veniunt bona feudalia: illa enim nõ transeunt ad extraneos hæredes,vt dixi suprà,libr.proximo,§. Feudum,q.84.Infertur etiam,quòd in cõ 10 fiscatione bonorum non veniunt bona emphyteotica,q̃ de sui natura non transeunt ad extraneos hæredes,vt dixi suprà libro proximo,§.Emphyteosis, quæst.29.

8 Quæro modo,nunquid in cõfiscatione bonorum veniat ius patronatus?Resp. In hoc articulo fuerunt aliquando opin. inter Doctores, Aliqui enim tenuerunt, quod ius patronatus non veniat in generali confiscatione bonorũ. Et hanc opi. dicit esse communem Gigas de crim.lęsę Maiest.fol.121.q.4.n.3.Et quòd ius patronatus ecclesiasticum non transeat in fiscum,qui non sit hæres patroni,dicit esse cõem Didac.lib.2.resol.c.18.nu.7.Contrariam verò sententiam, qꝑ scilicet ex delicto.ex quo confiscatur vniuersitas bonorum delinquentis,transeat etiam ius patronatus in fiscum,tenuit gl.in c. filiis,in gl.1.16.q.7.Et hanc dicit esse cõem Citad. de iure patron.in 20. quæst. decimæ partis principalis,nu.28.Dec.in ca.5.nu.6.de iudic.quem refert Ferre.cons. 179.nu.1.& 2.Ego verò dico sic,Aut tale ius patronatus erat transitorium etiam ad extraneos hæredes,& tunc placet opi. glo. quod transeat etiam in fiscum : non enim video,cur non debeat in fiscum transire,q̃ per omnia habetur loco hæredis,vt dixi infrà vers.Sed an tenetur. Aut verò non erat transitorium in extraneos hæredes, & eo casu teneo, quòd neq; etiam transeat ad fiscum.

9 Succesiuè quæro, nunquid in publicatione bonorum mobilium, & immobilium,veniant iura,& actiones? Resp. qꝑ non,& est communis opin. vt attestatur Arius de bonis maternis,fol.20.nu.26.& seq.vbi etiam grauiter reprehẽdit Chass. super consuet.Burg. fol. 94.nu.14.dicentem,quod in confiscatione bonorũ mobilium veniunt iura,& actiones, & asserẽtem,quod ita tradunt Doctores.nam (vt ipse Arius ostendit)proculdubio doctores communiter contrarium scripserunt etiam si generaliter facta esset confiscatio omnium bonorum mobilium & immobilium.Et ex hoc introducta est practica huius,puinciæ, vt in sententia cõfiscationis apponantur ẽt illa verba, iuriũ, & actionum, & nominum debitorum.

10 Item quæro, nunquid in confiscatione veniant bona prohibita alienari? Resp.

Aliqui

Aliqui dicunt, quòd sic, & hanc opin. esse communem Alci. cons. 783. nu. 1. Contrariam tamen sententiam, quòd scilicet talia bona prohibita alienari non veniant in confiscatione bonorum, neq; etiã durante vita eius, qui prohibitus est alienare, tenet Barto. in l. Imperator, nu. 1. ff. de fideic. liber. quem sequuntur communiter Docto. vt dicit Socin. Iun. cons. 77. nu. 15. li. 2. Hanc etiam opi. dicit esse communem Rubeus cons. 98. nu. 1. cons. 154. nu. 2. Et dicit Gram. decis. 105. nu. 31. quòd apud omnes scribentes hæc est vera conclusio. Et dicit Cotta in verbo, Testamentum in quo, col. 2. quòd ita dicunt communiter Doctor. Et hęc quidem conclusio locum habet, non modo quando factum est expressum fideicõmissum in casum alienationis: (tunc enim pculdubio non transeunt in fiscum, sed admittitur sequens in gradu fideicommissi. Et hæc est certa & cõis opi. vt dicit Alcia. con. 650. nu. 1. subdens, quòd cum exerceret officiũ aduocationis, illam semper vidit obseruari. Et illum refert Rolan. cons. 98. post nu. 11. li. 2.) sed idem etiam dicendum est, quando post fideicõmissum apposita est clausula, Quia volo, ꝙ bona perpetuò conseruentur in agnatione, vel familia. Cum enim ex ea clausula inducatur prohibitio alienationis, & fideicõmissum simplex, vt dixi sup. lib. 3. §. Substitutio. vbi ostendi hãc esse magis communem, & veriorem opi. idem iudicãdum est, ac si expressè factum est fideicõmissum in casum alienationis. Si verò fideicommissum, vel substitutio facta esset tantum in casum mortis, tunc fiscus potest apud se retinere bona, durãte vita ipsius condemnati, vt est text. in l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. Et ita practicatur, vt dicit Quemada quæst. fiscali 17. Præterea etiam eueniente casu fideicommissi, potest fiscus detrahere ex persona condemnati Trebellianicam, vbi nõ sit eius detractio prohibita. Et etiam in omnẽ casum solet detrahere legitimã, vbi cõdẽnatus esset filius: nam in ea non potest testator fideicõmissum, neq; aliud grauamen imponere, neque eius alienationẽ prohibere, iuxta ea quæ dixi suprà lib. 3. §. Legitima, vno tantum casu excepto, quando scilicet pater propter minorẽ ætatem filiorum, eis prohibuisset alienationem omnium bonorum vsque ad certum tempus: talis enim prohibitio non censetur onerosa ipsis filiis, sed potius fauorabilis: & ideo valet, etiam respectu legitimæ. Et hæc est communis opi. vt attestatur Dec. cons. 442. n. 28. vbi in facti cõtingentia ita consuluit, & Boss. in tit. de bon. publ. nu. 41. Et reperio, quòd in indiuiduo in eadem causa idem consuluit Ruin. cons. 23. lib. 5. & Riminal. cons. 243. Et secundum hanc opi. iudicari solet in nostro magistratu.

11 Præterea quæro, nunquid in confiscatione bonorum filiifamil. veniant etiam eius bona profectitia? Resp. quòd non, & in hoc nemo dubitat, vt dicit Ruin. cons. 24. nu. 5. lib. 5. Hanc etiam dicit esse communem opi. Curt. Sen. cons. 59. nu. 12. Socin. Iun. in d. consil. 77. nu. 6. Simancas de hæreticis, c. 9. nu. 14. Cum enim talia bona sint pleno iure patris, tam quò ad proprietatem, quàm quò ad vsumfructum, dicuntur respectu filij esse bona aliena. Et ideo in bonorũ suorum confiscatione nullo modo comprehendi possunt.

12 Sed quid in aduentitiis? Respõ. ꝙ nec ipsa veniunt in confiscatione bonorum, secundum Bar. in l. si finita, §. si de vectiga lib. nu. 12. ff. de damno infect. quẽ sequuntur cõmuniter omnes, vt dicit Paris. consil. 157. nu. 1. lib. 4. quem refert Didac. lib. 2. resolutionum, c. 9. post nu. 7. versi. Ex his patet. Hanc etiam dicit esse communem opin. Curt. Sen. in d. cons. 59. nu. 12. Ruin. in d. cons. 24. nu. 6. Hoc autem sine difficultate procedit, quando pater in huiusmodi bonis aduentitiis haberet vsumfructum. Et ita hoc casu iudicatum fuit per Capel. Tholos. decis. 120. item fuit quæsitum. Certum est enim, quòd filius de huiusmodi bonis, etiam quò ad nudã proprietatem, non potest alienando, neque testando disponere, meritò neque etiam delinquẽdo posse debet ea in fiscũ transferre. Cæterum in illis casibus, in quibus pater nõ habet vsumfructum in peculio aduenticio (secundum aliquos) publicatis bonis filij, etiam illud peculium publicatum censebitur. Et hanc esse communem opin. dicit Ruin. in d. consil. 24. nu. 6. prout illum refert Gigas de crimin.

lęsæ Maiest. fol. 126. q. 11. in fi. ex quo enim potest filius de eis liberè disponere, potest etiam, delinquendo, ea fisco applicare, & licet de eis testari non possit, vt dixi sup. lib. 3. §. Testamentum, q. 18. vers. Vera igitur, potest tamē alio modo, quàm per testamētum ea pleno iure alienare, & ideò poterunt hoc casu cōfiscari. Sed certè quidquid dicit Gigas in loco præallega. hæc conclusio maximam habet difficultatem. Si enim non cōfiscatur peculium castrense, vt dixi infrà statim, vers. Quæro etiā, de quo potest filius fa. testari, vt dixi in alleg. q. 18. vers. Scias tamen, & inter viuos pleno iure liberè disponere, vt dixi suprà lib. 2. §. Flius, Multo magis deberet confiscari huiusmodi peculium aduenticium, neq; Rui. in loco per Gigan. allegato attestatur hanc esse communem opi. nisi vt ego suprà retuli. Et ideo, si casus contingeret, fortè iudicarem contra fiscum, per ea quæ dixi in d. vers. Quæro etiam. Vide quæ dixi infrà quæst. 86. versic. Secundo infertur.

13 Quæro etiā, quid in peculio castrensi? Resp. quòd neq; ipsum venit in confiscatione bonorum, vt est tex. in l. 3. C. de bo. proscrip. secundum intellectum, qui est magis communis, teste Alex. in l. 3. §. si filius, nu. 3. ff. quod quisque iuris, quem refert Dec. ibi nu. 4. & Simācas in d. c. 9. nu. 14. Hāc etiam opi. dicit esse communem Paris. in alleg. cons. 157. nu. 36. quem refert Didac. in d. c. 8. post nu. 7. vers. Hinc appa ret, Boss. in tit. de bono. publi. post nu. 71. Et hic est casus valdè notabilis, in quo licet quis possit, contrahendo, & testando, liberè de bonis suis disponere, nō autem delinquendo ea transfert in fiscum. Ratio autem est, prærogatiua patriæ potestatis, propter quā pater præfertur fisco. Et ideo propter hanc rationem teneo, ꝙ etiam in aduenticiis, de quibus filius liberè potest disponere, pater præferatur fisco, vt dixi suprà statim, versic. Sed quid aduenticiis.

14 Quæro nunc, quid econtrà, nunquid publicatis bonis patris, cēseatur publicatum peculium profectitium filij? Respo. ꝙ non, & est communis opi. vt attestatur Sal. in l. si quis, post vers. si quid etiam, nu. 3. C. de bon. proscr. Quemada q. fiscal. 19. Quod tamen intellige vt procedat, nisi pater ex ipsa condemnatione amitteret etiam patriam potestatem: nam eo casu huiusmodi peculium transiret in fiscum. Et hæc est communis opi. vt dicit Boss. in tit. de bono. publ. nu. 71. in fin. An autem pater bannitus amittat patriam potestatē, dixi suprà q. 71. vers. Successiuè quæro.

15 Quæro, si bona mulieris publicentur in eius delicto, an etiam confiscetur eius dos? Resp. quòd si delictum commissum fuerit per eam soluto matrimonio, proculdubio confiscatur. Et est communis opin. vt attestatur Nellus de bannit. in 1. parte secundi temporis, q. 28. quem refert Aug. ad Angel. de malef. in verbo, Et eius bona, sub nu. 29. Constante autem matrimonio, bona vxoris nō publicantur, nisi in quinq; casibus. Et ita tenent communiter Docto. vt dicit Ant. Gomes. super l. 78. Tauri, nu. 1. & est tex. in l. quinq; legib. ff. de bonis damnat. Et in illis casib. simul cum aliis eius bonis etiam dos ipsa confiscatur. Et ita communiter tenetur, vt dicit Nell. in loco præalle. quem refert Bos. in titu. de bonor. publi. nu. 73. Publicatis autem bonis mariti, dos ipsa non publicatur: sed statim secuta condemnatione potest vxor illam repetere. Et hoc etiam si ipsa sequeretur virū, qui esset de rebellione condemnatus, prout refert iudicatum fuisse per magistratum Boss. in loco præalleg. nu. 75. in fi. Quod est notādum, quia sentētię, quę feruntur per hunc magistratum in causis confiscationum inter fiscum, & priuatos, sunt tantæ auctoritatis, vt ab eis non possit appellari, nec de nullitate dici nec supplicari, nec in integrum restitutio peti. Et licet à sententiis latis per senatum possit peti reuisio coram eodem senatu, facto deposito centum aureorum: tamen contra sententias huius magistratus, ex ordinib. huius Ducatus, nullum fuit relictum remedium, nec fisco, nec priuatis. Et scias, quòd hoc casu non seruatur filiis legitima, vt dixi infrà, vers. Videndum est.

16 Solet etiam sæpe dubitari, nunquid in confiscatione bonorū veniant bona alienata per ipsum delinquentem ante confiscationē? Scias igitur in hoc articulo esse distinguendū: nam, aut alienatio facta est à

est à delinquente ante crimen commissum: & in hoc casu si nulla subsit suspicio fraudis, talis alienatio valet, & tenet, licet postea delinquat, & cõtra eum sequatur sententia condemnatoria: si verò appareat fraus verè, & præsumptiuè, valet quidem alienatio, sed à fisco postea reuocatur. Et hæc est communis opi. vt dicit Picus in l. post contractum, nu. 11. ff. de donat. quem refert Boss. in tit. de bono. publi. post nu. 43. Tenetur tamen eo casu fiscus emptori precium restituere. Et hæc est communis opi. vt dicit Picus in loco præallegato, quem refert Boss. in tit. præallegato, post num. 45.

17 Fraus autẽ hoc casu probatur per coniecturas, & est communis opi. vt dicit Picus in loco præalle. post nu. 12. vers. secunda conclusio. Puta si talis alienatio fuerit omnium bonorum suorum. Et est communis opi. vt dicit Picus in loco præallegato, post num. 13. vers. quarta conclusio, quem refert Bos. in tit. præalleg. nu. 45. Et hoc etiam si delictũ ipsum ex interuallo secutum fuerit, dummodo tẽpore donationis subesset causa, propter quam delictum postea cõmissum fuerit. Vel si tempore alienationis habebat inimicitias capitales. Et est cõis opi. vt dicit Picus in loco præalleg. nu. 17. Vel si post alienationẽ steterit in possessione rei alienatæ, hoc enim faceret præsumi alienationem fuisse simulatam. Et est cõis opin. vt dicit Picus in d. l. post contractũ, nu. 23. Quod tamen intellige, dummodo tempore alienationis subesset causa, propter quam delictũ fuerit commissum, aliàs secus. Et ita tenetur in practica, vt attestatur Boss. in titu. præallega. post nu. 49. vers. & intelligitur. Pariter etiam si alienatio facta fuisset in occulto, ex hoc præsumeretur fraus. Et est cõis opi. vt dicit Picus in loco præall. post nu. 26. Vel si facta fuerit in personam sanguine coniunctam, secundum Bar. in ea. l. post contractum. Et hæc coniectura tenetur in practica, vt dicit Picus ibi, quẽ refert Boss. in tit. præalleg. nu. 46. Vel si delictum in continenti post alienationem secutum fuerit. secundũ Bart. in ea. l. post contractum, quem omnes sequuntur, vt dicit Sigismun. cons. feuda. 21. nu. 1. Hanc etiam dicit esse communem Picus in loco præallegato, nu. 28. quem refert Bos. in tit. præallegato, post nu. 51. ver. 5. est.

18 Cæterum post commissum delictum, regulariter etiã valet alienatio ante sententiam facta titulo oneroso, neq; reuocantur alienata, nisi appareat contrahentem fuisse participẽ fraudis. Et hoc tenetur cõmuniter per omnes, vt dicit Ange. in l. si quis, nu. 4. C. de bo. proscri. Sed hoc intellige vt procedat, vbi delictum sit tale, in quo bona ipso iure non confiscantur, neq; interdicta est delinquẽti bonorum suorum administratio, & de fraude non appareat. Et est cõis opi. vt dicit Picus in loco præal. nu. 38. Qui autem sint casus, in quibus bona ipso iure confiscantur, dixi suprà in prin. quæst. Interdicitur autẽ bonorum administratio in crimine hæresis, læsæ Maiest. & Sodomiæ, vt dixi supr. hoc eodem lib. §. Hæresis. versic. Item bona, & læsæ Maiest. vers. Præterea licet. & §. Sodomia, versi. Item sodomita. Vbi verò bona delinquẽtis ex eo crimine ipso iure, & facto publicãtur, tunc alienatio ab eo facta post crimen cõmissum est ipso iure nulla, neq; erit opus aliqua reuocatoria. Et est communis opi. vt dicit Picus in loco præallegato, post nu. 37. versi. circa secundum tempus.

19 Et hęc omnia locum habent, non tantum si alienatio fiat post delictum, sed etiam si fiat post accusationẽ, antequam lis cõtestetur, quinimò etiam si fiat post litis contestationem. Et est communis opi. vt dicit Picus in loco præall. nu. 39. in princ. & vers. circa quartum. Bene verum est, quod omnis alienatio, quæ fit à delinquente post accusationem contra eum institutã, in dubio præsumitur facta metu pœnæ. Et est communis opin. vt dicit Picus in d. l. post contractum, post nu. 39. vers. alia differentia.

20 Si verò alienatio fiat à delinquẽte, post sententiam condemnatoriã contra eum latam: tunc si talis sententia fuerit per appellationem suspensa, valet quidem alienatio facta pendente appellatione: sed postea secuta confirmatione sententiæ, officio iudicis reuocatur. Si verò sententia per appellationẽ suspensa non fuerit, alienatio ipsa nihil valet. Et est cõmunis opin. vt dicit Picus in loco præalleg. post nu. 29.

nu.29.ver. quintum. Et in hoc proposito scias, quòd in illis casibus, in quibus alienatio valet, sed postea potest per fiscum reuocari, nõ potest executor fiscalis amouere possessores à possessione rerũ, quas à delinquente acquisiuerunt: sed debet actionem reuocatoriam intentare, ita vt ordinariè de ipsa reuocatione cognoscatur. Et est communis opin. vt dicit Picus in loco præallegato, num. 41.

20 Scias etiam, q̃ debitor delinquens potest quandoq; dare de bonis suis in solutum suis creditoribus. Et est cõis opin. vt dicit Picus in d. l. post contractum, nu. 41.

21 Contingit aliquando, q̃ delinquens permutat aliqua bona, aut vendit, & precium conuertit in emptionem aliorum bonorum. Quæro, nunquid illa bona acquisita veniant in confiscatione bonorũ, & etiam ea quæ ante permutationem seu venditionem erant ipsius delinquentis? Resp. quòd si reus post delictum permutat bona, vel vẽdit, & bona permutata, vel precium bonorum venditorũ, vel alia res æquiualens empta ex precio, reperitur in bonis cõfiscatis: non debent molestari possessores priorum bonorũ, quæ delinquens alienauit. Ita colligi videtur ex text. in l. Imperator, §. fi. de leg. 2. & est cõis opin. vt attestatur Quemada quæst. fiscali 7. Videtur enim precium, vel res acquisita subrogari loco rei alienatæ, ita vt non possit fiscus velle idem bis cõsequi. Et secundum hanc opi. fuit aliquando iudicatum in hoc magistratu, Quam tamẽ intellige vt procedat, nisi fraus interuenerit: nam eo casu posset fiscus, omisso precio vel re acquisita, rem alienatam recuperare, iuxta ea quæ superius dicta sunt.

23 Item in fiscum transeunt secuta confiscatione omnes obligationes. Et hæc est communis omnium sententia, vt dicit Calcan. consil. 66. nu. 4. in fin. Adde, q̃ transit in fiscum non modo ciuilis obligatio, sed etiam naturalis, & ita communiter tenetur, vt dicit Imola in l. si debitori, in fi. princip. ff. de fideiusso. Sciastamen quòd iura conditionalia non transeunt in fiscum, ita dicit gloss. in l. non ad ea, in verbo, Præsens. ff. de cond. & demõ. quam Doctores sequuntur, vt attestatur Quemada quæst. fiscali 10. Et quòd obligationes conditionales passiuę nõ transeunt in fiscum, dicit esse communem opin. Ias. in l. si quis arbitratu, post nu. 29. ff. de verb. oblig. quem refert Boss. in tit. de bonorum publica. nu. 14. Et ex hoc infertur, quòd si fuerint alicui legata alimẽta, & ille fuerit bannitus, & eius bona confiscata, tale legatum non transit in fiscum, neq; etiam durante vita ipsius condemnati. Et ita refert iudicatum fuisse Boss. in d. tit. de bonorum publica. nu. 22. tale enim legatum dicitur conditionale, vt dixi suprà lib. 3. §. Legatum, meritò non transit in fiscum.

24 Vlterius quæro, nunquid in confiscatione veniant bona futura, id est, acquisita post confiscationem? Resp. q̃ non, sed veniunt tantum ea, quæ delinquens habet tempore publicationis. Et est cõmunis opin. vt dicit Nellus de bannitis, in 1. parte secundi temporis, nu. 18. quem refert practica Conradi, fol. 430. nu. 4. in fi. Curtius Sen. in d. cons. 59. post nu. 13. vers. consequẽter, Ias. in l. si stipulatus fuerim, §. cum stipulamur, nu. 7. ff. de verb. oblig. Hanc etiam dicit esse communem regulam Boss. in d. tit. de bono. publi. post nu. 80. In hoc Ducatu adest decretum confiscans omnia bona delinquentiũ ab ipso die commissi delicti: nihilominus seruatur, q̃ etiam ea, quæ acquirunt post delictum, vsq; ad confiscationis sententiam, quæ à iudice profertur, veniunt etiam in ipsa cõfiscatione. Et ita absq; controuersia seruari attestatur Bos. in loco præalle. nu. 80. in fi. In bonis autem quæsitis post cõfiscationem quomodocunq; fiscus ea apprehenderit, vel habet penes se, illa retinet tanquam legitimus, & iustus occupator, ex quo sunt bona banniti. Si verò reperiantur penes aliũ, credo, quòd fortè non posset fiscus ea petere, sed quod deberent remanere prius occupanti. Et in hanc sententiam visus fuit inclinare magistratus in causa bonorum cuiusdã capitanei Amandi Theutonici, licet aliis etiam ex fundamentis motus fuerit ad iudicandum contra fiscum.

25 Sæpe contingit, q̃ tempore confiscationis delata est hæreditas delinquenti, nunqd secuta confiscatione ius adeundi illam hæreditatẽ transit in fiscum? Resp.

In hoc

In hoc articulo variæ fuerunt ſcribentiũ opin. nam aliqui tenuerunt ꝙ ſic, & dicit Rui, conſ. 23. nu. 2. lib. 5. quòd videtur eſſe cõmunis opi. quòd deportatus intra annum à die delatę hæreditatis illam tranſmittit in fiſcum, ſequs autẽ ſi poſt annum fuiſſet deportatus. Multi verò tenuerunt contrarium, ꝙ ſcilicet illam nõ tranſmittat. Et hanc opi. dicit videri magis communem, ſaltem in bannito, qui poſſit retinere ius adeundi. Rui. in eo. conſ. 23. nu. 26. Tu verò dic, quòd, aut illud ius adeundi eſt tale, quod tranſit etiã in extraneos hæredes, & tranſit etiam in fiſcum: Aut verò non tranſit ad extraneos hęredes, & neque etiam tranſit in fiſcum. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. ſeruus municipum, circa fin. ff. de acqui. hæred.

26 Videndum eſt etiã, nunquid facta bonorum confiſcatione, reſeruetur filiis aliqua portio bonorum? Reſp. Secundum iura digeſtorum reſeruatur filiis dimidia pars bonorũ, & hoc ex gratia, & clementia principis, vt dicit tex. in l. 1. in fi. & in l. fi. ff. de bonis damn. hodie tamen hoc in practica non ſeruatur, vt dicit Chaſſ. ſuper conſue. Burg. fol. 81. nu. 16. nam vbi ex aliqua lege, vel ſtatuto bonorum confiſcatio imponitur, omnia bona confiſcantur nulla portione liberis reſeruata. Sed certè apud nos reſeruatur filiis legitima, prout etiam eſſe de iure obſeruandũ, etiam ꝙ per ſtatutum ſimpliciter, & abſque vlla reſeruatione imponatur pœna confiſcationis bonorum, conſuluit, & oſtendit eſſe magis cõem opi. Rolan. conſ. 97. maximè poſt nu. 29. lib. 2. non tamen reſeruatur dimidia, ſed illa tãtum pars, quæ filiis regulariter debetur in bonis patris. Scias tamen, ꝙ in bonis matris, quando confiſcantur per eius delictum, filij nihil debent habere, vt eſt tex. in l. de bonis matris, C. de bo. proſcrip. Et hanc concluſionem indiſtinctè approbant Doct. vt dicit Augu. ad Ang. de malef. in verbo, Et eius bona, ſub nu. 28. An autem filius exhæredatus, vel ingreſſus religionem incapacẽ, vel filia excluſa à ſtatuto faciant partem in computatione legitimę, videnda ſunt ea, quæ dixi ſuprà lib. 3. §. Legitima.

27 Sed hic quæro, nunquid ſententia publicationis bonorum trahatur ad bona ſita extra territorium iudicis confiſcãtis? Reſp. quod ſic, & eſt cõis opi. legiſtarum & cano. vt dicit Roma. ſing. 272. licet magna, quem refert Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Et eius bona, nu. 7. in fin. relatus per Pract. Conradi, fol. 438. col. 1. Hanc etiam dicit eſſe cõem ſententiam Doctor. Arno. Epit. 75. meminimus. Bona autem ipſa applicantur domino, in cuius iuriſdictione ſita ſunt, & eſt cõis opin. vt dicit Brun. conſ. 31. feudali, nu. 15. Et dicit Rolan. conſ. 78. nu. 14. li. 2. quòd hæc concluſio eſt magis communiter recepta. Hoc tamen intellige vt procedat, dummodo ille dominus habeat etiam ipſe ius confiſcationis bonorũ, aliàs ſecus. Et hæc eſt communis opi. legiſtarum, vt dicit Rom. in loco prælleg. quem refert & ſequitur Afflict. deciſ. 281. nu. 16. Item intellige vt ꝓcedat, modo confiſcatio fiat ſecundum diſpoſitionem iuris cõmunis: aliàs enim ſi fieret ex ſtatuto vel lege ſpeciali, nõ extenderetur ad bona ſita extra territoriũ, in quo vìget illa lex, vel ſtatutum, etiam quòd eſſet idem dominus vtriuſq; territorij, & ſic idem fiſcus, ita dicit Bart. in l. cunctos populos, in fin. C. de ſumma Trinita. & eſt communis opin. vt atteſtatur Boſ. in tit. de bonorum publicatione, nu. 62. Illam etiam deciſ. Bart. dicit eſſe communiter approbatam Cephal. conſil. 79. nu. 13. lib. 1. Sed certè quando huiuſmodi territoria eſſent ſub eodem præſide prouinciæ, indiſtinctè crederem omnia bona fiſco applicari, ſecus tamen ſi eſſent ſub diuerſis præſidibus. Et ita in hoc Ducatu vidi plerunq; obſeruari. Intellige etiam vt ꝓcedat in bonis immobilib⁹: ſed bona mobilia non circunſcribuntur territorio, & ideo applicantur dominio iudicis cõfiſcantis, etiam ſi ſint extra illius territorium. Ita tenuit Bal. in l. mercatores, nu. 1. C. de commer. & mercat. Et licet idem Bald. in c. 1. in prin. nu. 6. de pace tenenda, tenuerit contrarium: tamen opi. Bald. in d. l. mercatores, eſt magis approbata, vt dicit Carauitta ſuper ritu 132. magnæ curiæ, nu. 3. & ſeq. quam tamen ego in practica nunquam vidi obſeruari.

28 Sed quęro, an hoc caſu creditores vnius territorij, & dominij prorſus ſeparati poſſint

possint agere contra fiscum alterius territorij, cui bona ipsius delinquentis sunt confiscata? Resp. q̃ non, & fuit opi. Cyn. quã dicit esse cõem Aug. ad Ang. de malef. in verb. Et eius bona, nu. 9. aliàs de facili posset fieri fraus fisco, vt scilicet oẽs creditores condẽnati agerent contra bona sita in territorio condemnantis, omissis bonis sitis in alio territorio, qđ nullo modo est dicendum. Bene verum est, q̃ si bona vnius territorij non sufficerent, eo casu ne creditorib. iura sua perirent, esset eis satisfaciendum ex sitis in alio territorio. Et ita pluries concluſum fuit & seruatũ in hoc magistratu. Et nota in hoc proposito, q̃ in causis creditorum agentium contra fiscum, debet procedi summariè & sine dilatione, licet (vt dicit Saly. in l. si quis, post nu. 1. in fi. C. de bono. proscri.) iudices moderni studentes magis placere voluntati rapientium, quàm rationi iuris, & æquitati, seruent contrarium in animarum suarum detrimentum. Quod tamen dici nõ potest in hoc magistratu, cuius ego sum præses, in quo ex prerogatiua illa data in eius erectione, proceditur sola facti veritate inspecta, & causæ creditorũ fisci expediuntur cum summa æquitatis ratione, & maxima celeritate.

29 Sed an tenetur fiscus, ad quem perueniunt bona confiscata, satisfacere omnibus creditorib. condemnati? Resp. quòd quando fiscus capit bona tanquã confiscata, tenetur ad onera legatorum & fidei commissorũ, & creditorib. hæreditariis, quasi hæres, & habetur loco hæredis, secundũ gl. in l. non intelligitur, §. cum ex causa, in verbo, Pertinet. ff. de iure fisci. Et est cõis opi. vt dicit Crauet. cons. 265. nu. 7. Et sic tenetur persoluere omnia debita condemnati. Et hanc dicit esse communem opi. Alber. in l. actione, §. publica. ff. pro socio. Sed quando capit bona vt vacantia, eo casu non tenetur ad legata, neque ad fideicõmissa. Et ista sententia est communiter recepta, vt attestatur Ripa in l. ex facto, §. ex facto, post n. 6. ff. ad Trebel. Quando autem bona deferuntur ad fiscum ex successorio edicto, scilicet deficientib. aliis successoribus, iuxta ea quæ dixi suprà lib. 3. fuerunt opin. inter doctores, an eo casu teneatur fiscus ad onera legatorum & fideicommissorum: nam Bal. in l. eam quam, nu. 5. in fi. C. de fideicom. tenuit quòd sic, & dixit Saly. in l. vnica. §. pe. nu. 39. C. de caduc. toll. quod ita communiter tenetur. Contrariam autem sententiam, quod scilicet nõ teneatur, multi secuti sunt. Et hanc dicit communiter teneri Claud. in l. recusare. §. si fisco, nu. 3. ff. ad Trebel. asserens quod Salyc. in loco præallegato malè dixit, & reuera credo hanc opi. esse magis cõmunem, & in practica obseruari, & ideo ab ea nõ putarem in iudicando esse recedendum.

30 Vnum scias, quod in omnem casum, quando fiscus succedit alicui, siue tanq̃ in bonis vacantibus, siue ex confiscatione, nunquam tenetur vltra vires hæreditarias, etiam si non confecerit inuentarium. Et est communis opin. vt dicit Iaſ. in l. scimus, in princ. num. 1. C. de iur. delib. Apostil. ad Abb. in c. 1. in fin. verbo, Hæreditarias, de solutio.

31 Vidi quandoq; dubitari, an aliquo casu fiscus p̃ferat creditorib. delinquentis. Veritas est, quod præfertur creditoribus delinquentis ex delicto, etiam in pœnis pecuniariis, non tamẽ præfertur eius creditorib. ex contractu. Et est cõis opin. vt attestatur Didac. lib. 1. resolu. c. 16. post nu. 8. In Francia tamen seruatur, qđ quando ex eodem delicto, & ex eadem sententia pars prætẽdens interesse, & fiscus pœnam, cõcurrunt, prefertur pars pro interesse, & emenda damni, vt attestatur Papo lib. 24. tit. 16. Arresto 1. dicens ita fuisse iudicatum in parlamento Parisiensi.

32 Sed hic incidenter quæro, nunquid fiscus habeat bona delinquentis tacitè obligata, vel hypothecata? Resp. Aliqui dicunt simpliciter quòd non, & hanc dicit esse plurimorum sententiam Fulg. consi. 179. nu. 3. Hanc etiam opi. dicit esse communem Salyc. in d. l. si quis post, post nu. 6. C. de bon. proscri. Boss. in tit. de bonor. publ. nu. 81. Tu verò dic, quòd aut loquimur ante delictum commissum, & tunc certum est, q̃ non habet in eis aliquã hypothecam. Et hęc est communis opin. vt dicit Butr. cons. 61. nu. 3. Picus in repet. l. post contractum, nu. 40. ff. de donat. Aut loquimur post delictum commissum, an tequam inchoatum sit iudicium criminale:

nale: & pariter dicendum est quòd nullam habet hypothecam. Et est communis opin. vt dicit Alex. in l. rescriptum, in prin. nu. 8. ff. de pac. Aut loquimur post sententiam, & dic, quòd à die latæ sententiæ habet fiscus bona delinquētis hypothecata. Et est communis opin. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Dictum Sempronium, sub nu. 11.

QVAESTIO LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *De pœna confiscationis certæ partis bonorum, vel aliquarum rerum.*
2 *Stuprum committens punitur in dimidia parte bonorum.*
3 *Arma noua, quæ quis vendiderit, aut emerit, fisco applicantur.*
4 *Domus priuatorum, in quibus fiunt sacra mysteria fisco applicantur.*
5 *Item domus ædificata iuxta aliam domum, non dimisso spacio 25. pedum fisco applicatur?*
6 *Locus, in quo ædificatur sepulchrū in ciuitate, fisco applicatur.*
7 *Bona, pro quibus quis accommodat fidem defuncto de eis restituendis alicui incapaci, fisco applicantur.*
8 *Hærede non vindicante necem defuncti, hæreditas fisco applicatur.*
9 *Hæreditas per metum alicui relicta, fisco applicatur.*

1 VIsum est de pœna cōfiscationis omniū bonorum, videamus nunc de iis casibus, in quibus non omnium bonorum, sed alicuius partis pœna imponitur. Scias autē, quòd quandoq; imponitur pœna certæ partis bonorum, puta, dimidiæ, aut tertiæ, aut alterius quotę partis: quādoq; neq; omnia bona delinquentis, neque certa eorū pars fisco applicatur, sed solummodo certa bona: nos verò hos ōmnes casus simul prosequemur.

2 Stuprum committens condemnatur in dimidia parte bonorum. Dixi suprà, hoc eo. lib. §. Stuprum, vers. Sed quæro.

3 Arma noua, quæ quis fecerit, vendiderit, aut emerit, fisco applicātur, vt in auct. de armis. Scias tamen, quod illa constitutio non seruatur de consuetudine, vt attestatur Bart. in l. 1. nu. 1. ff. ad leg. Iul. de vi publ. quem refert Stracca de mercat. fol. 114. nu. 10. Alber. in ea. l. 1. nu. 3. in fi. Alcia. in l. armorū, ff. de verb. sig. Calic. in Marg. fisci, fol. 64. vers. 337. casus. Sed quælibet ciuitas vel prouincia habet in hoc sua specialia statuta vel consuetudines, de quibus dixi infrà q. 82. statut. 6.

4 Domus priuatorum, in quibus fiunt sacra mysteria, fisco applicātur, vt est tex. in §. sciant, in auct. vt in priuatis domib. collat. 5. intellige sine licentia episcopi, vel eius vicarij, & ita seruatur per vniuersum orbem, vt dicit Calic. in Margar. fisci fol. 41. vers. 92. casus.

5 Si quis ædificat domum iuxta aliam domum publicam, vel priuatam non dimisso spacio 15. pedum, domus fisco applicatur. l. penult. C. de ædifi. priuil. Scias tamen, quòd illa lex non seruatur, vt dicit gl. fin. ibi, & refert Calic. in Marg. fisci, fol. 50. vers. CC. casus.

6 Locus, in quo quis sepulchrum in ciuitate ædificat, confiscatur, l. prætor ait, §. Diuus, ff. de sepulch. viol. Scias tamen, quòd istud de consuetudine non seruatur, vt dicit Calic. in Marg. fisci, fol. 66. vers. 356. census. Fiunt enim quotidie non modo in ciuitatibus, sed ēt in cœmeteriis ecclesiarum, imò in ipsis etiam ecclesiis sepulchra priuatorum, & qp hodie permittatur ēt in corpore ipsius ecclesiæ mortuos sepeliri, attestatur Remig. de immu. eccles. fol. 8. nu. 4. Ita etiam hodie seruari dicit Summa Angelica in verbo, Immunitas, q. 6. quem refert Remig. in loco prę alleg. fol. 44. in fi. & est omnibus notissimum.

7 Quando hęres tacitè accōmodat fidē defuncto, de restituenda hæreditate alicui incapaci, puta, filio spurio, aufertur tanquam ab indigno, & applicatur fisco, l. cum qui, ff. de his quibus vt ind. vt in casu in quo consuluit Bolog. cons. 24. Scias tamē, quòd ille, qui fuit institutus hæres à patre filij spurij, potest talem hæreditatem, siue obuentam, ipsi spurio testatoris in testamento relinquere, neq; id prę sumetur factum in fraudem, vt dixi suprà lib. 3. §. Testamentum, q. 31. ver. Sed pone. Si tamen probari posset, quòd ille defuncto fidem accommodasset, tunc fiscus posset auferre, vt in casu in quo cōsuluit Socin. cons. 84. lib. 4.

8 Item quando hæres non vindicauit necem defuncti, priusquam adiret hæreditatem, fiscus illam ab eo aufert, tanquā ab indigno l. hæredem. ff. de his quib. vt

indig.l.1.C.eo.tit.Scias tamen,ꝙ de consuetudine illa pœna non seruatur, sed prorsus abiit in desuetudinem,& recessit ab aula,vt attestatur Folle.in pract.crim. can.fol.45.nu.32.& seq.Imo quotidie hæredes remittunt occisorib.defuncti & cũ eis pacẽ faciunt:esset enim ista lex nutritiua peccati,si per eum impediretur pax, & concordia,& iniuriarum remissio.

9 Si testator ductus fuerit metu, vt aliquem institueret,hæreditas ab eo aufertur,& fisco applicatur, vt tenditur in l. fi. ff.si quis aliquem testari proh. & est communis opi.vt attestatur Boss.in tit.de his qui prohibent aliquem testari,nu.4.Hoc tamen intellige,vt procedat, quando talis institutus erat defuncto proximior in gradu,& sic successurus ab intestato.Cæterum si adesset alius ꝓximior, vel etiam in pari gradu cum instituto, ea casu hæreditas non applicatur fisco,sed ad istũ ꝓximiorem,vel æqualem in gradu deuoluitur.Et ita tenẽt DD.vt attestatur Chas. super cons.Burg. fol.89.vers.27.casus est. Qua autem pœna sit puniendus compellens aliquem testari,dixi infrà q.83. versi. Compellens aliquem.

QVAESTIO LXXX.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis pecuniariis.*
Casus,in quibus pœna pecuniaria est à iure imposita qui sint?ibid.
2 *Bladum emens causa reuendendi punitur in viginti aureis.*
3 *Miles aliquid accipiens ab hospite,in cuius domo hospitatur,punitur in 10.libris auri.*
4 *Dos mulieris contrahentis matrimonium scienter, in casu prohibito,fisco applicatur.*
5 *Prælati an possint imponere clericis pœnas pecuniarias?*
6 *Seruus an possit condemnari in pœnam pecuniariã?*
7 *Condemnatus teneatur pœnam fisci persoluere in foro conscientiæ?*

1 VAndoq; etiam non certa aliqua bona fisco applicantur, sed delinquenti certa pœna pecuniaria imponitur, vt in casibus quos enumerat Calic.in Marg.fisci,vbi suprà,& Fabr.in pract.arb.fol. 419. & aliis seq.

2 Bladum emens causa reuendendi, vt penuria sequatur,punitur in 20. aureis,l. 2.ff.ad l.Iul.de annon.Sed certè hoc non seruatur,imò illud communiter fit, maximè in Burgundia,vt dicit Chas.in loco præalleg.fol.91.vers.L I.est casus.

3 Miles,metator,vel mensor,qui aliquid accipit ab hospite, in cuius domo hospitatur,punitur in 10.libris auri, vt est text. in l.deuotum,C.de meta.& epide. lib.12. Sed hoc male obseruatur,vt dicit Bolen. in reper.l.capitalium,§.famosos, post n. 89.ff.de pœnis. Et dicit Lucas de Penna in d.l.deuotum,in primis verbis,quod illa lex pulchra & bona est,sed ob neglectũ iustitiæ,peccata prouincialium,& nequitiam militum male seruatur.Dicit etiam idem Lucas de Penna in l.hoc prospectũ eo.tit.de metat.vbi iubetur militibus, vt in hospitiis non horribiles, necsuperbi, sed humiles manere debeant,ꝙ illam legem maximè Theutonici, & Neapolitani,qui arrogantiam imitantur eorũ, pessimè seruant. Et ꝙ non modo à dominis ædium balnea postulant, contra expressam dispositionem illius legis, sed etiam luminaria, confectiones, & quæcunq; vtilia, nedum postulãt,quinetiam rapiũt, & extorquent, quod bene nouit infelix Lombardia iam tot annis militum hospitationibus,& extorsionibus exposita.

3 Dos mulieris scientis factum, ex quo nascitur impedimentum matrimonij, & tamen contrahentis matrimoniũ in casu à iure prohibito, licet errauerit in iure,si matrimonium fuerit carnali copula consummatum,applicatur fisco. Et ita tenet gl.in l.fi.in verbo,Nupsit,ff.de cõd. sine causa,& est communis opin. vt dicit Abb.in ca. & si necesse,nu.7,de donat.inter virum, & vxorem, prout illum refert Bello.cons.84.nu.3.

4 In hac autem materia pœnarum pecuniariarũ quæro,nunquid prælatus possit imponere clericis pœnas pecuniarias ꝓ delicto?Resp.ꝙ sic. Et est communis conclusio,vt dicit Abb.in c.vt clericorum,n. 10.de vita,& hon.cleric.nam hodie episcopi de generali consuetudine habẽt fiscum,vt dicit Franc.de Pauinis,quem refert Diaz in pract.crim.can.c.134.num.2. Hanc etiam opi.dicit esse veriorem,& cõsuetudine roboratam Diaz.in d. pract.c. 124.in fi. Hanc etiam opin.esse vsu comprobatam attestatur Felin. in capit. irrefragabili.

fragabili,§.1.nu.11.in fi.de off.ord.Et ideò quanuis episcopi de iure deberent pœnas pecuniarias applicare camerę Romanæ,non suæ,ipsi tamen de consuetudine contrarium seruant,vt dicit Bald.in auc. Bona damnatorum,nu.2.C.de bon.proscrip.quem refert Anan. in c.excommunicamus,in princ.nu.9.de hæret.& Ang. de malef.in verbo,Et eius bona,nu.30. & Barb.cons.22.nu.12.lib.3.& Marcus decis. 339.nu.12.& Gomes Arias super l.7. Tauri nu.75.Et dicit Foller.in pract.crim.cano. fol.68.nu.14.ꝙ hanc opi. tenent omnes. Hanc etiam opin.dicit esse communem Didac.lib.2.resolutionum,ca.9.nu.11.vbi subdit,quòd licet hęc sit communis opi. tamen id non est temerè permittendum ad explendam auaritiam episcoporum, sed vt ea,quæ eorum fisco fuerint delata, in vsus pios erogentur,quòd tamen (ni fallor)in paucis locis seruatur.

5 Item quæro,nunquid seruus possit in pœnam pecuniariam condemnari? Res. Gl.in l.hos accusare,§. omnibus,in verb. Quia ea lege.ff.de accus.tenuit,quòd nō, & hæc opi.vsq; ad tempora Bar.fuit communiter approbata absq; vlla limitat.vt dicit Salyc.in l.2.nu.4.C.de accusa. Bart. autem in d.§.omnibus,nu.5.tenuit contrarium,scilicet,quòd imò potest seruus in pœnam pecuniariam cōdemnari. Sed certè magis communis opin.est contra Bartolum,vt dicit Gregorius Lobes in l. 10.in litera I.quem refert,& sequitur Placa libro 1.delictorum,numero 18.in fi.

6 Sed hic incidenter quæro, nunquid cōmittens delictum,pro quo à lege sit imposita aliqua pœna pecuniaria,vel soluēda fisco,vel danda parti,teneatur in foro conscientiæ illam persoluere? Res. quod non,ita tenuit glo.in c. fraternitas, in gl. fi.12.q.2.quam dicit esse communiter approbatam Menchiaca in 1.parte de testa. §.10.nu.662. Hanc etiam dicit esse communem opin.Berous in c.1.nume.232. & seq.de const.& in c.dilecti filij,nu.61. de arbit.& in c.quoniam contra, nu.226. de probat.Gomes in §.ex malef.nu.14.Instit. de actio.Didac.super 4. decretal.fol.94. col.2.subdens,quòd neq; etiam Theologi dissentiunt ab hac communi sententia Canonistarum,Bene tenetur in foro conscientiæ emendare, seu resarcire damnum ex eo delicto parti illatum iuxta ea quæ dixi suprà, q. 62.versic.Vnum autem.Faciunt quæ dixi suprà hoc eo.libr. §.Furtum,vers.Est igitur. Nec dicatur,ꝙ delinquens videatur delinquendo consentire pœna,quæ à lege pro ipso delicto imponitur,quia illud est contra communem opi. Doctorum, vt attestatur Arius Pinellus in auct.nisi tricennalis,nu.32.C. de bon.mater.Menchiaca in loco præallegato,post nu.665.Et quòd delinquens non accusatus, neq; condemnatur,etiã si pro ipso iure per legem, vel statutum eius bona per illud delictum fisco applicentur,non teneatur in foro cōscientiæ bona sua fisco deferre,dicit esse communem op.& ferè ab omnibus approbatam Simancas de hæret.c.9.nu.27.& aliis seq. præcipuè nu.82. Et licet aliqui dixerint, hoc locum non habere,quādo delictum esset notorium:tamen illud dictum communiter non tenetur, vt dicit Summa Siluestrina in verbo,Pœna,q.25. numero 1. Et ab hac conclusione non recedas in iudicando.

QVAESTIO LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *De pœna talionis.*
2 *Et quid si accusator sit persona honestior,quàm reus?*
3 *Et an hæc pœna talionis hodie sit sublata?*

1 NON est etiam omittenda pœna talionis, à iure communi introducta aduersus accusatores,qui calumniantur, & in probatione deficiunt,quę quidem est similitudo supplicij, quod inferendum esset reo, si de crimine ipso conuictus fuisset.

2 Sed pone,quod accusator sit persona honestior quàm reus,ita quòd pro eodē crimine esset mitiùs puniendus,prout videmus in pœna legis Cornel. de sicariis, & aliis à iure digestorum impositis,in q̄bus honestiores mitiùs, quā humiliores puniuntur,nunquid accusator,qui est calumniatus erit puniendus pœna, quæ pro crimine deberet imponi ipsi reo,an autem illa,quæ esset imponenda ipsi accusatori? Respond.quod debet puniri ea pœna, quæ imponenda fuisset reo, &

fuit opin. Gul.de Cun.quæ communiter ab omnibus approbatur,vt dicit Albe.in l.athletas,§.calumniator, nu. 4. ff. de his qui not.inf.

3 Sed quæro, nunquid hæc pœna talionis hodie sit sublata? Respond.Affl. lib. 1. constitutionum,rubr.23.post nu.9.dicit, quòd hæc pœna hodie non est sublata,& allegat.l.fin. C. de accusatio.iuncta l.qui non, C. de calumniato. sed dicit sublatam esse tantummodo solemnitatē subscriptionis. Breuiter si loquamur de iure, Afflict.verum dicit,quia etiam secundum iura nouissima talis pœna imponitur accusatori calumnianti: sed si loquamur de consuetudine, vtique pœna talionis est sublata hodie, & pœnitus recessit ab aula. Ita attestantur multi ex his,qui dicunt solemnitatē subscriptionis sublatam esse à consuetudine,præsertim Io.And.Bart.Salyc.Fel.Aret.quos omnes citaui supra q.12.vers.Cæterū,quos etiam refert,& sequitur Affl.lib.1. consti. rub.12.nu.16.& rub.51.§.præsenti, in prin. & lib.2.rubr.13.nu.7. Idem attestatur Alber.in l.eum quem temerè,in prin.num. 3.in fi.ff.de iudic. & in l.seruum,§.publicè,post nu.23.ff.de procur. Salyc.in l. qui crimen,nu.4.C.qui accusa.non possunt. & in l.non ideo minus,nu.3.C.de accusa. Card.Alex.in c.de accusatione, col. 4. in fin.2.q.8.Mantua centuria prima, nu. 11. Blanc.in pract.crim.fol.15. post num.14. Carauita super ritu magnæ curiæ 199.nu. 2.Simancas de hæret.c.62.nu.35. Apostil. ad Bellamer. decis. 79. Villalpand. in repet.l.22.c.21.post numer.3. Et in specie illam non practicari in Gallia attestatur Papo lib.24.tit.1.Arresto 3. Ratio autem, quare consuetudo cessauit hanc pœnam illa fuit,quia propter rigorem huiusmodi pœnæ, multi se retrahebant ab accusando:atq; ita delicta remanebant impunita:pauci enim reperiebantur, qui cum tanto capitis sui periculo vellent accusationes criminales proponere. Et ideo consuetudo (reiectis his pœnis,& difficultatibus)admisit quoscunq; ad querelandum absq; alia inscriptione. Ita dicit Gand.de malef.in rub.qualiter fiat accu. post nu.6.Scias tamen,quod licet sit sublata pœna talionis,si aliquis faceret capi aliquem,qui esset innocens, & appareret quòd id per calumniam fecisset, vt illum decapitari faceret,fortè ipse nō euitaret similem pœnam.Et refert Bald.in l.2. nu. 4.C. de his qui latrones, quòd propter hoc fuit decapitatus quidam Perusij.Et semel vidi in facti contingentia, q̄ quædam Angelina Corbeta, quæ accusauerat quosdam de But,quòd illām per vim, & præpostera venere cognouissent,& deinde fassa fuerat querelam esse falsam,vix euasisset pœnā vltimi supplicij, nisi fuisset prægnans:Sed hac re attenta,fuit tantummodo condemnata ad catenam infamem,26.Augusti 1558.A.C. Et aliàs etiā quidā Christopherus Adornus propter falsam notificationem fuit per triennium ad triremes cōdemnatus,13.Septembris 1560.A.C.

QVAESTIO LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis statutariis.*

STATVTVM PRIMVM.

1 *Quòd villa teneatur pro damnis datis in eius territorio.*
2 *An stante hoc statuto possit damnum probari per iuramentum ipsius damnum passi?*
3 *Et quid si damnum sit datum in confinibus duarum villarum,quæ villa teneatur?*
4 *Et an teneantur contribuere absentes tempore maleficij?*

STATVTVM II.

1 *Quòd bannitus possit impunè offendi.*
Quòd nemo det auxilium bannito.ibid.
2 *Aduocatus,& procurator intercedentes pro bannito,an incidant in pœnam huius statuti?*
3 *Statutum puniens loquentem cum bannito an habeat locum in ei scribente?*
4 *Vxor an teneatur alere virum bannitum?*

STATVTVM III.

1 *Statutum prohibens matrimonium contrahi inter aliquas personas,an valeat?*
2 *Et quid si prohibeat contrahi matrimonium cum forensi?*
3 *Et an valeat statutum prohibens filiam contrahere matrimonium sine consensu patris?*
4 *Et an valeat statutum prohibens sororem nubere sine consensu patris?*
5 *Et an valeat statutum priuans filiam dote,si nubat indigno sine consensu patris.*

STATVTVM IIII.

1 *Ingrediens possessionem alterius ex decreto iudicis inualido,an incidat in pœnam statuti de turbata possessione?*

STATV-

STATVTVM V.

1 *Statutum prohibens rem immobilem alienari in forensem sub pœna, an valeat?*
2 *Et an liget clericos?*
3 *Et an stante hoc statuto censeatur etiam prohibita hæredis institutio?*
4 *Et an locatio?*
5 *Et an si forensi legata sit res immobilis, teneatur hæres præstare legatario æstimationem?*
6 *Et an censeatur prohibita præscriptio?*
7 *Et an ex alienatione facta contra dispositionem huius statuti transferatur dominium, vel possessio in forensem?*
8 *Et an cedens forensi actionem ad rem immobilem, incidat in pœnam huius statuti?*
9 *Et an in hoc statutum habeat locum in alienatione necessaria?*

STATVTVM VI.

1 *Statutum puniens inuentum cum armis, an comprehendat etiam eum, qui non fuit captus cũ illis?*
2 *Et quid si puniat deprehensum?*
3 *Appellatione armorum an veniant arma defensiua?*
4 *Et an fustes, & lapides, & cultelli parui?*
5 *Si statutum prohibeat arma deferri post sonum campanæ, non punitur illa deferens in diebus sanctis, in quibus non pulsantur campanæ?*
6 *Deferens arma prohibita ad vsum itineris non est puniendus.*
7 *Habens domi arma prohibita, non punitur.*
8 *Clerici deferentes arma prohibita, an possint à iudice laico puniri?*
9 *Portans arma prohibita, debet ea perdere?*

STATVTVM VII.

1 *Statutum prohibens exportari blada extra dominium, an valeat?*
2 *Et an liget forenses?*
3 *Et an liget portantem per transitum?*
4 *Et an liget exportantem pro vsu suo?*
5 *Et quid si mutato deinde proposito, illud vendat?*
6 *Et an tale statutum liget exportantem farinam?*
7 *Et an comprehendat eum, qui non fuit deprehensus?*
8 *Et quid si deprehensus sit prius, quam exportet, sed in itinere?*
9 *Et an exportans merces licitas cum illicitis, perdat etiam licitas?*

STATVTVM VIII.

1 *Statutum iubens pro aliquo delicto bona alicuius deuastari, an valeat?*
2 *Et quid si delinquens habeat plures domos in communi cum aliis?*
3 *Et quid si habeat ipse partem inferiorem domus, & alius superiorem?*
4 *Et quid si vxor pro dote sua se opponat deuastationi?*

STATVTVM IX.

1 *Statutum duplicans pœnam pro maleficiis, an habeat locum in blasphemia?*
2 *Statutum duplicans pœnam percutienti in domo testatis, an habeat locum in percutiente in confinibus ipsius domus?*
3 *Si adsint duo statuta duplicantia pœnam, quomodo sit facienda duplicatio?*
4 *Nox quomodo intelligatur, in statutis duplicantib. pœnam, in maleficiis commissis de nocte?*
5 *Statutum minuens pœnam confitenti delictum, an habeat locum in eo, qui prius negauit?*

STATVTVM X.

1 *Statutum puniens facientem insultum ad domum, an habeat locum in faciente insultum ad porticum domus?*

STATVTVM XI.

1 *Si statutum puniat percutientem in centum, an si quis plures percussiones inferat, sit pluribus pœnis puniendus?*
2 *Et quid si eodem ictu plura vulnera inferat cum ense?*

STATVTVM XII.

1 *Statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio, an valeat?*
2 *Statutum, quod quis pro homicidio decapitetur, intelligitur de homicidio doloso?*

STATVTVM XIII.

1 *Stante statuto, quòd pro tertio furto quis suspendatur, an computanda sint furta commissa extra territorium, & ea pro quibus fur iam fuerat punitus?*

STATVTVM vltimum.

1 *De statutis pœnalibus in genere.*

1 VIsum est de pœnis à iure communi impositis, nũc de pœnis statutariis aliqua subiiciamus.

STATVTVM PRIMVM.
Circa damna data.

1 Quod villa teneatur pro damnis datis in eius territorio. In hoc proposito solet quandoq; allegari decis. Ang. in §. quoniam verò, nu. 3. in Auct. vt nulli iudicum, coll. 9. vbi dicit, quòd si in aliqua villa, vel plebe datur aliquod damnum per aliquem, illa non tenetur emendare damnum, nec debet grauari pro delicto alterius, & subdit, quòd ita seruatur de consuetudine, quando scitur quis damnum dederit, & est soluẽdo. Sed quando ignoratur quis dederit, damnum, vel scitur, sed nõ est soluendo, & villa potuit ipsum prohibere, & non prohibuit, tunc villa bene tenetur, & ꝙ ita per Tusciam seruatur. Et illud dictũ Ang. refert Calca. cons. 63. post nu. 4. vers. & eodem modo, & Rolan. de Curte in eo. vol. cons. 64. quod est subscriptio præcedentis consilij in vlti. verbis, & Barb. in eo. vol. cõs. 66. quod est

contra consilia præcedentia. Ego tamen puto illam decis. Ang. intelligendam esse iuxta ea quæ dicunt Calcan. & Rolan. in consil. præallegatis, declarantes illam procedere secundum dispositionem iuris communis, sed quod vbi extat statutum, illud seruandum est.

2 Quæro, nunquid stante hoc statuto, poterit damnum probari per iuramentũ ipsius damnum passi? Resp. quod non, & est communis opi. vt ait Dec. consil. 410. post nu. 13. vers. 4. principaliter. Ias. in l. si quando, nu. 37. & seq. C. vnde vi, quem refert Grammat. super constit. Regni, folio 22. col. 4. nu. 16. & ibidem, nu. 39. in fi. Affl. super prima parte constitutionum Regni, rub. 27. post num. 54. versic. in eadem ibi forma hic, Bertrand. consilio 298. in fi. libr. 8. Quinimò licet statutum disponat, standum esse dicto, siue iuramento damnum passi, poterit nihilominus contra tale dictum, seu iuramentum probari. Ita colligi videtur ex dictis Innoc. in c. fi. nu. 4. & 5. quòd metus causa, & est communis opi. vt dicit Aug. ad Angel. de malefi. in verbo, Nec non, & ad denuciationem, num. 16.

3 Sed quid si damnum datum sit in confinibus duarum villarum? Resp. quòd vtraq; tenetur. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Alber. in 2. parte statutorum, q. 75. Item quæro statuto, quem refert Affl. in loco præalleg. nu. 16. Vnica tamen solutio sufficiet.

4 Item quæro, nunquid absentes tẽpore maleficij teneantur? Resp. quòd sic, Et ita de facto seruatur, vt dicit Alberi. in 2. parte statutorum, q. 83. Item videtur. Cætera in hac materia damni dati vide suprà lib. 1. quia reuera hæc non est propriè materia criminalis.

STATVTVM II.
Circa bannitos.

1 Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi. De hoc statuto late dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidium, vers. Plerunq; etiam, & aliis seq.

Statutum, quòd nemo det auxilium bannito.

2 Quæro nunquid aduocati, & procuratores patrocinantes bannito dicantur ei præstare auxilium & fauorem, & incidãt in pœnam statuti? Resp. quòd non, & est communis opi. vt attestatur Taëg. in practica crim. c. 12. n. 25. Videntur enim præstare auxilium iuris ministerio, meritò puniri non debent. Quid autem in hæreticis, an liceat pro eis aduocare, & patrocinari, dixi suprà hoc eod. libr. §. Hæresis, vers. Vlterius.

3 Quæro, si statutum prohibeat, quòd nemo loquatur cum bannito sub aliqua pœna, nunquid scribens literas bannito, incidat in pœnam ipsius statuti? Resp. q̃ non, & est communis opi. vt dicit Alciat. in l. 1. in prin. num. 20. ff. de verb. obligat.

4 Item, quæro, nunquid vxor teneatur alere virum suum bannitum ex fructibus suæ dotis? Resp. quod sic, Sed quid si fructus dotis non sufficiat, nunquid tenebitur illũ alere ex bonis suis parafernalib⁹? Respon. Gl. in l. si stipulata, in fi. in verbo, Contra sexus naturam, ff. de donat. inter virum & vxorem, dixit, quòd non tenetur vxor alere virum ex bonis propriis. Sed certè illa glo. communiter reprobatur, vt dicit Gigas de crim. læsæ Maiestat. fol. 158. q. 21. nu. 4.

STATVTVM III.
Circa matrimonia.

1 Statutum, prohibens matrimonium contrahi, non valet. Et ita tenẽt omnes, vt dicit Alex. cons. 97. post num. 2. vers. & quanuis, libr. 1. Et quod talia statuta non procedant de iure canonico, dicit esse communem opin. Curt. Sen. cons. 27. nu. 3. & seq. quem refert Cotta in memoral. versiculo, statuto Mediolani, & Laudæ, circa fin.

2 Hinc infertur, quòd statutum prohibens matrimonium, contrahi cum forẽsi, & contrahenti pœnam imponens, nõ valet, neq; quò ad prohibitionem matrimonij, neq; quò ad pœnam. Et est communis opi. vt attestatur Curt. Sen. in cõs. præalleg. post num. 3. quem refert Cotta in loco præalleg. circa prin.

3 Sed nũquid valet statutum laicorum, disponens, quòd filij non possint contrahere matrimonium sine cõsensu patris? Resp. In hoc articulo fuerunt variæ scribentium opi. Nam Bar. in l. adiicimus, C. de murileg. lib. 11. tenuit quòd sic. Et dicit Paris. consil. 29. num. 42. lib. 3. quòd communiter

muniter concluditur, quòd quando lex ciuilis imponit pœnam contrahenti matrimonium, & hoc in fauorem alterius, ex eo quia ille tertius ex tali matrimonio lęditur, talis pœna de iure ciuili appoſita ſubſiſtit, neq; per ius canonicum dicitur ſublata, vel correcta, licet ius canonicum cõualidet ipſum matrimonium, addens, quòd licet ſtatuta laicorum non poſſint imponere pœnam cõtrahenti matrimonium circa ſubſtantiam ipſius matrimonij, ſcilicet vt matrimonium ipſum non valeat, ſecundum magis communẽ opi. de qua atteſtatur Cardi. Alexan. in c. 1. de ſponſal. poſſunt tamen diſponere ſuper dependentib. à matrimonio, puta, ſuper dote. Et ita ſeruari atteſtatur Ant. de Bu. in d. c. 1. quem refert Præpoſ. ibi, Contrariam autem ſentẽtiam, quòd ſcilicet tale ſtatutum non valeat, tenuit Io. And. in c. ſtatutum, el 1. de hæret. in 6. & dicit Brunel. de ſponſa. concluſ. 19. nu. 4. & 5. quòd illum ſequuntur communiter Doct. Hãc etiam opi. dicit eſſe communem Alex. in d. conſ. 97. in fi. lib. 1. & conſ. 1. poſt nu. 21. lib. 3. Felin. in d. c. 1. nu. 13. de ſponſal. & in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, poſt nu. 59. verſi. Sed contra, de conſti. Curt. Sen. in d. conſil. 27. in primo dubio, Dec. in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, nu. 36. & in l. nuptias, nu. 8. ff. de reg. iur. & conſ. 231. nu. 2. Et in ſpecie dicit Deci. in d. l. nu. 13. in fin. quòd communiter tenetur contra Bart. in d. l. adiicimus. Ego credo hanc opin. de iure eſſe veriorem, & magis communem, ſed vbi de conſuetudine obſeruaretur opi. Bart. crederem ab ea non eſſe in iudicando recedendum, nõ quidem circa prohibitionem matrimonij, ſed bene circa pœnam priuationis dotis, & alias ab ipſo ſtatuto impoſitas.

4 Item quęro, nunquid valeat ſtatutum prohibens ſororem nubere ſine conſenſu fratris? Reſpon. quòd non, & eſt communis opin. vt dicit Alexand. in d. conſil. 97. poſt num. 5.

5 Sed quęro, nũquid valeant ſtatuta laicorum priuantia filiã dote, caſu quo nubat indigno ſine conſenſu patris? Reſp. quòd talia ſtatuta valent, & ſunt firmiſſima, neque de iure canonico reperiuntur correcta. Et ita ſeruari in practica atteſtatur Card. Alex. in d. c. 1. col. 4. de ſponſal. quem refert Paris. conſ. 29. nu. 34. lib. 3.

STATVTVM IIII.

De turbata poſſeßione.

1 Quęro, nunquid ingrediens poſſeſſionem alterius ex decreto iudicis inualido, incidat in pœnã huius ſtatuti? Reſp. quòd ſic. Ita dixit Bart. in l. iuſtè poſſidet, nu. 4. ff. de acquir. poſſ. quam ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Crauetta conſ. 248. col. fin. verſic. non obſtat aliud dubium. Ita etiam communiter teneri atteſtatur Clau. in d. l. iuſtè poſſidet, n. 15.

STATVTVM V.

Circa alienationes.

1 Statutum prohibẽs rem immobilem alienari in forenſem ſub pœna, valet. Et ita communiter tenetur, & ſeruatur, vt dicit Albe. in ſecunda parte ſtatutorum, q. 2. nu. 10. Hanc etiam dicit eſſe communem Barb. in Rub. de reb. eccleſ. non alie. Curt. Sen. conſ. 27. nu. 8. Iaſ. in l. filiusfam. §. Diui, in ſecunda lect. nu. 106. ff. de lega. 1. Ripa in eod. §. Diui, num. 74.

2 Sed quæro, nunquid tale ſtatutũ liget clericos vel eccleſiaſticas perſonas? Reſp. quòd non ligat clericos neq; eccleſias, & quatenus reſultat in eorum præiudiciũ, nihil valet. Et ita dicunt cõiter Scribentes ferè omnes, vt dicit Barb. conſ. 47. nu. 10. lib. 3. & eſt communis opi. vt dicit Fel. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, nu. 89. de conſti. Iaſ. in d. §. Diui, in 1. lectura, nu. 71. & in ſecunda, nu. 100. Ripa in d. §. Diui, nu. 81. Socin. Iun. conſ. 76. nu. 30. lib. 3. Plottus inter conſi. criminalia diuerſorum, conſil. 108. num. 12. lib. 1. Quod quidem multo magis procederet, vbi ſtatutum prohiberet ſpecialiter in eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas alienari: nam eo caſu diceretur expreſſè contra libertatem eccleſiaſticam, & ideo nihil prorſus valeret. Et ita tenent omnes Doctores in hac materia loquentes, vt dicit Chaſſa. ſuper conſ. Burg. fol. 314. num. 51.

3 Quæro, nunquid ſtante hoc ſtatuto, cenſeatur etiam prohibita hæredis inſtitutio? Reſp. Glo. in l. 1. in verbo, Loca ſui. C. non licet. hab. lib. 11. tenuit, quòd non. Sed certè illa glo. communiter reprobatur, vt dicit Ludouicus de Interamine, in l. peto. §. fratre. ff. de lega. ſecundo, quem

refert Fabian. de emptio. & vendit. in vlt. quæst. quæstionis principalis, nu. 27.

4 Sed nunquid stante hoc statuto, censebitur prohibita locatio in forensem? Resp. q̃ non, si est ad modicũ tempus: sed locatio ad longum tempus vtiq; censebitur prohibita, & est communis opi. vt dicit Plottus in dicto consil. 108. nume. 59. Talis enim locatio transfert vtile dominium in conductorem, vt dixi suprà lib. 4. §. locatio.

5 Sed pone, quòd testator legauerit forensi aliquam rem immobilem, nunquid tenebitur hæres præstare legatario æstimationem. Resp. quòd sic, & est communis opin. vt dicit Alexan. in l. apud Iulianum. §. constat, nu. 14. ff. de legat. 1. Iason in d. §. constat, nu. 34. Curt. Sen. in d. consil. 27. post num. 6.

6 Item quæro, nunquid tale statutum prohibens alienationem, censeatur etiam prohibuisse præscriptionem? Resp. q̃ sic. Ita tenet Bart. in l. vbi lex. num. 1. ff. de vsucap. & est cõmunis opi. vt dicit Alex. cons. 1. num. 23. lib. 4. quem refert Plot. in repet. l. si quando, nu. 266.

7 Sed quid, si non obstante statuto facta sit alienatio, nunquid ex ipso cõtractum censebitur translatum dominium in acquirentem? Respon. quòd non, nam tale statutum impedit dominij translationẽ. Et ita dicunt omnes Docto. vt ait Claud. In l. si ita quis, §. ea lege, post nu. 17. versic. item prædicta, ff. de verb. oblig. Bene non obstante statuto transfertur possessio in acquirentem. Et ita volunt communiter Doctor. vt attestatur Clau. in d. §. ea lege, in vltimis verbis.

8 Quæro etiam, pone, quòd statutũ prohibeat, quòd aliquis nõ alienet rem immobilem in forensem, neque alienanti consentiat sub pœna, modo aliquis cedit forẽsi actionem ad rem immobilem, quæ (vt scis) computatur inter immobilia, vt dixi suprà, lib. 7. §. Mobilia, & ego illi præsto cõsensum, nunquid ex eo consensu dicar incidisse in pœnam statuti? Resp. quòd non. Ita determinat Bar. in l. Gallus. §. videndum, nume. 10. ff. de lib. & posthu. quem seq. commu. Doct. vt dicit Claud. in d. §. videndum, num. 10.

9 Sciendum est, quòd hoc statutum habet locum solummodo in alienatione voluntaria, non autem in necessaria. Et ita tenent communiter Doctores, vt attestatur Alber. in secunda parte statutorum, quæst. 206.

STATVTVM VI.

Circa dilationem armorum.

1 Quæro, stat statutũ imponẽs aliquam pœnam ei, qui fuerit inuẽtus cum armis, nunquid ille, q̃ detulit arma, sed non fuit captus cum illis, poterit puniri pœna statuti? Resp. In hoc articulo variæ fuerunt scribentium opinio. nam aliqui tenent, quòd etiam si non sit captus, dicatur inuentus cum armis, & in eo locum habeat pœna statuti. Et dicit Ias. in l. 1. in princip. ff. quod quisque iuris, quod hanc opin. tenent communiter Moderni, prout illum refert Claud. in l. possideri, §. Neratius, nu. 6. in fi. ff. de acq. poss. licet ego in libro meo Ias. ibi de hoc loquentem non inueniam. Alij verò tenent, quòd imò si non sit captus cum armis, non dicatur inuentus cum illis, & consequenter non sit puniendus pœna statuti. Et fuit opin. Bart. in l. si barsatorem. C. de fideiusso. & dicit Bello. cons. 49. nu. 4. quod illum sequuntur communiter Doct. Dicit etiam Claud. in d. §. Neratius, nu. 6. in fin. quod hæc est magis communis opin. antiquorum. Ita etiam communiter teneri affirmat Alex. in l. 1. in princi. nu. 77. ff. de acq. pos. Cæpol. in l. si fugitiui, nu. 81. C. de ser. fugi. Hanc etiam opi. esse magis communem attestatur Aug. ad Ang. de malef. in verb. Fama publica, nu. 75. in fi. Amad. de syn. nu. 90. vbi etiã subdit, quod ita seruatur in practica, Ias. in d. l. 1. in princ. nu. 87. ff. de acq. pos. prout illum refert Ripa ibi, nu. 53. & Viuius in lib. commu. opi. fo. 198. vers. Statutum disponens. Mars. in pract. crì. §. pro complemento, n. 24. vbi etiam subdit, q̃ ita seruatur Ripa de peste in Rubri. de conseruanda vbertate, fol. 24. nu. 104. Et ita etiam hodie non esse in vsu, vt portans arma puniatur, nisi quando reperitur per familiam, attestatur Ange. in l. 1. nu. 4. ff. ad l. Iul. de vi publi. Et ab hac opi. tanquã veriori, & magis communi, & etiam consuetudine approbata non puto vllo modo recedendum. Et generaliter, q̃ deferens vestes, aut res prohibitas ex ordini-

ordinib. contra formã ſtatuti nõ incidat in pœnam, niſi deprehendatur cum ipſis rebus prohibitis, dicit eſſe communem opi. Ant. Gome. in l. Tauri 45. n. 50. quem refert Villalob. in ſua collecta communium opi. in litera S. nu. 112. Dicit tamen Bal. in d. l. ſi barſatorem, nu. 6. quòd conſuetudo interpretatur hoc verbum, Inuentus, contra quem maleficium probatur, Sed ſuſpicor verba Bal. in libro meo eſſe corrupta.

2 Sed quid ſi ſtatutum puniat deprehenſum cum armis, nunquid habebit locum in eo, qui nõ fuerit captus cum armis, ſed teſtib. conuictus, quòd ea detulit? Reſp. Gloſ. in l. 1. in verbo, Deprehenſus, C. vbi ſenato. vel clariſſ. videtur velle, quòd ſic, & illam dicit eſſe communiter approbatam Ripa in loco prȩalle. nu. 105. Sed certè conſuetudo ſeruat totum cõtrarium, vt atteſtatur Dida. in pract. q. 33. in fin. dicens, ꝙ frequentior conſuetudo in toto orbe Chriſtiano eſt, quòd arma prohibita deferens nunquam ea amittit, niſi effectualiter cum illis fuerit deprehenſus, etiam ſi conſtet illum arma detuliſſe. Et ita ſeruarem, ſi caſus cõtingeret. Bene verũ, ꝙ ſi ſtatutum diceret, quòd poſſet etiam procedi per inquiſitionem, vt communiter dicitur in edictis, quæ fiunt in hoc ducatu: tunc vtique puniri deberet, etiam ſi non eſſet cum armis deprehenſus.

3 Quæro, nunquid appellatione armorum cenſeantur etiam prohibita arma defenſiua? Reſp. quòd non, & eſt communis opi. vt ait Placa lib. 1. delictorum, c. 8. num. 9. Reperio tamen, quòd Alber. in 2. parte ſtatutorum, q. 115. Item quȩrit, dicit quod vidit ſeruari contrarium, & illum refert Auguſt. ad Ang. de malef. in verbo, Vno ſtocco ferreo, poſt nu. 5.

4 Et ſcias in hoc ꝓpoſito, quòd licet de iure loquendo, appellatione armorum veniant etiam fuſtes, & lapides, vt eſt tex. in l. armorum appellatione, ff. de verbo. ſigni. nihilominus cum ex communi vſu loquendi, ſaxa, & lapides non intelligantur appellatione armorum, edicta prohibentium delationẽ armorum non comprehendunt ſaxa deferentes. Et ita reſcripſit ſenatus prætori Alexãdriæ, 13. Octob. 1558. P. N. Declarauit etiam ſenatus in cauſa cuiuſdam Benedicti della Marthiola, quòd cultellus non venit appellatione armorum, 6. Octob. 1554.

5 Pone, in ſtatutis, & edictis prohibentibus arma deferri de nocte, ſolet apponi tempus præciſum, puta, poſt pulſatam ſecundam horam noctis, vel poſt pulſatam tertiam campanam, quid ſi in nocte Iouis, aut Veneris ſancti quibus nõ pulſantur campanę, fuerit aliquis repertus cum armis prohibitis, nunquid tenebitur pœna edicti? Reſpon. quòd nõ, & ita tenent Doctores, vt dicit Alber. in ſecunda parte ſtatu. q. 7. Item quæro retentis.

6 Quȩro etiam, nunquid deferens arma prohibita ad vſum itineris, debeat puniri pœna ſtatuti? Reſp. quòd non, & ita obſeruat hodie conſuetudo, vt dicit Angel. in l. 1. nu. 3. ff. ad leg. Iul. de vi public.

7 Quæro etiam, nunquid ille, qui habet domi arma prohibita, puniatur? Reſp. ex diſpoſitione l. Iuliæ de vi publ. vtiq; videtur puniendus, iuxta tex. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publi. Sed certè hoc non eſt in vſu, vt dicit Ang. in d. l. 1. num. 4.

8 Vlterius quæro, nunquid clericus repertus cum armis prohibitis poſſit à iudice laico puniri? Dixi ſuprà quæſtio. 36. verſ. Vlterius quæro.

9 Scias autem, quòd regulariter portans arma prohibita debet ea perdere. Et ita ſeruatur de conſuetudine, vt dicit Marſi. in pract. crimi. §. pro complemẽto, nu. 12. Dicit etiam Paris. Put. de ſyndic. fol. 303. nu. 21. quòd officialis, qui inuenit aliquẽ cum armis prohibitis, poteſt illa frangere. Et ſubdit, quod ita ſeruatur, & dicit Bald. in cap. 1. §. ſi quis ruſticus, in fin. de pace tenenda, quòd ſi regulariter non licet deferre arma, multò minus deferri poterunt in palatio principis. Et ita ſeruatur, teſte Mant. obſeruat. 54. circa fin. Loquitur autem Bald. ibi in palatio communis Florentiæ, ſed ego in palatiis Imperatorum, & Regum, ſemper vidi ab omnibus arma deferri.

STATVTVM VII.

Circa blada.

1 Statutum, quòd blada non exportentur extra territorium, valet etiam quò ad amiſſionem rerum. Et ita de conſuetudine quotidie obſeruatur, vt dicit Vitali. de malef.

malef. in rub. quid sit accusatio. nu. 79. In hoc ducatu nō solum est imposita pœna amissionis rerū, sed etiam pœna furcarū, & confiscationis bonorum, & super hoc est erectus Magistratus præfectorū annonæ, cuius ego nunc sum præses. Bene verum est, ꝙ raro seruatur rigor ipsarū constitutionū, vt scilicet fraudatores suspendantur, sed solēt vt plurimum admitti ad compositionē. Dicit autem Bos. in tit. de pœ. post nu. 20. ꝙ huiusmodi decretū est valde terribile. Et quòd quāuis videatur continere vtilitatem publicā, ne scilicet sequatur caritas frumentorum, tamen (si practicam attendamus) continet auariti am, ex quo finis est, vt pro quolibet sacco frumenti extrahēdo, soluatur quoddam vectigal. Et ꝙ omni tempore conceditur extractio frumenti cum solutione dicti vectigalis, quæ res, & penuriā auget, & nobiles dimittit inanes, subdēs, ꝙ ipse quotidie clamabat contra hoc. Sed certè credo ego, ꝙ si principes huius dominij, qui omnia cum summa maturitate cōstituere solebant, nō animaduertissent id summo Reip. cōmodo cedere, tale decretum non condidissent, vel saltem postea illud abrogassent. Et ꝑculdubio nisi esset hoc decretū, continuè in hoc dominio maxima esset frumenti inopia: licet enim ager huius dominij sit valde fertilis, tamen cū multi ex finitimis populis, vt sunt subditi Heluetiorum, Genuensium, & Venetorum, semper inopia frumenti laborent: certè nisi ꝑ officiales huius magistratus ꝓuideretur, ne blada ex hoc dominio extraherentur, sine mora totū illud frumentum, ꝙ est propè confinia, exportaretur in vicinas ꝓuincias, in ꝙbus semper venditur longè cariori precio, prout adhuc magna ex parte fieri videmus, etiā stante ipso decreto. Neq; verum est, quòd omni tempore concedatur extractio cum solutione vectigalis, vt ipse dicit. Imò quādo est suspicio penuriæ, semper solet extractio suspendi & interdici, vt quotidie experientia docet. Et ideo nō video, quare tantum clamauerit, tanto magis cum videret neminem esse, qui de eius clamore curaret. Et ideo melius dicit Paris. Put. ꝙ ex patria mea fuit oriundus, in suo tract. synd. fol. 271. post nu. 1. quod in hoc felicissimo Mediolani ducatu sunt decreta optimè prouidentia circa omnia.

2 Quæro, nunquid talia statuta, prohibentia blada, aut carnes exportari, ligent etiam forenses? Resp. quòd sic, & ita communiter seruatur, vt dicit Alber. in secunda parte statutorum, quæst. 1. nu. 13. Cum enim talia statuta vigeant ferè per totam Italiam, non videtur prætextu ignorantiæ excusandus qui contra ea deliquit. Vide quæ dixi infrà quæst. 85. versicu. Sed quid si delictum.

3 Item quæro, nūquid talia statuta, prohibentia blada, aut merces extra territorium exportari sub pœna, ligent etiam portantem per transitum? Resp. ꝙ non, & ita tenent omnes, vt dicit Alber. in loco præallegato, q. 9. Et dicit Ias. in l. cætera. §. sed & si quis ad opus, nu. 21. ff. de leg. 1. quòd ita tenent communiter Doctor. quem refert Viuius in lib. communium opin. fol. 200. vers. Statutum prohibens, in quarta limitatione. Sed certè quicquid sit de iure, apud nos de consuetudine seruatur totum contrarium. Et illi, qui volunt per transitum conducere, tenentur impetrare licentiam à nostro Magistratu.

4 Vlterius quæro, an tale statutum comprehendat exportantem pro vsu suo? Respon. quòd non. Ita dixit Bart. in d. §. sed & si quis ad opus, nu. 4. & ita communiter receptum est, vt dicit Alciat. in l. lege censoria, in verb. Victus sui. ff. de verb. oblig. Hanc etiam dicit esse cōem opi. Ias. in eo. §. sed & si quis ad opus. nu. 7. ff. de leg. 1. prout illum refert Viuius in loco præalle. in 2. limitatione. Sed certè quidquid sit de iure, apud nos seruatur oppositum, nam tales etiam pro vsu suo exportantes, puniuntur, prout cæteri omnes.

5 Sed pone, quod statutum expressè permittat exportari pro vsu suo, modo aliquis exportauit animo consumendi pro vsu suo, deinde mutato proposito illud vendit, nunquid incidit in pœnam? Respon. quòd non, & ita communiter tenetur, vt dicit Alber. in secunda parte statutorum, q. 206. Prædicta etiam, Et ita quotidie obseruatur.

6 Præterea quæro, nunquid stante hoc statuto, puniatur extrahens farinā? Resp. aliqui

aliqui tenent, ꝙ non. Et ita tenere communiter Doct. affirmat Alber. in 2. parte statutorum, q. 5. subdens etiam, quod ita vidit de facto seruari. Contrariam autem sententiam, quòd scilicet tale statutum locum habeat etiam in extrahente farinam, tenuit Barto. in l. quæsitum. §. illud, nu. 1. ff. de leg. 3. Et hanc dicit esse communem Ripa de peste, in Rub. de remed. ad conseruandam vbertatem, fol. 24. nu. 75. prout illum refert Viuius in loco prælegato, licet Ripa in eo loco loquatur in alio proposito, prout ego retuli infrà ver. Pone quòd ille. Bene verũ est, quòd ego semper vidi seruari, quod puniatur etiam extrahens farinam, aliàs de facili fieret fraus legi.

7 Sed hic quæro, si statutũ puniat eum, qui fuerit inuentus exportare bladum, nunquid locum habeat nõ solum in eo, qui sit personaliter apprehensus, sed etiam in eo, qui sit testibus conuictus? Resp. quòd sic, & est communis opi. vt dicit Ripa in loco prælegato, nu. 104. prout illum refert Viuius, vbi suprà in tertia ampliatione. Sed certè Ripa in libro meo licet teneat hanc opi. fatetur tamen illam esse contra communem. Et patet ex his, quæ dixi suprà hac ea. quæst. stat. 6. versi. Quæro stat statutum.

8 Pone, quòd ille, qui exportat bladum extra territorium, deprehensus est in itinere priusquam exeat, nunquid erit puniẽdus pœna statuti, perinde ac si exportasset? Resp. Aut statutum loquitur per verbum extraxerit, seu exportauerit, & non punitur, Aut loquitur per verbũ extrahet, seu exportabit, & punitur. Et hãc dicit esse cõem opi. Ripa de peste in loco prælegato, fol. 24. num. 71. & seq. Alber. autem in secunda parte statutorum, q. 4. nu. 6. dicit, quòd ipse vidit diuersimodè seruari. Mihi certè hęc distinctio nunquã placuit: nunquam enim possent tales delinquentes in flagranti crimine deprehendi, si antea quam exirẽt inuenti, non punirentur, cum certum sit, quòd postquam exierunt, non possunt officiales illos extra territorium persequi, nec comprehendere: propterea apud nos indistincte seruatur, quòd deprehensi in itinere, constito, quòd vellent illud exportare extra territorium, perinde puniuntur, ac si exportassent. Et ita illã distinctionem de consuetudine non obseruari attestatur Ripa vbi suprà, post nu. 75. versic. Ego tamen.

9 Vltimò quæro, quid si stante hoc statuto aliquis exportet simul aliquas merces licitas cum illicitis, nunquid amittet solum illicitas, vel etiam licitas? Resp. Aliqui dicunt quòd omnes cõfiscantur, & siue sint ipsius portantis, siue alterius, modo sit sciens, & consentiens. Et hanc opin. dicit esse communem Boër. decis. 178. n. 25. Aliqui verò dicunt, quòd solum illicitæ perduntur. Et ita cõmuniter seruari attestatur Alberi. in loco prælegato, quæst. 4. nu. 5. Et hæc opin. mitior est, & ideo tenenda, vbi verba legis, vel edicti aliud expressè non disponerent.

STATVTVM VIII.

Quod pro aliquo delicto bona delinquentis deuastentur.

1 Plerunq; in ciuitatibus pro aliquo graui crimine, puta, rebellionis, vel proditionis, vel huiusmodi, imponitur pœna delinquenti, vt eius bona deuastentur. Quęro nunquid tale statutum valeat? Resp. ꝙ de iure loquendo non valet, sed tamen de consuetudine communiter seruatur contrarium, vt dicit Alber. in 3. parte statutorum, q. 3. & etiam q. 11. attestatur se vidisse ita teneri, & seruari. Ita etiam de facto seruari attestatur Paris. Put. de syn. fol. 84. post nu. 1. vers. Officialis fuit.

2 Sed quæro, quid agendum sit, si delinquẽs habeat plures domos in communi cum aliis? Resp. debent bona diuidi, & de strui tantum illa, quæ contingent in partem delinquẽtis. Et hæc opi. placet communiter antiquis Doctorib. vt dicit Alber. in 3. parte statutorum, q. 74.

3 Sed quid si delinquens habeat partem inferiorem vnius domus, & alius habeat partem superiorẽ, nunquid debebit tota domus destrui? Resp. quòd nõ, sed debet pœna commutari, & ita communiter tenetur, vt dicit Corset. in sing. suis, in verbo, Communitas, vers. Duo fratres.

4 Sed pone, ꝙ compareat vxor condemnati, & ꝓ interesse dotis suæ opponat se huiusmodi deuastationi, nunquid erit audienda? Respon. De iure certè videtur dicen-

dicendum, quòd possit talem deuastationem impedire pro summa suæ dotis: nihilominus de facto contrarium obseruatur, vt dicit Alber. in 3. parte statutorũ, in d. quæst. 7. quem refert Aug. ad Angel. de malef. in verbo, Et eius bona, post nu. 10. Bona enim condemnati deuastantur iuxta dispositionem statuti, & fiscus de suo satisfacit vxori, & aliis creditoribus, licet Paris. de Put. in facti contingentia referat se iudicasse, quòd vxor debeat habere bona mariti pro eius dote, non autem accipere dotem à fisco, vt ipse asserit in tract. synd. in verbo, Publicatio bonorum, num. 3. cuius contrarium apud nos obseruatur.

STATVTVM IX.

Augens, vel minuens pœnam.

1 Quæro, nunquid statutum duplicans pœnam pro maleficiis, habeat locum in blasphemia, iniuria verbali, & aliis delictis, quæ verbo, aut scripto cõmittuntur? Dixi suprà hoc eo. lib. §. 1. vers. Sed quæro.

Statutum duplicans pœnam percutienti in domo potestatis.

2 Hoc statutum habet locum nõ solum in percutiente in ipsa domo, sed etiam in percutiẽte in confinib. ipsius domus. Ita tenuit Gui. de Suz. in suis quæstionib. statutariis, in fin. & ita communiter obseruatur, vt dicit Alber. in l. præsenti, in fi. C. de his qui ad eccles. confug. quem refert Barb. cons. 33. post nu. 5. lib. 4.

Statutum pœnam duplicans in maleficiis commissis de nocte.

3 Pone, stat statutum, quòd in delictis cõmissis de nocte pœna duplicetur. Item stat aliud statutum, quòd in delictis commissis in platea, pœna duplicetur. Modo aliqs deliquit de nocte, & in platea. Quæro, nũquid debeat duplicari duplicatio, vel tantum duplicari illa simplex pœna, quæ pro illo delicto erat imposita? Resp. quòd debet tantummodo duplicari illa simplex pœna. Et est communis opin. vt dicit August. ad Angel. de malef. in verb. In platea communis, post nu. 20.

4 Quæro, quomodo intelligatur nox in terminis huius statuti? Respo. Aliqui dicunt, q̃ illud delictum intelligitur commissum de nocte, quod commissum fuit ante Solis ortum. Et hanc dicit esse cõem opin. Alexan. in l. more, nu. 5. ff. de feriis. Alij verò distinguunt, q̃ aut statutum expressè determinat, quando dicatur dies, vel nox, puta, ad sonum campanę, vel huiusmodi, & dicunt illud esse seruandum: Aut verò expressè non determinat, & tenent standũ esse arbitrio iudicis, qui considerabit, an esset tanta claritas, vt attribuendum sit diei, an tanta obscuritas, vt sit attribuendum nocti. In dubio autem mitiorem partem sequẽdàm. Et hæc fuit opin. Ioan. And. in c. si perfodiens, de homicid. quam tenent communiter cano. vt attestatur August. ad Ang. de malef. in verbo, De nocte, post nu. 4. quam ego etiam sequerer in iudicando, si casus contingeret, prout etiam illã secuti fuerunt tres Doctores in regia camera summarię, vt refert Afflict. super prima parte consti. Regni, Rub. 5. num. 9. Et ita etiam iudicatum fuisse per rotam Mantuanam attestatur Natta cons. 469.

5 Stante statuto, q̃ ei, qui sponte confitetur delictum, diminuatur pœna, quæro, nunquid si quis primo negauit se delictum commisisse, deinde confessus est, debeat gaudere beneficio statuti? Resp. Barto. in l. eum qui, nu. 4. ff. de iureiur. tenuit, q̃ non, & eius opin. dicit esse communiter approbatam Socin. in l. non fatetur, post nu. 7. ff. de exceptio. quem refert Menchiaca lib. 3. de testa. §. 23. nu. 22. licet deinde referat Ias. & Felin. attestantes communem opin. esse contra Barto. Certè opi. contra Bar. mitior est, & mihi magis placet, & ex Doct. allega. per Ias. in d. l. eum qui, nu. 8. apparet eam esse etiam magis cõmunem: satis enim est, verificari conditionem à statuto requisitam, quòd scilicet sponte confessus fuerit, quæ non impeditur per negationem primo loco factam. Et ideo si casus contingeret, ego contra Bart. intrepidè iudicarem.

STATVTVM X.

Puniens insultum.

1 Statutum puniens faciẽtem insultum ad domũ, habet locum in faciente insultum ad porticum domus. Et ita cõiter tenetur, & seruatur, vt dicit Alberi. in 2. parte statutorum, q. 208. Hanc etiam opi. communem appellat August. ad Ang de malef. in verb. Fecit insultum, post nu. 3.

Item

2 Item quæro, an hoc statutum habeat locum, si aliquis fuerit insultatus in domo, quam habebat cõmunem cum alio? Resp. quòd sic, modo non esset communis cũ ipsomet insultante. Ita tenet Bal. in l. 1. nu. 1. C. qui testa. fac. poss. cuius opi. communem appellat Aug. in loco præalleg. num. 5. Militat enim non minus in domo communi, quàm in propria ratio statuti, quod scilicet domus sua vnicuiq; tutum refugium esse debet.

STATVTVM XI.

Puniens percussiones, vel vulnera.

1 Si statutum puniat percutientem, vel vulnerantem, & aliquis plures percussiones, seu vulnera inferat an sit plurib. pœnis puniendus? Dixi infrà q. 84. vers. Scias etiam, & aliis seq.

2 Et quid si eodem ictu plura vulnera inferat cum bidẽte, vel alio telo bifurcato? Dixi in ca. q. 84. Hæc autem omnia.

STATVTVM XII.

Contra homicidas.

1 Quæro, nunquid valet statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio? Dixi suprà hoc eo. lib. §. Homicidiũ, vers. Sed nunquid.

2 Statutum, quòd pro homicidio quis decapitetur, intelligendum est, quando homicidium fuit dolo cõmissum. Secus autem si culpa tantum interuenerit, vt dixi infrà q. 84. circa prin.

STATVTVM XIII.

Contra fures.

1 Stante statuto, quòd pro tertio furto quis suspendatur, an cõputanda sint furta extra territorium commissa, & an ea, p quibus furiam fuerat punitus? Dixi sup. hoc eo. li. §. Furtum, ver. Sed pone, & seq.

STATVTVM VLTIMVM.

De statutis pœnalibus in genere.

1 Quæro, an statutum imponens pœnã nouam pro aliquo delicto, censeatur abrogasse pœnam iuris communis? Dixi in frà q. 85. vers. Debet etiam, & in eadem q. per totam videnda sunt quæ in proposito statutorum pœnalium satis diffusè tractauimus.

QVAESTIO LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis arbitrariis.*

Casus, in quibus pœna iudicis arbitrio committitur, qui sint? ibid.

2 *Iudex male iudicans ex imperitia, tenetur parti arbitrio iudicis.*

3 *Impostores puniuntur arbitrio iudicis.*

4 *Vim publicam, seu priuatam committens, punitur pœna extraordinaria.*

5 *Compellens aliquem ad testandum, qua pœna puniatur?*

6 *Osculum inferens mulieri per vim, punitur pœna extraordinaria.*

7 *Partum exponens, punitur pœna extraordinaria.*

8 *Mittens præcepta vallis Iosaphat, vel huiusmodi, puniuntur extra ordinem.*

9 *Iniuriam alteri facientes contra bonos mores, puniũtur extra ordinem.*

10 *Amouens terminos agrorum, qua pœna puniatur?*

11 *Iudex cuius arbitrio pœna est à iure commissa, an possit arbitrari pœna mortis?*

12 *Et quid si statutum imponat pœnam centum, vel aliam maiorem, vel minorem arbitrio iudicis?*

13 *Iudex habens arbitrium in pœnis imponendis, debet illas imponere iuxta qualitatem delictorum.*

14 *Pœnitentiæ impositæ pro peccatis à sacris canonibus hodie sunt arbitrariæ confessoribus.*

1 DIxi etiam esse nonnulla crimina, in quibus nulla certa pœna est à iure imposita, sed relicta est imponẽda arbitrio iudicis, quæ recensẽt Fab. in pract. arbi. fol. 435. & aliis seq. Et videri possunt apud Calic. in Marg. fisci, fol. 95. & seq. 94. casus, in quibus à iure irrogatur pœna extraordinaria arbitrio iudicis imponenda.

2 Iudex male iudicans ex imperitia tenetur parti arbitrio iudicis. Et hæc est cõmunis mens Doctorum, vt dicit Boss. in tit. de officialib. corruptis pecunia, n. 22.

3 In hac autem materia criminum extra ordinariorum habemus duos titulos, alterum de extraordinariis criminibus, & alterum de crimine stellionatus. Et quia plerunq; contingit tractari de pœnis imponendis in huiusmodi delictis, existimaui non incongruum fore, si aliquot exempla subiicerem.

4 Si quis impostura fecerit, poterit stellionatus postulari, inquit text. in l. 3. ff. de crim. stellion. Et proximis annis quidam impostores, qui torquib. adulterinis decipiebant viatores, fuerunt iussu senatus fustigati, & electi à Ducatu, 29. Marti. 1558. P. N. Sic etiã quidam impostor Venetus Petrus de Nigris, qui mentitus erat sexũ, & manus debilitationem, iussus fuit fusti gari, & eiici sub pœna triremium, 28. No-

uembris 1551. P. N. Nec omittendum est hoc loco memorabile arrestum latũ Tholosæ 12. Septembr. 1560. contra quendam Arnaldum de Tilla impostorẽ, qui finxit se esse Martinum Guerram, qui iam per multos annos aberat. Et ita cohabitauit cum eius vxore multis annis, & ex ea liberos susceptit, deinde cum rediisset Martinus Guerra, & res summa cum difficultate detecta fuisset, fuit Arnaldus suspensus, & flammis combustus. Et huius Arresti mentionem facit Papo lib. 22. tit. 9. Arresto 20. cuius etiam processus libellus est apud me, Tholosæ impressus.

5 Vim publicam, seu priuatam committens hodie ex generali consuetudine punitur arbitrio iudicis. Et in specie de vi priuata, q̃ ex vsu, & in praxi puniatur pœna arbitraria, attestatur Pract. Iod. c. 100. nu. 9. Scias autem, q̃ lex Iulia de vi publica, punit vim inferentem cum armis: lex autem Iulia de vi priuata, punit inferentem vim sine armis. Faciens igitur insultum cum armis, punitur l. Iul. de vi publ. Et hoc cẽt si solus, & nõ coadunato cœtu huiusmodi insultũ fecerit. Et ita cõiter tenetur, vt ait Gramm. super constit. Regni, fo. 20. nu. 5. & 12. vbi etiam dicit, q̃ ita obseruat communis vsus iudiciorum.

6 Compellens aliquem testari criminaliter punitur arbitrio iudicis. Ita dicit gl. in l. 1. in verbo, Crimẽ, C. si quis aliquem testari prohi. Tu verò dic, quòd aut in tali coactione interuenit violentia cum armis. Et tunc puniendus est pœna l. Iuliæ, de vi publica: Aut facta est violentia sine armis, & puniendus est pœna l. Iuliæ de vi priuata. Aut non interuenit violẽtia, sed solus metus, & tunc punitur arbitrio iudicis. Et ita in hoc articulo distinguunt Doctores, vt attestatur Iacob. de S. Georgio in d. l. 1. num. 4. Hæreditas autem per metum alicui relicta, fisco applicatur, vt dixi suprà q. 79. vers. Si testator.

6 Osculum inferens mulieri per vim, punitur pœna extraordinaria. Et ita cõclusum fuit in consil. Neap. vt refert Affl. deci. 276. Sereniss. Rex, Aliter tamen iudicatum fuit per Triuultium, qui fecit cuidã Gallo, qui per vim osculatus fuerat mulierem nuptam, caput amputari, vt refert Boss. in tit. de extraord. crim. post num. 3. Grammat. autem consil. 48. consuluit, q̃ quidam, qui osculatus fuerat puellam in via publica, cum qua præcesserat tractatus matrimonij, erat absoluendus. Et refert, quod ita fuit iudicatum. Mihi placet, quòd pœna in huiusmodi casibus relinquatur iudicis arbitrio, iuxta facti, & personarum qualitatem. nunquam tamen imponerem pœnam mortis pro osculo, vel cũ vi, vel sine vi illato, nisi plusquam magnæ circunstantiæ factum aggrauarent.

7 Partum exponens, punitur pœna extraordinaria, vt est text. cum gl. in verbo, Animaduersioni, C. de infan. expos. Senatus tamen in facti contingentia quandã Palosinam puellam nubilem, quę vt infamiam vitaret, puerum, quem pepererat, exponi iusserat, absoluit, 16. Decẽbr. 1547.

8 Puniuntur etiam extra ordinem illi, q̃ superstitione numinis alios terrent, prout faciunt illi, qui mittunt præcepta vallis Iosaphat, quorum vnus, qui appellabatur Carlettus, fuit positus ad catenã infamẽ, 10. Apri. 1553. Et alius quidam Thomas mantellus, qui transmiserat quoddã præceptum sub nomine domini nostri Iesu Christi, iussus fuit renunciare præcepto, & fustigari, 10. Sept. 1556. P. N.

9 Item puniendi sunt extra ordinem illi, qui iniuriam alteri faciunt contra bonos mores, veluti, si quis fimo corrupto aliquem perfuderit, vt dicit text. in d. l. 1. ff. de extraord. crim. prout quidam Paulus Comete, qui amphoram stercore plenam in quandam mulierem proiecit, & fuit affectus duob. ictibus funis, licet haberet remissionem à muliere, & eius viro 17. Iun. 1556. P. N.

10 Terminos mouens punitur arbitrio iudicis, vt est tex. in l. 1. ff. de ter. amot. Vt tamen colligi potest ex legibus illius tituli, vera resolutio videtur esse, quod ille, qui sciens esse terminos, eos dolo malo mouerit causa iurium occupandorum si est nobilis relegatur ad tempus, si est vilis, fustigatur, & relegatur per biennium. Ille verò, qui illos mouet causa fines offuscandi, punitur pœna arbitraria. Qui aũt illos mouet dolo malo, non quidem animo occupandi confinia, neq; ea offuscãdi, neq; lites ad sui commodum suscitandi,

tandi, sed alia ex causa, puta, vt lapides ipsos furetur, vel vt aliis negocium facessat, punitur pœna quinquaginta aureorum. Et hęc est communis opi. vt attestatur Plottus in repet. l. si quando, 726.

11 Sed quęro, quando pœna est à lege iudicis arbitrio remissa, nũquid iudex ipse possit imponere pœnam mortis? Respo. Hæc quæstio est adeo dubia, vt indigeat decisione Imperatoris, vt dicit Maran. in suo Spec. fol. 26. post nu. 53. Nam gl. in §. in summa, in verbo, Extraordinaria, Insti. de iniur. tenuit, quòd possit hoc casu iudex arbitrari etiam in pœnã mortis, & illam gl. in hoc communiter approbari attestatur Barb. cons. 11. post nu. 6. lib. 1. quẽ refert Dec. in c. ex literis, post num. 14. de constit. Bolenc. in repeti. l. capitalium, §. famosos, nu. 29. ff. de pœnis. Et dicit Alci. cons. 472. in fin. quòd illam gl. sequuntur communiter Doctores. Hanc etiam opi. dicit esse communem Maranta in loco præallegato, quem refert Viuius in libro communium opi. in verbo, Iudicis arbitrio. Et secundum opi. illius gl. iudicatũ fuisse in parlamento Parisiensi, attestatur Papo, lib. 24. ti. 10. Arresto 2. Contrariam autem sententiam, quod scilicet hoc casu non possit iudex arbitrari pœnã mortis, multi tenuerunt, adeò quòd Dec. sibi contrarius in l. qui iurisd. post nu. 9. versi. non obst. gl. ff. de iurisd. omnium iud. dixit, quòd illa glos. communiter reprobatur, Idem dicit Aflict. decis. 276. post nu. 9. quem refert Pract. Carer. fol. 566. num. 112. Grammat. consil. 48. post nu. 2. Chass. super consuet. Burgund. fol. 43. numer. 2. Petrus de Soncino inter consilia criminalia diuersorum, 98. nume. 13. lib. 1. Carauita super 21. ritu magnæ curiæ, nu. 15. in fi. Menchiaca controuers. vsu frequentiũ c. 39. num. 26. Hanc etiam opin. dicit esse communem Felin. in ca. inquisitionis de accusat. prout illum refert Villalpand. in repet. l. 22. c. 9. num. 3. Et hæc opin. reuera est magis tuta, & mitior, ideoq; mihi semper placuit, & non putarem in iudicando esse ab ea aliquo modo recedendum. Sed dato etiam, quòd esset vera opin. illius glossæ, illa tamen intelligenda est vt procedat, modo qualitas delicti aut circumstantiarum sit talis, quòd de iure cõmuni vel consuetudine esset pro eo delicto pœna mortis imponẽda, aliàs secus. Et ita illam gl. communiter limitari attestatur Affl. super 2. parte consti. Regni, rubr. 10. nu. 22. Hanc etiam esse communem opin. dicit Alexand. consil. 121. in fi. lib. 7. quem refert Crauetta con. 224. post num. 2. versic. 2. Aduertendum, Dec. in d. ca. ex literis, prout illum refert Crauetta cons. 220. nu. 14. Grammat. cons. 39. post nu. 8. Don Ant. de Padilla in l. transigere, nu. 27. C. de transact.

12 Prętera si statutum diceret, quòd pro tali delicto iudex imponat centum, vel aliam maiorem, vel minorẽ arbitrio suo, hoc casu debet iudex imponere pœnam similem, & sic pecuniariam, non autem pœnam capitalem. Et ista est sententia omnium, vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ibi caput, nu. 46.

13 Scias etiam, quod iudex etiam habens arbitrium debet in pœnis imponendis seruare modum consuetum. Et si pro aliquo paruo delicto, puta, leui percussione, imponeret pœnã nimis excessiuam, puta, lib. 200. poterit reus appellare, & superior reducet illam pœnã ad congruũ modum. Et ita practicatur vt dicit Cagn. in l. vnica, nu. 21. ff. si quis ius dicent. non obtemper.

Et nota in hoc proposito, quòd si quis reperiatur condemnatus in contumaciã in pœnam arbitrio senatus imponendã, & petat à senatu declarari arbitrium, nõ solet senatus id facere, nisi prius ille se in carceribus constituat, aliàs enim posset declarationem faciendam eludere, pṽertim si senatus arbitraretur pœnam corporalem. Et ita in facti contingentia conclusum fuit in causa cuiusdam Rentij id petentis, qui pro blasphemia atroci fuerat condemnatus in pœnam arbitrio senatus imponendam, 4. Feb. 1556. P.N.

14 Aliud est etiam genus pœnarum arbitrariarum, quæ pœnitentiales appellantur. Et sunt illę, quę secundum sacros canones imponi deberent per confessores in foro pœnitentiali, siue cõscientiæ: nã hodie tales pœnæ prorsus abierunt in desuetudinem, & sunt remissæ arbitrio sacerdotum. Et ita cõiter tenetur, vt dicit Abb. in c. at si clerici, §. de adulteriis, post

nu.5.de iud.quem refert Bermon.de concub.fol.28.nu.3. Item attestatur summa Angelica,in verbo,Confessio,§.6.in principio.Dec.in d.ca.at si clerici,§.de adulteriis,num.6.

QVAESTIO LXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Puniri corporaliter nemo potest,nisi in delicto dolus interuenerit.*
Statutum disponens,quòd homicida decapitetur,debet intelligi de homicidio doloso,ibid.
2 *Plura delicta ad eundem finem tendentia an debeãt pluribus pœnis puniri?*
Et quid si eodem tempore commissa fuerint?ibid.
Et quid stante statuto puniente vulnera,seu percussiones?ibid.
Percutiens clericum plurib. vicibus eodem impetu, an incurrat plures excommunicationes?ibid.
3 *Et quid dicendum si cum eodem telo plura vulnera vnico ictu inferantur?*
4 *Et quid si delicta sint diuersi generis?*
Et quid si extent tria statuta, vnum puniens delationem armorum, aliud puniens insultum,& aliud puniens vulnera,an si quis insultum faciat,& vulneret cum armis,sit vnica pœna,vel pluribus puniendus?ibid.
5 *Vulnerans animo tantum vulnerandi, & deinde assumens animum occidendi,& occidens,an puniatur de homicidio tantum,an autem etiã de vulneribus?*
6 *Et an propter reiterationem delictorum,vel consuetudinem delinqnendi quis possit grauius puniri?*
7 *Plures delinquentes contra vnum, an teneantur omnes in solidum?*

1 DIctum est de pœnis, nunc de sententiis pœnalib. videndũ est, nam in ipsarum pœnarum impositione multa sunt quæ iudicem præ oculis habere oportet, quæ quidem nos hoc loco breuiter attingemus. Et in primis quidem scias,quod regulariter in pœnis criminalibus nunq̃ potest quis puniri corporaliter, nisi dolus interueniat.Ita dicit Bar.in l.1.§.1.nu. 1.ff.si quis testam. liber. & est communis sententia Doctorum, vt dicit Cæpol. cõsil.crim.33.colu.2.vers.quod sic probatur Neq; sufficeret lata culpa,nam in criminalibus lata culpa non æquiparatur dolo. Et hanc opin.dicit esse communem Ias.in l.actionibus nu.23. & 26. ff. de in litem iur.quem refert Blan. in prac. cri.fo. 56.n.137.& seq. Nunius de los corregidores,fol.240.col.3.in prin.Bermon.loquẽdo in crimine adulterij,in tracta.de concub.fol.58.nu.71. Diaz reg.540. vbi ponit hanc conclusionem pro regula Claud.in l.1.nu.33.ff.de legi.Et loquendo de pœna mortis,vel mutilationis membri imponenda,idem attestatur Cagn. in l.contra ctus,nu.10.ff.de reg. iur.quem refert Villalob.in sua collecta communium opin. in litera L.nu.6.Sed certè hoc locum habet, non modo si agatur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, verũ etiam si agatur de imponenda quacunq; alia pœna corporali,secundum gl. quæ simpliciter loquitur in d.l. in actionibus,in verbo,Non etiam ob culpam, quã DD.sequuntur,teste Mars.cons.67.n.40. Et ex hac conclusione infertur, quod si statutũ disponat,quod homicida sit decapitandus, debet intelligi, dummodo homicidium sit commissum dolo, nõ autem culpa.Et est communis opi. vt dicit Ias.in d.l.1.nu.70.ff.de legi.& in d.l. in actionib.nu.26.quem refert Viuius in lib. communium opin.fol.239.ver.statutum disponens.Dec.in d.l.in actionib.nu. 20. quem refert Plottus in repet.l. si quando nu.765.Curt.Iun.in l.fi . nu.9.ff.quod qsque iur.Menchiaca controuers.illust. ca. 96.nu.32.Et hoc receptissimum esse attestatur Alciat. in l. magna negligentia, ff. de verb.sign. Faciunt quæ dixi suprà hoc eo.lib.§.Homicidium ver.Culpa dicitur. Pro culpa vero punitur delinquens,quãdo culpa præcessit delictum, Et ita dicũt communiter Doctores,vt dicit Anan. in c.de infantibus,nu.4.de his qui filios occidit.Reperio tamen aliquos tenuisse, q̃ etiam pro lata culpa possit quis corporaliter puniri, licet non eadem pœna,qua possit puniri pro dolo, sed alio leuiore. Et hanc opi.dicit esse cõmunem Maranta in suo Spec.fol.26.nu.59.in fi. quam ego etiam quandoq; vidi in senatu obseruari,sed regulariter pro culpa non solet aliquis corporaliter puniri. Quæ autem dicta sunt de pœna corporali, eadem locum habent etiam in pœna infamiæ: nã condemnatus propter culpam,non efficitur per talem sententiam infamis. Ita tenuit d.gl.in d.l.in actionibus,in verbo, Non etiam ob culpam, & est communis opin. vt dicit Roman.ibi nume. 16.Fama enim,

enim, & vita æquiparantur. Faciunt ea quæ dixi suprà hoc eo. libr. §. Homicidiũ, vers. Idemq; & multo.

2 Scias etiam, quòd regulariter plura delicta simul concurrentia, omnia puniri debent. Ita colligitur ex tex. in l. nunquã plura, ff. de priua. delictis. Hæc tamen cõclusio non est ita generaliter intelligenda, sed pro clari resolutione distinguẽdi sunt aliqui casus. Primus est, quãdo quis plura delicta eiusdem generis cõmittit, puta, quia plures percussiones, vel plura vulnera infert alicui. Et tũc si quidem id facit ex interuallo, omnes fatentur quòd pluribus pœnis puniendus pro numero percussionum illatarum, vel vulnerũ. Et ita videtur sensisse gl. in d. l. nunquã plura, in verbo, Occiderit, quæ in hoc cõmuniter approbatur, vt dicit Boër. decis. 82. nu. 10. præsertim si propter iterationem delicti interfit partis offensę. Et ita de facto seruari attestatur Alber. in 2. part. statut. q. 24. nu. 4. Si verò illa inferat eodem tempore, tunc aliqua est cõtrouersia inter Scribentes, nam gl. præallegata in d. l. nunquam plura, videtur tenere, ꝙ quando non interuenit separatio delictorum vnica tantum pœna puniri debeant. Sed Bar. in ea l. nũquam plura, post nu. 4. post Dyn. reprehendit illàm gl. & dicit ꝙ si illa gl. esset vera, destrueret totum mundum, & quòd est contra tex. illius legis, Et dicit Soc. cons. 63. nu. 9. lib. 1. quòd in hoc communiter Doctores videntur sequi opin. Dy. & Bart. ꝙ scilicet etiam si percussiões vel vulnera eodem tempore illata sint, debeat pro eorum numero pœna multiplicari. Et illum refert Placa lib. 1. delicto. c. 1. nu. 18. refert etiam, atq; ita frequentiori calculo hanc quæstionem diffiniri attestatur Didac. lib. 2. resolutionum. c. 10. nu. 8. Cęterum Iacob. de Arena in l. apud Labeonem, §. conuicium, ff. de iniur. dixit in hoc articulo esse distinguendum, iuxta verba legis, vel statuti: vt si quidem statutum imponat simpliciter vulneranti vel percutienti pœnam 100. librarum, eo casu etiam si plura vulnera eodem tẽpore illata fuerint, vnica tantum pœna 100. librarum imponenda sit: si verò statutum imponat ꝑ quolibet vulnere pœnam 100. librarum, tunc puniẽdus sit in tot 100. libris, quot vulnera intulerit. Et hanc opi. Iac. de Aret. dicit esse communem Florian. in l. 4. ff. ad l. Aquil. prout illum refert Placa in loco præall. Et ex hac opin. Iacob. de Aret. infertur, quòd cum ex dispositione c. si quis suadente, percutiens clericum incidat in excommunicationem, vt dixi suprà q. 77. vers. Percutiẽs clericũ, si quis percutiat clericum eodẽ impetu 4. aut 5. vicibus, vnum tamen excommunicationem tantum, non plures incurrit. Et hanc dicit esse communem opin. Didac. in d. c. 10. post n. 8. vers. quartum si eiusdem. Placa in d. c. 1. nu. 10. Sed certè hanc distinctionem Iacobi pariter reprobat Bart. in d. l. nunquam plura, nu. 11. tenens, quòd indistincte pœna pro numero vulnerum multiplicanda sit, subdens, quòd ita obseruat consuetudo. Et ego statim dicam.

3 Hæc autem omnia locũ habent, quando huiusmodi vulnera pluribus ictibus illata fuerunt: sed quid si quis vnico ictu plura vulnera inferat, quia cum bidente, vel alio instrumento bifurcato eodẽ ictu aliquẽ in diuersis corporis partibus vulnerauit? Respo. quòd pro vnico tantum vulnere puniendus est, secundum cõmunem opin. antiquorum, vt dicit Alber. in 2. parte statutorum, q. 38. licet ipse contrarium teneat, quam etiam opin. dicit esse communem, & quotidiè in practica obseruari. Viuius in lib. communium opin. fol. 200. vers. statutum imponens. Ange. autem de malef. in verbo, Et dictum Titium, nu. 2. refert pariter in hac quæst. Iacob de Aret. distinxisse eo modo, quo suprà dictum est & subdit, quòd opi. Iacob. communiter tenetur, referens ita attestari Florian. in d. l. 4. ff. ad l. Aquil. quem tamen in libro meo non reperio hoc dicẽtem. Et affirmat quòd illam vidit in practica semper obseruari. Hoc idem attestari Florian. dixit Barb. in Apost. ad Bart. in l. Gemina, sub nu. 1. in verbo, Ego puto. ff. arbo. furtim cæsarum. Bart. autem in d. l. si gemina, nu. 1. tenuit, ꝙ etiam hoc casu debeat indistinctè ꝑ pluribus vulneribus puniri, Alex. in l. quod dicitur, la 1. in fi. ff. de verb. ob. dicit, ꝙ distinguendum est, vt per Bar. in d. l. si gemina, deinde subdit, ꝙ omnes concludunt esse inspiciẽda verba

ſtatuti, an loquatur de percuſſionib⁹, aut de vulneribus. Ego certè ſemper vidi in practica obſeruari opi. Bart. vt ſcilicet ſiue ſtatutum loquatur per verba, Si percuſſerit, vel vulnerauerit, vel per verba, Quòd pro qualibet percuſſione, vel vulnere, &c. ſemper puniatur delinquens ſecundum numerum percuſſionū, vel vulnerum. Et hoc ſiue illata ſint eodem ictu ſiue pluribus. Poterit tamē iudex vbi huiuſmodi caſib. dubitari contingat, informare ſe à peritis ſuper interpretatione, quam talia ſtatuta habuerunt à cōſuetudine, & ſecundum illam iudicare, quia minimè mutanda ſunt, &c.

4 Alius eſt caſus, quando delicta ſunt diuerſi generis: & hoc caſu ſi committantur ex interuallo, res nullam habet difficultatem, quin omnia punienda ſint, vt habetur in d. l. nunquam plura: ſi verò facta ſunt eodem tempore, & ad eundē finem tendant, punitur delinquens ſolūmodo pœna maioris delicti. Et pōt poni exemplum, ſi extent in ciuitate tria ſtatuta vnum puniens delationem armorum, in centū, aliud puniēs inſultū in cētum, aliud puniens vulnus in centum, & aliqs inſultet alium cū armis, & vulneret, certè non eſt in omnib. iſtis pœnis puniendus, ſed ſolūmodo puniri debet in centum ꝓ vulnere, qa pœna inſultus, & armorū cōfunditur cū pœna vulneris. Ita colligitur ex gl. in l. q de crimine, in verbo, Plurima. C. de accu. quam ſequuntur omnes ſcribentes, vt dicit Marſ. in l. ſi in rixa, nu. 15. ff. de ſicar. Pract. Iod. c. 77. nu. 4. Io. Arno. dialogo 47. Per conſtitutionem. Hanc etiam dicit eſſe communē opi. Iafred. deciſ. 95. quem refert Viuius in lib. cōmun. opin. fol. 198. verſ. Statutū puniens, Et illa gl. ſolet allegari, ꝙ minora delicta cōfunduntur cum maiori, ita ꝙ ſolum maius delictū punitur. Et dicit Marſ. in l. vnica, nu. 54. C. de raptu virg. ꝙ illam gl. ſequuntur Doctores. Et ita ſeruauit ſenatus in quodam Io. Baptiſta de Furnariis, qui ꝓiecerat pilam ferream in ſuum aduerſariū, & deinde prior enſem euaginauerat, quē vnica tantū pœna iuſſit puniri 1559.

5 Sed pone, aliquis aggreſſus eſt alium animo tantum illum vulnerandi, & vulnerauit, deinde ex aliquo dicto, vel facto illius ſuperuenit impetus vulneranti, & mutato ꝓpoſito illum occidit, nunquid erit puniendus de occiſo tantum, an aūt de vulnerato, & etiā de occiſo? Reſp. Bar. in d. l. nunquam plura, n. 5. dicit, quòd ex quo fuit duplex impetus, ſ. primo vulnerandi, & deinde occidendi, debet de vtroque teneri. Sed certè vniuerſalis conſuetudo contrarium obſeruat, vt dicit Ang. in d. l. nunquam plura, nu. 7. quem refert Anan. in c. fi. poſt nu. 5. de colluſ. detege. Nam ex vnitate rixæ minus delictum cū maiori confunditur. Et qnanuis fortè opi. ſit de iure verior, nihilominus ab hac opi. quam cōſuetudo approbauit, nullo modo eſſet in practica recedendū: nam pœna homicidij, quæ eſt pœna mortis, & confiſcationis bonorū, abſorbet omnes alias pœnas corporales, & pecuniarias.

6 Sed hic incidenter quæro, nunquid ꝓpter reiterationem delictorum, vel conſuetudinem delinquendi, reus poſſit grauius puniri? Reſp. Bart. in l. 1. num. 2. C. de ſuperexactor. li. 10. dicit, quod licet aliàs crimina nō eſſent capitalia, poteſt tamē reus propter conſuetudinem delinquendi puniri pœna mortis. Et ſecundum hāc opin. aliquando fuiſſe practicatum in ſacro conſ. Neap. atteſtatur Grammat. cōſ. crim. 17. nu. 16. & voto 17. per totum, vbi refert fuiſſe ad mortem condemnatum quendā, qui eodem tempore quinq; vxores habebat. Idem etiam practicatum fuiſſe per parlamentum Pariſienſe refert Papo lib. 24. tit. 10. Arreſto 9. Sed idē Grāmat. deciſ. 16. nu. 7. dicit, quòd quidquid ſit in puncto iuris, hoc in practica non recipitur, vt ſcilicet propter conſuetudinē delinquendi pœna ordinaria augeatur. Et hæc opi. mitior eſt, & illam ſequi ſolet ſenatus, qui nunquam in delictis non capitalibus, propter quācunq; reiterationem ſolet pœnam mortis imponere, ſed tantummodo, vel torturam atrocius inferre, vel ad extraordinariè puniendum grauius arbitrari.

7 Vltimo quæro, nunquid plures delinquentes ſimul contra vnum, teneantur omnes inſolidum? Reſpo. qnòd ſic, vt eſt tex. in l. ſi plures, ff. de iniur. & eſt communis regula, vt atteſtatur Natta conſil. 79. num. 10.

QVAE-

QVAESTIO LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an debeat imponere delinquenti pœnam loci originis, domicilij, vel delicti?*
2 *Et quid si delinquens sit forensis, an possit puniri secundum statuta loci, in quo deliquit?*
3 *Et quid si illud delictum non sit à iure communi prohibitum?*
4 *Et an statuta, pro delictis pœnas imponentia, ligent etiam subditos delinquentes extra territorium?*
5 *Et an pœnæ statutorum pro delictis impositæ, tollant pœnas pro eisdem delictis à iure communi impositas?*
6 *In pœnis alternatiuè impositis cuius sit electio, iudicis an rei?*
7 *Et quid si statutum disponat, quòd quis pro delicto condemnetur in centum libris, quas si non soluerit intra decem dies, amputetur ei manus, an eo casu possit iudex omittere pœnam corporalem, & exequi pecuniariam?*
8 *Et quid è conuerso, stante statuto quòd non comparens ponatur in banno, de quo non eximatur, donec soluerit mille, an si ipse velit stare in banno, possit iudex eum cogere ad soluenda mille?*
9 *Vbi agitur de pœna imponenda ex aliqua speciali constitutione, debent omnes qualitates verificari, de quibus in ipsa constitutione fit mentio.*
10 *Iudex an possit ex causa minuere pœnam ordinariam pro aliquo delicto à iure communi, vel à statuto impositam?*
11 *Et an possit illam commutare, si delinquens non est capax illius pœnæ?*

1 SED quoniam plerunq; propter diuersitatem fori originis, domicilij, vel delicti, & eorum locorum iura, vel statuta diuersas pœnas imponentia, in faciendis condemnationib. dubitari solet, quæ pœna sit pro delictis imponenda, videamus, an iudex debeat imponere pœnam loci originis vel loci delicti, & an pœnam iuris communis, vel statuti. Et quia materia est valde intricata, distinguẽdi sunt nonnulli casus.

Primus est, quando iudex loci delicti procedit contra delinquentem, qui est sibi subditus etiam ratione originis, seu domicilij. Et hic casus modicam habet difficultatem: nemo enim dubitat, quin sit puniendus secundum leges, & statuta ipsius loci. An autem quando in eodem loco reperitur vna pœna imposita à iure communi, & alia à statuto, debeat iudex imponere pœnam statutariam, vel pœnam iuris communis, dixi infrà, versi. Debent etiam.

2 Secundus est casus, quando iudex loci delicti procedit contra forensem, qui deliquit in suo territorio. Et hoc casu, si quidem pro eo delicto non reperitur imposita alia pœna per statuta locorũ, quàm ea, quæ est imposita à iure cõmuni, nulla etiam est controuersia, quò minus puniri debeat secundum dispositionem iuris communis. Et in hoc pariter nemo dubitat. Punctus est, quãdo statutum loci delicti imposuit pro eo delicto aliam pœnã, nunquid possit iudex ipsius loci delicti cõdemnare huiusmodi forensem in pœnam statuti: & sic an statuta pœnalia super delictis, ligent etiam forenses? In qua quidem quæstione aliqui simpliciter dicunt, quòd iudex loci delicti potest punire delinquentem, etiam si non sit de iurisdictione sua, non solum secundum iura communia, sed etiam secundum statuta sua. Et ita tenere communiter Legistas dicit Felin. in c. à nobis, el 1. num. 1. de sentent. excommun. Ita etiam communiter teneri attestatur Abb. in c. fin. num. 24. de foro compet. Hanc quoq; opin. dicit esse communem Felin. in d. c. fin. num. 24. Et illam vbique seruari attestatur Alber. in tertia parte statut. quæst. 1. Bart. autem in l. cunctos populos, num. 21. C. de summa Trin. distinguit, quòd, aut tale delictum erat prohibitum etiam à iure communi, & eo casu potest forensis delinquens puniri etiam pœnis cõtentis in statuta: Aut verò non est delictum in iure communi, sed solummodo secundum statuta ipsa ciuitatis, vel loci, & tunc non punitur nisi fuisset sciens, vel in ignorantia supina. Et hanc opin. Bar. ostendit esse communem Iaſ. in d. l. cunctos populos, in prima lectu. nu. 30. prout illum refert Bos. in tit. de pœnis, nu. 18. licet in libro meo aliter loquatur, quinimo (ni fallor) in 2. lect. nu. 67. concludit, ꝙ in iudicando melior est opin. contra Bart. Hanc etiam opi. Bart. dicit esse æquiorem, & magis cõem Marsil. in l. fin. nu. 81. ff. de iurisd. om. iud. Plus dicunt Moder. super consuet. Paris. §. 30. post nu. 150. ꝙ hæc est communis, & vera conclusio, quòd etiã forenses, & alij probabiliter ignorãtes pœnas à statuto loci

vltra ius commune impositas, nihilominus subiiciũtur pœnis statuti loci, in quo delinquunt, ex quo intendunt delinquere, & cõmittunt crimen à iure communi prohibitum. Et illum refert Didac. in repet. c. alma mater, fol. 493. col. 2. de sent. excom. in 6. Hanc etiam dixit esse opin. communiter Doctorum Gandin. in titu. de pœnis reorum, nu. 16. Et generaliter, q̃ delinquens debeat puniri pœna imposita à statuto loci, in quo punitur, dicit esse cõem conclusionem Marian. in c. postulasti, nu. 16. de foro comp. Hoc tamen intellige, vt procedat in pœnis secularib. secus autem in pœna spirituali, prout est pœna excommunicationis à statuto imposita: illa enim non ligat probabiliter ignorantes, etiam in actu à iure cõmuni prohibito, & damnato. Et hanc opi. dicit esse communem Crott. in repe. c. vt animarum, in fin. principij, de constitu. in 6. prout illum refert Didac. in loco præalle. Et licet in puncto iuris hæc limitatio vix posset sustineri, cum nõ videatur subesse aliqua probabilis ratio differentiæ inter pœnam excommunicationis, & alias pœnas: nihilominus cum hæc opi. magis faueat animabus, crederem non esse ab ea in iudicando recedendum.

3 Sed quid si delictum, de quo agitur, nõ quidem sit prohibitum à iure communi, sed tamen per totam prouinciam, vt plurimum vigeant statuta illud prohibẽtia, prout est in extractione frumenti, quæ commnniter per totam Italiam est prohibita per statuta ciuitatum, vt dicit Bar. in loco præalleg. Resp. Bart. ibi tenet, quòd possit forensis etiã hoc casu puniri pœna statuti id prohibentis, nec possit se excusare prætextu ignorantiæ. Et dicit Corn. cons. 64. in fin. lib. 3. quòd in hoc omnes concordant. Hanc etiam dicit esse communem opi. Legistarum Imola in l. fin. §. licet quis. ff. de publica. Videtur enim eo casu talis forensis delinquens contra huiusmodi statuta esse in supina ignorãtia, meritò non est excusandus. Ego tamen, quidquid sit de rigore iuris, dicerẽ in prædictis casib. standum esse iudicis arbitrio, qui inspecta facti, & personarũ qualitate p̃ suæ religione decernet, an forensis plectendus sit pœna statuti, vel in totum excusandus, vel saltem pœna ex aliqua parte temperanda. Et ita ego in hoc ducatu sæpissimè vidi excusari forenses, qui moram nõ traxerant in dominio à pœna imposita contra deferentes archabusios rotatos, & huiusmodi: & cõsulerem (vbi aliquo modo posset ignorantia dici probabilis) vt iudices semper in mitiorem partem inclinarent. Vide quæ dixi suprà, q. 82. statut. 7. vers. Quæro nunquid.

4 Tertius est casus, quando iudex originis vel domicilij procedit contra subditum suum, qui deliquit extra territoriũ, an scilicet possit imponere pœnã statuti loci originis, vel domicilij. Et sic an statuta imponẽtia pœnam pro delictis, ligent subditos delinquẽtes extra territorium, super quo opus esset decisione Cæsarea, vt dicit Ang. in l. fin. ff. de iurisd. om. iud. prout illum refert Euerard. con. 45. col. 3. vers. Non obst. etiã, licet Ang. in lib. meo id non dicat. Et in hac quæst. Barto. in d. l. cunctos populos, nu. 47. & seq. tenuit, q̃ quando statutum expressè loquitur de delinquentibus extra territorium, comprehendat etiam eos, qui extra territoriũ delinquunt. Et in hoc opi. Bart. communiter approbari dicit Soci. cons. 302. nu. 4. in fi. lib. 2. Quando verò statutum simpliciter loquitur, tunc dicit Bart. quòd iudex originis, vel domicilij non potest punire subditum delinquentem extra territorium, nisi secundã pœnam impositam à iure communi, vel secundum statuta loci, in quo deliquit, non autem secundũ statuta ipsius loci originis, vel domicilij. Et hanc opi. dicit esse communem Alex. cons. 111. post nu. 1. col. 2. vers. Et cum sit, lib. 2. quem refert Paris. con. 159. nu. 6. lib. 4. & Rui. cons. 84. in fi. lib. 4. & Afflict. super 3. parte consti. Regni, Rub. 55. post nu. 19. & Rochus de consue. fol. 114. nu. 20. & Bos. in tit. de pœn. nu. 19. Idem attestatur Augu. ad Ang. de malef. in verbo, Hæc est quædã inquisitio, nu. 84. Ita etiam cõiter teneri attestatur Feli. in c. à nobis, el 1. nu. 6. de senten. excom. quem refert Paris. in d. cons. 159. nu. 7. & seq. Duennas reg. 146. Et ita pluries vidi apud nos obseruari, q̃ scilicet vbi poterat haberi notitia statutorũ loci delicti, semper fuit imposita illa pœna, licet per constitutiones huius ducatus

catus alia pœna esset imposita. Et in specie ita conclusum fuit in senatu in causa cuiusdã Thomæ Bolognini, cõtra quem procedebatur pro vulnerib. animo deliberato illatis cuidam in castris Senarum 15. Octob. 1556. D. P. Et memini, quod cum illust. Alexander Vicecomes, tunc Senator, & Prætor Cremonæ condemnasset quendã Adam Tinctum Cremonensem p vxoricidio per eum cõmisso super territorio Brixiensi, in amputatione capitis absq; bonorum confiscatione, & fisco reclamante fuisset ei concessa restitutio in integrũ: Senatus intellecto q licet statutum Brixię pro eo delicto imponeret pœnam cõfiscationis bonorũ, nihilominus ex consuetudine illius curię non solebat talis pœna imponi, & quòd prius idẽ Adam fuerat pro eodem delicto à Prætore Brixię condemnatus solũmodo in amputatione capitis, omissa bonorũ confiscatione, cõfirmauit sententiam latam per ipsum illust. Vicecomitem, & fisco silentium imposuit 19. Decemb. 1548. P. N. Et ideo à prędicta distinctione non recedas in iudicando, quanuis (vt dixi) Marian. in d. c. postulasti, nume. 16. generaliter dicat communem cõclusionem esse, quòd delinquens debeat puniri pœna imposita à statuto loci, in quo punitur.

An autem possit iudex loci domicilij, vel originis procedere contra subditum, qui deliquit extra territorium, per viam inquisitionis, dixi suprà quæst. 39. versic. Sed quæro.

5 Debet etiã iudex aduertere, quia si pro aliquo maleficio sit imposita aliqua pœna per ius cõe, vel aliam legem antiquã, postea fuit condita lex noua vel statutũ, imponens aliam pœnam pro eodem maleficio: eo casu imponẽda est pœna statuta à lege noua, non autẽ à lege antiqua, vel à iure communi. Bene verum est, q in hoc articulo varię fuerunt aliquãdo opi. Doctorum: nam aliqui tenuerunt, q per statutum imponens pœnam nouam, nõ intelligatur sublata pœna iuris communis. Et ita post nõnullos antiquos tenuit Bar. in l. 1. nu. 1. ff. de vi bono. rapt. Et hanc opi. communiter teneri attestatur Cyn. l. sepulchra. C. de sepul. viol. quem refert Ancharan. in c. generi. de reg. iur. in 6. & Caccialup. in repet. l. omnes populi, nu. 90. ff. de iusti. & iure. Idem dicit Bald. in l. non est nouum, ff. de legib. quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ibi caput, nu. 9. Et hanc opi. teneri per Doctor. attestatur Ang. in d. l. qui sepulchra, vers. in tex. ibi nihil enim. Hanc etiam dicit esse communem opi. Abbas in c. de causis, nu. 14. de offi. deleg. Idem dicit Saly. in d. l. qui sepulchra, post nume. 6. vers. quæro nunc, C. de sepul. viol. prout illum refert Ana. in c. fi. nu. 16. de collu. deteg. qui tamen hoc explicatè nõ attestatur, imò dicit, q licet quò ad natiuitatem sit dubiũ, tamen quò ad executionem omnes tenent, quòd pœna statuti tollat pœnam iuris communis, Berous in d. c. de causis, post num. 75. Contrariam autem opin. q scilicet per pœnam statutariã sit sublata pœna iuris cõis, tenuit Bal. in l. data opera, nu. 19. & seq. C. qui accus. non poss. subdens, quòd fatuus esset iudex, qui aliam pœnam imponeret quàm statutariam, & dicit Prac. Carer. fo. 519. nu. 14. quod hanc opin. tenent omnes Doctor. Hanc etiam opi. dicit esse communem Dec. in d. c. de causis, nu. 14. in fi. prout illum refert Alci. cons. 453. post nu. 5. vers. non obest igitur Marsil. in pract. crim. §. quæritur, post nu. 6. quem refert Viuius in li. communium opin. in verbo, Statutum imponens. Dicit etiam Blanc. in pract. crim. fol. 72. nu. 61. & seq. quòd hæc opin. videtur magis cõmuniter recepta, & quòd ita communiter practicatur. Et dicit Alber. in prima parte statutorum, q. 8. nu. 10. in fin. quòd totus mundus ita obseruat, licet dicat, quòd in hac quęstione opus esset decisione Imperatoris, quẽ refert Aug. ad Ange. de malefi. in verbo, Et ibi caput, post nu. 9. & Marsil. cons. 61. nu. 19. refert etiam Anto. Gomes. lib. delictorum, c. 1. nu. 38. in fi. subdens, quòd licet contraria opinio sit magis communis, tamen ista seruaretur iudicando, & consulendo. Hanc etiam opi. cõmuniter seruari attestatur Gand. in tit. de aliquibus quæstionib. nume. 4. Idem dicit Paul. de Castro in l. 1. §. dixerit aliquis, num. 6. ff. de publicatione, quem refert Grammat. cons. 35. nume. 56. & Roland. consil. 35. numer. 48. libr. 2. Et dicit Rota Senen. decis. 9. posita post consilia

crimina-

criminalia diuersorum lib. 2. nu. 3. q hæc opi. prevaluit, & est approbata per vsum. Et ita in hac prouincia indistinctè obseruatur. Cum itaq; hęc opi. si proculdubio magis communis, & à communi consuetudine approbata, non esset ab ea in iudicando recedendū. Et hæc conclusio multò magis procederet, vbi pro aliquo delicto iudex imposuisset pœnā statutariam: nam eo casu proculdubio non posset postea imponi delinquēti pœna iuris communis, etiam si esset maior quàm statutaria. Cum enim vtraq; pœna tēdat ad vindictam, vna per aliam tollitur. Et in hoc omnes concordant, vt dicit Bart. in d. l. 1. in vlt. verb. ff. de vi bon. rapt. quem refert Anan. in d. c. fin. nu. 16. de colluſ. deteg.

6 Solet etiam plerunq; in facto dubitari, nunquid quando à lege vel statuto sunt impositæ plures pœnæ alternatiuæ p aliquo delicto, sit eo casu electio iudicis an rei. Et in hoc quidem articulo gl. in c. sicut Iudæi, in gl. fi. de Iudæis, videtur simpliciter tenuisse quòd electio sit ipsius iudicis. Et illam glos. communiter teneri per Doct. affirmat Anan. in eo. c. sicut Iudæi, post nu. 17. Idem videtur sensisse gl. in c. à crapula, in gl. fi. de vita & honest. clericorum, quam dicit sequi cōmuniter Doct. Abbas in eo. c. à crapula, n. 4. Tu verò pro clariori intelligentia inhærendo d. Bart. in l. 1. §. expilatores, nu. 2. ff. de effract. or. di stingue tres casus. Primus est, quando verba legis, vel statuti sunt directa ad iudicē, puta, si aliquis commiserit tale maleficium, iudex faciat illum fustigari, vel condemnet in scutis X. Et tunc electio est iudicis. Et dicit Ripa in c. inter cæteras, nu. 59. de rescrip. quòd cum hac conclusione transeunt communiter Doct. Et ratio est, quia lex dirigendo verba ad iudicem, censetur etiam ei dedisse arbitrium eligēdi. Secundus est casus, quādo verba legis vel statuti diriguntur ad reum, puta, ille, qui fecerit tale maleficium: soluat 10. aureos, vel relaxet fisco tertiam partem bonorū 7 suorum mobilium. Et tunc ex quo lex dirigendo verba ad reum, videtur etiam ei dedisse optionem, dicendum est, q arbitrium eligendi spectat ad ipsum reum, & ita tenent communiter Doctores, vt dicit Ripa in d. cap. inter cæteras, nume. 65. quod ita tenent communiter Doct. Tertius est casus, quando verba non sunt directa, neq; ad iudicem, neq; ad reum, sed sunt impersonaliter prolata. Et in hoc est difficultas. Bart. in loco præalleg. primo dicit se dubitare, deinde subdit, quod putat in dubio electionē esse ipsius rei: Glo. autem communiter sentiunt, quod electio sit iudicis, vt attestatur Summa Silu. est. in verbo, Pœna, nu. 7. Tu verò dic, q, aut vtraq; pœna est corporalis, puta, quia lex dicat, quod pro tertio furto quis suspendatur, vel decapitetur. Et hoc casu omnes ferè concordant, q electio sit iudicis, non rei, quinimò q non potest iudex etiā si velit, relinquere ipsi reo optionē, vt dixi inf. q. 99. vers. Itē quæro, Aut vtraque pœna est pecuniaria, puta, p furto sit pœna 10. aureorum, vel amissionis tertiæ partis bonorū mobilium. Et hoc casu omnes tenēt, q electio sit rei, vt attestatur Cæpol. in l. si fugitiui, nu. 51. C. de ser. fugi. q tamen ponit exemplum, iudicio meo valde absurdū, scilicet si lex p delicto imponat pœnam 100. aureorum, vel quinquaginta. Ego certè talē legem, vel statutum nunq; vidi. Aut altera pœna est corporalis, altera pecuniaria. Et hic casus p xi mis diebus contigit in quodā Lancelotto Ferr. qui executionem quandam prohibuerat, p quo delicto est à constitutionibus huius ducatus imposita pœna triū ictuum eculei, vel 200. aureorū. Et post multa Senatus censuit his casib. esse in arbitrio rei, an velit soluere pœnam pecuniariam, vel subire corporalem. Et ita rescripsit prætori Vigleuani 4. April. 1561. P. N. Quæ tamen omnia intellige vt procedant, nisi aliud ex verbis ipsius legis, vel statuti colligi posset, puta, quia lex diceret secundum qualitatem personarū, vel inspecta facti qualitate, vel huiusmodi: nam hoc casu, cum adhibenda sit causæ cognitio, dicendum est, quod indistinctè electio ad iudicem pertineat.

Sed hic quæro, pone stat statutum, q vulnerans puniatur in cētum libris, quas si non soluerit intra decem dies, amputetur ei manus dextra. Modò cōdemnatus non soluit in termino, nunquid poterit iudex omittere pœnam corporalem, & facere executionem pro centum libris in bonis

bonis rei? Resp. quòd sic. Ita tenet Bar. in l. cum duob. §. fi. nu. 2. ff. pro socio, cuius opin. Doct. sequuntur. Et de illa doctrina multum exclamant, vt dicit Aug. ad Angel. de malef. in verbo, Quas si non soluerit, nu. 18. & ita in facti contingentia consuluit Corn. cons. 5. lib. 3.

8 Successiuè quæro, pone stat statutum, quòd non comparēs ponatur in banno, de quo nō eximatur, donec soluerit condemnationem librarū mille. Modò quidam vocatus non comparuit, & fuit positus in banno, & condemnatus in mille, nunquid si ipse vult stare in bāno, & non soluere condēnationem, poterit eo non obstāte fiscus facere executionem in bonis ipsius pro summa librarum mille? Respon. quòd non, & ita in practica seruatur, vt dicit Bald. in Auct. bona damnatorum, in fi. C. de bo. proscr. licet relinquat cogitandū, an sit verum de iure. Sed certè ego credo hoc etiam de iure procedere. Mēs enim statuti videtur esse, vt ille principaliter sit positus in banno, & deinde sit in eius facultate soluendo lib. mille ab ipso banno se eximere, vnde cum ipse eligat stare in banno, videtur plenè satis factum dispositioni ipsius statuti.

9 Vbi agitur de imponēda pœna alicuius specialis cōstitutionis, oportet quòd in illo casu verificētur omnes qualitates in ipsa constitutione expressæ, aliàs pœna non committitur. Est doctrina Ioan. And. in ca. 1. de homicid. in 6. quam dicit esse sing. & ab omnib. approbatam Tortus inter consilia Anton. de Butr. consil. vlt. num. 1. in fin. Vide quæ dixi suprà hoc eo. lib. §. Assassinium, circa princ.

10 Vlterius quæro, nunquid iudex possit ex causa minuere pœnam ordinariā impositam à iure pro aliquo delicto? Resp. ꝙ sic, siue agatur de pœna imposita per ius commune, in quo ferè omnes cōsentiunt. Et ita esse cōem opi. attestatur Deci. in c. de causis, nu. 18. de off. deleg. quem refert Public. super consue. Aluer. fo. 163. nu. 9. & Viuius in lib. commun. opin. in verb. Iudex, vbicunque: siue etiam agatur de pœna imposita à statuto, quo casu, licet aliqui tenuerunt contrariū, magis tamen cōis opin. est, quòd possit iudex etiā pœnas statutarias ex causa minuere, vt attestatur Areti. in c. qualiter & quando, el 2. nu. 24. de accu. quem refert Dida. lib. 2. resolut. c. 9. nu. 8. & Placa lib. 1. delict. c. 33. nu. 5. Dec. in d. c. de causis, nu. 19. quem refert Menchiaca controuer. illustr. c. 14. nu. 4. Blanc. in pract. crimi. fol. 73. nu. 71. & seq. Tiraq. de pœnis, in prefatione, nu. 22. quem refert Taëg. in pract. crim. c. 13. nu. 17. Sed hæc quidem conclusio intelligenda est, vt procedat in maioribus magistratibus: illi enim possunt pœnas statutarias minuere ex causa, siue talis causa sit cohærens delicto, siue sit causa extrinseca, sed minores magistratus bene possunt minuere pœnam ex causa cohęrente delicto, sed si volunt pœnam alterare ex causa extrinseca, debent principem consulere. Ita videtur colligi ex decisio. Bal. in Auctē. hodie iurant. C. de iudic. Et hanc limitationem dicit esse communiter receptam Blanc. in loco præallegato, post nu. 90. Hanc etiam dicit esse communem opi. Dec. in d. c. de causis, in loco suprà per me allegato, prout illum refert Boss. in tit. de pœnis, nume. 10. & hoc, nisi consuetudo prouinciæ aliter se habeat, prout in Francia, vbi ex consuetudine illius regni omnes pœnæ criminales sunt in arbitrio iudicantis, vt attestatur Pract. Millei, fol. 128. nu. 47. & fol. 147. nume. 30. nam eo casu talis consuetudo sequenda est. Scias etiam, quòd hæc conclusio intelligenda est, vt procedat ante sententiam, prout loquitur gl. in l. quid ergo. §. pœna grauior, in verbo, Oneraſſet, circa princi. ff. de infam. quam dicit esse communiter receptam Didac. pract. q. 35. circa fin. secus autem post sententiam. Caueant tamen iudices, ne id sine iusta causa, & à iure approbata faciant, ne aliquid eis deterius contingat: nam iudex, qui in causis criminalib. minorem pœnam imponit, quàm de iure imponere debeat, est infamis, l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publ. prætereaq; debet puniri eadem pœna, qua erat puniendus reus, vt colligitur ex tex. in l. 3. in fi. C. ne sanctum baptis. reiteretur. Et refert And. de Isern. quòd Rex Carolus primus fecit quendam iudicem furca suspendi, ex eo, ꝙ quendam reum, qui erat cōdemnandus in amputatione capitis, condemnauit tantum in amputatione

tatione manus, quem refert Pariſ. Put. de ſynd. fol. 358. poſt nu. 3. & Afflict. ſuper 2. parte conſtitutionum Regni, Rub. 3. nu. 22. & Chaſſ. ſuper conſue. Burg. fol. 45. nu. 29. & Pract. Carer. fol. 515. n. 10. Prætereaq; debet iudex, qui minuit pœnam à iure, vel ſtatuto impoſitã, exprimere cauſam in ſententia, propter quam mouetur ad illam minuendam, prout ſe frequenter vidiſſe de facto fieri, atteſtatur Iac. de Beluiſ. in pract. cri. fo. 46. in Rub. de fuga reo. nu. 62. Puto tamen ſufficere, quòd iudex dicat ex iuſtis cauſis animum ſuum mouentib. id facere, abſq; eo, q̃ in ſpecie cauſam ipſam exprimat, quam ſententiam cõem eſſe dicit Menchiaca controuer. illuſt. c. 14. n. 5. Ex quibus autẽ cauſis poſſit iudex pœnam à lege impoſitã minuere, dixi ſup. q. 60. Item ſcias, q̃ quãdo pœna ordinaria ex aliqua cauſa minui debet, non poteſt de iure imponi pœna corporalis. Sed hoc de conſuetudine non ſeruatur: nam plerunq; ſenatus minuẽdo pœnam ordinariã tranſmittit delinquentes ad triremes ad tempus, & quãdoq; etiam in perpetuum, prout etiam ſeruat conſi. Neap. vt per Gram. deciſ. 8. & alibi plurib. in locis. Et ita practicari atteſtatur Nuñ de los corregidores, fol. 105, col. 4. in prin.

11 Non omitto etiam circa hanc pœnarum impoſitionem, quòd quando delinquens non eſt capax pœnæ, quę à iure imponitur pro delicto, tunc poteſt iudex illam pœnam in aliam cõmutare. Et ideo, ſi ex forma ſtatuti, ꝓpter falſum teſtimonium ſit alicui amputãda manus dextra, & ille non habeat manum dextram, vel habeat illam aridã, debet officio iudicis illa pœna in aliam commutari. Et ita dicunt Doctores, vt atteſtatur Bald. in l. nouerint, nu. 5. C. vt intra cer. temp. Anan. in c. 1. nu. 2. de calum. Vide in hoc propoſito quę dixi ſuprà, q. 69. verſ. Sed quid ſi reus, Et ita vidi quandoque per ſenatum iuſſum fuiſſe fuſtigari quendam Laurentium Blancum, pro delatione armorũ prohibitorum, eo quia cum eſſet gibboſus, non potuit affici pœna edicti, quæ erat trium ictuum funis, & aliàs ſæpiſſimè vidi mutari ex hac cauſa ictus funis in fuſtigationem, vel alligationem ad catenam infamem, vel exilium, iuxta qualitatem facti, & perſonarum. Viſum quoque eſt ſenatui, quòd pœna ictuum funis publicè non ſit irroganda mulieribus. Et ideo iuſſit admitti ad compoſitionem quaſdam meretrices, quæ ludum prohibitum luſerant, 2. Ianuarij 1551. P. N. Et quando que etiam vidi mutari pœnã triremium in exilium, vt in Ioan Angelo de Portu, 9. Martij 1558. A. C. Bene verum eſt, quòd in hoc ducatu non liceret iudici inferiori hoc facere, niſi conſulto ſenatu. Et propter hoc fuit grauiter reprehenſus quidam prætor, qui fecit alligari catenæ infami quendam Antonium Rauarium condemnatum in pœnam duorum ictuum funis, ſub prætextu, quòd eſſet hernioſus, 29. Auguſt. 1559. P. N.

QVAESTIO LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Vnus pro alio puniri non debet.*
2 *Dominus non tenetur pro delicto famulorũ ſuorum.*
3 *Pater non tenetur pro filio, neque etiam in legitima.*
4 *Quidquid facit filius occaſione patris, vel famulus occaſione domini, & eo ſciente, præſumitur factum de eius voluntate.*
5 *Statutum, quòd vnus pro alio puniatur, an valeat?*
6 *Et an valeat ſtatutum, quod dominus teneatur pro familia?*
7 *Et an quòd filij, vel nepotes amittant bona propter aliquod delictum parentum?*
8 *Et an quòd pater teneatur ſoluere condemnationem pro filio vſque ad legitimum?*
9 *Et quid ſi ſtante hoc ſtatuto filius fuerit in contumaciam condemnatus?*
10 *Et an valeat ſtatutum, quod villa teneatur pro delictis commiſſis in ſuo territorio?*

1 DEbet etiam iudex animaduertere, ne aliquem puniat pro delicto alterius: nam regulariter vnus pro alio puniri non debet.

2 Hinc infertur, quòd dominus non tenetur pro delictis famulorum ſuorum, ſecundum Bartol. in l. ne quid, nu. 1. ff. de incen. rui. naufragio. Et eſt commu. opi. vt dicit Curt. Iun. in l. 1. poſt num. 13. C. de ſer. fugi. Nõ enim debet culpa ſeruorum, vel quomodocunq; ſubditorum eſſe nociua dominis ſuis. Et eſt commun. opin. vt dicit Cur. Iun. in d. l. nu. 13. Hoc tamen intellige vt procedat, niſi dominus teneret in domo viros notoriè ſceleſtos: nam eo caſu vtique teneretur pro eorum delictis.

lictis. Et ita sentit tota iuris schola, vt dicit Placa lib.1.delictorum,c.14.nu.1.in fi. & nu.3.dicit, quòd hæc est recepta omnium sententia, & ideo quando dominus molestatur pro delicto cõmisso à famulis suis,bonũ est,quod probet ipsos fuisse reputatos communi opi.pro hominibus bonæ vocis,conditionis,& famæ: nã hoc ipsum valde excusaret. Scias etiam, quòd quidquid facit famulus occasione domini,eoq; sciente, censetur fecisse de eius voluntate.Et est communis opin.vt dicit Curt.Sen.cons.41.nu.10.secundum quam videtur consuluisse in facti cõtingentia Grammat.cons.crim.8. Cæterum de his delictis, quæ famulus facit domino insscio,vel prohibere non valente,dominus non tenetur.Et est communis op. vt dicit Cagnola in l.culpa caret,post nu. 13.ff.de reg.iur.

3 Secundo infertur,quòd neq; etiam pater tenetur pro filio. Et ideo si filius fuerit condemnatus pro aliquo delicto, nõ tenebitur pater soluere huiusmodi condemnationem,neq; etiã ex legitima debita ipsi filio post mortem patris. Ita tenuit Gul.in l.si qua pœna,ff.de his q sunt sui vel alie. quem sequũtur communiter DD.vt dicit Laur.Palat.de stat.exclu.fœ. in 1.par.principali,post num.15.Ita etiam cõiter teneri attestatur Imol.in c.Raynutius,n. 42. de testa.Hanc etiam opi.dicit esse cõem Viuius,qui alios refert in libro cõmunium opin.fol.208 vers. stat deponens,in 1.limit.Quinimò pro delicto filij non potest fieri executio in peculio aduẽticio ipsiusmet filij,neq; etiam in eius proprietate,licet sit tota filij. Ita tenuit Bart.in l.si finita,§. si de vectigalibus, nu. 12.& seq.ff.de damno inf.quem sequuntur communiter Doctores, vt attestatur Maranta in suo Specu.fol.181.nu.35.Vide quæ dixi suprà q.78.versi.Sed quid in aduenticiis.Scias tamen,quòd quidquid facit filius occasione patris, & eo sciente, præsumitur factum de eius voluntate.Et est communis opin.vt dicit Curt. Sen.in. d.cons.41.nu.7.vbi in facti contingentia consuluit,patrem teneri pœna extraordinaria de homicidio cõmisso per filium eo præsente & nõ prohibente. Vide quæ dixi infrà quæs.proxima vers.Dictum est.

4 Et hæc quidem omnia de plano procedunt secundum dispositionem iuris cõmunis,sed quæro,nunquid valet statutũ, quòd vnus pro alio teneatur? Resp.quòd valet statutũ ex causa, quòd vnus puniatur pro alio, modo non corporaliter.Et est communis opin.vt dicit Anan.in c.2. de delict.puerorum,Feli.in c.cognoscẽs, nu.2.de consti.Berous in d.c. cognoscẽs, nu.18.Didac.lib.2.resolut.c.8.nu.7.Et dicit Alber.in 1.parte statutorum,q.47.nu. 8.quod quidquid sit de iure communi, talia statuta fiunt,& seruantur,& tolerabilia sunt,maximè vbi solummodo imponunt pœnam pecuniariam.Quinimò potest etiam pœna infamiæ aliquis pro alterius culpa puniri,vt est exemplum in l.quisquis,C.ad l.Iul.maiesta.& est communis opin.vt attestatur Didac.in d.c.8. post nu.7.Quod certè durissimum est:nã apud bonos viros honor,& vita æquiparantur. Potest tamen tolerari in crimine læsæ Maiestatis propter eius immanitatem,iuxta ea quæ dixi suprà hoc eo.li. §.Læsæ Maiestatis.

6 Et ex hac conclusione infertur, quòd valet statutum, disponens quod dominus teneatur pro familia delinquente, & ita communiter tenetur,vt dicit Albe.in 1.parte statutorum,q.50.Intellige quò ad pœnam pecuniariam,nõ autem quò ad corporalem,vt statim dixi.

7 Infertur etiam,quòd potest lex humana propter publicam vtilitatẽ, & ex causa,statuere,quòd propter parentum culpam, filij, vel nepotes, pœna amissionis bonorum,vel alia simili afficiãtur. Et est communis opi.vt ait Didac.in d.c.8.post nu.1.vers.4.poterit.

8 Valebit igitur proculdubio statũtum, disponens,quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio vsq; ad legitimãm.Et est communis opin.vt attestatur Alex.in l.lex Cornelia,n.8.ff.de vulg. Vbi etiam subdit, quòd ita seruatur in practica,quem refert Ias.in auct. nouissima,nu.8.C.de inoff. testa.Socin.in l.cum filiusfamil.nu.8.de verb.oblig.Gomes in §.actiones,num.24.Instit. de actionibus, Didacus in loco præallegato, Marsil.singul.362.statutum volens,& sing.481.communis opin.quem refert Viuius in libro

communium opin. fol. 208. versic. statut. disponens.

9 Sed quęro, nunquid hoc statutum habebit locum cõtra patrem, etiam si filius super ipso delicto seu amputatione se nõ defenderit, sed fuerit in contumaciã condemnatus, virtute alterius statuti, disponentis, quod contumax habeatur pro cõfesso, & conuicto? Respo. q̃ non, sed tantummodo tenetur, quando filius est per veras probationes conuictus. Ita dicit Bart. in d. l. cum filius fa. num. 4. cum quo transeunt cõiter Doctores, vt dicit Ias. in ea. l. cum filius fa. nu. 18. Nam vbicunq; ex statuto pater obligatur pro delicto filij, vel filius ex delicto patris: ita demũ vnus pro alio tenetur, si verè cõstat de delicto, secundum Bart. ibi, qui in hoc cõiter approbatur, vt ait Socin. cons. 57. post num. 10. lib. 3. Hoc tamen intellige vt procedat, quando verba statuti ita sunt concepta, vt appareat statuentes voluisse patrẽ ex ipso delicto filij teneri, puta, qa dicat, qđ vbicunq; filius aliquod delictũ commiserit, pater teneatur ad soluendũ, &c. nam eo casu vtiq; opus est, vt de ipso delicto verè appareat, sed vbi statutum nõ delictũ, sed condemnationem tãtummodo respiceret, puta, quia diceret, qđ pater teneretur soluere quamcunq; condemnationem factam contra filium, eo casu secuta condemnatione, siue contra filium p̃sentem, siue in eius contumaciã, potest pater cogi ad illam soluendam. Ita distinguit Bar. in d. l. cum filius fa. nu. 3. Et hanc distinctionem dicit esse cõem Fel. in c. cũ Bertoldus, num. 2. de re iudi. quem refert Boss. in tit. de carce. fideiuss. relax. nu. 58. Cęterum si filius compareat, & eius confessione, vel aliis probationibus constet de maleficio, tunc vtiq; pater tenebitur virtute huius statuti, etiam si in eo iudicio citatus non fuerit. Et est communis opi. vt dicit Alex. in d. l. cum filius fam. in prin. num. 6. in fi. quem refert Ias. ibi post numerum 14. versiculo prima conclusio.

10 Ex hac etiam conclusione infertur, valere statutum, quòd villa teneatur pro maleficio cõmisso in eius territorio, de quo dixi suprà q. 82. statuto 1.

QVAESTIO LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Sciens delictum committendum, & non reuelãs, an sit puniendus?*
2 *Et quid in crimine læsæ Maiestatis?*
3 *Et an quis puniri debeat, ex eo quòd potuit prohibere delictum, & non prohibuit?*
Et quid de iure canonico? ibid.
Et quid in foro conscientiæ? ibid.
4 *Et quid si talis sciens delicto consensit?*
5 *Ratificans delictum commissum, an sit puniendus?*
Et quæ requirantur ad hoc, vt ex ratificatione quis puniri possit? ibid.

1 PRæcipuè verò debet iudex aduertere in sententia condẽnationis ferenda, non modo quis sit titulus delicti cõmissi, sed etiã quæ sit illa qualitas, de qua delinquentes imputantur: sæpissimè enim contingit, quod in eodem crimine multi interueniunt, qui tamẽ omnes diuersis pœnis sunt puniendi. Potest autẽ quis imputari, aut quod delictum ipsum propriis manibus commiserit, aut quod sciens, ac particeps fuerit, aut quod de delicto faciendo tractauerit, aut consilium seu mandatum dederit, aut exilium p̃stiterit, aut maleficio astiterit, aut illud postea ratum habuerit. Aliter etiam punitur delinquens, qui maleficium tantummodo attentauit, aliter maleficio iã consummato: de quibus omnibus quia sup eis quotidie in practica disputari contingit breuiter videamus. Et in primis quæro, nunquid ex sola scientia delicti committendi quis puniatur? Respo. quod regulariter sola scientia non est punibilis, & in hoc non est difficultas, p̃ræsertim in eo, qui non habet facultatem prohibẽdi. Et ita tenent Doctor. vbiq;, vt attestatur Carauita super 4. ritu magnæ curiæ, nume. 2. Communis enim est Doctorum sententia, quod non tenetur quis obuiare delicto etiam clamando, vel reuelando, vt dixi infrà versiculo, Dictum est.

2 Punctus est tantum in crimine Læsæ Maiest. nam Bar. in l. vtrum. ff. de parricid. tenuit, quod sciens tractatum proditionis contra principem, vel cõtra patriam, & illum non reuelans, debet puniri pœna mortis. Et ita tenere communi cõsensu Doct. attestatur Placa lib. delictorum, c. 22. n. 17. Hanc etiam opi. cõem appellat Menchia. cõtrouers. illus. c. 16. post n. 1. Et hãc opi. in pract. obseruari affirmat Ang. de ma-

de malef. in verbo, *Et hai tradito la tua patria*, nu. 10. & in §. publicè, circa fi. vers. Et singulariter, Instit. de publ. iud. quem refert Marsſ. sing. 164. nemo debet, & Capic. decis. 130. nu. 65. & decis. 155. nu. 18. & Soc. Iunior. consſ. 105. nu. 43. lib. 3. & Carauita sup d. ritu 4. post nu. 4. & Taëg. in pract. cri. c. 5. nu. 9. Idem dicit Felin. in c. 1. post nu. 4. de offic. delega. quem refert Cotta in verbo, Scientia sola. Et secundum hanc opi. se iudicasse in facti contingentia refert Aug. ad Ang. de malef. in loco prælleg. & feciſſe decapitari quendam potentem dominum, qui suo principi tractatū contra eum committendum non reuelauit. Ita etiam seruatum fuisse Mediolani atteſtatur Boſſ. in tit. de crim. Læsæ Maiest. nu. 6. & seq. Multi tamen tenuerunt contra Barto, scilicet quòd imò sciens talem tractatum, & non reuelans, non sit puniẽdus pœna mortis. Et hanc opi. dicit esse communem Cagnola in d. l. culpa caret, nu. 21. Alciat. in l. facere. ff. de verb. sign. & in l. bona fide, nu. 20. ff. depoſ. & in l. 4. §. Cato, nu. 30. ff. de verbo. obl. quem refert Gigas de crim. Læsæ Maiest. fol. 180. num. 10. Roland. con. 88. nu. 10. lib. 2. Quinimò Carer. in pract. crim. fol. 253. nume. 20. dicit, quod cæteri omnes sequuntur opin. contra Bart. Et exclamat Bal. in quodam consi. q̃ anima Bar. propter illud dictum cruciatur in inferno, & deplorat memoriã domini Donati de Barbadotis, q̃ propter solam scientiam fuit decapitatus, Et illum refert Igneus in l. fideicommiſſum nu. 34. & post num. 47. ff. ad Sylle. & Placa lib. 1. delictorum, c. 28. nu. 30. & Reſtaurus de Imperatore, q. 118. nume. 6. & Roland. consil. 68. nu. 35. lib. 2. Breuiter licet opin. Bartol. l. facie videatur ex vna parte multum rigoroſa, tamen ex alia habet in se magnam æquitatem. Quomodo enim poterit princeps de subditis suis confidere, niſi pro certo teneat, quòd cum sciuerint aliquem contra eius vitam, aut ſtatũ moliri, id ſtatim ipſi sint notificaturi. Certè nemo negabit, quòd ſi famuli scirent aliquos decreuiſſe de nocte ingredi domum, & dominum ſuum trucidare, idque ei non notificarent, dicerentur rei eius mortis, argumẽ. text. in l. 1. §. occiſorum, ibi quid ergo ſi dominus. ff. ad Sylle. Cur ergo non idem dicendum eſt etiam in ſubdito verſus principem, tanto magis cum in hoc etiam verſetur publica vtilitas: nam ex vita, & ſalute principis, & eius ſtatus quiete dependet ſalus, & qes populorum ei ſubditorum. Teneo ergo cum Bar. in duobus caſibus prędictis, ſcilicet in tractatu, qui fiat contra perſonam principis, vel contra eius ſtatum: in aliis autem caſibus, etiam ſi ſint comprehenſi in capite Læsæ Maieſtatis non putarem eſſe puniendum pœna mortis ſubditum non reuelantem, ſed alia pœna extra ordinem arbitrio ipſius principis. Conſulo etiam principibus, vt in huiuſmodi caſibus, potius humanitate, quàm ſeueritate vtantur, & ex quacunq; iuſta, vel probabili cauſa illos excuſent à pœna mortis.

3 Dictum eſt, quòd ex ſola ſcientia delicti quis non punitur, Quæro nunc, an ille, qui potuit prohibere, ne delictum cõmitteretur, & non prohibuit, ſit puniendus? Reſp. quòd de iure ciuili nemo tenetur obuiare delicto, nec malefactorem indicare. Et eſt communis opinio, vt dicit Gratus conſil. 1. poſt num. 47. lib. 1. Carer. in prac. crim. folio 252. num. 19. & fol. 379. nu. 63. prout illum refert Placa lib. 1. delictorum. c. 28. numero 29. Bolenc. in repe. l. capitalium. §. famoſos, numer. 92. ff. de pœnis. Didacus ſub regula peccatum. folio 109. in fin. Pract. Iodoc. c. 80. nu. 6. Berous in c. 1. num. 48. de offi. deleg. Nouel. in tract. ad defenſam, fol. 105. nume. 99. & ſeq. Et ideo dicimus, quòd non tenetur quis alium inſultatum defendere, neque prohibere quin offendatur, etiam quod licitè id facere poſſet. Ita dicit gloſ. in d. l. culpa caret, in glo. 1. ff. de reg. iuris, quam dicit paſſim eſſe ab omnibus receptam Placa lib. 1. delictorum, c. 22. poſt num. 17. Hanc etiam dicit eſſe communem opin. Claud. in repet. l. vt vim, nu. 168. ff. de iuſt. & iure. Bertrand. conſil. 297. nu. 8. lib. 8. Et quòd quis non teneatur obuiare delicto neq; alium, etiam ſi poſſit, defendere, etiam clamando vel reuelando, dicit eſſe communem opi. Dec. in d. l. culpa caret, num. 5. & ſeq. Cagnol. in ea. l. culpa caret, nu. 10. De iure autem canonico, gl. in d. l. culpa caret, tenuit, q̃ quis tenetur obuia

re delicto. Et hanc dicit esse communem sententiam canonistarum Placa in d. ca. 18. post nu. 31. Sed certè Dec. in c. 1. nu. 8. de offic. deleg. dicit quòd in contrarium est communis opi. modernorum, quem refert Berous in d. c. 1. post n. 75. & Prac. Cõradi, fo. 333. nu. 1. Et hanc opi. quòd etiam de iure canonico nemo teneatur obuiare delicto, dicit tenere communiter Doctores, Iaſ. in d. l. vt vim, n. 31. quem refert Aposti. ad Dec. in d. l. culpa caret, ſub nu. 12. & Viuius in lib. communium opin. in verbo, Defendere offensum. Dicit tamen Cagn. in loco præalleg. quòd quando aliquis commodè, & ſine ſuo periculo poteſt prohibere, & non prohibet, tenetur, & quòd hæc concluſio videtur per Doct. communiter iſto caſu approbata, ſecundum quam in facti contingentia conſuluit, Curt. Sen. conſ. 41. contra patrem, p̃ſentem homicidio patrato p̃ filium, qui potuit p̃hibere, & non prohibuit, de quo mentionem feci ſuprà q. prox. verſ. Secũdo infertur. Quod tamen ego non credo verum, imò Doctores expreſſè dicunt totum contrarium: propterea nõ puto recedendum eſſe à communi op. quod ſcilicet nũquam quis puniatur ex eo, quod delictum non prohibuerit, etiam ſi prohibere potuerit, excepto tamen caſu læſæ Maieſt. de quo ſuprà dictum eſt verſic. Punctus eſt. Cæterum in Gallia ſeruatur, quòd ſi in conſpectu multorum, qui rixantes prohibere potuerunt, ne ſe offenderent, homicidium commiſſum fuerit, teneãtur oẽs obtinere à principe literas, quas vocant innocentiæ, aliàs præſumũtur eſſe in culpa. Et hoc ita ordinatũ eſſe in communi totius Galliæ praxi atteſtatur Igneus in l. 1. §. ſerui appellatione, nu. 136. ff. ad Sylle. quę pract. mihi non diſplicet, & vbi viget, ſeruanda eſt. Sed præſuppoſita pro vera contraria opin. quòd ſci. quis teneatur p̃hibere, & defendere, &c. nunquid ſi quis non fecerit, tenebitur in foro conſcientiæ ad emendationem damni? Reſp. quòd non, & hæc eſt communis theologorum reſolutio, vt dicit Ioã. Medina de reſtitu. & idem atteſtatur Didacus in dict. regula peccatum, folio 111. in principio.

4 Hæc autem omnia, quæ de ſcientia, & de eo, qui prohibere potuit, neq; prohibuit dicta ſunt, intellige vt p̃cedant, quãdo ſciens delictum committendum, illi non conſenſit: ſed quid ſi ille cõſentiat? Reſp. Aut eſt tantummodo ſimplex conſenſus, & non punitur: Aut verò quis cõſentit delicto per viam auctoritatis, & defenſionis, & tũc plus puniri debet, quàm ipſe delinquens. Ita dicit gl. in clem. 1. in verbo, Defenſionis de pœnis, & eſt communis concluſio, vt ait Bolenc. in repet. l. capitalium, §. famoſos, nu. 114. ff. de pœnis. Et poteſt poni exemplum in prælato qui diſſimulet aliquem concionatorem in ſua diœceſi falſa dogmata p̃dicantẽ, Item in domino ciuitatis, aut villæ, qui non perſequatur latrones ſpoliantes, & occidentes eos, qui tranſeunt per ſuum territoriũ. Quod tamen intellige, vt procedat in ſimilibus grauioribus delictis: cæterum in aliis minoribus criminibus nõ maiori, ſed tãtum pari pœna punitur. Et ita intelligũt communiter omnes, vt dicit Pract. Conradi, fol. 332. nu. 8. Illud autem, q̃ dici ſolet, quòd agentes, & cõſentientes ſunt pari pœna puniendi, intelligendum eſt, quando conſenſum, & auxilium præſtiterunt ex propoſito ad committendum maleficium. Et ita dicunt omnes, vt atteſtatur Mantua conſ. 251. nu. 24. libro 1.

5 Quæro nunquid ex eo ſolo, quòd quis delictum iam commiſſum ratificauerit, debeat puniri? Reſpo. Aliqui dicunt ſimpliciter, quod ſic, & hanc opin. atteſtatur eſſe communẽ Bal. in l. obſeruare, §. proficiſci, nu. 9. ff. de offic. proconſ. licet ipſe validis rationibus videatur in contrariã ſententiam inclinare. Et illũ refert Aug. ad Ang. de malef. in verb. Et Semproniũ, num. 36. Tu verò diſtinguendo dic, quod quædam ſunt delicta, quæ ſolent committi principaliter propter libidinem ipſius delinquentis, vt eſt adulterium, ſtuprum, & huiuſmodi. Et in talibus delictis nõ habet locum ratihabitio: & in ſpecie in adulterio, quod non poſſit ratum haberi, tenuit gl. in l. 1. §. deieciſſe, in verbo, Mandato. ff. de vi, & vi armata. Et ita communi conſenſu receptum eſſe ait Placa lib. 1. delictorum, c. 18. poſt nu. 1. Quædam autem ſunt delicta, quæ principaliter committi

committi solēt ad offensam,& iniuriam alterius,vt est homicidium, & talia delicta possunt rata haberi per alium. Et hæc sententia est frequētius à Doctoribus recepta,vt dicit Placa in loco præalleg. nu. 2.in fi.Sed certè si appareret adulterium comissum fuisse non propter libidinem adulterantis,sed propter iniuriam mariti ad alterius instantiam,vtiq; dici posset gestū nomine illius,& consequenter posset ratum haberi.Scias aūt,quòd ad hoc, vt ratificatio delicti obliget ad pœnam, duo requiruntur.Primū,q̄ delictū fuerit commissum nomine meo.Secundum,q̄ ego sciens illud commissum fuisse meo nomine,illud tanquam meo nomine factum ratificem.Ita dicit gl.in d.§.deiecisse,in verbo,Ratum habuero, & est communis sententia,vt attestatur Aret.cons. 165.post nu.3.ver.Circa primum. Et q̄ requiratur delictū fuisse nomine meo cōmissum,tenuit gl.in clem.1.in prin.in verbo,Rata de pœn.quam sequuntur communiter Doctores,vt dicit collegiū Floren.inter consilia Curt.Sen.cons.21. post nu.6. Benè verum est, quòd in dubio ex eo,quod quis ratum habet aliquod delictum,censetur illud ratum habere,vt nomine suo gestum.Et ita dicunt Doctores vt ait Salyc.in l.non ideo minus,post nu. 31.C.de accusat. Et sic opus est, quòd ratum habens probet, quòd non fuerit gestum nomine suo,quod nota.

QVAESTIO LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Consilium dans alicui vt delinquat,qua pœna sit puniendus?*

2 *Exhortans aliquem ad delinquendum qua pœna puniri debeat?*

1 QVæro,nunquid ille,qui consilium dedit alicui,vt delinqueret,debeat puniri eadem pœna,qua ipse principalis delinquens?Resp.Aut ille,cui cōsilium dedit, nō erat aliàs delictum ipsum commissurus,& tunc cōsulens pari pœna cum delinquente punitur: Aut verò ille nihilominus erat patraturus delictum, & eo casu consulens non est pari pœna cum deliquente puniendus, sed mitiori.Et hæc est cōis opi.vt dicunt scribentes in c.1. de offic.deleg.& in specie Imola,nu.9.& Felin.nu.8.& Dec.nu.9. prout illum refert Hipp.Rimi.inter consilia criminalia diuersorum,cons.105.nu.43.libr.1.Berber. in Viatorio Iuris,in rub.de homicid.col. 6.vers.Superest videre,Felin.in c.sicut dignum,nu.7.de homic. Dec.in l. consilij, nu.4.ff.de reg.iur.quem refert Pract.Cōradi fol.332.post nu.1.Cagnol.in d.l.consilij,nu.6.Carer.in pract.crim.fol.343.nu. 163.Berous in d.ca.1.nu.85.vbi dicit,quòd hæc est communis opin.Legist.& Canonist.Didac.in repet.clem.si furiosus,fol. 291.col.2.in fi.& in repe.c.peccatum,fol. 291.Bolen.in repet.l.capitalium,§.famosos,nu.94.& seq.ff.de pœn.Duennas reg. 149.Placa lib.1.delict.ca.17.nu.1.& 7.in fi. Boër.decis.262.post nu.2.Boss.in titu. de mand.ad homid.num.59.Taëg.in pract. crim.c.11.nu.7.

2 Hoc autem,quod dictum est in consulente,locum habet etiam in exhortante: nam exhortans aliquem vt cōmittat delictum,tenetur & ipse,si ille aliàs nō fuisset commissurus:si verò fuisset aliàs commissurus,nō tenetur.Et ita tenent communiter DD.vt dicit Alberic.in l. ob hæc verba,in fi.ff.de his,qui not.infa.Senatus tamē solet huiusmodi exhortatores,seu persuasores delictorum prius torquere super mandato,& vbi negent mandatū dedisse,illos punire extra ordinem.Et ita seruatum fuit in quadā Ambrosina Monina,quæ persuaserat adultero,vt virum suum interficeret,nam prius torta super mandato,cum nihil fassa fuisset,iussa fuit fustigari,30.Ian.1548.P.N.

QVAESTIO LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Mandans fieri delictum,an puniatur eadem pœna, qua principalis delinquens?*

2 *Statutum puniens committentem delictum,an habeat locum in eo,qui mandauit illud committi?*

3 *Mandans committi homicidium, tenetur de homicidio propter mandatum,non autem ex mandato.*

4 *Mandans an debeat puniri in loco dati mādati,vel in loco patrati delicti?*

5 *Mandans vulnerari,si sequatur mors, an teneatur de homicidio?*

6 *Si dominus dicat famulo,Vade, & non reuertaris, donec sentio nouum de tali,&c. an præsumatur mandatum,si famulus illum occiderit?*

7 *Si dominus post acceptam iniuriam loquatur alicui*

ad aurem, si ille postea iniuriantem interfecerit an præsumatur mandatum?

SVCcessiuè quæro, nunquid
1 mandãs fieri delictum, debeat puniri eadẽ pœna, qua punitur ille, q̃ maleficium propriis manib. committit? Resp. In hoc articulo magna fuit aliquando controuersia inter scribentes: nam aliqui dixerunt, quòd aut mãdatarius erat aliàs facturus delictum, & eo casu mandans non tenetur: aut verò nõ erat aliàs facturus, & tenetur. Sed certèhęc distinctio communiter reprobatur, vt dicit Ias. in l. 1. post nu. 22. C. de ser. fug. nam quando mandatum cadit in delictum, non est adhibenda distinctio, an mãdatarius esset facturus vel non, vt dicit glos. Approbata in l. 1. §. persuadere, in gl. magna, ff. de seruo corrup. & est communis regula, vt ait Gomes. in §. pœnales. post nu. 10. Instit. de actionib. Et ideo Bart. in l. non solum, §. si mandato, nu. 19. ff. de iniur. tenuit indistinctè, q̃ mandans puniatur eadem pœna, qua puniendus est mandatarius ipse, qui delictũ commisit. Et illa doctrina Bart. est communiter approbata, vt dicit Curt. Iu. cõs. 237. nu. 5. Cotta in verbo, Mandans homicidium. Hanc etiam opi. dicit esse cõmunem Gand. de malef. in tit. de transact. & in tit. de pœnis, prout illum refert Pract. Carer. fol. 331. post nu. 123. ver. sequitur etiam, & quinto, Ias. in l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandauit, n. 16. ff. de acquir. hæred. & in d. l. 1. n. 22. C. de ser. fug. quem refert Pract. Carer. fol. 310. nu. 75. & Dida. in repet. clem. si furiosus, fol. 291. versicul. hæc vero distinctio, & Practica Conradi, fol. 326. num. 11. Et hæc opin. tenenda est tanquam verior, & magis communis, quam etiam vidi seruari in quodam Augustino Marentio, qui mandauerat filio suo, vt vxorem suam interficeret, prout ille interfecit, & fuit patri mãdanti caput amputatum, 3. Aprilis, 1558. P. N.

2 Sed quæro, nunquid statutum puniẽs faciẽtem delictum, habeat locum etiam in mandãte fieri illud delictum? Res. Aut statutum loquitur in personam, puta, si quis occiderit, si quis vulnerauerit, &c. & non comprehendit mandantem. Aut verò loquitur in rem, scilicet in ipsum maleficium, puta, pro homicidio sit pœna mortis. Et hoc casu vtique comprehendit mandantem. Et hæc est doctrina Bartoli in l. sed & si vnius, §. seruus, num. 2. & seq. ff. de iniur. & in l. aut qui aliter. §. fin. numero tertio, ff. quod vi aut clam, quam dicit esse communiter approbatam. Decius in l. si quis id quod, numero 38. & sequent. ff. de iurisdict. omnium iud. Cur. Iun. in l. 2. §. si procurator, nu. 4. ff. quod quisq; iur. Hanc etiam opi. dicit esse communem Alex. in l. 1. in principio nu. 23. ff. de verb. oblig. quem refert Aug. ad Angelum de maleficiis in verbo, Sempronium, post numerum 33. & Bologn. consilio 34. column. 4. versi. quod autem constitutio. & Boss. in titu. de pœnis, nu. 14. Ias. in d. l. si quis id quod, nu. 36. in fi. & in l. si is qui pro emptore, n. 361. ff. de vsucap. Pract. Carer. fol. 302. num. 59. Placa in lib. 1. delictorum, c. 1. nu. 8. & c. 15. num. 22. Villalpand. in repet. l. 22. c. 99. nu. 6. Taëg. in pract. crim. c. 10. nu. 20. Mandans enim non dicitur propriè facere, sed interpretatiuè, secundum Barto. in locis præallegatis, cum quo est communis opi. fere omnium scribentium, vt dicit Vinc. Paleot. inter consilia Alex. consi. 65. nume. 11. lib. 4. Benè verum est, quòd ex antiquis multi tenuerunt contrarium, scilicet q̃ etiam si statutũ loquatur in personam, puta, quicunq; fecerit homicidium, &c. comprehendat nihilominus ipsum mandantem. Et hanc opi. esse magis communem dixit Gand. in tit. de transact. in fi. v. bi etiam subdit, quòd ita cõmuniter obseruatur, quem refert Albe. in 3. parte statutorum, q. 44. nu. 15. Ita etiam seruare iudices, & assessores attestatur Pract. Carer. fol. 305. n. 62. Vide quæ dixi supr. q. 58. ver. Vnum autem volo. Et certè si statuta receperunt talem interpretationem à consuetudine, minimè sunt mutanda, &c. Sed circumscripta consuetudine, opini. Bart. proculdubio est magis communis, vt ex prædictis apparet. Et ideo non esset ab ea in iudicando, aut consulendo recedendum.

3 Scias autem, quòd mandans homicidium cõmitti, tenetur de homicidio p̃pter mãdatum, non autẽ ex mandato. Ita dicit Bar. in d. l. non solum, §. si mandato,

post

post nu. 9. & est communis opin. vt dicit Marian. in c. proposuisti, post nu. 22. vers. Nono quæro, de foro compe. Boss. in tit. de foro compet. nu. 109. Vtilitas autem huius conclusionis potest esse maxima, quia cum teneatur de homicidio ꝑpter mandatum, sufficit quòd in inquisitione vel accusatione ponatur locus, & tempus secuti homicidij, absq; eo quòd ponatur locus, & tempus dati mãdati. Item poterit puniri in loco homicidij, vt infrà statim dixi. In hoc autem proposito videndum est elegans cõsilium Nattæ 422. vbi consuluit, quòd licet ignoretur nomen mandatarij, potest procedi contrà mandantem, quod nota.

4 Quæro, in quo loco mandans debeat puniri, an in loco mandati, an autem in loco commissi delicti? Dixi in d. q. 38. vers. Quæro etiam.

5 Pone, aliquis mandauit Titium, vt vulneraret Seium, & Titius illũ occidit, nunquid mandans erit puniendus pœna homicidij? Resp. Aliqui dicunt, quòd non. Et hanc opi. dicit esse communem Deci. cons. 482. nu. 16. & cons. 622. circa fin. secundum quam refert etiam consuluisse Ant. de Rosellis, Franc. de Capitib. listæ, & Ang. de Cast. inter consi. crimi. Cæpol. cons. 35. 36. 37. 38. Sed certè hæc opin. mihi nunquam placuit: nam (vt dici solet) vulnera non dantur ad mẽsuram: propterea ego dicerem, ꝙ si fuit mandatum ad percutiendum alapa vel baculo, tunc si mandatarius occidat non tenetur mandãs de homicidio, quia facilè poterat ille percutere, & non occidere. Et ideo puniendus est mandans tantũmodo pœna extraordinaria. Et hanc esse cõem opi. attestatur Placa li. 1. delict. c. 15. nu. 1. secundũ quam consuluit Gram. cons. crim. 20. Idem etiam dicerem, si fuit mandatum ad sfrisandum, prout in casu in quo consuluit Deci. in cons. 622. Apparet enim, ꝙ iussit fieri actum, ex quo de sui natura non solet sequi mors, maximè cum sfrisatio fiat in facie cæsim, quo quidem modo nunquã solet quis ad mortem vulnerari. Idemq; si mandasset famulo, vt daret alicui vnognoccum, vt in casu Ias. con. 188. lib. 2. Sed si mandatum fuit ad vulnerandum, tunc ego dico, quòd si ille occidat, ipse tenetur de homicidio, quia nulla ferè est pars corporis præter faciem, in qua vulnera non possint esse lethalia, vt experientia quotidie docet. Et hanc opin. dicit esse communem Boss. in titu. de mandato ad homicid. nu. 10. secundum quam consuluit Cæpolla cons. crim. 34.

6 Sed hic incidenter quæro, pone, quòd dominus, qui ab aliquo iniuriã accepit, dicat famulo, Vade, & nõ reuertaris domum donec sentio nouum de tali, nunquid si famulus postea illũ occiderit, erit ex eo præsumendũ mandatum occidendi ab ipso domino præcessisse? Respon. ꝙ sic, Ita tenet Bart. in l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit, aliàs incipit, patet Seio, nu. 2. ff. de acquir. hæred. qui in hoc ab omnibus indifferenter approbatur, vt dicit Ias. in d. §. sed si mandauit, nu. 12. & seq. & in l. 1. num. 28. & sequen. C. de ser. fugi. & Marcus decis. 423. n. 1. & Mars. cons. 132. in primis verbis. Hanc etiã dicit esse communem opin. Boss. in tit. de mandato, ad homici. nu. 50. & refert ibi Bart. quòd iste casus contigit Florentiæ, & qđ dominus fuit decapitatus. Et illud dictũ Bar. refert Rui. con. 6. nu. 1. li. 5. vbi tamen consuluit in facti contingentia pro parte, qui dixerat filiis suis: *Taci, taci, non state à far cianze ma andate, & ammazzatene due, ò tre di loro, &c.* refert Chas. cons. 58. nu. 8. vbi tamen dicit, quòd illa decis. est nimis rigorosa. Hanc etiam opi. dicit esse communem Aug. ad Ang. de malef. in verb. Et Sempronium, nu. 42. quem refert Pract. Conradi, fol. 326. in 10. ampliatione, Alex. cons. 28. nume. 5. lib. 4. quem refert Placa lib. 1. delicto. c. 14. nu. 5. qui etiam eo. lib. c. 15. nu. 3. affirmat hanc sententiã frequentiori calculo receptam esse, Pract. Carer. fol. 295. nu. 37. & sequen. quem refert Didac. in repet. Clem. si furiosus, fol. 287. post numer. 3. de homicid. Duennas regu. 307. Et hoc locum habet, siue iniuria facta fuerit principaliter ipsi domino, siue facta fuerit ipsi famulo. Et hæc est communis opi. vt dicit Carer. in loco prẽallegato, nu. 41. Quod tamen intellige secũdum ea, quæ dixi infrà statim, vers. Sed quid si dominus.

7 Sed quid si dominus post acceptam iniuriam ab aliquo, loquatur ad aurem famulo, vel cõsanguineo suo, & paulò pòst

talis famulus, vel consanguineus illum interfecerit, nũquid tenebitur dominus de homicidio, tanquam si mandatũ præcessisset? Respo. quod secundum aliquos tenetur, ex quo propter breuitatem temporis præsumitur ad id mandatũ dedisse. Et ita allegatur tenuisse Bar. in l. si ventri. §. fi. nu. 1. ff. de priuil. credi. cuius opin. dicit esse communem Placa in d. c. 14. post num. 5. versi. His sanè præmissis. Sed certè ego ex eo solo non punirem dominum pœna homicidij, nisi alia concurrerent, puta, quod dominus solitus esset talia facere, & quod iniuria esset talis, pro qua verisimiliter debuisset mãdare illum occidi. Et in dubio crederem tutius esse torquere dominum, & etiam punire pœna extraordinaria, quàm pœna mortis.

QVAESTIO XC.

SVMMARIVM.

1 *Auxiliator an sit puniendus eadem pœna, qua principalis delinquens.*

2 *Et quid si delictum fuit animo deliberato patratum?*
Et an præstans auxilium post maleficium, dicatur propriè auxiliator? ibid.

3 *Et an in inquisitione expressè sit facienda mentio de auxilio, ad hoc, vt contra auxiliantes sequi possit condemnatio?*

4 *Et quando sunt plures duobus, an sufficiat dicere, quòd alter alteri auxilium præstiterit?*

5 *Et an requiratur, quòd in specie dicatur, quòd auxilium præstiterint assistendo?*

6 *Et an priusquàm procedi possit de auxilio, necesse sit quòd constet de principali?*

7 *Et an si delinquens aliàs fuisset delictum commissurus, debeat auxiliator mitiùs puniri?*

8 *Assistens maleficio an dicatur præstare auxilium?*

9 *Receptator qua pœna puniatur?*

1 QVæro, nunquid præstans auxilium delinquẽti, puniatur eadem pœna? Hæc est ardua quæstio, in qua Doctor. variè locuti sunt, Barto. enim in l. is qui opem, nu. 5. ff. de furtis, videtur tenere, quòd indistinctè auxiliator eadem pœna puniatur, qua principalis delinquens. Et hanc opi. dicit esse cõem Corn. cons. 8. in litera A. lib. 3. quem refert Dec. in c. 1. nu. 12. de offi. deleg. relatus per Crauettam consil. 220. post nu. 12. versi. sed arguitur, Socin. cons. 188. post nu. 7. vers. si diceremus, lib. 9. quem refert Pract. Conradi, fol. 330. nume. 4. Bologni. consi. 5. colum. fin. versic. Secundo de hoc. Et hoc etiam si manum maleficio nõ apposuerit, prout esse communem opin. attestatur Dec. in loco præallegato. Alij verò dicunt, quòd aut auxiliator dedit immediatam causam delicto & punitur eadem pœna: Aut verò non fuit immediata causa delicti, & puniendus est mitiori pœna extraordinaria. Et hanc opin. dicit esse communem legistarum & cano. Soc. in d. cons. 188. lib. 2. prout illum refert Dida. in repet. Clem. si furiosus, fol. 281. nu. 2. & Placa lib. 1. delicto. c. 16. nu. 2. in fi. Ita etiam tenere communiter Doctores attestatur Prac. Carer. fo. 272. nu. 69. Quinimò etiam si propter aliquam qualitatem veniret principali delinquenti imponẽda maior pœna quàm auxilianti, adhuc esset auxiliator eadem pœna puniendus, dummodo tempore cõmissi delicti sciuisset illam qualitatem aggrauãtem delictum. Et hanc dicit esse communem opi. Pract. Conradi, fol. 330. nu. 6. Et hęc quidem opi. ęquior videtur: nam proculdubio minor est culpa auxiliantis, quàm principalis, & consequenter mitiùs etiam videtur puniendus. Et dicit Saly. in l. vnica, post n. 24. C. de raptu virg. quòd hanc rationem ponderarunt theologi, & canonistę, & quod opi. Bar. cõtraria, quàm iudices imitantur, animã occidit. Ego tamen pro clariori resolutione huius articuli, præsuppono, q tripliciter potest præstari auxilium delinquenti. Primò, ante delictum. Secundò, in ipso delicto. Tertiò, post delictum consummatũ: deinde sic distinguo, Aut delictum commissum est præuio tractatu, vel deliberatione, accedente consensu, vel saltẽ scientia ipsius auxiliatoris, & tunc indistinctè sequor opi. Bart. quòd sit eadem pœna, qua principalis puniẽdus. Et hoc quocunq; tempore auxilium præstiterit, siue ante delictum, siue in delicto, siue post: nam licet corpore ipsi delicto, non interuenerit, animo tamen censetur interuenisse, præsertim si illud auxilium erat vsque à principio destinatũ, puta, quia scienter promisisset volenti alium interficere, accommodare equos, super quibus, patrato delicto, posset fugam arripere, & huiusmodi. Et ad hoc propositum allegatur dictum Bart. ad quod omnes non aduertunt,

uertunt, in l. in furti, §. ope, paulò ante fi. ff. de furtis, vbi dicit, quòd spes data auxilij ad euadendum, dicitur auxilium ad maleficium committendum.

2 Aut verò non præcessit aliquis tractatus vel deliberatio, & tunc placet opinio contraria, quòd si quidem auxiliator præbuit causam delicto, puniatur eadem pœna. Et in hoc membro omnes Doctor. ita concludunt nemine discrepante, vt dicit Gratus consi. 52. num. 3. lib. 2. Si verò non præbuit causam delicto, puniatur mitiori pœna, quã ipse principalis delinquens, præsertim si præstitit auxilium post commissum delictum, nam reuera propriè loquendo præstans auxilium post commiss. sum delictũ, non dicitur verè auxiliator, vt dicit Bar. in l. 3. §. si quisquam. ff. ad Sylle. & est communis opi. vt attestatur August. ad Ang. de malef. in verb. Et Andream, nu. 5. Et ideo regulariter non est puniendus ea pœna, qua principalis, sed mitiori. Et hanc esse frequentiori calculo receptam sententiam dicit Placa lib. 1. delict. c. 16. nu. 15. Aut est dubium, nunquid præcesserit tractatus, siue deliberatio, saltem respectu auxiliatoris: & tunc auxiliator est in primis torquẽdus super ipsa deliberatione, aut tractatu, aut scientia delicti. Et ita in facti contingentia consuluit Mantua cons. 67. li. 1. Et vbi nihil fateatur, debet adhuc p ipso auxilio puniri pœna extraordinaria. Maxima enim est suspicio contra eum, qui præstitit auxiliũ delinquenti, etiam post cõmissum delictũ, q fuerit particeps, & conscius ipsius delicti committendi. Et ita seruauit senatus in causa cuiusdam Baptistæ Mantuani, q erat imputatus de assistentia ad vulnera illata animo deliberato: fuit enim bis tortus super scientia, & cũ perstitisset in negatiua, fuit absolutus, vlti. Febru. 1543. Et ideo miratus sum, q quidam Hier. Lampugnanus, q comitatus fuerat post delictum quosdam, qui homicidium animo deliberato cõmiserant, non fuerit tortus sed simpliciter iussus puniri pœna pecuniaria arbitrio prætoris Cremonæ, 9. Iulij 1543. Sed fortè apparebat ex processu, q ignorabat tractatum, & deliberationem homicidij committendi. Sed hoc intelligè vt procedat, nisi qualitas facti, & personarum aliud suaderet, puta, si nulla alia esset suspicio contra eum, neq; affinitatis, neq; amicitiæ, vel huiusmodi, & auxilium fuisset valde remotum ab ipso actu maleficij, prout contigit in eo, qui commodauerat balistam alteri, cum qua ille deinde alium interfecit, de quo per Boë. decis. 166. nu. 2. vbi refert, quòd fuit liberatus, & sine impensa relaxatus. Sed certè ille notorius me iudice non euasisset sine tortura, cum (vt in themate illius decisionis præsupponitur) ipse in suo examine negasset illam commodasse, neq; suam esse: ex quo mendacio vtiq; poterat iustè torqueri, iuxta ea quæ dixi suprà, q. 21. versi. Mendacium.

3 In hac autem materia auxilij scire debes, quòd in accusatione, vel inquisitione debet expressè fieri mẽtio de auxilio, aliàs non posset super eo sequi condemnatio, etiam si de auxilio præstito constaret: quæ tamen opin. mihi non placet: nam etiam in criminalibus, licet ista qualitas auxilij, aut alia non fit expressa in libello, sufficit, quòd iuris præsumptione ex narratis in ipso libello colligatur, prout communiter concluditur, teste Soci. consi. 138 in vltimis verbis, libr. 2. Vide in hoc proposito ea, quæ dixi suprà, q. 66. versic. Sed quid si pro parte.

4 Item aduerte, quòd quando sunt duo tantum, solet dici in inquisitione, Alter alteri auxilium, & fauorem præstitit, &c. Sed quando sunt tres, vel plures, tunc debet dici, Vnus alij, vel aliis auxiliũ præstitit, &c. aliàs inquisitio non procederet: nam verbũ, alter alteri, secundũ rectum sermonem, non conuenit nisi duob. Ita dicit Bald. in l. ancillæ, nu. 3. C. de fur. subdens, quòd ita fuit in facti contingentia iudicatum, & bene. Et ita in practica seruari attestatur Ang. de malef. in verb. Dicto maleficio semper astitit, num. 7.

5 Aduerte etiam, quia si duo simul vulnerarunt aliquem, vel aliud maleficiũ fecerunt ad hoc vt possint puniri, non solũ tanq principales, sed etiam vt auxiliatores, non sufficit, q in accusatione, vel inquisitione dicatur, q alter alteri auxiliũ, vel fauorem præstitit: (nam illa verba intelligerentur, quòd auxilium præstitit vulnerando, vel percutiendo, & sic solummodo

hic. de homicidio n. 34.

lùmmodo posset de vulnere puniri, non autem de auxilio) sed requiritur, quòd expressè dicatur, quòd alter alteri auxilium præstitit assistendo, vt alius delictum facilius committeret. Ita dicit Barto. in l. qui seruo. §. fi. nu. 2 ff. de furtis, cuius opi. in practica obseruatur, vt attestatur Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Dicto maleficio semper astitit, post num. 4.

6 Scias etiam, ꝙ quãdo proceditur contra aliquem, tanquam ꝙ præstiterit auxilium delicto, debet primo in ꝓcessu constare principalem deliquisse, aliter quàm ex ipsius contumacia: talis enim contumacia non nocet ei, qui est de auxilio imputatus. Ita dicit Bart. in l. is qui rem. §. si tu Titium, nu. 2. ff. de furt. quem sequuntur cõmuniter Doct. vt dicit Alex. consil. 99. post num. 4. vers. Præterea iste, lib. 1. Et idem Alex. in Apost. ad Bart. in loco præalleg. dicit, quod omnes eum sequuntur, & ꝙ ita tenetur, & practicatur. Sed certè in hac prouincia hoc non practicatur, neque tenetur: nam secuta cõdemnatione contra principalẽ contumacem, & quandoq; etiam ea non secuta, semper proceditur contra auxiliatores, nulla facta distinctione, an aliter q̃ per contumaciam constet principalẽ delictum ipsum cõmisisse, & est iudicio meo optima practica.

7 Item scias, quòd licet in materia auxilij non distinguatur, an delinquens aliàs fuisset facturus, vel non: nihilominus vbi delinquens aliàs facturus fuisset, & auxiliator illi simplicem fauorem prẽstitit, est mitiùs puniendus, ita dixit Ioan. And. in c. felicis, de pœnis, in 6. propter quam decis. dicit Augustꝰ. ad Ang. de malef. in verbo, Et Sempronium, num. 44. quòd euasit vnum à furca, qui dederat auxilium cuidam furi, &c.

8 Quæro, nunquid ille, qui assistit armatus vulneranti, vel occidenti, dicatur ei præstare auxilium? Resp. quòd si non est à longè, sed iuxta homicidam, vel cum eo, vtiq; dicitur ei præstare auxilium. Et hoc fuit dictum Innoc. in c. continentia, de clerico procussore, quod sequuntur communiter vbiq; Legistę & Canonistę, vt dicit Alex. cons. 138. nu. 4. lib. 6. Et licet aliqui dicant, quòd assistens maleficio non debeat puniri, nisi appareat, quòd id fecerit ex proposito, prout etiam in facti contingentia consuluit Ioan. de Amicis, cons. 53. & Riminal. cons. 13. nihilominus, vbi ex assistentia delinquẽs potuit reddi audacior, plerunq; vidi per senatum puniri assistentes, saltem aliqua pœna extraordinaria, prout etiã reperio in facti contingentia seruasse cons. Neap. teste Gramma. voto 21. Et quandoq; etiam vidi illos torqueri, & interrogari, an scienter, & tractatè maleficio astiterint, vt seruatũ fuit in Io. Ambrosio Caymo, 28. Iun. 1554. B. P. Si tamen appareret, ꝙ aliquis astitisset animo rixantes inter se diuidendi, & separandi, nõ esset aliquo modo puniendus. Et potest poni exemplũ in eo, qui accurrit cum bladili ad diuidẽdã rixam, in qua deinde secutum est homicidiũ, pro quo consuluit Mantua cons. 281. lib. 1.

Item quæro, nunquid præstans auxilium delinquenti post maleficium cõmissum, dicatur propriè auxiliator, & punia tur de auxilio? Dixi suprà, vers. Aut verò.

9 Quæro etiam, qua pœna puniatur receptator? Resp. In furibus, seu furtis receptaris dicimus, quòd receptatores tenentur eadem pœna, qua ipsimet fures, & videtur tex. in l. eos. C. de furt. & dicit Bald. in ead. l. eos, quòd vidit, quòd vna mulier fuit suspensa, quæ præstabat furibus domum, & in ea receptabat res furatas, & illum refert Augustꝰ. ad Angel. de malef. in verbo, Et vestem cœlestem, post nu. 21. & in verbo, Dicto malef. semper astitit, post nu. 23. Pro defensione tamen eius, qui imputatus sit receptasse res furatas, videri possunt ea, quæ in facti contingentia scripsit Bald. cons. 410. lib. 2. & cons. 48. lib. 3. & cons. 382. num. 8. & sequen. lib. 5. Riminald. consil. 80. Rolan. cons. 45. in primo dubio, lib. 1.

QVAESTIO XCI.

SVMMARIVM.

1 *Cogitatio an sit aliquo casu punibilis?*
2 *Tractatus de delicto committendo an sit puniendus?*

1 QVæro, nunquid ex sola cogitatione aliquis puniatur? Respon. regulariter, quòd non, vt est tex. in l. cogitationis. ff. de pœnis, & est communis opin. vt dicit Bolen. in repet. l. capitalium. §. famosos, nu. 79.

nu.79.& seq. ff.de pœnis.Et hæc quidem conclusio de iure ciuili nullam habet dif ficultatem,nam ex sola cogitatione quis non punitur,neq; etiam in crim.læsæ ma iestat. nisi ad aliquem actum exteriorem processum fuerit,vt voluit glos.in l.quisquis,in verbo,Eadem enim.C.ad leg. Iul. maiest. quam omnes scribentes sequuntur,vt dicit Foller.in pract.crimi.fol. 396. nu.70.De iure tamen canonico secus est: nam in aliquibus casibus etiam ex sola cogitatione quis punitur.Et potest poni exemplum in hæresi,nam cum illud delictum sola mētis cogitatione perficiatur, solent inquisitores punire etiam hæreticum in mente, vt dicit Bald. in l. si quis non dicam rapere, post nu. 1.vers.& cler. venio ad oppositionē. C. de episc.& cler.

2 Sed pone,quòd quis nō steterit in meris terminis cogitationis,sed vlterius etiam processerit ad tractatum cum aliquo de ipso maleficio cōmittendo, nunquid poterit de tali tractatu puniri? Vide quæ dixi suprà q.38.vers.Vidi aliquando.

QVAESTIO XCII.

SVMMARIVM.

1 *Affectus conatus, vel attentatum an puniri debeat, perinde ac si secutus esset effectus?*
2 *Et quid in atrociſsimis?*
3 *Et quid si non fuerit deuentum ad actum proximum?*

1 VEro, nunquid conatus,siue attentatum ad delictum committendum,debeat puniri, etiam si non sit secutus effectus? Resp. de iure communi punitur affectus,& conatus ad delinquendum,etiam si non sequatur delictum. Et est cōmunis opin. vt dicit Ioan. de Lignano cons.20.nu.15. inter cons.crimin.diuers. lib.1.tamen de generali consuetudine non punitur affectus,neq; conatus, siue attentatum,nisi sequatur effectus, prout de hac generali cōsuetudine attestatur Specul.in tit. de accusatore.§. 1.nu.7.in fi.quem refert Alex.con.15.post nu.2.li.1.& cons.140.nu.2.li.2.& Corse.in repertorio Abb.in verbo,Affectus,& Ias. in l.1.§. fi.in fi.ff.quod quisq; iur.& Boër. decis.316.nu.3. & Carer.in pract.crim.fol. 186.nu.8.& Bertran.cons.169.nu.1.lib.3.in prima part.& con.31.nu.3. eo.vol.& consil.10.nu.8.& 9.lib.6.& cons.228. nu.6.lib. 7. De hac etiam generali consuetudine Italiæ attestatur Gand.de malef.in tit.de reb. non portand.circa fi.Bald.consi.361. in fi.lib.1. & cons.443.nume.3.lib.3.& l.19 qui cum telo, C. ad leg.Corn.de sicariis, quem refert Bolenc. in repet.l. capitalium.§.famosos,nu.75.ff.de pœnis.Angel. in d.l.1.§.fin.nu.3.& cons.14.nu.3.Vbi dicit, quòd ista consuetudo est approbata per totum mundum,quem refert Maranta in suo Specu.fol.26.nu.54.Fulg.consi. 149.post nu.4.vers.supereſt de tertio,Catald.de synd.q.198.Vbi subdit,quòd cum hæc sit generalis consuetudo, non indiget probatione,Aug.ad Ang.de malef.in verbo,Et ex interuallo,post num.16.& in verbo, Vna alia percussione, post nu.5.& in verb.Sempronium, nu. 4. quem refert Grammat.decis.2.nu.8. referens ita fuisse iudicatū in causa veneni, Petrus de Soncino inter consilia criminalia diuersorum, cons. 98.num.10.lib.1.Marsi.consil. 51.num. 14.Boër.decis.316.nu.3.Riminal. cons.281.in fin.Igneus in l. & si certus.§.si vnus, nu. 63. ff. ad Sylle.Gomes.in §.item si quis, post nu. 29.Instit.de actio.Afflict. super prima parte constitu.Regni,Rubr. 41.in principio, nu.6.& super prima parte, Rub. 11, nu.2.Vbi loquitur etiam in atrociſsimis: Didac. in repet. Clement.si furiosus,fol.281.nu.11.de homicid.Foller. in pract.crim.cano.fol.235.nu.4.Gramm. voto 19.nu.4.& voto 20.nu.9.& consilio criminal.25.nu.5.& super constit.Regni, fol.14. nume. 6.Mantua centuria prima, num.5.Michellus patrocinio 10.nu.1.vbi loquitur in assassinio, Villalpand. in repet.leg.22.cap.9.num.9.Et licet aliqui ex prædictis videantur loqui de statutis,per quæ sublatæ sunt leges punientes conatum, est tamen absolutum, quod etiam absque statutis ita est generali consuetudine totius mundi introductum, vt in specie attestatur Angel. in loco prælegato, & Iosephus Fontanellus inter consilia criminalia diuersorum, consi.97.nu. 9.& sequen.lib.2.& Maranta inter eadem consilia criminalia diuersorum, consil. 98.circa princip. eod. volu.2. & alij multi ex prædictis.Et de consuetudine Franciæ attestatur Pract. Millei, fol.50.num.35.& fol.111.

fol.111.nu.25.Idem in ſpecie loquendo de pœna legis Corneliæ de ſicar. atteſtatur Bar.in plurib.locis, quos refert Igneus in l.1.§.ſi dominus,nu.6.ff.ad Sylle.& in d.§. ſi vnus,poſt nu.63.Prac.Iodo. c.67.nu.19. & dixi ſuprà hoc eo. lib. §. Homicidium, verſ. Punitur etiam, & verſ. Vltimo quæro. Idem loquendo de pœna l. ſi quis nõ dicam rapere, C. de epiſc.& cler. atteſtatur Mantua conſ.31.nu.2.lib.2.vbi conſuluit, quòd quidam,qui appoſuerat ſcalas nocte ad domum mulieris, vt eam violaret, non debeat puniri pœna mortis,ſed alia mitiori, put etiam iudicatum fuiſſe per conſ.Neap.refert Afflict. deciſ.276.in quo tamen propoſito videnda ſunt ea, quæ dixi ſuprà q.68. verſ.Aſcendens cum ſcalis. Adde,quòd hanc candẽ opi.quòd ſcilicet non puniatur conatus,niſi ſecutus ſit effectus.dicit eſſe communẽ Barb. conſi.33.lib.2. prout illum refert Apoſtil. ad Dec.in l.non vult hæres,ſub num.4.ff. de regul. iuris. Grammat. voto octauo, nume.15.Et ſecundum hanc opin.pluries vidi in ſenatu iudicari, & in ſpecie de pudicitia attentata Petrus Vicarietus, qui puellæ nubilis lectum aſcenderat, & pectus tetigerat, neque vltra progreſſus fuerat, habita remiſſione,fuit abſolutus,3. Iunij 1547.P.N.

2 Scias tamẽ, quod (ſecundum aliquos) hæc concluſio, quòd conatus non punia tur, niſi ſecuto effectu, locum non habet in delictis atrociſſimis:nã in illis punitur affectus, etiam quòd effectus non ſequatur. Ita dicit gl. in d.l.1.§.hæc autẽ verba, in verbo, Putamus, ff.quod quiſq; iur.Et hanc dicit eſſe communem opi.Feli.in c. 1.poſt nu.9.verſ. limita ſecundo,de offic. deleg.Didac.in d. Cle.ſi furioſus,fol.276. num.6.Et ideo ſecundum eos in crimine læſæ Maieſt.ac oppugnatę patrię,& ſimoniæ,& in volente aliquem veneno perimere, punitur conatus licet nõ ſequatur effectus. Et hanc eſſe communem opin. dicit Boër. de ſeditioſis in ſeptimo præſuppoſito, nu.42.Idem atteſtatur Igneus in l.1.§.occiſorum,n.41.ff.ad Sylle.ſe pluries vidiſſe obſeruari in latronib.graſſatoribus, & in veneficio, & in l.ſi ſequens.§. cum ex parte, nu.10. eod. tit.refert fuiſſe capitali ſupplicio affectum quendã nobilem, qui ſæpius cõſpirauerat in necem agnati ſui proximi liberis carentis,pluriesque attentauerat illum interimi facere veneno,& ſagitta,licet illũ occidere non potuiſſet,& quidam forenſis,qui de mandato alterius inſultum fecerat in quendam Papienſem animo eum occidendi, cõfeſſus delictum fuit laqueo ſuſpenſus, nullo facto ꝓceſſu, neq; datis defenſiõib' 25. April.1547.Et in plurib.caſib.punitum fuiſſe conatum,non ſecuto effectu,refert Papo li.23. tit.10.per totũ.Sed certè videtur,quòd ſecundũ alios de generali conſuetudine etiam in atrociſſimis minus punitur,qui actum non perficit,licet deuenerit ad actum proxim. Et ita atteſtatur Afflict. ſuper tertia parte conſtit.Rubri.24.in princ.poſt nu.15.Bertran.conſi. 228.num.6.lib.7.Quinimò hanc opin.dicit eſſe communem Marſil.conſi.105.nu. 1.loquens in aſſaſſinio. Idem in aſſaſſinio atteſtatur Taëg. in pract.crim.c.10.nu.7. & generaliter loquendo in atrocibus, in ea pract.crimi.ca.7.nu.2.Grammat.voto octauo,col.fin.prout illum refert Didac. in d.Clem.ſi furioſus,fol.276.verſ.verum circa. Ego autem dico ſic,Aut lex,vel ſtatutum in huiuſmodi atrociſſimis expreſſè punit ſolum conatum, & ſeruata eſt, Aut non punit expreſſè conatum, & ſtandum eſt generali conſuetudini, vt conatus non puniatur, niſi ſequatur effectus. Et hæc opin.iudicio meo tutior eſt:nihilominus quia pluries vidi in his caſib.diuerſimodè iudicari,quandoq; puniendo conatũ in atrociſſimis pœna ordinaria, & quandoq; pœna extraordinaria,credere in practica poſſe iudicem adhærere cui opinioni maluerit, inſpecta facti, & perſonarũ qualitate: conſulo tamen, vt ſemper in mitiorẽ partem inclinet.In his verò,quæ atrociſſima nõ ſunt, nullo modo debet iudex pro ſolo conatu pœnam mortis imponere,niſi id expreſſè(vt dixi) ſtatuto vel lege caueatur, & eo etiã caſu, non niſi deuentum fuerit ad actũ proximũ, & immediatũ ipſi maleficio.Regulariter autẽ non debet iudex conatum impunitum relinquere,ſed ſemper aliquam pœnam extra ordinem infligere.Et nota ꝙ in illis caſibus, in quibus ille,qui deuenit ad actum proximũ,non poteſt puniri

pœna

pœna ordinaria: debet tamen acrius puniri pro motu iudicis, quàm ille, qui deuenit ad actum remotum. Et ita tenet consuetudo, vt dicit Bal. in l. data opera, nu. 77. C. qui accus. non poss.

3 Scias etiam, quòd in omnẽ casum dispositio d. l. si quis non dicam rapere, & similium, quæ expressè puniunt solum conatum, etiam non secuto effectu, semper intelligenda est vt procedat, quando deuentum est ad actum proximum maleficio. Et est communis opi. vt dicit Grãmat. cons. 36. nu. 19.

QVAESTIO XCIII.

SVMMARIVM.

1 *De forma sententiarum criminalium. Et an pronunciari debeant ab ipsomet iudice? ibid.*
2 *Et an in sententiis criminalibus iudex teneatur exprimere causam?*
3 *Et an valeat sententia, Condemno Titium in centũ, quæ si non soluerit, amputetur ei manus?*
4 *Et quid si iudex condemnet reum in maiori summa, quàm statutum disponat, an sententia sit nulla?*
5 *Et quid si iudex apposuerit clausulam, Saluo, & reseruato?*

1 DIctum est de pœnis, quæ secũdum delictorum qualitates imponi debent, nunc de forma ipsius sententiæ proferẽdæ aliqua breuiter subiiciamus. Et in primis scire debes, q̃ licet de iure sententia ferri debeat, & pronũciari ore ipsiusmet iudicis, vt dixi sup. lib. prox. nihilominus de cõsuetudine Italiæ notarius legit sententiam, & iudex deinde dicit, Ita absoluo, vel, Ita condemno. Et ita obseruatur, teste Vitali, de malefic. in rubri. de pœnis condemnatorum, nu. 26.

2 Fuit aliquando dubitatum, nunquid in sentẽtiis criminalibus iudex teneatur exprimere causam? In quo quidem articulo magna est inter Doctor. altercatio: sed quidquid sit de iure, Albe. in l. properandum, §. illo, nu. 34. & seq. C. de iud. dicit, quòd continuè seruatur de facto, q̃d̃ inseratur causa, quia iudices maleficiorũ ponunt in sententiis suis, Quoniam talis accusatus fuit de tali maleficio, & nobis constat per testes, vel per eius confessionem, quòd illud maleficium commisit, ideo illum condẽnamus &c. Vel ecõuersò. Quia repertus fuit innocens, illum absoluimus. Et illud dictum Alber. refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et quia nobis, nu. 4. subdens, quòd si ista sunt in obseruantia, non recedamus ab ipsa. Apud nos certè non seruatur talis practica nisi quando rei in contumaciam condemnantur, vt dixi suprà q. 44. vers. Videamus: sed quando sunt præsentes, non dicitur nisi viso processu. Condemnamus, vel Absoluimus, & sententia valet, & tenet, Vide in hoc proposito ea, quæ dixi suprà q. 85. vers. Vlterius quæro.

3 Quæro, nunquid valeat sententia hoc modo concepta, condemno Titium in centum, quæ si non soluerit, amputetur ei manus? Resp. q̃ de iure hęc quæstio nõ caret difficultate, tamen consuetudo obtinuit, quòd tales sententiæ valeãt, & ita practicamus, vt attestatur Bald. in l. cum iudex, in fi. C. de sent. quem refert Augu. ad Ang. de malef. in verbo. Quas si nõ soluerit cum quarto pluri, num. 4. Idemq́; si dicat, Condẽno te in centum, quæ si non solueris intra 10. dies, cõdemno te, vt soluas in quadruplum. Et ita de consuetudine obseruari attestatur Spec. in 2. parte in tit. de sentent. §. species autem, num. 5. vbi dicit, quòd quia sic consuetũ est fieri, ideo sic obseruandum est. Et illum refert Aug. in loco prę alleg. Vbi tamen non vigeret statutum vel consuetudo id disponens, non crederem talem sentẽtiam valere, neq; ego ita iudicarem.

4 Quæro, si iudex cõdemnauit aliquem in maiori summa, quàm statutum disponat, nunquid illa sententia sit nulla? Resp. quòd quãtum ad summam, in qua iudex excessit dispositionem statuti, omnes fatentur, quòd est nulla, vt dicit Io. de Canemortuo cons. 33. nu. 2. inter consil. criminalia diuersorum, li. 1. Quinimò multi tenuerũt, quòd etiam in totum vitietur. Et hanc opi. communiter approbari attestatur idem Io. de Canemortuo in loco præalleg. Et iudex, qui male iudicauit tenebitur versus rempublic. ad interesse, prout quandoq; in facto vidi obseruari.

5 Sed pone, quòd iudex non sit valde expertus, p̃sertim in pœnis statutariis, nunquid poterit p̃nunciare hoc modo, Condemno Titium ex tali causa in centum, saluo, & reseruato quòd si condemnatio

esset in plus,vel minus, quàm esse deberet ex forma statutorum,illam ex nũc reduco ad debitam quantitatem?Respo.q̃ sic,Ita tenet Bald.in l.certa,in vltimis verbis,C.quando prouo.non est necesse,vbi etiam subdit,q̃ ita de facto seruatur, quẽ refert Alex. in l. iudex posteaquàm, post nu.26.ff.de re iud.& Marsi.in rub.de probation.nu.429.& Aug.ad Ang.de malef. in verbo,Saluo,& reseruato,post num.4. subdens,quòd si ita obseruat ordo iudiciorum,fatuus esset iudex, qui recederet ab ista obseruantia. Sed certè apud nos hæc practica non seruatur: quinimò iudex,qui ita iudicaret,reputaretur fatuus, prout etiam illam in practica non seruari attestatur Amad.de synd.nu.162. Benè vidi ab aliquibus apponi in fine condemnationis clausulam. Et in omnibus,& & per omnia iuxta formam statutorum superinde disponẽtium,quæ fortè idem operaretur.Bart.autẽ in d.l.iudex postea quàm,nu.5.dicit,quòd si ista clausula apponitur in sententia aut verbum,Condemnamus,est magnę importantię,ex quo iudex ostendit animum suum, quòd nõ intendit imponere maiorem vel minorẽ pœnam,quàm imponi debeat: secus aũt (secundum eum)si illã apponat post verbum,Condemnamus.Et dicit Amad. de synd.nu.235.quòd ita concludunt communiter DD. Sed certè(cum reuerentia tanti Docto.)ista consideratio est nimis subtilis,meritò(vt dixi)recessit ab aula.

QVAESTIO XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *De appellatione in causis criminalibus, quibus casibus permissa non sit?*
2 *Et quid si delictum sit notorium?*
3 *Statutum disponens,quòd in causis criminalibus nõ liceat appellare,valet?*
4 *Appellatio vnius in criminalibus an prosit alteri?*
5 *Clericus an possit pro condemnato appellare?*
6 *Pendente appellatione à sententia banni, an possit bannitus impunè offendi?*
7 *Si condemnatus in pœnam capitis,& bonorum confiscationem pendente appellatione decesserit,an extinguatur bonorum confiscatio?*
8 *Et quid si decedat pendente tempore ad appellandum?*
9 *Iudex primæ causæ an sit citandus in causa appellationis?*
10 *Pendente causa nullitatis sententiæ supersedẽdum est ab eius executione.*
11 *Et an in causa huiusmodi nullitatis possit intervenire procurator?*
12 *De literis admittentibus condemnatos in contumaciam ad nouas defensiones.*

1 DIctum est de sententiis, quæro nunc,nũquid in causis criminalibus licitum sit appellare?Resp.Aut reus est plenè de ipso delicto conuictus, & etiam illud est sponte confessus.Et hoc casu non potest appellare,l.2.C.quor.appel.non recip.Et quãtum sit in illis quinq; criminibus exceptis, videlicet homicidij, veneficij, adulterij,maleficij,& vis publicæ,de quib. in d.l.2.omnes conueniunt,quòd in illis non sit deferẽdum appellationi, vbi à iudice rei illorum criminum, argumentis conuicti sint, & testibus superati, & propria voce confessi.Et hanc dicit esse communem omnium Doctorum sententiã, Igneus in l.Et si certus,in prin.num.19.ff. ad Syllen. Sed certè tenendum est,quòd non solum in illis quinq;,sed generaliter etiam in omnibus aliis concluſio locum habeat.Et ita hanc esse communem opi. attestatur Imola in l.fi.§.iussus,nu.8.ff.de appellat.But.in tract.de notorio,articulo 4.nu.56.quem refert Duennas reg.156. in fi.Dec.in c.cum speciali,§.porro,nu.4. de appellat. quem refert Didac. pract. q. 23.num.5. Si ergo talis reus conuictus,& sponte confessus appellat, reiicienda est appellatio, neq; debet ab executione supersederi.Et ita de cõsuetudine seruatur vt dicit Bart.in l.qui vltimo,in fin.verbis ff.de pœnis,prout illum refert Affl.super 2.parte constit.regni,rubr.10.nu.56.licet Bart.ibi loquatur de expectandis decem diebus,de quibus ego dixi infrà q.96.circa prin.Aut est confessus tantum,& non conuictus.Et tunc si nõ reuocauit suam confessionem,non auditur appellãs, sed potest iustè tradi morti,secundum gloss. in c.Roman.§.sin autem in verbo,vel de quo,de appel.in sexto,q̃ sequitur cõmunis practica assessorum,vt dicit Bald. in l. 1.post nu.10.vers.interdum autem,C. ne ex delicto defunctorum,&c. quem refert Aug.ad Ang.de malef.in verbo,Presente Caio,post nu.21.& Apostil.ad decis.Tholos.176.Hanc etiam opin. dicit esse communem Didacus in d.quæstione 23.folio 167.column.3.versic. secunda conclusio,

Dicit

Dicit etiam Pract. Carer. fol. 17. num. 17. & fol. 32. post nu. 46. & fol. 65. post nu. 101. & fol. 136. nu. 175. quod hodie ex consuetudine iudices obseruant, quòd ex sola confessione spontanea, vel etiam extorta, & perseuerata exequuntur sententias capitales non admissa appellatione, licet secundum eum male faciant, & contra ius canonicum, & ciuile. Et licet aliqui dixerint, ꝙ hoc locum habet solummodo de iure canonico, vt s. confessus tantùm, nõ possit appellare: tamen magis communis opin. est, ꝙ in hoc non sit differentia, inter ius canonicum & ciuile, sed quòd vtroq; iure ille, qui est solummodo confessus, & non conuictus, nõ audiatur appellans, nisi adducat in appellatione causam ꝓbabilem contra suam confessionẽ. Et ita esse cõem opi. attestatur Boss. in ti. de appel. post nu. 27. Bald. aũt in l. 2. nu. 11. C. quorum appell. non recip. tenet quòd ad hoc vt possit reiici appellatio, requiratur vtrunq;, scilicet quod sit confessus, & conuictus. Et hanc dicit esse veram, & cõmunem opi. Ant. Gomes. c. 13. delictorũ, num. 31. etiam si agatur de causa criminis læsæ Maiest. aliàs (secundum Bald.) tenet appellatio. Et potest iudex à quo, ei, si velit, deferre: sed si putat ei non esse deferẽdum, potest exequi sententiam suam: & subdit, quòd ita seruatur de consuetudine, quẽ refert Xuarez in suo vol. repetitio num, fol. 506. nu. 5. in fi. Et ita reperio etiã conclusum fuisse per Curiam Tholosan. in dicta decisione 176. quòd dato, quòd appellatio valeret, potest iudex à quo, priusquam sit ei inhibitum per iudicem ad quem, sentẽtiam exequi. Dicit etiam Ang. de malefi. in verbo, Præsente Caio, & appellante, nu. 18. quòd quãdo reus est sponte confessus, & conuictus, vel delictum est notorium, potest iudex sententiam exequi, appellatione interposita non obstante, & quod si aliter facit, peccat, & quod ipse de facto ita Nursiæ obseruauit.

2 Solet etiam dici, quod quando delictũ est notorium, nõ admittitur appellatio. Et quod criminosus manifestus non audiatur appellãs, dicit communiter teneri Anan. in c. quàm pernicioſum, post n. 1. de vsur. Puto tamen in hoc esse distinguendum, iuxta ea quæ dixi suprà, q. 9. vers. Quæro nunquid.

3 Cæterum in hoc ducatu hæc omnia sunt superflua cum per constitutiones sublata sit in causis criminalib. omnis appellatio, & dictio nullitatis, prout etiam in conf. Flãdriæ obseruari attestatur Practic. Iod. c. 149. nu. 2. etiam si reus non fit ꝓprio ore crimen confessus. Et talis constitutio, seu statutum valet, & est obseruanda. Licet enim aliqui tenuerint, ꝙ non valeat, ex quo appellatio est species defensionis, quæ est de iure naturali, & consequẽter à lege seu statuto tolli posse non debet: (quam opi. dicit esse magis cõem Nicel. in concord. gl. c. 6. col. ante pe. & pe.) nihilominus vsu, & cõsuetudine receptum est talia statuta valere. Et ita cõiter seruari attestatur Alber. in 4. part. statu. q. 53. nu. 4. quem refert Aug. ad Angel. de malefic. in loco præallegato, post nu. 25. licet reuera Alberi. ibi loquatur in statuto disponente, quòd bannitus non audiatur etiam ad sui defensionem: sed ab hac consuetudine nullo modo est in practica recedendum.

4 Quæro, nunquid in criminalibus appellatio vnius prosit alteri? Respo. quod sic. Et ideo si plures complices sint condemnati, & vnus appellet, eius appellatio aliis prodest, & est communis opi. vt dicit Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Præsente Caio, nu. 33.

Regulariter autem in criminalib. potest quilibet de populo pro reo condemnato appellationem interponere, vt est tex. in l. non tantum, ff. de appell.

5 Sed an etiam clericus poterit pro huiusmodi condemnato appellare? Respo: Aliqui dicunt, quod non, & dicit Specul. de aduoc. §. 1. nu. 8. quòd tutius est, quod clericus à talib. causis abstineat. Contrarium tenuit gloss. in l. addictos, in verbo, Quibus. C. de episc. aud. quam Docto. sequuntur, vt dicit Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Præsente dicto Caio, n. 5. Et hæc opin. verior est: cum enim appellatio veniat ad defensionem rei, meritò posse debet clericus illam interponere.

6 Præterea quæro, nunquid pendente appellatione à sententia banni, possit bannitus impunè offendi? Dixi sup. hoc

eod.lib.§.Homicidium,versi. Succeſſiuè quæro.

7 Sed pone,quòd Titius fuit condēnatus in amputatione capitis, & confiſcatione bonorum,appellauit, & pendente appellatione deceſſit:certum eſt,q̄ reſpectu pœnæ corporalis crimen habetur p̄ extincto,vt dixi ſuprà q.51.verſic.Quæro, nunc.Quæro,an etiam ſit extincta confiſcatio bonorum? Reſp.Aut ſentētia eſt concepta per dictionem,Cum,puta,condemnamus Titium,ad mortem cū confiſcatione bonorum: & eo caſu eum publicatio bonorum ſit acceſſoria ad pœnā corporalem,extinguitur morte, ſicut & ipſa condemnatio corporalis: Aut verò ſententia eſt concepta per copulatiuam, puta,condemnamus Titium in amputatione capitis,& in cōfiſcatione bonorū: & hoc caſu ēt ſi reus moriatur pendente appellatione,non extinguitur confiſcatio bonorum.Ita diſtinguit Bartol.in l.3. in fi.C.ſi penden.appel. mors interuenerit.Et hanc dicit eſſe communem ſententiam Aug.ad Ang.de malefi. in verb.Qui dominus iudex,nu. 49. & in verb.Et eius bona,nu.3.Vide quæ dixi in d.q.51.verſic. Scias etiam.

8 Sed quid ſi condemnatus decedat nō quidem interpoſita appellatione, ſed pēdente tempore ad appellandum, nunqd erit locus bonorum confiſcationi? Reſp. In hoc articulo variè fuerunt opi.doctorum:tu videre potes diſtinctionem tradi tam per Ang. de malef. in verb. Præſente Caio,& appellante,n. 85. quam dicit ipſe eſſe ex mente omniū. Et quia nimis lōga eſt,eam hîc non tranſcribo.Quid autem dicendum ſit,ſi reus poſt condemnationem admiſſus fuerit ad nouas defenſiones, & pendente hoc ſecundo proceſſu deceſſerit,dixi ſuprà quæſt.44. verſiculo, Dixi quòd.

9 Quæro nūc,an in cauſa appellationis citandus ſit iudex,qui primam ſententiā protulit? Reſp.Aliqui dicunt,quòd eſt citandus aut iudex, aut ſyndicus fiſci,cuius intereſt.Et dicit Ang.de malef.in verbo,Præſente Caio,& appellante,nu.27.q̄ ita videtur practicari.Alij verò dicunt, q̄ quando iudex, qui primam ſententiam protulit, proceſſit ex officio, ſemper eſt citandus in cauſa appellationis. Et hanc opin.dicit eſſe communem Carauita ſupetritu 160.magnæ curiæ,poſt nume.14. ſubdens tamē,quod in regno Neap. nullo caſu citatur primus iudex, ſed eius loco procurator fiſcalis illius curiæ. Apud nos autem,ex quo non datur appellatio, non ſeruatur hęc practica,nec alicubi vidi vnquam citari iudicem, niſi ageretur etiam de condemnando ipſo iudice propter ſortes,vel iniuſtitiam. Benè citādus eſt fiſcus, cuius intereſt,in cauſa appellationis,prout etiam citatur in cauſa principali,iuxta ea quæ dixi ſuprà q.31. verſic. Vlterius quæro.

Poteſt etiam dici de nullitate ſententiæ criminalis. Cauſas verò nullitatis, quæ deduci poſſunt contra ſententiam, potes per te videre in diſcurſu materię & præſertim ſuprà q.50.& ſeq.

10 Scias autem,quod pendente nullitate ſententiæ criminalis,non fit eius executio,quę contineat pœnam irretractabilē, etiam ſi cognitio talis nullitatis requireret altiorem indaginem. Et eſt communis opi.vt atteſtatur Iaſ.in l.3.§.ſi ſeruus. nu.9.ff.de acquir.poſſ.prout illum refert Boſſ.in tit.de nullitate,aduer.ſent.nu.4. Videtur enim, quòd pendente cauſa huiuſmodi nullitatis non calumnioſæ, bannum ſit ſuſpenſum,prout tenuit Alex.in d.l.3.§.ſi ſeruus nu.7. cuius opi. dicit eſſe communem Affl.ſuper 2.parte conſt.Regni,rubr.1. n.15.& conſequenter non poteſt interea bannitus impunè occidi. Et ita cōmuniter concluditur, vt dicit Boſſ. in loco præalleg.n.5. Vide quæ dixi ſuprà hoc eod.libr.§. Homicidium,verſic.Succeſſiuè quæro.

11 Quæro,an in cauſa nullitatis ſententiæ criminalis poſſit interuenire procurator? Dixi ſuprà quæſt.32. verſic.Quæro, an in cauſa.

12 Eſt etiam alius modus veniendi cōtra ſententiam criminalem,ſc.quando condemnatus in contumaciam admittitur ad nouas defenſiones. Talis autem admiſſio non fit niſi per principem. Et hoc ex ſtylo,& conſuetudine inolita, vt dicit Pract.Iod.fol.83.num.3.& in hoc Ducatu non fit niſi per principem vel per ſenatū, qui repræſentat perſonam principis,

& cui

& cui princeps commisit omnia ad iustitiam pertinentia. Et ita declarauit senatus obseruari debere, & grauiter reprehẽdit cõmissarium Pontremuli, qui ad nouas defensiones admiserat sua auctoritate quendam bannitum pro fatricidio, vltimo Octob. 1550. P. N. Et de hac materia literarum admittẽtium ad nouas defensiones nos habemus decretum in nouis constitutionibus, in tit. de accusa. in fin. per quod datum est senatui arbitrium illas concedendi, vel denegandi, iuxta facti & personarum qualitatem. Regulariter autem senatus illa concedit, nisi indicia sint adeo vrgẽtia, vt reus verisimiliter se tueri non possit, nisi producendo falsos testes, put seruatũ fuit in causa Alex. Buccæ, 20. Septembr. 1558. P. N. & Nicolai Coduri, 5. Iul. 1558. Et scias, quòd extat senatusconsultum cõditum de anno 1548. 26. Octo. P. N. quòd admissi ad nouas defensiones pro causa, quæ cõstitutionem personalẽ requirat, teneantur constituere termino 10. dierum à die concessionis admissionis, aliàs admissio habetur pro non facta. Et ideo ex stylo senatus semp apponitur in ipsis literis terminus 10. dierum eas impetrantibus ad eas præsentandum, & personaliter se constituendũ quem terminũ ego nũquam vidi prorogari, nisi semel cuidam Perino Bertono, qui propter abductionem cuiusdã quantitatis casei fuerat capitaliter condemnatus, & hoc me contradicente vna cum nonnullis aliis senatoribus, quibus placebat ordinum obseruantia: sed contrarium placuit maiori parti. Hanc autem admissionem, vt scilicet reus etiam postquam propter contumaciã fuit bãnitus, tanq̃ confessus, & conuictus, sit nihilominus audiendus, si velit innocentiam suã demõstrare, dicit esse de iure faciendam Grammat. super prag. Regni, fol. 198. nu. 18. & ibi refert per cons. Neap. in facti contingentia ita fuisse decisum, & admissum quendam medicũ condemnatum in amputatione manus. Et ita in facti contingentia consuluit ẽt Natta con. 444. Vide quæ dixi infrà q. 96. vers. Quæro nũquid. In hoc aũt Ducatu per nouas cõstitutiones in tit. præalleg. talis admissio remissa est arbitrio senatus, qui intellectis indiciis quandoq; illã concedit, & quandoq; etiam negat. Regulariter autem istę literæ non conceduntur nisi petentib. dicit tamen Boss. in tit. de literis principis, &c. nu. 4. quòd præses Marlianus eas quãdoque concedebat etiam non petentibus. Et ego ẽt semel vidi, q̃p cum fuissent concessæ literæ ad nouas defensiões cuidam Io. Calmo Cerdoni capitaliter condẽnato ad furcas pro robaria, q̃ fuerat deinde captus per prætorem Varisij, & eius agẽtes non curarent eas (vt dicitur) leuare, & præsentare, senatus iussit eas transmitti ex officio ad ipsum prætorem, cui mandauit, vt eas exequeretur, etiam illo non petente, 4. Septembris 1557. P. N.

An autem admissus ad nouas defensiones statim facta admissione recuperet bona confiscata, & an ipsi incumbat onus probandi innocentiam suam, vt dixi suprà q. 44. vers. Dixi quod, & seq.

QVAESTIO XCV.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit forma exequendi sententias criminales pecuniarias?*
Et an condemnato detur dilatio ad soluendum, prout fit in causis ciuilibus? ibid.
2 *Et quid si reus non habeat modum soluendi, an luere debeat in corpus?*
3 *Et quid si non in fraudem legis deliquerit?*
Et an id seruandum sit etiam contra officiales in eodem syndicatu? ibid.
4 *Et quid si pars, cui venit applicanda pars pœnæ pecuniariæ, nolit consentire, quod fiat commutatio in corporalem?*
5 *Et quid agendum, si condemnatus offerat cedere bonis?*
6 *Et quid si in solutione deficiat in vno nummo?*
7 *Et quid si reus sit soluendo, malit tamen subire pœnam corporalem.*
8 *Iudex an possit mulctam propter paupertatem remittere?*
9 *Quando pars pœnæ applicatur parti offensæ, & pars fisco, an tota fisco solui debeat?*

1 QVæro, quæ sit forma exequendi sententias criminales? Resp. quòd si quidem condemnatio est pecuniaria, & reus in carceribus detentus, solet retineri, donec soluerit ipsam condemnationem, nec relaxatur, etiam si offerat idoneã cautionem. Et aduerte, quia licet in ciuilib. condemnatus in pecunia habeat terminum 4. mensium ad soluendum, vt dixi

infrà lib. proximo, aliud tamen est in criminalibus: nam ille, qui est pro crimine condemnatus ad soluendum pœnã pecuniariam, non habet huiusmodi terminum quadrimestris ad soluendum. Et hæc est communis opinio, vt ait Iaſ. in l. debitoribus, num. 16. & seq. ff. de re iudic. quem refert Boſſ. in tit. de senten. nume. 111. sed compellitur ad soluẽdum statim, vel intra modicum tempus arbitrio iudicis. Quandoq; etiam si dubitetur, an reus habeat modum soluendi, vel timeatur, ne bona eius mobilia occultè aliò transferantur, solet (fisco instante) fieri apprehensio bonorum condemnati. Si verò reus, condemnatus in pœnam pecuniariam, est extra carceres: tũc si quidem in prin. processus præstitit fideiussorem de se consignando, vocatur fideiussor, q̃ eum consignet, & vbi sit consignatus, nõ dimittitur donec soluerit, vt suprà dixi. Si verò præstitit fideiussorem, de iudicato soluẽdo, vocatur fideiussor vt soluat, & contra eũ, si non soluit, conceditur executio. Et scias, q̃ cõtra fideiussorẽ de iudicato soluendo põt executio fieri sine nouo processu. Ita tenet Bart. in l. 1. nu. 2. ff. de iudicat. solui, & ita concludunt cõmuniter DD. vt ait Cagnola in l. nemo alienæ, in fi. ff. de reg. iur. Vide quæ dixi suprà q. 46. vers. Vbi verò, & seq. Sin autem reus non sit in carcere, neq; sub fideiusſore tunc secura condẽnatione statim conceditur contra eius pſonã, & contra eius bona executio realis, & personalis, &c. Et ita hodie seruatur, vt dicit Carauita super 134. ritu magnæ curiæ, nu. 1. licet fortè (secundum eum) deberet obseruari ordo traditus in l. à diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iudica.

2 Sed quid si reus non habeat modum soluendi? Respo. q̃ hoc casu seruanda est regula, quòd qui non habet in ære, luat in corpore, l. fin. ff. de in ius vocan. Et ita solet communiter dici, vt ait Berous in c. cognoscentes, nu. 42. de constit. Et poterit iudex, qui videt reum non esse soluẽdo, commutare pœnam pecuniariam in corporalẽ. Et ita quotidie obseruatur. Benè verum est, q̃ hæc commutatio in hoc ducatu non fit nisi per senatũ. Et idcò fuit grauiter reprehensus quidã prætor, qui fecit fustigari inconsulto senatu quendam Anthonium Rauariũ, qui non habebat modum soluendi pœnam pecuniariam, in quam fuerat pro blaſphemia condemnatus, 29. Augusti 1559. P. N.

3 Et scias, quòd licet aliqui dixerint, q̃ hæc regula locum non habet, nisi in eo, q̃ deliquit in fraudem legis, sciens se non posse soluere pœnam pecuniariam: communiter tamen DD. tenent contrarium, s. quòd indistinctè locum habeat, siue de liquerit ea cogitatione, siue non, vt attestatur Saly. in l. fi. post n. 4. C. de sepulch. violat. Et notã, q̃ hæc cõclusio de rigore iuris seruanda esset etiam contra officiales, qui condemnantur in syndicatu, vt s. si non possunt soluere pœnam pecuniariam, in qua fuissent condẽnati, puniren tur pœna corporali: nihilominus de cõsuetudine hoc non seruatur cõtra ipsos, sed solummodo tenentur in carceribus, donec soluerint, vt dicit Bald. in c. 1. §. iudices, nu. 2. de pace iur. fir. vbi etiam Apostil. attestatur, q̃ ita obseruat pract. & illũ refert Paris Put. de synd. fol. 300. nu. 12. & Amad. de sind. nu. 160. & Apostil. ad Bar. in l. si iudex, in verbo. Si iudex, ff. de variis & extraord. cognit. & Iac. de S. Georg. in l. si filiusfa. nu. 5. ff. de iud. & in l. mancipia nu. 9. C. de seruis fugi. vt plurimum tamẽ officiales, tam in principio officij, quàm tempore syndicatus præstant idoneos fideiussores, qui deinde compelluntur ad soluendas condemnationes contra eos secutas. Et sic ista quæstio rarò contingit in practica.

4 Sed quæro, qd si pars, cui in totum vel p̃ parte venit applicanda pœna pecuniaria nolit consentire, quòd iste condẽnatus, qui reuera nõ est soluẽdo, possit lucre in corpus? Resp. q̃ hoc casu non debet iudex aliquid decernere, sed permittere, quòd cõdemnatus stet in carceribus. Et hæc est communis opi. vt dicit Boër. de. cis. 349 post nu. 8. col 3. vers. secundo si is.

5 Sed pone, quòd iste, qui est condemnatus ex delicto in pœnam pecuniariã, offerat cedere bonis, nunquid erit audiendus? Respo. quòd non, sed opus est quod luat in corpore. Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Alberic. in 2. parte statutorum, quæstio. 196. Item quæro, an

in

in pœnis. Hanc etiam dicit esse communem opi. Cæpolla consil. crimi. 9. versi. & ex prædictis apparet, quem refert Didac. lib. 2. resolut. c. 1. nu. 8. Dec. in l. si quis id quod, num. 22. ff. de iurisd. omn. iud. licet secus sit in debitore ex contractu, vt dixi infrà lib. 7. §. obligatio. Regulariter enim in obligationib. descendentibus ex maleficio, non potest quis vti beneficio cessionis bonorum. Et ita tenent cõmuniter Doc. vt attestatur Albe. in Rub. C. qui bo. ced. poss. post n. 14. ver. vltimo quęro.

6 Quęro, quid si iste reus in soluẽda pœna in vno nummo contumaciter deficiat, nunquid adhuc opus erit, vt luat in corpore? Resp. quòd sic, Ita tenet Bald. in d. l. fi. in vltimis verbis, C. de sepulch. viol. & est communis opin. vt dicit Gomes. in §. pœnales, nu. 18. Insti. de actio. subdens, quòd licet hæc opin. sit dura, tamen quia communis, non est ab ea in iudicando recedẽdum, & illum refert Boër. in d. decis. 349. post nu. 8. vers. quinimò si talis, & Viuius in lib. communium opin. in verbo, Cedere volens.

7 Quæro etiam, quid si reus sit soluẽdo, malit tamen subire pœnam corporalem, quàm pecuniariam, nunquid erit audiendus? Resp. quòd non, sed cogendus est soluere pœnam pœcuniariã. Et est communis opin. vt dicit Dec. in d. l. si quis id quod, num. 22. & seq.

8 Hæc autem omnia locum habent in condemnatione pecuniaria per sententiam diffinitiuam prolatam: sed si esset mulcta fisco debita, eo casu non esset necesse propter paupertatem rei illam commutare in pœnam corporalem, sed posset iudex illam diminuere, & etiam remittere. Et hæc est communis opin. vt attestatur Menchiaca controuers. illust. c. 24. nu. 15. Et ita sæpenumero per senatum fieri vidi, & etiam magistratus solet sumptis informationibus de paupertate, mulctatos admittere ad compositionem, quæ non sit minor quarta parte totius mulctæ.

9 Solet etiam quandoq; in hoc proposito dubitari, quando pars pœnæ applicatur fisco, & pars delatori, vel notificanti, vel alteri priuato, an debeat tota solui fisco, an autẽ cuiq; sua pars? Tu dic, q̃ tota debet solui fisco, & postea ille, qui debet habere partem, debet ire ad fiscum, & suam partem petere. Ita dicit Bartol. in l. si quis delatotem, §. senatus, nume. 2. ff. de iure fisci, & ita de consuetudine obseruatur, prout etiam se multoties practicasse attestatur Angel. de maleficiis, in verbo, Dandis, & soluendis, numero primo, & ita sæpius conclusum fuit in magistratu.

QVAESTIO XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Sententia capitalis an statim executioni mittenda sit contra condemnatum, an autem expectandi sint decem dies dati ad appellandum?*
2 *Et quid si reus sit crimen confessus?*
3 *Bannitus, & condemnatus in contumaciam, si veniat in fortiam officialis, an statim sit contra eum facienda executio condemnationis?*
4 *Et an eo casu debeat iudex prius inquirere de veritate criminis?*
5 *Et quid si bannitus velit contra bannum aliquam exceptionem proponere?*
6 *Et an possit iudex exequi sententiam contra bannitum, qui per vim ductus fuerit in eius territorium?*
7 *Iudex secularis ad quem remittitur delinquens condemnatus à iudice ecclesiastico, an debeat statim exequi, vel super ipso crimine de nouo cognoscere?*
8 *Et quid è conuerso?*
9 *Iudex territorij an possit exequi sententiam criminalem latam per iudicem alterius territorij?*
10 *Mortuo condemnato ante executionem, quid facere debet iudex?*
11 *Condemnatus ad mortem an possit testari?*

1 NVnc de executione sententiarum corporalium videamus. Et in primis quæro, nunquid lata sententia capitali contra aliquem, debeat statim eius executio fieri, an autem sit differenda, donec lapsi sint decem dies, quod est tempus à iure communi concessum ad interponendam appellationem, vt dixi infrà, lib. prox. Respon. quòd est differenda executio, donec lapsum sit tempus ad appellãdum. Ita tenet Bart. in l. qui vltimo, in fin. ff. de pœnis, & ita communiter tenetur, vt dicit Paris. Put. de synd. fol. 162. post nu. 11. vers. Et licet gl. Hanc etiam dicit esse communem opin. Feli. in c. quærenti, nu. 3. de offi. deleg. quem refert Didac. pract. q. 23. post num. 4. vers. Sexto est omnino, & Boss. in tit. de app. nu. 4. Card. Alexan. in c. sicut, col. 1. vers. Si verò, 2. q. 1.

Sed certè quidquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, nam sententiæ capitales immediatè mittuntur executioni, non expectatis dictis decem diebus, vt attestatur ipsemet Bar. in loco prælegato, quem refert Aug. de malefi. in verbo, Et ibi caput, nu. 25. & Marian. in repet. c. qualiter & quando, num. 267. de accusa. & Carauita super ritu 259. magnæ curiæ, num. 3. & Diaz reg. 110. Abb. in d. c. quærenti, nu. 4. Gul. de Bened. in 2. parte, c. Ray. fol. 100. nu. 267. Paris. Put. in loco prælleg. Foller. in pract. crim. fol. 350. nu. 5. Et in specie in patria Delphi ita seruari affirmat Guido Papæ decis. 74. in fin.

2 Et hæc quidem consuetudo maximè locum haberet in eo, qui esset confessus delictum, de quo etiam aliter liquebat: nam hoc casu fortè nõ erraret iudex, qui sententiam capitalem exequeretur intra tempus datum ad appellandum, vt dicit Bald. in l. obseruare. §. proficisci, post nu. 9. vers. XII. quæritur de offic. proconsul. vbi etiam subdit, quod ita seruat consuetudo, quem refert Aug. ad Ang. de malef. in verbo, Et ibi caput, nu. 26. & Amad. de synd. post nu. 242. vers. Sic etiam, & Paris. Put. de synd. fo. 163. nu. 16. Ego verò dicerem, quòd in casibus, in quibus iudex tenetur deferre appellationi in causis criminalib⁹, semper deberet differri executio, vbi verò non posset appellari, vel iudex nõ teneretur appellationi deferre, crederem iudicẽ non malefacere, etiam si non expectato lapsu temporis ad appellandum, sententiam suam exequeretur. Sed in omnem casum non puto recedẽdum à consuetudine prouinciæ.

3 Quæro, nunquid si bãnitus, & condemnatus in contumaciam, veniat in fortiam officialis, qui eum condemnauit, debeat statim sententia contra eum lata executioni mandari? Resp. Aliqui dicunt, quòd sic. Et in hoc traditur forma, quam iudex seruare debet, vt scilicet faciat bannitum recognoscere bannum, & fateri se esse eum, qui in ipso banno est nominatus, deinde sententiam exequatur. Ita dicit Barto. in l. Diuus, nu. 5. ff. de cust. reor. subdens, se ita sępius practicasse, & in l. inter stipulantem. §. 1. nu. 13. ff. de verb. obli. vt dicit, quòd boni assessores ita seruant, quem refert Salyc. in l. quicunq;, post nu. 2. C. de requir. reis, & Igneus in l. Cornelia, nu. 61. ff. ad Syll. Hanc etiam dicit esse communem practicam Ang. in d. l. inter stipulantem. §. 1. nu. 4. prout illum refert Pract. Carer. fol. 43. nu. 64. Io. Arno. commentario 42. & epit. 87. ponam casum. Et dicit Gramm. siue Bartholomæus Vinciguerra super const. regni, fo. 54. n. 8. qđ ita in practica ab antiquo introductũ extitit. Et adde, ꝙ si neget se esse illũ, de quo in banno, poterit iudex illum torquere, vt confiteatur se esse personã descriptam in banno. Et hæc est communis practica, vt dicit Marsi. sing. 72. per totam ferè, quẽ refert Roland. cons. 60. nu. 27. lib. 2. Dicit etiam Nellus de bannitis, in tertia parte primi temporis, quæst. vlti. quòd rectores solent ex communi obseruãtia facere etiam vt bãnitus confiteatur se delictum illud commisisse: quam tamẽ practicam dicit esse plenam periculo, Boss. in titu. Banniti quid amittant, nume. 18. licet dicat, quòd Senatus aliquando illam obseruat. Multi tamen tenent contrarium, ꝙ scilicet deberent de iure non obstante banno audiri, quinimò dicit Alberi. in l. in eos, circa princip. ff. de custo. reorum, quod deberent quasi re integra audiri, licet de quadam praua consuetudine ciuitatum statim executioni mandentur. Et dicit Ias. in d. l. inter stipulantem. §. 1. in fi. quòd hæc practica communiter reprobatur, & quòd in hoc Bart. communiter damnatur. Sed quidquid sit de iure, ego semper vidi practicam Bart. ab omnibus obseruari, & ideo putarem minimè mutandam esse, &c. Vide in hoc proposito quæ dixi suprà, q. 94, vers. Est etiam.

4 Sed nunquid debet iudex, priusquam talem sententiam exequatur, inquirere veritatem criminis? Respon. quòd non, quia cum ex dispositione statutorum ille habitus sit pro confesso & conuicto, supinus esset iudex si eũ admitteret ad nouum processum faciendum, aut ipse vlterius inquireret. Et ideo absq; vlla alia inquisitione criminis debet fieri executio bãni, & sententiæ. Et hæc est communis opi. vt attestatur Anto. Gomes. super leg. 76. Tauri, nu. 13. Et ita etiam communiter seruatur, vt dicit Imola in l. is qui

reus,

reus,circa princ.ff.de publ.iud.In aliquibus tamen locis contrariũ ſeruatur, quia ſcilicet prius diſcutitur cauſa banni ſiue condemnationis. Et ita ſeruatum ſemper fuiſſe in parlamento Rothomagenſi atteſtatur Igneus in l.3.§.ſi maritus,num. 15.ff.ad Sylle.Reperio etiam quod Boſ. in tit. de confeſſis per torturam,nu.23.& in tit.de requiren.reis,poſt.nu.1.dicit,quòd Senatus vtitur alia practica, quia ſcilicet quando tales banniti veniunt ad manus iuſtitiæ, ſi ex qualitate indiciorũ res non ſit clara, non damnantur, ſed torquẽtur. Sed certè ego nunquam hoc vidi ſeruari, nec audiui ſeruatum fuiſſe: nam niſi talis condemnatus petat ab ipſo Senatu ſe admitti ad nouas defenſiones,ſemper ſententia contra eum lata executioni mittitur. Benè verum eſt, quod licet poſt admiſſionem nihil probet,quod releuet: ſi tamen indicia contra eum exiſtentia fuiſſent valde debilia,non fit executio ſententiæ, ſed vel torquetur, vel commutatur pœna,& mitigatur.Et credendum eſt etiam Boſſius ita intellexiſſe, vt colligitur ex iis, quæ ipſemet dicit in titulo de literis Principis,&c.circa fin.

5 Sed pone, quòd bannitus velit opponere aliquam exceptionem contra bannum, nunquid erit audiendus? Reſpon. 7 quòd de iure talis bannitus captus,licet ex forma ſtatuti habeatur pro confeſſo, & cõuicto, poteſt nihilominus per viam exceptionis impedire executionem, modo exceptio ſit talis, quæ ſi fuiſſet oppoſita à principio ante bannum, nõ fuiſſet compulſus iudicium ſuſcipere. Ita dicit Bart.in l.non videtur,la 1.in fi.ff.de iudic. & eſt communis concluſio, vt dicit Rolan.in d.conſ.60.nu.30.li.2.Sed apud nos de conſuetudine, & ex ordinib.huius ducatus,nunquam auditur bannitus ad aliquid opponendum,niſi ſit à principe,vel Senatu ad nouas defenſiones admiſſus, vt dixi ſuprà q.94. verſ.Eſt etiam alius.

6 Sed quid ſi bannitus exiſtens extra territorium iudicis bannientis,per vim ductus fuerit in eius territorium, nunquid ſententia poterit contra eum mitti executioni? Reſp. quòd non, ſed debet priſtinæ libertati relaxari. Ita dicit Bald. in Auth.item nulla communitas,circa fi.C. de epiſc.& cler.& eſt approbata Doctorũ ſententia,vt atteſtatur Roland. conſ.60. nu.9.lib.2.Quod quidem ego intelligo, vt procedat, quando ita per vim capitur, & ducitur à priuatis,ſed ſi fuiſſet extra territorium iudicis condemnantis captus à iudice alterius territorij, & remiſſus ad iudicem bannientem,credo quòd poſſet contra eum exequi ſentẽtia.Licet enim iudices diuerſorum territoriorum, præſertim ſub diuerſis Principibus exiſtentium, hodie ex conſuetudine non tenentur delinquentes, & bannitos inter ſe remittere,vt dixi ſup.q.38.verſ.Sed certè: nihil tamen prohibet quò minus talis remiſſio fieri poſſit.Et ideo non confidant banniti ſuper conſil. Rolandi ſuprà allegato, quia ego vidi plures bãnitos ita captos,& remiſſos, ductos contra eorũ voluntatem in territorium iudicis bãnientis decapitari,& ſuſpẽdi.Quinimò recordor,ꝙ ſuperioribus annis quidam ſicarij bãniti ab hoc ducatu, qui traditi fuerunt nõ à iudice, ſed à carcerario loci Viarolæ agri Brixiẽſis prætori Cremonæ,iuſſi fuerunt illicò ſuſpẽdi,10.Ian.1556.Et licet ſuperinde fuerit exclamatũ ꝑ Venetos, quibus res aliter, q̃ ſe habebat,ſignificata fuerat:tamen re intellecta,acquieuerunt.

Quæro etiam, ſi iudex eccleſiaſticus aliquem cõdemnauit, deinde illum remiſit curiæ ſeculari puniendũ, nunquid debet iudex ſecularis,cui facta eſt remiſſio, ſententiã ipſam ſtatim exequi, an autem ſuper ipſo crimine de nouo cognoſcere? Reſp. quòd regulariter non tenetur ſtare proceſſui facto coram iudice eccleſiaſtico, ſed debet ipſe de nouo cognoſcere. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Feli.in c. at ſi clerici, in princip.nu.14.de iudic. quem refert Afflict.ſuper 1.parte conſtit. regni,Rub. 27.nu.32.& Curt.Iun.in l.magiſtratibus,nu.4.de iuriſdi.om.iud.Scias tamen,quòd hæc concluſio intelligenda eſt,vt ꝓcedat in illis criminib⁹, in quibus ſi reus fuiſſet laicus,potuiſſet iudex ſecularis cognoſcere:ſecus autem vbicunque crimen, de quocunq; agitur, eſt merè eccleſiaſticũ, & ſic tale, de quo iudex laicus nullo modo cognoſcere poteſt. Et ideo ſi inquiſitor, aut alius iudex eccleſiaſtic⁹ condemnet aliquem tanquam hęreticũ,

deinde

deinde illum tradat iudici seculari puniendum, nō poterit iudex secularis de illa cōdemnatione cognoscere, cum crimen hæresis sit merè ecclesiasticum, vt dixi suprà hoc eo. li. §. Hæresis, vers. Hoc crimen, sed debet ipsum inquisitoris sententiam exequi. Et hæc est communis opi. vt dicit Cagnola in l. cum quædā puella, in princ. post nu. 33. ff. de iurisd. omnium iud. Et licet Bar. in d. l. magistratibus, nu. 4. tenuerit contrarium, & hoc idem quasi omnes legistæ teneant pro communi, vt dicit Imola in c. 1. nu. 16. de offic. ord. quem refert Pract. Carer. fol. 597. nu. 63. & hanc dicat esse cōmunem opi. legistarum, Menchiaca in prima parte de testam. §. 6. post nu. 16. vers. denique, & illam esse vsu receptam attestetur Pract. Iodoci c. 61. nu. 54. Nihilominus communis opi. præsertim canonistarum videtur esse contra Bar. & hanc communem appellat Berous in ca. at si clerici, num. 79. & seq. de iudi. Boss. in titu. de hæret. nu. 35. Simancas de hæret. c. 36. nu. 3. Refert tamen Igneus in l. 1. §. cum Dominus, nu. 41. ff. ad Sylle. quod contrarium obseruari vidit per senatum Mediolani tempore suo, & quod fuerunt absolutæ quædam mulierculæ condemnatæ de hęresi ab episcopo Parmensi, & inquisitore, quas cōpertum fuit semper de fide rectè sensisse, & refert idē etiam in Gallia contigisse. Hodie tamen regnante catholico rege Philippo, semper vidi seruari, vt lata sententia de hæresi contra aliquem per iudices suos ecclesiasticos, statim qđ remittitur iudici seculari, absq; alia cognitione traditur flammis cōburendus. Et ita iussit senatus exequi in causa cuiusdam Vincentij Gambæ, 2. Iulij 1554. A.C. & aliàs sæpe, quod & in Hispania vsu receptum esse attestatur Simancas in d. c. 36. nu. Adde, quod neq; etiā potest hoc casu iudex secularis pœnam pro hęresis crimine impositam cōmutare. Et est cōis opi. vt dicit Boss. in titu. de hæret. nu. 37. Et ita semper vidi seruari. Si verò esset crimen seculare vel mixtum, super quo potuisset iudex secularis cognoscere, non tenetur ipse iudex secularis prestare auxilium episcopo, nisi fiat sibi fides de pcessu. Et hæc est communis opin. vt dicit Alcia. in d. c. 1. num. 119. de offic. ordina.

8 Quid autem dicendum sit è conuerso si iudex laicus remittat clericum ad iudicem ecclesiasticū, an teneatur iudex ipse ecclesiasticus stare processui facto coram iudice seculari remittente, dixi suprà, q. 36. vers. Vltimo quæro.

9 Item quæro, nunquid iudex vnius territorij possit exequi sententiam criminalem latam per iudicē alterius territorij? Resp. Aliqui dicunt, quòd non, nisi ad literas illius iudicis, qui sententiam protulit. Et hęc est communis opi. vt dicit Pau. de Cast. in d. l. cum quædam puella, num. 5. ff. de iurisdict. omnium iudic. quem refert Sapia ibi, post num. 28. Vide quæ dixi suprà quæst. 54. versi. Sed hoc intellige vt procedat, quando territoria sunt sub diuersis principibus, secus autem si sint sub dita eidem principi: nam eo casu vtique potest illam exequi non modo ad requisitionem iudicis, qui sententiam protulit, sed etiam à seipso, si videat quòd executionem meretur. Et est cōmunis opin. vt ait Boss. in tit. de foro compet. nu. 86. quæ mihi etiam placet. Intelligendo tamen, quòd sint etiam sub eodem prēside prouinciæ: non enim potest officialis in hoc Ducatu exequi sentētiam latam per officiales in Regno Neapolis, licet ambo sint sub eodem principe, quia in omnib. & per omnia habentur tanquam regna, & dominia separata.

10 Sed hic quæro, pone quòd reus, qui est de crimine confessus, vel conuictus, vel etiam condemnatus, ante executionem moriatur, vel naturali fato, vel quia sibi ipsi manus intulerit, quid debet iudex hoc casu facere? Dixi suprà q. 51. vers. Sed hic incidenter.

11 Sed hic incidēter quæro, nunquid condemnatus ad mortem possit testari? Dixi suprà lib. 3. §. testamentum. quæst. 21.

QVAESTIO XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Ex quibus causis executio sententiarum capitalium sit differenda?*
Et quid si compareat aliquis, qui dicat condemnatum esse sibi obligatum ad aliquam rationem reddendam? ibid.
2 *Et quid si reus condemnatus alium de aliquo crimine accusauerit?*
3 *Et quid si reus esset decapitandus ex mandato principis, quod iudici videretur iniustum?*

4 Et

4 *Et quid si reus nolit peccata sua confiteri?*
5 *Et quid in muliere prægnante?*
6 *Et quid si executio incidat in diem feriatum?*
7 *Regulariter non esse differendam executionem sententiarum capitalium.*

1 VIdeamus nunc, an sint aliqui casus, in quibus debeat ex aliqua causa sententiæ capitalis executio differri. Et in primis reperio Cyn. in l. 1. in secundo notab. C. de bon. proscrip. tenuisse, quòd si post condemnationem capitalem contra aliquem secutam compareat aliquis tertius, & dicat reum condemnatum sibi esse obligatum ad reddendam rationem alicuius mercaturæ, vel negociationis, vel administrationis, vel huiusmodi: eo casu differri debet executio, donec reddita esset ratio, quod etiam affirmat Cæpolla caut. 5. Sed certè hęc cautela parum prodesset, nam quidquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, quia scilicet non expectata huiusmodi redditione rationis, sententiæ capitales executioni mittuntur. Et ita seruari attestātes scribētes in d. l. 1. & in specie Ang. & Imola, prout illos refert Ang. de malef. in verbo, Et ibi caput, nu. 31. & Paris. Put. de syndic. fol. 356. c. 2. nu. 1. & Pract. Carer. fo. 552. nu. 82. Idem fatetur Cæpolla in d. caute. 5. & Carauita super ritu magnæ curiæ 259. post nu. 5. licet dicat, quòd ideo non seruatur de consuetudine, quia nō petitur, Ias. in l. seruus, in princ. nu. 3. ff. de legat. 1. Ego verò dicerem non esse denegandam breuem dilationē, puta, bidui, vel tridui, vbi appareret illam non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis, nec subesset timor ꝙ condemnatus posset è carceribus euadere, aut alterius scandali, modo ille tertius non potuisset prius petere talem rationem sibi reddi, atq; ex eo quòd nō redderetur, pati posset aliquod prędiudicium irreparabile: nemo enim ex aliena culpa damnum pati debet.

2 Est etiam differenda executio sententiæ capitalis, quando reus, contra quem lata est sententia, alium de aliquo crimine accusauit, donec iudicium accusationis ab eo cœptæ perficiatur. Et ita tenent communiter omnes, vt dicit Imol. in l. is qui reus, nu. 24. ff. de publ. iud. Ang. in ea. l. is qui reus, nu. 17. in fin. Sed hoc credo, quòd difficile esset obtinere in practica, præsertim si esset suspicio, quòd in fraudem fuisset instituta talis accusatio.

3 Item est differenda executio, quando officialis, cui à principe iussum est, vt faceret aliquem decapitari aut suspendi, videret illud mandatum principis esse iniustum: nam deberet illius executionem differre, & principi rescribere. Et ita communiter tenetur, vt dicit Carer. in pract. crim. fol. 323. nume. 110. de quo vide quæ dixi suprà q. 60. vers. Solet dubitari.

4 Sed pone, ꝙ reus decapitādus, aut furcis suspendēdus, aut aliter morti tradendus nolit pœnitere, nec peccata sua confiteri, nunquid propterea erit differenda executio ipsius sententię capitalis? Resp. Aliqui dicunt, ꝙ omninò debet supersederi pro salute eius animæ, donec pœniteat, & peccata sua cōfiteatur, quod quidem omni studio iudex curare tenetur, vt est tex. in l. archigerontes, C. de episco. aud. Et dicit Chass. super consuetu. Burg. fo. 56. nu. 125. quòd in hoc nemo facit dubium, licet subdat, ꝙ contrariū vidit obseruari. Ego putarem bonum esse supersedere ab executione per aliquod spaciū temporis, vbi non esset periculum in mora, cum salus vnius animæ, pro qua Christus mortuus est, videatur cæteris omnibus rebus anteponēda. Ita tamen, vt propter talem dilationē non differretur in alium diē executio. Et interea iudex adhibitis etiā viris religiosis, & Deū timentibus, debet illū hortari ad pœnitētiam. Cæterùm non auderē consulere iudicib. inferioribus, vt vltra illud tempus, inconsulto principe, executionē differrēt. Multa enim possent interea contingere, & Reipub. damnosa, & iudicib. ipsis periculosa, vt aliquādo in facto experientia docuit. Scias etiā, ꝙ licet princeps aut senatus iudici rescribat, vt aliquē reum in continenti, aut nulla interiecta mora morti tradat: debet tamē semper iudex illi concedere competens spacium temporis, si sua peccata velit sacerdoti confiteri: & si id negaret, male faceret, & Deum, & proximum grauiter offenderet.

5 Differtur etiam, ne sumatur supplicium de muliere prægnante, vt est tex. in l. prægnantis. ff. de pœnis, & ita iussit seruari se-

uari ſenatus in quadam Vrſina Meleta capitaliter condẽnata, quam mandauit cuſtodiri, donec pareret, 27. Iul. 1548. P. N. Et hoc locum habet non ſolum in pœna vltimi ſupplicij, ſed etiam in quacunque alia pœna corporali. Et ideo quædã Maria Agniota, quæ fuerat condemnata in fuſtigatione, cum reperta eſſet grauida, fuit iuſſu ſenatus in pace dimiſſa, 6. Aprilis 1554. P. N.

6 Quæro etiam, an ſi incidat aliquis dies feriatus, ſit faciẽda executio corporalis? Reſp. quòd de iure communi non eſt faciẽda aliqua executio, neq; etiam in diebus feriatis in vtilitatem hominum, vt videtur tex. in l. ſi feriatis. ff. de feriis. & in l. cuſtodias. ff. de publ. iud. Conſuetudo tamen aliter obtinuit: nam dieb. feriatis in vtilitatem hominũ indiſtinctè fiunt executiones criminalium ſententiarum, etiam capitalium. Et in hoc nemo dubitat. Dieb. autem feriatis in honorem Dei vel ſanctorũ, & qui pro feſtis ſeruantur, quia ſcilicet ceſſatur ab operibus manualib. in toto populo, ego nunquam vidi exequi ſentẽtiam aliquam criminalẽ, in qua imponatur pœna ſanguinis: & certè licet nõ eſſet peccatum, eſt tamen horrendum, & miſerabile ſpectaculum, & à quo propter Dei reuerentiam eſt omnino abſtinendum, prout etiam dicunt omnes Doct. in c. 1. de feriis, teſte Aug. ad Ang. de malefi. in verbo, Inchoata facta, poſt nu. 12. leuis tamen caſtigatio quandoq; permittitur etiam in die feriato. Et refert Prac. Millei, fol. 34. n. 30. quod ita vidit practicari Tholoſæ per quendam Regis Locumtenentem, qui in die Paſchatis latronem, qui crumenam abſciderat, cæſum virgis in exilium miſit. Quandoq; etiam in enormiſſimis delictis ſolet fieri etiam in dieb. feriatis capitalis executio, iuxta text. in l. pen. C. de feriis. Et ita ſeruari de facto atteſtatur Marcus deciſ. 409. num. 2. Apud nos tamen ſemper vidi executionem in alium diem non feriatum differri. Et ita ſeruant iudices Deum timẽtes. Vide quę dixi ſuprà, q. 50. verſic. Pariter etiam, & q. 64. verſ. Quæro an tortura.

7 Regulariter autem non debẽt iudices differre executionem ſentẽtiæ capitalis. Et dicit Ang. in l. cum reis, in fi. C. de pœnis, quòd vidit quoſdam aſſeſſores gratificantes in differendo executionem pœnæ, vt criminoſi gratiam habere poſſint: ſed malè faciunt, quia amicus Dei eſt, qui interficit inimicos Dei. Vide quę dixi ſuprà, quæſt. 59. verſ. Scias etiam.

QVAESTIO XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ex quibus cauſis poſſit executio ſententiæ capitalis impediri?*
Et quid ſi condemnatus confugiat ad Eccleſiam? ibid.
Et quid ſi dum ad ſupplicium ducitur, tranſeat per eccleſiam, vel cœmiterium? ibid.
2 *Et quid ſi amplectatur ſacerdotem portantem ſacrã euchariſtiam?*
3 *Et quid ſi ipſe ſumpſerit ſanctiſſimum ſacramentum?*
4 *Et quid ſi dicat, ſe prius, quam delinqueret, feciſſe votum ingrediendi religionem?*
5 *Et quid ſi dum ducitur ad ſupplicium, obuium habeat cardinalem?*
6 *Et quid ſi meretrix petat illum in maritum?*
7 *Et quid ſi poſt condemnationem effectus ſit furioſus?*
8 *Et quid ſi poſt ſententiam latam appareat de ipſius condemnati innocentia?*
9 *Et quid ſi in actu ipſo executionis frangatur laqueus, vel huiuſmodi?*

1 SVceſſiuè videamus, an ſint etiam aliqui caſus, in quibus poſſit ex aliqua cauſa ſententiæ capitalis executio impediri. Et in primis quæro, nunquid ſi condemnatus fortè dum ducitur ad ſupplicium, confugiat ad eccleſiam, debeat in pace dimitti? Reſpon. quòd ſic, vt dixi ſuprà, quæſt. 30. verſ. Sciasautem, vbi etiam dixi, quid ſi condemnatus dum ad ſupplicium ducitur, tranſeat per eccleſiam vel cœmiterium. Multi tamen ſunt caſus, in quibus eccleſiarum immunitas non prodeſt delinquenti. Et ideo multò minus debet prodeſſe iam condemnato, vt in d. q. 30. per totum.

2 Sed pone, quòd condemnatus ad mortem aufugiat è manib. ſatellitum, & amplectatur ſacerdotem portantem ſacratiſſimam euchariſtiam, nunquid erit liberandus? Reſp. Gloſ. in c. quæſitum, in glo. vnica, 13. q. 2. dicit quòd non: ſed contrarium tenent communiter Doctores, vt dicit Gomes. in §. pœnales, poſt num. 50. Inſtit. de actio. quem refert Viuius in lib. commu-

communium opi. in verbo, Condemnatus ad mortem. Et ideo tenendum est, quod sit liberandus, perinde ac si ad ecclesiam confugisset. Vide quæ dixi suprà q. 30. vers. Vltimo quæro.

3 Sed quæro, tu scis, quòd ecclesia permittit reos ad mortem condēnatos post confessionis sacramentum sumere sacrā eucharistiam, vt dixi infrà q. prox. versic. Sed quæro, nunquid poterit condemnatus, sumpto sanctissimo sacramento, dicere se esse liberatum? Respo. quòd non. Et ita pluries iudicatū fuisse refert Igneus in l. 1. in prin. n. 6. ff. ad Sylle. Hoc enim modo ecclesia, quæ est cultrix iustitiæ, fieret auctrix iniustitiæ, quod nullo modo est dicendum. Benè (vt ibi dixi) est differendum supplicium in aliam diem sequentem.

4 Sed quid si condemnatus dicat, quod antequàm delictum committeret, fecit votum ingrediendi religionem? Resp. Aliqui tenent, quod non modo est superse dendum ab executione, sed etiam ꝙ non attenta sententia contra eum lata, est remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Et quòd super hoc, an ſ. eo tempore tale votum emisisset, standum est eius iuramento. Et hoc ab omnibus receptum esse dicit Placa lib. 1. delict. ca. 35. nu. 6. Hanc etiā dicit esse communem opi. Viuius in libr. communium opi. fol. 22. in verbo, Ordo ecclesiasticus, vbi etiam refert Girard. sin. 51. attestari, quòd ita seruatur in practica, qui tamen in lib. meo hoc non dicit. Certè apud nos hæc cautela parum prodesset: nam præsuppositio etiam voto, non credo, ꝙ ante impressionem characteris clericalis, vel susceptionem habitus, dici possit à iurisdictione seculari exemptus. Et si hoc admitteretur, omnes ferè, qui non essent coniugati, possent facilè pœnam mortis euadere, quod esset absurdissimum. Et ideo rectè dixit Chassen. super consuet. Burg. fol. 51. post nu. 69. quòd nō credit, quòd istud obseruaretur in practica, quem refert Didac. prac. q. 32. post nu. 4. vers. Cæterum quidem.

5 Vlterius quæro, quid si condemnatus dum ad supplicium ducitur, obuium habeat cardinalem, qui pileum suum, siue galerum purpureum in capite ipsius condemnati poni faciat, nūquid erit liberandus? Resp. Bald. in l. addictos, in fin. C. de appel. dicit, quòd Cardinales ex consuetudine habent hoc priuilegium, vt si obuiam facti sint cōdemnato, possint eum à morte liberare. Idem attestatur Io. Sanson super consuet. Turon. in tit. *des crimes*, arti. 1. in fin. Gomez Arias super l. 2. Tauri, nu. 85. Et dicit Placa libr. 1. delictorum, ca. 34. nu. 1. in fi. quòd tota ferè vtriusq; iuris schola in hoc consentit. Hanc etiam dicit esse communem opi. Gomes in §. pœnales, nu. 50. Instit. de actio. Ita etiam in practica obseruari attestatur Pau. de Castro, & alij, quos refert Tiraquell. de pœnis, causa 55. & Chass. super consuet. Burgund. fol. 53. nu. 101. licet dicat se non credere, quòd apud ipsos istud obseruetur, quem refert Remig. de immun. eccles. fo. 83. in 19. limitat. Ita etiā esse de consuetudine dicit Paris Put. de synd. fo. 356. n. 2. & Duennas reg. 81. Ego nunquam vidi hoc in practica contingere: si tamen casus contingeret, essem in sententia, vt posset pœna mortis mitigari, & reus ad triremes transmitti, Et hoc in reuerentiam amplissimi ordinis cardinaliū, qui æquiparantur regibus, vt dixi suprà li. 2. §. Cardinalis, & in quibus resident tota ferè maiestas Christianæ reipubl. Et hoc, nisi crimen, pro quo ille fuisset condemnatus, esset ex atrocissimis, vt etiam videntur sentire Doctores præallegati.

6 Quæro etiam, quid si tum condemnatus ducitur ad supplicium, compareat meretrix, quæ petat illum sibi dari in maritum, nunquid debet condemnatus liberari, & illi meretrici coniugio copulari? Respond. Aliqui dicunt quòd sic. Et ita practicari in Hispania attestatur Paris Put. de syndicatu, folio 355. numero 2. in fin. quem refert Antonius Gomes. ca. 13. delictorum, post num. 37. versic. quintus casus, & Didacus super 4. decretal. fol. 48. nu. 17. & Viuius libro communium opi. in verbo, Condemnatus ad mortem, ver. 3. etiam Pract. Careri. fol. 553. nu. 85. Placa lib. 1. delictorum, c. 34. numer. 9. Ita etiam obseruari de generali consuetudine totius Franciæ attestatur Chassen. super consuetudine Burgundiæ folio 53. num. 97. quem refert Pub. super consuetudine

Aluer.fol.26.vers.12.casus,vbi tamen subdit, quòd hoc Papiæ obtinere non potuit,refert etiam Mantua in l. transigere, post nu.65. C. de transact. & dicit Chass. quòd ratio potest esse,quia maius supplicium est illi condemnato accipere vxorem,quàm mori. Tu dic, quòd fortè potuit esse ratio, vt hoc pacto anima illius meretricis reduceretur à statu perditionis ad viam salutis,transeundo à meretricatu ad matrimonium. Sed certè hæc practica in hoc Ducatu non obseruatur. Et dicit etiam Tiraq. de pœnis, causa 56. in fin. se nescire,an olim id in Gallia fuerit obseruatum, bene certò scire, quod hoc tempore non obseruatur. Semel tamen vidisse illud in facti contingentia obseruari per parlamentum Parisiense, attestatur Papo libro 24. titulo decimo, Arresto 14.

7 Præterea quæro,nunquid si post condemnationem reus efficiatur furiosus, debeat nihilominus sententia contra eũ lata exequi ? Dixi suprà,q.60.versic.Sed quæro.

8 Sed nunquid si post sententiam latam appareat de innocentia rei, debet, eo nõ attento,exequi sententia contra eum lata? Resp.quòd non. Ita dicit Innoc. in ca. significantibus,in fi. de purg.vulg. quem sequuntur communiter Doctores, vt dicit Marsi. in pract.cri.§.oportunè,nu.7.& in §.vltima, nu. 13. Grammat. cons. crim. 16.nu.23.Et potest poni exemplum,puta, si ille,qui dicitur occisus ab ipso condemnato, appareat viuus,vel huiusmodi. Vide quæ dixi suprà q.52.circa prin. Scias tamen,quòd non debet iudex hoc casu reum absoluere:nam neq; potest id facere,cum lata sententia iam sit functus officio suo,sed debet supersedere, & Principi rescribere.l.1.§.si quis vlt. ff. de q. Et ita notant cõiter Doctores,vt dicit Anton. Gomes.c.8.delictorum,post nu.4.

9 Vltimò quæro,quid si in ipso actu executionis contingat,quod vel securis nõ possit caput amputare condemnato, vel laqueus rumpatur,ita vt non potuerit remanere suspensus,nunquid erit reus liberandus tanquam innocens? Respo. De iure credo,ꝙ hoc parum prodesset : nam omnino est exequenda condemnatio iuxta formam sententiæ,in qua communiter solent addi illa verba, Furcis suspendatur,ita quod moriatur,secundum practicam,quam semper obseruant assessores,teste Iac.de Beluis.in pract.crim.in ti. de sent.cri.post n.8.& Fulg. in l.præsenti. C.de his qui ad stat. confug. quem refert Pract.Car.fol.521.nu.17.Et ita se vidisse in practica obseruari attestatur Papo li.24. tit.17. Arresto 14. Nihilominus quando huiusmodi casus de facto contingunt,video plerunq; nõ modo vulgus ignarum, sed etiam viros doctos subsistere,præsertim quando reus prius quàm ei inferatur supplicium,protestatur se esse innocentem,& dicit Io.Arn.soliloquio 5. Laqueus cõtritus,quod cum hic casus ex facto contigisset,ipse respondit, quod ille erat liberandus.Dicit etiam Boss. in tit. de fauoribus defensionis,n.11.quòd tunc iste casus contigerat in quodam condemnato in amputatione capitis,cui securis caput amputare non potuit,Et dicit se certò credere,ꝙ esset euasurus. Dicit quoq; Chass.super consuet.Burg. fo.55,post nu. 124.versic.Addo,& alium,quod vidit casum contigisse, & quod ille condemnatus,aliquo modo probato miraculo,fuit per curiam relaxatus.Reperio etiã,quod Cremonæ quidam Marchettus Capriolus laqueo suspensus,ꝙ pluries à carnifice pedibus calcatus,cum expirasse crederetur, cecidit fracto laqueo , & à seipso surrexit incolumis. Et Senatus iussit,vt per dies aliquot supersederetur, intra quos posset & pacem & gratiam impetrare,& ita (ni fallor)habita gratia à Principe fuit dimissus 10.Maij 1546.P.N.

QVAESTIO XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit forma exequendi sententias corporales.*
2 *Et quid si reus nolit peccata sua confiteri?*
3 *Et an capitaliter condemnatis dandum sit sanctissimum eucharistiæ sacramentum?*
4 *Iudex an possit cogere aliquem, vt carnificis officiũ exerceat?*
5 *Expensæ iustitiæ ad quem pertineant?*
6 *In quo loco fieri debeat executio iustitiæ.*
7 *Condemnati ad ignem,an sint viui comburendi?*
8 *Animal irrationale,quod aliquod maleficium commisit,an sit per carnificem morti tradendum?*
9 *Quando aliquis reperitur condemnatus pluribus pœnis*

pœnis corporalibus, quomodo sit facienda executio?

1 QVæro, quæ sit forma exequendi sententias corporales? Resp. quòd ex mandato iudicis reus consignatur collaterali, qui præest satellitibus, vt per ministrum iustitiæ illam exequi faciat, & ita seruatur. Si tamen condemnatio est capitalis, laudabilis est cõsuetudo, quod talis sententia intimetur condemnato per virũ religiosum, qui accõmodatis verbis reo mortem denunciat, illumq; hortatur ad patientiam, & pœnitẽtiam peccatorum suorum, & sacramenta ecclesiæ suscipiẽda: & vbi supplicium in alium diem differatur, mittuntur etiam alij viri religiosi, qui cum confortẽtur, prout etiam seruari attestatur Paris Put. de synd. fol. 208. in verbo, Condemnatio, c. 2. nu. 1. Marsil. in pract. cri. §. quoniam, post nu. 51. Et dicit Pract. Iod. cap. 150. nu. 3. quod in hac laudabili consuetudine omnes ferè conueniunt, quam ipse valdè eleganter exornat. Et quia hæc variè in diuersis locis seruantur, attendenda est consuetudo vniuscuiusq; prouinciæ.

2 Sed quid si reus nolit pœnitere, nec peccata sua confiteri? Dixi suprà q. 97. versic. Sed pone.

3 Sed quæro, nunquid capitaliter condemnatis dandum sit sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum? Resp. Ecclesia quidem permittit illud eis communicari, vt est tex. in c. quæsitum, 13. q. 2. Et ita tenent communiter DD. vt attestatur Ant. Gomes. c. 14. delictorum, post nu. 6. ver. Item adde, quod potest. Et dicit Pract. Iod. in d. c. 150. nu. 4. quod hunc laudabilem morem sequuntur hodie pleræque Romani imperij ciuitates, alijq; pij, deuotiq; magistratus. Sed in plæriſq; regionibus hoc non seruatur, & in specie in hoc Ducatu, neq; etiam in Gallia, vt attestatur Igneus in l. 1. in prin. n. 6. ff. ad Syll. neq; in Hispania, vt ait Gomes. in loco præalleg. Sciendum est tamen, quod vbi eis daretur, eo casu propter sanctissimi Sacramenti reuerentiã, nõ deberent illo die, quo communicant, vltimo supplicio affici. Extrema autem vnctio non debet dari capitaliter condemnatis. Ita dicunt DD. vt attestatur Gomez Arias super 2. lege Tauri nu. 67. & ita in practica obseruatur.

4 Sed pone, quòd in ciuitate nullus sit carnifex, siue minister iustitiæ, qui sentẽtiam capitalem, exequatur, nunquid poterit iudex propter publicam vtilitatem cogere aliquẽ hominẽ liberum, vt sit carnifex, siue executor, etiam quòd ipse in nihilo deliquerit? Resp. quòd sic, si est vilis persona. Item tenet Barto. in l. fi. §. Titius, nu. 3. ff. de pign. actio. quem sequuntur omnes, vt dicit Gaspar. Valas. in repe. l. Imperium, post nu. 17. ff. de iurisd. omn. iud. & refert Paris. Put. de syndic. fol. 324. nu. 5. quòd ita vidit obseruatum Bononię, q; scilicet captus fuit quidam peregrinus, licet videretur persona honesta, vt decapitaret quendam nobilem, q; (secundum eum) fuit malefactum: nam ad hoc officium non debent compelli, nisi personæ viles, puta, serui, & similes. Dicit aũt ibi Patis, quòd quando officiales capiũt aliquem seruum, vel mendicantem pro facienda iustitia, debent ei soluere mercedem quinq; aureorum, vt videtur tex. in l. Diuus. ff. de bon. damnat.

5 Quæro hic, ad quem pertineat expensa executionis iustitiæ, puta, furcarũ, carnificis, &c? Resp. quòd pertinet ad fiscum, Et ita decisum fuit per Capel. Tholos. de cis. 41. quod intelligẽ vt procedat, nisi adsit cõsuetudo in contrarium: puta, quia communitas loci esset in possessione furcas suis impensis erigendi, vt est in multis locis: nam eo casu non esset ab ipsa consuetudine recedendum.

6 Item quæro, in quo loco fieri debeat executio iustitiæ? Resp. quòd debet fieri in loco cõsueto, Et ita regulariter obseruatur, præterquam in famosis latronib⁹; Illi enim suspendendi sunt in loco, vbi grassati sunt, vt dicit tex. in l. capitaliũ, §. famosos. ff. de pœ. Et hoc, vt sint solatio consanguineis occisorum, & aliis terrorib. Aliqui tamen, etiam in non famosis, faciunt erigi furcas in loco, in quo furtũ est commissum, quod se vidisse sæpissimè obseruari attestatur Marian. in repet. ca. qualiter, & quando, nu. 260. & dicit Bal. in l. 1. C. de Nili agge. non rumpendis, in primis verbis, quòd ita fit in multis locis, prout etiã dicit Ang. de malefi. in verbo,

Vsq; ad locum se feciſſe obſeruari Perusij, quod tamen mihi non placet, neq; etiam placet Aug. ibi in Apoſtill. niſi eſſet enormiſſimum delictū, neq; ego id apud nos vidi vnquam obſeruari, niſi in graſſatorib. viarum prout fuit quidā Antonius Lambertus, qui in domo campeſtri robariam cōmiſerat, iuſſus enim fuit duci ad locum delicti, & ibi ſuſpendi 9. Nouemb. 1555. P.N. & alij multi. Benè dicit Boſſ. in tit. de exec. ſenten. quòd ita ſæpe fieri vidit, maximè tempore regis Gallorum, ſed eo tempore ego nōdum eram natus.

7 Vnum tamen in hoc propoſito notabis, quòd quanuis lege aut ſtatuto cauea tur, aliquem propter aliquod delictū eſſe flāmis comburendum, prout in crimine hæreſis, ſodomiæ, & falſi, & aliis, de quib⁹ dixi ſuprà, q. 68. vſus tamen obtinuit, vt prius ſtrangulētur q̄ comburantur. Et ita apud Chriſtianos ſeruari atteſtatur Did. lib. 2. reſolut. c. 10. nu. 9. in fi. Et hoc obſeruari etiam in relapſis verè pœnitentibus atteſtatur Simancas de hæret. c. 55. nu. 13. Et hoc ad euitandum periculum, ne propter lentum, & atrox genus mortis condemnatus fortè in deſperationē inducatur. Et ſi caſus cōtingeret, ita omnino ſeruabis, quidqd dixerit Corſ. in ſuis ſing. in verba, Pœna, vna tantum caſu excepto, ſ. quando damnatus propter hæreſim nollet pœnitere, neq; ad catholicam fidem redire: nam eo caſu vtiq; eſſet viuus exurendus, prout etiam in Hiſpania ſeruari affirmat Didac. in loco præalleg. poſt nu. 10. verſic. tandem in Hiſpania. Cum enim nulla ſit ſpes ſalutis, parum eſt de eius deſperatione curandum.

8 Quæro etiam, ſi animal irrationale aliquod delictum commiſerit, (ſi tamē preſuppoſita carentia rationis poteſt delictum appellari) puta, quia hominē interfecerit, vel huiuſmodi, nunquid debet iudex illud animal punire pœna mortis? Reſp. De iure dicendum eſt, q̄ non, nam merum imperium non exercetur in belluas. Et hæc eſt communis opi. vt dicit Sapia in l. Imperium, nu. 6. ff. de iuriſd. omn. iud. Sed de conſuetudine in multis locis ſeruatur contrarium. Et in ſpecie Guido Papæ deciſ. 278. Si animal, atteſtatur ſe vidiſſe in Burgundia quēdam Porcum ſuſpenſum in patibulo, eo quòd puerū occidiſſet. Cæterum hæc conſuetudo mihi nunquam placuit, neq; ego illam ſeruarem, niſi in vno caſu, quando, ſ. homo ſe cum beſtia carnaliter cōmiſcuiſſet: tunc enim propter deteſtationem criminis, & ad terrorem aliorum, ſi homo eſſet propterea ſuſpendendus, vel comburendus, pariter facerem ipſum animal irrationale, cum ipſo homine ſuſpendi, aut cōburi prout ēt hoc caſu ita cautum fuiſſe reperio in l. diuina, & pluries etiam obſeruatum, vt dixi ſuprà, hoc eod. lib. §. Fornicatio, verſ. Cum animali. Et ideo nō debuit iudicio meo, Ant. Cauiſ. in Apoſt. ad Arc. in §. item lex Iulia, poſt nu. 2. Inſt. de pub. iud. deridere quendam præpoſitum, qui, cum quidam alienigena cognouiſſet equam, & aufugiſſet, fecit abſcindi caput equæ, & in loco eminenti affigi, dicens, quòd erat ei iudulgendum, cum eſſet vir illiteratus & habuiſſet conſilium ab imperitis, quos ipſe peritos exiſtimabat: licet reuera vbi non eſſet etiam de homine ſupplicium ſimul ſumendum, ego fortè illud nō facerem. In aliis autem omnibus caſibus non recederem à communi Doctorum opinione.

Non eſt etiam hoc loco prætermittēda conſuetudo, quæ viget in nōnullis regionib. procedendi contra locuſtas, mures, limaces, & huiuſmodi animalia fructibus terræ damnum inferentia, ſuper qua in facti contingentia conſultus reſpondit Chaſſ. conſil. 1. valere huiuſmodi proceſſum, & anathematizationem contra eum prolatam, afferens nonnulla exempla, præſertim num. 124. & ſeq. quæ tamen apud nos nunquam vidi in practica obſeruari.

9 Vltimo quæro, ſi aliquis reperiatur cō demnatus pluribus pœnis, quomodo erit facienda executio? Reſp. Si ſunt pecuniariæ, omnes ſunt exequendæ. Et hoc non habet dubium, niſi vna abſorberet aliam, puta, quia poſt condemnationem pecuniariam ſuperuenerit confiſcatio bonorum: nam eo caſu, ſtatim ſecuta cōfiſcatione confuſæ ſunt oēs condemnationes, & mulctæ pecuniariæ, præcedentes, ſiue inflictæ ſint ex eodē delicto, ſiue ex diuerſis. Et ideo ſi reus haberet gratiā

à prin-

à principe pro delicto, pro quo fuisset cõdemnatus in pœnam mortis & confiscationis bonorum non posset retineri in actu approbationis gratiæ propter condemnationem pecuniariã prius contra eum secutã. Et hoc pluries decisum fuit per senatum. Si verò sunt pœnæ corporales: tunc, Aut sunt inter se compatibiles, puta, qa ex vna sentẽtia fuit condẽnatus in amputatione membri, & ex alia in pœnã mortis, Et tunc omnes sunt exequendæ, ita tamen vt incipiatur à minori, ſ. ab amputatione membri, & deinde inferatur vltimum supplicium, non aũt econuersò, vt videtur colligi ex gl. quæ reputatur singularis in l. omnes, in gl. fi. C. de de lat. lib. 10. Aut verò sunt incompatibiles inter se, puta, quia omnes sunt capitales, & nemo potest nisi semel mori. Et tũc est in arbitrio iudicis, exequi quam pœnam velit, & ita seruat cõmunis consuetudo, vt attestatur Angel. in l. nunquam plura, nu. 2. ff. de priua. delictis, & in l. 1. §. fi. ff. nil noua appe. pend. quem refert Anan. in c. fin. nu. 10. de colluſ. deteg. Cum enim oẽs illæ pœnę sint debitę fisco, seu iustitię ad publicam vindictam, potest iudex eligere quã vult: neq; posset hoc casu iudex dare electionem reo, vt habetur in l. aut damnum, §. perinde, vbi gl. in verbo, Permittens, ff. de pœnis, quã gl. pro singulari cõmendat Roma. sing. 131. Quæro an iudex. Vide quæ dixi suprà, q. 85. vers. Solet etiã. Et ideo si quis sit condẽnatus pro homicidio in amputatione capitis, & pro furto ad furcas, non debet fieri executio, vt prius suspendatur, deinde amputetur caput, sed iudex eligit quã pœnam vult exequi, & illa sola infertur. Si tamen essent plures condemnationes, cõtra aliquem in vna eadẽ sententia prolatæ, tunc sunt ordine suo exequendæ, prout videmus plærunq; reos forcipibus candentib. laniari, manum amputari & postea decapitari, & successiuè ẽt in frusta scindi, licet tales pœnæ non sint nisi in atrocissimis delictis imponendæ: minus enim, quàm fieri potest, sæuiendũ est in humana corpora, salua tamen semper iustitia.

QVAESTIO C.

SVMMARIVM.

1 *Cadauera damnatorum an possint deponi, & sepeliri?*
2 *Et an possint dari medicis ad anatomiam faciendam?*
3 *Et an si reus mortuus sit ante executionem, debeat nihilominus eius cadauer suspendi?*
4 *Et quid faciendum sit de vestibus damnatorum?*

1 VLtimò quæro, facta executione capitali, quid faciendũ sit de cadaueribus damnatorũ? Resp. de iure ciuili habemus titulum, ff. de cadaueribus punitorum, in quo habes quòd non licet ea sepelire, nisi habita licentia à principe, præsertim si sunt damnati ob crimen læsæ Maiesta. De iure autem canonico possunt corpora damnatorum sepeliri, vt est text. in ca. quæsitum, 53. q. 2. Et dicit Chass. super cõsuet. Burg. fol. 94. post num. 5. quòd ita in Italia obseruatur, in Gallia verò seruatur ius ciuile, Sed (vt ipse fatetur) melius faciunt Itali, quàm Galli. Hoc tamen intellige, vt fiat habita prius licentia à iudice, aliàs enim non solent deponi, neq; tradi sepulturæ. Et ita declarant communiter Doctores, vt dicit Anton. Gomes, ca. 14. delictorum, nu. 8. prout etiam seruatum fuit in sacratissimo corpore Saluatoris nostri, qui de licentia Pilati præsidis fuit à cruce depositus, & traditus sepulturæ, Ioan. 24. Benè verum est, quòd quandoq; condemnati propter immanitatem criminis, puta, læsæ Maiest. & etiam aggressores publicarum viarum solent, postq̃ suspẽsi sunt, relinqui in loco patibuli, vt cæteris sint exemplo, & terrori, quod etiam teste Igneo in l. 1. §. si sibi manus, post num. 49. ff. ad Sylle. plerunq; Gallia obseruat, vt scilicet insignium latronum cadauera membratim diuisa, in locis, vbi frequentius grassati sunt, pendere permittantur.

2 Quærò, nunquid cadauer puniti possit dari medicis ad faciẽdam anatomian? Resp. Bart. in l. fin. ff. de cada. pun. posuit hanc quæstionem, & eam nõ decidit, sed relinquit cogitandum. Ego non reperio hoc in iure decisum, sed de consuetudine passim obseruatur, quòd dãtur huiusmodi corpora medicis, habita tamen prius licentia à principe vel senatu. Et ita practicari attestatur Bertach. in verbo, Cadauera, nu. 5. Et refert Anton. Gomes,

c.14.delictorum,in fi.quod de anno 1550. Carolus V.Imperator perquisiuit votum Vniuersitatis Salmaticensis, an hoc liceret facere : & Vniuersitas respondit, quòd sic.

3 Item quæro, an si reus moriatur ante executionem, debeat eius cadauer suspendi?Dixi suprà quæst.51.versic.Sed hic incidenter.

4 Quæro etiam, quid faciendum sit de vestibus damnatorum?Resp.Bartol. in l. diuus,ff.de bon.damn.dicit,quòd debet eorum precium conuerti in expensas necessarias officij,puta,in persequendo malefactores,& huiusmodi. Ego puto in hoc seruandam esse consuetudinem prouinciæ:& quid obseruetur in Francia,habes apud Boër.decis.349. post num.5.Apud nos autem seruatur,quòd vestes viles,quibus indutus est condemnatus,tempore,quo afficitur vltimo supplicio,præter eas cum quibus est honestè sepeliendus,sunt carnificis:præciosæ verò distribuuntur inter milites,siue satellites,prout etiam inter ipsos distributæ fuerunt vestes Saluatoris nostri tempore sacratissimæ suæ passionis, cuius merito nos ad cœlestia gaudia perducat, illiq́ue sit laus, & gloria in sempiterna seculorum secula, Amen,Amen.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM LOCVPLETISSIMVS.

A.

ABIVRATIO. Abiurans hæresim euitat pœnam ignis. §. Hæresis. pag. 35. versic. 8.
Et an sit nihilominus condemnandus ad perpetuos carceres, ibid.
Et an possit hæc etiam pœna commutari, ibid.
Et an per iudicem laicum, §. fin. q. 96. vers. Quæro etiam, 394. ver. 7.
Et an abiurans euitet pœnam confiscationis bonorum, §. Hæresis. 35. ver. 8.
Et vsque ad quod tempus permissa sit abiuratio, ibid. pag. 35. ver. 9.
Abolitio. Abolitio generalis siue decretum gratiosum an trahatur ad delicta futura, §. fin. q. 59. 296. v. 11
Et an ad delicta cõmissa sub spe ipsius decreti, ib. v. 12.
Et an ad crimen falsi, ibid. ver. 13.
Et an prosit carceratis, & iam condemnatis, ibi. v. 14.
Abolitio, quæ fit propter desistentiam accusatoris, an impediat, quò minus iudex in causa procedere possit. §. fin. q. 51. 256. ver. 11.
Et an eo casu opus sit noua instantia. §. fin. quæst. 58. pag. 279. ver. 3.
Et an non obstante huiusmodi abolitione possit adhuc aliquis tertius accusare, ibid. 280. v. 4.
Abolitione secuta per mortem accusatoris, an possint eius hæredes accusationem ipsam prosequi, § fin. quæst. 51. pag. 256. ver. 9.
Et an eo casu possit iudex processum perficere, ibid.
Et an possit aliquis alius accusationem ipsam prosequi, ibid. ver. 10.
Abortus. Abortum procurans an sit pœna mortis puniendus. §. fin. q. 68. 330. ver. 2.
Et quid si partus non erat animatus, ibid.
Absens non potest de iure communi diffinitiuè condemnari, § fin. q. 44. in princ. 230.
Et quid si crimen iam sit liquidatum, ibid.
Et an contra absentem recipi possint testes ad perpetuam rei memoriam. 231
Et an debeant eius bona annotari, ibid
Et quid de consuetudine obseruetur, ibid. vers. 3. vide infrà, Contumax.
Absentia an possit per procuratorem allegari. §. fin. q. 32. pag. 186. ver. 11. & 17.
Absentia multiplex est, §. fin. q. 34. in princ. 194.
Et quid si non allegetur in specie aliqua causa absentiæ, ibid. ver. 3.
Et an allegãs absentiam tenetur eam probare, ibi. v. 4.
Absolutio. Accusatore non probante reus est absoluendus. §. fin. q. 62. 305. ver. 1.
Et quæ sit forma, & effectus huiusmodi absolutionis, ibid. ver. 2.
Absolutus semel de crimine non debet pro eo vlterius molestari. §. fin. q. 57. 274. v. 1.
Et quid si fuit absolutus, non quia crimen non commisserit, sed quia non fuerit probatum, ibid. ver. 2.
Et in dubio ex qua causa præsumatur absolutus, ibid. vers. 3.
Et quid si fuit absolutus rebus stantibus, §. fin. q. 62. pag. 305. ver. 2.
Et an tertius, qui primam accusationem ignorauit, possit non obstante absolutione iterum accusare. §. fin. q. 57. 275. ver. 4.
Et quid si primus accusator præuaricatus fuit, ib. v. 5
Et quid si processum fuit per inquisitionem, ibid. v. 7.
Et quid de iure canonico, ibid. 276. v. 8.
Et quid si secuta fuerit absolutio per viam dispensationis, ibid. ver. 9.
Et quid si secuta fuerit in foro pœnitentiali, ibi. v. 10.
Et an absolutio secuta in foro ecclesiastico prosit coram iudice laico, ibid. ver. 11.
Absolutus de crimine an possit accusatorem suum reaccusare. §. fin. q. 14. 127. v. 14.
Accusatio quid sit. §. fin. q. 12. 115. v. 1.
Et an sit remediũ ordinarium. §. fi. q. 3. 91. v. 3. & 6.
Et an sit actio, q. 12. 116. ver. 3.
Accusationis forma quæ sit, ibid. ver. 6.
Accusatio an debeat fieri in scriptis, ibid. ver. 7.
Et quæ in ea requirantur, ibid. ver. 8.
Et an si omittantur, accusatio sit ipso iure nulla, ibid. pag. 117. ver. 9.
Et an locus notorius debeat per confines designari, ibi. ver. 12.
Et an dies sit exprimẽdus in accusatione. ibi. 118. v. 13.
Et quid si dies expressus non probetur, ibid. ver. 14.
Accusator an teneatur se subscribere, ad pœnam talionis, ibid. 119. ver. 15. & 19.
Et quæ sit forma inscriptionis, ibid. ver. 16.
Et an de consuetudine subscriptio obseruetur, ibid. ver. 17.

Et quid de iure canonico, ibid. ver.18.
Accusans de adulterio an teneatur se inscribere ad pœnam talionis, ibid. 120.v.19.
Et an mulier teneatur se subscribere, ibid. ver.20.
Conclusio libelli an in accusatione requiratur, ibid. ver.21.
Plures an possint eundem in vno libello accusare. §. fin.q.13. 121.ver.1.
Et an plures possint simul accusari, ibid. ver.2.
Et an vnus possit de plurib. criminibus eodem tempore accusari. §. fin.q.16, 131.ver.3.
Et an separatim. §. fin.q.13. 121.ver.4.
Et an superfedendum sit in vno, donec super alio cognitum sit, ibid. ver.5.
Accusare possunt omnes, qui à iure prohibiti non reperiuntur. §. fin.q.14. 122.ver.1.
Et quid si suam vel suorum iniuriam prosequantur, ibid. ver.2.
Accusatus de crimine an possit accusatorem suum, vel alium accusare, ibid. 125.ver.12
Et an possit illum ciuiliter reconuenire. §. fi. quæs.2. pag.90. ver.3.
Accusati nomen inter reos receptum quando dicatur. §. fin.q 14. 126.ver.13.
Accusare an quis possit nomine alieno, ibid. 128.v.24.
Accusatus infamis an possit contra accusatorem infamiæ exceptionem opponere. §. fin.q.15. 129.v.3.
Accusatore minus idoneo existente, si pars non opponat, an processus valeat, ibid. 130.v.4.
Quis in accusando præferendus sit, ibid. ver.6.
Accusari an possit qui pro delicto pœnitentiam fecit. §. fi. q.16. 131.ver.5.
Accusare de priuato crimine an possit ille, cuius non interest. §. fin.q.17. 132.ver.2.
Et quid si pro tali crimine priuato imposita sit pœna pecuniaria fisco applicanda, ibid. 133.ver.3.
Quomodo de iure communi in iudicio accusationis sit procedendum. §. fin.q.18. ibid. ver.1.
Accusator an teneatur fideiubere de lite prosequenda, & pro expensis, ibid. 134.ver.2.
Et an teneatur iurare de calumnia, ibid. ver.3.
Et an teneatur simul cum accusato carceres ingredi, ibid. ver.4.
Accusatori an sit danda copia processus. §. fin. quæst. 49. pag.258. ver.10.
Accusatio criminalis tollitur spacio viginti annorum. §. fin.q.51. 254.ver.1.
Et si delictum sit reiterabile, quando incipiat illud tempus currere, ibid. 355.v.3.
Accusatore mortuo an extinguatur iudicium criminale, ibid. 256.ver.9.
Et an ipsius hæredes, vel alius volens accusare, sit admittendus, vel possit iudex processum prosequi, vide suprà, Abolitio.
Accusato mortuo cessat criminale iudicium. §. fin.q. 51. pag.256. ver.12.
Et quid in criminibus exceptis, ibid. ver.13.
Et quid in crimine hæresis. §. Hæresis. 38.v.21.
Et quid in crimine læsæ Maiestatis. §. Læsæ Maiestatis. 69.ver.16.
Et quid si agatur de pœna amissionis bonorũ, vel alia pecuniaria. §. fin.q.51. 256.ver.14.
Et an eo casu requiratur, quòd ante mortem rei secuta fuerit declaratio criminis, ibid.
Et an accusati mortui cadauer possit decapitari, vel suspendi, vide infrà, Cadauer.
Et an hæres teneatur ex delicto defuncti, vide infrà, Hæres.
Accusator, qui accusationem non probat, an sit in expensis condemnandus, vide infrà, Calumniator.
Accusare an quis cogi possit, vide infrà, Iudex.
Et quid si probatum sit crimen, sed non qualitas criminis in accusatione deducta. §. fi.q.66. 326.v.4
Et quid si accusator offerat se velle stare cũ reo in tortura. §. fin.q.63. 309.ver.7.
Et quid si offerat probationem per duellum, ibi. v.8.
Accusator desistens ab accusatione, qua pœna puniatur. §. fin.q.58. 280.ver.3.
Accusatio criminalis, & actio ciuilis quando simul concurrere possint, vide infrà, Actio.
Accusatio & inquisitio, an simul concurrere possint, & an accusatore superueniente cesset iudicium inquisitionis, vide infrà, Inquisitio.
Acta facta in iudicio ciuili, non faciunt fidem in criminali. §. fin.q.54. 267.ver.2.
Et quid si iudicium ciuile fuerit intentatum super crimine, ibid. ver.3.
Actio ciuilis, & accusatio criminalis quando simul concurrere possint. §. fin.q.2. 89.ver.1.
Et quid si criminalis intentetur principaliter, & ciuilis incidenter, ibid. ver.2.
Et an post intentatũ iudicium criminale, actor possit intentare iudicium ciuile ex diuersa causa. 60.v.3
Et an reus conuentus ciuiliter, possit contra actorem criminaliter agere, ibid. ver.4.
Et quid econuerso, an conuentus criminaliter, possit contra accusatorem intentare actionem ciuilem, ibid. ver.5.
Et an absoluto vno iudicio, scilicet, ciuili vel criminali, possit deinde agi alia via, ibid. ver.7.
Quomodo procedatur in delictis per viam accusationis. § fin.q.19. 135.ver.1.
Admissio ad nouas defensiones per quem concedi possit. §. fin.q.94. 400.ver.12.
Aduocatus fiscalis an si succumbat in iudicio inquisitionis, sit in expensis condenandus. §. fin.q.10. 114.v.5.
Aduocati reorum, an debeant esse præsentes eorum examini. §. fin.q.45. 138.ver.12.
Et an quando examinantur in tormentis. §. fi.q.64. pag.320. ver.35.
Aduocatus an possit patrocinari pro hæretico, vide infrà, Hæresis.
Adulterium. Accusatio adulterij multipliciter proponi potest. §. Adulterium. 5.ver.1.
Adulterium quot modis committi possit, ibid. ver.2.
Et an cum meretrice nupta dicatur committi adulterium, ibid. 6.v.3.
Adulterium an sit crimen priuatum, ibid. ver.4.
Adulterium an possit probari per testes singulares, §. fin. q.53. 265.ver.18.
Adulterium an possit puniri per iudicem ecclesiasticum. §. fin.q.37. 215.ver.3.
Adulterij pœna quæ sit. §. Adulterium. 6.ver.7.
Et an habeat locum in sponsa, ibid. 7.ver.9.
Adulterium pluries cum vna committens an dicatur plura adulteria commisisse, ibid. 8.ver.11.

Adulter in actu adulterij deprehensus potest à patre impunè occidi.§.Homicidium. 53.v.48.
Et an à marito,ibi. 54.ver.49.
Et quid si adulter sit clericus,ibid.
Et quid in sponso per verba de futuro,ibid.
Et an adulter licitè occidi possit in foro conscientiæ, ibid. 54.ver.50.
Et an pater, vel maritus possint alteri mandare, vt adulterum interficiat, ibd. ver.51.
Propter Adulterium agi potest ad separationem thori.§.Adulterium. 8.ver.12.
Et an teneatur eo casu maritus dotem vxori restituere,ibid. ver.13.
Et quid si deinde compertum fuerit matrimonium fuisse nullum,ibid. 9.ver.14.
Vxor propter Adulterium amittit dotem, ibid. v.15.
Et an in præiudicium patris, vel filiorum suorum, pag.10. ver.19.
Et an amittat etiam bona parafernalia,ibi. 9.v.15.
Vxor an amittat dotem propter osculum,ibid. v.16.
Et an facta separatione thori propter adulterium teneatur maritus alere vxorem,ibid. ver.17.
Maritus sciens vxorem esse adulteram, si cum ea se carnaliter commisceat, an videatur illi adulterio remisisse,ibid. ver.18.
Adulterij exceptio in causa ciuili repetitionis dotis quando, & per quos opponi possit,ibid. 10.ver.19.
Adulterij crimen quinquennio præscribitur,ibi.ver.20.
Accusans de adulterio,an teneatur se inscribere, vide suprà,Accusatio.
Super crimine adulterij an possit fieri pax siue transactio,vide infrà,Pax.
Affectus an puniri debeat effectu non secuto.§.fin.q.92. pag.395. ver.1.
Et quid in atrocissimis,ibid. 396.ver.2.
Et quid in assassinio.§.Assassinium. 11.ver.7.
Et quid in homicidio.§.Homicidium. 60.v.74.
Et quid in veneficio,ibid. 43.ver.13.
Et quid in sodomia.§.Sodomia. 79.ver.8
Et quid si non fuerit deuentum ad actum proximum. §.fin.q.92. 397.ver.3.
Affinis in causis criminalibus an possit testificari.§.fin.q 24. 156.ver.12.
Alea. Alearum ludus prohibitus est, vide infrà,Ludus.
Alienatio facta à delinquente post delictum,an per fiscum rescindi possit,vide infrà,Bona.
Statutum prohibens bona alienari in forensem, vide infrà,Statutum.
Amor in delictis an excuset.§.fin.q.60. 295.v.10
Animal irrationale,quod aliquod maleficium commisit, an sit morti tradendum.§.fin.q.99. 412.ver.8.
Animus deliberatus ex quibus coniecturis colligi possit. §.Homicidium. 42.ver.9.
Annotatio bonorũ quando fieri debeat, vide infrà,Bona.
Antiquitas delicti an prosit delinquenti.§.fi.quæst.60. pag.302. ver.32.
Aperiens,& desigillans literas alienas incidit in crimen falsi § Falsum. 19.v.26.
Apostata quis dicatur.§.fin.q.78. 354.ver.4.
Et an apostata admittatur ad pœnitentiam, vt hæreticus,ibid.
Monachus vagabundus, qui tamen non dimittit habitum propriæ religionis,an dicatur apostata.ibid.
Appellatio in causis criminalibus quibus casibus admittatur.§.fin.q.94. 398.ver.1.
Et quid si reus sit confessus,& conuictus,ibid.
Et quid de iure canonico,ibid.
Et quid si delictum sit notorium,ibid. 399.ver.2.
Statutum tollens appellationem in causis criminalibus an valeat,ibid. ver.3.
Appellatio vnius in causis criminalibus an prosit alteri, ibid. ver.4.
In causis criminalibus quilibet potest pro condemnato appellare,ibid.ver.Regulariter.
Et an etiam clericus,ibid. ver.5.
Appellatione pendente si reus decedat,an sit locus confiscationi bonorum,ibid. 400.ver.7.
Et quid si decedat pendente tempore ad appellandum, ibid. ver.8.
Arbitrium iudicis quid possit. §.fin.q.31.ver.Arbitrio atque alia. 176.
Et ã iudex possit arbitrari pœnã mortis,vi.inf.Iudex.
Archiepiscopus delinquens à quo sit puniendus,§.fina.q. 35. 198.ver.12.
Et an episcopus possit punire archiepiscopum delinquentem in sua diocœsi,ibid. 199.ver.14.
Arma noua quæ quis vendiderit, aut emerit,fisco applicantur.§.fin.q.79. 361.ver.3
Statutum probibens deferri arma,quomodo sit intelligendum.§.fin.q.82.Statuto sexto. 368.
Clericus arma deferens an possit per iudicem laicum spoliari & puniri.§.fin.q.36. 208.ver.26.
Ascendens cum scalis de nocte ad domum alterius punitur pœna mortis.§.q.68. 331.ver.4.
Asscribens sibi legatum in testamento incidit in pœnam falsi.§.Falsum. 19.ver.27.
Et quid in testamento nuncupatiuo,ibid.
Assassinus propriè quis dicatur.§.Assassinium. 10.v.1.
Et an ad hoc vt quis tanquam assassinus puniri possit requiratur quòd probatum fuerit occisum fuisse Christianum,ibid. ver.2
Et an episcop.committens assassinium incidat in pœnas cap.1.de homicid.ibid. ver.3
Assassinij pœna quæ sit,ibid. 11.ver.4.
Assassinus an sit tutus immunitate ecclesiæ, si ad eam confugiat,ibid. ver.5.
In crimine Assassinij minores probationes requiruntur,quàm in aliis criminibus,ibid. ver.6.
In crimine Assassinij an puniatur affectus etiam non secuto effectu,ibid. ver.7.
Clericus Assassinus an possit à iudice laico puniri.§. fin.q.36. 209.ver.29.
Et an hoc casu requiratur solennis degradatio,ibi.v.30
Et an sententia declaratoria. 210.ver.31.
Et an talis clericus Assassinus sit tradendus curiæ seculari non expectata incorrigibilitate,ibid.ver.32.
Assistens maleficio an dicatur præstare auxilium. §.fin. q.90. 394.ver.8.
Auxilium præstans malefico an sit puniendus eadem pœna,qua principalis.§.fin.q.90. 392.ver.1.
Et quid si delictum fuerit animo deliberato paratum ibid. 393.ver.2.
Et an præstans auxilium post maleficium dicatur propriè Auxiliator,ibid.
Et an in inquisitione expresse sit facienda mentio de auxilio,ibid. ver.3.

Et quan-

Et quando sunt plures duobus, an sufficiat dicere in inquisitione, quòd alter alteri auxilium præstitit, ibid. ver.4.
Et an requiratur, quòd dicatur in specie, quòd præstiterint auxilium assistendo, ibi. ver.5.
Et an priusquam procedi possit de auxilio, necesse sit, quòd constet de principali delinquente, ibi. 394.v.6
Et an si delinquens alias fuisset delictum commissurus, debeat auxiliator mitiùs puniri, ibid. v.7.

B.

Bannitus an possit de iure communi impunè offendi. §. Homicidium. 54.ver.52.
Statutum permittens Bannitum impunè offendi an valeat, vide infrà, Statutum.
Bannitus in contumaciam an dicatur bannitus ex maleficio. §. fin.q.71. 339.ver.5.
Et an sit infamis. ibid.
Bannitus an possit esse testis, ibid. ver.6.
Bannitus an amittat patriam potestatem, ibi. 340.v.7.
Bannitus an possit testari, & capere ex testamento, ibid. vers.8.
Bannitus an efficiatur seruus pœnæ, ibid. ver.10.
Bannitus ab vna ciuitate an censeatur etiam bannitus ab aliis cum ea fœderatis, ibid. ver.11.
Banniti huius temporis an æquiparentur deportatis, vel relegatis, ibid. ver.12.
Bannitus frangens fines exilij qua pœna puniatur, ibid. pag.341. ver.13.
Bannitus arbitrio iudicis, an eo mortuo, vel ab officio recedente, sit liberatus, ibid. ver.14.
Bannitus semel an iterum possit accusari, & banniri. §. fin.q.16. 131.ver.4.
Et an eo casu possit se per procuratorem defendere. §. fin.q.32. 187.v.12.
Et an ei concedi debeat saluus conductus, ibid. v.13.
Baunitus an dicatur vagabundus. §. fi.q.39. 226.v.9.
Bannitus & condemnatus in contumaciam, an ex eo solo potuerit sine aliis indiciis torqueri. §. fi. quæst.64. pag.1. ver.11.
Bannitus & condemnatus in contumaciam, si veniat in fortiam officialis, an statim sit contra eum facienda executio condemnationis. §. fin.q.96. 404.ver.3.
Et an eo casu debeat iudex prius inquirere de veritate crimiuis, ibid. ver.4.
Et quid si baanitus velit contra bannum aliquam exceptionem proponere, ibid. 405.ver.5.
Et an sit ad nouas defensiones admittendus. §. fin.q. 94. 400.ver.12.
Et an possit iudex exequi sententiam contra bannitum, qui per vim conductus fuerit in eius territorium. §. fin.q.96. 405.ver.6.
Barataria, vide infrà, Iudex.
Bladum emens causa reuendendi punitur in 20. aureis. §. fin.q.30. 262.ver.2.
Statutum quod Blada non conducantur extra territorium, vide infrà, Statutum.
Blasphemia quid sit. §. Blasphemia. 12.ver.1.
Et an dicere, Al dispetto di Dio, sit blasphemia, ibid. vers.2.
Blasphemiæ pœna quæ sit, ibid. ver.3.
Et an in crimine blasphemiæ admittatur repulsa testium, ibid. 13.ver.4.
Et an blasphemans per iracundiam excusetur, ib.v.6.
Et an consuetudo prouinciæ blasphemantem excuset, ibid. ver.7.
Bona delinquentis annotari debent. §. fi.q.44. 231.v.2.
Et quid de consuetudine seruetur, ibid. ver.3.
Et an si reus intra annum compareat, recuperet bona annotata, ibid. 232.v.5.
Et an eo casu teneatur probare innocentiam suam, pag.233. ver.6.
Bonorum confiscatio in quibus casibus locum habeat. §. fi.q.78. 352.ver.1.
Et an dispositio auct. bona damnatorum corrigat iura antiqua, per quæ est imposita bonorū confiscatio, ibi.
Et an dispositio auct. bona damnatorum corrigat dispositionem auct. incestas. §. Incestus. 61.ver.2.
Bona prohibita alienari an veniant in confiscatione bonorum. §. fin.q.78. 354.ver.10.
Et quid si nō sit expressum fideicommissum in casum alienationis, ibid.
Et quid si prohibitio facta sit ad tempus, fauore ipsius prohibiti, ibid.
Bona alienata per delinquentem post delictum commissum an veniant in confiscatione bonorum, ibidem. pag.356. ver.16.
Et quid si fraus interuenit, ibid.
Et quomodo probetur fraus, ibid. 357.ver.17.
Et quid si ex eo delicto non sit imposita ipso iure bonorum confiscatio, ibid. ver.18.
Et quid si alienatio facta sit post accusationē, ibi. v.19
Et quid si facta sit post sententiam, ibid. ver.29.
Et quid si reperiatur precium bonorum venditorum in bonis confiscatis, an possit emptor molestari, ibi. pag.358. ver.22.
Et an in confiscatione veniant bona post sententiam acquisita, ibid. ver.24.
Et an sententia confiscationis trahatur ad bona sita extra territorium, ibid. 359.ver.27.
Et quid in bonis mobilibus, ibid.
Bona delinquentis an sint fisco tacitè hypothecata, ibid. pag.360. ver.32.
Bona vacantia ad fiscum pertinent, & an eo casu teneatur fiscus legatariis, & creditoribus satisfacere, vide infrà, Fiscus.
Bona pro quibus quis tacitè accommodat fidem defuncto, de eis restituendis alicui incapaci, fisco applicantur. §. fin.q.79. 361.ver.7.

C.

Cadauer delinquentis, qui ante sententiam vel executionem mortuus est, an debeat decapitari, vel suspendi. §. fin.q.51. 257.ver.15.
Cadauera damnatorum an possint sepeliri sine licentia. §. fin.q.100. 413.ver.1.
Et an possint dari medicis ad faciendam anatomian, ibid. ver.2.
Calumniator an sit in expensis condemnandus. §. fin.q. 62. 306.ver.4.
Et an eo ipso quòd accusator non probat accusationem, præsumatur, ibid. 307.ver.6.
Et an iuramentum calumniæ excuset ab hac præsumptione, ibid. ver.7.
Et quid si reus accusatorem interroget, an velit vti querela, ibid.
Et an si accusator habet pro se famam, vel alia indicia, excusetur à calumnia, ibid. ver.8.

Calumniator an possit ex eodem processu condemnari, an autem nouo processu opus sit, ibid. 308.ver.9.
Aduocatus fiscalis denunciator, & instigator an sint propter calumniam in expensis condemnandi, vide in suis locis.
Camera fiscalis, vide infrà, Fiscus.
Captura an statim contra reum concedi possit porrecta accusatione, an autem legitima debeant indicia præcedere. §. fin. q. 28. 162.ver.2.
Capturã an præcedere debeat cõmissio iudicis, ib. 164.v.7
Captura an committi possit parti offensæ, ibi. 165.v.8.
Familia officialis an possit detinendum, si resistat, imnè interficere. §. fin. q. 29. 165.ver.1.
Capiens delinquentem recuperare potest à fisco omne id, quod expendit in eo capiendo, ibid. 166.ver.7.
Delinquens si fugiat in aliam iurisdictionem, an in ea capi possit à filia eum insequente. 167.v.10.
Delinquens qui ad ecclesiam confugit, non est ab ea violenter extrahendus. §. fin. q. 30. in princ. ibi.
Et quid si sit iuxta ecclesiam per 40 passus, ibidem, pag. 168. ver.2.
Et quid si aufugerit in palatium episcopi, ibid. v.3.
Et quid si ecclesia nondum sit consecrata, ibid. v.4.
Et quid si sit interdicta, ibid. ver.5.
Et quid si sit destructa, ibid. ver.6.
Et quid si quis delinquat in vna ecclesia, & confugiat in aliam, ibi. ver. Sed quid si aliquis. 171.
Et quid in oratoriis priuatis, ibid. 169.ver.7.
Et an omnes delinquentes gaudeant hac immunitate, ibid. ver.8.
Et an raptores virginum, ibid. ver.10.
Et an homicida proditorius, ibid. ver.11.
Et an homicida animo deliberato, ibid. 170.v.12.
Et an ille, qui ex insidiis alium interfecit. ver.13.
Et an fures, ibid. ver.14.
Et an illi, qui in ecclesia delinquunt, ibid. 171.v.15.
Et an clerici, ibid. ver.16.
Et an Iudæi, ibid. ver.17.
Et an excommunicati, ibid. ver.18.
Et quid si delinquens iam insequente familia à locis prophanis, in ecclesiam se receperit. 172.ver.19.
Et an possit iudex secularis propria auctoritate delinquentem ab ecclesia extrahere, ibid. ver.20.
Et an possit ponere custodes, vt delinquentem in ecclesia obsident, ibid. ver.21.
Et an immunitas ecclesiæ prosit reis iam condemnatis, ibid. ver.22.
Et an delinquens extractus ab ecclesia possit puniri corporaliter, ibid. 173.ver.23.
Delinquens confugiens ad sacerdotem portantem sacram eucharistiam an possit capi, ibid. ver.24.
Delinquens an possit extrahi à scholis, ibid. v.25.
Et an à domibus Cardinalium, ibid. ver.26.
Et an à statuis Principum, ibid. ver.27.
Clericus an possit capi per laicum, vide infrà, Cleric.
Capi reus an possit pendente termino citationis. §. fin. q. 31. 181.ver.25.
Carcer. Reus in quibus casibus sit in carcerem coniiciendus. §. fin. q. 46. 141.ver.1.
Et quid si à carceratione appellet, ibid. ver.2.
Carceris fabricatio ad quem pertineat, ibid. ver.3.
Custos carceris tenetur singulo mense notam carceratorum iudici deferre, ibid. ver.4.
Quid facere debeat custos carceris, si aliquis ex carceratis moriatur, ibid. ver.5.
Carceratus si ex carcere aufugiat, an habeatur pro confesso. §. fin. q. 21. 146.ver.25.
Et quid si non erat iustè detentus, ibid.
Et qd in eo, qui aufugit è carcere priuato, ib. 147.v.27
Et quid si carceratus aufugiat ostio existente aperto. ibid.
Et quid si post fugam statim ad carceres reuertatur. ibid. ver.28.
Carcer an dicatur species torturæ, & an confessio facta in carcere dicatur extorta metu tormentorum. §. fin. q. 64. 319.ver.32.
Carcer priuatus prohibitus est sub pœna capitis. §. fina. q. 68. 334.ver.32.
Et quid si captus sit ex iusta causa, ibid.
Et an Cardinalibus licitum sit tenere priuatum carcerem, ibid.
Carceratus an possit contrahere. §. fin. q. 46. 242.v.6.
Carceratus in vno loco an possit in alio condemnari. §. fi. q. 34. 195.ver.7.
Carceris perpetui pœna apud laicos non est in vsu, sed tantum apud ecclesiasticos. §. fin. q. 70. 383.ver.4.
Cardinalis si delinquat, Papa est eius iudex competens. §. fin. q. 25. 198.ver.10.
Papa solus an possit deponere Cardinalem sine consensu collegij, ibid. ver.11.
Cardinalis si obuium habeat condemnatum, qui ad supplicium ducitur, an possit eum liberare. §. fina. q. 98. pag. 409. ver.5.
Cardinalibus an licitum sit tenere priuatum carcerem. §. fin. q. 68. 334.ver.32.
Cardinalium domus an gaudeant priuilegio, vt in eis capi nemo possit. §. fin. q. 30. 173.ver.26.
Cardinalem offendens an dicatur committere crimen læsæ Maiestatis. §. Læsæ Maiest. 66.ver.4.
Cardinalem offendens est excommunicatus. §. fin. q. 77. pag. 350. ver.21. & 23.
Contra Cardinales an requiratur maior numerus testium, quam contra alios. §. fin. q. 66. 327.ver.5.
Carnifex. Iudex an possit aliquem cogere, vt carnificis officium exerceat. §. fin. q. 99. 411.ver.4.
Castrans seipsum, vel castrari faciens punitur pœna mortis. §. fin. q. 68. 331.ver.7.
Casus. Homicidium casu commissum quando dicatur. §. Homicidium. 40.ver.2.
Causa quando dicatur ciuilis, & quando criminalis. §. fi. q. 1. in princ. 86.ver.1.
Et quid si agatur ad pœnam extraordinariam, ibid. pag. 88. ver.3.
Et quid si nulla præcedat accusatio, ibid. ver.4.
Et quid si agatur per viam exceptionis. §. fina. q. 19. pag. 135. ver.2.
Causæ criminales an possint delegari. §. fina. quæst. 41. pag. 227. ver.1.
Causa an sit exprimenda in sententiis criminalibus. §. fin. q. 93. 397.ver.2.
Et quid quando iudex minuit pœnam à lege, vel statuto impositam. §. fin. q. 85. 383.ver.10.
Causa quælibet etiam iniusta excusat à dolo, & à pœna. §. fin. q. 60. 299.ver.22.
Causa an sit exprimenda in citatione, vide infrà, Citatio.
Cautio iuratoria interponitur, quando reus detentus fideius-

fideiussorem inuenire non potest.§.fi.q.46.243.v.14
Et quomodo probetur, quòd quis non reperit fideiussorem,ibid. 244.ver.15.
Viri illustres an sint relaxandi absq; fideiussione cum sola iuratoria cautione,ibid. ver.16.
Cautio de non offendendo, vide infrà, Fideiussio.
Cedere bonis an possit reus in causa criminali pecuniariter condemnatus.§.fin.q.95. 402.ver.5.
Citatio.Citari debet reus ante omnia in causis criminalibus.§ fin.q.31.in princ. 174.v.1.
Et quid si princeps procedat contra subditum,ibi.v.2.
Et quid in sententia declaratoria censuræ,ibi. ver.3.
Citatio in causis criminalibus an fieri debeat de speciali commissione iudicis,ibid. ver.4.
Et an in citatione sit exprimẽda causa,propter qi am reus citatur,ibid. ver.5.
Et an in citatione possit apponi pœna, ibi. versi.Item quæro. 175.
Et an in citatione inseri debeat totus tenor libelli,ibi. ver.7.
Citatio qualiter reo intimari debeat,ibid. 179.ver.15.
Et an sufficiat,quòd intimetur ad domum,ibid.
Et an requiratur, quòd prius facta sit perquisitio rei citandi per ciuitatem,ibid. 180.ver.17.
Et an sit reo danda copia citationis,ibid. ver.18.
Iudex an possit citare subditum suum extra territorium,ibid. ver.16.
Et quid si degat sub alio præside prouinciæ. ver.20.
Vagabundus quomodo citari debeat,ibid. 181.v.21.
Vnica citatio an in causis criminalibus sufficiat,ibid. ver.22.
Citatio peremptoria in criminalibus,an requiratur,ibi. ver.23.
Fiscus & accusator, an in causis criminalibus citari debeat,ibid. 182.ver.24.
Et an promotor inquisitionis, siue instigator.§.fin.q. 10. 113.ver.4.
Reus an sit citandus, quando crimen est notorium.§. fin.q.9. 110.ver.4.
Et an regulariter reus sit citãdus,quando contra eum assumuntur indicia.§.fin.q.11. 114.ver.2.
Et an pars offensa,ibid. 115.ver.3.
Reus contumax an sit citandus ad sententiam.§.fin. q.44. 234.ver.13.
Ciuile iudicium quando dicatur.§.fin.q.1. 87.ver.2.
Ciuilis actio, vide suprà, Actio.
Ciuitas quando delinquere possit, & puniri, vide infrà, Vniuersitas.
Ciuitas exigens ab aliquo pedagia pro rebus suis,incidit in pœnam interdicti.§.fin.q.76. 346.v.2.
Ciuitas aliquid committens contra episcopum,incidit in pœnam interdicti,ibid. ver.3.
Et an requiratur, quòd sit proprius episcopus,ibid.
Et an cessante detentione episco. cesset interdictũ,ibi.
Clausula,super quibus omnibus, & singulis, &c.quid importet.§.fin.q.31. 179.ver.1.
Clausula,Quare petit,&c.quid operetur.§.fi.quæst.12. pag.120. ver.21.
Clausula, saluo, & reseruato,&c.quid operetur.§.fina. q.93. 398.ver.5.
Clericus pro delictis per eum commissis non potest puniri nisi à iudice ecclesiastico.§.fi.q.36. 202.ver.1.
Et an hoc priuilegium sit de iure diuino,ibid. ver.2.
Et an valeat consuetudo,quòd clerici possint conueniri coram laico,ibid. ver.3.
Et an possit clericus huic priuilegio renũciare,ib.v.4.
Clericus citatus à iudice seculari, an teneatur comparere,& allegare suum priuilegium,ibid. ver.5.
Clericus an possit pro crimine reconueniri coram iudice laico,ibid. 203.ver.6.
Clericus illegitimè natus an gaudeat fori priuilegio,ibi, ver.7.
Clericus coniugatus an gaudeat priuilegio fori,ibi.v.8.
Et quid si sit bigamus,ibid. ver.9.
Et quid si vnicam tantum vxorem duxit,sed illam post adulterium commissum carnaliter cognouit, ibid. ver.10.
Et quid si post delictũ effectus fuit bigamus.204.v.11
Clericus coniugatus, qui non abstinet à negociationibus, & armis,an gaudeat priuilegio fori,ibi. ver.12.
Clericus coniugatus non incedens in habitu,& tonsura, an gaudeat priuilegio fori,ibid. ver.13.
Et quis sit habitus & tonsura clericalis,ibid. v.14.
Et quid si clericus coniugatus, qui ante delictum non incedebat in habitu & tonsura, illum post delictũ reassumpserit,ibid. ver.15.
Et quid si reassumat tonsuram post cõdemnationem, ibid. 205.ver.16.
Et quid si clericus non deferat tonsuram,quia non habeat capillos,ibid. ver.17.
Cler.coniugatus an mortua vxore recuperet omnia priuilegia clericis non coniugatis competentia.ibi. v.18.
Clericus non deferens habitũ an perdat priuilegium fori priusquam sit ter monitus,ibid. ver.19.
Et quid si facta sit generalis monitio in synodo. 206. ver.20.
Quis iudex cognoscat super exceptione clericatus,ecclesiasticus an laicus,ibid. ver.21.
Et quid si controuersia sit super habitu & tonsura, ibid. ver.22.
Cler.non deferens habitum et tonsuram,& immiscens se enormitatib.nunquid amittat priuil.fori, ibi. v.23.
Et quid in clerico incedente in habitu,& tonsura,ibi. pag.208. ver.24.
Clericus factus officialis à principe,si delinquat in officio, an possit ab eo puniri,ibid. ver.25.
Clericus repertus cum armis an possit à iudice laico puniri,ibid. ver.26.
Clericus cõmittens crimen læsæ Maiestatis contra princ. secularem,an possit ab eo puniri,ibi. 209.v.27.
Clericus deponens falsum testimonium coram iudice laico,an possit ab eo puniri.§.fin.q.38. 219.ver.14.
Clericus imputatus de assassinio an possit per iudicem secularem puniri.§.fin.q.36. 209.ver.29.
Et an hoc casu requiratur solemnis degradatio,ibid. pag.210. ver.30.
Et an requiratur sententia declaratoria,ibid. v.31.
Et an talis cler. assassinus sit tradendus curiæ seculari,non expectata incorrigibilitate,ibid. ver.32.
Clericus incorrigibilis an possit puniri per iudicem secularem,ibid. ver.33.
Et an super incorrigibilitate requiratur sententia declaratoria,ibid. ver.34.
Iudex secularis an possit punire clericum, qui non sit prius degradatus, & traditus curiæ seculari,ibid. pag.211. ver.35.

Clericus pro quibus criminibus sit degradandus, ibid. 36.
Clericus non incorrigibilis an sit tradendus curiæ seculari, ibid. uer. 37.
Et an propter contumeliam illatam suo episcopo, ibi. uer. 38.
Et an propter crimen falsi, ibid. 212. uer. 39.
Et an pro enormi homicidio, ibid. v. 40.
Et an pro crimine læsæ Maiestatis, ibid. ver. 41.
Iudex secularis, cui traditus est clericus, an possit illũ punire corporaliter, ibid. uer. 42.
Ille, qui post delictum facit se clericum vel monachũ, an gaudeat priuilegio fori, ibid. uer. 43.
Et quid si suscepit clericatum in fraudem, ib. 213. v. 44.
Et an in dubio præsumatur suscepisse in fraudem, ib. uer. 44.
Si in eodem delicto interuenerunt clerici, & laici, an omnes sint ad iudicem ecclesiasticum remittendi, ibi. uer. 46.
Clerici quomodo sint ad iudicem ecclesiasticum remittẽdi, ibid. 214. uer. 84.
Clericus an possit accusare. §. fi. q. 14. 123. ue. 3.
Clericus an possit accusari à laico, vide infrà, Laicus.
Clericus an possit in causis criminalibus testificari. §. fin. q. 24. 155. uer. 8.
Et quid si protestetur, quòd non vult reum punire in pœnam sanguinis, ibid. ver. 9.
Clericus testis vacillans vel suspectus potest torqueri. §. fi. q. 25. 158. ver. 5.
Clericus de crimine imputatus potest torqueri. §. fi. q. 64. pag. 316. uer. 24.
Et quid in presbyteris, ibi.
Et quid si clericus non sit de crimine diffamatus, ibid.
Et an possit torqueri à iudice vel ministris laicis, ibid. pag. 317. uer. 25.
Clericus an possit pro crimine personaliter detineri. §. fi. q. 28. 164. ver. 5.
Et an à iudice seculari, ibid. uer. 6.
Clericus delinquens si ad ecclesiam confugiat, an possit ab ea extrahi. §. fi. q. 30. 171. ver. 16.
Clericus an possit esse delegatus principis laici in causis criminalibus. §. fi. q. 41. 229. ver. 9.
Confessio clerici facta coram iudice laico, an faciat cõtra eum indicium ad torturam. §. final. quæst. 21. 149. ver. 34.
Clerici an puniantur pœna fustigationis. §. fi. q. 70. 337. ver. 2.
Et an pœna perpetui carceris, ibid. 338. ver. 4.
Et an pœna triremij, ibid. ver. 5.
Et an pœna detrusionis in monasterium, ibi. uer. 6.
Et an pœna exilij. §. fi. q. 67. 329. ver. 9.
Et an ponantur in gabijs. §. fi. q. 70. 338. v. 7.
Clericus delinquens si ad ecclesiam confugiat, an gaudeat eius immunitate, vide suprà, Captura.
Clericus ex quibus causis priuetur beneficio. §. fina. q. 73. pag. 344. ver. 5.
Et quid si contrahat matrimonium, ibid.
Et an eo casu sit priuatus ipse iure, ibid.
Et quid si contrahat cum impubere, ibid.
Et quid si vxor ante carnalem copulam ingrediatur monasterium, ibid.
Clericus, qui per annum sustinet excommunicationẽ, priuatur beneficio, ibid. 344. ver. 6.
Clericus propter periurium an priuetur beneficio. §. Periurium. 72. ver. 4.
Et an propter crimen simoniæ, §. Simonia. 77. v. 10.
Clericus effectus miles secularis an amittat beneficium. §. fi. q. 73. 333. ver. 6.
Clericus excommunicatus an sit alendus ex fructibus beneficij, ibid. ver. 7.
Clericus hæreticus amittit ipso iure beneficia. §. Hæresis. 37. ver. 16.
Et an filij hæreticorum, ibid.
Clericus colludens in causa beneficiali est beneficio priuãdus. §. fi. q. 73. 344. ver. 7.
Clericus, qui non dicit officium, neq; incumbit bonis diuinis, est beneficio priuandus, ibid.
Clericus concubinarius an sit priuandus beneficio. §. Fornicatio. 25. ver. 6.
Clericus homicida an amittat beneficium ipso iure. §. Homicidium. 44. ver. 20.
Clericus committens delictum, propter quod possit beneficio priuari, tenetur restituere fructus perceptos à die commissi delicti. §. fi. q. 73. 345. v. 9.
Clericus non est deponendus, nisi propter graue crimen. §. fi. q. 74. 345. ver. 2.
Clericorum degradatio, vide infrà, Degradatio.
Clericus notorius fornicator, vel simoniacus in ordine, est ipso iure suspensus ab officio. §. Fornicatio. 24. ver. 4. & §. Simonia. 77. ver. 8.
Clericũ percutiens est excommun. §. fi. q. 77. 348. ver. 2.
Et quid si ipsemet cler. seipsum percutiat, ibid. ver. 3.
Et quid in percutiente clericum primæ tonsuræ tantum, ibid. uer. 4.
Et quid in percutiente religiosum religiose viuentem qui tamen professionem non emisit, ibid. v. 5.
Et quid in percutiente clericum non incedẽtem in habitu clericali, ib. ver. 6.
Et quid si percutiens clericum ignoranter, ib. ver. 7.
Et quid si aliquis volens percutere Titium laicũ, percusserit Caium clericum, ibid. ver. 8.
Et quid si clericus sit excommunicatus, ibid. ver. 9.
Et quid si sit degradatus, ibid. 349. ver. 10.
Et quid in percutiente clericum causa suæ defensionis. §. Homicidium. 46. ver. 29.
Et quid si clericus deprehensus sit in adulterio, ib. 53. uer. 48.
Et quid in percutiente clericum, qui velit aliquod delictum committere. §. fi. q. 77. 349. v. 13.
Et quid si offensio facta clerico sit leuis, ibid. ver. 14.
Percutiens clericum pluribus percussionibus eodẽ impetu, an incidat in plures excommunicationes. §. fi. q. 84. ibi. 377. ver. 2.
Clerici scienter participantes cum excommunicatis sunt excommunicati. §. fi. q. 77. 349. ver. 18.
Clericus an dicatur committere crimen læsæ Maiest. offendendo principem, cui est naturaliter subditus. §. læsæ Maiestatis. 67. ver. 7.
Clericus an possit pro condemnato appellare. §. fin. q. 94. 399. ver. 5.
Cogitatio an aliquo casu sit punibilis. §. fin. q. 91. 492. ver. 1.
Et quid in crimine læsæ Maiestatis, & hæresis, ibid.
Coitus dãnatus dicitur ille, qui à lege humana punitur. §. Fornicatio. 24. ver. 5.
Et an concubinatus sit à iure prohibitus, vide infrà, Concubina.

Coitus mulieris solutæ cum presbytero an sit simplex fornicatio. §. Fornicatio. 257. ver. 18.
Coitus cum moniali qua pœna puniatur, ibidem. ver. 17.
Coitus vasalli, & serui cum domina, qua pœna puniatur, ibid. uer. 19.
Coitus dominæ cum seruo qua pœna puniatur, ibi. v. 20.
Coitus tutoris cum pupilla qualiter puniatur, ib. ver. 23.
Coitus custodis carcerum cum carcerata qua pœna puniatur, ibid. 26. u. 25.
Et quid si talis carcerata sit meretrix, ibid.
Coitus Iudæi cum Christiana, & econuerso, qua pœna puniatur, ibi. uer. 26.
Coitus cum animali bruto qua pœna puniatur, ibid. 27. uer. 21.
Coitus cum mortua qua pœna puniatur, ib. uer. 28.
Coitus mulierum inter se qua pœna puniatur, ibid. 26.
Coitus commissi per vim grauius puniuntur, ibidem. 28. uer. 32.
Collegium an possit delinquere, & puniri, vide infrà, Vniuersitas.
Cullusio. Colludens super beneficio illud amittit, vide suprà, Clericus.
Commentariensis, vide infrà, Custos carcerum.
Compater an possit accusare de morte compatris. §. fin. q. 14. 129. uer. 25.
Compellens aliquem ad testandum, qua pœna puniatur. §. fi q. 83. 374. ver. 5.
Conatus, uide suprà, Affectus.
Conclusio libelli in criminalibus, an requiratur. §. fin. q. 12. 120. uer. 21.
Conclusio in causa an locum habeat in causis criminalibus. §. fi. q. 61. 305. uer. 6.
Concubina. Concubinatus an sit prohibitus de iure canonico. §. Fornicatio. 24. uer. 6.
Et an de iure ciuili, ib. 25. ver. 6.
Clericus concubinarius an priuetur beneficio.
Tenens eodem tempore vxorem, & concubinam, vel duas concubinas, efficitur infamis, ibid.
Ad hoc vt dicatur concubinatus, plura requiruntur, ibi. uer. 10.
Crimen concubinatus an sit communis fori. §. fi. q. 37. 216. uer. 4.
Et an concubina sacerdotis possit puniri per iudicem laicum, ibi.
Condemnatus de crimine an possit accusare. §. fina. q. 14. pag. 127. v. 15.
Condemnatus in quibus casibus possit ipsius condemnationis executionem differre, vel impedire. §. fin. q. 97. & 98, per totum. 407. & 409. & 398.
Et quid si reus accuset alium de aliquo crimine. §. fi. q. 97. 407. uer. 2.
Et quid si nolit peccata sua confiteri, ib. uer. 4.
Et quid si dum ducitur ad supplicium, amplectatur sacerdotem portantem sacram eucharistiam. §. fin. q. 98. 408. uer. 2.
Et quid si ipse sumpserit sanctissimum sacramentũ, ib. 409. uer. 3.
Et quid si confugiat ad ecclesiam, vide suprà, Captura.
Et quid si obuium habeat Cardinalem, vide sup. Cardinalis.
Et quid si dicet se prius, quàm delinqueret, fecisse votũ ingrediendi religionem. §. fi. q. 98. 409. uer. 4.
Et quid si meretrix petat illum sibi dari in maritum, ibidem. uer. 6.
Et quid si post condemnationem effectus sit furiosus, vide infrà, Furor.
Et quid si post sententiam appareat de eius innocentia. §. fi. q. 98. 410. uer. 8.
Et quid si in actu executionis frangatur laqueus, ibi. uer. 9.
Condemnato capitaliter an sit dandum eucharistiæ sacramentum. §. fi. q. 99. 411 uer. 3.
Condemnati ad ignem an sint viui comburendi, ibi. 412. uer. 7.
Condemnatus pluribus pœnis quomodo sit puniendus, ib. uer. 9.
Condemnatorum cadauera, & vestes, vide suprà, Cadauer, Et infrà, Vestes.
Condemnato, in amputatione manus, quæ manus sit amputanda. §. fi. q. 69. 33 uer. 4.
Et quid si habeat vnam manum bonam, & aliam, aridam, ibid.
Ea quid si non habeat nisi vnam manum, ibid. uer. 5.
Condemnato in pœnam pecuniariam in causa criminali an detur dilatio ad soluendum. §. fi. q. 95. 401. v. 1.
Condemnatus in pœna pecuniaria, si non habet modũ soluendi, an luere debeat in corpore, ibid. 402. ver. 2.
Et quid si non deliquit in fraudem legis, ibid. uer. 3.
Et an id seruandum sit etiam contra officiales, in eorũ syndicatu, ibid.
Et quid si pars, cui pœna in parte vel in totum est applicanda, nolit consentire, ibi. ver. 4.
Et quid si condemnatus offerat cedere bonis, ibidem uer. 5.
Et quid si deficiat solum modo in vno nummo, ib. 403. uer. 6.
Et quid si condemnatus sit soluendo, malit tamen subire pœnam corporalem, ibid. uer. 7.
Et an etiam mulcta commutari debeat in pœnam corporalem, ibid. uer. 8.
Condemnato mortuo, an sit exequẽda condemnatio, uide suprà, Cadauer.
Et an sit locus bonorum confiscationi, vide suprà, Accusatio.
Et quid si condemnatus decedat pendente appellatione. §. fi. q. 94. 400. uer. 7.
Et quid si decedat pendente tempore ad appellandum, ibid. uer. 8.
Condemnatus publico iudicio an efficiatur infamis. §. fi. q. 72. 342. uer. 3.
Et quid si processum fuerit per viam inquisitionis, ib.
Condemnatus ad mortẽ an possit testari. §. fi. q. 96. 406. uer. 11.
Confessio. Quomodo procedatur in delictis per viam confessionis. §. fi. q. 19. 136. uer. 4.
Confessio extraiudicialis an faciat indicium ad torturã. §. fi. q. 21. 148. uer. 31.
Et an confessio facta coram iudice incompetente, ibi. uer. 32.
Et an confessio clerici facta coram iudice laico, ibid. uer. 34.
Et quid si confessus coram iudice incompetenti confessionem illam deinde reuocet coram iudice competẽti, ibid. uer. 33.
Confessio facta coram iudice non sedente pro tribunali, an faciat indicium ad torturam, ib. 149. ver. 35.

Confessio facta in tormentis, & deinde reuocata, an faciat nouum indicium ad torturam, ibid. uer. 36.
Confessio extraiudicialis non sufficit ad probationem delicti. §. fi. q. 55. 268. uer. 1.
Confessio facta coram iudice incompetenti, valet tãtum vt extraiudicialis, ibid. uer. 3.
Et quid si tales confessiones factæ fuerint parte præsente, & acceptante, ibid. uer. 4.
Confessio delicti facta extra causam, de qua principaliter agitur, an operetur, vt confessus possit ex eo puniri, ib. ver. 6.
Confessio extorta à iudice cum permissione impunitatis, an sufficiat ad condemnandum, ibid. 269. uer. 7.
Et an iudex ad eruendam veritatem possit talem impunitatem reo permittere, ibi. uer. 8.
Et an teneatur illam obseruare, ibid. uer. 9.
Confessio delicti, vbi de ipso delicto non constat, non sufficit ad condemnandum, ibid. 270. uer. 10.
Et quomodo hoc casu dicatur constare de delicto, ibid. uer. 11.
Confessio facta à minore sine auctoritate curatoris an valeat, ibid. 271. uer. 12.
Confessio facta super processu formato, per iudicem ordine iuris non seruato, an sufficiat ad condemnandum, ibid. uer. 13.
Et quid si nõ sponte facta sit, sed in tormẽtis, ib. 272. u. 14.
Confessio facta cũ aliqua qualitate adiecta, an possit scindi contra ipsum confitentem, ibid. uer. 15.
Et an ex tali confessione possit reus ad mortem condemnari, ibid. 273. uer. 16.
Confessus si velit confessionem reuocare, & probare contrarium, an sit audiendus, ibid. uer. 18.
Confessio facta in tormentis non sufficit ad condemnandum, nisi reus extra tormenta illam ratificet. §. fin. q. 64. 321. uer. 40.
Et quando fieri debeat huiusmodi ratificatio, ibi. 322. uer. 41.
Et in quo loco, ibid. uer. 42.
Et an sint adhibendi testes, ibid.
Confessio sponte facta etiam non reiterata sufficit ad condemnandum. §. fi. q. 65. 324. uer. 1.
Confesso dandus est terminus defensionis, ibid. & q. 64. pag. 222. uer. 44.
Confessus an possit appellare, vide suprà, Appellatio.
Confessus crimen, an possit de sociis, & complicibus interrogari. §. q. 21. 142. uer. 4.
Confessus sponte crimen, an sit mitius puniendus §. fi. q. 60. 302. uer. 34.
Confessus crimen an possit interrogari de his, de quibus contra eum nulla sunt indicia. §. fin. quæstio. 64. 323. uer. 45.
Confessio facta in carcere, an dicatur extorta metu tormentorum, ibi. 319. uer. 32.
Confessio procuratoris facta in iudicio ciuili, an præiudicet principali in iudicio criminali. §. fi. quæs. 54. 267. uer. 4.
Et quid in confessione ipsiusmet prin. ibid. uer. 5.
Confiscatio bonorum, vide suprà, Bona.
Confugiens ad ecclesiam, vide suprà, Captura.
Coniunctio sanguinis inter delinquentes, an prosit ad minuendam pœnam. §. fin. q. 60. 303. uer. 36.
Consensus in delictis quomodo puniatur. §. fin. q. 87. 388. ver. 4.
Consiliarius. Offendens consiliarium principis an dicatur committere crimen læsæ Maiestatis. §. læsæ Maiestatis. 67. uer. [illegible].
Consilium dans alicui vt delinquat, qua pœna sit puniendus. §. fi. q. 88. 389. uer. 1.
Consuetudo, vt clerici possint coram iudicibus secularib. conueniri, an valeat. §. fi. 36. 202. uer. 3.
Consuetudo, quòd doctores torqueantur, an valeat. §. fi. q. 64. 115. uer. 16.
Contumacia an sit delictum. §. 1. 4. uer. 12.
Et an bannitus ex contumacia dicatur bannitus ex maleficio, ibid.
Contumacia habens annexum contemptum iudicis dicitur delictum, & potest criminaliter puniri, ibid.
Quibus modis contra contumaces procedatur. §. fin. q. 44. per totum. 230.
Contumax an possit diffinitiuè etiam ad mortem condemnari, vide suprà, Absens.
Contumacia rei absentis an accusari debeat. §. fin. quæst. 44. 233. uer. 7.
Et an requiratur declaratio iudicis super ipsa contumacia, ibi. ver. 8.
Reus contumax an sit citandus ad allegandum, ibid. pag. 234. uer. 9.
Et an vltra contumaciam requiratur etiam, quòd sit per probationes conuictus, ibi. uer. 10.
Reus Contumax an possit contra fictam confessionem à statuto inductam aliquid probare, ibid. uer. 11.
Reus Contumax an sit citandus ad sententiam, ibid. uer. 13.
Reus Contumax an possit statim lapso termino peremptorio condemnari, ibid. 235. uer. 14.
Quæ sit forma sententiæ, quæ contra contumacẽ profertur, ibi. uer. 15.
Reo contumaci non est danda copia processus. §. fin. q. 49. pag. 250. uer. 6.
Et quid si ex pluribus reis aliqui sint contumaces, & aliqui comparuerint, ibid. uer. 7.
Contrectatio rei in aliquo loco, an faciat oriri nouam actionem furti. §. fi. q. 38. 220. v. 16.
Conuersatio assidua in aliquo loco, an operetur, vt quis ibi puniri possit pro delictis alibi commissis. §. fi. quæst. 39. 226. uer. 6.
Conuictus de crimine debet condemnari. §. q. 66. 325, uer. 11.
Conuictus de delicto, sed non de qualitate delicti, an sit in totum absoluendus, ibid. 326. uer. 4.
Conuictus in criminalibus an appellare possit, vide supr. Appellatio.
Conuictus torqueri non debet. §. fi. q. 64. 311. uer. 5.
Et an si fuerit tortus, & perstiterit in negatiua, possit in aliquo condemnari, ibid. 321. uer. 38.
Copia processus in causis criminalibus reo est decernenda. §. fi. q. 49. 249 uer. 1.
Et quid si procedatur per viam inquisitionis, ibid. u. 2.
Et quid in crimine hæresis, ibid. ver. 3.
Et quid si reus sit deprehensus in flagranti crimine. §. fi. q. 8. 109. uer. 3.
Et quid si crimen sit notorium. §. fi. q. 9. 112. uer. 7.
Et quid si pars copiam indiciorum non petat. §. fin. q. 49. 250. uer. 4.
Et quid si illam petat priusquàm examini respondeat. §. fi. q. 45. 237. uer. 8.

Et quid si illam petat priusquam torqueatur. §. fi. q. 64. 318. ver. 28.
Et an pars petens copiam processus teneatur exprimere causam. §. fi. q. 49. 250. v. 5.
Et an reo contumaci danda sit copia processus, vide suprà, Contumax.
Et an sit danda reo copia allegationum. §. fina. q. 49. pag. 251. ver. 9.
Et an etiam accusatori danda sit copia processus, ibid. ver. 10.
Et quid in processu, qui fit super inquisitione generali, ib. ver. 11.
Et an sit danda reo copia indiciorum assumptorum super fama. §. fi. q. 6. 104. ve. 23.
Et an testibus torquendis danda sit copia indiciorum. §. fi. q. 25. 159. v. 10.
Correctio, seu castigatio leuis quib. personis permissa sit. §. fi. q. 56. 275. ver. 2.
Et an mariti in vxorem, ib.
Et an magistri in discipulum, ibid.
Crimen. Crimina quæ dicantur publica, priuata, leuia, grauia, &c. vide infrà, Delictum.
Criminalis causa quæ dicatur, vide suprà, Causa.
Crimen notorium, quando dicatur, vide infrà, Notoriũ.
Criminalis, & ciuilis causa quando simul concurrere possint. §. fi. q. 2. per totum. 89. Et vide suprà, Actio.
Criminosus an possit accusare. §. fi. q. 14. 124. ver. 9.
Et an constitutus in peccato mortali, ibid. v. 10.
Culpa non debet corporaliter puniri. §. fi. q. 84. 376. v. 1.
Culpa lata in adulterio an æquiparetur dolo, ibid.
Culposum homicidium quando dicatur. §. Homicidium. pag. 40. ver. 3.
Et quomodo puniri debeat, ib.
Cumulatio. Causa ciuilis, & criminalis, an possint cumulari, vide suprà, Actio.
Accusatio, & inquisitio, an simul concurrere possint, vide infrà, Inquisitio.
Custos carcerum tenetur singulo mense notam carceratorum iudici deferre, vide suprà, Carcer.
Quid facere debeat Custos carceris, si aliquis ex carceratis moriatur, ibid.
Custos carceris carnaliter cognoscens mulierem carceratam, qua pœna sit puniendus, vide suprà, Coitus.
Custos carcerum an possit reum absolutum retinere pro impensis. §. fi. q. 62. 308. uer. 10.
Custos carceris si carcerati aufugiant, punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 331. uer. 8.
Et quid si tantũmodo fuit in culpa in deputando substituto, quod fuerit negligens, ibi.

D.

Damnum. Statutum quod de damno dato stetur iuramento damnum passi, vide infrà, Statutum.
Damnum an quis teneatur resarcire in foro contentioso. §. fi. q. 92. 306. uer. 4.
Et quid in foro conscientiæ, ib. 307. v. 5.
Damnatio ad bestias, & ad metallum, & ad opus metalli, hodie non est in vsu. §. fi. q. 67. 328. ver. 7.
Damnatus, vide suprà, Condemnatus.
Datio in solutam facta per delinquentem creditorib. suis valet. §. fi. q. 78. 358. ver. 21.
Declaratio an requiratur super assassinio, vide suprà, Assassinium.
Et an requiratur declaratoria, quando bona ipso iure confiscantur. §. fi. q. 51. 256. ver. 14.
Et an requiratur declaratoria super incorrigibilitate clericorum. §. fi. q. 36. 210. v. 34.
Et an super contumacia. §. fi. q. 44. 233. ver. 8.
Et an super assassinio, vide suprà, Assassinium.
Decrepitus non debet torqueri. §. fi. q. 64. 316. v. 22.
Decuriones an possint torqueri, ibid. ver. 20.
Defensio. Defensionis necessitas excusat homicidam ab homicidij pœna. §. Homicidium. 45. v. 24.
Et an pro defensione rerum suarum licitum sit alium interficere, ibid. v. 25.
Et an pro defensione proprij honoris, ibi. ver. 26.
Et an pro defensione eorum, qui sunt sanguine coniuncti, ibid. ver. 27.
Et an pro defensione alterius extranei. 28.
Et quid si volens offendere sit clericus, ib. ver. 29.
Et quid si sit Papa, vel Imperator, ibid.
Et quid si defendens modum excesserit, ibid.
Et an liceat pro sui defensione occidere alium non insultantem, quando quis se aliter defendere non potest, ibi. ver. 31.
Et quid in eo, qui se interponit, vt rixantes diuidat. pag. 47. ver. 31.
Et quid si insultatus posset fugiendo se saluare, ibid. 32.
Quomodo probetur quod quis fecit ad sui necessariam defensionem. ver. 33.
Et an ex eo, quod alius contra ipsum veniat armatus. ibid.
Et an ex minis, ibid.
Defensio ad hoc vt excuset, debet facta esse cum moderamine inculpatæ tutelæ, ibid. 48. ver. 34.
Et an si excesserit modum, sit homicida puniendus pœna ordinaria, ibid.
Et an si reus negauerit se occidisse, possit deinde probare, quod occidit ad sui defensionem, ibid. ver. 35.
Defensionis terminus dandus est reo antequam condemnetur. §. fi. q. 49. 251. v. 13.
Et an princeps possit illum tollere in causis criminalibus, ib. ver. 14.
Et an reo capto in flagranti crimine dandus sit terminus defensionis. §. fi. q. 8. 109. ver. 3.
Et quid si crimen sit notorium. §. fi. q. 9. 112. ver. 6.
Delegatio. Causæ criminales an possint delegari. §. fina. ibid. 227. uer. 1.
Delegatus an possit causas criminales alteri delegare. q. 41. 228. ver. 2.
Et quid si sit delegatus à principe, ibi. ver. 3.
Delegatus an possit procedere vsq; ad vltimum supplicium, ib. ver. 4.
Episcopus an possit delegare laicis causas criminales clericorum, ibi. ver. 5.
Et an laico simul cum clerico, ib. ver. 6.
Et an clerico coniugato, ib. ver. 7.
Et quid in summo Pontifice, ibid. 229. v. 8.
Clericus an possit esse delegatus principis laici in causis criminalibus, vide suprà, Clericus.
Deliberatio animi quando in homicidio præsumatur interuenisse, vide suprà, Animus.
Delictum. Delicta publica, quæ dicantur. §. 1. 1. v. 1.
Et an delicta commissa in offensam Dei dicantur publica, ibid. 2. ver. 2.
Et an commissa in offensam princ. ibid. ve. 3.

Et an

Et an accusatio cuiuslibet falsi instrumenti, dicatur publici iudicij, ibi. uer. 4.
Priuata delicta quæ dicantur, ibi. uer. 5.
Et an de iure canonico sit aliquod delictum priuatum. uer. 6.
Delicta quæ sint merè ecclesiastica, merè secularia, et quæ communia, ibi. uer. 7. & §. fina. quæst. 37. per totum, 214.
Delicta quæ sint nominata, et quæ innominata. §. 1. 3. u. 8
Delicta quæ sint leuia, quæ grauia, & quæ atrocissima, ibid. uer. 9.
Delictum quod committitur faciendo, grauius est, quam illud, quod fit omittendo, ibid. 4. uer. 10.
Delictum, quod committitur verbo, an dicatur propriè maleficium, ibi. uer 11.
Delictum commissum fuisse, ante omnia iudici constare debet. §. fi. q. 4. 94 uer. 1.
Et quomodo dicatur constare de delicto ad effectū procedendi, ibid. 95. uer. 2.
Et quid si delictum sit facti transeuntis, ibi. uer. 3.
Et quomodo de delicto facti permanentis, ibid. uer. 4.
Et quid si dubitatur, an delictum interuenerit, ibid. pag. 96. uer. 5.
Et quomodo debeat constare de delicto ad effectum torquendi. §. fin. q. 64. 110. uer. 3.
Et quomodo debeat constare de delicto ad effectū condemnandi. §. fin. q. 55. 278. uer. 6. & 11. & q. 66. pag. 325. uer. 1.
Delinquens si fugiat in alienam iurisdictionem, an possit capi à familia loci delicti, eum insequente, vide suprà, Captura.
Delinquens in vna ciuitate an possit puniri in alia ei fœderata. §. fi. q. 38. 218. uer. 10.
Delinquens confugiens ad ecclesiam an possit inde extrahi. §. fi. q. 30. per totum. 157. vide suprà, Captura.
Delicta clam commissa an sint mitius punienda. §. fin. q. 60. 298 uer. 20.
Delicta plura ad eundem finem tendentia committēs, an sit pluribus pœnis puniendus. §. fin. q. 84. 377. uer. 2.
Et quid si eodem tempore commissa fuerint, ibid.
Et quid stante statuto puniente vulnera, seu percussiones, ibid.
Et quid si cum eodem telo vnico ictu plura vulnera inferantur, ibi. uer. 3.
Et quid si delicta sint diuersi generis, ibi. 378. uer. 4.
Delictorum reiteratio an pœnam augere possit, ibid. u. 6.
Plures delinquentes contra vnum, an teneantur omnes in solidum, ibi. uer. 7.
Delicta commissa extra territorium an noceant ad aggrauandum. §. fi. q. 39. 226. uer. 10.
Denunciatio aperit viam iudici ad inquirendum. §. fi. q. 7. 105. uer. 1.
Denunciare quis possit, ibi. ver. 1.
Dictum denunciantis an sufficiat ad inquirendum, ibid. uer. 3.
Officiales quomodo constituantur ad denunciandum delicta, ibi. 106. uer. 4.
Et an possint denunciare etiam delicta non notoria, ibid. uer. 5.
Et an teneantur etiam denūciare ea delicta, quæ sunt de iure impunita, ibid. 107. uer. 6.
Denunciationis forma quæ sit, ibid. uer. 10.
Et an in ea sint seruandæ solemnitates, quæ in accusatione requiruntur, ibid. uer. 11.
Denunciator, qui non probat contenta in denunciatione, an sit in expensis condemnandus. ibi. 108. uer. 12.
Deprehensio in flagranti crimine aperit viam iudici ad inquirendum. §. fi. q. 8. 105. uer. 1.
Et an faciat plenam probationem, ibi. uer. 2.
Et an reo deprehenso flagranti crimine sit danda copia processus, & terminus defensionum, ibi. 109. uer. 3.
Et an requiratur sententia, ibi. uer. 4.
Deprehensus an dicatur, qui est testibus conuictus, licet in ipso crimine inuentus non fuerit. §. fi. q. 28. statut. 6. 369. uer. 2. & statut. 7. 371. uer. 7.
Descriptio bonorum delinquentis quando fieri debeat. §. fi. q. 44. 231. uer. 3.
Dies delicti an sit exprimendus in accusatione, si reus id petat. §. fi. q. 12. 118. uer. 13.
Et quid si accusator expresserit diem in accusatione, an teneatur illum probare, ibid. uer. 14.
Dies vel nox quomodo intelligatur. §. fin. q. 82. statut. 9. pag. 372. uer. 4.
Diffamatio, vide infrà, Fama.
Dilatio. Quot dilationes dari debeant in causis criminalibus. §. fi. q. 48. 248. uer. 2.
Et an in causa adulterij dandæ sint dilationes, prout in aliis causis. ibid. 249. uer. 3.
Dilationes in causis criminalibus an sint vtriq; parti cōmunes, ibi. uer. 4.
Dilatio an danda sit reo priusquàm examini iudicis respondeat. §. fi. q. 45. 237. uer. 7.
Doctor. Doctores an possint torqueri. §. fin. quæst. 64. 315. uer. 16.
Et an valeat consuetudo, quòd torqueantur, ibid.
Doctores an possint carcerari. §. fi. q. 28. 164. uer. 4.
Dolor iustus an in delictis excuset. §. fi. q. 60. 298. uer. 19.
Dolus. Dolosum homicidium quod dicatur. §. Homicidium. 41. uer. 7.
Quælibet causa etiam iniusta excusat à dolo. §. fi. quæst. 60. 299. uer. 22.
Delictum sine dolo commissum fuisse, an prosit delinquēti, ibid. 301. uer. 28.
Et an possit corporaliter puniri. §. fi. q. 84. 376. u. 1.
Domicilium. Ratione domicilij quis sortitur forum in delictis. §. fi. q. 39. 424. uer. 3.
Et an iudex hoc casu possit contra delinquentem procedere per viam inquisitionis, vide infrà, Iudex.
Dominus an teneatur pro delicto famulorum. §. fi. q. 86. pag. 384. uer. 2.
Et quid si famuli sint homines notoriè scelesti, ibid.
Et an id quod facit famulus occasione domini, eoque sciente, præsumatur factum de eius voluntate, ibidem.
Si dominus dicat famulo, vade, & non reuertaris, donec sentio nouum de tali, an præsumatur mandatum, si famulus illum occiderit. §. fi. q. 89. 391. u. 6.
Si dominus post acceptam iniuriam loquatur alicui ad aurem, & ille postea iniuriantem interfecerit, an præsumatur mandatum, ibid. uer. 7.
Dominus pro familia, quæ furtum fecit, vnica solutione liberatur. §. Furtum. 31. uer. 28.
Domus priuatorum, in quibus fiunt sacra mysteria, fisco applicantur. §. fi. q. 79. 361. uer. 4.
Domus ædificata iuxta aliam domum, non dimisso spacio. 15. pedum. fisco applicatur, ibi. uer. 5.

Statutũ quòd pro delicto domus alicuius destruatur. vide infrà, Statutum.

Citatio ad domum an sufficiat, vide suprà, Citatio.

Donatio siue alienatio facta per delinquentem, quando præsumatur facta in fraudem fisci, vide suprà, Bona.

Dormiens an si delinquat excusetur, §. fin. q. 60. 296. uer. 13.

Dos mulieris an ex delicto confiscetur. §. final. q. 78. 356. uer. 15.

Et an reseruetur filiis legitima in bonis matris confiscatis, ibid. 359. uer. 26.

Dos mulieris contrahentis scienter matrimonium in gradu prohibito fisco applicatur. §. fi. q. 80. 362. ver. 4.

E.

EBrietas in delict. an excuset. §. fi. q. 60. 296. uer. 12.

Ecclesia an habeat immunitatem, vt si delinquẽs ad eã confugiat, inde extrahi non possit, neq; etiam possit corporaliter puniri. §. fi. q. 30. per totum. 167. vide suprà, Captura.

Ecclesiasticam libertatem lædere quæ dicantur. §. fina. q. 77. 351. uer. 28.

Editio. Reus an teneatur in causis criminalibus edere fisco contra se iura, vel instrumenta. §. final. q. 27. 161. uer. 2.

Electio. In pœnis alternatiuè impositis an sit electio iudicis, an rei. §. fi. q. 85. 381. uer. 6.

Emptio. Emens rem furtiuam tenetur illam domino restituere sine prætio. §. Furtum. 33. uer. 26.

Et an releuet protestatio facta tempore emptionis, quòd illam emebat ad vtilitatem domini, ibid.

Et quid si bona fide consumpta est, ibid.

Emphyteosis an comprehendatur in confiscatione bonorum. §. fi. q. 78. 354. uer. 7.

Episcopus an possit causas criminales clericorum laicis delegare, vide suprà, Delegatio.

Episcopi an habeant fiscum, cui possint applicari pœnæ pecuniariæ. §. fi. q. 80. 362. uer. 5.

Episcopus delinquens à quo sit puniendus. §. fina. q. 35. pag. 198. uer. 12.

Episcopus an possit punire Archiepiscopum delinquentẽ in sua diœcesi, ibid. 199. uer. 14.

Episcopus an possit capi facere laicos propter crimina communis fori. §. fi. q. 37. 208. uer. 8.

Episcopus negligens non potest deponi, nisi à summo pontifice. §. fi. q. 73. 215. uer. 3.

Episcopus committens assassinium an incidat in pœnas c. primi de homic. vide suprà, Assassinium.

Episcopum percutientes sunt excommunicati. §. final. q. 77. 350. uer. 23.

Et quid si quis illum percutiat causa suæ defensionis, ibid.

Error an possit probari contra confessionem. §. fina. q. 55. pag. 273. uer. 18.

Ætas an in delictis excuset. §. fi. q. 60. 393. u. 2.

Examen. Reus comparens statim est examinandus. §. fi. q. 45. 236. uer. 5.

Et quid si nolit respondere iudici interroganti, ibidem uer. 6.

Et quid si priusquàm respondeat, petat sibi dari dilationem ad deliberandum, ibi. 237. uer. 7.

Et quid si petat copiam inquisitionis, & indiciorum, ibi. uer. 7.

Et an iudex in examine debeat deferre reo iuramentum de veritate dicenda, ibi. uer. 8.

Et an si reus in examine falsum dicat, possit de periurio puniri, ibid. 238. uer. 10.

Et quomodo iudex se in examine rei gerere debeat, vide infrà, Iudex.

Et an examini reorum debeant esse præsentes eorum aduocati, vide suprà, Aduocatus.

Exceptiones ac defensiones reorum ponuntur. q. 50. Vsq; ad q. 60. inclusiuè. 252.

Exceptio adulterij quando, & per quos opponi possit. vide suprà, Adulterium.

Quomodo procedatur in delictis per viam exceptionis ciuiliter. §. fi. q. 19. 135. uer. 2.

Et quomodo criminaliter, ibid. 136. uer. 3.

Excommunicatio quotuplex sit. §. fi. q. 77. 348. u. 1.

Percutiens clericum est excommunicatus, vide suprà, Clericus.

Monachus non deferens habitum suæ religionis est excommunicatus, vide infrà, Monachus.

Recipiens literas apostolicas de manu alterius, quã eorum, qui sunt ad id deputati, est excommunicatus. §. fi. q. 77. 349. ue. 17.

Clerici scienter participantes cum excommunicatis, ibid. uer. 18.

Effractores ecclesiarum sunt excommunicati, ibid. 350. uer. 20.

Offendentes Cardinales sunt excommunicati, vide suprà, Cardinalis.

Incendiarij sunt excommunicati, vide infrà. Incẽdiarij.

Religiosi, qui ministrant sanctum eucharistiæ sacramentum alienis parrochianis, sunt excommunicati. §. fi. q. 77. 350. u. 22.

Percutientes episcopum sunt excommunicati, vide suprà, Episcopus.

Spoliantes Christianos nauigantes sunt excommunicati. §. fi. q. 77. 350. uer. 24.

Et an sit canon latæ sententiæ, vel ferendæ, ibid.

Christiani deferẽtes arma vel merces ad infideles sunt excommunicati. 351. uer. 25.

Et quid tempore pacis, ibid.

Doctores vel scholares tentantes conducere domos aliis locatas sunt excommunicati, ibid. uer. 26.

Et an hoc locum habeat in aliis gymnasiis quàm Bononiæ, ibid.

Schismatici sunt excommunicati. ibid. uer. 27.

Facientes seruari statuta contra ecclesiasticam libertatem sunt excommunicati, ibid. uer. 28.

Et quæ statuta dicantur contra ecclesiasticam libertatem, ibid.

Vsurpantes ius patronatus in locis piis sunt excommunicati, ibi. uer. 29.

Excommunicatus an possit accusare. §. fi. q. 14. 127. v. 16

Excommunicatus delinquens si ad ecclesiam confugiat, an gaudeat eius immunitate, vide suprà, Captura.

Excusator an possit in causis criminalibus interuenire. §. fi. q. 33. 191. uer. 1.

Et quid in casibus, in quibus potest absens diffinitiuè condemnari, ibid. uer. 2.

Excusator an sit audiendus sine mandato, ib. 192. u. 2.

Excusator an teneatur præstare fideiussionem de sistendo principali, ibid. 193. uer. 4.

Et an audiatur pater pro filio, dominus pro seruo, Abbas pro monacho, ciuitas pro ciue, dominus pro subdi-

ſubdito, epiſcopus pro clerico, vxor pro viro, &c. ibid. ver.5.

Excuſationes in criminalib. cauſis quæ proponi poſſint. §.fin.q.34. 194.ver.1.

Et quid de excuſatione abſentiæ, vide ſuprà, Abſens.

Et quid de excuſatione infirmitatis, vide infrà, Infirmus.

Et quid de excuſatione carcerationis, vide ſup. Carcer.

Et quid ſi allegetur timor inſidiarum. §.fina.q.34. pag.195. ver.6.

Executio ſententiæ an differri debeat pendente appellatione. §.fin.q.94. 400.ver.6.

Et an pendente cauſa nullitatis, ibi. ver.10.

Et an pendente tempore ad appellandum. §.fin.q.96. pag.403. ver.1.

Et quid ſi reus ſit crimen confeſſus, ibid. 404.ver.2.

Quando pars pœnæ applicatur parti offenſæ, & pars fiſco, an tota fiſco ſolui debeat. §.fi.q.95.403.v.9.

Executio ſententiarum capitalium regulariter non eſt differenda. §.fin.q.97. 408.ver.7.

Et quid ſi compareat aliquis qui dicat condemnatum eſſe ſibi obligatum ad aliquam rationem reddendam. §.fin.q.97. 407.ver.1.

Et quid ſi reus eſſet decapitandus ex mandato princ. quod iudici videretur iniuſtum, ibid. ver.3.

Et quid ſi executio incidat in diē feriatū, ib. 408.v.6.

Et quid in muliere prægnante, vide infrà, Prægnans.

Plura in hoc propoſito executionis ſententiæ, vide ſuprà, Condemnatus, & infrà, Iudex.

Expenſæ executionis iuſtitiæ ad quem pertineant, vide infrà, Expenſæ.

Executio iuſtitiæ in quo loco fieri debeat. §.fina.quæſtio. 99. 413.ver.6.

Exhortans aliquem ad delictum committendum, an ſit puniendus. §.fin.q.88. 389.ver.2.

Eximens è manibus iuſtitiæ reum detentum qua pœna ſit puniendus. §.fin.q.68. 331.ver.10.

Et quid ſi erat indebitè detentus. §.fin.q.29.165.v.4.

Et an eximens ſeipſum incidat in pœnam, ibi. ver.5.

Expenſæ. Victus victori in cauſis criminalibus, an ſit in expenſis condemnandus, vide ſuprà, Calumniator.

Et quid in aduocato fiſcali, denunciatore, inſtigatore, &c. vide in ſuis locis.

Cuſtos carcerum an poſſit pro expenſis retinere reum abſolutum, vide ſuprà, Cuſtos.

Extraordinaria crimina quæ ſint. §.fin.q.83. 373.

F.

FAlſum. Falſi crimen eſt publicum. §.1. 2.ver.4.

Falſitas committitur ſubornando teſtes. §.Falſum. pag.14. ver.3.

Et an credatur teſtibus dicentibus ſe ad preces alicuius falſum depoſuiſſe, ibid. 15.

Producens falſos teſtes dicitur falſum committere, ibid. ver.4.

Et an ſtante ſtatuto puniente producentem falſos teſtes, puniri debeat producens tantummodo vnum falſum teſtem, ibid. 16.ver.7.

Teſtis falſum deponens dicitur falſum committere, vide ſuprà, Teſtis.

Vtens dicto falſi teſtis dicitur falſum committere. §. Falſum. 18.ver.15.

Fabricans falſum inſtrumentum dicitur falſum committere, ibid. ver.16.

Producens falſum inſtrumentum dicitur falſum committere, ibid. ver.17.

Vtens falſo inſtrumento ſcienter, dicitur falſum committere, ibid. ver.18.

Et quomodo hoc caſu conuinci poſſit de ſcientia, ibid.

Et an puniatur eadem pœna, qua ille, qui fabricauit, ibidem.

Falſificans literas principis punitur pœna falſi, ibidem. pag.19. ver.24.

Abradens inſtrumentum dicitur falſum committere, ibid. ver.25.

Aperiens literas alienas an incidat in pœnam falſi, ibid. ver.26.

Aſſcribens ſibi legatum in teſtamento alieno, an incidat in pœnam falſi, vide ſuprà, Aſſcribens.

Prohibens aliquem teſtari, an incidat in pœnam falſi, vide infrà, Prohibens.

Vendens eandem rem duobus, incidit in pœnam falſi. §.Falſum. 20.ver.29.

Falſi ſuſpicio an habeatur pro veritate, ibid. ver.30.

Et an ad puniendum criminaliter, ibid.

Falſi pœna quæ ſit, ibid. ver.31.

Falſitatem committens circa teſtes, inſtrumenta, vel acta cauſæ, an cauſam amittat, ibid. ver.32.

Falſitas an poſſit committi ſine dolo, ibid. 21.ver.33.

Falſum non dicitur id, quod adiuuatur primordio veritatis, ibid. ver.34.

Falſitas nomini præiudicans an ſit punibilis, ibid. v.35.

Iudex omni ſtudio, & interpretatione curare debet, vt falſum euitetur, ibid. 22.ver.36.

Falſam monetam faciens, aut expendens, qua pœna puniatur, vide infrà, Moneta.

Fama, ſeu diffamatio an præcedere debeat, ad hoc, vt Iudex per inquiſitionē procedere poſſit. §.fi.q.6.99.v.1.

Et quid in iudice ordinario, ibid. ver.2.

Et quid ſi iudex ex mero officio procedat, ibidem. pag.30. ver.3.

Et an etiam ad aſſumendas informationes ſuper ipſa fama, ibid. ver.4.

Et quid in inquiſitione generali, ibid. ver.5.

Et quid in inquiſitione, quæ ſit contra officiales ſyndicandos, ibi. ver.6.

Et quid in crimine hæreſis, ibid. ver.7.

Et quid ſi formetur inquiſitio de mandato principis, ibid. 101.ver.8.

Et quid ſi non fuerit oppoſitum, ibid. ver.9.

Et quid de conſuetudine obſeruetur, ibi. ver.10.

Fama quomodo probetur, ibid. ver.11.

Et an per duos teſtes tantum, ibid. ver.12.

Et an debeant reddere ſufficientem cauſam ſcientiæ, ibid. 202.ver.10.

Et an debeant dicere, quòd illud audiuerunt à maiori parte populi, ibid. ver.14.

Et an debeant dicere, quòd illud audiuerunt publicè dici, ibid. 103.ver.15.

Et an debeant nominare eos, à quibus audiuerunt, ibid. ver.16.

Et quid ſi non fuerint ſuper hoc interrogati, ibi. v.17.

Et an debeant ſcire, quid ſit fama, ibid. ver.18.

Fama an probetur per aſſertionem iudicis, id in inquiſitione affirmantis, ibi. ver.19. & §.fi.q.31. 176.v.10.

Fama an requiratur, vt ſæpe ad iudicis aures aſcendat. §.fin. q.6. 103.ver.20.

Et an sola fama sufficiat ad inquirendum, an autem requiratur etiam, quòd præcedat clamosa insinuatio, ibid. ver.21.
Fama sola est sufficiens indicium ad inquirendum. §. fi. q.21. 140.ver.1.
Et an ad torturam, ibid.
Et quid si fama non sit in eodem genere mali, ibid.
Et quid si probet, quod per triennium proximum bene vixit, ibid. ver.1.
Fama in criminalibus non probat, neque etiam semiplenè, ibid.
Et an iuncta cum alia semiplena probatione faciat plenam probationem. §. fin. q 63. 310.v.10.
Et quid si diffamatus probet se esse bonæ vocis, conditionis, & famæ. §. fin. q.60. 299.ver.23.
Familia officialis an possit detinendum, si resistat, impunè interficere. §. fin. q.29. 165.ver.1.
Familia insequens delinquentem, an possit illum capere in aliena iurisdictione, vide suprà, Captura.
Et an in ecclesia, ibid.
Familia si furtum fecerit, an vnius punitio alios liberet. vide suprà, Dominus.
Famulus si delinquat, an dominus pro eo teneatur, vide suprà, Dominus.
Quis sit iudex competens famulorum Cardinalium si delinquant. §. fin. q.35. 199.v.17.
Famuli episcoporum, & clericorum laici si delinquant à quo iudice puniri debeant, ibid. ver.18.
Feriæ. In causis criminalibus an tempore quadragesimæ sit procedendum. §. fin. q.50. 252.ver.3.
Tortura an sit infer. dieb. feriatis, fi. q.64. 319.v.34.
Executio sententiarum criminalium, an possit fieri diebus feriatis. §. fin. q.97. 408.ver.6.
Feudum an veniat in confiscatione bonorum. §. fina. q. 78. 354.ver.7.
Fideiussio. Reus detentus quando sit fideiussoribus relaxandus. §. fin. q.46. 242.ver.6.
Et quid si non ingeratur pœna corporalis, ibid. ver.7.
Et quid in seruis, ibid. ver.8.
Et quid in festis Paschalib. & Natalibus, ibi. ver.9.
Et quid si appareat de innocentia rei, ibid. ver.10.
Et quid in dubio, ibid. 243.v.11.
Et quid si fideiussores non sint idonei, ibid. ver.12.
Et quid si detentus in vna ciuitate velit dare fideiussorem in alia, ibid. ver.13
Et quid si reus propter paupertatem non inueniat fideiussorem, ibid. ver.14.
Et quomodo id probari possit, ibid. 244.ver.15.
Et quæ debeat esse forma promissionis huiusmodi fideiussoris, ibid. ver.17.
Et an possit quis se obligare pro alio ad pœnam corporalem, ibid. ver.18.
Et quid si pro delicto imponatur pœna pecuniaria, an reus sit fideiussoribus relaxandus, ibi. v.19.
Cautela recipiendi fideiussores, ibid. ver.20.
Si statutum imponat pro vulnere pœnam centum. & pro homicidio pœnam mille, & quis simpliciter fideiusserit pro imputato de vulnere, & vulneratus moriatur, sub qua pœna teneatur reum consignare, ibid. ver.21.
Et quid si ille, qui præstitit fideiussorem, fuerit deinde ex alia causa bannitus, ibid. 254.v.22.
Quantum tempus concedatur fideiussori ad reum præsentandum, ibid. ver.23.
Si fideiussor reum non consignet, cui applicetur pœna promissa. ver.24.
Fideiussio de non offendendo, an à parte peti possit. §. fi. q.47. 246.ver.2. & 5.
Et an possit iudex ex officio cogere partes ad illam præstandam, ibid. ver.3.
Et quid si pars illam petens dederit causam inimicitiæ, ibid. ver.4.
Et quanto tempore duret ibi. ver.6.
Durante promissione de non offendendo inter aliquos, si vnus offendat alium, an possit deinde alius illum impunè offendere, ibid. ver.7.
Et quid in induciis, ibid. 247.ver.8.
Et quid si ex noua causa secuta sit offensio, ibi. ver.9.
Et quid si eodem tempore vnus alterum offendat, ibi. ver.10.
Et an si quis offendat fratrem alterius, dicatur incidisse in pœnam, ibid. 248.ver.11.
Et quid si adulterauit eius vxorem, ibid. ver.12.
Pœna offensionis factæ contra promissionem de non offendendo, quomodo & pro quibus portionibus ad hæredes transmittatur, ibid. ver.13.
Contra fideiussorem de iudicato soluendo petefit fieri executio sententiæ sine nouo processu. §. fin. q.95. pag.402. ver.1.
Filius an possit impunè occidere patrem bannitum, vide infrà, Statutum.
Filius fam. an possit accusare sine consensu patris. §. fina. q.14. 123.ver.5.
Filius spiritualis an possit accusare de morte patris spiritualis, ibid. 129.ver.25.
Filius illegitimus an possit accusare de morte patris sui, ibid. ver.26.
Et an spurius, ibid. ver.27.
Et an spurius possit accusare de morte eius matris, ibid. ver.28.
Et an filij spurij possint pacem facere de morte parentum, vide infrà, Pax.
Filius si delinquat, an pater pro eo teneatur, vide infrà, Pater.
Filius an reseruetur aliqua portio in bonis patris confiscatis. §. fin. q.78. 359.ver.26.
Et an in bonis matris, ibid.
Filij bonis confiscatis, an publicentur eius bona profectitia, ibid. 355.ver.11.
Et an aduentitia, ibid. ver.12.
Et an castrensia, ibid. 356.v.13.
Et an econtrà publicatis bonis patris, censeatur publicatum peculium profectitium filij, ibid. ver.14.
Fiscus an teneatur satisfacere creditoribus illius, cuius bona apprehendit, ibid 360.ver.29.
Et an vltra vires hæreditarias, ibid. ver.30.
Creditores vnius territorij, an possint agere contra fiscum alterius territorij, ibid. 359.v.28.
Episcopi an habeant fiscum, vide suprà, Episcopus.
Fiscus an præferatur creditoribus delinquentis. §. fin. q. 68. 360.ver 31.
Fiscus an habeat bona delinquentis tacitè hypothecata, ibid. ver.32.
Obligationes an transeant in fiscum, ibi. 358. ver.23.
Et an obligatio naturalis, ibid.
Et an obligationes conditionales, ibid.

Cætera ad confiscationem pertinentia, vide suprà, Bona & Alienatio.
Casus, in quibus bona in totum vel in parte fisco applicantur. §. fi. q. 78. 353. ver. 3.
Fiscus est loco accusatoris. §. fi. q. 3. 93. ver. 6.
Et an teneatur querelam porrigere. §. fi. q. 10. 114. v. 6.
Forensis delinquens an incidat in pœnas statuti loci delicti, vide infrà, Statutum.
Fornicatio simplex an sit omni iure prohibita. §. Fornicatio. 22. ver. 1.
Et an sit peccatum mortale, ibid.
Quæ sit pœna fornicationis, ibid. ver. 3.
Clericus notorius fornicator an sit ipso iure suspensus ab officio, ibid. 24. ver. 4.
Forum loci originis, & domicilij, in delictis an attendatur, vide infrà, Index.
Fraus in alienatione facta per delinquentem, ex quibus coniecturis colligatur. §. fin. q. 78. 357. v. 17.
Fructus an veniant in restitutione facta per principem condemnato, cuius bona erant confiscata. §. fin. quæst. 59. 291. ver. 7.
Fructus an teneatur restituere clericus, qui propter delictum priuatur beneficio. §. fi. q. 73. 345. ver. 9.
Fuga an probet contra delinquentem. §. fi. q. 21. 145. v. 18.
Et quid si opponatur vt delictum, ibid. ver. 19.
Et quid si opponatur vt indicium, ibid. ver. 20.
Et an semiplenè probet in criminalibus, ibid. ver. 21.
Et quid si reus aufugiat post formatam accusationẽ, ibid. 146. ver. 23.
Et quid si reuertatur, ibid. ver. 24.
Et quid in fuga facta à carceribus, vide suprà, Carcer.
Fugiens ad ecclesiam an possit inde extrahi, vide suprà, Captura.
Fugiens in domos Cardinalium aut scholas an possit inde extrahi, ibid.
Et quid in fugiente ad sacerdotem portantem sacram euchariſtiam, ibid.
Furor an in delictis excuset. §. fi. q. 60. 294. ver. 7.
Et quid si post delictum factus sit furiosus, ibid.
Et quid si post condemnationem, ibi. 295. ver. 8.
Furtum quid sit. §. Furtum. 28. ver. 1.
Furtorum genera quæ sint, ibid. ver. 2.
Dominus rei furatæ an possit illam perquirere in domibus aliorum, ibid. ver. 3.
Et an possit proponi edictum, vt quilibet teneatur indicare rem furtiuam, ibid. 29. ver. 4.
Et an ille, apud quem reperitur res subtracta, præsumatur fur, ibid. ver. 5.
Et an illud saltem sufficiat ad torturam ei infligendam. §. fin. q. 21. 151. ver. 41.
Furtum an sit graue delictum. §. Furtum. 29. ver. 6.
Furti pœna quæ sit, ibid. ver. 7.
Et quid in furibus famosis, ibid. ver. 8.
Et an pro vno furto magno possit quis suspendi, ibid. pag. 30. ver 9.
Stante statuto, quòd pro tertio furto quis suspendatur, an computentur furta per eum commissa extra illud territorium, & illa, pro quibus iam fuit punitus vel absolutus, vide infrà, Statutum.
Fur, qui rem furatam in aliud territorium exportauit, an possit in eo puniri ratione contrectationis. §. fina. quæst. 38. 220. ver. 16.
Duo vel plura furta quando dicãtur. §. Furtũ. 31. v. 14
Fures an debeant capite puniri, ibid. ver. 15.
Et an puniantur pœna quadrupli, ibid. ver. 16.
Fur deprehensus in flagranti crimine, an possit impunè occidi. §. Homicidium. 53. ver. 47.
Et quid in fure nocturno, & diurno, ibid.
Contra furem potest iurari in litem. §. Furtum. 31. ver. 18.
Quomodo dicatur constare de furto. §. fi. q. 4. 95. v. 2. quæst. 66. 325. ver. 1.
Fur, an excusetur à pœna furti, si probet illum, cui furatus est esse suum debitorem. §. Furtum. 31. ver. 20.
Et quid si ille, cui res furata fuit, protestetur, quòd illam accepit de eius voluntate, vel consensu, ibi. ver. 21.
Furta domestica an sint punienda, ibid. 32. ver. 22.
Furtum de re modici valoris an sit puniendum, ibi. v. 23.
Propter necessitatem an licitum sit furari. ver. 24.
Et an si postea fur ad pinguiorem fortunam perueniat, teneatur restituere, ibid. ver. 25.
Emens rem furtiuam, an teneatur eam restituere, vide suprà, Emptio.
Quomodo procedatur pro furto aduersus nautas, caupones, stabularios. §. Furtum. 33. ver. 27.
Et an deferatur domino iuramentum in litem, ibid.
Quando familia furtum fecisse dicitur, an punitio vnius liberet alios, ibid. ver. 28.

G.

GRatia potest à principe concedi delinquentibus, à pœna tàm corporali, quàm pecuniaria, etiam post sententias in iudicatum transactas. §. fin. quæst. 59. pag. 228. ver. 1.
Et an possit princeps pro bono pacis remittere iniurias, et damna singularium personarum absq; earum consensu, ibid. 289. ver. 3.
Regulariter princeps non concedit Gratiam delictorum, sine remissione partis, ibid. ver. 4.
Ille, cui princeps dicit, Facio tibi Gratiam, an recuperet bona, ibid. 290. v. 5.
Et an recuperet etiam bona alienata, ibid. ver. 6.
Et an recuperet etiam fructus, ibid. 291. ver. 7.
Et an hæreditatem alteri delatam, ibid. ver. 8.
In impetratione Gratiæ exprimenda sunt ea omnia, quæ principem ab ipsius concessione retrahere potuissent, ibid. ver. 9.
Gratiæ à principe concessæ debent à senatu approbari, ibid. ver. 10.
Decreta Gratiosa an trahantur ad delicta futura, & an ad commissa subspe decreti, & an ad crimen falsi, & an prosint carceratis, vide suprà, Abolitio.

H.

HÆreditas aufertur ab hærede, quando non vindicat necem defuncti. §. fin. q. 79. 361. ver. 8.
Hæreditas per metum alicui relicta, fisco applicatur, ibid. 362. ver. 9.
Hæreditas delata ei, qui prohibuit defunctum testari, ab ea aufertur tanquam ab indigno, vide infrà, Prohibens aliquem.
Hæreditas delata ei, qui defunctum interfecit, aufertur abeo tanquam ab indigno. §. Homicidium. 44. v. 22.
Hæres an teneatur ex delicto defuncti. §. fina. quæst. 51. pag. 258. ver. 16.
Et an vltra vires hæreditarias, ibid.
Et quid si delinquens reliquerit plures hæredes, quorum vnus

rum vnus tantum sit soluendo, an ille teneatur ex onerare conscientiam defuncti, ibid. ver. 18.
Accusatore mortuo, an possint eius hæredes accusationem prosequi, vide suprà, Abolitio.
Accusato mortuo, quando possit contra hæredes procedi respectu bonorum, vide suprà, Accusatio.
Si hæreditas delata bannito alteri acquiratur, an ipse post restitutionem illam recuperet, vide suprà, Gratia.
Hæresis. Quis dicatur propriè hæreticus. §. Hæresis. 34. ver. 1.
Et an si quis asserat fornicationem non esse peccatum mortale, ibid.
Et quid si contendat periurium non esse mortale peccatum, ibid.
Quæ requirantur ad hoc, vt quis dicatur hæreticus, ibid. ver. 2.
Et an ore negans Christum, & corde credens, dicatur hæreticus, ibid. ver. 3.
Hæresis crimen est merè ecclesiasticum, & ideo solus iudex ecclesiasticus est competens, ibid. ver. 4.
Et quis inter ipsos ecclesiasticos sit iudex competens, ibid. 35. ver. 5.
Et an solus inquisitor, vel episcopus possit inquisitum de hæresi absoluere, ibid.
Et an iudex ecclesiasticus condemnet hæreticum ad pœnam ignis, ibid. ver. 7.
Hæretici sunt igne comburendi, ibid. ver. 8.
Et quid si pœniteant, ibid.
Et an liceat pœnitere etiam post condemnationem, ibid. ver. 9.
Et quid si quis dicat, se nunquam fuisse hæreticum, et tamen testibus conuincatur de hæresi, ibi. v. 10.
Et quid si non faciat emendam, ad quam est condemnatus, ibid. 36. ver. 11.
Bona condemnatorum de hæresi confiscantur. v. 13.
Et cui fisco applicentur, ibid.
Et an confiscentur etiam in præiudicium filiorum orthodoxorum, ibid. 37. ver. 14.
Matrimonium propter Hæresim separatur, ibi. v. 15.
Et an viro redeunte ad fidem, teneatur vxor ad virum redire, ibid.
Clericus Hæreticus, & eius filij priuantur omnib. officiis, & beneficiis ecclesiasticis, ibid. ver. 16.
Et an pœnæ statutæ contra filios hæreticorum habeant locum etiam contra illos qui nati erant, antequàm pater esset hæreticus, ibid. ver. 17.
Hæreticis non est seruanda fides, ibid. ver. 18.
Aduocatus & procurator, an possint pro hæreticis interuenire, ibid. ver. 19.
In causa Hæresis sufficiunt minores probationes, quam in aliis criminibus, ibid. ver. 20.
Et an sufficiant testes singulares. §. fi. q. 53. 265. v. 18.
De crimine Hæresis potest etiam post mortem inquiri, & defuncti memoria damnari. §. Hæresis. 38. v. 21.
Papa potest de hæresi accusari, & condemnari, ibid. ver. 22.
Hæreticus occultus an incidat in pœnam hæresis, ibid. ver. 23.
Quæ facta sapiant Hæresim manifestam, ibi. v. 24.
Sortilegij an sapiant hæresim, & possint ab inquisitoribus puniri. ver. 25.
Et quæ sit pœna sortilegij, ibid.
Fama an præcedere debeat iuquisitionem, quæ sit in causa hæresis, vide suprà, Fama.
Homicidium quotuplex sit. §. Homicidium. 40. ver. 1.
Quod dicatur Homicidium casuale, ibid. ver. 2.
Et quod culposum, ibid. ver. 3.
Et qua pœna puniatur homicidium culpa commissum, ibid.
Et quid si aliquis citra animum occidendi alium percusserit, ibid. 41. uer. 5.
Et quid si putans interficere vnum, occiderit alium, ibid. uer. 6.
Et quod dicatur homicidium dolosum, ibid. uer. 7.
Et quod commissum animo deliberato, ibid. uer. 8.
Et quod dicatur homicidium commissum ex insidiis. ibidem.
Et quod commissum proditoriè, ibid. 42. ver. 10.
Et quod dicatur homicidium commissum per assassinium. §. Assassinium. 10. uer. 1.
Quibus modis homicidium committatur. §. Homicidium. 42. uer. 12.
Et quid in eo, qui venenum alteri dedit, ibi. 43. u. 13.
Et quid si mors secuta non fuerit, an sit puniendus pœna mortis, ibid. uer. 14.
Et quid in iudice, qui innocentem condemnauit, ibid. uer. 15.
Et quid si aliquem indebitè torsit. §. fina. quæst. 64. pag. 311. uer. 2.
Et quid in medico, qui mortis causam infirmo præbuerit. §. Homicidium. 43. uer. 17
Et quæ sit pœna homicidij de iure ciuili, ibi. uer. 18.
Et an valeat statutum imponens pro homicidio pœnam pecuniariam, vide infrà, Statutum.
Et quæ sit pœna homicidij de iure canonico. §. Homicidium. 44. uer. 20.
Clericus homicida an priuetur ipso iure beneficio, an autem requiratur sententia, ibi. uer 21.
Homicida priuatur successione eius, quem interfecit, ibi. uer. 22.
Et an teneatur ad interesse animæ occisi, & ad expensas factas in medicinis, & ad æstimationem operarum. 45. uer. 23.
Homicida, qui alium interfecit ad sui defensionem, excusatur, vide suprà, Defensio.
Et quid si occidit aliquem, qui eum in insidiis expectabat. §. Homicidium. 48. uer. 36.
Quando plures interuenerunt homicidio, & ignoratur quis fuerit interfector, an sint omnes puniendi, ibid. uer. 37.
Et quid si appareat quis fuerit auctor rixæ, ibid.
Et quid si vnicum tantū vulnus sit illatū, ib. 49. u. 38
Et quomodo sit formanda inquisitio, quando non apparet, quis fuerit homicida, ibid. 50. uer. 40.
Et quid si sint illata plura vulnera, & nescitur, ex quo vulnere decesserit, ibi. uer. 41.
Et quid si reus probet vulneratum non ex vulnere decessisse, an sit à pœna homicidij excusandus, ibid. ver. 42.
Et an hoc casu standum sit iudicio medicorum, ibid. pag. 51. ver. 43.
Et an si vulneratus intra breue spacium decesserit, præsumatur mortuus ex vulnere, ibid. 52. uer. 44.
Et quid si reus velit probare contrarium eius, quod medici dixerunt, ibid. ver. 45.

Et quid

Et quid si post illatum vulnus lethale, alius superuenit, qui vulneratum exanimauit, nunquid primus vulnerans excusetur. ver.46.
In crimine Homicidij an puniatur affectus etiam non secuto effectu. §. Assassinium. 11. ver.7.
Homicida an possit extrahi ab Ecclesia, vide suprà, Captura.
Seipsum occidere volens, punitur pœna mortis. §. fin. q.68. 335. ver.37.
Et an occidens seipsum moriatur intestabilis, & eius bona confiscentur, ibid.
Et quid si non conscientia proprij sceleris sibi manus intulerit, ibid.

I.

IGuis. Igne comburendi an viui cremari debeant. §. fin. q.99. 412. ver.7.
Ignorantia an excuset in delictis. §. fin. quæst. 66. 296. ver.14.
Imaginem Christi, aut sanctorum percutiens, punitur pœna mortis. §. fin. q.68. 332. ver.19.
Immunitas ecclesiarum, vide suprà, Captura.
Impedimentum. Citatus ad prohibendum testimonium qui propter legitimum impedimentum non comparuit, & fuit excommunicatus, an dicatur legitimè excommunicatus. §. fin. q.26. 160. ver.6.
Imperator si delinquat, quis sit eius iudex competens. §. fin. q.35. 198. ver.6.
Populus Romanus an possit Imperatorem degradare, ibid. ver.7.
Imperatorem an quis possit pro sua defensione impunè offendere, vide suprà, Defensio.
Impostores puniuntur arbitrio iudicis. §. fin. quæstio. 83. pag.373. ver.3.
Impunitas, quam iudex promittit reo, si delictum fateatur, an sit ei seruanda, vide infrà, Iudex.
Incantationes & sortilegia quando sapiant hæresim, vide infrà, Sortilegia.
Incendium. Incendiarij qua pœna puniantur. §. fin. q.68. pag.332. ver.20.
Et quid in comburente tugurium, seu fœnile, ibid.
Incendiarij sunt excommunicati. §. fina. quæst. 77. 351. ver.19.
Incertitudo an excuset delinquentes. §. fina. q.60. 301. ver.31 & §. Homicidium. 48. ver.37.
Incestus inter quas personas committatur. §. Incestus. pag.60. ver.1.
Et an committatur cum moniali, ibid. ver. Sed nunquid.
Et an cum presbytero, ibid.
Incestus pœna quæ sit, ibid. 61. ver.1.
Et an hodie pro incestu imponatur pœna confiscationis bonorum, ibid. ver.2.
Dispositio auctenticæ, Incestas nuptias an habeat locum etiam in nuptiis, quæ sunt incestæ de iure canonico, ibid. ver.3.
Et an habeat locum tantummodo in nuptiis incestis ratione consanguinitatis, an autem etiam in aliis, ibid. ver.4.
Incestas nuptias contrahentes sunt ipso iure excommunicati, ibid. 62. ver.5.
Et quid si fuerit in contractu matrimonij apposita conditio, Si Pontifex dispensauerit, ibid. ver.6.
Et an hæc pœna locum habeat etiam in sponsalibus, ibid. ver.7.
Incestas nuptias contrahentes excusantur ex eo, quòd ignorarent factum, ibid. ver.8.
Et quid si postquam est detecta affinitas, perseuerauerint in matrimonio, ibid. ver.9.
Iudæi incestas nuptias contrahentes in gradu permisso à lege Mosaica, sed prohibito à iure communi, an sint puniendi, vide infrà, Iudæus.
Super crimine incestus, an possit fieri pax, siue transactio, vide infrà, Pax.
Incisores vitium qua pœna puniantur. §. fin. quæst. 68. pag.336. ver.43.
Incorrigibilis quis dicatur. §. fin. q.36. 210. v.34.
Et an clericus incorrigibilis possit puniri per iudicem secularem, ibid. ver.33.
Et an requiratur declaratoria super incorrigibilitate, ibid. ver.34.
Clericus etiam depositus non debet tradi curiæ seculari, nisi sit incorrigibilis, vide suprà, Clericus.
Indicium est minus, quam semiplena probatio. §. fina. quæst.20. 136. ver.1.
Iudiciorum gradus qui sint, ibid.
Et quæ indicia sufficiant ad inquirendum, ibid. 137. ver.2.
Et quæ ad inquisitionem formandam, ibid. ver.3.
Et quæ ad torturam, ibid. 138. ver.4.
Et quæ ad condemnationem, ibid. ver.5.
Et an ex indiciis, & præsumptionibus quis possit in pœnam corporalem condemnari, ibid. ver.6.
Et quid in crimine assassinij. §. Assassinium. 11. ver.6.
Et quid in crimine hæresis. §. Hæresis. 37. ver.20.
Et quid in crimine simoniæ. §. Simonia. 77. v.12.
Et quid si præsumptio sit posita à lege. §. fin. quæstio. 21. 144. ver.8.
Indicia debent præcedere torturam, vide infrà, Tortura.
Indicia quæ præcedunt torturam, debent esse legitimè probata. §. fin. q.64. 114. ver.12.
Debent etiam esse ad torturam sufficientia, ibidem, ver.13.
Et quæ indicia dicantur esse ad torturam sufficientia, ibid.
Et quot indicia requirantur ad hoc, vt quis possit subiici torturæ, ibid. ver.14.
Et quid si visus fuerit cum gladio sanguinolento. §. fi. q.21. 151. ver.40.
Et quid si res furata reperta sit penes aliquem, ibid. ver.41.
Indicia quomodo probentur. §. fina. quæstio. 21. 151. ver.1.
Et an per vnum testem, ibid. ver.2.
Et quid si non sit omni exceptione maior, ibidem. pag.152. ver.3.
Et quid si cognouit tantummodo ad vocem. §. fina. q. 21. 141. ver.3.
Indicia à quibus personis sumi debeant. §. fina. quæst. 23. pag.152. ver.1.
Et an ad recipiendos testes ad informationem curiæ debeat pars citari, vide suprà, Citatio.
Indiciorum copia an danda sit reo, vide suprà, Copia processus.

Infamis an possit in causis criminalibus testificari. §. fi. q. 24. 156. ver. 13.
Et an cum tortura. §. fin. q. 25. 158. ver. 2.
Infamiæ pœna quibus casibus incurratur. §. fin. quæstio. 72. 342. ver. 1.
Infamis an possit accusare. §. fin. q. 14. 124. v. 11.
Si accusatus sit infamis, an possit contra accusatorem de infamia excipere. §. fin. q. 15. 129. ver. 3.
Infans in delictis excusatur. §. fi q. 60. 292. ver. 2.
Infirmus non tenetur personaliter comparere. §. fina. q. 34. 194. ver. 5.
Inimicus an possit accusare. §. fin. q. 14. 127. ver. 17.
Inimicus in causis criminalibus repellitur à testificando. §. fin. q. 24. 154. ver. 5.
Et quid in casibus exceptis, ibid.
Et quæ dicatur inimicitia capitalis, ibid.
Et quid si secuta sit reconciliatio, ibid. ver. 6.
Et an ille, qui in vna causa criminali dixit contra me testimonium, possit deinde in alia contra me testificari, ibid. 155. ver. 7.
Inimicitia an faciat indicium ad inquirendum. §. fin. q. 21. 147. ver. 30.
Et an ad torturam, ibid.
Iniuria pluribus modis fieri potest. §. Iniuria. 62. v. 1.
Intrans in agrum meum causa venandi me inuito, an dicatur mihi iniuriam facere, ibid. 62. v. 2.
Iniuria facta vxori an censeatur facta viro, ibi. ver. 3.
Ex iniuria duplex oritur actio, ciuilis, & criminalis, ibid. ver. 4.
Et an in libello iniuriarum ponendus sit mensis, & annus, & locus illatæ iniuriæ, ibid. ver. 5.
Et an requiratur quòd in libello taxetur iniuriæ æstimatio, ibid. ver. 6.
Iniuriæ pœna quæ sit, ibid. ver. 7.
Condemnatus actione iniuriarum efficitur infamis, pag. 64. ver. 8.
Actio iniuriarum an præscribatur anno, ibid. v. 9.
Et an ille annus sit continuus, ibid.
Iniuria an tollatur per mutuam conuersationẽ, ib. v. 10.
Et an per remissionem iniuriati, ibid. ver. 11.
Iniuriam faciens an possit se excusare, dicendo quòd non habebat animum iniuriandi, ibid. ver. 12.
Et quid si in eodem actu, quo iniuriam intulit, fuerit protest. quod nolebat iniuriam facere, ibid. ver. 13.
Et quid si fuerit primo ipse prouocatus, ibid. ver. 14.
Et quid si probet iniuriam fuisse veram, ibidem. 65. ver. 15.
Et quid si dicat se iniuriam intulisse calore iracundiæ, & protestetur se pœnitere, ibid. ver. 16.
Iniuriam faciens officiali tempore syndicatus, punitur pœna capitis. §. fin. q. 68. 332. ver. 21.
Officialis an possit cognoscere de iniuria sibi facta, vide infrà, Officialis.
Iniuriam facientes alicui contra bonos mores puniuntur pœna extraordinaria. §. fi. q. 83. 374. ver. 9.
Inquisitio est officium iudicis. §. fin. q. 12. 116. ver. 3.
Inquisitio est remedium extraordinariũ §. fi. q. 3. 91. v. 3
Et quid de consuetudine, ibid. 92. ver. 6.
Quid sit procedere per viam inquisitionis, ibi. 91. v. 2.
Iudex non potest regulariter per inquisitionem procedere, ibi. ver. 5. & q. 5. 97. ver. 2.
Et an sint aliqui casus in quibus etiam de iure communi possit per inquisit. procedi. §. fi. q. 5. 98. v. 3.
Et an in criminibus priuatis possit per inquisitionem procedi. §. fi. q. 17. 133. ver. 4.
Et an stante statuto quòd alicui denegetur actio possit iudex ex officio inquirere. §. fi. q. 50. 253. ver. 6.
Et si statutum præsignat iudici tempus ad inquirendum, an illud currere incipiat à die scientiæ, an autem à die commissi delicti. §. fi. q. 51. 255. ver. 5.
Inquirendi facultas, an tollatur seu præscribatur cursu 20. ann. §. fi. q. 51. 254. ver. 2.
Processus factus super inquisitione generali an sufficiat ad condemnationem. §. fi. q. 50. 252. ver. 4.
Inquisitio & accusatio, an possint simul cumulari. §. fi. quæst. 3. 93. ver. 7.
Et an superueniente accusatore cesset inquisitio, ibid. pag. 92. ver. 4.
Iudex an debeat priusquàm inquirat, statuere parti offensæ terminum ad accusandum, ibid. 94. ver. 8.
Et quid si pars offensa id petat, ibid. ver. 9.
Aliquid præcedere debet, ad hoc, vt aperiatur via iudici ad inquirendum. §. fi. q. 5. 97. ver. 3.
Iudex statim constito de delicto potest generaliter contra delinquentem inquirere, ibid. 98. ver. 5.
Diffamatio an præcedere debeat inquisitionem. §. fin. q. 6. 102. *vide suprà, Fama.*
Denunciatio aperit viam inquisitioni, vide suprà, Denunciatio.
Deprehensio in flagranti crimine aperit viam iudici ad inquirendum. §. fi. q. 8. 108. ver. 1.
Notorietas delicti aperit viam iudici ad inquirendum §. fi. q. 9. 110. ver. 1.
Querela partis aperit viam iudici ad inquirendum. §. fi. q. 10. 112. v. 1.
Inquisitio an fiat contra absentem. §. fi. q. 11. 114. v. 1.
Iudex an debeat interrogare reum super his, de quibus intendit contra eum inquirere, ibid. 115. ver. 4.
Inquisitionis libelli forma. §. fi. q. 31. 174. ver. 5.
Mensis & annus, an sit exprimendus in inquisitione, ibid. 178. ver. 11.
Et an locus, ibid. & ver. seq.
Quæ sit conclusio libelli inquisitionis, ibidem. 179. ver. 13.
Iudex an teneatur se inscribere super inquisitione, ibid. vers. 4.
Inquisitionis tenor an sit in citatione inserendus, ibid. pag. 175. ver. 7.
Inscriptio, vide suprà, Accusatio.
Instantia perempta causæ criminalis, an reus sit absoluendus. §. fi. q. 51. 255. ver. 8.
Et quid de iure canonico, ibid.
Instigator seu promotor inquisitionis quis dicatur. §. fi. q. 10. 113. ver. 3.
Et an sit citandus, ibid. ver. 4.
Instrumentum falsum fabricans, qua pœna puniatur. §. Falsum. 18. ver. 16.
Instrumentis probari delicta non possunt. §. fi. quæst. 54. pag. 266. ver. 1.
Instrumento falso vtens qua pœna puniatur. §. Falsum. pag. 18. ver. 18.
Insultus. Insultum faciens punitur lege Iulia de vi. §. fi. quæst. 83. 374. ver. 5.
Statutum puniens facientem insultum ad domum, an habeat locum in faciente insultum ad porticum domus, vide infrà, Statutum.

Interrogatio. Reus an posſit dare interrogatoria teſtibus, qui ex officio aſſumuntur. §. fi. q. 23. 153. ver. 3.
De interrogationibus, & examine reorum, vide ſuprà, Examen, & infrà, Iudex.
Reus an posſit interrogari de complicibus. §. fi. q. 21. 148. ver. 3.
Reus an posſit interrogari de aliis delictis, de quib. contra eum nulla ſunt indicia. §. fi. q. 64. 323. ver. 45.
Interrogatio, An pars velit vti dictis teſtium, quid operetur. §. Falſum. 18. ver. 18.
Ira in delictis an excuſet. §. fi. q. 60. 295. v. 9.
Iudæus adulterium committens an ſit puniendus pœna ſtatuti, vel iuris communis. §. Adulterium. 8. verſic. 10.
Iudæus carnaliter ſe commiſcens cum Chriſtiana, qua pœna ſit puniendus. §. Fornicatio. 26. ver. 26.
Et quid in Chriſtiano commiſcente ſe cum Iudæa, ibi.
Iudæus, qui poſt delictum ſuſcepit baptiſmum, an euitet pœnam delicti. §. fi. q. 51. 258. ver. 19.
Iudæi an poſſint de iure communi vſuras licitè exercere. §. Vſura. 82. ver. 7.
Iudæi contrahentes inceſtas nuptias in gradu permiſſo à lege Moſaica, ſed prohibito à iure cõmuni, an ſint puniendi. §. Inceſtus. 62. ver. 10.
Iudæorum delinquentium an ſit iudex competens laicus vel eccleſiaſticus. §. fi. q. 35. 201. ver. 25.
Et quid in crimine blaſphemiæ. §. Blaſphemiæ. 13. ver ſic 5.
Iudæus delinquens, ſi ad Eccleſiam confugiat, an gaudeat eius immunitate, vide ſuprà, Captura.
Iudex in atrocioribus poteſt iura tranſgredi. §. 1. 3. ve. 9.
Iudex regulariter an posſit per inquiſitionem procedere, vide ſuprà, Inquiſitio.
Et an priuſquàm inquirat, debeat ſtatuere parti offenſæ terminum ad accuſandum, ibid.
Et an à reo. §. fi. q. 45. 237. v. 7.
Iudici ante omnia debet conſtare de delicto. §. fi. q. 4. 94. ver. 1.
Et quid facere debeat iudex, vt de delicto appareat, ib. pag. 95. ver. 4.
Iudex conſtito de delicto ſtatim debet delinquentem inquirere. §. fi. q. 5. 97. ver. 1. & 98. ver. 5.
Iudex quid facere debeat poſt aſſumptas informationes ſuper infamia. §. fi. q. 6. 104. ve. 22.
Iudex ſi oculis propriis videat maleficium committi, an posſit delinquentem condemnare. §. fi. quæſt. 8. 110. ver. 5.
Iudex an debeat interrogare reum ſuper his, de quibus intendit contra eum inquirere, vide ſuprà, Interrog.
Iudex procedens ſuper accuſatione, an dicatur procedere officio iudicis nobili vel mercenario, vide ſuprà, Accuſatio.
Iudex an posſit ex officio repellere accuſatorem minus idoneum. §. fi. q. 15. 129. ver. 1.
Et quid ſi accuſatus contra eum aliquid opponere non poſſet, ibid. ver. 2.
Iudex an posſit cogere partem offenſam ad accuſandum, ibid. 130. ver. 5.
Iudex an posſit cogere teſtem ad teſtificandum. §. fi. q. 24. pag. 157. ver. 21.
Iudex an posſit concedere literas ſubſidiales pro examine teſtium exiſtentium extra territorium. §. fina. q. 26. pag. 161. uer. 3.
Iudex an posſit perquiri facere rem furatam in domo alterius. §. Furtum. 28. uer. 3.
Iudex an posſit publicare edictum vel literas monitorias, vt propaletur, vbi ſit res furata. §. fi. q. 27. 161. v. 3.
Et an ad detegendum ipſum furem, ſeu delinquentem, ib. ver. 4.
Iudex an posſit ſtatuere præmium capienti delinquentẽ. §. fi. q. 29. 166. v. 6.
Iudex ſecularis an posſit delinquentem propria auctoritate ab Eccleſia extrahere. §. fi. q. 30. 172. ve 20.
Et an posſit ponere cuſtodes, vt delinquentem in eccleſia obſidat, ibid. ver. 21.
Iudicis arbitrium quid importet. §. fi. q. 31. 176. ver. 9.
Iud. an teneatur ſe inſcribere in inquiſit. ibid. 189. v. 14.
Iudex an posſit citare reum extra territorium, ibid. 180. ver. 19.
Et quid ſi ambo territoria ſint ſub eodem præſide prouinciæ, ibid. ver. 20.
Iudex an posſit pendente termino citationis capi facere reum, ibid. 182. ver. 25.
Iudex an posſit concedere ſaluum conductum bannito. §. fi. q. 32. 187. ver. 14.
Iudex competens quis ſit in delictis. §. fi. q. 35. per totum. 196.
Iudex laicus quando posſit contra clericum procedere, & eum punire. §. fi. q. 39. per totum, 224. & vide ſuprà, Clericus.
Iudex loci delicti an posſit contra delinquentem aliàs ſibi non ſubditum procedere. §. fi. q. 38. 217. ver. 1.
Iudex, coram quo teſtis falſum deponit, an posſit illum punire, ibid. 219. ver. 13.
Et quid ſi clericus deponat falſum corã iudice, ib. v. 14.
Et quid econuerſò ſi laicus deponat falſum coram iudice eccleſiaſtico, ibid. 220. v. 15.
Iudex laicus tenetur clericum delinquentem remittere ad iudicem eccleſiaſticum, ibid. 223. ver. 27.
Et quomodo facienda ſit huiuſmodi remiſſio. §. fin. q. 36. 214. ver. 48.
Et an eo caſu iudex eccleſiaſticus teneatur ſtare proceſſui facto per iudicem ſecularem remittentem, ibid. ver. 49.
Si ſint duo domini eiuſdem caſtri, & vnus eorum delinquat, an poterit ab alio puniri. §. fi. q. 38. 217. ve. 3.
Et quid ſi aliquis delinquat in exercitu vnius prætoris poſiti in alieno territorio, ibid. v. 4.
Et an in foro pœnitentiali quis ſortiatur forum ratione delicti, ibid. 218. ver. 5.
Emittens ſagittam in vno territorio, & vulnerans in alio, in quo ſit puniendus, ibid. ver. 9.
Si delictum ſit commiſſum in confinibus duorum territoriorum, quis iudex procedat, ib. 219. v. 11.
Et quid facere debeat iudex, ſi allegetur delictum in alieno territorio commiſſum fuiſſe, ibid. ver. 12.
Si laicus committat delictum in Eccleſia, quis iudex de eo cognoſcat, laicus an eccleſiaſt. ibid. 221. uer. 18.
Iudex an teneatur delinquentem remittere ad locum delicti, vide infrà, Remiſſio.
Inter duos iudices loci delicti pro eodem crimine procedẽtes, quis ſit præferendus. §. final. quæſt. 38. 223. verſic. 28.
Iudex loci originis, vel domicilij, poteſt ſubditum extra territorium delinquentem punire. §. fi. q. 39. 224. ver. 1. & 2.

Et quid si ibi inueniatur, ibid.
Iudex originis, vel domicilij an possit per inquisitionem procedere contra subditum delinquentem extra territorium, ibid. ver. 4.
Et an his casibus puniri debeat reus secundum ius commune, an autem secundum statuta loci delicti, vel originis, seu domicilij. §. fi. q. 85. 380. ver. 4.
Iudex an possit in causis criminalibus vt suspectus recusari. §. fi. q. 43. 230. ver. 1.
Et quibus ex causis, ibid. uer. 2.
Et an contra iudicem opponi possit exceptio, quòd sit criminosus, ibid. ver. 3.
Iudex an possit cognoscere super exceptionibus, quæ contra eius personam proponuntur, ibid. ver. 4.
Iudex in examine rei quomodo se gerere debeat. §. fin. q. 45. 239. ver. 11.
Iudex an possit ex officio cogere partes ad præstandã cautionem de non offendendo. §. fi. q. 47. 246. v. 3.
Stante statuto quod alicui denegetur actio, an possit iudex ex officio inquirere, vide suprà, Inquisitio.
Iudex, qui est sub syndicatu, an possit se tueri exceptione lapsus termini statuti in edictis propositis per syndicatorem. §. fi. q. 51. 255. ver. 6.
Iudex an possit promittere impunitatem reo, si confiteatur delictum. §. fi. q. 55. 269. ver. 8.
Et an si promiserit, teneatur illam obseruare, ib. v. 9.
Punitus ab vno iudice an ab alio iterum puniri possit, videinfrà, Punitus.
Iudex an possit cogere offensum ad faciendam pacem. §. fi. q. 58. 288. ver. 41.
Iudex ratione amicitiæ an possit delinquenti pœnam remittere. §. fi. q. 60. 302. ver. 35.
Iudex an possit post publicatas attestationes recipere testes ad instãtiam partis, vel ex offi. §. fi. q. 61. 303. v. 2.
Et quid si aliqua partium sit absens, ibid. ver. 4.
Iudex an possit post publicatas attestationes iterum examinare testem, vt declaret dictũ suum obsc. 304. v. 5.
Iudex poneus aliquem indebitè ad torturam est capite puniendus. §. fi. q. 64. 311. v. 2.
Iudex, excedens in tortura modum cõsuetum tenetur, in syndicatu, ibid. 320. ver. 37. & 321. ver. 39.
Iudex debet iudicare secundam acta, & probata. §. fi. q. 66. 326. ver. 2.
Et quid si sciat veritatem esse in contrarium, ibid.
Iudex aliquem innocentem condemnans punitur pœna capitis. §. fi. q. 68. 332. v. 22.
Iudex an possit aliquem relegare, seu confinare extra prouinciam suam. §. fi. q. 71. 339. ver. 4.
Iudex committens barataria qua pœna puniatur. §. fi. q. 73. 343. v. 2.
Iudicem corrumpens qua pœna puniatur, ibid.
Iudex propter negligentiam an possit officio priuari, vide suprà, Negligentia.
Iudex inferior an possit imponere pœnam confiscationis bonorum §. fi. q. 78. 354. ver. 5.
Iudex male iudicans ex imperitia tenetur parti arbitrio iudicis. §. fi. q. 83 373. ver. 2.
Iudex, cuius arbitrio pœna est commissa, an possit arbitrari in pœna mortis, ibi. 375. ver. 11.
Et quid si statutum imponat pœnam centum, vel aliã maiorem, vel minorem, arbitrio iud. ibid. ver. 12.
Iudex, habens arbitrium in pœnis imponendis, debet illas imponere iuxta qualitatem delictorum, ibid. ver. 13.
Iudex un possit ex causa minuere pœnam ordinariã pro delicto impositã à lege vel statuto. §. fi. q. 58. 38. ver. 10.
Et an possit illam commutare, si delinquens non est capax illius pœnæ, ibid. 384. ver. 11.
Iudex primæ causæ an sit citãdus in causa appellationis. §. fi. q. 94. 400. ver. 9.
Iudex an possit propter paupertatem mulctam remittere. §. fi. q. 95. 403. ver. 8.
Iudex an debeat statim exequi sententiam latam contra bannitum, vide suprà, Bannitus.
Iudex secularis, ad quem remittitur delinquens condemnatus à iudice ecclesiastico, an debeat statim exequi, super ipso crimine, an de nouo cognoscere. §. fin. q. 96. 405. ver. 7.
Iudex vnius territorij an possit exequi sententiam criminalem latã per iudicem alterius territorij. 406. v 9.
Iudex an possit cogere aliquem, vt exerceat officium carnificis. §. fi. q. 99. 411. ver. 4.
Iudicium ciuile vel criminale quod dicatur, vide suprà, Causa.
Iuramentum an sit deferendum reo de veritate dicenda in eius examine, vide suprà, Examen.
Iuramentum in supplementum probationis non defertur in causis criminalibus. §. fi. q. 63. 308. ver. 1.
Et quid si sint ciuiliter intentatæ, ibid.
Et quid si sit plusquàm semiplenè probatum, ibi. v. 2.
Et quid si agatur tantummodo de imponenda pœna pecuniaria, ibid. ver. 3.
Iuramentum purgationis an sit deferendum reo in causis criminalibus, ibid. 309. ver. 4.
Et an etiam in curiis secularibus, ibid. ver. 5.
Purgatio legalis an habeat locum in causis criminalibus, ibid. ver. 6.
Iuramentum an excuset à præsumptione calumniæ, vide suprà, Calumniator.
Iurisdictio an possit prorogari in causis criminalib. §. fi. q. 42. 229. ver. 1.
Et quid si ille, in quem fit prorogatio, aliàs non haberet iurisdictionem in criminalibus, ibid. ver. 2.
Et an, quando proceditur per inquisitionem, possit iurisdictio prorogari, ibid. ver. 3.
Ius adeundi an transeat in fiscum. §. fi. q. 78. 358. ve. 25.
Ius patronatus an transeat in fiscum, ibid. 354. ver. 8.
Iura, & actiones an veniant in confiscatione bonorũ mobilium, & immobilium, ibid. ver. 9.

L.

Laicus an possit capere clericum. §. fi. q. 28. 168. v. 6.
Laici & clerici si simul delinquant, an omnes remittendi sint ad iudicem eccles. §. fi. q. 36. 214. ver. 46.
Laici famuli cardinalium, & episcoporum & aliorum clericorum, si delinquant à quo iudice sint puniendi, vide suprà, Familia.
Laicus si iniuriam inferat clerico, quis sit iudex competens. §. fi. q. 36. 214. ver. 47.
Laicus si deponat falsum coram iudice ecclesiastico, an possit ab eo puniri. §. fi. q. 38. 220. ver. 15.
Si laicus delinquat in Ecclesia, cuius iudicis sit cognitio. ibid. 221. ver. 18.
Plura in hoc proposito, vide suprà, Iudex.
Laicus an possit accusare clericum. §. fi. q. 14. 128. uer. 21.
Et an possit illum denunciare. §. fi. q. 7. 107. v. 9.
Laicus an possit esse testis contra clericũ. §. fi. q. 24. 155. ver. 10.

Læno punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 333. v. 23.

Læsæ Maiestatis crimen pluribus modis committitur. §. Læsæ Maiestatis, in prin. 65.

Et an committatur etiam contra reges, principes, vel ciuitates, quæ superiorem non recognoscunt, ib. 66. *u.* 3.

Et an contra eos, qui superiorem recognoscunt, ib.

Et an offendens cardinalē incurrat crimen læsæ Maiestatis, ib. *uer.* 4.

Et an offendens consiliarium principis, ib. 67. *uer.* 5.

Et an ille, qui non est subditus, dicatur committere crimen læsæ maiest. ib. *uer.* 6.

Et quid in clerico, ib. *uer.* 7.

Quæ sit pœna committentium crimen læsæ Maiestatis, ib. *uer.* 8.

Et an ex hoc crimine bona publicentur, ib. *v.* 9.

Et an dispositio l. Quisquis, habeat locum contra filias fœminas, ib. 68. *uer.* 10.

Et an contra filios naturales, ibid. *uer.* 11.

Et quid in filiis natis ante delictum, ib. *ver.* 12.

Et quid in filio concepto post bannum, ibid.

Et an habeat locum etiam contra nepotes, ibi. *u.* 13.

Et an hæ pœnæ statutæ contra filios, habeāt locum etiam quando crimen læsæ Maiest. non est cōmissum contra Imperatorem, vel Remp. Roman. ib. uer. 14.

Et an in hoc crimine puniatur affectus etiam si non sequatur effectus. ibid. 69. *uer.* 15.

Et an in hoc crimine posit post mortem procedi, ibid. uer. 16.

Et an in hoc crimine posit procedi contra absentem, ibid. *uer.* 18.

Rebellis an posit impunè occidi, vide infrà. Rebellis.

Leuia delicta quæ dicantur, vide suprà, Delictum.

Libellus accusationis quid continere debeat. §. fi. q. 12. *per totum.* 115. *vide suprà, Accusatio.*

Libellus inquisitionis quid continere debeat. §. fi. q. 31. *v.* 8. *vide suprà, Inquisitio.*

Libelli conclusio, an requiratur in criminalibus. §. fin. q. 12. 120. *v.* 21. *& q.* 31. 179. *uer.* 13.

Libelli famosi auctor punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 333. *uer.* 25.

Lis. Litis contestatio in causis criminalibus an sit necessaria. § fi. q. 42. 235. *uer.* 2.

Et an cum instigatore, vel promotore inquisitionis. §. fin. q. 10. 113. *u.* 4.

Literæ. Literas alterius aperiens an incidat in crimen falsi, vide suprà, Aperiens.

Locus an sit exprimendus in accusatione, vide suprà, Accusatio.

Ludus est prohibitus. §. Ludus. 70. *v.* 1.

Et quid in ludis, in quibus est mixtura ingenij, & fortunæ, ibid. *uer.* 2.

Et quid in ludo Scaccorum, ibid.

Et an ludus Scaccorum sit permissus cler. ibid. *ver.* 3.

Et an hastiludia, & torneamenta sint licita. ib. u. 4.

Et quid in sortibus, quas Scomessas vulgo appellant, ibid. *uer.* 5.

Quæ sit pœna ludentis ad Ludos prohibitos, ib. *ver.* 6.

Vincens in Ludo prohibito, an teneatur lucrum victori restituere, ib. *uer.* 7.

Mutuans in Ludo reprobato, an posit repetere, ib. u. 8.

Transactio, occasione Ludi, an sit permissa. 71. *ver.* 9.

M.

Maledictum an dicatur maleficium. §. 1. 4. *u.* 11.

Maledictum in Deum an sit blasphemia. §. Blasphemia. pag. 12. *uer.* 1.

Maledicens principi an committat crimen læsæ Maiest. §. læsæ Maiest. 66. *ue.* 1.

Mandatum. Mandans fieri delictum, an puniatur eadē pœna, qua principalis delinquens. §. fi. q. 89. 390. *uersic.* 1.

Statutum, puniens committentem delictum, an habeat locum in eo, qui mandauit illud committi, vide infrà, Statutum.

Mandans an debeat puniri in loco dati mandati, an aūt in loco delicti commissi. §. fi. q. 38. 218. *u.* 6.

Mandans vulnerari, si sequatur mors, an teneatur de homicidio. §. fi. q. 89. 391. *uer.* 5.

Et quid si ad percutiendum, ibid.

Mandatum ad occidendum an præsumatur ex eo, quod dominus loquatur famulo ad aurem, vel ex eo, quod ei dicat, vade, & non reuertaris, donec sentio nouum de tali. ibid. *uer.* 6.

Mandans committi homicidium, tenetur de homicidio propter mandatum, non autem ex mandato. §. fina. q. 89. 390. *uer.* 3.

Mandatarij dictum an faciat indicium ad torturam contra mandantem. §. fi. q. 21. 145. *uer.* 12.

Mandans percuti clericum, si mandatum reuocauit, & reuocationem mandatario non intimauit, an secuta deinde percussione sit excommunicatus, vide suprà, Clericus.

Mandatum superioris, an in delictis excuset. §. fi. q. 60. *pag.* 279. *uer.* 15.

Et quid in atrocioribus, ibid. *ue.* 16.

Maritus occidens vxorem an lucretur dotem. §. Homicidium. 45. *uer.* 22.

Matrimonium contractum inter raptorem, & raptam, an tollat pœnam raptus, vide infrà, Raptus.

Matrimonium separatur propter adulterium, vide sup. Adulterium.

Et an propter hæresim, uide suprà, Hæresis.

Et an propter sodomiam, vide infrà, Sodomia.

Medicus an propter malum medicamentum teneatur. §. Homicidium. 43. *ue.* 17. *& §. fi. q.* 68. 33. *v. Medicus.*

Medicorum iudicio standum est, an vulneratus ex vulnere decesserit, ib. 51. *uer.* 43.

Et in hoc proposito, quot requirantur, & an debeant esse Doctores, & an teneantur iurare, &c. ib.

Memoria defuncti damnari potest in aliquibus delictis, uide suprà, Accusatio.

Mendacium rei an contra eum faciat indicium ad torturam. §. fi. q. 21. 150. *ue.* 39.

Meretrix an posit in causis criminalibus testificari. §. fi. q. 24. 156. *uer.* 14.

Et quæ dicatur meretrix, ib. Remissiuè.

Et an cum meretrice nupta dicatur committi adulterium, uide suprà, Adulterium.

Et an Custos carceris cognoscens meretricem carceratam puniatur, vide suprà, Coitus.

Et an rapiens publicam meretricem puniatur pœna raptus, vide infrà, Raptus.

Merita. Meritorum probatio an prosit delinquenti. §. fi. q. 60. 301. *u.* 27.

Metus in delictis an excuset, ib. 298. *u.* 17.

Metus torquendi, an æquiparetur turturæ. §. fina. q. 64. *pag.* 318. *uer.* 31.

Miles an posſit accuſare.§.fi.q.14. 119.*ver.4.*
Militum iudex competens quis ſit .§.fi.q.35. 193.*v.24.*
Miles egregius mitiùs puniri debet.§.fi.quæſt.60. 300. *ver.25.*
Milites de conſuetudine non ſuſpenduntur, ib. uer.24.
Milites quando pro delictis degradãtur.§.fi.q.74. 346. *uer.5.*
Milites an poſſint torqueri.§.fi.q.64. 315.*u.18.*
Miles aliquid accipiens ab eo, in cuius domo hoſpitatur qua pœna puniatur.§.fi.q.80. 362.*uer.3.*
Minæ an ſint ſufficiens indicium ad torturam.§.fi.q.21. pag.149. *u.37.*
Minæ illatæ ab aliquo an excuſent eum, qui illum interfecit, vide ſuprà, Homicidium.
Minor 25.ann. an poſſit accuſare.§.fi.q.14. 124. *ver.7.*
Minor ætas an excuſet in delictis.§.fi.q.60. 293.*uer.1.*
Et an proſit ad concedendã reſtitutionem in integ. ib.
Minor delinquens in minori ætate, an poſſit pro eo delicto puniri, poſtquàm effectus eſt maior, ib. 294.*uer.5.*
Minor 14.ann. an poſſit torqueri.§.fi.q.64. 316.*v.21.*
Minoris confeſſio abſq; curatore facta an ei præiudicet. §.fi.q.55. 271.*uer.12.*
Proceſſus factus contra minorem non dato ei curatore, an ſit ipſo iure nullus.§.fi.q.50. 252.*uer.2.*
Monachus an poſſit denunciare.§.fi.q.7 .107.*uer.8.*
Quis ſit iudex monachorum, & clericorum regulariũ ſi delinquant.§.fi.q.35. 199.*ue.15.*
Monachus non deferens habitum ſuæ religionis eſt excõmunicatus.§.fi.q.77. 349.*uer.16.*
Et quid ſi illum deferat, ſed occultè, ib.
Offenſo monacho, an ſpectet ius faciendæ pacis monaſterio, an autem filio ipſius monachi, vide inf. Pax.
Moneta. Monetam falſam faciens, qua pœna puniatur. §.Falſum. 22.*uer.37.*
Monetam falſam expẽdens, qua pœna puniatur, ib.u.28.
Monetam radens quomodo ſit puniendus, ib. ver. Radens autem.
Mors. Morte accuſatoris, vel accuſati quando cauſa criminalis finiatur, vide ſuprà, Accuſatio.
Multa an à iudice remitti poſſit propter paupertatẽ.§. fi.q.95. 403.*v.3.*
Mulier an poſſit accuſare.§.fi.q.14. 124.*uer.8.*
Et an mulier accuſans teneatur ſe inſcribere, vide ſuprà, Accuſatio.
Mulier an poſſit teſtificari in cauſis criminalibus.§.fi.q. 24. 154.*ver.2.*
Et an in cauſis capitalibus, ib. *ver.3.*
Et quid de iure canonico, ib. *uer.4.*
Mulier an poſſit perſonaliter detineri.§.fi. q. 28. 163. *uer.3.*
Mulier an ſit relaxanda iuratoriæ cautioni.§.fi.q. 46. pag.243. *uer.14.*
Multitudo reorum an excuſet delinquentes.§.fin. q.60. pag.301. *uer.30.*
Muros ciuitatis tranſcendens punitur pœna mortis.§.fi. q.68. 333 *u.29.*
Et an locum habeat tantummodo in iure ciuitatis Romanæ, ib.
Et an ſeruandum ſit tempore pacis, ibi.

N.

NEgatiua poteſt probari per rei euidentiam.§.fina.q. 52. 259.*uer.2.*
Item poteſt probari per teſtes, ib. *uer.3.*
Negatiua ſimplex, & inde terminata eſt improbabilis, et teſtes ſuper ea deponentes ſunt ſuſpecti de falſo §.Falſum. 16.*uer.8.*
Secus autem ſi ſit coarctata loco, & tempore.§.fina.q. 52. 259.*uer.4.*
Negatiua an poſſit probari per dictum offenſi, ib. ue.5.
Et an exculpatio facta per offenſum, eximat reum à tortura, ib. 260.*uer.6.*
Nobilitas. Probatio nobilitatis vel dignitatis an proſit delinquenti.§.fi.q.60. 300.*uer.24.*
Nobiles de conſuetudine non ſuſpenduntur, ib.
Nobiles an poſſint torqueri.§.fi.q.64. 315.*uer.19.*
Nomen occiſi vel offenſi an ſit de ſubſtãtia, adhoc, vt reus puniri poſſit.§.fi.q.52. 260.*uer.8.*
Nominis mutatio eſt ſpecies falſi, vide ſuprà, Falſum.
Nomen accuſati quando dicatur receptum inter reos, vide infrà, Reus.
Notarius fabricans inſtrumentum falſum qua pœna puniatur.§.Falſum. 18.*uer.16.*
Notarius, ponens in inſtrumento quod interuenit pretij numeratio, licet reuera pecuniæ non fuerint numeratæ, incidit in pœnam falſi, ibid. *uer.19.*
Notarius ſcribens in inſtrumento, Rogauit Titius, ſpopondit Mæuius, cum tamen Titius eſſet abſens incidit in pœnam falſi, ib. 19.*uer.20.*
Notarius recipiens inſtrumentum ſuper re illicita, incidit in pœnam falſi, ib. *uer.22.*
Notarius negans ſe rogatum de inſtrumento, de quo reuera fuerat rogatus, punitur pœna falſi, ibi. *v.23.*
Notarius condemnatus ex eo quod deliquerit in officio tæ bellionatus, an cenſeatur priuatus officio.§.fina. q.73. pag.343. *uer.4.*
Notorium. Notorietas delicti aperit viam iudici ad inquirendum.§.fi.q.9. 110.*uer.1.*
Delictum notorium quod dicatur, ib. *uer.2.*
Et an requiratur, quod ſint etiam notoriæ qualitates ipſius facti, ib. *uer.3.*
Et an in proceſſu, qui fit ſuper notorio, requiratur citatio, ib. *ver.4.*
Et an requiratur probatio ipſius notorij, ib. 111.*v.5.*
Et per quot teſtes probetur notorium, ib. *v.6.*
Et an in crimine notorio danda ſit reo copia proceſſus, & terminus defenſionis, ib. 112.*ve.7.*
Et an in notoriis requiratur ſententia, ib. *ve.8.*
Et an in notoriis admittatur appellatio, ib. *ver 9.*
Nullitas ſententiæ criminalis ſuſpendit eius executionem.§.fi.q.94. 400.*uer.10.*

O

OBlatus. Ille, qui obtulit ſe, et bona ſua monaſterio an gaudeat priuilegio fori eccleſiaſtici.§ final. q.35. pag.198. *ver.19.*
Obligatio. Obligatio an tranſeat in fiſcum, vide ſuprà, Fiſcus.
Occidens, vide ſuprà, Homicidium.
Offendens Cardinalem, vel conſiliarium principis an incidat in crimen læſæ Maieſtatis, vide ſuprà, Læſæ Maieſt.
Officia an emi poſſint.§.Simonia. 77.*uer.4.*
Officialis tenetur in principio officij iurare, quod nihil dedit, aut promiſit pro ipſo officio, ib.
Officialis fugiens ante completum tempus ſyndica-

tus an habeatur pro confesso, & conuicto. §. fi. q. 21. 147. uer. 29.
Officiales non syndicantur de qualibet negligentia, sed tantum de ea, quæ est dolo proxima. §. fina. q. 73. 343. uer. 3.
Officialis committens baratariam priuatur officio, vide suprà, Iudex.
Officialis effectus dines durante officio, an præsumatur acquisiuisse de bonis fisci. §. fi. q. 68. 334. uer. 30.
Officialis an possit cognoscere de iniuria sibi facta. §. fi. q. 35. 201. uer. 26.
Et quid si facta illi fuerit iniuria tanquam priuato. ib.
Officialis an possit durante officio accusari. §. fi. q. 16. 131. uer. 6.
Officiali resistere quando liceat. §. fi. q. 29. 165. u. 2.
Officialis qui cogit rusticos ad obsequia indebita, quomodo puniatur. §. fi. q. 71. 339. uer. 3.
Officialis publicos prouentus subtrahens punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 334. ver. 30.
Operarij, & fabri an excusentur de eo, quod operantur de mandato alterius. §. fi. q. 60. 279. uer. 16.
Oratorium priuatum an gaudeat immunitate Ecclesiæ. §. fi. q. 30. 169. uer. 7.
Origo. Iudex loci originis potest contra subditum extra territorium delinquentem procedere, vide suprà. Ind.
Osculum inferens mulieri qua pœna sit puniendus. §. fin. q. 83. 374. uer. 6.
Vxor an amittat dotem propter osculum, vide suprà, Adulterium.

P.

Pax facta cum offenso, an sit sufficiens indiciũ ad torturam §. fi. q. 21. 150. uer. 38.
Pax habita à parte offensa, an impediat processum ad vlteriora. §. fi. q. 58. 278. uer. 1.
Et an possit fieri pax super crimine priusquàm sit instituta accusatio, ibid. uer. 2.
Et an facta pace post cœptum iudicium possit iudex illud prosequi, ib. 279. u. 3.
Et an stante pace possit tertius accusare, ib. 280. v. 4.
De quibus criminibus possit fieri pax, ib. uer. 5.
Et an de criminibus priuatis, ib. uer. 6.
Et an vbi ingeritur tantum pœna mutilationis membri, ib. uer. 7.
Et an vbi pœna fustigationis, ib. uer. 8.
Et an vbi agitur de amittenda libertate, ib. 281. ue. 10.
Et an super crimine adulterij, ib. u. 11.
Et an super crimine raptus, ib. u. 12.
Et an super crimine incœstus. ib. uer. 13.
Et an super stupro, ib. uer. 14.
Et an super criminibus, pro quibus non ingeritur pœna sanguinis, ib. uer. 15.
Et quid si agatur de crimine priuato, ib. u. 16.
Et quid si agatur de crimine, pro quo de iure sit imposita pœna mortis, & à statuto sit imposita tantùm pœna pecuniaria, ibi. 282. uer. 17.
Et quid si agatur de crimine falsi, ib. v. 18.
Et an in casibus, in quibus est prohibita transactio, sit etiam prohibita gratuita pactio, ib. v. 19.
Si statutum prohibeat fieri pacem pro aliquo delicto, an censeatur etiam prohibitum, facere pacem cum eo, qui delictum ipsum fieri mandauit, ibi. ver. 20.
Ad quos spectet ius faciendæ pacis, ibid. v. 21.
Pater an possit remittere iniuriam factam filio, ib. v. 22.
Prælatus an possit remittere iniuriam factã Ecclesiæ, ib. pag. 283. uer. 23.
Et quid in blasphemia, ib. uer. 24.
Offenso monacho, an spectet ius faciendæ pacis monasterio, an autem filio, ib. uer. 25.
Filij spurij an possint pacem facere de morte parentũ, ibid. uer. 26.
Tutor an possit facere pacem nomine pupilli, ibi. 284. uer. 27.
Procurator cum libera an possit pacem facere, ibi. uer. 28.
Pax habita à vulnerato, qui deinde moritur, an prosit vulneranti, ibi. 285. v. 29.
Et an pax facta pro vulneribus prosit pro morte exinde secuta, ibid. ver. 30.
Marito, qui vxorem occidit, an prosit pax facta à filiis communibus, ibid. uer. 31.
Filius, qui non vult esse hæres patris, an possit facere pacem pro morte patris, ib. uer. 32.
Et an filius faciendo pacem censeatur adire eius hæreditatem, ib. ver. 33.
Si offensus decedat relictis pluribus hæredibus, an sit habenda pax ab omnibus, ibidem. 286. uer. 34.
Et an sit habenda pax à fœmina hærede, ib. ver. 35.
Et quid si nullus adsit hæres à quo sit habenda pax, ib. pag. 287. uer. 36.
Pax an possit fieri absenti, ib. v. 37.
Pax facta pro iniuria, an tollat etiam interesse respectu damnorum, & expensarum, ib. ver. 38.
Remissio facta in foro conscientiæ, an tollat ius accusandi, ibid. ver. 39.
Restitutio rei ablatæ, vel satisfactio, an habeat vim remissionis, ib. 288. v. 40.
Iudex an possit cogere offensum ad faciendam pacem, vide suprà, Iudex.
Palatium episcopi, an gaudeat immunitate Ecclesiæ, vide suprà, Captura.
Papa si delinquat, quis sit eius iudex competẽs. §. fi. q. 35. pag. 197. ver. 4.
Et de quibus criminibus possit Papa accusari, ibi. 196. uer. 2.
Et an Concilium generale sit supra Papam, ibid. Remissiuè.
Papa an possit etiam volens se iudici laico in criminalibus subiicere, ib. 197. ver. 5.
Papa an possit mero laico committere causas criminales clericorum. §. fi. q. 41. 229. v. 8.
Et an possit conferre iurisdictionem ordinariam principibus laicis in clericos, ibi. v. 9.
Contra Papam an requiratur maior numerus testium quàm contra alios. §. fi. q. 66. 327. uer. 6.
Papa an propter insufficientiam possit deponi. §. fin. q. 73. 345. uer. 8.
Papa an dicatur committere simoniam, vide infrà, Simonia.
Papam an possit pro defensione sua quis impunè offendere. vide suprà, Defensio.
Parricidium quando cõmittatur. §. Parricidium. 71. u. 1.
Et an occidens patrem naturalem tantũ dicatur parricida, ibid. ver. 2.
Et an occidens alium ex ascendentibus, vel descendentibus, ibid. ver. 3.
Et an occidens transuersalem, ibi. ver. 4.

Parricidij pœna quæ sit, ibid. ver.5.
Partum exponens punitur pœna extraordinaria. §. fi. q. 83. 374. *uer.*7.
*Pater præsentans filium imputatum de delicto, an illum liberet à pœna mortis. §. fi. q.*60. 301. *uer.*29.
Pater an posſit remittere iniuriam illatam filio. §. fin. q. 58. 282. *uer.*22.
Pater an posſit occidere filiam, & adulterum in adulterio deprehensum, vide suprà, Adulterium.
*Pater non tenetur pro delicto filij, neq; etiam in eius legitima. §. fi. q.*86. 385. *uer.*3.
Quicquid facit filius occasione patris, & eo sciente, præsumitur factum de eius voluntate, ib. ver.14.
Pater bannitus an posſit à filio occidi, vide infrà, Statutum.
*Patriarcha. Quis sit iudex competens patriarcharum, si delinquant. §. fi. q.*35. 198 *uer.*12.
*Patronus an posſit accusare clericum in suo beneficio institutum. §. fi. q.*14. 128. v.22.
Pauper an posſit accusare, ibid. 128. *uer.*19.
Et quis dicatur pauper, ibid. Remissiuè.
Et an posſit esse testis in causis criminalibus. §. fina. q. 24. 155. *uer.*11.
Peculium profecticium, aduenticium, & castrense, an filij bonis confiscatis, veniant in confiscatione bonorum, vide suprà, Filius.
Peremptorium. Citatio peremptoria an in criminalibus requiratur, vide suprà, Citatio.
Peritia insignis, vel excellentia delinquentis in aliqua arte, an ei prosit. §. fi. q. 60. 300. v.26.
Peritorum iudicio standum est, vide suprà, Medicus.
Periurium quid sit. §. Periurium. 72. *uer.*1.
Periurij pœna quæ sit ibid. ver.2.
Et an periurus efficiatur infamis, ib. ver.3.
Et an clericus propter periurium amittat ipso iure beneficium, ibid. ver.4.
Et an periurus incidat in pœnas l. Si quis maior, ib. v 5.
Et an repellatur agendo, ibid. ver 6.
Et an à testificando, ib. ver.7.
Et an periuro deferatur iuramentum in supplementum probationis, ib. 73. *uer.*8.
Periurium non committitur sine dolo, ib. v.9.
Difficultas an excuset à periurio, ib. v.10.
Periurium non nocibile non punitur, ib. *uer.*11.
Periurium in nonnullis casibus non punitur in foro contentioso, sed solum Deum habet vltorem, ibid. ver. 12.
Et quid si sit delatum iuramentum à parte parti. ibi.
*Plagiarius an sit pœna capitis puniendus. §. fi. q.*68. 334. ver.31.
Et quid si non sit solitus talia committere, ib.
Plura delicta ad vnum finem tendentia, an sint pluribus pœnis punienda, vide suprà, Delictum.
Plures delinquẽtes contra vnum, an omnes in solidum teneãtur, ibid.
Plures vulnerantes, si ignoretur, ex cuius ictu vulneratus decesserit, an sint omnes absoluendi, uide suprà, Homicidium.
Positiones in causis criminalibus an admittantur. §. fi. q. 45. 236. *uer.*4.
*Pœna. Pœnarum genera quot sint. §. fi. q.*67. 327. ver.1.
Pœna capitalis quæ dicatur, ibid.
Pœnarum corporalium species, ibid. 328. *uer.*3.
*Pœna stigmatis an hodie sit in vsu. §. fi. q.*70. 337. *uer.*1.
Tortura an sit in vsu pro finali pœna delicti, vide inf. Tortura.
Pœna triremium an sit in vsu etiam in clericis. §. fina. q. 70. 338. ver.5.
Pœna fustigationum, vide suprà, Fustigatio.
Pœna præcipitationis, vide infrà, Præcipitatio.
*Pœna interdictionis aquæ, & ignis, hodie non est in vsu. §. fi. q.*67. 328. *uer.*6.
Pœna deportationis an hodie sit in vsu, ibid. 329. ver.8.
Pœna relegationis an hodie sit in vsu, ib. ver.9.
Pœna mortis quibus casibus imponatur. §. fin. q. 68. 330. *uer.*1.
*Pœna amputationis membri an esset cognita de iure digestorum. §. fi. q.*69. 336. *uer.*1.
Et an dicatur pœna capitalis, ibid. *uer.*2.
Et quæ dicantur propriè membra, ib. v.3.
Pœna amputationis membri quibus casibus imponatur, ibid. *uer.*6.
Si quis sit condemnatus in amputatione manus, quæ manus illi debeat amputari, vide suprà, Condemn.
Pœna carceris perpetui, vide suprà, Carcer.
*Pœna detrusionis in monasterium, an hodie sit in vsu. §. fi. q.*70. 338. *uer.*6.
Pœna, quod clerici ponantur in gabiis, an hodie sit in vsu, ibid. *uer.*7.
Pœna mitræ, ibid. ver.8.
*Pœna exilij quibus casibus imponatur. §. fi. q.*71. 339. *uer.*2.
*Pœna infamiæ quibus casibus de iure communi incurratur. §. fi. q.*72. 342. *uer.*1.
*Pœna priuationis quibus casibus de iure incurratur. §. fi. q.*73. 343. *uer.*1.
*Pœna degradationis quibus casibus clerico imponi posſit. §. fi. q.*74. 346. *uer.*3.
Duplicem esse degradationem, & quæ sit earum forma. ibid. 345. *uer.*1.
Quot episcopi interuenire debeant degradationi clericorum, ibid. 346. *uer.*4.
Pœna degradationis imponitur etiam doctoribus, & militibus. ibid. *uer.*5.
*Pœna suspensionis quibus casibus incurratur. §. fin. q.*75. *pag.*346. *uer.*1.
*Pœna ecclesiastici interdicti quibus casibus incurratur. §. fi. q.*76. 346. v.1.
Pœna excommunicationis, vide suprà, Excommunicat.
*Pœna confiscationis bonorum quibus casibus imponatur. §. fi. q.*78. 353. *uer.*3.
Pœna confiscationis certæ partis bonorum, vel aliquarum rerum quibus casibus imponatur. §. final. q. 79. 361. ver.1.
*Pœna pecuniaria quibus casibus imposita sit. §. fina. q.*80. *pag.*362. *uer.*1.
Pœna an debeatur fisco in foro conscientiæ, ibid. 363. v. 6.
*Pœna talionis. §. fi. q.*81. 363. ver.1.
Et quid si accusator sit persona honestior, quàm reus, ibid. *uer.*2.
Et an hæc pœna talionis hodie sit sublata, ib. 364. ve.3.
*Pœnæ statutariæ. §. fi. q.*82. *per totum.* 364.
Pœna si arbitrio iudicis commissa sit, an ipse posſit pœnã mortis imponere, vide suprà, Iudex.
Pœnitentiæ impositæ pro peccatis à sacris canonibus, hodie sunt arbitrariæ confessoribus. §. fin. quæst. 83. 375. *uer.*14.

Puniri corporaliter nemo potest, nisi in delicto dolus interuenerit. §. fi. q. 84. 376. ver. 1.

Iudex an debeat imponere delinquenti pœnam loci originis, domicilij vel delicti. §. fi. q. 85. 379. v. 1.

Pœnæ statutorum pro delictis impositæ an tollant pœnas pro eisdem delictis à iure communi impositas, ibi. 381. ver. 5.

In pœnis alternatiuè impositis an electio sit iudicis vel rei, ibid. 382. ver. 6.

Vbi agitur de pœna imponenda ex aliqua speciali constitutione, debent omnes qualitates verificari de quibus in ipsa constitutione fit mentio, ibid. 371. ver. 9.

Iudex an possit ex causa minuere pœnam à lege vel statuto impositam, vide suprà, Iudex.

Vnus pro alio puniri non debet. §. fi. 85. quasi per totū. 385.

Quando pars pœnæ applicatur parti, & pars fisco, an tota solui fisco debeat. §. fi. q. 95. 403. ver. 9.

Quando aliquis reperitur condemnatus pluribus pœnis, quomodo sit facienda executio, vide suprà, Condemnatus.

Pœnæ ex quibus causis minui possint. §. fin. q. 60. per totum. 393.

Pœna ordinaria an imponi debeat, quando proceditur per inquisitionem, ibid. 302. ver. 33.

Pœnitentia an in delictis excuset, ibid. 290. v. 21.

Pœnitentes an sint de foro ecclesiastico. §. final. q. 35. 199. ver. 20.

Pœnitens an possit accusari. §. fi. q. 16. 131. ver. 5.

Populus Romanus an possit Imperatorem deponere, vide suprà, Imperator.

Præceptum. Præceptis pœnalibus procedi de iure an possit. §. fi. q. 31. 175. ve. 6.

Mittentes præcepta vallis Iosaphat, vel similia, puniuntur pœna extraordinaria. §. fi. q. 83. 374. ver. 8.

Præcipitationis pœna hodie nō est in vsu. §. fi. q. 67. 328. ver. 5.

Prædam diuidentes cum barbaris puniuntur pœna mortis. §. fi. q. 68. 331. ver. 9.

Prgænans non potest torqueri. §. fi. q. 64. 316. v. 23.

Prægnans si condemnata sit in pœnam corporalem, differenda est executio, donec pepererit. §. final. q. 97. 395. ver. 5.

Prælatus insufficiens debet deponi. §. fi. 73. 345. ver. 8.

Prælati an possint imponere clericis pœnas pecuniarias. §. fi. q. 80. 362. v. 4.

Prælatus an possit remittere iniuriam factam Ecclesiæ, vide suprà, Pax.

Præmium indicanti delinquentem an iudex proponere possit. §. fi. q. 27. 161. ver. 4.

Statutum proponens præmium indicanti delinquētem, vide infrà, Statutum.

Presbyter testis vacillans potest torqueri. §. fi. q. 25. 158. ver. 5.

Presbyter reus potest torqueri. §. fi. q. 64. 316. v. 24. & vide suprà, Clericus.

Presbyter benedicens secundas nuptias, est suspensus ab officio, & beneficio. §. fi. q. 75. 346. v. 2.

Et an sit suspensus ipso iure, ibid.

Præscriptio. Accusatio criminalis & inquisitio præscribitur spacio 20. annor. vide suprà, Accusatio, & Inquisitio.

Crimen adulterij præscribitur quinquennio, vide suprà, Adulterium.

Præsumptio mandati ad occidendum an oriatur ex eo quod dominus post acceptam iniuriam locutus sit famulo in aurem, vel ei dixerit, vade, & non reuertaris &c. vide suprà, Mandatum.

Præsumptiones an sufficiant ad condemnandum, vide suprà, Indicium.

Præuentioni inter iudices quomodo locus sit. §. fin. q. 38. pag. 223. ver. 28.

Princeps an possit procedere contra subditum non citatum, vide suprà, Citatio.

Princeps an possit in causis criminalibus tollere terminū defensionis, vide suprà, Defensio.

Principis assertioni an credatur in alterius præiudiciū. §. fi. q. 53. 266. v. 21.

Princeps potest omnes pœnas delictorum remittere, vide suprà, Gratia.

Quis sit iudex competens principum in delictis. §. fi. q. 35. 198. ver. 6.

Princeps an possit receptionem testium alteri committere. §. fi. q. 26. 160. ver. 5.

Priuata delicta quæ dicantur, vide suprà, Delictum.

Probatio. Probationes in criminalibus debēt esse luce meridiana clariores. §. fi. q. 66. 226. ve. 3.

Et quid in crimine Assassinij, vide suprà, Assassiniū.

Et quid in crimine simoniæ, vide infrà, Simonia.

Et quid in crimine hæresis, vide suprà, Hæresis.

Et quid in reo, an dubia probatio illum releuet. §. fin. q. 56. 274. ver. 3.

Delictum an possit probari per instrumentum. §. fi. q. 54. 266. ver. 1.

Acta & confessio facta in iudicio ciuili an probent in criminali, vide suprà, Acta, & Confessio.

Duæ semiplenæ probationes an iungantur in causis criminalibus. §. fi. q. 63. 309. ver. 9.

Fama, & vnus testis de visu an plenè probent in criminalibus, ibid. 310. v. 10.

Maior probatio an requiratur contra Papam, & Cardinales, quàm contra alios, vide suprà, Cardinalis, & Papa.

Processus copia quando danda sit, vide suprà, Copia processus.

Publicatio processus quando fieri debeat. §. fi. q. 49. 249. per totum, & q. 61. 303.

Processus factus contra minorem, non dato ei curatore, an sit ipso iure nullus, vide suprà, Minor.

Processus factus super inquisitione generali, an sufficiat ad condemnandum. §. fi. q. 50. 252. ver. 4.

Et quid in causis syndicatus officialium, ib. 253. v. 5.

Procurator an sit admittendus in causis criminalib. §. fi. q. 32. 183. ver. 1.

Et quid in criminibus priuatis, ibid. ver. 2.

Et quæ sit ratio, cur in criminalibus non admittatur procurator, ibid. ver. 3.

Et quid si imponatur pœna pecuniaria, ibid. ver. 4.

Et quid si imponatur pœna relegationis, vel minor, ib. ver. 5.

Et quid si imponatur pœna priuationis vel depositionis ab ordine, ibid. 184. ver. 6.

Et quid si pro crimine, pro quo de iure communi imposita est pœna corporalis, statutum imponat pœnam pecuniariam, ibid. ver. 7.

Et quid si pro crimine imposita est pœna arbitraria, iudici, ibid. uer.8.

Et quid si imposita sit pœna pecuniaria, quam si non soluerit infligenda sit pœna corporalis. ibi. 185. v.9.

Et quid si ignoretur, an uulnus sit lethale, vel ne, ibi. ver.10.

Et quid in casibus, in quibus potest contra absentē procedi ad sententiam diffinitiuam, ibid ver.11.

Et quid si reus sit pro alio maleficio bannitus, vide suprà, Bannitus.

Et an in casibus, in quibus potest contra mortuum procedi admittatur procurator. §. fi. q.32. 187. ver.15.

Et quid si reus sit carceratus, ibid. ver.16.

Et quid si procurator velit tantummodo allegare causas absentiæ, ibid. 188. ver.17.

Et quid si velit proponere quòd reus habet in illo loco capitales inimicitias, ibid. v.18.

Et quid si velit opponere exceptiones contra personam accusatoris, vel iudicis, ibid. v.19.

Et quid si velit opponere occisum fuisse bannitum, ib. pag 189. ver.20.

Et an in causa nullitatis admittendus sit procurator, ibid. ver.21.

Et quando procedatur per viam exceptionis, ibi. 190. ver.22.

Et an possit pro accusatore procurator interuenire, ib. uer.23.

Et quid si non fuerit oppositum contra procuratorem an processus valeat, ibid. ver.24.

Sententia an ferenda sit contra dominum absentem, vel contra procuratorem præsentem, ib. 191. ver.25.

Confessio Procuratoris an noceat domino, vide suprà, Confessio.

Procurator cum libera an possit pacem facere, vide suprà, Pax.

Prodigus an in delictis excusetur. §. fina. quæst. 60. 196. ver.11.

Proditor punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 314. ver. 33.

Producens testem falsum, vel instrumentum falsum incidit in pœnam falsi, vide suprà, Falsum.

Prohibēs aliquem testari qua pœna puniatur. §. Falsum, pag 20. ver.28.

Prohibere potens delictum, & non prohibens, an sit puniendus. §. fi. q. 87. 387. ve.3.

Et quid de iure canonico, ibid.

Et quid in foro conscientiæ, ibid.

Promissio impunitatis facta à iudice reo, si delictum cōfiteatur an sit obseruanda, vide Iudex.

Promissio de non offendendo quando rupta videatur. §. fin. q. 47. 247. ver.9. *& seq. vide suprà, Fideiussio.*

Promotor inquisitionis quis dicatur, vide suprà, Instigator.

Prorogatio iurisdictionis, vide suprà, Iurisdictio.

Prouocatio alterius an delinquentem excusetur. § fi. q. 60. *pag* 198. ver.18.

Publica delicta quæ dicantur, vide suprà, Delictum.

Publicatio processus, vide suprà, Processus.

Et an facta publicatione processus possint repeti, vel de nouo produci testes, vide suprà, Iudex.

Punitus de aliquo crimine an possit de eo iterum accusari. §. fi. q. 57. 277. v.12.

Et quid si iudices sint sub diuersis præsidibus, ibidem. ver.13.

Et quid si quis fuerit punitus à iudice ecclesiastico, & crimen sit communis fori, ibid. ver.14.

Et quid si crimen sit valde atrox, ibid. 278. ver.15.

Pupillus an possit accusare. §. fi. q. 14. 123. ver.6.

Et an possit esse testis in causis criminalibus. §. fin. q. 24. 156. ver.17.

Pupillus an excusetur in delictis. §. fi. q. 60. 295. ver.2.

Purgatio. Iuramentum purgationis quando sit reo deferendum, vide suprà, Iuramentum.

Purgatio legalis an habeat locum in causis criminalibus ibid.

Q.

Qualitas. Non sufficit factum esse notorium, nisi etiā notoriæ sint qualitates ipsius facti, vide suprà, Notorium.

Qualitates expressæ lege vel statuto verificari debent, ad hoc, vt imponi possit pœna ipsius legis vel statuti. §. fi. q. 85. 384. ver.11.

Si probatum sit delictum, non tamen sit probata qualitas deducta in accusatione, an reus sit in totū absoluendus. §. fi. q. 66. 326. ver.4.

Querela partis aperit viam iudici ad inquirendum. §. fi. q. 10. 112. uer.1.

Et an hodie querela successerit loco accusationis, ibid. uer.2.

Fiscus an debeat querelam porrigere, ibid. 114. ver.6.

Cætera vide suprà, Accusatio.

R.

Raptus quomodo committatur. §. Raptus. 73. ver.1.

Raptus pœna quæ sit, ibid. ver. Sed quæro.

Et an pœna raptus locum habeat etiam si mulier consenserit se rapi, ibid. 74. ver.3.

Et quid si raptor illam carnaliter non cognouerit, ibi. ver.4.

Et an locum habeat in rapiente publicam meretricē, ibid. ver.5.

Et an in muliere rapiente virum, ib. ver.6.

Et an raptor possit cum rapta matrimonium contrahere, ibid. 75. uer.7.

Et an eo casu raptor euitet pœnas raptoribus à iure impositas, ibid. uer.8.

Raptores virginum an gaudeant immunitate Ecclesiæ, si ad eam confugiant, vide suprà, Captura.

Super crimine Raptus an possit fieri pax, siue transactio, vide suprà, Pax.

Ratificans delictum commissum an sit puniendus. §. fin. q. 87. 388. v.5.

Et quæ requiruntur ad hoc vt ex ratificatione quis puniri possit, ibid.

Ratificans delictum an sit puniendus in loco delicti, vel in loco ratificationis. §. fi. q. 38. 218. ve.7.

Rebellis potest impunè occidi, & deinde probari, quod erat rebellis. §. Læsæ Maiest. 69. v.17.

Receptator qua pœna sit puniendus. §. fi. quæst. 90. 382. ver.10.

Reconuentio. Clericus an possit pro crimine coram iudice laico reconueniri, vide Clericus.

Remissio an fieri debeat ad locum delicti. §. fi. q. 38. 213. ver.19.

Et quid de consuetudine, ibid. 213. u.20.

Et quid si loca sint sub eodem præside prouinciæ, ibid. pag. 214. ver.21.

Et quid si iudex à quo petitur remissio, non habet iurisdictio-

risdictionem procedendi ex eo delicto, ibidem 214. ver. 22.
Et an in legibus delictis sit locus remissioni, ibid. 215. uer. 23.
Et quid si agatur pro crimine ciuiliter, ibidem. 215. ver. 24.
Et an in curia Romana habeat locum remissio, ibid. pag. 215. uer. 25.
Et an si agatur de pluribus delictis ab eodem commissis, ibid. 215. ue. 2.
Repetitio testium quando facienda sit. §. fina. q. 45. 236. uer. 6.
Repetitio torturæ quando fieri possit. §. final. q. 64. 323. uer. 46.
Restitutio. Vide suprà, Gratia.
Reus an teneatur edere fisco in criminalibus causis, vide suprà, Editio.
Nomen accusati quando dicatur receptum inter reos. §. fi. q. 14. 126. v. 13.
Rex. Quis sit iudex competens Regum in delictis. §. fin. q. 35. 198. ver. 8.

S.

Sacerdos. Vide suprà, Presbyter.
Sacrilegium quando committi dicatur secundum ius ciuile, & quando secundum ius canonicum. §. Sacrilegium. 75. ve. 1.
Mulier se carnaliter commiscens cum presbytero, an dicatur committere sacrilegium. §. Fornicatio. 25. ver. 18.
Sacrilegij pœna quæ sit. §. Sacrilegium. 75. u. 3.
Statutum loquens de sacrilegio, an intelligatur de sacrilegio secundum ius canonicum, an secundum ius ciuile, ibid. 76. uer. 4.
Sacrilegium an sit crimen ecclesiast. §. fi. q. 37. 216. ue. 4.
Saluus conductus bannito accusato an concedi debet. §. fi. q. 32. 187. ver. 13.
Et quis possit saluum conductum concedere, ib. v. 14.
Citatus ad locum non tutum ob timorem insidiarum, an teneatur comparere sub saluo conductu. §. fi. q. 34. 195. uer. 6.
Scientia, & dolus an in delictis requirantur. §. fina. q. 31. pag. 178. uer. 12.
Sciens delictum committendum, & non reuelans, an sit puniendus §. fi. q. 87. 386. uer. 1.
Et quid in crimine læsæ Maiestatis, ibid. v. 2.
Schismatici sunt excommunicati. §. fin. q. 77. 351. u. 27.
Scholaris. Quis sit iudex competens in delictis scholariũ. §. fi. q. 35. 200. uer. 23.
Secularis, vide suprà, Laicus.
Seditio. Seditionem concitans punitur pœna capitis. §. fi. q. 68. 335. u. 36.
Senectus an in delictis excuset. §. fi. q. 60. 294. u. 6.
Senes an possint torqueri. §. fi. q. 64. 316. u. 22.
Sententia an requiratur super notorio. §. fi. q. 9. 112. ue. 8.
Et an quando reus est deprehensus in flagranti crimine. §. fi. q. 8. 109. uer. 4.
Et an super assassinio, vide suprà, Assassinium.
Et an super incorrigibilitate, vide suprà, Incorrigib.
Et an quando bona ipso iure confiscantur, ibid.
Sententia criminalis lata in loco delicti, an sit mittenda execut. in loco originis. §. fi. q. 54. 268. uer. 6.
Sententiæ criminales an sint pronunciandæ ab ipsomet iudice. §. fi. q. 93. 397. uer. 1.
Et an in sententiis criminalibus iudex debeat exprimere causam, ibid. uer. 2.
Et quid si iudex minuat pœnam ordinariam. §. fin. q. 85. 383. uer. 10.
Et an ualeat sententia, Condemno Titium in centum quæ si non soluerit amputetur ei manus. §. fina. q. 93. 397. uer. 3.
Si iudex condemnet reum in maiori summa, quàm statutum disponat, an sententia sit nulla, ibi. uer. 4.
Et quid si iudex apposuerit clausulam, saluo, & reseruato, ibid. uer. 5.
Sententia capitalis an statim exequi debeat, vide suprà, Executio.
Sententia lata contra filium in contumaciam, an præiudicet patri, vide infrà, Statutum.
Sententia criminalis an ferri debeat contra dominũ absentem, vel contra procuratorem præsentem, vide suprà, Procurator.
Sententia criminalis an ferri debeat reo præsente. §. fi. q. 31. 181. uer. 23.
Sententia capitalis an trahat secum confiscationem bonorum. §. fi. q. 78. 353. uer. 2.
Sententia excommunicationis lata ex falsa causa an ualeat. §. fi. q. 77. 352. uer. 33.
Sententia excommunicationis nulla an liget, ib. uer. 34.
Sepulchrum. Locus, in quo ædificatur sepulchrum in ciuitate, fisco applicatur. §. fi. q. 79. 361. uer. 6.
Violator sepulchrorum punitur pœna mortis. §. fi. q. 68. 336. uer. 45.
Seruus potest in omnibus causis torqueri. §. fi. q. 64. 315. uer. 15.
Seruus an possit in pœnam pecuniariam condemnari. §. fi. q. 80. 363. uer. 5.
Socius. Dictum socij criminis an faciat indicium ad inquirendum. §. fi. q. 21. 142. uer. 4.
Et an ad formandam inquisitionem, ibid. 143. uer. 5.
Et quid si etiam sit periurus, ibid. uer. 6.
Et an faciat indicium ad torturam, ibi. uer. 7.
Et quid in criminibus exceptis, ibid. uer. 8.
Et quid si sint plures socij criminis, qui contra aliquẽ deponant, ibid. 144. uer. 9.
Et an requiratur quòd socius criminis deponat cũ iuramento, ibid. uer. 10.
Et an quod confirmet dictum suum in tormentis, ibi. uer. 11.
Simonia quid sit. §. Simonia. 76. uer. 1.
Et an precibus, & gratia contrahatur propriè simonia, ibid.
Recipere aliquid pro labore pro sacramento ministrãdo, an sit simonia, ibid. 139. uer. 2.
Et an pro concessione licentiæ docendi, ibid. 77. u. 3.
Et an pro habendo officio liceat aliquid dare, ib. ue. 4.
Papa an dicatur committere simoniam, ibid. uer. 5.
Simonia an dicatur committi in curia Romana, ib. ue. 6.
Simonia est crimen merè ecclesiasticum, ibid. ue. 7.
Simoniæ pœna quæ sit, ibid. uer. 8.
Notorius simoniacus an sit ipso iure suspensus ab officio, ibid. uer. 9.
Clericus simoniacus an amittat beneficium, ib. ue. 10.
Simonia est de criminibus exceptis, ibid. uer. 11.
Et an in crimine simoniæ sufficiat probatio per coniecturas, ibid. uer. 12.
Sodomia est vitium contra naturam. §. Sodomia. 78. v. 1.

Et an dicatur propriè committi etiam cum muliere, ibid. ver.2.
Sodomiæ crimen est communis fori. §. fi. q.37.216.ver.5.
Sodomitarum pœna quæ sit. §. Sodomia. 78.ver.4.
Clericus sodomita an sit ipso iure suspensus ab ordine, ibid. ver.5.
Sodomita an perdat ipso iure dominium bonorum suorū, ibid. ver.6.
Propter crimen sodomiæ an possit separari coniugium, ibid. ver.7.
In crimine sodomiæ an puniatur affectus etiam si effectus secutus non fuerit, ibid. 79.ver.8.
Sortilegia an sapiant hæresim manifestā & an possint ab inquisitoribus puniri. §. Hæresis. 38.ver.25.
Spurius. Vide suprà, Filius.
Statua. Confugiens ad statuas principum an possit inde auelli. §. fi. q.30. 173.ver.27.
Statutum dans præmium reuelanti malefactionem, an habeat locum etiam in partic. ipsius maleficij. §. fin. q. 27. 161.ver.5.
Et an ille, qui reuelauit malefactorem, sed non probauit, consequi debeat præmium à statuto propositū, ibid. ver.6.
Statutum constituens præmium capienti delinquentem, an habeat locum in officiali. §. fi. q.29. 166.v.8.
Statutum quod villa teneatur capere malefactorem, an habeat locum, quando maleficium fuit de nocte commissum, & claues portarum erant apud rectorem, ibi. ver.9.
Si statutum imponat pœnā pecuniariam pro delicto, pro quo de iure communi imponitur pœna mortis, an sit procurator admittendus, vide suprà, Procurator.
Stante statuto quod contumax habeatur pro confesso, & conuicto, an admittatur pro absente procurator vel excusator. §. fi. q.32. 185. ver.11. & q.33. pag.191. ver.2.
Stante statuto, quod iudex possit de omni crimine inquirere, an possit inquirere contra subditum delinquentem extra territorium. §. fi. q.39. 224.v.4.
Stante statuto, quòd contumax habeatur pro confesso & conuicto, quomodo sit contra contumaces procedēdum. §. fi. q.44.230.ver.1. Et vide suprà, Contumax.
Et an contra huiusmodi fictam confessionem inductā à statuto admittatur probatio innocentiæ. §. fin. q. 44. 234.ver.11.
Si statutum imponat pro vulnere pœnam centum, & pro homicidio pœnā mille, & aliquis simpliciter fideiusserit pro imputato de vulnere, sub qua pœna teneatur illum consignare. §. fi. q.46. 244.ve.21.
Stante statuto, quod alicui denegetur actio, an possit iudex ex officio inquirere. §. fi. q.50. 253.ver.6.
Si statutum præfigat iudici terminum ad inquirendum, an incipiat currere à die delicti, an autem à die scientiæ. §. fi. q.51. 255.ver.5.
Stāte statuto, quod habeatur pax ab hærede occisi, an sufficiat illam habere ab ipsomet vulnerato, priusquàm moriatur. §. fi. q.58. 285.ver.29.
Et an si decesserit offensus relictis pluribus hæredibus debeat haberi pax ab omnibus, vide suprà, Pax, vbi plura in hac materia.
Stante statuto, quod villa teneatur pro damnis datis in suo territorio, an possit damnum probari per iuramētum ipsius damnum passi. §. fi. q.82. stat.1.366.ver.2.
Et quid si damnum sit datum in confinibus duarum villarum, quæ villa teneatur, ibid. ver.3.
Et an stante hoc statuto teneantur contribuere etiam illi, qui sunt absentes tempore maleficij, ib. ver. 4.
Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi, an valeat. §. Homicidium. 54.ver.52.
Et an stante hoc statuto possit offendi etiam in foro conscientiæ, ibid. 55.ver.54.
Et an etiam occidi, ibid. 56.ver.55.
Et an mulier bannita adulterari, ibid. ve. 56.
Et an bannitus censeatur hostis ciuitatis, à qua est bānitus, ibid. ver.57.
Et an stante hoc statuto possit filius occidere patrem bannitum, ibid. ver.59.
Et an eum, quem prius promiserat non offendere, ibi. pag.57. ver.60.
Et an liceat bannitum proditoriè interficere, ib. v.61.
Et quid si bannitus habuerit gratiam à principe, nondum tamen fuerit de albo cancellatus, ibi. ver.62.
Et quid si bannum sit nullum, ibid. 58.ve.63.
Et an pendente appellatione à sententia banni possit bannitus impunè occidi, ib. ver.64.
Et an bannitus captus per familiam officialis possit licitè offendi, ibid. ver.65.
Et an liceat occidere bannitum extra territorium, à quo est bannitus, ibid. ver.66.
Et an occidens eum, quem ignorabat esse bannitum, gaudeat beneficio huius statuti, ibid. 59.v.67.
Si statutum permittat occidi bannitum in lib. cētum an liceat occidere eum, qui est bannitus in pluribus minoribus summis, quæ cumulatæ excedant centum libras ibid. ver.68.
Exceptio proueniens ex hoc statuto, an sit peremptoria, ibid. ver.69.
Et an possit opponi per procuratorem, ibid. ver.70.
Bannitus, stante hoc statuto, an possit se defendere, ib. ver.71.
Stante hoc statuto, si bannitus offendatur, an possit iudex ex officio inquirere, ibid. 60.ve.72.
Stante statuto quòd nullus det auxilium bannito, nunquid aduocatus, & procurator, qui pro eo intercedunt incidat in pœnam statuti. §. final. q.82. statut.2.366. ver.2.
Statutum puniens loquentem cum bannito, an habeat locum in ei scribente, ibid. ver.3.
Statutum prohibens matrimonium contrahi inter aliquas personas, an valeat. §. fi. q.82. stat. 3.366.ver.1.
Et quid si prohibeat matrimonium contrahi cum forense, ibid. ver.2.
Statutum prohibens filiam contrahere matrimonium sine consensu patris, an valeat, ibid. ver.3.
Statutum prohibens sororem nubere sine cōsensu fratris, an valeat, ibid. 367.ver.4.
Statutum priuans filiam dote si nubat indigno sine patris consensu, an valeat, ibid. ver.5.
Ingrediens possessionem alterius ex decreto iudicis inualido, an incidat in pœnam statuti de turbata possessione. §. fi. q.82. stat.4. 367.
Statutum prohibens rem immobilem alienari in forensem, sub pœna, an valeat. §. fi. q.82. stat. 5.367.ver.1.
Et an liget clericos, ibid. ver.2.
Et an stante hoc statuto censeatur etiam prohibita hæredis institutio, ibid, ver.3.

Et an

Et an locatio,ibid. 368.uer.4.
Et an si forensi legata sit res immobilis teneatur hæres præstare legatario æstimationem,ib. ve.5.
Et an censeatur prohibita præscriptio,ibid. v.6.
Et an ex alienatione facta contra dispositionem huius statuti,transferatur dominium,vel possessio in forensem.ibid. ver.7.
Et an cedens forensi actionem ad rem immobilem,incidat in pœnam huius statuti, ibid. ver.8.
Et an hoc statutum habeat locum in alienatione necessaria,ibid. ver.9.
Statutum puniens inuentum cum armis, an comprehẽdat etiam eum,qui non fuit captus cum illis.§.fi.q. 82.stat.6. 368.ue.1.
Et quid si puniat deprehensum,ib. 369. ver.2.
Appellatione armorum an veniant arma defensiua,ib. ver.3.
Et an fustes,& lapides,& cultelli parui,ib. ver.4.
Si statutum prohibeat arma deferri post sonum campanæ,non punitur illa deferens in diebus sanctis,in quibus non pulsantur campanæ,ibid. uer.5.
Deferens arma prohibita ad vsum itineris,an sit puniendus,ibid. ver.6.
Habens domi arma prohibita an sit puniendus,ibid.v.7.
Clerici deferentes arma prohibita an possint à iudice laico puniri,vide suprà,Clericus.
Portans arma prohibita debet ea perdere, ibid.uer.9.
Statutum prohibens exportari bladaextra dominium, an valeat.§.fi.q.82.stat.6. 369.uer.1.
Et an liget forenses ibid. 370.ver.2.
Et an liget portantem per transitum,ibi. ve.4.
Et an liget portantem pro vsu suo,ib. ve.4.
Et quid si deinde,mutato proposito,illud vendat, ibi. ver.5.
Et an tale statutum liget exportantem farinam,ibid. ver.6.
Et an comprehendat eum,qui non fuit deprehensus ibi. ver.7.
Et quid si deprehensus sit priusquam exportet, sed in itinere,ibid. ver.8.
Et an exportans merces licitas cum illicitis,perdat etiam licitas,ibid. ver.9.
Statutum iubens pro aliquo delicto bona alicuius deuastari,an valeat.§.fi.q.82.stat.8. 371.v.1.
Et quid si delinquens habet plures domos in communi cum aliis,ibid. ver.2.
Et quid si habeat ipse partem inferiorem domus,& alius superiorem,ibid. ver.3.
Et quid si vxor pro dote sua se opponat deuastationi ibid. ver.4.
Statutum duplicans pœnam pro maleficiis,an habeat locum in blasphemia.§.fi.q.82.stat.9. 372.ver.1.
Statutum duplicans pœnam percutienti in domo potestatis an habeat locum in percutiente in confinibus ipsius domus,ibid. ver.2.
Nox quomodo intelligatur in statutis duplicantibus pœnam in maleficiis commissis de nocte,ibid. ver.4.
Si adsint duo statuta duplicantia pœnam,quomodo sit faciendaduplicatio,ibid. ver.3.
Statutum minuens pœnam confitenti delictum, an habeat locum in eo,qui prius negauit,ibid. 361.v.5.
Statutum puniens facientem insultum ad domum, an habeat locum in faciente insultum ad porticum domus.§.fi.q.82.statuto 10. 372.ver.1.
Si statutum puniat percutientem in centum, an si quis plures percussiones inferat,sit pluribus pœnis puniendus.§.fi.q.82.statuto 11. 373.ver.1.
Et quid si eodem ictu plura vulnera intulerit cum bidente,vel huiusmodi,ibid. ver.2.
Si extent tria statuta,vnum puniens delationem armorum,aliud puniens insultum,& aliud puniens vulnera,an si quis insultum faciat,& vulneret cum armis,sit vnica pœna,vel pluribus puniendus,ibid.
Statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio an valeat. §. Homicidium. pag.44. ver.19.
Statutum,quod pro homicidio quis decapitetur,intelligendum est de homicidio doloso.§.fi.quæst.84. 376. ver.1.
Stante statuto quod pro tertio furto quis suspendatur an computanda sint furta extra territorium commissa.§. Furtum. 30.ver.10.
Et an ea,pro quibus fuit fur iam punitus,vel absolutus,ibid. 31.ver.12.& v.13.
Statuta pœnalia an ligent forenses.§.fi.q.85.379.ver.2.
Et quid in delictis,quæ non sunt à iure communi prohibita,ibid. 380.ver.3.
Statuta pœnalia an ligent subditos delinquentes extra territorium,ibid. ver.4.
Pœnæ statutariæ an tollant pœnas iuris communis,vide suprà,Pœna.
Statuta contra ecclesiasticam libertatem quæ dicantur. §.fi.q.77. 351.ve.28.
Stante statuto quod quis pro delicto condemnetur in centum libris,quas si non soluerit intra 10.dies,amputetur ei manus,an eo casu possit iudex omittere pœnam corporalem,& exequi pecuniariam.§.fi.85. 382. uer.7.
Stante statuto q̃ non cõparens ponatur in banno, de quo non eximatur,donec soluerit mille,an si ipse velit stare in banno,possit iudex eum cogere ad soluenda mille,ibid. 383.ver.8.
Iudex an possit ex causa minuere pœnas statutarias,vide suprà,Iudex.
Statutum quod vnus pro alio puniatur,an valeat.§.fin. q.86. 385.ver.5.
Statutum quod dominus teneatur pro familia,an valeat,ibid. ver.6.
Statutum quod filij, vel nepotes amittant bona propter aliquod delictum parentum,an valeat,ib. v.7.
Statutum quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio vsq; ad legitimam,an valeat. v.8.
Et quid dicendum,si filius fuerit in contumaciam cõdemnatus,ib. 386.ver.9.
Statutum puniens committentem delictum, an habeat locũ in eo,qui mandauit illud cõmitti.§.fi.q.300.ve.2.
Statutum disponens,quod in causis criminalibus non liceat appellare,valet.§.fi.q.94. 399.v.3.
Stuprum pluribus modis committitur.§. Stuprum. 79. uer.1.
Stuprum an probetur per testes domesticos,ibi. ver.2.
Stupri pœna quæ sit,ibid. ver.3.
Et quid si stuprator dicat puellam non fuisse virginẽ, ibid. 80.ver.4.
Vidua committens stuprum,an perdat dotem,ib.v.5.
Pœnæ impositæ viduis nubentibus intra annum luctus,lo-

ctus, locum habent contra viduas intra illud tempus stuprum committentes, ibid. ver.6.
Viduæ inhonestè viuentes, non gaudent priuilegiis viduarum, ibid. 81.ver.7.
Et an amittant domicilium mariti, ibid.
Vasallus committens stuprum cum vidua domini sui, priuatur feudo, ibid. ver.8.
Deflorans virginem nondum viripotentem qua pœna sit puniendus, ibid. ver.9.
Stuprum cum masculo, vide suprà, Sodomia.
Super crimine stupri an possit fieri pax, siue transactio, vide suprà, Pax.
Subornans testes an dicatur falsum committere, vide suprà, Falsum.
Suspicio falsi an habeatur p veritate, vide sup. Falsum.
Syndicatus. Officialis an possit syndicari durante officio, vide suprà, Officialis.
Quis sit iudex competens in causa syndicatus officialium. §. fin. q.35. 201.ver.21.
Syndicatores an possint cognoscere de delictis officialium, non pertinentibus ad officium, ibid. ver.22.
In causis syndicatus officialium, processus factus super inquisitione generali, sufficit ad condemnandum. §. fin. q.50. 252.ver.4.
Fama an præcedere debeat inquisitionem generalem, quæ fit in causis syndicatus, vide suprà, Fama.
Syndicus vniuersitatis an possit accusare. §. fin. quæstio, 14. 128.ver.24.

T.

TErgiuersator qua pœna puniatur. §. fin. quæst. 72. pag. 42. ver.2.
Terminus. Terminos agrorum amouens qua pœna puniatur. §. fin. q.83. 374.ver.10.
Terror armorum an excuset homicidã. §. Homicidium. pag. 48. ver.33.
Territio an sit species torturæ. §. fin. q.64. 318.v.31.
Testamentum eius, qui seipsum occidere voluit, an valeat. §. fin. q.68. 335.ver.37.
Testamentum condere an possit condemnatus ad mortem, vide suprà, Condemnatus.
Testari aliquem probibens qua pœna puniatur, vide suprà, Prohibens.
Compellens aliquem ad testandum qua pœna puniatur, vide suprà, Compellens.
Testis. Vnus testis de visu an faciat indicium ad torturam. §. fin. q.21. 141.ver.2.
Et quid si testis non viderit, sed audiuerit, & dicat cognouisse ad vocem, ibid. ver.3.
Ad probandum vnum indicium quot testes requirantur. §. fin. q.22. 151.ver.1.
Testibus, qui ad informationem curiæ recipiuntur, an possit reus dare interrogatoria, vide suprà, Interrog.
Testes in causis criminalibus qui esse possint. §. fin. q.14. 153.per totum.
An in subsidium testes inhabiles quandoq; admittantur. 157.ver.19.
Et an ad defensam, ibid. ver.20.
Quæ personæ cogi non possint ad testificandũ, ib. v.22
Testis, qui non debuit examinari, si fuerit examinatus, an faciat indicium, ibid. 158.ver.23.
Testes quando in causis criminalibus torqueri debeant. §. fin. q.25. 158.ver.1.
Et quid si sint infames, ibid. ver.2.
Et quid si sint socij criminis, ibid. ver.3.
Et quid si sint vary, ibid. 152.ver.4.
Et quid in constitutis in dignitate, ibid. 159.ver.6.
Et quid si testis dixit vnum extra iudicium, & postea dixit contrarium in iudicio, ibid. ver.7.
Et quid si sit vilis persona, ibid. ver.8.
Et quid si interfuit delicto, & dicit se non vidisse, ibi. vers.9.
Et an testibus torquendis danda sit copia indiciorum, ibid. ver.10.
Testes debent coram iudice examinari in causis criminalibus. §. fin. q.26. 160.ver.1.
Et quid si sint personæ egregiæ, ibid. ver.2.
Et an iudex possit concedere literas subsidiales pro eis examinandis, ibid. ver.3.
Et an princeps possit receptionem testium alteri committere, ibid. ver.5.
Citatus ad perhibendum testimonium, qui propter legitimum impedimentum non comparuit, & fuit excommunicatus, an dicatur legitimè excommunicatus, ibid. ver.6.
De exceptionibus, quæ contra testes proponuntur. §. fin. q.53. 260.ver.1.
Et an si opponantur testibus aliqua crimina, opus sit specificare locum, & tempus commissi delicti, ibid. ver.2.
Et an opus sit etiam probare, quòd communi opinione habeantur pro talibus, ibid. ver.3.
Et an opponens crimina contra testes, & ea non probans, teneatur actione iniuriarum, ibid. 261.v.4.
Testis falsus in vno, an probet in aliis, ibid. ver.8.
Et quid si testis falsum dixerit in non concernentibus substantiam rei, de qua agitur, ibid. ver.9.
Et quid si ipsemet sibi contradicat, quia scilicet aliquando vnum, aliquando aliud dixerit, cui dicto standum sit, ibid. 262.ver.10.
Et quid si primo dixit vnum extra iudiciũ, ibi. v.11.
Et quid econuerso, ibid. 263.ver.12.
Et quid si in vno iudicio dicat contrarium eius, quod dixit in alio, ibid. ver.13.
Et quid si in primo dixit nihil scire, in secundo autem deponit de veritate rei, ibid. ver.14.
Et quid si in eadem instantia, & inter easdem personas contraria deponat, ibid. ver.15.
Et quid si primò deposuit per verbum, credo, secundò autem per verba assertiua veritatis, ibi. 265.v.16.
Et quid si testis neget se ita deposuisse, vt scriptum est, ibid. uer.17.
Et an hoc casu magis credatur notario, vel testi, ibid. & §. Falsum. 16.uer.10.
Testes singulares an probent in causis criminalibus. §. fi. q.53. 265.uer.18.
Et quid si agatur de probando in genere aliquem esse hæreticum, adulterum, vel huiusmodi, ibi. uer.19.
Et quid si episcopus faciat statutum, q crimen vsurarũ possit probari per testes singulares, ib. 266.u.20.
Et quid si princeps solus testificetur contra aliquem, an ei credatur, ibid. ver.21.
Testis non reddens causam scientiæ, in causis criminalibus nihil probat, ibid. ver.22.
Facto examine si reus neget, testes sunt ipso præsente repetendi. §. fin. q.45. 238.ver.13.
Et quid si non sit reus citatus, sed testes cum eo confrontati

frontati perseuerent,ibid. 239.ver.14.
Testes an possint post publicatas attestationes repeti,vel de nouo produci,vide suprà,Iudex.
Testis falsum deponens dicitur falsum committere. §. Falsum. 15.ver.5.
Et quid si deponat in iudicio contrarium eius,quod dixerat extra iudicium,ibid.
Et quid si deponat contrarium eius,quod dixerat in alio iudicio,ibid. ver.7.
Et quid si duo testes sibiipsis inuicem contradicant,an sint de falso puniendi,ibid.
Testium dicta an sint inter se concordanda,vt euitetur falsum,ibid. 16.ver.7.
Testis deponens super negatiua est suspectus de falso, ibid. ver.8.
Testis deponens falsum non circa factum principale,sed circa alia extrinseca,an possit puniri de falso, ibid. ver.9.
Testis, qui deposuit falsum sine iuramento,an possit puniri de falso,ibid. ver.11.
Ad hoc, vt testis dicatur falsus, an requiratur, quod probetur illum fuisse corruptum pecunia,ibidem. pag.17. ver.12.
Et quid econuersò an sufficiat probare,quòd testis fuit pecunia corruptus,absque eo, quòd probetur,quòd falsum deposuerit,ibid. ver.13.
Pœna testis falsi quæ sit,ibid. ver.14.
Tortura. Iudex ponens aliquem indebitè ad torturam est capite puniendus,vide suprà,Iudex.
Prius quàm deueniatur ad Torturam, debet constare de delicto. §. fin.q.64. 311.ver.3.
Tortura non est inferenda, vbi pro delicto non imponitur pœna corporalis,ibid. ver.4.
Vbi delictum aliter quam per Torturam probari potest,non est reus tormentis subiiciẽdus,ib. 312.v.5
In delictis occultis facilius solet ad torturam deueniri,ibid. ver.6.
Reus conuictus de crimine, an debeat torqueri,vt illud confiteatur,ibid. ver.7.
Et an super sociis,& complicibus,ibid. ver.8.
Tortura inferri non debet, nisi præcedentibus indiciis, ibid. 313.ver.9.
Et quid in atrocioribus delictis, ibid.
Et quid si reus sit malæ vocis, & solitus delinquere, ibid. ver.10.
Et quid si sit bannitus, & condemnatus ad contumaciam,ibid. ver.11.
Indicia quæ præcedunt torturam,qualia esse debeant. ibid. 114.ver.12.
Quæ personæ torqueri possint,ibid. 315.ver.15.
Et an liber homo,ibid.
Et an personæ positæ in dignitate,ibid. ver.17.
Decreta tortura,si reus appellet, an sit supersedendum,ibid. 317.ver.27.
Et quid si petat sibi dari copiam indiciorum. 318. ver.28.
Torquẽdo non est dandum aliquid q̃ comedat,aut bibat per 10.horas priusquàm torqueatur,ibi. ver.30.
Si plures sint torquendi,à quo sit incipiendum, ibid. ver.29.
Iudex an teneatur requirere accusatorem priusquàm torturam reo inferat,ibid.
Turturæ gradus quot sint,ibid. ver.31.
Tortura adhibenda est pro modo indiciorum. 319.v.33.
Tortura an possit inferri die feriato,ibid. ver.34.
Torqueri non debet reus modis exquisitis,ibidem.320. vers.36.
Reus negans, & in tortura perseuerans,dicitur purgasse indicia contra eum existentia,ibid.321.v.38.
Confessio facta in tormentis, an sufficiant ad condemnandum,ibid. ve.40.
Reus an possit interrogari de aliis criminibus, de quibus contra eum nulla adsunt indicia,ibid. 323. ver.45.
Tortura semel illata, an iterum repeti possit, ibidem. ver.46.
Tortura an sit in vsu pro finali pœna delicti. §.fi.quæst. 70. 338.ver.3.
Tract. An quis possit puniri in loco,in quo tractatum fecit de committendo delicto.§.fin.q.38. 218.ver.8.
Transfuga punitur pœna mortis.§.fi.q.68. 335.v.41.
Et quid in seruo,ibid.
Transactio. In quibus criminibus licita sit transactio,& ad quas personas spectet ius faciendæ pacis,vide suprà, Pax.
Transactio an sit licita super ludo,vide suprà,Ludus.
Transactio vel pax facta cum offenso, an faciat indicium,vide suprà,Pax.
Trepidatio rei an faciat contra eum indicium ad torturam.§.fin.q.21. 150.ver.39.
Treuga si ab vna partium rumpatur, an possit ab altera impunè frangi.§.fin.q.47. 247.ver.8.
Tutor an possit facere pacem nomine pupilli,vide suprà. Pax.
Tutor cum pupilla se commiscens, qua pœna puniatur, vide suprà,Coitus.
Tutor an possit accusare nomen pupilli.§.fin.quæst.14. pag.124. ver.24.

V.

Vacillatio rei an faciat contra reum indicium ad torturam.§.fin.q.21. 150.ver.39.
Vagabundus vbiq; puniri potest.§.fi.q.39. 226.ver.7.
Et quis dicatur vagabundus,ibid. ver.8.
Vagabundus quomodo citari debeat. §.fin.quæst.31. 181. ver.21.
Variatio rei an sufficiat ad torturam.§.fina.quæstio.21. pag.150. ver.39.
Et quid in teste,vide suprà,Testis.
Vasallus an possit accusare dominum.§.fina.quæstio.14. pag.128. ver.23.
Vasallus committens stuprum cum vidua domini,amittit feudum,vide suprà,Stuprum.
Vendens rem duobus incidit in falsum.§.Falsum. 20. ver.29.
Venenum dans alteri punitur vt homicida,§.Homicidium. 43.ver.13.
Et an puniatur pœna mortis, etiam si ille, cui datum est venenum, mortuus non fuerit,ibid. ver.14.
Venia. Reus petens veniam delicti coram iudice,an videatur illud fateri.§.fin.q.49. 252.ver.17.
Vestes. Quid faciendum sit de vestibus damnatorum.§. fin.q.100. 414.ver.4.
Omnes coitus per vim commissi,grauius puniuntur, §.Fornicatio. 28.ver.32.
Vites. Vitium incisores qua pœna puniantur. §.fina.q. 68. 336.ver.4.

Vicarius prætoris an posſit cognoſcere de cauſis criminalibus.§.fin.q.40. 227.ver.1.
Et an posſit imponere vltimũ ſupplicium, aut membri mutilationem, ibid. ver.2.
Vicarius epiſcopi an posſit de cauſis criminalibus cognoſcere, ibid. ver.3.
Vidua an propter ſtuprum amittat dotem, & quibus pœnis puniatur, vide ſuprà, Stuprum.
Virginem deflorans qua pœna puniatur, vide ſuprà, Stuprum.
Et quid ſi nondum ſit viripotens, ibid.
Vniuerſitas vel Collegium, an posſit accuſari.§.fin.q.16. pag.131. ver.2.
Et quomodo dicatur Vniuerſitas vel Collegium delinquere, ibid. 132.ver.8.
Et quomodo posſit vniuerſitas puniri, ibid. ver.9.
Vniuerſitas an posſit excommunicari.§.fin.quæſtio 60. pag.301. ver.10.
Vſura quid ſit.§.Vſura. 81.ver.1.
Vſura quot modis committatur, ibid. ver.2.
Vſuræ an ſint omni iure prohibitæ, ibid. ver.3.
Et an de iure ciuili, ibid. 82.ver.4.
Et an pro vſura posſit quis criminaliter puniri, ibid. ver.5.
Caſus, in quibus vſuræ ſunt à iure permiſſæ, ibidem. ver.6.
Vſurariorum pœna quæ ſit, ibid. 83.ver.10.
Iudæi an posſint de iure communi vſuras licitè exercere, ibid. 82.ver.7.
Vſurarum crimen eccleſiaſticum.§.fin.q.37. 214.v.2.
Vſurarius tenetur reſtituere vſuras.§.Vſura. 83. ver.11.
Et an dominium rerum, quas extorſit ex cauſa vſurarum, in illum transferatur, ibid. ver.12.
Vſurarius manifeſtus an posſit teſtari, ibid. ver.13.
Et an donare cauſa mortis, ibid. Remiſſiuè.
Et quis dicatur vſurarius manifeſtus, ibid. ver.15.
Vſurarij ſunt infames, ibid. ver.16.
Vſurarius quia aliquando exercuit vſuras, & poſtea deſiit fœnerari, an adhuc dici posſit vſurarius, ibi.v.17.
Vtens dicto falſi teſtis quomodo puniatur.§.Falſum. vide ſuprà, Falſum.
Vtens falſo inſtrumento quomodo puniatur, ibid.
Vulnerans aliquem animo deliberato occidendi, an puniatur pœna mortis.§.Homicidium. 60.ver.74.
Vulnerans animo tantum vulnerandi, & deinde aſſumens animum occidendi, & occidens, an puniatur de homicidio tantum, an autem etiam de vulneribus.§. fin.q.84. 378.ver.5.
Vulnerans aliquem lethaliter, ſi deinde alius ſuperueniat, qui illum exanimet, an de homicidio teneatur.§.Homicidium. 52.ver.46.
Statutum puniens vulnerantem, vide ſuprà, Statutum.
Vulnerati aſſertio an faciat indicium contra vulnerantem ad inquirendum.§.fin.q.21. 145.ver.14.
Et an ad capturam, ibid. ver.15.
Et an ad excuſandum à calumnia hæredem, qui accuſationem inſtituit, ibid. ver.16.
Et an ad torturam, ibid. ver.17.
Et an exculpatio vulnerati excuſet reum à tortura.§.fin.q.52. 259.ver.5.
Si ignoretur quis ex pluribus vulnus intulerit, an omnes ſint abſoluendi, vide ſuprà, Homicidium.
Vxor an teneatur ſequi virum bannitam.§.fina.q.81. ſtatuto 2. 366.ver.4.
Vxor an posſit accuſare de morte mariti.§.fin.quæſt.14. pag.124. ver.8.
Vxores plures eodem tempore habens, qua pœna puniatur.§.Fornicatio. 27.ver.30.
Vxor credens virum ſuum vita functum, ſi alium ducat, an excuſetur, ibid. ver.31.
Vxor propter adulterium amittit dotem, & bona parafernalia, vide ſuprà, Adulterium.
Vxore delinquente, an eius dos confiſcetur, vide ſuprà, Dos.

FINIS.

FRANCOFVRTI,

EX TYPOGRAPHIA NI.
COLAI BASSAEI, ET SIGIS-
MVNDI FEIERABENT.

M. D. LXXVI.